wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ

toussian du sud: wĩn nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ New Testament

wĩn nìvìnì tirlɛ

toussian du sud: wĩn nìvìnì tirlɛ New Testament
Nouveau Testament en toussian

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Toussian, Southern

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022
aaf2875e-90b5-5c14-b910-61579d3da2c7

Contents

Matye 1
Markɩ 69
Likyi 110
Nsyɔ̃ 181
Tyípɩ́nɩ̀ 236
Wrome tãn 310
Korɛ̃nti tãn 340
Korɛ̃nti tãn 371
Kalatɩ tãn 389
Yefɛsɩ tãn 401
Filipi 411
Kolɔsɩ 419
1 Tesaloniki tãn 426
2 Tesaloniki tãn 432
1 Timote 436
2 Timote 445
Titi 451
Filemo 455
Nsyakɩ 457
1 Nsyɔ̃ 465
2 Nsyɔ̃ 473
3 Nsyɔ̃ 474

Matye-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Yesu Krista duku wɩ̀l-ǹsahlɛ

1 Yesu Krista sútó náhkɩ̀ yɔ́ ye lésõ Davidilɛ, Davidi sútó
náhkɩ̀ yɔ́ mɛ Abrahmɩnɛ. Yesu Krista mɛ̀ náh tãn nónó-
á ku sɔkɔ, pé yni wɛ yɔ̀: 2 Abrahmɩ mɛ̀nɛ, Yisakɩ sú ye.
Yisakɩlɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. Nsyakɔbɩlɛ, Nsyuda sú ye, ǹmɔ
nɛ̂-á ǹ ɗɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ.* 3 Nsyudalɛ, Perɛsɩ ànɛ̂ Nsera sú ye,
tɛ́ Tamar mɛ pé yṹnɛ. Perɛsɩlɛ, Yɛsrɔnɩ sú ye. Yɛsrɔnɩnɛ,
Wramɩ sú ye. 4 Wramɩnɛ, Yaminadabɩ sú ye. Yaminadabɩlɛ,
Nasõ sú ye. Nasõnɛ, Salma sú ye. 5 Salmalɛ, Bowasɩ
sú ye, tɛ́ Bowasɩ yṹ mɛ Wrahbɩlɛ. Bowasɩlɛ, Wobɛdɩ sú
ye, tɛ́ Wobɛdɩ yṹ mɛ Wrutilɛ. Wobɛdɩlɛ, Nsyese sú ye.
6 Nsyeselɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidi sú ye. Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidilɛ, Salomo
sú ye, tɛ́ Salomo yṹnɛ, Yuri lékókè kyɩ ye lésõ. 7 Salomolɛ,
Wroboyam sú ye. Wroboyamnɛ, Abya sú ye. Abyalɛ, Asafɩ
sú ye. 8 Asafɩlɛ, Nsyosafatɩ sú ye. Nsyosafatɩlɛ, Nsyoram
sú ye. Nsyoramnɛ, Wosyasɩ sú ye. 9 Wosyasɩlɛ, Yotam
sú ye. Yotamnɛ, Asyasɩ sú ye. Asyasɩlɛ, Yesekyasɩ sú ye.
10 Yesekyasɩlɛ, Manasɩ sú ye. Manasɩlɛ, Amo sú ye. Amolɛ,
Nsyosyasɩ sú ye. 11 Nsyosyasɩlɛ, Yekonya sú ye, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ
ɗɩ̃́npɩ̀ sɔkɔ yɔ́lɛ. Tɛ́ légbɩ̃́ ye sɔ̃̀ pè mɛ Yisrayel no kyɩ̃ mɔ à
pè tɛ̃ sɔkɔ Babilɔnɩ yamana sɔkɔ.† 12 Képah náh, Salatyɛlɩ
dubi, ǹmɔ nɛ̂-á Yekonya píɗɩ̃́nɛ. Salatyɛlɩlɛ, Nsorobabɛlɩ sú
ye. 13 Nsorobabɛlɩlɛ, Abiyudi sú ye. Abiyudilɛ, Yelyakimi
sú ye. Yelyakiminɛ, Asɔrɩ sú ye. 14 Asɔrɩlɛ, Sadɔkɩ sú
ye. Sadɔkɩlɛ, Asyimi sú ye. Asyiminɛ, Yeliyudi sú ye.
15 Yeliyudilɛ, Yeleyasar sú ye. Yeleyasarlɛ, Matã sú ye.
Matãnɛ, Nsyakɔbɩ sú ye. 16 Nsyakɔbɩlɛ, Nsyosɛfu sú ye, nɛ̂-á
Mari pɛlɛ. Mari mɛ̀ ye sɔ̃̀ dubi Yesulɛ, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ,
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.

17 Knɔ knɔ nónó pól-á wɛ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Ȁ tɔkɔ Abrahmɩ
gbɩ̃ tyí, pópó à pɔ syɩ Davidi gbɩ̃ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh
ye wɛ sɔkɔ. Ȁ tɔkɔ Davidi gbɩ̃ tyí, à pɔ syɩ Yisrayel no
tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ yamana sɔkɔ, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyấh ye
tɔ̃ wɛ sɔkɔ. Tɛ́ à tɔ̃ tɔkɔ Yisrayel no tɛ̃́nsɔkɔnɔ tyí Babilɔnɩ

* **1:2** 1.2 - Nsyakɔbɩ ɗɩ̃́npɩ̀ ye Yisrayel no yɩ̀kɩ̀nɩ̀ gbɔ̃ninɔ́ súbílɛ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 46.8-21. † **1:11** 1.11 - Yah n tɛ 2 Yɔ̃̀tãm 24.12-16.

yamana sɔkɔ à pɔ syɩ Krista gbĩ tyí, knɔ knɔnɔ gbɔ̃nyə̃́h ye
wɛ sɔkɔ.

Yesu Krista dubi dùkùlɛ

18 Yesu Krista dubi dùkù wɛ yɔ̀: Ǹ yɨ̃́ Mari sɔ̃̀ mɛ gbɨ̃́nɔ́lɛ
Nsyosɛfu tyí. Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh sɔ̃̀ wɛ yah pé wrɔ́, tɛ́ kè pɔ wɛ
Mari mɛ kúrkɩ̀lɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃. 19 Tɛ́ ǹ pɛ Nsyosɛfulɛ,
nɛ́gbí ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Mari yĩn yɩkɩ
névye yɨ̃́ yah. Képah ye à kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ à yahle sètɩ̃̀n
sɔ̃̀ sɔkɔ. 20 Wǎh mɛ képah sõnɔ sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yɨ̃̂nyɔ̃
tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wil ǹ yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Davidi pídɩ̃́
Nsyosɛfu, káh tíkí pɩ á kyɩ Mari fúrnɔ́lɛ. Ә́ náh wɛ di, Liyel
Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ ye à tɔkɔ kúrkɩ̀ mɛ̀nɛ. 21 À kɩ pídɩ̃́ dubi nɛ̂-á kɩ
ǹ no pwah n mɔ n pi pé tyípêl sɔkɔ. Képah ye, á kɩ ǹ yĩn
sah Yesulɛ.»‡ 22 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à tyi
nónó yo sah, sépi wil yĩn ye tyi nɔ́pi pól kɔ̃ sè pɩ. À lésɔ̃ nɛ
ńkɛ̃́: 23 «Yah, dɩ̃́ pɨ̃́-ńkɛ̃́ sê kɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ. À kɩ dɩ̃́npir yɔ́ dubi,
tɛ́ ǹ yĩn kɩ sah Yemanuwɛlɩlɛ, nɛ̂ kɔ́r-á: Liyel mɛ ápilɛ.»§
24 Nsyosɛfu-á pɔ dɔ yuku, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yɨ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ-á tyi
nónó yo ǹ tyí, à sè pɩ. À ǹ kyɩ Mari fur. 25 Ǹtɛ pɛ̀kɩ̀ náh wɛ
yah pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Mari syi pɔ pídɩ̃́ mɛ̀ dubi, tɛ́ Nsyosɛfu mɛ ǹ
yĩn sah Yesulɛ.

2

Ǹwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu kyínyahnɔlɛ Yesu tyí

1 Yesu dubi Betlɛmɩ kwil sɔkɔ, Nsyude sétáh yɔ̃, gbɨ̃́ nɛ̂-
á lésɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí mɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Yerɔdɩ gbɔ̃̀. Yesu-á dubi sɛ̃́, ńwɔ̃́
kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu mɛ wil gbɩ̃̀ngbokelɛ, à pɔ Yerusalɛmɩ
kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ píkínyahnɔ pɩ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
nɛ̂-á dubi, à mɛ ńyãh sɔkɔ? Ә́pi mɛ gbɩ̃̀ngbokelɛ tɛ́ ǹ ńwɔ̃́
kèpil wɛ kè wil. Képah ye á nɛ á pɔ gbílkínɔ́ sah ǹ yɔ̃.» 3 Yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ Yerɔdɩ-á képah tɛ̃̀ noh sɛ̃́, kè ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ
tãn póllɛ. 4 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú pól ye tuke, tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́,
ńyãh sɔkɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yĩnɛ à pɔ dubi nɩ? 5 Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Betlɛmɩ sɔkɔ ye, Nsyude sétáh yɔ̃. Ә́ náh
wɛ di, Liyel lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à kè wãrkɩ sah nɛ ńkɛ̃́:
6 ‹Ә́wɔ Betlɛmɩ kwil nɛ̂-á Nsyude sétáh yɔ̃, á náh mɛ fɔ̃́rɔɔ
Nsyude sétáh yɔ̃ kwlo ǹgbnɔ sɔkɔ dɛ́. Yah, névye yah tɛ̃́-ò

‡ **1:21** 1.21 - Wâh noh pàh nɛ Yesu-á, ké kɔ́r ye pwáhnmɔ-òlɛ. § **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 7.14.

yɔ́ kɩ pɔ n dubi n pi á sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ńmɔ no Yisrayel tɛ̃́nɔ́ plɛ
n pi.›»*
7 Képah tɛ̃́nɛ, Yerɔdɩ mɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu wɔ̃bɩ
ye à pɔ pè piki yah pĩ, gbĩ́ nɛ̂ tɔ́tɔ́-á pè wɛ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀nɛ.
8 Képah náh, à pè tɛkɩ mɔ Betlɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pàh
kɩ kyɩ, pè píkínyahnɔ pɩ pallɛ piri mɛ̀ tyí sɔkɔ, pàh kɩ à wɛ,
pè pɔ kè yo pé tyí, péwɔ tɔ kɔ̃ pé kyɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yɔ̃. 9 Yɔ̃̀tɛ̃
dĩ́ Yerɔdɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ pé tyí, pè mɛ wɛ̃̌kì tɛ̃. Pǎh wɛ̃̌kì
tɛ̃, ńwɔ̃́ kèpil nɛ̂-á sɔ̃̀ pè wɛ tɛ́ mɛ gbĩ̀ngbokelɛ, pè tɔ̃ kè wɛ
pé yah tĩ̀nnɛ kè n yuku pélɛ, pópó à kyɩ yĩn piri mɛ́-ńsah
yɔ̃̀tah sírr sɔkɔ. 10 Ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ tɔ̃́nwɛnɔlɛ, kè pé nɩ kah vɩ.
11 Pè mɛ de gbô, tɛ́ piri wɛ ànɛ̂ ǹ yṹ Marilɛ. Képah tɛ̃́nɛ, pè
pé gbètukunɔ di piri mɛ̀ yah à gbílkínɔ́ sah ǹ yɔ̃, tɛ́ pé vyɔ́
yey yɩkɩ mɔ à sɑ̃́n, ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh pɑ̃n pènɛ̀kì yɔ́, ànɛ̂
làsèkwěl pɑ̃n pènɛ̀kì yɔ́ wilki sé sɔkɔ, à pèpɔrɩ pɩ piri tyí.
12 Képah náh, Liyel gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí dɛ́kí sɔkɔ nɛ, pè
káh pé syɩ yuku Yerɔdɩ tĩ̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ wɛ̃̌kì káhkí
yɔ́ tɛ̃, à pé syɩ sɔkɔ pé kwil sɔkɔ.

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no tónsɔkɔnɔlɛ Yesyipti yamana sɔkɔ

13 Ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé syɩ sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ mɛ wil Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ: «Yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ kɩ piri mɛ̀ soh n kɔ̃ n pi núkúnúkú ǹ ko
n mɔ n yĩnnɛ. Képah ye, yuku piri mɛ̀ tɛ̃ ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ǹ to
n sɔkɔ pélɛ Yesyipti yamana sɔkɔ, ǹ kyɩ n tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó
kɩ pɔ n nɔ ń yónmɔnɔ tyí á tyí.» 14 Képah tɛ̃́nɛ, Nsyosɛfu
mɛ yuku kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, à piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ Yesyipti
yamana sɔkɔ. 15 Pè kyɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó Yerɔdɩ syi pɔ ku. Kǎh
pɩ sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kɔ̃ à nɛ̂ yo sah
nɛ: «Mé ń Pídĩ́ ye yal Yesyipti yamana sɔkɔ.»† kè kɩ wil.

Betlɛmɩ wɛ̃́npì yrɔ̃́ kònmɔnɔlɛ

16 Yerɔdɩ-á pɔ pĩ nɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu-á pé vi tɛ̃,
ǹ fɔkɔ kah vyɑ̃h. Tɛ́ wǎh lésɔ̃ ńwɔ̃́ kèpil mɛ̀ wil gbĩ́ wɛ noh
sɔkɔ tɛ ńwɔ̃́ kèpye sɔkɔ tyi pnɛ̀pu tyí sɛ̃́, à núkú nɛ pè kyɩ
Betlɛmɩ kwil ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlo wɛ̃́npì pól ko mɔ, nónó-á pè
náh kah ye nínɔ́ nínɔ́lɛ. 17 Képah sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Nsyeremi-á lésɔ̃ nɛ̂ yo sah, kè wil. À lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Yĩ́npɔ̃́ yɔ́ mɛ n dɔkɔ Wrama kwil sɔkɔ,
nɛ̂-á pɔ̀ gbónɔ́ ànɛ̂ yɑ̃m yɑ̃m tyi kàhnpínɔ́lɛ.
Arasyılı ye n gbo ǹ wɛ̃́npì yĩnnɛ.

* **2:6** 2.6 - Yah n tɛ Mise 5.1. † **2:15** 2.15 - Yah n tɛ Wose 11.1.

Pè ye yah kwlɔ, képah ye à náh mɛ fàlnɔ́ tyí.»‡

Nsyosɛfu ànɛ̂ ǹ no kyíntɛ̃̀nɔ́lɛ Nasarɛtɩ kwil

19 Yerɔdɩ kúntɛnɔ náh, Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil
Nsyosɛfu yah dɛ́kí sɔkɔ Yesyipti yamana, 20 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ:
«Nónó-á sɔ̃̀ n yah n kɔ̃ piri mɛ̀ kònmɔ-ńsahlɛ, pè ku tɛ.
Képah ye, yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ n sɔkɔ Yisrayel sétáh yõ.»
21 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu mɛ yuku piri ànɛ̂ ǹ yṹ tɛ̃ pè sɔkɔ
Yisrayel sétáh yõ. 22 Tɛ́ wǎh pɔ noh nɛ Arsyɩlawusi-á tɔkɔ
Nsyude mara yɔ̃̀tɔ̃rílɛ ǹ sú Yerɔdɩ swɔ, tíkí à tɛ̃ kyínɔ́lɛ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ mɛ yo mɔ ǹ tyí dɛ́kí sɔkɔ. Képah sɔkɔ,
à mɛ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ,§ 23 à kyɩ tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
pè n ye Nasarɛtɩlɛ. Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃
pè tir nɛ̂ yo sah, képah wil yɩ̃n ye tir mɛ̀ kɔ̃ kè pɩ. Pè lésõ nɛ
ńkɛ̃́: «À kɩ n ye Nasarɛtɩ nɛynɛ.»

3

Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ mɛ Liyel wɛynɛ n yo

1 Légbɩ̃́nɛ, Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ Nsyude mara gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
à pɔ tyah Liyel wɛynɛ n yo. 2 À sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé
tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yɩ̃ni tɛ̃ tɛ.»
3 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah nɛ ńkɛ̃́: «Ǹnî
yɔ́ yɩ̃́npɔ̃́ mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ wɛ̃́kɩ̀
tɔ̃ sah. Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̂n pɩ tómtóm.» Nsyɔ̃ yɩ̃́npɔ̃́ tyí ye lésõ
à n yo. 4 Yɑ̃̀hmíkɩ̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔnɩ ye sɔ̃̀ Nsyɔ̃ wil, tɛ́ à mɛ ǹ
syɩ̃ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Sègblo ànɛ̂ syɩ̃rɩ ye sɔ̃̀ ǹ yõkelɛ. 5 Képah
tɛ̃́nɛ, Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n, ànɛ̂ Nsyude mara pól névye, ànɛ̂
Nsyurdɛ̃ yɔ gbɛ̃nyah pól névye sɔ̃̀ mɛ n wil n pɔ ǹ tyí. 6 Pè
sɔ̃̀ mɛ pé tyípêl pínɔ́lɛ n yo n pɔ no pól yɩ̃́ yah, tɛ́ Nsyɔ̃ mɛ
pélɛ n wel n wilki Nsyurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 7 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃-á
kè wɛ Farisi wɛ̃́kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃́kɩ̀ kɔ́pú náhnáh mɛ
n pɔ n pɔ à kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ,
wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se kwɔ pélɛ nɛ pǎh kɩ fɛ̃ to pwah
Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ yah, nɛ̂-á n pi nɩ? 8 Pè tyípéplɔlɛ n pɩ,
nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ pǎh pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. 9 Tɛ́ pè
káh wɛ nɛ páh kɩ n sõ pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ Abrahmɩ-á pé súlɛ,
képah-á kɩ yɩ̃nɛ dɛ́. Páh kélɛ n yo pé tyí, dyêh nónó-á yɔ̀,
Liyel-á kɩ fɛ̃ sè vi mɔ pɩ Abrahmɩ pyelɛ. 10 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ
yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân fɛ̃ yɩ̃nnɛ sé sémɩ̂n sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-à n
syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ, kǎh kɩ ko min dah mɔ nyàh sɔkɔ.

‡ **2:18** 2.18 - Yah n tɛ Nsyeremi 31.15. § **2:22** 2.22 - Nsyude mara ànɛ̂ Kalile mara sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sétáh yõ.

11 Péwɔ tɛ̃ wɔ-á pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ kè wɛ̃kɩ
nɛ păh pé tyı̂pêl pı́nɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi
péwɔ náhlɛ, tɛ̃ wɔ tɛ̃́nwɛnɔ-á kal péwɔ tyı́lɛ. Páh fɔ̃́rɔɔ kah
ǹ lékyêh ńtɛ̃ dɛ́nɔ́lɛ. Tɛ̃ wɔ-á kɩ pɔ pè wel wilki Liyel Mirki
ànɛ̂ nyàh sɔkɔ.* 12 Ǹ sèmukɔ fwo fwo kwâh-á mɛ ǹ gbɔ̃̀.
Wăh kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, kɩ ǹ sèmukɔ fwo, tɛ́ kɩ ké pɔ́rı́ kwel
mɔ dúkúrí sɔkɔ. Ǹtɛ sé yésyı̂ wɔlɛ, wăh kɩ sépi sukɛ ní-ńkɛ̃
nyàh sɔkɔ.

Yesu wèlnwı̀lkı̀nɔ́lɛ ni sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu wil Kalile mara sɔkɔ à pɔ Nsyɔ̃ tyı́
Nsyurdɛ̃ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ, nɛ pé pɔ à kɔ̃ à pé wel wilki ni sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yahle tɛ́ nɛ, péwɔ-á yı̃nɛ pé pɔ ǹmɔ kɔ̃ à pé
wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ pyě pɔ péwɔ tyı́ nɩ? 15 Ǹtɛ Yesu mɛ
yo ǹ tyı́ nɛ: «Yɛ kè pɩ sɛ̃́ ătrɛ. Á náh wɛ di, ké yah ye Liyel-á
nɛ̂ yah kɔ̃, ápi kè pɩ.» Wăh képah yo sɛ̃́, Nsyɔ̃ mɛ fɛ̃́ syi.
16 Yesu wèlnwı̀lkı̀ntɛnɔ ǹsɔ̃, à wil ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ yı̃̂nyɔ̃
yɩkɩ mɔ, tɛ́ à mɛ Liyel Mirki wɛ kè mɛ n tiki n pi kèpı́kı́pı́kı́
tyı́ kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yɔ̃. 17 Képah sɔkɔ, yı̃́npɔ̃́ yɔ́ núkú n wil
yı̃̂nyɔ̃ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nı̀dè Pı́dı̃́ ye yɔ̀. Ǹmɔ ye ń nı̀vı̀nı̀ yɔ̃lɛ.»

4

Sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́-á Yesu tɔ̃ mɔ yah dùkù nɛ̂nɛ

1 Képah náh, Liyel Mirki Yesu tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ
sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ à wɛ tɔ̃ mɔ yah nɛ́npɔ́. 2 Wăh sèpı̃̀n tikininı́ ànɛ̂
lékãhlɔnɔ́ tikininı́ pɩ yɔ̃ke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ, kwɛkɩ à tɛ̃. 3 Képah
sɔkɔ, sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ nɛ̂-á tɔ̃nmɔ-òlɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de Yesulɛ tɛ́ yo
ǹ tyı́ nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel Pı́dı̃́nɛ, à yo dyêh nɔ́pi tyı́ sè vi
mɔ pɩ yɔ̃kelɛ. 4 Yesu mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Kè mɛ wɜ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃ke ó náh n pu névilɛ dɛ́.
Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́nɔ́-á n wil Liyel vyãh, sépi ye pyě n pu névilɛ.›»*
5 Képah náh, sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à kyɩ
à sah Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah† 6 tɛ́ mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, ǹmɔ-
à kɩ nɛ̂ Liyel Pı́dı̃́nɛ, à yɔkɔ n tiki sétáh. Á kó wɛ nɩ, kăh
mɛ wɜ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ yı̃nnɛ,
Liyel-á kɩ ǹ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ kɔ̃ sè kɩ à swah syi sé gbɜ̃̀n sɔkɔ,
ǹ gbáhkı̀ kɔ̃ kè náh n mɩ n pi dáhkı̀ tyı́.‡ 7 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo ǹ tyı́ nɛ: «Kè mɛ wɜ̃́rkı́nsàhnɔ́ tɔlɛ nɛ: ‹Káh á Tɛ̃

---

* **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Tyı́pı́nı̀ 2.1-13. * **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 8.3. † **4:5**
4.5 - Liyel ní-ńsah gbô yɔ̃̀tah nɛ̂ tyı́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, ké kolɔ kah mɛ́tɛ́rnɔ́
gbãmnɛ. ‡ **4:6** 4.6 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 91.11-12.

ǹgbɛ̃ Liyellɛ n mɔ n yah.›»§ 8 Képah náh, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ tɔ̃ sɔkɔ
ǹnɛ yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yõ, à kyɩ kèkõyɔ̋ tɔ̃́rí póllɛ à wɛ̃kɩ ànɛ̂ ké
tahrɩlɛ, 9 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ ǹ gbètukunɔ di péwɔ yah
à pé gbilki, páh kɩ sé póllɛ à kɔ̃. 10 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo ǹ
tyí nɛ: «Yal ń tnɔ̂, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃! Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki, ǹ tɛ́ nɛ n
sah ǹmɔ ó tyí yõ.»* 11 Képah sɔkɔ, sétɛ̏n yɔ̏tɛ̃ mɛ yal ǹ tnɔ̂.
Yı̂nyõ tɔ̏npɩbɩ mɛ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ n yah n dah n mɔ ǹ tyí
sɔkɔ.

Yesu tɔ̏ tyàhnɔ́lɛ Kalile mara sɔkɔ

12 Pè lésõ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.†
Yesu-á kè noh gbı̃́ nɛ̂nɛ, à ǹ syɩ sɔkɔ Kalile mara sɔkɔ. 13 Tɛ́
à náh tɛ̃ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ kyɩ tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
gbɔ̀pɔ kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Kapɛrnayuminɛ, Nsabulõ yı̏kı̏
ànɛ̂ Nɛfutali yı̏kı̏ névye sétáh yõ. 14 Kè ye pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mè kɔ̃ kè kɩ wil. Ȁ
lésõ nɛ ńkɛ̃́: 15 «Nsabulõ yı̏kı̏ ànɛ̂ Nɛfutali yı̏kı̏ névye nónó-
á mɛ wɛ̃kı̀ gbɔ̀pɔ nɛ̂-á sɔkɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ tnɔ̂, ànɛ̂ pé nónó-á mɛ
Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ, à tahlɩ pé Kalile mara tãn tyí nónó-á
pé túkù náh pɩ Nsyifunɔlɛ, 16 pépi nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ,
pè kyòo ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ. Pépi nónó-á sɔ̏ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ kũ tíkílɛ
pé sɔkɔ, kyòo yɔ́ mɛ wɛ pé tyí.»‡
17 Tɛ́ à tɔkɔ gbı̃́ nɛ̂-á sɔ̏ Yesu mɛ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à tyah
Liyel wɛynɛ n yo, mɛ yo tũ nɛ: «Yé yé tyípêl pínɔ́ yal mɔ.
Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rí mɛ yĩni tɛ̃ tɛ.»

Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

18 Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ sɔkɔ, tɛ́ díbí nɛ́pı̂̂
nímí wɛ. Simo nɛ̂-á pè yĩn dyɩ à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ ye sɔ̏ ànɛ̂
ǹ gbɛ̃ndı̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɔ
sɔkɔ. Yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye sɔ̏ pélɛ. 19 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé
ń sɔ̏ tɛ̃. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́npɔpulɛ Liyel tyí.» 20 Nɛ́npɔ́
swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃. 21 Wǎh
tɔ̃ yuku yahlɛ kwéy, à díbí nɛ́pı̂ nímí yísyɔ́ wɛ. Nsyakɩ ànɛ̂
Nsyɔ̃ ye sɔ̏, pépi nónó-á Nsebede dı̃́npı̏lɛ. Pè sɔ̏ mɛ ànɛ̂ pé
sú Nsebedelɛ krótókè sɔkɔ, mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n
sah. Yesu mɛ pè ye yah. 22 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yal krótókè
ànɛ̂ pé sú tnɔ̂, tɛ́ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

§ **4:7** 4.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.16. * **4:10** 4.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.13. † **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Matye 14.1-12; Markɩ 6.17-18; Likyi 9.7-9. ‡ **4:16** 4.16 Yah n tɛ Yesayi 8.23 - 9.1

Yesu névye kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

[23] Yesu sɔ̏ mɛ Kalile mara póllɛ n kɔ n kɔ̃, mɛ nolɛ n kwɔ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɛ̂n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo Liyel
tɔ̃rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n mɔ.
[24] Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yĩn wil Siri yamana pól sɔkɔ. No mɛ tyah
n pɔ n pɔ yámpú póllɛ ǹ tyɩ́, nónó-á sɔ̏ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ yam
ànɛ̂ yèvyãhrɩ duke duke pól sɔkɔ, ànɛ̂ sétɛ̏n-á sɔ̏ mɛ nónó
sɔkɔ, ànɛ̂ ǹdyɩ̀kɩ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ wil kúnɔ́ névyelɛ, Yesu pé pól
dɛ mɔ. [25] Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ Yesu sɔ̏ tɛ̃. Pé túkù sɔ̏
wil Kalile mara sɔkɔ, túkù wil Dekapoli mara sɔkɔ, túkù wil
Yerusalɛmɩ kwil, túkù wil Nsyude mara sɔkɔ, túkù mɛ wil
Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ.

5

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ yɔ̃lɩ yõ.

[1] Yesu-á tɔ́wû wɛ sɛ̃́, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ. Wǎh kɔ̃ tɛ̃, ǹ tɔ̏
sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂. [2] Képah sɔkɔ, à mɛ tyah pélɛ n kwɔ
nɛ ńkɛ̃́:

Névye nónó-á mɛ nɔlɩ sɔkɔ

[3] «Nónó-á pĩ nɛ Liyel yétɔ̂-á mɛ pé tɛ̃, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ
Liyel tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yõ n pi. [4] Nónó-á mɛ gbní sɔkɔ, pépi tyɩ́ nɔ.
Liyel kɩ pé yétĩ kele n pi. [5] Gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
pépi tyɩ́ nɔ. Sétáh kɩ pɔ n pɩ n pi pépi tyɩ́lɛ.* [6] Gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́
dékè-á mɛ nónó sɔkɔ, á kɩ nɛ kwɛkɩ ànɛ̂ níkɩ̀ sɔ̃́ tɛ̃ pélɛ, pépi
tyɩ́ nɔ. Pǎh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kɩ kè wɛ n dal n mɔ n pi.
[7] Nónó-á névye yãmnɛ n yah, pépi tyɩ́ nɔ. Liyel kɩ pé tɔ yãm
yah n pi. [8] Nónó nnɔ-á mɛ yályál Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ. Pè
kɩ Liyel wɛ n pi yĩ́nɛ. [9] Nónó gbɔ̏ yõ-á yèvɩnɩ n wɛ, pépi tyɩ́
nɔ. Pè kɩ n ye n pi Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. [10] Nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n
wɛ pé nɛ́gblɔ́ pɩ́nɔ́ yĩnnɛ Liyel yah, pépi tyɩ́ nɔ. Pè kɩ Liyel
tɔ̃rɩ́ nɔlɩ yõ n pi. [11] Névye-à yélɛ n gbyɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yélɛ n
fõh, tɛ́ yé tyɩ́lɛ n yo n ko à mɩ̀nɩ̀ duke duke póllɛ n sah yé
yõ ńmɔ yĩnnɛ, yépi tyɩ́ nɔ. [12] Sɛ̃́ ye lésõ pè fõh Liyel tɛ̃ntɔ̏
syɩ́nyopulɛ nónó-á yé dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ. Yé kɩ ké yõre ǹgbɛ̃
wɛ n pi yĩ̂nyõ sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ
yèsyɩ̀kɩ̀ tɛ̃̀nɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ pnɛ ànɛ̂ kyòo tyɩ́ yõ

[13] Yépi ye n nɔ kèkõyɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á pnɛ pãnnɛ n nɔ. Ǹtɛ pnɛ
dêndên-à wal ké sɔkɔ, sɔ̃́ mɛ kè kɩ tõ fɛ̃ pɩ dêndên? Kè náh

---

* **5:5** 5.5 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 37.11.

tɔ̃ fɛ̃ tir yɔ́ pɛkɩ n pi, à wil mílkínɔ́ tyí sɔkɔ kégbɔ́, tɛ́ névye
kɩ n kɔ n sɔkɔ ké yõ. 14 Yépi ye kèkõyố kyòolɛ. Kwil nɛ̂-à mɛ
mɔ́nɔ́lɛ yɔ̃lɩ yõ, kè náh fɛ̃ n wɔ̃bɩ n pi dò. 15 Pè náh fɔ̀tnɔ̀lɛ
n soh tɛ́ dúlɛ n kwĩnki n mɔ ké yah. Pě kè sah fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ
sɔkɔ, kè kɔ̃ kè n pɩ kyòolɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ névye pól tyí. 16 Sɛ̃
ye yé yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ névye tyí, pè kɔ̃ pè yé tyípéplɔ pínɔ́
wɛ, pè mó yé Súlɛ n gbilki, nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ

17 Yé káh wɛ nɛ ńmɔ-á pɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ duku kò-ǹsah,
képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á kwɔ́nɔ́ nónó kɔ̃, sépi
duku kò-ǹsah dɛ́. Mé náh pɔ sé duku kò-ǹsah, ǹtɛ mé pɔ sé
tyi píndalnmɔ-ńsah. 18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yĩ̂nyõ
ànɛ̂ sétáh tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ, kwâh tyĩ́ĩ yɔ́, képah náh pɩ kwáhkyĩrí
yɔ́ ńtɛ̃ náh n wilki n pi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ ké
sɔkɔ tyi pól píntɛnɔ tyí. 19 Képah ye, névi nɛ̂-à n sàh-ǹkɛ̃̂nɛ
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ tir kyĩrí fyé yõ, tɛ́ no tɛ́lɔ́ tɔ yõ yɩkɩ mɔ
sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ kɩ fɔ̃́rɔɔ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú póllɛ. Ǹtɛ
névi nɛ̂ wɔ-à n sah sé sɔkɔ tyíyónɔ́ yõ, tɛ́ sélɛ nolɛ n kwɔ, tɛ̃
wɔ kɩ yĩ́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́-ńsah sɔkɔ. 20 Mé
kélɛ n yo yé tyí, yáh kɩ pí-ńkɛ̃̂nɛ gbɩ wɛ̃̌kì kɔ́púlɛ Liyel yah
à kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kì kɔ́púlɛ, yé
náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì tyí yõ

21 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh yo á náh tɑ̃n tyí nɛ, nɛy káh
nɛ́kókè mɔ. Névi nɛ̂-à nɛ́kókè mɔ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. 22 Ǹtɛ
ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ fɔkɔ vyɑ̃h ǹ ní-òlɛ, tɛ̃-
á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ. Nɛ̂-à ǹ ní-ò ye Nɛ́wɔ̂̃lɛ, tɛ̃-á yĩnɛ tùkènɔ́lɛ
tukey tùkèpu tĩ̂nkì tyí. Tɛ́ nɛ̂-à à ye Vínpɩlɛ, tɛ̃ wɔ-á yĩnɛ
dáhnmɔnɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ. 23 Wâh pɔ á yĩ n kɔ̃ kɔ̃
kwâhlɛ Liyel kɔ̃́-ńsah, tɛ́ á dyɔ to kõ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ wáh pɩ
de á ní-ò yɔ́ tyí, 24 á yĩ n kɔ̃ kɔ̃ kwâh sah nɛ́npɔ́, ǹ tɛ́ n kyɩ
á wrɔ́ tɔ̃ n sah á ní-ò mɛ̀nɛ, ǹ tɛ́ n pyě n pɔ kélɛ Liyel kɔ̃.
25 Tir yɔ́ kénkɔ̃-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ ǹnî yɔ́lɛ, tɛ́ à kyɩ ǹ ye tukey
tùkè-ò tyí, gbah n tɛ̃ ké yah wah yé yĩ́níntɛ̃-ńkɛ̃̂ sɔkɔ nɛ́npɔ́.
Képah-à pí-ńkɛ̃̂nɛ, à kɩ kyɩ álɛ tukey tùkè-ò tyí nɛ à ké yah
wah, tukey tùkè-ò mɛ̀ kɩ kyɩ álɛ sràsyíbí kɔ̃, tɛ́ pépi kɩ mó ǹ
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 26 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo á tyí, á
náh n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fɔ̀fíkì tyí yõ

27 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Káh fɔ̀fɩ́kɩ̀lɛ n
pɩ.»† 28 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à sê yɔ́ yah, tɛ́
yɩ̃́ wil ǹ tyɩ́, tɛ̃́-á fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ tɛ ǹnɛ ǹ nɩ sɔkɔ. 29 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ yɩ̃́-à
kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyɩ̂pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki
n milki álɛ fɩ́ɩ́. Á tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ núkú sɔkɔ, képah
kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól mɩ́nndahnmɔnɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè
sɔkɔ. 30 Á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ gbɔ̃̀-à kɩ nɛ̂ ǹ dah n mɔ n pi tyɩ̂pékè
pɩ́nɔ́ sɔkɔ, kè kãm n milki álɛ fɩ́ɩ́. Á tɛ́kɩ́nɔ́lɛ á wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́
núkú sɔkɔ, képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á wil pól kyɩ́ndenɔ yɔ̃ ní-ńkɛ̃̂
nyàhnpèkè sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ fúr yɩkɩ́nɔ́ tyɩ́ yɔ̃

31 Kè mɛ yónɔ́ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin n mɔ, tɛ̃́-á
yɩ̃nɛ à ǹ fɩ̃́nnmɔnɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛy pɩ à kɔ̃.‡ 32 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃́ wɔ
kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ nɛ́ fɔ̀fɩ́kɩ̀ tɛ̃́ tyɩ́ yɔ̃
náh, tɛ̃́-á mɛ ǹnɛ n mɔ fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃́kɩ̀ yɔ̃. Névi nɛ̂ tɔ-à mó
sê fɩ̃́nnmɔnɔ tɔkɔ, fɔ̀fɩ́kɩ̀-á tɛ̃́ n pɩ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ gblɔ̃̌y wɔ́nɔ́ tyɩ́ yɔ̃

33 Yé kè noh sɔkɔ tɔlɛ nɛ kăh yo á náh tɑ̃n tyɩ́ nɛ: «Káh
álɛ n wo mɩ̀nɩ̀ tyi sɔkɔ. Wâh á wo tir nɛ̂ sɔkɔ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ yah,
á yɩ̃nɛ ǹ kè pɩ.» 34 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃́ wɔ kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yé
káh yélɛ n wo póllɛ. Yé káh yélɛ n wo yɩ̃̂nyɔ̃lɛ. Liyel tɔ̃́rɩ́
kŏ ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. 35 Yé káh yélɛ
n wo sétáhlɛ. Liyel gbyɛ̃̂h súnsàh-ǹsah kŏ ye kélɛ, képah
ye yé káh yélɛ n wo kélɛ. Yé káh yélɛ n wo Yerusalɛmɩnɛ.
Yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kwil ye kélɛ, képah ye yé káh yélɛ n wo kélɛ.
36 Káh álɛ n wo á yɔ̃lɛ. Á náh fɛ̃ á yɔ̃̀yén pɔ́ núkú ńtɛ̃ fyé
piki, képah náh pɩ à kè silki n pi, képah ye káh álɛ n wo
kélɛ. 37 Kàh àwelɛ, yo nɛ àwe-á. Kàh ɔ̃̀ɔ̃lɛ, yo nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Tɛ́
wâh nɛ̂ yo dohnɩ sépi yɔ̃, pèkè pí-ò tɔ̃̀ vyɑ̃h ye.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ pèkè dyáhnɔ́ tyɩ́ yɔ̃

38 Yé kè noh sɔkɔ nɛ kăh mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Wâh yɩ̃́ sɔ, á yɩ̃́
kɩ sɔ. Wâh yɩ̃́n dal, á yɩ̃́n kɩ dal.»§ 39 Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo
yé tyɩ́ nɛ, névi-à tyɩ̂túkù pɩ yé tyɩ́, yé káh nɛ yáh ké wɔ́lɛ n
dɛ. Tɛ́ névi-à á gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ létáh mɩ, ké ní-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃.
40 Névi-à mɛ ké tyɩ́ nɛ pé ǹ ye tukey tùkèpu tyɩ́ á fwɔ̀mɔ̀npír
syi yɩ̃nnɛ, á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔlɛ tɛ̃́ kɔ̃. 41 Névi-à ǹ kyɩ̃ mɔ nɛ á

† **5:27** 5.27 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.14; Tɔ̃nyonɔ 5.18. ‡ **5:31** 5.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1. § **5:38** 5.38 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.22-25.

kíló núkú kɔ pélɛ, kílónɔ́ nínɔ́ kɔ tɛ̃̀nɛ. [42] Névi nɛ̂-à ni á tyí,
yĩ tɛ̃ kɔ̃. Nɛ̂-à nɛ pé dɛkɩ syi á tyí, káh n yahle.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ à yuku sépɛ́bí tyí-á yĩnɛ kè nɔ pé tyí sɔ̃́

[43] Yé kè noh sɔkɔ nɛ kǎh mɛ yónɔ́lɛ nɛ, á ní-ò tyí-á yĩnɛ
kè nɔ á tyí,* á mó á sépɛ dyɔlɛ n yɔ. [44] Ǹtɛ ńmɔ kélɛ n yo
yé tyí nɛ, yé yɛ yé sépɛ́bí tyí nɔ yé tyí, yé mó Liyellɛ n ni
yé fɔ̃́hpú tyí. [45] Yâh képahlɛ n pɩ, yé Sú Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyɔ̃
sɔkɔ, yé mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ ǹmɔ wɛ̃́npɩ̀-á yélɛ. Ǹmɔ ye n sɛ
ǹ gbĩnɛ nɛ́pêl ànɛ̂ nɛ́péplɔ tyí, tɛ́ pɩ̃̀nɛ n pɩ n mɔ nɛ́gblɔ́ ànɛ̂
nɛ́túkúnɩ̀ tyí. [46] Tɛ́ yépi tyí-á nɔ nónó tyí, pépi ó tyí-à nɔ yé
tyí, yɔ̃re nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ Liyel tyí? Mɔ́rí
syípú ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di? [47] Yâh n wɛkɩ n mɔ yé
no ó tyí, gbɛ̃̀ndùnɩ̀ tir nɛ̂ mɛ képahlɛ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́pú
ńtɛ̃ tɔ náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ di? [48] Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé tyípéplɔ ó
kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, sɔ̃́-á yé Sú tyípéplɔ ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
yɩ̂nyɔ̃ sɔkɔ.

6

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ yĩ n kɔ̃ dùkù tyí yɔ̃

[1] Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ yɩ̃́nyáhkɩ̀ sɔkɔ dɛ́. Yâh
képahlɛ n pɩ, yé náh ké yɔ̃re wɛ n pi Sú Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á
yɩ̂nyɔ̃. [2] Képah ye, wâh kwâhlɛ n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh ké
kwnínɛ n kɔ̃ sɔ̃́-á névye túkù n nɛ n pɩ kélɛ Liyel ní-ńtɑ̂̃n vɩ̀
sɔkɔ ànɛ̂ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, névye kɔ̃ pě pélɛ n gbilki. Kègbɩ yɔ̃
mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. [3] Ǹtɛ áwɔ-à kwâhlɛ
n yĩ yãm nɛynɛ n kɔ̃, káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pĩ ké sɔkɔ. [4] Képah
sɔkɔ, yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á á pɩ, kè kɩ tɛ̃ sèťɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ Sú Liyel
nɛ̂-á sèťɩ̃̀n sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel ni dùkù tyí yɔ̃

[5] Yâh Liyellɛ n ni, yé káh névye túkùlɛ n yah n pɩ. Liyel ní-
ńtɑ̂̃n vɩ̀ ànɛ̂ wɛ̃̀tlo yey sɔkɔ yúkúnyĩnntɛ̃̀nɔ́ tyí ye nɔ pépi tyí
pàh Liyellɛ n ni. Pé gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ yĩn ye pè n nɛ n pɩ képahlɛ.
Kègbɩ yɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yɔ̃re wɛ tɛ. [6] Ǹtɛ
áwɔ-à mɛ ké tyí nɛ á Liyel ni, wâh pɩ ǹ de á wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, ǹ
tɛ́ á yah vike, ǹ tɛ́ á Sú Liyellɛ n ni. Tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á sèťɩ̃̀n
sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yɔ̃relɛ. [7] Yâh nírílɛ n pɩ, yé
káh tyilɛ n tɔ̃ n yo tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃́pú tyí kɔ̃lɛ. Pépi
tɛ̃ sɔ̃nɔ sɔkɔ, tyi tɔ̃́nyonɔ kwlɛ̌yy nírí ye Liyel n tɛ̃. [8] Ǹtɛ yî

---

* **5:43** 5.43 - Yah n tɛ Levitiki 19.18.

nónó yétɔ̂-á mɛ yépi tɛ̃, yé Sú Liyel sè pĩ tɛ sé ní-ńkɛ̃ gbĩ́
ńtɛ̃nɛ ǹ tyí. Képah ye, yé káh Liyel pĩ́-ńkɛ̃púlɛ n yah n pɩ.
9 Yáh yĩnɛ yè Liyellɛ n ni dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:

Ápi Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ,
á yĩn nɛ n gbilki.
10 Á yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
Wáh mɛ nɛ̂ tyí,
képah nɛ n pɩ sétáh yõ, sɔ̃́-á kélɛ yĩ̂nyõ.
11 Á kwɛy gbĩ̀yĩ̀kì yõkelɛ á kɔ̃.
12 Ápi-á pɩ de áwɔ tyí tyi nónó sɔkɔ, sè yɔ̃ n mɔ á kɔ̃,
sɔ̃́-á ápi tɔ yɔ̃ mɔ névye kɔ̃, nónó-á pɩ de á tyí.
13 Káh n yɛ à sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔlɛ n fɛ̃ n syi.
Ǹtɛ á pwah n mɔ ǹ gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á pèkè pínɔ́ sõ n wil.
[Yɔ̃̀tɔ̃rí, ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ gbílkínɔ́lɛ, áwɔ tyí ye gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!]

14 Névye nónó-á n pɩ n de yé tyí, yâh n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃,
yé Sú Liyel nɛ̂-á yĩ̂nyõ, à kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n kɔ̃. 15 Ǹtɛ
yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, yé Sú Liyel
náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nîkì tɛ̃ dùkù tyí yõ

16 Yâh níkì tɛ̃, yé káh yé yey kwɔ n sah névye túkù tyí
kɔ̃lɛ. Pépi ńkɛ̃nɛ pé yey yõre n sah nɛ névye pĩ nɛ páh mɛ
níkì tɛ̃. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, pè ye ké yõre wɛ tɛ.
17 Ǹtɛ áwɔ-à níkì tɛ̃, á yah wu, tɛ́ káh á yõ pɩ n sah yákárá,
18 névye kɔ̃ pè pĩ nɛ wáh mɛ níkì tɛ̃. Tɛ́ á Sú Liyel nɛ̂-á sètĩ̀n
sɔ̃̀ tyilɛ n pnɛ, ǹmɔ kɩ ǹ dyah ké yõrelɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tahrɩ koh n sah dùkù tyí yõ yĩ̂nyõ

19 Yé káh tahrɩlɛ n yah n koh n sah kèkõyṍ mɛ̀ sɔkɔ, képah
nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syĩ́mí kɩ fɛ̃ sélɛ n yõ, képah náh pɩ yĩ́pú
kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ kɩ sè yĩ tɔkɔ. 20 Ǹtɛ yé tahrɩlɛ n yah n
koh n sah yĩ̂nyõ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sóhrí ànɛ̂ syĩ́mí náh mɛ
sé yõ yõ tɛ̃̀nɛ, yĩ́pú tɔ náh mɛ kɩ fɛ̃ kye de vì sɔkɔ, képah
náh pɩ kɩ yĩbe yĩ. 21 Á náh wɛ di, á tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sõnɔ
tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́.
22 Wil kyòolɛ, yĩ́ ye. Á yĩ́-à mɛ vyelɛ, á wil pól kɩ mɛ kyòo
sɔkɔ. 23 Ǹtɛ á yĩ́-à yɩkɩ, á wil pól kɩ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. Kyòo
nɛ̂-á á sɔkɔ, kàh kɩ mɛ fɛ̃́ntũ̂nɛ, á mɛ yĩ̃́ fɛ̃́ntũ̂ pbèy sɔkɔ dɛ́.
24 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ n pi yɔ̃tɑ̃m nɛ́pĩ̂ nímí tyí.
À kɩ núkú dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ. Képah náh pɩ, à kɩ

núkúlɛ n tĩnki, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tõ kwrɔ
n pɩ n pi Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyɩ́.
25 Képah ye ń kɔ̃ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yé káh yé fɔkɔlɛ
n sõ yáh nɛ wɛ n yõ [tɛ́ wɛ n wɔ] n pi sɔ̃́, tɛ́ kɩ mɛ min
sɔkɔ, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃́. Névi min tyɩ́
náh tah kal yõkelɛ di? Wil tɔ tyɩ́ náh tah kal flɔlɛ di? 26 Yé
yah kèpyelɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ kɛ̀; sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh
sèmukɔlɛ n tɔkɔ; sè náh se mó tɔ̃ sèmukɔlɛ n koh n sah díké
sɔkɔ; tɛ́ yé Sú Liyel sélɛ n pu. Ǹtɛ yépi náh fɔ̃́nfɔ̃́ kal kèpye
yõ náhnáh di? 27 Yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃̀ kɩ fɛ̃ kwéy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ
gblɔ̌y min yõ, ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̏ yõ? 28 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ fɔkɔ sõnɔ
mɛ yé tyɩ́ yé mɔ mɔ flɔ tyɩ́ sɔkɔ wɛ́? Yé yah fĩlkɩ̀ fĩ pɩ dùkùlɛ
swɛ̃y sɔkɔ kɛ̀: Sè náh tɔ̃̏lɛ n pɩ, sè náh se mó tɔ̃ flɔlɛ n tĩ.
29 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ Salomo tàh fyé yah yõ,
à náh flɔ wɛ mɔ yah nónó-á plɛ nɔ fĩlfĩ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
30 Liyel yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi. Fĩ́lkɩ̀ nɛ̂-á swãh sɔkɔ kwɛynɛ,
tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ n pi ńsɔ̃̂nɛ, Liyel-á képah fĩ pɩ pallɛ sɛ̃́ à, yépi
wɔ se pyě à kɩ yɛ kóhnmɔnɔlɛ kal plɛ́ntnɔɔ? 31 Yé káh yé
fɔkɔlɛ n sõ yè pɔ nɛ n yo nɛ, kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ yõ nɩ?
Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ wɔ nɩ? Kwâh nɛ̂ se yé kɩ wɛ mɔ yé wil
sɔkɔ nɩ? 32 Yé náh wɛ di, Liyel pĩ́-ńkɛ̃pú ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah
n kɔ̃ sépi póllɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yé Sú nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ, à pĩ nɛ
yî nɔ́pi pól yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃ dò. 33 Yé Liyel tɔ̃́rɩ́ ǹgbò yah n
kɔ̃, ànɛ̂ wǎh mɛ nɛ̂ tyɩ́. Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́ tɔ pól dohnɩ
yé kɔ̃. 34 Yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ ńsɔ̃̂ tyɩ́ sɔkɔ. Yé ńsɔ̃̂ tyi sah
ńsɔ̃̂ yah. Swɔ̃ swɔ̃ pól ànɛ̂ sé yɔ̃́tyɩ́ ye.

7

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè káh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke

1 Yé káh nolɛ n tuke. Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n
pi. 2 Yé náh wɛ di, yáh no tɛ́lɔ́lɛ n tuke sɔ̃́, sɛ̃́ ye Liyel kɩ n
tuke n pi yé tɔlɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, yé tɔ tyɩ́
kɩ n sãh n pi kénɛ dú ólɛ. 3 Á pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹdan wɛ á yũ̋npi yĩ́
sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ pĩ? 4 Á
kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ yo á yũ̋npi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yĩ́
sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛ mó tɔ̃ mɛ áwɔ yĩ́ sɔkɔ? 5 Fɔ̀kɔ̀pĩ̀l névi. Á yĩ́
sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki. Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n yah pallɛ kɩ
á yũ̋npi yĩ́ sɔkɔ ǹdan wilki.
6 Yî nónó-á mɛ Liyel tyɩ́ yõ, yé káh sélɛ névyelɛ n kɔ̃ nónó-
á mɛ pãhlɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ pé yey vi yé tyɩ́

képékèyɔ̂. Yé káh mó tɔ̃ yî kètǎrnɔlɛ névyelɛ n kɔ nónó-á
mɛ slo tyí kɔ̃lɛ, pè kɔ̃ pè káh n pɔ n suki n sɔkɔ sé yɔ̃.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ pè nɛ n ni Liyel tyí

7 Yé nɛ n ni, yé kɩ n wɛ n syi. Yé nɛ n yah n kɔ̃, yé kɩ n
wɛ. Yé wùkahlɛ n mɩ, kè kɩ n yɩkɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃. 8 Yé náh
wɛ di, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ.
Nɛ̂-à wùkah mɩ, kè n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 9 Nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ
píɗĩ́-à búrn ni ǹ tyí à kɩ dáhkɩ̀lɛ à kɔ̃? 10 Képah náh pɩ, wàh
yɛ̃́nkɔ̂ ni ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 11 Yépi nónó-á nɛpɛ̂llɛ, yé
yé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃́nɔ́ yah wɛ yípéplɔlɛ. Tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ, yé
Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yɩ̃̂nyɔ̃ sɔkɔ, ǹmɔ kɩ yɩ̂lɛ sé nípú kɔ̃ nónó-á
plɛ kal yépi tyílɛ dò.

12 Yáh mɛ ké tyí nɛ no tyi nónó póllɛ n pɩ yé tyí, yépi tɔ
sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé tyí. Sɛ̃ ye tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ yo kélɛ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ dé-ńsah wǒkè ànɛ̂ dé-ńsah fĩ́ĩ tyí yɔ̃

13 Yé nɛ n de dé-ńsah fĩ́ĩlɛ. Yé náh wɛ di, wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂-á n
yuku tyí yíkínɔ́ tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ fàhfàh, ké dé-ńsah mɛ
wòo. Képah sɔkɔ dépú mɛ dò. 14 Ǹtɛ wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂-á n yuku tyɛ́-
ńkɛ̃̂ min tɛ̃-ǹsah, ké kɔ́lɔ́ mɛ táhnɔ́lɛ, ké dé-ńsah mɛ fĩ́ĩ. Ké
wɛ́ndepu náh mɛ fwɔ́ɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobe tyí yɔ̃

15 Yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ. Pàh n pi
yé tyí, pě pé gblɔ̌y pɩ mámm képyɛ́nɩ̀ tyí kɔ̃lɛ, tɛ́ ké kègbɩ tɛ̃
yɔ̃ sɔkɔ, pè mɛ pékénɔ́lɛ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ sɔ̃́. 16 Yé kɩ pè pĩ n pi pé
tyípínɔ́ sɔkɔ. Yɛ̀rɛsɛ̃̂ náh fɛ̃ n wɛ n gbɛ kahrɩ sɔkɔ. Sènsóké
pye tɔ náh mó fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbíyɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ. 17 Sésân pèplɔ pól
n syi pye pèplɔlɛ. Tɛ́ séswɔ́ntùkù wɔ mó n syi pye túkúnɩ̀nɛ.
18 Séswɔ̂ pèpɛy náh fɛ̃ n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ́ntùkù tɔ
náh mó fɛ̃ n syi pye pèplɔlɛ. 19 Séswɔ̂ nɛ̂-à n syí-ńkɛ̃̂nɛ pye
pèplɔlɛ, kè n kɑ̃m ǹ min n dah n mɔ nyàh sɔkɔ. 20 Sɛ̃ ó ye
yé kɩ n pĩ n pi Liyel yĩn yɔ̃ mɩ̀nyobelɛ pé tyípínɔ́ sɔkɔ.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ tir yónɔ́ ànɛ̂ ké pínɔ́ tyí yɔ̃

21 Kè náh pɩ nɛ nónó pól-á ńmɔlɛ n ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃, TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ
pé pól sɔ̃́ kɩ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃ n pi dɛ́. Ǹ Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yɩ̃̂nyɔ̃, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pípú ó ye kɩ yɔ̃ ké nɔlɩlɛ.
22 Liyel tukey tuke sɔ̃lɛ, névye náhnáh kɩ n yo n pi ń tyí nɛ,

Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pé n syi n yo Liyel
tɛ̃ntõ̃nènɛ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n yĩni n wilki
sétȁnnɛ névye sɔkɔ nɩ? Ńmɔ yĩn yõ kó lésõ pè n nɛ n pɩ
gbȉlnɔ́ náhnáhlɛ nɩ? 23 Ǹtɛ mé kɩ yo pé tyí nɛ, mé náh pélɛ
n pnɛ póllɛ. Pè gbɛ mɔ ńnɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pípú
nɔ́pi.

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ ǹ tȍ sấhpú kɔ̃ vì duke nînɔ́ mɔ́nɔ́ tyí yõ

24 Képah ye, névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi noh, tɛ́ mɛ sé tyíyónɔ́lɛ
n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékấm névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ légbĩ́
yõ. 25 Pȕ mɛ pɔ pɩ, yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀
tyí, pű̃nyấhkí tɔ mɛ kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ kǎh sȍ sõ légbĩ́
yõ sɛ̃, képah ye kè náh syɩkɩ. 26 Ǹtɛ névi nɛ̂-á ń wɛlɔ nɔ́pi
noh tɛ́ à náh mɛ sé tyíyónɔ́lɛ n pɩ, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ lékấm kɛ̃
névi yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ǹ wɔ̀kɔ̀ mɔ sèmȉyấhrí yõ. 27 Pȕ mɛ pɔ pɩ,
yrɛy yuku à kwɔkɩ kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyí, pű̃nyấhkí tɔ mɛ
kõ kyɩ mɩ ké sɔkɔ, kè mɛ syɩkɩ à pirki kwɛ pnɛ́pnɛ́.
28 Képah sɔkɔ, Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɔ́pi kɔ̃ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû
gbȁn du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. 29 Yé náh wɛ di, ǹ névye
kwɔ́nɔ́ dùkù náh sȍ mɛ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú tyí kɔ̃lɛ
dɛ́, kè sȍ mɛ yȍtɔ̃rí kwɔ́nɔ́lɛ képah ye.

8

Tótɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Yesu-á wil yɔ̃lɩ yõ à tiki pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ ǹ sȍ tɛ̃.
2 Tótɛ̃ yɔ́ mɛ nɔ de à gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, wàh mɛ ké tyí wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ pé kɔ̃ pé pɩ
yályál Liyel yah. 3 Wǎh yo sɛ̃, Yesu mɛ ǹ gbȍ nɔ à tũ ǹ tyí,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗĩ́ dú
ńyân núkú tyɛ. 4 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Káh yĩ
mɛ̀ yãh nɛy tyí dɛ́. Tɛ́ kyɩ á gblɔ̌ynɛ sárká syínwȉlkȉ-ò wɛ̃kɩ.
Moyisi-á sȍ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, kyɩ
képah wilki, nɛ̂-á kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ wáh dɛ.»

Wrome sràsyîbî yȍtɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ tȍnpɩ dɛ́nmɔnɔlɛ

5 Tɛ́ Yesu-á pɔ de Kapɛrnayumi sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Wrome
sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ pɔ ǹ tnɔ̂ tɛ́ à ni 6 nɛ, pé yȍtɛ̃, pé tȍnpɩ ɗĩ́-á
mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ gbô sɔkɔ wil kúnɔ́ ńyânnɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh mɛ n kwlɔ
képékèyɔ̂. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ páh kɩ ǹ sȍ tɛ̃
kyɩ à dɛ mɔ. 8 Ǹtɛ kénɛ ɗĩ́ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, péwɔ-á

fɔ̋rɔɔ kah ǹ dénɔ́lɛ pé gbô sɔkɔ. Ǹkɛ̃́ à wɛy núkú ó yo, tɛ́ pé
tɔ̏npɩ-á kɩ dɛ. 9 À kó wɛ nɩ, yɔ̏tãm-á mɛ péwɔ tyí, tɛ́ péwɔ tɔ
mó mɛ sràsyíbí yísyɔ́ yɔ̏tɛ̃nɛ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à sɔkɔ! Tɛ̃ n
sɔkɔ. Pâh yo nɛ̂ tyí nɛ, à pɔ! Tɛ̃ n pɔ. Pâh yo pé yɔ̃ tyí nɛ, à
tir mɛ̀ pɩ! Á kè pɩ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́,
sè ǹ gbȁn kah du. À mɛ yo ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyí, mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹgbɛ̃ mɛ̀ dùkù névi
wɛ yah Yisrayel no ńtɛ̃ fyé sɔkɔ. 11 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ, névye náhnáh-á kɩ wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, kɩ pɔ yõke yõ wɛ̃
tyí Abrahmɩnɛ, ànɛ̂ Yisakɩlɛ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩlɛ Liyel tɔ̃́rí tyah
sɔkɔ. 12 Ǹtɛ Yisrayel no nónó-á sɔ̏ yĩnɛ dénɔ́lɛ Liyel tɔ̃́rí tyah
sɔkɔ, pépi kɩ wũ kégbɔ́ fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní
táhnɔ́ kɩ mɛ.» 13 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu ǹ syɩ yo sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́
mɛ̀ tyí nɛ: «Á syɩ nɛ n yuku á tȉnnɛ. Wáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɛ̃́, wáh
nɛ̂ yah kɔ̃, kè kɩ pɩ á tyí.» Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɔ̏npɩ ɗɩ̃́ núkú dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Képah náh, Yesu kyɩ Pyɛrɩ gbô, tɛ́ kyɩ Pyɛrɩ dɛ́nsê wɛ
sɛ̃́nɔ́lɛ wílvyȁ̃hnɩ̀nɛ. 15 Yesu mɛ tũ pi gbɔ̏ tyí, wílvyȁ̃hnɩ̀
núkú à fin mɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pi mɛ yuku tyah n yah n dah n
mɔ Yesu tyí sɔkɔ.

16 Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, no pɔ névye náhnáhlɛ Yesu tyí sétȁn-á sɔ̏
mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. À mɛ ǹ vyãh wɛynɛ sétȁn nɔ́pi yĩni
wilki pé sɔkɔ, tɛ́ yámpú tɛ́lɔ́ pól dɛ mɔ. 17 À képah pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi tir yónsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃ kè wil. À lésõ nɛ
ńkɛ̃́: «À ye á yèvyãhrɩnɔ pól tɔkɔ to á yõ, tɛ́ á yamnɔ pól
tyɛ.»

Nónó-á sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé Yesu sɔ̏ tɛ̃

18 Yesu-á tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè pɔ à mɔ gbĩ sɛ̃́, à nɛ pé tɔ̏
sȁ̃hpú àwɔ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. 19 Képah sɔkɔ, Liyel
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́,
páh kɩ ǹ sɔ̏ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ ǹ yúkú-ńtȃ̃n pól sɔkɔ. 20 Wǎh
yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Gbɛ̃́npãhlɔ tyí pȉ mɛ. Kèpye tyí
syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Píɗɩ̃́ tɛ̃ tyí, wɛ́nsɛ̃nmì-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
21 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̏ sȁ̃hpú sɔkɔ yɔ́ tɔ̃ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́,
à yɛ pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yĩ tɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, ǹ tɛ́ n yɛ nɛ́kyî kɔ̃ pè pé lékyîlɛ n yĩ.»

Yesu yȁ̃hpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

23 Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sȁ̃hpúlɛ pè
sɔkɔ. 24 Dǒ yȁ̃hpékè yɔ́ núkú kɔ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ krótókè

yõ n tyah yı̋nɔ́lɛ ni sɔkɔ. Ǹtɛ Yesu wɔ sȍ mɛ n dɔ. [25] Képah
sɔkɔ, ǹ tȍ sáhpú nɔ de ǹ tnɔ̂ mɛ kyı ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ
ńkɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo! Yɔ-á mɛ n tyah pé yőnɔ́lɛ
dɛ́! [26] Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ tíkí yé tɛ̃? Liyel
yõ sɛ̃nyĩ-ńkɛ̃pú nɔ́pi.» Képah tɛ̃nɛ, à yuku à dírí kõ yáhkí
ànɛ̂ ni yõ, tyah núkú pı sűmm. [27] Képah tɛ̃nɛ, kè kah pı
gbɛ̃ndùǹ̀ìnɛ pé tyí. Pè mɛ tyah yo tũ wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂
se dı̋ mɛ̀nɛ tɛ́ yáhkí ànɛ̂ yɔ tɔ n sah ǹ tyí yõ nı?

Dîbî nɛ́pĩ̂ nîmî dɛ́nmɔnɔlɛ sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ

[28] Képah sɔkɔ, Yesu-á kyı yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ Kadarı
tãn sétáh yõ gbı̋ nɛ̂nɛ, díbí nɛ́pĩ̂ nímí mɛ wil léyȃl wrɔ́ sɔkɔ
à pɔ à yohnı sétȁnnɛ pé sɔkɔ. Pé pékénkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, nɛy náh
sȍ mɛ fɛ̃ n sɔkɔ nɛ́npɔ́ wɛ̃kìlɛ. [29] Păh pɔ à yohnı, pè tyah n
de n syi nɛ, Liyel Pídı̋, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? Ȁ
se pɔ ásȍ̂ pépi fõh yĩnnɛ ké gbı̋ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ nı? [30] Tɛ́ kè sȍ
pɔ yĩnɛ sel kwĩnki yísyɔ́ mɛ n yah n yõ n kɔ̃ fíí kwéy pélɛ.
[31] Sétȁn nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, wàh kı sé yĩni wilki díbí nɔ́pi
sɔkɔ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyı n de sel nɔ́pi sɔkɔ. [32] Yesu mɛ nɛ,
sè nɛ n yuku. Sè núkú wil díbí nɔ́pi sɔkɔ à kyı de sel nɔ́pi
sɔkɔ. Sel nɔ́pi pól núkú wil yɔ̃lı yȍtah, à to tiki tùkùtùkù à
kyı de yɔ sɔkɔ à ku. [33] Képah tɛ̃nɛ, sel nɔ́pi fɛ̃pu mɛ to de
kwil sɔkɔ, à kyı tyi nɔ́pi pól yãh no tyí, à tahlı tir nɛ̂-á pı
díbí nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tyí sétȁn-á sȍ nónó sɔkɔ. [34] Képah sɔkɔ,
kwil tãn pól wil kyı Yesu yohnı. Păh fyɔ̀ à wɛ, pè à ni nɛ à
yal pépi sétáh yõ.

9

Sèkùkù dı̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

[1] Képah sɔkɔ, Yesu de krótókè sɔkɔ à ǹ syı yɔ́-ǹgbɛ̃ kah à
sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ.* [2] Nósyɔ́ mɛ sèkùkù dı̋ yɔ́ twah sɛ̃ sɛ̃ kwâh
yɔ́ yõ à pɔ ǹ tyí. Wăh kè wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃, à yo sèkùkù dı̋
mɛ̀ tyí nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ ń pídı̋. Á tyípêl pínɔ́ ye
yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.» [3] Képah tɛ̃nɛ, Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú yísyɔ́
tyah n sõ nɛ, dı̋ mɛ̀-á mɛ n yo n de Liyel tyí dɛ́. [4] Ǹtɛ Yesu-á
pé sõnɔ pĩ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ sõnɔ túkúnìnɛ
yé sɔkɔ sɛ̃? [5] Mâh yo sèkùkù dı̋ mɛ̀ tyí nɛ: ‹Á tyípêl ye yɔ̃
mɔ.› Képah náh pı, mâh yo ǹ tyí nɛ: ‹Yuku nɛ n kɔ.› Dlo
mɛ nɛ̂ tɛ̃ yónɔ́ sɔkɔ kal? [6] Ǹtɛ mé kı tir yɔ́ pı yé kɔ̃ yé kı pĩ

* **9:1** 9.1 - Yesu kwil nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ̂ sɔkɔ yɔ̀, Kapɛrnayumi ye.

nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ Névi Píɗĩ́ tyí sétáh yõ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ.» Tɛ́ ǹ syɩ yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ ǹ nɛ n yuku á gbô.»
7 Dĩ́ mɛ yuku à sɔkɔ ǹ gbô.
8 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ wɛ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. Pè tyah Liyel yĩ̀nnɛ n gbilki wǎh sɔ̃́npílɛ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀ dùkùlɛ névye kɔ̃.

Yesu Matye ye pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́h-òlɛ

9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ tɛ́ n sɔkɔ, à ɗĩ́ yɔ́ wɛ à mɛ kɔ̃ tɛ̃ mɔ́rílɛ n syi mɔ́rí syí-ńsah sɔkɔ, pè n ye Matyelɛ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Ȁ mɛ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
10 Képah náh, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ Matye gbô, mɔ́rí syípú náhnáh ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́pú tɔ pɔ n yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
11 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè yo Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ pé kwɔ́-ò ɗĩ́ n yõ mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ wɛ̃ tyí nɩ?
12 Ǹtɛ Yesu-á pé wɛy noh, à yo pé tyí nɛ: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̂̃ se mɛ pé tyí? Yámpú tyí náh ǹ yétɔ̂̃lɛ di?
13 Liyel-á nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yâh wɛ̃ yãmnɛ n yah, képah tyí nɔ ńmɔ tyí kal yáh sárká nɛ̂nɛ n sukɛ ńnɛ n kɔ̃.› Yé kyɩ yé fɔkɔnɩ mɔ yah képah tyí sɔkɔ, yè ké kɔ́r pĩ. Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ n sõ nɛ nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah, mé náh pɔ pépi yé-ńsah dɛ́. Ǹtɛ nónó-á pĩ nɛ tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Nìvìnì tir náh mɛ núkúlɛ Nsyifunɔ tyîɗĩ̂lɛ

14 Képah sɔkɔ, Wèlnwì̀lkì̀-ò Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ pépi ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú níkì̀lɛ n tɛ̃ tɛ́ ǹmɔ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh mɛ níkì̀lɛ n tɛ̃ nɩ?
15 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Pǎh nónó ye fúr yõke yõ yĩ̀nnɛ, pépi se kɩ fɛ̃ pé yey kwɔ sah pɛ mɛ gbĩ̀́nɛ pé nɩyɔ̃́? Ǹtɛ sèpĩ̀n yísyɔ́ mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n tɛ̃ n wilki n pi pé nɩyɔ̃́. Légbĩ̀́nɛ, pè kɩ níkì̀lɛ n tɛ̃.
16 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩ̀nɛ à fwɔ̀sɑ̃n kɑ̃m à fwɔ̀dyàh min. Yé náh wɛ di, fwɔ̀sɑ̃n mɛ̀ kɩ fwɔ̀dyàh mɛ̀ yɔrɩ tɔ, wɑ̃n ó kɔ̃ kè kɩ tɔ̃ mɔ ké tɔ́nɔ́ yõ.
17 Dì̀vɛ̃ sɑ̃́n tɔ náh yĩ̀nɛ mɔ́nɔ́lɛ pley ɗì sɔkɔ. Wâh képah pɩ, ɗì̀vɛ̃ mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi sɔkɩ, ɗì̀vɛ̃ kɩ kwɛ, pley tɔ tyí kɩ yɩkɩ. Ǹtɛ kàh ɗì̀vɛ̃ sɑ̃́nnɛ, pley snɔ́ sɔkɔ ye kè n mɔ. Képah sɔkɔ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n yɩkɩ.»

Pi yɔ́ dɛ́nmɔnɔ ànɛ̂ sênpir yɔ́ lékó yîlkînmɔnɔlɛ

18 Yesu-á mɛ kénɛ wɛlɔlɛ n yo pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ yɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé písê-á yah kwlɔ núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Ǹtɛ à pɔ kyɩ ǹ gbɔ̂̃ sah

ǹ yõ, wăh kɩ min wɛ. 19 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
mɛ yuku ɗɩ́ sɔ̃̀ tɛ̃.

20 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ ye
gbɔ̃ninɔ́. Pi mɛ̀ mɛ nɔ de Yesulɛ ǹ náh tɩ̃̀nnɛ, à pɔ tũ ǹ
fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyɩ́. 21 Yé náh wɛ di, à sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ
nɛ páh kɩ tɛ̃ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ ńtɛ̃ ó tyɩ́, páh kɩ dɛ. 22 Yesu-á
ǹ yah vi tɛ́ à wɛ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Káh n yɛ á yáh-ńsah tyɛ, ń
pɩ́sê. Ɑ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú dɛ.

23 Tɛ́ Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ gbô, à yikɔ fɩ̃́bɩ́pú
wɛ tɛ́ tɔ́wû wɛ pè mɛ n pɩ wrɔ̌wrɔ̌. Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé
tyɩ́ nɛ: 24 «Yé wil ásɔ̃̂. Pɩ́pɩ́r náh ku, dɔy† sɔkɔ ye ǹnɛ.» Ǹtɛ
pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. 25 Păh tɔ́wû wilki mɔ tɛ kégbɔ́
sɔkɔ, Yesu mɛ de yuku wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɩ́pɩ́r gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, pɩ́pɩ́r
yuku. 26 Yĩ mɛ̀ pɩ́nɔ́ tyɩ́ tyah n yãh kénɛ mara ywɔ̃ ywɔ̃ pól
sɔkɔ.

Yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̃̂ nîmî yîsyɔ́ yɩ̃́ yɩ́kɩ́nmɔnɔlɛ

27 Yesu-á yal nɛ́npɔ́ à n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yɩ̃́tũbi nɛ́pɩ̃̂ nímí
yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ tɛ́ mɛ yo tũ léyy nɛ, Davidi Pɩ́ɗɩ̃́, à pé yãm yah.
28 Yesu-á pɔ yĩni tɛ̃ gbô sɔkɔ, yɩ̃́tũbi nɔ́pi mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂. À
mɛ pè piki yah nɛ, pè se sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á kɩ fɛ̃ pé yɩ̃́ yɩkɩ
mɔ nɩ? Pè mɛ nɛ, àwe-á, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃. 29 Képah sɔkɔ, Yesu tũ pé
yɩ̃́ tyɩ́ tɛ́ nɛ: «Yáh sɛ̃ ńmɔ yõ sɔ̃́, tɛ́ nɛ̂ yah kɔ̃ ń tyɩ́, Liyel kè
pɩ yé tyɩ́ sɛ̃́.» 30 Képah tɛ̃̀nɛ, pé yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. Yesu mɛ pè gbah
sni nɛ, pè pé gblɔ̌y tɛ̃, pè káh n yɛ nɛy pĩ ké sɔkɔ dɛ́! 31 Ǹtɛ
pé wɩ̃̀lntɛnɔ ǹsɔ̃, pè kyɩ tyah Yesu yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo n kɔ̃ kénɛ
mara pól sɔkɔ.

Ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ vyãh-á sɔ̃̀ mɛ gbɩ́nɔ́lɛ

32 No nɔ́pi-á wil n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nósyɔ́ pɔ ɗɩ̃́ yɔ́lɛ Yesu tyɩ́,
nɛ̂-á sétõ yɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à pɩ kèdɔ̀kɩ̀lɛ. 33 Yesu-á núkú sétõ
mɛ̀ yĩni wilki ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ɗɩ̃́ tyah n wɛkɩ. Kè pɩ gbɛ̃̀ndùǹ̀nɛ
tɔ́wû pól tyɩ́, pè mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́, pépi náh ǹsɔ̃̀ntɛ̃́ dùkù wɛ
yah Yisrayel sɔkɔ póllɛ. 34 Ǹtɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú wɔ sɔ̃̀ mɛ
yo tũ nɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀ yõ-á à n yĩni sétɑ̃̀nnɛ.

Tɔ́wû yãm mɛ Yesu tɛ̃

35 Yesu lésõ mɛ kwló-ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlópî póllɛ n kɔ n kɔ̃,
mɛ nolɛ n kwɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo
Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yõ, tɛ́ mɛ yámpú pól ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́ póllɛ n dɛ n

† **9:24** 9.24 - Dɔy nɛ̂ tyɩ́-á Yesu n yo ásɔ̃̂ yɔ̀, dɔy gbɔy náh sɔ̃̀ dɛ́. Pɩ́pɩ́r sɔ̃̀ ku kègbɩ yõ. Ǹtɛ Yesu-á sɔ̃̀ pĩ nɛ páh kɩ fɛ̃ ǹ lékó yilki mɔ sɛ̃́, képah ye à nɛ dɔy sɔkɔ-á ǹnɛ.

mɔ. 36 Yesu-á tɔ́wû nónó wɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ pé yáh-ńsah mɛ
tyɛ á kɩ nɛ yíꞌpɛ̂y sɔ̃́ fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí, pé yãm à tɛ̃. 37 Képah
sɔkɔ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Sèmukɔ tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃̀ mɛ dò, tɛ́
ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéy. 38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á sèmukɔ
nɛ́tɛ̃̄nɛ, yé à ni à tɔ̃̀npɩbɩ tɛkɩ n mɔ sèmukɔ tɔkɔ yĩnnɛ.»

10

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimînɛ

1 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí ye pɔ, tɛ́ tɛ̃̄nwɛnɔlɛ
pè kɔ̃ nɛ pè sétɑ̃̀nnɛ n yĩni, pè mó yámpú póllɛ n dɛ mɔ, ànɛ̂
nɛ́fukulɔ́ póllɛ. 2 Kénɛ nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye à pɩ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Pé yni wɛ yɔ̀: Kè tyah Simo tyí, nɛ̂-á pè yĩn dyɩ
à kɔ̃ Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̆ndɩ̃́ Andrelɛ, à tahlɩ Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃̆ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tyí, pépi nónó-á Nsebede dɩ̃́npɩ̀lɛ, 3 à tahlɩ Filipi
ànɛ̂ Bartelemi tyí. Toma sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ ànɛ̂ Matyelɛ, nɛ̂-á
sɔ̃̀ mɔ́rí syí-òlɛ, à tahlɩ Alfe pídɩ̃́ Nsyakɩ tyí ànɛ̂ Tadɩlɛ, 4 ànɛ̂
Simolɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sú fɔ̃́ vyãh syípú sɔkɔ yɔ́lɛ, à tahlɩ Nsyudasɩ
Yisikariyɔtɩ tyí nɛ̂-á pɔ pɩ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimî tɛ́kínmɔnɔlɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-ńsah

5 Nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí nɔ́pi ye Yesu tõ tɛ́ kè gbah yo pé tyí nɛ: «Yé
káh kyɩ névye tɩ̃̀nnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, ànɛ̂ yé káh de
Samari tãn kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. 6 Yé nɛ n yuku Yisrayel no wɔ
tɩ̃̀nnɛ, pépi nónó-á mɛ képyɛ́nɩ̀ mɔ́npunɔ tyí kɔ̃lɛ. 7 Yáh kɩ
n yuku wɛ̃̆kɩ̀ yõ, yé nɛ n yo n yuku nɛ, Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yĩni
tɛ̃ tɛ. 8 Yé yámpúlɛ n dɛ n mɔ. Yé lékyɩ̂lɛ n yilki n mɔ. Yé
tótãmnɛ n dɛ n mɔ pé dú ńyân sɔkɔ, yè mó sétɑ̃̀nnɛ n yĩni n
wilki névye sɔkɔ. Yáh wɛ syi nɔ̀nɔ́lɛ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ
sɛ̃́.
9 Yé káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ yé yõ. 10 Yé káh pley, ànɛ̂ fwɔ̀mɔlɔ
ní-ònɔ́, ànɛ̂ lékyêh, ànɛ̂ lépló tɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di,
tɔ̃̀npɩ yĩnɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõke yɔ̃́nɔ́lɛ.*
11 Yâh kyɩ de kwíl-ǹgbɛ̃ képah náh pɩ kwílpír nɛ̂ sɔkɔ, yé
nɛ́gbí yah kɔ̃ yè twah tɛ̃ tyí. Yé mó tɛ̃ tɛ̃ tyí, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ yé
yálnɔ́ tyí kénɛ kwil sɔkɔ. 12 Tɛ́ yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé
yo pé tyí nɛ yèvɩnɩ nɛ mɛ pé yõ. 13 Kénɛ kéte tãn-à fɛ̃ syi yé
twah pé tyí, yèvɩnɩ mɛ̀ kɩ mɛ pé yõ. Ǹtɛ pàh yahle, yèvɩnɩ
mɛ̀ kɩ ké syɩ pɩ yé tyílɛ. 14 Yâh de gbô nɛ̂ sɔkɔ képah náh
pɩ kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè yahle nɛ yé káh twah pé tyí, tɛ́ yahle

* **10:10** 10.10 - Yah n tɛ 1 Korɛ̃nti tãn 9.14 ; 1 Timote 5.18.

yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n yal, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ
nɛ́npɔ́. 15 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey tuke sõlɛ,
Sodɔmɩ kwil ànɛ̂ Gbomɔrɩ kwil fṍhnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ
n pi kénɛ kwil tyílɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi

16 «Yé yah, yé mɛ á kɩ nɛ képyɛ́nì sɔ̃́ ńmɔ n tɛkɩ n mɔ
gbɛ̃́npãhlɔ nɩyṍ. Yé nɛ mɛ lékɜ̃́m névyelɛ áswɔ̃́ plɛ́y tyí kõlɛ,
yé fɔkɔ mó nɛ mɛ pérpér tìtí sɔ̃́. 17 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ
névyelɛ dɛ́. Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ tukey tùkè-ǹtɜ̃̀n sɔkɔ,
tɛ́ kɩ yélɛ n ko yèfõhlɛ Liyel ní-ńtɜ̃̂n vì sɔkɔ. 18 Pè kɩ yélɛ
n tɛ̃ n kyɩ n pɔ kwíltãm yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm tyí ńmɔ yĩnnɛ.
Képah sɔkɔ, yé kɩ ńmɔ tyílɛ n wɛ n yo pé tyí, à tahlɩ névye
tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 19 Ǹtɛ pàh yé tɛ̃ n yuku tùkè-
ǹsah, yé káh yɛ yé yáh-ńsah tyɛ yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃́,
ànɛ̂ yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Yáh nɛ nɛ̂ yo n pi, ké sõnɔ kɩ de yé
sɔkɔ nɛ́npɔ́ swɔ. 20 Yé náh wɛ di, yé yah yĩ́ĩ́ wɛlɔ náh yé
kɩ n wɛkɩ dɛ́, Sú Liyel Mirki ye kɩ tɛ̃ yé yahlɛ yé kɩ n wɛkɩ.
21 Névye kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pé yṹnpyélɛ n tɛ̃ n ko n mɔ. Súbí
tɔ kɩ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ n pɩ pé wɛ̃́npì tyí. Wɛ̃́npì tɔ kɩ pé dúbípú tyí
yahle, tɛ́ kɩ pè kɔ̃ pè kɩ pélɛ n ko n mɔ. 22 Névye pól kɩ yé wɛ
mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃
kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. 23 Pàh yélɛ n fõh kwil yɔ́ sɔkɔ, yé sɔkɔ
kèyǎh sɔkɔ. Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ nɛ̂-á Névi
Píɗ́ínɛ, yé náh tɔ̃́nì Yisrayel kwlo pól kɔ n kɔ̃ n tɛ n pi tɛ́ mé
kɩ pɔ.

24 Tir sɜ̃́h-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɔ̃̀npɩ tɔ náh n kal
n pnɛ ǹ yɔ̃̀tɛ̃́nɛ. 25 Tir sɜ̃́h-ò-à pɩ ǹ kwɔ́-ò tyí kõlɛ, kè kɩ yĩnɛ.
Tɔ̃̀npɩ tɔ-à pɩ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ tyí kõlɛ, kè kɩ yĩnɛ. Névye-á fyɔ̀ mɛ kéte
tɛ̃ ɗí ńtɛ̃́nɛ n gbyɔ Bɛlsebulilɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́nɛ), ǹ kéte
tãn wɔ se pyɛ̌ pè kɩ yɛ gbyɔ̀npekenɔlɛ? 26 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh
névye yah tíkílɛ n pɩ. Yé náh wɛ di, tyípǐl yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ
n pi wǐlkǐnmɔ-ńkɛ̃́nɛ. Sètǐ̃n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi pĩ́-
ńkɛ̃́nɛ. 27 Máh tyi nónónɛ n yo yé tyí fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, yé sélɛ n
yo n wilki n mɔ tyah kyòo yah. Tyi nónó-á n plɔ n yo yé tyí
yé níkílɔ́ yey, yé sé kwnínɛ n kɔ̃ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ. 28 Yé káh névye
yah tíkílɛ n pɩ, nónó-á névyelɛ n ko mɔ n pnɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃
ǹ min ko mɔ n pi. Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃ névi wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂
ǹ min tɔ min dah mɔ ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ, yé ǹmɔ wɔ
tíkílɛ nɛ n pɩ. 29 Ǹtɛ̃́npînɔ́ nínɔ́ n yãm pɔ́píkí pɔ́ núkú ólɛ.
Ǹtɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n syɩkɩ sétáh, nɛ́ yé Sú Liyel náh ké
wɛ̃́kì kɔ̃. 30 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pĩ́nɔ́lɛ

Liyel tyí. 31 Kǎh pɩ sɛ̃, yé káh tíkílɛ n pɩ, yépi tyí náh tah kal
ǹtɛ̃npî kwĩnki tyílɛ di?
32 Névi nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yı̋ yah nɛ páh mɛ ńmɔ
tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ kè yo dal mɔ ń Sú yı̋ yah nɛ̂-á mɛ yı̂nyõ,
nɛ tɛ̃-á mɛ ńmɔ tyí yõ. 33 Ǹtɛ nɛ̂-à yahle névye yı̋ yah nɛ pé
náh mɛ ńmɔ tyí yõ, ńmɔ tɔ kɩ yahle ń Sú yı̋ yah nɛ̂-á mɛ
yı̂nyõ, nɛ tɛ̃ náh mɛ ńmɔ tyí yõ.»

Yesu tyí-á gbɛ́kínɔ́ nɛ̂ dahbɩ kèkõyɔ̋

34 «Yé káh wɛ nɛ yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ dɛ́.
Yèvɩnɩ náh mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yõ, gbɛ́kínɔ́ wɔ ye pyě.
35 Mé pɔ ɗı̋ ànɛ̂ ǹ sú wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah; sênpir ànɛ̂ ǹ yṹ wrɔ́
gbɛ́kí-ńsah; sê ànɛ̂ ǹ pɛ yṹ wrɔ́ gbɛ́kí-ńsah. 36 Névi gbô tãn
ye kɩ pɩ ǹ sépɛ́bílɛ.

À á gblɔ̌y dyɔ yı̋ı̋ tyi wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

37 Névi nɛ̂ sú, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ,
tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. Névi nɛ̂ píɗı̋, képah náh
pɩ ǹ písê tyí-à nɔ ǹ tyí à kal ńmɔlɛ, tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
ńmɔ tyí yõ. 38 Névi nɛ̂-à ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ń sɔ̃̀ tɛ̃-ńkɛ̃nɛ,
tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ ńmɔ tyí yõ. 39 Névi nɛ̂-á nɛ páh pé
minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ
ǹ min sɔkɔ ńmɔ yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel nîpú tɔ̃́nsàhntɛ̃nɔ sɔkɔ

40 «Névi nɛ̂-à yé tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃
plɛ, Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. 41 Névi nɛ̂-à
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
òlɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah
tɛ̃nɛ. Névi nɛ̂ tɔ-à nɛ́gbí tɛ̃ plɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ nɛ́gbílɛ, nɛ́gbí
dyah dyah kwâh kénkɔ̃ ye kɩ dyah tɛ̃nɛ. 42 Kègbɩ yõ mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à nívínɔ́ ńgbíyı̋nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ fyé kɔ̃ à wɔ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ ńmɔ tɔ̃̀ sã́h-òlɛ, tɛ̃ náh n
tɛkɩ n pi ké lédyáhní sɔkɔ póllɛ.»

11

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á tyi kwãh sah ǹ tɔ̃̀ sã́hpú nɛ́pı̂ gbɔ̃nimí
kɔ̃ tɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ
kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tɛ́ Nìvìnì tirlɛ n yo.

Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃-á pîkînyahnɔ nɛ̂ pɩ Yesu Krista tyí sɔkɔ

2 Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ tɛ́ Krista
tyípínɔ́ tyí yónɔ́ noh. À mɛ ǹ tɔ̃̀ sã́hpú yísyɔ́ tõ pè kyɩ à

piki yah nɛ, [3] ǹmɔ se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ nɛ̂-á kɩ sɔ̏ n pɔ
n pi, tɩ̂ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? [4] Yesu mɛ yo pé tyí
nɛ: «Tyi nónó-á yé n nohnɩ tɛ́ sélɛ n yah yɔ̀, yé kyɩ sè yãh
Nsyɔ̃ tyí nɛ, [5] yɩ̃́tũbi yɩ̃́-á mɛ n yɩkɩ n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ
tómtóm, tótãm mɛ n dɛ n mɔ, níkítũbi mɛ n nohnɩ, lékyî mɛ
n yilki n mɔ, ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí. [6] Ǹtɛ
ńmɔ tyí-à kɩ névi nɛ̂ kɔ̃ à ń yõ sɛ̃́nɔ́ yáhle-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃̂ wɔ tyí
nɔ.»
[7] Nsyɔ̃ tɔ̏ sɑ̃́hpú-á pé syɩ sɔkɔ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu tyah Nsyɔ̃
tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí nɛ ńkɛ̃: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yɑ̃́hkí mɛ n fĩ n kɔ̃? [8] Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ yé
kyɩ yah wɛ́? Dɩ̃́ yɔ́ se nɛ̂-á mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ? Tɛ́ nónó-á mó
tɔ̃ fwɔ̀tǎhnɩ̀nɛ n mɔ, pépi mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ dò. [9] Ǹtɛ kwâh
nɛ̂ mɛ yé kyɩ yah wɛ́? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́ se? Mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ sɛ̃́-á. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ.
[10] Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃ tyí ye wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ Liyel-á nɛ: ‹Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ
á yahlɛ, à kɩ pɔ á wɛ̃kì tɔ̃ sah.›* [11] Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí nɛ, sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ nɛ̂-á kal Wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò
Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á tyɩ̃́ĩ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́pú sɔkɔ, ǹmɔ ńtɛ̃
kal ǹnɛ. [12] Tɛ́ à tɔkɔ Wèlnwɩ̏lkɩ̏-ò Nsyɔ̃ gbĩ tyí, pópó à pɔ
syɩ núkúnúkú tyí, Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ mɛ n wɛ n yõ táhnsàhnɔ́ ó
sɔkɔ. Táhnsàhpu ye n wɛ kélɛ. [13] Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu pól
ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo, pópó à
pɔ syɩ Nsyɔ̃ gbĩ tyí. [14] Yáh kɩ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, Nsyɔ̃ ye Yeli
mɛ̀nɛ, nɛ̂ pɔ́nɔ́ tyí-á sɔ̏ yónsàhnɔ́lɛ.† [15] Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh,
tɛ̃̂ kè tɛ̃̂ yĩn.
[16] Mé kɩ kwɛy gbĩ névye tɔkɔ sãh nɛ̂nɛ wɛ́? Pè mɛ á kɩ nɛ
wɛ̃npɩ̏ sɔ̃ kɔ̃ tɛ̃̂ tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̏n sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo n mɔ pé no
tyí nɛ, [17] pépi-á yɩkɩ fĩbɩ pé tyí, tɛ́ pè náh yi. Pé tɔ̃ kũ yɩ̀kɩ̀
gbɩ mɔ, pè náh se tɔ̃ gbo. [18] Sɛ̃ ye kwɛy gbĩ névye tɔ mɛ n
pɩ. Yé náh wɛ di, Nsyɔ̃-á lésõ pɔ, à náh mɛ yõke yèsyɩ̀kɩ̀lɛ
n yõ, à náh mɛ dɩ̏vɛ̃nɛ n wɔ. Képah tɛ̃̂nɛ, pè nɛ sétõ-á mɛ
ǹ sɔkɔ. [19] Ǹtɛ Névi Píɗɩ̃́ wɔ-á pɔ, ǹmɔ n yõ pallɛ tɛ́ n wɔ
pallɛ. Pè mɛ tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpɩ ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ, mɔ́rí
syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kódĩ-á ǹnɛ. Ǹtɛ Liyel lékɑ̃́m-á n tɔkɔ
à tyi nónónɛ n pɩ, sé pal n pnɛ sé tɔ̃ n sah n pɩ dùkù sɔkɔ.

Yesu kàhnwɛkɩnɔlɛ Kalile mara kwlo yîsyɔ́ yõ

[20] Képah náh, Yesu-á sɔ̏ ǹ gbɩ̌lnɔ́ kan pɩ kwlo nónó sɔkɔ, à
tyah n kah n wɛkɩ sé névye yõ, pǎh sɔ̃́npílɛ yahle pé tyípêl

* **11:10** 11.10 - Yah n tɛ Malaki 3.1. † **11:14** 11.14 - Yah n tɛ Malaki 3.23.

pínɔ́ yálnmɔnɔlɛ. Ȁ nɛ: [21] «Pèkè mɛ yé yõ, Korasini tãn.
Pèkè mɛ yé yõ, Betisayida tãn. Ǹgbǒ gbǐl tyi nónó-á pɩ yé
tȉnnɛ, sɛ̃́nknɔ-à sõ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tȉnnɛ, pè náhkɩ mɛ
yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ pé piki syĩ̀lɛ à pé tyípêl pínɔ́
yal mɔ di mónɔ́lɛ. [22] Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel
tukey tuke sõlɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn‡ fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n
nɔ n pi yépi tyílɛ. [23] Tɛ́ yépi-á dò Kapɛrnayumi tãn, yé se
mɛ n sõ nɛ yáh kɩ dɔkɔ mɔ yȋnyõ? Póllɛ, yé kɩ tiki mɔ yuku
fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah. Yé yah, gbǐl nónó-á pɩ yé tȉnnɛ,
sɛ̃́nknɔ-à sȍ mɛ pɩ Sodɔmɩ tãn tyí, Sodɔmɩ kwil náhkɩ mɛ sɛ̃́
kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. [24] Képah ye mé kélɛ n yo yé tyí, Liyel tukey
tuke sõlɛ, Sodɔmɩ kwil tãn fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ náh n peke n nɔ n pi
yépi tyílɛ.

Wɛ́kínɔ́lɛ Sú Liyel tyí

[25] Légbĩ́nɛ, Yesu nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yȋnyõ ànɛ̂ sétáh
nɛ́tɛ̃̄nɛ, mé n wɛkɩ á tyí wáh sɔ̃́npílɛ tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú
ànɛ̂ lékã́m névye yah, tɛ́ sélɛ névye wɔ wɛ̃kɩ nónó-á mɛ
wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃́. [26] Bɔ̌, kè ye áwɔ dyɔ á kè pɩ sɛ̃́.» [27] Yesu tɔ̃ nɛ: «Ń
Sú ye tyi póllɛ ń gbȍ dahbɩ. Ǹmɔ nɛ̂-á Píɗĩ́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
ńnɛ n pnɛ nɛ́ Sú ó náh. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ náh mó Súlɛ n pnɛ nɛ́
Píɗĩ́ ó náh, à tahlɩ Píɗĩ́-à mɛ ké tyí nɛ pé ǹnɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.

Yesu-á yèvɩnɩ nɛ̂nɛ névyelɛ n kɔ̃

[28] Yépi nónó pól-á mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pêllɛ yé yõ, yé pɔ
ńmɔ tyí, mé kɩ yé kɔ̃ yé kɩ n mɩ. [29] Nɛpír névi ànɛ̂ gblɔ̃̌y
tíkínmɔ-ò ye ńmɔlɛ. Képah ye, máh yélɛ n mɔ tȍ nɛ̂ sɔkɔ,
yé kè fɛ̃ syi yè mó pɩ ń tȍ sã́hpúlɛ. Képah sɔkɔ, yé kɩ n wɛ
n mɩ. [30] Yé yah, ńmɔ tȍ náh tah, ń tɔ́kɔ́bí mɛ fáhah fáhah.»

12

Yesu-á nɛ̂ yo mɩ mɩ yòh tyí sɔkɔ

[1] Légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ, mɩ mɩ yòh sõ yɔ́lɛ Yesu ànɛ̂ ǹ tȍ sã́hpú
sȍ mɛ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kwɛkɩ sȍ mɛ ǹ
tȍ sã́hpú tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɩ de sèmukɔ ywɔ̃ kɔ̃̀lìntahnɔ
sɔkɔ. [2] Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á képah wɛ sɛ̃́, pè mɛ yo Yesu tyí
nɛ, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, à nɛ
n yah ǹ tȍ sã́hpú kélɛ n pɩ lɛ́. [3] Ǹtɛ Yesu mɛ yo pé tyí nɛ:
«Kwɛkɩ-á lésõ yȍtɛ̃ ɗĩ Davidi ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃, wǎh nɛ̂ pɩ,
yé náh kè kar yah di? [4] Búrn nónó-á lésõ mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel

‡ **11:22** 11.22 - Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn-á sȍ pɩ Nsyifunɔ náh pélɛ sɛ̃́, Nsyifunɔ sȍ mɛ pélɛ n mɔ n kɔ̃ tyípêl kàhnpɩpulɛ. Yah n tɛ Yesayi 23.

tyí yõ Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à náh lésõ de ké sɔkɔ à sè tɔkɔ tah
ànɛ̂ ǹ náh névyelɛ di? Tɛ́ à wil sárká syínwȉlkȉpu tyí sɔkɔ,
nɛy náh lésõ yĩnɛ sé táhnɔ́lɛ.* 5 Yé se kɩ nɛ yé náh kè kar
yah tɔlɛ nɛ, sárká syínwȉlkȉpu-á ńkɛ̃́nɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ, tɛ́ lékàh náh mɛ
pé tyí?† 6 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyí, névi mɛ ásȍ̂ nɛ̂-á kal Liyel
ní-ńsah gbôlɛ. 7 Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Sárká súkɛ́nkɔ̃nɔ náh
mé n yah n kɔ̃ dɛ́, wɛ̃ yãm yáhnɔ́ ye mé n yah n kɔ̃.› Yâh sȍ
mɛ képah kɔ́rlɛ n pnɛ, yé náh náhkɩ lékàhlɛ lékàh kɛ̃́ névye
kɔ̃ n pi. 8 Yé náh wɛ di, Névi Píɗɩ̃́ ye mɩ mɩ yòh yȍtɛ̃̀nɛ dò.»
9 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à sɔkɔ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ.
10 Gbȍnkù ɗɩ̃́ yɔ́ sȍ mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́ pè sȍ mɛ ké tyí nɛ pé lékàh
wɛ Yesu kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, yɔ́nwó
dɛ́nmɔnɔ wɛ̃̀kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ nɩ? 11 Ǹtɛ à
mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ yɔ́ tyí képó núkú ó-à mɛ, tɛ́ à
sɔkɔ de pwȁhsǔkù yɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɛ̃́ se kɩ yɛ ǹ
kyínwȉlkȉnɔ́lɛ lésõlɛ? 12 Ǹtɛ névi náh fɔ̃̋nfɔ̃̋ kal náhnáh képó
yõ di? Kǎh pɩ sɛ̃́, pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃̀kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh
sõlɛ.» 13 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo gbȍnkù ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí nɛ: «Á gbȍ
tɔ̃.» Ȁ mɛ kè tɔ̃, kè núkú pɩ vilɛ ké ní-ò mɛ̀ sɔ̃́. 14 Ǹtɛ Farisi
wɛ̃̀kì kɔ́pú-á fyɔ̀ wil Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pè kyɩ wɛ̃ wɛ
à vȉ-ǹsah yah Yesu wɛ n ko n mɔ yĩnnɛ.

Liyel-á nɛ̂ yah wilki nɛ à pé tȍlɛ n pɩ

15 Yesu-á pɔ pĩ nɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á mɛ pé kònmɔ-ńsahlɛ
n yah n kɔ̃, à yal nɛ́npɔ́. Névye náhnáh mɛ ǹ sȍ tɛ̃. Ȁ mɛ
pé sɔkɔ yámpú pól dɛ mɔ, 16 tɛ́ pè gbah sni nɛ pè káh pé
tyí yãh nɛy tyí. 17 Yesu-á képah pɩ, Liyel-á lésõ nɛ̂ yo sah ǹ
tɛ̃̀ntȍ syínyo-ò Yesayi tyí, kè wil. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Máh nɛ̂ yah wilki nɛ à ń tȍlɛ n pɩ, à wɛ yɔ̀.
Ń nìdɛ̀ nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye ń nìvìnì yõlɛ.
Mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ǹ yõ,
à kɔ̃ à kɩ gbɩ wɛ̃̀kì tyí yo yȉkȉnȉ pól névye tyí.
19 Ȁ náh yékȃ̂b pɩ n pi nɛynɛ, à náh n gbo n mɔ n tũ n pi,
nɛy náh ǹ yɩ̃́npɔ̃́ noh n pi tɔ́wû tùkè-ǹtȁn sɔkɔ.
20 Fílkȉ nɛ̂-á mɛ kwɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y kwɔ n pi.
Fɔ̀tnɔ̀ nɛ̂-á mɛ n tyah nínɔ́lɛ, à náh ké tɛ́y ni n mɔ n pi.
Sɛ̃́ ye à kɩ n pɩ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á gbɩ wɛ̃̀kì kɩ yah syi.
21 Tɛ́ yȉkȉnȉ pól névye gbȍ sàhnɔ́ kɩ mɛ ǹmɔ yõ.»‡

---

* **12:4** 12.4 - Yah n tɛ 1 Samuyɛlɩ 21. † **12:5** 12.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 28.9-10.
‡ **12:21** 12.18-21 - Yah n tɛ Yesayi 42.1-4.

Yesu tɛ̃ wɛ sétȁn yȍtɛ̃ tyí

22 Képah náh, nósyɔ́ dɨ̃́ yɔ́ tɛ̃ pɔ Yesu tyí. Sétõ sȍ mɛ ǹ sɔkɔ
à kɔ̃ à pɩ yɨ̃́tȗ ànɛ̂ kèdɔ̀kɩ̀lɛ. Yesu mɛ à dɛ mɔ, à kɔ̃ tɛ̃ wɛ
n wɛkɩ, tɛ́ fɛ̃ n yah. 23 Képah tɛ̃nɛ, kè pɩ gbɛ̃ndùǹìnɛ tɔ́wû
pól tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Tɛ́ Davidi Pídɨ̃́ náh yɔ̀
lɛ́?» 24 Ǹtɛ Farisi wɛ̃kì kɔ́pú-á képah tɛ̃ noh sɛ̃, pè nɛ sétȁn
yȍtɛ̃ Bɛlsebuli ó gbȍ yõ-á à n yĩni sétȁnnɛ. 25 Tɛ́ Yesu-á pé
fɔkɔ sõnɔ wɛ sɛ̃, à yo pé tyí nɛ: «Yɔ̃tɔ̃rí nɛ̂ tɛ̃ névye-à fyɔ̀
yuku wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ yȍtɔ̃rí kɩ yɩkɩ. Kwil nɛ̂ névye-à yuku
wɛ̃nɛ n fwo, kè náh n wũ n pi. Sɛ̃ ó ye, kéte nɛ̂ névye-à yuku
wɛ̃nɛ n fwo, ké tɔ náh n wũ n pi. 26 Tɛ́ sétȁn yȍtɛ̃-à tyah ǹ
nolɛ n yĩni, ǹ gblɔ̌y náh à n fwo di? Ǹ yȍtɔ̃rí se kɩ wũ? 27 Tɛ́
ńmɔ-à mɛ sétȁnnɛ n yĩni Bɛlsebuli gbȍ yõ yé yo à; yépi tȉnkȉ
névye wɔ-á dò, nɛ̂ gbȍ yõ mɛ pépi n yĩni sélɛ wɛ́? Pépi ńtɛ̃
ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 28 Liyel Mirki gbȍ yõ-à mé n yĩni sélɛ,
képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ yé tyí. 29 Tǎhkì-á
mɛ dɨ̃́§ nɛ̂ sɔkɔ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ ǹ púkúbí-ńkɛ̃ sɔkɔ, kɩ de ǹ wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ kɩ ǹ gbȁn yî kwel? Máhah wǎh kɩ à pukubi tɛ́ kɩ pyě
de ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel. 30 Névi nɛ̂-à mɔ́-ńkɛ̃nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ ńnɛ
n fwo. Névi nɛ̂ náh mɛ ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ,
tɛ̃ mɛ kárkínɔ́lɛ n pɩ.

31 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ‹Névye tyípêl pól
ànɛ̂ pé Liyel gbyɔ̀nɔ́ pól kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Ǹtɛ Liyel Mirki
gbyɔ̀nɔ́ tɛ̃ wɔ náh n yɔ̃ mɔ n pi pé tyí póllɛ. 32 Névi nɛ̂-à yo
de Névi Pídɨ̃́ tyí, kè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à yo de
Liyel Mirki tɛ̃ wɔ tyí, kè náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi kwɛynɛ, kè
náh yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃ n pi ńsȏ tɔlɛ.›

33 Yé yah, séswɔ̂ n pnɛ ké pye dùkù sɔkɔ. Yâh nɛ séswɔ̂
nɛ̂-á mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ plɛ. Yâh nɛ séswɔ̂ nɛ̂
náh mɛ plɛ, yé nɛ ké pye tɔ-á mɛ kétúkùyɔ̂. 34 Wáhnmírɔ́
nɔ́pi, tyípéplɔ se kɩ fɛ̃ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ tɛ́ yé nnɔ mó tɔ̃ mɛ
yúkúnɔ́lɛ pèkèlɛ? Névi nɩ-á mɛ yúkúnɔ́lɛ tyi nónónɛ, sépi ye
n wil tɛ̃ vyãh sɔkɔ dò. 35 Nɛpépɛ̌y tyípéplɔ n wil ǹ nɩ sɔkɔ.
Nɛ́túkù tyítúkúnȉ tɔ mó n wil ǹ nɩ sɔkɔ. 36 Ǹtɛ mé kélɛ n yo
yé tyí, yah kɛ̃ wɛlɔ nónó pól-á névye n wɛkɩ, sé ywɔ̃ kɩ piki
n yah n pi pé tyí Liyel tukey tuke sõlɛ. 37 Tukey kɩ tuke á yõ
à yĩnɛ á vyãh wɛynɛ kɩ gbɩlɛ ǹ kɔ̃, képah náh pɩ kɩ lékàhlɛ
ǹ kɔ̃.

Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbȉl yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí

§ **12:29** 12.29 - Dɨ̃́ nɛ̂ tyí-á yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, sétȁn yȍtɛ̃ ye pè n ye.

38 Képah sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kì
kɔ́pú yísyɔ́ mɛ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, páh mɛ ké tyí nɛ
à gbǐl yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí. 39 Ȁ
mɛ yo pé tyí nɛ: «Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃
Liyel ó tyí yõ. Pè mɛ ké tyí nɛ mé gbǐl yɔ́ pɩ pé yah. Ǹtɛ
kèyǎh ńtɛ̃ náh pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
Nsyonasɩ tyí sɔkɔ. 40 Yé yah, sɔ̃́-á lésõ Nsyonasɩ sèpȉn tɔ̃́nì
pɩ yɛ̃́nkô-ǹgbɛ̃kì yɔ́ fɔkɔ sɔkɔ,* sɛ̃́ ye Névi Pídĩ́ tɔ kɩ sèpȉn
tɔ̃́nì pɩ sétáh sõwãh. 41 Nsyonasɩ-á lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏ yo Ninivi
kwil tãn tyí, pè fɛ̃ syi pé tyípêl pínɔ́ yal mɔ. Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂
nɛ̂-á kal Nsyonasɩlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, Ninivi
kwil tãn kɩ yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃. 42 Pi
nɛ̂-á lésõ yɔ̃tɛ̃nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fíí sétáh yȉn tyí,
à pɔ yɔ̃tɛ̃ dĩ Salomo lékã́m wɛlɔ noh.† Ǹtɛ nɛy mɛ ásɔ̂, nɛ̂-á
kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel tukey tuke sõlɛ, kénɛ pi kɩ
yuku kwɛy gbĩ névye yõ, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.

Sétõ syínpɔndenɔlɛ névi sɔkɔ

43 Sétõ-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah
yah n kɔ̃. Ǹtɛ wàh wɛ́-ńkɛ̃nɛ, 44 à n yo ǹ gblɔ̌y tyí nɛ, páh sɔ̃
wil ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. Wàh ǹ syɩ, tɛ́ kyɩ
ǹ tɛ̃́-ǹsah dyàh wɛ ké kɔ́kɔ́lɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, 45 à n kyɩ sé
no sétãnnɔ́ kwǎrninɔ syah, nónó-á peke kal ǹmɔlɛ. Sé tɔ̂ɔ́
n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mè dùkù ké syɩ n peke
n kal ǹ gben tɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ye kwɛy gbĩ nɛ́pêl tɔ tyí kɩ n pɩ n pi.

Nónó mɛ Yesu yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyélɛ?

46 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé
pɔ yĩn kégbɔ́ tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 47 Ǹnî mɛ yo
ǹ tyí nɛ à noh yɔ̀, ǹ yṹ ànɛ̂ ǹ yṹnpyé-á mɛ yĩ́ntɛ̃nɔ́lɛ kégbɔ́.
Pǎh mɛ ké tyí nɛ pé yo mɔ ǹ tyí. 48 Yesu mɛ yo tɛ̃ tyí nɛ:
«Nɛ̂ mɛ ńmɔ nɔ̂lɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yṹnpyélɛ?» 49 Tɛ́ ǹ gbɔ̏
nɔ mɔ ǹ tɔ̏ sã́hpú tyí tɛ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɔ̂ ànɛ̂ ń yṹnpyé wɛ
yɔ̀. 50 Yé yah, ńmɔ Sú nɛ̂-á yȋnyõ, wǎh mɛ nɛ̂ tyí, névi nɛ̂-à
képahlɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye ńmɔ yṹnpilɛ, képah náh pɩ ń nɔ̂lɛ.»

13

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

1 Lésõ mè ólɛ, Yesu wil gbô sɔkɔ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ. Pé tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à de
kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Tɔ́wû pól sɔ̏ mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ

* **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Nsyonasɩ 1.17. † **12:42** 12.42 - Yah n tɛ 1 Yɔ̏tãm 10.1-13.

sɔkɔ. 3 À sɔ̃̀ mɛ tyi náhnáhlɛ n yãh pé tyí sèm̀irn sɔkɔ, mɛ
n yo pé tyí nɛ: «Sõ yɔ́lɛ, dĩ́ yɔ́ lésõ kyɩ sèmukɔ mír-ńsah ǹ
swãh sɔkɔ. 4 Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃̌gbalɩ sɔkɔ,
kèpye mɛ pɔ sépi yɔ. 5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃̌-ǹsah
légbĩ́ yõ. Tɛ́ kăh pɩ yen gbɩ náh sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sɛ̃́, sè núkú
fi súú. 6 Tɛ́ sè náh tɛ̃ wɛ yã̀hnɩ̀ gbɩ mɔ. Kăh pɩ sɛ̃́, gbĩ-á pɔ
vyãh sè tɛ̃, sè kɔkɔ. 7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de pã̀n nɩyɔ̃́, pã̀n mɛ
yuku fyãh sé yõ. 8 Ǹtɛ yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ à
pɔ ywɔ̃ pɩ. Túkù pyenɔ lèkwɛ̃̌kwɛ pɩ, túkù tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ,
túkù yõgbãmgbãm pɩ. 9 Nɛ̂-à kɩ mɛ kè noh, tɛ̃̌ kè tɛ̃ yĩn.»

Tir nɛ̂ yĩn mɛ Yesu n yãh névye tyí sèm̀irn sɔkɔ?

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ à piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n yãh no nɔ́pi tyí sèm̀irn sɔkɔ nɩ? 11 À
mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel tɔ̃́rí tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ,
sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi kɔ̃. Ǹtɛ kè náh pépi wɔ kɔ̃. 12 Névi nɛ̂ tyí
kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̃̌yrɔ̃̌. Tɛ́ névi nɛ̂
tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kè kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí.
13 No nɔ́pi mɛ n yah, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n wɛ, képah
n wɛ̃kɩ nɛ pè náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Pè mɛ pé nínɛ n
kwɔ, tɛ́ pè náh mɛ kwâh yɔ́lɛ n nohnɩ, képah n wɛ̃kɩ nɛ pè
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ. Képah ye ń kɔ̃ mé n yãh pé tyí
sèm̀irn sɔkɔ. 14 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yesayi-á lésõ nɛ̂ yo sah,
képah ye n nɔ pélɛ yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé kɩ yé nínɛ n kwɔ n nohnɩ, tɛ́ yé náh ké tyí yah wɛ n pi.
Yé kɩ n yah, tɛ́ yé náh kwâh yɔ́ wɛ n pi, képah n wɛ̃kɩ nɛ yé
náh mɛ ké tyí yahlɛ n wɛ.
15 Nikisekɔ́kɔ́ névye ye no nɔ́pilɛ.
Pè mɛ pé ní tah tũ,
tɛ́ pé yĩ́ vike sah
nɛ sè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé ní káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh
pé kɔ̃ pé káh fɛ̃ ké tyí yah wɛ,
pé mó vi mɔ Liyel wɛ̃kì yõ
ń kɔ̃ mé pè wɛ n dɛ n mɔ.›

16 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Ǹtɛ yépi
tɛ̃̌ wɔ tyí nɔ, yé yĩ́ mɛ n yah, yé ní mɛ n nohnɩ. 17 Kégbɩ yõ
mé kélɛ n yo yé tyí, yáh tyi nónó wɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
ànɛ̂ névye nónó-á nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pé náhnáh sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Yáh tyi nónó noh, pè sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ pé sé tɔ noh, tɛ́ pè náh sè wɛ noh.»

Sèm̀irkì kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yãh sèmukɔ mîr-ò tyí yõ

18 «Sèmukɔ mír-ò sèmȉrkȉ yõ-á nɛ̂nɛ, yé yé ní sah kè noh:
19 Névye nónó-à Liyel tɔ̃́rí tyí yónɔ́ noh tɛ́ pè náh ké dùkù
pĩ, sétȁn yȍtɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔnɩ sɔkɔ. Pè mɛ
wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɛ ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ syɩkɩlɩ. 20 Túkù mɛ
légbĩ́ yõ tyí kɔ̃lɛ, ńyãh sɔkɔ-á sèmukɔ mir mɔ. Pépi-à wɛy
mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ pě kè fɛ̃ n syi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 21 Tɛ́ pè náh
n yɛ kè yȁhnɩ̀nɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ
ó sɔkɔ. Tɛ́ yèvyãhrɩ, képah náh pɩ fɔ̃́hnɔ́-à núkú pè yĩni tɛ̃
kénɛ wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi kè kɔ̃ súú. 22 Túkù mɛ pȁn
tɛ̃-ǹsah tyí kɔ̃lɛ, pàh wɛy mɛ̀ noh, kèkõyő tyi fɔkɔ sõnɔ ànɛ̂
tahrɩ dékè n pɔ ké yah kõ, kè náh n tɛ̃ n wɛ tirlɛ n pɛkɩ pé
tyí. 23 Túkù wɔ mó mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɛ, pépi-à wɛy mɛ̀
noh, pě ké dùkù pĩ, yõre n wɛ ké tyí sèmukɔ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á
pyenɔ lèkwɛ̌kwɛ pɩ, ànɛ̂ nónó-á tikitɔ̃nítɔ̃nɩ pɩ, ànɛ̂ nónó-á
yõgbãmgbãm pɩ.»

Sèmȉrkȉ nɛ̂-á yãh filkȉ tyí yõ

24 Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-
á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ sèmukɔ
duku pèpɛy mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 25 Tɛ́ névye-á pɔ dɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, ǹ sépɛ kyɩ filpyé mir dah mɔ kɔ̃ ké sɔkɔ nɛ̂-á mɛ ké
kètɔ̀lɛ, tɛ́ ǹ náh vi sɔkɔ. 26 Kǎh pɔ kyãh tɛ́ n dubi gbĩ́ nɛ̂nɛ,
filkȉ tɔ ké yõ wilki mɔ kwèy. 27 Sètɛ̃ dĩ́ tȍnpɩbɩ-á kè kyɔmɩ
wɛ sɛ̃́, pè mɛ kyɩ kè yo pé yȍtɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃, pé yȍtɛ̃, sèmukɔ
duku pèpɛy-á se sȍ à mir mɔ ǹ swãh sɔkɔ; tɛ́ kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́
filkȉ tɔ pɔ n wɛ ké sɔkɔ nɩ? 28 À mɛ yo pé tyí nɛ, sépɛ yɔ́
tȍ vyãh-á képahlɛ. Pè mɛ nɛ, à se mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ sè
viki nɩ? 29 À mɛ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á. Ńkɛ̃ pàh kɩ nɛ páh sélɛ n viki,
sèmukɔ tɔ-á kɩ syah n kwrɔ n mɔ n viki sélɛ. 30 Pè yɛ sé yõ
sè nɛ n kyãh wɛ̃ tyí kè syi pɔ n nɔ sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́ tyí. Tɛ́
sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-à kɩ pɔ nɔ, páh kɩ yo sèmukɔ tɔ́kɔ́pú tyí nɛ
pè filkȉ ǹgbò kõ, pè mó sè pukubi pbɔ pbɔlɛ pè kyɩ n sukɛ.
Tɛ́ sèmukɔ wɔlɛ, pè képah tɔkɔ n mɔ pé dúkúrí sɔkɔ.»

Sèmȉrn nónó-á yãh mútárdɩ̀ pi ànɛ̂ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí yõ

31 Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃́rí-á
kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dĩ́ yɔ́ lésõ mútárdɩ̀
pi tɔkɔ duku mɔ ǹ swãh sɔkɔ. 32 Képah yilɔ kal yípyé póllɛ.
Tɛ́ kàh fi, kè n pɩ gblò kal sèmukɔ duke póllɛ. Kè n pɩ séswɔ̂
sɔ̃́, kèpye n pɔ syɛ̀ pɩ ké yȉngbȁn tyí.»
33 Képah náh Yesu tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah,
Liyel tɔ̃́rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmȉrkȉ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Sê yɔ́

lésõ kɔ́kɔ́nɔ́ tɔkɔ mɔ tɔkɔ yı̃́ tɔ̃nɔ́ mı́fɑ̃́hkı̀ sɔkɔ, ké pól kɔ̃ kè
dɔkɔ.»

Yesu sèm̀irn yɑ̃́hnɔ́ yɔ̃lɛ

34 Yesu sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yɑ̃h tɔ́wû tyı́ sèm̀irn ó sɔkɔ.
À náh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yo pé tyı́ nɛ́ sèm̀irn sɔkɔ náh.
35 À képah pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò tir yónsàhnɔ́ kɔ̃ kè wil. À
lésõ nɛ ńkɛ̃́: «Mé kı tyilɛ n yo sèm̀irn sɔkɔ. Tyi nónó-á sɔ̃̀
mɛ wɔ̃̀bı̀nsàhnɔ́lɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɔ gbı̃́ dùkùlɛ, mé kı névye nı́kı́
yıkı sélɛ.»*

Sèm̀irkı̀ kɔ́rlɛ, nɛ̂-á yɑ̃h fı̃lkı̀ tyı́ yɔ̃

36 Képah tɛ̃nɛ, Yesu yal tɔ́wû tnɔ̂ à sɔkɔ gbô. Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyı́ nɛ, swɑ̃h sɔkɔ fı̃lkı̀ sèm̀irkı̀ nɛ̂-á
sɔ̃̀ à yɑ̃h, à ké yɔ̃ yo pé syah. 37 À mɛ yo pé tyı́ nɛ: «Sèmukɔ
duku pèpɛy mı́rnmɔ-òlɛ, Névi Pı́dı̃́ ye. 38 Swɑ̃hlɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ ye.
Sèmukɔ duku pèpɛynɛ, Liyel yɔ̃̀tɔ̃rı́ sɔkɔ wɛ̃npı̀ ye. Fı́lkı̀lɛ,
sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ náh névye ye. 39 Sépɛ nɛ̂-á mir dah mɔ fı̃lpyélɛ,
sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye. Sèmukɔ tɔ́kɔ́nɔ́lɛ, kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ ye. Sèmukɔ
tɔ́kɔ́púlɛ, yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npıbı ye. 40 Sɔ̃́-á pě fı̃lkı̀ viki n sukɛ nyàh
sɔkɔ, sɛ̃nkɔ̃ ye kı n pı n pi kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ. 41 Névye
nónó pól-á névye yɔ̃lɛ n yıkı n mɔ pèkè pı́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó
pól-á tyı́túkúnı̀ pı́púlɛ, Névi Pı́dı̃́ kı ǹ yı̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npıbı tɛkı n
mɔ n pi, pè kı pɔ pè wilki ǹ tɔ̃rı́ tyah sɔkɔ. 42 Tɛ́ kı pè min
dah mɔ sı̃nki nyàh sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á gbnı́ ànɛ̂ ynı́ táhnɔ́ kı
mɛ. 43 Ǹtɛ névye nónó-á mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, pépi wɔ kı
n tɛ̃ pé Sú Liyel tɔ̃rı́ sɔkɔ, gbı̃ tyı́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-à kı mɛ kè noh,
tɛ̃ kè tɛ̃ yı̃n.»

Sèm̀irn nónó-á yɑ̃h tahrı wɔ̃̀bı̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ pɛ́rlı̀ tyı́ yɔ̃

44 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyı́ nɛ: «Yé yah, Liyel tɔ̃rı́-á
kı fɛ̃ tɔkɔ sɑ̃h sèm̀irkı̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Dı̃́ yɔ́ lésõ kyı wil mɔ
tahrı wɔ̃̀bı̀nsàhnɔ́ yɔ́ yɔ̃ swɑ̃h yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè tɔkɔ tɔ̃ wɔ̃bı.
Ké wɛ́nɔ́ nı̀vı̀nı̀ tɛ̃ tyı́, à sɔkɔ à kyı ǹ gbɑ̃̀n yı̂ pól yɑ̃m à pɔ
swɑ̃h mɛ̀ dwe.

45 Yé yah, Liyel tɔ̃rı́-á kı tɔ̃ fɛ̃ tɔkɔ sɑ̃h sèm̀irkı̀ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Gbɔ̀ yı̃́-ò yɔ́ lésõ mɛ, nɛ̂-á yı̂ kètɑ̆rnɔ́ yı́syɔ́lɛ n yah n
kɔ̃, pè n ye pɛ́rlı̀nɔ́lɛ. 46 Wɑ̆h pɔ ké dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ wɛ, à kyı ǹ
gbɑ̃̀n yı̂ pól yɑ̃m à pɔ kè dwe.»

Sèm̀irkı̀ nɛ̂-á yɑ̃h yɛ̃nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ tyı́ yɔ̃

* **13:35** 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.2.

47 «Yé yah, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè
wɛ yɔ̀: Nósyɔ́ lésõ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ,
à yɛ̃́nkyɔ duke pól tɛ̃. 48 Kǎh yuku, pè kè yɔrɩ wilki pɔ
kènkwã̀h yõ, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ à yɛ̃́nkyɔ gblɔ wah mɔ dú sɔkɔ, tɛ́
sé tɛ́lɔ́ milki. 49 Sɛ̃ ye kɩ n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tɔ sɔkɔ.
Yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kɩ pɔ nɛ́túkúnɩ̀ wah wilki nɛ́gblɔ́ sɔkɔ, 50 kɩ
kyɩ pè min dah mɔ sɩ̃nki nyàh sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂
ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Kwɔ́nɔ́ kédyâh ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ késã́nnɛ

51 Képah náh Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tyɩ́ nɛ: «Yé se tyi nɔ́pi
pól noh wah?» Pè mɛ nɛ àwe-á.
52 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ kwɔ́nɔ́ wɛ sɔkɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ yõ
ǹgbòlɛ, tɛ́ tɔ̃ pɔ kwɔ́nɔ́ wɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ yõ núkúnúkú, tɛ́
névyelɛ n kwɔ sélɛ, pépi mɛ kéte tɛ̃ yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á yɩ́ɗɩ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ
tyɩ́ ǹ dúkúrɩ́ sɔkɔ, tɛ́ à tɔ̃ pɔ snɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ, tɛ́ mɛ sélɛ
névyelɛ n kɔ̃.»

Nasarɛtɩ tãn yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ

53 Tɛ́ Yesu-á sèmɩ̀rn nɔ́pi yãh tɛ pé tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yal nɛ́npɔ́
54 tɛ́ sɔkɔ ǹ kwil sɔkɔ. Wǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à kyɩ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ
pé Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ no pól gbã̀n du ǹ tyɩ́lɛ. Pè
sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, à se wɛ ńyãh lékã́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ, à
fɛ̃ gbɩ̌l nɔ́pilɛ n pɩ nɩ? 55 Ǹmɔ kó sésár sɛ́-ò pɩ́ɗɩ̃́nɛ nɩ? Ǹ yṹ
yɩ̃n kó Marilɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̌nɗɩ̃́pi mɛ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyosɛfu, ànɛ̂
Simo, ànɛ̂ Nsyudelɛ nɩ? 56 Tɛ́ ǹ dósyɔ́ pól kó mɛ pépilɛ ásɔ̃̂
yɔ̀ nɩ? Ǹtɛ ńyãh tɛ̃ ó se ǹmɔ wɛ lékã́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ
nɩ? 57 Képah sõnɔ sɔ̃̀ mɛ pé yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ Yesu
yõ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò
kwil ànɛ̂ ǹ kéte sɔkɔ ó ye pè náh ǹnɛ n mɔ n kɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syɩ́nyo-òlɛ.» 58 Pǎh yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃, à náh mó gbɩ̌lnɔ́
náhnáh pɩ nɛ́npɔ́.

14

Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ kúnɔ́lɛ

1 Légbɩ̃́nɛ, Kalile mara yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ Yerɔdɩ Yesu tyɩ́ yónɔ́ noh,
2 tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyɩ́ nɛ, Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á yɔ̀ tótɔ́. Ǹ lékó-á
yilki mɔ. Képah-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ ǹ tyɩ́ à fɛ̃ gbɩ̌lnɔ́lɛ n pɩ. 3-4 Yé
náh wɛ di, ǹgbòlɛ, Yerɔdɩ lésõ ǹ gbɛ̃̌nɗɩ́ Filipi kyɩ Yerɔdyadɩ
tɛ̃ syi. Nsyɔ̃ mɛ kè yo ǹ tyɩ́ nɛ, ké yah náh à à tɔkɔ. Pi mɛ̀
yɩ̃nnɛ, Yerɔdɩ mɛ pè kɔ̃ pè Nsyɔ̃ tɛ̃ à kârn mɔ ǹ tyɩ́, tɛ́ à

dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Ȁ lésõ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyɔ̃
ko mɔ. Ǹtɛ tɔ́wû-á lésõ mɛ Nsyɔ̃nɛ n mɔ n kõ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-òlɛ sɛ̃, pépi yah tíkí mɛ à tɛ̃.

6 Ǹtɛ Yerɔdɩ dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah sõlɛ,
Yerɔdyadɩ písê yõ yi nɛ́yénɔ́ yah sɔkɔ. Kè mɛ nɔ Yerɔdɩ tyí,
7 fɔ́ɔ́ à ǹ vyãhlɛ à kɔ̃, tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ wàh kɩ sɔ̃ kwáhdúkú
nɛ̂ yah kɔ̃ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. 8 Képah sɔkɔ, pípír yṹ
mɛ à kurki mɔ à kɔ̃ à yo Yerɔdɩ tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃
yõlɛ pé kɔ̃ ásɔ̂ dú pyahrɔ yɔ́ sɔkɔ. 9 Képah tɛ̃nɛ, kè yɔ̏tɛ̃ ɗĩ
yah kwɔ. Ǹtɛ ǹ wónɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ ǹ nɛ́yénɔ́ yĩ yah, à nɛ pè
pɔ kélɛ à kɔ̃. 10 Tɛ́ pè kɔ̃ pè kyɩ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõ kãm
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Pǎh kè kãm, pè kè dah mɔ dú pyahrɔ
yɔ́ sɔkɔ à pɔ pípír kɔ̃, à mɛ kè syi kyɩ ǹ yṹ kɔ̃. 12 Nsyɔ̃ tɔ̏
sɑ̃hpú mɛ pɔ ǹ lékó tɔkɔ kyɩ yĩ, tɛ́ kyɩ ké yah yo Yesu syah.

Nɛ́pȋ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

13 Yesu-á yĩ mɛ̀ noh sɛ̃, à de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̏
sɑ̃hpúlɛ pè yal nɛ́npɔ́, à yuku gbɛ̃nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ à kyɩ tɛ̃
pé yahlɛ. Tɔ́wû-á pé sɔ́kɔ́nɔ́ tyí noh ńyãh sɔkɔ, pè wil kwlo
kwlo sɔkɔ à pé nyáh sõ gbáhkì yõ. 14 Yesu-á wil krótókè
sɔkɔ tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃, pé yãm à tɛ̃. Ȁ mɛ pé yámpú dɛ
mɔ.

15 Ŋ́vĩ-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̏ sɑ̃hpú nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
gbɛ̃nnɩ tyah sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀. Tɛ́ lékɑ̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ,
à kó tɔ́wûlɛ n fin n mɔ pè kyɩ yõ yõ yȋlɛ n yah n dwe kwlo
sɔkɔ nɩ? 16 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yõ náh mɛ ké tyí pè sɔkɔ.
Pépi yõke yah pé gblɔ̌y pè kɔ̃ pè yõ. 17 Képah sɔkɔ, pè mɛ
yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pépi
tyí ásɔ̂ dò. 18 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè sè tɔkɔ n pɔ pé kɔ̃
ásɔ̂. 19 Tɛ́ mɛ tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ fìlkȉ yõ, tɛ́ búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂
yɛ̃nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yõ yȋnyõ à wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ mɔ ǹ tɔ̏ sɑ̃hpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃. 20 Pé pól
mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́
yĩ̃nɛ. 21 Tɛ́ nónó-á sɔ̏ yõ yõke mɛ̀nɛ, pè sɔ̏ mɛ díbí nɛ́pȋ kèyõ
nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ syɔ́ ànɛ̂ wɛ̃npȉ vyãh kɛ̃nɛ.

Yesu kɔ́nɔ́lɛ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

22 Képah náh, Yesu núkú ǹ tɔ̏ sɑ̃hpú gbah tɛ̃ nɛ pè de
krótókè sɔkɔ, pè mɔ pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, péwɔ mó
tɔ́wû fin mɔ. 23 Wǎh pé fin mɔ tɛ, à dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ
tɛ̃ ǹ tyílɛ à Liyellɛ n ni. Lékɑ̂h mɔ pɔ à wɛ ǹ gblɔ̌y nɛ́npɔ́.
24 Tɛ́ légbĩ́nɛ, krótókè sɔ̏ mɛ gbɛ mɔ tɛ yɔ vyãhlɛ náhnáh.

Tɛ́ yẫhkí sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yohnɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, ni sɔ̃̀ mɛ krótókèlɛ
n kah n fwo. 25 Tyah dal gbĩ́nɛ, Yesu tyah n kɔ n yuku pé
tnɔ̂ yɔ yõ. 26 Păh à wɛ à n kɔ n pi yɔ yõ sɛ̃́, pé sãm yɔkɔ. Pè
tyah n yo nɛ lékó mírkí yɔ́-á. Tɛ́ tyah n de n syi tíkí tɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh.
Péwɔ-á, pè káh tíkí pɩ. 28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ ńtyĩ́nɔ, à péwɔ kõ pé wil kɔ pɔ ǹ tnɔ̂
yɔ yõ. 29 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pɔ!» Pyɛrɩ mɛ wil krótókè sɔkɔ
à tyah n kɔ n yuku Yesu tnɔ̂ yɔ yõ. 30 Ǹtɛ wăh pɔ kè kyɔmɩ
wɛ nɛ yẫhkí-á mɛ n kah n pɩ, tíkí à tɛ̃. Képah sɔkɔ, à tyah
n tiki n de ni sɔkɔ tɛ́ de syi nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, à pé pwah mɔ oo!
31 Nɛ́npɔ́ swɔ Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ à à tɛ̃ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à náh
sɛ̃ péwɔ yõ fwɔ́ɔ lɔ́. Sɔ̃́ se pɩ tɛ́ à n sõ tɔ̀tɔ̀ nɩ? 32 Tɛ́ pè mɛ
de krótókè sɔkɔ, yẫhkí núkú yĩn. 33 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè
mɛ̀ sɔkɔ, pè gbètukunɔ di Yesu yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ,
ǹmɔ-á Liyel Píɗĩ́nɛ.

Yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛtɩ sétáh yõ

34 Yesupi-á yɔ́-ǹgbɛ̃ kah tɛ, pè de Yenesarɛtɩ sétáh yõ.
35 Nɛ́npɔ́ tãn mɛ à yah pĩ, tɛ́ núkú ǹ pɔ́nɔ́ yo soh mɔ nɛ́npɔ́
tĩ̀n tãn pól tyí. Pè mɛ pɔ pé yámpú póllɛ ǹ tyí. 36 Tɛ́ ǹnɛ n
ni nɛ, à yɛ pé kõ pé tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh ńtɛ̃ ó tyí. Tɛ́ nónó
pól-á fyɔ̀ tũ ké tyí, pè dɛ.

15

Tyi nónó-á kɩ fɛ̃ névi silki Liyel yah

1 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú wil Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ à pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à syah
nɛ ńkɛ̃́, 2 sɔ̃́ se pɩ tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sẫhpú náh mɛ n kɔ lékɔ̃lɔ́ wẫldɩ̀ yõ
nɩ? À nɛ n yah pè yãrlɛ n yõ, tɛ́ pè náh se mó tõ pé gbẫn wu
à yĩnɛ pé wẫldɩ̀lɛ lɛ́. 3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Tɛ́ yépi wɔ-á dò,
sɔ̃́ pɩ tɛ́ yé wẫldɩ̀ yĩnnɛ, yé náh mɛ n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wẫl yõ? 4 Yé yah, Liyel kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú
ànɛ̂ á yṹ yõ.›* Tɛ́ tõ kè yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi nɛ̂-à wɛ̀ntùkù wɛkɩ
ǹ sú tyí, képah náh pɩ ǹ yṹ tyí, tɛ̃ yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.›† 5 Ǹtɛ
yépi wɔ n mó nɛ, névi nɛ̂-à yo ǹ sú képah náh pɩ ǹ yṹ tyí nɛ,
kwâh nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pé tyí ǹ yohnɩ n mɔ mɔ tɛ̃̀nɛ, páh képahlɛ
Liyel kõ tɛ, 6 ǹ dúbí-ò mɛ̀ yòhnɩ̀nmɔnɔ kɔ̃lɩ náh tõ mɛ ǹ yõ.
Kàh pɩ sɛ̃́ à, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh yé yɩkɩ yé wẫldɩ̀ yĩnnɛ

* **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12. † **15:4** 15.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 21.17.

di? 7 Vyẫhsesyı̃́rí névye nɔ́pi, Liyel-á lésõ Yesayi kõ à nɛ̂ yo
sah, képah ye yépi n pı yɔ̀. À lésõ nɛ ńkɛ̃́:
8 «No nɔ́pilɛ, vyãh ó sɔkɔ ye pè n gbilki ńmɔlɛ.
Ǹtɛ pé nnɔ mɛ fíı́ ńnɛ.
9 Pǎh kwɔ́nɔ́lɛ n pı tyi nónó yõ,
névye yah yı̃́ı̃́ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ.
Képah ye, gbílkínɔ́ nɛ̂-á pè n gbilki n pɔ ńnɛ pè yo,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.»‡
10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ́wû mɛ̀ ye tuke tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé yé
ní kwɔ n noh pallɛ, yè wɛlɔ nɔ́pi syíkí-ńsah pı̃. 11 Yì nónó-á
n de névi vyãh sɔkɔ, sépi náh n silki ǹnɛ Liyel yah dɛ́. Wɛlɔ
nónó-á n wil ǹ vyãh sɔkɔ, sépi ye n silki ǹnɛ.» 12 Képah tɛ̃̀nɛ,
ǹ tɔ̃̀ sẫhpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó pı̃ nɛ ǹ wɛlɔ
nónó-á sɔ̃̀ sé yey mɔ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tı̃̀nnɛ, sǎh pè kah yɔ
nı? 13 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yèh nónó pól tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ, tɛ́ ń Sú
nɛ̂-á yı̃̂nyõ ǹmɔ sɔ̃́nɔ́ náh sélɛ, sè kı viki to. 14 Yé yɛ pé yõ.
Yı̃́tũbi ye pélɛ, nónó-á mɛ pé no yı̃́tũbi yahlɛ n tɛ̃. Tɛ́ yı̃́tũ̂-à
mó tõ ǹ ní-ò yı̃́tũ̂ yah tɛ̃, pé nímí kı syıkı de pwẫh yɔ́ sɔkɔ.»
15 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ pé pé ní kwɔ
wɛlɔ nónó noh pallɛ, à sé kɔ́r yo pé syah. 16 À mɛ pè syah
nɛ: «Lékẫm kɛ̃́ névye se yépi tɔlɛ? 17 Yé náh pı̃ nɛ yı̂ nónó
pól-á n de vyãh sɔkɔ, sǎh ńkɛ̃̀nɛ n syɔ̃ kèkùrkı̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n
pyě n pɔ n wilki n kwɛ kèdúkúdahkı sɔkɔ di? 18 Ǹtɛ wɛlɔ
nónó-á n wil vyãh sɔkɔ, sé sõ n wil sõnɔ sɔkɔ. Sépi ye n silki
névilɛ Liyel yah. 19 Névi lékẫm sɔkɔ ye sõnɔ túkúnı̀ n wil,
ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
ànɛ̂ yı̃belɛ, ànɛ̂ mı̀nı̀ yɔ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ gbyɔlɛ. 20 Kénɛ tyi wɔ ye
n silki névilɛ Liyel yah. Ǹtɛ névi-à ǹ gbẫn wú-ńkɛ̃̀nɛ à yı̃nɛ
wẫldı̀-á kè yo sɔ̃́ tɛ́ yõke yõ, képah náh n silki tɛ̃̀nɛ.»

Sê yɔ́ pîsê dɛ́nmɔnɔlɛ nɛ̂ náh pı Nsyifulɛ

21 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ Tiri ànɛ̂ Sidõ sétáh
yõ. 22 Tɛ́ pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ nɛ̂-á Kanah nɛynɛ. Ǹmɔ mɛ pɔ
Yesulɛ yúkɛy tɛ́ mɛ n de n syi, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Pídı̃́nɛ, à pé yãm yah. Ńkɛ̃́ sétõ yɔ́-á mɛ pé
písê sɔkɔ mɛ ǹnɛ n kwlɔ képékèyɔ̂. 23 Ǹtɛ Yesu náh dahbı
wilki ǹ tyí. Ǹ tɔ̃̀ sẫhpú mɛ nɔ de ǹnɛ tɛ́ kè yah kõ ǹ tyí nɛ, à
pi mɛ̀ kõ à ǹ syı pé náh, à káh pé sɔ̃̀ tɛ̃ nɛ n de n syi n yuku
sɛ̃́. 24 Yesu mɛ nɛ, Liyel-á pé tɛkı mɔ Yisrayel no ó yı̃nnɛ,
pépi nónó-á mɛ képyɛ́nı̀ mɔ́npunɔ sɔ̃́. 25 Ǹtɛ pi mɛ nɔ pɔ ǹ
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé yohnı n

‡ **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Yesayi 29.13.

mɔ. 26 Yesu mɛ à syah nɛ, ké yah náh pè wɛ̃npì̃ yõke tɔkɔ n
mɔ pầhnpye kɔ̃. 27 Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbɩ-á à yo pé yồtɛ̃. Ǹ̄tɛ
pầhnpye wɔ-á n yõ sé nátãm yɛ̃́nmȋ̂rn yɔ̃́nkwɛnɔlɛ. 28 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pi, á sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ ńmɔ yõ dɛ́. Wáh nɛ̂
yah kɔ̃, Liyel kɩ kè pɩ á tyí.» Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, pi písê núkú
dɛ.

Yámpú náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

29 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Tɛ́ dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yõ à kyɩ kɔ̃ tɛ̃. 30 Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́kwɩ̃́nkí
pé yámpú tɛ̃ pɔ ǹ tyí à pɔ pè sah ǹ yah sɔkɔ. Túkù sồ mɛ
gbáhkì núkú névyelɛ, túkù mɛ yɩ̃́tũbilɛ, túkù mɛ nɛ́dónènɛ,
túkù mɛ kèdyɔ̀nɩ̀nɛ, à tahlɩ yámpú túkù tyí. Tɛ́ Yesu mɛ pè
dɛ mɔ. 31 Kè pɩ gbɛ̃̀ndùnɩ̀nɛ tɔ́wû tyí, pǎh kèdyɔ̀nɩ̀ wɛ pè
mɛ fɛ̃ n wɛkɩ, nɛ́dónè dónɔ́nɔ mɛ tyɛ, gbáhkì núkú névye
mɛ fɛ̃ n kɔ tómtóm, tɛ́ yɩ̃́tũbi mɛ fɛ̃ n yah. Képah tɛ̃̀nɛ, pè
gbílkínɔ́ sah Yisrayel Liyel yõ.

Yesu tɔ̃ tɔ́wû ǹgbɛ̃ pu

32 Yesu ǹ tồ sấhpú ye, tɛ́ yo pé tyí nɛ, tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ
péwɔ tɛ̃. Pé sèpȉn tɔ̃́nɩ̀-á péwɔ náh sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tɛ́ yõ
yõ kwâh náh se pé tyí. Pé náh mɛ ké tyí nɛ pé pè fin n mɔ
pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ. Pé túkù-á kɩ kyɩ n syah n tɛ̃ n kwlɔ wɛ̃̀kì
yah. 33 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tồ sấhpú à syah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh
yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ fɛ̃ tɔ́wû mɛ̀ dùkù kɔ̃ pè kɩ yõ tɔ̃
nɩ? 34 Yesu mɛ pé piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ?
Pè mɛ nɛ kwǎrninɔ-á, à tahlɩ yɛ̃́nképì̃ yísyɔ́ tyí. 35 Képah
sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. 36 Tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ
ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ sè kwɔkɩ à ǹ tồ
sấhpú kɔ̃ pè syi tɔ́wû kɔ̃. 37 Pé pól mɛ yõ tɔ̃, tɛ́ pè mɛ pé
yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́ kwǎrninɔlɛ. 38 Tɛ́ nónó-á sồ yõ
yõke mɛ̀nɛ, pè sồ mɛ díbí nɛ́pȋ̂ kèyõ nínɔ́lɛ (4 000), syɔ́ ànɛ̂
wɛ̃́npì̃ vyãh kɛ̃́nɛ. 39 Képah náh, Yesu tɔ́wû fin mɔ pè sɔkɔ,
tɛ́ mɛ de krótókè sɔkɔ à sɔkɔ Makadã sétáh yõ.

16

*Névye mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ Yesu tyí nɛ à gbȉ̃l yɔ́ pɩ, nɛ̂-á n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí*

1 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́ ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́ nɔ
de Yesu tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah. Tɛ́ à syah nɛ à gbȉ̃l yɔ́ pɩ pé
yah, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ wǎh n wil Liyel tyí. 2 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbɩ̃́yɩ̃́ de gbɩ̃́nɛ, yȋ̂nyõ-à mɛ gbɔ̃̀lɩ̀ɩ̀, yè n nɛ

tyah yah-á kı yıkı mɔ. 3 Tɛ́ séngbɔ̃́lɛ, yȋnyõ-à mɛ fǐnmɔ̀ɔ̀, yè
n nɛ kwɛynɛ tyah yah náh n yıkı n mɔ n pi. Yé mɛ fɛ̃ tyah
dùkù wɔlɛ n pnɛ, tɛ́ tyi nónó wɔ-á mɛ n pı kwɛy gbĩ sɔkɔ,
săh mɛ tyi nónónɛ n wɛ̃kı, yé tɛ̃ sépi wɔ dùkù pĩ kwlɔ kɛ̀?
4 Kwɛy gbĩ névye náh plɛ. Pè náh mɛ tɛ̃ Liyel ó tyí yõ. Pè
mɛ ké tyí nɛ mé gbǐl yɔ́ pı pé yah. Ǹtɛ kèyǎh ńtɛ̃ náh pı
pè wɛ̃kı n pi, à wil Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyonası tyí sɔkɔ.»
Képah yóntɛnɔ náh, à pè sah nɛ́npɔ́ tɛ́ sɔkɔ.

5 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n sɔkɔ yɔ́nkahnınɛ,
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú dyɔ sɔ̃̀ fwɔ búrn tɔ́kɔ́nsɔkɔnɔlɛ. 6 Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ: «Yé kyɔ̀mìnɔ́ pı. Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̌kì
kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi wɛ̃̌kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ.» 7 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú tyah n sõ nɛ pépi-á pɔ búrn kɛ̃́nɛ, képah-á à kɔ̃ à n
yo sɛ̃́ yɔ̀. 8 Ǹtɛ Yesu mɛ pé sõnɔ pĩ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Liyel yõ
sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Sɔ̃́ pı tɛ́ yé n sõ sɛ̃́ nɛ, yé náh pɔ búrnnɛ
képah-á? 9 Yé náh tɔ̃́nì mɛ sé dùkù pĩ sɛ̃́ nı? Yé dyɔ náh
mɛ n kwnɛ tɔlɛ máh búrn plɔ́ kwlɔ́lɛ díbí nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́
kyɛgbɑ̃m (5 000) pu, ànɛ̂ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ vyɔ́
yĩ́ dan nɛ̂nɛ di? 10 Á tahlı máh búrn plɔ́ kwǎrninɔlɛ díbí
nɛ́pȋ kèyõ nínɔ́ (4 000) pu, tɛ́ yáh yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ
tɔkɔ yĩ́ dan nɛ̂nɛ, yé dyɔ náh mɛ n kwnɛ kélɛ di? 11 Tɛ́ sɔ̃́
pı tɛ́ yé náh tɛ̃ wɛ pĩ nɛ búrn tyí náh mé n yo yé tyí, máh
sɔ̃̀ n yo yé tyí nɛ: ‹Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú ànɛ̂
Sadusi wɛ̃̌kì kɔ́pú kɔ́kɔ́nɔ́lɛ?» 12 Képah sɔkɔ, pè pyɛ̌ pĩ nɛ
mífɑ̃́hkì sɔkɔ mɔ mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí náh sɔ̃̀ Yesu n yo pé tyí nɛ
pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ. Ǹtɛ Farisi wɛ̃̌kì kɔ́pú ànɛ̂ Sadusi
wɛ̃̌kì kɔ́pú-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kɔ̃, képah tyí-á sɔ̃̀ à n yo pé tyí
nɛ pé pé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ kélɛ.

Pyɛrı-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

13 Yesu-á kyı yĩni tɛ̃ Filipi-Sesarı gbɛ̃̌nyah tȉnnɛ, à ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú piki yah nɛ: «Névye tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ, ńmɔ nɛ̂-á
Névi Pídĩ́nɛ?» 14 Pè mɛ nɛ, túkù-á nɛ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á
ǹnɛ. Túkù nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Nsyeremi-á, képah náh pı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 15 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ yépi-á dò,
yépi tɛ̃ tyí nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» 16 Simo Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Áwɔ ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Liyel nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ,
ǹmɔ Pídĩ́ ye álɛ.» 17 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ
tyí nɔ, Nsyonası pídĩ́ Simo. Á náh wɛ di, névi náh wɛ̃kı álɛ
tyi nɔ́pilɛ dɛ́, ń Sú Liyel nɛ̂-á mɛ yȋnyõ sɔkɔ, ǹmɔ ye wɛ̃kı

álɛ sélɛ. 18 Ǹtɛ ńmɔ kɩ yo á tyí nɛ: ‹Pyɛrɩ ye álɛ, (nɛ̂ kɔ́r-á
légbɩ̃́lɛ). Tɛ́ kénɛ légbɩ̃́ yõ sɔkɔ ye mé kɩ ń yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ sah.
Tɛ́ kũ tǎhkɩ̀ ńtɛ̃ fyé náh tɛ̃ wɛ tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ. 19 Mé kɩ
Liyel tɔ̃́rɩ́ tyah yah gbɩ̃́nɩ́ kénɩ́kɔ́pyélɛ ǹ kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ
sɔkɔ. Tɛ́ wâh nɛ̂ wɛ̃̆kɩ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ
sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.» Mé kɩ áwɔ kɔ̃ á kɩ fɛ̃ Liyel
tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ wɛ̃̆kɩ̀lɛ n kɔ̃. Wâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀ yõ
sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́ wâh
nɛ̂ wɛ̃̆kɩ̀ kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ
sah ké yõ sɔkɔ.» 20 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbah sni nɛ,
pè káh kè yãh névi syah nɛ péwɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ
dɛ́.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yɩ̂lkɩ̂nmɔnɔ tyílɛ n yo

21 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyí, Yesu tyah ké yahlɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí
nɛ, páh yɩ̃nɛ pé yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Yèwàhnɩ̀, ànɛ̂
sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á
kɩ yèvyãhrɩ náhnáh sah n pi péwɔ yõ. Pǎh kɩ pé ko mɔ, tɛ́
ké sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, pé lékó-á kɩ yilki mɔ. 22 Képah tɛ̃̆nɛ, Pyɛrɩ
mɛ à ye kɛ̃kɩ tɛ́ tyah n wɛkɩ ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, póllɛ pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃,
képah náh à yɩ̃ni n tɛ̃ n pi. Liyel-á kɩ n tũ n mɔ ǹ yõ. 23 Ǹtɛ
Yesu mɛ ǹ yah vi tɛ́ yo ǹ tyí nɛ: «To ń yah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ̀.
Ǹmɔ fɛ̃̆kɩ̀-ǹsah ye á n yah n kɔ̃. Yah, á sõnɔ náh mɛ núkúlɛ
Liyel tyílɛ. Á sõnɔ mɛ núkúlɛ névi tyílɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

24 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ
ké tyí nɛ pé ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃̆ yɩ̃nɛ à ǹ gblɔ̌y tyi wɛ n yɛ, à mó
ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. 25 Névi nɛ̂-à nɛ páh n to
n pwah kũ yah, tɛ̃̆ náh tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi. Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ ǹ
min sɔkɔ ńmɔ yɩ̃nnɛ, tɛ̃̆ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 26 Névi-à nɛ
kèkõyɔ̃́ yɩ̂ pól wɛ n pi, tɛ́ nɛ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, yõ se mɛ
ké tyí? Képah náh pɩ, kwâh se kɩ fɛ̃ wɛ névi tyí à kɩ tɔkɔ
kɔ̃, ǹ min sɔ̃́nɛ? 27 Yé yah, Névi Pɩ́ɗɩ̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi ànɛ̂
ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ǹ Sú Liyel tɔ̃́rɩ́lɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ pɔ nɛ́núkù
núkú pól dyah à yɩ̃nɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ. 28 Kègbɩ yõ mé kélɛ n
yo yé tyí, névye nónó-á ásɔ̃̂, pé túkù náh tɔ̃́nɩ̀ mɛ n ku n pi,
tɛ́ kɩ Névi Pɩ́ɗɩ̃́ wɛ à kɩ mɛ n pi ǹ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ.»

17

Yesu dùkù vɩ̀nmɔnɔlɛ

1 Sèpǐn kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyakɩ,
ànɛ̂ Nsyakɩ gbɛ̃̌ndɩ̃́ Nsyɔ̃ tɛ̃ pè yuku yɔ̃lɩ kèyy yɔ́ yɔ̃, à kyɩ tɛ̃
pé tyɩ́lɛ. 2 Dǒ, Yesu dùkù vi mɔ pé yɩ̃́ yah. Ǹ yèpɔ tyah n tɛ̃
gbɩ̃ sɔ̃́, tɛ́ ǹ flɔ mɛ piki prɛ́yy. 3 Moyisi ànɛ̂ Yeli núkú wil mɔ
pé yah, tɛ́ mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ. 4 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo
Yesu tyɩ́ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé pól tɛ̃nɔ́-á mɛ plɛ ásɔ̂̃ dɛ́! Wàh kɩ
mɛ ké tyɩ́, páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ: Núkú-á kɩ pɩ ǹmɔ tyɩ́lɛ,
núkú kɩ pɩ Moyisi tyɩ́lɛ, núkú mó pɩ Yeli tyɩ́lɛ. 5 Wǎh mɛ
képah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɩ̃́rkɩ̀ yɔ́ núkú wil ńvyɔ̃́ɔ̃ à fob mɔ pé yɔ̃.
Tɛ́ yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ mɛ wil ńyɩ̃́rkɩ̀ mɛ̀ sɔkɔ nɛ: «Nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dɛ̀
Píɗɩ̃́ ye. Ǹmɔ ye ń nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́.» 6 Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á képah tɛ̃ noh ńyãh sɔkɔ, pè syɩkɩlɩ pé yah
di sétáh tíkí tɛ̃̀ tyɩ́. 7 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɔ de pé tnɔ̂ à
tũ pé tyɩ́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé yuku, yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃.»
8 Pǎh pé yey yɔ̃, pè Yesu ó wɛ ǹ gblɔ̃̌y núkúnínɛ. 9 Pǎh pé
syɩ yɔ̃lɩlɛ n tiki, Yesu mɛ pè sni nɛ: «Yáh nɛ̂ wɛ, yé káh kè
yãh nɛy tyɩ́, fɔ́ɔ́ kè syi n pɔ n nɔ Névi Píɗɩ̃́ lékó yílkínmɔnɔ
tyɩ́.»

10 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ à piki yah nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɔ nɛ ńkɛ̃́ Yeli ǹgbò-á yɩ̃nɛ à pɔ
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ yah nɩ? 11 À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Gbɩ ye
Yeli ye yɩ̃nɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. 12 Ǹtɛ mé kélɛ n yo yé tyɩ́,
Yeli pɔ tɛ tɛ́ pè náh à yah pɩ̃. Pè pé dyɔ pɩ ǹ sɔkɔ. Sɛ̃́ ye Névi
Píɗɩ̃́ tɔ kɩ fɔ̃́hnɔ́ wɛ n pi pé gbɔ̃̀.» 13 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
núkú pɩ̃ nɛ Wèlnwɩ̃̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃-á à n ye.

Ǹdyɩ̀kɩ̀npɩ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

14 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ́pi-á pɔ yɩ̃ni tɛ̃ tɔ́wû sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ nɔ de Yesulɛ à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ yo ǹ tyɩ́
nɛ, 15 pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à pé píɗɩ̃́ yãm yah. Ǹdyɩ̀kɩ̀npɩ-á ǹnɛ, wǎh
mɛ n kwlɔ kégbɩlɛ. Kèyǎhlɛ à n syɩkɩ n de nyàh sɔkɔ, képah
náh pɩ ni sɔkɔ. 16 Páh pɔ ǹnɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ
à dɛ mɔ. 17 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu wɛkɩ pé yɔ̃ nɛ: «Nɛ́pêl yísyɔ́lɛ
n yah dɛ́, Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú nɔ́pi. Mé kɩ tɛ̃ yélɛ, pópó kɩ pɔ
syɩ gbɩ̃́ nɛ̂ tɛ̃̀ tyɩ́? Mé kɩ yé sɔ̃́mnɔ́lɛ n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ
gbɩ̃́ nɛ̂ tɛ̃ tyɩ́? Yé pɔ ǹnɛ ń kɔ̃ ásɔ̂̃.» 18 Pǎh pɔ ǹnɛ, Yesu dírí
kɔ̃ sétɔ̃ yɔ̃ nɛ̂-á mɔ ǹ sɔkɔ ǹdyɩ̀kɩ̀nɩ̀nɛ, à mɛ wil dípír sɔkɔ.
Nɛ́npɔ́ swɔ, dípír núkú dɛ. 19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɔ
de Yesu tnɔ̂ pé yahlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pépi wɔ sɔ̃̀
tɛ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yɩ̃ni wilki kwlɔ dípír mɛ̀ sɔkɔ nɩ? 20 À mɛ yo pé
tyɩ́ nɛ: «Yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yilɔ kah mɔ képah ye. Kègbɩ yɔ̃ mé

kélɛ n yo yé tyí, yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à mɛ nɔ mútárdì pi* fyélɛ,
yé náhkɩ fɛ̃ yo yɔ̃lɩ mɛ̀ tyí nɛ kè yal ásɔ̂ kè kyɩ n tɛ̃ yàhàh,
tɛ́ kè náhkɩ mó tɔ̃ kè pɩ. Yé náh náhkɩ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n kwlɔ
n pi dò. [21 Ǹtɛ sétõ mɛ̀ dùkùlɛ, nɛ́ níri pínɔ́ ànɛ̂ níkì tɛ̃nɔ́
ó sɔkɔ náh, à náh fɛ̃ n yĩni.]»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyílɛ n tɔ̃ n yo

22 Sõ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú sɔ̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ Kalile
mara sɔkɔ. À mɛ yo pé tyí nɛ: «Pè kɩ Névi Pídĩ́ tɛ̃ dahbɩ
névye gbɔ̃̀, 23 pè kɩ à ko mɔ. Ǹtɛ ké sèpìn tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ
yilki mɔ.» Wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú yah kwɔ kègbɩlɛ.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô

24 Yesupi-á kyɩ yĩni tɛ̃ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Liyel ní-
ńsah gbô mɔ́rí syípú nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ à piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò
dĩ́ kó mɛ Liyel ní-ńsah gbô mɔ́rílɛ n mɔ nɩ? 25 À mɛ nɛ àwe-
á, wǎh mɛ kélɛ n mɔ kɛ̀. Pyɛrɩ-á kyɩ yĩni tɛ̃ gbô, Yesu ǹgbò
à piki yah nɛ: «Simo-Pyɛrɩ, áwɔ sõnɔ tɛ̃ nɛ̂nɛ à yuku mɔ́rí
mɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ? Kàh mɛ mɔ́rílɛ nɛ̂-á kɩ kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãmnɛ n
kɔ̃, kwil wɛ̃npì se kɩ n mɔ kélɛ, tĩ̂, nɛ́pân se?» 26 Pyɛrɩ mɛ
nɛ nɛ́pân-á. Yesu mɛ nɛ: «Kàh pɩ sɛ̃, kwil wɛ̃npì wɔ vyãh
náh mó mɛ ké mɔ́nɔ́ sɔkɔ kɛ̀. 27 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ
no nɔ́pi kélɛ nɛ n sõ kétúkùyɔ̂. Képah ye, kyɩ dlóy mɔ Kalile
yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, yɛ̃nkɔ̂ nɛ̂-á kɩ pɔ tɛ̃ gbennɛ, ǹ vyãh yɩkɩ n mɔ
n yah, á kɩ pɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè wilki n kyɩ mɔ́rí mɔ pé tyí,
ńmɔ ànɛ̂ áwɔ tyílɛ.»

18

Névi nɛ̂-á kɩ pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̀ sɑ̃́hpú nɔ de ǹnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, nɛ̂
se nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ nɩ? 2 Képah tɛ̃nɛ,
Yesu mɛ wɛ̃npir tyĩ́ĩ yɔ́ ye pɔ sah pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
3 «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́ yé náh yé nnɔ vi mɔ
à pɩ wɛ̃npì tyí kɔ̃lɛ, yé náh Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ n pi. 4 Névi
nɛ̂-à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ pɩ tyĩ́ĩ wɛ̃npir mɛ̀ sɔ̃, tɛ̃ wɔ ye kɩ pɩ
nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ kal Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ. 5 Névi nɛ̂-à wɛ̃npir
mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃nɔ́ plɛ ńmɔ yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Gbáhdyâh gbáhndinsàhnɔ́lɛ

6 «Ǹtɛ wɛ̃npì* nónó-á sɛ̃ ńmɔ yõ yɔ̀, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ yɔ́
yõ yɩkɩ mɔ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, pàh yínónan ǹgbɛ̃̀kì yɔ́ toh tɛ̃

* **17:20** 17.20 - Mútárdì pi yilɔ kal yípyé póllɛ. Yah n tɛ Matye 13.31b-32a.
* **18:6** 18.6 - Wɛ̃npì nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè kɩ fɛ̃ pɩ Yesu yõ sɛ̃pú ye pè n ye.

yègbɩ tɛ́ à tu dah mɔ pnɛ yɔ tɩ̀ tɛ̃-ǹsah sɔkɔ kè kõ kè à yõ,
képah kɩ fő̃nfő̃ kal tɛ̃nɛ. 7 Pèkè mɛ kèkõyő̃ névye yõ névye
yõ yɩ́kɩ́nmɔnɔ yĩnnɛ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Névye yõ tɛ̃ wɔ náh
fɛ̃ n yɛ yɩ́kɩ́nɔ́lɛ ó, ǹtɛ névi nɛ̂ gbȍ̃ yõ sɛ̃́nkõ-à wɛ, pèkè kɩ tɛ̃
nɔ. 8 Á gbȍ̃, képah náh pɩ á gbáhkɩ̀-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ
tyɩ́pékè sɔkɔ, kè kãm milki fɩ́ɩ́ álɛ. Wâh tɛkɩ á gbȍ̃, képah
náh pɩ á gbáhkɩ̀ sɔkɔ tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ, képah kɩ fő̃nfő̃ kal
álɛ á mɩ́nndahnmɔnɔ yõ ní-ńkɛ̃̄ nyàhnpèkè sɔkɔ gbȁ̃n nɩ́nɩ̀
ànɛ̂ gbyȇ̃h nɩ́nɩ̀nɛ á tyɩ́. 9 Á yĩ́-à kɩ nɛ̂ n dah n mɔ álɛ tyɩ́pékè
sɔkɔ, kè gbahlɩ n wilki n milki fɩ́ɩ́ álɛ. Wâh tɛkɩ á yĩ́ sɔkɔ
tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ, képah kɩ fő̃nfő̃ kal álɛ á mɩ́nndahnmɔnɔ
yõ ní-ńkɛ̃̄ nyàhnpèkè sɔkɔ yĩ́ nɩ́nɔ́lɛ á tyɩ́.»

Képɔ́ mɔ́npunɔ wɛ́ntɛ̃nɔlɛ

10 «Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ wɛ̃́npɩ̀† nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ yɩ́lɔ́nɔ́lɛ. Ǹgbǒ
yȋ̃nyõ tȍ̃npɩbɩ nónó-á n yah pé yõ, pè mɛ gbĩ́mɛgbĩ́ ń Sú
Liyel yah sɔkɔ yȋ̃nyõ dɛ́. [11 Yé náh wɛ di, névye nónó-á mɛ
mɔ́npunɔlɛ, pépi pwah n mɔ yĩn ye Névi Pɩ́ɗĩ́ pɔ.]

12 Yépi tɛ̃ tyɩ́ à; sɔ̃ kénkõ-á képyɛ́nɩ̀ lèkwɛ̌̃-à mɛ ɗĩ́ yɔ́ tyɩ́
à mɛ n fɛ̃ yɔ̃lɩ yõ, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, à náh tikiyȇ́h pɔ́
gbãm pɔ́ kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́ sah n pi nɛ́npɔ́, tɛ́ kyɩ mɔ́npunɔ
mɛ̀ yah n kõ n pi di? 13 Tɛ́ gbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, wàh
à wɛ tɛ̃, ǹ nɩ n vɩ ǹmɔlɛ à kal tikiyȇ́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwǎryãh
nɔ́pi tɛ́lɔ́lɛ, nónó náh mɔ pu. 14 Sɛ̃ ye yé Sú Liyel nɛ̂-á mɛ
yȋ̃nyõ, ǹ tɔ náh mɛ ké tyɩ́ nɛ wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ mɔ n
pu.»

Tyɩ̂pékè pí-ò tɛ̃ n pɔ dùkùlɛ gbɩ wɛ̃̌kɩ̀ yõ

15 Yesu tõ nɛ: «Á yṹnpi yɔ́-à tyɩ́pékè pɩ [á tyɩ́], kyɩ n wil
ǹ tyɩ́, ǹ ǹ yah yo yé nɩ́mɩ́ wrɔ́ ó sɔkɔ. Wàh sah á tyɩ́ yõ, yé
yṹnpɩ́kɩ̀ kɩ yuku yahlɛ. 16 Wàh yahle, kyɩ nɛ́núkù képah náh
pɩ nɩ́mɩ́ yah n dohnɩ á gblɔ̌y yõ ńtɔ̃, yè kyɩ ké yah wah. Sɛ̃
ye Liyel wɛy yo kélɛ nɛ, ké yah-á yĩnɛ kè wah tàrfyɔ̀ nɛ́pȋ̃
nɩ́mɩ́, képah náh pɩ tɔ̃́mɩ́ yĩ́ yah. 17 Tɛ́ wàh yahle sàhnɔ́lɛ
pépi tɔ tyɩ́ yõ, kyɩ ké yah yo ńmɔ yõ sɛ̃pú tȉ̃nkɩ̀ tyɩ́. Wàh se
tõ yahle sàhnɔ́lɛ pépi tɔ tyɩ́ yõ, ǹnɛ nɛ n mɔ n kõ Liyel wɛ̃̌kɩ̀
kɔ́-ńkɛ̃̄pú sɔkɔ, képah náh pɩ mɔ́rɩ́ syɩ́pú sɔkɔ.

18 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, yâh tir nɛ̂ yahle sétáh mɛ̀
yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yȋ̃nyõ sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ. Tɛ́

---

† **18:10** 18.10 - Yah n tɛ Matye 18.6 yah yónɔ́ sɔkɔ.

yâh nɛ̂ wɛ̃kì kɔ̃ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, Liyel nɛ̂-á yɩ̂nyõ sɔkɔ, ǹ
tɔ kɩ sah ké yõ sɔkɔ.
19 Mé kélɛ n yo yé tyí tɔlɛ, yé sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí tɛ̃-à fyɔ̀ pé
yégbékè pɩ núkúlɛ sétáh mɛ̀ yõ, tɛ́ kwáhdúkú nɛ̂ ni ń Sú
Liyel tyí, à kɩ kélɛ pè kɔ̃. 20 Yé náh wɛ di, nɛ́pɩ̂ nímí képah
náh pɩ tɔ̃mí-à wɛ̃ tuke mɔ ńyãh sɔkɔ ńmɔ yɩ̃n yõ, mè n nɛ
mɛ pé nɩyɔ̃́.»

Névye-á yɩ̃nɛ pè nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ dùkù nɛ̂nɛ

21 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé yṹnpi yɔ́-à n pɩ n de pé tyí, gbáhyɩ̃́ sɔ̃ se pé yɩ̃nɛ
pé yɔ̃ mɔ à kɔ̃ nɩ? Fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ se nɩ? 22 Yesu mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Ɔ̃̂ɔ̃, mé náh n yo n pi á tyí nɛ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ-á
dɛ́, ǹtɛ fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ sàh-ǹtɑ̃̂nnɔ́ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm
ye.
23 Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmɩ̀rkɩ̀ nɛ̂nɛ, kè wɛ
yɔ̀: Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ ké tyí nɛ pé pé pɔ́ tyí yah wah ànɛ̂ pé
tɔ̃̀npɩbɩlɛ. 24 Pǎh tyah pɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ, pè ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyí,
ǹ kɔ̃lɩ ǹgbɛ̃-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ, fɔ́ɔ́ talã‡ pɔ́ plɔ́ kèyõ kwlɔ́lɛ (10
000). 25 Tɛ́ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ ɗɩ̃́ mɛ̀ tyí ké dyah dyah tɛ̃nɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ nɛ, pè à tɛ̃ yãm, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃npɩ̀lɛ, à
tahlɩ ǹ gbɑ̃̀n yɩ̂ pól tyí, pè kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. 26 Képah tɛ̃nɛ, tɔ̃̀npɩ
mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di tɛ́ ǹ yah kwɩ̃nki sétáh yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ yah, tɛ́
yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ
ké pól dyah ǹ tyí. 27 Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ yãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ kah tɛ̃.
À mɛ à fin mɔ tɛ́ kɔ̃lɩ mɛ̀ yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 28 Kénɛ ɗɩ̃́-á fyɔ̀ wil, à
ǹ ní-ò tɔ̃̀npɩ yɔ́ yohnɩ ǹmɔ kɔ̃lɩ kwéy-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂ yõ deniye§
pɔ́ plɔ́ lèkwɛ̃̌lɛ. À mɛ à fyãh tɛ̃ ǹ yègbɩ tyí à ǹnɛ n fɩ̃ kɩ́rr,
tɛ́ à syah nɛ ńkɛ̃́, pé kɔ̃lɩ nɛ̂-á mɛ ǹ yõ, à pé dyah kélɛ. 29 Ǹ
ní-ò mɛ̀ mɛ ǹ gbètukunɔ di ǹ yah tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ gblɔ̌y
yɛ à mó pé syɩkɩ n yah kwéy, páh kɩ pɔ kè dyah ǹ tyí. 30 Ǹtɛ
à yahle, tɛ́ se tɔ̃ à tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ
nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á à kɩ kɔ̃lɩ mɛ̀ dyah. 31 Pé no tɔ̃̀npɩbɩ-á képah tɛ̃
wɛ sɛ̃́, kè pé yah kwɔ kègbɩlɛ. Pè mɛ kyɩ sé pól yo pé yɔ̃̀tɛ̃
ɗɩ̃́ syah. 32 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ pè kɔ̃ pè à ye pɔ, tɛ́ yo ǹ
tyí nɛ: ‹Tɔ̃̀npɩ nɛ́po. Wáh lésõ ń ni, képah ye mé á kɔ̃lɩ yɔ̃
mɔ ǹ kɔ̃. 33 Ǹtɛ áwɔ tɔ náh sɔ̃̀ yɩ̃nɛ ǹ á ní-ò yãm yah, ńmɔ-á
á yãm yah sɔ̃́ di?› 34 Tɛ́ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ képékè tɛ̃ tyí, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ à

‡ **18:24** 18.24 - Légbɩ̃́nɛ, talã pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù ye gbɔ̃nkwlɔ́ tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. § **18:28** 18.28 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

dahbɩ wɔ̀kɔ̀npèkè névye fố̃hpúpêl gbɔ̃̀, fɔ́ɔ́ kɩ syi pɔ nɔ gbĩ́
nɛ̂-á à kɩ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ pɔ́ póllɛ à dyah. 35 Sɛ̃ ye ń Sú Liyel kɩ n pɩ
n pi yé tɔlɛ, yâh n yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃nɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃ yé nnɔ póllɛ.»

19

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí yõ

1 Yesu-á tyɛ ǹ wɛynɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yal Kalile mara sɔkɔ
à yuku Nsyude mara tyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ Nsyurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ. 2 Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yuku, tɛ́ à mɛ pé
yámpú dɛ mɔ nɛ́npɔ́. 3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú yísyɔ́
nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ pé à mɔ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, ké wɛ̃̀kì se
mɛ ɗĩ́ tyí à kɩ ǹ kyɩ fin mɔ, kàh sɔ̃́ mɛ tyídúkú nɛ̂ yõ nɩ?
4 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé náh kè kar yah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́nɛ, Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ò-á pè mɔ ɗĩ́ ànɛ̂ sɛ̂lɛ
di? 5 Wǎh nɛ, képah-á ɗĩ́-á kɩ yal ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ
kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nímí kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsɛ̂ núkúlɛ. 6 Kǎh pɩ
sɛ̃́, nímí náh tɔ̃ pélɛ dɛ́, núkú-á pélɛ. Liyel-á nónó kwrɔ mɔ,
nɛy káh pè gbɛkɩ.» 7 Képah tɛ̃̀nɛ, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú à syah
nɛ, ǹtɛ sɔ̃́ se pɩ tɛ́ Moyisi kè kɔ̃ sah nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩlɛ n fin
mɔ, tɛ̃̀ ǹ fin mɔ mɔ tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ́y pɩ à kɔ̃ à mó pyě à fin mɔ
nɩ?* 8 Á mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépi nòhnì-ǹkɛ̃́ yĩn ye Moyisi kɔ̃ à
képah wɛ̃̀kìlɛ yé kɔ̃ kè. Ńkɛ̃́ sɛ̃́ náh se lésõ kélɛ ké tyàh-ǹsah
sɔkɔ tɛ́. 9 Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à ǹ kyɩ fin mɔ
nɛ́ fɔ̀fíkì tɛ̃̀ tyí yõ náh, tɛ́ sékáhkí tɔkɔ, fɔ̀fíkì-á tɛ̃̀ n pɩ.»

10 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyí nɛ, ɗĩ́ yĩ́n-ńsah-à mó
mɛ pɔ sah képah yõ à yuku ǹ kyɩ tyí tĩ̀nnɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃́-á
fố̃nfố̃ dò. 11 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi
yé tyí yɔ̀, no pól náh fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ n pi. Ǹtɛ Liyel-á ké
fɛ̃npĩnɔ lékɑ̃́mnɛ nónó kɔ̃, pépi wɔ kɩ fɛ̃ ké syíkí-ńsah wɛ.
12 Yé náh wɛ di, tyi yísyɔ́ mɛ nónó-á díbí kɔ̃ pè náh syɔ́lɛ n
tɔkɔ: Túkù mɛ pé dúbí-ńsah dùkù sɔkɔ, pè náh mɛ díbí sɔkɔ.
Túkù mɛ névye ye mɩ pélɛ pè kɔ̃ pè náh mɛ díbí sɔkɔ. Túkù
mó sétɔ́kɔ́kì yahle Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí yah yúkúnɔ́ yĩnnɛ. Nɛ̂-à kɩ
fɛ̃ wɛy mè syíkí-ńsah wɛ n pi, tɛ̃̀ kɩ ké syíkí-ńsah wɛ.»

Yesu sɑ̃m mɔ́nɔ́lɛ wɛ̃́npì̃ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ wɛ̃́npì̃ yrɔ̃́lɛ Yesu tyí nɛ à ǹ gbɑ̃̀n
sah pé yõ à Liyel ni pé tyí. Ǹtɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n
kɔ̃ pé yõ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yɛ wɛ̃́npì̃
kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n kɔ̃. Yé náh wɛ
di, névye nónó dùkù-á mɛ wɛ̃́npì̃ nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ, pè kɩ Liyel

---

* **19:7** 19.7 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 24.1.

tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ yõ n pi.» 15 Képah tɛ̃̀nɛ, wǎh ǹ gbɛ̃̀n sah tɛ pé yõ, à
yal nɛ́npɔ́.

Tahrɩ tyɩ́ yónɔ́lɛ

16 Képah tɛ̃̀nɛ, kètɛ̃̀npɩ̀kɩ̀ yɔ́ nɔ de Yesulɛ tɛ́ à piki yah nɛ,
kwɔ́-ò ɗɩ̃́, tir nɛ̂ sé pé yĩnɛ pé pɩ tyɩ̃́pépɛ̌ynɛ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃̂
min wɛ nɩ? 17 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Sɔ̃́ pɩ tɛ́ á ńnɛ n piki n
yah pèpɛy tyɩ́ yõ? Pèpɛy núkú ó mɛ. Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ
á min wɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ.» 18 À mɛ nɛ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nónó tãn se nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Káh
nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mɩ̀nɩ̀ sah nɛy yõ.
19 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Yɛ á ní-ò tyɩ́ nɔ á tyɩ́ á
gblɔ̃̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.» 20 Képah tɛ̃̀nɛ, kénɛ kètɛ̃̀npɩ̀kɩ̀ mɛ yo ǹ tyɩ́
nɛ, páh mɛ sépi tɛ̃ póllɛ n pɩ dò, kèyǎh se tɔ̃ mɛ wũ pé tyɩ́
pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ nɩ? 21 Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Wáh kɩ mɛ ké tyɩ́ nɛ
á tyi pól tũ, gbɛ̃̀n yî nónó-á mɛ á tyɩ́, kyɩ sè yãm ǹ tɛ́ sé pɔ́
dibi yãm tãn kɔ̃. Képah sɔkɔ, á kɩ tahrɩ wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ.
Képah-à pɩ, ǹ pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.» 22 Wǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, à sɔkɔ
yahlɛ yɩ́kɩ́nsàhnɔ́lɛ. Kwâh nɛ́tɛ̃̂ ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye.

23 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyɩ́, tàh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ, kè kɩ tah dɛ́.
24 Mé kélɛ n tɔ̃ n yo yé tyɩ́, yɑ̃̀hmɩ́kɩ̀ dénwɩ̃̀lnɔ́lɛ sèndi pwɑ̃̀h
sɔkɔ, képah ńtɛ̃ kɩ dɔ̀dɔ̀ kal tàh Liyel tɔ̃́rɩ́ nɔlɩ wɛ́nyɔ̃nɔlɛ.»
25 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pé gbɛ̃̀n kah du. Pè mɛ nɛ,
ǹtɛ nɛ̂ wɔ se kɩ mó fɛ̃ pwah nɩ? 26 Yesu mɛ yɔ̃ pè yah, tɛ́ yo
pé tyɩ́ nɛ: «Névye tɛ̃ wɔlɛ, pè náh fɛ̃ kè pɩ n pi. Ǹtɛ Liyel kɩ
fɛ̃ tyi pól pɩ.»

27 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yah, pépi-á pé tyi pól
sah tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi tyɩ́ se kɩ n pɩ n pi sɔ̃́ nɩ? 28 À mɛ yo pé
tyɩ́ nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyɩ́, Névi Pɩ́ɗɩ̃́-à pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ
tɔ̃́rɩ́ kǒ yõ kèkõyɔ̃́ késɑ̃́n sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yépi nónó-á ńmɔ sɔ̃̀
tɛ̃, yé tɔ kɩ kɔ̃ tɛ̃ tɔ̃́rɩ́ klǒ gbɔ̃ninɔ́ yõ kɩ Yisrayel no yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀nɔ́
gbɔ̃ninɔ́ yah tɛ̃ n pi. 29 Ǹmɔ yĩn yõ, névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ yal
ǹ gbô sɔkɔ ò, ǹ yṹnpyé tnɔ̂ ò, ǹ dósyɔ́ tnɔ̂ ò, ǹ sú tnɔ̂ ò, ǹ
yṹ tnɔ̂ ò, ǹ wɛ̃́npɩ̌ tnɔ̂ ò, ǹ swɛ̃y tnɔ̂ ò, tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌
wɛ, tɛ́ kɩ se tɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 30 Ǹtɛ nɛ́gbro náhnáh kɩ n
pɩ n pi nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, tɛ́ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ náhnáh kɩ n pɩ n pi nɛ́gbrolɛ.»

20

Sèmɩ̃̀rkɩ̃̀ nɛ̂-á yãh sètɛ̃̂ yɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sar dùkù tyɩ́ yõ

1 «Yé yah, Liyel tɔ̃rí-á kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèm̀ìrkì nênɛ, kè wɛ
yɔ̀: Sètɛ̃ ɗí yɔ́ lésõ wil séngbɔ̃ púpúlɛ nɛ pé tɔ̏npɩbɩ yah n
tɔkɔ n tɛkɩ mɔ pé yɛ̀rɛsɛ̃ swãh sɔkɔ. 2 Wǎh nónó wɛ, à yo
sah núkú yõ pélɛ nɛ, nɛ́núkú gbɪ̏yɪ̏kɪ̀ núkú tɔ̏ pɩ́nɔ́ sǎrlɛ,
deniye* pɔ́ pɔ́ núkú-á. Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ ǹ swãh
sɔkɔ. 3 Pɔ̃y tɔ̃ gbɪ̃́nɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ nósyɔ́ wɛ tɛ̃nɔ́lɛ tɔ́wû
tùkè-ǹsah sɔkɔ tɔ̏ kɛ̃nɛ pé tyɩ́. 4 Ȁ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pépi tɔ
sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ, páh kɩ pè sar ké yah yõ. 5 Pè mɛ sɔkɔ.
Gbɪ̃-á mɛ yɔ̏tah sɪ́rr sɔkɔ, à tɔ̃ wil à sɛ̃ntɛ̃ pɩ. Gbèkãm gbɪ̃́-á
nɔ, à tɔ̃ wil à képah núkú ó pɩ. 6 Ńvɪ̃́ lésyilɛ, à tɔ̃ wil tɛ́ kyɩ
nósyɔ́ wɛ ńtɔ̃ kénɛ tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ȁ mɛ pè piki yah
nɛ, sɔ̃ se pɩ tɛ́ pélɛ ásɔ̏ gbɪ̏yɪ̏kɪ̀lɛ tɔ́tɔ́ tɔ̏ pɩ́-ńkɛ̃nɛ nɩ? 7 Pè
mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, nɛy náh pé tɔkɔ képah-á. Ȁ mɛ nɛ pépi tɔ
sɔkɔ péwɔ swãh sɔkɔ. 8 Tɔ̏-á tiki ńvɪ̃nɛ, sètɛ̃ ɗí yo ǹ pɔ́ yah
wàh-ò ɗí tyɩ́ nɛ, à tɔ̏npɩbɩ nɔ́pi ye n pɔ pè dyah pé pɔ́lɛ. Ńkɛ̃
nónó-á kyɩ swãh sɔkɔ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ, à kè tyah pépi tyɩ́ à pɔ n dal
n mɔ nɛ́gbro tyɩ́. 9 Nónó-á tɛ́lɔ́lɛ, pǎh pɔ, à pè kɔ̃ deniye pɔ́
pɔ́ núkú núkúlɛ. 10 Kǎh syɩ nɛ́gbro tyɩ́, pépi tɛ̃ sɔ̏ mɛ n sõ
nɛ wãn-á kɩ wɛ pépi tyɩ́ yõ. Ǹtɛ deniye pɔ́ pɔ́ núkú núkú ye
pépi tɔ wɛ. 11 Pǎh pɔ́ nɔ́pilɛ n syi gbɪ̃́ nênɛ, pè tyah sètɛ̃ ɗí
sèyòkèlɛ n yo 12 nɛ ńkɛ̃, nónó-á à tɔkɔ pɔ tɛ́lɔ́lɛ, lɛ́rɩ́ núkú ó
sɔkɔ-á pè wɛ pɩ tɔ̏lɛ. Ǹtɛ kè se pɩ sɔ̃ tɛ́ à pɔ pélɛ n sar núkúlɛ
pépilɛ, pépi nónó-á kwlɔ́nɔ́ fɛ̃ syi à tɔ̏ pɩ kwlɔ gbɪ̏yɪ̏kɪ̀lɛ tɔ́tɔ́
gbɪ̃ syɔ̌kɩ̀ yah sɔkɔ nɩ? 13 Sètɛ̃ ɗí mɛ yo pé sɔkɔ yɔ́ tyɩ́ nɛ: ‹Ń
kóɗí, mé náh syɩkɩ á yõ sɔkɔ dɛ́. Ǹmɔ ànɛ̂ áwɔ náh sɔ̏ wɛkɩ
sah núkú yõ nɛ, á gbɪ̏yɪ̏kɪ̀ núkú tɔ̏ pɩ́nɔ́ sǎr-á kɩ pɩ deniye pɔ́
pɔ́ núkúlɛ di? 14 Nɛ n yuku á pɔ́lɛ. Mé kɩ nɛ́tɛ́y mɛ̀ kɔ̃ dan
núkúlɛ áwɔlɛ ń dyɔ ó. 15 Ké wɛ̃kɩ̀ náh mɛ ńmɔ tyɩ́, kɩ fɛ̃ ń
dyɔ dyɔ tyi pɩ ń pɔ́lɛ di? Ȋ, ń nɩ nɔ́nɔ́ se n yɔ álɛ?» 16 Képah
yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ: «Sɛ̃ ó ye, nɛ́tɛ́lɔ́ kɩ pɩ
nɛ́gbrolɛ, tɛ́ nɛ́gbro kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ lékó yîlkînmɔnɔ tyɩ́lɛ n yo kɛ tɔ̃-òlɛ

17 Yesupi-á n sɔkɔ Yerusalɛmɩ kwil, pǎh mɛ wɛ̃kɩ̀ yõ sɔkɔ,
à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú ye pé yahlɛ, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: 18 «Á wɛ wɛ̃kɩ̀ yõ à
n dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. Névi Píɗí kɩ tɛ̃ n dahbɩ
n pi sárká syɪ́nwɪ̏lkɪ̀pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú
gbɔ̏ nɛ́npɔ́. Pè kɩ kè yah tɔkɔ nɛ wǎh yɪ̃nɛ kònmɔnɔlɛ, 19 tɛ́
kɩ à dahbɩ névye gbɔ̏ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ kɔ̃́lɛ à

* **20:2** 12.5 - Légbɪ̃́nɛ sɔ̏, wâh gbɪ̏yɪ̏kɪ̀ núkú tɔ̏ pɩ névi tyɩ́, deniye pɔ́ pɔ́ núkú ye
tɛ̃ n sar álɛ.

ko, tɛ́ kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à syɩ dahnɩ yõ. Ǹtɛ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, ǹ lékó kɩ yilki mɔ.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ yṹ-á nɛ̂ yah kɔ̃ Yesu tyí

20 Képah sɔkɔ, Nsebede kyɩ mɛ ǹ ɗʼ̃ínpȉ tɛ̃ nɔ de Yesulɛ,
tɛ́ kɔ kwĩnki ǹ yah nɛ pé yáhnkɔ̃nɔ yɔ́ pɩ ǹ tyí. 21 Yesu mɛ
à piki yah nɛ, à se mɛ kwâh nɛ̂ tyí nɩ? Pi mɛ yo ǹ tyí nɛ,
pé ɗʼ̃ínpȉ nónó-á yɔ̀, à ǹ vyãhlɛ péwɔ kɔ̃ nɛ wàh pɔ dɔkɔ ǹ
yɔ̃̀tɔ̃rí yõ, pé sɔkɔ núkú kɔ̃ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò mó kɔ̃ tɛ̃ ǹ
gbɛ̃̆yȉnɛ̀ sɔ̃̀lɛ. 22 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ǹpȉ-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ ye yé n
ni kélɛ. Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ se kɩ fɛ̃ de
ké sɔkɔ?» Pè mɛ à syah nɛ páh kɩ fɛ̃ de ké sɔkɔ. 23 Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ: «Máh kɩ n de n pi yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ, yé tɔ kɩ
de képah wɔ sɔkɔ ó, ǹtɛ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̆yȉnɛ̀ sɔ̃̀ tɛ̃nó tɛ̃
wɔlɛ, ńmɔ tyí náh képah wɛ̃kɩ̀ kɔ̃́nɔ́lɛ. Ń Sú Liyel-á kè yah
sah nónó yĩnnɛ, pépi ye à kɩ kɔ̃ kélɛ.» 24 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ
gbãm nɔ́pi tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh nímí nɔ́pilɛ.
25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye yah tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Tir
nɛ̂-á mɛ n pɩ kwlo kwlo sɔkɔ, yé kè pĩ ó. Yɔ̃̀tãm náh ńkɛ̃́nɛ
pé kwlo névyelɛ nɛ n fnɛ, tɛ́ nɛ́-ǹgbnɔ tɔ n mó nɛ n fyãh
pé yõ pé tɛ̃́nwɛnɔ yĩnnɛ di? 26 Ǹtɛ kè náh yĩnɛ kè nɛ n pɩ
sɛ̃́ yépi wrɔ́. Gbɛ̃̆ntɛ̃̆náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé
yʼ̃ín-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ tɔ̃̀npɩlɛ tɛ́lɔ́ tyí. 27 Tɛ́ nɛ̂-à mɛ
ké tyí nɛ pé pɩ yah névilɛ yé sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à pɩ yé yɔ̃̀lɛ. 28 Sɛ̃́
ó ye, Névi Píɗʼ̃í náh pɔ nɛ névye tɔ̃̀lɛ n pɩ péwɔ tyí dɛ́. Ǹmɔ
ye pɔ tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yõ
dwe yĩnnɛ.

Nsyeriko kwil yʼ̃ítũbi nɛ́pȋ nîmî yʼ̃í yíkínmɔnɔlɛ

29 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á n wil Nsyeriko kwil sɔkɔ gbʼ̃í nɛ̂nɛ,
tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 30 Tɛ́ yʼ̃ítũbi nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃̆nɔ́lɛ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Pǎh noh nɛ Yesu-á pɔ n sɔkɔ, pè tyah
n yo n mɔ yʼ̃ínpɔ̃́ ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi
Píɗʼ̃ínɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm yah. 31 Képah tɛ̃̆nɛ, tɔ́wû dírí kɔ̃ pé yõ
nɛ pè pé vyɛ̃̆y vike. Ǹtɛ pè tɔ̃ wãn mɔ pé yónmɔnɔ yõ nɛ
ńkɛ̃́, pé Tɛ̃̆ ǹgbɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Davidi Píɗʼ̃ínɛ, ńkɛ̃́ à pé yãm yah.
32 Yesu mɛ yʼ̃ín tɛ́ pè ye yah, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Kwâh nɛ̂ mɛ
yé mɛ ké tyí nɛ mé pɩ yé tyí?» 33 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃̆
ǹgbɛ̃, à pé yʼ̃í yɩkɩ mɔ. 34 Képah tɛ̃̆nɛ, pé yãm Yesu tɛ̃. À mɛ
tũ pé yʼ̃í tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ, pé yʼ̃í núkú yɩkɩ mɔ. Pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

21

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú sɔ̏ mɛ fɩ́ɩ́ kwéy Yerusalɛmɩ kwillɛ.
Pè sɔ̏ mɛ yúkɛy Bɛtifasyɩ kwillɛ, képah nɛ̂-á mɛ Wólívyê yèh
yɔ̃́lɩ yõ. Képah sɔkɔ, à mɛ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ nímí tõ 2 nɛ
ńkɛ̃́: «Kwil nɛ̂-á yé yah tɩ̏nnɛ yɔ̀, yé kyɩ ké sɔkɔ. Yé kɩ núkú
ńkwɛ̃́ndyɩ́yṹ̀kɩ̀ yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kɩ̀ yɔ́lɛ ǹ
tnɔ̂. Yé à dɛ, yè pɔ sélɛ ń kɔ̃. 3 Nɛ̂-à kɩ nɛ pé yo, yè yo tɛ̃
tyɩ́ nɛ, sé yétɔ̂̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́. Képah sɔkɔ, tɛ̃ kɩ yɛ yé kɔ̃
yé kɩ sɔkɔ sélɛ nɛ́npɔ́ swɔ.» 4 Yesu képah yo sɛ̃́, Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-ò wɛy yónsàhnɔ́ mɛ̀ wil yĩnnɛ. Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
lésõ nɛ ńkɛ̃́: 5 «Yé yo Yerusalɛmɩ* kwil tãn tyɩ́ nɛ, pè yah, pé
yɔ̏tɛ̃-á mɛ n pi pé tɩ̏nnɛ. Gblɔ̌y tíkínmɔnɔ-á mɛ ǹ sɔkɔ. Wǎh
mɛ dɔ́kɔ́nkɔ̃ntɛ̃́nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyɩ́kɩ̀ yõ, nɛ̂-á ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kɩ̀lɛ.»†
6 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú mɛ kyɩ tyi nɔ́pi pɩ ǹ yóré yõ.
7 Pè ńkwɛ̃́ndyɩ́yṹ̀kɩ̀ ànɛ̂ ńkwɛ̃́ndyɩ́pɩ́kɩ̀ mɛ̀ tɛ̃ pɔ, tɛ́ pé flɔ mɔ
sé yõ Yesu kɔ̃ à dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃. 8 Nɛ́kwɩ̋nkí sɔ̏ mɛ pé flɔlɛ n mɔ
n yuku wɛ̃kɩ̀ yõ, túkù mó mɛ pɛ̃mɩ̀lɛ n kwɔkɩ n mɔ n yuku.
9 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ mɔ ǹ yah tɩ̏nnɛ pè n yuku, ànɛ̂ nónó-á sɔ̏
mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃, pé pól sɔ̏ mɛ yo tũ yɩ̋npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Gbílkínɔ́
nɛ n sah Davidi Pɩ́dɩ̃́ yõ. Névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel
sãm mɔ ǹ sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
yɩ̂nyõ.» 10 Yesu-á pɔ n de Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn
pól yuku kwillɛ n yike wùù. Pè sɔ̏ mɛ piki yah tũ nɛ, nɛ̂ se
dɩ̃́ mɛ̀nɛ nɩ? 11 Tɔ́wû mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò
Yesu-á, nɛ̂-á n wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, Kalile sétáh yõ.

Gbɔ̀yĩbɩ yɩ̋nɩ̂nwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ

12 Yesu-á de Liyel nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ, à yíyɑ̏m yɑ̏mpu ànɛ̂
yídwénè dwépú pól yĩni wilki ké sɔkɔ. À pɔ́ sàhntṹ̏pu
tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ kèpíkípíkínɔ yɑ̏mpu klɔ̌lɛ. 13 Tɛ́
yo pé tyɩ́ nɛ: «Kè mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ: ‹Ǹ gbô kɩ n ye nírí pɩ-ńsah gbôlɛ.›‡ Ǹtɛ yépi kè tɔkɔ pɩ
yɩ̋pú wɔ̃bɩ̀ntɛ̃-ǹsahlɛ kɛ̀?»§

14 Képah náh, yɩ̋tũbi ànɛ̂ gbáhkɩ̀ núkú névye mɛ nɔ de
Yesulɛ Liyel nɩ́-ńsah gbô sɔkɔ. À mɛ pè dɛ mɔ. 15 Sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tãm ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú-á gbɩ̌l nɔ́pi
pɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃́npɩ̀ tɔ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, gbílkínɔ́ nɛ

---

* **21:5** 21.5 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̏ Siyõnɛ. † **21:5** 21.5 - Yah n tɛ Nsakari 9.9. ‡ **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Yesayi 56.7. § **21:13** 21.13 - Yah n tɛ Nsyeremi 7.11.

n sah Davidi Pídĩ́ yõ, pé fɔkɔ vyãh. 16 Képah tɛ̃nɛ, pè mɛ
yo Yesu tyí nɛ, wɛ̃́npì nɔ́pi-á mɛ nɛ̂nɛ n yo, à kó mɛ kélɛ n
nohnı nı? À mɛ yo pé tyí nɛ: «Àwe mé mɛ kélɛ n nohnı.
Tɛ́ wɛy nɛ̂-á wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: ‹Á kè
pı á gbilki gbilki wɛlɔ n nohnı wɛ̃́npì ànɛ̂ wɛ̃́npì yrɔ̃́ vyɛ̃y
sɔkɔ.›* Yé se kı nɛ yé náh kè kar yah? 17 Képah yóntɛnɔ
náh, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ wil kwil sɔkɔ à kyı sõ Betani kwil sɔkɔ.

Yesu vyãh yénmɔnɔlɛ sènsóké séswɔ̂ yõ

18 Dĩndal séngbɔ̃́lɛ, Yesu-á n syı n pi Yerusalɛmı kwil sɔkɔ,
kwɛkı à tɛ̃. 19 Wǎh sènsóké séswɔ̂ yɔ́ wɛ yúkɛy wɛ̃kìlɛ, à mɛ
nɔ de ké tnɔ̂. Ǹtɛ à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. Kè sɔ̏ mɛ mırı
ó kɔ́kɔ́lɛ. Kǎh pı sɛ̃́, à mɛ yo ké tyí nɛ, tɔ̂ɔ́-á sɛ̃́ yɔ̀, képah tɛ̃
náh tɔ̃ n syi n yah n pi póllɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, séswɔ̂ mɛ̀ núkú
kɔkɔ. 20 Ǹ tɔ̏ sã́hpú-á képah wɛ sɛ̃́, pé gbȁn du. Pè mɛ Yesu
piki yah nɛ ńkɛ̃́, kè se pı sɔ̃́ tɛ́ sènsóké mɛ̀ núkú kɔkɔ nɛ́npɔ́
swɔ nı? 21 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbı yõ mé kélɛ n yo yé tyí,
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé náh mɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, máh nɛ̂
pı sènsóké séswɔ̂ mɛ̀ sɔkɔ, yé tɔ kı fɛ̃ sɛ̃́nkɔ̃ pı. Tɛ́ kè náh
n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, yé kı tɔ̃ fɛ̃ yo yɔ̃lı mɛ̀ tyí nɛ, kè
yuku n yal ásɔ̂̃ kè kyı n syıkı n de pnɛ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè kı mó
tɔ̃ pı. 22 Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yé sɔkɔ, tɛ́ yé kwáhdúkú nɛ̂ yah
kɔ̃ Liyel tyí nírí sɔkɔ, yé kı kè wɛ.

Pè mɛ Yesulɛ n piki n yah ǹ tɛ̃́nwɛnɔ wìl-ǹsah tyílɛ

23 Yesu kyı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̏tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ de
ǹ tnɔ̂ tɛ́ à syah nɛ, nɛ̂ gbɔ̏ yõ se à n pı tyi nɔ́pilɛ, ànɛ̂ nɛ̂ se kɔ̃
ǹnɛ kénɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ nı? 24 À mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɔ-á kı
pè piki yah tir núkú ó kɔ́kɔ́lɛ. Pàh kı ké yah yo pé syah, pé
tɔ-á kı mó yo pè syah nɛ̂ gbɔ̏ yõ-á pé n pı tyi nɔ́pilɛ. 25 Pépi
tɛ̃ tyí à; nɛ̂ se tõ Nsyɔ̃nɛ à pɔ wèlnwìlkìnɔ́lɛ n pı nı? Liyel
se, tȋ̂ névye se nı?» Képah sɔkɔ, pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, páh
kı nɛ Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kı pé syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pı tɛ́
pé náh sɛ̃ ǹ yõ nı? 26 Ǹtɛ páh kı se mó tɔ̃ nɛ névye-á tõ ǹnɛ,
tɔ́wû tíkí-á mɛ pé tɛ̃ pé pól-á sɔ̃́npílɛ mɛ Nsyɔ̃nɛ n tɔkɔ n pı
Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ. 27 Kǎh pı sɛ̃́, pè Yesu syah nɛ pé náh
pĩ. Ǹ tɔ mó yo pé tyí nɛ, pé tɔ náh kè yo pè syah n pi, nɛ̂
gbɔ̏ yõ-á pé n pı tyi nɔ́pilɛ.

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh ɗ́ìnpì nɛ́pȋ̂ nȋmȋ yȋsyɔ́ tyí yõ

* **21:16** 21.16 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.3.

28 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kɩ sèm̀ìrkì yɔ́ yãh
yé tyí, yè mó yé sõnɔ yo ń tyí ké tyí sɔkɔ. Dɩ̃́npì nɛ́pɩ̂ nímí
lésõ mɛ dɩ̃́ yɔ́ tyí. À mɛ nɔ de gben tɛ̃̀nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé
pídɩ̃́, ńkɛ̃́ à kyɩ tɔ̃̀ pɩ pé tyí yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh sɔkɔ kwɛynɛ. 29 À
mɛ ǹ sú syah nɛ kyɩ dékè náh mɛ pé tɛ̃. Tɛ́ dǒ kwéy, à kè
wɛ ké yah náh. À mɛ yuku sɔkɔ swãh sɔkɔ. 30 Sú mɛ̀ mɛ tɔ̃
nɔ de ǹ pídɩ̃́ ní-òlɛ, à wɛy núkú mɛ̀ ó yo ǹ tɔ tyí. Ǹmɔ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ kyɩ, pé bɔ̃̌. Tɛ́ à náh pɔ kyɩ. 31 Nɛ́pɩ̂ nímí
nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ pé sú nìvìnì pɩ?» Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnì nɔ́pi mɛ nɛ gben tɛ̃̀-á. Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, mɔ́rí syípú
ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ kɩ yé dyàh tɛ̃ Liyel tɔ̃́rí nɔlɩ yõ. 32 Yé náh
wɛ di, Nsyɔ̃ pɔ yé tyí à pɔ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ yé wɛ̃kɩ, tɛ́ yé náh sɛ̃
ǹ yõ. Ǹtɛ mɔ́rí syípú ànɛ̂ syɔ́ fɔ̀fínpɩbɩ wɔ pyě sɛ̃ ǹ yõ. Yé
mó tɔ̃ kè wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ képah fyé yõ, yé náh yé nnɔ vi mɔ à sɛ̃
ǹ yõ.»

Sèm̀ìrkì nɛ̂-á yãh yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl tyí yõ

33 Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Yé yé ní sah noh ń tyí sèm̀ìrkì
yɔ́lɛ ńtɔ̃ yɔ̀: Sètɛ̃̀ dɩ̃́ yɔ́ lésõ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh kõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè
kore vi, tɛ́ swɔ yɔ́ tũ tɛ́dáhkì yõ ké sɔkɔ, à pɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ pye yɩ̃́kí-
ńsahlɛ. Tɛ́ ké syíkípú dɔ́kɔ́ntɛ̃̀-ǹsah mɔ kèyy ké sɔkɔ. Képah
náh, à yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ké yõ, píndibinɔ
yõ, tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 34 Sé pye gbɛ gbɩ̃́-á pɔ n nɔ, sètɛ̃̀ dɩ̃́ ǹ
tɔ̃̀npɩbɩ tɔ̃ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tyí nɛ, pè pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ
pè kɔ̃ pè pɔ pé kɔ̃. 35 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi yuku pè
tɛ̃, tɛ́ núkú ko képékèyɔ̂, tɛ́ kèyǎh ko mɔ, tɛ́ kèyǎh minki ko
dyêhlɛ. 36 Sètɛ̃̀ dɩ̃́ tɔ̃ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ yísyɔ́ tɛkɩ mɔ, nónó-á dò kal
gbro tãnnɛ. Pè tɔ̃ pépi tɔ pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ. 37 Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ ǹ
pídɩ̃́ tɔ̃ pé tyí tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ ǹmɔ wɔ yah sen
ku. 38 Ǹtɛ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á fyɔ̀ ǹ pídɩ̃́ wɛ, pè núkú yo
wɛ̃ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃̀yõ-á yɔ̀. Pè pɔ pé à ko mɔ, gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi
tyílɛ. 39 Képah tɛ̃̀nɛ, pè núkú à fyãh tɛ̃, tɛ́ à wilki mɔ swãh
kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ. 40 Yé tɔkɔ nɛ n yah kɛ̀; sètɛ̃̀ dɩ̃́-à pɔ pɔ,
sɔ̃́ mɛ à kɩ pɩ pélɛ?» 41 Pè mɛ nɛ, wǎh kɩ kénɛ nɛ́pêl ko mɔ
pélpèl, tɛ́ kɩ yɛ̀rɛsɛ̃̂ swãh tɔ̃́pú yísyɔ́ tɔkɔ pɔ sah ǹ swãh mɛ̀
yõ, píndibinɔ yõ. Pépi wɔ-á kɩ ǹ wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ ǹnɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́
sɔkɔ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé se kɩ nɛ yé
náh wɛy mɛ̀ kar yah póllɛ, nɛ̂-á yo Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle,

képah yétȏ̃ pɔ kal.
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ vyãh ye képahlɛ.
Gbɛ̃ndùnì tir ye kélɛ ápi yah sɔkɔ yɔ̀ dɛ́!»†
[43] Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí tɔlɛ nɛ, Liyel tɔ̃rí sɔkɔ tɛ̃nɔ́ kɩ syi yépi Nsyifunɔ tyí kɩ
yìkì yɔ́ névye kɔ̃, nónó-á kɩ tyípéplɔlɛ n pɩ ké sɔkɔ Liyel-á
mɛ nónó tyí. [[44] Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ yahle, névi nɛ̂-à
wil syɩkɩ képah yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́ kàh se mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂
yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.]» [45] Sárká syínwìlkìpu yȍtãm ànɛ̂ Farisi
wɛ̃kì kɔ́pú-á fyɔ̀ sèmìrn nɔ́pi noh, pè pĩ nɛ pépi yõ-á Yesu
mɩ sélɛ. [46] Képah tɛ̃nɛ, pè sȍ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû tíkí
pè tɛ̃. Tɔ́wû sȍ mɛ Yesulɛ n tɔkɔ n pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-òlɛ
képah ye.

22

Sèmìrkì nɛ̂-á yãh fúr yõke yɔ̃́nɔ́ tyí yõ
[1] Yesu tɔ̃ tyah sèmìrkì yɔ́lɛ n yãh pé tyí nɛ: [2] «Liyel tɔ̃rí-á
kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh sèmìrkì nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yȍtɛ̃ dí yɔ́ lésõ ǹ pídí
fúr fèn pɩ. [3] Tɛ́ mɛ ǹ tȍnpɩbɩ wilki tõ nɛ, pè kyɩ nɛ́yénɔ́ ye n
pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sȍ mɛ ké tyí nɛ pé
pɔ. [4] Képah tɛ̃nɛ, à tɔ̃ tȍnpɩbɩ yísyɔ́ wilki tõ pé tyí nɛ, pĩ́n-á
pɩ tɛ. Páh nyéhpyɛ́nì ànɛ̂ yípɛ̂y ko tɛ nɩrɩ-á mɛ nónó sɔkɔ.
Tyi pól-á pɩ tɛ, pè pɔ fúr sɔkɔ. [5] Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh kè mɔ
kõ póllɛ. Ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ ǹ swãh, ńyɔ-à yuku à n sɔkɔ
ǹ gbɔ̀ yĩ́-ńsah. [6] Pé túkù mɛ yuku mɩ yȍtɛ̃ dí tȍnpɩbɩ sɔkɔ,
à pè fõh pélpèl, tɛ́ pè ko mɔ. [7] Képah sɔkɔ, yȍtɛ̃ dí fɔkɔ kah
vyãh. Ȁ mɛ ǹ sràsyíbí tɛkɩ mɔ pè kyɩ kénɛ nɛ́kókè mɔ́pú ko
mɔ, tɛ́ pé kwil sukɛ. [8] Képah náh, tɛ́ yo ǹ tȍnpɩbɩ tyí nɛ, fúr
yõke-á pɩ tɛ. Ǹtɛ nɛ́yénɔ́ nɔ́pi náh sȍ yĩnɛ yõke mè yɔ̃́nɔ́lɛ.
[9] Ńkɛ̃ pè kyɩ wɛ̃tlo yey sɔkɔ, pàh kɩ fyɔ̀ névye nónó wɛ, pè pé
pól ye n pɔ fúr yõke yɔ̃́-ńsah. [10] Tȍnpɩbɩ nɔ́pi mɛ sɔkɔ wȁl
yey sɔkɔ. Pǎh kyɩ tɛ́ névye nónó wɛ, nɛ́túkúnì tɔkɔ dohnɩ
nɛpéplɔ yõ, pè pé pól ye pɔ tuke mɔ, fɔ́ɔ́ fúr pí-ńsah wɔ̀kɔ̀
pól yuku yõke yɔ̃́púlɛ. [11] Yȍtɛ̃ dí-á de yuku yáh-ńsah pé tyí,
à kyɩ dí yɔ́ wɛ pé sɔkɔ nɛ̂ náh sȍ mɛ fúr flɔ mɔ. [12] Ȁ mɛ yo
kénɛ dí tyí nɛ, pé kódí, ǹmɔ se de sɔ̃ ásȏ sɔkɔ fúr flɔ kɛ̃nɛ
ǹ wil sɔkɔ nɩ? Ǹtɛ yó-ńsah náh wɛ dí tyí. [13] Képah sɔkɔ,
yȍtɛ̃ dí yo tȍnpɩbɩ tyí nɛ pè ǹ gbyȇh ànɛ̂ ǹ gbȁn pukubi, pè
mó à min mɔ kégbɔ́ fɛ̃ntȗ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní ànɛ̂ yní

† **21:42** 21.42 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22-23; Tyípínì 4.11.

táhnɔ́ kɩ mɛ. 14 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ yénɔ́lɛ. Ǹtɛ
nónó-á yah wilki pé sɔkɔ, pè náh mɛ fwɔ́ɔ.»

Pɔ́ mɔ́rí mɔ́nɔ́lɛ Wrome kwȋltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí

15 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú kyɩ wɛ̃ wɛ à yo sah núkú
yõ, sɔ̃́-á pè kɩ pɩ tɛ́ kɩ Yesu wɛ n tɛ̃ n pi ǹ vyãh wɛy sɔkɔ.
16 Tɛ́ mɛ pé tȍ sɑ̃́hpú yísyɔ́ ànɛ̂ yȍtɛ̃ d́ĩ Yerɔdɩ náh névye
túkù wilki tõ Yesu tyí nɛ pè kyɩ yo ǹ tyí nɛ, pé kwɔ́-ò d́ĩ, páh
pĩ nɛ gbɩ yó-ò-á ǹnɛ, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃kìlɛ névyelɛ n kwɔ
gbɩ wɛ̃kì yõ. Ȁ náh névye yah tíkílɛ n pɩ. Ȁ náh névyelɛ n
wah. 17 Ǹtɛ à ǹ sõnɔ yo pé syah. Ńkɛ̃ ké wɛ̃kì se mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ
nɛ pé mɔ́rílɛ n mɔ Wrome kwȋltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyí, tĩ̂
ké wɛ̃kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ? 18 Ǹtɛ Yesu-á pé fɔkɔ sõnɔ túkúnì
pĩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ, fɔ̀kɔ̀pìl ànɛ̂ vyɑ̃́hsesyĩ́rí névye nɔ́pi,
sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pè pé pílkíntɛ̃-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɩ? 19 Pè pɔ
mɔ́rí mɔ mɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ pé yah ǎtrɛ. Pè mɛ pɔ ké núkúlɛ
à kɔ̃. 20 Yesu mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah mírkí ànɛ̂ ǹ yĩn se
wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀ nɩ? 21 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tyí-á.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè Sesar tyílɛ Sesarlɛ n
kɔ̃, pè mó Liyel tyílɛ Liyellɛ n kɔ̃. 22 Pǎh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pé
gbɑ̏n du. Pè mɛ yal ǹ tnɔ̂ à sɔkɔ.

Lékyî yȋlkȋnmɔnɔ tyí yónɔ́lɛ

23 Lésõ mɛ̀ ólɛ, Sadusi wɛ̃kì kɔ́pú nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ
lékyî yílkínmɔnɔ náh mɛ, pé túkù nɔ de Yesu tnɔ̂ tɛ́ à piki
yah nɛ, 24 kwɔ́-ò d́ĩ, Moyisi-á kè yo ǹ tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ,
d́ĩ nɛ̂-à ku pi kɛ̃nɛ ǹ tyí, ǹ gbɛ̃nd́ĩ-á yĩnɛ à ǹ kyɩ pɛ́kúsè mɛ̀
tɔkɔ, à pi dubi à kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɔ n pɩ n pi ǹ nɛ́nkyí d́ĩ lékókè
náhnɛ.* 25 Ǹtɛ sú núkú d́ĩnpì nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi yísyɔ́-á lésõ mɛ
pépi wrɔ́ sɔkɔ. Gben tɛ̃ mɛ pɔ sɛ̂ tɔkɔ, tɛ́ pɔ ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ
tɛ́ ǹ kyɩ sah ǹ sȍ syɩ kɔ̃. 26 Ǹtɛ ǹmɔ tɔ tyí tõ pɔ pɩ sɛ̃́, tɔ̃́-ò tɔ
tyí pɔ pɩ képah núkú ólɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwǎrní-ò tyí. 27 Pépi
pól tyí náh, pi mɛ̀ tɔ-á pɔ ku. 28 Ǹtɛ pi mɛ̀-á de yah pé pól tyí
sɛ̃́ à, lékyî yilki n mɔ sõlɛ, à se kɩ n pɩ n pi pé nɛ́pĩ̂ kwǎrnimi
nɔ́pi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ tyílɛ nɩ? 29 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ:
«Liyel wɛy sɛ́bɛ́y pĩ́-ńkɛ̃ ànɛ̂ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pĩ́-ńkɛ̃ ye mɔ sah
yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ. 30 Yé yah, lékyî-à pɔ yilki mɔ, pɛ́dékè náh
kɩ n mɛ n pi, sétɔ́kɔ́kì tɔ náh kɩ n mɛ n pi. Ǹtɛ névye kɩ mɛ
yĩ̂nyõ tȍnpɩbɩ tyí kõlɛ yĩ̂nyõ. 31 Tɛ́ à yuku lékyî yílkínmɔnɔ
wɔ tyí sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂ yo yé tyí, yé náh kè kar yah di? Ȁ
lésõ nɛ: 32 ‹Ńmɔ ye Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂

* **22:24** 22.24 - Nsyifunɔ tyí sȍ, pɛ́kúsɛ̂ yĩnɛ à de ǹ pɛ tyí névi yɔ́ tyí. Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.5-6; Yenɛsɩ 38; Wruti 1-4.

Nsyakɔbɩ Liyellɛ.›[†] Liyellɛ, lékyî Liyel náh ǹnɛ dò, vye Liyel
ye. Képah n wɛ̃kɩ nɛ á náh tãn Abrahmɩpi lékyî-á yilki mɔ.»
33 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɛ̃̀n
du ǹ névye kwɔ dùkù tyílɛ.

Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á tah kal

34 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á noh nɛ Yesu-á wɛynɛ Sadusi wɛ̃̀kì
kɔ́pú tɛ̃, pè wɛ̃ ye tuke mɔ. 35 Tɛ́ pé Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃́pú
sɔkɔ yɔ́ mɛ píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí ǹ pilki n tɛ̃ yĩnnɛ nɛ,
36 kwɔ́-ò dɩ̃́, Liyel tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ tyí se tah kal sé tɛ́lɔ́lɛ
nɩ? 37 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí yĩnɛ kɩ nɔ á
tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ.›[‡] 38 Képah
ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, ànɛ̂ nɛ̂ tyí-á tah kal. 39 Ké ní-ò nɛ̂-á
tɔ̃ mɛ ké tyí kɔ̃lɛ, képah ye yò nɛ: ‹Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí
á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.›[§] 40 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi pól mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́nɔ nínɔ́ nɔ́pi
sɔkɔ.»

Krista ye Davidi Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ tɛ́ tɔ̃ pɩ ǹ Pîdɩ̃́nɛ

41 Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú-á sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ, Yesu mɛ
píkínyahnɔ yɔ́ pɩ pé tyí nɛ: 42 «Yépi tɛ̃ sõnɔ nɛ̂nɛ Krista
tyí sɔkɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ? Nɛ̂ pídɩ̃́ mɛ ǹnɛ?» Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ, Davidi Pídɩ̃́-á. 43 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí
nɛ: «Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ Liyel Mirki-á Davidi yah tɛ̃, Davidi
mɛ Krista ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ? Yé náh wɛ di, à lésɔ̃ nɛ ńkɛ̃́,
44 nɛ̂-á péwɔ TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
à pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á
pé kɩ ǹ sépɛ́bí pɩ ǹ gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.[*]
45 Ǹtɛ Davidi-á Krista ye TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́ tɛ́ kɩ pɔ
n pɩ ǹ Pídɩ̃́nɛ?» 46 Yesu-á sépi yo, tyíyóné náh tɔ̃ fɛ̃ wɛ pé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Tɛ́ à tɔkɔ lésɔ̃ tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ ǹ nɩ
syãh à piki yah yah tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

23

Yesu-á nɛ̂ yo à yuku Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tyí tɩ̃̀nnɛ

---

† **22:32** 22.32 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.6. ‡ **22:37** 22.37 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 6.5.
§ **22:39** 22.39 - Yah n tɛ Levitiki 19.18. * **22:44** 22.44 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

1 Yesu yo ǹ tȍ sə̋hpú ànɛ̂ tɔ́wû tyɩ́ nɛ: 2 «Liyel tyi kȍnsàhnɔ́
kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́pú ye n kwɔ névyelɛ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́lɛ. 3 Yé nɛ n nohnɩ pé tyɩ́, yè mó nɛ n kɔ pé yóré
yõ. Ǹtɛ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, pè náh mɛ n kɔ sé wə̏l
yõ. Képah ye, yé káh pé pɩ dùkù tɛ̃̆ wɔlɛ n yah n pɩ. 4 Pǎh
ńkɛ̃̄nɛ névyelɛ n kwɔ tyi nónónɛ, sè mɛ á kɩ nɛ tɔ́kɔ́pêl sɔ̃̋
pè pukubi pè twah mɔ, tɛ́ pè náh n fɛ̃ n syi n so n mɔ pé
tyɩ́ kèngbɔ núkú fyélɛ. 5 Pɛ̌ pé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀
pól sɔkɔ. Képah ye, kyɛ́súpɩ̂ nónó-á Liyel wɛynɛ sé sɔkɔ
yèwɛtyêh yey toh n mɔ mɔ tɛ̃̏nɛ, képah náh pɩ gbə̏n tyɩ́ toh
n mɔ mɔ tɛ̃̏nɛ, pépi pé tyɩ́nɔ pɩ gblò gblò, ǹ tɛ́ pé flɔ vyɛ̃y dro
pɩ flɛ̀yflɛ̀y. 6 Tɛ̃̄-ǹtə̂n gbro tyɩ́ nɔ pé tyɩ́ yénɔ yɔ̋-ńtə̂n sɔkɔ
ànɛ̂ Liyel ní-ńtə̂n vɩ̀ sɔkɔ. 7 Pè n nɛ n mɛ ké tyɩ́ nɛ, névye nɛ
n tɔ̃ n sah n wɛkɩ n pɔ pé tyɩ́ tɔ́wû tùkè-ǹtə̏n sɔkɔ, pè mó
pélɛ n ye Kwɔ́púlɛ. 8 Ǹtɛ yépi tyɩ́ kwɔ́-ò núkú ó ye mɛ, tɛ́ yé
tɛ́lɔ́ póllɛ núkú ye. Képah ye, yépi tɛ̃̆ wɔ káh nɛ pè yélɛ n ye
Kwɔ́púlɛ. 9 Sú núkú ó ye mɛ yé tyɩ́, nɛ̂-á mɛ yɩ̂nyõ. Képah
ye, yé káh ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃̄nɛ n ye Súlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ ǹ Liyel
wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́lɔ́ yɩ̃nnɛ. 10 Yah tɛ̃́-ò núkú ó ye mɛ yé tyɩ́. Krista ye,
nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Képah ye, yé káh nɛ pè yélɛ n
ye Yah tɛ̃̄púlɛ. 11 Yɩ̋n-ńsah ǹgbɛ̃-á mɛ névi nɛ̂ tyɩ́ yé sɔkɔ, tɛ̃̆
wɔ yɩ̃nɛ à pɩ yé tȍnpɩlɛ. 12 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y dɔkɔ sah, tɛ̃̆ kɩ
tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y tiki mɔ, tɛ̃̆ kɩ dɔkɔ mɔ.

13 Yépi Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́púlɛ,
pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃̋nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yɛ̌ Liyel tɔ̃̋rɩ́ nɔlɩ
yɔ̋nɔ́ yah kõ névye tyɩ́. Yé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé ké nɔlɩ yõ, tɛ́
nónó-à se mó tɔ̃ nɛ pé ké nɔlɩ yõ, yɛ̌ pé yah kõ. [14 Yépi Liyel
tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃̋nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yɛ̌ pɛ́kúsyɔlɛ n vi n tɛ̃ pé gbə̏n yɩ̂lɛ
n syi pé tyɩ́, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yȍsɛ̃̀kɩ̀lɛ nɛ névye pé wɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃̋, yé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂ kal no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ.] 15 Yépi
Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃̆kɩ̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ
yé yõ. Vyɛ̃̋nnɩ́nɩ̀ wɛ́kɩ́pú ye yélɛ. Yɛ̌ yrɛy ànɛ̂ sétáh yõ pól kɔ
n kõ nɛ́núkù fyé yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ Nsyifunɔ wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃ yɩ̃nnɛ. Tɛ́
nɛ̂-à se wɛ fɛ̃ syi, yè n tɔ̃ ǹmɔ pɩ à kɔ̃ à n yɩ̃nɛ dénɔ́lɛ ní-ńkɛ̃̄
nyàhnpèkè sɔkɔ à kal yépilɛ kɛ nɩ́nɔ́. 16 Pèkè mɛ yé yõ, yépi
nónó-á yah tɛ̃̄pú yɩ̋tũbilɛ. Yè n nɛ n yo nɛ ńkɛ̃̄, névi-à n wo
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́
nɛ̂-à n wo Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ sə̋nnɛ, képah-á kɩ
mɔ kõ. 17 Lékə̋m kɛ̃̋ névye, yɩ̋tũbi nɔ́pi, sə̋n wɔ se fɔ̃̋nfɔ̃̋ Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr yõ sɔkɔ, képah nɛ̂ gbȍ yõ-á sə̋n n mɔ n

kõ Liyel tyı́ yõ? [18] Yè n nɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃, névi-à n wo sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, képah náh n mɔ n kõ n pi. Tɛ́ nɛ̂-à n wo
sárká kwâhlɛ, nɛ̂-á mɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ sɔkɔ, képah-á
kı mɔ kõ. [19] Yı̃́tũbi nɔ́pi, sárká wilki wilki kwâh wɔ se fɔ̃́nfɔ̃́
sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, képah nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á sárká n mɔ n kõ
Liyel tyı́ yõ? [20] Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsahlɛ, tɛ̃
ye ǹ wo tɛ ké yõ sárká yı̂ tɔlɛ. [21] Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎrlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké
sɔkɔ. [22] Névi nɛ̂-à fyɔ̀ n wo yı̃̂nyõlɛ, tɛ̃ ye ǹ wo tɛ Liyel tɔ̃́rı́
kɔ̌ tɔlɛ ànɛ̂ ké yõ kɔ̃́ntɛ̃-òlɛ. [23] Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínı̀ wɛ́kı́pú ye
yélɛ. Yɛ̌ nànàye ànɛ̂ pɛ̃́nfɛ̌nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kɔ̃.
Ǹtɛ gbı wɛ̃kı̀ kɔ́lɔ́, ànɛ̂ névye yãm yáhnɔ́, ànɛ̂ tyi pı́nɔ́lɛ sé
wɑ̃̀l yõ, sépi nónó tyı́-á tah kal Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, yè n
pyě sépi wɔ yahle; sépi nónó-á yé yı̃nɛ yè nɛ n pı gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀
kɛ̃́nɛ, à tahlı yáh mɛ nónónɛ n pı. [24] Névye yah tɛ̃́pú yı̃́tũbi
nɔ́pi. Yáh nɛ̂nɛ n pı yɔ̀, kè mɛ á kı nɛ yé wɔ wɔ ni sɔ̃́ yé n syi
à sèswɔ̃lɛ n wilki ké sɔkɔ, tɛ́ pyě yɑ̃̀hmı́nı̀ wɔlɛ n wɔ n mɔ
n yɔ sɔ̃́. [25] Yépi Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀
kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ. Vyɛ̃́nnínı̀ wɛ́kı́pú ye yélɛ. Yɛ̌ wóhlɔ́
ànɛ̂ yɛ̃́yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ mɛ
yúkúnɔ́lɛ yé yı̃be yı̂lɛ ànɛ̂ yı̂ nónó dékè képékè-á mɛ yé sɔkɔ.
[26] Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú yı̃́tũbi nɔ́pi. Yé vyɔ́ sɔkɔ táhlɔ́ ǹgbò tɔ̃
n sah. Képah sɔkɔ, sé náhlɔ́ tɔ kı pı yályál. [27] Yépi Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃́nnínı̀ wɛ́kı́pú ye yélɛ. Yé mɛ á kı nɛ léyɑ̃̂l pı́kínsàhnɔ́
sɔ̃́. Sé kégbɔ́ n nɛ n mɛ pallɛ, tɛ́ sé sɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ
lékyı̂ kègbèl ó ànɛ̂ yı́pyɑ̃́hnı̀ duke duke póllɛ. [28] Sɛ̃ ye yépi
tɔlɛ. Kégbɔ́ sɔkɔ, yè n pı n tɛ̃ nɛ́gblɔ́lɛ, tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ mó
tɔ̃ mɛ yúkúnɔ́lɛ fɔ̀kɔ̀pı̃̀l tyi ànɛ̂ tyı́túkúnı̀nɛ. [29] Yépi Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂ Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́púlɛ, pèkè mɛ yé yõ.
Vyɛ̃́nnínı̀ wɛ́kı́pú ye yélɛ. Yɛ̌ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyɑ̃̂llɛ n
tɔ̃ n sah n mɔ. Névye nónó-á pı sɔkɔ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah,
yɛ̌ pépi tyı́nɔ́lɛ n koh n mɔ yı́péplɔlɛ, [30] ǹ tɛ́ nɛ n yo nɛ, yé
tɔ-à sɔ̃̀ mɛ yé súbı́ mɛ gbı̃́nɛ, yé náh náhkı n so n mɔ n pi
pé tyı́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔnɔ sɔkɔ. [31] Ǹtɛ yah, yé
mɛ kélɛ n wɛ̃kı yé gblɔ̌y nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kònmɔpu
pye-á yélɛ. [32] Ɔ̃̀ɔ̃, yé súbı́-á nɛ̂ tyah mɔ sah, yé gbah n tɛ̃ kè
syi kɛ̀. [33] Vyeh nɔ́pi, wáhnmı́rɔ́ yı́syɔ́lɛ n yah dɛ́. Yé n to
n pwah sɔ̃́ ní-ńkɛ̃ nyàhnpèkè yah sɔkɔ? [34] Képah ye, ńmɔ
kı Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu, ànɛ̂ yı̃ pı̃́pú, ànɛ̂ kwɔ́pú kègblɔ tɛkı

mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ yé kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù syɩ dahlɔ yõ, tɛ́ kɩ túkù ko yèfõhlɛ yé Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ, tɛ́ kɩ kõ pé náh pélɛ n yĩni n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ ye lékàh kɛ̃pú pól kònmɔnɔ plɔ kɩ wɛ syɩkɩ yé yõ, pépi nónó-á ko mɔ à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á nɛ́gbílɛ Liyel yah, pópó à pɔ syɩ Barakɩ pídɩ̃́ Nsakari tyí tyí, nɛ̂-á yé ko mɔ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr wrɔ́. 36 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́kókè mɔ́nɔ́ nɔ́pi pól plɔ kɩ n syɩkɩ n pi kwɛy gbĩ névye yõ.»

Yesu yah kwɔ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ tyí sɔkɔ

37 Yesu tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́: «Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ, gbáhyĩ́ sɔ̃̀ pól mɛ mé kè yah kɔ̃ nɛ, mé yé tuke n mɔ sɔ̃-á sĩ̀n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi? 38 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil kɔ̃ pnɛ́pnɛ́, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ kéntíkínìnɛ. 39 Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ.»

24

Yesu mɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔ́nɔ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyílɛ n yo n sah

1 Yesu-á wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ n sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂ à Liyel ní-ńsah gbô mɔ dùkùlɛ n sõ ǹ tyí. 2 Ǹtɛ à mɛ pè syah nɛ, kǎh pè n yah yɔ̀ kɛ̀; kègbɩ yõ páh kélɛ n yo pé tyí, ké pól-á kɩ pɔ sɔ. Dáhkì núkú yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ n wũ n pi ké ní-ò yõ.

3 Wǎh kyɩ kɔ̃ tɛ̃ gbĩ́ nɛ̂nɛ Wólívyê yèh yɔ̃lɩ yõ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ nɔ de ǹnɛ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, à yo pé syah, gbĩ́ nɛ̂ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? Tir nɛ̂ pínɔ́ se kɩ ǹ syínpɔnɔ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ wɛ̃kɩ n pi nɩ?

4-5 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé yah, névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ n pi pé yah yĩ̃́nɛ, tɛ́ kɩ nɛ pépi-á ńmɔlɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Pè kɩ névye náhnáh mɔ n pi pílkínɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔ yé gblɔ̃̀ynɛ n kyɔmɩ, nɛy káh n fɛ̃ yé pilki. 6 Yé kɩ mâl pínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ noh n pi, ànɛ̂ mâl tyí dírí wɔ́nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé káh n yɛ tíkí yé tɛ̃. Kè yĩnɛ kè pɩ sɛ̃́. Ǹtɛ képah náh tɔ̃̀nì n pɩ n pi kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. 7 Yé náh wɛ di, kwil yɔ́ kɩ pɔ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, tɔ̃́rí yɔ́ kɩ pɔ yuku tɔ̃́rí yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́

kwɛkɩ ànɛ̂ sétáh syahrɩ kɩ n wɛ n pi tɛ̏ntɛ̏n náhnáh sɔkɔ.
8 N̏tɛ sépi pól kɩ mɛ á kɩ nɛ kúrkì tɛ̃ gbɩ̃́ yɔ́nɔ́ sõ tyàhnɔ́ sɔ̃́.
9 Pè kɩ yélɛ n tɛ̃ pè kõ pè kɩ n fõh, tɛ́ kɩ yélɛ n ko mɔ.
Kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. 10 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ,
névye náhnáh kɩ Liyel wɛ̃kì fin mɔ. Pè kɩ n wil wɛ̃ náh,
tɛ́ kɩ wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 11 Tɛ́ Liyel yĩn yõ mìnyobe kɩ wil mɔ
pí, kɩ névye náhnáh mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ. 12 Pèkè pínɔ́ kɩ yah
syi, fɔ́ɔ́ tyínɔnɔ náh tõ n wɛ n pi fwɔ́ɔ névye náhnáh sɔkɔ.
13 N̏tɛ nɛ̂-à ǹ tah sah à pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ. 14 Képah sɔkɔ, Nìvìnì tir kɩ yo Liyel tɔ̃́rí tyí yõ kèkõyɔ̃́
pól sɔkɔ, névye pól kõ pè kɩ noh. Képah náh, kèkõyɔ̃́ kɩ pyě
tyɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi kèkõyɔ̃́

15 Képah sɔkɔ, Yesu tõ nɛ: «Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Danyɛlɩ-á
lésõ yíkínɔ́ pɩ pɩ kwâh képékè nɛ̂ tyí yo sah,* yé kɩ kè wɛ
n pi Liyel ní-ńsah gbô tyah kètǎr sɔkɔ.» — Nónó-à kɩ wɛy
mɛ̀nɛ n kar, pè gbah n tɛ̃ ké dùkù pĩ. — 16 Yesu tõ yɔ̃ sɔkɔ
ǹ wɛynɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yâh képah wɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nónó-à kɩ mɛ
Nsyude mara sɔkɔ, pè to sɔkɔ ymɔ yõ. 17 Névi nɛ̂-à kɩ mɛ
gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ, tɛ̃̀ káh nɛ páh n tiki pé vyɔ́lɛ n tɔkɔ pé wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. 18 Nɛ̂-à kɩ se mó mɛ ǹ swãh sɔkɔ, tɛ̃̀ káh nɛ páh pélɛ
n syɩ n yuku pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah. 19 Kénɛ sèpɩ̃̀n-à pɔ
syɔ́ nónó wɛ kûrn nátãnnɛ, ànɛ̂ nónó-à mɛ yɔ̃kɩ syɔ́lɛ, kè
kɩ pɩ yèwàhtàhpolɛ pé tyí. 20 Képah ye, yé yĩnɛ yè Liyellɛ
n ni nɛ tóló mɛ̀ káh n pɩ vɩrɩ gbɩ̃́nɛ, képah náh pɩ mɩ mɩ
yòh sõlɛ. 21 Kè kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah
kèkõyɔ̃́ mɔ́mɔ́nì à pɔ syɩ kwɛy tyí, ànɛ̂ nɛ̂ kénkɔ̃ náh tõ n wɛ
n yah n pi póllɛ. 22 Liyel-à náhkɩ sɔ̏ wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pí-ńkɛ̃́nɛ kénɛ
sèpɩ̃̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh náhkɩ pɔ n wil n pi ké sɔkɔ.
N̏tɛ wǎh nónó yah wilki pɩ ǹ tyílɛ, pépi yĩnnɛ, à wɩ̀lkɩ̀nɔ́
pɩ sé sɔkɔ. 23 Névi nɛ̂-à yé syah nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-
á mɛ ásɔ̂̃, képah náh pɩ wǎh mɛ yàhàh, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ.
24 Yé yah, mìnyobe kɩ pɔ wil mɔ pí. Pé túkù kɩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔnɔ-á pépilɛ, túkù kɩ mó nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu-
á pépilɛ. Pè kɩ gbɩ̀lgbɩ̀l tyi ǹgbnɔlɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kɩ n yah n kõ
Liyel névye yáhnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ ńtɛ̃ tɔ yõ yíkí-ńsahlɛ kàh sɔ̏ fɛ̃ n pɩ
n pi. 25 Tyi nɔ́pi ye mé kwãh tɛ̃ yo sah yé tyí yɔ̀.
26 Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-à yé syah nɛ Névi Pídɩ̃́-á mɛ gbɛ̃́nnɩ
sɔkɔ, yé káh nɛ yáh ǹ nyáhlɛ n sõ. Nɛ̂-à se nɛ wǎh mɛ

* **24:15** 24.15 Yah n tɛ Danyɛlɩ 9.27 ; 11.31 ; 12.11.

wɔ̃bìntɛ̃nɔ́lɛ, yé káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 27 Sɔ̃-á pȕ n yĩkiri yǎ̃l yè n wɛ, à tɔkɔ gbȉngboke tyí, fɔ́ɔ́ n kyɩ n dal n mɔ gbȉnyiki tyí, sɛ̃ ye Névi Píɗ́ĩ syínpɔnɔ tɔ kɩ n wɛ n pi. 28 Kwáhkókè se kɩ fɛ̃ wɔ̃bɩ ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì yah?»

Névi Pîɗ́ĩ pɔ́nɔ́lɛ

29 «Kénɛ sèpȉn nɔ́pi yèvyãhrɩ-à fyɔ̀ sɔkɔ n tɛ ǹsɔ̃, gbĩ kɩ pɩ
syȉì, ńwɔ̃ náh tɔ̃ n piki n pi, ńwɔ̃ kèpye kɩ wil yȋ̃nyõ kɩ kwɛ,
tɛ́ yȋ̃nyõ yíyȉn pól kɩ yike. 30 Légbȋ́nɛ, Névi Píɗ́ĩ syínpɔnɔ
kwní kɩ yõ mɔ yȋ̃nyõ. Képah tɛ̃nɛ, sétáh yõ yȉkȉnì pól névye
kɩ n gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Tɛ́ pè kɩ Névi Píɗ́ĩ wɛ à kɩ
mɛ n pi ńyȋ̃rn sɔkɔ, tǎhkì ó ǹ tɔ̂ɔ́ ànɛ̂ tɔ̃rílɛ. 31 Kèpɔ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́
kɩ fĩbɩ, tɛ́ à kɩ ǹ yȋ̃nyõ tȍ̃npɩbɩ tɛkɩ mɔ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, à
tɔkɔ kèkõyȍ̃ yah mɛ̀ tyí, à kyɩ sah ké yah mɛ̀ tyí. Pè kɩ kyɩ
névye tuke mɔ, Liyel-á nónó yah wilki.

32 Yé yah sènsóké kèdùkù-á nɛ̂nɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Yâh fyɔ̀ ké
yȉngbȁ̃n wɛ sè n gboke n wil à mìsnɔlɛ n pɩ gbȋ́ nɛ̂nɛ, yè n
pĩ nɛ ki de gbȋ́-á mɛ yúkɛy. 33 Sɛ̃ ó ye, yépi tɔ-à pópó kénɛ
tyi wɛ sè tyah n pɩ gbȋ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ nɛ Névi Píɗ́ĩ syínpɔnɔ-á
mɛ yúkɛy. Wǎh kɩ pɔ sɛ̃ yɔ̀ sɛ̃ yɔ̀. 34 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo
yé tyí, kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi
nɔ́pi kɩ mɛ n pɩ. 35 Yȋ̃nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ
tɛ̃ wɔ náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.

36 Ǹtɛ ké lésõ ànɛ̂ ké gbȋ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sépilɛ n
pnɛ. Yȋ̃nyõ tȍ̃npɩbɩ náh sélɛ n pnɛ, Liyel Píɗ́ĩ tɔ náh sélɛ n
pnɛ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sélɛ n pnɛ à wil Sú Liyel tyí sɔkɔ. Ǹmɔ
ó ye n pnɛ sélɛ. 37 Nɛ̂-á pɩ sɔkɔ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃nkɔ̃ ye kɩ
n pɩ n pi Névi Píɗ́ĩ syínpɔnɔ sɔkɔ. 38 Yé náh wɛ di, gbȋ́ nɛ̂-á
lésõ pȕ̃npȁ̃hkì náh tɔ̃nì mɛ pɩ à ninɛ kèkõyȍ̃ pól yõ, névye
lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ syɔ́lɛ n tɔkɔ, képah náh
pɩ mɛ pé pyelɛ pɛbɩlɛ n kɔ̃, pópó à pɔ syɩ Nowe de sõ tyí
krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 39 Pè náh sȍ̃ mɛ n sõ tir yɔ́ ńtɛ̃ tyí sɔkɔ, fɔ́ɔ́
à pɔ nɔ pȕ̃npȁ̃hkì pɩ sõ tyí, ni kɔ̃ kè pɔ pé pól yõ. Sɛ̃nkɔ̃ ye
kɩ n pɩ n pi Névi Píɗ́ĩ syínpɔnɔ sɔkɔ. 40 Díbí nɛ́pȋ̂ nímí kɩ mɛ
swãh sɔkɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 41 Syɔ́ nɛ́pȋ̂ nímí
kɩ mɛ nannɛ n nɔ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 42 Yé
Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹ syɩ n pɔ n pi sõ nɛ̂nɛ, yé náh mɛ kè pĩ. Képah
ye, yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. 43 Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ, gbóntɛ̃
ɗĩ-à mɛ pĩ gbȋ́ nɛ̂-á yɛ̃nwó kɩ n pɔ n pi lékȃ̂hnɛ, à kɩ yah sõ,
à náh yɛ à kɔ̃ à wɛ kwɔ n de n pi ǹ gbô sɔkɔ. 44 Képah ye,

yépi tɔ nɛ mɛ yé vi sah. Ǹgbǒ yé náh mɛ gbɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́lɛ n sõ,
légbɩ̃́ ye Névi Pɩ́dɩ̃́ kɩ ǹ syɩ n pɔ n pi dɛ́.»

Tɔ̃̏npɩ-á yĩnɛ à nɛ mɛ sɔ̃̋

[45] «Tɔ̃npɩ nɛ́gbɩ́ ànɛ̂ lékɑ̃́m névi nɛ̂ mɛ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ kɩ tɔkɔ sah
ǹ tɔ̃̏npɩbɩ tɛ́lɔ́ yõ, à kɔ̃ à kɩ yõkelɛ pélɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ pèpɛy
sɔkɔ, tɛ́ kɩ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ? [46] Yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ
kénɛ tɔ̃̏lɛ n pɩ ké yah yõ, tɔ̃̏npɩ mɛ̀ tyɩ́ nɔ. [47] Kègbɩ yõ mé
kélɛ n yo yé tyɩ́, yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ kɩ à pɩ ǹ gbɑ̃̏n yɩ̂ pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.
[48] Ǹtɛ kàh pɩ tɔ̃̏npɩ túkùlɛ, tɛ́ à tyah n sõ nɛ pé yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́-á mɛ
mo ǹ syɩ́npɔ-ńsah, [49] tɛ́ tyah pé no tɔ̃̏npɩbɩ tɛ́lɔ́lɛ n ko, tɛ́ n
yõ tɛ́ n wɔ sètɛ̃̆nɩ̀ pɩ́púlɛ wɛ̃ tyɩ́, [50] ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ kɩ ǹ syɩ pɔ ǹ yõ
dɔkɔ sõ yɔ́lɛ, ànɛ̂ wɔ̂ yɔ́ sɔkɔ, à náh mɛ nɛ̂ tyɩ́lɛ n sõ. [51] Ȁ
kɩ tɔ̃̏npɩ mɛ̀ yĩni, tɛ́ kɩ à tɛkɩ mɔ yɩ̃́nvɩ̃̌npɩbɩ mɛ́-ńsah sɔkɔ,
ńyãh sɔkɔ-á gbnɩ́ ànɛ̂ ynɩ́ táhnɔ́ kɩ mɛ.»

25

Sèmɩ̏rkɩ̏ nɛ̂-á yãh syɔ́npɩ̏ nɛ́pɩ̂̃ gbãm tyɩ́ yõ

[1] Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ: «Névi Pɩ́dɩ̃́ syɩ n pɔ gbɩ̃́nɛ,
Liyel tɔ̃́rɩ́ kɩ fɛ̃ tɔkɔ sãh syɔ́npɩ̏ nɛ́pɩ̂̃ gbãm yɩ́syɔ́ sèmɩ̏rkɩ̏lɛ,
nónó-á pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ sɔkɔ pɛ yòhnɩ̀-ǹsah. [2] Syɔ́npɩ̏
nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́pɩ̂̃ kwâl sɔ̃̏ mɛ lékɑ̃́m kɛ̃́púlɛ, tɛ́ kwlɔ́ mó mɛ
lékɑ̃́mpulɛ. [3] Nónó-á lékɑ̃́m kɛ̃́púlɛ, pépi-á sɔ̃̏ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́
tɔkɔ n sɔkɔ, pè náh nɩrɩ wãn tɔkɔ. [4] Ǹtɛ lékɑ̃́mpu nɔ́pi wɔ
mó pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ nɩrɩ mɔ sɔkɔ sonɔ́ sɔkɔ. [5] Pɛ-á mo
pɔ́-ńsah, dɔy mɩ pé sɔkɔ, pè dɔ sɔkɔ. [6] Lénɩ wérrlɛ, yɩ̃́npɔ̃̋
yɔ́ n dɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pɛ-á oo, pè wil à yohnɩ. [7]Képah tɛ̃̆nɛ,
syɔ́npɩ̏ nɔ́pi pól dɔ yuku, tɛ́ yah dah mɔ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ.
[8] Nónó-á lékɑ̃́m kɛ̃́púlɛ, pépi mɛ lékɑ̃́mpu nɔ́pi syah nɛ, pè yĩ
pé kɔ̃ nɩrɩlɛ, ńkɛ̃́ pé fɔ̀tnɔ̀nɔ́-á mɛ tɛ̃ syi n ni pé tyɩ́. [9] Pè mɛ
yo pé tyɩ́ nɛ, sè náh fɛ̃ n yĩnɛ n pi pépi tyɩ́nɔlɛ tɛ́ pé tɔ̃ n yĩ
n kɔ̃ n pi. Ńkɛ̃́ pè kyɩ n yah dwe yɑ̃̏mpu tyɩ́ pè mɔ pé tyɩ́nɔ
sɔkɔ. [10] Pǎh sɔkɔ yáhndwe-ńsah, pɛ pɔ de. Syɔ́npɩ̏ nónó-á sɔ̃̏
mɛ pé vi sah, pépi mɛ de ǹnɛ fúr yõke yɔ̃́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
tɛ́ pè mɛ wùkah vike. [11] Syɔ́npɩ̏ nɔ́pi tɛ́lɔ́-á pópó pé syɩ pɔ,
pè pɔ wùkahlɛ n mɩ tɛ́ mɛ yo mɔ tũ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̏tɛ̃, pé yɔ̃̏tɛ̃,
à yɩkɩ mɔ pé kɔ̃. [12] Ǹtɛ à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, kègbɩ yõ páh kélɛ
n yo pé tyɩ́, pé náh pélɛ n pnɛ. [13] Képah ye, yépi káh yé dyɔ
mɔ n fwɔ n tɛ̃ dɛ́. Yé náh se yɔ́ lésõ ànɛ̂ ké gbɩ̃́nɛ n pnɛ tɛ́.»

Sèmɩ̏rkɩ̏ nɛ̂-á yãh tɔ̃̏npɩbɩ nɛ́pɩ̂̃ tɔ̃́mɩ́ yɩ̂syɔ́ tyɩ́ yõ

14 «Liyel tɔ̃́rí-á mɛ sèmi̋rki̋ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, kè wɛ yɔ̀: Dɩ̃́ yɔ́ lésõ
n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ tɔ̃̏npɩbɩ ye pɔ ǹ tahrɩlɛ pè kɔ̃ sah,
15 à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól-á fɛ̃ nɛ̂ pɩ n pi. À talã* pɔ́ plɔ́
kwlɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ nínɔ́lɛ ǹnî kɔ̃, tɛ́ mɛ núkúlɛ ǹnî kɔ̃. Képah
náh, tɛ́ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 16 Nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ
núkú kyɩ ǹ gbɔ̃̏ vi ǹ tyílɛ à kwlɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ. 17 Sɛ̃́-
ó ye nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹ tɔ mɛ nínɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ.
18 Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ mɛ sɔkɔ kyɩ swɔ tũ
à ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ pɔ́ wɔ̃bɩ. 19 Ké di-á mo náhnáh, pé yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ
pɔ. Wăh pɔ, à pè ye nɛ pè pɔ pé tahrɩ tyí dùkù yo pé noh.
20 Képah tɛ̃́nɛ, nɛ̂-á sɔ̃̏ wɛ talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́lɛ, ǹmɔ mɛ ǹ tyí
tɔkɔ nɔ de ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́ kwlɔ́ yísyɔ́ tɔ́lɛ à wɛ̃kɩ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, pé yɔ̃̏tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ kwlɔ́-á sɔ̃̏ à pé kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh
kwlɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. 21 Ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ,
kăh plɛ, tɔ̃̏npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ. Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir
tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n
pɩ wɛ̃ tyí. / Ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̏npɩ pèpɛy-á
ǹnɛ nɛ̂-á tyilɛ n pɩ sé wɑ̃̏l yõ. Wăh fyɔ̀ tir tyɩ̃́ɩ̃ pɩ ké wɛ̃̀kì yõ,
páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ gbɔ̃̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
22 Nɛ̂-á sɔ̃̏ wɛ talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ǹ tyí tɔkɔ nɔ de
ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́nɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̏tɛ̃, talã pɔ́ plɔ́ nínɔ́-á sɔ̃̏ à pé
kɔ̃ sah, ǹtɛ à yah, páh nínɔ́ yísyɔ́ wɛ dohnɩ sé yõ ǹ tyí. 23 Ǹ
yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh plɛ, tɔ̃̏npɩ pèpɛy ànɛ̂ nɛ́gbí-á ǹnɛ.
Wăh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbílɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, páh kɩ tyí-ǹgbnɔ dahbɩ ǹ
gbɔ̃̏. À pɔ pé nìvìnìnɛ n pɩ wɛ̃ tyí. 24 Képah náh, nɛ̂-á sɔ̃̏ wɛ
talã pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, ǹmɔ-á nɔ de, à ǹ yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ syah nɛ ńkɛ̃́, pé
yɔ̃̏tɛ̃, páh pĩ nɛ ńkɛ̃́ ǹ tɔ̃̏-á tah. À náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ,
ǎ kè tɔkɔ. À náh nɛ̂ mir mɔ, ǎ kè kɔ̃. 25 Képah-á tíkí pé tɛ̃,
pé mɛ kyɩ ǹ pɔ́ wɔ̃bɩ sétáh sɔkɔ. Kăh yɔ̀, à tɔkɔ ǹ pɔ́lɛ. 26 Ǹ
yɔ̃̏tɛ̃ dɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɔ̃̏npɩ nɛ́túkù, gbãndal névi-á ǹnɛ.
Wăh sɔ̃̏ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, pě kè tɔkɔ,
pé náh nɛ̂ mir mɔ, pě kè kɔ̃. 27 Kăh pɩ sɛ̃́, wăh náhkɩ mɔ́ sɔ̃̏
mɛ kyɩ pé pɔ́ dah mɔ sah pɔ́ sàh-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ kè. Páh pé
syɩ pɔ sɔ̃́ yɔ̀, páh náhkɩ mɔ́ sè wɛ wilki dòhnìnɔ́lɛ sé yõ kè.
28 Ńkɛ̃́ pè ǹ tyí mè tɛ̃ syi ǹ tyí, pè kélɛ talã pɔ́ plɔ́ gbãm nɛ́tɛ̃́
kɔ̃. 29 Pè kɔ́ wɛ nɩ, névi nɛ̂ tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́-á kɩ n
pɩ ǹmɔ tyí yõ yrɔ̃́yrɔ̃. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy
nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ tyí, kăh kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. 30 Yõre kɛ̃́ tɔ̃̏npɩ mè tɛ̃
wɔlɛ, ńkɛ̃́ pè à wilki mɔ kégbɔ́ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á gbní

* **25:15** 25.15 - Yah n tɛ Matye 18.24 yah yɔ́nɔ́ sɔkɔ.

ànɛ̂ yní táhnɔ́ kɩ mɛ.»

Tukey nɛ̂-á kɩ n pɩ n pi Névi Pɨ̂ɗɨ́ syínpɔnɔ sɔkɔ

31 «Névi Pɨ́ɗɨ́-à ǹ syɩ pɔ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ ànɛ̂ yɨ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ póllɛ
gbɨ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ kɔ̃ tɛ̃ ǹ tɔ̃́rí kǒ yõ. 32 Kwlo kwlo pól névye kɩ
pɔ tuke mɔ ǹ yah sɔkɔ. Tɛ́ à kɩ névye wah wilki wɛ̃ sɔkɔ,
sɔ̃́-á yípɛ́nfɛ̃ n wah n wilki képyɛ́nì ànɛ̂ perlɛ wɛ̃ sɔkɔ. 33 Ȁ
kɩ nɛ́gblɔ́ sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ nɛ́pɛ̂l sah ǹ gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ.
34 Képah sɔkɔ, nónó-à kɩ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à kɩ yo pé tyí nɛ:
‹Ń Sú Liyel-á sãm mɔ yépi nónó sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃́rí nɛ̂ yah sah yé
kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ gbɨ̃́ dùkùlɛ, yé pɔ ké nɔlɩlɛ n yõ. 35 Yé náh
wɛ di, kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé yõkelɛ ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̀-à sɔ̃̀ ń tɛ̃,
yé ninɛ ń kɔ̃ mé wɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, yé ń kɔ̃ mé twah
yé tyí. 36 Máh sɔ̃̀ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, yé flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ. Máh sɔ̃̀
mɛ n yɔ, yé yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ. Máh sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, yé pɔ yah ń tyí.› 37 Képah sɔkɔ, nɛ́gblɔ́ nɔ́pi kɩ à piki
yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɨ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ kwɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
yõ nɩ? Ȁnɛ̂ gbɨ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ níkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ à kɔ̃ à wɔ nɩ?
38 Gbɨ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ à kɔ̃ à twah pé tyí nɩ? Ȁnɛ̂
gbɨ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ flɔlɛ à kɔ̃ à mɔ nɩ? 39 Gbɨ̃́
nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ à mɛ n yɔ, képah náh pɩ à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ pɔ yah ǹ tyí nɩ? 40 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɨ́ kɩ yo pé tyí
nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀,
yáh ńkɛ̃́nɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ pé sɔkɔ tyɩ̃̂tyɩ̃̂ nónó fyé tyí, ńmɔ
tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n nɛ n pɩ sélɛ.› 41 Képah náh, nónó-à kɩ mɛ
ǹ gbɛ̃̌yɩ̃̀nɛ̀ sɔ̃̀lɛ à kɩ yo pépi tyí nɛ: ‹Yé to ń tnɔ̂, yépi nónó
tyí-á yɩkɩ. Yé nɛ n yuku ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ, képah nɛ̂-á
mɛ mɔ́nsàhnɔ́lɛ sétɛ̃̀n ànɛ̂ sé yɔ̃̀tɛ̃ yĩnnɛ. 42 Yé náh wɛ di,
kwɛkɩ-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé náh ń kɔ̃ mé yõ. Níkɩ̀-á sɔ̃̀ ń tɛ̃, yé náh
ń kɔ̃ mé wɔ. 43 Mé sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɔ̂lɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi ń kɔ̃ mé
twah yé tyí. Mé sɔ̃̀ mɛ flɔ kɛ̃́nɛ, tɛ́ yé náh flɔlɛ ń kɔ̃ mé mɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ n yɔ, tɛ́ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ yé náh pɔ yah ń
tyí.› 44 Pépi tɔ kɩ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, gbɨ̃́ nɛ̂ se pé wɛ ǹnɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, képah náh pɩ níkɩ̀ sɔkɔ, képah náh pɩ nɛ́pɔ̂lɛ,
képah náh pɩ flɔ kɛ̃́nɛ, képah náh pɩ mɛ n yɔ, képah náh
pɩ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, tɛ́ pé náh à yohnɩ mɔ nɩ? 45 Képah
sɔkɔ, à kɩ yo pé tyí nɛ: ‹Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé tyí, ń
yṹnpyé nónó-á yɔ̀ kɛ̀, yáh ńkɛ̃́nɛ n yahle sɛ̃́nknɔ pínɔ́lɛ pé
sɔkɔ tyɩ̃̂tyɩ̃̂ nónó fyé tyí, ńmɔ tyí ye ńkɛ̃́nɛ yè n yahle pínɔ́lɛ

sélɛ.› 46 Tyɛ́-ńkɛ̃̄ yèvyãhrɩ sɔkɔ ye nɛ́túkúnȉ nɔ́pi kɩ kyɩ n de
n pi, tɛ́ nɛ́gblɔ́ nɔ́pi wɔ kɩ kyɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ.

26

Pè mɛ Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ lékɑ̃́mkãm sɔkɔ

1 Yesu-á tyi nɔ́pi pól yah yo tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tyí nɛ: 2 «Yé pĩ nɛ ńkɛ̃̄ sèpȉn nínȉ-á wũ, tɛ́ Pakɩ syáh kɩ syah.
Névi Pɩ́dɩ̃́ kɩ tɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ à syɩ dahnɩ yõ.» 3 Légbɩ̃́nɛ, sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnȉ wɛ̃ tuke mɔ sárká
syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȉnnɛ, nɛ̂-á pè n ye Kayifilɛ. 4 Tɛ́ yo
sah núkú yõ nɛ pé ye Yesu tɛ̃ lékɑ̃́mkãm sɔkɔ, pé mó à ko
mɔ. 5 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ wɛ̃ tyí tɔlɛ nɛ, tir mɛ̀ náh yĩnɛ kè pɩ
syáh syáhnɔ́ sèpȉn sɔkɔ dɛ́. Páh kɩ képah pɩ, névye-á kɩ tyah
fɛ̃kɩ.

Sê yɔ́ pèpɔrɩ pɩ Yesu tyí

6 Sõ yɔ́lɛ, Yesu lésõ mɛ tótɛ̃ dɩ̃́ Simo gbô, Betani kwil sɔkɔ.
7 Wăh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂
nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ ǹ tyí làsèkwĕl dɛ́nkɔ́kɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Képah
tɛ̃̄nɛ, tɛ́ làsèkwĕl mɛ̀ mɔ Yesu yõ yõ. 8 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah
tɛ̃ wɛ sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh. Pè nɛ kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à làsèkwĕl mɛ̀
yɩkɩ sɛ̃́ yɔ̀ nɩ? 9 Kăh náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm dántăhlɛ, à ké pɔ́ dibi
yãm tãn kɔ̃. 10 Yesu-á képah wɛ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ
tɛ́ yé pi mɛ̀ yahlɛ n vyãh sɛ̃́? Tyípépɛ̌y ye à pɩ ńmɔ tyí. 11 Yé
yah, yãm tãn kɩ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh
kɩ mɛ n pi yé wrɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 12 Nɛ̂-á pi mɛ̀ pɩ yɔ̀, ńmɔ
lékó yĩ sõ yĩn ye à pɩ sah kélɛ. 13 Kègbɩ yõ mé kélɛ n yo yé
tyí, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, Nìvìnì tir mɛ̀-à n yo fɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, pi mɛ̀
tyípíkì mɛ̀ tɔ kɩ yo, névye dyɔ kɔ̃ kè kɩ n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Nsyudasɩ mɛ ké tyí nɛ pé Yesulɛ ǹ tɛ̃̄pú wɛ̃̄kɩ

14 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȉ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyudasɩ
Yisikariyɔtɩlɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ wil sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm tyí,
15 tɛ́ pè syah nɛ, pè se kɩ pé kɔ̃ kwâh nɛ̂nɛ pé mó kè pɩ pè
kɔ̃ pè Yesu wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ pɔ́ plɔ́ yõgbãmnɛ à kɔ̃. 16 Ȁ tɔkɔ
légbɩ̃́ tyí, à tyah n yah n kɔ̃ wăh nɛ pɩ sɔ̃́ tɛ́ pè Yesu wɛ n tɛ̃
n pi.

Pakɩ syáh yõke pínɔ́lɛ

17 Kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̂n búrn syáh tyah sõlɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pɔ à piki
yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Pakɩ syáh yõke
pɩ ǹ tyí nɩ? 18 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé kyɩ n yo yɑ̃̀hnkɔ̃ tyí

kwil sɔkɔ nɛ, kwɔ́-ò ɗí-á yo nɛ ńkɛ̃ pé gbĩ-á mɛ sɛ n tɛ, ńkɛ̃
ǹmɔ tı̃n-á péwɔ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kı pɔ n yõ n pi Pakı syáh
yõkelɛ.» 19 Wǎh kè yo sɔ̃́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, pè mɛ sɔkɔ ǹ yóré
yõ, à kyı yõke mɛ̀ pı.

20 Lékɑ̃̂h-á pɔ mɔ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimí mɛ
kɔ̃ tɛ̃ yõke sɔ̃̀. 21 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kègbı
yõ mé kélɛ n yo yé tyí, yé sɔkɔ yɔ́ kı pı pè kɔ̃ pè kı ń tɛ̃ n
pi.» 22 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yey kwɔ kègbılɛ. Képah
tɛ̃̃nɛ, nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂ mɛ̀, tɛ̃́ à piki n yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, péwɔ se à n
ye nı? 23 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ dú núkú
sɔkɔ yɔ̀, tɛ̃́ wɔ ye kı pı pè kɔ̃ pè kı ń tɛ̃ n pi. 24 Névi Píɗí kı
n ku n pi à yĩnɛ kǎh wɑ̃rkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ sɔ̃́ ǹ
tyí sɔkɔ. Ǹtɛ névi nɛ̂-á kı pı pè kɔ̃ pè kı à tɛ̃ n pi, pèkè kı
pı tɛ̃̀ tyílɛ. Tɛ̃̀-à sɔ̃̀ mɛ dúbí-ńkɛ̃̃nɛ, képah náhkı fɔ̃́nfɔ̃́ ǹnɛ.»
25 Nsyudası nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pı pè kɔ̃ pè à tɛ̃, ǹ tɔ mɛ
à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗí, péwɔ se à n ye nı? À mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Áwɔ ye yo kélɛ.»

26 Tɛ́ pǎh mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, Yesu búrn tɔkɔ tɛ́ wɛkı Liyel tyí,
tɛ́ kè kwɔkı à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé syi n
tah kélɛ. Ǹyɔlɛ, ńmɔ wil ye.» 27 Képah náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ
ɗìvɛ̃nɛ ké sɔkɔ tɛ́ wɛkı Liyel tyí, tɛ́ kélɛ pè kɔ̃ tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Yé póllɛ, yé kè wɔ. 28 Yé náh wɛ di, ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye,
nɛ̂-á kı névye yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kı n kwɛ n
pi nɛ́kwı̃́nkí yĩnnɛ, kı pé tyípêl yɔ̃ mɔ. 29 Mé kélɛ n yo yé tyí,
à tɔkɔ núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ ɗìvɛ̃ wɔ n yah n pi, pópó kı
pɔ nɔ sõ nɛ̂-á mé kı tɔ̃ ɗìvɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ wɔ yélɛ ń Sú Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ.»

30 Képah náh, pè syáh yì gbı, tɛ́ wil à n yuku Wólívyê yèh
yɔ̃lı yõ.

Yesu nɛ Pyɛrı-á kı ǹ vyɑ̃h kɔ̃lı nɛ pé náh pé pĩ

31 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀
ńtɛ̃ ólɛ, ńmɔ tyí kı yé pól kɔ̃ yé kı yal mɔ ń sɔ̃̀ tɛ̃̃nɔ́lɛ. Yé
náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
‹Mé kı yípɛ́nfɛ̃ ko mɔ, tɛ́ képyɛ́nì tũ pól kı karkı.»* 32 Yesu
tɔ̃ nɛ: «Ǹtɛ ń lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, mé kı mɔ yé yahlɛ
Kalile mara sɔkɔ.» 33 Képah tɛ̃̃nɛ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ, no
tɛ́lɔ́ pól-à kı sɔ̃́ yal mɔ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃̃nɔ́lɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh n yal n
mɔ n pi póllɛ. 34 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbı yõ mé kélɛ n
yo á tyí, kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, sénpɛ-à kı pópó n gbo, á

* **26:31** 26.31 - Yah n tɛ Nsakari 13.7.

kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nó nɛ á náh ńmɔ pĩ.»
35 Pyɛrɩ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, kàh kɩ sɔ̃́ nɔ pé kúnɔ́ tyí ǹnɛ wɛ̃́ tyí, pé náh pé vyãh kɔ̃lɩ yah n pi póllɛ nɛ pé náh à pĩ. Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́ló tɔ mɛ képah ó yo.

Yesu Liyel nînɔ́lɛ Kɛtɩsemanɩ sɔkɔ

36 Képah sɔkɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ yĩni tɛ̃ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɛtɩsemanɩnɛ. À mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè kɔ̃ tɛ̃ ásɔ̃̂ pé kyɩ Liyel ni n pɔ yàhàh.
37 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂
Nsebede ɗĩ́npì nɛ́pĩ̂ nímí tɛ̃ sɔkɔ. Yèkwɔrɩ ànɛ̂ tíkí képékè sɔ̃̀ mɛ tyah n mɩ ǹ sɔkɔ.
38 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo pé tyí nɛ:
«Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, mɛ n pɩ ń ko ko tɛ̃́nɛ. Yé tɛ̃ ásɔ̃̂, yépi tɔ káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃, sɔ̃́-á ńmɔ náh mɛ ń dyɔ mɔ fwɔ tɛ̃.»
39 Tɛ́ mɛ yuku yahlɛ kwéy à kyɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh, à Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, yèvyãhrɩ mè gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ mé náh nɛ á kè pɩ ńmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́, kè pɩ áwɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃́.»
40 Wǎh ǹ syɩ pɔ
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tɔ̃́mí nɔ́pi tnɔ̂, à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. À mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Yé kègbɩ yɔ̃, yé náh tɛ̃ wɛ lɛ́rí núkú ńtɛ̃ fyé pɩ yáhnɔ́ sɔkɔ ńmɔlɛ kɛ̀?
41 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ
n tɛ̃. Yé nírílɛ n pɩ yè káh n pɔ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi. Tyípéplɔ sɔ̃nɔ n nɛ n mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ sé tɛ̃́nwɛnpɩnɔ tǎhkì náh n wɛ ǹ sɔkɔ.»
42 Wǎh képah yo, à tɔ̃ gbɛ mɔ pélɛ kɛ ní-òlɛ à kyɩ
Liyellɛ n ni nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ Sú, ń yɔ̃-à kɩ fɛ̃ n wil n pi ńkɛ̃́nɛ yèvyãhrɩ mè sɔkɔ, áwɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pɩ.»
43 Wǎh tɔ̃ ǹ
syɩ pɔ, à pɔ pè wɛ pè tɔ̃ mɛ n dɔ. Dɔy sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ wɛ pé tyí.
44 À tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à gbɛ mɔ kyɩ Liyel ni kɛ tɔ̃́-òlɛ gbro tɑ̃n tyí
kɔ̃lɛ.
45 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ pé tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé
mɛ dɔy sɔkɔ sɛ̃́ mɛ yélɛ n mɩ kɛ̀? Névi Píɗĩ́ tɛ̃ n dahbɩ gbĩ́ wɛ nɔ tyípêl pípú gbɔ̃̀ yɔ̀.
46 Yé yuku à sɔkɔ. Névi nɛ̂-á kɩ ń
dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à wɛ n de yɔ̀.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn nɛ́kwĩ́nkí yísyɔ́ yah pè pɔ de kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ pé tyí. Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ kwil yèwàhnì ye sɔ̃̀ tɛkɩ mɔ pélɛ.
48 Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ n
dahbɩ n pi Yesulɛ pé gbɔ̃̀, à sɔ̃̀ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. À nɛ páh kɩ wɛkɩ névi nɛ̂ tyí tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Ńkɛ̃́ pè à tɛ̃.
49 Tɛ́ núkú nɔ de Yesulɛ tɛ́ nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, páh n wɛkɩ ǹ
tyí! Tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃.
50 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń kóɗĩ́, wáh pɔ
nɛ̂ pí-ńsah, kè pɩ.» Képah sɔkɔ, no nɔ́pi núkú nɔ de Yesulɛ

à à tɛ̃. 51 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pé sɔkɔ yɔ́ núkú
ǹ kèkírkì yɔrɩ dɛ à sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ níkí
kõ kãm. 52 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kèkírkì dyɩ ké gbô
sɔkɔ. Yah, nónó pól-á mâllɛ n pɩ kèkîrnnɛ, kèkîrn ye kɩ ko
mɔ pélɛ. 53 Á náh pĩ nɛ ńmɔ-á kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yo mɔ ń Sú tyí, à kɩ
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ kèyõ náhnáh tɛkɩ mɔ ń kõ nɛ́npɔ́ swɔ, sè kɩ
pɔ ń yohnɩ mɔ di? 54 Ǹtɛ kàh pɩ sɛ̃́, Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ kɩ wil dùkù nɛ̂nɛ? Kè mó tɔ̃ mɛ kè yo sah
nɛ sɛ̃́-á kè yĩnɛ kè pɩ.» 55 Képah náh, tɛ́ yo nɛ́kwĩ́nkí nɔ́pi
tyí nɛ: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah kèkîrn ànɛ̂ ńsninɛ yé tyí, á kɩ
nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́ ńnɛ. Ǹtɛ swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ n
mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ ǹ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ yé
náh ń tɛ̃. 56 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyi wɑ̃́rkínsàhnɔ́ wil
yĩn ye tyi nɔ́pi pól kõ sè pɩ.» Wǎh képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pól
to karkɩ tɛ́ à sah.

Yesu tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tĩ̀nkì tyí

57 Nónó-á tɛ̃ Yesulɛ, pè yuku ǹnɛ sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ Kayifi tĩ̀nnɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú
ànɛ̂ yèwàhnì sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tuke mɔ. 58 Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃
n kɔ fíí ǹnɛ, pópó à kyɩ yĩni tɛ̃ sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃
gbô tyí. Tɛ́ de yuku à kyɩ kõ tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ tnɔ̂, tɛ́ n yah yĩ mɛ̀-á
kɩ pɔ n syi n pi dùkù nɛ̂nɛ. 59 Sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
pé no tukey tùkèpu tĩ̀nkì pól sɔ̃̀ mɛ n yah n kõ nɛ, tàrfyɔ̀nɔ́
yísyɔ́ wɛ, nónó-á kɩ mìnì wɛ n yo n sah Yesu yõ, pé mó à
wɛ n ko n mɔ. 60 Tàrfyɔ̀ mìnyobe náhnáh sénsɔ̃ pɔ mìnì yo
sah ǹ yõ, ǹtɛ pè náh tir yɔ́ wɛ wǎh yĩnɛ à ko mɔ nɛ̂ yĩnnɛ.
Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, díbí nɛ́pĩ̂ nímí wil yĩn 61 tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀-
á yo nɛ páh kɩ fɛ̃ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ tɛ́ kɩ kè tɔ̃
mɔ sèpĩ̂n tɔ̃́nì wrɔ́. 62 Képah sɔkɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ yuku yĩn tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, no nɔ́pi-á tyi nónónɛ n yo
ǹ tyí sɔkɔ, tyíyóné kó mɛ ǹmɔ tyí sépi tyí sɔkɔ nɩ? 63 Ǹtɛ
Yesu náh dahbɩ wilki. Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ tyí nɛ, min nɛ́tɛ̃́ Liyel yĩn yõ, à yo pé syah
ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ Pídɩ̃́nɛ. 64 Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí, à
tɔkɔ núkúnúkú tyí, yé kɩ Névi Pídɩ̃́ wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tyi pól tyí
tɛ̃́nwɛ-ò Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Yé kɩ à wɛ tɔlɛ à kɩ mɛ n pi ńyĩ̂rn
sɔkɔ.» 65 Képah tɛ̃nɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y
flɔ yɔrɩ tɔkɩ tɛ́ nɛ, wǎh yo de Liyel tyí. Tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃ se tɔ̃ pé
kɩ n yah n kõ nɩ? Pè kó ǹ Liyel tyí yóndenɔ noh nɩ? 66 Pépi

se mɛ n sõ sɔ̃ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, wǎh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ.
[67] Képah tɛ̃nɛ, tɛ́ tyah n sĩn n mɔ ǹ yah sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩkɩ
gbȍnkukelɛ, tɛ́ túkù mó mɛ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ [68] tɛ́ mɛ n yo ǹ
tyí nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à sãh pĩ yo pé
syah nɛ̂-á n ko ǹnɛ.

Pyɛrɩ-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃ nɛ pé náh Yesu pĩ

[69] Pyɛrɩ sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ gbô táh. Tȍnpɩ pi yɔ́ mɛ nɔ de ǹ
tnɔ̂ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Kalile nɛynɛ.
[70] Ǹtɛ à mɛ kè kɔ̃lɩ no pól yĩ́ yah nɛ, pé náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀
tyí yah wɛ yɔ̀ dɛ́. [71] Képah náh, Pyɛrɩ sɔkɔ gbô yah tȉnnɛ.
Tȍnpɩ pi yɔ́-á tɔ̃ à wɛ, nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí nɛ,
ɗĩ́ mɛ̀ tɔ-á sȍ mɛ Yesulɛ, nɛ̂-á Nasarɛtɩ nɛynɛ. [72] Pyɛrɩ tɔ̃ kè
kɔ̃lɩ à ǹ wo nɛ, pé náh ɗĩ́ mɛ̀nɛ n pnɛ dɛ́. [73] Dǒ kwéy, nónó-
á sȍ mɛ nɛ́npɔ́ pépi nɔ de Pyɛrɩlɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kègbɩ yõ,
no nɔ́pi sɔkɔ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. Ǹ wɛy dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ dò.
[74] Képah sɔkɔ Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, pé náh
ɗĩ́ mɛ̀ pĩ. Nɛ́npɔ́ swɔ sénpɛ yɔ́ núkú gbo. [75] Légbĩ́nɛ, Pyɛrɩ
dyɔ to kõ Yesu wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sȍ nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Sénpɛ-à
kɩ pópó n gbo, á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ á náh ńmɔ
pĩ.» Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ wil kégbɔ́ à kyɩ kah gbo.

27

Yesu tɛ̃́nyukunɔlɛ Pilati tȉnnɛ

[1] Séngbɔ̃́ púpúlɛ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm pól ànɛ̂ kwil
yèwàhnì pól yo sah núkú yõ nɛ Yesu-á yĩnɛ à ko mɔ. [2] Tɛ́
mɛ à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ kwílt ãm yȍtɛ̃ Pilati gbȍ dahbɩ.

Nsyudasɩ kúnɔ́lɛ

[3] Képah sɔkɔ, Nsyudasɩ nɛ̂-á sȍ pɩ pè kõ pè Yesu wɛ tɛ̃,
wǎh pɔ ǹ kònmɔnɔ tyí wɛ kè yĩ tɛ̃, kè à kah fyãh. À mɛ pɔ́
plɔ́ yõgbãm nɔ́pi tɔkɔ kyɩ nɛ pé sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
ànɛ̂ kwil yèwàhnì kɔ̃. [4] Tɛ́ yo pé tyí nɛ, páh tyípékè pɩ lékàh
kɛ̃́ névi mɔ́nɔ́lɛ kũ sɔkɔ. Ǹtɛ pè mɛ à syah nɛ, pépi tir nɛ̂
se mɛ képah sɔkɔ nɩ? Képah-á mɛ ǹmɔlɛ n yah kɛ̀. [5] Képah
sɔkɔ, Nsyudasɩ pɔ́ mɛ̀ milki Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ,
tɛ́ wil sɔkɔ à kyɩ ǹ gblɔ̌y gbel. [6] Sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm
mɛ pɔ́ mɛ̀ tɔkɔ tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, kè náh yĩnɛ dáhnmɔnɔlɛ Liyel
ní-ńsah gbô pɔ́ sɔkɔ. Névi tɔ̃́-á kɩ n kwɛ n pi ké tyí sɔkɔ.
[7] Képah tɛ̃nɛ, pè yo sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́ mɛ̀nɛ pní mɔ́-ò ɗĩ́
yɔ́ swãh dwe à pɩ nɛ́pân lékyî yĩ́-ńsahlɛ. [8] Képah ye, fɔ́ɔ́ à
pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí, swãh mɛ̀ mɛ n ye tɔ̃́ swãhlɛ. [9] Képah

sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Nsyeremi-á lésõ nɛ̂ yo sah, kè wil.
Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃: «Pè ye pɔ́ plɔ́ yõgbãm tɔkɔ, Yisrayel no-á nɛ
dan nɛ̂-á yĩnɛ kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ tyɩ́ sɔkɔ. 10 Tɛ́ kyɩ sélɛ pní mɔ́-ò dɩ̃́
swãh dwe, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo sɔ̃́ ń tyɩ́.»*

Pilati mɛ Yesulɛ n piki n yah

11 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati tyɩ́, à mɛ Yesu piki
yah nɛ ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ dɩ̃́nɛ nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́
nɛ: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 12 Ǹtɛ sárká syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂
kwil yèwàhnɩ̀ sɔ̃̀ mɛ tyilɛ n yo n sah ǹ yõ. Ǹtɛ à náh dahbɩ
wilki pé tyɩ́ sépi tyɩ́ sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ yo ǹ tyɩ́
nɛ, pǎh tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ, à kó mɛ sélɛ n nohnɩ
nɩ? 14 Ǹtɛ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyɩ́ póllɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, kè ǹ
gbɛ̃̏n kah du.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

15 Yimɛyɩ́ Pakɩ syáh sɔkɔ, kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ ńkɛ̃́nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́ fin n mɔ, tɔ́wû-à nɛ̂ yah wilki. 16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ
dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, nɛ̂ yɩ̃́npékè-á wil yɩ̃́ɩ̃́ náhnáh.
Ǹ yĩn ye sɔ̃̀ Barabasɩlɛ. 17 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
tùkènmɔnɔlɛ, kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ pépi piki yah nɛ,
pè se mɛ ké tyɩ́ nɛ pé nɛ̂ fin mɔ pè kɔ̃ nɩ? Barabasɩ se, tɩ̃̂
Yesu nɛ̂-á pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ se? 18 Yé
náh wɛ di, Pilati sɔ̃̀ pĩ nɛ Yesu yɩ̃́ngbɩ́ wɩ̀lnɔ́-á n yɔ pélɛ pè
kɔ̃ pè à dahbɩ péwɔ gbɔ̃̏ sɔkɔ. 19 Tɛ́ wǎh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ tukey
tùkè-ǹsah sɔkɔ, ǹ kyɩ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyɩ́ nɛ, lékàh kɛ̃́ dɩ̃́ mè tyɩ́
dlɛ́npêl-á pé kwlɔ kwɛy lékɑ̃̂hnɛ. Ȁ káh ǹ vyãh dahbɩ ǹ tyɩ́
sɔkɔ dɛ́. 20 Ǹtɛ sárká syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwil yèwàhnɩ̀
mɛ tɔ́wû kurki mɔ nɛ, pè yo Pilati tyɩ́ à Barabasɩ fin mɔ, à
mó Yesu ko mɔ. 21 Kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Pilati mɛ tɔ̃ pè piki yah
nɛ, pè se mɛ ké tyɩ́ nɛ pé nɛ̂ tɛ̃ fin mɔ pè kɔ̃ nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi
sɔkɔ nɩ? Pè mɛ nɛ Barabasɩ-á. 22 Pilati mɛ nɛ, ǹtɛ Yesu nɛ̂-á
pè n ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, pé se kɩ pɩ sɔ̃́ ǹmɔlɛ nɩ?
Pé pól mɛ nɛ wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ. 23 Ȁ mɛ pè piki yah
nɛ, ǹtɛ tyɩ́túkù nɛ̂ ó se à pɩ nɩ? Ǹtɛ pè tɔ̃ kah yo mɔ wòhòh
nɛ, wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ. 24 Pilati-á pɔ kè pĩ nɛ pé náh
mɛ fɛ̃ tir yɔ́lɛ n pɛkɩ ké sɔkɔ, tɛ́ névye-á mó tɔ̃ mɛ n tyah
tyah fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ, à ni tɔkɔ à ǹ gbɛ̃̏n wu tɔ́wû yɩ̃́ yah tɛ́ nɛ, péwɔ
vyãh náh mɛ dɩ̃́ mè kònmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ. Kǎh pé tyɩ́ kɛ̀. 25 No
pól mɛ nɛ, ǹ kònmɔnɔ plɔ pɩ pépi ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́lɛ wɛ́!

---

* **27:10** 27.9 Yah n tɛ Nsakari 11.12-13 ànɛ̂ Nsyeremi 18.2-3 ; 19.1-2 ; 32.6-15.

[26] Képah sɔkɔ, Pilati mɛ Barabasɩ fin mɔ pè kɔ̃. Tɛ́ sràsyíbí
kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹ gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ nɛ pè à syɩ
dahnɩ yõ.

Sràsyîbî-á kɔ̋lɛ Yesu ko dùkù nɛ̂nɛ

[27] Képah tɛ̃nɛ, kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ Pilati sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃
de tɔ̃rɩ́ gbô sɔkɔ, tɛ́ pé no sràsyíbí pól ye pɔ à mɔ gbĩ. [28] Pè
mɛ ǹ flɔ dɛ ǹ wil sɔkɔ, tɛ́ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃. [29] Tɛ́
pȁn yɔ̃̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ tɔ̃rɩ́ yɔ̃́kúrí swɔ, tɛ́ lépéy yɔ́lɛ à kɔ̃ à tɛ̃
yĩn ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔkɔ. Tɛ́ gbètukunɔ di ǹ yah sɔkɔ à kɔ̋lɛ ǹnɛ n
ko mɛ yo tũ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́, páh n wɛkɩ ǹ tyí. [30] Tɛ́ n
sĩn n mɔ ǹ yõ, tɛ́ lépéy mɛ̀ syi à ǹnɛ n mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ. [31] Pǎh
kɔ̋lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɛ̀ dɛ ǹ tyí tɛ́ ǹ flɔ tɔ̃ mɔ à kɔ̃,
tɛ́ à tɛ̃ n yuku syí-ńsah dahnɩ yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnɩ yõ

[32] Pǎh kyɩ n wil kwil sɔkɔ, pè Sirɛnɩ kwil ɗɩ́ yɔ́ yohnɩ pè n
ye Simolɛ. Sràsyíbí mɛ ǹmɔ kyĩ mɔ à kɔ̃ à Yesu syɩ syɩ dahnɩ
twah. [33] Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ tyah yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Kɔlkotalɛ, nɛ̂
kɔ́r-á Yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, [34] pè wil yɔ́nɔ́ kèkô kwâh yɔ́ fɛ̃kɩ mɔ
ɗìvɛ̃ sɔkɔ Yesu kɔ̃ nɛ à wɔ. Wǎh kè wɔ yah, à kè yahle.
[35] Képah náh, pè à syɩ dahnɩ yõ. Pǎh à syɩ tɛ, pè ǹdan mɔ
à ǹ flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́. [36] Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ nɛ́npɔ́ à ǹnɛ n syɩkɩ
nɛ nɛy káh pɔ à pwah mɔ. [37] Yõ nɛ̂ yõ-á pè syɩ ǹnɛ, pè sɔ̃̀
mɛ kè wãrkɩ syɩ sah ǹ yɔ̃̀tah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Yesu ye yɔ̀, nɛ̂-
á Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ.» [38] Kèlékɛ̃ pɩ́pú nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀
mɛ syínɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ tnɔ̂. Núkú sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, ní-ò
mɛ ǹ gbɛ̃yȉnɛ̀ sɔ̃̀lɛ. [39] Wɛ̃kɔbɩ nónó-à kɔ pɔ n sɔkɔ, pě pé
ywɔ̃lɛ n mɔ ǹ tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ [40] nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ páh kɩ
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃nì wrɔ́,
ńkɛ̃ Liyel Píɗɩ̃́-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ. Ȁ tiki n to
dahnɩ yõ kɛ̀. [41] Sɛ̃ ye, sárká syínwȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú, ànɛ̂ kwil yèwàhnì tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̋lɛ ǹnɛ n
ko mɛ yo tũ nɛ, [42] wǎh túkù pwah mɔ, tɛ́ kɩ tɛ̃ ǹ gblɔ̌y wɔ
pwah mɔ kwlɔ nɩ? Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ tɛ̃-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ, à tiki n to
dahnɩ yõ núkúnúkú, pé mó sɛ̃ ǹ yõ kɛ̀. [43] Ȁ kó ǹ sõnɔ sah
Liyel yõ, tɛ́ kè yo ńtɛ̃nɛ nɛ ǹ Píɗɩ̃́-á pélɛ nɩ? Ǹ tyí-à kɩ mɛ nɔ
Liyel tyí, à à pwah mɔ núkúnúkú wɛ́. [44] Kèlékɛ̃ pɩ́pú nónó
tɔ-á sɔ̃̀ syínɔ́lɛ ǹ tnɔ̂, pépi tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ.

Yesu kúnɔ́lɛ

45 Gbĩ-á mɛ yȍtah sírr sɔkɔ, fɛ̃ntȗ mɔ kèkõyő pól sɔkɔ,
pópó à pɔ nɔ lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ tyí. 46 Lɛ́rínɔ́ tɔ̃nɔ́ nɔ́pi-á sɔkɔ,
Yesu kah yo yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yeli, Yeli, lama sabakıtani?»
Nɛ̂ kɔ́r-á: Ǹmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kwâh nɛ̂ pı tɛ́ á ń fı̃n mɔ?
47 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, pé túkù-á ǹ yónmɔnɔ mɛ̀ noh, pè
nɛ ńkɛ̃, wǎh mɛ Yelilɛ n ye n yah oo! 48 Nɛ́npɔ́ swɔ, pé sɔkɔ
yɔ́ to kyı sènsúkúrí tɔkɔ fõ yȍyȍkè ni sɔkɔ, à dyı mɔ gbey
yɔ́ vyãh tyí, tɛ́ kè nɔ ǹ tyí nɛ à wɔ. 49 Pé tɛ́lɔ́ mó mɛ yo
tũ nɛ ńkɛ̃, pé ye yĩn sɔ̃, Yeli mó pɔ à pwah mɔ pé yah ǎtrɛ.
50 Ǹtɛ Yesu mɛ tɔ̃ kah de syi tɛ́ yah kwlɔ. 51 Képah tɛ̃̀nɛ, fwɔ
nɛ̂-á dyínmɔnkàhsàhnɔ́lɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ kètǎr sɔkɔ, kè
tɔ tɔ́lɔ́ nínɔ́ à tɔkɔ ké yȍtah tyí, à kyı dal mɔ ké sètàhkì sȍ
tyí. Tɛ́ sétáh mɛ syah, légbyɔ̃ gboke, 52 léyȃl yıkı mɔ, Liyel
yõ sɛ̃pú nónó-á sȍ ku sɔkɔ tɛ, pé náhnáh lékyî mɛ yilki mɔ.
53 Képah náh, tɛ́ mɛ wil léyȃl sɔkɔ Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ
náh, tɛ́ de Yerusalɛmı kwil sɔkɔ Liyel-á képah nɛ̂ yah tɔkɔ.
Névye náhnáh yı̃́ tɛ̃ pé yõ. 54 Sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗı̃́ ànɛ̂ nónó tɔ-á
sȍ mɛ Yesulɛ n syıkı ǹnɛ, pépi-á sétáh syahrı mɛ̀ wɛ à tahlı
tyi nónó tɔ-á pı, tíkí pè kah tɛ̃. Pè mɛ nɛ ńkɛ̃: «Kègbı yõ,
ɗı̃́ mɛ̀nɛ, Liyel Píɗı̃́ ye sȍ ǹnɛ.» 55 Tɛ́ syɔ́ náhnáh tɔ sȍ mɛ
yĩn tɛ̃ fı̃́ tɛ́ mɛ n yah. Kalile duku sɔkɔ ye kénɛ syɔ́ Yesu sȍ
tɛ̃, à n yah n dah n mɔ ǹ tyí sɔkɔ. 56 Makadala kwil Mari
sȍ mɛ pé sɔkɔ, à tahlı Nsyakı ànɛ̂ Nsyosɛfu yṹ Mari tyí, ànɛ̂
Nsebede ɗı̃́npì yṹnɛ.

Yesu lékó yı̃́nɔ́lɛ

57 Ǹvı̃́-á pɔ nɔ, tàh ɗı̃́ yɔ́ pɔ de, nɛ̂-á sȍ n wil Arimatı kwil
sɔkɔ. Kénɛ ɗı̃́ yĩn ye Nsyosɛfulɛ. Yesu tȍ sɑ̃́h-ò ye sȍ ǹ tɔlɛ.
58 Ǹmɔ mɛ kyı wil Pilati tyí, à Yesu lékó ni ǹ tyí. Ȁ mɛ nɛ
pè ǹnɛ à kɔ̃. 59 Pǎh ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃, à mɛ ǹ lékó tɔkɔ tɛ́ à plo
fwɔ gbró snɔ́lɛ. 60 Nsyosɛfu-á sȍ pè kɔ̃ pè diki sɑ̃́n nɛ̂ tũ sah
ǹ yɛ̃ngbɛ̃ tyílɛ tɛkı sɔkɔ, à kyı à dah mɔ képah sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃ yɔ́ pil pɔ ké yah vike tɛ́ sɔkɔ. 61 Tɛ́ légbı̃́nɛ,
Makadala kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ diki yah yèsreynɛ.

62 Tɛ́ kénɛ yòh sõnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ pě pélɛ n vi n sah pé mı
mı yòh sõ yĩnnɛ. Ké ɗı̃ndallɛ, sárká syínwı̀lkìpu yȍtãm ànɛ̂
Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú mɛ wɛ̃ sȍ tɛ̃ kyı wil Pilati tyí, 63 tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, pé yȍtɛ̌, pé dyɔ-á to kõ nɛ, kénɛ névye pílkí-ò-á lésõ mɛ
kè yo sah ǹ kú-ńkɛ̃ sɔkɔ nɛ, pâh pɔ ku, ké sèpı̀n tɔ̃-ò sõlɛ, pé
lékó-á kı yilki mɔ. 64 Képah yĩnnɛ, ńkɛ̃ à sràsyíbí kõ pè diki

syıkı pɔ nɔ sèpȉn tɔ̃́nì tyí. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á kı n syah n pɔ ǹ lékólɛ n yĩ n wilki, tɛ́ kı névye syah nɛ ǹ lékó-á yilki mɔ. Képah tɛ̃-á kı tɔ̃ névye pilki kal gben tɛ̃́nɛ.
65 Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, tyah syíkípú-á yɔ̀. Ńkɛ̃́ pè kyı diki mɛ̀nɛ n syıkı pǎh mɛ ké tyí sɔ̃́. 66 Pè mɛ sɔkɔ à kyı diki yah dáhkì mɛ̀ pɔkɔ mɔ, tɛ́ tyah syíkípú kɔ̃ pè kélɛ n syıkı.

28

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Mı mı yòh-á sɔkɔ, dimansyi sõ séngbɔ̃́ púsɔ́lɛ, Makadala
kwil Mari ànɛ̂ ǹ ní-ò Mari kyı diki yõ. 2 Nɛ́npɔ́ swɔ, sétáh
syahrı ǹgbɛ̃ pı. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yȋnyõ tȍnpı yɔ́ mɛ tiki pɔ dáh-
ǹgbɛ̃ mɛ̀ pil to diki yah, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃ ké yõ. 3 Á sȍ mɛ n kɔ̃ kyòo
pȕ sɔ̃́ yĩkiri, tɛ́ ǹ flɔ mɛ píkínɔ́lɛ prɛ́yy. 4 Tíkí ànɛ̂ wílsyahrı
tɛ̃ tyí, tyah syíkípú markı. 5 Képah sɔkɔ, yȋnyõ tȍnpı mɛ yo
syɔ́ tyí nɛ: «Yé káh tíkí pı. Mé pĩ nɛ Yesu-á yé n yah n kɔ̃,
pǎh nɛ̂ syı dahnı yõ. 6 Á náh mɛ ásȏ, ǹ lékó yilki mɔ à yĩnɛ
wǎh lésõ kè yo sah sɔ̃́. Yé pɔ n yah ǹ snɛ́kínmɔ-ńsahlɛ, 7 yè
mó n kyı kè yo súú ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí nɛ, ǹ lékó-á yilki mɔ. Tɛ́
wǎh mɔ pé yahlɛ Kalile mara sɔkɔ. Pǎh kı kyı à wɛ nɛ́npɔ́.
Nɛ̂-á sȍ mɛ ń tyí yo yo tɛ̃́nɛ yé tyí, képah ye yɔ̀.» 8 Pè mɛ yal
súú nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tíkílɛ pé sɔkɔ nìvìnì ǹgbɛ̃ tɔlɛ fɛ̃kìnmɔnɔlɛ
ké sɔkɔ, à n to n yuku yĩ mɛ̀ yɑ̃́h-ńsah Yesu tȍ sɑ̃́hpú tyí.
9 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu núkú pè yohnı tɛ́ nɛ: «Mé n wɛkı yé tyí.»
Syɔ́ nɔ́pi mɛ nɔ de ǹnɛ, tɛ́ ǹ gbyɛ̂h tɛ̃ à gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.
10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé káh tíkílɛ n pı. Yé
kyı n yo ń yṹnpyé tyí nɛ, pè yuku Kalile mara sɔkɔ. Nɛ́npɔ́
sɔkɔ ye pè kı wɛ ńnɛ.»

Tyah syíkípú tyîpínìnɛ

11 Syɔ́ nɔ́pi-á mɛ wɛ̃kì yõ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tyi nónó pól-á pı,
sràsyíbí nónó-á sȍ n syıkı diki mɛ̀nɛ, pé túkù pɔ kwil sɔkɔ, à
pɔ sè yo sárká syínwȉlkȉpu yȍtãm syah. 12 Képah sɔkɔ, sárká
syínwȉlkȉpu yȍtãm nɔ́pi ànɛ̂ kwil yèwàhnì wɛ̃ tuke mɔ à yo
sah núkú yõ, tɛ́ pɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ sràsyíbí kɔ̃, 13 tɛ́ pè syah nɛ
pàh kı pı pè yo nɛ, ǹ tȍ sɑ̃́hpú-á pɔ ǹ lékó yĩ wilki lékɑ̂́hnɛ
tɛ́ pé sah dɔy sɔkɔ. 14 Kwȋ́ltãm yȍtɛ̃ dĩ́-à kı sɔ̃́ kè noh, pépi-á
kı kè niri pè kɔ̃ pè náh yɔ̃́tír wɛ n pi ké sɔkɔ póllɛ. 15 Tyah
syíkípú mó pɔ́ mɛ̀ syi tɛ́ kè pı pé yóré yõ. Képah tɛ̃́nɛ, yĩ mɛ̀
tɔ̃ mɔ Nsyifunɔ nıyɔ̃́, fɔ́ɔ́ à pɔ syı kwɛy mɛ̀ tyí.

Yesu wɛ́nɔ́lɛ ǹ tȍ sɑ̃́hpú tyí ǹ lékó yîlkînmɔntɛnɔ náh

16 Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɛ̃̂ gbɔ̃núkú mɛ sɔkɔ Kalile mara yɔ̃lɩ
yõ, wǎh lésõ ńyãh tyí yo sah pé tyí. 17 Pǎh kyɩ à wɛ, pè à
gbilki, ǹtɛ pé túkù sɔ̃̀ mɛ tɔ̀tɔ̀lɛ n pɩ ǹ tyí sɔkɔ. 18 Yesu mɛ
nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yõtɔ̃rí pól ye ńmɔ gbɔ̃̀ dahbɩ
yɩ̃̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ sɔkɔ. 19 Yé kyɩ kwlo kwlo pól névye pɩ
ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́hpúlɛ, yè mó pè wel n wilki ni sɔkɔ Sú Liyel, ànɛ̂
Píɗɩ̃́, ànɛ̂ Liyel Mirki yĩn yõ. 20 Máh tyi nónó kõ sah yé kɔ̃,
yè mó pè kwɔ sélɛ pè kɔ̃ pè sélɛ n pɩ. Tɛ́ ńmɔ kɩ mɛ yélɛ
sõmɛsɔ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kyɩ syɩ kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́ tyí.»

Markɩ-á nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Ń yṹpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ̃́ mɛ̀nɛ n kar,

«Nɛ̂ mɛ Yesulɛ?» Píḱínyahnɔ yɔ́ ye, no pól yĩnɛ pè pé gblɔ̌y piki yah kélɛ. Wâh sɔ̃́ mɛ Yesu pĩ di mónɔ́lɛ, képah náh pɩ, á náh ǹ tyí noh yah póllɛ: No pól kɩ fɛ̃ gbah tɛ̃ à pĩ pallɛ.- Sɛ́bɛ̃́ nɛ̂-á á tɛ̃ yĩn á gbɔ̃̀, képah kɩ píḱínyahnɔ mɛ̀ yah yo ǹ syah, kɩ Yesu dùkùlɛ ǹ wɛ̃kɩ. Dĩ́ yɔ́ ye wãrkɩ kélɛ di mónɔ́lɛ. Kénɛ dĩ́ yĩn ye sɔ̃̀ Markɩlɛ. Kè Yesu min pɩ dùkù tyílɛ n yo, ànɛ̂ ǹ tyípínɩ̀nɛ, ànɛ̂ ǹ wɛlɔlɛ. Sépi n tyah ǹ tyípínɩ̀ tyí, à pɔ nɔ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ń yúkúnɔ́ tyí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á pɔ Liyel tɔ̃́rílɛ, tɛ́ wǎh fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y tíḱínmɔnɔ yɔ̃, névye pwáhnmɔ yĩnnɛ.

Kénɛ sɛ́bɛ̃́nɛ, Bibili tyah yɔ́ ye nɛ̂-á Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́ ǹgbɛ̃nɛ. Képah fĩ́ yɔ́ ye.

Yé kɩ fɛ̃ kyɩ wɛlɔ yísyɔ́ wɛ, sé pĩ́nɔ́ kɩ mɛ tah. Tɛ́ pɔ́kɔ́nmɔnɔ mɛ dùkù-à mɛ, ké tyàh-ǹsah, kè álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wáh kɩ fɛ̃ wɛy mɛ̀ yah yónɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ tyɛ́-ńsah sɔkɔ.

Ǹtɛ, wâh tɛ̃ yĩn nɛ̂ kar kwlɔ, á kɩ yah tɛ sɛ́bɛ̃́ tyɛ́-ńsah sɔkɔ. Ké kèpǐkǐ wɛy wãrkɩ dùkù tɔ mɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ ké wĩn wɛynɛ.

Yé pól pĩ nɛ ńkɛ̃, nɛ̂-á túkù n ye «Lékə̃́m Pèpɛynɛ», túkù ǹnɛ n ye «Liyel Mírkílɛ». Tɛ́, Liyel wɛy vǐnmɔnɔ sɔkɔ, yĩn núkú ó ye kɩ fɛ̃ yah tɔkɔ képah yĩnnɛ. Ǹtɛ, áyáh «Liyel Mírkí» yah tɔkɔ, kè náh pɩ nɛ, képah sɔ̃́ á tɔkɔ kṹmm yɔ̃ dɛ́! Á mɛ ké tyí nɛ, yépi tɔ lékə̃́mnɛ á kɔ̃ ké tyí yɔ̃. Ké ye dùkù yɔ́ lékə̃́m se mɛ yé tyí, yé kɩ fɛ̃ á kɔ̃?

À wil yĩn mɛ̀ tyí sɔkɔ, wâh tir yɔ́ wɛ sɛ́bɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ ké yo dùkù náh plɛ wĩn wɛy sɔkɔ áwɔ yah, gbah n tɛ̃ kè yo á syah.

Liyel pèpɔrɩ pɩ á tyí ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Wɛ̀lnwǐlkǐ-ò Nsyɔ̃ wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Liyel pi Yesu *Krista nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sə̃́n tyàh-ǹsah ye yɔ̀.
2 Sɔ̃́-á kélɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò *Yesayi sɛ́bɛ̃́ sɔkɔ nɛ:
«Yah, ńmɔ Liyel kɩ ń tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛkɩ mɔ á yahlɛ,
à kɩ pɔ á wɛ̃̌kɩ̀ tɔ̃ sah á tyí.»
3 Ǹnî yɔ́ yĩ́npɔ̃́ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Yé Tɛ̃-ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kɩ̀ tɔ̃ sah,

yé kè pɩ tómm!»*
4 Kǎh wãrkɩ sah sɔ̃, sɛ̃ ye *Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ pɔ wil mɔ
gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Ȁ tyah n yo n kɔ̃ névye tyɩ́ nɛ, pè pé nnɔ vi
mɔ, pè mó *wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, Liyel-á kɩ pé tyɩ́pêl
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
5 Képah tɛ̃nɛ, Yude kwlo névye pól, ànɛ̂ tɔ̃ Yerusalɛmɩ
névye pól sɔ̏ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyɩ́, n pɔ pé tyɩ́pêl yo névye
pól yɩ̃́ yah, tɛ́ ǎ pè wel n wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 6 Tɛ́, Nsyɔ̃ sɔ̏
mɛ yȁhmɩ́kɩ̀ yɛ̀ fwɔ̀mɔn mɔ, tɛ́ ǹ syɩ̃ tɛ̃ sêl kɔ̃lɛ. Ǹ yõkelɛ sɔ̏
sègblo ànɛ̂ syɩ̃rɩ ye. 7 Ȁ sɔ̏ mɛ n yo tɔ́wû tyɩ́: «Névi nɛ̂-á kɩ n
pɔ n pi ńmɔ náh, ǹmɔ ye gblò kal ńmɔlɛ. Ńmɔ tɛ̃ náh yɩ̃nɛ
mé kɔ yɩ̃n, ǹ gbáhkɩ̀ lékyêh sro dɛ. 8 Ńmɔ ye yélɛ n wel n
wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ ǹmɔ kɩ pɔ yé wel n wilki n pi *Liyel Mɩ́rkɩ́
sɔkɔ.»

Yesu wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀nmɔnɔlɛ

9 Légbɩ̃́nɛ, Yesu wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yõ, à pɔ
Nsyɔ̃ kɔ̃ à à *wel wilki Yurdɛ̃ yɔ sɔkɔ. 10 Tɛ́, wǎh n wil ni
sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yɩ̃̂nyõ wɛ kè n yɩkɩ n mɔ, tɛ́ *Liyel Mɩ́rkɩ́ tiki
ǹ yõ, dàhyɔ̏kèpil sɔ̃. 11 Légbɩ̃́nɛ, yɩ̃́npɔ̃ yɔ́ n wil Liyel sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ ye ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyɩ́ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyɩ́
kègbɩlɛ.»
12 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel Mɩ́rkɩ́ à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. 13 Ȁ
sèpɩ̏n tɩ́kɩ́nɩ́nɩ́ pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ *sétȁn yɔ̏tɛ̃ pɔ ǹnɛ n tɔ̃ n
mɔ. Ȁ sɔ̏ mɛ gbɛ̃́nkyɔ nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ *yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõbe mɛ ǹ
tɛ̃-ǹsahlɛ n yah.

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú nɛ́pɩ̃̂ ǹyɛ̂h ye

14 Képah náh, pè pɔ *Wèlnwɩ̀lkɩ̀-ò Nsyɔ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.† Ǹ déntɛnɔ náh wɔ̀kɔ̀npèkè, Yesu yuku
Kalile sɔkɔ, à kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, nɛ̂-á wil
Liyel tyɩ́. 15 Ȁ nɛ: «Gbɩ̃ nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̏ yo sah, kè mɛ de tɛ. *Liyel
tɔ̃́rɩ́ mɛ yɩ̃ni tɛ̃ tɛ. Yé yé nnɔ vi mɔ, yé mó sɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́n
yõ!»
16 Wǎh sɔ̏ mɛ n kɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃́pú nɛ́pɩ̃̂ nímí wɛ, Simo, ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀ndɩ̃́ Andrelɛ. Pè sɔ̏ mɛ
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n min yɛ̃́nkyɔlɛ n tɛ̃ yɔ sɔkɔ. 17 Ȁ yo
pé tyɩ́ nɛ: «Yé pɔ ńmɔ náh. Mé kɩ yé pɩ névye tɛ̃́púlɛ Liyel
tyɩ́.» 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ sah, tɛ́ ǹ sɔ̏
tɛ̃. 19 Wǎh tɔ̃ kɔ yuku yahlɛ kwéy, à kyɩ Sebede wɛ̃́npɩ̀ wɛ,
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. Pè sɔ̏ mɛ pé krótókè sɔkɔ, mɛ yɛ̃́nkyɔ

* **1:3** 1.3 - Yah n tɛ Yesayi 40.3 sɔkɔ. † **1:14** 1.14 - Képah yah kɩ n yo n pi Markɩ 6.17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n tɔ̃ n sah. [20] Ké nɛ́npɔ́ swɔ, à pépi tɔ ye yah. Pè
núkú yal pé sú ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tnɔ̂ krótókè sɔkɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yõ

[21] Képah náh, wǎh nónó ye, à yuku pélɛ Kapɛrnayim kwil
sɔkɔ. *Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, à kyɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah
névyelɛ n kwɔ. [22] Nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ, pé gbɑ̃̀n
du ǹ névye kwɔ́nɔ́ dùkùlɛ. Tir yɔ́ náh, kè náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ
ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú tyɩ́lɛ. Ǹmɔ kwɔ dùkù sɔ̃̀ mɛ
yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ kwɔ́nɔ́lɛ, képah ye.

[23] Ké légbɩ̃́nɛ, kè pɔ yĩnɛ, dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀,
*sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. Ȁ mɛ yuku gbo mɔ nɛ, [24] kwâh nɛ̂ se à n yah
n kɔ̃ pépi tyɩ́ nɩ, Nasarɛti Yesu? Ȁ se pɔ pépi yɩ́kɩ́-ńsah nɩ?
Páh pĩ nɛ, pi kɛ̃́-á ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á wil Liyel tyɩ́. [25] Képah tɛ̃̀nɛ,
Yesu dírí kõ sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́: «Á vyɑ̃h vike, ǹ tɛ́ n wil
dɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ!» [26] Képah sɔkɔ, sétõ dɩ̃́ mɛ̀ yike kègbɩlɛ, tɛ́ de
syi náhnáh, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ. [27] Képah névye gbɑ̃̀n du. Pè tyah
wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, kwâh nɛ̂ se sɛ̃́ nɩ? Kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n yɔ́lɛ
à n pɩ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ. Ȁ fɛ̃ n wɛkɩ sétɑ̃̀n tɔ yõ, tɛ́ sè n sah ǹ tyɩ́
yõ. [28] Kénɛ nɩ́ yõ, Yesu yĩn gbɩ́lkɩ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Kalile kwlo pól
sɔkɔ.

Yesu yámpú náhnáh dɛ mɔ

[29] Pǎh yal *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, pè núkú yɔ̃ sɔkɔ de Simo
ànɛ̂ Andrepi gbô. Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ. [30] Tɛ́ Simo
dɛ́ysê sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀nɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, pè mɛ kè yo
Yesu syah. [31] Wǎh kè noh sɛ̃́, à nɔ de pi mɛ̀ tnɔ̂, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ tɛ̃
à yilki sah. Ǹ wɩ́lvyɑ̃́hnɩ̀ núkú tyɛ, à mɛ yuku tyah pɩ̃́nnɛ n
pɩ pé tyɩ́.

[32] Gbɩ̃́yɩ̃́-á de, névye pé yámpúnɔ pól twah pɔ Yesu tyɩ́, ànɛ̂
*sétɑ̃̀n-á mɛ dénɔ́lɛ nónó sɔkɔ. [33] Kwil névye pól pɔ tuke mɔ
kénɛ gbô yah sɔkɔ. [34] Ȁ mɛ yámpú duke duke náhnáh dɛ
mɔ, tɛ́ sétɑ̃̀n náhnáh yĩni wilki, sǎh mɛ de nónó sɔkɔ. Sè sɔ̃̀
ǹnɛ n pnɛ, nɛ dùkù nɛ̂-á ǹnɛ. Képah ye, à yahle nɛ, sè káh
nɛ n wɛkɩ.

Yesu Kalile kwlo pól kɔ kɔ̃

[35] Séngbɔ̃ púsɔ́, tyah syɩ̀ syɩ̀ sɔkɔ, Yesu yuku wil wɔ̀kɔ̀. Ȁ
yuku gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, à kyɩ tyah Liyellɛ n ni. [36] Képah sɔkɔ,
Simopi yuku tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃. [37] Pǎh kyɩ à wɛ, pè à
syah nɛ, névye pól-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃. [38] Ȁ mɛ yo pé tyɩ́:
«Á ye yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Mé yĩnɛ mé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n
yo nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ. Ǹ pɔ́nɔ́ yõ ye képahlɛ.» [39] Képah sɔkɔ,

à kyɩ Kalile tầntần pól sɔkɔ, mɛ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ pé *Liyel ní-ńtân vì sɔkɔ, tɛ́ mɛ *sétầnnɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

[40] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *tótɛ̃ yɔ́ nɔ de Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah,
tɛ́ à ni nɛ, wàh mɛ ké tyí, wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ. [41] Wǎh yo sɛ̃́,
ǹ yãm Yesu tɛ̃. À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃ ǹ yõ, à tũ ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ
ké tyí, á kɩ dɛ!» [42] Nɛ́npɔ́ swɔ, *dú núkú à fĩn mɔ, à mɛ dɛ.
[43] Képah sɔkɔ, Yesu núkú à tɛkɩ mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ,
[44] à noh yɔ̀, à káh kè yãh nɛ tyí dɛ́! À kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ *sárká
wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ. Ǹkɛ̃, *Moyisi-á sɔ̃̀ *sárká nɛ̂ tyí yo, tótãm
dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à mó képah wilki, nɛ̂-á kɩ no pól wɛ̃kɩ n
pi nɛ, wǎh dɛ. [45] Ǹtɛ, ɗĩ́-á yal ǹ tnɔ̂, tir nɛ̂-á pɩ ǹ tyí, à kyɩ
tyah kélɛ n yãh n kɔ̃ no pól tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ sɔ̃̀
fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y wɛ̃kɩ n pi kwil yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ tɛ̃
kwlolɛ, kégbɔ́ sɔkɔ, tɛ́ névye n wil tầntần pól sɔkɔ, à n pɔ n
pɔ ǹ tyí.

2

Yesu sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ dɛ mɔ

[1] Sèpĩn yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ syɩ pɔ Kapɛrnayim
sɔkɔ. Névye-á kè noh nɛ, wǎh mɛ gbô, [2] tɔ́wû yɔ́ tuke pɔ
tyah fyãh. Tɛ̃-ǹsah ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ kélé yah tɔ sɔkɔ. Képah
sɔkɔ, à tyah ǹ wɛynɛ pélɛ n kwɔ.

[3] Légbĩ́nɛ, nósyɔ́ pɔ ǹ tyí sèkùkù yɔ́lɛ. Nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̂h sɔ̃̀ mɛ à
twah. [4] Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ n de n pi
ǹ tnɔ̂. Pè dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, kye ǹ mɛ́-ńsah tírrlɛ, tɛ́ sèkùkù
mɛ̀ tiki mɔ kénɛ pwầhlɛ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ ǹ yah sɔkɔ. [5] Wǎh
kè wɛ, pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ: «Ń píɗĩ́, á tyípêl
ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»

[6] Képah tɛ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah n sõ nɛ, [7] sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ ɗĩ́ mɛ̀ n wɛkɩ sɛ̃́
nɩ? Liyel yĩ́n-á à n yɩkɩ. Ké névi se mɛ kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ
névi kɔ̃, nɛ́ Liyel náh nɩ? [8] Képah sɔkɔ, wǎh núkú pé fɔkɔ
sõnɔ wɛ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé fɔkɔ sõnɔlɛ sɛ̃́? [9] Nɛ̂
tɛ̃ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí nɛ, ǹ tyípêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃,
képah náh pɩ, à yuku, ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ? [10] Ǹtɛ, yé
pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ *Névi Pi tyí, kɩ fɛ̃ tyípêl yɔ̃ mɔ névye
kɔ̃, tɛ́ à sah sétáh yõ.» [11] Képah ye, à yo sèkùkù mɛ̀ tyí: «Mé
kélɛ n yo á tyí, yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô.»

12 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ̃́ núkú yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ sɔkɔ no pól
yɩ̃́ yah. Kè pé pól gbȁn du. Pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́
mɛ n yo nɛ, pé náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ yah.

Yesu Levi ye

13 Képah náh, Yesu tɔ̃ n syı yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ.
Tɔ́wû pól sȍ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à pélɛ n kwɔ. 14 Wǎh pɔ n
sɔkɔ, à Alfe píɗɩ̃́ Levi wɛ tɛ̃́nɔ́lɛ mɔ́rí syí-ńsah wɔ̀kɔ̀. Ȁ mɛ
yo ǹ tyí nɛ, à yuku pé sȍ tɛ̃. Levi mó yuku ǹ sȍ tɛ̃.
15 Pǎh kyı tyah yõkelɛ n yõ Levi tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mɔ́rí
syípú, ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́pú náhnáh sȍ mɛ n yõ ǹnɛ, ànɛ̂
ǹ *tȍ sɑ̃̋hpúlɛ. Kénɛ névye dùkù náhnáh ye sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃,
képah ye. 16 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú nónó-á sȍ
*Farisiyɛ̃nɔlɛ, pépi-á à wɛ à mɛ n yõ ànɛ̂ kénɛ névye dùkùlɛ,
pè yo ǹ tȍ sɑ̃̋hpú tyí nɛ, kû se pı, tɛ́ à n yõ mɔ́rí syípú, ànɛ̂
Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ fɩ̃́ núkú nı? 17 Yesu-á kénɛ wɛy noh
sɛ̃́, à yo pé tyí: «Névye nónó-á mɛ lènɔlɛ, sènpı yétȍ se mɛ
pé tyí? Yámpú tyí náh sènpı yétȍlɛ di? Névye nónó-á n sõ
nɛ, névye tír tír-á pélɛ, mé náh pɔ pépi ye yĩnnɛ. Ǹtɛ, nónó-á
pĩ nɛ, tyípêl pípú-á pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ.»

Yesu-á nɛ̂ yo nɩ̂kı̀ tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

18 Sȍ yɔ́lɛ, *Wèlnwı̀lkı̀-ò Nsyɔ̃ tȍ sɑ̃̋hpú ànɛ̂ *Farisiyɛ̃nɔ sȍ
mɛ níkı̀ tɛ̃. Névye mɛ kyı Yesu piki yah nɛ, kû se pı, tɛ́
Nsyɔ̃ tȍ sɑ̃̋hpú ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ tȍ sɑ̃̋hpú mɛ níkı̀ tɛ̃, tɛ́ ǹmɔ
*tȍ sɑ̃̋hpú náh mɛ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ n pı nı? 19 Wǎh képah noh sɛ̃́, à
yo pé tyí: «Yépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, fúr pí-ò-á nónó ye, pè se kı fɛ̃
fúr yõke yahle, tɛ́ kı fúr pí-ò sah pé nıyȍ? Pɛ tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ pé
nıyȍ, pé náh fɛ̃ yõke yahle n pi. 20 Ǹtɛ, gbɩ̃́ mɛ n pi, pè kı pɔ
pɛ mɛ̀ wilki pé nıyȍ. Ké lésõlɛ, pè kı pyě níkı̀ tɛ̃.
21 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ fwɔ sɑ̃̋n tɔkɔ, à kı fwɔ dyàh min n pi.
Wâh képah pı, fwɔ sɑ̃̋n kı fwɔ dyàh kú-ńsah tɛ́y yɔrı yıkı
ńtɔ̃, ké pwȁh kı gbɛ mɔ. 22 Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi náh fɛ̃ ɗı̀vɛ̃ sɑ̃̋n mɔ
n pi pley di sɔkɔ. Dı̀vɛ̃ sɑ̃̋n-à fũ, kè kı pley nɔ́pi sɛkı. Dı̀vɛ̃
kı kwɛ, pley tɔ kı yıkı. Képah ye, ɗı̀vɛ̃ sɑ̃̋n ye yĩnɛ mɔ́nɔ́lɛ
pley snɔ́ sɔkɔ.»*

Yesu-á nɛ̂ yo mı mı yòh tyí sɔkɔ

23 *Mı mı yòh sȍ yɔ́lɛ, Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sɑ̃̋hpú sȍ mɛ n kɔ
n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, ǹ tȍ sɑ̃̋hpú

---

* **2:22** 2.22 - Pè sȍ ni ànɛ̂ wɔ wɔ yı̂lɛ n mɔ pilki sɔkɔ ǹgbòlɛ.

tyah sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n yuku wɛ̃kì yah. [24] *Farisiyɛ̃nɔ-
á képah wɛ sɛ̃, pè tyah Yesulɛ n piki n yah nɛ, à yah, kû se
pɩ, tɛ́ tir nɛ̂ náh yĩnɛ pínɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kélɛ
n pɩ nɩ? [25] À mɛ yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésõ *Davidi ànɛ̂ ǹ náh
névye kah tɛ̃ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́ yõke wɛ́-ńsah náh mɛ pé tyí, pǎh
nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah di? [26] À náh sɔ̃̀ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ
di? Búrn nónó-á sɔ̃̀ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, à náh sè tɔkɔ tah, tɛ́
ǹ náhtãn tɔ kɔ̃ pè tah di? Ké légbɩ̃́nɛ, Abyatar ye sɔ̃̀ *sárká
wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Tɛ́ névi yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ yĩnɛ búrn nɔ́pi
táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm náh.»† [27] Képah náh, Yesu
tɔ̃ yo pé tyí: «Mɩ mɩ yòh ye sah névi yĩnnɛ, ǹtɛ névi náh mɔ
mɩ mɩ yòh yĩnnɛ. [28] Képah ye, *Névi Pi pɩ mɩ mɩ yòh ńtɛ̃
yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»

3

Yesu ɗɩ́ yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

[1] Képah náh, Yesu ǹ syɩ de *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Ké
nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗɩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ gbɔ̃̀lɛ kúnɔ́lɛ. [2] *Farisiyɛ̃nɔ mó tyah
Yesulɛ n yah, wàh kɩ ńtyɩ̃́nɔ à dɛ mɔ n pi *mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ,
pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. [3] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo gbɔ̃̀nkù ɗɩ́
mɛ̀ tyí nɛ, à yuku n pɔ yĩn névye nɩyɔ̃́. [4] Tɛ́ no piki yah: «Tir
nɛ̂ wɛ̃kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ: Pèpɔrɩ se yĩnɛ pínɔ́lɛ, tɩ̂
pèkè se? À névi wilki kũ sɔkɔ, tɩ̂ à tɛ̃ ko mɔ?» Ǹtɛ, pè náh tir
yɔ́ yo. [5] Képah sɔkɔ, wǎh pè yah yah yésyɛ̂hlɛ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì
sɔkɔ, ǹ yah kwɔ pé kùkùtǎhkì tɛ̃ tyí. À mɛ yo ɗɩ́ mɛ̀ tyí: «Á
gbɔ̃̀ tɔ̃!» À mɛ ǹ gbɔ̃̀ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ. [6] Farisiyɛ̃nɔ-á
képah wɛ sɛ̃, pè yuku wil kénɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à
núkú kyɩ wɛ̃ tuke mɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ *Yerɔdi náh névyelɛ Yesu
tyí sɔkɔ, pǎh kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ à wɛ n ko n mɔ n pi.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu tyí

[7] Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yuku Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
gbɔ̀pɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Pé túkù n wil Kalile,
túkù mó n wil Yude, [8] ànɛ̂ Yerusalɛmɩ. Túkù n wil Yidume,
túkù n wil Yurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Túkù mó n wil Tiri ànɛ̂ Sidɔ̃
gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ. Kénɛ tɔ́wû ǹgbɛ̃ ye kyɩ wil ǹ tyí. Pè sɔ̃̀ ǹ
tyípínɔ́ noh, képah yĩn ye. [9] Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí
nɛ, pè krótókè yɔ́ tɔ̃ sah pé kɔ̃, tɔ́wû káh pɔ pé fyɑ̃h. [10] Wǎh
sɔ̃̀ mɛ névye náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, yámpú pól sɔ̃̀ mɛ n to n

† **2:26** 2.26 - Yah n tɛ 1 Samuwɛl 21.2-7 sɔkɔ.

tuke ǹ yõ nɛ, pé wɛ tũ ǹ tyí.
11 Tɛ́ *sétȁn-á sȍ mɛ nónó sɔkɔ,
pǎh à wɛ, pè pé gbètukunɔlɛ n di n pɔ ǹ yah, tɛ́ n yo ǹ tyí
dénsyinɔ sɔkɔ nɛ, Liyel pi-á ǹnɛ.
12 Képah sɔkɔ, à díŕí kõ pé
yõ, tɛ́ nɛ, pè káh pé dùkùlɛ n yo.

Yesu nɛ́pȋ gbɔ̃nimî yah wilki pɩ ǹ tȍ sȁ́hpúlɛ

13 Sȍ́ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, tɛ́ wǎh sȍ mɛ nónó tyí,
à pè ye. Pè pɔ ǹ tyí.
14 Sɛ̃́ ye sȍ, à yah wilki kènɛ nɛ́pȋ
gbɔ̃nimínɛ, à pɩ ǹ tȍnpɩbɩlɛ. Nɛ, pè nɛ n mɛ pé tnɔ̂, pé nɛ n
wɛ n tõ pé wɛy pèpɛy yo n kɔ̃ yĩnnɛ.
15 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃
nɛ̂-á kɩ fɛ̃ *sétȁn yĩni n wilki n pi.
16 Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nɔ́pi yĩni
wɛ yɔ̀: Simolɛ, Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ.
17 Nsyakɩ ànɛ̂ ǹ
gbɛ̃̀ndɩ̃́ Nsyɔ̃nɛ, pépilɛ, Sebede wɛ̃́npȉ ye sȍ. Ȁ pépi yĩn sah
Gbanɛrsyɛsilɛ, ké yõ ye «nónó-á gbɛ̃́nséntȁ́hkȉ sɔ̃́».
18 Andre
tɔ sȍ mɛ, ànɛ̂ Filipe, ànɛ̂ Bartelemi, ànɛ̂ Matye, ànɛ̂ Toma,
ànɛ̂ Nsyakɩ, nɛ̂-á Alfe pídɩ̃́nɛ. Ȁ tahlɩ Tade, ànɛ̂ Simolɛ, nɛ̂-á
sȍ ǹ sú fȍ́ yõ yɔ̃pu sɔkɔ yɔ́lɛ,
19 ànɛ̂ tõ Yisikaryɔti Yudasilɛ,
nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu gbôtãn pɔ nɛ, páh ǹnɛ n tɛ̃ n sɔkɔ

20 Képah náh, Yesu de gbô. Tɔ́wû tõ tuke ǹ yõ. Wrɔ́ ńtɛ̃
náh sȍ mɛ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ *tȍ sȁ́hpú tyí yõke yõ yõ tɛ̃̀nɛ.
21 Ǹ
gbôtãn-á képah noh sɛ̃́, pè yuku wɛ̃̀kȉ tɛ̃ nɛ, páh kɩ kyɩ à tɛ̃,
tɛ́ n yo wɛ̃ tyí nɛ, ǹ lékȁ́m-á fɛ̃̀kɩ, wǎh kah mɔ.

Yesu ǹ tyí kàhnɔ́ yáhnkɔ̃pu yahlɛ n yo

22 Légbɩ̃́nɛ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kȉ kwɔ́pú nónó-á wil
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pépi nɛ ńkɛ̃, *sétȁn yȍtɛ̃̌ Belsebul-á mɛ
Yesu sɔkɔ. Ǹmɔ tǎhkȉ-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ *sétȁnnɛ n yĩni n
wilki névye sɔkɔ.
23 Képah tɛ̃̀nɛ, à pé ye, tɛ́ tyah n wɛkɩ pé
tyí sèmȉrn sɔkɔ: «Sɔ̃ mɛ sétȁn yȍtɛ̃̌ kɩ fɛ̃ ǹ gblɔ̌y yĩni wilki
névi sɔkɔ?
24 Yȍtɔ̃rí núkú névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ
yȍtɔ̃rí náh n mo n pi.
25 Kéte nɛ̂ névye-à tyah wɛ̃nɛ n fwo,
kénɛ kéte tɔ náh n mo n pi.
26 Sɛ̃́ntɛ̃̌ ó ye, sétȁn yȍtɛ̃̌-à yuku,
à ǹ tǎhkȉ tɔkɩ, à tyah wɛ̃nɛ n fwo, ǹ yȍtɔ̃rí kɩ yɩkɩ, kè náh n
mo n pi.
27 Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ de n pi kètɛ̃̌npɛ tǎhkȉ wɔ̀kɔ̀,
kɩ ǹ gbȁn yȋ tɔkɔ, nɛ́ à náh à tɛ̃ pukubi. Wàh à tɛ̃ pukubi
tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kɩ pyě ǹ wɔ̀kɔ̀ yȋ kwel.
28 Mé kélɛ n yo yé tyí
kègbɩ yõ: Névye-á tyípêl nónó póllɛ n pɩ, ànɛ̂ Liyel gbyɔ̀nɔ́
póllɛ, sè kɩ fɛ̃ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃.
29 Ǹtɛ, névi nɛ̂-à *Liyel Mírkí
gbyɔ, kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyí póllɛ. Ȁ kɩ wũ ké sɔkɔ.»
30 Ȁ képah yo sɛ̃́ pé tyí, pǎh sɔ̃́npí yo nɛ, sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ.

Nónó mɛ Yesu pɩ ǹ yű̃ ànɛ̂ ǹ yű̃pyélɛ

31 Képah náh, Yesu-á sȍ̃ mɛ ńyãh, ǹ yű̃pyé ànɛ̂ ǹ yű̃ pɔ
yĩni tɛ̃ kénɛ gbô yah, tɛ́ nɛ tɛkɩ mɔ à kyɩ à ye. 32 Tɔ́wû sȍ̃ mɛ
kɔ̃ tɛ̃ Yesu mɔ gbĩ, tɛ́ pè yo ǹ tyɩ́ nɛ, à noh yɔ̀, ǹ yű̃, ànɛ̂ ǹ
yű̃pyé-á mɛ kégbɔ́. Pǎh mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé à wɛ. 33 Ȁ mɛ yo pé
tyɩ́: «Nɛ̂ mɛ ńmɔ yű̃nɛ, ànɛ̂ nónó mɛ ń yű̃pyélɛ?» 34 Képah
náh, névye nónó-á sȍ̃ mɛ tɛ̃ à mɔ gbĩ, à yɔ̃ pè yah kore vi,
tɛ́ yo: «Yé yah, ńmɔ yű̃, ànɛ̂ ń yű̃pyé mɛ ásȍ̂. 35 Névi nɛ̂-á
Liyel nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ, ǹmɔ ye ńmɔ yű̃pi, ànɛ̂ ń yű̃nɛ.»

4

Sèmukɔ mîr-ò sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

1 Ső̃ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ mɛ tyah névyelɛ n kwɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃
gbɔ̀pɔ sɔkɔ. Tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ. Pè tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃
tyɩ́, à de kɔ̃ tɛ̃ krótókè yɔ́ sɔkɔ. Krótókè mɛ̀ sȍ̃ mɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ tɔ́wû pól mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yɔ́ngbalɩ. 2 Ȁ sȍ̃ mɛ pélɛ n kwɔ tyi
náhnáhlɛ sèmɩ̀rn sɔkɔ, mɛ n yo pé tyɩ́ ǹ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ nɛ:
3 «Yé noh! Ső̃ yɔ́lɛ, ɗĩ yɔ́ sȍ̃ kyɩ ǹ swãh, sèmukɔ mír-ńsah.
4 Wǎh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ, kèpye pɔ
sè yɔ. 5 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ yen kwéy tɛ̃-ǹsah légbĩ́ yɔ̃, tɛ́ fi súú.
Yen gbɩ náh sȍ̃ mɛ nɛ́npɔ́, képah ye. 6 Gbĩ-á pɔ vyãh sè tɛ̃,
sè kɔkɔ. Yȁ̃hnɩ̀ gbɩ náh sȍ̃ mɛ sé tyɩ́, képah ye. 7 Yísyɔ́ mɛ
kyɩ syɩkɩlɩ pȁ̃n nɩyő̃. Pȁ̃n nɔ́pi mɛ yuku fyãh sé yɔ̃, sè náh
tɛ̃ wɛ pye pɩ. 8 Ǹtɛ, yísyɔ́ kyɩ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ. Sépi
mɛ fi, à kyãh pallɛ. Túkù pyenɔ yɔ̃gbãm pɩ, túkù tikitɔ̃ní pɩ,
sé túkù mó lèkwɛ̌ pɩ.» 9 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Níkí-á
kɩ mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

Yesu sèmɩ̀rn yȁ̃hnɔ́ yɔ̃lɛ

10 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂ gbĩ́ nɛ̂nɛ, nónó-á ńkɛ̃nɛ nɛ mɛ ǹnɛ,
pépi ànɛ̂ ǹ *tȍ̃ sȁ̃hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí mɛ ǹnɛ n piki n yah
sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yɔ̃lɛ. 11 Ȁ mó yo pé tyɩ́: «*Liyel tɔ̃rɩ́ tyi nónó-á
wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ, sé pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃, ǹtɛ kégbɔ́ névye tyɩ́,
tyi pól n yo sèmɩ̀rn ó sɔkɔ.
12 Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n
pi.
Pè kɩ n nohnɩ, tɛ́ pè náh tir yɔ́ pĩ n pi.
Nɛ́ képah náh pɩ, pè náhkɩ pé pɩ dùkù vi mɔ, à pé gblɔ̃ynɛ
Liyel kɔ̃, tɛ́ náhkɩ pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ wɛ.»*

Yesu sèmukɔ mîr-ò sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ̃ yo

---

* **4:12** 4.12 - Yah n tɛ Yesayi 6.9 ànɛ̂ 10 sɔkɔ.

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Yé náh sèmi̋rki̋ mɛ̀ yɔ̃ pĩ di?
Ǹtɛ, yé kı sèmi̋rn tɛ́lɔ́ yɔ̃ pĩ sɔ̃? 14 Sèmukɔ mír-òlɛ, Liyel wɛy
ye à n mir. 15 Tɛ́ névye túkù mɛ, á kı nɛ wɛ̃̀gbalı sɔ̃́, wɛy-á
mir mɔ ńyãh sɔkɔ: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, nɛ́npɔ́ swɔ, *sétần
yɔ̃̀tɛ̃ n pɔ wɛy mɛ̀ wilki pé fɔkɔ. 16 Túkù tɔ̃ mɛ légbĩ́ tɛ̃-ǹsah
sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh, pě kè fɛ̃ n syi nìvìnìnɛ. 17 Tɛ́ pè náh n
yɛ wɛy mɛ̀ yầhnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ névye ye pélɛ.
Képah ye, kwlɔ́nɔ́-à pè yĩni tɛ̃, képah náh pı, névi-à pè fõh
Liyel wɛy yĩnnɛ, pě pé náh vi súú Liyel wɛy kɔ̃. 18 Túkù mó
tɔ̃ mɛ, á kı nɛ pần tɛ̃-ǹsah sɔ̃́. Pàh wɛy mɛ̀ noh, 19 kèkõyɔ̃́ tyi
fɔkɔ sõnɔ, ànɛ̂ tahrı ànɛ̂ tyi náhnáh dékè n de pé sɔkɔ. Sépi
n pɔ wɛy mɛ̀ fyãh, kè náh n tɛ̃ n wɛ pyelɛ n pı. 20 Névye
túkù mó mɛ, á kı nɛ sétáh pèpɛy sɔ̃́: Pépi-à wɛy mɛ̀ noh, pě
kè fɛ̃ n syi, ǹ tɛ́ pye pı. Túkù pyenɔ yõgbãm pı, túkù tikitɔ̃ní
pı, túkù n mó lèkwɛ̃̌ pı.»

Fɔ̀tnɔ̀ ànɛ̂ sãh sãh dú sèmi̋rki̋lɛ

21 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kı fɛ̃ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kı
dú kwĩnki mɔ ké yah, képah náh pı, kı kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh
sètàhkı̀ sɔ̃̀? À náh kè dɔkɔ n mɔ n pi ké sàh-ǹsah di? 22 Tir
yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, nɛ̂ náh n wilki n mɔ n pi kégbɔ́.
Sètı̋n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ n pi wɛ̃kí-ńkɛ̃nɛ. 23 Níkí-à mɛ
nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh!»

24 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syı yo pé tyí: «Yáh tyi nónónɛ n nohnı, yé sélɛ
n kyɔmı pallɛ. Yáh no tɛ́lɔ́ tyílɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, Liyel kı yépi
tɔ tyí sãh n pi kénɛ dú núkúlɛ, tɛ́ dòhnìnɔ́ ńtɛ̃ kı wɛ yépi
tyí yõ. 25 Kwâh-á mɛ névi nɛ̂ tyí, dòhnìnɔ́ kı pı ǹ tyí yõ ńtɔ̃.
Tɛ́, névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂-á mɛ tɛ̃ tyí, képah tɔ
kı tɛ̃ syi ǹ tyí.»

Sèmi̋rki̋ nɛ̂-á yãh sèmukɔ finɔ́ tyí yõ

26 Képah náh, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yah, kwâh nɛ̂-á *Liyel
tɔ̃rí kètɔ̀lɛ: Kè mɛ, á kı nɛ ɗĩ́ yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á sèmukɔ mir ǹ swãh
sɔkɔ. 27 À mɛ n dɔ ò, à mɛ n yah ò, lékâ̂h ànɛ̂ ké gbı̏ntɔ̃,
sèmukɔ n nɛ mɛ fi, n nɛ n kyãh, à náh ké dùkùlɛ n pnɛ.
28 Sétáh ye sèmukɔ mɛ̀ kɔ̃ kè fi ké gblɔ̃y. Sè kètuke wil à pɔ
dubi pı ywɔ̃lɛ, à yĩ́ pı. 29 Săh fyɔ̀ ko tɛ, sèmukɔ tɔkɔ gbĩ́-á
nɔ, à yɛ̃nkwɛ̃kı̀ tɔkɔ kyı tyah sélɛ n kõ.»

Mútárɗı̀ pi sèmi̋rki̋lɛ

30 À tɔ̃ yo pé tyí: «Á kı fɛ̃ kwâh nɛ̂ tɔkɔ kı *Liyel tɔ̃rí dùkù
wɛ̃kı? Képah náh pı, sèmi̋rki̋ nɛ̂ mɛ mé kı yãh kı yĩnɛ kélɛ?
31 Kè mɛ, á kı nɛ mútárɗı̀ pi sɔ̃ tyĩ̃ı. Kè yilɔ kal sèmukɔ
duke póllɛ. 32 Tɛ́, pàh kè duku, kè n yuku n pɔ n pı yòhkı̀

ǹgbɛ̃nɛ n kal sèmukɔ duke póllɛ swãh sɔkɔ. Ǹtɛ, yɛ̀̃ngbɛ̂̀n
gbɛkı dò, kèpye kı fɛ̃ pɔ syɛ̀ pı ké sɔkɔ.»
33 Sɛ̃ ye Yesu n kwɔ névyelɛ sèmı̀rkı̀ mɛ̀ duke náhnáh sɔkɔ.
À sɔ̃̀ mɛ sélɛ n yãh n yı̃nɛ sé nòhnı̀pu pı̃ pı̃ tɛ̃̀nɛ. 34 À náh
sɔ̃̀ n yãh pé tyí sèmı̀rn mí-ńkɛ̃́nɛ. Tɛ́, pàh mɛ pé yahlɛ, ǹmɔ
ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, ǎ sé pól yah yo n dal n mɔ pé tyí.

Yesu yɑ̃́hpékè yɔ́ yı̃n mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

35 Ké lésõ ńvı̃́nɛ, Yesu yo ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè yɛ, pé
yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ. 36 Képah sɔkɔ, pè mɛ yal tɔ́wû tnɔ̂.
Wǎh sɔ̃̀ mɛ krótókè nɛ̂, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ ǹnɛ képah sɔkɔ. Tɛ́
krótónènɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ. 37 Dǒ, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ, à ninɛ
n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ pópó, kè pɔ n tyah yúkúnɔ́lɛ ninɛ.
38 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ tɛ̃ n dɔ krótókè sɔkɔ náh tı̃̀nnɛ,
tɛ́ mɛ ǹ yõ sah yɔ̃̀sah yõ. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyı à yilki
mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗı̃́, yɔ-á n tyah pé yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kó
mɛ tirlɛ ǹmɔ tyí nı? 39 Wǎh dɔ yuku, à dírí kõ yɑ̃́hkí yõ, tɛ́
yo yɔ tyí: «Yı̃n! Tɛ̃ syísyí!» Yɑ̃́hkí núkú yı̃n, tyah pı sṹmm.
40 À mɛ yo pé tyí: «Kû pı, tɛ́ tíkí yé tɛ̃ sɛ̃́? Yé náh tɔ̃́nı̀ sɛ̃
ń yõ di?» 41 Képah tɛ̃̀nɛ, tíkí mɛ pè kah tɛ̃. Pè tyah wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ, nɛ dùkù nɛ̂ se ɗı̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ yɑ̃́hkí ànɛ̂ yɔ tɔ n
sah ǹ tyí yõ nı?

5

Yesu sétɑ̃̀n yı̃ni wilki ɗı̃́ yɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, pè kyı yı̃ni tɛ̃ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ, Yerasa
tãn sétáh yõ. 2 Yesu-á fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ, nɛ́npɔ́ swɔ, ɗı̃́
yɔ́ wil léyɑ̂̃l wrɔ́, à pɔ à yohnı. *Sétõ sɔ̃̀ mɛ kénɛ ɗı̃́ sɔkɔ. 3 À
sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ léyɑ̂̃l wrɔ́. Névi náh sɔ̃̀ fɛ̃ à pukubi n sah n pi
kɛ̃́y fyélɛ póllɛ. 4 Kèyáhlɛ, pè ńkɛ̃́nɛ kârn mɔ ǹ gbyɛ̂̃h tyí, ǹ
tɛ́ kɛ̃́lɔ́ mɔ ǹ gbɑ̂̃n tyí, tɛ́ à kârn kwɔkı, ǹ tɛ́ kɛ̃́lɔ́ kɔ̃lı. Kǎh
pı sɛ̃́, ké tǎhkı̀ náh sɔ̃̀ mɛ ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ, kı fɛ̃ à tɛ̃ sah. 5 Ké
lékɑ̂̃h, ké gbı̃̀ntɔ̃, à sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n kɔ n kɔ̃ léyɑ̂̃l wrɔ́ ànɛ̂
ymɔ sɔkɔ, n nɛ n de n syi, ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pı n yɔ n kɔ̃ dyɛ̂hlɛ.
6 Tɛ́, wǎh Yesu wɛ fíí sɔkɔ, à to pɔ gbètukunɔ di ǹ yah.
7 Tɛ́ de syi yı̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, Yesu, pé yɔ̃̀tah Liyel pi, kwâh
nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí nı? Páh ǹnɛ n ni Liyel yı̃n yõ, à
káh pé fɔ̃h. 8 Yesu sɔ̃̀ mɛ n yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ, à wil ɗı̃́ mɛ̀
sɔkɔ, képah ye. 9 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, ǹ yı̃n se sɔ̃́? À mɛ nɛ,
pé yı̃n-á Mɛ́fwóbé Kwı̃nkilɛ. Páh mɛ dò, képah-á. 10 Tɛ́ mɛ
à gbah ni nɛ, à káh pé yı̃ni wilki kwil mɛ̀ sɔkɔ.

11 Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sɔ̃̀ mɛ n yah n yõ n kɔ̃
yɔ̃lı yõ. 12 Sétɛ̃̀n nɔ́pi Yesu ni nɛ, páh kı wil dɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à yɛ
pé kɔ̃, pé de sel nɔ́pi sɔkɔ. 13 À mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ sè kɔ̃. Légbɛ̃́nɛ,
sè mɛ wil dɛ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kyı de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki ye
sɔ̃̀ sélɛ, sè kı fɛ̃ nɔ sel kèyõ kénkɔ̃lɛ, tɛ́ mɛ tɛ́yõ. Sè núkú to
tiki tùkùtùkù, à kyı de yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè kɔ̃ kè sè yõ.
14 Kǎh pı sɛ̃́, sel nɔ́pi fɛ̃pu to sɔkɔ kwil nıyɔ̃́, ànɛ̂ gbnɔ
sɔkɔ, à kyı ké dùkù yo kɔ̃ no tyí. Képah tɛ̃̀nɛ, névye pɔ ké
nɛ́npɔ́, à pɔ ké dùkù yah, sɔ̃́-á kè pı. 15 Pè kyı Yesu tnɔ̂, tɛ́
kyı dɛ̃́ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ sétɛ̃̀n kwĩnkilɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ. À
sɔ̃̀ mɛ flɔ mɔ kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ mɛ tírr névye tyí kɔ̃lɛ. Kǎh pı sɛ̃́, tíkí
pè tɛ̃. 16 Tir nɛ̂-á pı sétɛ̃̀n nɛ́déné sɔkɔ ànɛ̂ sel tyí, sé wɛ́pú
tyah sélɛ n yãh pé tyí. 17 Képah sɔkɔ, kwil tãn tyah Yesulɛ
n ni nɛ, à yal pé kwil sɔkɔ.
18 Kǎh pı sɛ̃́, Yesu-á n dɔkɔ krótókè sɔkɔ gbɛ̃́ nɛ̂nɛ, sétɛ̃̀n-á
wil dɛ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, à tyah ǹnɛ n ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
19 Ǹtɛ, à náh ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí: «Á syı n kyı
gbô! Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃-á ǹ nìgbɛ̀kì sɔkɔ pèpɔrı ǹgbɛ̃ nɛ̂ pı á tyí, ǹ
kyı ké yah yo pé tyí!» 20 Dɛ̃́ mó ńtyɛ̃́nɔ ǹ syı kyı kélɛ n yo
n kɔ̃ Kwlogbãm kwil sétáh yõ, tir nɛ̂-á Yesu pı ǹ tyí. Nónó
pól-á kélɛ n nohnı ǹ tyí, pé gbɛ̃̀n du.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔn tyí

21 Képah sɔkɔ, Yesu-á yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnınɛ krótókè
sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ yɔ́ngbalı sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ à mɔ gbĩ.
22 Légbɛ̃́nɛ, *Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, nɛ̂
yĩn-á Yayirusilɛ. Wǎh Yesu wɛ, à gbètukunɔ di ǹ yah, 23 tɛ́ à
gbah ni nɛ, pé písê lépír-á mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Páh ǹnɛ n ni,
à pɔ kyı ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ. Képah-à pı, wǎh kı dɛ, tɛ́ kı min
wɛ. 24 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yuku ǹnɛ. Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ.
25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ náhlɛ n yɔ tyɛ́-ńkɛ̃̄nɛ ye
gbɔ̃ninɔ́. 26 À sɔ̃̀ kah kwlɔ kègbılɛ ǹ gblɔ̌y mɔ́nɔ́ sɔkɔ
sènpıbı náhnáh tyí. Ǹ gbɛ̃̀n yî pól sɔ̃̀ tyɛ, tɛ́ kè náh kwâh
wilki ǹ yam sɔkɔ. Kè pyě mɛ gbɛ ólɛ n gbɛ mɔ. 27 Pi mɛ̀-á
Yesu tyí noh ńyãh sɔkɔ, à de tɔ́wû nıyɔ̃́ ǹ náh tɛ̃̂nnɛ, à kyı tũ
ǹ fwɔ̀mɔn tyí. 28 À sɔ̃̀ mɛ n sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, páh náhkı wɛ
tũ ǹ fwɔ̀mɔn ó tyí, pé ńyân-á náhkı tyɛ. 29 Wǎh mó núkú
tũ ǹ fwɔ̀mɔn tyí, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ náh yɔ́nɔ́ tyɛ. À kè kyɔmı
wɛ ǹ wil sɔkɔ nɛ, páh dɛ. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu pĩ nɛ, tǎhkì
yɔ́-á wil pé sɔkɔ. À mɛ ǹ yah vi tɔ́wû nıyɔ̃́, tɛ́ piki yah nɛ,

nɛ̂ se tũ pé fwɔ̀mɔn tyí nı? 31 Ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ yo ǹ tyí nɛ, à
kó mɛ n yah tɔ́wû à mɔ gbĩ, mɛ à fyãh sah ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ,
tɛ́ à tɔ̃ mɛ n piki n yah nɛ, nɛ̂ se tũ pé tyí nı? 32 Ǹtɛ, Yesu
mɛ vi ǹ gbɔ̀plɔ névye yah. À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé ké pí-ò wɛ.
33 Képah tɛ̃̌nɛ, pi mɛ̀ wil n syah tíkí tyí. Ǹmɔ sɔ̃̀ pĩ tir nɛ̂-á
pı ǹ sɔkɔ. À yuku kyı gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ ké gbı yo
dal mɔ à syah. 34 À mó yo pi mɛ̀ tyí: «Ń písê, ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́
ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvını sɔkɔ, á ńyân tyɛ.»

35 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ gbô, mɛ pɔ n yo kénɛ ɗĩ́ tyí nɛ, ǹ písê-á ku.
Ńkɛ̃, yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí, à tɔ̃ kwɔ́-ò ɗĩ́nɛ n kwlɔ nı? 36 Tɛ́
Yesu náh ǹ níkí sah képah tɛ̃̀ noh pé tyí, tɛ́ mɛ yo Yayirusi
tyí: «Káh tíkí pı, sɛ̃ ó sɛ̃ ń yõ!» 37 Képah tɛ̃̌nɛ, pǎh n sɔkɔ,
à náh fɛ̃ syi nɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil Pyɛrı ànɛ̂ Nsyakı ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̌nɗĩ́
Nsyɔ̃ tyí sɔkɔ. 38 Pǎh kyı de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ gbô,
Yesu kyı névye wɛ, pé mɛ n gbo n mir n kɔ̃, mɛ n de n syi.
39 À mɛ de wɔ̀kɔ̀, tɛ́ yo pé tyí: «Kû pı, tɛ́ yé n gbo n mir n
kɔ̃ sɛ̃́? Piri náh ku. Dɔ́nɔ́ ó ye à n dɔ.» 40 Névye-á képah
noh, pè tyah kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko. Képah sɔkɔ, à pé pól wilki wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ. Tɛ́ piri sú, ànɛ̂ ǹ yṹ, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tɔ̃́mí ó de
ǹnɛ piri mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. 41 À mɛ piri gbɔ̃̀ tɛ̃, tɛ́ yo ǹ tyí pé
kwil wɛy sɔkɔ: «Talita kumi!», nɛ̂-á pè n ye: «Pípír, mé kélɛ
n yo á tyí, yuku!» 42 Ké nɛ́npɔ́ swɔ, piri yuku tyah n kɔ. Kǎh
pı sɛ̃́, kè névye pól gbɑ̃̀n kah du. Légbĩ́nɛ, ǹ ye gbɔ̃ninɔ́ ye
sɔ̃̀. 43 Tɛ́ Yesu mɛ ké gbah yo pé tyí nɛ, pé káh yɛ névye pĩ
ké sɔkɔ, ńkɛ̃, pè mó yõkelɛ à kɔ̃ à yõ.

6

Nasarɛti kwil névye náh sɛ̃ Yesu yõ

1 Yesu-á yal ké nɛ́npɔ́, à kyı ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, wǎh sɔ̃̀
kyãh kwil nɛ̂ sɔkɔ. 2 *Mı mı yòh sɔ̃́-á nɔ, à kyı de *Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à tyah névyelɛ n kwɔ. Nónó-á sɔ̃̀ mɛ n nohnı
ǹ tyí, pé náhnáh gbɑ̃̀n du. Pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, ńyãh se à
wɛ kélɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ kénɛ lékɑ̃́m ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ, à fɛ̃ gbǐl mɛ̀
dùkùlɛ n pı nı? 3 Ńkɛ̃, ǹmɔ kó sésân sɛ́-ò mɛ̀nɛ, Mari píɗĩ́nɛ
nı? Ǹ yṹpyé kó Nsyakı, ànɛ̂ Yose, ànɛ̂ Yude, ànɛ̂ Simolɛ nı?
Ǹmɔ dósyɔ́ kó pé pól wrɔ́ sɔkɔ ásɔ̃̂ nı? Képah sõnɔ ye pè kɔ̃,
pè náh sɛ̃ ǹ yõ. 4 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «*Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò mɛ gbílkínɔ́lɛ névye pól tyí, à wil ǹ súfɔ̃́, ànɛ̂ ǹ no,
ànɛ̂ ǹ kétetɑ̃n tyí sɔkɔ. Pépi ye ǹnɛ n yilɔ.» 5 Képah ye Yesu

kɔ̃, à náh fɛ̃ gbı̆l yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí, nɛ yámpú yísyɔ́ ó yõ náh.
À ǹ gbɔ̏ sah pé yõ pè kɔ̃ pè dɛ. 6 Tɛ́, ǹ kwil névye-á yahle
sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ sɛ̃, kè ǹ gbȁn du.

Yesu ǹ tɔ̏ sȁ́hpú nɛ́pȋ̂ gbɔ̃nimî tõ

Képah náh, à yuku gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, à kyɩ névyelɛ n kwɔ
n kɔ̃. 7 Képah sɔkɔ, à ǹ *tɔ̏ sȁ́hpú nɛ́pȋ̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ tyah
pélɛ n tõ nímí nímínɛ. Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ *sétȁn yõ. 8 Tɛ́
mɛ kè gbah yo pé tyí nɛ, pàh n sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ, pè káh
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ, à wil pé kɔ kɔ lépló tyí sɔkɔ. Pè káh yõke
tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh pɔ́ tɔkɔ dah mɔ pé yõ. 9 Pè
lékyêh wɔ dyɩ, tɛ́ pè káh fwɔ̀mɔlɔnɔ nínɔ́ nínɔ́ mɔ. 10 Tɛ́ tõ
yo pé tyí: «Yâh kyɩ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ twah nɛ̂ tyí, yé tɛ̃ nɛ́npɔ́,
kè pɔ nɔ yé yálnɔ́ tyí. 11 Kwil nɛ̂ névye-à kyɩ yahle nɛ, yé
káh twah pé tyí, tɛ́ yahle yé wɛy nóhnɔ́lɛ, yâh n wil kénɛ
kwil sɔkɔ, yé yé gbyȇh nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ nɛ́npɔ́. Képah kɩ
pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 12 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̏ sȁ́hpú
mɛ sɔkɔ, à kyɩ tyah n yo n kɔ̃ no tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ.
13 Pè sɔ̏ mɛ sétȁn náhnáhlɛ n yĩni n wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ
yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ, pàh nɩrɩ tuke tɛ tɛ̃ tyí.

Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ ku dùkùlɛ

14 Légbɩ̃́nɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗɩ́ *Yerɔdi sɔ̏ mɛ Yesu tyípínɔ́lɛ n nohnɩ,
tir yɔ́ náh, ǹ yĩn sɔ̏ mɛ n gbilki ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Túkù nɛ
ńkɛ̃, *Wɛ̀lnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ, wăh ǹ syɩ wil lékyȋ wrɔ́, à pɔ.
Képah-á à kɔ̃, à tɛ̃ wɛ gbı̆lnɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́, túkù mó nɛ, *Yeli-
á. Túkù tɔ̃ nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-ò sɔ̃. 16 Yerɔdi-á sépi pól yɔ́nɔ́ noh sɛ̃, à nɛ, Nsyɔ̃-á,
páh sɔ̏ pè kɔ̃ pè ǹ yõ kãm, tɛ́ wăh ǹ syɩ yuku gbáh!

17 Kègbɩ yõ, Yerɔdi sɔ̏ pè kɔ̃ nɛ, pè Nsyɔ̃ tɛ̃ pukubi dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Yerɔdyadi yĩn ye à kɔ̃, à képah pɩ.
Yerɔdi sɔ̏ pi mɛ̀ tɔkɔ kyɩlɛ. Tɛ́ ǹ gbɛ̃̀nɗɩ́ Filipe kyɩ ye lésõ
ǹnɛ. 18 Ǹtɛ, Nsyɔ̃ ye sɔ̏ ké gbɩlɛ n yo Yerɔdi tyí nɛ, à náh
yĩnɛ à ǹ gbɛ̃̀nɗɩ́ kyɩ tɔkɔ. 19 Kăh pɩ sɛ̃, Yerɔdyadi sɔ̏ mɛ Nsyɔ̃
dyɔlɛ n yɔ, mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Ǹtɛ, à náh mɛ
ké syɔ̃-ǹsah wɛ. 20 Yerɔdi sɔ̏ mɛ Nsyɔ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye.
À sɔ̏ mɛ ǹ tíkílɛ n pɩ. À pĩ nɛ, wăh mɛ tírr pi kɛ̃́nɛ Liyel yah.
Wàh sɔ̏ ǹ wɛlɔlɛ n nohnɩ, kĕ ǹ fɔkɔ fɛ̃kɩ. Tɛ́, ǹ wɛlɔ tyí sɔ̏
kah nɔ ǹ tyí.

21 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi pɔ syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ, Yerɔdi
dúbínɔ́ yòh vȉnpɔnɔ syáh syah sɔ̃́lɛ. À sɔ̏ ǹ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ nɛ́-
ǹgbnɔ ye, ànɛ̂ ǹ mɛ́fwóbé yɔ̏tãmnɛ, à tahlɩ Kalile yɔ̏tãm pól

tyí, tɛ́ yõke ǹgbɛ̃ pɩ pé tyí.
22 Képah sɔkɔ, Yerɔdyadi písê de kyɩ yɔ̃ yi pé mɛ́-ńsah wɔ̀kɔ̀. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyí nɔ Yerɔdi ànɛ̂ ǹ náh névye tyí. À mɛ yo pípír tyí nɛ, wàh kɩ mɛ kwáhdúkú nɛ̂ tyí, à kè yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃.
23 Tɛ́ ǹ wo ǹ tyí nɛ, wàh kɩ kwáhdúkú nɛ̂ tyí yo, páh kɩ kélɛ à kɔ̃, kàh kɩ sɔ̃́ pɩ pé yɔ̃̏tɔ̃rí tɔ́nínɛ.
24 Wǎh yo sɛ̃́, pípír mɛ wil kyɩ ǹ yṹ piki yah nɛ, pé se yĩnɛ pé kwâh nɛ̂ tyí yo nɩ? Ǹ yṹ mó núkú à syah nɛ, à kyɩ yo ǹ tyí nɛ, à Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõlɛ pé kɔ̃.
25 Képah tɛ̃́nɛ, pípír núkú ǹ syɩ súú, à pɔ yo yɔ̃̏tɛ̃ ɗɩ̃́ tyí nɛ, à pɔ pé kɔ̃ Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃ yõlɛ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀.
26 Wǎh yo sɛ̃́, kè pɩ yèkwɔrɩlɛ yɔ̃̏tɛ̃ ɗɩ̃́ Yerɔdi tyí kègbɩlɛ. Tɛ́, à náh sɔ̃̏ mɛ ké tyí nɛ, pé pé vyãh vi pé wɔ́nɔ́ yĩnnɛ pé náh névye yɩ̃́ yah.
27 Nɛ́npɔ́ swɔ, yɔ̃̏tɛ̃ ɗɩ̃́ núkú ǹ tyah syíkípú sɔkɔ nɛ yɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm pɔ. Kénɛ ɗɩ̃́ mó kyɩ Nsyɔ̃ yõ kãm wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
28 tɛ́ pɔ kélɛ pípír kɔ̃ yɛ̃́víkȉ sɔkɔ. À mó kyɩ kélɛ ǹ yṹ kɔ̃.
29 Nsyɔ̃ *tɔ̃̏ sɛ̃́hpú-á képah noh sɛ̃́, pè pɔ ǹ lékó tɔkɔ, à kyɩ yĩ léyɛ̃́kȉ sɔkɔ.

Yesu nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nînɔ́ kyɛgbãm kɔ̃ yõkelɛ

30 Képah náh, Yesu tɔ̃̏npɩbɩ pé syɩ pɔ ǹ tnɔ̂, à pɔ pé tyípínȉ ànɛ̂ pé névye kwɔ dùkù pól yo à wɛ̃kɩ.
31 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pɔ́pú ànɛ̂ sɔ́kɔ́pú sɔ̃̏ mɛ dò. Yõke yõ yõ wrɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̏ mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̏ sɛ̃́hpú tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, à yo pé tyí nɛ: «Yé pɔ, á yuku gbɔ̀pɔlɛ, yé kyɩ mɩ yah kwéy.»
32 Pè mɛ de pé yahlɛ krótókè yɔ́ sɔkɔ, à gbɛ mɔ névyelɛ.
33 Tɛ́ névye náhnáh-á pè wɛ sɔ́kɔ́-ńsah, pè n gbɛ n mɔ sɛ̃́, pè mɛ pĩ, fɩ̃́ nɛ̂-á pè n yuku. Pè núkú wil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ tólɔ́lɛ gbáhkȉ yõ, à Yesupi dyàh tɛ̃ kyɩ de nɛ́npɔ́.
34 Yesu-á wil krótókè sɔkɔ, tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ mè wɛ sɛ̃́, pé yãm à tɛ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̏ mɛ, á kɩ nɛ yípɛ̃̂ sɔ̃́, fɛ̃-ò kɛ̃́nɛ sé tyí. Képah sɔkɔ, à tyah pélɛ ǹ kwɔ tyi náhnáhlɛ.
35 Ńvɩ̃́-á pɔ nɔ, ǹ tɔ̃̏ sɛ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ńvɩ̃́-á syi pɔ nɔ, tɛ́ tyah mɛ̀-á gbɛ̀nmɔnɔlɛ.
36 Wǎh náh ké wɛ̃kìlɛ névye kɔ̃, pè kyɩ yõke yah dwe gbɔ̀plɔ gbnɔ ànɛ̂ kwlo sɔkɔ.
37 À mɛ yo pé tyí nɛ, pépi yõkelɛ pè kɔ̃, pè yõ. Pè mɛ à piki yah nɛ, à se nɛ, pépi yõke dwe pè kɔ̃ pɔ́ pló lègbãmnɛ nɩ?
38 À mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyí nɩ? Ńkɛ̃, pè kyɩ yah tɛ. Pǎh kyɩ piki yah, pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ́-á mɛ pé tyí, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́lɛ.
39 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu nɛ, pè névye pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̏n tɩ̃̏nnɛ fílkȉ yõ.
40 Névye mó kɔ̃ tɛ̃ tɩ̃̏n tɩ̃̏nnɛ, lèkwɛ̌kwɛ ànɛ̂ tíkínínî pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
41 Pǎh kɔ̃ tɛ̃ tɛ, Yesu búrn plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi

tɔkɔ, à ǹ yah yõ yȋ̂nyõ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ búrn kwɔkɩ pè
kɔ̃ nɛ, pè dibi névye kɔ̃. Tɛ́ yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi tɔ dibi névye pól kɔ̃.
42 Képah tɛ̃́nɛ, pé pól yõ tɔ̃, 43 tɛ́ pè tɔ̃ pé búrn ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ
yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ gbétɔ́lɔ́ yȋ́ gbɔ̃ninɔ́lɛ. 44 Tɛ́ nónó-á
sɔ̃̀ yõke mɛ̀ yõ, pè sɔ̃̀ mɛ díbí nɛ́pȋ̂ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãmnɛ.

Yesu kɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ yõ

45 Nɛ́npɔ́ swɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyȋ mɔ, pè de krótókè sɔkɔ
nɛ, pè yuku pé yahlɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, Besayida kwil sɔkɔ.
Péwɔ mó tɔ́wû fin mɔ. 46 Wǎh pè fin mɔ tɛ, à yuku yɔ̃lɩ yɔ́
yõ, à kyɩ Liyellɛ n ni. 47 Lékɑ̃̂h-á mɔ, krótókè sɔ̃̀ mɛ yɔ nɩyɔ̃́,
tɛ́ ǹmɔ ó mɛ kènkwɑ̃̀h yõ. 48 Dǒ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ, yɑ̃́hkí mɛ
pélɛ n yohnɩ, pè mɛ n kwlɔ krótókè vyɔ́nmɔnto-ńsah. Tyah
dal gbȋ́nɛ, à tyah n kɔ n yuku pé tírrlɛ yɔ yɔ̃̀tah, à n yuku
pé kàl-ǹsah. 49 Pǎh à wɛ, à n kɔ sɛ̃́ yɔ yɔ̃̀tah, pè wɛ nɛ, lékó
mírkí yɔ́-á, tɛ́ tyah n de n syi. 50 Pé pól-á à wɛ sɛ̃́, pé sãm
yɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ́npɔ́ swɔ, à yo mɔ pé tyí nɛ: «Yé yé nɩ syãh,
ńmɔ ye. Yé káh tíkí pɩ.» 51 Tɛ́ de krótókè sɔkɔ pé tnɔ̂, yɑ̃́hkí
mó yȋn. Kè pɩ gbɛ̃̆ndùnȉnɛ náhnáh pé tyí. 52 Wǎh búrn pɩ
dò gbȉl nɛ̂ sɔkɔ, pè náh sɔ̃̀ ké dùkù pȋ, képah ye. Pé lékɑ̃́m
sɔ̃̀ kah tɛkɩ ké pȋ́nɔ́lɛ.

Yesu yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ Yenesarɛti sétáh yõ

53 Pǎh yɔ́-ǹgbɛ̃ kah, pè yȋni tɛ̃ Yenesarɛti sétáh yõ, tɛ́ pé
krótókè yȋn mɔ yɔ vyãh tyí. 54 Pǎh fyɔ̀ n tiki krótókè sɔkɔ,
névye núkú Yesu yah pȋ. 55 Pàh noh nɛ, wǎh mɛ ńyãh sɔkɔ,
pè n tyah pé yámpúlɛ n twah pé sɛ̃ sɛ̃ yȋ̂ sɔkɔ ywɔ̃ ywɔ̃
póllɛ, nɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí. 56 Yesu-à de ńyãh dùkù nɛ̂ sɔkɔ,
kwil ǹgbnɔ ànɛ̂ kwílpyé ànɛ̂ gbnɔ, névye pé yámpúnɔlɛ n
twah n pɔ ǹ tyí pé tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. Pè n pɔ n tyah ǹnɛ
n fal nɛ, à yɛ pé kɔ̃, pé wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh ó tyí. Nónó
pól-à fyɔ̀ wɛ tũ ǹ fwɔ̀mɔn vyãh tyí, pè n mó n dɛ.

7

Farisiyɛ̃nɔ ǹgbò wɑ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú túkù
wil Yerusalɛmɩ, à tuke mɔ pɔ Yesu tnɔ̂. 2 Pè pɔ kè kyɔmɩ
wɛ nɛ, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù-á mɛ n yõ gbɛ̃̆nsȉllɛ. Pè náh mɛ
pé gbɑ̃̀nnɛ n kãm n wu pé ǹgbòtãn tyí kɔ̃lɛ. 3 Tɛ́, Farisiyɛ̃nɔ
ànɛ̂ *Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ pól sɔ̃̀ ǹgbòtãn wɛ̃̀kɩ̀ mɛ̀ sàhnɔ́lɛ n kɔ. Pè
náh sɔ̃̀ yõkelɛ n yõ, nɛ́ pè náh pé gbɑ̃̀n kãm wu pallɛ. 4 Pàh
wil pɔ yòh sɔkɔ, pè náh yõkelɛ n yõ pé kɑ̃̀mnwèl-ǹkɛ̃̂nɛ.

Pè sɔ̀ pé ǹgbòtãn pɩ dùkùnɔ́ náhnáh yɩ́syɔ́ tɔ tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ kègbɩlɛ,
sɔ̃́-á wóhnɔ, ànɛ̂ pnɩ́, ànɛ̂ kɛ́sɛ̂n [ànɛ̂ sɛ̃ sɛ̃ yɩ̂nɔ́] wúnɔ́ dùkù
pèpɛynɛ. 5 Képah ye, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃kɩ̀ kwɔ́pú
mɛ Yesu piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú náh mɛ ǹgbòtãn
tyi sàhnɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ n yõ pé gbɑ̀n kɑ̀mnwu-ńkɛ̃́nɛ nɩ? 6 Képah
sɔkɔ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Gbɩ lésõ mɛ *Yesayi tyɩ́, wǎh Liyel wɛy
nɛ̂ yo yépi vyɛ̃y nini wɛ́kɩ́pú tyɩ́ sɔkɔ. Sɛ̃́ ye sɔ̀ à wãrkɩ sah
kélɛ:
‹Kénɛ névyelɛ, pè ńnɛ n gbilki vyãh ó sɔkɔ,
tɛ́ pé nɩ mɛ fɩ́ɩ́ ńnɛ.
7 Nɩ́rɩ́ nɛ̂-á pè n nɛ n pɩ ńmɔ tyɩ́, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ.
Tir yɔ́ náh, kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pè n nɛ n kɔ̃,
névye sàhnɔ́ ye kélɛ, ńmɔ tyɩ́ náh.›»*
8 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyɩ́: «Yépǐ Liyel tyi kɔ̀nsàhnɔ́lɛ n
milki, ǹ tɛ́ névye tyɩ́ sàhnɔ́lɛ n pɩ. 9 Yě n gbah n tɛ̃ Liyel tyi
kɔ̀nsàhnɔ́ yahle, ǹ tɛ́ yé ǹgbò wɑ̀llɛ n kɔ! 10 Sɔ̃́-á sɔ̀ *Moyisi
yo nɛ, névi-á yɩ̃nɛ à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹnɛ n gbilki. Képah náh pɩ,
névi nɛ̂-à ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ yilɔ, tɛ̃́-á yɩ̃nɛ kònmɔnɔlɛ. 11 Ǹtɛ,
yépǐ névyelɛ n kwɔ nɛ, névi-à yo ǹ sú tyɩ́, képah náh pɩ, ǹ
yṹ tyɩ́ nɛ, páh sɔ̀ nɛ, pé kwâh nɛ̂nɛ à kɔ̃, páh kélɛ Liyel kɔ̃
tɛ. 12 Yě ké gbɩ syi tɛ̃̀ kɔ̃ nɛ, à náh tɔ̃ yɩ̃nɛ à tir yɔ́ pɩ ǹ sú tyɩ́,
képah náh pɩ ǹ yṹ tyɩ́. 13 Kénɛ pɩ dùkù sɔkɔ ye, yě Liyel wɛy
pɩ nɔ̀nɔ́ tirlɛ yé ǹgbò wɑ̀l kwɔ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ yě n tɔ̃ sɛ̃́nknɔ
náhnáhlɛ n pɩ.»

Tyi nónó-á névilɛ n silki Liyel yah

14 Képah náh, Yesu ǹ syɩ tɔ́wû ye tuke, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé
póllɛ, yé noh ń tyɩ́, yé mó pɩ̃ nɛ, 15 kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil
kégbɔ́, à n de névi sɔkɔ, tɛ́ kɩ fɛ̃ tɛ̃̀ silki. Tɛ́, tyi nónó-á n wil
névi sɔkɔ, sépi-á n silki ǹnɛ. [16 Nɩ́kɩ́-à mɛ nɛ̂ tyɩ́ noh noh
tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ nɩ́kɩ́ sah noh!]»

17 Yesu-á yal tɔ́wû tnɔ̂, tɛ́ kyɩ de gbô gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ *tɔ̀ sɑ̃́hpú
ǹnɛ n piki n yah sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀ yõlɛ. 18 À mɛ pè syah nɛ, lékɑ̃́m
kɛ̃́ névye se pépi tɔlɛ nɩ? Pè kó pɩ̃ nɛ, névi-á kwâh nɛ̂nɛ n
dah n mɔ ǹ vyãh, képah náh fɛ̃ tɛ̃̀ silki n pi nɩ? 19 Kè náh n
de ǹ nɩ sɔkɔ. Kǎh ńkɛ̃́nɛ n de ǹ kèkùrkɩ̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à n kyɩ n
wilki n kwɛ, wàh de fɩlkɩ̀. Kénɛ wɛy sɔkɔ ye à yo pé tyɩ́ nɛ,
yõkenɔ pól-á kɩ fɛ̃ yõ. 20 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Tyi nónó-á n wil
névi fɔkɔ, sépi ye ǹnɛ n silki Liyel yah. 21 Fɔkɔ sõnɔ túkúnɩ̀
nónó-á n wil névi sɔkɔ, sépi ye à kɔ̃, ǎ ǹ minnɛ n pɩ fɔ̀fɩ́kɩ̀
sɔkɔ, ànɛ̂ yɩ̃be, ànɛ̂ kònmɔnɔ, 22 ànɛ̂ syɔ́ yõ yɩkɩ́nɔ́, ànɛ̂ yɩ̃́

* **7:7** 7.6 ànɛ̂ 7 - Yah n tɛ Yesayi 29.13 sɔkɔ.

yúkú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́pékè, ànɛ̂ yɩ̃́vɩ̂, ànɛ̂ sen kú-ńkɛ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ dyɔ́ yɔ́nɔ́, ànɛ̂ névye yĩn yɩ́kɩ́nɔ́, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́, ànɛ̂ tɔ̃ lékã́m kɛ̃́ sɔkɔ. 23 Kénɛ tyɩ́túkúǹ pól n wil névi sɔkɔ, à ǹnɛ n silki Liyel yah.»

Yesu sétɔ̃ yĩni wilki nɛ́pɔ̂ sê yɔ́ pîsê sɔkɔ

24 Képah náh, Yesu yal nɛ́npɔ́, à yuku Tiri sétáh yɔ̃. À kyɩ
wɔ̃bɩ twah gbô yɔ́ sɔkɔ. À náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, nɛ pĩ nɛ,
páh mɛ nɛ́npɔ́. Tɛ́, à náh tɛ̃ wɛ wɔ̃bɩ. 25 Nɛ́npɔ́ swɔ, pi yɔ́
sɔ̃̀ mɛ, *sétɔ̃lɛ ǹ písê sɔkɔ. Wǎh Yesu tyɩ́ noh sɛ̃́, à núkú pɔ
gbètukunɔ di ǹ yah. 26 Pi mɛ̀nɛ, *Nsyifu nɛ náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀
dubi Siri sétáh yɔ̃, Fenisi sɔkɔ. Wǎh pɔ, à sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni
nɛ, à sétɔ̃ yĩni wilki pé písê sɔkɔ. 27 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ yo
ǹ tyɩ́ nɛ, à yɛ wɛ̃́npɩ̀ ǹgbò kɔ̃, pè yɔ̃ tɔ̃. Wɛ̃́npɩ̀ yɔ̃ke náh yĩnɛ
kè tɔkɔ mɔ pã̀hnpye kɔ̃. 28 Pi mɛ̀ mó yo ǹ tyɩ́ nɛ, gbɩ-á, pé
Tɛ̃́-ǹgbɛ̃. Ǹtɛ, wɛ̃́npɩ̀-á yɔ̃kelɛ n yɔ̃, yɛ̃́nmɩ̂r nónó-à n syɩkɩlɩ
sétáh, pã̀hnpye kó ńkɛ̃́nɛ sépilɛ n tɔ̃ n yɔ̃ nɩ? 29 Képah sɔkɔ,
à yo pi mɛ̀ tyɩ́: «Á wɛy mɛ̀ yĩnnɛ, á syɩ n to n yuku. Sétɔ̃ ye
wil á písê sɔkɔ.» 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ ǹ syɩ to yuku gbô, à kyɩ
ǹ písê wɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yɔ̃. Sétɔ̃ sɔ̃̀ wil tɛ ǹ sɔkɔ.

Yesu nɩ̂kɩ̂tũ̂ màhmàhkɩ̀ wɛ́kɩ́-ò yɔ́ dɛ mɔ

31 Képah náh, Yesu yal Tiri sétáh yɔ̃, à kyɩ sɔkɔ Sidɔ̃ kwillɛ,
tɛ́ pyě Kwlogbãm kwil sétáh kah, à yuku Kalile yɔ tĩ̂nnɛ.
32 Nósyɔ́ mɛ nɩ́kɩ́tũ̂ yɔ́ tɛ̃ pɔ ǹ tyɩ́, màhmàhkɩ̀ wɛ́kɩ́-òlɛ, tɛ́
mɛ à ni nɛ, à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yɔ̃. 33 Képah sɔkɔ, à dɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ wil, à
gbɛ mɔ tɔ́wûlɛ, à kyɩ ǹ kèngblɔ dah mɔ dɩ̃́ ní sɔkɔ, tɛ́ sĩn mɔ,
à tuke ǹ nɛ́npɔ́rɩ́ tyɩ́. 34 Tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃, à mɩ dɔkɔ, tɛ́ yo
dɩ̃́ tyɩ́ pé kwil wɛy sɔkɔ: «Efata», nɛ̂-á pè n ye: «Yɩkɩ n mɔ.»
35 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ ní yɩkɩ mɔ, ǹ nɛ́npɔ́rɩ́ dɛ mɔ, à tyah n wɛkɩ
tɩ́rr. 36 Tɛ́, Yesu mɛ pè sni nɛ, pè káh kélɛ n yo n kɔ̃ névye
tyɩ́. Tɛ́, wǎh pélɛ n sni sɔ̃́, pè pyě wãnnɛ n mɔ ké yɔ́nkɔ̃nɔ
yɔ̃. 37 Pé gbã̀n kàhndunɔ tɛ̃ tyɩ́, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, gbɩ
yɔ̃, ǹ tyɩ́pɩ́nɔ́ pól-á mɛ kah plɛ! Wǎh nɩ́kɩ́tũbi nínɛ n yɩkɩ, tɛ́
kèdyɔ̀nɩ̀ nɛ́npɔ́rɩ́lɛ n dɛ n mɔ.

8

Yesu nɛ́pĩ̂ kèyɔ̃ nînɔ́ kɔ̃ yɔ̃kelɛ

1 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
Yesu tnɔ̂. Tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh náh sɔ̃̀ mɛ pé tyɩ́ sɛ̃́, à ǹ *tɔ̃̀ sã́hpú
ye, tɛ́ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, 2 tɔ́wû mɛ̀ yãm-á mɛ pé tɛ̃. Pé sèpĩ̀n

tɔ̃̀nɩ̀-á ànɛ̂ péwɔlɛ yɔ̀, tɛ́ yõ yõ kwâh náh mɛ pé tyɩ́. [3] Páh kɩ
pè fin mɔ, pè sɔkɔ kwɛkɩlɛ, pǎh kɩ kah kwlɔ wɛ̃̌kɩ̀ yah. Pé
túkù-á n wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ. [4] Képah tɛ̃̌ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yo ǹ tyɩ́
nɛ, pé se kɩ fɛ̃̌ wɛ ńyãh yõkelɛ gbɛ̃́nnɩ mɛ̀ sɔkɔ, kɩ pè kɔ̃, pè
kɩ yõ tɔ̃ nɩ? [5] Ȁ mɛ pè piki yah nɛ, búrn plɔ́ sɔ̃́ se mɛ pé tyɩ́
nɩ? Pè mɛ nɛ, kwǎrnɩ́nɔ́-á. [6] Képah sɔkɔ, à tɔ́wû kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃̌
sétáh, tɛ́ búrn plɔ́ kwǎrninɔ nɔ́pi tɔkɔ, à wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́
sè kwɔkɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi dibi névye kɔ̃. Pè mó sè
syi dibi pè kɔ̃. [7] Yɛ̃́nkyɔ́pɩ̀ yɩ́syɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé tyɩ́. Ȁ wɛkɩ Liyel
tyɩ́ sé tyɩ́ yõ, tɛ́ nɛ, pè sé tɔ tɔkɔ dibi pè kɔ̃. [8] Képah tɛ̃̌nɛ,
pé pól yõ tɔ̃, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɔ̃́nkwlɔnɔ tɛ́lɔ́ tuke mɔ tɔkɔ yɩ̃́
kwǎrninɔ. [9] Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè nɔ nɛ́pɩ̂ kèyõ nɩ́nɔ́
kénkɔ̃lɛ. Képah náh, à pè fin mɔ, [10] tɛ́ mó núkú de krótókè
sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, à yuku Dalmanuta kwil sétáh yõ.

Farisiyɛ̃nɔ gbɩ̌l yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

[11] Képah tɛ̃̌ sɔkɔ, *Farisiyɛ̃nɔ pɔ tyah yékɑ̂̂blɛ n pɩ Yesulɛ,
tɛ́ ǹ sɔ̃̀lɛ n mɔ n yah nɛ, à gbɩ̌l yɔ́ pɩ pé yah, nɛ̂-á kè wɛ̃̌kɩ
n pi nɛ, wǎh n wil Liyel tyɩ́. [12] Képah sɔkɔ, Yesu mɩ dɔkɔ
náhnáh, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Kû pɩ, tɛ́ kwɛy gbɩ̃ névye gbɩ̌lnɛ n
yah n kɔ̃? Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́, gbɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃̌ náh pè
wɛ̃̌kɩ n pi!» [13] Tɛ́ yal pé tnɔ̂, à de krótókè, à yuku yɔ́-ǹgbɛ̃̌
kahnɩnɛ.

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú lékɑ̃́m tɛ́kɩ́nɔ́lɛ

[14] Légbɩ̃́nɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ pé dyɔ fwɔ yõke tɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
Búrn pɔ́ núkú ó sɔ̃̀ mɛ pé tyɩ́ krótókè sɔkɔ. [15] Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ kè gbah yo pé tyɩ́: «Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ
*Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi búrn dɔkɔ dɔkɔ kwâhlɛ.» [16] Wǎh
yo sɛ̃̌, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yékɑ̂̂b mɔ nɛ, búrn kɛ̃̌ yɩ̃n-á à kɔ̃, à képah
yo. [17] Wǎh pè kyɔmɩ wɛ, à pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè
yékɑ̂̂blɛ n pɩ búrn kɛ̃̌ yɩ̃nnɛ nɩ? Pè kó tɔ̃̀nɩ̀ mɛ ké tyɩ́ yah
wɛ sɛ̃̌ nɩ? Pè kó kè pɩ̃ nɩ? Pé lékɑ̃́m se mɛ vɩ́kéntũnɔlɛ nɩ?
[18] Yɩ̃́-á mɛ pé tyɩ́, pè kó mɛ n yah nɩ? Nɩ́ mɛ pé tyɩ́, pè kó
mɛ n nohnɩ nɩ? Pé dyɔ kó mɛ n kwnɛ nɩ? [19] Páh lésõ búrn
plɔ́ kwló kwɔkɩ dibi nɛ́pɩ̂ kèyõ nɩ́nɔ́ kyɛgbãm kɔ̃, gbétɔ́lɔ́ yɩ̃́
sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè mɛ nɛ, gbɔ̃ninɔ́-á. [20] Ȁ tɔ̃
pè piki yah nɛ, tɛ́ páh lésõ búrn plɔ́ kwǎrninɔ kwɔkɩ dibi
nɛ́pɩ̂ kèyõ nɩ́nɔ́ kɔ̃, tɔkɔ yɩ̃́ sɔ̃́ se pè kwel yɔ̃́nkwlɔnɔlɛ nɩ? Pè
mɛ nɛ, kwǎrninɔ-á. [21] Képah sɔkɔ, à yo pé tyɩ́ nɛ, tɛ́, pè náh
tɔ̃̀nɩ̀ mɛ ké tyɩ́ yah wɛ sɛ̃̌ nɩ?

Yesu yɩ̃́tũ̂ yɔ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ Besayida kwil sɔkɔ

22 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú-á kyı yĩni tɛ̃ Besayida kwil, nósyɔ́
pɔ yɩ̋tû̃ yɔ́lɛ ǹ tyí, tɛ́ à ni nɛ, à tũ ǹ tyí. 23 Yesu mɛ yɩ̋tû̃ mɛ̀
gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à wil ǹnɛ kwil gbɔ̀pɔ, tɛ́ sĩn mɔ ǹ yɩ̋ sɔkɔ, tɛ́ ǹ
gbɑ̏n sah ǹ yõ, tɛ́ à piki yah nɛ, à se mɛ n yah nı? 24 Yɩ̋tû̃ dɩ̋
ǹ yah yɔ̃, tɛ́ nɛ, páh mɛ névyelɛ n yah yı̏rkɔ̀ɔ̀, sésân sɔ̃́. Tɛ́,
pǎh mɛ n kɔ. 25 Yesu tɔ̃ ǹ syı ǹ gbɑ̏n sah dɩ̋ yɩ̋ yah. Kǎh pı
sɛ̃́, à fɛ̃ n yah pnɛpnɛ, à dɛ. À yíyı̏n póllɛ n wah n pnɛ wɛ̃
sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yesu yo dɩ̋ mɛ̀ tyí nɛ, à sɔkɔ ǹ gbô, tɛ́ à
káh syɔ̃ kwil sɔkɔ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Yesu-á Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔlɛ

27 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpú yuku Filipe Sesarı
gbɔ̀plɔ kwlo tı̂̃nnɛ. Pǎh mɛ wɛ̃̀kì yõ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, à pè piki yah:
«Névye tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» 28 Ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ, túkù-á nɛ,
*Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, *Yeli-á. Túkù tɔ̃ nɛ,
*Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á ǹnɛ. 29 À mɛ tɔ̃ pè piki yah: «Tɛ́
yépi tɛ̃ tyí, ńmɔlɛ, nɛ̂ mɛ?» Képah tɛ̃nɛ, Pyɛrı yo ǹ tyí nɛ:
«*Krista ye álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.» 30 Képah
sɔkɔ, Yesu pè sni nɛ, pè káh kè yo nɛ syah.

Yesu ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyí yo

31 Képah sɔkɔ, Yesu tyah ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ n kwɔ nɛ, *Névi
Pi-á yĩnɛ à de yèvyɑ̃hrı sɔkɔ náhnáh. Yèwàhnì, ànɛ̂ *sárká
wı̏lkı̏pu yɔ̏tɑ̃m ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú-á kı à
yahle, tɛ́ kı à ko n mɔ n pi. Tɛ́, sèpı̏n tɔ̃́-ò sɔ̋lɛ, wǎh kı yuku.
32 Wǎh kénɛ wɛy yo dal mɔ pè syah sɛ̃́, Pyɛrı mɛ à ye kɛ̃kı,
à kyı tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃. 33 Képah sɔkɔ, Yesu ǹ yah vi
ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yah, tɛ́ lékàhlɛ Pyɛrı kɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí: «To ń tnɔ̂,
*sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃! Á fɔkɔ sõnɔ náh mɛ núkúlɛ Liyel tyílɛ. Névye
tyí kɔ̃ ye áwɔ n sõ.»

Yesu sɔ̏ tɛ̃ dùkùlɛ

34 Képah náh, à mɛ tɔ́wû ye pɔ ànɛ̂ ǹ *tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ, tɛ́ yo pé
tyí: «Névi nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ́yĩ
tyi yɛ, à mó ǹ *dahnı twah, à mó ńmɔ sɔ̏ tɛ̃.* 35 Sɛ̃́ ó ye:
Névi nɛ̂-á nɛ, páh pé minnɛ n pwah n mɔ, à kı tɛkı ké sɔkɔ.
Tɛ́ névi nɛ̂-á tɛkı ǹ min sɔkɔ ńmɔ ànɛ̂ nìvìnì wɛy sɑ̋n yĩnnɛ,
ǹmɔ min kı pwah. 36 Kè kı tir nɛ̂ pɛkı névi tyí, wàh kèkõyɔ̋
yî pól wɛ, tɛ́ kı n tɛkı n pi tyɛ́-ńkɛ̃́ min sɔkɔ? 37 Kwâh nɛ̂ tɛ̃
mɛ névi kı fɛ̃ kɔ̃, kı ǹ min dwe syi sah? 38 Kwɛy gbɩ̋ névyelɛ,
Liyel dêl ànɛ̂ tyípêl pípú ye pélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sen ku ńmɔ

* **8:34** 8.34 - Dahnı twáhnɔ́ n wɛ̃kı nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

tyɩ́, ànɛ̂ ń wɛy tyɩ́ yónɔ́lɛ pépi wrɔ́, *Névi Pi tɔ kɩ sen ku tɛ̃
yah, wàh sɔ̃̋ nɛ̂nɛ pɔ ǹ sú gblò sɔkɔ, ànɛ̂ *yɩ̃̂nyɔ̃ tɛ̃̀ntɔ̃belɛ.»

9

[1] Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyɩ́: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyɩ́
kègbɩ yɔ̃: Yépi nónó-á ásɔ̃̂, yé túkù náh n ku n pi, tɛ́ kɩ *Liyel
tɔ̃̋rɩ́ wɛ yɩ̃́nɛ, pɔ́ntɛnɔlɛ. Kè kɩ n pi tɛ̃̋nwɛnɔ ǹgbɛ̃nɛ.»

Yesu vɩ̀nmɔnɔ dùkùlɛ

[2] Sèpɩ̃̀n kénúkò-ò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃, à yuku pélɛ yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ yɔ́ yɔ̃. Pépi ó ye
sɔ̃̀ pé yahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Tɛ́, ǹ dùkù mɛ vi mɔ pé yah sɔkɔ.
[3] Ǹ flɔ piki, à n tɛ̃ pérpér. Ké névi náh mɛ kèkɔ̃yɔ̃̋ kɩ fɛ̃ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ piki n pi sɛ̃̋ntɛ̃̀nɛ. [4] Képah sɔkɔ, *Yeli ànɛ̂ *Moyisi wil
pé yah, mɛ n yãh ànɛ̂ Yesulɛ. [5] Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo Yesu
tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, kăh yɩ̃nɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂. Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃̋nɔ́
pɩ ásɔ̃̂, núkúlɛ ǹmɔ tyɩ́lɛ, núkúlɛ Moyisi tyɩ́lɛ, núkú mó pɩ
Yeli tyɩ́lɛ. [6] Pyɛrɩ náh sɔ̃̀ pĩ, wăh nɛ̂ yo n pi, képah ye. Tɩ́kɩ́
sɔ̃̀ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kɔ́pú nɛ́pɩ̃̂ nɩ́mɩ́ kah tɛ̃. [7] Păh mɛ képah sɔkɔ,
ńyɩ̃̋rkɩ̀ yɔ́ pɔ fob mɔ pé yɔ̃. Kénɛ ńyɩ̃̋rkɩ̀ sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ n wil
pè n nohnɩ nɛ: «Ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̀, ńmɔ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́dɩ̃́ ye ǹnɛ. Yé nɛ
n nohnɩ ǹ tyɩ́!» [8] Kénɛ nɩ́ yɔ̃, *tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú-á yah kɔ̃ pé gbɔ̀plɔ
sɔkɔ, pè náh tɔ̃ névi wɛ. Yesu núkúnɩ́ ó sɔ̃̀ wũ ànɛ̂ pélɛ.

[9] Păh mɛ yɔ̃lɩlɛ n tiki gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu pè sni nɛ, păh tir nɛ̂
wɛ, pè káh kè yãh névye syah, kè pɔ nɔ *Névi Pi yúkúnwɩ̃̀lnɔ́
tyɩ́ lékyɩ̂ wrɔ́. [10] Pè mɛ snɩ́nɔ́ mɛ̀ tɛ̃ yɩ̃n, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ wɛ̃nɛ n
piki n yah nɛ, kû se à n ye lékyɩ̂ wrɔ́ yúkúnwɩ̃̀lnɔ́lɛ nɩ?
[11] Képah tɛ̃̀nɛ, pè tyah ǹnɛ n piki n yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́
*Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú nɛ, Yeli ǹgbò-á yɩ̃nɛ à pɔ? [12] À yo
pé tyɩ́: «Yeli ǹgbò ye yɩ̃nɛ à pɔ tyi pól tɔ̃ sah. Ǹtɛ, kû pɩ kè
wɑ̃rkɩ sah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ nɛ, Névi Pi-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ
pɩ náhnáh, tɛ́ pè kɩ ǹnɛ n yilɔ nɩ? [13] Ǹtɛ, mé kélɛ n yo n
dal n mɔ yé tyɩ́ nɛ, Yeli-á pɔ tɛ. Tɛ́, névye-á à pɩ pé dyɔ dyɔ
tɛ̃̀nɛ. Sɛ̃̋ ye sɔ̃̀ kélɛ wɑ̃̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ ǹ
tyɩ́ yɔ̃.»

Yesu sétɔ̃ yɩ̃ni wilki wɛ̃̋npir yɔ́ sɔkɔ

[14] Képah sɔkɔ, păh yɩ̃ni tɛ̃ *tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú tɛ́lɔ́ tnɔ̂, pè tɔ́wû ǹgbɛ̃
yɔ́ wɛ, pè mɛ pè kore vi, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú mɛ
yékɑ̂̋blɛ n pɩ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú nɔ́pilɛ. [15] Névye-á núkú Yesu wɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, kè pɩ pé tyɩ́ gbɛ̃̋ndùǹ̀nɛ. Pè to kyɩ wɛkɩ ǹ tyɩ́. [16] Yesu
mɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃̋hpú piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ yékɑ̂̋b se pè n pɩ pélɛ

nɩ? 17 Ǹtɛ, ɗĩ́ yɔ́ sȍ mɛ tɔ́wû sɔkɔ, ǹmɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò
ɗĩ, páh pɔ pé píɗĩ́nɛ ǹ tyɩ́. *Sétõ yɔ́-á mɛ ǹ sɔkɔ, mɛ à pɩ
kèdɔ̀kɩ̀lɛ. 18 Kě ǹnɛ n kwel n min n kɔ̃ tȁntȁn pól sɔkɔ sétáh.
Gbèfɔ̀kɔ̀píkínì n nɛ n wil ǹ vyãh, tɛ́ ǎ ǹ yĩ́nílɛ n tah, ànɛ̂ ǹ
wil n kɔkɔ. Képah-á, pé pɔ ǹnɛ ǹ tȍ sã́hpú tyɩ́ nɛ, pè sétõ
mɛ̀ yĩni wilki ǹ sɔkɔ, tɛ́ pè náh tɛ̃ wɛ. 19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu
mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂ névye, pé se kɩ tɛ̃ pélɛ pópó,
kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂ tyɩ́ nɩ? Pé se kɩ pè so sah, kɩ pɔ syɩ gbĩ́ nɛ̂
tyɩ́ nɩ? Ǹkɛ̃, pè pɔ ǹnɛ pé kɔ̃. 20 Pè mó pɔ ǹnɛ à kɔ̃. Sétõ-
á fyɔ̀ Yesu wɛ, à piri yike kègbɩlɛ, à syɩkɩ sétáh, à n pil n
kɔ̃ gbèfɔ̀kɔ̀píkínìnɛ ǹ vyãh. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piri sú
piki yah nɛ, gbĩ́ nɛ se kè tyah ǹ tyɩ́ nɩ? Ȁ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹ
wɛ̃́npir gbĩ́ dùkù-á. 22 Kèyahlɛ, sétõ-á ńkɛ̃́nɛ à tɔkɔ n min n
dah n mɔ nyàh, képah náh pɩ, ni sɔkɔ, ǹ kò-ǹsahlɛ n yah n
kɔ̃. Ǹtɛ, wàh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, à pé yãm yah, à mó pé yohnɩ
mɔ. 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ɗĩ́ mɛ̀ tyɩ́: «Máh kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi
wɔ̀...! Tyi pól kɩ fɛ̃ pɩ Liyel yõ sɛ̃́-ò tyɩ́.» 24 Nɛ́npɔ́ swɔ, piri
sú gbo mɔ nɛ: «Mé sɛ̃ ké yõ, tɛ́ kè mɛ tah ń tyɩ́. Ń yohnɩ mɔ
ké sɔkɔ.» 25 Képah sɔkɔ, Yesu-á névye wɛ, pè n to n tuke pé
yõ sɛ̃́, à dírí kɔ̃ *sétõ mɛ̀ yõ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á névilɛ
n pɩ kèdɔ̀kɩ̀ ànɛ̂ níkítũ̂nɛ, à wil piri mɛ̀ sɔkɔ! Tɛ́ à káh tɔ̃
de yah ǹ sɔkɔ! 26 Wǎh yo sɛ̃́, sétõ mɛ gbo mɔ, tɛ́ piri yike
kègbɩlɛ, tɛ́ mó wil ǹ sɔkɔ. Piri núkú pɩ tɛ̃ kúnɔ́ sɔ̃́, fɔ́ɔ́ névye
náhnáh n yo nɛ, wǎh ku. 27 Ǹtɛ, Yesu mɛ à tɛ̃ ǹ gbȍ tyɩ́, à
yilki sah. Piri yuku yĩn.

28 Yesu-á de wɔ̀kɔ̀ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sã́hpú ye sȍ wũ
pé yahlɛ, tɛ́ pè mɛ à piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pépi náh tɛ̃ wɛ
sétõ mɛ̀ yĩni wilki piri sɔkɔ nɩ? 29 Ȁ mɛ yo pé tyɩ́: «Nírí ó
sɔkɔ ye kénɛ sétȁn dùkù kɩ fɛ̃ yĩni.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyɩ́ yo

30 Pǎh yal nɛ́npɔ́, pè mɛ Kalile kwlolɛ n kah, tɛ́ Yesu náh
sȍ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pè pé mɛ́-ńsah pĩ. 31 Tir yɔ́ náh, à sȍ mɛ ǹ
*tȍ sã́hpúlɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ n yo pé tyɩ́: «*Névi Pi kɩ n dahbɩ
n pi névye gbȍ. Pè kɩ à ko mɔ, tɛ́ sèpȉn tɔ̃-ò sõ̋lɛ, à kɩ yuku.»
32 Ǹtɛ, ǹ tȍ sã́hpú náh sȍ mɛ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ, tɛ́ tíkí sȍ
mɛ pè tɛ̃ ǹ píkínyahnɔlɛ.

Nɛ̂ tɛ̃̀ kal?

33 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Kapɛrnayim kwil sɔkɔ. Pǎh mɛ
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu ǹ *tȍ sã́hpú piki yah nɛ tir nɛ̂
yékȃb se sȍ pè n pɩ wɛ̃̀kɩ̀ yah nɩ? 34 Ǹtɛ, pè náh tir wɛ yo.

Tir yɔ́ náh, pè sɔ̏ mɛ yékâ̂blɛ n pɩ wɛ̃̏kɩ̀ yah nɛ, pé pĩ pépi
wrɔ́ nɛ̂ tɛ̃̌-á kal. 35 Képah sɔkɔ, Yesu kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú
nɛ́pî̂ gbɔ̃nimí ye, tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yah
yétɛ̃̏nɛ, ǹmɔ yĩnɛ à pɩ pé no náhtũnɛ, à mó pɩ tɔ̃̏npɩlɛ pé
tyí.» 36 Képah tɛ̃̌nɛ, à wɛ̃́npir yɔ́ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́. Tɛ́ à tɛ̃ kɔ̃hlɩ
ǹ nɩ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí: 37 «Névi nɛ̂-à wɛ̃́npir mè kénkɔ̃
tɛ̃́nɔ́ plɛ́ ńmɔ yĩn yɔ̃, ńmɔ ye tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ́. Névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́
plɛ́, ńmɔ ó náh tɛ̃̌ tɛ̃ plɛ́: Ǹtɛ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, ǹmɔ ye à
tɛ̃ plɛ́.»

Á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ

38 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ yo Yesu tyí nɛ, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, pépi-á
ɗĩ́ yɔ́ wɛ, à mɛ *sétɑ̃̏nnɛ n yĩni n wilki ǹ yĩn yɔ̃. Tɛ́, à náh
sɔ̏ mɛ pépilɛ. Képah-á pé kɔ̃, pé nɛ pé à yĩni mɔ ké pínɔ́lɛ.
39 Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé káh à yĩni mɔ. Névi náh fɛ̃ gbĩ̌l pɩ
n pi ńmɔ yĩn yɔ̃, tɛ́ kɩ tɔ̃ ńmɔ yĩnnɛ n yɩkɩ nɛ́npɔ́ swɔ. 40 Tir
yɔ́ náh, á sépɛ náh nɛ̂nɛ, á pèpɛy nɛ ye ǹnɛ. 41 Kègbɩ yɔ̃, mé
kélɛ n yo yé tyí: Yáh pɩ *Krista tyílɛ, névi nɛ̂-à ni ńgbíyĩ́nɛ
yé kɔ̃ yé wɔ képah yĩnnɛ, ké pèpɔrɩ kɩ dyah ólɛ à dyah.

Tyi nónó-á yo gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ

42 Wɛ̃́npì nónó-á sɛ̃ ńmɔ yɔ̃, névi nɛ̂-à pé sɔkɔ nɛ yɔ́ yɔ̃
yɩkɩ dah mɔ tyípêl sɔkɔ, kè kɩ sɔ̏ fɔ̃́nfɔ̃́ pè dáh-ǹgbɛ̃ toh tɛ̃̌
yègbɩ sɔkɔ, pè kyɩ min dah mɔ yɔ́ntî ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 43 Á gbɔ̏-à
n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de
gbɔ̏ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ. Kèpah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbɑ̃̏n nínì
kyíndenɔlɛ ní-ńkɛ̃̂ nyàhnpèkè sɔkɔ. [44 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃
nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.]
45 Á gbáhkɩ̀-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ, kè kɑ̃m n milki,
ǹ tɛ́ n kyɩ n de gbáhkɩ̀ núkúlɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min sɔkɔ. Képah kɩ
fɔ̃́nfɔ̃́ kal á gbyɛ̂̂h nínì mínndahnmɔnɔlɛ nyàhnpèkè sɔkɔ. [
46 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè náh n ku, ànɛ̂ ké
nyàhnpèkè náh n ni.] 47 Á yĩ́-à n dah n mɔ álɛ tyípékè sɔkɔ,
kè wilki n milki, ǹ tɛ́ n kyɩ n de yĩ́ núkúlɛ *Liyel yɔ̃̏tɔ̃rí
sɔkɔ. Képah kɩ fɔ̃́nfɔ̃́ kal á mínndahnmɔnɔ yɔ̃ yĩ́ nínɔ́lɛ
nyàhnpèkè sɔkɔ. 48 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, kèfyɔ̃ nónó-á willɛ n yɔ̃, sè
náh n ku, ànɛ̂ ké nyàhnpèkè náh n ni.

49 Képah ye, no pól kɩ tɔ̃ sah nyàhlɛ, sɔ̃́-á pnɛ n pɩ kélɛ.
50 Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Tɛ́ ké syĩ́nsyĩ́-à wil ké sɔkɔ,
sɔ̃́ mɛ yé kɩ tɔ̃ fɛ̃ pɩ kélɛ, tɛ́ kè kɩ tɔ̃ nɔ? Yé pnɛ mɔ yé gblɔ̌y
sɔkɔ, yé tɛ̃ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.»

10

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ fúr yíkínɔ́ tyí sɔkɔ

1 Yesu-á yal nɛ́npɔ́, à kyɩ Yude sétáh yõ, tɛ́ yuku Yurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ. Képah sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ̃ tuke mɔ ǹ tnɔ̂. Ȁ
mɛ tyah pélɛ n kwɔ ǹgbò tyí kɔ̃lɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, *Farisiyɛ̃nɔ
yísyɔ́ nɔ de ǹ tnɔ̂ nɛ, pé kyɩ ǹ sɔ̃̀ mɔ yah. Tɛ́ ǹnɛ n piki n
yah nɛ, ké wɛ̃kì se mɛ dɩ̃́ tyí kɩ ǹ kyɩ fin mɔ nɩ? 3 Ȁ mɛ yo pé
tyí nɛ, tir nɛ̂ se sɔ̃̀ *Moyisi yo sah pé tyí nɩ? 4 Pè mɛ nɛ ńkɛ̃,
Moyisi-á ké wɛ̃kì kɔ̃ nɛ, wâh á kyɩlɛ n fin mɔ, á ǹ fínnmɔnɔ
tàrfyɔ̀ sɛ́bɛ̃ pɩ à kɔ̃. Ȁ mó à fin mɔ. 5 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu yo
pé tyí: «Yépi kùkùtǎhkì yĩn ye, Moyisi mɛ ké wɛ̃kìlɛ yé kɔ̃
sɛ̃. 6 Ǹtɛ, kèkõyɔ̃́ mɔ gbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ ànɛ̂ sê ye Liyel mɔ. 7 Képah
ye, dɩ̃́ kɩ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ sah, tɛ́ kɩ kyɩ yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂
ǹ kyɩlɛ, 8 tɛ́ pé nímí kɩ pɩ núkúlɛ. Képah sɔkɔ, pè náh tɔ̃ n
pɩ n pi nímínɛ, pè kɩ pɩ núkúlɛ. 9 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel-á nɛ̂ kwrɔ
mɔ, névi káh kè gbɛkɩ.»

10 Pǎh de wɔ̀kɔ̀, ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɔ̃ à piki yah wɛy mɛ̀ yõlɛ.
11 Ȁ mɛ yo pé tyí: «Dɩ̃-à ǹ kyɩ fin mɔ, tɛ́ tɔ̃ sê yɔ́ tɔkɔ, à
tyípékè pɩ ǹ kyɩ gben tɛ̃ tyí fɔ̀fíkì sɔkɔ. 12 Sɛ̃ ó ye tɔ̃, sê-à
ǹ pɛ yahle, tɛ́ kyɩ de dɩ̃́ yɔ́ tyí, à tyípékè pɩ fɔ̀fíkì sɔkɔ ǹ pɛ
gben tɛ̃ tyí.»

Yesu sɑ̃m mɔ wɛ̃npɩ̀ sɔkɔ

13 Képah tɛ̃nɛ, névye pɔ wɛ̃npɩ̀lɛ Yesu tyí nɛ, à ǹ gbɑ̃̀n sah
pé yõ. Tɛ́ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ tyah dírílɛ n kɔ̃ pé yõ. 14 Wǎh
képah wɛ sɛ̃, à yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì sɔkɔ nɛ: «Yé
yɛ wɛ̃npɩ̀ kɔ̃, pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyí. Yé káh pé yahlɛ n
kɔ̃. Nónó dùkù-á mɛ kénɛ wɛ̃npɩ̀ sɔ̃, *Liyel yɔ̃̀tɔ̃rílɛ pépi tyí
ye. 15 Mé kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Névi nɛ̂-à *Liyel tɔ̃́rí fɛ̃
syi ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir sɔ̃, à náh kè wɛ n de n pi póllɛ.» 16 Képah
sɔkɔ, à wɛ̃npɩ̀ tɛ̃, tɛ́ ǹ gbɑ̃̀n sah pé yõ, à sɑ̃m mɔ pé sɔkɔ.

Tàhdɩ̃́ yɔ́ pɔ Yesu tyí

17 Képah náh, Yesu-á n yuku wɛ̃kì yah, dɩ̃́ yɔ́ to pɔ
gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à piki yah nɛ, kwɔ́-ò pèpɛy, pé se
kɩ pɩ sɔ̃, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nɩ? 18 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Sɔ̃
mɛ, tɛ́ á ń ye pèpɛynɛ? Nɛ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ. Liyel ó ye
pèpɛynɛ. 19 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɩ̃ kè, nɛ̂-á n yo nɛ, káh
nɛ́kókè mɔ, káh fɔ̀fíkì pɩ, káh yĩbe yĩ, káh mìnì sah á ní-ò
yõ, káh nɛ n syɩkɩ nɛ yõ, á sú ànɛ̂ á yṹnɛ n tɛ̃ plɛ.»* 20 Wǎh
yo sɛ̃, dɩ̃́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pɩ

* **10:19** 10.19 - Yah n tɛ Ekisode 20.12-16 sɔkɔ.

pé wɛ̃npir gbĩ́ dùkùlɛ. 21 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ à yah tyɩ́nɔnɔ
sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, tyɩ́núkú-á yah kwlɔ ǹ tyɩ́: À kyɩ ǹ gbȁn
yî pól yãm, à mó sé pɔ́ dibi yãmtãm kɔ̃. Képah sɔkɔ, wǎh kɩ
yȋnyõ tahrɩ wɛ, à mó pɔ pé sȍ tɛ̃. 22 Tɛ́, dĩ́ mɛ̀-á képah noh
sɛ̃́, ǹ yah yɩkɩ. À sɔkɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ. Tahrɩ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ tyɩ́,
képah ye.
23 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu ǹ gbɔ̀plɔ yah kore vi, tɛ́ yo ǹ *tȍ sáɋhpú
tyɩ́: «Tahbɩ dénɔ́lɛ *Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, kè mɛ tah dɛ́!» 24 Kénɛ
wɛy ǹ tȍ sấhpú gbȁn du kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyɩ́:
«Ń wɛ̃́npȉ, Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ dénɔ́ mɛ tah náhnáh. 25 Yȁhmɩ́kì
dénwȉlnɔ́lɛ sèndi pwȁh sɔkɔ, képah kɩ fàhfàh kal, tàh dénɔ́lɛ
Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.» 26 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé gbȁn kah du. Pè wɛ̃nɛ
n piki n yah pé tyɩ́ tyɩ́lɛ nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kɩ mó pwah nɩ?
27 Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Névi tɛ̃ tyɩ́, kè náh fɛ̃ n pɩ
n pi, tɛ́ Liyel wɔ tyɩ́, kè kɩ fɛ̃ pɩ. Ǹmɔ tɛ̃ wɛ tyi pól tyɩ́.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹtɛ, pépi-á tyi pól sah ǹmɔ
sȍ tɛ̃ yĩnnɛ. 29 Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal mɔ
yé tyɩ́ nɛ, névi nɛ̂-à fɛ̃ syi, ǹ kéte, ànɛ̂ ǹ yũ̋pyé, ànɛ̂ ǹ yũ̋, ànɛ̂
ǹ sú, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npȉ, ànɛ̂ ǹ swɛ̃y sah ńmɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sấn yĩnnɛ, 30 tɛ̃ kɩ sɛ̃́nknɔnɔ lèkwɛ̌kwɛ wɛ kèkõyő mɛ̀
sɔkɔ. À kɩ kétlo, ànɛ̂ yũ̋pyé, ànɛ̂ yũ̋bí, ànɛ̂ wɛ̃́npȉ, ànɛ̂ swɛ̃y
wɛ. À kɩ fɔ̃̋hnɔ́ tɔ wɛ, tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ ńsɔ̃̋ kèkõyő sấn
sɔkɔ. 31 Nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ gbrolɛ, pé náhnáh kɩ pɔ
n pɩ n pi nɛ tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ nónó-á mɛ núkúnúkú nɛ tɛ́lɔ́lɛ, pé
náhnáh kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ gbrolɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yúkúnɔ́ tyɩ́ yo kɛ tɔ̃́-òlɛ

32 Yesu ànɛ̂ ǹ *tȍ sấhpú sȍ mɛ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃ n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. À sȍ mɛ n kɔ ǹ tȍ sấhpú yahlɛ. Légbĩ́nɛ,
pé fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ. Tɛ́ nónó tɔ-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃, tɩ́kɩ́ sȍ mɛ pè
tɛ̃. Képah sɔkɔ, à ǹ tȍ sấhpú nɛ́pȋ gbɔ̃nimí ye kɛ̃kɩ pé yahlɛ,
à kyɩ tir nɛ̂-á kɩ à yĩni n tɛ̃ n pi, ké yah yo pè syah. 33 À
nɛ: «Yé yah, á wɛ dɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ yɔ̀. *Névi
Pi kɩ dahbɩ *sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃̌kɩ̀ kwɔ́pú gbȍ. Pè kɩ à mɔ kũ kɔ̃, tɛ́ kɩ à dahbɩ Liyel yõ
sɛ̃́-ńkɛ̃̄pú gbȍ. 34 Pépi kɩ kɔ̃̋lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ kɩ n sĩn n mɔ ǹ
yõ. Pè kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à ko mɔ. Tɛ́, ké sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̃̋lɛ,
à kɩ yuku.»

Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á nɛ̂ ni

35 Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, Sebede wɛ̃́npȉlɛ, pè nɔ de Yesu tnɔ̂,
tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, tir nɛ̂-á pé pɔ nɩ́-ńsah ǹ tyɩ́, páh mɛ

ké tyí nɛ, à kè pɩ pé tyí. 36 À mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂ se pè
nɛ, pé pɩ pé tyí nɩ? 37 Pè mó yo ǹ tyí nɛ, wàh kyɩ yĩni tɛ̃ ǹ
yɔ̃̀tɔ̃rí tyah sɔkɔ, à yɛ pépi sɔkɔ nɛ núkú tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀, ní-ò
mó tɛ̃ ǹ gbɛ̃̆yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀. 38 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂-á
yé n ni, yé náh kè pĩ. Yé se kɩ fɛ̃ wɔ ń wɔ wɔ wóh sɔkɔ, kɩ
de wil yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí kɔ̃lɛ?» 39 Pè mɛ à syah nɛ, páh
kɩ tɛ̃ wɛ. À mɛ yo pé tyí: «Gbɩ ye, yé kɩ n wɔ n pi ń wɔ wɔ
wóh tɛ̃̀ wɔ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n de n wil n pi yèvyãhrɩ sɔkɔ ń tyí
kɔ̃lɛ. 40 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á n tɛ̃ n pi ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ ànɛ̂ ń gbɛ̃̆yĩ̀nɛ̀ sɔ̃̀,
képah náh n wil n pi ńmɔ tyí. Kénɛ tɛ̃̀-ǹtɛ̃̀n kɩ pɔ névye kɔ̃
n pi, Liyel-á sè tɔ̃ sah nónó yĩnnɛ.»

41 *Tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbãm tɛ́lɔ́-á képah noh sɛ̃́, pé fɔkɔ vyãh
Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ. 42 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ pé pól ye, tɛ́ yo
pé tyí: «Yé pĩ nɛ, sétáh mɛ̀ yɔ̃ kwlo yɔ̃̀tãm-á pé kwil tãnnɛ n
tɛ̃ n sah pé dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ, tɛ́ kwil nɛ́-ǹgbnɔ n mó pé tǎhkɩ̀lɛ
n sah névye yɔ̃. 43 Ǹtɛ, yépi tyí náh n pɩ n pi sɛ̃́. Gbɛ̃̀ntɛ̃̀
náhlɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé pɩ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̆y
pɩ yé tɔ̃̀npɩlɛ. 44 Tɛ́, yépi sɔkɔ nɛ̂-à mɛ kɩ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɔ̃rí
yah n kɔ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̃̆y pɩ yé pól yɔ̃lɛ. 45 Tir yɔ́ náh, *Névi Pi
náh pɔ nɛ, névye tɔ̃̀lɛ n pɩ péwɔ tyí. Ǹmɔ ye pɔ tɔ̃̀ pɩ yĩnnɛ
névye tyí, tɛ́ kɩ ǹ min kɔ̃ névye náhnáh yɔ̃ dwe yĩnnɛ.»

Yesu yĩ́tũ̂ dĩ́ Bartime yĩ́ yɩkɩ mɔ

46 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yeriko kwil. Yesu, ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú,
ànɛ̂ tɔ́wũ̂ ǹgbɛ̃-á n wil kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yĩ́tũ̂ dĩ́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃̀gbalɩ sɔkɔ, mɛ n ni n syi. Time píđĩ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, pè n
ye Bartimelɛ. 47 Wǎh noh nɛ, Nasarɛti Yesu-á n sɔkɔ, à tyah
n de n syi nɛ, Yesu, *Davidi píđĩ́, à pé yãm yah. 48 Képah
sɔkɔ, náhnáh sɔ̃̀ mɛ ǹ vyãhlɛ n tũ. Ǹtɛ, à tɔ̃ n kah n de n
syi nɛ, Davidi píđĩ́, à pé yãm yah. 49 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yĩn, tɛ́
nɛ, pè à ye yah. Pè mɛ yĩ́tũ̂ dĩ́ ye yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ nɩ
vɩ, à mó yuku, wǎh mɛ ǹnɛ n ye. 50 Dĩ́-á képah tɛ̃ noh, à ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ milki, tɛ́ yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂̃h yɔ̃, à yuku Yesulɛ
n yĩkɩ. 51 Yesu mɛ à piki yah: «Kû mɛ á nɛ, mé pɩ á tyí?»
Yĩ́tũ̂ dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, à kè pɩ, pé tɔ̃ nɛ n yah. 52 À
mɛ yo ǹ tyí: «Nɛ n yuku, ńmɔ yɔ̃ sɛ̃̀nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» Nɛ́npɔ́
swɔ, ǹ yĩ́ yɩkɩ mɔ, à mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

11

Yesu de dùkùlɛ Yerusalɛmɩ

1 Pǎh de n tɛ Yerusalɛmɩnɛ, pè sȍ mɛ yúkɛy Betefase ànɛ̂
Betani kwillɛ, Wólɩ́vyê sésân yɔ̃lɩ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, Yesu ǹ
*tȍ sɑ̋hpú sɔkɔ nɛ́pɩ̂ nímí wilki tõ, 2 tɛ́ mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pè
kyɩ kwil nɛ̂-á pé yahlɛ. Pàh kɩ kyɩ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pǎh kɩ
ńkwɛ̃̋ndyɩ́pɩ́rɩ́ yɔ́ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ, névi náh dɔkɔ yah
nɛ̂ yõ. Pè à dɛ pɔ. 3 Tɛ́, névi-à kɩ pè piki yah nɛ, sɔ̃̋ se, tɛ́
pè ǹnɛ n dɛ nɩ, pè yo ǹ tyɩ́ nɛ, ǹ yétȏ-á mɛ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ dɩ̃́ tyɩ́.
Tɛ́ wǎh kɩ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ núkúnúkú ásȏ̃. 4 Képah sɔkɔ, pè
mó sɔkɔ, à kyɩ ńkwɛ̃̋ndyɩ́pɩ́rɩ́ mɛ̀ wɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ kégbɔ́,
gbô yɔ́ yah, wɛ̃̆kɩ̀ gbɔ̀pɔ. Pè mɛ à dɛ. 5 Nónó-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́,
pé túkù pè piki yah nɛ, kû se pɩ, tɛ́ pè ńkwɛ̃̋ndyɩ́pɩ́rɩ́ mɛ̀nɛ n
dɛ nɩ? 6 Képah sɔkɔ, Yesu-á sȍ pè tõ sɔ̃̋, pè képah yo no tyɩ́.
No yɛ pè kɔ̃, pè à dɛ sɔkɔ. 7 Pè mɛ pɔ ńkwɛ̃̋ndyɩ́pɩ́rɩ́ mɛ̀nɛ
Yesu tyɩ́. Tɛ́ pé flɔ mɔ ǹ yõ, Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 8 Névye náhnáh
mó pé flɔ mɔ wɛ̃̆kɩ̀ yõ. Túkù mó fɔ̀kɔ̀nɩ̀ kɔ̃lɩ kyẽh sɔkɔ, à n
mɔ n yuku wɛ̃̆kɩ̀ yõ sɔkɔ. 9 Pǎh n yuku, nónó-á sȍ mɛ n kɔ
Yesu yahlɛ, ànɛ̂ nónó-á mɛ ǹ sȍ tɛ̃, pè sȍ mɛ n gbo n mɔ, mɛ
yo tũ nɛ: «Wosanna, Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel yĩn pɩ gblò! Nɛ̂-á n pi ǹ
yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ! 10 Ɑ́ sútó *Davidi tɔ̃̋rɩ́ nɛ̂-á n
pi, Liyel sãm mɔ ké sɔkɔ! Wosanna, Liyel yĩn pɩ gblò yĩ̂nyõ
sɔkɔ.» 11 Yesu-á de Yerusalɛmɩ sɔkɔ sɛ̃̋, à kyɩ de *Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. Ɑ̀ kè yah kore vi, tɛ́ ǹ syɩ wil. Képah
náh, tyah-á pɔ n piri, à sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tȍ sɑ̋hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimínɛ
Betani kwil sɔkɔ.

Yesu léplɔ ye mɔ sènsóké yɔ́ yõ

12 Ké dendallɛ, pǎh n wil Betani sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kwɛkɩ Yesu
tɛ̃. 13 Képah sɔkɔ, à mɛ sènsóké yɔ́ wɛ fɩ́ɩ́ mɩlɛ gbòp ké tyɩ́.
Ɑ̀ mɛ nɔ de yah, pye-à kɩ n wɛ n pi ké tyɩ́. Ǹtɛ, wǎh yĩni tɛ̃
ké tnɔ̂, à kyɩ kè wɛ mɩrɩ ólɛ. Ké pye pɩ gbɩ̃́ náh sȍ nɔ, képah
ye. 14 Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu yo sènsóké mɛ̀ tyɩ́ nɛ, nɛ náh tɔ̃ ké
pye yõ n yah n pi póllɛ. Ǹtɛ, ǹ *tȍ sɑ̋hpú mó kè noh.

Yesulɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

15 Képah náh, pè yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ. Yesu mɛ de *Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, à tyah yĩ yɑ̏mpu ànɛ̂ dwépúlɛ
n yĩni n wilki. Tɛ́ pɔ́ tȕpu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, ànɛ̂ *sárká
kèpye yɑ̏mpu klɔ̌lɛ. 16 Tɛ́, à náh fɛ̃ syi vyɔ́ nɛ́tɛ̃̂ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃, à de
kah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ. 17 Tɛ́ tyah pélɛ n kwɔ,
mɛ n yo pé tyɩ́: «Kè náh mɛ wɑ̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ, ‹ńmɔ Liyel
wɔ̀kɔ̀ kɩ n ye kèkõyɔ̋ kwlo kwlo pól névye nírí pɩ́-ńsahlɛ›

di? Tɛ́, yépi mɛ pɔ kè pɩ névye yõ vȉnsyɩkɩpu tɛ̃̀-ǹsahlɛ.»*
18 Képah tɛ̃̀nɛ, *sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò
wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú-á kè noh sɛ̃́, pè tyah Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Tɛ́, ǹ tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃, tir yɔ́ náh, ǹ kwɔ́nɔ́ tyí sɔ̃̀ mɛ
nɔ tɔ́wû tyí. 19 Képah sɔkɔ, gbɩ̃́yɩ̃́-á de, Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
wil kwil sɔkɔ.

Sènsóké séswɔ̂ kɔ́kɔ́nɔ́lɛ

20 Ké dendal séngbɔ̃́lɛ, pǎh pɔ n sɔkɔ, pè sènsóké mɛ̀ wɛ
kɔ́kɔ́nɔ́lɛ, à pɔ syɩ ké yɑ̃̀hnɩ̀ tyí. 21 Pyɛrɩ dyɔ́-á to kɔ̃ kélɛ,
à yo Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́, wǎh sɔ̃̀ léplɔ ye mɔ sènsóké nɛ̂
yõ, à yah, ké pól-á kɔkɔ. 22 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ:
«Yé sɛ̃ Liyel yõ. 23 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí: Névi kɩ fɛ̃
yo yɔ̃lɩ ǹgbɛ̃ mɛ̀ tyí nɛ, kè yuku yal ásɔ̃̂, kè kyɩ n syɩkɩ n de
pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ̃-à mɛ n sõ ńkɛ̃̄nɛ tɔ̀tɔ̀ ǹ nɩ sɔkɔ, tɛ́ mɛ sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́
ké yõ nɛ, páh nɛ̂nɛ n yo, kǎh kɩ pɩ, kè kɩ mó ńtyɩ̃́nɔ pɩ sɛ̃́ ǹ
tyí. 24 Képah ye, mé kélɛ n yo yé tyí: Yáh kwáhdúkú nɛ̂nɛ n
yah n kɔ̃ Liyel tyí nírí sɔkɔ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ, yáh ké wɛ tɛ. Kè
kɩ ńtyɩ̃́nɔ yé kɔ̃. 25 Ànɛ̂ tɔ̃, wâh yuku yɩ̃n n tyah nírí pínɔ́lɛ,
tɛ́ á ní-ò-à mɛ pɩ de á tyí, kè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. Képah-à pɩ, yé sú
Liyel nɛ̂-á yɩ̃̂nyõ, à kɩ yépi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. [26 Ǹtɛ,
yépi-à névye tyípêllɛ n yɔ̃ n mɔ pélɛ n kɔ̃ ńkɛ̃̄nɛ, yé sú Liyel
náh yépi tɔ tyí yɔ̃ n mɔ yé kɔ̃ n pi.]»

Nɛ̂ wɛ̃̀kɩ̀lɛ Yesu kɔ̃, à tyi nɔ́pilɛ n pɩ

27 Yesu ànɛ̂ ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pé syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, wǎh
mɛ n kɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, *sárká
wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂
yèwàhnɩ̀ pɔ ǹ tyí. 28 Tɛ́ mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ yɩ̃n yõ se à
n pɩ tyi nɔ́pilɛ nɩ? Nɛ̂ se à kɔ̃ ké wɛ̃̀kɩ̀lɛ nɩ? 29 À mɛ yo pé
tyí: «Mé kɩ tir núkú ólɛ yé piki yah. Yáh kɩ ké yah yo ń tyí,
nɛ̂ yɩ̃n yõ-á mé n pɩ tyi nɔ́pilɛ, mé kɩ kè yo yé syah. 30 Yépi
tɛ̃̀ tyí, nɛ̂ tɛkɩ mɔ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ névyelɛ n *wel n wilki? Liyel
se, tɩ̂ névye se? Yé yo ń syah.» 31 Képah sɔkɔ, pè tyah n yo
wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ, Liyel-á tɛkɩ mɔ ǹnɛ, wǎh kɩ nɛ, tɛ́ kû
se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ? 32 Pé náh se mó tɔ̃ fɛ̃ n yo n pi
nɛ, névye-á tõ ǹnɛ... Pè sɔ̃̀ mɛ tɔ́wû tíkílɛ n pɩ, képah ye. No
pól sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Nsyɔ̃nɛ, *Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò kègbɩ-á sɔ̃̀
ǹnɛ. 33 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, pé náh pĩ. Ǹ tɔ mó yo
pé tyí nɛ, nɛ̂ yɩ̃n yõ-á pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, péwɔ tɔ náh mó kè
yo pè syah n pi.

* **11:17** 11.17 - Yah n tɛ Yesayi 56.7 sɔkɔ.

12

Dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

1 Képah náh, Yesu tyah n yãh pé tyɩ́ sèmɩ̀rn sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:
«Dɩ̃́ yɔ́ ye lésõ dɩ̀vɛ̃ sésân sõ, tɛ́ kɛ̃kɩ mɔ kè kore vi. Tɛ́ kyɩ
tɛ́dáhkɩ̀ yɔ́ yõ swɔ yɔ́ tũ, dɩ̀vɛ̃ sésân pye yɩ̃́kɩ́-ńsahlɛ. Tɛ́ mɛ
duke syɩ́kɩ́pú tɛ̃-ǹsah mɔ. Képah náh, à swãh tɔ̃́pú tɔkɔ, à
pɔ swãh mɛ̀ dahbɩ pé gbɔ̃̀, tɛ́ pyɛ̌ sɔkɔ kɔ́lɔ́. 2 Sé pye gbɛ
gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
tyɩ́ nɛ, pè pé tyɩ́ dɩ̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃, à pɔ pé kɔ̃. 3 Képah
tɛ̃̀nɛ, dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ dɩ̃́ tɛ̃ ko, tɛ́ à fin mɔ, à
sɔkɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 4 Swãh nɛ́tɛ̃̂ tɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ tõ. Pé tɔ̃ kyɩ ǹmɔ
tɔ ko, tɛ́ à mɩkɩ ǹ yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. 5 Swãh nɛ́tɛ̃̂ tɔ̃ ǹ
syɩ ǹnɩ̂ yɔ́ tɛkɩ mɔ n tɔ̃. Ǹmɔlɛ, pè ǹmɔ ko mɔ, tɛ́ sɛ̃́nkɔ̃ pɩ
pé náhnáh tyɩ́: Pè pé túkù ko, tɛ́ pé túkù ko mɔ. 6 Nɛ núkú
nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ sètɛ̃ dɩ̃́ tnɔ̂, ǹmɔlɛ, ǹ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́dɩ̃́ ye. À ǹmɔ tɛkɩ
mɔ pé tyɩ́ tɛ́ynɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ, pǎh kɩ pé pi wɔ yah sen ku.
7 Ǹtɛ, swãh tɔ̃́pú nɔ́pi-á à wɛ, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, pè yah,
ǹ gbɛ̃̀yɔ̃̀pi-á n pi yɔ̀. Pè pɔ, pé à ko mɔ. Gbɛ̃kɩ mó pɩ pépi
tyɩ́lɛ. 8 Tɛ́ dɩ̃́ pɩ́dɩ̃́ tɛ̃ ko mɔ, tɛ́ à tɔkɔ kyɩ milki dɩ̀vɛ̃ sésân
swãh kahnɩnɛ.»
9 Képah sɔkɔ, Yesu pè piki yah: «Sɔ̃́ mɛ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh
nɛ́tɛ̃̂ kɩ pɔ n pɩ n pi? À náh pɔ dɩ̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɔ́pi
pól ko mɔ, tɛ́ kè dahbɩ n pi nósyɔ́ gbɔ̃̀ di? 10 Yé náh kè kar
yah *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃ sɔkɔ di? Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkɩ̀ nɛ̂ yahle,
képah pɔ pɩ dáhgbɩ́lɛ, wɔ̀kɔ̀ dáhgbennɛ.
11 Képah n wil Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyɩ́.
Tɛ ápi tyɩ́, gbɛ̃̀ndùnɩ̀ tir ye kélɛ!›»*
12 Képah sɔkɔ, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Tir yɔ́ náh, pè sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ, pépi yõ-á à mɩ sèmɩ̀rkɩ̀ mɛ̀nɛ.
Tɛ́, tɔ́wû tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃. Pè mɛ yɛ ǹ yõ, tɛ́ sɔkɔ.

Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɔ́rɩ́ tyɩ́lɛ

13 Képah náh, pè *Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ *Yerɔdi náh névye túkù
wilki tɛkɩ mɔ Yesu tyɩ́ nɛ, pè kyɩ à mɔ yah pɩ́kɩ́nyahnɔ sɔkɔ.
14 Pè pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́, páh pɩ̃ nɛ, gbɩ ó kɔ́kɔ́-á ǹmɔ
n nɛ n yo. À náh tɩ́kɩ́lɛ n pɩ névi yah. À náh névilɛ n wah
névi sɔkɔ. Wǎh gbɩlɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ yõ. Képah-á
pé kɔ̃, pé nɛ, pé à piki yah: Kè se yɩ̃nɛ pé mɔ́rɩ́lɛ *Wromɛnɔ
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃̀nɛ n kɔ̃, tɩ̃̂ kè náh yɩ̃nɛ? Pé se sélɛ n mɔ, tɩ̃̂ pé káh

* **12:11** 12.10 ànɛ̂ 11 - Yah n tɛ Yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ 118.22 ànɛ̂ 23 sɔkɔ.

sè mɔ? 15 Ǹtɛ, Yesu sȍ pĩ nɛ, nɛ̂-á pè n sõ, képah náh pè n
yo. Kǎh pı sɛ̃, à yo pé tyí nɛ, sɔ̃ se pı, tɛ́ pè pélɛ n mɔ n yah
nı? Pè pɔ pɔ́ mɛ̀ núkúlɛ, pé yah. 16 Pè mɛ pɔ́ núkúlɛ à kɔ̃. Ȁ
mɛ pè piki yah nɛ, nɛ̂ yah se, ànɛ̂ ǹ yĩnnɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké
yõ nı? Pè à syah nɛ, Wromɛnɔ yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á. 17 Képah tɛ̃̀nɛ,
à yo pé tyí nɛ, pè Wromɛnɔ yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ, pè
mó Liyellɛ n kɔ̃ ǹ tyílɛ. Képah sɔkɔ, pé gbȁn du ǹ wɛy mɛ̀
dùkùlɛ.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí yõ

18 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye nónó-á nɛ, lékyî náh n yuku n wil
n pi. Pé túkù pɔ Yesu tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ ńkɛ̃, 19 kwɔ́-ò ɗí,
*Moyisi-á Liyel tir kȍnsàhnɔ́ mɛ̀ wɑ̃rkı sah pé kɔ̃ nɛ, ɗí nɛ̂
tyí gbɛ̃̀nɗí-à mɛ, tɛ́ tɛ̃ ku, tɛ́ ǹ kyı sah pi kɛ̃́nɛ, ǹ gbɛ̃̀nɗí mɛ̀-á
yĩnɛ à pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ȁ wɛ̃́npı̀ dubi à kɔ̃, nónó-á kı pɔ n
pı n pi ǹ nɛ́nkyíɗí náhnɛ.† 20 Tɛ́, ɗínpı̀ yísyɔ́-á sȍ mɛ nɛ́pȋ
kwǎrnimi pé yű tyí. Nɛ́nkyí tɛ̃-á sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ ǹ kyı sah
pi kɛ̃́nɛ. 21 Ǹ sȍ syı mɛ pɛ́kúsê mɛ̀ tɔkɔ. Ǹ tɔ pɔ ku, tɛ́ à sah
pi kɛ̃́nɛ. Tɔ̃-ò tɔ tyí pɔ pı sɛ̃. 22 Sɛ̃́ntɛ̃ ó-á pı pé no tɛ́lɔ́ pól tyí.
Tɛ́ nɛ́pȋ kwǎrnimi nɔ́pi pól-á ku pi kɛ̃́nɛ. Pé kúntɛnɔ náh, pi
mɛ̀ tɔ pɔ ku. 23 Kàh pı sɛ̃, lékyî yúkúnwı̀l sɔ̋lɛ, pàh yuku, pi
mɛ̀ se kı pı nɛ̂ tyílɛ nı? Tir yɔ́ náh, pé nɛ́pȋ kwǎrnimi pól-á
à pĩ sêlɛ.

24 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Liyel wɛy pı̋-ńkɛ̃, ànɛ̂
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ pı̋-ńkɛ̃ yĩn náh yélɛ pílkínɔ́ sɔkɔ di? 25 Lékyî
yúkúnwı̀l sɔ̋lɛ, sê tɔ́kɔ́kı̀ náh mɛ, pɛ dékè náh mɛ. Névye
kı mɛ, á kı nɛ *yȋnyõ tɛ̃̀ntõbe sɔ̃ pal tɛ̃-ǹsah. 26 Ȁ yuku
lékyî yúkúnwı̀lnɔ́ tyí sɔkɔ: Yé náh kè kar yah Moyisi sɛ́bɛ̃
sɔkɔ, fí nɛ̂-á dukuni tyílɛ n yo, nɛ̂-á sȍ nyàh lépɔ̃lɛ ké sɔkɔ
di? Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ́npɔ́ nɛ, Liyel-á yo Moyisi tyí:
‹Ǹmɔ ye Abrahmı Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakı Liyellɛ, ànɛ̂ Yakɔbı
Liyellɛ.›‡ 27 Vye Liyel ye ǹnɛ, lékyî Liyel náh. Sɛ̃ ye yélɛ
kàhnpilkintɛ̃̀nɔ́lɛ yɔ̀.»§

Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á gblò kal

28 Képah sɔkɔ, *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́-ò ɗí yɔ́ kénɛ yékâb
noh. Ȁ kè wɛ, Yesu tɛ̃ wɛ kè yo plɛ Sadusɛ̃ nɔ́pi tyí. Ȁ mɛ
nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ à piki yah nɛ, Liyel tir kȍnsàhnɔ́ nɛ̂ tɛ̃ se kal

† **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Deteronɔmı 25.5-10 sɔkɔ. ‡ **12:26** 12.26 - Yah n tɛ Yɛkisɔdi 3.6 sɔkɔ. § **12:27** 12.27 - Nɔ́nó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pı pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kı nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ. Tir yɔ́ náh, Liyellɛ, kyî Liyel náh ǹnɛ.

sé póllɛ nɩ? 29 À mɛ yo ǹ tyí: «Liyel tir kɔ̏nsàhnɔ́ nɛ̂-á kal
sé póllɛ, képah wɛ yɔ̀: ‹Á níkí kwɔ, Yisrayɛl: Ápi Tɛ̃-ǹgbɛ̃
Liyellɛ, ǹmɔ núkúní ó ye Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyellɛ. 30 Ǹ tyí yĩnɛ kè
nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂ á min póllɛ, ànɛ̂ á fɔkɔ sõnɔ póllɛ,
ànɛ̂ á tǎhkì póllɛ.›* 31 Ké ní-ò wɛ yɔ̀: ‹Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ
á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ.›† Liyel tir kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃ kal
sépi nínɔ́lɛ.» 32 Wǎh yo sɛ̃́, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò dɩ̃́ mɛ yo
ǹ tyí nɛ, kǎh plɛ, pé kwɔ́-ò dɩ̃́! Tyi nónó-á à yo, gbɩ-á sélɛ.
Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, ǹmɔ núkúní ó-á Liyellɛ. Liyel yɔ́ náh tɔ̃ mɛ ǹmɔ
tyí náh. 33 Ǹmɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, á fɔkɔ sõnɔ
póllɛ, á tǎhkì póllɛ. Ànɛ̂ á ní-ò tyí mó nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí
kɔ̃lɛ. Képah-á kɩ plɛ kal á yípɛ̃́ ko sukɛ Liyel kɔ̃ *sárkálɛ,
ànɛ̂ sárká duke tɛ́lɔ́ póllɛ. 34 Képah sɔkɔ, Yesu kè wɛ nɛ, ǹ
lékã́m-á nɔ, à ké yah wɛ tɔ̃ sah yo. À yo ǹ tyí nɛ, à náh mɛ
fíɩ *Liyel tɔ̃́rílɛ. Képah náh, névi náh tɔ̃ fɛ̃ syi à piki yah tir
yɔ́lɛ.

Liyel nɛ tɛ́kínmɔnɔ n pɩ Davidi náh nɛnɛ dùkù nɛ̂nɛ?

35 Yesu sɔ̏ mɛ névyelɛ n kwɔ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú n
nɛ n yo nɛ, *Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ, ǹmɔ-á
kɩ pɩ *Davidi náh nɛnɛ nɩ? 36 Tir yɔ́ náh, Davidi ńtɛ̃ sɔ̏ kè
yo *Liyel Mírkí gbɔ̏ yɔ̃ nɛ,
Tɛ̃-ǹgbɛ̃ Liyel-á kè yo péwɔ Tɛ̃-ǹgbɛ̃ tyí nɛ:
«Kɔ̃ tɛ̃ ńmɔ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ,
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ
á gbáhsúkílɛ.»‡
37 Davidi ńtɛ̃-à ǹnɛ n ye ǹ Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à kɩ pɔ
n pɩ Davidi náh nɛnɛ? Légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ wɛy mɛ̀nɛ
n nohnɩ Yesu tyí nìvìnì sɔkɔ.

Yesu nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ

38 Wǎh mɛ névye kwɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí: «Yé yé
gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ *Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́púlɛ. Fwɔ̀mɔn ǹgbnɔ
mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pé n nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ
n tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtã̏n sɔkɔ. 39 Pě tɛ̃-ǹtã̏n
ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃ *Liyel ní-ńtã̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ né-ǹgbnɔ
tɛ̃-ǹtã̏nnɛ n yah n kɔ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔ yɔ̃́-ńtã̂n sɔkɔ. 40 Ǹtɛ nɛ n
syɩkɩ pɛ́kúsyɔ yɔ̃, pé gbã̏n yîlɛ n syi yɩ̃́nvɩ̌ sɔkɔ. Ǹtɛ nírílɛ n

* **12:30** 12.29 ànɛ̂ 30 - Yah n tɛ Deteronɔmɩ 6.4 ànɛ̂ 5 sɔkɔ. † **12:31** 12.31 - Yah n tɛ Levitiki 19.18 sɔkɔ. ‡ **12:36** 12.36 - Yah n tɛ Yìgbìnì 110.1 sɔkɔ.

pɩ yɔ̃̀sɛ̃̆kɩ̀lɛ nɛ, névye pé wɛ. Sɛ̃́ ye pé tukey kɩ tuke képékè
yɔ́.»

Pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ nɩ̀vɩ̀ pɔ́lɛ Liyel kɔ̃

[41] Légbɩ̃́nɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ yah, pɔ́
dáhnmɔ-ńsah kwâh gbɔ̀pɔ, tɛ́ névye pɔ́ dáhnmɔ dùkùlɛ n
yah. Tahbɩ náhnáh sɔ̃̀ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n dah n mɔ n pɔ.
[42] Dǒ, pɛ́kúsê yãm nɛ yɔ́ pɔ, pɔ́ plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ
núkú núkúnɔ nínɔ́ ólɛ. [43]Képah sɔkɔ, Yesu ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye,
tɛ́ yo pé tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyɩ, pɛ́kúsê yãm nɛ
mɛ̀-á pɔ́ nɛ̂ dah mɔ kwâh sɔkɔ, kè kal névye pól tyílɛ. [44] Tir
yɔ́ náh, no pól pɔ́ yɔ̃ dòhnɔ̀nɔ́ ye, pè dah mɔ. Ǹtɛ, ǹmɔ ànɛ̂
ǹ yãm tɔ́lɛ, ǹ sahkɩ pól ye à dah mɔ, wǎh nɛ pɔ nɛ̂ tɔ yɔ̃ n
pi.»

13

Yesu Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyí yo sah

[1] Yesu-á n wil *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
ǹ *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ à syah nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, à vɩ̀ ǹgbnɔ
nɔ́pi mɔ dùkù tɛ̃̀nɛ n yah, dyêh pèplɔlɛ dɛ́! [2] Yesu mɛ yo ǹ
tyí: «Á vɩ̀ ǹgbnɔ nɔ́pi mɔ́nɔ́ wɛ kɛ̀! Sé pól kɩ pɔ sɛkɩ. Dáhkɩ̀
núkú ńtɛ̃ náh n wũ n pi ké ní-ò yɔ̃.»
[3] Képah náh, Yesu kyɩ kɔ̃ tɛ̃ Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yɔ̃, Liyel
wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yèsreynɛ. Wǎh mɛ nɛ́npɔ́, Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyahkɩ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Andrepi pɔ pé yahlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, [4] gbɩ̃́ nɛ̂
se tyi nɔ́pi pól kɩ n pɩ n pi nɩ? Ńkɛ̃, à yo pé syah. Tyi nónó
se kɩ sé pɩ gbɩ̃́nɛ pé wɛ̃kɩ nɩ?

Yɛ̀vyãhrɩ tyah gbɩ̃́nɛ

[5] Képah sɔkɔ, Yesu tyah n yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ, nɛ káh yé pilki. [6] Névye náhnáh kɩ pɔ ńmɔ yĩn tɔkɔ
n pi, tɛ́ kɩ nɛ, pépi-á *Kristalɛ. Pè kɩ névye náhnáh pilki.
[7] Yâh mâl tyílɛ n nohnɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé gbɔ̀plɔ ànɛ̂ fíí sɔkɔ, yé
káh yɛ tíkí yé tɛ̃. Sépi ye yĩnɛ sè pɩ. Ǹtɛ, képah náh tɔ̃́nɩ̀
kèkõyɔ̃́ tyɛ́nɔ́lɛ. [8] Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil yɔ́lɛ n fwo, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́
kɩ yuku yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́lɛ n fwo. Tɛ́, sétáh syahrɩ kɩ mɛ n pɩ tyahnɔ́
túkù sɔkɔ, ànɛ̂ kwɛkɩlɛ. Kè kɩ mɛ, á kɩ nɛ sê kúrkɩ̀ tɛ̃ gbɩ̃́
yɔ́nɔ́ sɔ̃́. [9] Képah ye, yépi tɛ̃̀ wɔlɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ.
Tir yɔ́ náh, névye kɩ yélɛ n tɛ̃ n kyɩ n pɔ tukey tùkè-ǹtɑ̂̀n
sɔkɔ. Pè kɩ yélɛ n ko *Liyel ní-ńtɑ̂́n vɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ kɩ yélɛ n tɛ̃
n kyɩ n pɔ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ tyí ńmɔ yĩnnɛ nɛ, yé
pɩ ńmɔ tàrfyɔ̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. [10] Tɛ́ sépi-à pópó nɛ n pɩ,

nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́n ǹgbò yĩnɛ ké nɛ mɛ yo kɔ̃ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo
pól névye tyɩ́. 11 Ǹtɛ, pàh yé tɛ̃ n yuku pé gbɔ̃̀ dáhbɩ́-ńsah, yé
káh tɔ̃́nɩ̀ yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ tyi nónó yo n pi. Tyi nónó-à
de yé fɔkɔ légbĩ́nɛ, yé kɩ sépi yo. Tir yɔ́ náh, tyi nónó-á yé kɩ
n yo n pi, sè náh n wil n pi yépi tyɩ́, sè n wil *Liyel Mɩ́rkɩ́ tyɩ́.
12 Névye kɩ pé yṹpyé gbàhlɛ n dɛ n mɔ nɛ, pè pè ko mɔ, súbí
tɔ kɩ n pɩ sɛ̃́ntɛ̃nɛ pé wɛ̃́npɩ̀ tyɩ́. Wɛ̃́npɩ̀ tɔ kɩ pé dúbípúlɛ n
fwo, kɩ pélɛ n dah n mɔ kũ sɔkɔ, pé ku ku tɛ̃̀nɛ. 13 Névye
pól kɩ yé wɛ mɔ ńmɔ yĩnnɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à ǹ tah sah, à pɔ
nɔ kɩ tyɛ gbĩ́ tyɩ́, tɛ̃̀ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ.»

Yɛ̀vyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ

14 Képah sɔkɔ, Yesu tõ yɔ̃ sɔkɔ ǹ wɛynɛ - ǹtɛ, wɛy mɛ̀
kàrpu yĩnɛ pè ké dùkù pĩ. Ȁ nɛ: «Yé kɩ yɩ́kɩ́nɔ́ pɩ́-ò képékè
wɛ fĩ́ yɔ́, à náh sɔ̃̀ yĩnɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ. Légbĩ́nɛ, nónó-
à mɛ Yude, pè yĩnɛ pè to de ymɔ sɔkɔ. 15 Névi nɛ̂-à mɛ
gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ̃́-à tiki, à káh nɛ, páh n de kwâhlɛ n tɔkɔ pé
wɔ̀kɔ̀. 16 Nɛ̂-à se mɛ swãh sɔkɔ, à káh nɛ, páh pé syɩ n
yuku fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔ́kɔ́-ńsah pé tĩ̂nnɛ. 17 Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n kɩ pɩ
tyɩ́pékèlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ nɛ́tãn tyɩ́. 18 Képah ye,
yé Liyellɛ n ni, kè káh pɩ ki sɔkɔ. 19 Tir yɔ́ náh, kénɛ sèpĩ̀n
kɩ pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ, nɛ̂ kénkɔ̃ náh wɛ yah, Liyel-á kèkõyɔ̃́
mɔ sɔ̃́, à pɔ syɩ núkúnúkú tyɩ́. Ȁnɛ̂ sɛ̃́nkɔ̃ náh tõ wɛ n yah
n pi. 20 Ǹtɛ, Liyel ńtɛ̃́-à mɛ ké yáhntɔkɔ-ńkɛ̃́nɛ nɛ, páh kɩ
wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ min náh náh n wil n
pi ké sɔkɔ. Ǹtɛ, wǎh nónó yah tɔkɔ pɩ ǹ tyɩ́lɛ, pépi yĩn ye à
wɩ̀lkɩ̀nɔ́ pɩ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ. 21 Képah ye, névi-à yo yé tyɩ́ nɛ,
yé yah, *Krista-á mɛ ásɔ̃̂, képah náh pɩ, wǎh mɛ wrɔ́ mɛ̀, yé
káh sɛ̃ tɛ̃ yõ. 22 Tir yɔ́ náh, mɩ̀nyobe túkù kɩ n wil n pi, tɛ́
kɩ nɛ, pépi-á Kristalɛ. Túkù kɩ mɔ́ tõ wil nɛ, pépi-á *Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopulɛ. Pè kɩ gbɩ̃̀l duke dukelɛ n pɩ, kɩ n yah n kɔ̃
Liyel névye yáhntɔkɔnɔ ńtɛ̃ pɩ́lkɩ́-ńsahlɛ, pàh náh fɛ̃ n tɛ̃ n
pi. 23 Képah ye, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ. Mé ye
sé pól kwãh yo sah yé tyɩ́.

Névi Pi pɔ́nɔ́lɛ

24 Kénɛ sépĩ́n sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ̀ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbĩ kɩ pɩ
fɛ̃́ntũ̂nɛ, ńwɔ̃ náh tõ n piki n pi, 25 ńwɔ̃ képye kɩ wil yĩ̂nyõ
kɩ syɩkɩlɩ, yĩ̂nyõ tǎhkɩ̀nɔ́ kɩ yike. 26 Ké légbĩ́nɛ, yé kɩ *Névi
Pi wɛ, à kɩ n pi ńyîrn wrɔ́ ǹ tǎhkɩ̀ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. 27 Ȁ
kɩ *yĩ̂nyõ tɛ̃ntõbe tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ yey yey pól sɔkɔ, pè kɩ ǹ

névye yáhntɔkɔnɔ tuke mɔ, à tɔkɔ yõ mɛ̀ tyí, á pɔ syɩ yõ mɛ̀ tyí.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ sènsóké tyí yõ

28 Yé kè pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sènsóké n kɔ̃: Ni-à mɛ n kɔ ké
yĩ̀ngbã̀n sɔkɔ, kě mɩ pɩ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á nɔ. 29 Sɛ̃́nkɔ̃-
ó ye: Yáh tyi nɔ́pi wɛ, sè n pɩ, yé pĩ nɛ, *Névi Pi pɔ́nɔ́-á de
tɛ, wǎh mɛ yúkɛy. 30 Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, kwɛy gbĩ́
névye pól náh n ku n tɛ n pi, nɛ́ tyi nɔ́pi pól náh pɩ. 31 Yĩ̂nyõ
ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ sɔkɔ, ǹtɛ ńmɔ wɛlɔ náh n sɔkɔ n pi póllɛ.

Liyel ó ye kèkõyṍ tyɛ sṍlɛ n pnɛ

32 Tɛ́ ké lésõlɛ ànɛ̂ ké gbĩ́nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ: *Yĩ̂nyõ
tɛ̃̀ntõbe náh kè pĩ, Liyel Pi ńtɛ̃ tɔ náh kè pĩ. Sú núkúní ó ye
kè pĩ. 33 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yé mó nɛ n yah. Tir yɔ́ náh,
yé náh ké pɔ gbĩ́ pĩ. 34 Kè mɛ, á kɩ nɛ dĩ́ yɔ́ sɔ̃́ n sɔkɔ kɔ́lɔ́,
tɛ́ ǹ fṍ dahbɩ ǹ tɛ̃̀ntõbe gbɔ̃̀. À pé pól nɛ núkú núkú wɛ̃̀kɩ
pé tã̀nnɛ, tɛ́ yo gbô syíkí-ò tyí nɛ, à káh nɛ n dɔ, à nɛ n yah.
35 Képah ye pɩ yépi tɔ nɛ n yah, tir yɔ́ náh, yé náh gbóntɛ̃
pɔ sṍ pĩ: Kè kɩ pɩ ńvĩ́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ lénɩlɛ nɩ? Kè kɩ pɩ snĩ̌
gbo gbĩ́nɛ nɩ? Kè kɩ pɩ séngbɔ̃́lɛ nɩ? 36 Wàh n pi, à káh pɔ
yé wɛ tɛ̃ dɔy sɔkɔ. 37 Ǹtɛ, nɛ̂-á mé n yo yé tyí, mé kélɛ n yo
no pól tyí: Yé nɛ mɛ n yah.»

14

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃

1 *Pakɩ syáh-á n tyah yĩ́nínťɛ̃nɔlɛ, ké tɛ́y sɔ̃̀ wũ sèpĩ̀n nínì,
tɛ́ Pakɩ ànɛ̂ sɛ̃-ǹkɛ̃̂ búrn syáh kɩ n syah n pi. Légbĩ́nɛ, *sárká
wĩ̀lkĩ̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ
Yesu tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ, ǹ kònmɔ mɔ tɛ̃̀nɛ.
2 Pè sɔ̃̀ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé náh fɛ̃ tir mɛ̀ pɩ n pi syáh
syáhnɔ́ sèpĩ̀n sɔkɔ, kǎh kɩ fɛ̃ kwil névye fɔ̀kɔ̀vyã̀hnì yilki
mɔ kègbɩlɛ.

Sê yɔ́ pɔ làsèkwěl mɔ Yesu yõ

3 Ké lésõlɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Betani kwil sɔkɔ, *tótɛ̃ dĩ́ Simo gbô
sɔkɔ. Wǎh sɔ̃̀ mɛ yṍnɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, sê yɔ́ de yuku pé tnɔ̂
nɩrɩ so pèpɛy yɔ́lɛ, làsèkwěl dan tahlɛ ké yĩ̃́nɛ. À ké yah
yɩkɩ mɔ, tɛ́ ké kwɛ mɔ Yesu yõ. 4 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, kè
náh sɔ̃̀ nɔ túkù tyí. Pè yuku n yo wɛ̃ tyí nɛ, kû se pɩ, tɛ́ à
làsèkwěl mɛ̀ yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? 5 Kǎh kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ yãm, kɩ kah pɔ́ pló
kyɛtɔ̃ní yõ, tɛ́ kɩ sélɛ yãmtãm kɔ̃. Tɛ́ mɛ pé fɔkɔ vyãh pi

mɛ̀nɛ kègbɩlɛ. 6 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Yé yɛ ǹ yõ! Kû pɩ,
tɛ́ yé ǹ yahlɛ n vyãh? Tyi pèpɛy ye à pɩ ńmɔ tyí sɛ̃́ yɔ̀. 7 Ǹtɛ,
yãmtãm kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sõmɛsɔ̃́. Yé kɩ fɛ̃ pèpɔrɩlɛ n pɩ pé
tyí, kàh nɔ yé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ. Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃̀ wɔ náh n mɛ n pi
yélɛ sõmɛsɔ̃́. 8 Pi mɛ̀ pɩ pɩ tɛ̃̀ ye à pɩ. Ȁ kwãh tɛ̃ làsèkwěl mɔ
ńmɔ wil yõ. Ȁ kè tɔ̃ sah tɛ diki sɔkɔ dáhnmɔ yĩnnɛ. 9 Mé
kɩ kè yo yé syah kègbɩ yõ nɛ, kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy
sɑ̃́n-à n yo ńyãh, pi mɛ̀-á nɛ̂ pɩ, képah tɔ kɩ n yo. No dyɔ kɩ
n kwnɛ ǹ tyílɛ.»

Yudasi vɩ̀nɔ́lɛ Yesu náh

10 Yudasi Yisikaryɔtilɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ
yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ǹmɔ sɔkɔ à kyɩ yo *sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm
ǹgbnɔ tyí nɛ, páh kɩ fɛ̃ Yesu dahbɩ pé gbɔ̃̀. 11 Kǎh pɩ sɛ̃́,
ǹ wɛy mɛ̀ nóhnɔ́ kah nɔ pé tyí. Pè mɛ yo sah núkú yõ nɛ,
páh kɩ pɔ́ dan yɔ́lɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Yudasi-á pɩ sɔ̃́, tɛ́ à
dahbɩ n pi pé gbɔ̃̀, à tyah képah sɔ́kɔ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke pɩ

12 Sɛ̃-ǹkɛ̃̂ búrn syáh tyah sɔ̃́lɛ, Yesu *tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah
nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ *Pakɩ yõke pɩ ǹ tyí
nɩ? *Nsyifunɔ ńkɛ̃́nɛ Pakɩ képyɛ̂nnɛ n ko lésɔ̃lɛ, képah ye.
13 Képah sɔkɔ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí wilki tõ, tɛ́ yo pé tyí
nɛ, pè kyɩ kwil sɔkɔ. Pàh kɩ de n tɛ, pǎh kɩ dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, à
kɩ mɛ ni pĩ́n twah. Pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 14 Wàh kɩ kyɩ de gbô nɛ̂, pè
yo kénɛ gbô nɛ́tɛ̃̂ tyí nɛ, kwɔ́-ò dɩ̃́-á nɛ, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé
kɩ pɔ n yõ n pi Pakɩ yõkelɛ ànɛ̂ pé tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ nɩ? 15 Wǎh kɩ
pè wɛ̃kɩ yĩ̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ. Yíyɩ̀n pól-á kɩ mɛ
tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ-á pè kɩ Pakɩ yõke pɩ pé
tyí. 16 Wǎh yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kyɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ pè ńtyĩ́nɔ kyɩ
tyi pól wɛ, wǎh sɔ̃̀ kè yo sɔ̃́ pé tyí. Pè mɛ Pakɩ yõke pɩ nɛ́npɔ́
sɔkɔ.
17 Képah sɔkɔ, ńvĩ́-á pɔ nɔ, à pɔ de ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂
gbɔ̃nimínɛ. 18 Pǎh sɔ̃̀ mɛ yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ,
kègbɩ yõ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á kɩ pɔ n vi n pi péwɔ náh, nɛ̂-á
mɛ n yõ pélɛ fĩ́ núkú. 19 Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah noh, pé yah
kwɔ kègbɩlɛ. Pè tyah ǹnɛ n piki yah núkú núkúlɛ. Ńyɔ n
nɛ, péwɔ se nɩ, ńyɔ n nɛ, péwɔ se nɩ? 20 Ȁ yo pé tyí: «Yépi
nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ n di ńmɔlɛ tɛ̃̀ngbil núkú sɔkɔ,
tɛ̃ wɔ ye. 21 Kègbɩ yõ, *Névi Pi kɩ n ku n pi, sɔ̃́-á sɔ̃̀ *Liyel
wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah ǹ tyí sɔkɔ. Ǹtɛ, tyípékè ǹgbɛ̃ ye kélɛ

ǹ gbàh dɛ́nmɔ-ò tyí! Ǹ dúbí-ńkɛ̃ ye náhkɩ fő̃nfő̃ ǹ dúbínɔ́ yõ.»

Yesu yõke tɛ́ynɛ

22 Képah sɔkɔ, yõke yõ gbĩ́nɛ, à búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel
tyí, tɛ́ kɩ kwɔkɩ dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Yé syi kélɛ, ńmɔ
wil ye.» 23 Képah náh, à mɛ dȉvɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dȉvɛ̃nɛ
ké sɔkɔ, tɛ́ wɛynɛ Liyel kɔ̃, tɛ́ kélɛ ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ pé pól wɔ
ké sɔkɔ, 24 tɛ́ yo pé tyí: «Képahlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ névye
yégbékè kwrɔ mɔ ànɛ̂ Liyellɛ. Kè kɩ kwɛ tɔ́wû yĩnnɛ. 25 Mé
kélɛ n yo yé tyí kègbɩ yõ: Mé náh tɔ̃ dȉvɛ̃ wɔ n yah n pi.
Mâh pópó dȉvɛ̃nɛ n wɔ tɔ̃ ńtɔ̃, dȉvɛ̃ sɑ̃́n yɔ́ ye *Liyel yɔ̃̏tɔ̃rí
tyah sɔkɔ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ pé tyí sɔkɔ

26 Képah náh, pè Liyel gbílkínɔ́ yì gbɩ. Pǎh gbɩ tɛ, pè yuku
Wólívyê sésân yɔ̃lɩ yõ. 27 Pǎh kyɩ nɛ́npɔ́, à yo pé tyí: «Yé
pól kɩ ńmɔ yahle n pi. Sɔ̃́-á *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ kè yo sah nɛ,
yípɛ́nfɛ̃-á kɩ ko mɔ, tɛ́ yípɛ̂y pól-á kɩ to karkɩ gbɔ̀plɔlɛ.»*
28 Képah náh, à tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Mâh pɔ yuku ń
kű̃ntɛnɔ náh gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ kyɩ yélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ.»
29 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, tɛ́lɔ́ pól-à kɩ sɔ̃́ à yahle,
péwɔ tɛ̃ wɔ náh à yahle n pi. 30 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ,
páh kélɛ n yo ǹ tyí kègbɩ yõ, kwɛy lékɑ̃̂h mɛ̀ sɔkɔ, sénpɛ-à
kɩ pópó n gbo kɛ nínɔ́, wǎh kɩ mɛ ǹ vyɑ̃h kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́
nɛ, pé náh péwɔ pĩ. 31 Ǹtɛ, Pyɛrɩ tɔ̃ kè tɔ̃ yo yĩ́ĩ́ ǹ tyí nɛ, kũ
fyé-à sɔ̃́, páh kɩ ku ǹnɛ. Pé náh n yo n yah n pi póllɛ nɛ, pé
náh ǹnɛ n pnɛ. Pé no tɛ́lɔ́ pól tɔ yo sɛ̃́.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Yesemani sɔkɔ

32 Képah náh, pè sɔkɔ tyah yɔ́, ńyɑ̃h-á pè n ye Yesemaninɛ.
Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, à yo ǹ *tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè tɛ̃ ásɔ̃̂,
pé mó kyɩ Liyel ni pɔ. 33 Wǎh n sɔkɔ, à Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyakɩ,
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ǹ fɔkɔ sɔ̃̏ mɛ fɛ̃kɩ, tɛ́ tíkí mɛ à
kah tɛ̃. 34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí: «Yèkwɔrɩ mɛ ń sɔkɔ, kè
sɔ̃́ ńnɛ n ko. Yépi tɛ̃ ásɔ̃̂, tɛ́ yé káh nɛ n dɔ!» 35 Tɛ́ yuku yah
tĩ̂nnɛ kwéy, à kyɩ gbètukunɔ di, tɛ́ yo Liyel tyí nɛ, kàh kɩ fɛ̃
pɩ n pi, à pé wilki kwlɔ́nɔ́ mɛ̀ sɔkɔ. 36 Á tɔ̃ yo pé kwil wɛy
sɔkɔ: «Aba, bɔ̌, tyi pól mɛ áwɔ gbɔ̃̏. Ǹmɔ wilki yèvyɑ̃hrɩ mɛ̀
sɔkɔ. Ǹtɛ, nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ńmɔ dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃̀ káh pɩ, tɛ́ áwɔ tyí
mó pɩ.»

---

* **14:27** 14.27 - Yah n tɛ Sakari 13.7 sɔkɔ.

37 Wăh nírí pɩ tɛ, à ǹ syɩ pɔ tȍ sȁ́hpú nɛ́pȋ́ tɔ̃́mɩ́ nɔ́pi tnɔ̂,
à pɔ pè wɛ pè mɛ n dɔ. Ȁ yo Simo Pyɛrɩ tyɩ́: «Á mɛ n dɔ kɛ̀?
Á náh tɛ̃ wɛ yah kwéy kè nɔ lɛ́r núkú ńtɛ̃nɛ kɛ̀. 38 Yé gbah
tɛ̃ yé nɛ n yah, yé mó Liyellɛ n ni, yé káh pɔ *sétõ tɔ̃́nmɔnɔ
fɛ̃ syi. Fɔkɔ sõnɔ pèpɛy mɛ névi sɔkɔ, tɛ́ ké pɩ́nɔ́ tăhkɩ̀ náh
mɛ ǹ sɔkɔ.»
39 Wăh yo tɛ pé tyɩ́ sɛ̃́, à yal pé tnɔ̂, tɛ́ tõ kyɩ nírí pɩ gben
tɛ̃ tyɩ́ kõlɛ. 40 Képah náh, à ǹ syɩ pɔ ǹ tȍ sȁ́hpú tnɔ̂ ńtõ. Ȁ
pɔ pè wɛ, dɔy mɛ tɛ̃ wɛ pé tyɩ́. Yo yo tir náh tõ wɛ pé tyɩ́.
41 Wăh tõ kyɩ pɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyɩ́: «Yé mɛ sɛ̃ tɛ̃ yélɛ n mɩ
kɛ̀? Kè tyɛ! Ké gbȋ́ nɔ. Núkúnúkú, *Névi Pi kɩ dahbɩ nɛ́pêl
gbȍ̃. 42 Yé yuku á sɔkɔ! Yé yah, névi nɛ̂-á ńmɔlɛ n dahbɩ pé
gbȍ̃, tɛ̃ pɔ tɛ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

43 Wăh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à náh tɔ̃́nɩ̀ yo tɛ, tɛ́ Yudasi,
nɛ̂-á ǹ *tȍ sȁ́hpú nɛ́pȋ́ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ yĩn mɛ́fwóbé
nɛ́kwȋ́nkɩ́ yɩ́syɔ́ yah, à pɔ kèkȋrn ànɛ̂ léplólɛ pé gbȁ̃n. *Sárká
wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂
yèwàhnɩ̀ ye sȍ tɛkɩ mɔ pélɛ. 44 Tɛ́ nɛ̂-á sȍ Yesu dahbɩ n
pi pé gbȍ̃, à sȍ mɛ pɩ dùkù yɔ́lɛ pè wɛ̃kɩ sah. Ȁ nɛ, páh kɩ pɔ
wɛkɩ nɛ̂ tyɩ́ tɛ́ à pɔrɩ tɛ̃, ǹmɔ-á. Pè à tɛ̃, pè mó ǹnɛ n kyɔmɩ
n yuku pallɛ.
45 Képah sɔkɔ, wăh núkú pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tyɩ́, à wɛkɩ ǹ tyɩ́
nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ̃́, tɛ́ núkú à pɔrɩ tɛ̃. 46 Kăh pɩ sɛ̃́, no nɔ́pi
núkú pɔ tuke Yesu yõ, à à tɛ̃. 47 Yesu tȍ sȁ́hpú sɔkɔ yɔ́ núkú
ǹ kèkɩ́rkȉ yɔrɩ dɛ, à sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍnpɩ yɔ́ nɩ́kɩ́
kõ kãm.
48 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Yé pɔ ńmɔ tɛ̃́-ńsah
kèkȋrn ànɛ̂ léplólɛ yé gbȁ̃n, á kɩ nɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. 49 Swõ
swõ póllɛ, mé sȍ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yé wrɔ́ *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ yé náh ń tɛ̃. Ǹtɛ, tyi nónó-
à yo *Liyel wɛy sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sépi pɩ́ntũnɔ yĩn ye.» 50 Képah
sɔkɔ, ǹ tȍ sȁ́hpú pól to karkɩ, tɛ́ à sah. 51 Tɛ́ kètɛ̃npȉkȉ yɔ́ sȍ
mɛ Yesu sȍ tɛ̃, fwɔ̀pĩn núkú ó ye sȍ à pil. Pè à tɛ̃ ǹ fwɔ̀pĩn
tyɩ́, 52 à mó kè fe dɛ mɔ, tɛ́ to sɔkɔ ǹ sènpȗ̃nɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah

53 Képah náh, pè Yesu tɛ̃ yuku *sárká wȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
gbô. Ké nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂
yèwàhnɩ̀, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ. 54 Tɛ́
Pyɛrɩ sȍ mɛ Yesu sȍ tɛ̃ wil fɩ́ɩ́ sɔkɔ, à pɔ wɛ de sárká wȉlkȉpu

yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô, à kyı nyàhlɛ n wnɛ gbô táh sɔkɔ ànɛ̂ yɔ̏tɛ̃ ɗɩ́ tɔ̏npıbılɛ.

55 Sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu
pól sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé tir yɔ́ wɛ sah Yesu yõ, pé à wɛ
ko mɔ. Ǹtɛ, pè náh mɛ vȉ-ǹsah wɛ ké tyí. 56 Tir yɔ́ náh,
mìnyobe tàrfyɔ̀nɔ́ náhnáh sɔ̏ mɛ. Pé náhnáh sɔ̏ mɛ n wil
mìnìnɛ n yo n sah ǹ yõ. Tɛ́ pépi ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sah wɛ̃ tyí
yõ. 57 Túkù mɛ n yuku lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, 58 páh noh à
mɛ n yo nɛ, péwɔ-á kı *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔ, nɛ̂-á névi
mɔ, tɛ́ kı kè tɔ̃ mɔ sèpȉn tɔ̃́nì wrɔ́, nɛ̂ náh n pı n pi névi gbɔ̏
mɔnınɛ. 59 Ǹtɛ képah fyé yõ, mìnyobe tàrfyɔ̀ nɔ́pi náh mɛ
sah tírr wɛ̃ tyí yõ.

60 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ yuku yĩn no pól
yah, tɛ́ Yesu piki yah nɛ, tir kó mɛ ǹ tyí yo yo tɛ̃nɛ nı, păh
mɛ tyi nónó póllɛ n yo n sah ǹ yõ? 61 Ǹtɛ, Yesu náh vi mɔ
ǹ tyí, à náh tir yɔ́ yo ǹ tyí. Sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃ ǹ
syı à piki yah nɛ, ǹmɔ se *Kristalɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ
tɛkı mɔ nı? Liyel, nɛ̂-á pé pól mɛ n gbilki, ǹ dɔ́rí pi se ǹnɛ
nı? 62 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Àwe, ńmɔ ye. Tɛ́ yé kı *Névi Pi
wɛ kɔ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ tyi pól Tɛ̃ Liyel gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ, kı mɛ n tiki n pi
ńyîrn sɔkɔ.»† 63 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ fɔkɔ
kah vyãh. Fɔ̀kɔ̀vyȁhnì tɛ̃ tyí, à ǹ fwɔ̀mɔn yɔrı tɔ, tɛ́ mɛ n yo
nɛ, pè se noh nı? Tàrfyɔ̀ yah yah tɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ké sɔkɔ. 64 Pè
kó Liyel tyí wɛ́kíndenɔ noh ǹ tyí nı? Pè se nɛ, pé pı sɔ̃́ ǹnɛ
nı? Névye pól yuku yo nɛ, wăh yĩnɛ kònmɔnɔlɛ. 65 Pé túkù
yuku n sĩn n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè ǹ yah vike tũ, tɛ́ ǹnɛ n mıkı
n pɔ gbɛ̃nkukurinɔ́lɛ. Tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à yo pé syah, nɛ̂-á mı
ǹnɛ. Ȁ kè sãh n pĩ. Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu tɔ̏npıbı Yesu
tɛ̃ ǹ létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lı.

Pyɛrı nɛ, pé náh Yesu pĩ

66 Képah sɔkɔ, Pyɛrı sɔ̏ mɛ gbyɛ̂h sɔ̏, gbô táh sɔkɔ. Tɛ́
*sárká wȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̏npı pi yɔ́ pɔ. 67 Wăh Pyɛrı wɛ à
mɛ nyàhlɛ n wnɛ, à à gbah yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹmɔ tɔ-á sɔ̏
mɛ Nasarɛti kwil Yesulɛ! 68 Ǹtɛ, Pyɛrı mɛ ǹ vyãh kɔ̃lı tɛ́ nɛ,
pé náh à pĩ, péwɔ ńtɛ̃ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́.
Wăh yo sɛ̃, à wil kyı yĩn kélé yah.

69 Képah tɛ̃nɛ, pi mɛ̀-á tɔ̃ kyı à wɛ, nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́,
à tɔ̃ képah núkú ó yo pé tyí nɛ, ɗɩ́ mɛ̀nɛ, pépi sɔkɔ nɛ yɔ́-á!
70 Pyɛrı mɛ tɔ̃ ǹ vyãh kɔ̃lı. Dŏ, névye nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́,

† **14:62** 14.62 - Nɛ̂-á Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yo sah Daniyɛl 7.13 sɔkɔ, Yesu nɛ, pé gblɔ̃y tyí-á pé n yo.

pépi tɔ̃ tyah n yo Pyɛrɩ tyɩ́ nɛ, yékɑ̂b náh n mɛ ké sɔkɔ. Wǎh
n wil Kalile sɔkɔ, no nɔ́pi sɔkɔ nɛ yɔ́-á ǹ tɔlɛ. 71 Képah sɔkɔ,
Pyɛrɩ tyah ǹ gblɔ̌ynɛ n wo pélpèl nɛ, ɗɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́-á pè n yo pé
tyɩ́, pé náh ǹnɛ n pnɛ gbógbó. 72 Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo kɛ
nɩ́-òlɛ. Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ to kɔ̃ Yesu wɛy tyɩ́lɛ, wǎh sɔ̏
nɛ̂ yo ǹ tyɩ́ nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kɛ nɩ́nɔ́, wǎh kɩ mɛ
ǹ vyãh kɔ̃lɩ tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, pé náh péwɔ pɩ̃. Képah tɛ̃ sɔkɔ,
wǎh képah sõ, à tyah n gbo.

15

Pè Yesu tɛ̃ yuku Pilati tyɩ́

1 Képah sɔkɔ, séngbɔ̃́ púpúlɛ, *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm
ǹgbnɔ, ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀nɛ, pépi
pól ye sɔ̏ pɩ *Nsyifunɔ tukey tùkèpu yɔ̏tãmnɛ. Pépi wɛ̃ tuke
mɔ Yesu tyɩ́ sɔkɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, pè à tɛ̃ pukubi, tɛ́ kyɩ ǹnɛ
*Pilati gbɔ̏ dahbɩ. 2 Pilati mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ
yɔ̏tɛ̃̀nɛ nɩ? À mɛ yo ǹ tyɩ́: «Áwɔ ye yo kélɛ.»

3 Képah sɔkɔ, sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ mɛ lékàhlɛ à kɔ̃
tyi náhnáh sɔkɔ. 4 Képah náh, Pilati mɛ tɔ̃ à piki yah nɛ, à
kó tir yɔ́ yo n pi nɩ? Tyi nónó pól-á n yo n sah ǹ yõ, à kó sè
noh nɩ? 5 Ǹtɛ, à náh tɔ̃ vi mɔ. Képah Pilati yáh-ńsah tyɛ.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

6 Ye ye póllɛ, *Pakɩ syáh-à n syah, *Pilati ńkɛ̃́nɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛ núkú yɔ́ fin mɔ, nɛ̂ tyɩ́-á nɔ tɔ́wû
tyɩ́. 7 Pǎh Yesu tɛ̃ kyɩ Pilati tɩ̃̂nnɛ gbɩ̃́ nɛ̃́nɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̏ mɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè n ye Barabasilɛ, ànɛ̂ pé nolɛ. Pè sɔ̏
nɛ́kókè mɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ pè mɛ yahle sàhnɔ́lɛ *Wromɛnɔ tyɩ́
yõ. 8 Képah tɛ̃̀nɛ, tɔ́wû yuku kyɩ de Pilati tɩ̃̂nnɛ, à kyɩ tyah
ǹnɛ n ni nɛ, wǎh dar, tɛ́ tir nɛ̂nɛ n pɩ pé tyɩ́ Pakɩ syáhnɔ́
sɔkɔ, wǎh náh kè pɩ pé tyɩ́. 9 Pilati mó yo pé tyɩ́ nɛ, pè se
nɛ, pé *Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ fin mɔ nɩ? 10 À sɔ̏ kè pɩ̃ nɛ ńkɛ̃,
dyɔ yɔ́nɔ́-á *sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ kɔ̃ pè Yesu dahbɩ
péwɔ gbɔ̏. 11 Tɛ́ sárká wɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ sɔ̏ mɛ gbah tɛ̃
tɔ́wûlɛ n kurki n mɔ nɛ, pè yo nɛ, à Barabasi wilki fin mɔ
pé kɔ̃. 12 Pilati pè piki yah tɔ̃ ńtɔ̃ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ,
nɛ̂-á pè n ye Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃̀nɛ nɩ? 13 Pè tɔ̃ gbo mɔ, tɛ́ mɛ yo:
«Yé à syɩ *dahnɩ yõ!» 14 Pilati yo pé tyɩ́ nɛ, tyɩ́pékè nɛ̂ se à
pɩ nɩ? Pè tɔ̃ tɔ̃ gbo mɔ náhnáh ńkɛ̃, à syɩ dahnɩ yõ. 15 Képah
sɔkɔ, Pilati Barabasi fin mɔ. À sɔ̏ mɛ tɔ́wû nɩ̀vɩ̀lɛ n yah n
kɔ̃, képah ye. À pè kɔ̃ pè Yesu ko yèfõhlɛ, tɛ́ ǹnɛ sràhsyɩ́bɩ́
kɔ̃ nɛ, pè kyɩ à syɩ dahnɩ yõ.

Sràhsyîbî kő̃lɛ Yesu ko

16 Képah tɛ̃̀nɛ, sràhsyíbí Yesu tɛ̃ yuku gbô nıyő̃ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí tɛ̃-
ǹsah, tɛ́ pé no pól ye tuke mɔ. 17 Păh kı pı sɔ̃́, tɛ́ kı kő̃lɛ à
wɛ n ko n pi, pè fwɔ̀mɔn syẫh pèpɛy yɔ́ mɔ à kɔ̃ tɛ́, yɔ̃̀kɔ̃ pı
pǎ̃n yîlɛ, à dyı à kɔ̃ tɔ̃́rí yő̃kúrí swɔ. 18 Tɛ́ tyah n yo ǹ tyí nɛ,
páh n wɛkı ǹ tyí, *Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, 19 tɛ́ ǹnɛ n mıkı ǹ yõ
sɔkɔ gbè-ńsı̃nnɛ, tɛ́ n sı̃n n mɔ n pɔ ǹ yõ. Pè gbètukunɔ di, à
kɔ kwı̃nki sétáh ǹ yah sɔkɔ. 20 Păh kő̃lɛ à ko tɛ, pè fwɔ̀mɔn
syẫh mɛ̀ dɛ ǹ wil. Tɛ́ tɔ̃ ǹ flɔ tɔkɔ mɔ à kɔ̃. Képah náh, pè
wil ǹnɛ kégbɔ́ sɔkɔ ǹ syı yı̃nnɛ *dahnı yõ.

Pè Yesu syı dahnı yõ

21 Sirɛni nɛ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simolɛ, Alɛkisãdre ànɛ̂
Wurfu súlɛ. Légbı̃́nɛ, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ wil swãh, mɛ pɔ n sɔkɔ.
Sràhsyíbí à kyı̃ mɔ, à Yesu syı syı *dahnı mɛ̀ twah. 22 Pè
yuku Yesulɛ tyah yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á pè n ye «Kolkɔtalɛ»,
yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ. 23 Tɛ́ pè mɛ syıbı yɔ́ fɛ̃kı mɔ ɗı̀vɛ̃ sɔkɔ à
kɔ̃ nɛ, à wɔ, tɛ́ à yahle. 24 Képah náh, sràhsyíbí à syı dahnı
yõ, tɛ́ mɛ ǹdan mɔ à ǹ flɔ dibi wɛ̃ tyí. 25 Păh à syı gbı̃́ nɛ̂nɛ,
gbı̃ mɛ pɔ̃́ntɔ̃kı sɔkɔ. 26 Păh à syı yõ nɛ̂ yõ, pè kè wãrkı syı
ǹ yɔ̃̀tah sésár sɛ́nɔ́ yõ nɛ: «*Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃». 27 Tɛ́ mɛ
tɔ̃ kèlékɛ̃ névye nɛ́pı̂̃ nímí syı dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔ, ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃yı̃̀nɛ̀ sɔ̃̀. [28 Képah sɔkɔ, nɛ̂-á yo sah *Liyel wɛy
sɛ́bɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ: «Pè à mɔ kõ tyípêl pípú sɔkɔ»*, kè ńtyı̃́nɔ
pı sɛ̃́.]

29 Képah tɛ̃̀nɛ, wɛ̃̀kɔbı sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n gbyɔ n sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé
yõlɛ n kal, mɛ yo tũ ǹ tyí nɛ, ɔ̃̀ɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ, páh kı
*Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ, tɛ́ kı kè tɔ̃ mɔ sèpı̃̀n tɔ̃́nı̀ wrɔ́, 30 à ǹ
gblɔ̃̌y pwah n mɔ, à mó tiki dahnı yõ! 31 Képah núkú-ó ye,
*sárká wı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ *Liyel ǹgbò wɛ̃̀kı̀ kwɔ́pú
sɔ̃̀ mɛ kő̃lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, wăh névye túkù
pwah mɔ, tɛ́ à náh fɛ̃ ǹ gblɔ̃̌y pwah n mɔ! 32 Ǹmɔ-à kı nɛ
Liyel-á nɛ, páh kı nɛ tɛkı mɔ Yisrayɛl yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, à tiki dahnı
mɛ̀ yõ! Páh kı képah wɛ, páh kı sɛ̃ ǹ yõ. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
syınɔ́lɛ dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, pépi tɔ mɛ ǹnɛ n gbyɔ.

Yesu kúnɔ́lɛ

33 Gbı̃̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, lékẫh mɔ sétáh pól yõ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ
gbèkãm gbı̃́ tyí. 34 Gbèkãm gbı̃́-á nɔ, Yesu kah de syi, tɛ́ yo
pé kwil wɛy sɔkɔ: «Eloyi, Eloyi, lama sabaktani?» Képah n

* **15:28** 15.28 - Képah sɔ̃̀ yo Yesayi 53.12 sɔkɔ.

yo nɛ: «Ńmɔ Liyel, ńmɔ Liyel, kû pı, tɛ́ á ń fĩn mɔ?» 35 Nónó-
á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ tɛ́ kè noh, pé túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ, pè tɔkɔ noh,
wăh mɛ *Yelilɛ n ye. 36 Képah sɔkɔ, pé sɔkɔ nɛ yɔ́ mɛ to kyı
sènsúkúrí tɔkɔ dahbı wilki yɔ̏yɔ̏kì ni sɔkɔ, à dyı gbey yɔ́
vyãh tyí, à pɔ nɔ ǹ tyí nɛ, à wɔ, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, pé ye yah
ǹkàh Yeli-á kı ńtyĩ́nɔ pɔ à tiki mɔ n pi *dahnı mɛ̀ yõ nı?
37 Képah náh, Yesu mɛ de syi, tɛ́ pyě ku. 38 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ
nɛ̂-á *Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh dibi nínɔ́, kè tɔ, à tɔkɔ ké
yɔ̏tah, à pɔ syı sétáh tyí. 39 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̏tɛ̃ ɗí nɛ̂-á sɔ̏
mɛ yĩ́nntɛ̃nɔ́lɛ, tɛ́ ǹ ku dùkù wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Gbı yõ, ɗí mɛ̀nɛ,
Liyel pi ye ńtyĩ́nɔ sɔ̏ ǹnɛ.»

40 Syɔ́ yísyɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, mɛ n yah. Pépi wrɔ́ sɔkɔ
Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Mari nɛ̂-á Nsyakı pir ànɛ̂ Yose
yṹnɛ, ànɛ̂ Salome sɔ̏ mɛ. 41 Pépi ye sɔ̏ Yesu sɔ̏ tɛ̃, ǹ tɔ̏lɛ n
pı Kalile sɔkɔ. Syɔ́ kwĩnki yísyɔ́ tɔ sɔ̏ yuku ǹnɛ Yerusalɛmı
sɔkɔ.

Yesu yĩ́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

42 Păh Yesu ko mɔ sɔ̋ nɛ̂ ńvĩ́nɛ, ké dèndal ye sɔ̏ pı
*Nsyifunɔ *mı mı yòhlɛ. 43 Arimatı kwil nɛ yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè
n ye Yosɛfulɛ. Ǹmɔlɛ, Nsyifunɔ tukey tùkèpu sɔkɔ nɛ pèpɛy
yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹmɔ tɔ sɔ̏ mɛ *Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́lɛ n syıkı. Ǹmɔ
ǹ nı syãh, à kyı Yesu lékó ni *Pilati tyí nɛ, à ǹnɛ pé kõ, pé
kyı à yĩ. 44 Pilati-á noh nɛ, Yesu-á núkú ku tɛ, kè ǹ yáh-ńsah
tyɛ. À sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗí ye pɔ piki yah nɛ, ǹ kúnɔ́ di se mo
nı? 45 Wăh ké gbı noh tɛ sràsyíbí yɔ̏tɛ̃ ɗí tyí, à mó wɛ̃kìlɛ
Yosɛfu kõ nɛ, à kyı Yesu lékó tɔkɔ. 46 Képah sɔkɔ, Yosɛfu kyı
fwɔ̀pĩn dwe. À kyı Yesu lékó dɛ *dahnı yõ, tɛ́ à plo fwɔ̀pĩn
mɛ̀ sɔkɔ, à dah mɔ diki sɔkɔ, nɛ̂-á tũ tɛkı sɔkɔ, tɛ́ dáh-ǹgbɛ̃
yɔ́ pil pɔ vike ké yah. 47 Légbĩ́nɛ, Makadala Mari ànɛ̂ Yose
yṹ Mari mó Yesu dáhnmɔ-ńsah yah pɔkɔ mɔ sah.

16

Yesu yuku wil diki sɔkɔ

1 *Mı mı yòh-á sɔkɔ, Makadala Mari, ànɛ̂ Nsyakı yṹ Mari,
ànɛ̂ Salome kyı làsèkwɛ̌l dwe Yesu yõ mɔ mɔ tɛ̃nɛ. 2 Dimasyi
sɔ̋ séngbɔ̃́ púsɔ́, gbĩ gbo gbĩ́nɛ, pè yuku diki yõ. 3 Syɔ́ nɔ́pi
mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ̂ se kı dáh-ǹgbɛ̃ mɛ̀ yıkı mɔ pé kõ
nı? 4 Tɛ́ păh nɛ, pé yah, pè dáhkì mɛ̀ wɛ pílntonɔlɛ diki
yah sɔkɔ. 5 Pè de yuku diki sɔkɔ, tɛ́ kyı kètɛ̃npì̀kì̀ yɔ́ wɛ, à
mɛ fwɔ̀mɔ̀npíkí mɔ kõ tɛ̃ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏lɛ. Tíkí pè kah tɛ̃. 6 Tɛ́

kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ mɛ̀ mɛ yo pé tyɩ́: «Yé káh tɩ́kɩ́ pɩ! Nasarɛti Yesu ye
yé n yah n kɔ̃, nɛ̂-á pè syɩ *dahnɩ yɔ̃. Â yuku wil diki sɔkɔ.
Â náh mɛ ásɔ̂. Yé pɔ yah ǹ sɛ̃́-ńsahlɛ. 7 Yé kyɩ yo Pyɛrɩ ànɛ̂
pé no tɛ́lɔ́ tyɩ́ ńkɛ̃, wǎh mɛ pélɛ n syɩkɩ Kalile sɔkɔ, sɔ̃́-á lésɔ̃
à kè yo sah pé tyɩ́.» 8 Syɔ́ nɔ́pi-á képah noh sɛ̃́, pè wil diki, à
to sɔkɔ wil syahrɩ sɔkɔ tɩ́kɩ́ tɛ̃̀ tyɩ́. Pè náh mɛ n yo n mɔ nɛ
tyɩ́, tɩ́kɩ́ kàhntɛ̃nɔ tɛ̃̀ tyɩ́.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari wɛ̃kɩ

[9 Dimasyi sɔ̃́ séngbɔ̃́ púsɔ́, Yesu yuku wil diki sɔkɔ.
Â ǹ gblɔ̌ynɛ Makadala Mari ǹgbò wɛ̃kɩ, wǎh lésɔ̃ *sétɛ̃̀n
kwǎrninɔ yɩ̃ni wilki pi nɛ̂ sɔkɔ. 10 Makadala Mari kyɩ kè
yo Yesu *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyɩ́. Â kyɩ pé wɛ kũ yèkwɔrɩ gbní sɔkɔ.
11 Pǎh noh, Mari n yo pé tyɩ́ nɛ: «Yesu mɛ ǹ vilɛ! Ǹmɔ ye à
wɛ!», pè náh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nɩ̂mɩ̂ wɛ̃kɩ

12 Képah náh, Yesu *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ nímí sɔ̃̀ mɛ kwɩ́lpír yɔ́
wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃. Pǎh mɛ kénɛ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ pè wɛ̃kɩ dùkù
yɔ́lɛ.* 13 Pè pé syɩ kyɩ ké yah yo pé no tɛ́lɔ́ tyɩ́, tɛ́ pépi tɔ
náh tɔ̃ sɛ̃ pé yɔ̃.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ

14 Sépi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ *tɔ̃̀ sɛ̃́hpú
nɛ́pɩ̂ gbɔ̃núkú wɛ̃kɩ pé yɔ̃ke yɔ̃ gbɩ̃́nɛ. Â pé yahlɛ n yo pé
níkí sékélkè, ànɛ̂ pé tir yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃̀ yɩ̃nnɛ. Pǎh sɔ̃npɩ yahle pé
vi wɛ́pú yɔ̃ sɛ̃̀nɔ́lɛ pé kṹntɛnɔ náh. 15 Képah sɔkɔ, à yo pé
tyɩ́: «Yé kyɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɛ̃́nnɛ n yah n yo n kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ névye
pól tyɩ́. 16 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yɔ̃ tɛ́ *wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ, ǹmɔ kɩ
pwah. Tɛ́ nɛ̂-à sɛ̃ ńkɛ̃̀nɛ ké yɔ̃, ǹmɔ kɩ wũ ké sɔkɔ. 17 Tɛ́
nónó-á sɛ̃ ké yɔ̃, yé kɩ pè pɩ̃ pé tyɩ́pɩ́nɔ́ sɔkɔ: Pè kɩ *sétɛ̃̀nnɛ
n yɩ̃ni n wilki névye sɔkɔ ńmɔ yɩ̃n yɔ̃, tɛ́ kɩ wɛlɔ snɔ́lɛ n
wɛkɩ, 18 tɛ́ kɩ fɛ̃ wahy tɛ̃ pé gbɔ̃̀lɛ, tɛ́ kɩ fɛ̃ kwâh pèkè wɔ, tɛ́
kè náh tir yɔ́ pɩ n pi pé sɔkɔ. Ànɛ̂ pàh pé gbɛ̃̀n sah yámpú
yɔ̃, pè kɩ dɛ.»

19 Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ Yesu-á yo tɛ sɛ̃́, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yɩ̃̂nyɔ̃, à kyɩ kɔ̃
tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀. 20 Képah náh, tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ kyɩ tyah nɩ̀vɩ̀nɩ̀
wɛy sɛ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Tɛ̃̀-ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pélɛ
n yohnɩ mɔ kénɛ tɔ̃̀ sɔkɔ, mɛ gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, tyi nónó-á n
wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé wɛlɔlɛ.]

* **16:12** 16.12 - Képah ye yo dal mɔ Luki 24.13-35 sɔkɔ.

Likyi-á nìvìnì tir nɛ̂ wãrkɩ Yesu tyí sɔkɔ

Likyi-á nɛ̂ yo ǹ sɛ́bɛ́y tyí yõ

1 Ŋ́ ɗɩ̃́ Tewofil, tyi nónó-á pɩ á wrɔ́, névye náhnáh tyah mɛ
sélɛ n wãrkɩ. 2 Pè sè wãrkɩ, sɔ̃́-á tàrfyɔ̀nɔ́ yo sélɛ á tyí, pépi
nónó-á sɔ̃̀ wɛ sélɛ sé tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, tɛ́ sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛy
yópúlɛ. 3 Képah ye, ńmɔ tɔ mɛ tyi nɔ́pi nɩ́y tɛ̃ pallɛ, nónó-á
pɩ, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ tyí. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ, ńmɔ tɔ sè wãrkɩ
ǹ kɔ̃ sé wɛ̃̀kì yõ, sǎh pɩ syɩ wɛ̃ tyí sɔ̃́, ń ɗɩ̃́ Tewofil. 4 Képah
sɔkɔ, á kɩ pɩ̃ nɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, gbɩ-á kélɛ.

Yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ pɔ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́ tyí yo sah

5 Yerɔdɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ Yude kwil yõ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sárká
wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Nsakarɩlɛ. Sárká wìlkìpu
yɔ̃̀tãm nónó-á sɔ̃̀ Abya tɩ̃̀nkìlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Ŋ̀
kyɩ Yelisabɛtɩ tɔlɛ sɔ̃̀, sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Arõ náh nɛy
ye ǹnɛ. 6 Pé nɩ́mɩ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah. Pè sɔ̃̀ mɛ Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ póllɛ n pɩ, tɛ́ mɛ ǹ tyɩ́yónè pól tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 7 Ǹtɛ, pé
nɩ́mɩ́ sɔ̃̀ dye tɛ, Yelisabɛtɩ náh sɔ̃̀ fɛ̃ pi wɛ n pi, képah ye pi
náh sɔ̃̀ mɛ pé tyí.

8 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Nsakarɩpi tɩ̃̀nkì tɔ̃̀ pɩ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ
n pɩ Liyel yah pélɛ. 9 Pǎh dar tɛ́ sɑ̃́hntɔkɔnɔlɛ n pɩ sɔ̃́, kè
sɔ̃̀ pɔ yɩ̃nɛ ǹmɔlɛ. À sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à
sèkukuri pãn pèpɛy sukɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah sɔkɔ. 10 Légbɩ̃́nɛ,
tɔ́wû pól sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni kégbɔ́ sɔkɔ, wǎh wɔ̀kɔ̀lɛ n yɔ̃ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ. 11 Wǎh mɛ képah sɔkɔ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ yɔ́ wil ǹ yah, tɛ́ mɛ
yɩ̃n tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ yɔ̃ kwâh gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. 12 Nsakarɩ-á à wɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, tɩ́kɩ́ à tɛ̃, ǹ lékɑ̃́m fɛ̃kɩ. 13 Ǹtɛ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntɔ̃̀ mè yo ǹ tyí:
«Nsakarɩ, káh tɩ́kɩ́ pɩ, á Liyel nɩ́nɔ́ ye tɛ̃. Á kyɩ Yelisabɛtɩ kɩ
ɗɩ̃́npir dubi á tyí, tɛ́ á kɩ ǹ yɩ̃n sah Nsyɔ̃nɛ. 14 Ǹ dúbɩ́nɔ́ kɩ
pɩ nìvìnì ǹgbɛ̃nɛ áwɔ ànɛ̂ névye náhnáh tyí, 15 ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃
pɔ́npɩnɔ yɩ̃nnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yah. À náh ɗìvɛ̃ wɔ n pi, à
náh tɔ̃ kònɔ́ yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, tɛ́ kɩ mɛ yúkúnɔ́lɛ Liyel Mɩ́rkɩ́
tǎhkìlɛ ǹ dúbɩ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ. 16 À kɩ pɔ Yisrayel névye
náhnáh kɔ̃, pè kɩ pé syɩ pɔ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí. 17 À kɩ n kɔ
Liyel yah Yeli pɩ dùkù ànɛ̂ ǹ tǎhkìlɛ ǹ sɔkɔ. À kɩ pɔ súbɩ́ ànɛ̂

pé wɛ̃npɩ̀ wrɔ́ tɔ̃ sah, tɛ́ kɩ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃pú vi mɔ pɩ nòhnɩ̀pulɛ.
Ǹ kɩ névye tɔ̃ sah vi mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɔ̃.»
18 Wăh yo sɛ̃́, Nsakarɩ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ ànɛ̂ pé kyɩlɛ, pé
nímí-á dye tɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, sɔ̃́ se pé kɩ fɛ̃ pĩ nɛ, gbɩ-á à yo nɩ?
19 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Kabrɛlɩ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á
n yĩn Liyel yah, à ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. Ǹ ń tɛkɩ mɔ nɛ, mé pɔ nìvìnì
wɛy mɛ̀ yo á tyí. 20 Ǹtɛ yah, á náh sɛ̃ ń wɛlɔ yɔ̃. Tɛ́, sè kɩ mó
tɔ̃ pɔ n pɩ n tũ n pi sé gbĩ́ sɔkɔ. Képah ye, á vyãh kɩ gbɩ tɛ̃,
á náh tɔ̃ fɛ̃ n wɛkɩ n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ nɔ tyi nɔ́pi pɩ́ntũ sɔ̃́ tyí.»
21 Légbĩ́nɛ, tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Nsakarɩlɛ n syɩkɩ. Tɛ́ ǹ
kàhnmonɔlɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, képah sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n
du. 22 Ǹtɛ, Nsakarɩ-á pópó n wil, à náh mɛ fɛ̃ n yo n mɔ pé
tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, no pĩ nɛ, gbĩ̌l tir yɔ́-á wil ǹ yah Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Ǹ sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɛ̃̀n ólɛ n pɩ n mɔ pé tyí, tɛ́ mɛ wɛkɩ
kwlɔ.
23 Képah náh, ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ sèpĩ̀n-á pɔ tũ Liyel tyí, à ǹ syɩ
yuku ǹ gbô. 24 Kénɛ sèpĩ̀n sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyɩ Yelisabɛtɩ
kúrkɩ̀ tɔkɔ, tɛ́ kè wɔ̃bɩ ńwɔ̃́lɔ́ kwlɔ́. Ǹ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ: 25 «Yah,
pèpɔrɩ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel pɩ ń tyí yɔ̀. Ǹ ye ńtyĩ́nɔ yah dah
mɔ ń tyí sɔkɔ núkúnúkú, à ń sen tɔkɔ to ń yɔ̃ névye yah.»

Yesu dúbî̂nɔ́ tyí yónsàhnɔ́lɛ Mari tyí

26 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ kénúkò sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Liyel tɔ̃ ǹ
yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ Kabrɛlɩ tɔ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nasarɛtɩlɛ,
Kalile sétáh yɔ̃. 27 Ǹ à tɔ̃ yɛ̃ndyíkɩ̀ yɔ́ tyí, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gbĩ́nɔ́lɛ
Davidi náh nɛy Yosɛfu tyí. Yɛ̃ndyíkɩ̀ mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Marilɛ.
28 Wăh kyɩ, à de yuku Mari tnɔ̂, tɛ́ yo ǹ tyí: «Mé wɛkɩ á tyí
Mari. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel mɛ pèpɔrɩ yɔ́ tɔ̃ sah pɩ á tyí, à mɛ álɛ.»
29 Mari-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀n du. Ǹ sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ ǹ
fɔkɔ nɛ, yɔ̃ nɛ̂ yɔ̃ se à pɔ wɛkɩ mɔ pé tyí sɛ̃́ nɩ? 30 Képah
sɔkɔ, yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ yo ǹ tyí: «Mari, pèpɔrɩ ye Liyel n pɩ á tyí
ǹ nìgbɛ̀kɩ̀ sɔkɔ. Káh n yɛ kè pɩ tɩ́kɩ́ tirlɛ á tyí. 31 Yah, á kɩ
kúrkɩ̀ tɔkɔ, kɩ dĩ́npir yɔ́ dubi, tɛ́ kɩ ǹ yĩn sah Yesulɛ. 32 Ǹ kɩ
pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ Liyel yah. Ǹ kɩ n ye yɔ̃̀tah Liyel pilɛ. Tɛ́ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Liyel kɩ à kɔ̃, à kɩ tɛ̃ kwil yɔ̃ ǹ náh nɛy Davidi sɔ̃́. 33 Ǹ
kɩ n wũ n pi Yisrayel kwil pól yɔ̃ gbĩ́mɛgbĩ́. Ǹ yɔ̃̀tɔ̃rí náh tyɛ
yah n pi póllɛ.» 34 Wăh yo sɛ̃́, Mari à piki yah nɛ, ǹtɛ, pé náh
se dĩ́ tyí pĩ. Sɔ̃ se kè kɩ pɩ, tɛ́ pé kɩ kúrkɩ̀ tɔkɔ nɩ? 35 Yĩ̂nyɔ̃
tɛ̃ntɔ̃̀ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí: «Liyel Mírkí kɩ tiki á yɔ̃, tɛ́ yɔ̃̀tah Liyel
tăhkɩ̀ kɩ fɔkɔ tũ á yɔ̃ fob sɔ̃́ mɔ. Képah ye, pi nɛ̂-á á kɩ n dubi
n pi, à kɩ mɛ pèkè kɛ̃́nɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ kɩ n ye Liyel pilɛ. 36 Yah,

á wɔ̀kɔ̀ nɛy Yelisabɛtɩ, nɛ̂ tyí-á no yo tũ nɛ, píkɑ̃́n sê-á ǹnɛ,
à mɛ kúrki̇̀ tɔkɔ ǹ dyèntɛnɔ náh, ké ńwɔ̃́ló kénúkò-ò ye yɔ̀.
À kɩ n dubi n pi ɗ̃ínpirlɛ. 37 Á náh wɛ di, Liyel tɛ̃ wɛ tyi pól
tyí.» 38 Wǎh yo tɛ, Mari tɔ̃ ǹ syɩ yo ǹ tyí: «Ńmɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel tyí yɔ̃. Wáh yo sɔ̃́, Liyel kè pɩ sɛ̃́ ń tyí.» Képah náh,
yĩ̂nyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ ǹ syɩ sɔkɔ.

Mari kyínyahnɔlɛ Yelisabɛtɩ tyí

39 Kénɛ sèpi̇̀n sɔkɔ, Mari yuku sɔkɔ súú ymɔ yɔ̃, Yude kwil
yó sɔkɔ. 40 À kyɩ de Nsakarɩ gbô, tɛ́ wɛkɩ mɔ Yelisabɛtɩ tyí.
41 Yelisabɛtɩ-á Mari wɛ́kínmɔnɔ noh, piri núkú kah werke
ǹ fɔkɔ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ mɛ yuku Liyel Mírkí
tǎhkìlɛ, 42 tɛ́ yo ǹ tyí yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á
sɔkɔ, à kal syó póllɛ. Ànɛ̂ sãm mɛ mɔ́nɔ́lɛ á fɔkɔ táh piri tɔ
sɔkɔ. 43 Nɛ́dúkú nɛ̂ mɛ ńmɔ tɛ̃ tɔlɛ, tɛ́ ń Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yṹ kɩ pɔ n
yah ń tyí? 44 Á náh wɛ di, máh fyɔ̀ á wɛ́kínmɔnɔ noh ńyãh,
nìvìnì tɛ̃ tyí, piri núkú kah werke ń fɔkɔ sɔkɔ. 45 Nìvìnì mɛ
á tyí, áwɔ nɛ̂-á sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ̂ yo, kǎh kɩ pɩ
tũ.»

Liyel yĩn gbîlkînɔ́lɛ Mari tyí yìgbìnì sɔkɔ

46 Képah sɔkɔ, Mari nɛ:

«Ńmɔ mɛ ń nɩ dal mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n gbilki,
47-48 Ń Pwáhnmɔ-ò Liyel fɛ̃ syi yah dah mɔ ń tyí sɔkɔ.
Képah ye, ń nɩ mɛ vínɔ́lɛ ǹ yĩnnɛ.
Ńmɔ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí yɔ̃, mɛ ń gblɔ̃́ynɛ n tiki n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Gbɩ yɔ̃, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, knɔ knɔ pól kɩ pɔ n yo n pi nɛ,
máh yèvɩnɩ wɛ.
49 Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò Liyel ye tyí-ǹgbnɔ pɩ ńmɔ tyí,
ǹ yĩn ye Kètɔ̀kɛ̃ Liyellɛ.
50 Ǹ nìgbèkì kɩ mɛ tɔ̃nmɔnyukunɔlɛ knɔ knɔ pól yɔ̃ tyɛ́-
ńkɛ̃́nɛ, nónó-á ǹ yah tíkílɛ n pɩ.
51 À ǹ gbɔ̃̀ tǎhkìlɛ tɔ̃̀ pɩ:
Gblɔ̃́y gbílkínɔ́ sɔ̃nɔ-á mɛ nónó sɔkɔ,
à pè karkɩ.
52 À yɔ̃̀tãm tiki mɔ pé tɔ̃́rí klǒ yɔ̃,
tɛ́ gblɔ̃́y tíkínmɔpu dɔkɔ mɔ.
53 À yɔ̃ yɔ̃ yîlɛ kwɛ́ndébé kɔ̃ yĩ́í,
tɛ́ tahbɩ fin mɔ pè sɔkɔ pé gbɑ̃̀n kúkɔ́lɛ.
54 À Yisrayel névye yohnɩ mɔ,
pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yɔ̃.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ nìgbèkì pínɔ́lɛ,

55 à yuku Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn tı̏nnɛ tyɛ́-ńkɛ̃̋nɛ, wǎh sɔ̏ ǹ
vyãh kɔ̃ sɔ̃́ á súbí ǹgbò tãn tyí.»
56 Képah sɔkɔ, Mari tɛ̃ Yelisabɛtɩlɛ, à ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ pɩ.
Képah náh, à ǹ syɩ sɔkɔ ǹ tı̏nnɛ.

Wὲlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃ dúbînɔ́lɛ

57 Képah sɔkɔ, Yelisabɛtɩ dubi gbı̃́-á pɔ nɔ, à dubi dı̃́npirlɛ.
58 Ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu, ànɛ̂ ǹ wɔ̀kɔ̀ tãn-á noh nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ ǹ tyí, pè à tahlɩ pè ké nı̀vı̀nı̀ pɩ. 59 Ǹ dúbínɔ́
sèpı̏n kwǎrtɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, pè pɔ piri kɔ̏-ǹsah, tɛ́ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ
sú yı̃n dyí-ńsahlɛ ǹ tyí, nɛ̂-á Nsakarɩlɛ. 60 Ǹtɛ, ǹ yű mɛ yo
pé tyí nɛ: «Ɔ̃̋ɔ̃, à kɩ n ye Nsyɔ̃nɛ.» 61 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ
ǹ wɔ̀kɔ̀ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ yı̃n náh mɛ sɛ̃́ dɛ́. 62 Tɛ́ mɛ kwásí pɩ piri
sú tyí nɛ, yı̃n nɛ̂ se à kɩ sah à kɔ̃ nɩ? 63 Képah sɔkɔ, à pè kɔ̃,
pè sésár sɛ́nɔ́ yɔ́ tɔkɔ pɔ à kɔ̃, à wãrkɩ mɔ ké yõ nɛ: «Nsyɔ̃
ye ǹ yı̃nnɛ.» Képah pé pól gbȁn du. 64 Nɛ́npɔ́ swɔ, Nsakarɩ
nɛ́npɔ́rí dɛ mɔ, ǹ vyãh gbínɔ́ tyɛ, à tyah n wɛkɩ, à Liyel
yı̃nnɛ n gbilki. 65 Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí de pé tnɔ̂ tɛ̃pu pól sɔkɔ, tɛ́
no sɔ̏ mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yãh n kɔ̃ Yude ymɔ yõ kwlo pól
sɔkɔ. 66 Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel sɔ̏ mɛ ǹnɛ. Képah ye, nónó pól-à
sɔ̏ tyi nɔ́pi noh, pě sè tɛ̃ n sah pé nnɔ sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ wɛ̃nɛ
n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, piri mὲ se kɩ pɔ n pɩ n pi nɛ́dúkú nɛ̂nɛ
nɩ?

Liyel yı̃n gbı̂lkı̂nɔ́lɛ Nsakarɩ tyí yı̀gbı̀nı̀ sɔkɔ

67 Képah sɔkɔ, piri sú Nsakarɩ Liyel Mírkí tǎhkı̀ wɛ, tɛ́ mɛ
Liyel tɛ̃ntɔ̏ wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ:
68 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á Yisrayel Liyellɛ, ǹ yı̃n nɛ n gbilki,
ǹmɔ nɛ̂-á pɔ ǹ no yohnɩ mɔ, à pè wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ,
69 tɛ́ mɛ Pwáhnmɔ-ò tǎh wilki mɔ á kɔ̃,
à wil ǹ tɔ̏npɩ dı̃́ Davidi náh tãn sɔkɔ.
70 Képah ye lésõ à ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyopu kɔ̃, pè yo sah di mónɔ́lɛ
nɛ,
71 páh kɩ á syi pwah mɔ á pěltãn tyí,
tɛ́ kɩ á wilki á dyɔ yɔ́pú gbɔ̏.
72 À á súbí ǹgbò tãn nɩ gbɛ yı̃̋.
Ǹ dyɔ náh fwɔ ǹ yégbékè kwrɔ́nmɔnsàhnɔ́ tyílɛ pélɛ.
73 À sɔ̃ ǹ wo á ǹgbò sú Abrahmɩ tyí nɛ,
74 páh kɩ á tɛ̃ syi á pěltãn gbɔ̏,
á kɔ̃ á fɛ̃ tɔ̏lɛ n pɩ pé tyí tíkí kɛ̃́nɛ,
75 á mó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ yályál pé yah,
á min pól sɔkɔ.
76 Tɛ́ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ pi, á kɩ pɔ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ,

kɩ ǹ wȁl tɔ̃ n sah n pi.
Képah ye, pè kɩ álɛ n ye ‹Yɔ̏tah Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ›.
77 Tɛ́ kɩ ǹ no kɔ̃ pè kɩ pwáhnmɔnɔ dùkù pĩ,
pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ gbɔ̏ yɔ̃.
78 Ápi Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀, ànɛ̂ ǹ tɔ̃́nsàhnpɩnɔ gbɔ̏ yɔ̃,
à kɩ kyòo mɔ á yɔ̃ kɩ wil yȋnyɔ̃ gbĩ́ sɔ̃́ gbo,
79 kɩ pɔ kyòolɛ névye kɔ̃, nónó-á mɛ kũ fɛ̃́ntȗ tíkí sɔkɔ,
tɛ́ kɩ á yey vi mɔ yèvɩnɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃.»
80 Tɛ́ Nsyɔ̃ tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ n kyãh, ànɛ̂ ǹ lékȁ́m mɛ n yɩkɩ n
mɔ n yuku. Ȁ sɔ̏ mɛ tɛ̃ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó, à pɔ syɩ ǹ gblɔ̌y
wɛ̃́kínɔ́ gbȉyȉkȉ tyí Yisrayel névye yah.

2

Yesu tɛ̃́nwɛnɔ n wil ńyãh?

1 Kénɛ tyi pɩ gbĩ́nɛ, Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃ Wokusti kwní kɔ̃ nɛ,
pè pé tɔ̃́rí mɛ́-ńtȃ̂n névye pól yãh pé dan pĩ. 2 Kénɛ névye
yȁ́hnɔ́ gben pɔ Krinisi wɛ Siri kwlo pól yah yétɛ̃̀nɛ. 3 Képah
tɛ̃̀nɛ, no pól sɔ̏ mɛ pé ynìnɛ n wãrkɩ n pɔ pé súbí kwlo sɔkɔ.
4 Tɛ́ Yosɛfulɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗĩ́ Davidi náh nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ
tɔ mó wil Nasarɛtɩ kwil, Kalile sétáh yɔ̃, à yuku Yude kwil
yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Betlɛmɩnɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗĩ́ Davidi dúbí-ńsah. 5 Tɛ́
Yosɛfu kyɩ Mari sɔ̏ mɛ kúrkȉlɛ, pǎh n yuku pé yni wȁ́rkí-
ńsah gbĩ́ nɛ̂nɛ. 6 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃, pè sɔ̏ mɛ sɛ̃́ nɛ́npɔ́, tɛ́ Mari
dubi sɔ̃́ nɔ. 7 Képah sɔkɔ, pè tɛ̃̀-ǹsah yah kwlɔ nɛ́pân twáh-
ńsah, tɛ́ kyɩ tɛ̃ yípɛ̂y sɛ̃́-ńsah. Ȁ ǹ pígben dubi ɗĩ́npirlɛ, tɛ́ à
plo fwɔ gbrólɛ, à snɛkɩ mɔ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú yɔ́ sɔkɔ.

Yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃nè wȉlnmɔnɔlɛ képyɛ́nfɛ̃bɩ yɔ̃

8 Légbĩ́nɛ, Betlɛmɩ kwil gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, képyɛ́nfɛ̃bɩ yísyɔ́ sɔ̏
mɛ n sɔ̃ gbãn sɔkɔ, à pé képyɛ́nɩ̀nɛ n syɩkɩ. 9 Pè mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́
yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏ yɔ́ pɔ wil mɔ pé yɔ̃. Nɛ́npɔ́ swɔ, Liyel tɔ̃́rí núkú
tyah pól piki pěrr pé yɔ̃. Tíkí mɛ pè kah tɛ̃. 10 Yȋnyɔ̃ tɛ̃ntɔ̏
mɛ yo pé tyí: «Yé káh tíkí pɩ! Kwil pól nɩ̀vɩ̀ tir pèpɛy yɔ́ ye
mé pɔ yó-ńsah yé tyí. 11 Piri yɔ́ mɛ dubi yé tyí kwɛy lékȃ̂hnɛ
Davidi kwil sɔkɔ. Ǹmɔ ye TƐ̃̀ ŃGBƐNƐ pè n ye Kristalɛ, Liyel-
á nɛ, páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ ye tɔ̃ yé pwáhnmɔ-òlɛ. 12 Tɛ́
yáh nɛ pɩ sɔ̃́, tɛ́ à yah n pĩ n pi, kè wɛ yɔ̀: Yáh kɩ kyɩ píyȉ́rí nɛ̂
wɛ plónɔ́lɛ flɔlɛ, tɛ́ mɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y yɔ̃ yɔ̃ dú sɔkɔ,
ǹmɔ ye.»

13 Nɛ́npɔ́ swɔ, yȋnyõ tɛ̃ntõnè yísyɔ́ wil kwĩnkilɛ yȋnyõ, à
pɔ gben tɛ̃ nɔ, pè tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yìgbìnì sɔkɔ, mɛ
yo tũ nɛ ńkɛ̃:

14 «Liyel yĩn pɩ gblò yȋnyõ.
Ǹmɔ ye ǹ yèvɩnɩnɛ ǹ nìvì névye kõ sétáh yõ.»

Képyɛ́nfɛ̃bɩ kyínyahnɔlɛ Yesu pȋyȋ́rȋ tyí

15 Képah náh, yȋnyõ tɛ̃ntõnè-á pé syɩ sɔkɔ yȋnyõ,
képyɛ́nfɛ̃bɩ nɔ́pi mó n yo wɛ̃ tyí nɛ, pé no, pè yâwɔ pé
kyɩ yah Betlɛmɩ. Tir nɛ̂-á pɩ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel ǹ tɛ̃ntȍ tõ pé
tyí, páh yĩnɛ pé kè wɛ. 16 Pǎh wɛkɩ wɛ̃ kõ sɛ̃́, pè pé kyȃh
yuku Betlɛmɩ. Pè píyȋ́rí mɛ̀ soh kyɩ wɛ snɛ́kínmɔnɔlɛ yípɛ̂y
yõ yõ dú sɔkɔ, Mari ànɛ̂ Yosɛfulɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 17 Pǎh à wɛ sɛ̃́,
yȋnyõ tɛ̃ntȍ-á tyi nónó pól yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, pè sè yȃh pè
syah. 18 Nónó pól-á képyɛ́nfɛ̃bɩ wɛlɔ nɔ́pi noh, kè pé gbȁn
du. 19 Mari tɛ̃ mó tyi nɔ́pi pól syi sah ǹ fɔkɔlɛ n sõ. 20 Képah
náh, képyɛ́nfɛ̃bɩ pé syɩ. Yȋnyõ tɛ̃ntȍ-á sȍ yo sɔ̃ pé tyí, kè mó
ńtyȋ́nɔ pɩ sɛ̃́. Képah ye, pǎh tyi nónó pól noh tɛ́ tyi nónó pól
wɛ, sépi pè kõ pè Liyel yĩnnɛ n gbilki, ǹ pal tyílɛ n yȃh n
yuku wɛ̃kì yah.

21 Képah náh, piri dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sȍ́lɛ, ǹ kõ gbȋ́
nɔ. Pè mɛ ǹ yĩn sah Yesulɛ, sɔ̃-á sȍ yȋnyõ tɛ̃ntȍ yo sah kélɛ
ǹ kúrkȉ tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ gbȋ́nɛ.

Yesu dáhbínɔ́lɛ Liyel gbȍ

22 Képah sɔkɔ, sédám pɛ̀kì kȗ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ kè pɩ Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́-á kè yo sɔ̃, ké sèpȉn-á tũ, Yosɛfu ànɛ̂ Mari
Yesu tɛ̃ yuku Yerusalɛmɩ, à kyɩ ǹnɛ Liyel gbȍ dahbɩ. 23 Kè
ye mɛ wȃ́rkínsàhnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃, pye gbro dȋ́npȉ pól-á yĩnɛ pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍ dahbɩ.
24 Ȁnɛ̂ tɔ̃ ǹkànpȉnnɔ́ nínɔ́lɛ, pɛ̀kì ànɛ̂ yȗ́kȉlɛ Liyel kõ sárkálɛ,
képah náh pɩ, kèpíkípíkínɔ nínɔ́lɛ, sɔ̃-á kélɛ wȃ́rkínsàhnɔ́lɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ.

25 Tɛ́ légbȋ́nɛ, dȋ́ yɔ́ sȍ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, pè n ye
Simeyɔ̃lɛ. Ȁ sȍ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré
yõ. Ȁ sȍ mɛ Yisrayel pwáhnmɔ-ò pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ, tɛ́ Liyel
Mírkí sȍ mɛ ǹ sɔkɔ, 26 tɛ́ kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, à náh n ku n pi,
nɛ́ à náh Krista wɛ yȋ́nɛ, nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kɩ tɛkɩ mɔ n pi.
27 Képah sɔkɔ, Liyel Mírkí ǹ yah tɛ̃ yuku Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkì sɔkɔ. Tɛ́ Yesu dúbípú sȍ mɛ à tɛ̃ pɔ tyi kȍnsàhnɔ́

píntũ yĩnnɛ ǹ tyí, kǎh yo sah sɔ̃́. 28 Képah tɛ̃́nɛ, Simeyɔ̃ mɛ
piri mɛ̀ tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀, tɛ́ Liyel yĩnnɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ:
29-31 «Ń Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel, mé pwáhnmɔ-ò wɛ ń yĩ́nɛ,
wáh nɛ̂ kɔ̃ kèkõyṍ névye pól yĩ́ yah.
Képah ye, á kɩ fɛ̃ á tɔ̃̀npɩ min syi núkúnúkú
à kɔ̃ à nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á á wɛy kè yo.
32 Pwáhnmɔ-ò kɩ pɩ kyòolɛ kwlo kwlo névye tyí, kɩ á dùkùlɛ
pè wɛ̃kɩ,
tɛ́ kɩ pɩ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ áwɔ no Yisrayel tãn tyí.»
33 Kǎh pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á à yo Yesu tyí sɔkɔ, sè pɩ
gbɛ̃̀ndùǹìnɛ ǹ sú ànɛ̂ ǹ yṹ tyí. 34 Képah sɔkɔ, Simeyɔ̃
mɛ sãm mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ yo ǹ yṹ Mari tyí nɛ: «Yah, piri
mɛ̀ mɛ Yisrayel névye náhnáh syíkínmɔnɔ ànɛ̂ pé náhnáh
yílkínsàhnɔ́ yĩnnɛ, ànɛ̂ yékẫb dénɔ́ yõlɛ. 35 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye
náhnáh fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ kɩ wilki mɔ kwèyy. Tɛ́ áwɔ tɛ̃̀ wɔlɛ, á kɩ
yèvyãhrɩ pɩ, á kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ á nɩlɛ n sukɛ nyàhlɛ.»

Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syînyo-ò pi An-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

36 Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Annɛ.
Fanuwel písê ye sɔ̃̀, nɛ̂-á Asɛrɩ yı̀kı̀ nɛynɛ. Ǹ yah sɔ̃̀ wah
náhnáh. Ǹ sépíl gbĩ́nɛ, wǎh de pɛ tyí, ǹ pɛ yah kwlɔ ké ye
kwǎrní-ò sɔkɔ. 37 À mɛ tɛ̃ pɛ́kúsèlɛ, à pɔ nɔ ye tíkíyɛ̃́h pɔ́
ńyã́h tyí. À náh sɔ̃̀ mɛ n gbɛ n mɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ mɛ
Liyel yĩnnɛ n gbilki gbĩ́mɛgbĩ́, ké lékẫh ké gbı̃̀ntɔ̃, níkı̀ tɛ̃́nɔ́
ànɛ̂ nírí sɔkɔ. 38 Ǹmɔ tɔ mɛ de kyɩ yĩnɛ Yesu ànɛ̂ ǹ dúbípúlɛ
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ. À tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki.
Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ pwáhnmɔnɔ syɩkɩ tɛ̃, à mɛ piri
tyílɛ n yãh pé pól tyí.
39 Yesu dúbípú-á Liyel tyi sàhnɔ́ pɩ tũ tɛ, képah náh, pè pé
syɩ sɔkɔ Kalile sétáh yõ, pé kwil Nasarɛtɩ sɔkɔ. 40 Tɛ́ piri wɔ
mó mɛ n kyãh, mɛ tǎhkı̀lɛ n wɛ. Lékẫm ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ ǹ sɔkɔ,
tɛ́ Liyel mɛ ǹ nɩlɛ n gbɛ.

Yesu wṹnɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃, ǹ ye gbãmnî-ò sɔkɔ

41 Ye ye póllɛ, Yesu dúbípú ńkɛ̃́nɛ nɛ n kyɩ n pɔ Yerusalɛmɩ,
Pakɩ syáh sɔkɔ. 42 Tɛ́ Yesu-á pɔ nɔ ye gbɔ̃ninɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹ
dúbípú dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ, Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ kélɛ n pɩ
sɔ̃́. 43 Syáh-á pɔ tyɛ sɔ̃́ nɛ̂nɛ, pè pé syɩ sɔkɔ, tɛ́ pé píɗĩ́ Yesu
mɛ wũ Yerusalɛmɩ, ǹ dúbípú pĩ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ. 44 Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ
nɛ, wǎh mɛ ànɛ̂ pé no wɛ̃kɔbɩ yísyɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè gbı̃̀yı̃̀kı̀
núkú kɔ́lɔ́ kɔ, tɛ́ pyě tyah ǹnɛ n yah n kɔ̃ pé wɔ̀kɔ̀ tãn ànɛ̂

pé nɛpɪ̃́nɔ́ wrɔ́. 45 Ǹtɛ, pè náh à wɛ. Pǎh à yah kwlɔ sɛ̃́,
pè pé syɩ à yah kɔ̃ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 46 Ké sèpɪ̏n tɔ̃́-ò
sɔ̃́lɛ, pè pyě kyɩ à wɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. À mɛ
kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú wrɔ́, mɛ n nohnɩ pé tyɩ́,
tɛ́ mɛ pélɛ n piki n yah tyilɛ.

47 Nónó pól-á sɔ̏ mɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́, ǹ lékɑ̃́m ànɛ̂ ǹ tyi yah
yónɔ́ dùkù pé gbɑ̏n du. 48 Ǹ dúbípú-á à wɛ sɛ̃́, kè pépi tɔ
gbɑ̏n kah du. Ǹ yṹ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé pídɪ̃́, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ à pɩ
sɛ̃́ pé tyɩ́ nɩ? À yah, péwɔ ànɛ̂ ǹ sú yáh-ńsah-á tyɛ kègbɩlɛ
ǹ yáhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. 49 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyɩ́: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé ńnɛ
n yah n kɔ̃? Yé náh pɪ̃ nɛ, máh yɪ̃nɛ mé nɛ n mɛ ń sú tyah
sɔkɔ di?» 50 Ǹtɛ, pè náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ tyɩ́ yah wɛ.

51 Képah náh, à mɛ yuku pélɛ Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ ǹ
gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ pé tyɩ́. Ǹ yṹ wɔ mó tyi nɔ́pi pól syi sah
ǹ fɔkɔ. 52 Tɛ́ Yesu sɔ̏ mɛ n kyɑ̃h ǹ gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ lékɑ̃́m mɛ n
yɩkɩ n mɔ n yuku. Tɛ́ wɑ̃n tɔ mɛ mɔ ǹ nìgbɛ̀kì yɔ̃ Liyel ànɛ̂
névye tyɩ́.

3

Wèlnwɪ̏lkɪ̏-ò Nsyɔ̃ Liyel wɛy yónsàhnɔ́lɛ

1 Tibɛrɩ-á sɔ̏ mɛ Wromɛnɔ yɔ̏tɛ̃̀nɛ gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yɔ̏tɔ̃rɩ́ ye
gbɔ̃nkwlɔ́-ò pɔ Pɔ̃se Pilatɩ wɛ Yude kwil yah yétɛ̃̀nɛ. Tɛ́
Yerɔdɩ wɔ mó mɛ Kalile kwil yɔ̏tɛ̃̀nɛ. Ǹ gbɛ̃ dɪ̃́ Filipi mɛ
Yitiri ànɛ̂ Trakoniti yɔ̃. Tɛ́ Lisanyasɩ wɔ mɛ Abilɛnɩ yɔ̃. 2 Tɛ́
An ànɛ̂ Kayifi ye sɔ̏ sárká wɪ̏lkɪ̏pu yɔ̏tɑ̃m ǹgbnɔlɛ. Légbɪ̃́nɛ,
Nsakarɩ pídɪ̃́ Nsyɔ̃ Liyel yónmɔnɔ noh gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. 3 Kǎh
pɩ sɛ̃́, à kyɩ Yurdɛ̃ yɔ gbɔ̀plɔ tɑ̏ntɑ̏n pól kɔ kɔ̃, mɛ n yo pé tyɩ́
nɛ, pè Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, pè mó wèlnwɪ̏lkɪ̏nɔ́ wɛ. Képah sɔkɔ, pé
tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. 4 Kǎh pɩ sɔ̃́, sɛ̃́ ye ńtyɪ̃́nɔ sɔ̏ Liyel
tɛ̃̀ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi wɑ̃rkɩ sah kélɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Ǹnî yɔ́ yɪ̃́npɔ̃ ye n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kì tɔ̃ sah.
Yé ǹ sɔ́kɔ́-ńtɑ̏n pɩ tómtóm.
5 Ymɔ wrɔ́nɔ pól kɩ yɪ̃.
Kènpni ànɛ̂ ymɔ pól kɩ tirki pɩ támm.
Syɔ̃-ǹtɑ̏n knɛ̌nì kɩ pɩ tómtóm,
tɛ́ wɛ̃túkúnɪ̏ kɩ tɔrɩ.
6 Képah sɔkɔ, no pól kɩ Liyel nɛy pwáhnmɔnɔ wɛ yɪ̃́nɛ.›»

7 Nɛ́kwɪ̃́nkí nónó-á sɔ̏ n pɔ n pɔ Nsyɔ̃ tyɩ́ à kɔ̃ à pélɛ n wel
n wilki, à sɔ̏ mɛ n yo pé tyɩ́ nɛ, wáhnmírɔ́ dùkù nɔ́pi! Nɛ̂ se
kwɔ pélɛ nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ to pwah Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnì yah, nɛ̂-á

n pi nɩ? 8 Ŋ́kɛ̃, pè tyípéplɔlɛ n pɩ nónó-á n wɛ̃kɩ n pi nɛ,
pǎh Liyel wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃. Tɛ́, pè káh pé gbɔ̃̀ sah Abrahmɩ yõ nɛ̂-á
pé súlɛ. Páh kélɛ n yo pé tyí, Liyel-á kɩ fɛ̃ dyêh nɔ́pi vi mɔ
pɩ Abrahmɩ pyelɛ. 9 Tɛ́ man ńtɛ̃-á mɛ yáhnsàhntɛnɔlɛ sésân
fɛ̃ yĩnnɛ sé sémîn sɔkɔ. Séswɔ̂ nɛ̂-á n syí-ńkɛ̃́nɛ pye pèplɔlɛ,
kǎh kɩ ko dah mɔ nyàh sɔkɔ.
10 Képah tɛ̃ sɔkɔ, tɔ́wû Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se
pé yĩnɛ pé pɩ nɩ? 11 Ȁ mó yo pé tyí nɛ, fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́-à mɛ
nɛ̂ tyí, tɛ̃ núkúlɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹkɑ̂n nɛy kɔ̃. Tɛ́ yõke-à mɛ nɛ̂ tyí,
tɛ̃ yĩ kwɛ́ndé kɔ̃.
12 Mɔ́rí syípú yísyɔ́ tɔ pɔ Nsyɔ̃ tyí nɛ, à pé wel wilki, tɛ́ à
piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò dĩ́, ńkɛ̃́ sɔ̃́ se pépi yĩnɛ pé pɩ nɩ? 13 Ȁ
mó yo pé tyí nɛ, pǎh yĩ̀n nɛ̂ yo pé tyí, pè káh nɛ n dohnɩ n
syi ké yõ.
14 Képah sɔkɔ, sràsyíbí tɔ pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ pépi-á
dò, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ, pè káh nɛy wore ǹ
gbɔ̃̀ kwâh tɛ̃ syi tǎhkɩ̀ sɔkɔ. Pè káh mó tɔ̃ nɛy gbɔ̃̀ kwâh syi
yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ. Ŋ́kɛ̃, pè yɛ pé tɔ̃̀ pínɔ́ wɛ́nɔ́ pé yĩ́nɛ n yuku.
15 Képah sɔkɔ, no pól-á sɔ̃̀ mɛ pwáhnmɔ-ò syíkínɔ́ sɔkɔ
sɛ̃́, pè sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌ynɛ n piki n yah nɛ, tɛ́ Nsyɔ̃ káh kɩ nɛ̂
Kristalɛ dɛ́? 16 Képah tɛ̃̌nɛ, à pé pól syah nɛ: «Ŋ́mɔ tɛ̃ wɔ
ye yélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-á n pi, ǹmɔ tɛ̃́nwɛnɔ
kal ńmɔ tyílɛ. Mé náh yĩnɛ ǹ lékyêh mnɔ ńtɛ̃ wàhnmɔnɔlɛ.
Tɛ̃ wɔ kɩ pɔ yé wel wilki Liyel Mírkí ànɛ̂ nyàh sɔkɔ. 17 Ǹ
sèmukɔ fwo fwo kwâh mɛ ǹ gbɔ̃̀. Ȁ kɩ ǹ táh tɔ̃ sah, ǹ sèmukɔ
fwo kɩ kwel mɔ ǹ dúkúrí sɔkɔ, tɛ́ sé yésyî wɔlɛ, à kɩ sépi sukɛ
ní-ńkɛ̃́ nyàh sɔkɔ.» 18 Nsyɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ sɛ̃́nknɔ vĩ̀nmɔ mɔ
kwɔ́nɔ́ duke náhnáh sɔkɔ, à nìvìnì wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃ no
tyí.
19 Ȁ wil képah sɔkɔ, à tɔ̃ lékàhlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ kɔ̃, ǹ yṹnpi
kyɩ Yerɔdyadɩ tɛ̃́nsyinɔ, ànɛ̂ ǹ tyítúkúnĩ̀ náhnáh pínɔ́ tyí
sɔkɔ. 20 Tɛ́ Yerɔdɩ náh yĩn sépi tyí, à tɔ̃ Nsyɔ̃ tɛ̃ dah mɔ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ náhlɛ.

Yesu wèlnwĩ̀lkĩ̀nɔ́lɛ

21 Tɛ́ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh
névye pól wel wilki tɛ, Yesu tɔ pɔ à kɔ̃, à à wel wilki. Yesu-á
wil ni sɔkɔ tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ, à mɛ yĩ̂nyõ wɛ kè yɩkɩ mɔ. 22 Tɛ́
Liyel Mírkí pɔ tiki ǹ yõ wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kèpíkípíkí kètɔ̀lɛ.
Képah tɛ̃ sɔkɔ, yĩ́npɔ̃ yɔ́ n wil líyel sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ ye ń
nìdɛ̀ Pi núkúnínɛ. Á tyí nɔ yĩ̃́ ń tyí kègbɩlɛ.»

Yesu náh tɑ̃nnɛ

23 Yesu-á ǹ tồ tyah gbĩ́ nɛ̂nɛ, à sồ mɛ ye yõgbãm kénkɔ̃
sɔkɔ. Tɛ́ névye tɛ̃̀ wɔ sồ mɛ n sõ nɛ, Yosɛfu píɗĩ́-á ǹnɛ, Yosɛfu
nɛ̂-á sồ Yeli píɗĩ́nɛ. 24 Tɛ́ Yelilɛ, Matata píɗĩ́ ye. Matatalɛ,
Levi píɗĩ́ ye. Levilɛ, Mɛlkɩ píɗĩ́ ye. Mɛlkɩlɛ, Yanayi píɗĩ́
ye. Yanayilɛ, Yosɛfu píɗĩ́ ye. 25 Yosɛfulɛ, Matatyasɩ píɗĩ́
ye. Matatyasɩlɛ, Amɔsɩ píɗĩ́ ye. Amɔsɩlɛ, Nawumi píɗĩ́ ye.
Nawuminɛ, Yesli píɗĩ́ ye. Yeslilɛ, Nakayi píɗĩ́ ye. 26 Nakayilɛ,
Matɩ píɗĩ́ ye. Matɩlɛ, Matatyasɩ píɗĩ́ ye. Matatyasɩlɛ,
Semeyin píɗĩ́ ye. Semeyinnɛ, Yosɛsyɩ píɗĩ́ ye. Yosɛsyɩlɛ,
Yoda píɗĩ́ ye. 27 Yodalɛ, Nswana píɗĩ́ ye. Nswanalɛ, Yresa
píɗĩ́ ye. Yresalɛ, Yorobabɛlɩ píɗĩ́ ye. Yorobabɛlɩlɛ, Salatyɛlɩ
píɗĩ́ ye. Salatyɛlɩlɛ, Neri píɗĩ́ ye. 28 Nerilɛ, Mɛlkɩ píɗĩ́ ye.
Mɛlkɩlɛ, Adi píɗĩ́ ye. Adilɛ, Kosamɩ píɗĩ́ ye. Kosamɩnɛ,
Yelemadamɩ píɗĩ́ ye. Yelemadamɩnɛ, Yɛrɩ píɗĩ́ ye. 29 Yɛrɩlɛ,
Yesu píɗĩ́ ye. Yesulɛ, Yeliyesɛrɩ píɗĩ́ ye. Yeliyesɛrɩlɛ, Yorimi
píɗĩ́ ye. Yoriminɛ, Matata píɗĩ́ ye. Matatalɛ, Levi píɗĩ́
ye. 30 Levilɛ, Simeyɔ̃ píɗĩ́ ye. Simeyɔ̃lɛ, Yuda píɗĩ́ ye.
Yudalɛ, Yosɛfu píɗĩ́ ye. Yosɛfulɛ, Yonamɩ píɗĩ́ ye. Yonamɩnɛ,
Yelyakimi píɗĩ́ ye. 31 Yelyakiminɛ, Meleya píɗĩ́ ye. Meleyalɛ,
Mɛna píɗĩ́ ye. Mɛnalɛ, Matata píɗĩ́ ye. Matatalɛ, Natãn píɗĩ́
ye. Natãnnɛ, Davidi píɗĩ́ ye. 32 Davidilɛ, Yese píɗĩ́ ye. Yeselɛ,
Wobɛdɩ píɗĩ́ ye. Wobɛdɩlɛ, Bowasɩ píɗĩ́ ye. Bowasɩlɛ, Sala
píɗĩ́ ye. Salalɛ, Nasɔnɩ píɗĩ́ ye. 33 Nasɔnɩnɛ, Aminadab píɗĩ́
ye. Aminadablɛ, Adimini píɗĩ́ ye. Adimininɛ, Arnɩ píɗĩ́
ye. Arnɩnɛ, Yesrɔmɩ píɗĩ́ ye. Yesrɔmɩnɛ, Farɛsɩ píɗĩ́ ye.
Farɛsɩlɛ, Yuda píɗĩ́ ye. 34 Yudalɛ Yakɔbɩ píɗĩ́ ye. Yakɔbɩlɛ,
Yisakɩ píɗĩ́ ye. Yisakɩlɛ, Abrahmɩ píɗĩ́ ye. Abrahmɩnɛ,
Tara píɗĩ́ ye. Taralɛ, Nakɔrɩ píɗĩ́ ye. 35 Nakɔrɩlɛ, Seruki
píɗĩ́ ye. Serukilɛ, Wrako píɗĩ́ ye. Wrakolɛ, Falɛkɩ píɗĩ́ ye.
Falɛkɩlɛ, Yebɛrɩ píɗĩ́ ye. Yebɛrɩlɛ, Sala píɗĩ́ ye. 36 Salalɛ,
Kayinamɩ píɗĩ́ ye. Kayinamɩnɛ, Arfasadɩ píɗĩ́ ye. Arfasadɩlɛ,
Sɛmɩ píɗĩ́ ye. Sɛmɩnɛ, Nowe píɗĩ́ ye. Nowelɛ, Lamɛkɩ píɗĩ́
ye. 37 Lamɛkɩlɛ, Matisala píɗĩ́ ye. Matisalalɛ, Yenɔkɩ píɗĩ́
ye. Yenɔkɩlɛ, Yarɛdɩ píɗĩ́ ye. Yarɛdɩlɛ, Maleleyel píɗĩ́ ye.
Maleleyellɛ, Kayinamɩ píɗĩ́ ye. 38 Kayinamɩnɛ, Yenɔsɩ píɗĩ́
ye. Yenɔsɩlɛ, Sɛtɩ píɗĩ́ ye. Sɛtɩlɛ, Adama píɗĩ́ ye. Adama
wɔlɛ, Liyel píɗĩ́ ye.

4

Yesu mɔ́nyahnɔlɛ

1 Yesu-á yuku Liyel Mɪ́rkɪ́ tăhkɪ̀lɛ, à ǹ syɪ yal Yurdɛ̃ yɔ tnɔ̂.
Tɛ́ Liyel Mɪ́rkɪ́ à tɛ̃ yuku gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ. 2 Ȁ sèpɪ̏n tikiníní pɪ
nɛ́npɔ́ níkɪ̀ tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ à mɔ yah.
Tɛ́ sèpɪ̏n nɔ́pi-á pɔ tũ, kwɛkɪ mɛ à tɛ̃. 3 Kăh pɪ sɛ̃́, sétɐ̏n
yɔ̃̀tɛ̃ mɛ yo ǹ tyɪ́ nɛ, ǹmɔ-à kɪ nɛ Liyel Pilɛ, à yo dáhkɪ̀ mɛ̀
tyɪ́, kè vi n mɔ n pɪ yõkelɛ. 4 Yesu mó yo ǹ tyɪ́ nɛ: «Kè mɛ
wɐ̃́rkɪ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Névi náh ǹ min pɪ
n pi yõke ólɛ.›»*

5 Képah náh, sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ à tɛ̃ dɔkɔ léyy, à kyɪ à wɛ̃kɪ kèkõyɔ̃́
tɔ̃́rɪ́ póllɛ sɛ́yy ǹsɔ̃, 6 tɛ́ yo ǹ tyɪ́ nɛ, páh kɪ fɛ̃ à kɔ̃ n pi sépi pól
yɔ̃̀tɔ̃rɪ́, ànɛ̂ sé tahrɪlɛ. Sépi pól-á péwɔ gbɔ̃̏ dahbɪ. Képah-
á, nɛ̂-à pé dyɔ, páh kɪ sélɛ ǹmɔ kɔ̃. 7 Ńkɛ̃́, wàh kɪ fɛ̃ syi ǹ
gbètukunɔ di pé yah à pé gbilki, páh kɪ sé póllɛ à kɔ̃. 8 Képah
sɔkɔ, à mó yo sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ tyɪ́ nɛ: «Kè mɛ wɐ̃́rkɪ́nsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Á kɪ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel ó núkúnínɛ n gbilki,
tɛ́ kɪ n sah ǹmɔ ó tyɪ́ yõ.›»†

9 Képah náh, sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɪ, à kyɪ à
sah Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah, tɛ́ mɛ yo ǹ tyɪ́ nɛ, ǹmɔ-à kɪ nɛ
Liyel pilɛ, à yɔkɔ tiki sétáh. 10 Kăh mɛ wɐ̃́rkɪ́nsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á kɪ ǹ yɪ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè kɔ̃, sè kɪ ǹnɛ n
kyɔmɪ, 11 ànɛ̂ tɔ̃, săh kɪ à swah syi sé gbɐ̏n sɔkɔ. Dáhkɪ̀ náh
ǹ gbáhkɪ̀ pɪ yɔ n pi.‡ 12 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à mɛ yo sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ tyɪ́
nɛ: «Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Káh á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Liyellɛ n mɔ n yah!›»§

13 Kénɛ mɔ́nyahnɔ nɔ́pi pól sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sétɐ̏n yɔ̃̀tɛ̃ yal
à gbɛ mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ à syɪkɪ tɛ̃ náh tɪ̏nnɛ.

14 Képah náh, Yesu ǹ syɪ yuku Kalile sétáh yõ Liyel Mɪ́rkɪ́
tăhkɪ̀lɛ ǹ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ yĩn sɔ̃̀ mɛ wil nɛ́npɔ́ kwlo pól sɔkɔ. 15 Ȁ
sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɪ pé Liyel ní-ńtɐ̂n vɪ̀ sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ
ǹnɛ n gbilki.

Nasarɛtɪ tãn Yesu yáhlenɔlɛ

16 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pɔ Nasarɛtɪ sɔkɔ. Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀
à kyãh. Mɪ mɪ yòh sɔ̃́lɛ, à mɛ de Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
wăh dar tɛ́ kélɛ n pɪ sɔ̃́, tɛ́ mɛ yuku nɛ, pé Liyel wɛy kar.
17 Képah sɔkɔ, pè Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɪ́nyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y tɔkɔ à

---

* **4:4** 4.4 - Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 8.3 sɔkɔ. † **4:8** 4.8 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ sɛ́bɛ́y
6.13. ‡ **4:11** 4.10-11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 91.11-12 sɔkɔ. § **4:12** 4.12 -
Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.16 sɔkɔ.

kɔ̃, à syi yıkı mɔ fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á kè mɛ wã́rkínmɔnɔlɛ nɛ ńkɛ̃́:
18 «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ń yah wilki,
à ǹ Mírki mɔ ń sɔkɔ nɛ,
mé nìvìnì wɛy sã́n yo yãm tãn tyí.
À ń tɛkı mɔ yɔ̃bı yɔ̃rı sɔkɔ wı̀lnɔ́ tyí yo yĩnnɛ pé tyí,
ànɛ̂ yĩ́tũbi yĩ́ yíkínmɔnɔ tyí yo yĩnnɛ,
ànɛ̂ yèvyãhrı tɛ̃ yõ yĩnnɛ névye yõ, nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́ sɔkɔ,
19 ànɛ̂ ǹmɔ pèpɔrı pɔ yi tyí yo yĩnnɛ.»*
20 Képah náh, Yesu sɛ́bɛ́y yah vike, tɛ́ kélɛ Liyel wɔ̀kɔ̀
kyɔ̀mì-ò kɔ̃, tɛ́ kɔ̃ tɛ̃. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀,
pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n yah díkí díkí. 21 Képah tɛ̃ sɔkɔ, à tyah n
yo pé tyí nɛ: «Liyel wɛy fĩ́ nɛ̂ tyi-á yé noh, sè pı tũ kwɛynɛ
yé tyí.»
22 Kăh pı sɛ̃́, no pól sɔ̃̀ mɛ Yesu yĩ́ngbílɛ n yo. Tɛ́ ǹ wɛlɔ
pèplɔ wɛ́kínɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé gbã̀n du, pè mɛ yo tũ nɛ, ǹmɔ kó
Yosɛfu píɗĩ́nɛ nı? 23 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ
nɛ, păh kı sèmı̀rkı̀ mı n pi, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́, sènpìtɛ̃, à ǹ
gblɔ̃́y dɛ mɔ kɛ̀! Păh kı tɔ̃ n yo n pi pé tyí nɛ, páh tyi nónó
pól pı Kapɛrnayumi sɔkɔ, páh sè noh. Tɛ́ pé tɔ̃ sé dùkù pı
pé sú kwil sɔkɔ kɛ̀.
24 À tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ:
pè náh Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ.
25 Kègbı tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò
Yeli mɛ gbĩ́nɛ, pũ̀-á lésõ to pópó, à pɔ syı ye tɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ ńwɔ̃̀lɔ́
kénúkò tyí, tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ mɛ de kwil pól sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
pɛ́kúsyɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ. 26 Ǹtɛ, Liyel náh Yeli
tɛkı mɔ pépi sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ pɛ́kúsè yɔ́ tyí ye à tɛkı mɔ
ǹnɛ, Sarɛpıta kwil, Sidõ sétáh yõ.† 27 Ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
ò Yelise mɛ gbĩ́nɛ, tótãm náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ Yisrayel sɔkɔ, tɛ́
pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh dɛ́nmɔnɔ wɛ, à wil Siri sétáh tótɛ̃ ɗĩ́
Nama tyí sɔkɔ.»‡
28 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ,
pé fɔkɔ vyãh wɛlɔ nɔ́pi nóhnɔ́ tɛ̃ tyí. 29 Pè mɛ yuku Yesu tɛ̃
yɔrı wil kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku ǹnɛ yɔ̃lı yɔ̃̀tah, pé kwil-á sɔ̃̀
mɛ mɔ́nɔ́lɛ nɛ̂ yõ, tɛ́ nɛ, pé à tu wilki mɔ. 30 Tɛ́ à núkú wil
pé wrɔ́, à sɔkɔ.

---

* **4:19** 4.18-19 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 61.1-2 sɔkɔ. † **4:26** 4.26 - Pɛ́kúsè mɛ̀nɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Sarɛpıta kwil, Sidõ sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y gben 17.9 sɔkɔ. ‡ **4:27** 4.27 - Tótɛ̃ ɗĩ́ Namalɛ, Yisrayel nɛy náh sɔ̃̀ ǹnɛ. À sɔ̃̀ n wil Siri sétáh yõ. Yah n tɛ Yɔ̃̀tãm sɛ́bɛ́y ní-ò 5.14 sɔkɔ.

Yesu tɛ̃́nwɛnɔlɛ sétɑ̃̀n yõ

31 Képah náh, Yesu kyɩ Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ, Kalile
sétáh yõ, tɛ́ mɛ névyelɛ n kwɔ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ.
32 Ǹ wɛy sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ wɛynɛ. Képah ye ǹ névye kwɔ dùkù
kɔ̃, kè no pól gbɑ̃̀n du. 33 Tɛ́ lésɔ̃lɛ, kè pɔ yĩnɛ, ɗɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀
mɛ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, sétɔ̃lɛ ǹ sɔkɔ. Dǒ, à de syi firr
yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, 34 wéèè, Nasarɛtɩ Yesu, kwâh nɛ̂ se à n yah
n kɔ̃ pé tyɩ́ nɩ? Ȁ se pɔ pépi tyɩ́ yɩ́kɩ́-ńsah nɩ? Páh ǹnɛ n pnɛ,
nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ: Ǹmɔ-á Liyel tɛkɩ mɔ yályál. 35 Képah tɛ̃
sɔkɔ, Yesu dírí kɔ̃ sétɔ̃ mɛ̀ yɔ̃ nɛ: «Á vyɑ̃h vike, ǹ tɛ́ n wil
ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ.» Nɛ́npɔ́ swɔ, sétɔ̃ núkú ɗɩ̃́ mɛ̀ tɔkɔ min névye
nɩyɔ̃́, tɛ́ wil ǹ sɔkɔ, à náh dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ à nɔ. 36 Kǎh pɩ sɛ̃́, kè
pɩ gbɛ̃̀ndùǹ ǹgbɛ̃nɛ no pól tyɩ́, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ,
wɛy dùkù nɛ̂ se à n wɛ̃kɩ sɛ̃́ nɩ? Ȁ tɛ̃ wɛ sétɑ̃̀nnɛ n kyĩ n mɔ
tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ, sè n wil névye sɔkɔ. 37 Sépinɔ́-á
pɩ sɛ̃́, Yesu yɩ̃́ngbɩ́ tyah n yo nɛ́npɔ́ sétáh pól yõ.

Névye náhnáh dɛ́nmɔnɔlɛ

38 Wǎh yal Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀, à sɔkɔ Simɔ gbô. Tɛ́ Simɔ
dɛ́y sê sɔ̃̀ mɛ n kwlɔ wílvyɑ̃́hnìnɛ képékèyɔ̂. Pè mɛ kè yah
kɔ̃ Yesu tyɩ́ nɛ, à à dɛ mɔ. 39 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ kɔ yĩn ǹ
yõ, tɛ́ dírí kɔ̃ wílvyɑ̃́hnì yõ, ké núkú pi fin mɔ. Nɛ́npɔ́ swɔ,
à núkú yuku tyah yõke tɛ̃-ǹsahlɛ n yah pé tyɩ́.

40 Gbɩ̃́yɩ̃́ dénɔ́ sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n yɔ yam duke
dukelɛ, pé nɛ́tɑ̃m pɔ pélɛ Yesu tyɩ́. Ȁ mó ǹ gbɑ̃̀nnɛ n sah
n yuku pé nɛ́núkù núkú yõ, à pélɛ n dɛ n mɔ. 41 Tɛ́ sétɑ̃̀n
tɔ sɔ̃̀ mɛ n wil névye náhnáh sɔkɔ. Sè sɔ̃̀ mɛ n gbo n mɔ sé
wil gbɩ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃́, Liyel pi-á ǹnɛ. Ǹtɛ, sǎh pĩ nɛ, Liyel nɛy
tɛ́kɩ́nmɔnɔ-á ǹnɛ, à mɛ dírí kɔ̃ sé yõ, tɛ́ sé vyɛ̃y tũ wɛ́kɩ́nɔ́lɛ.

42 Tyah-á núkú dal, Yesu yuku sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ tyah yɔ́ sɔkɔ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, tɔ́wû yuku tyah ǹnɛ n soh n kɔ̃. Pǎh kyɩ à wɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé à syi n sah, à káh tɔ̃ yal pé tnɔ̂.
43 Ǹtɛ, à mɛ yo pé tyɩ́ nɛ: «Mé yĩnɛ mè nìvìnì wɛy sɑ̃́n yo
n kɔ̃ kwlo tɛ́lɔ́ tɔ tyɩ́ Liyel tɔ̃́rɩ́ tyɩ́ sɔkɔ. Ń tɛ́kɩ́nmɔnɔ yõ ye
képahlɛ.» 44 Képah náh, à kyɩ tyah Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃
Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ Yude kwlo sɔkɔ.

5

Yesu yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú ye pɔ pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yenesarɛtɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ, tɔ́wû pɔ
à mɔ gbĩ sah pílpíl, Liyel wɛy noh yĩnnɛ. 2 Yesu mɛ krótónè

nínì wɛ yɔ tnɔ̂ sɔkɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃́pú mɛ wil sé sɔkɔ, mɛ pé
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n wu. 3 À mɛ de krótónè nɔ́pi núkú sɔkɔ,
nɛ̂-á sɔ̃̀ Simɔ tyílɛ. Tɛ́ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à yal kélɛ yɔ vyãh
tyí, à de yuku yɔ sɔkɔ kwéyy. Képah-á pɩ, à kɔ̃ tɛ̃ krótókè
sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ tɔ́wûlɛ n kwɔ.

4 Wǎh wɛkɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo Simɔ tyí nɛ, à de yuku yahlɛ
yɔ tì tɛ̃-ǹsah. Pè mó pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, pè yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃. 5 Simɔ mɛ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, pépi-á tɔ̃̀ pɩ sõ, tɛ́ pé náh
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ yóré yõ, páh kɩ mnɔ min dah
mɔ. 6 Képah sɔkɔ, pè mɛ pé mnɔ min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́
yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ fɔ́ɔ́, pé mnɔ tyah n kɔ̃lɩ. 7 Pè mɛ pɩ mɔ
pé no tyí, nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè ní-ò sɔkɔ nɛ, pè pɔ pé yohnɩ
mɔ. Pè mɛ pɔ pè yohnɩ mɔ, pè yɛ̃́nkyɔ wilki mɔ krótónè nínì
nɔ́pi yɩ̃́ínɛ fɔ́ɔ́, sè n tyah tíkíndenɔlɛ ni sɔkɔ. 8 Simɔ Pyɛrɩ-
á képah wɛ sɛ̃́, à ǹ gbètukunɔ di Yesu yah, tɛ́ nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃,
tyípékè pí-ò-á pélɛ. Képah yĩnnɛ, à gbɛ mɔ péwɔlɛ. 9 Pǎh
yɛ̃́nkyɔ nɔ́pi wɛ tɛ̃ pípí sɛ̃́, tíkí mɛ Simɔ ànɛ̂ pé no pól kah tɛ̃,
10 à tahlɩ Sebede dɩ̃́npì tyí, Nsyakɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, pépi nónó-á
sɔ̃̀ Simɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ yo Simɔ tyí: «Káh
tíkí pɩ! À tɔkɔ núkúnúkú tyí, á kɩ pɩ névye yénpɔ-òlɛ Liyel
tyí.» 11 Képah náh, pè wil pɔ krótónè sah kènkwɑ̃̀h yõ ànɛ̂
pé vyɔ́ póllɛ, tɛ́ mɛ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃.

Yesu tótɛ̃ yɔ́ dɛ mɔ

12 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́,
dú ńyânnɛ ǹ wil pól sɔkɔ. Wǎh Yesu wɛ sɛ̃́, à kɔ kwĩnki, ǹ
yah di sétáh Yesu yah, tɛ́ à ni nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, wàh mɛ ké tyí,
wǎh kɩ fɛ̃ pé dɛ mɔ. 13 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu núkú ǹ gbɔ̃̀ nɔ, à tũ
ǹ tyí, tɛ́ nɛ: «Mé mɛ ké tyí, á kɩ dɛ!» Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú
dɛ. 14 Képah sɔkɔ, Yesu kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh yĩ mɛ̀ yãh
nɛy tyí póllɛ. Tɛ́ à kyɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ wɛ̃kɩ.
Moyisi-á sɔ̃̀ sárká nɛ̂ tyí yo sah tótãm dɛ́nmɔnɔ tyí sɔkɔ, à
mó kè pɩ n tũ. Képah-á kɩ ǹ dɛ́nmɔnɔlɛ pè wɛ̃kɩ.

15 Képah fyé yõ, wãn sɔ̃̀ mɛ n dohnɩ Yesu yĩn wìlnɔ́ yõ, tɛ́
nɛ́kwɩ̃́nkí sɔ̃̀ mɛ n tuke n mɔ ǹ wɛy noh yĩn, ànɛ̂ pé yamnɔ
mɔ́ndɛnmɔ yĩnnɛ. 16 Tɛ́ Yesu wɔ sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n gbɛ n mɔ n tɛ̃
ǹ gblɔ̃̌y gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹ Liyellɛ n ni.

Yesu sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ dɛ mɔ

17 Sɔ̃́ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu sɔ̃̀ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ, tɛ́ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Pè wil
Kalile ànɛ̂ Yude kwlo pól sɔkɔ, ànɛ̂ Yerusalɛmɩ tɔ sɔkɔ. Tɛ́ Tɛ̃

ǹgbɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ sɔ̃̀ mɛ Yesu sɔkɔ. Képah ye à kɔ̃, à yámpúlɛ
n dɛ n mɔ. 18 Légbɩ̃́nɛ, nósyɔ́ sèkùkù dɩ̃́ yɔ́ twah pɔ ǹ sɛ̃ sɛ̃
kwâh yõ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé de ǹnɛ wɔ̀kɔ̀, pé kyɩ à tiki
sah Yesu yah. 19 Tɛ́ névye tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃̀ tyɩ́, pè dé-ńsah yah
kwlɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè dɔkɔ gbɛ̃́ntɩ̃̂n yõ kye, à sèkùkù mɛ̀ tiki
mɔ ànɛ̂ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔlɛ, névye nɩyɔ̃́ Yesu yah. 20 Yesu-á
wɛ pè sɛ̃ ǹ yõ sɛ̃́, à mɛ yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́: «Dɩ̃, á tyɩ́pêl ye
yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.» 21 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisiyɛ̃nɔ tyah n sõ nɛ, nɛ̂ tɛ̃̀ ó se dɩ̃́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à Liyel yɩ̃nnɛ
n yɩkɩ sɛ̃́ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ névi kɔ̃, nɛ́ Liyel ó náh
nɩ? 22 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pɩ̃ sɛ̃́, à pé syah nɛ: «Kwâh
nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n sõ sɛ̃́? 23 Nɛ̂ tɛ̃̀ dɔ̀dɔ̀ kal, à yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́ nɛ,
ǹ tyɩ́pêl-á yɔ̃ mɔ à kɔ̃, képah náh pɩ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yuku
nɛ n kɔ? 24 Ǹtɛ, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ, yé pɩ̃ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ
Névi Pi tyɩ́ sétáh yõ, kɩ fɛ̃ névi tyɩ́pêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃», tɛ́ ǹ syɩ
yo sèkùkù mɛ̀ tyɩ́: «Mé kélɛ n yo á tyɩ́: yuku, á sɛ̃ sɛ̃ kwâh
tɔkɔ, ǹ nɛ n yuku á gbô!» 25 Nɛ́npɔ́ swɔ, dɩ̃́ núkú yuku no
pól yɩ̃́ yah, à sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ, à sɔkɔ ǹ gbô, mɛ Liyel yɩ̃nnɛ
n gbilki n yuku. 26 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, no pól gbɛ̃̂n du. Pè Liyel
yɩ̃nnɛ n gbilki tɩ́kɩ́ tɛ̃̀ tyɩ́, mɛ yo tũ nɛ, kwɛynɛ, páh tyi snɔ́
wɛ dɛ́!

Yesu Levi ye yah

27 Képah náh, Yesu wil nɛ́npɔ́, tɛ́ mɔ́rɩ́ syɩ́-ò Levi wɛ
kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ mɔ́rɩ́ syɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Ń
sɔ̃̀ tɛ̃!» 28 Levi núkú ǹ tɔ̃̀ sah, tɛ́ yuku ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 29 Képah
tɛ̃̀nɛ, Levi yõke ǹgbɛ̃ pɩ ǹ gbô Yesu yɩ̃nnɛ, tɛ́ mɔ́rɩ́ syɩ́pú
náhnáh ànɛ̂ nɛ́káhbɩ́ kwɩ̃́nkɩ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ kénɛ yõke yɔ̃́-ńsah.
30 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ pé Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sɔ̃̀
mɛ lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃ mɛ n yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ, kwâh nɛ̂
se, tɛ́ pè n yõ tɛ́ n wɔ mɔ́rɩ́ syɩ́pú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃́púlɛ
wɛ̃ tyɩ́ nɩ? 31 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu yo pé tyɩ́ nɛ: «Névye nónó-á
mɛ lènɔlɛ, sènpɩ yétɔ̃̂ se mɛ pé tyɩ́? Yámpú tyɩ́ náh sènpɩ
yétɔ̃̂lɛ di? 32 Névye nónó-á n sõ nɛ, nɛ́gblɔ́-á pélɛ Liyel yah,
mé náh pɔ pépi ye yɩ̃nnɛ. Ǹtɛ, nónó-á pɩ̃ nɛ, tyɩ́pêl pɩ́pú-á
pélɛ, pépi yé-ńsah ye mé pɔ nɛ, pè Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃.»

33 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ànɛ̂
pépi tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á ńkɛ̃́nɛ nɩ́kɩ̀lɛ n tɛ̃, ǹ tɛ́ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ, ǹmɔ
tyɩ́nɔ tɛ̃̀ wɔ ninɛ n wɔ, tɛ́ yõkelɛ n yõ kɛ̀. 34 Wǎh képah noh
sɛ̃́, à mɛ yo pé tyɩ́: «Fúr pɩ́-ò-á nónó ye ǹ fúr yõke yõ yɩ̃nnɛ,
yépi se kɩ fɛ̃ pè kɔ̃ pè kɩ nɩ́kɩ̀ tɛ̃ pé yé-ò yɩ̃́ yah? 35 Ǹtɛ, sɔ̃́ yɔ́

mɛ n pi, pɛ mɛ̀ kɩ pɔ n wilki n pi pé wrɔ́. Légbi̋nɛ, pè kɩ pyě
ńíkȉlɛ n tɛ̃.»
36 Képah náh, Yesu mɛ tɔ̃ sèmȉrkȉ yɔ́ mɩ pé tyí nɛ ńkɛ̃́:
«Névi yɔ́ ńtɛ̃ náh fwɔ̀sãn kãm, à fwɔ̀dyàh min n pi. Wâh
képah pɩ, fwɔ̀sãn kɩ yɩkɩ, ké gbó mɛ̀ tɔ náh se tɔ̃ fwɔ̀dyàh
syi n pi. 37 Ȁnɛ̂ tɔ̃, névi yɔ́ ńtɛ̃ náh ɗȉvɛ̃ sa̋n mɔ n pi pley ɗi̇
sɔkɔ. Wâh képah pɩ, ɗȉvɛ̃ sa̋n mɛ̀-à fũ, kè kɩ pley nɔ́pi tɔkɩ,
ɗȉvɛ̃ kɩ kwɛ, pley kɩ yɩkɩ. 38 Kàh pɩ ɗȉvɛ̃ sa̋nnɛ, kè yĩnɛ kè
mɔ pley snɔ́. 39 Névi nɛ̂-á dar ɗȉvɛ̃ kònɔ́ wɔ́nɔ́lɛ, à náh tɔ̃ n
fɛ̃ n syi ké kò-ǹkɛ̃̏nɛ n wɔ. Tɛ̃̏ n nɛ n yo nɛ, ɗȉvɛ̃ kònɔ́-á nɔ
kal.»

6

Yesu ànɛ̂ mɩ mɩ yòh sɔ̋ tyilɛ

1 Képah náh, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ
wɛ̃̏kì tɛ̃ n kɔ n kah sèmukɔ swɛ̃y yísyɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sa̋hpú
mɛ sèmukɔ ywɔ̃lɛ n kɔ̃lɩ n wɔkɔlɩ pé gbȁn sɔkɔ, à n tah.*
2 Farisiyɛ̃nɔ-á képah wɛ sɛ̃́, pé túkù mɛ nɛ, tɔ̏ pínɔ́ wɛ̃̏kì náh
mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ. Tɛ́ kwâh nɛ̂ se, tɛ́ pè kélɛ n pɩ
nɩ? 3 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Kwɛkɩ-á lésɔ̃ yɔ̏tɛ̃ Davidi
ànɛ̂ ǹ náh névye tɛ̃ sɔ̋ nɛ̂nɛ, wǎh nɛ̂ pɩ, yé náh kè kar yah
kɛ? 4 Ȁ náh sɔ̏ de Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à búrn tɔkɔ, nónó-á sɔ̏
mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yɔ̃, à tah, tɛ́ ǹ náh névye tɔ kɔ̃ di? Tɛ́
nɛy náh sɔ̏ yĩnɛ búrn nɔ́pi táhnɔ́lɛ, nɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm
ó náh.»† 5 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Névi Pilɛ, mɩ mɩ yòh yɔ̏tɛ̃ ye
ǹnɛ.»

Gbɔ̏nkù ɗi̋ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ

6 Képah náh, mɩ mɩ yòh sɔ̋ yɔ́lɛ ńtɔ̃, Yesu de Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ tyah névyelɛ n kwɔ. Tɛ́ ɗi̋ yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́
sɔkɔ, gbɔ̏yɔ̏lɛ kúnɔ́lɛ. 7 Képah tɛ̃̏nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃̏kì kwɔ́pú,
ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ mó mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ n yah, wàh kɩ ńtyi̋nɔ
nɛy dɛ n mɔ n pi mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ, pè mó lékàh wɛ à kɔ̃. 8 Ǹtɛ,
ǹmɔ tɛ̃̏ wɔ sɔ̏ mɛ pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔlɛ n pnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ yo
gbɔ̏nkù ɗi̋ mɛ̀ tyí: «Yuku n pɔ n yĩn névye nɩyɔ̋ ásɔ̂.» Di̋ mɛ
yuku yĩn. 9 Képah tɛ̃̏nɛ, Yesu yo pé tyí: «Ńmɔ yélɛ n piki n
yah, tir nɛ̂ pínɔ́ wɛ̃̏kì mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ mɩ mɩ yòh sɔ̋lɛ? Pèpɔrɩ se,
ti̇̂ pèkè se? Ȁ nɛy min pwah mɔ, ti̇̂ à tɛ̃̏ ko mɔ?» 10 Képah
sɔkɔ, wǎh pè yah kore vi, à yo ɗi̋ tyí: «Á gbɔ̏ tɔ̃!» Ȁ mɛ ǹ

* 6:1 6.1 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 23.26 sɔkɔ. † 6:4 6.3-4 - Yah n tɛ Samyɛlɩ
sɛ́bɛ́y gben 21 sɔkɔ.

gbɔ̏ tɔ̃, kè núkú pɩ ké vilɛ. 11 Képah tɛ̃̏nɛ, pé fɔkɔ kah vyãh
Yesulɛ, pè tyah wɛ̃nɛ n vi n mɔ, sɔ̃-á pè kɩ n pɩ n pi ǹnɛ.

Yesu tɛ̃̏ntõbe nɛ́pȋ gbɔ̃nimȋ yáhnwȉlkȉnɔ́lɛ

12 Sɔ̋ yɔ́lɛ, Yesu dɔkɔ yuku yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, à kyɩ nírílɛ n pɩ. Ȁ
lékȃh pól pɩ Liyel nínɔ́ sɔkɔ. 13 Tyah-á pɔ dal, à ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú
ye, tɛ́ nɛ́pȋ gbɔ̃nimí yah wilki pé sɔkɔ, tɛ́ pépi yĩn sah ǹ
tɛ̃̏ntõbelɛ. 14 Wăh nónó yah wilki, pé yni wɛ yɔ̀: Simɔ wɔlɛ,
Yesu ǹmɔ yĩn sah Pyɛrɩlɛ, tɛ́ ǹ gbɛ̃̏ndɩ̋ Andre sɔ̏ mɛ, ànɛ̂
Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Filipi, ànɛ̂ Bartelemi, 15 ànɛ̂ Matye,
ànɛ̂ Toma. Ȁ tahlɩ Alfe pídɩ̋ Nsyakɩ tyí, ànɛ̂ Simɔ nɛ̂-á sɔ̏
pè n ye «Sú fɔ̋ vyãh syí-òlɛ», 16 ànɛ̂ Nsyakɩ pídɩ̋ Yudelɛ, ànɛ̂
Yisikariyɔtɩ Yudasɩlɛ, nɛ̂-á pɔ vi Yesu náh.

Yesu tɔ́wȗ kwɔ́nɔ́, ànɛ̂ yámpú dɛ́nmɔnɔlɛ

17 Képah náh, Yesu tiki yɔ̃lɩ yõ ànɛ̂ pélɛ, à pɔ yĩn kéntáhkì
támm yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú náhnáh sɔ̏ mɛ, à tahlɩ
tɔ́wȗ ǹgbɛ̃ yɔ́ tɔ tyí, nónó-á wil Yude tɑ̏ntɑ̏n pól sɔkɔ, ànɛ̂
Yerusalɛmɩ, à tahlɩ pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ kwlo tyí, Tiri ànɛ̂ Sidõnɛ.
18 Pè sɔ̏ pɔ Yesu wɛlɔ nóh-ńsah, ànɛ̂ dɛ́nmɔnɔ wɛ yĩnnɛ pé
yamnɔ sɔkɔ. Sétɑ̏n-á sɔ̏ mɛ nónó sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ, pé tɔ
dɛ́nmɔnɔ wɛ. 19 Tɛ́ tăhkì yɔ́ sɔ̏ mɛ n wil ǹ sɔkɔ, à pé póllɛ n
dɛ n mɔ. Képah ye tɔ́wȗ pól kɔ̃, pè n yah n kɔ̃ wɛ́ntȕ̃-ǹsahlɛ
ǹ tyí.

Yèvɩnɩ ànɛ̂ yèvyãhrɩ tyílɛ

20 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah yɔ̃ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpú yah, tɛ́ nɛ:
«Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ yãm sɔkɔ.
Liyel tɔ̋rí mɛ yépi tyí yõ.
21 Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú kwɛkɩ sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ n tɔ̃ n pi.
Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á mɛ núkúnúkú gbní sɔkɔ.
Yé kɩ pɔ yì syɔ n pi.
22 Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, no-à yé dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ yé milki, tɛ́ yélɛ
n gbyɔ, tɛ́ yé yĩnnɛ n yɩkɩ Névi Pi yõ sɛ̃̏nɔ́ yĩnnɛ. 23 Ǹtɛ, ké
yõre ǹgbɛ̃ kɩ pɔ yé dyah Liyel fɔ̋. Képah ye, yé nɛ n mɛ nìvì
sɔkɔ lésõlɛ, yé nɛ n yɔkɔ n kwãh nìvì tɛ̃ tyí. Sɛ̃ ye lésõ pé
náh tãn tɔ n fõh Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ.
24 Ǹtɛ, yépi nónó-á tahbɩlɛ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Yé yé pèpɔrɩ wɛ sɔkɔ tɛ.
25 Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú tɛ̃kɩ sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.
Kwɛkɩ kɩ pɔ yé tɛ̃ n pi.
Yépi nónó-á mɛ núkúnúkú yìsyɔ̀nì sɔkɔ, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ.

Yé kɩ pɔ yèkwɔrɩ gbní gbo n pi.

26 Pàh yépi nónónɛ n gbilki, yèvyãhrɩ mɛ yé yõ. Sɛ̃ ye lésõ
pé náh tãn tɔ n gbilki Liyel yĩn yõ mɩ̀nyobelɛ.»

Sépɛ́bɩ́ tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ

27 «Ǹtɛ, yépi nónó-á mɛ n nohnɩ ń tyɩ́, mé kélɛ n yo yé tyɩ́
nɛ: yé yé sépɛ́bɩ́lɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ yé dyɔ yɔ́pú tyɩ́.
28 Nónó-á plɔlɛ n ye n mɔ yé yõ, yé sãmnɛ n mɔ pé sɔkɔ.
Yé mó Liyellɛ n ni yé fɔ̃́hpú tyɩ́. 29 Névi-à á létáh núkú mɩ,
ké nɩ́-ò tɔ vi n mɔ à kɔ̃. Névi-à á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ, yɛ tɛ̃
kɔ̃ à á fwɔ̀mɔ̀npir tɔ tɔkɔ. 30 Névi nɛ̂-à kwâh ni á tyɩ́, kè yĩ
tɛ̃ kɔ̃. Ànɛ̂, névi-à á gbɔ̃̀ kwâh tɔkɔ, káh nɛ, tɛ̃ n syɩ n pɔ
kélɛ. 31 Ànɛ̂ tɔ̃, yáh mɛ ké tyɩ́ nɛ, no nɛ̂nɛ n pɩ yé tyɩ́, yépi
tɔ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ pé tyɩ́.

32 Yépi tyɩ́-á nɔ nónó tyɩ́, pépi ó tyɩ́-à nɔ yé tyɩ́, yɩ̃́ngbɩ́ nɛ̂
mɛ yé kɩ n wɛ n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú ńtɛ̃ tɔ
nɛ́nɔ́nɔ́ tyɩ́ náh nɔ pé tyɩ́ di? 33 Nónó-á n tɔ̃ n sah n pɩ yé tyɩ́,
yé tɔ-à n tɔ̃ n sah n pɩ pépi ó tyɩ́, yɩ̃́ngbɩ́ nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ n
pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú ńtɛ̃ tɔ náh sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ
di? 34 Ànɛ̂, yâh n dɛkɩ névyelɛ n kɔ̃, yáh sɛ̃ ké yõ nɛ, nónó
ó-á kɩ pɔ sé lédyáhnɩ́nɛ yé kɔ̃ n pi, yɩ̃́ngbɩ́ nɛ̂ mɛ yé kɩ n wɛ
n pi képah sɔkɔ? Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́-ńkɛ̃̄pú tɔ náh n dɛkɩ wɛ̃nɛ
n kɔ̃, sé lédyáhnɩ́ pɔ́nwɛ yĩnnɛ di?

35 Pèpɔrɩ pɩ̃́-ńkɛ̃̄pú, ànɛ̂ nɛ́pɛ̂l nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ mɛ Liyel sɔkɔ.
Képah ye, yépi tɔ yé sépɛ́bɩ́lɛ n tɛ̃ plɛ. Yé pèpɔrɩlɛ n pɩ
pé tyɩ́. Yé nɛ n dɛkɩ n kɔ̃, ké lédyáhnɩ́ tyɩ́ sɔ̃̀-ǹkɛ̃̄nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ kyɩ ké lédyáhnɩ́ ǹgbɛ̃ wɛ Liyel fɔ̃́, tɛ́ kɩ pɩ yɔ̃̀tah
Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. 36 Yé pɩ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ névyelɛ, sɔ̃́-á yé sú Liyellɛ
nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ pɩ́-òlɛ.»

Káh no pîlkî-ńtɑ̂n ólɛ n yo

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Yé káh nolɛ n tuke.
Képah sɔkɔ, Liyel náh yé tɔ tuke n pi. Yé káh lékàhlɛ nolɛ n
kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé tɔ kɔ̃ n pi. Ǹtɛ, yé nɛ n
yɔ̃ n mɔ nolɛ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ n yɔ̃ n mɔ yé tɔlɛ n
kɔ̃. 38 Yáh no tɛ́lɔ́ tyɩ́lɛ n sãh dú nɛ̂nɛ, kénɛ dú núkú ó kɩ yé
tɔ tyɩ́ sãh n pi. Képah ye, yé nɛ n yĩ n kɔ̃. Képah sɔkɔ, Liyel
kɩ yĩ yé tɔ kɔ̃. À kɩ dú tɔkɔ, kɩ sɑ̃́hnɔ́ pèpɛy sãh, kɩ sni, kɩ
yike yike, kè kɩ yuku kwɛ, kɩ vi mɔ yé kɔ̃ yé fwɔ̀mɔlɔ vyɛ̃y
tɛ̃́nkũnmɔnɔ sɔkɔ.»

39 Tɛ́ tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ mɩ pé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Yɩ̃́tû̃ se kɩ fɛ̃ pɩ ǹ
nɩ́-ò yɩ̃́tû̃ yah tɛ̃́-òlɛ? Pé nɩ́mɩ́ náh n syɩkɩ n de n pi pwɑ̃̀h yɔ́

sɔkɔ di? 40 Tir sấh-ò náh n kal n pnɛ ǹ kwɔ́-òlɛ. Tɛ́ sấh-ò
nɛ̂-à kwɔ́nɔ́ wɛ yɩ̃́ɩ̃́, ǹmɔ n pɩ ǹ kwɔ́-ò tyɩ́ kɔ̃lɛ.

41 Á pɩ sɔ̃́, tɛ́ ǹdan kyɔmɩ wɛ á yṹnpi yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ dàhnpɛlɛ
áwɔ yɩ̃́ sɔkɔ, á náh mɛ képah wɔ wɛ? 42 Á kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ
yo á yṹnpi tyɩ́ nɛ, à yɛ á ǹdan wilki à kɔ̃ ǹ yɩ̃́ sɔkɔ, áwɔ
nɛ̂-á dàhnpɛlɛ á yɩ̃́ sɔkɔ, tɛ́ á náh mɛ képah wɔ wɛ? Vɩ̃́nnɩ́nɩ̀
wɛ́kɩ́-ò! Á yɩ̃́ sɔkɔ dàhnpɛ ǹgbò wilki! Képah-à pɩ, á kɩ fɛ̃ n
yah pallɛ, kɩ á nɩ́-ò yɩ̃́ sɔkɔ ǹdan wilki.»

Séswɔ̂ ànɛ̂ ké pyelɛ

43 «Séswɔ̂ pèpɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh n syi pye túkúnɩ̀nɛ. Séswɔ̂
túkù tɔ náh mó n syi pye pèplɔlɛ. 44 Sésân pól n pnɛ sé pye
sɔkɔ. Sènsóké pye náh fɛ̃ n wɛ kahrɩ sɔkɔ. Yrɛnsɛ̃ náh mó
tɔ̃ fɛ̃ n wɛ n gbɛ gbɩ́yɛ̃́kɩ̀ sɔkɔ. 45 Nɛ́pépɛ̌y yɩ́péplɔ n wil ǹ
nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Sɛ̃́ ó ye, nɛ́túkù tɔ tyɩ́túkúnɩ̀ n
wil ǹ nɩ sɔkɔ, wǎh nónó koh sah. Névi nɩ-à yuku tir nɛ̂nɛ,
képah ye n wil ǹ vyãh.»

Vɩ̀ duke nɩ̂nɔ́ tyɩ́ yónɔ́lɛ

46 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yě ńnɛ n ye
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃, Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ›, tɛ́ mâh se nɛ̂ yo, yé náh képahlɛ n pɩ?
47 Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyɩ́, tɛ́ ń wɛlɔ noh, tɛ́ mɛ sélɛ n pɩ, tɛ̃̀-á
mɛ nɛ̂ kètɔ̀lɛ, mé kɩ ǹ tyɩ́ yo yé syah: 48 À mɛ, á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀
mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á swɔ tũ tiki náhnáh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ sõ légbɩ̃́ yõ.
Tɛ́ ké sõ tyàhnɔ́-á sɔ̃̀ plɛ sɛ̃́, képah ye, yɔ-á pɔ yuku, tɛ́ kwɔ,
kè fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, tɛ́ kè náh tɛ̃ wɛ kè fɛ̃. 49 Tɛ́,
névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh sélɛ n pɩ, tɛ̃̀ wɔ mɛ, á kɩ nɛ
wɔ̀kɔ̀ mɔ́-ò yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀ yɔ̃ sɔkɔ mɔ sétáh kɔ́kɔ́ yõ swɔ
tũ̀-ǹkɛ̃̂nɛ. Yɔ-á pɔ yuku, à fwo kyɩ syɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, nɛ́npɔ́
swɔ, ké pól pirki kwɛ, à núkú mukuli pnɛ́pnɛ́.»

7

Sràsyɩ̂bɩ̂ lèkwɛ̌ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Liyel yõ sɛ̃ dùkùlɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi pól yo pɔ tyɛ no tyɩ́, à de
Kapɛrnayumi. 2 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ sràsyɩ́bɩ́ yɔ̃̀tɛ̃
dɩ̃́ yɔ́ tyɩ́. Á sɔ̃̀ mɛ n yɔ képékèyɔ̂, mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. Tɛ́ ǹ tyɩ́
sɔ̃̀ tah yɩ̃́ɩ̃́ ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tyɩ́. 3 Wǎh Yesu tyɩ́ noh, à mɛ Nsyifunɔ
yèwàhnɩ̀ yɩ́syɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ à ni, à pɔ pé tɔ̃̀npɩ dɛ mɔ.
4-5 Pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè tyah ǹnɛ n gbah n ni, mɛ n
yo ǹ tyɩ́ nɛ, pépi Nsyifunɔ tyɩ́-á kah nɔ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ mɛ̀ tyɩ́. Ànɛ̂,
ǹmɔ-á tɔ̃ yɩ̃n pé Liyel nɩ́-ńsah wɔ̀kɔ̀ mɔ́nɔ́lɛ. Képah-á, wǎh
yɩ̃nɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ mɛ̀ pɩ́nɔ́lɛ ǹ tyɩ́. 6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ

sɔkɔ pélɛ. Wǎh de n tɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗí mɛ̀ kételɛ, kénɛ ɗí tõ
ǹ kódíbí yísyɔ́ tõ nɛ ńkɛ̃, pè pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yȍtɛ̃, péwɔ
náh yĩnɛ ǹ dénɔ́lɛ pé kéte sɔkɔ. Képah-á, à káh ǹ gblɔ̌y
kwlɔ pɔ. 7 Ńkɛ̃, képah tɔ-á pé kɔ̃ pé kè yah nɛ, pé náh yĩnɛ
pɔ́nwȉlnɔ́lɛ ǹ tyí pé gblɔ̌y. Ǹtɛ, à wɛy núkú ó yo, pé tȍnpɩ-á
kɩ dɛ. 8 Ńkɛ̃, péwɔ ńtɛ̃ tɔ tyí yȍtãm-á mɛ, péwɔ tɔ mó mɛ
sràsyíbí yísyɔ́ yõ. Pâh yo nɛ̂ tyí: «Sɔkɔ!», tɛ̃ n sɔkɔ. Pâh yo
nɛ̂ tyí: «Pɔ!», tɛ̃ n pɔ. Ànɛ̂, pâh yo pé tȍnpɩ tyí: «Tir mɛ̀
pɩ!», ǎ kè pɩ. 9 Képah sɔkɔ, Yesu-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃, à ɗí
mɛ̀ sõ kègbɩlɛ. Tɛ́ ǹ yah vi yo ǹ sȍ tɛ̃pú tɔ́wû tyí nɛ: «Mé
kélɛ n yo yé tyí nɛ: Yisrayel ńtɛ̃ sɔkɔ, mé náh sɛ̃nkɔ̃ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ névi wɛ yah.» 10 Képah sɔkɔ, tɛ̃ntȍ névye-á pé syɩ
kyɩ sràsyíbí yȍtɛ̃ kéte, pè kyɩ nɛ n yah, ǹ tȍnpɩ mɛ̀ dɛ.

Yesu pɛ́kúsè yɔ́ pîɗí lékó yilki mɔ

11 Ső yɔ́lɛ, Yesu mɛ n yuku kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Nayinnɛ. Tɛ́ ǹ tȍ sấhpú, ànɛ̂ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃. 12 Wǎh
yĩni tɛ̃ kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy, à nósyɔ́ yohnɩ, pè mɛ lékó yɔ́
twah n yuku yí̃-ńsah. Pɛ́kúsè yɔ́ píɗí ye sȍ, ǹ gblɔ̌y núkúnínɛ
ǹ yű tyí. Tɛ́, kénɛ kwil névye sȍ mɛ wil náhnáh, mɛ pi mɛ̀
sȍ tɛ̃. 13 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ yo
ǹ tyí: «Káh n tɔ̃ nɛ n gbo!» 14 Tɛ́ mɛ nɔ de, à tũ lékó twáhkɩ̀
tyí, ké twáhpú núkú yĩn. Yesu mɛ yo nɛ: «Dĩ́npir, mé kélɛ n
yo á tyí: yuku!» 15 Wǎh yo sɛ̃, à núkú yuku kɔ̃ tɛ̃, tɛ́ tyah n
yãh. Yesu mɛ ǹnɛ ǹ yű gbȍ dahbɩ. 16 Képah tɛ̃nɛ, tíkí no pól
tɛ̃. Pè tyah Liyellɛ n gbilki, mɛ yo tũ nɛ, Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò
ǹgbɛ̃ yɔ́-á wil mɔ pé wrɔ́. Ànɛ̂, Liyel-á yah dah mɔ ǹ no
tyí sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Yesu tyípínɔ́ tyí yɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yude
tȁntȁn pól sɔkɔ, à kyɩ sɔkɔ ké gbɔ̀plɔ kwlo tɔ sɔkɔ.

Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á nɛ̂ piki yah Yesu tyí sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tȍ sấhpú tyi nɔ́pi pól yãh Nsyɔ̃ tyí.
À mɛ pé sɔkɔ nɛ́pî̃ nímí ye, 19 à tõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí. Ńkɛ̃,
pè kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Liyel nɛy tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á
kɩ sȍ n pɔ n pi, tî̃ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n syɩkɩ nɩ? 20 Pǎh
pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, pè yo ǹ tyí nɛ, Wèlnwȉlkȉ-ò Nsyɔ̃-á pépi
tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pé pɔ à piki yah nɛ ńkɛ̃, ǹmɔ se Liyel nɛy
tɛ́kínmɔnɔlɛ, nɛ̂-á kɩ sȍ n pɔ n pi, tî̃ pé se yĩnɛ pé ǹnînɛ n
syɩkɩ nɩ? 21 Légbĩ́nɛ, Yesu mɛ yámpú náhnáhlɛ n dɛ n mɔ pé
yamnɔ, ànɛ̂ pé yèvyãhrɩnɔ sɔkɔ. À sétȁn yĩni wilki pé sɔkɔ,
tɛ́ yĩ́tũbi náhnáh yĩ́ yɩkɩ mɔ. 22 Tɛ́ mɛ yo Nsyɔ̃ tɛ̃ntȍ névye

tyí: «Yáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, yé kyı kè yãh Nsyɔ̃ tyí: Yı̃́tũbi yı̃́
mɛ n yıkı n mɔ, sèkukubi mɛ n kɔ tómtóm, tótãm mɛ n dɛ,
níkítũbi mɛ n nohnı, lékyî mɛ n yilki n mɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛy
sə̃́n mɛ n yo n kɔ̃ yãm tãn tyí.* 23 Ǹtɛ, nɛ̂-á Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́
yáhle-ńkɛ̃́nɛ ńmɔ yĩnnɛ, yèvını mɛ tɛ̃ tyí.»
24 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á sɔkɔ tɛ, Yesu tyah ǹ
tyílɛ n yãh tɔ́wû tyí mɛ n yo: «Kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah
gbɛ̃́nnı sɔkɔ? Fílkì yɔ́ se yə̃́hkí mɛ n fı̃ n kɔ̃? 25 Tı̃̂ kwâh
nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ? Dı̃́ yɔ́ se, nɛ̂-á mɛ fwɔ̀pèplɔ mɔ? Tɛ́
nónó-á mó tɔ̃ fwɔ̀tăhnìnɛ n mɔ, tɛ́ tɔ̃́rí yélɛ n yɔ̃, pépi náh
mɛ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ di? 26 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ mɛ yé kyı yah wɛ?
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò yɔ́lɛ nı? Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sɛ̃́-á. Tɛ́
ǹmɔ ńtɛ̃-á kal Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ. 27 Ńkɛ̃́, ǹmɔ tyí sɔkɔ-á
kè wãrkı sah nɛ ńkɛ̃́:
‹Yáh, ńmɔ Liyel kı ń tɛ̃ntɔ̃̀ yó-ò tɛkı mɔ á yahlɛ,
à kı pɔ á wɛ̃́kì tɔ̃ sah.›†
28 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: sê fɔkɔ táh pi yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ
nɛ̂-á kal Nsyɔ̃nɛ. Ǹtɛ, nɛ̂-á tyı̃́ı̃ kal Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ, ǹmɔ
ńtɛ̃ gblò kal ǹnɛ. 29 Képah sɔkɔ, nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ n nohnı
ǹ tyí, à tahlı mɔ́rí syípú tɔlɛ, pé pól nɛ, Liyel-á mɛ tómm, tɛ́
Nsyɔ̃ kɔ̃, à pè wel wilki. 30 Ǹtɛ, Liyel-á nɛ̂ yah kɔ̃ Farisiyɛ̃nɔ
ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃́kì kwɔ́pú tyí, pè pé náh vi kè kɔ̃, tɛ́ yahle
pé wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́lɛ Nsyɔ̃ tyí.»
31 Tɛ́ Yesu tɔ̃ nɛ: «Nɛ̂ tɛ̃ mɛ mé kı tɔkɔ sãh kwɛy gbĩ
névyelɛ? Nɛ̂ tɛ̃ mɛ pè tɔ? 32 Pè mɛ, á kı nɛ wɛ̃́npı̃̀ sɔ̃́ kɔ̃
tɛ̃ n syah tɔ́wû tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yo wɛ̃ tyí nɛ, pépi-á
yıkı fĩbı pé tyí, tɛ́ pé náh se yi. Pé tɔ̃ kũ yìkì gbı mɔ, pè náh
se tɔ̃ gbo. 33 Ǹtɛ, Wèlnwı̃̀lkı̃̀-ò Nsyɔ̃ pɔ, à náh mɛ n yɔ̃, à náh
mɛ dı̃̀vɛ̃nɛ n wɔ, tɛ́ yé nɛ, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh mɛ. 34 Névi Pi-á se
pɔ, à n yɔ̃ tɛ́ n wɔ, yé tɔ̃ nɛ, pè yah yèwònpı, ànɛ̂ sètɛ̃-á ǹnɛ,
mɔ́rí syípú ànɛ̂ tyípêl pípú kɔ́dı̃́-á. 35 Ǹtɛ, Liyel lékə̃́m tyilɛ,
gbı ye sélɛ sé fɛ̃nsyipu tyí.»

Yesu pi yɔ́ tyîpêl yɔ̃ mɔ à kɔ̃

36 Farisiyɛ̃ dı̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Simɔlɛ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à Yesu ye
nɛ, à pɔ yɔ̃ke yɔ̃ pé tyí. À mɛ kyı de kénɛ dı̃́ gbô, à tɛ̃ yɔ̃ke
yah.‡ 37 Tɛ́ kénɛ kwil sɔkɔ, tyípêl pí-ò pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ. Wăh
noh nɛ, Yesu-á mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃ Farisiyɛ̃ dı̃́ gbô, à pɔ nırı pãn
pènɛ̀kì yɔ́lɛ, so pèpɛy yɔ́ sɔkɔ. 38 Tɛ́ mɛ vi Yesu náh tı̃̀nnɛ, à

* **7:22** 7.22 - Yah n tɛ Yesayi sɛ́bɛ́y 35.5 ànɛ̂ 61.1 sɔkɔ. † **7:27** 7.27 - Yah n tɛ
Malakı sɛ́bɛ́y 3.1 sɔkɔ. ‡ **7:36** 7.36 - Yesu mɛ gbı̃́nɛ, nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ pé
gbalı kɛ̃kı n tɛ̃ yɔ̃ke ǹgbnɔlɛ n yɔ̃.

n gbo ǹ yétĩnɛ n kwɛ Yesu gbyɛ̂h yõ, tɛ́ sélɛ n kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ,
tɛ́ sè pɔrɩ tɛ̃, tɛ́ nɩrɩ mɛ̀nɛ n mɔ sé yõ.
39 Farisiyɛ̃ ɗɩ́ nɛ̂-á ye Yesulɛ, ǹmɔ-á képah wɛ sɛ̃́, à tyah n
sõ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ɗɩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-òlɛ, pi
nɛ̂-á n tũ ǹ tyɩ́ yɔ̀, wǎh náhkɩ ǹ dùkù pĩ nɛ ńkɛ̃́, tyɩ́pêl pɩ́-ò
ǹgbɛ̃-á ǹnɛ. 40 Yesu mɛ wɛy tɔkɔ, tɛ́ yo Simɔ tyɩ́ nɛ, tir yɔ́-á
mɛ pé tyɩ yo yo tɛ̃̀nɛ ǹ tyɩ́. Simɔ mɛ nɛ, à kè yo, kwɔ́-ò ɗɩ́.
41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ǹ tyɩ́: «Kmɔ mɔ́-ò yɔ́ kmɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ́pɩ̃̂
nɩ́mɩ́ yɩ́syɔ́ yõ. Núkú sɔ̃̀ yĩnɛ à à dyah pɔ́ plɔ́ kyɛkwɛ́lɛ, nɩ́-ò
mɛ yĩnɛ à à dyah plɔ́ tikinɩ́nɩ́ pɔ́ gbãmnɛ. 42 Ǹtɛ, pé sɔkɔ
nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ ǹ tyɩ́ dyah n pi sɛ̃́, ɗɩ́ pé nɩ́mɩ́ tyɩ́
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tyɩ́ kɩ nɔ kal nɛ̂ tɛ̃ tyɩ́ pépi nɩ́mɩ́
sɔkɔ?» 43 Simɔ mɛ à syah nɛ, péwɔ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ kɔ̃lɩ-á
kal, ǹmɔ-á. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo.
44 Képah sɔkɔ, tɛ́ ǹ yah vi pi tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yo Simɔ tyɩ́: «Á pi
mɛ̀ wɛ kɛ̀? Ǹmɔ-á de á gbô, á náh gbyɛ̂h wu wu ninɛ ń kɔ̃.
Ǹtɛ ǹmɔ wɔ ǹ yétĩ kwɛ ń gbyɛ̂h yõ, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.
45 Ǻwɔ náh ń pɔrɩ tɛ̃. Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀nɛ, wǎh de pɔ sɔ̃́, à náh
mɛ yal mɔ ǹ gbyɛ̂h pɔ́rɩ́ntɛ̃nɔlɛ. 46 Ǻ náh mó tɔ̃ nɩrɩ mɔ ń
yõ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ wɔ nɩrɩ pãn pènɛ̀kɩ̀ mɔ ń gbyɛ̂h yõ. 47 Mé
kélɛ n yo á tyɩ́ nɛ: pi mɛ̀ tyɩ́pêl náhnáh nɔ́pi pól-á yɔ̃ mɔ à
kɔ̃. Képah ye, à tyɩ́nɔnɔ ǹgbɛ̃ tir mɛ̀ pɩ. Ǹtɛ, yɔ̃nmɔnɔ-à pɩ
nɛ̂ tyɩ́ kwéyy, ǹmɔ tyɩ́nɔnɔ n mó nɛ kwéyy.» 48 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ
yo pi mɛ̀ tyɩ́: «Á tyɩ́pêl ye yɔ̃ mɔ ǹ kɔ̃.»
49 Képah sɔkɔ, wǎh sɔ̃̀ mɛ n yõ ànɛ̂ nónónɛ, pè tyah n sõ
pé fɔkɔnɩ sɔkɔ nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗɩ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à kɩ pɔ tyɩ́pêl
tɔlɛ n yɔ̃ mɔ nɩ? 50 Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu mɛ yo pi tyɩ́: «Ńmɔ yõ
sɛ̃́nɔ́ ye ǹ pwah mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»

8

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ syɔ́ yɩ̂syɔ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃̀

1 Kénɛ tyi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ n kɔ n kɔ̃ kwɩ́l-
ǹgbnɔ ànɛ̂ kwɩ́lpî, mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛy sɑ̃́nnɛ n yo Liyel yɔ̃̀tɔ̃rɩ́
tyɩ́ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimɩ́ sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, 2 ànɛ̂ syɔ́
yɩ́syɔ́ tɔlɛ, wǎh sétɑ̃̀n yĩni wilki nónó sɔkɔ, tɛ́ pé yamnɔ tyɛ.
Makadala kwil Mari sɔ̃̀ mɛ, nɛ̂ sɔkɔ-á sétɑ̃̀n kwǎrninɔ wil,
3 ànɛ̂ Nsyannɛ, nɛ̂-á Yerɔdɩ tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò ɗɩ́ Kusa kyɩlɛ, ànɛ̂
Susanɩnɛ, ànɛ̂ syɔ́ náhnáh yɩ́syɔ́lɛ, nónó-á sɔ̃̀ pé gbɑ̃̀n yɩ̂lɛ
Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ n yohnɩ n mɔ.

Sèmukɔ mɩ̂r-ò sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

4 Képah sɔkɔ, névye sồ mɛ wil kwlo kwlo pól sɔkɔ, à n pɔ
n pɔ Yesu tyí. Tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ tuke mɔ sɛ̃́, à mɛ sèm̀ìrkì yɔ́
yãh pé tyí nɛ: 5 «Sɔ̃́ yɔ́lɛ, sètõ yɔ́ lésõ wil ǹ sèmukɔlɛ n mir.
Wăh mɛ mírnɔ́ sɔkɔ, yísyɔ́ syɩkɩlɩ wɛ̃gbalɩ sɔkɔ. Wɛ̃̆kɔbɩ kɔ
sɔkɔ sé yõ, kèpye mɛ pɔ sè yɔ. 6 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ légbɩ̃́ yõ,
à fi, tɛ́ núkú tɔ̃ kɔkɔ vínɔ́ kɛ̃́ tɛ̃ tyí. 7 Yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ de
pằn nɩyɔ̃́. Săh fi wɛ̃ tyí pằnnɛ, pằn mɛ fyãh sé yõ. 8 Ǹtɛ,
yísyɔ́ mɛ syɩkɩlɩ sétáh pèpɛy sɔkɔ, à fi. Sépi wɔ kyãh, à pɔ
pyenɔ lèkwɛ̃̆kwɛ pɩ.» Sèm̀ìrkì mɛ yɑ̃́hntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo
pé tyí yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ,
tɛ̃ ǹ níkí sah noh.» 9 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú à piki yah
sèm̀ìrkì mɛ̀ yõlɛ.

Yesu sèmukɔ mîrnɔ́ sèm̀ìrkì yõ yo

10 À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃rí tyi nónó-á mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, sé
pnɛ̀nɔ́ ye yépi tɛ̃ wɔ kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ́lɔ́ tɛ̃ tyí, sèm̀irn ó sɔkɔ ye sè
kɩ n yãh.
Képah sɔkɔ, pè kɩ n yah díkídíkí,
tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ wɛ n pi.
Tɛ́ kɩ n nohnɩ,
tɛ́ pè náh ké yõ pĩ n pi.»
11 Tɛ́ tɔ̃ yo pé tyí: «Sèm̀ìrkì mɛ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
Mir mir sèmukɔ mɛ̀nɛ, Liyel wɛy ye. 12 Tɛ́ névye túkù mɛ
wɛ̃gbalɩ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, sétõ n pɔ kè wilki
pé nnɔ sɔkɔ nɛ, pè káh pɔ sɛ̃ ké yõ, pè mó pwáhnmɔnɔ wɛ.
13 Túkù mɛ légbɩ̃́ yõ tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh, pě kè fɛ̃
n syi nìvìlɛ. Tɛ́ pè náh n yɛ kè yằhnìnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pě kè
fɛ̃ n syi nɛ́npɔ́ swɔ ó sɔkɔ, tɛ́ mɔ́nyahnɔ-à núkú pè yĩni tɛ̃,
pě pé náh vi kè kɔ̃. 14 Túkù mɛ pằn mɛ́-ńsah tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à
Liyel wɛy noh, fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ, ànɛ̂ tahrɩ yáhnɔ́, ànɛ̂ kèkɔ̃yɔ̃́ nìvì
tyi n pɔ kè fyãh. Kàh pɩ sɛ̃́, pè n wũ nɩyɔ̃́, kè náh tirlɛ n pɛkɩ
pé tyí.
15 Ǹtɛ, túkù mɛ sétáh pèpɛy tyí kɔ̃lɩ: Pépi-à Liyel wɛy noh,
pě kè syi n sah pallɛ nɩ pèpɛy sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃́nsàhnɔ́lɛ. Ǹ
tɛ́ ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, yõre n wɛ ké tyí, sèmukɔ pɛ́kínɔ́ tyí kɔ̃lɛ.»

Yesu-á sèm̀ìrkì nɛ̂ mɩ fɔ̀tnɔ̀ tyí sɔkɔ

16 Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ kɩ dú kwĩnki
mɔ ké yah, képah náh pɩ, kɩ kè dah mɔ sɛ̃ sɛ̃ kwâh sètàhkì
sồ? Tɛ̃ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kè n pɩ n pi kyòolɛ
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyí di? 17 Tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ wɔ̃bìnɔ́lɛ, tɛ́
kɩ n wũ n pi wi̋lki̋nmɔ-ńkɛ̃̄nɛ kégbɔ́. Sètɩ̃̀n sồ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh
n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃̄nɛ, ànɛ̂ wi̋lki̋nmɔ-ńkɛ̃̄nɛ kwèyy. 18 Névi nɛ̂

tyí kwâh-á mɛ, dòhnìnɔ́ kɩ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́ névi nɛ̂ tyí kwâh náh mɛ, kwéy nɛ̂ ńtɛ̃-á à mɛ n sõ nɛ, páh mɛ wɛ, ké tɔ kɩ tɛ̃ syi ǹ tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pɩ yé nohnɩ dùkù sɔkɔ!»

Yesu yű̃npyé ànɛ̂ ǹ yű̃nɛ

[19] Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ yű̃npyé, ànɛ̂ ǹ yű̃
pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ tɔ́wû tɛ̃ tyí, pè náh tɛ̃ wɛ nɔ de ǹnɛ.
[20] Pè mɛ yo mɔ ǹ tyí nɛ, ǹ yű̃, ànɛ̂ ǹ yű̃npyé-á mɛ yĩ́nnɔ́lɛ
kégbɔ́. Păh mɛ ké tyí nɛ, pé à wɛ. [21] Képah tɛ̃́nɛ, à mɛ yo pé
tyí: «Nónó-á Liyel wɛynɛ n nohnɩ tɛ́ ké tyilɛ n pɩ, pépi ye
ńmɔ yű̃ ànɛ̂ ń yű̃npyélɛ.»

Yesu yấhpékè yɔ́ yĩn mɔ yɔ́-ǹgbɛ̃ sɔkɔ

[22] Sṍ yɔ́lɛ, Yesu de krótókè yɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sấhpúlɛ, tɛ́
yo pé tyí nɛ, pè yɛ pé yuku yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. [23] Tɛ́ păh mɛ
krótókèlɛ n to n yuku gbĩ́ nɛ̂nɛ, Yesu dɔ. Dŏ, yấhpékè yɔ́ kõ
pé yõ yɔ sɔkɔ, à ninɛ n tɔkɔ n mɔ krótókè sɔkɔ, kè syi pɔ n
yuku ninɛ, dlo n tyah pé nɔ́nɔ́lɛ. [24] Pè mɛ nɔ de Yesu tnɔ̂,
mɛ ǹnɛ n yilki n mɔ nɛ, pé yȍtɛ̃, pé yȍtɛ̃! Yɔ-á mɛ n tyah pé
yṍnɔ́lɛ dɛ́! Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ yuku, tɛ́ dírí kõ yấhkí, ànɛ̂
ni yõ. Yấhkí mɛ yĩn, yɔ tiki tɛ̃, tyah pɩ sű̃mm. [25] Kăh pɩ sɛ̃́, à
yo pé tyí: «Yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ńyãh?» Tíkí tɛ̃ tyí, pé gbȁn du,
pè tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ɗĩ́ mɛ̀nɛ, tɛ́ à fɛ̃ n yo
yấhkí ànɛ̂ ni ńtɛ̃ tɔ tyí, sè n sah ǹ tyí yõ nɩ?

Yesu sétȁn kwĩnki yĩni wilki ɗĩ́ yɔ́ sɔkɔ

[26] Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sấhpú kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ,
Yerasɛnɩ sétáh yõ, Kalile yèsreynɛ. [27] Wăh mɛ n tiki krótókè
sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ɗĩ́ yɔ́ wil kwil sɔkɔ, à pɔ à yohnɩ, sétȁnnɛ ǹ
sɔkɔ. Kwil mɛ̀ nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Tɛ́ kè pɩ di mɔ́nɔ́lɛ, à náh
tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ flɔlɛ n mɔ, ànɛ̂ à náh mɛ n tɛ̃ gbô. Ǹ tɛ̃-ǹsah ye
sɔ̃̀ léyẩl wrɔ́. [28-29] Tɛ́, sétõ mɛ̀ sɔ̃̀ n yuku ɗĩ́ mɛ̀ yõ gbáhyĩ́
náhnáhlɛ. Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ à pukubi kɛ̃́lɔ́, ànɛ̂ kârnnɛ nɛ, pé à
tɛ̃ sah. Ǹtɛ, ǎ púkúbí-ńtȁn nɔ́pi kɔ̃lɩ, tɛ́ sétõ mɛ̀ à tɔkɔ n de
gbɛ̃́nnɩ tȁntȁn sɔkɔ. Képah sɔkɔ, wăh Yesu wɛ, Yesu mɛ yo
ǹ tyí nɛ, à wil ɗĩ́ mɛ̀ sɔkɔ. Wăh yo sɛ̃́, ɗĩ́ pɔ kɔ kwĩnki ǹ yah,
tɛ́ de syi yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ pé tyí
nɩ, yȍtah Liyel pi Yesu? Páh ǹnɛ n ni, à káh pé fõh. [30] Yesu
mɛ à piki yah nɛ, ǹ yĩn se sɔ̃́ nɩ? Tɛ́ kăh pɩ, sétȁn náhnáh
sɔ̃̀ mɛ dénɔ́lɛ ǹ sɔkɔ, à mɛ nɛ, pé yĩn-á Mɛ́fwóbé Kwĩnkilɛ.

31 Képah sɔkɔ, sétȁn nɔ́pi mɛ Yesu ni nɛ, à káh sé yĩni wilki
tɛkɩ mɔ yèvyãhrɩ tɛ̃̏-ǹsah.
32 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, sel kwĩnki yísyɔ́ sȍ mɛ n yah n yõ n kɔ̃
yɔ̃lɩ yõ. Sétȁn nɔ́pi tɔ̃ Yesu ni nɛ, à yɛ sé kɔ̃ sé kyɩ de sel
nɔ́pi sɔkɔ. Ȁ mɛ ké wɛ̃̏kìlɛ sè kɔ̃. 33 Képah tɛ̃̏ sɔkɔ, sétȁn
nɔ́pi wil ɗɩ̃́ mɛ̀ sɔkɔ tɛ́ kyɩ de sel nɔ́pi sɔkɔ. Sel kwĩnki nɔ́pi
núkú kènpĩn to tiki tùkùtùkù, à kyɩ de yɔ́npɛ̃́kì sɔkɔ, kè kɔ̃
kè sè yõ.
34 Sel nɔ́pi fɛ̃pu-á képah wɛ sɛ̃́, pè to kyɩ kè yãh kwil, ànɛ̂
yèpȉyey sɔkɔ. 35 Képah tɛ̃nɛ, tyi nónó-á pɩ, névye wil nɛ, pé
kyɩ sé ségblɔ́ yah. Pè pɔ yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, tɛ́ ɗɩ̃́ nɛ̂-á sȍ sétȁn
wil ǹ sɔkɔ, pè à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̏nɔ́lɛ Yesu tnɔ̂. Ȁ sȍ mɛ flɔ mɔ, tɛ́
mɛ tírr. Kăh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 36 Képah sɔkɔ, nónó-á sȍ ǹ
dɛ́nmɔ dùkù wɛ, pè kè yãh tɛ́lɔ́ syah.
37 Kăh pɩ sɛ̃́, tíkí tɛ̃̏ tyí, Yerasɛnɩ sétáh yõ névye pól kè yah
kɔ̃ Yesu tyí nɛ, à yal gbɛ mɔ pépilɛ. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ de
krótókè sɔkɔ, à n tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ.
38 Tɛ́ ɗɩ̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sȍ sétȁn wil, kénɛ ɗɩ̃́ Yesulɛ n ni nɛ, à yɛ
pé tɛ̃ ǹnɛ. Ǹtɛ, Yesu náh kè fɛ̃ syi, tɛ́ yo ǹ tyí: 39 «Liyel-á tyi
nónó pól pɩ á tyí, á syɩ n yuku á gbô, ǹ kyɩ sè yãh.» Wăh yo
sɛ̃́, ɗɩ̃́ mɛ ǹ syɩ yuku ǹ tȉnnɛ. Tɛ́ tyi nónó pól-á Yesu pɩ ǹ tyí,
à sélɛ n yãh n kɔ̃ kwil pól sɔkɔ.

Yayirusi pîsê yîlkînmɔnɔ, ànɛ̂ pi nɛ̂-á tũ Yesu fwɔ̀mɔnɩ tyí

40 Tɔ́wû sȍ mɛ Yesu syɩkɩ tɛ̃ sɛ̃́, képah ye, wăh wil yɔ́-
ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, à pɔ yĩni n tɛ̃ pé tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé pól à yohnɩ
nìvì sɔkɔ. 41 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye ɗɩ̃́ yɔ́ pɔ yĩni tɛ̃, pè n ye
Yayirusilɛ. Ǹmɔ ye sȍ nɛ́npɔ́ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yétɛ̃̏nɛ.
Wăh yĩni tɛ̃ Yesu tnɔ̂, à gbètukunɔ di ǹ yah, tɛ́ à ni nɛ ńkɛ̃́,
kékwɛ, à pɔ pé yuku péwɔ gbô, 42 ńkɛ̃́, písê nɛ̂-á pé tyí ǹ
gblɔ̆y núkúnínɛ, tɛ́ mɛ ye gbɔ̃ninɔ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, wăh mɛ n
tyah kúnɔ́lɛ. Képah tɛ̃̏ sɔkɔ, Yesu-á n sɔkɔ nɛ́npɔ́, tɔ́wû à
fyãh kɑ̃́mm yey yey póllɛ.
43 Tɛ́, sê yɔ́ tɔ sȍ mɛ nɛ́npɔ́. Ȁ sȍ mɛ n yɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ ńyânnɛ
pópó, ye gbɔ̃ninɔ́. Ǹ gbȍ pól syi pɔ tyɛ syɛy pínɔ́lɛ sènpɩbɩ
tyí, tɛ́ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à dɛ mɔ. 44 Ȁ mɛ nɔ de
Yesulɛ ǹ náh tȉnnɛ, tɛ́ tũ ǹ fwɔ̀mɔnɩ vyãh tyí. Nɛ́npɔ́ swɔ,
ǹ ńyân núkú tyɛ. 45 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se
tũ péwɔ tyí nɩ? No pól-á pé vyɛ̃ynɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pépi náh sɛ̃́,
Pyɛrɩ mɛ nɛ, pé yȍtɛ̃, névye-á fyãh sah ǹnɛ kɑ̃́mm. 46 Ǹtɛ,
Yesu mɛ nɛ, ǹnî yɔ́-á tũ pé tyí. Páh kè pĩ nɛ, tăhkì yɔ́-á wil
pé sɔkɔ. 47 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á pɔ pĩ nɛ, tir mɛ̀ náh tɔ̃ fɛ̃ n

wɔ̃bɩ, à pɔ ǹ gbètukunɔ di Yesu yah wílsyahrɩ sɔkɔ. Tir nɛ̂
yĩn-á à tũ ǹ tyí, tɛ́ kè yãh no pól yĩ́ yah, ànɛ̂ sɔ̃́-á à dɛ́nmɔnɔ
wɛ nɛ́npɔ́ swɔ. 48 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pi, á
Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ. Nɛ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ.»
49 Gbĩ́ nɛ̂-á Yesu mɛ kénɛ wɛy yónɔ́ sɔkɔ, dĩ́ yɔ́ wil yɔ̃̀tɛ̃
dĩ́ Yayirusi gbô, à pɔ yo Yayirusi tyí nɛ, ǹ písê-á yah kwlɔ,
ńkɛ̃́, à káh fwɔ̃̌tɛ̃ kwɔ́-ò dĩ́ kwlɔ. 50 Ǹtɛ, Yesu-á képah noh, à
mɛ yo Yayirusi tyí nɛ ńkɛ̃́: «Káh tíkí pɩ! Sɛ̃ ó sɛ̃ ké yɔ̃, tɛ́ á
písê kɩ ǹ min wɛ.» 51 Tɛ́ pè mɛ sɔkɔ Yayirusi gbô. Pǎh kyɩ
yĩni tɛ̃, à náh fɛ̃ syi nɛy de ǹnɛ, à wil Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂
Nsyakɩ, ànɛ̂ pípír sú, ànɛ̂ ǹ yṹ tyí sɔkɔ. 52 Légbĩ́nɛ, no pól sɔ̃̀
mɛ pípír kũ pɔ̀lɛ n gbo mɛ yãm yãm tyilɛ n pɩ. Képah sɔkɔ,
Yesu nɛ: «Yé káh nɛ n gbo! À náh ku, dɔy sɔkɔ ye ǹnɛ.»
53 Ǹtɛ, névye-á sɔ̃̀ mɛ ǹ kúntɛnɔ pĩ̀ tɛ sɛ̃́, pè tyah kõlɛ Yesulɛ
n ko. 54 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Yesu mɛ à tɛ̃̀ ǹ gbɔ̃̀ tyí, tɛ́ à kah ye:
«Ń pi, yuku!» 55 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ min núkú ké syɩ de ǹ sɔkɔ à
kɔ̃ à yuku. Wǎh yuku, Yesu mɛ kè yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yãrlɛ
à kɔ̃ à yɔ̃. 56 Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ dúbípú gbã̀n du, tɛ́ Yesu kè yah kɔ̃
pé tyí nɛ, pè káh tir mɛ̀ yãh nɛy tyí.

9

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimî tɔ̃

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃nimí ye tuke mɔ, tɛ́
tǎhkì ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ, pè sétɑ̃̂n póllɛ n yĩni, pè mó
yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 2 Képah sɔkɔ, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃, pè mó yámpúlɛ n dɛ n mɔ. 3 Tɛ́
tɔ̃ yo pé tyí nɛ, pè káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tɔkɔ wɛ̃̌kì kɔ yĩnnɛ. Pè
káh ńsĩn tɔkɔ, pè káh pilki tɔkɔ, pè káh yɔ̃ke tɔkɔ, pè káh pɔ́
tɔkɔ. Ànɛ̂ nɛy káh fwɔ̀mɔlɔ nínɔ́ tɔkɔ. Tɛ́ tɔ̃ nɛ: 4 «Yâh kyɩ
wɛ twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé tɛ̃ képah sɔkɔ fɔ́ɔ́, kè pɔ nɔ yé yal
gbĩ́ tyí nɛ́npɔ́. 5 Tɛ́, nónó-à kyɩ yahle nɛ, yé káh twah pé tyí,
yâh n wil kénɛ kwil sɔkɔ, yé yé gbyɛ̂h nɛ̀ngbɔ̃ kwer n kwɛ
nɛ́npɔ́. Képah kɩ pɩ gbáhdyâh dínsàhnɔ́lɛ pé tyí.» 6 Képah
tɛ̃̌nɛ, pè mɛ sɔkɔ, à kyɩ n kɔ n kɔ̃ kwlo kwlo sɔkɔ, à nìvìnì
wɛy sɑ̃́nnɛ n yo n kɔ̃, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ ywɔ̃ ywɔ̃
pól sɔkɔ.

Yerɔdɩ fɔkɔ fɛ̃̌kìnɔ́lɛ

7-8 Légbĩ́nɛ, Kalile kwil tãm yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, Yerɔdɩ ye sɔ̃̀.
Ǹmɔ-á Yesu tyípínɔ́ nɔ́pi pól noh gbĩ́ nɛ̂nɛ, túkù ńtɛ̃ mɛ n
yo nɛ, Nsyɔ̃-á ǹ syɩ min wɛ, à wil lékyî sɔkɔ. Túkù mó nɛ,

ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yeli-á pɔ wil mɔ. Túkù mó tɔ̃ nɛ, ǹgbò Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́-á yuku wil lékyî sɔkɔ. Pǎh yo sɛ̃̌ Yerɔdı tyí, ǹ fɔkɔ fɛ̃kı.
9 Képah sɔkɔ, à nɛ, tɛ́ páh se Nsyɔ̃ yõ kãm.* Ǹtɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó tyípínɔ́ se tɔ̃ pé n nohnı yɔ̀ nı? Kǎh pı sɛ̃̌, à tyah Yesulɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé à wɛ.

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ Yesu tyí

10 Yesu tɛ̃ntõbe-á pé syı pɔ ǹ tnɔ̂, pè pé tyípínɔ́ pól yãh à syah. Ȁ mɛ pè tɛ̃ yal pé yahlɛ, à yuku pélɛ kwil yɔ́ gbɔ̀pɔ, pè n ye Besayidalɛ.
11 Ǹtɛ, tɔ́wû-á pɔ pé sɔ́kɔ́nɔ́ pĩ sɛ̃̌, pè pé nyáh sõ kyı nɛ́kwi̋nkílɛ. Képah sɔkɔ, Yesu pè tɛ̃ pallɛ, mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yãh pé tyí, tɛ́ mɛ yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ lènɔlɛ n yah n kɔ̃.

12 Ǹtɛ, gbĩ-á pɔ n yi, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹgbǒ gbɛ̃́nnı tyah sɔkɔ-á pélɛ ásɔ̂̃ dɛ́! Ǹ́kɛ̃̌, wǎh náhkı tɔ́wû fin mɔ, pè kyı sɛ̃̌-ńtɑ̂̃n ànɛ̂ yõke yah kɔ̃ gbɔ̀plɔ kwlo ànɛ̂ yèpı̏yey sɔkɔ.
13 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí: «Yépi yõke yah pè kɔ̃ pè yõ yé gblɔ̃̌y kɛ̀!» Pè mɛ à syah nɛ, búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ ó-á mɛ pé tyí dɛ́! Tı̂̃, à se mɛ ké tyí nɛ, pépi kyı yõke dwe pɔ nɛ́kwi̋nkí nɔ́pi pu nı?
14 Tɛ́ díbí sɔ̏ nɔ nɛ́pı̂̃ kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm kénkɔ̃lɛ nɛ́npɔ́.

Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú tyí nɛ, pè no kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ tı̏̃nkı̏nɔ́lɛ nɛ́pı̂̃ tikinínı́ pɔ́ gbãm gbãmnɛ.
15 Pè kè pı, wǎh yo sɔ̃́, à no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃̌.
16 Képah tɛ̃̌nɛ, Yesu mɛ búrn plɔ́ kwlɔ, ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nínɔ́ nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ ǹ yah yɔ̃ yı̂̃nyõ, à Liyel ni sé yõ, tɛ́ sè kwɔkı, à ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú kɔ̃ nɛ, pè syi tɔ́wû kɔ̃.
17 Képah-á pı, no pól yõ tɔ̃. Tɛ́ pè pé yɔ̃́nkwlɔnɔ tuke mɔ, vyɔ́ gbɔ̃ninɔ́ yı̃̋nɛ.

Pyɛrı kè yo nɛ, Krista-á Yesulɛ

18 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ ǹ gbɛ kyı tɛ̃ nírílɛ n pı, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpúlɛ ǹ tnɔ̂. Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ: «Névye tɛ̃̌ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?»
19 Pè mɛ à syah nɛ, túkù-á nɛ, Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃-á ǹnɛ. Túkù mɛ nɛ, Yeli-á ǹnɛ. Túkù mó nɛ, ǹgbò gbĩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò lékó yílkínmɔnɔ-á.
20 Pǎh yo sɛ̃̌, à pè syah nɛ: «Tɛ́, yépi tɛ̃̌ tyí, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ?» Képah tɛ̃̌nɛ, Pyɛrı mɛ nɛ ńkɛ̃̌: «Krista yé álɛ, Liyel-á nɛ, páh kı nɛ̂ tɛkı mɔ.»
21 Wǎh yo sɛ̃̌, Yesu pè kah sni nɛ, pé káh kè yo nɛy syah,
22 tɛ́ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí: «Névi Pi yĩnɛ à yèvyãhrı pı náhnáh. Yèwàhnı̀, ànɛ̂ sárká wı̏lkı̏pu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̌kı̀ kwɔ́pú kı

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Markı sɛ́bɛ́y 6.14-29 sɔkɔ.

à yahle n pi. À kɩ ko mɔ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à kɩ ǹ syɩ min wɛ.»

Yesu sɔ̃̀ tɛ̃ dùkùlɛ

23 Képah náh, à yo no pól tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ, pé
ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi yɛ, sɔ̃mɛsɔ̃́ à mó nɛ mɛ ǹ syɩ
syɩ dahnɩ twah, ń sɔ̃̀ tɛ̃.† 24 Yah, névi nɛ̂-à nɛ ńkɛ̃́, páh n to
n pwah kũ yah, tɛ̃ náh min wɛ n pi. Ǹtɛ, nɛ̂-à kũ fɛ̃ syi ńmɔ
yɩ̃nnɛ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah. 25-26 Névi nɛ̂-á ńmɔ, ànɛ̂ ń wɛy
fɛ̃nsyinɔ yah sen ku, ńmɔ Névi Pi tɔ kɩ sen ku nɛ, mé náh
tɛ̃ pɩ̃, mâh sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ ń yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ, ànɛ̂ ń sú tyí, ànɛ̂ yɩ̃̂nyɔ̃
tɛ̃ntɔ̃nè tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yɔ̃ se mɛ ké tyí, névi-à kèkɔ̃yɔ̃́
tahrɩ pól wɛ, tɛ́ n tɛkɩ n pi ǹ min sɔkɔ, kɩ ǹ gblɔ̌y tyí yɩkɩ?
27 Gbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye nónó-á mɛ ásɔ̂, pé
túkù kɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ wɛ yɩ̃́nɛ, tɛ́ kɩ mɛ min sɔkɔ.»

Yesu dùkù vɩ̀nmɔnɔlɛ

28 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ kénkɔ̃-á sɔkɔ,
Yesu Pyɛrɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃, ànɛ̂ Nsyakɩ tɛ̃ sɔkɔ yɔ̃lɩ yɔ́ yɔ̃ nɛ, pé
kyɩ nírí pɩ. 29 Wǎh mɛ nírí sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ yèpɔ dùkù vi
mɔ, tɛ́ ǹ flɔ piki prɛ́yy. 30 Nɛ́npɔ́ swɔ, díbí nɛ́pȋ nímí núkú
wil, mɛ yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yɑ̃h ànɛ̂ Yesulɛ. 31 Moyisi ànɛ̂ Yeli ye sɔ̃̀ pɔ
wil mɔ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n yɑ̃h Yesulɛ, wǎh kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ n
tũ n pi sɔ̃́, ǹ kúnɔ́ sɔkɔ Yerusalɛmɩ. 32 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɔy sɔ̃̀ mɛ
Pyɛrɩ ànɛ̂ pé no tyí fɛ̃. Pǎh dɔ yuku, pè Yesu tɔ̃́rí dùkù wɛ
ànɛ̂ díbí nɛ́pȋ nímí nɔ́pilɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ ǹnɛ. 33 Képah náh, nɛ́pȋ
nímí nɔ́pi-á n yal Yesu tnɔ̂ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, pé tɛ̃nɔ́-á kɩ plɛ ásɔ̂ dɛ́! Páh kɩ yèpyenɔ tɔ̃́nɔ́ pɩ. Ǹkɛ̃́
ǹmɔ tyí-á núkúlɛ, Moyisi tyí mɛ núkúlɛ, Yeli tyí mɛ núkúlɛ.
Tɛ́, à náh sɔ̃̀ pɩ̃, tir nɛ̂-á à mɛ n yo.

34 Wǎh mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, ńyɩ̃́rkȉ yɔ́ núkú wil fob mɔ pé
yɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, tíkí de Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ. 35 Képah sɔkɔ, yɩ̃́npɔ̃́
yɔ́ wil Liyel tyí ńyɩ̃́rkȉ mɛ̀ sɔkɔ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ nɛ̂-á
yɔ̀, ǹmɔ ye ń pídɩ̃́nɛ, máh nɛ̂ yah wilki. Yé nɛ n nohnɩ ǹ
tyí!» 36 Pǎh wɛy mɛ̀ noh ńyɑ̃h sɔkɔ, nɛy náh tɔ̃ wɛ nɛ́npɔ́,
nɛ́ Yesu ó náh. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú pé vyɛ̃y vike tɛ̃ syísyí.
Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, pǎh tyi nónó wɛ, pè náh mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
yɑ̃h nɛy tyí.

Yesu sétɔ̃ yɩ̃ni wilki wɛ̃́npir yɔ́ sɔkɔ

† **9:23** 9.23 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kɔ̃ kɔ̃ tɛ̃nɛ Yesu tyí kɔ̃lɛ.

37 Dendallɛ, pǎh tiki yɔ̃lɩ yõ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ yɔ́ pɔ Yesu yohnɩ.
38 Tɛ́ kénɛ tɔ́wû sɔkɔ, ɗí̃ yɔ́ sɔ̀̃ mɛ, à tyah n de n syi nɛ,
kwɔ́-ò ɗí̃, páh ǹnɛ n ni, à yah dah mɔ pé píɗí̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ
núkúní-á pé tyí, 39 tɛ́ sétõ yɔ́-á mɛ n yuku n pɔ ǹ yõ. Kàh
yuku ǹ yõ, à n de n syi nɛ́npɔ́ swɔ, ànɛ̂ kě à kah n yike
pélpèl, tɛ́ gbèfɔ̀kɔ̀píkíǹ n nɛ n wil ǹ vyãh. Ànɛ̂ kè náh ǹnɛ
n fin n mɔ súú. Kàh pópó ǹnɛ n fin mɔ, kě à fõh n kah n
mɔ. 40 Képah-á, pé pɔ ǹ tɔ̀̃ sá̃hpú ni nɛ, pè sétõ mɛ̀ yĩni, tɛ́
pè náh tɛ̃ wɛ. 41 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, nɛ́pêl, ànɛ̂
Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́ névye nɔ́pi! Pé se yĩnɛ, pé pé nɩ tɛ̃, pé tɛ̃
pélɛ, pé pɔ syɩ gbí̃ nɛ̂ tyí nɩ? Ńkɛ̃́, à pɔ ǹ píɗí̃nɛ ásɔ̂̃. 42 Piri-á
núkú n nɔ n de Yesu tnɔ̂, sétõ à kwel min sétáh, tɛ́ à yike
kègbɩlɛ. Ǹtɛ, Yesu mɛ díri kõ sétõ yõ, tɛ́ piri dɛ mɔ, tɛ́ ǹnɛ ǹ
sú gbɔ̀̃ dahbɩ. 43 Képah tɛ̃̀nɛ, no pól gbɛ̀̃n du Liyel tɛ̃́npnɛ̀nɔ́
tyílɛ.

Yesu mɛ ǹ kúnɔ́ tyílɛ n tɔ̃ n yo

Ǹtɛ, no pól-à sɔ̀̃ mɛ gbɛ̃̀ndùǹ sɔkɔ sɛ̃́ ǹ tyípínɔ́ nɔ́pi pól
yĩnnɛ, à mɛ yo ǹ tɔ̀̃ sá̃hpú tyí: 44 «Nɛ̂-á mé n tyah yónɔ̀lɛ
yé tyí, yé kè noh pallɛ: Névi Pi kɩ n dahbɩ n pi névye gbɔ̀̃.»
45 Ǹtɛ, pè náh sɔ̀̃ mɛ wɛy mɛ̀ tyí yah wɛ. Kè sɔ̀̃ wɛkɩ wɛ́npǐllɛ
pé tyí nɛ, pè káh ké yõ pĩ. Tɛ́ ké dùkù píkínyahnɔ tíkí sɔ̀̃ mɛ
pè tɛ̃ Yesu tyí.

Nɛ̂ tɛ̃̀ kal?

46 Képah sɔkɔ, tɔ̀̃ sá̃hpú tyah yékẫblɛ n pɩ nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃̀-á
kal pépi sɔkɔ. 47 Tɛ́ Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pĩ sɛ̃́, à piri yɔ́ tɛ̃
sah ǹ tnɔ̂, 48 tɛ́ yo pé tyí: «Nɛ̂-á tyí̃ĩ kal yépi pól sɔkɔ, ǹmɔ
kal tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à piri mɛ̀ kénkɔ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ ńmɔ
yĩnnɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Ànɛ̂ névi nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, ń
tɛ́kínmɔ-ò ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Névi nɛ̂-à mɛ álɛ n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃̀ mɛ álɛ

49 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ Yesu syah nɛ, pé yɔ̀̃tɛ̃, pépi-á ǹnî
wɛ, à mɛ sétầnnɛ n yĩni ǹ yĩn yõ, tɛ́ à náh se sɔ̀̃ mɛ ǹ sɔ̀̃
tɛ̃ pépilɛ wɛ̃ tyí. Képah-á, pé nɛ, pé ǹnɛ n yĩni n mɔ ké
pínɔ́lɛ. 50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Névi nɛ̂-à mɛ yélɛ
n fwó-ńkɛ̃́nɛ, tɛ̃̀ mɛ yélɛ. Képah ye, yé káh à yĩni n mɔ ké
pínɔ́lɛ.»

Yesu yáhlenɔlɛ Samarɩ kwil yɔ́ tãn tyí

51 Képah náh, Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔ gbí̃-á pɔ nɔ yî̃nyõ, à kè
yah tɔkɔ yĩn núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ. 52 Kǎh

pɩ sɛ̃́, à tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ mɔ ǹ yahlɛ. Pépi mɛ wɛ̃kì tɛ̃, à kyɩ
de Samarɩ kwil yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé kyɩ twáh-ńsah yah sah à kɔ̃.
53 Ǹtɛ, wăh sɔ̃́npílɛ ǹ yah mɔ n yuku Yerusalɛmɩ tɩ̃̀nnɛ,
kăh pɩ sɛ̃́, nɛ́npɔ́ tãn mɛ yahle nɛ, à káh twah pé tyí. 54 Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ Nsyakɩ, ànɛ̂ Nsyɔ̃-á képah noh sɛ̃́, pè nɛ, Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃, à se mɛ ké tyí nɛ, pé yɩ̃̂nyõ nyàh ye mɔ no nɔ́pi yõ, kè
tiki n pɔ pè sukɛ n mukuli nɩ? 55 Păh yo sɛ̃́, Yesu ǹ yah vi pé
tɩ̃̀nnɛ, à dírí kõ pé yõ. 56 Képah náh, pè mɛ wɛ̃kì tɛ̃, à sɔkɔ
kwil yɔ́ sɔkɔ.

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sɔ̃̀ tɛ̃

57 Képah sɔkɔ, păh mɛ wɛ̃kì yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, dɩ̃́ yɔ́ Yesu syah nɛ
ńkɛ̃́, páh kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ n kɔ̃ ǹnɛ, ǹ kɔ́-ńtɑ̃̂n pól sɔkɔ. 58 Wăh
yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Gbɛ̃́npɑ̃hlɔ tyí, pɩ̃̀ mɛ. Kèpye tyí,
syɛ̀ mɛ. Ǹtɛ Névi Pi tɛ̃̀ tyí, wɛ́nsɛ̃nmɩ̀-ǹsah ńtɛ̃ náh mɛ.»
59 Tɛ́ mɛ pyĕ yo ǹnɩ̂ tyí: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.» Kénɛ dɩ̃́ mɛ à syah nɛ,
à yɛ, pâh pɔ pé sú lékó ǹgbò yɩ̃ tɛ. 60 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ
à syah nɛ: «Yɛ lékyɩ̂ kɔ̃, pè pé lékyɩ̂lɛ n yɩ̃, tɛ́ áwɔ mó kyɩ
Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n kɔ̃.»
61 Képah sɔkɔ, ǹnɩ̂ yɔ́ mó yo Yesu tyí nɛ, pé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, páh
kɩ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Tɛ́ à yɛ pé kɔ̃, pé kyɩ ké wɛ̃kì ni pé gbô tɑ̃n tyí.
62 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à nyeh wɛkɩ tɛ̃
swɑ̃hlɛ n wɔ, tɛ́ n yah náhlɛ, tɛ̃̀ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí tɔ̃̀ pɩ n pi.»

10

Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ nînɔ́ tɛ̃ntɔ̃̀ pínɔ́lɛ

Yesu dúbînɔ́lɛ
1 Képah náh, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ tikitɔ̃ní pɔ́
gbɑ̃m pɔ́ nínɔ́ yísyɔ́ yah wah, tɛ́ pè tɛkɩ mɔ nímí nímínɛ ǹ
yah tɩ̃̀nnɛ, kwlo ànɛ̂ wley wley pól sɔkɔ, ǹmɔ-á sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, pé kyɩ pé gblɔ̃̆y nónó sɔkɔ, 2 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Sèmukɔ
tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃̀ mɛ dò, tɛ́ ké tɔ̃̀npɩbɩlɛ kwéyy. Yé sètɛ̃̀ ni, à
tɔ̃̀npɩbɩ náhnáh tɛkɩ mɔ, ǹ sèmukɔ tɔkɔ yɩ̃nnɛ. 3 Yé nɛ n
yuku! Tɛ́, yé mɛ á kɩ nɛ, képɔ́pɩ̂ sɔ̃́, mé n tɛkɩ n mɔ gbɛ̃́npɑ̃hlɔ
nɩyɔ̃́. 4 Ǹtɛ, yé káh pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh tɔkɔ. Yé káh yɩ̃n
wɛkɩ nɛy tyí wɛ̃kì yah. 5 Ànɛ̂, yâh kyɩ n de kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé
wɛy gbennɛ, yé yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Yèvɩnɩ nɛ n mɛ kéte mɛ̀ sɔkɔ.›
6 Kàh pɔ yɩ̃nɛ nɛy mɛ yèvɩnɩnɛ n yah n kɔ̃ kénɛ kéte sɔkɔ,
yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ mɛ̀ kɩ pɩ tɛ̃̀ wɔ tyílɛ, yé mó tɛ̃ nɛ́npɔ́.
Képah-à mó pí-ńkɛ̃́nɛ, yé yèvɩnɩ yénmɔnɔ kɩ ké syɩ pɔ yé
tyí. 7 Tɔ̃̀npɩ ye yɩ̃nɛ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́lɛ. Képah ye, yâh

twah kéte nɛ̂ sɔkɔ, pàh yé kɔ̃ yõke nɛ̂nɛ, yé kè yõ, ànɛ̂ pàh
yé kɔ̃ wɔ wɔ kwâh nɛ̂nɛ, yé kè wɔ. Tɛ́, yé káh nɛ n vi n
mɔ n twah n kɔ̃ gbéngbèn sɔkɔ. 8 Yâh kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ,
tɛ́ pè yé tɛ̃́nɔ́ plɛ, pàh kwâh nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé kè yõ. 9 Yé mó
yámpúlɛ n dɛ n mɔ, nónó-á mɛ nɛ́npɔ́. Yé mó nɛ n yo kénɛ
kwil tãn tyí nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rɩ́-á yĩni tɛ̃ tɛ pé tyí. 10 Ǹtɛ, yâh
kyɩ de kwil nɛ̂ sɔkɔ, tɛ́ pè nɛ, yé káh twah pé tyí, yé wil kyɩ
pé tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ, yé mó yo nɛ, 11 pé kwil nèngbɔ̃ nɛ̂
ńtɛ̃-á tahlɩ yé gbyɛ̃̂h tyí, yáh kɩ sè kwer kwɛ pè kɔ̃. Ǹtɛ, pè
pĩ nɛ, Liyel tɔ̃́rɩ́-á yĩni tɛ̃ tɛ.

12 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: Liyel tukey tuke sɔ̃́lɛ, Sodɔmɩ*
kwil fɔ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ kɩ fàhfàh kal kènɛ kwil tyílɛ.»

Kwlo nónó-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ

13 Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo kwlo nɔ́pi tyí sɔkɔ nɛ: «Yèvyãhrɩ mɛ
yé yõ, Korasini ànɛ̂ Betisayida tãn! Gbǐl tyi nónó-á pɩ yé tyí,
sɛ̃́nkɔ̃-à sɔ̃̀ mɛ pɩ Tiri ànɛ̂ Sidõ tãn tyí, pé Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́
di náhkɩ mɛ mo. Pè náhkɩ mɛ yèkwɔrɩ flɔ mɔ, tɛ́ náhkɩ mɛ
pé piki syĩlɛ pé tyípêl nàhnpĩ gbónɔ́ sɔkɔ. 14 Ǹtɛ, tukey tuke
sɔ̃́lɛ, Tiri ànɛ̂ Sidõ fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ fàhfàh kal yépi tyílɛ. 15 Tɛ́,
áwɔ-á, Kapɛrnayumi, á se wɛ nɛ, wáh kɩ yɔ̃ dɔkɔ yĩ̂nyõ?
Póllɛ! Á kɩ tiki yuku fɔ́ɔ́ lékókwíl nyàh tɛ̃-ǹsah.» 16 Tɛ́ tɔ̃ yo
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à n nohnɩ yé tyí, ńmɔ tyí ye tɛ̃
n nohnɩ, tɛ́ nɛ̂-à yé yahle, ńmɔ ye tɛ̃ yahle ànɛ̂ ń tɛkɩ mɔ́-ò
tɔlɛ.»

17 Képah náh, tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ nínɔ́ nɔ́pi
pé syɩ pɔ de nìvìnì sɔkɔ, mɛ n yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, ǹmɔ
yĩn yõ, sétɛ̃̀n ńtɛ̃-á mɛ n sah pépi yóré yõ! 18 Képah tɛ̃nɛ,
à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ wɛ, à wil yĩ̂nyõ, à tiki
kɛ núkú, à pɔ syɩkɩ pũ̀ sɔ̃́ yikiri yɑ̃̌l. 19 Ǹtɛ, yé yah, mé
tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃: Yé kɩ n kɔ vyeh, ànɛ̂ mǐntyĩ yõ. Ànɛ̂ yé
kɩ fɛ̃ sépɛ tǎhkìlɛ n yɩkɩ, tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh yé nɔ n pi. 20 Tɛ́
yé káh yɛ yé nɩ vɩ sétɛ̃̀n sàhnɔ́ ó tyílɛ yé yóré yõ. Ǹtɛ, yé yé
nɩ vɩ nɛ, yé yni-á mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ yĩ̂nyõ.»

Yesu nɩ vínɔ́lɛ

21 Légbĩ́-ó sɔkɔ, Yesu nɩ kah vɩ Liyel Mírkí gbɔ̃̀ yõ. Képah
sɔkɔ, à mɛ nɛ: «Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á yĩ̂nyõ, ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃́nɛ, mé
álɛ n gbilki, áwɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɔ̃bɩ yĩ pĩ́pú, ànɛ̂ lékɑ̃́mpu
yah, tɛ́ sélɛ wɛ̃́npì wɔ wɛ̃kɩ. Àwe, bɔ̌, áwɔ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃ ye nɛ

* **10:12** 10.12 - Sodɔmɩ nɛ̂ tyí-á yo, ké sɔkɔ névye tyípêl pínɔ́ sɔ̃̀ kah tnɔ, fɔ́ɔ́ Liyel pɔ pé pól sukɛ nyàhlɛ. Kè yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 19 sɔkɔ.

kè pɩ sɛ̃. 22 Ń sú ye sé póllɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ. Ǹtɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
Liyel pilɛ n pnɛ, nɛ́ sú ó náh. Sɛ̃́ ó ye, nɛy tɔ náh súlɛ n pnɛ,
nɛ́ pídĩ́ ó náh, ànɛ̂ wăh mɛ ké tyí nɛ, pé pé súlɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ.»
23 Képah náh, Yesu ǹ yah vi ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tĩ̀nnɛ, tɛ́ yo pépi ó
tyí: «Yèvɩnɩ mɛ yé tyí, yépi nónó-á tyi nɔ́pi wɛ. 24 Mé kélɛ
n yo yé tyí nɛ: Liyel tɛ̃ntõnè náhnáh, ànɛ̂ yɔ̃̀tɑ̃m náhnáh sɔ̃̀
mɛ ké tyí nɛ, pé sè wɛ, tɛ́ pè náh sè wɛ. Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ,
yáh nónó noh, pé sè noh, tɛ́ pè náh sé tɔ wɛ noh.»

Samarɩ kwil nɛ́gbí yɔ́ sèm̀ìrkìlɛ

25 Légbĩ́nɛ, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò yɔ́ sɔ̃̀ nɛ, pé Yesu mɔ
yah, tɛ́ yuku yĩn, à yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, kwɔ́-ò dĩ́, pé se kɩ pɩ sɔ̃́,
tɛ́ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ nɩ? 26 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, tir nɛ̂ se
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɩ? Tir nɛ̂ se à mɛ
n kar ké sɔkɔ nɩ? 27 Dĩ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ, kăh mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
nɛ ńkɛ̃́, á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel tyí-á yĩnɛ kè nɔ á tyí á nɩ póllɛ, ànɛ̂
á min póllɛ, ànɛ̂ á tăhkì póllɛ, ànɛ̂ á sõnɔ póllɛ. Á ní-ò tɔ tyí
mó nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí kɔ̃lɛ.† 28 Wăh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí:
«Á yo plɛ. Képahlɛ n pɩ, á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.»
29 Ǹtɛ, dĩ́ mè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé gbɩ wɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, à Yesu
syah nɛ, nɛ̂ se péwɔ ní-òlɛ nɩ? 30 Yesu mɛ à syah nɛ: «Dĩ́ yɔ́
ye lésõ wil Yerusalɛmɩ, à mɛ n tiki n yuku Yeriko sɔkɔ, tɛ́
kyɩ wil mɔ yĩ́pú yõ. Pè mɛ à tɛ̃ ǹ gbɑ̃̀n yî pól tɛ̃ syi, tɛ́ à ko
markɩ sah, tɛ́ sɔkɔ. 31 Tɛ́, kè pɔ yĩnɛ, sárká wìlkìpu yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́
mó mɛ n tiki n pi kénɛ wɛ̃̀kìlɛ. Wăh pɔ dĩ́ mè wɛ, à gbɔ sɔkɔ
fíí. 32 Képah náh, Levi yìkì nɛy yɔ́ tɔ tõ pɔ yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́.‡
Ǹmɔ tɔ-á à wɛ sɛ̃́, à gbɔ sɔkɔ fíí. 33 Ǹtɛ, Samarɩ nɛy yɔ́ sɔ̃̀
mɛ n yuku kɔ́lɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kyɩ dĩ́ yõ dɔkɔ. Ǹmɔ wɔ-á à wɛ sɛ̃́,
ǹ yɑ̃m à tɛ̃. 34 À mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ dìvɛ̃ ànɛ̂ nɩrɩ mɔ ǹ níy
yah, tɛ́ sè pukubi. Tɛ́ mɛ à dɔkɔ mɔ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ ńkwɛ̃ndyíkì
yõ, à yuku ǹnɛ nɛ́pân twáh-ńsah yɔ́ sɔkɔ, à kyɩ yah dah mɔ
ǹ tyí sɔkɔ. 35 Ké dendallɛ, à mɛ pɔ́ plɔ́ nínɔ́§ wilki nɛ́pân
twáh-ńsah yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kõ, tɛ́ nɛ, à nɛ n yah n dah n mɔ dĩ́ mè
tyí sɔkɔ. Ńkɛ̃́, wàh kɩ sɔ̃́ gbɔ̃̀ wilki à kah mɔ képah yõ, pâh
pé syɩ pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, páh kɩ à dyah kélɛ.»
36 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu dĩ́ piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ sõnɔ
sɔkɔ, yĩ́pú-á dĩ́ nɛ̂ pɩ yɔ, ǹmɔ ní-ò se nɛ̂ tɛ̃̌nɛ nɛ́pĩ̂ tɔ̃mí nɔ́pi
sɔkɔ nɩ? 37 Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́-ò mɛ à syah nɛ, nɛ̂-á ǹ yɑ̃m

---

† **10:27** 10.27 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ sɛ́bɛ́y 6.5 ànɛ̂ Levibi sɛ́bɛ́y 18.5 sɔkɔ. ‡ **10:32** 10.32 - Levi nolɛ, pépi Liyel wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ye sɔ̃̀ pɩ. § **10:35** 10.35 - Ké légbĩ́ pɔ́ plɔ́ nínɔ́ sɔ̃̀ nɔ gbìyìkì núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ.

yah, ǹmɔ-á. Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á tɔ kyɩ sɛ̃́nkɔ̃lɛ n pɩ.»

Yesu tɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ Martɩ ànɛ̂ Mari tyí

38 Tɛ́ Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kì yɔ̃ sɛ̃́, à kyɩ de
kwɩ̃́lpír yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ kénɛ kwil sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Martɩlɛ.
Ǹmɔ mɛ Yesu tɛ̃ plɛ ǹ gbô. 39 Tɛ́ gbɛ̃̀ sê yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè n
ye Marilɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pɔ tɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu tnɔ̂, à ǹ wɛlɔlɛ n
nohnɩ. 40 Légbɩ̃́nɛ, Martɩ yah mɛ n vyɑ̃h Yesu fèn pínɔ́ sɔkɔ.
À mɛ pɔ yo Yesu tyí nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, pé gbɛ̃̀ sê-á tɔ̃̀ pól sah péwɔ
ó kɔ̃, tɛ́ pɔ tɛ̃ ǹ tnɔ̂, kè kó mɛ tirlɛ ǹ yah nɩ? À kó n yo ǹ tyí,
à pélɛ n yohnɩ n mɔ nɩ? 41 Ǹtɛ, à mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Martɩ,
áwɔ mɛ á gblɔ̃̌ynɛ n kwlɔ, mɛ á fɔkɔlɛ n sɔ̃ tyi náhnáh tyílɛ.
42 Ǹtɛ, tir núkú ó tyí ye yɔ̃relɛ. Mari ye ké pèpɛy yah tɔkɔ,
nɛ̂-á kè náh n tɛ̃ n syi n yah n pi ǹ tyí.»

11

Yesu-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃ nîrî pɩ dùkù yɔ̃

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyellɛ n ni fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ. Wǎh ni tɛ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú sɔkɔ yɔ́ à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃, à pépi kwɔ Liyel ni dùkùlɛ,
sɔ̃́-á Wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀-ò Nsyɔ̃ sɔ̃̀ kélɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kwɔ. 2 Képah sɔkɔ,
à yo pé tyí: «Yâh Liyellɛ n ni, yé nɛ n yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Sú Liyel,
no pól kɔ̃ pè ǹ pɩ̃ Liyellɛ.
Á tɔ̃́rí kɔ̃ kè pɔ.
3 Á sɔ̃mɛsɔ̃́ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ yɔ̃kelɛ álɛ n kɔ̃, nɛ̂-á kɩ n yɩ̃nɛ n pi álɛ.
4 Nónó-á n pɩ n de ápi tyí, á ye mɛ sélɛ n yɔ̃ n mɔ pé tyí.
Képah ye, ápi tɔ tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃.
Ànɛ̂, káh n yɛ à sétɔ̃ tɔ̃nmɔnɔ fɛ̃ n syi.›»
5-6 Képah náh, Yesu tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yépi sɔkɔ yɔ́
tyí kódɩ̃-à mɛ, tɛ́ à pɔ wil ǹ tyí lénɩlɛ nɛ ńkɛ̃́, pé kódɩ̃́ yɔ́-á
mɛ wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, à pɔ pé tyí, tɛ́ yɔ̃ yɔ̃ kwâh náh mɛ pé tyí
kɩ à kɔ̃. Ńkɛ̃́, à dɛkɩ pé kɔ̃ búrn plɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ. 7 Ǹtɛ, ní-ò mɛ̀-à
ńtyɩ̃́nɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí nɛ, à káh pélɛ n
kwlɔ, wɔ̀kɔ̀ yah-á vike tɛ núkúnúkú, péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃́npɩ̃̀-á
sɛ̃, pé náh fɛ̃ yuku búrnnɛ à kɔ̃ n pi. 8 Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: dɩ̃́ mɛ̀-à sɔ̃́ yuku sélɛ à kɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ pé kódírí yɩ̃nnɛ, à kɩ
yuku ǹ yétɔ̃̂ yɩ̂ póllɛ à kɔ̃ ǹ nínɔ́ gblɔ́vyɑ̃́hrí tɛ̃ wɔ yɩ̃nnɛ.
9 Ǹtɛ, ńmɔ tɛ̃ wɔ kélɛ n yo yé tyí nɛ: yé nɛ n ni Liyel tyí,
à kɩ yélɛ n kɔ̃. Yé yáhnkɔ̃nɔlɛ n pɩ, yé kɩ n wɛ. Yé wɔ̀kɔ̀ yah
mɩ, kè kɩ yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. 10 Sɛ̃ ó ye, nɛ̂-à ni Liyel tyí, tɛ̃ n
wɛ n syi. Nɛ̂-à yah kɔ̃, tɛ̃ n wɛ. Ànɛ̂ nɛ̂-à wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, kè

n yɩkɩ n mɔ tɛ̃ kɔ̃. 11 Sú nɛ̂ tɛ̃ mɛ yépi sɔkɔ, ǹ pi-à yɛ̃́nkɔ̂ ni
ǹ tyí, à kɩ wahynɛ à kɔ̃? 12 Képah náh pɩ, wàh séngbɪ̃́ ni ǹ
tyí, à kɩ mɪ̀nkɔ̃nɛ à kɔ̃? 13 Ǹtɛ, yépi nónó-á nɛ́pêllɛ, yâh yé
wɛ̃́npɪ̀ kɔ̃́nó yah wɛ yípéplɔlɛ, sú Liyel nɛ̂-á yɪ̂̃nyɔ̃, ǹmɔ náh
n pɩ plɛ n kal, à ǹ Mírkílɛ ké yáhnkɔ̃pu kɔ̃ n pi di?»

Túkù nɛ, Yesu tɛ̃́nwɛnɔ-á wil sétɜ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli tyí

14 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ sétɔ̃ yɔ́lɛ n yĩni n wilki dɪ̃́ yɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á à kɔ̃ à wɛkɩ kwlɔ. Sétɔ̃-á fyɔ̀ wil dɪ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, dɪ̃́ tyah
n wɛkɩ, kè pɩ gbɛ̃̆ndùǹìnɛ tɔ́wû tyí. 15 Té túkù mó sɔ̃̀ mɛ n
yo nɛ ńkɛ̃́, sétɜ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ Belsebuli gbɔ̃̀ yɔ̃-á à n yĩni sétɜ̃̀nnɛ.
16 Túkù mó ǹ mɔ́nyah yĩnnɛ, mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à gbɪ̆l yɔ́ pɩ
pé yah, nɛ̂-á n wil yɪ̂̃nyɔ̃.
17 Ǹtɛ, Yesu-á pé fɔ́kɔ́sɔ̃nɔ pɪ̃ sɛ̃́, à yo pé tyí: «Kwil nɛ̂
névye-à gbɛkɩ tyah wɛ̃nɛ n fwo, kénɛ kwil kɩ pɔ yɩkɩ, ké vì
kɩ syɩkɩlɩ dohnɩ wɛ̃ yɔ̃. 18 Ǹtɛ, yáh nɛ ńkɛ̃́, sétɜ̃̂n yɔ̃̀tɛ̃ gbɔ̃̀
yɔ̃-á ńmɔ sétɜ̃̀nnɛ n yĩni-à; sétɔ̃-à tyah ǹ gblɔ̃̆ynɛ n fwo, ǹ
yɔ̃̀tɔ̃rí se kɩ n wũ n pi? 19 Ǹtɛ, ńmɔ-à mɛ sélɛ n yĩni Belsebuli
gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ yépi pye wɔ-á dò, nɛ̂ gbɔ̃̀ yɔ̃ mɛ pépi n yĩni sélɛ
wɛ́? Pépi ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 20 Ǹtɛ, Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃-à mé
n yĩni sétɜ̃̀nnɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tɔ̃́rí-á yĩni tɛ̃ yé
tyí.
21 Tăhkì-á mɛ dɪ̃́ nɛ̂ sɔkɔ, ànɛ̂ mɛ́fwóyîlɛ ǹ tyí, wàh ǹ kételɛ
n syɩkɩ, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gbɜ̃̀n yî nɔ n pi. 22 Ǹtɛ, nɛ̂ tăhkì-á
kal ǹ tyílɛ, ǹmɔ-à pɔ, tɛ́ tɛ̃ wɛ ǹ tyí, à kɩ ǹ mɛ́fwó yî tɛ̃ syi,
wăh sɔ̃̀ mɛ ǹ gbɔ̃̀ sah nónó yɔ̃, tɛ́ kɩ ǹ wɔ̀kɔ̀ yî kwel dibi.
23 Képah ye, névi nɛ̂ náh mɛ ń pèpɛy nɛynɛ, ń pĕlnɛy ye
tɛ̃̆nɛ. Névi nɛ̂ náh ńnɛ n yohnɩ n mɔ tùkènmɔnɔ sɔkɔ, tɛ̃ mɛ
kárkínɔ́lɛ n pɩ.»

Sétɔ̃-à wil névi sɔkɔ, à n fɛ̃ ǹ syɩ n pɔ

24 «Sétɔ̃-à wil névi sɔkɔ, à n kyɩ gbɛ̃́nnɩ kɔ n kɔ̃, ǹ mì-ǹsah
yah n kɔ̃. Wàh wɛ́-ńkɛ̃̆nɛ, à n yo ǹ gblɔ̃̆y tyí nɛ, páh sɔ̃̀ wil
ńyãh sɔkɔ, páh kɩ pé syɩ yuku nɛ́npɔ́. 25 Wàh ǹ syɩ, à n kyɩ
ǹ tɛ̃-ǹsah dyàh wɛ yàlntɔ̃nsàhnɔ́lɛ, plɛ́ntnɔɔ. 26 Képah tɛ̃̆nɛ,
sétɔ̃ mɛ̀ n kyɩ sé no sétɜ̃̀nnɔ́ kwărninɔ syah, nónó-á peke kal
ǹmɔlɛ. Sè n kyɩ n de n tɛ̃ tɛ̃ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃ mɛ̀ dùkù ké
syɩ n peke n kal ǹ gben tɛ̃̆nɛ.»

Yɛ̀vɩnɩ kègbɩlɛ

27 Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, pi yɔ́ tɛ̃ tɔ́wû
nɩyɔ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yo mɔ ǹ tyí yɪ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, sê nɛ̂ fɔkɔ sɔkɔ-á

à wil, tɛ́ ǹ yɩ̃́nɔ́ yĩ, yèvɩnɩ-á mɛ ǹ tyɩ́.
28 N̄tɛ, Yesu mɛ yo
pi tyɩ́: «Yèvɩnɩ ye pyě mɛ névye tyɩ́, nónó-á Liyel wɛynɛ n
nohnɩ, tɛ́ ké tyilɛ n pɩ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ.»

No gbɩ̃̆l yɔ́ yah kɔ̃ Yesu tyɩ́

29 Képah sɔkɔ, névye-á pɔ n tuke n mɔ Yesu tnɔ̂, à tyah
n yo nɛ: «Kwɛy gbĩ névyelɛ, nɛ́pêl ye pélɛ, pè mɛ gbɩ̃̆l yɔ́lɛ
n yah n kɔ̃. N̄tɛ, kèyǎh ńtɛ̃ náh n pɩ pè wɛ̃kɩ n pi, à wil
Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ syɩ́nyo-ò Yonasɩ tyɩ́ sɔkɔ.
30 Sɔ̃́-á Yonasɩ lésõ pɩ
kwnɩ́ yɔ̃́nmɔnɔlɛ Ninivi tãn tyɩ́, sɛ̃́ ó ye, Névi Pi tɔ kɩ pɩ kwnɩ́
yɔ̃́nmɔnɔlɛ kwɛy gbĩ névye tyɩ́.

31 Pi nɛ̂-á lésõ yɔ̃̏tɛ̃̆nɛ Saba sétáh yõ, à lésõ wil fɩ́ɩ́ sétáh yɩ̃̏n
tyɩ́, à pɔ yɔ̃̏tɛ̃ ɗɩ́ Salomo lékɑ̃́m wɛlɔ noh. N̄tɛ gbɩ yõ, nɛy mɛ
ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Salomolɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ,
kénɛ yɔ̃̏tɛ̃ pi kɩ yuku kwɛy gbɩ̃́ névye tyɩ́, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.*
32 Ȧnɛ̂ tɔ̃, Ninivi kwil tãn lésõ fɛ̃ syi Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tɛ̃, Yonasɩ-á
Liyel tɛ̃ntɔ̃̏ yo pé tyɩ́. N̄tɛ, nɛy mɛ ásɔ̃̂, nɛ̂-á kal Yonasɩlɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel fɔ̃́ tukey tuke sɔ̃́lɛ, Ninivi kwil tãn kɩ yuku
kwɛy gbĩ névye tyɩ́, kɩ lékàhlɛ pè kɔ̃.»†

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kyòolɛ

33 «Névi se kɩ fɔ̀tnɔ̀ soh wɔ̃bɩ, képah náh pɩ, kɩ dú kwĩnki
mɔ ké yah? Ȧ náh kè sah n pi fɔ̀tnɔ̀ sahkɩ sɔkɔ, kyòo wɛ
yĩnnɛ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ dépú tyɩ́ di?
34 Sɛ̃́ ó ye, á yɩ̃́ ye á wil kyòolɛ.
Ɑ́ yɩ̃́-à mɛ plɛ, à wil tɔ pól n nɛ mɛ kyòo sɔkɔ. Tɛ́, á yɩ̃́-à mɛ
plɛ́-ńkɛ̃́nɛ, á wil pól n nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̏ sɔkɔ.
35 Ɑ́ gblɔ̃̆y kyɔmɩ
yɩ̃́ĩ, kyòo nɛ̂-á á sɔkɔ, kè káh nɛ mɛ fɛ̃́ntũ̏nɛ.
36 Tɛ́ á wil pól-
à mɛ kyòolɛ, fɛ̃́ntũ̏ tyah kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ, á kɩ mɛ kyòolɛ, sɔ̃́-á
fɔ̀tnɔ̀lɛ kyòo á tyɩ́.»

Yesu náh kè yo nɛkɩ Farisiyɛ̃nɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́pú sɔkɔ

37 Yesu-á wɛkɩ tɛ, Farisiyɛ̃ ɗɩ́ yɔ́ à ye yõke yõ yĩnnɛ ǹ gbô.
Képah tɛ̃̆nɛ, pè de à tɛ̃ yõke yah.
38 Farisiyɛ̃ mɛ̀-á Yesu wɛ,
à tyah n yõ tɛ́ à náh ǹ gbɑ̃̏n wu Nsyifunɔ wu dùkùlɛ, kè ǹ
gbɑ̃̏n du.

39 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Sɛ̃́ ó ye, yépi
Farisiyɛ̃nɔlɛ, yě wóhlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́yɔ̃́vyɔ náhlɔ́ wu n tɔ̃ n sah,
tɛ́ yé fɔkɔ táhlɔ́ n nɛ n mɛ yúkúnɔ́lɛ pèkè, ànɛ̂ yĩbe dékè
tyilɛ.
40 Lékɑ̃́m kɛ̃́ névye nɔ́pi, nɛ̂-á mɔ vyɔ́ náhlɔ́lɛ, à náh

* **11:31** 11.31 - Yah n tɛ Yɔ̃̏tãm sɛ́bɛ́y gben 10 sɔkɔ. † **11:32** 11.29-32 - Yonasɩ tyɩ́lɛ, yah n tɛ Yonasɩ sɛ́bɛ́y 3 sɔkɔ.

sé sɔkɔ táhlɔ́ tɔ mɔ di? 41 Yé sé sɔkɔ táhlɔ́ yî yĩ yãm tãn kõ!
Képah-à pɩ, sé pól kɩ pɩ pallɛ yé tyí.
42 Yépi Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě yímî ànɛ̂ swãh
sɔkɔ pɛ̃nfɛ̃nè pól gbãm-ònɔ́lɛ Liyellɛ n kõ. Ǹtɛ, yě n yahle
tɔ̃nsàhnpɩnɔlɛ névye tyí, ànɛ̂ Liyel tyí náh nɔ yé tyí. Képah
nɛ̂ tɔ-á sɔ̃̀ yé yĩnɛ yè nɛ n pɩ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀ kɛ̃nɛ. 43 Yépi
Farisiyɛ̃nɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ! Yě tɛ̃-ǹtɑ̃̀n gbrolɛ n yah n kõ
Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ mɛ ké tyí nɛ, névye nɛ n tõ n
sah n wɛkɩ n pɔ yé tyí tɔ́wû tɛ̃-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ. 44 Pèkè mɛ yé yõ,
yépi nónó-á mɛ á kɩ nɛ, léyɑ̃̂l nírínɔ́ sɔ̃, névye n nɛ n kɔ sé
yõ, pĩ́-ńkɛ̃nɛ.»‡
45 Yesu-á yo sɛ̃, Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́-ò yɔ́ à syah nɛ, kwɔ́-
ò dĩ́, wǎh mɛ n wɛkɩ sɔ̃, pépi tɔ-á à n gbyɔ dɛ́! 46 À mɛ yo
ǹ tyí: «Yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú tɔlɛ, pèkè mɛ yé yõ!
Yépi nónó-á ńkɛ̃nɛ no twah n mɔ tɔ́kɔ́pêllɛ, tɛ́ yé náh n fɛ̃ n
syi n so n mɔ pé tyí kèngbɔ núkú fyélɛ. 47 Pèkè mɛ yé yõ,
yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu léyɑ̃̂llɛ n tõ n sah n mɔ,
tɛ́ yépi náh tãn ye mó tõ ko mɔ pélɛ. 48 Képah n wɛ̃kɩ nɛ,
yáh yé súbí tyípínɔ́ fɛ̃ syi. Pépi-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu ko
mɔ, tɛ́ yépi sɔ̃npí pé léyɑ̃̂llɛ n tõ n sah n mɔ. 49 Képah ye sɔ̃̀
Liyel yo lékɑ̃́m sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: ‹Mé kɩ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tɛkɩ mɔ
pè kõ, ànɛ̂ tɛ̃ntõbelɛ. Pè kɩ pé túkù ko mɔ, tɛ́ kɩ túkù fõh.›
50 Kǎh pɩ sɛ̃, Liyel kɩ kwɛy gbĩ névye fõh n pi Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu nɔ́pi yĩnnɛ, nónó-á ko mɔ kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́ dukulɛ,
51 à tɔkɔ Abɛlɩ kònmɔnɔ tyí, à pɔ syɩ Nsakarɩ kúnɔ́ tyí, nɛ̂-á
ko mɔ sárká wìlkì-ǹsah, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ wrɔ́.
Gbɩ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye kɩ n fõh n
pi képah yĩnnɛ. 52 Pèkè mɛ yépi Liyel ǹgbò wɛ̃kì kwɔ́pú yõ,
yépi nónó-á Liyel wɛ̃kì wɛ́npĩnɔ yah kõ névye tyí. Yépi náh
mɛ n kɔ kélɛ, tɛ́ nónó-á se nɛ, pé nɛ n kɔ kélɛ, yé pépi yĩni
mɔ.»
53 Képah sɔkɔ, Yesu wìlntɛnɔ náh nɛ́npɔ́, Liyel ǹgbò wɛ̃kì
kwɔ́pú, ànɛ̂ Farisiyɛ̃nɔ pé fɔkɔ vyãh ǹnɛ kègbɩlɛ, tɛ́ tyah ǹnɛ
n piki n yah tyi duke duke pól yõ. 54 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n mɔ n
yah nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛlɔ sɔkɔ pé kõ pé à wɛ tɛ̃.

12

Gblɔ̃y kyɔ̀mìnɔ́lɛ vyɛ̃nnînì wɛ́kínɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, nɛ́kwĩ́nkí-á tuke mɔ tnɔ́nɔ́lɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ fɔ́ɔ́,
mɛ wɛ̃ gbyɛ̃̂hnɛ n suki, Yesu tyah n yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ǹgbò tyí:

‡ **11:44** 11.44 - Nsyifunɔ tyí, léyɛ̃kì yõ kɔ́nsɔkɔnɔlɛ, Liyel dêl ye.

«Yé yé gblɔ̌y tɛ̃ Farisiyɛ̃nɔ vyɛ̃nnínɩ̀ wɛ́kɩ́nɔ́lɛ, képah nɛ̂-á n
tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ mɩ́fã́hkɩ̀ sɔkɔ. 2-3 Tyi nónó pól-á yé
n yo fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, sè kɩ pɔ noh gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ kyòo yah. Ànɛ̂ nónó
pól-á yé n plɔ n yo wɛ̃ níkɩ́lɔ́ yey, wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh, sé pól kwní
kɩ pɔ kɔ̃ gbɛ̃ntɩ̃̂n yõ. Képah ye, tyɩ́pɩ̌l yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á kɩ
n wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃nɛ. Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ̂-á
kɩ n wũ n pi pɩ̃́-ńkɛ̃nɛ.»

Nɛ̂ tɩ̂kɩ̂-á yĩnɛ pɩ́nɔ́lɛ

4 «Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ, yépi nónó-á ń kódíbílɛ: yé káh
névye yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ, nónó-á wil kɔ̀ ólɛ n ko n mɔ n pnɛ,
tɛ́ pè náh tɔ̃ tir yɔ́lɛ n pɩ n kah n mɔ n pnɛ képah yõ. 5 Nɛ̂
yah tɩ́kɩ́-á yĩnɛ pɩ́nɔ́lɛ, mé kɩ ǹnɛ yé wɛ̃kɩ: Liyel nɛ̂-á kɩ fɛ̃
névi wil kɔ̀ kònmɔntɛnɔ náh, kɩ ǹ min dah mɔ tyɛ́-ńkɛ̃ nyàh
sɔkɔ, yé ǹmɔ tɩ́kɩ́lɛ n pɩ. Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ ńkɛ̃: yé tɛ̃
wɔ tɩ́kɩ́lɛ n pɩ. 6 Ǹtɛ̃npɩ̂nɔ́ kwlɔ náh n yãm pɔ́pɩ́kɩ́ plɔ́ nɩ́nɔ́lɛ
di? Ǹtɛ, Liyel dyɔ náh n fwɔ sépi núkú yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́lɛ. 7 Ȁ wil
képah sɔkɔ, yé yɔ̃̀yén ńtɛ̃ pól dan mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, yé káh tɩ́kɩ́ pɩ. Yépi tyɩ́ náh tah kal ǹtɛ̃̀npɩ̂ kwĩnkilɛ
di?»

À Yesu fɛ̃ syi, képah náh pɩ, à à yahle

8 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́: «Mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ:
nɛ̂-à kè yo dal mɔ névye yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃, páh mɛ ńmɔ tyɩ́ yõ,
Névi Pi tɔ kɩ kè yo Liyel yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah nɛ ńkɛ̃, wǎh
mɛ pé tyɩ́ yõ. 9 Ǹtɛ, nɛ̂-à ń yahle névye yɩ̃́ yah, Névi Pi tɔ
kɩ à yahle Liyel yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè yɩ̃́ yah. 10 Névi nɛ̂-à Névi Pi
yɩ̃́npo yo, kè kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kɔ̃. Tɛ́ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à Liyel Mɩ́rkɩ́ gbyɔ,
kè náh n yɔ̃ n mɔ n pi ǹ tyɩ́.

11-12 Pàh yé tɛ̃ kyɩ tùkè-ǹsah Liyel nɩ́-ńtã̂n vɩ̀ sɔkɔ, képah
náh pɩ, yah tãm tyɩ́, képah náh pɩ, yɔ̃̀tãm tyɩ́, Liyel Mɩ́rkɩ́ kɩ
yé kwɔ nɛ́npɔ́ swɔ, yáh nɛ nɛ̂ yo n pi. Képah ye, yé káh yɛ
yé yáh-ńsah tyɛ, yáh nɛ n yo n wil n pi sɔ̃.»

Lékã́m kɛ̃́ tàh ɗɩ́ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

13 Tɔ́wû nɩyɔ̃́ sɔkɔ, ǹnɩ̂ Yesu syah nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ́, à yo pé
nɛ́nkyɩ́ ɗɩ́ tyɩ́ nɛ, à yɛ pé pé sú gbɛ̃kɩ dibi. 14 Képah tɛ̃̀nɛ,
Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́: «Ń ɗɩ́, nɛ̂ sah ńnɛ nɛ, mé yélɛ n tuke, tɩ̃̂
nɛ, mé yé gbã̀n yɩ̂lɛ n dibi?» 15 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé
yé kyɔmɩ tahrɩ dékè képékèlɛ! Tahrɩ-à sɔ̃ mɛ sɔ̃ névi tyɩ́,
képah náh fɛ̃ minnɛ à kɔ̃ n pi.»

16 Képah sɔkɔ, à tɔ̃ sèmɩ̀rkɩ̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: «Tàh ɗɩ́ yɔ́
lésõ mɛ, ǹ swãh pɛkɩ yɩ̃́ɩ̃́ ǹ tyɩ́. 17 Képah tɛ̃̀nɛ, à tyah n sõ ǹ

fɔkɔ sɔkɔ nɛ, ǹtɛ, sèmukɔ mɔ́-ńsah náh se mɛ fwɔ́ɔ pé tyɩ́,
sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? 18 Dǒ, à nɛ, páh kɩ nɛ̂ pɩ n pi, képah á yɔ̀:
Páh kɩ pé dɩ́ké sɔkɩ, tɛ́ kɩ sè tɔ̃ mɔ gblò gblò, kɩ pé gbɛ̃̀n yî
pól mɔ sé sɔkɔ, 19 tɛ́ kɩ yo pé gblɔ̃̌y tyɩ́ nɛ, páh yɔ̀, yɔ̃̃ke dò-á
mɛ pé tyɩ́ pé gbɔ̃̂ sɔ̃̂ ye náhnáh yĩnnɛ. Núkúnúkú, páh kɩ n
mɩ, tɛ́ kɩ n yɔ̃, tɛ́ kɩ n wɔ, tɛ́ kɩ nɩ̀vɩ̀lɛ n pɩ pé dyɔlɛ. 20 Ǹtɛ,
Liyel mɛ yo ǹ tyɩ́: ‹Lékɑ̃̂m kɛ̃́ névi! Kwɛy lékɑ̃̂h ńtɛ̃ sɔkɔ á
min kɩ n syi n pi á tyɩ́. Tɛ́ yî nónó-á á tuke mɔ sah, sè kɩ pɩ
nɛ̂ tyɩ́lɛ?› 21 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Névi nɛ̂-à tahrɩlɛ n yah
n koh n sah ǹ gblɔ̃̌y tyɩ́lɛ, tɛ́ Liyel fɔ̃́ tyɩ́ yáhnɔ́ yahle, sɛ̃́ntɛ̃
ye n nɔ tɛ̃́nɛ!»

Sõnɔ sàhnɔ́lɛ Liyel ó yõ

22-23 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́: «Névi min tyɩ́ náh
tah kal yɔ̃̃kelɛ, wil tyɩ́ mɛ tah kal flɔlɛ di? Képah ye, mé kélɛ
n yo yé tyɩ́ nɛ: yé káh yé fɔkɔlɛ n sõ, yáh nɛ wɛ n yõ n pi
sɔ̃́, ànɛ̂ yáh nɛ yé wil flɔ wɛ n mɔ n pi sɔ̃́. 24 Yé yah ǹgbɔ̃lɔlɛ
kɛ̀: Sè náh sèmukɔlɛ n duku, sè náh sèmukɔlɛ n tɔkɔ. Dɩ́ké
ànɛ̂ sèmukɔ kóhnsàh-ǹtɑ̃̀n tɔ náh mɛ sé tyɩ́, tɛ́ Liyel sélɛ n
pu. Ǹtɛ, yépi tyɩ́ náh tah kal kèpyelɛ di? 25 Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃
kɩ fɛ̃ kwéyy ńtɛ̃ fyé dohnɩ ǹ min wɛ́nɔ́ yõ ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ gbɔ̃̂
yõ? 26 Tɛ̃́nwɛnɔ-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ yé tyɩ́, à fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ tir tyɩ̃́ɩ̃ ńtɛ̃ fyé
pɩ n pi, sɔ̃́ pɩ, tɛ́ yé yé fɔkɔlɛ n sõ yî tɛ́lɔ́ tyɩ́ sɔkɔ?
27 Yé fɩlfɩ pɩ dùkùlɛ n yah kɛ̀: Sè náh tɔ̃̀lɛ n pɩ, sè náh flɔlɛ
n tĩ. Ǹtɛ, mé kélɛ n yo yé tyɩ́ nɛ: yɔ̃̀tɛ̃ Salomo ńtɛ̃nɛ ǹ tahrɩ
pól sɔkɔ, à náh flɔ pèplɔ wɛ mɔ yah fɩlfɩ nɔ́pi sɔkɔ yó ńtɛ̃
kètɔ̀lɛ. 28 Fɩ́lkɩ̀ nɛ̂ wɔ-á gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ kwɛynɛ, tɛ́ kɩ pɔ n sukɛ
n pi ńsɔ̂nɛ, Liyel-á képah fɩ pɩ pallɛ sɛ̃́, à náh n yah n dah n
mɔ n pi yépi flɔ tyɩ́ sɔkɔ à kal sépilɛ di, Liyel yõ sɛ̃́nyĩ-ńkɛ̃́pú
nɔ́pi? 29 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n kwlɔ yé yɔ̃̃ke, ànɛ̂
yé wɔ wɔ yî yáhnkɔ̃nɔ tyɩ́ sɔkɔ. 30 Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, Liyel
pɩ̃́-ńkɛ̃́ névye ye ńkɛ̃́nɛ nɛ n yah n kɔ̃ sépi póllɛ tyé-ńkɛ̃́nɛ.
Ǹtɛ, yépi tɛ̃ wɔlɛ, yé sú Liyel pɩ̃ nɛ, sé yétɔ̃̂-á mɛ yé tɛ̃. 31 Kǎh
pɩ sɛ̃́, yé Liyel tɔ̃́rɩ́ ǹgbò yah n kɔ̃! Képah sɔkɔ, à kɩ yî tɛ́lɔ́
dohnɩ yé kɔ̃. 32 Kè ye nɔ yé sú tyɩ́, à ǹ tɔ̃́rɩ́lɛ yé kɔ̃. Képah
ye, yé káh tɩ́kɩ́ pɩ, tũ̀npir yɩ́pɛ̂y!
33 Yé yé gbɑ̃̀n yî yɑ̃m, yé mó sé yĩ yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃. Yé tahrɩlɛ
n yah n sah Liyel fɔ̃́, képah nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ, kè náh se n
tyɛ. Yɩ̃́pú náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́, sóhrɩ́ tɔ náh fɛ̃ sè yõ. 34 Sɛ̃́ ó
ye, á tahrɩ-à mɛ ńyɑ̃h, á sõnɔ tɔ n nɛ n mɛ nɛ́npɔ́.»

Gblɔ̃̌y vɩ̀nsàhnɔ́ tyɩ́ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ

35 «Yé nɛ mɛ yé vi sah tɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃́nɛ, yé mó yé knɔ fĩ́ mɔ,
yé fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mó nɛ mɛ kɔ̃̀ntɛ̃́nɔ́lɛ. 36 Yé nɛ mɛ á kɩ nɛ tɔ̃̀npɩbɩ
sɔ̃́, nónó-á ńkɛ̃́nɛ mɛ pé yɔ̃̀tɛ̃́ syíkíntɛ̃́nɔ́ sɔkɔ nɛ, wàh kɩ wil
fúr pí-ńsah, à pɔ n de, tɛ́ kɩ fyɔ̀ wɔ̀kɔ̀ yah mɩ, pé núkú kè
yɩkɩ mɔ à kɔ̃. 37 Yèvɩnɩ mɛ pé yɔ̃, tɔ̃̀npɩbɩ nónó yɔ̃̀tɛ̃́-à ǹ syɩ
pɔ pè wɛ, pè mɛ yáhnɔ́ sɔkɔ. Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: yɔ̃̀tɛ̃́ mɛ̀ kɩ ǹ tɔ̃̀ pɩ pɩ flɔ mɔ, tɛ́ kɩ yɔ̃kelɛ pè kɔ̃ pè kɩ
yɔ̃. 38 Tɛ́ wàh se mɛ n syɩ pɔ lénɩlɛ, képah náh pɩ, tyah dal
gbĩ́nɛ, tɛ́ pè mɛ ǹ syíkínɔ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ mɛ pé yɔ̃! 39 Yépi ńtɛ̃́
pĩ́ nɛ, gbóntɛ̃́ ɗĩ́-à pĩ́ gbĩ́ nɛ̂-á yɛ̃́nwó kɩ n pɔ n pi ǹ tyí, à náh
n yɛ à kɔ̃ à n wɛ n de n pi ǹ gbô. 40 Névi Pi kɩ n pɔ n pi gbĩ́
nɛ̂-á yé náh mɛ ǹ pɔ́nɔ́ tyílɛ n sɔ̃. Képah ye, yépi tɔ yé gblɔ̃̌y
vi sah.»

Tɔ̃̀npɩ sɔ̃́ré nɛy ànɛ̂ yĩ́pîkî nɛynɛ

41 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ Yesu syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃́, pépi ó yĩ́n se
à n yãh sèmȉrkȉ mɛ̀nɛ, tĩ̂ no pól yĩ́n se nɩ? 42 À mɛ yo ǹ
tyí: «Gbô tahrɩ kyɔ̀mɩ̀-ò nɛ́gbí lékɑ̃́m névilɛ, nɛ̂ mɛ? Ǹmɔ
pɩ névilɛ, nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃́ ɗĩ́ kɩ à pɩ ǹ kéte kyɔ̀mɩ̀-òlɛ. Tɛ́ à kɩ
tɔ̃̀npɩbɩ tɛ́lɔ́ yɔ̃kelɛ pélɛ n kɔ̃ ké kɔ̃ gbĩ́nɛ. 43 Yèvɩnɩ mɛ ǹ
tɔ̃̀npɩ mɛ̀ tyí, yɔ̃̀tɛ̃́ ɗĩ́-à ǹ syɩ pɔ à wɛ à mɛ kénɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ.
44 Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kɩ à pɩ ǹ gbɑ̃̏n yî
pól kyɔ̀mɩ̀-òlɛ.

45 Ǹtɛ, tɔ̃̀npɩ mɛ̀-à tyah n sɔ̃ ǹ fɔkɔ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃́
ɗĩ́-á kɩ mo pɔ́-ńsah, tɛ́ tyah pé no tɔ̃̀npɩbɩlɛ n ko, pé syɔ́, pé
díbí, tɛ́ mɛ n yɔ̃, mɛ wɔ wɔ yîlɛ n wɔ, à sètɛ̃̆nɩ̀nɛ n pɩ, 46 yɔ̃̀tɛ̃́
ɗĩ́ kɩ pɔ ǹ yɔ̃ dɔkɔ sɔ̃́ yɔ́lɛ, à náh mɛ nɛ̂ sɔ̃ sah, ànɛ̂ gbĩ́ yɔ́
sɔkɔ, à náh nɛ̂nɛ n pnɛ. À kɩ pɔ à fɔ̃h képékèyɔ̂, tɛ́ kɩ à dyah
Liyel tyí yáhlepu dyah dùkùlɛ. 47 Ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yɔ̃̀tɛ̃́ dyɔ yĩ́ĩ́nɛ
n pnɛ, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y vi à képahlɛ n pɩ, à kɩ ko náhnáh wɛ.
48 Ǹtɛ, névi nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kè pɩ ǹpĩ́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, tɛ́ yĩ́nɛ ko syínɔ́lɛ,
ǹmɔ kɩ ko kwéyy wɛ. Pàh névi nɛ̂ kɔ̃ náhnáh, náhnáh kɩ
yah kɔ̃ tɛ̃́ tyí. Ànɛ̂ náhnáh-à névi nɛ̂ gbɔ̃̀ dahbɩ, náhnáh tyí
kɩ piki yah kal tɛ̃́ tyí.»

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á kɩ pɩ Yesu yĩ́nnɛ

49 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Nyàh ye mé pɔ sétáh yɔ̃. Tɛ́
mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, kè nɛ mɛ kɔ̃ tɛ! 50 Ǹmɔ yĩ́nɛ mɛ̀ n de n
wil yèvyãhrɩ yɔ́ sɔkɔ, tɛ́ kè náh se mɛ n pi!

51 Yé se mɛ n sɔ̃ nɛ, yèvɩnɩ-á mé pɔ mɔ́-ńsah sétáh yɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃
dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: gbɛ́kínɔ́ wɔ-á pyě. 52 Képah ye,

à tɔkɔ núkúnúkú tyı́, nɛ́pɩ̂̃ kwâl-à mɛ kéte núkú sɔkɔ, pè kɩ
gbɛkɩ: Tɔ̃́mı́ kɩ tyah nı́mı́nɛ n fwo, nı́mı́ kɩ tyah tɔ̃́mı́nɛ n
fwo. 53 Sú yɔ́ kɩ tyah ǹ pı́dı̃́nɛ n fwo, pı́dı̃́ yɔ́ kɩ tyah ǹ súlɛ
n fwo. Yṹ yɔ́ kɩ tyah ǹ pı́sêlɛ n fwo, pı́sê yɔ́ kɩ tyah ǹ yṹnɛ
n fwo. Yṹ yɔ́ kɩ tyah ǹ pı́dı̃́ kyɩlɛ n fwo, pı́dı̃́ kyɩ yɔ́ kɩ tyah
ǹ pɛ yṹnɛ n fwo.»

Tyi yáhnpı̃nɔlɛ, tɛ́ kɩ á pɩ dùkù pı̃

54 Yesu tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ n yo tɔ́wû tyı́: «Yı̃nyɔ̃ yah yɔ́ mɛ, yâh
ńyı̃́rkı̃̀ wɛ ké nɛ́npɔ́lɛ, yé n yo nɛ́npɔ́ swɔ nɛ, pɩ̃̀-á kɩ pɩ. Tɛ́,
kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́. 55 Ànɛ̂ yah yɔ́ mɛ, yâh fyɔ̀ yɑ̃́hkı́ wɛ
kè kɔ̃ wil nɛ́npɔ́lɛ, yé n nɛ, tyah vyɑ̃́hnɔ́ képékè-á kɩ tyah.
Tɛ́, kè n mó n pɔ n pɩ sɛ̃́. 56 Yı̃́nvı̃̀ névye nɔ́pi! Yé fɛ̃ sétáh
ànɛ̂ yı̃̂nyɔ̃ dùkù wɔlɛ n pnɛ. Tɛ́ sɔ̃́ pɩ, tyi nónó-á n pɩ kwɛy
gbı̃nɛ, yé náh fɛ̃ sépi pı̃?»

À tukey dyàh tɛ̃ yé wrɔ́ tɔ̃ sah á nı̂-òlɛ

57 «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé náh pɩ dùkù pèpɛynɛ n sɔ̃ n tɛ̃ n pnɛ
yé gblɔ̃̌y? 58 Sɔ̃́-á, tir-à mɛ yé wrɔ́ ànɛ̂ á nı́-òlɛ, tɛ́ à ǹ tɛ̃ n
yuku tùkè-ǹsah tukey tùkè-ò tyı́, gbah n tɛ̃ tir mɛ̀ yah wah
wɛ̃̀kı̀ yah. Képah-à pı́-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ à kyɩ álɛ tukey tùkè-ò gbɔ̃̀
dahbɩ, tukey tùkè-ò mɛ kyɩ álɛ sràsyı́bı́ tyı́, tɛ́ pépi mɛ ǹ dah
mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 59 Mé kɩ kè yo dal mɔ á tyı́ nɛ, á náh
n wil n pi nɛ́npɔ́, nɛ́ á náh kɔ̃lɩ mɛ̀ pól dyah tɛ pnɛ́pnɛ́.»

13

Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃, képah náh pɩ, á tyı́ kɩ yɩkɩ

1 Légbı̃́ mɛ̀-ó sɔkɔ, nósyɔ́ pɔ yo Yesu tyı́ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ Pilatɩ-á
lésɔ̃ Kalile tɑ̃n yı́syɔ́ ko mɔ, tɛ́ pè sah sárká wı̃̀lkı̃̀nɔ́ sɔkɔ, pé
tɔ̃́ kwɛ fɛ̃kɩ sárká tɔ̃́ sɔkɔ. 2 Képah sɔkɔ, à mɛ pè syah nɛ:
«Yé se mɛ n sɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, Kalile tɑ̃n nɔ́pi-á tyı́pêl pɩ kal pé kwil
tɑ̃n póllɛ, tɛ́ yı̃ mɛ̀ pè nɔ? 3 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyı́ nɛ:
yâh Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ, yé pól tyı́ kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.
4 Ànɛ̂, Silowe wɔ̀kɔ̀ kèyy-á syɩkɩ tũ nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nkwɑ̌rtɔ̃mɩ
nónó yɔ̃, à pè ko, yé se mɛ n sɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, pépi pèkè pı́nɔ́-á kal
Yerusalɛmɩ kwil tɑ̃n pól tyı́lɛ? 5 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Mé kélɛ n yo yé tyı́
nɛ: yâh Liyel wɛ̃̀kı̀ tɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ, yé pól tyı́ kɩ n yɩkɩ n pi sɛ̃́.»

Syı̂-ńkɛ̃́ sènsóké séswɔ̂ sèmı̃̀rkı̃̀lɛ

6 Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmı̃̀rkı̃̀ yɔ́ yɑ̃h nɛ: «Dı̃ yɔ́ tyı́ sènsóké
séswɔ̂ sɔ̃̀ mɛ ǹ dı̃̀vɛ̃ sésân swɑ̃h sɔkɔ. Wɑ̌h pɔ ké pye yáhnkɔ̃-
ńsah, à náh kwâh yɔ́ wɛ ké sɔkɔ. 7 À mɛ yo ǹ swɑ̃h tɔ̃́-ò dı̃́
tyı́ nɛ, à yah, ké ye tɔ̃́-ò-á yɔ̀, pé mɛ pyelɛ n yah n kɔ̃ n pɔ

sènsóké mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé náh mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ ké sɔkɔ.
Ńkɛ̃́, à kè kõ fɛ̃! Yõ se tɔ̃ mɛ ké tyí kè tɛ̃ sétáhlɛ n wal nɩ?
8 Wăh yo sɛ̃́, dɩ̃́ mɛ̀ à syah nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́, à yɛ ké yõ ńtɔ̃, kè
kwɛtyí pɩ. Páh kɩ swɔ gbɔ kè kore vi, tɛ́ kɩ tũ̀ mɔ ké sɔ̃̀. 9 Kàh
pɩ sɛ̃́, gbɔ̀kénpɩ gbɩ̃́ yɔ́lɛ, kăh kɩ syi. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, à kè
fɛ̃.»

Yesu sê nɛ́dô yɔ́ dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

10 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 11 Tɛ́, pi yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ sétõlɛ ǹ sɔkɔ, mɛ
à pɩ nɛ́dôlɛ fɔ́ɔ́, ye gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ. À sɔ̃̀ mɛ kɔ̀ntɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ à
náh fɛ̃ ǹ tɔrɩ n tɛ n pi. 12 Yesu-á pi mɛ̀ wɛ sɛ̃́, à à ye tɛ́ yo
ǹ tyí: «Pi, á ye dɛ́nmɔnɔ wɛ á dónɔ́ yam sɔkɔ.» 13 Tɛ́ mɛ
ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ. Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú ǹ tɔrɩ tómm tɛ́ tyah
Liyellɛ n gbilki.

14 Képah sɔkɔ, pi mɛ̀-á dɛ́nmɔnɔ wɛ sɛ̃́ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, kè
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̃̀tɛ̃ fɔkɔ vyãh. À mɛ yo tɔ́wû tyí nɛ,
sèpɩ̃̀n kénúkò-á tɔ̃̀ pɩ pɩ sèpɩ̃̀nnɛ. Păh sɔ̃̀ yĩnɛ pè pɔ à kõ à
pè dɛ mɔ kénɛ sèpɩ̃̀n ó sɔkɔ. Ńkɛ̃́, pè náh yĩnɛ pè pɔ mɩ mɩ
yòh sɔ̃́ tɔlɛ. 15 Wăh yo sɛ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí: «Yĩ́nvĩ névye
nɔ́pi! Mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, yé nɛ́núkù núkú pól náh ńkɛ̃́nɛ yé
nyeh, képah náh pɩ, yé ńkwɛ̃́ndyínì dɛ sé yõke krótónè tnɔ̂,
ǹ kyɩ sè kõ sě ni wɔ di? 16 Tɛ́ pi mɛ̀nɛ, nɛ̂-á Abrahmɩ náh
nɛynɛ, sétõ pukubi sah pópó, ye gbɔ̃nkwărtɔ̃nɔ, ǹmɔ náh
sɔ̃̀ yĩnɛ dɛ́nmɔnɔlɛ kénɛ púkúbínɔ́ sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ kɛ̀!»
17 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sennɛ ǹ fwópú pól tɛ̃, tɛ́ tɔ́wû
pól sɔ̃̀ mɛ nìvì sɔkɔ Yesu tyísnɔ́ nɔ́pi pól pínɔ́ yĩnnɛ.

Liyel tɔ̃́rí mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?

18 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Liyel tɔ̃́rílɛ, kè mɛ kwâh nɛ̂ tɔ?
Mé kɩ kè tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 19 Kè mɛ tyɩ̃́ɩ̃, á kɩ nɛ séswɔ̂
yɔ́ pi sɔ̃́, nɛ̂-á pè n ye mútárdìlɛ: Dɩ̃́ yɔ́ tɔkɔ, à duku ǹ swãh.
Kè fi pɩ séswɔ̂lɛ, tɛ́ kèpye pɔ sé syɛ̀ pɩ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n tyí.»

20 Tɛ́, tɔ̃ nɛ: «Mé kɩ Liyel tɔ̃́rí tɔkɔ sãh kwâh nɛ̂nɛ? 21 Kè
mɛ á kɩ nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ sɔ̃́, sê yɔ́ tɔkɔ mɔ fãh dú yɩ̃́ tɔ̃́nɔ́ mi sɔkɔ
ké pól kõ kè dɔkɔ.»

Dé-ńsah fɩ̃́ɩ̃lɛ

22 Képah náh, Yesu mɛ yɔ̃ sɔkɔ n yuku Yerusalɛmɩ, tɛ́
névyelɛ n kwɔ n yuku, wăh n kah kwlo ǹgbnɔ ànɛ̂ kwlo
pî nónó sɔkɔ. 23 Képah sɔkɔ, ǹnî yɔ́ mɛ à piki yah nɛ, pé
Yɔ̃̀tɛ̃, névye kwéy ó se kɩ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ nɩ? À mɛ pè

syah nɛ: 24 «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: névye náhnáh kɩ syɔ̃-
ǹsah yah kɔ̃ nɛ, pé wɛ n de Liyel tɔ̃́rɩ́ tyah sɔkɔ nɛ̂ dé-ńsah-á
mɛ fɩ̃́ɩ̃, tɛ́ pè náh fɛ̃ n tɛ̃. Képah ye, yé gbah n tɛ̃ n wɛ n de
ké sɔkɔ! 25 Gbóntɛ̃ ɗɩ̃́-à pópó pɔ yuku wɔ̀kɔ̀ yah tɛ̃ mɔ, tɛ́ yé
mɛ kégbɔ́, yé kɩ tyah wɔ̀kɔ̀ yahlɛ n mɩ, tɛ́ kɩ mɛ yo tũ nɛ, yé
Yɔ̃̀tɛ̃, à yɩkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n
pnɛ. 26 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyah n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, yáh yõke
yõ, tɛ́ ni wɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ, ànɛ̂ yépi tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ-á à
kwɔ́nɔ́ pɩ. 27 Képah sɔkɔ, à kɩ yo yé tyí nɛ, pé náh yélɛ n pnɛ.
Ǹkɛ̃́, yé gbɛ mɔ pélɛ, yépi nónó pól-á tyípêllɛ n pɩ. 28 Képah
tɛ̃ sɔkɔ, yâh pópó Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu pól wɛ, pè mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, tɛ́ yépi mɛ yĩni mɔ
dénɔ́lɛ, légbɩ̃́nɛ, gbní ànɛ̂ yní táhnɔ́ ye kɩ pɩ yé tyílɛ. 29 Tɛ́
névye kɩ wil kèkõyɔ̃́ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, kɩ pɔ yõke ǹgbɛ̃ yõ
Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, nɛ́tɛ́lɔ́ túkù kɩ pɩ nɛ́gbrolɛ, tɛ́
nɛ́gbro túkù kɩ pɩ nɛ́tɛ́lɔ́lɛ.»

Yesu nɛ, páh kɩ ku Yerusalɛmɩ

31 Légbɩ̃́nɛ, Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ nɔ de, tɛ́ yo Yesu tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃
Yerɔdɩ-á mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ. Képah-á, à yal
n to ásɔ̃̂. 32 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Yé kyɩ yo kénɛ
áswɔ̃ plɛ́y mɛ̀ tyí nɛ, máh kɩ sétɛ̃̀n yĩni, tɛ́ kɩ dɛ́nmɔnɔ pɩ
kwɛynɛ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂nɛ, tɛ́ ńsɔ̃̂ náhlɛ, kǎh kɩ tyɛ. 33 Ǹtɛ, Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò náh yĩnɛ kúnɔ́lɛ tyah yɔ́, nɛ́ Yerusalɛmɩ sɔkɔ
náh. Képah ye, mé yĩnɛ mè n yɔ̃ n sɔkɔ ń wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ, kwɛy,
ànɛ̂ ńsɔ̃̂, ànɛ̂ tɔ̃ ńsɔ̃̂ náhlɛ.

34 Yerusalɛmɩ tãn, Yerusalɛmɩ tãn, yépi nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopulɛ n ko n mɔ, tɛ́ Liyel-á nónó tɛkɩ mɔ yé kɔ̃, yé
pépilɛ n minki n ko dyêhlɛ. Gbáhyɩ̃́ sɔ̃ pól mɛ mé kè yah kɔ̃
nɛ, mé yé tuke mɔ, sɔ̃-á sɩ̃̌n n tuke n mɔ ǹ pyelɛ ǹ kâm sɔ̃̀
sɔkɔ, tɛ́ yé náh fɛ̃ syi. 35 Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel kɩ ǹ náh vi yé kwil
kɔ̃. Tɛ́ mé kélɛ n yo yé tyí: yé náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n yah n pi
fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ gbɩ̃́ nɛ̂-á yé kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Nɛ̂-á n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel yĩn yõ, sãm mɛ ǹ sɔkɔ.›»

14

Wɩ̃́lsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ

1 Mɩ mɩ yòh sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu kyɩ yõke yɔ̃́-ńsah Farisiyɛ̃nɔ yɔ̃̀tɛ̃
ɗɩ̃́ yɔ́ gbô. Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pè mɛ Yesulɛ n kyɔmɩ.
2 Tɛ́ kè pɔ yĩnɛ, wílsɛ̃́nì yɔ́nwó yɔ́ sɔ̃̀ mɛ ǹ tnɔ̂. 3 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ píkínyahnɔ pɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú ànɛ̂

Farisiyɛ̃nɔ tyí: «À yɔ́nwó dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, ké wɛ̃kì se
mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ, tɩ̃̂ kè se mɛ yáhlenɔlɛ?» 4 Ǹtɛ, pè náh vi mɔ ǹ
tyí. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yɔ́nwó mè tɛ̃, à à dɛ mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à
sɔkɔ, 5 tɛ́ mɛ yo pé tyí: «Yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀ pi, képah náh pɩ, ǹ
nahy kɩ sɔkɔ de kwlɛ̀y sɔkɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, tɛ́ à náh à wilki
n pi súú?» 6 Ǹtɛ, pè náh tɛ̃ wɛ tir yo ké tyí sɔkɔ.

Nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃̀ kɩ tiki mɔ

7 Képah yɔ́ntɛnɔ náh, Yesu-á nɛ́yénɔ́ kyɔmɩ wɛ, pè mɛ tɛ̃̀-
ǹtɛ̃̂n ǹgbnɔlɛ n yah n kɔ̃, à vɩ̃̀nmɔnɔlɛ pè kɔ̃ nɛ: 8 «Pàh ǹ
ye fúr yõke yɔ̃́-ńsah, káh n kyɩ n tɛ̃ tɛ̃̀-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Wâh
képah pɩ, tɛ́ pè mɛ ǹnî ye, nɛ̂-á kal áwɔlɛ, 9 yé yé-ò káh pɔ
ǹ syah nɛ ńkɛ̃́, á yuku, á mó tɛ̃̀-ǹsahlɛ tɛ̃ kɔ̃. Légbɩ̃́nɛ, á kɩ
yuku sen sɔkɔ, kɩ kyɩ tɛ̃ tɛ̃̀-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. 10 Ǹtɛ, pàh ǹ ye,
kyɩ n tɛ̃ tɛ̃̀-ǹsah tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ. Á yé-ò-à pɔ ǹ wɛ sɛ̃́, à kɩ yo á tyí
nɛ, pé kɔ́ɗɩ̃́, á nɔ pɔ tɛ̃̀-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, kè kɩ
pɩ gbɩ́lkɩ́nɔ́lɛ á tyí yõke yɔ̃́pú pól yɩ̃́ yah. 11 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à ǹ
gblɔ̃̌y dɔkɔ sah, tɛ̃̀ kɩ tiki mɔ, tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y tiki mɔ, tɛ̃̀ kɩ
dɔkɔ mɔ.»

12 Tɛ́ ǹ syɩ yo ǹ yé-ò ɗɩ̃́ tyí: «Wâh névyelɛ n ye yõkelɛ
gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, képah náh pɩ, lékɑ̃̂hnɛ, káh á kɔ́dɩ́bɩ́ ye, káh á
yṹnpyé ye, káh á tyí névye ye, káh á tnɔ̂ tɛ̃̀pu tahbɩ ye. Pépi
tɔ kɩ fɛ̃ pɔ ǹ ye yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́nɔ́lɛ, kè kɔ̃ kè kɩ pɩ á yénɔ́ mè
lédyáhnɩ́nɛ. 13 Ǹtɛ, wâh névyelɛ n ye yõkelɛ, yãm tãn, ànɛ̂
nɛ́dónè, ànɛ̂ gbáhkì núkú névye, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi ye. 14 Pépi náh
tɛ̃ wɛ ǹ dyah n pi ké sɔ̃nɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, á kɩ yèvɩnɩ wɛ Liyel
tyí, tyípéplɔ pɩ́pú lékyî-à yilki n mɔ sɔ̃́ nɛ̂nɛ.»

Névye yénɔ́ sèmɩ̀rkɩ̀lɛ yõke ǹgbɛ̃ yɔ̃́-ńsah

15 Képah sɔkɔ, kénɛ yõke yɔ̃́pú sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kénɛ
wɛlɔ noh sɛ̃́, à mɛ Yesu syah nɛ, névi nɛ̂-á kɩ yõke yõ n pi
Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ, yèvɩnɩ-á kélɛ tɛ̃ tyí dɛ́! 16 Yesu mó yo ǹ tyí:
«Dɩ̃́ yɔ́ lésõ yõke ǹgbɛ̃ pɩ, tɛ́ névye náhnáh ye. 17 Yõke yõ
gbɩ̃́-á pɔ nɔ, à ǹ tɔ̃̀npɩ ɗɩ̃́ tɛkɩ mɔ nɛ, à kyɩ yo nɛ́yénɔ́ tyí,
pè pɔ, páh tyɛ núkúnúkú. 18 Ǹtɛ, pé pól tyah gblɔ̃̌y yɛlɛ n
yah n kɔ̃ dùkù núkúlɛ. Nɛ́gben à syah nɛ, páh swãh yɔ́ dwe
núkúnúkú, ńkɛ̃́ páh yĩnɛ pé kyɩ kè yah. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ
gblɔ̃̌y yɛ pé tyí. 19 Ǹnî mɛ nɛ, páh sètɔ̃̀nyehnɔ gbãm dwe
núkúnúkú, tɛ́ páh n yuku sé pɩ́nyah-ńsah. Páh ǹnɛ n ni,
à ǹ gblɔ̃̌y yɛ pé tyí. 20 Ǹnî mɛ nɛ, páh sê tɔkɔ núkúnúkú,
képah-á pé kɔ̃ pé náh n wɛ n pɔ n pi.

21 Tȍnpɩ-á ǹ syɩ pɔ, à pɔ tyi nɔ́pi pól yãh ǹ yȍtɛ̃ ɗí syah.
Képah sɔkɔ, kététɛ̃ ɗí fɔkɔ vyãh, à mɛ yo ǹ tȍnpɩ tyí nɛ, à kyɩ
súú kwil tɔ́wû tùkè-ǹtãn ànɛ̂ wȁl yey sɔkɔ. À kyɩ yãm tãn,
ànɛ̂ nɛ́dónè, ànɛ̂ yɩ̃́tũbi, ànɛ̂ gbáhkì núkú névye tɛ̃ pɔ ásȏ.
22 Képah náh, tȍnpɩ ǹ syɩ pɔ yo ǹ tyí nɛ, pé yȍtɛ̃, wǎh nɛ̂ yo,
páh kè pɩ, tɛ́ tɛ̃-ǹtȁn túkù-á tõ mɛ. 23 Kǎh pɩ sɛ̃́, yȍtɛ̃ ɗí mɛ
yo ǹ tyí nɛ, à kyɩ wɛ̃-ǹgbnɔ yey, ànɛ̂ névye fwɔ́rínkõ-ńtȃn
sɔkɔ, à kyɩ névye kãhlɩ tɛ̃ pɔ, pé wɔ̀kɔ̀ kõ kè yuku. 24 Páh
kélɛ n yo pé tyí nɛ: nónó-á sȍ yénɔ́lɛ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé
yõke dɔ n yah n pi.»

À tyi pól wɛ yɛ, tɛ́ Yesu sȍ tɛ̃

25 Képah náh, Yesu-á n sɔkɔ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ǹ sȍ tɛ̃. À
mɛ ǹ yah vi, tɛ́ yo pé tyí: 26 «Nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí, tɛ́ ń tyí náh
nɔ kal ǹ tyí ǹ súlɛ, ànɛ̂ ǹ yṹnɛ, ànɛ̂ ǹ kyɩlɛ, ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npȉlɛ
ànɛ̂ ǹ yṹnpyelɛ, à tahlɩ ǹ gblɔ̌y tɔ tyí, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi
ńmɔ tȍ sã́h-òlɛ. 27 Névi nɛ̂ náh ǹ syɩ syɩ dahnɩ twah, à ńmɔ
sȍ tɛ̃, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ n pi ńmɔ tȍ sã́h-òlɛ. *
28 Ǹtɛ, yépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yah n kõ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɔ́-ńsahlɛ,
nɛ́ à náh tɛ̃, à ké gbȍ wilki kõ yah, tɛ́ kè yah n pi, ǹ pɔ́-à kɩ
n yĩnɛ n pi ké mɔ́nsyȉnɔ́lɛ? 29 Nɛ́ tɛ̃ náh képah pɩ, tɛ́ wɔ̀kɔ̀
sètyah wilki, tɛ́ tɛ̃ kwlɔ ké mɔ́nsyȉnɔ́ tyí, no-à kè wɛ, pè kɩ
tyah kő́lɛ ǹnɛ n ko, 30 tɛ́ kɩ n yo nɛ, pè yah ɗí yɔ́lɛ, à wɔ̀kɔ̀
mɔ tyah mɔ, tɛ́ à náh tɛ̃ wɛ kè syi.
31 Sɛ̃́ ó ye tõ, yȍtɛ̃ nɛ̂ tɛ̃ kɩ n yuku mɛ́kì fwó-ńsah ǹ ní-ò
yȍtɛ̃nɛ, nɛ́ à náh tɛ̃ ǹ fɔkɔ mɔ n yah n pi, wàh kɩ fɛ̃ kyɩ
mɛ́fwóbé nɛ́pȋ kèyõ kwlɔ́lɛ ǹ fwó-ò swah n pi, nɛ̂-á mɛ ǹnɛ
n yohnɩ mɛ́fwóbé kèyõ gbãmnɛ? 32 Wàh pĩ nɛ, pé náh fɛ̃ n
tɛ̃ n pi, à kɩ ǹ ní-ò sah fíí, tɛ́ kɩ nírí pí-ò tɛkɩ mɔ kɩ mɛ́kì
yálnmɔnɔ yah kõ ǹ tyí.
33 Sɛ̃́ ó ye, nɛ̂-à ǹ gbȁn yȋ pól wɛ́nyɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, tɛ̃ náh fɛ̃ n pɩ
n pi ńmɔ tȍ sã́h-òlɛ.»

Káh n pɩ yõre kɛ̃́nɛ

34 «Pnɛnɛ, kwâh pèpɛy ye kélɛ. Ǹtɛ, ké dêndên-à wal, sȭ
mɛ kè kɩ tõ fɛ̃ pɩ dêndên? 35 Kàh pɩ sɛ̃́, kè náh fɛ̃ sétáh tyí
pɛkɩ, ké náh se tõ fɛ̃ n pɩ pilɛ. Képah ye, kè n milki kégbɔ́.
Níkí-à mɛ nɛ̂ tyí noh noh tɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ níkí sah noh.»

---

* **14:27** 14.27 - Dahnɩ twáhnɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ, á á vi sah á min kõ kõ tɛ̃nɛ Yesu tyí kõlɛ.

15

Képɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrkìlɛ

[1] Mɔ́rí syípú ànɛ̂ Liyel wɛ̃̆kì kɔ́-ńkɛ̃̄pú pól sɔ̃̀ n pɔ n pɔ
Yesu tnɔ̂ ǹ wɛy noh yĩnnɛ. [2] Képah tɛ̃̄nɛ, Farisiyɛ̃nɔ, ànɛ̂
Liyel ǹgbò wɛ̃̆kì kwɔ́pú Yesu tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, dɩ̃́ mɛ̀-á
mɛ tyípêl pípúlɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ mɛ n yõ pélɛ ńtɛ̃nɛ.
[3] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèm̀ìrkì yɔ́ yãh pé tyí: [4] «Képyɛ́nì
lèkwɛ̃̆-à mɛ yépi sɔkɔ yɔ́ tyí, tɛ́ núkú mɔ pu sé sɔkɔ, tɛ̃̄ náh
sé tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwăryãh nɔ́pi sah n pi gbãn sɔkɔ, tɛ́
kyɩ mɔ́npunɔ mɛ̀ soh kɔ̃, à syi kyɩ à wɛ n pi di? [5] Tɛ́, wàh à
wɛ, nìvì tɛ̃̄ tyí, ǎ à twah ǹ gbɛ̃̆nkɑ̃̀l yõ ǹ syɩ. [6] Wàh ǹ syɩ pɔ
gbô, ǎ ǹ kódíbí, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂ tɛ̃̄pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ
ńkɛ̃̄, pé képɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu, páh à wɛ tɛ̃. Képah-á, pè pɔ pé
nìvì pɩ.»
[7] Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí: sɛ̃̄ ó ye, tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̆kì tɛ̃, nìvì
kɩ pɩ Liyel fɔ̃́ kɩ kal nɛ́pɩ̃̂ tíkíyɛ̃́h pɔ́ gbãm pɔ́ kwăryãh nɔ́pi
tyílɛ, pépi nónó-á nɛ ńkɛ̃̄, páh mɛ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Liyel
wɛ̃̆kì tɛ̃́nɔ́ yétɔ̃̂ náh tɔ̃ mɛ pé tyí.»

Pɔ́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrkìlɛ

[8] Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Pɔ́ plɔ́ gbãm-à mɛ sê yɔ́ tyí, tɛ́ sé sɔkɔ
núkú mɔ pu, à náh fɔ̀tnɔ̀ soh, tɛ́ wɔ̀kɔ̀ yal, à kè gbah soh kɔ̃,
à syi kyɩ kè wɛ n pi di? [9] Tɛ́ wàh kè wɛ, ǎ ǹ kósyɔ́, ànɛ̂ ǹ tnɔ̂
tɛ̃̄pu ye n tuke, ǹ tɛ́ n yo pé tyí nɛ ńkɛ̃̄, pé pɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɔ pu,
páh kè wɛ. Képah-á, pè pɔ pé nìvì pɩ.»
[10] Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo
yé tyí: sɛ̃̄ ó ye, tyípêl pí-ò nɛ́núkù fyé-à Liyel wɛ̃̆kì tɛ̃, yɩ̃̂nyõ
tɛ̃ntɔ̃nè kɩ nìvìlɛ n pɩ.»

Pîdɩ̃́ mɔ́npunwɛnɔ sèm̀ìrkìlɛ

[11] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Dɩ̃̄npì nɛ́pɩ̃̂ nímí lésõ mɛ
dɩ̃́ yɔ́ tyí. [12] Sɔ̃́ yɔ́lɛ, gbɛ̃̆ tɛ̃̄ yo ǹ sú tyí nɛ, pé bɔ̌, ǹ gbɛ̃kɩ
sɔkɔ, nɛ̂-á pé wɛ wɛ tɛ̃̄nɛ, à kélɛ pé kɔ̃. Wǎh yo sɛ̃̄, ǹ sú mɛ
ǹ tahrɩ dibi pè kɔ̃. [13] Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, gbɛ̃̆ tɛ̃̄ ǹ
tyí yãm, tɛ́ ǹ pɔ́ tɔkɔ sɔkɔ kwil fíí yɔ́ sɔkɔ. Ȁ kyɩ sè pɩ karkɩ
tyíwɑ̃̂n yõ. [14] Wǎh ǹ pɔ́ pól pɩ karkɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kwɛ́npékè
yɔ́ de kénɛ kwil. Képah sɔkɔ, yãm à tɛ̃. [15] Kǎh pɩ sɛ̃̄, à kyɩ
tɔ̃̀ yah kɔ̃ kénɛ kwil nɛy yɔ́ tyí. Tɛ̃̄ mɛ̀ à tɛkɩ mɔ ǹ swãh, ǹ
sel syɩkɩ yĩnnɛ. [16] Ǎ sel yõkelɛ n yah yèwannɛ, ǹtɛ nɛy náh
ǹnɛ n kɔ̃ kélɛ.

[17] Képah sɔkɔ, ǹ yɩ̃́-á pɔ yɩkɩ, à tyah n sõ nɛ, pé bɔ̌ tyí yõke-á mɛ dò, ǹ tɔ̃̀npɩbɩ pól mɛ n yõ n kwlɔ n sah. Ǹtɛ, péwɔ-á ásɔ̂̃ kwɛkɩ n ko. [18] Ńkɛ̃́, páh kɩ sɔkɔ pé bɔ̌ tyí, tɛ́ kɩ yo ǹ tyí nɛ, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, tɛ́ pɩ de ǹ tɔ tyí.
[19] Pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. Ńkɛ̃́, à pélɛ n tɛ̃ ǹ tɔ̃̀npɩ sɔ̃́.
[20] Képah tɛ̃̀nɛ, à sɔkɔ ǹ sú tyí. Wǎh mɛ fɩ́ɩ́ ǹ sú gbôlɛ, ǹ sú à wɛ. Wǎh à wɛ sɛ̃́, ǹ yãm à kah tɛ̃, à mɛ to kyɩ à yohnɩ pɔrɩ tɛ̃. [21] Ǹ píɗɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé bɔ̌, páh pɩ de Liyel tyí, tɛ́ pɩ de ǹ tɔ tyí, pé náh tɔ̃ yĩnɛ yénɔ́lɛ ǹ pilɛ. [22] Ǹtɛ, ǹ sú mɛ yo ǹ tɔ̃̀npɩbɩ tyí: ‹Fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ nɛ̂-á plɛ kal, yé kyɩ ké tɔkɔ súú, yé pɔ mɔ à kɔ̃. Yé gbɔ̃̀ngbɔ tɑ̃́hní dyɩ à kɔ̃, yé mó lékyêh dyɩ à kɔ̃. [23-24] Ń píɗɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ, à sɔ̃́ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Ȁ lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, nɩrɩ-á mɛ náhpíkɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ, yé ǹmɔ tɛ̃ n pɔ n ko á nɛ n yõ, á mó nɛ n syah nɩ̀vɩ̀lɛ.› Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah syáh syáhnɔ́lɛ nɩ̀vɩ̀ sɔkɔ.
[25] Légbɩ̃́nɛ, ǹ píɗɩ̃́ lékɔ̃ní sɔ̃̀ mɛ swãh sɔkɔ. Wǎh ǹ syɩ n pi, tɛ́ nɔ de gbôlɛ, à yímɔ́nɩ̀, ànɛ̂ yínɔ́ yɩ̃́npɔ̃́ noh. [26] Ȁ tɔ̃̀npɩ yɔ́ ye piki yah, tir nɛ̂-á n pɩ. [27] Ǹmɔ mɛ yo ǹ tyí nɛ, ǹ gbɛ̃̆nɗɩ̃́-á pɔ de ǹ lènɔlɛ, képah-á nɩrɩ-á mɛ náhpíkɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ, ǹ sú mɛ à tɛ̃ ko. [28] Képah tɛ̃̀nɛ, nɛ́nkyí mɛ̀ fɔkɔ vyãh, à yahle dénɔ́lɛ gbô. Ǹ sú mɛ wil nɛ, pé à ni à de. [29] Képah sɔkɔ, à yo ǹ sú tyí nɛ, à yah, ké ye náhnáh-á yɔ̀, tɛ́ pé mɛ ǹ tɔ̃̀lɛ n pɩ. Pé náh ǹ yóré yahle yah. Ǹtɛ, à náh pũ̀képir ńtɛ̃ fyé tɛ̃ pé kɔ̃ yah, pé syi ko syáh syah pé kódíbílɛ. [30] Tɛ́ ǹ píɗɩ̃́ mɛ̀ wɔ-á pɔ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ tahrɩ pɩ karkɩ syɔ́ fɔ̀fínɩ̀ yõ, à náhpíkɩ̀ ko ǹmɔ kɔ̃. [31] Képah sɔkɔ, ǹ sú yo ǹ tyí: ‹Ń píɗɩ̃́, áwɔ mɛ kṹmm ń tnɔ̂, ń gbɑ̃̀n yî póllɛ, áwɔ tyí ye. [32] Á gbɛ̃̆nɗɩ̃́ nɛ̂-á yɔ̀, kè pɩ nɛ à sɔ̃́ sɔ̃̀ ku, tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ min wɛ. Á lésõ mɔ pu, tɛ́ à ye wɛ. Képah ye, mé yĩnɛ mè syáh syah, mé nɩ̀vɩ̀ pɩ.›»

16

Liyellɛ ànɛ̂ pɔ́lɛ

[1] Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí: «Tàh ɗɩ̃́ yɔ́ ye lésõ, à ǹnî tɔkɔ sah ǹ tahrɩ yõ, tɛ́ pè pɔ yo ǹ tyí nɛ, tɛ̃-á mɛ sélɛ n pɩ n karkɩ. [2] Ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ à ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé náh mɛ tyípéplɔlɛ n nohnɩ ǹ tyí sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi pé tahrɩ yõ. Képah-á, à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù yah yo pé syah.
[3] Képah sɔkɔ, tahrɩ yõ tɛ̃-ò ɗɩ̃́ mɛ̀ mɛ yo ǹ gblɔ̃̌y tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́-á kɩ pé yal n pi ǹ tahrɩ yõ. Sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? Swãh tõ tõ tǎhkɩ̀ náh se mɛ pé sɔkɔ. Tɛ́, nínsyinɔ tɛ̃̀nɛ, ké sen-á mɛ

pé sɔkɔ. 4 Ǹtɛ, páh pĩ, páh nɛ nɛ̂ pɩ n pi, tɛ́ névye kɩ pé tɛ̃́nɔ́
plɛ pé gbên sɔkɔ, pàh pɔ pé fin mɔ pé tɔ̃̀. 5 Képah tɛ̃̀nɛ, à ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kmɔ nɛ́tãnnɛ n ye núkú núkúlɛ, tɛ́ nɛ́gben piki yah
nɛ, dan nɛ̂ se pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ kɔ̃̀lɩlɛ ǹ yõ nɩ? 6 À mɛ nɛ, nɩrɩ pní
yĩ́ lèkwɛ̌-á. Tahrɩ yõ tɛ̃-ò dĩ́ mɛ à syah nɛ, ǹ kɔ̃̀lɩ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀,
à kɔ̃ n tɛ̃ súú, à wãrkɩ mɔ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nɩrɩ pní tikiníní
pɔ́ gbãm-á. 7 Képah náh, à yo kèyǎh tyí nɛ, tɛ́ ǹmɔ-á dò, dan
nɛ̂ se à yĩnɛ à kɔ̃ nɩ? Ǹmɔ mɛ à syah nɛ, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yĩ́
lèkwɛ̌-á. À mɛ yo ǹmɔ tyí nɛ, ǹ sɛ́bɛ́y-á yɔ̀, à wãrkɩ mɔ ké
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, sèmukɔ gbɔ̀tɔ́nì yĩ́ tíkíyẽ́h-á. 8 Képah tɛ̃ sɔkɔ, ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ à sõ ké yah wɛ́npɩnɔ yĩnnɛ. Kègbɩ yõ, kèkõyɔ̃́ névye
tyi yahlɛ n wɛ n pɩ pé wɛ̃ wrɔ́ lékã́mkãmnɛ, à kal kyòo sɔkɔ
névyelɛ.»

9 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Ńmɔ wɔ kélɛ n yo yé tyí
nɛ: pɔ́lɛ, gbɛ̃̆ntɛ̃̆náh kwâh tɛ̃ wɔ ye kélɛ. Ǹtɛ, yé kélɛ kódíbí
yah kɔ̃. Kàh pópó pɔ n knɛ, yé kɩ tɛ̃ plɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ tyah sɔkɔ.

10 Ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ tir tyĩ́ĩ sɔkɔ, à kɩ pɩ nɛ́gbílɛ
tir gblò tɔ sɔkɔ. Tɛ́ nɛ̂-à yĩ́nvǐ pɩ tir tyĩ́ĩ sɔkɔ, à kɩ yĩ́nvǐ pɩ
tir gblò tɔ sɔkɔ. 11 Képah ye, pɔ́ nɛ̂-á gbɛ̃̆ntɛ̃̆náh kwâhlɛ, yâh
pí-ńkɛ̃́nɛ nɛ́gblɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ dahbɩ yé gbɔ̃̀ yĩ̂nyõ
tahrɩ kègbɩlɛ? 12 Tɛ́, yâh pí-ńkɛ̃́nɛ nɛ́gblɔ́lɛ nɛ́káhbí gbã̀n yî
tyí sɔkɔ, nɛ̂ kɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyínɔlɛ yé kɔ̃?

13 Tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n pɩ yɔ̃̀tãm nɛ́pĩ̂ nímí tyí.
À kɩ núkú dyɔ yɔ, tɛ́ kɩ nɔ ǹ ní-òlɛ, képah náh pɩ, à kɩ mɔ
núkúlɛ, tɛ́ kɩ ǹ ní-ò wɛ mɔ. Sɛ̃́ ó ye, yé náh fɛ̃ tɔ̃̀ kwrɔ n mɔ
n pɩ n pi, Liyel ànɛ̂ pɔ́ tyí.»

Nìvìnì wɛy sã́n ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

14 Képah sɔkɔ, pɔ́ tyí-á nɔ Farisiyɛ̃nɔ tyí sɛ̃́, pépi-á wɛlɔ
nɔ́pi pól noh, pè tyah kɔ̃́lɛ Yesulɛ n ko. 15 Képah tɛ̃̆nɛ, à mɛ
yo pé tyí: «Yépilɛ, yě yé gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɩ nɛ́gblɔ́lɛ névye yah
sɔkɔ. Ǹtɛ, Liyel yé nnɔlɛ n pnɛ. Ǹgbǒ névye-á tir nɛ̂nɛ n
gbilki, Liyel dêl ye képahlɛ dɛ́.

16 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔ̃̀ mɛ n mɔ n kõ n yĩ́ĩ fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ Wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ mɛ gbĩ́
tyí. Tɛ́ à tɔkɔ légbĩ́ tyí, nìvìnì wɛy sã́n mɛ n yo Liyel tɔ̃́rí
tyí sɔkɔ, tɛ́ táhnsàhnɔ́ ó sɔkɔ ye no pól kɩ n de n pi ké sɔkɔ.
17 Ǹtɛ, yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh kɩ yal sé slɔ sɔkɔ sɛ́rɔɔ kal tir kyĩrí
wìlkìnɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ. 18 Sɔ̃́-á kè yo nɛ, dĩ́ nɛ̂-à
ǹ kyɩ wilki, tɛ́ ǹ syɩ kèyǎh tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á ǹnɛ. Ànɛ̂, sê nɛ̂
pɛ-à à wilki, tɛ́ névi nɛ̂ à tɔkɔ, fɔ̀fínpɩ-á tɛ̃̆nɛ.»

Tàh ɗɩ́ ànɛ̂ Lasarɩ tyîpínìnɛ

19 «Tàh ɗɩ́ yɔ́ lésõ mɛ, à fwɔ̀tǎhnì dɛ́nkɔ́kɔ́nìnɛ n mɔ, tɛ́
kwɑ̃́nkwɑ̃́n yélɛ n yõ sõmɛsɔ̃́, mɛ nìvìlɛ n pɩ. 20 Tɛ́ yãm nɛy
yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ tàh ɗɩ́ mɛ̀
gbô yah. Ǹ wil pól sɔ̃̀ mɛ nɩ́ynɛ. 21 À sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ké tyɩ́
nɛ, pé yɛ̃́nmîrnnɛ n tõ n yõ, tàh ɗɩ́-á nónónɛ n yõ n kwɛ.
Ǹtɛ, pãhlɔ ye sɔ̃̀ n dɔ ǹ nɩ́ynɛ.

22 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, yãm nɛy mɛ̀ ku, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntõnè mɛ yuku ǹnɛ
Abrahmɩ tnɔ̂. Tàh ɗɩ́ tɔ mɛ ku, pè kɔ̃ pè yɩ̃. 23 Ǹtɛ, wǎh
kyɩ lékókwɩ́l sɔkɔ, à kyɩ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ. Wǎh ǹ yah yõ yah, à
Abrahmɩ wɛ fɩ́ɩ́ sɔkɔ, Lasarɩlɛ ǹ gbɔ̀pɔ. 24 Képah sɔkɔ, à ye
yah fléyy nɛ, pé sú Abrahmɩ, ńkɛ̃́ páh mɛ n kwlɔ képékèyɔ̂
nyàh mɛ̀ sɔkɔ. Képah-á, à pé yãm yah, à mó Lasarɩ tɛkɩ mɔ,
à pɔ ǹ kèngbɔ vyãh dahbɩ wilki ni sɔkɔ, à sah pé nɛ́npɔ́rɩ́ yõ
kè kɔ̃ kè vɩ. 25 Ǹtɛ, Abrahmɩ mɛ yo ǹ tyɩ́: ‹Ńmɔ pi, á dyɔ to n
kõ nɛ, wáh yèvɩnɩ wɛ sɔkɔ, wáh sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, tɛ́
Lasarɩ wɔ mɛ yèvyãhrɩ wɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, ǹmɔ mɛ yèvɩnɩ
sɔkɔ, tɛ́ áwɔ mɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ. 26 À wil képah sɔkɔ, pwɑ̃̀h
ǹgbɛ̃ mɛ yépi ànɛ̂ ápi wrɔ́. Képah yɩ̃nnɛ, ásɔ̃̂ névye nónó-á
mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kyɩ yé tyɩ́, pè káh tɛ̃ wɛ, ànɛ̂ nɛ́npɔ́ névye
nónó-á mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé pɔ ápi tyɩ́, pé tɔ káh fɛ̃ tɛ̃.›

27-28 Képah sɔkɔ, tàh ɗɩ́ mɛ à syah nɛ, pé sú Abrahmɩ, kàh
pɩ sɛ̃, yɵ̃́npyé nɛ́pɩ̃̂ kwâl-á mɛ pé tyɩ́, páh ǹnɛ n ni, à Lasarɩ
tɛkɩ mɔ pé sú kéte sɔkɔ, à kyɩ kè yo sah pé tyɩ́, pé tɔ káh
pɔ de yèvyãhrɩ tɛ̃-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ. 29 Abrahmɩ mó yo ǹ tyɩ́:
‹Moyisi tyi sàhnɔ́, ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu wɛlɔ mɛ pé tyɩ́.
Pè sépi tyɩ́yónɔ́lɛ n pɩ!› 30 Wǎh yo sɛ̃, ɗɩ́ mɛ̀ tɔ̃ à syah nɛ,
képah náh n yɩ̃nɛ n pi, pé sú Abrahmɩ. Ǹtɛ, névi-à kɩ wil
lékyɩ̂ sɔkɔ, à kyɩ yo pé tyɩ́, pǎh kɩ Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃. 31 Képah
tɛ̃̀nɛ, Abrahmɩ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyɩ́: ‹Pàh kɩ yahle Moyisi ànɛ̂
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, névi-à sɔ̃́ wil lékókwɩ́l à
pɔ kèkõyɔ̃́, à kyɩ yo pé tyɩ́, pè náh n sɛ̃ n pi ké yõ tɔ̃ ńtɔ̃.›

17

Tyîpékèlɛ ànɛ̂ ké yɔ̃nmɔnɔlɛ

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́: «Tyi nónó-á névilɛ n
mɔ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ, sépi náh fɛ̃ n yɛ wɛ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂
tyɩ-á ké yõ wil, yèvyãhrɩ mɛ tɛ̃ yõ. 2 Kè kɩ sɔ̃̀ fɔ̃́nfɔ̃́ kal, pàh
yɩ́nɔ́nan toh tɛ̃ yègbɩ, tɛ́ à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ à kɔ̃ à

káh pɔ ńmɔ yõ sɛ̃-ò tyɩ̃́ɩ̃ yɔ́ ńtɛ̃ dah mɔ tyɩ́pékè sɔkɔ. 3 Yé yé
gblɔ̌y tɛ̃ dɛ́!
Á yṹnpi-à pɩ de á tyɩ́, wɛkɩ ǹ yõ! Wàh ké nàhnpɩ̃ gbo, kè
yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 4 Ànɛ̂ wàh pɩ de á tyɩ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀
núkú sɔkɔ, tɛ́ ǹnɛ n syɩ n yo n pɔ á tyɩ́ fɔ́ɔ́ gbáhyɩ̃́ kwǎrninɔ
nɛ, páh mɛ ké nàhnpɩ̃nɛ n gbo, sélɛ n yɔ̃ n mɔ ǹ tyɩ́.»

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ

5 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃́ntõbe à syah nɛ, pé Yɔ̃̀tɛ̃́, à wãn mɔ
pépi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ. 6 Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ mɛ yo pé tyɩ́: «Gbɩ tɛ̃́ yõ, yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à sɔ̃̀ mɛ tyɩ̃́ɩ̃ ǹsɔ̃, mútárdɩ̀ pi fyé sɔ̃́, yé náhkɩ
sɔ̃̀ fɛ̃ yo sènsóké mɛ̀ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, kè ké gblɔ̌y viki kyɩ sõ pnɛ
yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè náhkɩ kè pɩ yé yóré yõ.»

Tɔ̃̀npɩ tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

7 Képah náh, Yesu yo pé tyɩ́: «Tɔ̃npɩ yɔ́-à mɛ á tyɩ́, mɛ á
swãhlɛ n wɔ, képah náh pɩ, á yɩ́pɛ̂ynɛ n fɛ̃... wàh wil swãh,
à pɔ n de á wɛ, á se kɩ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à sal n pɔ yõke yõ? 8 Á
náh pyě tɔ̃ n yo n pi ǹ tyɩ́ nɛ, à áwɔ yõke ǹgbò pɩ, képah
náh, à mó flɔ yɩ́syɔ́ mɔ pɔ, á ǹnɛ n tõ á yõke yõ gbɩ̃́nɛ, tɛ́
képah náh, à mó pyě pɔ yõ, à mó wɔ di? 9 Tɛ́ tɔ̃̀npɩ mɛ̀-á ǹ
tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃́kɩ̀ yõ, á se kɩ ǹ yɩ̃́ngbɩ́ yo? Ǹ pɩ pɩ tɔ̃̀ ó náh à pɩ
di? 10 Képah núkú ó ye yépi tɔ tyɩ́: Tyi nónó-á yah kɔ̃ yé tyɩ́,
yâh sè pɩ tɛ, yé yo nɛ, tɔ̃̀npɩbɩ ó-á yélɛ. Yáh sɔ̃̀ yɩ̃nɛ yè nɛ̂
pɩ, képah ó-á yé pɩ.»

Yesu tótãm nɛ́pɩ̃̂ gbãm dɛ mɔ

11 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ n yuku Yerusalɛmɩ, à syɔ̃ sɔkɔ Samarɩ ànɛ̂
Kalile gbàh yõ. 12 Wǎh kyɩ n de kwɩ́lpɩ́r yɔ́ sɔkɔ, díbɩ́ tótãm
nɛ́pɩ̃̂ gbãm yɩ́syɔ́ pɔ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɩ̃n fɩ́ɩ́, 13 tɛ́ tyah n
yo n mɔ ǹ tyɩ́ yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃́nɛ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̃̀tɛ̃ Yesu, à pé yãm
yah. 14 Wǎh pè wɛ sɛ̃́, à yo pé tyɩ́ nɛ, pè kyɩ pé gblɔ̌ynɛ sárká
wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm wɛ̃́kɩ. Pǎh képah noh sɛ̃́, tɛ́ wɛ̃́kɩ̀ tɛ̃ n yuku,
pè dɛ. 15 Pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á kè wɛ à dɛ sɛ̃́, à ǹ syɩ Liyel yɩ̃n
gbilki pɔ Yesu tnɔ̂ yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃́nɛ. 16 À pɔ kɔ kwɩ̃nki ǹ yah di
sétáh Yesu yah, à wɛkɩ ǹ tyɩ́. Tɛ́ kénɛ dɩ̃́nɛ, Samarɩ nɛy ye
sɔ̃̀ ǹnɛ. 17 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, à nɛ: «Nɛ́pɩ̃̂ gbãm nɔ́pi pól náh dɛ
di? Ǹtɛ, kwǎryãh nɔ́pi tɛ́lɔ́-á dò, pépi ńyãh? 18 Nɛy náh wɛ
pépi sɔkɔ à ǹ syɩ pɔ wɛkɩ Liyel tyɩ́, à wil nɛ́kɑ̃̂h mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ
kɛ̀?» 19 Tɛ́ mɛ ǹ syɩ yo kénɛ dɩ̃́ tyɩ́: «Yuku n nɛ n yuku! Á
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ǹ pwah mɔ.»

Liyel tɔ̃́rɩ́ pɔ́nɔ́ tyɩ́lɛ

20 Képah náh, Farisiyɛ̃nɔ Yesu piki yah nɛ, gbĩ́ nɛ̂ se Liyel
tɔ̃́rí kɩ n pɔ n pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Liyel tɔ̃́rí náh n pɔ n
pi kwâh yɔ́ sɔ̃ nɛ̂-á n wɛ yĩ́nɛ. 21 Ànɛ̂ tɔ̃, nɛy náh n yo n pi
nɛ, kè wɛ yɔ̀, képah náh pɩ, kè wɛ yàhàh. Ǹtɛ, yé pĩ nɛ ńkɛ̃́,
Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yé wrɔ́.»

22 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú tyí: «Sɔ̃́ yɔ́ mɛ n pi,
Névi Pi wɛ dékè kɩ mɛ yé tɛ̃, tɛ́ yé náh à wɛ n pi. 23 Pè kɩ yé
syah nɛ, wǎh yɔ̀, képah náh pɩ, wǎh yàhàh. Ǹtɛ, yé káh n
kyɩ, yé káh nɛ n sal. 24 Sɔ̃́-á pṹ n yĩkiri yɑ̃̌l, à tɔkɔ yĩ̂nyõ yah
yɔ́ tyí, à kyɩ syɩ ké yah yɔ́ tyí, sɛ̃́ntɛ̃ ye Névi Pi pɔ́nɔ́ kɩ pɩ.
25 Ǹtɛ, Névi Pi ǹgbò yĩnɛ à yèvyɑ̃hrɩ pɩ náhnáh, ànɛ̂ kwɛy
gbĩ névye mó à yahle.

26 Kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Nowe gbĩ sɔkɔ, sɛ̃́ tɔ ye kɩ pɩ Névi
Pi syínpɔ gbĩ́nɛ. 27 Névye lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ
syɔ́lɛ n tɔkɔ, tɛ́ mɛ n de pɛbɩ tyí fɔ́ɔ́, à pɔ syɩ sɔ̃́ nɛ̂-á Nowe
de krótó-ǹgbɛ̃ sɔkɔ. Képah tɛ̃ sɔkɔ, pṹnpɑ̃́hkì pɩ, ni pé pól
yõ.* 28 Ànɛ̂, kè kɩ pɩ, kǎh pɩ sɔ̃ ǹgbòlɛ Lɔtɩ gbĩ tɔ sɔkɔ: Névye
lésõ mɛ n yõ, tɛ́ mɛ n wɔ, tɛ́ mɛ yídwénènɛ n dwe, tɛ́ mɛ
yíyɑ̃̌mnɛ n yɑ̃m, tɛ́ mɛ swɑ̃hlɛ n tõ, tɛ́ mɛ vìlɛ n mɔ. 29 Ǹtɛ,
Lɔtɩ-á wil sɔ̃́ nɛ̂nɛ Sodɔmɩ sɔkɔ, Liyel nyàh lépɔ̃́ ànɛ̂ nyàh
lépúkú tiki mɔ pé yõ pṹ sɔ̃ n pɩ, à pé sukɛ ko. 30 Sɛ̃́ntɛ̃ ó ye
kè kɩ pɩ n sɔkɔ n pi Névi Pi syínpɔ sɔ̃́lɛ.

31 Ké lésõ-à pɔ, névi nɛ̂ wɛ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, tɛ́ vyɔ́ mɛ tɛ̃ tyí
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à káh nɛ, páh n tiki n yuku sé tɔ́kɔ́-ńsah. Tɛ́ nɛ̂
tɔ-à mɛ swɑ̃h sɔkɔ, tɛ̃ káh nɛ, páh pélɛ n syɩ n yuku gbô.
32 Yé yé dyɔ to kõ Lɔtɩ kyɩ tyílɛ kɛ̀!† 33 Sɛ̃ ye, nɛ̂-à nɛ, páh pé
minnɛ n koh n sah, tɛ̃ kɩ tɛkɩ ké sɔkɔ, ǹtɛ nɛ̂-à tɛkɩ ǹ min
sɔkɔ, tɛ̃ wɔ min kɩ pwah.

34 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: kénɛ lékɑ̃̂hnɛ, nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ
sɛ̃ sɛ̃ kwâh núkú yõ, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ. 35 Syɔ́
nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ yĩ̂lɛ n nɔ wɛ̃ tyí, núkú kɩ tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò
kɩ wũ. [36 Díbí nɛ́pĩ̂ nímí kɩ mɛ swɑ̃h núkú sɔkɔ, núkú kɩ
tɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ ǹ ní-ò kɩ wũ.]»

37 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̏ sɑ̃́hpú à piki yah nɛ, pé Yɔ̃̏tɛ̃, ńyɑ̃h
sɔkɔ se képah kɩ n pɩ n pi nɩ? À mɛ yo pé tyí: «Kókè-à mɛ
ńyɑ̃h, nɛ́npɔ́ sɔkɔ náh ǹkyɔ̀nkyɔ̀nì wɛ̃ tuke n mɔ di?»

* **17:27** 17.26-27 Yah n tɛ Tyàhnɔ́ sɛ́bɛ́y 6.9 - 7.24 sɔkɔ. † **17:32** 17.32 - Liyel-á Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩlɛ n sukɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à Lɔtɩpi wilki ké sɔkɔ, tɛ́ nɛ, pè nɛ n to, pè káh vi yah. Tɛ́ Lɔtɩ kyɩ-á vi yah, à pɩ pnɛ kènpĩnnɛ. Yah n tɛ Tyàhnɔ́ 19.26 sɔkɔ.

18

Nĩrî sɔkɔ gbáhntɛ̃nɔlɛ

1 Képah náh, Yesu sèm̀irk̀i yɔ́ yãh ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyí, à pè wɛ̃kı
nɛ, pǎh yĩnɛ pè nírílɛ n pı kṹmm wílkúǹi kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. 2 Â
nɛ: «Tukey tùkè-ò ɗĩ́ yɔ́ lésõ mɛ kwil yɔ́ sɔkɔ, à náh Liyel
yah tíkílɛ n pı, à náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 3 Tɛ́ pɛ́kúsè
yɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ kénɛ kwil sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ n yo n pɔ ǹ tyí
gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ, nɛ̂-á mɛ péwɔ ànɛ̂ pé fwó-ò wrɔ́, à kè tɔ̃ sah
pé kɔ̃. 4 Ǹtɛ, kè pı di mónɔ́lɛ, tɛ́ ɗĩ́ náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi. Képah
náh, à pɔ yo n gblɔ̌y tyí nɛ, gbı tɛ̃ wɔ-á, pé náh Liyel yah
tíkílɛ n pı, pé náh yɔ̃̀yénnɛ n sah névye yõ. 5 Ǹtɛ, pɛ́kúsè
mɛ̀-á mɛ pé gblɔ́lɛ n vyãh n pɔ, páh kı ǹ tir mɛ̀ yah wah à
kɔ̃, pé yah mó vı.»

6 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu-á képah yãh tɛ, à tɔ̃ yo pé tyí: «Yé tukey
tùkè-ò ɗĩ́ mɛ̀ wɛy noh kɛ̀, ǹmɔ nɛ̂-á fĩ̀n yɔ̃́-òlɛ. 7 Ǹtɛ Liyel wɔ-
á nónó yah tɔkɔ, tɛ́ pè mɛ ǹnɛ n ye n gbo lékɑ̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, à
náh pé tyi yah wah pè kɔ̃ n pi di? Â se kı mo pé yòhnìnmɔ-
ńsah? 8 Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: wǎh kı pé tyi yah wah pè
kɔ̃ súú. Ǹtɛ, Névi Pi-à sɔ̃́ nɛ̂nɛ pɔ sétáh yõ, à se kı pɔ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ?»

Sèm̀irk̀i nɛ̂-á yãh Farisiyɛ̃ ànɛ̂ mɔ́rí syî-ò tyí sɔkɔ

9 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n yah nɛ ńkɛ̃́, páh mɛ
nɛ́gbɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ mɛ tɛ́lɔ́lɛ n yilɔ, Yesu sèm̀irk̀i yɔ́ yãh
pépi tyí sɔkɔ nɛ: 10 «Díbí nɛ́pĩ̂ nímí yísyɔ́ sɔ̃̀ kyı Liyel wɔ̀kɔ̀
ǹgbɛ̃ kéntáhkı̀ sɔkɔ, à kyı Liyel ni. Nɛ́núkùlɛ, Farisiyɛ̃ ye sɔ̃̀
ǹnɛ, tɛ́ ní-òlɛ, mɔ́rí syí-òlɛ.

11 Képah sɔkɔ, Farisiyɛ̃ mɛ̀ mɛ yuku yĩn, à Liyellɛ n ni ǹ
fɔkɔ táh, mɛ n yo nɛ, èè Liyel, páh n wɛkı ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npí
péwɔ pı pé gblɔ̌y. Pé náh mɛ no tɛ́lɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nónó-á yĩ́púlɛ,
ànɛ̂ tyítúkúǹi pípúlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkı̀ pípúlɛ. Páh n wɛkı ǹ tyí,
pé náh sɔ̃́npílɛ mɛ mɔ́rí syí-ò mɛ̀ sɔ̃. 12 Péwɔ-á níkı̀lɛ n tɛ̃
sèpĩ̀n níǹi yòh núkú wrɔ́. Páh pé gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́ gbãm-ònɔ́lɛ
ǹnɛ n kɔ̃. 13 Ǹtɛ mɔ́rí syí-ò wɔ mó sɔ̃̀ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, à náh fɛ̃
syi ǹ yah ńtɛ̃ yɔ̃ yĩ̂nyɔ̃. Tɛ́ mɛ ǹ gbɔ̃̀lɛ n sah ǹ nıvɔ sɔkɔ mɛ
n yo nɛ: ‹Liyel, ń yɑ̃m yah, ńmɔ nɛ̂-á tyípékè pí-òlɛ.›»

14 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: ɗĩ́
mɛ̀ pı nɛ́gbílɛ Liyel yah, wǎh ǹ syı n yuku ǹ tĩ̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ.
Tɛ́ Farisiyɛ̃ wɔ náh sɛ̃́nkɔ̃ wɛ. Gbı yõ, névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n
gbilki, à kı tiki mɔ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ, tɛ̃ wɔ kı
mó dɔkɔ mɔ.»

Yesu sãm mɔ wɛ̃npı̀ yrɔ̃ sɔkɔ

15 Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ wɛ̃npı̀ yrɔ̃ tɔlɛ Yesu tyı́ nɛ, à
tũ pé tyı́. Ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á képah wɛ, pè tyah dı́rı́lɛ n kõ pé
yõ. 16 Ǹtɛ, Yesu mɛ wɛ̃npı̀ kɔ̃ pè nɔ de ǹ tnɔ̂, tɛ́ nɛ: «Nónó
dùkù-á mɛ wɛ̃npı̀ nɔ́pi sɔ̃, Liyel tɔ̃rı́lɛ, pépi tyı́ ye. Képah
ye, yé yɛ wɛ̃npı̀ kɔ̃ pè nɛ n pɔ n pɔ ńmɔ tyı́. Yé káh pé yahlɛ
n kõ. 17 Gbı yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyı́ nɛ: névi nɛ̂-à
Liyel tɔ̃rı́ fɛ̃nsyi-ńkɛ̃nɛ wɛ̃npir tyı́ kɔ̃lɛ, à náh n wɛ n de n
pi ké sɔkɔ póllɛ.»

Kèkõyɔ̃́ tahrı yahle, ǹ tɛ́ n wɛ n de yı̃̂nyõ tɔ̃rı́ sɔkɔ

18 Képah náh, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ Yesu piki yah nɛ, kwɔ́-ò
pèpɛy, pé se yı̃nɛ pé pı sɔ̃, pé mó tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ nı? 19 Yesu
mɛ yo ǹ tyı́: «Kwâh nɛ̂ pı, tɛ́ á ńnɛ n ye ‹pèpɛynɛ›? Pèpɛy
yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, nɛ́ Liyel ó náh. 20 Á Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pı̃
kɛ̀, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃: ‹Káh fɔ̀fı́kı̀ pı, káh nɛ́kókè mɔ, káh
yı̃be yı̃, káh mı̀nı̀ sah á nı́-ò yõ, á sú ànɛ̂ á yũ̃nɛ n tɛ̃ plɛ.›»
21 Wăh yo sɛ̃́, dı̃́ mɛ à syah nɛ, páh mɛ sépinɔ́ póllɛ n pı fɔ́ɔ́,
pé wɛ̃npir gbı̃́ dùkùlɛ. 22 Yesu-á képah noh sɛ̃́, à yo ǹ tyı́:
«Tyı́núkú ó tɔ̃ yah kwlɔ á tyı́: Gbɑ̃̀n yı̂ nónó pól-á mɛ á tyı́,
kyı sè yɑ̃m, ǹ tɛ́ sé pɔ́ dibi yɑ̃m tɑ̃n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ ńmɔ sɔ̃̀ tɛ̃.
Képah sɔkɔ, á kı Liyel fɔ̃́ tahrı wɛ.» 23 Tɛ́ dı̃́ tahrı-á sɔ̃̀ kah
tnɔ sɛ̃́, képah ye, wăh wɛy mɛ̀ noh, ǹ yah kwɔ yıkı.
24 Képah sɔkɔ, Yesu-á ǹ yah wɛ kè kwɔ sɛ̃́, à nɛ, tahbı dénɔ́-
á mɛ tah Liyel tɔ̃rı́ sɔkɔ dɛ́! 25 Ńkɛ̃, yɑ̃̀hmı́kı̀ dénwı̃̀lnɔ́lɛ
sèndi pwɑ̃̀h sɔkɔ, képah ńtɛ̃-á kı fàhfàh kal tàh dénɔ́lɛ Liyel
tɔ̃rı́ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnı,
pè nɛ, ǹtɛ, nɛ̂ wɔ se kı mó fɛ̃ pwah nı? 27 Ȁ mɛ yo pé tyı́:
«Névi náh fɛ̃ tir nɛ̂ pı n pi, Liyel kı fɛ̃ képah pı.»
28 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ nɛ, pépi tɛ̃̀ wɔlɛ, páh pé yɛ̃ngbɛ̃
yı̂ sah, tɛ́ ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃. 29 Yesu mɛ yo pé tyı́: «Gbı yõ, mé kélɛ
n yo n dal mɔ yé tyı́ nɛ: névi nɛ̂-à Liyel tɔ̃rı́ yı̃nnɛ ǹ kéte
sah, képah náh pı, ǹ kyılɛ, képah náh pı, ǹ yũ̃npyélɛ, képah
náh pı, ǹ tyı́ névyelɛ, képah náh pı, ǹ wɛ̃npı̀lɛ, 30 tɛ̃̀ kı pé
lékan wɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ kı tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ
ńsɔ̃̂nɛ.»

Yesu tɔ̃ ǹ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ min syı́nwɛnɔ tyı́ yo kɛ tɔ̃-òlɛ

31 Képah náh, Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pı̃̂ gbɔ̃nimı́ ye pé yahlɛ, tɛ́
yo pé tyı́: «Á wɛ n yuku Yerusalɛmı sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syı́nyopu-á lésõ tyi nónó pól wɑ̃rkı sah Névi Pi tyı́ sɔkɔ, sè
kı n pı n tũ n pi. 32 Pè kı à dahbı Liyel pı̃́-ńkɛ̃pú gbɔ̃̀. Pè kı

kő̃lɛ ǹnɛ n ko, kı ǹnɛ gbyɔ, tɛ́ kı n sĩn n mɔ ǹ yõ. 33 Pè kı
à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kı à ko mɔ. Ǹtɛ, ké sèpȉn tɔ̃́-ò ső̃lɛ, à kı ǹ
syı min sãn wɛ.» 34 Ǹtɛ, Yesu wɛy mɛ̀ sȍ mɛ wɛ́npı̌llɛ pé tyí.
Képah ye pè náh ké syíkí-ńsah pĩ.

Yesu yı̃́tȗ yɔ́ yı̃́ yıkı mɔ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á de n tɛ Yeriko kwillɛ yúkɛy, yı̃́tȗ yɔ́
sȍ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃̀gbalı sɔkɔ, mɛ n ni n syi. 36 Wǎh tɔ́wû
sɔ́kɔ́nɔ́ yı̃́ noh, à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se nı? 37 Pè mɛ à syah nɛ,
Nasarɛtı Yesu-á pɔ n sɔkɔ. 38 Képah tɛ̃̀nɛ, à tyah n yo n mɔ
léyy nɛ, Yesu, Davidi Pı́dı̃́, à pé yãm yah. 39 Tɛ́ nónó-á mɛ n
kɔ yah tı̏nnɛ, pépi sȍ mɛ dı́rı́lɛ n kõ ǹ yõ nɛ, à ǹ vyãh vike.
Ǹtɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ sȍ mɛ n tɔ̃ n gbah n yo n mɔ nɛ ńkɛ̃́, Davidi Pı́dı̃́,
à pé yãm yah. 40 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yı̃n, tɛ́ nɛ, pè pɔ ǹnɛ.
Wǎh nɔ de, Yesu mɛ à piki yah: 41 «Tir nɛ̂ mɛ á mɛ ké tyí
nɛ, mé pı á tyí?» Dı̃́ mɛ à syah nɛ, pé Yȍtɛ̃, à kè pı, pé fɛ̃ nɛ
n yah ńtɔ̃. 42 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Á yı̃́ ye yıkı mɔ! Á Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ ye ǹ dɛ mɔ.» 43 Nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ yı̃́ núkú yıkı mɔ, tɛ́ à
mɛ Yesu sȍ tɛ̃, à Liyellɛ n gbilki. No pól-á képah wɛ sɛ̃́, pé
tɔ tyah Liyellɛ n gbilki.

19

Yesu ànɛ̂ Nsasyılɛ

1 Yesu-á de Yeriko kwil, à sȍ mɛ n kah ké sɔkɔ, 2 tɛ́ dı̃́ yɔ́
sȍ mɛ kénɛ kwil, pè n ye Nsasyılɛ. Mɔ́rí syípú yȍtãm sɔkɔ
yɔ́ ye sȍ ǹnɛ, tɛ́ à pı tàhlɛ. 3 À sȍ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé Yesu
wɛ, nɛ́dúkú nɛ̂-á ǹnɛ. Tɛ́ ǹmɔ-á pı nɛ́túkúrí nɛynɛ, tɔ́wû
tnɔ́nkàhnɔ́ tɛ̃ tyí, à náh sȍ fɛ̃ à wɛ n pi. 4 Kǎh pı sɛ̃́, à to
yuku yah tı̏nnɛ, à kyı dɔkɔ séswɔ̂ yɔ́ sɔkɔ Yesu wɛ yı̃nnɛ.
Tɛ́ à kı sȍ pɔ n sɔkɔ n pi nɛ́npɔ́. 5 Yesu-á yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ
yah yɔ̃ tɛ́ yo Nsasyı tyí nɛ ńkɛ̃́, à tiki súú Nsasyı, páh yı̃nɛ
pé twah ǹ kéte sɔkɔ kwɛynɛ. 6 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsasyı núkú tiki
súú, à kyı Yesu tɔ̃ sah tɛ̃ ǹ tı̏nnɛ nı̀vı̀ sɔkɔ. 7 Névye-á képah
wɛ sɛ̃́, pé pól tyah ǹ tyílɛ n plɔ n yãh nɛ, tyípêl pı́-ò tyí-á
à kyı twah yɔ̀ dɛ́! 8 Ǹtɛ, Nsasyı mɛ nɔ de Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ,
tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à noh pé tyí, pé yȍtɛ̃. Páh kı pé gbȁn yı̂
tɔ́ní núkú yı̃ yãm tãn kɔ̃. Ànɛ̂, pâh mɛ syıkı nɛ̂ yõ, páh kı
sɛ̃̀nknɔnɔ ńyắhlɛ tɛ̃ dyah. 9 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí:
«Áwɔ tɔ-á pı Abrahmı náh nɛynɛ, képah ye, pwáhnmɔnɔ
de kéte mɛ̀ sɔkɔ kwɛynɛ. 10 Yah, nónó-á sȍ mɛ mɔ́npunɔlɛ,
pépi yáhnkɔ̃-ńsah ye Névi Pi pɔ kı pè pwah mɔ.»

Yɔ̏tɛ̃ nɛ̂-á pɔ́ dahbɩ tɔ̏npɩbɩ gbɔ̏

11 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, ǹ wɛlɔ
nóhpú sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, Liyel tɔ̃́rɩ́-á kɩ n pɔ n pi nɛ́npɔ́ swɔ.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ sèmı̀rkı̀ yɔ́ yãh pé tyɩ́ nɛ: 12 «Yɔ̃tɛ̃ yɔ́
pɩ́ɗɩ̃́ ye lésõ. Sɔ̃́ yɔ́lɛ, à yuku sɔkɔ kwil fɩ́ɩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ, pé
kyɩ yɔ̏tɔ̃rɩ́ yah n kɔ̃, képah náh, pé mó pé syɩ pɔ. 13 Wǎh n
sɔkɔ, à ǹ tɔ̏npɩbɩ nɛ́pɩ̂ gbãm ye pɔ, pɔ́ dan núkúlɛ pé nɛ́núkù
núkú pól kɔ̃, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ, pè gbɔ̀lɛ n yĩ sépilɛ fɔ́ɔ́, kè pɔ
syɩ pé syɩ́npɔnɔ tyɩ́. 14 Tɛ́, ǹ kwil névye sɔ̏ mɛ ǹ dyɔlɛ n yɔ.
Pè mɛ tɛ̃ntɔ̏ tɛkɩ mɔ ǹ náh, à kyɩ yo nɛ ńkɛ̃́, pépi náh mɛ
ké tyɩ́ nɛ, ɗɩ̃́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ pɩ pépi yɔ̏tɛ̃̀nɛ. 15 Ǹtɛ, à mó tɔ̃ yɔ̏tɔ̃rɩ́
mɛ̀ wɛ, tɛ́ ǹ syɩ pɔ. Wǎh pɔ, à ǹ tɔ̏npɩbɩ nɔ́pi ye, wǎh sɔ̏ pɔ́
dibi nónó kɔ̃. Pǎh gbɔ̀ yĩ, tɛ́ pɔ́ dòhnɔ̀ nɛ̂ wɛ, à sɔ̏ mɛ ké tyɩ́
nɛ, pé kè pĩ. 16 Képah sɔkɔ, nɛ́gben pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé
yɔ̏tɛ̃, wǎh pɔ́ dan nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ gbãm yah
dohnɩ. 17 Yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kǎh plɛ, tɔ̏npɩ pèpɛy-á ǹnɛ.
Wǎh fyɔ̀ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ tir tyɩ̃́ɩ̃ sɔkɔ, wǎh kɩ pɩ kwlonɔ gbãm yah
tɛ̃́-òlɛ. 18 Ní-ò mɛ pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, wǎh pɔ́ dan
nɛ̂nɛ pé kɔ̃, páh ké kénknɔnɔ kwlɔ yah dohnɩ. 19 Yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ
képah núkú ó yo ǹ tɔ tyɩ́ nɛ, ǹmɔ pɩ kwlonɔ kwlɔ yah tɛ̃́-òlɛ.
20 Kèyǎh mɛ pɔ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, pé yɔ̏tɛ̃, ǹ pɔ́-á yɔ̀. Páh sɔ̏
mɛ kè dah mɔ sah fwɔ yɔ́ sɔkɔ ké tyɩ́lɛ. 21 Ńkɛ̃́, ǹ tɔ̏-á kah
tah. Képah-á, ǹ tɩ́kɩ́ mɛ pé tɛ̃. Ǹmɔ náh sah kwâh nɛ̂nɛ, ǎ
kè tɔkɔ. Ȁ náh sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, ǎ képah tɔkɔ. 22 Képah
tɛ̃̀nɛ, yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ mɛ à syah nɛ, tɔ̏npɩ túkù, ǹ vyãh wɛy mɛ̀ sɔkɔ-
á pé kɩ tuke ǹnɛ. Ǹmɔ-á sɔ̏ pĩ nɛ ńkɛ̃́, pé tɔ̏-á tah, pé náh
kwâh nɛ̂ sah, pě kè tɔkɔ, ànɛ̂ pé náh sèmukɔ nɛ̂ duku, pě
kɩ tɔkɔ. 23 Ǹtɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ à náh pé pɔ́ dah mɔ sah
pɔ́ dáhnmɔ-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ nɩ? Páh pé syɩ pɔ, páh náhkɩ
sè wɛ wilki dòhnı̀nɔ́lɛ sé yõ. 24 Képah sɔkɔ, nónó-á sɔ̏ mɛ
nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ yo pé tyɩ́ nɛ, pè pɔ́ mɛ̀ syi ǹ tyɩ́, pè kélɛ ké
kénknɔnɔ gbãm nɛ́tɛ̃̂ kɔ̃. 25 Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, sé
gbãm-á mɛ tɛ ǹmɔ tyɩ́ dò! 26 Ǹtɛ, à mɛ pè syah nɛ: «Mé kélɛ
n yo yé tyɩ́ nɛ: névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh-á mɛ, pè kɩ tɔ̃ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́
névi nɛ̂ tyɩ́ kwâh náh mɛ, kwéyy nɛ̂ ńtɛ̃-á mɛ ǹ gbɔ̏, ké tɔ kɩ
tɛ̃ syi ǹ tyɩ́. 27 Ǹtɛ, ń sépɛ́bɩ́ tɛ̃ wɔlɛ, pépi nónó náh sɔ̏ mɛ
ké tyɩ́ nɛ, mé pɩ pé yɔ̏tɛ̃̀nɛ, yé pɔ pélɛ ásɔ̂, yé pɔ pé yɛ̀sɔ̏ kɔ̃
ń yɩ̃́ yah.»

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

28 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu yĩn pé yah, pè n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmι. 29 Tɛ́ wǎh yĩni tɛ̃ n tɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ Betefasyι ànɛ̂
Betanιlɛ yɔ̃lι yɔ́ tnɔ̂, pè n ye Wólívî yèh yɔ̃lιlɛ, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pı̃̂ nímí tõ nɛ: 30 «Kwil nɛ̂-á yé yahlɛ, yé kyι ké sɔkɔ. Yáh
kι n de, yé kι ńkwɛ̃́ndyíṕı̃̀kι̃̀ yɔ́ wɛ tóhnmɔnɔlɛ nɛ̂-á nɛy náh
dɔkɔ yah ǹ yõ póllɛ. Yé à dɛ n pɔ ásɔ̃̂. 31 Tɛ́ nɛ̂-à yé piki yah
nɛ ńkɛ̃́, sɔ̃́ se, tɛ́ yé ǹnɛ n dɛ nι, yé yo tɛ̃̀ tyí nɛ, ǹ yétɔ̃̂-á mɛ
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á. 32 Wǎh yo sɛ̃́, tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi sɔkɔ.
Pè ńtyı̃́nɔ kyι tyi nɔ́pi wɛ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à yo kélɛ pé tyí. 33 Pǎh
mɛ ǹ dɛ́nɔ́ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, ǹ nɛ́tɑ̃m pè piki yah nɛ, sɔ̃́ se, tɛ́
pè ńkwɛ̃́ndyíṕı̃̀kι̃̀ mɛ̀nɛ n dɛ nι? 34 Pè mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́,
ǹ yétɔ̃̂-á mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí, képah-á. 35 Tɛ́ mɛ yuku ǹnɛ Yesu
tyí. Pè pé flɔ mɔ ǹ yõ, à Yesu kɔ̃ à dɔkɔ. 36 Képah tɛ̃̀nɛ, wǎh
mɛ n yuku sɔ̃́, névye mɛ pé flɔlɛ n mɔ n yuku sɛ̃́ wɛ̃̀kὶ yõ.
37 Pǎh n tyah Wólívî yèh yɔ̃lι tíkíntɛnɔlɛ, nὶvὶ de ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
kwı̃nki pól sɔkɔ. Pǎh gbı̃̀l tyi nónó pól wɛ, sépi yĩnnɛ, pè
tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki yı̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ, 38 mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃́:
«Yɔ̃tɛ̃̀ nɛ̂-á n pi Liyel yĩn yõ,
Liyel sɑ̃m mɔ ǹ sɔkɔ!
Yèvιnι nɛ mɛ yı̃̂nyõ,
gbílkínɔ́ mó nɛ n sah Liyel yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yı̃̂nyõ fléyy tɛ̃̀-ǹsah.»*

39 Képah sɔkɔ, tɔ́wû nιyɔ̃́ sɔkɔ Farisiyɛ̃nɔ yísyɔ́ Yesu syah
nɛ, pé kwɔ́-ò dı̃́, à ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú vyɛ̃y tũ kè! 40 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu
pè syah nɛ: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: pàh kι sɔ̃́ pé vyɛ̃y vike
ò, dyêh ye kι n gbo n mɔ pé swɔ.»

Yesu yah kwɔ Yerusalɛmι tyílɛ

41 Yesu-á de n tɛ Yerusalɛmι, tɛ́ kè wɛ gbı̃́ nɛ̂nɛ, à n gbo ké
yĩnnɛ nɛ: 42 «É, Yerusalɛmι, wáh náhkι sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi yèvιnι
wɛ dùkù pı̃ kwɛy mɛ̀nɛ! Ǹtɛ wéèè, kè ye wɔ̃bι á yah! 43 Yah,
sèpı̃̀n yísyɔ́ mɛ n pi, á sépɛ́bí kι wɔ̃bὶ-ǹtɑ̃̀n pι á kɛ̃kι kore
vi, tɛ́ kι ǹ fyɑ̃h sah yey yey póllɛ. 44 Liyel-á pɔ á yòhnὶnmɔ-
ńsah gbı̃́ nɛ̂nɛ, á náh fɛ̃ syi kè pı̃. Képah ye, pè kι á sɔkɔ
névye pól ko mɔ, tɛ́ kι ǹ mukuli. Á dáhkὶ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ
n pi ké ní-ò yõ.»

Yesu gbɔ̀yı̃bι yĩni wilki Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkὶ sɔkɔ

45 Yesu-á kyι de Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkὶ, tɛ́ yíyɑ̃̌m
yɑ̃̀mpu wɛ ké sɔkɔ, à tyah pélɛ n yĩni n wilki. 46 Tɛ́ mɛ

* **19:38** 19.38 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y 118.26 sɔkɔ.

n yo pé tyí: «Kè mɛ wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Ń wɔ̀kɔ̀ kɩ pɩ níri pí-ńsah wɔ̀kɔ̀lɛ›. Tɛ́ yépilɛ, yé kè tɔkɔ pɩ
névye yõ syíkípú tɛ̃-ǹsahlɛ.» 47 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ
sõmɛsɔ̃́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì sɔkɔ. Képah sɔkɔ, sárká
wə̃̀lkə̃̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ ǹ kònmɔ-
ńsahlɛ n yah n kɔ̃, kwil yah tãm tɔlɛ pélɛ. 48 Tɛ́ no pól-á sɔ̃̀
mɛ pé ní kwɔ n tɔ̃ n sah n nohnɩ n yɩ̃́ ǹ tyí sɛ̃́, képah ye, pè
náh pɩ̃ pǎh kɩ n pɩ n pi sɔ̃́.

20

1 Yesu-á sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkì
sɔkɔ, mɛ nìvìnì wɛy sə̃́nnɛ n yo sɛ̃́, sɔ̃́ yɔ́lɛ, sárká wə̃̀lkə̃̀pu
yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú, ànɛ̂ yèwàhnì pɔ wil ǹ
tyí, 2 tɛ́ à syah nɛ, à yo pé syah, nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ se, à n pɩ
tyi nɔ́pilɛ, nɛ̂ se à kɔ̃ tɛ̃́nwɛnɔ mɛ̀nɛ nɩ? 3 À mɛ yo pé tyí:
«Ńmɔ tɔ kɩ píkínyahnɔ núkú pɩ yé tyí: Yé yo ń syah, 4 nɛ̂-á
tõ Nsyɔ̃nɛ, à pɔ nolɛ n wel n wilki? Liyel se, tɩ̃̂ névye se?»
5 Pè mɛ yo wɛ̃ tyí nɛ, páh kɩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-á tõ ǹnɛ, wǎh kɩ pé
syah nɛ, tɛ́ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ pé náh sɛ̃ ǹ yõ nɩ? 6 Ǹtɛ, névye
sɛ̃́nyĩnɔ-á mɛ tɛ ké yõ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á Nsyɔ̃nɛ, páh
kɩ mó tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, névye-á tõ ǹnɛ, no pól-á kɩ dyêhlɛ pé minki
ko. 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè à syah nɛ, pé náh pɩ̃ nɛ̂-á tõ ǹnɛ. 8 Pǎh
yo sɛ̃́, Yesu tɔ mó pè syah nɛ, kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á pé kɔ̃
pé tyi nɔ́pilɛ n pɩ, pé náh mó kè yo pè syah n pi.

Dı̃̀vɛ̃ sésân swãh tɔ̃́pú nɛ́pêl sèmı̃̀rkı̃̀lɛ

9 Képah náh, Yesu tyah sèmı̃̀rkı̃̀ yɔ́lɛ n yãh névye tyí nɛ:
«Dı̃ yɔ́ ye lésõ dı̃̀vɛ̃ sésân swãh kõ, tɛ́ kélɛ tɛ̃̀ntõbe gbɔ̃̀ dahbɩ,
tɛ́ sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ à kyɩ mo. 10 Sé pye gbɛ gbı̃́-á pɔ nɔ, à tɔ̃̀npɩ
yɔ́ tɛkɩ mɔ dı̃̀vɛ̃ sésân swah tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi tyí nɛ, pè pé tyí
dı̃̀vɛ̃ sésân pyelɛ à kɔ̃. Ǹtɛ, tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi mɛ tɔ̃̀npɩ mè ko, tɛ́
pé syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 11 Képah sɔkɔ, sètɛ̃̀ dı̃́ tɔ̃ ǹ syɩ
tɔ̃̀npɩ yɔ́ tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ tɔ ko, tɛ́ à gbyɔ, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ
mɔ ǹ gbɔ̃̀ kɔ́kɔ́lɛ. 12 À tɔ̃ ǹ syɩ tɔ̃̀npɩ tɔ̃́-ò tɛkɩ mɔ. Pè tɔ̃ ǹmɔ
tɔ pɩ yɔ, tɛ́ à yĩni. 13 Kǎh pɩ sɛ̃́, sètɛ̃̀ dı̃́ nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ?
Páh kɩ pé nìdɛ̀ pídı̃́ wɔ tɛkɩ mɔ. Ǹmɔ wɔlɛ, gbɔ̀kénpɩ, pǎh
kɩ yɔ̃̀yén sah ǹ yõ. 14 Ǹtɛ, dı̃̀vɛ̃ sésân swãh tɛ̃̀ntõbe nɔ́pi-á
fyɔ̀ ǹ pídı̃́ wɛ, pè núkú yo wɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́, ǹ gbɛ̃̀yõ-á yɔ̀. Pé
ye à ko mɔ, gbɛ̃̀kɩ mó pɩ pépi tyílɛ. 15 Képah tɛ̃̀nɛ, pè à yɔrɩ
wilki mɔ dı̃̀vɛ̃ sésân swãh kahnɩnɛ, tɛ́ à ko mɔ. Núkúnúkú
tɛ̃̀nɛ, sɔ̃́ mɛ sètɛ̃̀ dı̃́ kɩ pɔ pɩ pélɛ wɛ́? 16 À náh pɔ dı̃̀vɛ̃ sésân

swãh tɛ̃ntõbe nɔ́pi ko mɔ, tɛ́ kɩ kè dahbɩ n pi yísyɔ́ gbɔ̃̀ di?»
No-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, pè nɛ, póllɛ, képah wɔ náh n pɩ n
pi!
17 Ǹtɛ, Yesu mɛ pè yah, tɛ́ yo pé tyí: «Liyel wɛy-á nɛ̂ yo nɛ
ńkɛ̃́:
‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á dáhkì nɛ̂ milki,
képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ kyĩ yõ dáhgbílɛ›,
képah yõ nɛ̂nɛ yépi tɛ̃ tyí?
18 Névi nɛ̂-à wil syɩkɩ kénɛ dáhkì yõ, tɛ̃ kɩ kwɔkɩ. Tɛ́, kàh se
mó tɔ̃ syɩkɩ nɛ̂ yõ, kè kɩ tɛ̃ pyãhrɩ.»
19 Képah sɔkɔ, Liyel ǹgbò wɛ̃̆kì kwɔ́pú, ànɛ̂ sárká wı̃̀lkı̃̀pu
yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ sɔ̃̀ pĩ yı̃́ı̃́ tɛ nɛ, pépi yõ-á Yesu mɩ sèmı̃̀rkı̃̀ mɛ̀nɛ.
Képah ye, pè sɔ̃̀ mɛ ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ nɛ́npɔ́ swɔ, tɛ́
névye tíkí pè tɛ̃.

Nɛ̂-á yĩnɛ Sesarɩ kɔ̃́nɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á yĩnɛ Liyel kɔ̃́nɔ́lɛ

20 Képah sɔkɔ, pè tyah Yesu kyɔ̀mìnɔ́lɛ. Pè yı̃́nvínpɩbɩ
yísyɔ́ tɛkɩ mɔ ǹ tyí. Pè pɔ pé gblɔ̃̆y pɩ nɛ́gblɔ́lɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ, à pilki ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, pé kɔ̃ pé à wɛ tɛ̃ kyɩ dahbɩ
kwil yah tɛ̃́-ò gbɔ̃̀, tɔ̃́rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ nɛ̂ tyí. 21 Képah
tɛ̃nɛ, pè píkínyahnɔ yɔ́ pɩ Yesu tyí nɛ, kwɔ́-ò dı̃́, páh pĩ nɛ,
wǎh tyi nónónɛ n yo, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nónónɛ n pɩ, gblɔ kɔ́kɔ́-á
sélɛ. Á náh névyelɛ n wah, ànɛ̂ wǎh Liyel wɛ̃̆kìlɛ névyelɛ
n kwɔ ké gbɩ yõ. 22 Ǹtɛ, à yo pé syah, ńkɛ̃́, ké wɛ̃̆kì se mɛ
kɔ̃́nɔ́lɛ nɛ, pé mɔ́rílɛ n mɔ Wromɛnɔ yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí,
tı̃̂ ké wɛ̃̆kì náh mɛ kɔ̃́nɔ́lɛ? 23 Tɛ́ Yesu-á pé yı̃́nvı̃̀ pĩ sɛ̃́, à yo
pé tyí: 24 «Yé pɔ pɔ́ pɔ́ núkúlɛ, mé yah ǎtrɛ. Nɛ̂ yah mírkí,
ànɛ̂ ǹ yĩn mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ yɔ̀?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ,
Sesarɩ tyí-á. 25 Yesu mɛ yo pé tyí: «Kàh pɩ sɛ̃́, yé Sesarɩ tyílɛ
Sesarɩlɛ n kɔ̃, yé mó Liyel tyílɛ Liyel kɔ̃.» 26 Kǎh pɩ sɛ̃́, pè
náh pílkí-ńsah wɛ ǹ wɛy sɔkɔ, à à tɛ̃ névye yı̃́ yah. Tɛ́ ǹ tyi
yah yónɔ́ pyě mɛ pé gbɑ̃̀n du, pè mɛ tɛ̃ syísyí.

Sadusɛ̃nɔ Yesu piki yah lékyî yîlkînmɔnɔ tyí sɔkɔ

27 Sadusɛ̃nɔlɛ, nósyɔ́ ye, nónó-á nɛ, lékyî náh min sɑ̃́n wɛ
n pi. Pé nɔ de Yesulɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, 28 pé kwɔ́-ò dı̃́, Moyisi-
á kɩ wãrkɩ sah pé kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, sétɛ̃́ nɛ̂-à ku pi wɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ́
gbɛ̃̆ mɛ tɛ̃ tyí, gbɛ̃̆ mɛ̀-á yĩnɛ à pɛ́kúsè mɛ̀ tɔkɔ, à mó wɛ̃́npı̃̀
dubi à kɔ̃ ǹ nɛ́nkyí náhnɛ. 29 Ǹtɛ, kèkùrkı̃̀ núkú dı̃́npı̃̀ nɛ́pı̃̂
kwǎrninɔ yísyɔ́-á lésõ mɛ. Nɛ́nkyí tɛ̃ mɛ sê tɔkɔ, tɛ́ ku, tɛ́ à
sah píkɑ̃́nnɛ. 30 Ǹ sɔ̃̀ syɩ mɛ pi mɛ̀ tɔkɔ. 31 Képah náh, tɔ̃́-ò
mɛ à tɔkɔ. Kè n pɩ n yuku sɛ̃́ fɔ́ɔ́, pé nɛ́pı̃̂ kwǎrnímí pól à
tɔkɔ. Tɛ́, pé pól pɔ ku, tɛ́ à sah píkɑ̃́nnɛ. 32 Képah náh, pi

mɛ̀ tɔ pɔ ku. 33 Ǹtɛ, pi mɛ̀-á de yah sɛ̃́ nɛ́pî̃ kwǎrnímí nɔ́pi
tyí-à, lékyî min sɑ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, à kɩ n pɩ n pi pé sɔkɔ nɛy
nɛ̂ tyílɛ?
34 Pǎh yo sɛ̃́, Yesu yo pé tyí: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tɛ̃́ wɔ sɔkɔ,
sétɔ́kɔ́kɩ̀ mɛ, ànɛ̂, pɛ́dékè mɛ. 35 Ǹtɛ, Liyel-á nónó kyɔmɩ
wɛ nɛ, pǎh yĩnɛ dénɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ sɑ̃́n sɔkɔ, tɛ́ kɩ min sɑ̃́nnɛ pè
kɔ̃ n pi lékyî min sɑ̃́n pɔ́nwɛ sɔ̃́lɛ, pépi náh syɔ́ tɔkɔ n pi, pè
náh n de n pi pɛbɩ tyí póllɛ. 36 Ȁ kɩ pè wilki kũ sɔkɔ, kɩ min
sɑ̃́nnɛ pè kɔ̃. Pè kɩ pɩ yĩ̂nyõ tɛ̃ntõnè tyí kɔ̃lɛ: Pè náh tɔ̃ n ku
n yah n pi. Pè ye pɩ Liyel pyelɛ. 37 Moyisi tɔ ye kè yo wah
yĩ̋ nɛ ńkɛ̃́, lékyî-á kɩ pɔ pé syɩ min sɑ̃́n wɛ. Ǹ sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á
dukuni tyílɛ n yo nɛ̂-á sɔ̃̏ nyàh lépɔ̃́lɛ ké sɔkɔ, képah sɔkɔ ye
à Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel ye ‹Abrahmɩ Liyellɛ, ànɛ̂ Yisakɩ Liyellɛ, ànɛ̂
tɔ̃ Yakɔbɩ Liyellɛ›. 38 Liyel tyí, no pól mɛ vyelɛ. Képah ye,
lékyî Liyel náh ǹnɛ, vye Liyel ye.»* 39-40 Wǎh yo sɛ̃́, nɩ̀sãh
náh tɔ̃ sɔ̃̏ mɛ pé tyí, kɩ à piki yah. Képah ye, Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀
kwɔ́pú yísyɔ́ yo ǹ tyí nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, wǎh wɛkɩ plɛ.

Kristalɛ, Davidi yɔ̃̏tɛ̃́ ye

41 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Á kɩ yo sɔ̃́ nɛ, Davidi náh
nɛy ó-á Kristalɛ nɛ̂-á Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ? 42 Tɛ́ ǹmɔ
Davidi ńtɛ̃ mó tɔ̃ kè yo ǹ yìgbɩ̀nɩ̀ sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ Liyel ye kè yo ńmɔ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ tyí nɛ ńkɛ̃́:
«Pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̏yɔ̃̏ sɔ̃̏lɛ,
43 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á
mé kɩ á sépɛ́bí pɩ á gbáhsúkílɛ.›»
44 Ǹtɛ, Davidi ńtɛ̃ wɛ à ye ǹ TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ à kɩ tɔ̃ pɩ sɔ̃́, tɛ́ kɩ
pɔ n pɩ ǹ náh nɛy ólɛ?»

Yesu nɛ, pé tɔ̃̏ sɑ̃́hpú pé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ

45 Képah náh, à yo ǹ tɔ̃̏ sɑ̃́hpú tyí ǹ wɛy nóhpú pól
yĩ́ yah nɛ: 46 «Liyel ǹgbò wɛ̃̀kɩ̀ kwɔ́púlɛ, fwɔ̀mɔ̀ngbnɔ
mɔ́nkɔnkɔ̃nɔ tyí nɔ pé tyí. Pè n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no nɛ n
tɔ̃ n sah n wɛkɩ pé tyí tɔ́wû tùkè-ǹtɑ̏n sɔkɔ. Tɛ̃́-ǹtɑ̏n gbro tyí
nɔ pé tyí Liyel ní-ńtɑ̂n vɩ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ yé yɔ̃́-ńtɑ̂n sɔkɔ. Yé yé
gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ pélɛ! 47 Tɛ́ pépi ó ye tɔ̃ n vi n tɛ̃ pɛkúsyɔlɛ,
à pé gbɑ̏n yîlɛ n syi, ǹ tɛ́ nírílɛ n pɩ yɔ̃̏sɛ̃̀kɩ̀lɛ, ǹ névye yahlɛ
n pil nɛ, páh mɛ tómm. Ǹtɛ, pé tukey kɩ n pɩ n pi képékèyɔ̂,
à kal no tɛ́lɔ́ tyílɛ.»

* **20:38** 20.38 - Nónó-á ku sɔkɔ di mɔ́nɔ́lɛ, kàh yo nɛ, Liyel-á pɩ pépi Liyellɛ, képah n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh mɛ min sɔkɔ.

21

Yɩ̃́nkɔ̃nɔ nɛ̂-á pɛ́kúsè pɩ

1 Sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̃̀ mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́
wǎh ǹ yah yɔ̃, à tahbɩ wɛ, pè mɛ pé yɩ̃́nkɔ̃ kɔ̃ pɔ́lɛ n dah n
mɔ n pɔ pɔ́ dáhnmɔ-ńsah kwâh sɔkɔ. 2 À pɛ́kúsè yãm nɛy
yɔ́ tɔ wɛ, à pɔ pɔ́pî plɔ́ nínɔ́ dah mɔ. 3-4 Képah sɔkɔ, à nɛ:
«No póllɛ, pɔ́ nónó yétɔ̂̃ náh mɛ pè tɛ̃, sépi ye pè tɔkɔ pɔ
dah mɔ. Ǹtɛ, pɛ́kúsè yãm nɛy mɛ̀nɛ, ǹmɔ ye ǹ yãm fõh, tɛ́
ǹ yõ yõ pɔ́ pól tɔkɔ pɔ dah mɔ. Képah ye, mé kélɛ n yo n
dal n mɔ yé tyɩ́ kègbɩ yõ nɛ: ǹmɔ-á dah mɔ kal no póllɛ.»

Yesu mɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔ́nɔ́ tyɩ́lɛ n yo n sah

5 Képah náh, névye túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ, Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃-á
mɛ plɛ: Ńkɛ̃́, ké mɔ mɔ dyêh, ànɛ̂ ké vyɔ́ nónó-á névye yɩ̃
Liyel kɔ̃, sǎh mɛ kè syi yɩ̃́ɩ̃. Ǹtɛ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́: 6 «Nɛ̂-á
yé n yah yɔ̀ kɛ̀, sèpɩ̃̀n yɩ́syɔ́ mɛ n pi, dáhkɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wũ
n pi ké ní-ò yõ. Sé pól kɩ pirki.»

Yèvyãhrɩ tyi nónó-á kɩ n pɩ n pi, kèkɔ̃yɔ̃́-à pópó n tyɛ

7 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu piki yah nɛ ńkɛ̃́, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, gbɩ̃́ nɛ̂
se képah kɩ pɩ nɩ? Ànɛ̂, kwní yɔ̃́nmɔnɔ nɛ̂ se kɩ wɛ̃kɩ kélɛ
nɛ, kǎh kɩ n pɩ n pi nɩ? 8 À mɛ yo pé tyɩ́: «Névye náhnáh kɩ
pɔ ńmɔ yɩ̃n tɔkɔ n pi pé yah yɩ̃́ɩ̃nɛ, tɛ́ kɩ n yo nɛ ńkɛ̃́, pépi-á
Ǹmɔlɛ. Ńkɛ̃́, ké gbɩ̃́-á nɔ tɛ! Ǹtɛ, yé káh pé sɔ̃̀ tɛ̃! Yé yé
gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yé káh yɛ nɛy pɔ yé pilki. 9 Yâh pɔ mâl,
ànɛ̂ névye yúkúnyahlenɔ tyɩ́ yɔ́nɔ́lɛ n nohnɩ, yé káh yɛ tɩ́kɩ́
yé tɛ̃! Képah ǹgbò ye yɩ̃nɛ kè pɩ. Ǹtɛ, képah náh núkú n pɩ
n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ tyɛ́nɔ́lɛ.»
10 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyɩ́: «Kwil yɔ́ kɩ yuku kwil
yɔ́lɛ n fwo. Tɔ̃́rɩ́ yɔ́ kɩ yuku tɔ̃́rɩ́ yɔ́lɛ n fwo. 11 Sétáh syahrɩ
ǹgbnɔ kɩ mɛ n pɩ, tɛ́ tɛ̃̂ntɛ̃̂n náhnáh sɔkɔ, ńyân pèl ànɛ̂
kwɛkɩ kɩ mɛ de. Tɩ́kɩ́tɩ̌kɩ̀ tyi, ànɛ̂ kwní yɔ̃́nmɔnɔ ǹgbnɔ kɩ n
wɛ yɩ̃̂nyõ. 12 Ǹtɛ, kénɛ tyi-à pópó n pɩ, pè kɩ yé tɛ̃ fõh, tɛ́ kɩ
yé gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ pè kɩ tuke Liyel ní-ńtɛ̃̂n vɩ̀ sɔkɔ. Pè kɩ
yé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pé kɩ yé tɛ̃ kyɩ yɔ̃̀tãm ànɛ̂ kwlo
yah tɛ̃́pú tyɩ́ ńmɔ yɩ̃nnɛ. 13 Képah gbɔ̃̀ yõ yé kɩ ńmɔ tyɩ́ wɛ
yo pé tyɩ́. 14-15 Ǹtɛ, yé yɛ, yé dyɔ nɛ mɛ n kwnɛ nɛ, ńmɔ-á kɩ
wɛy wɛkɩ dùkù ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ yé fɔ̃́hpú kɔ̃, pè
náh fɛ̃ n wɛkɩ yélɛ, ànɛ̂ pè náh fɛ̃ yé kɔ̃lɩ. Képah ye, yépi tyɩ́
náh yé gblɔ̃̌y vɩ̀nɔ́lɛ, yé vyɛ̃y syi yɩ̃nnɛ. 16 Ǹtɛ, nónó ńtɛ̃-á kɩ
yé mɔ kũ kɔ̃ n pi, yé dúbɩ́pú ye, ànɛ̂ yé yɩ̃́npyelɛ, ànɛ̂ yé tyɩ́

névyelɛ, à tahlɩ yé kódíbí tyí. Képah sɔkɔ, yé náhnáh kɩ ko
mɔ. [17] No pól kɩ yé dyɔlɛ n yɔ ńmɔ yĩnnɛ. [18] Ǹtɛ, yé yȍyén
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n yah n kwlɔ n pi. [19] Gbáhntɛ̃nɔ sɔkɔ ye yé
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ.»

Yesu Yerusalɛmɩ yíkínɔ́ tyí yo sah

[20] «Yâh mɛ́gbȅn wɛ sè Yerusalɛmɩ mɔ gbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé pĩ
nɛ, ké sɔ gbĩ́-á nɔ. [21-22] Kénɛ sèpȉn kɩ pɩ pèkè wɔ dɛ́nɔ́lɛ,
Liyel sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi wȁ́rkínsàhnɔ́ pól kɔ̃ sè kɩ pɩ tũ. Képah
ye, nónó-à mɛ Yude kwil sɔkɔ, pépi to de ymɔ sɔkɔ. Nónó-
à mɛ Yerusalɛmɩ kwil táh sɔkɔ, pépi wil. Nónó-à mɛ gbnɔ
sɔkɔ, pépi káh de kwil táh. [23-24] Kè kɩ pɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ
yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ kwil sɔkɔ. Tɛ́ Liyel kɩ yuku kwil mɛ̀ névye
yõ fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ. Pè kɩ ko mɔ kèkȋrnnɛ, kɩ tɛ̃ yuku yɔ̃bɩlɛ
kèkõyȍ́ kwlo pól sɔkɔ. Tɛ́ Liyel pĩ́-ńkɛ̃ névye kɩ Yerusalɛmɩ
yɩkɩ pól tɛ̃nɛ fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ pé gbĩ tyɛ́nɔ́ tyí. Képah ye, kénɛ
sèpȉn sɔkɔ, kè kɩ pɩ yĩ́ĩ́ yèvyãhrɩlɛ syɔ́ kûrn nɛ́tãn, ànɛ̂ yɔ̃kɩ
nɛ́tãn tyí.

Névi Pi syínpɔnɔlɛ

[25] Képah sɔkɔ, kwní yȍ́nmɔnɔ kɩ wɛ gbĩ sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃
sɔkɔ, ànɛ̂ ńwɔ̃ kèpye sɔkɔ. Tɛ́ kèkõyȍ́ névye pól yáh-ńsah
kɩ mɛ tyɛ képékèyɔ̂. Pnɛ yɔ gbní képékè ànɛ̂ ké fȗ́ndɔkɔnɔ
tíkí kɩ mɛ pè kah tɛ̃. [26] Yȋnyõ tǎhkìnɔ́ kɩ yike. Képah ye, tyi
nónó-á kɩ pɔ n pɩ n pi kèkõyȍ́, sépi tyí sõnɔ tíkí kɩ névye ko.
[27] Képah sɔkɔ, pè kɩ Névi Pi wɛ à kɩ mɛ n pi ńyȋ́rkì sɔkɔ ǹ
tǎhkì póllɛ, ànɛ̂ ǹ gblò sɔkɔ. [28] Kénɛ tyi-à pópó tyah n pɩ gbĩ́
nɛ̂nɛ, yé pwáhnmɔnɔ mɛ nɔ n tɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé yuku yĩn, yé
mó sȍ́ré mɔ yé gblɔ̌y sɔkɔ.»

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pɩ sènsóké séswɔ̂ tyí yõ

[29] Képah náh, Yesu tɔ̃ sèmȉrkì yɔ́ yãh pé tyí nɛ: «Yé yah
sènsóké séswɔ̂, ànɛ̂ sésân tɛ́lɔ́ póllɛ kɛ̀: [30] Yâh sè wɛ sè tyah
n tyɛ mìsnɔlɛ, yé n pĩ nɛ, ki de gbĩ́-á mɛ yúkɛy. [31] Sɛ̃ ó ye,
yâh pópó kénɛ tyi wɛ sè tyah n pɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ: Yé pĩ nɛ ńkɛ̃,
Liyel tɔ̃́rí-á mɛ yúkɛy. [32] Kègbɩ yõ, mé kélɛ n yo n dal n mɔ
yé tyí nɛ: kwɛy gbĩ névye pól náh n ku n tɛ n pi, tɛ́ kénɛ tyi
pól kɩ yĩni tɛ̃. [33] Yȋnyõ ànɛ̂ sétáh kɩ pɔ tyɛ, ǹtɛ, ńmɔ wɛlɔ
náh n tyɛ n yah n pi póllɛ.»

Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ Yesu syínpɔnɔ tyílɛ

[34] Yesu tɔ̃ yo pé tyí: «Yé yé gblɔ̌y kyɔmɩ syáh syáhnɔ́lɛ,
ànɛ̂ sètɛ̃nì pínɔ́lɛ, ànɛ̂ kèkõyȍ́ mɛ̀ tyi sõnɔlɛ. Sé káh n pɔ

yé lékə̃́m pɩ tɩ̃́ntɩ̃́. Képah-à pɩ, kèkõyɔ̃́ tyɛ sɔ̃́ kɩ yé kwɔkɩ tɛ̃.
[35] Sɛ̃́ tɔ ye, ké lésõ kɩ kwɔkɩ tɛ̃ sétáh yõ névye póllɛ, sɔ̃́-á
yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ n tɛ̃ yɛ̃́nkyɔlɛ. [36] Ǹtɛ, yé káh yé dyɔ mɔ n
fwɔ, yé nírílɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Képah sɔkɔ, tyi nónó pól-á n
pi yɔ̀, yé kɩ tɛ̃́nwɛnɔ wɛ sé yõ, tɛ́ kɩ fɛ̃ pɔ yuku yĩn Névi Pi
yah tukey sɔkɔ.»

Yesu sèpɩ̃̀n tɛ́lɔ́ pínɔ́lɛ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ

[37] Ké légbɩ̃́nɛ, tyah kyòo yah sɔkɔ, Yesu ńkɛ̃́nɛ n kyɩ kwɔ́nɔ́
pɩ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, ǹ tɛ́ n kyɩ lékə̂h pɩ yɔ̃lɛ yɔ́
yõ nɛ̂-á pè n ye Wólɩ́vɩ̂ yèh yɔ̃lɩlɛ. [38] Tɛ́ à tɔkɔ séngbɔ̃́ púsɔ́
tyɩ́, no pól n pɔ nóhnɔ́ pɩ ǹ tyɩ́ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀
sɔkɔ.

22

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu tyɩ́ yo syɩ

[1] Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh nɛ̂-á pè n ye Pakɩlɛ, képah déntɛnɔ
sɔkɔ, [2] sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̌kɩ̀
kwɔ́pú sɔ̃̀ mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃, pǎh kɩ pɩ sɔ̃́, tɛ́ Yesu ko
mɔ n pi. Tɛ́ névye yah tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃.

Yudasɩ vɩ̃̀nɔ́lɛ Yesu náh

[3] Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, sétə̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ de Yudasɩ sɔkɔ nɛ̂-á pè n ye
Yisikariyɔtɩlɛ. Yesu tɔ̃̀ sə̃́hpú nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ nɛy yɔ́ ye
sɔ̃̀ ǹnɛ. [4] Ȁ mɛ sɔkɔ, à kyɩ yo sárká wɩ̃̀lkɩ̃̀pu yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ,
ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kyɔ̀mɩ̀pu yɔ̃̀tãm tyɩ́, wǎh nɛ Yesu tɛ̃ pè
kɔ̃ n pi dùkù nɛ̂nɛ. [5] Képah sɔkɔ, kè nɔ pé tyɩ́. Pè mɛ yo sah
núkú yõ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ pɔ́lɛ à kɔ̃. [6] Yudasɩ mɛ fɛ̃ syi, tɛ́ tyah
ké wɛ́npɩ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃, wǎh pɩ sɔ̃́, tɛ́ Yesu dahbɩ n pi
pé gbɔ̃̀, névye pɩ̃́-ńkɛ̃ sɔkɔ.

Yesu pè kɔ̃ pè Pakɩ yõke tɛ̃́-ǹsah yah

[7] Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh sɔ̃́-á pɔ nɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Pakɩ képyɛ́nɩ̀
kɩ n ko n pi, [8] Yesu mɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ
Pakɩ syáh yõke tɛ̃-ǹsah yah sah yõ yõ tɛ̃́nɛ. [9] Pè mɛ à piki
yah nɛ, ńyãh sɔkɔ se à mɛ ké tyɩ́ nɛ, pé kyɩ kè pɩ nɩ? [10] Ȁ
mɛ yo pé tyɩ́: «Yé yah, yáh kɩ n de kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yé kɩ
dɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, à kɩ mɛ ni pɩ̃́n twah. Yé ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Wàh kɩ kyɩ de
kéte nɛ̂ sɔkɔ, yé de nɛ́npɔ́. [11] Yé mó yo kététɛ̃̀ tyɩ́ nɛ, kwɔ́-ò-á
yo nɛ ńkɛ̃́, wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ sɔkɔ se pé kɩ pɔ yõke yõ n pi ànɛ̂ pé tɔ̃̀
sə̃́hpúlɛ nɩ? [12] Képah sɔkɔ, à kɩ yɩ̃̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ táh ǹgbɛ̃
yɔ́lɛ yé wɛ̃kɩ, gbɔ̃̀ vi vyɔ́ póllɛ kɩ sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye, yé
kɩ pɩ Pakɩ syáh yõkelɛ.» [13] Képah tɛ̃̌nɛ, pè mɛ sɔkɔ. Yesu-á

kè yo sɔ̃ pé tyí, pè mó ńtyɩ̃́nɔ kyɩ ké pól wɛ sɛ̃. Pè mɛ Pakɩ
syáh yõke pɩ nɛ́npɔ́.

Yesu yõke yɔ̃́nɔ́ tɛ́ynɛ

14 Yõke yõ gbɩ̃́-á pɔ nɔ, Yesu ànɛ̂ ǹ tɛ̃ntõbe-á pɔ tɛ̃ yõke yah
sɔkɔ gbɩ̃ nɛ̂nɛ, 15 à mɛ yo pé tyí: «Mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí náhnáh
nɛ, mé Pakɩ yõke mɛ̀ yõ yélɛ, mé mó pyě de yèvyãhrɩ sɔkɔ.
16 Ǹkɛ̃́, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: mé náh tɔ̃ Pakɩ yõke mɛ̀ yõ n
yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ kyɩ syɩ ké tyi pɩ́ntũnɔ tyí Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ.»
17-18 Képah sɔkɔ, à mɛ dɩ̃̀vɛ̃ wɔ wɔ kwâh tɔkɔ dɩ̃̀vɛ̃nɛ ké sɔkɔ,
à wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí nɛ: à tɔkɔ
núkúnúkú tyí, mé náh tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃ wɔ n yah n pi fɔ́ɔ́, kɩ pɔ syɩ
Liyel tɔ̃́rí pɔ́nɔ́ tyí. Képah ye, yé syi kélɛ, yé wɔ dibi wɛ̃ tyí.»
19 Képah náh, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí, tɛ́ kè kwɔkɩ
dibi pè kɔ̃, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye, nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi
yĩnnɛ. Yé sɛ̃́ntɛ̃nɛ n pɩ, sɔ̃-á mé n pɩ kélɛ. Képah sɔkɔ, yé
dyɔ kɩ n kwnɛ ńmɔ tyílɛ.» 20 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ dɩ̃̀vɛ̃
tɔkɔ, à pè kɔ̃ sɛ̃́ntɛ̃ ólɛ, tɛ́ yo pé tyí: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á
kɩ kwɛ yépi yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késɛ̃́nnɛ Liyel
ànɛ̂ névye wrɔ́. 21 Ǹtɛ, yé yah, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ńmɔ
náh, ǹmɔ tɔ mɛ n yõ ńnɛ fɩ̃́ núkú. 22 Névi Pi kɩ ku, sɔ̃-á Liyel
yah tɔkɔ kélɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-á kɩ n vi n pi ǹ náh, pèkè kɩ pɩ
ǹmɔ tyílɛ.» 23 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ,
pépi tɛ̃ sɔkɔ nɛ̂ se kɩ n pɩ n pi képahlɛ nɩ?

Nɛ̂ tɛ̃ kal?

24 Képah náh, pè mɛ tyah, à yékɛ̃̂blɛ n pɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ, pé pĩ nɛ̂ tɛ̃-á kal pépi sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé
tyí: «Kèkõyɔ̃́ kwlo yɔ̃̀tãm ńkɛ̃́nɛ pé tɔ̃́rílɛ n sah sé yõ, ànɛ̂
tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̃̀, pépi n nɛ mɛ ké tyí nɛ, no pé yɩ̃́ngbílɛ n
yo. 26 Ǹtɛ, yépi tɛ̃ tyí náh yĩnɛ kè pɩ sɛ̃. Nɛ̂-á yah tɛ̃nɛ yépi
sɔkɔ, ǹmɔ pyě yĩnɛ à pɩ yé pól gbɛ̃ sɔ̃. Yɔ̃̀tɔ̃rí-á mɛ nɛ̂ gbɔ̃̀,
ǹmɔ pɩ yé pól tɔ̃̀npɩ sɔ̃. 27 Yépi tɛ̃ tyí, névi nɛ̂-á tɛ̃ yõke yah,
ànɛ̂ nɛ̂-á n tɔkɔ n kɔ̃ kélɛ, nɛ̂ tɛ̃ kal pépi sɔkɔ? Nɛ̂-á tɛ̃ yõke
yah, ǹmɔ náh di? Ǹtɛ, képah fyé yõ, ńmɔ mɛ yépi wrɔ́ sɔkɔ
tɔ̃̀npɩ sɔ̃. 28 Yépi tɛ̃ wɔlɛ, yépi ye sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ ń yèvyãhrɩ
pí-ńtɛ̃̂n sɔkɔ. 29 Képah ye, ńmɔ sú-á tɔ̃́rílɛ ń kɔ̃ sɔ̃, ńmɔ tɔ
kɩ kélɛ yé kɔ̃ sɛ̃. 30 Képah sɔkɔ, yé kɩ pɔ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ
ńmɔlɛ fɩ̃́ núkú ń yɔ̃̀tɔ̃rí sɔkɔ. Ànɛ̂ yé kɩ pɔ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí klǒ
yõ, kɩ tukey tuke Yisrayel névye tɩ̃̀nnɔ gbɔ̃ninɔ́ yõ.»

Yesu nɛ, Pyɛrɩ-á kɩ pɔ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh pé pĩ

31 Képah náh, Yesu yo Simɔ Pyɛrɩ tyí: «Simɔ, Simɔ! Sétằn
yồtɛ̃ ye ké wɛ̃kì yah kɔ̃ nɛ, pé yé fɛ, sɔ̃-á sèmukɔlɛ pè n fɛ
gbɛ́y sɔkɔ. 32 Tɛ́ mé mɛ Liyel ni á tyí nɛ, á Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ káh
tɛ̃ syi á tyí. Tɛ́, wâh á syɩ pɔ ńmɔ tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, sɔ̃́rélɛ n mɔ
yé no sɔkɔ.» 33 Wăh yo sɛ̃, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, péwɔ tɛ̃
wɔlɛ, kàh kɩ sɔ̃ n pɩ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́lɛ, képah náh pɩ,
kũnɛ, péwɔ-á mɛ pé vi sah kɩ de ǹnɛ sépi pól sɔkɔ. 34 Ǹtɛ,
Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Pyɛrɩ, mé kélɛ n yo á tyí nɛ: kwɛy lékẩh
sɔkɔ, sénpɛ náh tɔ̃́nì mɛ n gbo n pi, tɛ́ á kɩ mɛ á vyãh kɔ̃lɩ
tɛ gbáhyɩ̃́ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, á náh ńmɔ pĩ.»

Mɛ́fwókwâh tyílɛ

35 Képah náh, Yesu mɛ yo pé tyí: «Ńmɔ-á sồ yé tõ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, tɛ́ yo yé tyí nɛ, yé sɔkɔ pɔ́, ànɛ̂ pilki, ànɛ̂ lékyêh kɛ̃́nɛ,
kwâh yɔ́ se kyɩ tɛkɩ yé tyí?» Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh yɔ́ náh
tɛkɩ. 36-37 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí: «Mé kélɛ n yo yé tyí
nɛ: wɛy nɛ̂-á wãrkɩ ńmɔ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, pè à mɔ kõ tyípêl
pípú wrɔ́, képah kɩ n pɩ n tũ n pi. Tyi nónó-á yo sah ńmɔ
tyí sɔkɔ, sé pɩ gbɩ̃́ mɛ nɔ n tɛ. Képah ye núkúnúkú tɛ̃ wɔlɛ,
pɔ́-à kɩ mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Ȁnɛ̂ képah núkú-ó ye: Pilki-à
kɩ mɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ kè tɔkɔ. Tɛ́ kèkírkì-à kɩ n knɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yãm kèyăh dwe.» 38 Képah sɔkɔ, tồ sɑ̃́hpú nɛ,
à yah, kèkîrnnɔ nínɔ́-á yɔ̀. Ȁ mɛ nɛ, kăh yĩnɛ.

Yesu nîrî pínɔ́lɛ Wólîvî yèh yɔ̃lɩ yõ

39 Képah náh, Yesu mɛ wil sɔkɔ Wólívî yèh yɔ̃lɩ yõ, wăh
dar tɛ n kyɩ n pɔ sɔ̃. Tɛ́ ǹ tồ sɑ̃́hpú mɛ ǹ sồ tɛ̃. 40 Wăh yĩni
tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yo pé tyí nɛ, pè Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ
káh pɔ tɛ̃ wɛ pé tyí. 41 Képah náh, à gbɛ mɔ tɛ̃ pélɛ fíí kwéy,
dáhkì mínnɔ́ kɛ núkú yɩ̃́níntɛ̃-ńsah kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ gbètukunɔ
di, à nírílɛ n pɩ, 42 mɛ n yo nɛ: «Bɔ̆, wáh kɩ mɛ ké tyí,
yèvyãhrɩ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ mɔ ńmɔlɛ. Ǹtɛ, kè káh pɩ ńmɔ dyɔ dyɔ
tɛ̃́nɛ. Ɑ́wɔ dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ.» [43 Légbɩ̃́nɛ, yɩ̃̂nyõ tɛ̃ntồ yɔ́ wil
ǹ yah, à pɔ tăhkìlɛ à kɔ̃. 44 Tɛ́ Yesu min sồ mɛ yèvyẩhnpèkè
sɔkɔ. Ȁ tõ wãn mɔ Liyel nínɔ́ yõ. Ǹ wil myèh pɔ pɩ tɔ̃́kwîl
sɔ̃, à n kwɛ sétáh.] 45 Wăh nírí pɩ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à yuku kyɩ
ǹ tồ sɑ̃́hpú tnɔ̂. Ȁ kyɩ nɛ yah, pè mɛ n dɔ yèkwɔrɩ kwlɔ́nɔ́
tɛ̃ tyí. 46 Ȁ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé n dɔ sɛ̃́? Yé yuku
Liyellɛ n ni, mɔ́nyahnɔ káh pɔ tɛ̃ wɛ yé tyí.»

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

47 Yesu mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Yudasɩ nɛ̂-á ǹ tồ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂
gbɔ̃nimí sɔkɔ yɔ́lɛ, ǹmɔ tɔ́wû yɔ́ yah tɛ̃ pɔ wil mɔ ǹ yõ. Tɛ́

nɔ de ǹnɛ nɛ, pé à pɔrɩ tɛ̃, pé wɛkɩ ǹ tyí. 48 Ǹtɛ, Yesu mɛ yo ǹ
tyí: «Yudasɩ, pɔ́rínťɛ̃nɔ sɔkɔ se á kɩ dɛ mɔ Névi Pi gbàhlɛ?»
49 Nónó-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ, pǎh pɔ kè kyɔmɩ à pĩ tir nɛ̂-á kɩ pɔ
n pɩ n pi, pè yo Yesu tyí nɛ, pépi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, pé se kèkȋrnnɛ
n dɛ no tyí nɩ? 50 Tɛ́ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃ tɔ̃̀npɩbɩ nónó-á sɔ̃̀
mɛ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔkɔ nɛy yɔ́ núkú ǹ kèkírkȉlɛ pépi sɔkɔ
yɔ́ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀ níkí wɛ kõ kãm. 51 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé
tyí: «Yé yĩn sɛ̃́.» Tɛ́ tũ ɗĩ́ mɛ̀ níkí tyí, kè mɛ tyɛ.

52 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kyɔ̀mɩ̀pu yɔ̃̀tãm, ànɛ̂ yèwàhnɩ̀ nónó-á sɔ̃̀ pɔ Yesu tɛ̃́-ńsah, à
yo pé tyí: «Yé pɔ ńmɔ tyí kèkȋrn ànɛ̂ léplólɛ kèlékɛ̃ névi sɔ̃́
ńnɛ nɩ? 53 Ǹtɛ, swɔ̃ swɔ̃ póllɛ, mé sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ n nɛ n mɛ yélɛ
Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, yé náh ń tɛ̃. Tɛ́ yépi gbĩ ye
sɛ núkúnúkú, ànɛ̂ sétõ tǎhkɩ̀ pɩ gbĩ́nɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ.»

Pyɛrɩ ǹ vyãh kɔ̃lɩ nɛ, pé náh Yesu pĩ

54 Képah náh, pè Yesu tɛ̃, à sɔkɔ ǹnɛ sárká wȉlkȉpu yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ kéte. Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ n kɔ pélɛ fíí. 55 Pè sɔ̃̀ mɛ nyàh
mɔ kéte nɩyɔ̃́, mɛ kõ tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ Pyɛrɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ nyàh
yah sɔkɔ. 56 Képah sɔkɔ, tɔ̃̀npɩ pi yɔ́ à wɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ nyàh
yah, tɛ́ à gbah yah díkídíkí, tɛ́ nɛ, ɗĩ́ mɛ̀ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ.
57 Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ pi tyí nɛ, pé náh à pĩ dɛ́.
58 Dǒ kwéy, ɗĩ́ yɔ́ tɔ̃ à wɛ, tɛ́ nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, kénɛ no sɔkɔ nɛy
yɔ́-á ǹnɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé sɔkɔ nɛy
náh péwɔlɛ. 59 Képah náh, lɛ́rí núkú kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh,
ɗĩ́ yɔ́ tɔ̃ kè gbah yo nɛ ńkɛ̃́, yékɑ̂̃b náh mɛ ké sɔkɔ, ɗĩ́ mɛ̀ tɔ-á
sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ, Kalile nɛy-á ǹnɛ dò. 60 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ ǹ
syɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, péwɔ náh mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ
dɛ́ ɗĩ́. Nɛ́npɔ́ swɔ, Pyɛrɩ mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ sénpɛ
gbo. 61 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu mɛ ǹ yah vi Pyɛrɩ yah díkídíkí. Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ dyɔ núkú to kõ ǹ wɛy mɛ̀nɛ, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ yo ǹ tyí
nɛ, sénpɛ-à kɩ pópó n gbo kwɛynɛ, wǎh kɩ mɛ ǹ vyãh kɔ̃lɩ
tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ ńkɛ̃́, pé náh péwɔ pĩ. 62 Kǎh pɩ sɛ̃́, à mɛ wil
kégbɔ́, à kyɩ nàhnpĩ gbní kah gbo.

Yesu gbyɔ̀nɔ́ ànɛ̂ ǹ kònɔ́lɛ

63 Képah sɔkɔ, Yesu-á sɔ̃̀ mɛ díbí nónó gbɔ̃̀, pè sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ
ǹnɛ n ko, tɛ́ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ gbɔ̃̀nkukelɛ. 64 Pè sɔ̃̀ mɛ ǹ yah
pukubi, tɛ́ mɛ n yo ǹ tyí nɛ, à sãh pĩ, névi nɛ̂-á mɩ ǹnɛ. 65 Tɛ́
tɔ̃ mɛ ǹnɛ n gbyɔ wɛ̀ntùkùnȉ náhnáhlɛ.

Yesulɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu yah sɔkɔ

66 Képah náh, tyah-á dal, Nsyifunɔ yèwàhnì, ànɛ̂ sárká
wȉlkȉpu yȍtãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú wɛ̃ tuke mɔ.
Pè mɛ pɔ Yesulɛ pé tukey tùkè-ǹsah ǹgbɛ̃ sɔkɔ, 67 tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ, ǹmɔ-à kɩ nɛ Kristalɛ, Liyel nɛy tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ, à kè yo pé
syah. À mɛ yo pé tyí: «Máh kɩ kè yo yé syah, yé náh n sɛ̃ n
pi ké yõ. 68 Ànɛ̂ máh kɩ se yélɛ n piki n yah, yé náh vi mɔ
n pi ń tyí. 69 Ǹtɛ, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, Névi Pi kɩ kɔ̃ tɛ̃ tyi
pól Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.» 70 Képah sɔkɔ, pé pól núkú
yo nɛ, ǹmɔ tɛ̃̀ tyí, ǹmɔ-á Liyel pilɛ kɛ̀? Yesu mɛ yo pé tyí:
«Yépi ńtɛ̃ ye kè yo tɛ nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ-á dò.» 71 Képah tɛ̃̀nɛ, pè
nɛ, tàrfyɔ̀ nɛ̂ tɛ̃̀ se tɔ̃ pé kɩ n yah n kɔ̃ nɩ? Pépi ńtɛ̃-á kɩ noh,
à kè yo ǹ vyãhlɛ.

23

Pè kyɩ Yesulɛ Pilatɩ tyí

1 Képah náh, pé pól mɛ yuku, à Yesu tɛ̃ kyɩ Pilatɩ tyí.
2 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ nɛ, páh ɗɩ́ mɛ̀ kyɔmɩ
wɛ, à mɛ pé kwil névye yõlɛ n yɩkɩ, mɛ pélɛ n yĩni n mɔ
mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́lɛ yȍtɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Sesarɩ tyí. Tɛ́ ǹmɔ ńtɛ̃-á mɛ n yo nɛ
ńkɛ̃́, péwɔ-á yȍtɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á sȍ Liyel nɛ, páh kɩ tɛkɩ mɔ. 3 Képah
sɔkɔ, Pilatɩ mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ se Nsyifunɔ yȍtɛ̃̀nɛ nɩ? À
mɛ yo ǹ tyí: «Áwɔ ye yo kélɛ.» 4 Pilatɩ mɛ yo sárká wȉlkȉpu
yȍtãm ànɛ̂ no pól tyí nɛ, péwɔ náh tir yɔ́ wɛ ɗɩ́ mɛ̀ tyí póllɛ,
nɛ̂-á yĩnɛ lékàhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 5 Ǹtɛ, pè tɔ̃ mɛ kè gbah yo tũ nɛ
ńkɛ̃́, wǎh mɛ névyelɛ n kwɔ nòhnì-ǹkɛ̃̀nɛ, Yude tȁntȁn pól
sɔkɔ. Kalile kwil sɔkɔ-á à tyah kélɛ fɔ́ɔ́, à pɔ de ásȍ̂.

Pè kyɩ Yesulɛ Yerɔdɩ tyí

6 Pilatɩ-á képah noh ńyãh sɔkɔ, à píkɩ́nyahnɔ pɩ nɛ, Kalile
nɛy se ɗɩ́ mɛ̀nɛ nɩ? 7 Wǎh fyɔ̀ ǹ wȉl-ǹsah tyí noh, tɛ́ pĩ nɛ,
Yerɔdɩ-á nɛ́npɔ́ yȍtɛ̃̀nɛ, à núkú à tɛkɩ mɔ ǹmɔ kɔ̃. Tɛ́ kè mó
pɔ yĩnɛ Yerɔdɩ sȍ mɛ Yerusalɛmɩ kénɛ sèpȉn sɔkɔ. 8 Kè pɩ
di mónɔ́lɛ, Yerɔdɩ sȍ mɛ Yesu tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ, tɛ́ mɛ ké
tyí nɛ, pé à wɛ à nɛ n mɛ gbȉl yɔ́lɛ n pɩ. Képah ye, wǎh à
wɛ, kè pɩ nìvì ǹgbɛ̃̀nɛ ǹ tyí. 9 À mɛ à gbah piki yah náhnáh,
tɛ́ Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, sárká wȉlkȉpu
yȍtãm ǹgbnɔ ànɛ̂ Liyel ǹgbò wɛ̃̀kì kwɔ́pú sȍ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́
mɛ lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃ fɔ́ɔ́ képékèyɔ̂. 11 Yerɔdɩ ànɛ̂ ǹ sràsyíbí-á
kɔ̃́lɛ à ko, tɛ́ mɛ à yilɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè mɛ yȍtɔ̃rɩ́ fwɔ yɔ́ mɔ
à kɔ̃, tɛ́ pé syɩ à tɛkɩ mɔ Pilatɩ kɔ̃. 12 Pilatɩ ànɛ̂ Yerɔdɩ sȍ mɛ
wɛ̃ sépɛ́bílɛ ǹgbòlɛ, tɛ́ lésõlɛ, pè kódírí toh.

Pè Yesu gbàh dɛ mɔ kũ kɔ̃

13 Képah sɔkɔ, Pilatɩ sárká wȉlkȉpu yɔ̏tãm ǹgbnɔ, ànɛ̂ kwil
yahtãm, ànɛ̂ névye ye tuke, 14 tɛ́ yo pé tyɩ́: «Yé ɗɩ́ mɛ̀ tɛ̃ pɔ,
tɛ́ nɛ, wǎh mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ. Ǹtɛ yah, yépi tɔ yɩ̃́ yah ye
mé piki yah ǹnɛ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyɩ́, yáh nónónɛ n
yo n sah ǹ yõ, nɛ̂-á yĩnɛ lékȁhlɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ. 15 Yerɔdɩ ńtɛ̃ tɔ
náh tir yɔ́ wɛ ǹ sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npɩ́ ǹ syɩ à tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃. Kǎh
pɩ sɛ̃́, ɗɩ́ mɛ̀ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. 16 Képah ye,
mé kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ.»

[17 Tɛ́ Pakɩ syáhnɔ́ pól sɔkɔ, Pilatɩ sɔ̏ yĩnɛ à wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ névi yɔ́ fin mɔ pè kɔ̃.] 18 Képah tɛ̃̏nɛ, pé pól tyah n kwrɔ
n gbo n mɔ nɛ, à ɗɩ́ mɛ̀ ko mɔ, à mó Barabasɩ fin mɔ. 19 Tɛ́
Barabasɩ sɔ̏ mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kèlékɛ̃ tir yɔ́
yõ, nɛ̂-á pɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ nɛ́kókè mɔ́nɔ́lɛ. 20 Tɛ́ Yesu fínnmɔ
dékè-á sɔ̏ mɛ Pilatɩ tɛ̃, à tɔ̃ ǹ syɩ kè tɔ̃ yo pé tyɩ́. 21 Ǹtɛ, pè tɔ̃
gbo mɔ nɛ ńkɛ̃́: «À syɩ dahnɩ yõ! À syɩ dahnɩ yõ!» 22 Pilatɩ
mɛ tɔ̃ wɛy tɔkɔ kɛ tɔ̃́-òlɛ, à yo pé tyɩ́ nɛ, tyɩ́túkù nɛ̂ se à pɩ
nɩ? Péwɔ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ kũnɛ. Képah-á,
páh kɩ à ko yèfõhlɛ, tɛ́ kɩ à fin mɔ. 23 Ǹtɛ, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ
kélɛ n kah n yo náhnáh nɛ ńkɛ̃́: «À syɩ dahnɩ yõ.» Képah
tɛ̃̏nɛ, pé kàhngbonmɔnɔ pɔ tɛ̃ wɛ Pilatɩ tyɩ́. 24 Képah sɔkɔ,
à mɛ kè yah tɔkɔ nɛ, nɛ̂-á pè n yah n kɔ̃, képah-á kɩ pɩ pé
tyɩ́. 25 Ɗɩ́ nɛ̂-á sɔ̏ pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, kèlékɛ̃ yɔ́ ànɛ̂
nɛ́kókè mɔ́nɔ́ yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ ǹ tyɩ́, à ǹmɔ
fin mɔ, tɛ́ Yesu pɩ pépi dyɔ yɩ̃̋ tɛ̃̏nɛ.

Pè Yesu syɩ dahnɩ yõ

26 Képah sɔkɔ, pǎh Yesu tɛ̃ n sɔkɔ syɩ́-ńsah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè
Sirɛnɩ kwil ɗɩ́ yɔ́ yohnɩ, pè n ye Simɔlɛ. À mɛ wil swãh,
mɛ n de Yerusalɛmɩ. Pè mɛ ǹmɔ tɛ̃ Yesu dahnɩnɛ, à twah
mɔ nɛ, à ǹ sɔ̏ tɛ̃. 27 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̏ mɛ n yuku ǹ náh, à
tahlɩ syɔ́ tyɩ́ nónó-á sɔ̏ mɛ n gbo pé gbȁnnɛ n kõhlɩ pé nɩ yõ
yèkwɔrɩ tɛ̃ tyɩ́ Yesu yĩnnɛ. 28-29 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yah
vi pé tȉnnɛ, tɛ́ yo pé tyɩ́: «Sèpȉn yɩ́syɔ́ mɛ n pi, névye kɩ pɔ
tyah n yo nɛ, yɔ̏bènɔrɩ-á mɛ pɩ́kȁ́n syɔ́ tyɩ́, ànɛ̂ nónó-á pè
náh pi dubi yah, ànɛ̂ pè náh yȁ́nnɛ piri kɔ̃ yah. Képah ye
Yerusalɛmɩ syɔ́, yé káh nɛ n gbo ńmɔ yĩnnɛ. Yé nɛ n gbo yé
gblɔ̌y, ànɛ̂ yé wɛ̃́npȉ yĩnnɛ. 30 Ké légbɩ̃́nɛ, névye kɩ pɔ tyah n
yo tlɛy tyɩ́ nɛ, sè syɩkɩlɩ pé yõ. Tɛ́ kɩ yo ymɔ tyɩ́ nɛ, sè vike
tũ pé yah. 31 Ǹtɛ, pàh séswɔ́npɔ̏lɛ n pɩ sɛ̃́, séswɔ́nkɔ̀kɔ̀ wɔ

tyí kɩ pɔ n pɩ n pi sɔ̃?» 32 Tɛ́ pè sɔ̏ mɛ tyíṕêl pípú nɛ́pȋ̂ nímí
tɔ tɛ̃ kyɩ, nónó-á kɩ kyɩ n ko n mɔ n pi ànɛ̂ Yesulɛ wɛ̃ tyí.
33 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ fɩ̃́ yɔ́, ńyãh-á pè n ye «Yɔ̃gbèkè tyahlɛ»,
pè à syɩ dahnɩ yɔ̃ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ tyíṕêl pípú nɛ́pȋ̂ nímí nɔ́pilɛ
pé tyí tyí dahlɔ yɔ̃. Núkú sɔ̏ mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɔ̏yɔ̏ sɔ̏, ní-ò
mɛ syínɔ́lɛ ǹ gbɛ̃̆yȉnɛ̀ sɔ̏. 34 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mɛ nɛ: «Bɔ̌, pǎh
nɛ̂nɛ n pɩ, pè náh kè pĩ. Képah ye, á gblɔ̌y yɛ pé tyí.» Képah
náh, sràsyíbí mɛ ǹdan mɔ, à ǹ flɔ dibi wɛ̃ wrɔ́. 35 Névye sɔ̏
mɛ yɩ̃́nntɛ̃̆nɔ́lɛ nɛ́npɔ́ mɛ n yah. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm wɔ sɔ̏
mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, mɛ yo tũ nɛ, wǎh névye túkù pwah mɔ,
ǹtɛ à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ mó kɛ̀, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Kristalɛ, Liyel
yáhntɔkɔnɔlɛ. 36 Sràsyíbí tɔ sɔ̏ mɛ kɔ̃́lɛ ǹnɛ n ko, tɛ́ nɔ de
ǹ tnɔ̂, à ɗȉvɛ̃ yɔ̃́rénɔ́lɛ à kɔ̃, tɛ́ nɛ, 37 ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Nsyifunɔ
yɔ̏tɛ̃̆nɛ, à ǹ gblɔ̌y pwah mɔ kɛ̀! 38 Tɛ́ kè sɔ̏ mɛ wɑ̃́rkínsyɩnɔlɛ
Yesu yɔ̏tah nɛ: «Ńyɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tɛ̃ ye.»
39 Képah sɔkɔ, tyíṕêl pípú nónó-á syɩ dahlɔ yɔ̃, pé sɔkɔ
núkú sɔ̏ mɛ Yesulɛ n gbyɔ nɛ, ǹmɔ kó Kristalɛ nɩ? Ȁ ǹ gblɔ̌y
pwah mɔ, à mó pépi tɔ pwah mɔ! 40 Ǹtɛ, ǹ ní-ò mɛ wɛkɩ
ǹ yɔ̃, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à kó Liyel yah tíkílɛ n pɩ nɩ, ǹmɔ nɛ̂-á
mɛ kénɛ yèvyãhrɩ núkú mɛ̀ sɔkɔ? 41 Pépi tɛ̃ wɔ tyílɛ, pé
yèvyãhrɩ pínɔ́ yah-á. Pé tyípínɔ́ kɔ̃lɩ-á n dyah pélɛ. Ǹtɛ,
ǹmɔ tɛ̃ náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pèkèlɛ. 42 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo Yesu tyí:
«Yesu, á dyɔ to n kɔ̃ ńmɔ tyílɛ, wâh pɔ á yɔ̏tɔ̃rí sɔkɔ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ.» 43 Yesu mɛ yo ǹ tyí: «Kègbɩ yɔ̃, mé kélɛ n yo n dal n
mɔ á tyí nɛ: kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ sɔkɔ, á kɩ mɛ ńmɔlɛ Liyel fɔ̃́ sɔkɔ
pal tɛ̃̀-ǹsah.»

Yesu kúnɔ́lɛ

44 Gbȉntɔ̃ pɔ̃́lɛ, gbĩ yah kwlɔ, fɛ̃́ntũ̂ mɔ kèkɔ̃yɔ̃́ pól sɔkɔ
pópó, à pɔ syɩ gbèkãm gbɩ̃́ tyí. 45 Nɛ́npɔ́ swɔ, fwɔ̀gbrɔ̌kè nɛ̂-
á Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ fɔkɔ táh kɔ̃ kah, kè tɔ ké nɩyɔ̃́. * 46 Yesu
mɛ kah de syi nɛ ńkɛ̃́: «Bɔ̌, mé ń minnɛ n dahbɩ á gbɔ̏.»
Képah yóntɛnɔ náh, à ku. 47 Sràsyíbí lèkwɛ̌ yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́-á képah
wɛ ńyãh sɔkɔ, à tyah Liyel yĩnnɛ n gbilki mɛ n yo nɛ, kègbɩ
yɔ̃, nɛ́gbí-á sɔ̏ ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ. 48 Tɛ́ nónó pól-á sɔ̏ mɛ pɔ yĩn tɛ̃ kélɛ
n yah, pǎh kénɛ tyípínɔ́ wɛ sɛ̃́, pé pól sɔ̏ mɛ pé gbɜ̏n kɔ̃hlɩ
pé nɩ yɔ̃ mɛ n sɔkɔ. 49 Ȁnɛ̂ nónó pól-á sɔ̏ Yesulɛ n pnɛ, à
tahlɩ syɔ́ nónó pól-á sɔ̏ wil Kalile kwil sɔkɔ, à pɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí,
pé pól sɔ̏ mɛ yĩn tɛ̃ fíí, tɛ́ mɛ n yah.

* **23:45** 23.45 - Yah n tɛ Yebre sɛ́bɛ́y 6.19 ; 9.1-8 ; 10.19-20 sɔkɔ.

Yesu yɩ̃́nɔ́lɛ diki sɔkɔ

50-51 Tɛ́ dɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ, pè n ye Yosɛfulɛ. À sɔ̃̀ n wil Nsyifunɔ
kwil yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á Arimatɩlɛ. Nsyifunɔ tukey tùkèpu
sɔkɔ nɛy yɔ́ ye sɔ̃̀. Tɛ́ pèpɔrɩ pɩ́-ò nɛ́gbɩ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À náh
sɔ̃̀ n de pé no tɛ́lɔ́ tyi yáhntɔkɔnɔ, ànɛ̂ sé pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂,
à sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rɩ́ pɔ́nɔ́lɛ n syɩkɩ. 52 Ǹmɔ mɛ kyɩ wil Pilatɩ
tyɩ́, à Yesu lékó ni ǹ tyɩ́. 53 Tɛ́ mɛ kyɩ à tiki mɔ dahnɩ yõ,
tɛ́ fwɔlɛ à plo, à kyɩ dah mɔ diki yɔ́ sɔkɔ. Kénɛ diki sɔ̃̀ tũ
tɛkɩ sɔkɔ, tɛ́ lékó yɔ́ ńtɛ̃ náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ dah mɔ yah ké sɔkɔ.
54 Tɛ́ lésõlɛ, gblɔ̃̌y vɩ̃̀nsàhnɔ́ yòh ye sɔ̃̀ Nsyifunɔ tyɩ́, dendal
mɩ mɩ yòh yĩnnɛ. 55 Syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ wil Yesulɛ, Kalile kwil
sɔkɔ, pè Yosɛfu sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ diki yõ. Pè kyɩ diki yah mɔ, ànɛ̂
Yesu dáhnmɔ dùkùlɛ ké sɔkɔ. 56 Képah náh, pè pé syɩ to
yuku kwil sɔkɔ, à kyɩ nɩrɩnɔ́, ànɛ̂ làsèkwěl pèplɔ yah sah
lékó yĩnnɛ.

Tɛ́ mɛ mɩ, pé mɩ mɩ yòh sɔ̃́lɛ, sɔ̃́-á kélɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ.

24

Yesu yúkúnwɩ̃̀lnɔ́lɛ diki sɔkɔ

1 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á sɔkɔ, ké dendal séngbɔ̃́ pú púlɛ,
syɔ́ nɔ́pi yuku sɔkɔ diki yõ, pé nɩrɩ pèplɔ nɔ́pilɛ, pǎh sɔ̃̀ nónó
pɩ sah. 2 Pè kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkɩ̀ mɛ pɩ́lntonɔlɛ. 3 Pǎh
de diki sɔkɔ, pè náh kyɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó wɛ. 4 Kǎh pɩ sɛ̃́,
pé fɔkɔ fil. Pǎh mɛ képah sɔkɔ, dɩ́bɩ́ nɛ́pɩ̃̂ nɩ́mɩ́ yɩ́syɔ́ wil pé
yah, nónó wil flɔ-á sɔ̃̀ mɛ n tɛ̃ pěrr. 5 Tɩ́kɩ́ tɛ̃̀ tyɩ́, syɔ́ nɔ́pi pé
yey sĩnki sétáh. Dɩ́bɩ́ nɔ́pi mɛ yo pé tyɩ́: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ nɛ̂-á
min sɔkɔ, yé pɔ ǹnɛ n yah n kõ diki sɔkɔ? 6 À náh mɛ ásɔ̃̂.
À ye ǹ syɩ min wɛ. Wǎh lésõ mɛ Kalile sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ yo sah yé
tyɩ́, yé yé dyɔ to kõ képahlɛ. 7 À náh lésõ nɛ ńkɛ̃́, Névi Pi-á
yĩnɛ à dahbɩ tyɩ́pêl pɩ́pú gbɔ̃̀, wǎh yĩnɛ à syɩ dahnɩ yõ, tɛ́ ǹ
kúnɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ, à mó ǹ syɩ min sɑ̃́n wɛ di?» 8 Légbɩ̃́nɛ,
syɔ́ nɔ́pi dyɔ núkú to kõ Yesu wɛynɛ. 9 Pè mɛ yal diki yõ,
à kyɩ tyi nɔ́pi pól yãh tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃́núkú syah ànɛ̂ no
tɛ́lɔ́ pólɩlɛ. 10 Makadala kwil Mari, ànɛ̂ Nsyan, ànɛ̂ Nsyakɩ
yṹ Mari, ànɛ̂ syɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pépi ye yãh tyi nɔ́pilɛ
Yesu tɛ̃̀ntõbe tyɩ́. 11 Ǹtɛ, kénɛ wɛlɔ sɔ̃̀ mɛ pɩ tɛ̃ pé tyɩ́ sèmɩ̃̀rn
sɔ̃́. Pé náh sɛ̃ sé yõ. 12 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ wɔ mó yuku to kyɩ
diki yõ. Wǎh kɔ yah, à lékó flɔ ó wɛ. Ǹ gbɑ̃̀n du tir mɛ̀ pɩ́nɔ́
dùkùlɛ, à mɛ ǹ syɩ to yuku ǹ tɩ̃̀nnɛ.

Yesu ànɛ̂ tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɨ̂ nîmînɛ Yemayusi kwil wɛ̃̌kì yõ

[13] Ké lésõ mɛ ólɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̋hpú nɛ́pɨ̂ nímí sɔ̏ mɛ n yuku
kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Yemayusilɛ. Kénɛ kwil ànɛ̂ Yerusalɛmɩ
wrɔ́ sɔ̏ mɛ lɛ́rɩ́nɔ́ nɩ́nɔ́ kɔ́-ńsahlɛ. [14] Tyi nónó-á pɩ, pè sɔ̏ mɛ
sépi yɑ̋hnɔ́ sɔkɔ wɛ̃ tyɩ́. [15] Pǎh mɛ yɑ̋hkì ànɛ̂ wɛ̃ vɩ̀nmɔnɔ
sɔkɔ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ pɔ kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à wɛ̃̌kì pɩ
núkúlɛ pélɛ.

[16] Ǹtɛ, kè sɔ̏ pɩ á kɩ nɛ pé yah sɔ̃́ mɛ syɩ̏ɩ̀, pè náh sɔ̏ mɛ tɛ̃
wɛ à yah pɩ̃ yɩ̋nɛ. [17] Képah sɔkɔ, à mɛ pè piki yah nɛ, tir nɛ̂
se pè n yɑ̂h, tɛ́ n kɔ nɩ? Pè mɛ yɩ̃n, tɛ́ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ sɛ̃́.
[18] Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy núkú yɔ́ sɔ̏ mɛ, pè n ye Klewopasɩlɛ. Ǹmɔ
mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, ǹmɔ gblɔ̌y ó se mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tyi
nɔ́pi pɩ̋-ńkɛ̃̂nɛ, nónó-á pɩ ké sɔkɔ sèpɩ̏n nɔ́pi sɔkɔ nɩ? [19] À mɛ
pè piki yah nɛ, sépi se pɩ tyi nónónɛ nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ,
tir nɛ̂-á pɩ Nasarɛtɩ Yesu tyɩ́ sɔkɔ kè: Ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̏ pɩ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyo-ò nɛ́tǎhkìlɛ ǹ tyɩ́pɩ́nì ànɛ̂ ǹ wɛy sɔkɔ, Liyel yah
ànɛ̂ névye pól yah sɔkɔ. [20] Ǹtɛ, pé sárká wɩ̀lkɩ̀pu yɔ̏tɑ̃m, ànɛ̂
pé kwil yahtɑ̃m pɔ à tɛ̃ kɔ̃ nɛ, pè ko mɔ. Pè mɛ à syɩ dahnɩ
yõ. [21] Tɛ́ pépi tɛ̃̀ wɔ-á sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, ǹmɔ-á kɩ pɔ Yisrayel tɑ̃n
wilki n pi yɔ̃̌rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ, sépi pól sɔkɔ, kénɛ tyi pɩ́nsɔkɔnɔ
sèpɩ̏n tɔ̃́nì-á kwɛynɛ yɔ̀. [22] Gbɩ-á pépi mû sɔkɔ, syɔ́ yɩ́syɔ́-á
pɔ pé fɔkɔ fil tɛ̃̀ wɔlɛ. Pépi-á sɔ̏ yuku sɔkɔ séngbɔ̃́ pú púlɛ
diki yõ, [23] pǎh kyɩ lékó yah kwlɔ sɛ̃́, pè pé syɩ pɔ yo pé tyɩ́
nɛ, yɩ̂nyõ tɛ̃ntõnè yɩ́syɔ́ ńtɛ̃-á wil pépi yah, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ,
wǎh mɛ min sɔkɔ. [24] Pépi sɔkɔ névye túkù mɛ kyɩ diki yõ
sɔkɔ, tɛ́ ńtyɩ̋nɔ kyɩ tyi nɔ́pi pól wɛ, sɔ̃́-á sɔ̏ syɔ́ yo sélɛ, tɛ́ pè
náh Yesu wɔ wɛ.

[25] Pǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo pé tyɩ́: «Lékɑ̋m kɛ̃́ névye, yépi
náh n kwɑ̃h n sɛ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu wɛlɔ pól yónɔ́ yõ!
[26] Krista náh sɔ̏ yɩ̃nɛ à yèvyɑ̃hrɩ pɩ sɛ̃́, à mó pyě de ǹ tɔ̃́rɩ́
sɔkɔ di?» [27] Tɛ́ ǹ syɩ, à tyi pól dùkù yo wah pè syah, Liyel
wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nónó yo ǹ tyɩ́ sɔkɔ, à tyah Moyisi tyɩ́yónsahnɩ
tyɩ́ pópó, à kyɩ syɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu tyɩ́nɔ́ tyɩ́. [28] Képah
tɛ̃̌nɛ, pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ pé yúkú-ńsah kwillɛ yúkɛy, Yesu pɩ á kɩ
nɛ à sɔ̃́ yɔ̃ n sɔkɔ yahlɛ. [29] Ǹtɛ, pè mɛ à fal nɛ, à wũ pépilɛ,
ńkɛ̃́ gbɩ̃-á mɛ tiki mɔ, lékɑ̂h-á mɛ n tyah mɔ́nɔ́lɛ. Pǎh yo sɛ̃́,
à mɛ de gbô sɔkɔ, à wũ pélɛ. [30] Tɛ́ wǎh pɔ tɛ̃, à n tyah yõke
yɔ̋nɔ́lɛ pélɛ gbɩ̋ nɛ̂nɛ, à mɛ búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́
kè kwɔkɩ pè kɔ̃. [31] Képah sɔkɔ, pé yah pɩ kyòo, pè à yah
pɩ̃. Ǹtɛ, pè núkú à yah kwlɔ pé tnɔ̂. [32] Pè mɛ tyah n yo wɛ̃

tyí nɛ, wǎh sɔ̏ n yãh pélɛ wɛ̃̀kì yah gbĩ́ nɛ̂nɛ, à Liyel wɛy
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkùlɛ n yo n wah pélɛ n syah, pé nɩ kó sɔ̏
mɛ kàhnvɩnɔlɛ nɩ?
33 Nɛ́npɔ́ swɔ, pè núkú yuku, à pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ,
à kyɩ tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ gbɔ̃núkú ànɛ̂ pé kɔ mû wɛ
tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ. 34 Pépi mɛ yo nímí nɔ́pi tyí: «Gbɩ yõ, Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu yuku wil diki sɔkɔ. Ȁ ǹ gblɔ̌ynɛ Simɔ wɛ̃kɩ.»
35 Pǎh yo sɛ̃́, tyi nónó-á mó pɩ nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi tɔ tyí wɛ̃̀kì
yah, ànɛ̂ pǎh Yesu yah pĩ sɔ̃́, ǹ búrn dibi dùkù sɔkɔ, pè mó
sè yãh pè syah.

Yesu ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ

36 Képah tɛ̃̀nɛ, pǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, Yesu núkú wil
mɔ pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí: «Yèvɩnɩ nɛ mɛ yélɛ.» 37 Tíkí tɛ̃
tyí, pé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ. Pè sɔ̏ mɛ n sõ nɛ, nɛ́mírkí yɔ́-á pé
wɛ. 38 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí: «Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yé
lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ? Kwâh nɛ̂ pɩ, tɛ́ yélɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́? 39 Yé yah
ń gbɑ̏nnɛ ànɛ̂ ń gbyɛ̂̂hnɛ: Ńmɔ ye gbɩ yõ! Yé tũ yah ń tyí,
yé kɩ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ gbèl wɛ ń tyí. Sé kénkɔ̃ se mɛ nɛ́mírkí
tyí?» 40 Ȁ mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbɑ̏n ànɛ̂ ǹ gbyɛ̂̂hnɛ pè
wɛ̃kɩ. 41 Ǹtɛ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnɩ̀ tɛ̃ tyí, pǎh tɛ̃ sɛ̃ kwlɔ ké
yõ sɛ̃́, à mɛ pè piki yah nɛ, yõ yõ kwâh se mɛ pé tyí ásɔ̂̂ nɩ?
42 Pè mɛ yɛ̃́nkɔ̂ fyénɔ́ yen yɔ́lɛ à kɔ̃. 43 Ȁ mɛ kè syi, tɛ́ kè kɔ
pé yĩ́ yah.
44 Képah náh, à yo pé tyí: «Képah ye lésõ mé yo yé tyí,
máh lésõ mɛ ànɛ̂ yélɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ nɛ ńkɛ̃́, tyi nónó pól-á wɑ̃rkɩ
sah ńmɔ tyí sɔkɔ Moyisi tyi sàhnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ yɩ̀gbɩ̀nɩ̀ sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sé pól-
á kɩ pɩ tũ.» 45 Képah sɔkɔ, à pé lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ tyi dùkù pĩ yĩnnɛ, 46 tɛ́ yo pé tyí: «Kè pɩ, sɔ̃́-á sɔ̏
kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́, Krista-á kɩ yèvyɑ̃hrɩ pɩ ku, tɛ́ kɩ
ǹ syɩ yuku ǹ kúnɔ́ sèpĩ̏n tɔ̃́-ò sɔ̃́lɛ. 47 Ǹmɔ yĩn yõ, Liyel wɛy-á
kɩ yo kɔ̃, à tyah Yerusalɛmɩ fɔ́ɔ́, à kyɩ syɩ kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo
pól tyí nɛ ńkɛ̃́, névye Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃, pè mó tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ
wɛ. 48 Yépi ye pɩ kénɛ tyi tàrfyɔ̀nɔ́lɛ. 49 Tɛ́ ńmɔ sú-á ǹ vyɑ̃h
kɔ̃ nɛ, páh kɩ nɛ̂nɛ yé kɔ̃, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. Ǹtɛ, yépi tɛ̃
wɔ tɛ̃ kwil mɛ̀ sɔkɔ fɔ́ɔ́, yé pɔ tǎhkì wɛ nɛ̂-á kɩ wil yĩ̂nyõ.»

Yesu yɔ̃̌ndɔkɔnɔlɛ yĩ̂nyõ

50 Képah náh, sɔ̃́ yɔ́lɛ, Yesu pè tɛ̃, à yuku pélɛ Betanɩ kwil
tĩ̏nnɛ. Pǎh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, à ǹ gbɑ̏n yɔ̃ yĩ̂nyõ, à sɑ̃m mɔ pé
sɔkɔ. 51 Tɛ́, wǎh mɛ sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à gbɛ wil

pé sɔkɔ, à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yȋ̃nyɔ̃. [52] Tɔ̏ sȁ̃hpú tɛ̃ wɔlɛ, pépi-á à
gbilki tɛ, pè pé syɩ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ pé sɔkɔ.
[53] Tɛ́ gbȋ́mɛgbȋ́, pè náh sɔ̏ mɛ n yah n kwlɔ Liyel wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, n nɛ n mɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki.

Nsyɔ̃-á Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂ wãrkı Yesu tyí sɔkɔ

Yesu nɛ̂-á Liyel Pi núkúnîɛ, ǹmɔ ye wɛynɛ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃nɛ

1 Tyi pól tyah gbı̃́nɛ, nɛ̂-á wɛynɛ,* à lésõ mɛ. À lésõ mɛ
ànɛ̂ Liyellɛ. Liyel ye ǹnɛ. 2 Ǹmɔ ye lésõ mɛ ànɛ̂ Liyellɛ tyah
gbı̃́nɛ. 3 Yı́yı̀n pól mɔ ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ. Yı̀ nónó pól-á mɔ,
sé kèyǎh ńtɛ̃ náh mɔ nɛ́ ǹmɔ náh. 4 Ǹmɔ sɔkɔ ye min n
wɛ. Kénɛ min ye kyòolɛ névye tyı́. 5 Kè mɛ kõ tɛ̃ kyòo fɛ̃́ntû̃
sɔkɔ, tɛ́ fɛ̃́ntû̃ náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ.
6 Képah sɔkɔ, Liyel pɔ dı̃́ yɔ́ tõ, nɛ̂ yı̃n-á Nsyɔ̃nɛ.† 7 Ǹmɔ
ye pɔ kyòo mɛ̀ tyı́ yo wah névye tyı́, nɛ pé pól wɛ sɛ̃ ké
yõ sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ. 8 Ǹmɔ náh sɔ̃̏ kyòo mɛ̀nɛ, ǹtɛ ké tyı́
yónwàh-ǹsah ye sɔ̃̏ à pɔ. 9 Wɛy mɛ̀nɛ, kyòo kègbı ye sɔ̃̏ kélɛ,
nɛ̂-á pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, à pɔ pı kyòolɛ no pól tyı́. 10 Tɛ́ nɛ̂-á
wɛy mɛ̀nɛ, à sɔ̃̏ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Kèkõyɔ̃́ mɔ ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ
sɔkɔ, ǹtɛ képah fyé yõ, kèkõyɔ̃́ névye náh tɛ̃ wɛ à yah pı̃.
11 Ǹ yɛ̃ngbɛ̃́ tyah sɔkɔ ye à pɔ, tɛ́ ǹ no náh à tɛ̃ plɛ. 12 Ǹtɛ
nónó tɛ̃ wɔ-á à tɛ̃ plɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, à tɛ̃́nwɛnɔlɛ pépi kɔ̃ pè pı
Liyel wɛ̃́npı̀lɛ. 13 Ǹtɛ tɔ̃́ sɔkɔ dubi dùkù, képah náh pı wil
gbɛ̃́nsê dékè, képah náh pı névi dyɔ yı̃́ı̃ tɛ̃ sɔkɔ náh pè pı
Liyel wɛ̃́npı̀lɛ dɛ́! Liyel gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ ye pè wɛ.
14 Wɛy ye vi mɔ pı névilɛ à pɔ twah tɛ̃ á wrɔ́. Yɔ̃̏bènɔrı pı́-
ò ye ǹnɛ, ànɛ̂ à mɛ gbı ó ǹ tɔ̂ɔ́. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel Pi núkúnı́nɛ,
á ye ǹ tɔ̃́rı́ wɛ, tɔ̃́rı́ nɛ̂-á à wɛ syi ǹ Sú tyı́. 15 Ǹmɔ tyı́ ye
lésõ Nsyɔ̃ yo tũ léyy nɛ ńkɛ̃́: «Ǹmɔ tyı́ sɔkɔ ye mé lésõ kè
yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnı̂ kı n pɔ n pi ńmɔ tyı́ náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ
dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» 16 Ápi mɛ yɔ̃̏bènɔrılɛ n tɔ̃ n wɛ
n yuku ǹ nı̀gbɛ̀kı̀ tnɔ́nkàhnmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ.
17 Moyisi gbɔ̃̏ yõ ye Liyel ǹ tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃. Ǹtɛ Yesu nɛ̂-
á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ wɔ gbɔ̃̏ yõ sɔkɔ ye yɔ̃̏bènɔrı
ànɛ̂ gbı wɔ wɛ. 18 Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ yı̃́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ǹ
Pi núkúnı́ nɛ̂ tyı́-á yo sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á Liyellɛ, tɛ́ mɛ Sú Liyel
tnɔ̂, ǹmɔ ye Liyel dùkùlɛ á wɛ̃kı.

---

* **1:1** 1.1 - Wɛy nɛ̂ tyı́-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Pı́dı̃́ Yesu ye. Légbı̃́nɛ à náh tɔ̃nı̀ sɔ̃̏ mɛ pı névilɛ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.14. † **1:6** 1.6 - À wil Nsyɔ̃ 1.42 ànɛ̂ Nsyɔ̃ 21 tyı́ sɔkɔ, Nsyɔ̃ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ, yâh fyɔ̀ Nsyɔ̃ yı̃n wɛ wá̃rkı́nsàhnɔ́lɛ ńyãh sɔkɔ, wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃ ye pè n ye.

Wèlnwı̏lkı̏-ò Nsyɔ̃-á ǹ gblɔ̌y tyí dùkù yo wah sɔ̃́

[19-20] Nsyifunɔ yɔ̏tãm lésõ Yerusalɛmɩ kwil sárká
syínwı̏lkı̏pu, ànɛ̂ Levi yı̏kı̏ névye yísyó tõ Nsyɔ̃ tyí, pè
kyɩ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á péwɔlɛ nɩ? Nsyɔ̃ náh
yahle ké yónɔ́lɛ pé tyí dɛ́! À̋ kè yo dal mɔ pé tyí pnɛ́yy pé
pól yı̃́ yah nɛ, péwɔ náh Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. [21] Képah
sɔkɔ, pè mɛ nɛ, ǹtɛ nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ? Ǹkɛ̃́ ńmɔ se Yelilɛ‡
nɩ? Nsyɔ̃ mɛ pè syah nɛ, ǹmɔ náh péwɔlɛ. Pè nɛ, ǹtɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò§ nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi, ǹmɔ se ǹnɛ nɩ? À̋ mɛ nɛ
ɔ̃ɔ̃-á. [22] Képah tɛ̃nɛ, pè nɛ, ǹtɛ ǹmɔ tɛ̃ se nɛ nɛ̂ ó-á pélɛ nɩ?
À̋ kè yo pé syah pé kɔ̃ pé kyɩ wɛ yo pé tɔ̃́pú tyí kɛ̀. Ǹkɛ̃́ sɔ̃́
se à kɩ yo ǹ gblɔ̌y tyí sɔkɔ nɩ? [23] Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ mɛ nɛ:
«Ǹmɔ tyí ye lésõ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò Yesayi yo sah ǹ wɛy
sɔkɔ nɛ,
ǹnî yı̃́npɔ̃́-á mɛ n dɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yé wɛ̃kı̀ tõ sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yı̃nnɛ!›»*

[24] Ǹtɛ nónó-á sɔ̏ pè tõ Nsyɔ̃ tyí, Farisi wɛ̃kı̀ kɔ́pú ye sɔ̏ pélɛ.
[25] Pè tõ à piki yah nɛ, ǹmɔ-à ńkɛ̃́nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ,
képah náh pɩ Yelilɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-òlɛ, ǹtɛ
kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ nɩ? [26] Képah
sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Ǹmɔ tɛ̃ wɔ mɛ nolɛ n wel n wilki ni
sɔkɔ, ǹtɛ ǹnî mɛ yépi wrɔ́, nɛ̂-á yé náh ǹnɛ n pnɛ. [27] Ǹmɔ
kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh
mnɔ fyé dɛ́nmɔnɔlɛ.» [28] Kénɛ tyi pól sɔ̏ pɩ Betani kwil sɔkɔ,
Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki
nolɛ ni sɔkɔ.

Tyîpêl tɛ̃nyɔ̏-òlɛ

[29] Ké ɗı̃ndallɛ, Nsyɔ̃-á Yesu wɛ à mɛ n pi ǹ tnô, à nɛ ńkɛ̃́:
«Yé yah, Liyel-á képɔ́píkı̏† nɛ̂ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ névye tyípêl
tɛ̃ yõ yı̃nnɛ, ǹmɔ ye yɔ̀. [30] Ǹmɔ tyí sɔkɔ ye mé lésõ kè yo
nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ n pɔ n pi ńmɔ tyí náh, tɛ́ à mɛ tɛ tɛ́ ńmɔ
dubi, képah ye à kal ńnɛ.›» [31] Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ náh lésõ ǹnɛ n
pnɛ. Ǹtɛ yáh wɛ mé pɔ wèlnwı̏lkı̏nɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, ǹ dùkù
ye mé Yisrayel tãnnɛ n wɛ̃kɩ.»
[32-33] Nsyɔ̃ tyíyókè mè yo Yesu tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńnɛ nɛ mé wèlnwı̏lkı̏nɔ́lɛ n pɩ ni sɔkɔ, à lésõ yo ń

---

‡ **1:21** 1.21 - Yelilɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò ye lésõ ǹnɛ, tɛ́ à pɔ à yõ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyõ. Kè mɛ yónɔ́lɛ Malaki 3.23 sɔkɔ nɛ, wǎh kɩ ǹ syɩ pɔ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ pɔ́nɔ́ tyi tõ sah. Képah ye Nsyifunɔ kɔ̃ pè Nsyɔ̃nɛ n piki n yah nɛ Yeli se ǹmɔlɛ nɩ? § **1:21** 1.21 - Nsyifunɔ gbɔ̏ sàhnɔ́ sɔ̏ mɛ Tɔ̃́nyonɔ sɛ́bɛ́y 18.15-22 wɛy yõ sɔkɔ nɛ, Liyel-á kɩ ǹ tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò tɛkɩ mɔ n pi Moyisi tyí kɔ̃lɛ. * **1:23** 1.23 - Yah n tɛ Yesayi 40.3. † **1:29** 1.29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 12.3.

tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wáh kɩ Liyel Mirki wɛ kè tiki pɔ tɛ̃ nɛ̂ yõ, ǹmɔ
ye kɩ névyelɛ n wel n wilki Liyel Mirki sɔkɔ.› Ǹmɔ ńtɛ̃ náh
lésõ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ mé pɔ Liyel Mirki wɛ kè wil yȋnyõ à n
tiki n pi kèpíkípíkí tyɩ́ kɔ̃lɛ, à pɔ tɛ̃ ǹ yõ. 34 Mé ye kè wɛ yɩ̃́nɛ.
Képah ye mé kélɛ n yo n dal mɔ nɛ, Liyel Pɩ́ɗɩ̃́-á ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ.»

Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́gbrolɛ

35 Tɛ́ ɗĩndallɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ
nɛ́pȋ nímí yísyɔ́lɛ. 36 Wǎh Yesu wɛ à pɔ n sɔkɔ à nɛ ńkɛ̃́: «Yé
yah képɔ́píkȉlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ.» 37 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyɔ̃ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nímí nɔ́pi-á ǹ wɛy mɛ̀ noh sɛ̃́, pè kõ Yesu náh.
38 Yesu-á vi yah tɛ́ pé wɛ pè mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à pè piki yah nɛ,
kwâh nɛ̂ se pè n yah n kɔ̃ nɩ? Pè mɛ à ye Wrabilɛ, nɛ̂ kɔ́r-á
kwɔ́-ò ɗɩ̃́nɛ. Tɛ́ à piki yah nɛ, ǹ twáhntɛ̃̀-ǹsah se mɛ ńyɑ̃h
sɔkɔ nɩ? 39 Á mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, pè pɔ, pǎh kɩ kyɩ kè wɛ. Pè mɛ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ kyɩ ǹ twáhntɛ̃̀-ǹsah wɛ lɛ́rɩ́nɔ́ gbɑ̃m-ò kénkɔ̃ sɔkɔ.‡
Képah sɔkɔ, pè mɛ wũ ǹ tyɩ́, à lésõ gbȉyȉkȉ tɛ́y pɩ.

40 Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pȋ nímí nónó-á sɔ̃̀ ǹ wɛy noh tɛ́ Yesu
sɔ̃̀ tɛ̃, pé sɔkɔ núkú yɔ́ yĩn ye Andrelɛ. Simo-Pyɛrɩ yṹnpi ye
sɔ̃̀ ǹnɛ. 41 Andre-á yal nɛ́npɔ́, kénɛ Simo-Pyɛrɩ tyɩ́ ye à kyɩ
wil gbennɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ nɛ́nkyɩ́ɗɩ̃́nɛ, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Ápi
Krista wɛ.» Krista kɔ́r ye Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 42 Képah
sɔkɔ, à Simo tɛ̃ yuku Yesu tyɩ́. Yesu-á Simo wɛ, à à yah, tɛ́
yo ǹ tyɩ́ nɛ, Nsyɔ̃§ pɩ́ɗɩ̃́ Simo-á ǹnɛ, tɛ́ páh kɩ yĩn yɔ́ dyɩ à kɔ̃
Sefasɩlɛ. Wâh noh nɛ Sefasɩ-á, ké kɔ́r ye légbɩ̃́lɛ. Kénɛ yĩn
ye tɔ̃ pè n ye Pyɛrɩlɛ.

43 Ké ɗĩndallɛ, Yesu kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ yuku Kalile
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. Wǎh Filipi wɛ, à yo ǹ tyɩ́ nɛ, à pé sɔ̃̀ tɛ̃.
44 Betisayida kwil nɛy ye sɔ̃̀ Filipilɛ. Kénɛ kwil tɑ̃n ye sɔ̃̀
Andre ànɛ̂ Pyɛrɩ tɔlɛ. 45 Képah náh, Filipi kyɩ wil Natanayɛlɩ
tyɩ́, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́: «Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃̀ntɔ̃̀
syɩ́nyopu-á nɛ̂ tyɩ́ yo sah, á ye à wɛ. Nsyosɛfu pɩ́ɗɩ̃́ Yesu ye.
Á n wil Nasarɛtɩ kwil.» 46 Wǎh yo sɛ̃́, Natanayɛlɩ à syah nɛ,
kwáhgbɩ́ se kɩ fɛ̃ wil Nasarɛtɩ kwil sɔkɔ nɩ? Filipi mɛ yo ǹ
tyɩ́ nɛ, à pɔ n yah. 47 Képah sɔkɔ, Yesu-á Natanayɛlɩ wɛ à n
pi ǹ tnɔ̂, à nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel nɛy tɔ́tɔ́-á yɔ̀, nɛ̂-á yɩ̃́nvȉ náh mɛ
ǹ sɔkɔ póllɛ. 48 Natanayɛlɩ mɛ nɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ se à pĩ pélɛ

‡ **1:39** 1.39 - Gbɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Nsyifunɔ lɛ́rɩ́ yɑ̃h dùkù sɔkɔ, mɛ́ndwɔ̌ gbɩ̃́ (16 h) kénkɔ̃ tyɩ́ ye pè n yo. Tɛ́ Wrome tɑ̃n wɔ lɛ́rɩ́ yɑ̃h dùkù sɔkɔ, pɔ̃̄y tɔ̃ gbɩ̃́ tyɩ́ ye pè n yo.

§ **1:42** 1.42 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

nɩ? Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, Filipi-á pópó ǹnɛ n ye, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏
à mɛ sènsóké séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ yah. 49 Képah
sɔkɔ, Natanayɛlɩ mɛ nɛ: «Kwɔ́-ò ɗɩ̃́, Liyel Píɗɩ̃́ ye álɛ. Ɓ́wɔ
ye Yisrayel tãn yɔ̏tɛ̃nɛ.» 50 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ à syah nɛ,
páh yo ǹ tyí nɛ páh sɔ̏ mɛ ǹnɛ n yah, gbɩ̃́ nɛ̂-á à mɛ sènsóké
séswɔ̂ sɔ̏ sɔkɔ, képah kó à kɔ̃ à sɛ̃ pé yɔ̃ nɩ? Ǹtɛ ǹ yɩ̃́-á kɩ
tɔ̃ n tɛ̃ n pi tyí-ǹgbnɔ yɔ̃ kɩ kal nɔ́pilɛ. 51 Tɛ́ tɔ̃ ǹ syɩ yo pé
tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ yɩ̃̂nyɔ̃ wɛ
yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̏npɩbɩ kɩ mɛ n dɔkɔ, tɛ́ kɩ n tiki Névi
Píɗɩ̃́* yɔ̏tah sɔkɔ.»

2

Fúr syáh nɛ̂-á syah Kana kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ké sèpɩ̏n tɔ̃́-ò sɔ̃lɛ, fúr syáh yɔ́ sɔ̏ mɛ n syah
Kana kwil, Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Yesu yɩ̃́ sɔ̏ mɛ ké sɔkɔ. 2 Tɛ́
pè sɔ̏ mɛ Yesu tɔ ye ké sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ tɔ̏ sɩ̃́hpúlɛ. 3 Pǎh mɛ fúr
syáh mɛ̀ sɔkɔ, ɗɩ̏vɛ̃ pɔ tɛkɩ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu yɩ̃́ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, ɗɩ̏vɛ̃-á mɛ tɛkɩ no tyí dɛ́! 4 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, kwâh nɛ̂
se à n yah n kɔ̃ pé tyí nɩ? Pé gbɩ̃ náh tɔ̃̀nì sɛ. 5 Képah sɔkɔ,
ǹ yɩ̃́ mɛ yo ɗɩ̏vɛ̃ díbípú tyí nɛ, wàh kɩ fyɔ̀ pɔ tyi nónó yo pé
tyí, pè sé pól pɩ. 6 Tɛ́ dyêh yɩ̃̏hnpní kénúkò sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ
gblɔ̌y tɔ̃̀nsàhnɔ́* yɩ̃nnɛ à yɩ̃nɛ pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ. Sé núkú
núkú pól sɔ̏ mɛ lítírnɔ́ lèkwɛ̌kwɛ kénkɔ̃lɛ. 7 Dǒ Yesu mɛ yo
pé tyí nɛ, pè ni mɔ pní nɔ́pi yɩ̃́yɩ̃lɛ. Pè mɛ ni mɔ sé yɩ̃́yɩ̃lɛ.
8 À mɛ nɛ, núkúnúkú pè tãh kyɩ tyi yah wàh-ò ɗɩ̃́ kɔ̃. Pè mɛ
tãh kyɩ à kɔ̃. 9 Képah sɔkɔ, tyi yah wàh-ò ɗɩ̃́-á kè wɔ yah, kè
sɔ̏ mɛ vi mɔ pɩ ɗɩ̏vɛ̃nɛ, tɛ́ à náh sɔ̏ mɛ kénɛ ɗɩ̏vɛ̃ wɩ̏l-ǹsah
pɩ̃. Ǹtɛ ɗɩ̏vɛ̃ díbípú nónó-á sɔ̏ di mɔ yɔlɛ, pépi wɔ sɔ̏ ké wɩ̏l-
ǹsah pɩ̃. Képah sɔkɔ, ɗɩ̃́ mɛ fúr pí-ò ɗɩ̃́ ye, 10 tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
no pól-á ńkɛ̃̌nɛ ɗɩ̏vɛ̃ pènɛ̀kì ǹgbò dibi. Névye-à wɔ kè syɔ̃
pé sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, nɛ̂-à mɛ nɔ́nyɩ̃́-ńkɛ̃̌nɛ, pè n pyě képah dibi.
Ǹtɛ ǹmɔ pyě ɗɩ̏vɛ̃ pènɛ̀kì tɛ̃̀ wɔ koh sah à pɔ nɔ yɩ̃̌nkɔ̃ gbɩ̃́
tyí nɩ?
11 Képah ye pɩ Yesu gbɩ̌l tyípíní gbennɛ, à ǹ tɔ̃̌rí wɛ̃kɩ. Kǎh
pɩ sɛ̃́, ǹ tɔ̏ sɩ̃́hpú mɛ gbah sɛ̃ ǹ yɔ̃. À gbɩ̌l mɛ̀ pɩ Kana kwil,
Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 12 Képah náh, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ yɩ̃́, ànɛ̂ ǹ

* 1:51 1.51 - Yesu-à Névi Píɗɩ̃́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. * 2:6 2.6 - Dyêh yɩ̃̏hnpní ànɛ̂ gblɔ̌y tɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo Liyel yah sɔkɔ yò, Nsyifunɔ ńkɛ̃̌nɛ ni mɔ n sah kénɛ yɩ̃̏hnpní sɔkɔ, tɛ́ pàh wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah náh pɩ, pàh n tyah yɔ̃ke yɔ̃́nɔ́lɛ, pě pé gblɔ̌y kãm n wel sépi ninɛ, ǹ pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah Liyel yah.

yɛ̃́npyé, ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tiki yuku Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ.
Tɛ́ sèpɩ̃̀n kwéy ó ye pè pɩ nɛ́npɔ́.

Gbɔ̀yĩbɩ yɛ̃́nînwɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

13 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̃̀ mɛ de n tɛ sɛ̃́, Yesu mɛ
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. 14 Wǎh kyɩ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, à kyɩ nɛ n yah gbɔ̀yĩbɩ mɛ gbɔ̀lɛ n yĩ ké sɔkɔ.
Túkù mɛ nyehlɛ n yãm, túkù mɛ képyɛ́nɩ̀nɛ n yãm, túkù
mɛ kèpíkípíkínɔlɛ n yãm, tɛ́ túkù tɔ mó mɛ pɔ pé pɔ́ duke
dukenɔ mɔ sah tàbǎlnɔ́ yõ, mɛ sélɛ n sah n tũ. 15 Képah
tɛ̃̀nɛ, Yesu mnɔ yísyɔ́ pɩ yèfõhlɛ, tɛ́ gbɔ̀yĩbɩ nɔ́pi pól yĩni
wilki kélɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à tahlɩ pé képyɛ́nɩ̀ ànɛ̂ pé
nyeh tyɩ́. Tɛ́ pɔ́ sàhntũ̀pu tàbǎlnɔ́ tu wilki mɔ, pé pɔ́nɔ́ kɔ̃ sè
kwɛ. 16 Képah sɔkɔ, tɛ́ yo kèpíkípíkínɔ yɛ̃̀mpu tyɩ́ nɛ, pè sè
pól tɔkɔ n yal ásɔ̃̂. Pè káh pé Sú Liyel gbôlɛ n pɩ gbɔ̀ yɩ̃́-ńsah
gbôlɛ. 17 Wǎh fyɔ̀ képah yo, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú dyɔ núkú to kõ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y fɩ̃́ yɔ́ tyɩ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á kè mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ
ńkɛ̃́:
«Liyel, á wɔ̀kɔ̀ tyɩ́ nɔ yɩ̃̃́ ń tyɩ́, fɔ́ɔ́ ké tyɩ́ sõnɔ n pɩ ń ko ko
tɛ̃̀nɛ.»†
18 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm Yesu syah nɛ, gbɩ̃̌l tir nɛ̂ se
à kɩ fɛ̃ pɩ, nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, yĩ mɛ̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀-á mɛ ǹ tyɩ́ nɩ?
19 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ pè syah nɛ ńkɛ̃́, pè Liyel ní-ńsah gbô
mɛ̀ sɔ, páh kɩ kè tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ sɔkɔ. 20 Wǎh képah yo
sɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ, è, gbô nɛ̂nɛ mɔ ye tikininí pɔ́
kénúkò sɔkɔ, ǹmɔ kɩ pɔ képah tɔ̃ mɔ sèpɩ̃̀n tɔ̃́nɩ̀ ó sɔkɔ nɩ?
21 Ǹtɛ Liyel ní-ńsah gbô nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̃̀ Yesu n yo, képah ye kɩ
sɔ̃̀ n pɩ n pi ǹ wil gbɛ̃̀nsêlɛ. 22 Képah náh, Yesu-á pɔ ku tɛ́
yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú dyɔ to kõ nɛ wǎh lésõ kè yo
sah. Képah sɔkɔ, pè sɛ̃ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yõ sɔkɔ, tɛ́ sɛ̃ Yesu
wɛlɔ yónsàhnɔ́ tɔ yõ.

Yesu névye pól fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ

23 Tɛ́ Yesu-á sɔ̃̀ mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́
syáh mɛ̀ syáh-ńsah, à sɔ̃̀ mɛ gbɩ̃̌l tyilɛ n pɩ névye mɛ n yah.
Kǎh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ. 24 Ǹtɛ Yesu sɔ̃̀ mɛ pé pól
fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ. Képah ye, ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ pé yõ.
25 À névi nɩ kèdùkùlɛ n pnɛ. Képah ye, à pɔ névi kèdùkù tɛ̃
yo ǹ tyɩ́, ké yétɔ̃̂ náh sɔ̃̀ mɛ ǹ tyɩ́.

---

† **2:17** 2.17 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10.

3

Yesu ànɛ̂ Nikodɛmɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

[1] Nsyifunɔ sɔkɔ, yɛ̃́ntɛ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Nikodɛmɩnɛ. Ɛ̀
sɔ̃̀ mɛ Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú sɔkɔ. [2] Sõ yɔ́ lékɑ̂̃hnɛ, à kyɩ wil Yesu
tyí, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ kwɔ́-ò ɗɩ̃́, gbɩ̌l tyi nónó-á ǹmɔ n pɩ yɔ̀, ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sɛ̃́nknɔlɛ nɛ n pɩ n pi, nɛ́ Liyel náh mɛ tɛ̃̀nɛ.
Képah-á, páh pĩ nɛ ǹmɔ-á kwɔ́-òlɛ, nɛ̂-á Liyel tɛkɩ mɔ. [3] Yesu
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, nɛ́ tɛ̃ náh tõ dubi késɑ̃́nnɛ.»
[4] Képah sɔkɔ, Nikodɛmɩ nɛ, ǹtɛ névi wàhnmɔntɛnɔ náh, sɔ̃́
se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ? Ɛ̀ se kɩ fɛ̃ ǹ syɩ de ǹ yʊ̃́ fɔkɔ sɔkɔ, kɩ
tõ dubi kɛ ní-òlɛ nɩ? [5] Yesu mɛ tõ yo ǹ tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo á tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rí
sɔkɔ, nɛ́ tɛ̃ náh tõ dubi ni, ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. [6] Névi nɛ̂-
à dubi névi tyí, névi ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, Liyel Mirki n nɛ n mɛ tɛ̃ sɔkɔ. [7] Káh n yɛ kè á gbɑ̃̀n
du, máh sɔ̃́npɩlɛ yo á tyí nɛ, yáh yĩnɛ yé tõ n dubi késɑ̃́nnɛ.
[8] Ńyãh-à yɑ̃́hkí dyɔ, nɛ́npɔ́ ye kè n nɛ n pɩ n yuku. Ɛ́ kɩ ké
pínɔ́ yɩ̃́nɛ n nohnɩ, tɛ́ á náh n pĩ n pi ńyãh sɔkɔ-á kè wil,
ànɛ̂ kǎh n yuku ńyãh. Névi nɛ̂-à dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃
tɔ tyí n nɛ n mɛ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ.»

[9] Wǎh yo sɛ̃́, Nikodɛmɩ tõ nɛ, sɔ̃́ se képah kɩ fɛ̃ pɩ nɩ?
[10] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ɛ́wɔlɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò ǹgbɛ̃nɛ
Yisrayel sɔkɔ, tɛ́ á náh képahlɛ n pnɛ nɩ? [11] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ,
mé kélɛ n yo á tyí nɛ, áyáh nɛ̂nɛ n pnɛ, képah tyí-á à n nɛ
n yo. Ɛ́yáh nɛ̂ wɛ, à n pɩ képah tyí yónwàhpulɛ. Ǹtɛ yé náh
mɛ sélɛ n fɛ̃ n syi. [12] Mâh sétáh yõ tyilɛ n yo yé tyí tɛ́ yé
náh mɛ sɛ̃ sé yõ, mâh pɔ yɩ̂̃nyõ tyilɛ n yo yé tyí, yé kɩ pyě fɛ̃
sɛ̃ sépi yõ sɔ̃́? [13] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh dɔkɔ kyɩ yah yɩ̂̃nyõ sɔkɔ, à
wil Névi Píɗɩ̃́ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á wil yɩ̂̃nyõ à tiki pɔ. [14] Sɔ̃́-á
lésõ Moyisi wahy kètò pɩ yésãhrɩlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,* à dɔkɔ mɔ
sah dahnɩ yõ, Névi Píɗɩ̃́ tɔ yĩnɛ à dɔkɔ mɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ. [15] Képah
sɔkɔ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹ yõ, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. [16] Yah, kèkõyɔ̃́
névye tyí ye kah nɔ Liyel tyí, képah ye à ǹ Pi núkúní tɛkɩ
mɔ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ tyí káh yɩkɩ, ǹtɛ tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ. [17] Liyel tɛ̃ wɔ náh ǹ Píɗɩ̃́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ nɛ,
à pɔ lékàhlɛ névye kõ pé tyípêl yĩnnɛ dɛ́! Ɛ̀ ye à tɛkɩ mɔ
nɛ, kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. [18] Névi nɛ̂-à
sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃ wɔ náh tõ n tuke n pi. Ǹtɛ nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ
ǹmɔ yõ, tukey syɩkɩ tɛ tɛ̃ yõ, wǎh sɔ̃́npí yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel

* **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-9.

Pi núkúní yõ. 19 Tukey mɛ̀ wɛ yɔ̀: Kyòo ye pɔ kèkõyɔ̃́, tɛ́
névye tyíípíɩnɔ́-á pɩ tyíítúkúnǹɛ sɛ̃́, fɛ̃́ntṹ tyí nɔ kal pé tyí
kyòolɛ. 20 Névi nɛ̂-à tyíítúkúnǹɛ n pɩ, kyòo tyí náh n nɔ tɛ̃
tyí gbógbó. Tɛ̃ n pĩ nɛ páh kɩ pɔ kyòo yah, pé tyíítúkúnǹ
pínɔ́-á kɩ wil mɔ kwèyy. Képah ye, à náh n pɔ kyòo yah
sɔkɔ. 21 Ǹtɛ névi nɛ̂-à gbɩ wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, ǹmɔ n pɔ kyòo yah
sɔkɔ. Ȁ n nɛ n mɛ ké tyí nɛ, no pé tyíípíɩnɔ́ wɛ pnɛ́yy sépi
nónó-á mɛ n pɩ Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.»

Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo Yesu tyí sɔkɔ

22 Képah náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú pɔ tɛ̃ yah Nsyude
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. 23 Tɛ́
ni-á sɔ̃̀ mɛ dò Yɛno kwil sɔkɔ sɛ̃́, képah ye Nsyɔ̃ tɔ mó mɛ
wèlwǐlkǐnɔ́lɛ n pɩ nɛ́npɔ́. Névye sɔ̃̀ mɛ n pɔ n pɔ ǹ tyí, à
kɔ̃ à pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy Salimi
kwillɛ. 24 Légbĩ́nɛ, pè náh sɔ̃̀ tɔ̃́nì Nsyɔ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ.
25 Képah sɔkɔ sõ yɔ́lɛ, yékɑ̂̃b yɔ́ de Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú ànɛ̂
Nsyifu yɔ́ wrɔ́, pé gblɔ̃̌y tɔ̃ n sah dùkù tyí yõ, à yĩnɛ pé
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. 26 Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyɔ̃ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ Nsyɔ̃ nyáh
sõ kyɩ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, pé kwɔ́-ò ɗĩ́, ɗĩ́ nɛ̂-á lésõ ǹnɛ Nsyurdɛ̃
yɔ́nkahnɩnɛ, tɛ́ à ǹ tyílɛ n yo pé tyí kɛ̀; à yah, ǹ tɔ-á mɛ
yuku névyelɛ n wel n wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ no pól-á mɛ pé yah
mɔ ǹmɔ tĩ̀nnɛ. 27 Ǹtɛ Nsyɔ̃ mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́ Liyel
náh yĩ́n-ńsah nɛ̂nɛ névi kɔ̃, tɛ̃ se kɩ fɛ̃ kè wɛ? 28 Yépi ńtɛ̃ ye
ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ máh lésõ kè yo dal mɔ yé tyí nɛ ńmɔ náh
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹ tɛ̃̀ntɔ̃̀ ó-á mé pɔ pí-ńsah ǹ yahlɛ.†
29 Yé yah, nɛ̂ tyí-á sépíllɛ, ǹ pɛ ye. Tɛ́ pɛ mɛ̀ kóɗĩ́ n mó nɛ
n mɛ pɛ mɛ̀ tnɔ̂. Kóɗĩ́ mɛ̀-à pɛ mɛ̀ wɛ nìvìnì sɔkɔ, kè n pɩ
nìvìnì ǹgbɛ̃̀nɛ ǹ tyí. Sɛ̃́nkɔ̃ nìvìnì ye ńmɔ sɔkɔ. Ń nɩ mɛ vɩ
syɩ ké yĩ̀n tyí. 30 Wãn yĩnɛ kè nɛ n mɔ ǹmɔ yĩn wĩ̀lnɔ́ yõ,
kwâh mó nɛ n wilki ńmɔ tyí sɔkɔ.
31 Névi nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ ye no pól yõ. Tɛ́ névi nɛ̂-á
mɛ sétáh mɛ̀ yõ, sétáh mɛ̀ névi ye ǹnɛ. Sétáh mɛ̀ yõ tyi ó ye
ǹmɔ kɩ fɛ̃ n yãh dò. Ǹtɛ, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ, ǹmɔ mɛ no pól
yõ. 32 Wǎh tyi nónó wɛ, tɛ́ tyi nónó noh, sépi tyí ye à n yo n
wah, tɛ́ nɛy náh mɛ ǹ wɛy fɛ̃ syi. 33 Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ wɛy fɛ̃ syi, tɛ̃
mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ tɔ́tɔ́ nɛ gbɩ-á Liyel wɛynɛ. 34 Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel
tɛkɩ mɔ, à ǹ Mirkilɛ à kɔ̃ yĩ̃́. Liyel wɛy ye à n nɛ n yo. 35 Sú
Liyellɛ, ǹ Píɗĩ́ tyí nɔ ǹ tyí. Képah ye à tyi pól dahbɩ ǹmɔ

---

† **3:28** 3.28 - Yah n tɛ Malaki 3.1.

gbɔ̀̃. 36 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Pídɪ̃́ yɔ̃, tɛ̃ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́
névi nɛ̂-à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yɔ̃, tɛ̃ náh kénɛ min wɛ n pi. Liyel
pèkè kɩ mɛ tɛ̃ yɔ̃ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́.»

4

Yesu ànɛ̂ Samari pi yɔ́lɛ

1-3 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú sɔ̀̃ noh nɛ Yesu-á mɛ tɔ̀̃
sɑ̃́hpúlɛ n wɛ, mɛ pélɛ n wel n wilki ni sɔkɔ à kal Nsyɔ̃nɛ.
Tɛ́ Yesu ńtɛ̃ náh sɔ̀̃ n wel n wilki névyelɛ ni sɔkɔ ǹ gblɔ̌y
dɛ́, ǹ tɔ̀̃ sɑ̃́hpú ye sɔ̀̃ n pɩ ké tɔ̀̃lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu-á pɔ
képah yónɔ́ noh gbɪ̃́ nɛ̂nɛ, à yal Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ ànɛ̂ ǹ
tɔ̀̃ sɑ̃́hpúlɛ, à ǹ syɩ n yuku Kalile gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 4 Tɛ́ képah
wɔ sɔkɔ, à sɔ̀̃ yɪ̃nɛ à Samari gbɛ̃̌nyah kɔ kah. 5 Wǎh n yuku,
à kyɩ yɪ̃ni tɛ̃ Samari kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Sikarlɛ. Kénɛ kwil
mɛ Nsyosɛfu swɑ̃h tnɔ̂, nɛ̂-á lésɔ̃ ǹ sú Nsyakɔbɩ à kɔ̃. 6 Tɛ́
Nsyakɔbɩ kwlɛ̀y sɔ̀̃ mɛ nɛ́npɔ́. Yesu-á wil kɔ́lɔ́ sɔkɔ tɛ́ kwlɔ,
à sɔ̀̃ mɛ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ kénɛ kwlɛ̀y yɔ̃. Tɛ́ gbɪ̃ sɔ̀̃ mɛ yɔ̀̃tah sírr
kénkɔ̃ sɔkɔ.
7 Képah sɔkɔ, Samari pi yɔ́-á pɔ yɔ dí-ńsah, Yesu mɛ à syah
nɛ à ninɛ pé kɔ̃ pé wɔ. 8 Tɛ́ légbɪ̃́nɛ, Yesu tɔ̀̃ sɑ̃́hpú sɔ̀̃ mɛ
sɔkɔ yɔ̃ke yáhndwe-ńsah kwil nɩyɔ̃́. 9 Képah sɔkɔ, Samari
pi mɛ à syah nɛ, kè se pɩ sɔ̃́ tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, à kɩ pɔ wɔ
wɔ ninɛ n ni péwɔ Samari nɛy tyí nɩ? Kègbɩ tɛ̃ yɔ̃ Nsyifunɔ
náh ńtyɪ̃́nɔ sɔ̀̃ n pɩ n soh wɛ̃ tyí ànɛ̂ Samari tɑ̃nnɛ. 10 Wǎh
yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂nɛ névilɛ n kɔ̃, wâh
sɔ̀̃ mɛ kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɪ̃ nɛ́dúkú nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀, áwɔ
ye náhkɩ sɔ̀̃ ni wɔ wɔ ninɛ ǹ tyí, tɛ́ à náhkɩ ninɛ ǹ kɔ̃ nɛ̂-á
minnɛ névilɛ n kɔ̃.» 11 Képah sɔkɔ, pi nɛ pé yɔ̀̃tɛ̃, kwlɛ̀ndɪ̀kɪ̀
náh mɛ ǹmɔ tyí, tɛ́ kwlɛ̀y-á mó tɔ̃ mɛ súkúlínɔ́lɛ, à se náhkɩ
sɔ̀̃ wɛ ńyɑ̃h kénɛ ninɛ nɩ? 12 Ǹkɛ̃ pépi náh nɛy Nsyakɔbɩ
nɛ̂-á pé kɔ̃ kwlɛ̀y mɛ̀nɛ, tɛ́ ké ni wɔ sɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɪ̀lɛ, à
tahlɩ ǹ yípɛ̂y tyí, ǹmɔ se kal Nsyakɔbɩ mɛ̀nɛ nɩ? 13 Yesu mɛ
nɛ: «Névi nɛ̂-à kwlɛ̀y mɛ̀ ni wɔ, níkɪ̀ kɩ tɔ̃ pɔ tɛ̃ tɛ̃. 14 Ǹtɛ
ńmɔ-à ninɛ névi nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃-à kè wɔ, níkɪ̀ náh tɔ̃ tɛ̃ tɛ̃ n yah n
pi póllɛ. Kè kɩ n pɔ n mɔ lègbèr tyí kɔ̃lɛ tɛ̃ sɔkɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ n kɔ̃.»* 15 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ pé yɔ̀̃tɛ̃, à pé kɔ̃
kénɛ ninɛ, níkɪ̀ kɔ̃ kè káh tɔ̃ pélɛ n tɛ̃, ànɛ̂ pé káh tɔ̃ pɔ ásɔ̂̃
yɔ tɛ̃ di yɪ̃nnɛ.
16 Wǎh yo sɛ̃́, Yesu mɛ nɛ, à kyɩ ǹ pɛ ye pè pɔ ásɔ̂̃. 17 Képah
sɔkɔ, pi nɛ pɛ náh mɛ pé tyí. Yesu mɛ nɛ, gbɩ-á à yo nɛ pɛ

* **4:14** 4.14 - Yah n tɛ Nsyeremi 2.13.

náh mɛ pé tyí. 18 Pɛbɩ nɛ́pɩ̂ kwâl tyí-á à tɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ nɛ̂ tyí-
á tɔ̃ ǹnɛ núkúnúkú yɔ̀, gbɩ-á à yo, ǹ pɛ náh ǹnɛ. 19 Képah
tɛ̃nɛ, pi mɛ yo Yesu tyí nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, páh kè kyɔmɩ wɛ nɛ,
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ. 20 Ŋ́kɛ̃́ pépi náh tãn-á Liyellɛ n
gbilki ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ yɔ̃lɩ mɛ̀ yõ yàhàh.† Ŋ̀tɛ pépi
Nsyifunɔ wɔlɛ, pépi n nɛ n yo nɛ, Liyel-á yĩnɛ à nɛ n gbilki
ńyãh sɔkɔ, nɛ́npɔ́-á mɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ yo pi tyí nɛ: «Sɛ̃ ń yõ. Sõ yɔ́ mɛ n pi, nɛy náh tɔ̃ pɔ Sú
Liyel gbilki n pi yɔ̃lɩ mɛ̀ yõ, képah náh pɩ, Yerusalɛmɩ ńtɛ̃
sɔkɔ. 22 Yépi Samari tãnnɛ, yě Liyellɛ n gbilki tɛ́ yé náh ǹnɛ
n pnɛ. Ŋ̀tɛ ápi Nsyifunɔ tyí ye Liyel syɔ̃ à pwáhnmɔnɔlɛ n
kɔ̃. Képah ye á ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ ǹnɛ gbilki. 23 Ŋ̀tɛ gbĩ yɔ́ mɛ n
pi, nɛ̂-á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye Sú Liyel
gbílkípú kègblɔ kɩ ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ànɛ̂ gbɩ
wɛ̃kì yõ. Gbílkínɔ́ mɛ̀ dùkù pípú névye ye Sú Liyel n nɛ n
yah n kɔ̃. 24 Liyellɛ, Mirki ye ǹnɛ. Képah ye, nónó-á ǹnɛ
n gbilki, pè yĩnɛ pè ǹnɛ n gbilki ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ gbɩ
wɛ̃kì yõ.» 25 Képah sɔkɔ, pi à syah nɛ, páh pĩ nɛ Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔ-á kɩ n pɔ n pi, nɛ̂-á pè n ye Kristalɛ. Ŋ̀mɔ-à pɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, wǎh kɩ pɔ tyi pól dùkù yo wah pé tyí. 26 Yesu mɛ
nɛ: «Ŋ̀mɔ ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á n yo n mɔ á tyí yɔ̀.»

27 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú mɛ pé syɩ pɔ de.
Tɛ́ pǎh pɔ à wɛ à mɛ n yãh ànɛ̂ pilɛ sɛ̃́, kè pé gbɛ̃̀n du.‡ Ŋ̀tɛ
pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi à piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se à n yah n
kɔ̃ pi mɛ̀ tyí, képah náh pɩ, tir nɛ̂ se à n yo ǹ tyí nɩ? 28 Képah
tɛ̃nɛ, pi ǹ ni pĩ́n sah nɛ́npɔ́, tɛ́ to kyɩ kwil nɩyɔ̃́, à kyɩ tyah
n yo no tyí nɛ, 29 pè pɔ nɛ n yah ɗĩ́ yɔ́lɛ, à péwɔ tyípínì
pól yo pé tyí lɛ́! Ŋ̀mɔ káh kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ dɛ́?
30 Képah sɔkɔ, névye mɛ wil kwil nɩyɔ̃́ mɛ n yuku Yesu tnɔ̂.

31 Tɛ́ légbĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ Yesulɛ n ni nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́,
à yõke yõ kɛ̀! 32 Ŋ̀tɛ Yesu mɛ pè syah nɛ, yõke yɔ́-á mɛ péwɔ
tyí yõ yõ tɛ̃nɛ, nɛ̂-à pépi náh kélɛ n pnɛ. 33 Képah sɔkɔ, ǹ tɔ̃̀
sɛ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹnî se kɩ mɛ pɔ yõkelɛ à
kɔ̃ nɩ? 34 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, wǎh
mɛ nɛ̂ tyí, képah pínɔ́ ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ píntɛnɔ ye pɩ ńmɔ yõkelɛ.
35 Yépi náh ńkɛ̃nɛ nɛ n yo nɛ, ńwɔ̃lɔ́ ńyɛ̃́h-á tɔ̃ wũ tɛ́ sèmukɔ
tɔkɔ gbĩ́ kɩ nɔ di? Ŋ̀tɛ ńmɔ wɔ kɩ yo yé tyí nɛ, yé yé yey yɔ̃ n
yah sèmukɔlɛ kòntɛ̃nɔ́lɛ swãh sɔkɔ, tɔkɔ tɔkɔ tɛ̃nɛ. 36 Névi

---

† **4:20** 4.20 - Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ yahle pínsòhnɔ́lɛ Samari tãnnɛ, képah ye Samari tãn kɔ̃ pè mɛ kyɩ pé Liyel ní-ńsah gbô mɔ sah gbɔ̀pɔlɛ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ, nɛ̂-á pè n ye Karisimnɛ. ‡ **4:27** 4.27 - Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ pɩ kwɔ́púlɛ, pè náh sêlɛ n tĩnki wàh mɛ ǹ gblɔ̃̌; ké dú dɔkɔ kàh pɩ Samari nɛynɛ.

nɛ̂-à mɛ sèmukɔlɛ n tɔkɔ, ǹ tɔ̏ pínɔ́ lédyáhní mɛ tɛ ǹ tyí;
sèmukɔ pɔ́rí nɛ̂-á à n tuke n mɔ, névye ye nónó-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ n pi. Képah sɔkɔ, névi nɛ̂-á mɔ sélɛ, ànɛ̂ névi nɛ̂-á
sè tɔkɔ, pé pól kɩ nìvìnì pɩ wɛ̃ tyí. 37 Képah n wɛ̃kɩ nɛ, gbɩ-á
sèmɪ̀rkɪ̀ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á n yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Ǹnî kɩ sèmukɔ mɔ, tɛ́ ǹnî
kɩ sè tɔkɔ.› 38 Yépi náh swãh nɛ̂ tõ, ńmɔ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé
kyɩ képah sèmukɔ tɔkɔ. Nósyɔ́ ye tɔ̏ pɩ ké sɔkɔ, yépi kɔ̃ yé
pɔ wɛ de pé tɔ̏ pínɔ́ yén sɔ̏.»

39 Tɛ́ pi mɛ̀-á sɔ̏ wɛy nɛ̂ yo nɛ, ɗɪ̃́ mɛ̀-á péwɔ tyípínì pól yo
pé tyí, képah yĩnnɛ Samari tãn náhnáh sɔ̏ sɛ̃ Yesu yõ kwil
mɛ̀ sɔkɔ. 40 Képah ye Samari tãn nɔ́pi-á kyɩ Yesu tyí, pè à ni
nɛ à wũ pé tyí. Yesu mɛ wũ nɛ́npɔ́ à sèpɪ̃̀n nínɪ̀ pɩ. 41 Képah
tɛ̃̀nɛ, névye náhnáh tɔ̃ sɛ̃ Yesu yõ wǎh wɛlɔ nónó yo pè noh
sépi yĩnnɛ. 42 Tɛ́ mɛ tyah n yo pi mɛ̀ tyí nɛ, ǹmɔ yóré ó yĩn
náh tɔ̃ pépi sɛ̃ Yesu yõ dɛ́! Ńkɛ̃́ pépi ńtɛ̃ tɔ-á ǹ wɛy wɛ noh
níkílɛ, tɛ́ pĩ nɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, ǹmɔ-á ńtyɪ̃́nɔ kèkõyṍ pwáhnmɔ-
òlɛ.

Nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ pîɗɪ̃́ dɛ́nmɔnɔlɛ

43 Yesu-á sèpɪ̃̀n nínɪ̀ nɔ́pi pɩ tɛ, à yal nɛ́npɔ́ à yuku Kalile
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. 44 Tɛ́ à mó tɔ̃ lésõ kè yo nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-
ò náh n tɛ̃ plɛ ǹ sú kwil sɔkɔ. 45 Ǹtɛ Kalile tãn tɔ-á lésõ
kyɩ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ Yesu
tyípínɔ́ wɛ sɛ̃, képah ye wǎh pɔ pɔ pé gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, pè mɛ
à tɔ̃ sah tɛ̃.

46 Képah sɔkɔ, Yesu sɔkɔ kénɛ gbɛ̃̀nyah kwil mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á
pè n ye Kanalɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye lésõ à ni vi mɔ pɩ ɗɪ̀vɛ̃nɛ. Tɛ́
nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ lésõ mɛ yɔ̏tɛ̃ ɗɪ̃́ yɔ́ tyí Kapɛrnayumi kwil sɔkɔ.
Ǹ píɗɪ̃́ náh lésõ mɛ lènɔlɛ. 47 Wǎh pɔ noh nɛ, Yesu-á mɛ wil
Nsyude gbɛ̃̀nyah sɔkɔ à pɔ Kalile sɔkɔ, à mɛ ǹ nyáh sõ kyɩ à
ni nɛ, à tiki pɔ Kapɛrnayumi sɔkɔ, à pɔ pé píɗɪ̃́ dɛ mɔ pé kɔ̃;
wǎh mɛ n tyah kúnɔ́lɛ. 48 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, pè se yɔ́ kɩ fɛ̃
sɛ̃ yah péwɔ yõ; nɛ́ gbɪ̀l ànɛ̂ gbɛ̃̀ndùnɪ̀ tyi náh pɩ pè wɛ nɩ?
49 Ǹtɛ ɗɪ̃́ mɛ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, à tiki pɔ súú péwɔ tɪ̃̀nnɛ
pé dípír káh pɔ ku. 50 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ
syɩ sɔkɔ ǹ tɪ̃̀nnɛ, ǹ píɗɪ̃́-á dɛ. Dɪ̃́ mɛ sɛ̃ ǹ wɛy mɛ̀ yõ, tɛ́ ǹ syɩ.
51 Wǎh mɛ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ǹ tɔ̃̏npɩbɩ pɔ à yohnɩ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ǹ
píɗɪ̃́-á dɛ. 52 À mɛ pè piki yah nɛ, gbɪ̃́ nɛ̂ se fàhfàh de ǹ tyí
nɩ? Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńníní gbɪ̃̀ntɔ̃ pɔ̃ sɔkɔ-á wílvyɑ̃́hnɪ̀ à
fin mɔ. 53 Képah sɔkɔ, dípír sú kè kyɔmɩ wɛ nɛ légbɪ̃́ mɛ̀-ó
sɔkɔ-á Yesu yo pé tyí nɛ, pé nɛ n yuku, pé píɗɪ̃́-á dɛ. À tɔkɔ
légbɪ̃́ tyí, ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól sɛ̃ Yesu yõ. 54 Tɛ́ Yesu-á wil

Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, à pɔ Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ, képah ye à pɩ gbĭl ní-òlɛ.

5

Sèkùkù ɗɩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Yerusalɛmɩ kwil

1 Tyi nɔ́pi sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ syáh yɔ́-á pɔ n
syah Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, Yesu dɔkɔ yuku nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ, pɛ́kɩ̀ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ tũ̀nsàhnɔ́lɛ ninɛ ké
sɔkɔ ké kwil dé-ńsah yɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pè n ye Képyɛ́nɩ̀ dé-ńsahlɛ.
Pè kénɛ pɛ́kɩ̀lɛ n ye Bɛtɩsatalɛ Yebre wɛy sɔkɔ. Kènkɛ̃̀lnɔ́
kwlɔ́ sɔ̃̀ mɛ pɩ́nɔ́lɛ ké gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 3 Yámpú náhnáh sɔ̃̀
mɛ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́lɛ kènkɛ̃̀l nɔ́pi sɔ̃̀. Yɩ̃́tũbi sɔ̃̀ mɛ, ànɛ̂ gbáhkɩ̀
núkú névyelɛ, à tahlɩ sèkukubi tyɩ́. [Pè sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ ni
dúkúrɩ́nmɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃. 4 Yé náh wɛ di, yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ sɔ̃̀
ńkɛ̃́nɛ nɛ n de n pɔ ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ kélɛ n dukuri n mɔ, tɛ́
yɔ́nwó nɛ̂ ǹgbò-à de ni mɛ̀ sɔkɔ, ǹ yam-à sɔ̃́ mɛ dùkù nɛ̂nɛ,
à n dɛ.] 5 Tɛ́ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, ɗɩ́ yɔ́ lésõ mɛ sèkùkùlɛ pópó ye
yõgbãm pɔ́ kwărtɔ̃nɔ. 6 Yesu-á à wɛ sɛ̃́, tɛ́ pĩ nɛ ǹ sɛ̃́ntɛ̃nɔ́
di-á mo nɛ́npɔ́, à à piki yah nɛ, à se mɛ ké tyɩ́ nɛ pé dɛ nɩ?
7 Sèkùkù ɗɩ́ mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, ni-à tyah n dukuri n mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
nɛy náh n wɛ à pélɛ n yohnɩ n mɔ pé n wɛ n de ké sɔkɔ.
Péwɔ tɛ̃-à pópó nɛ pé wɛ n de, ǹnî pé dyàh tɛ̃ n de. 8 Wăh
yo sɛ̃́, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, à yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n
kɔ. 9 Nɛ́npɔ́ swɔ, ɗɩ́ núkú dɛ. À mɛ yuku ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ
à n kɔ.

Tɛ́ lésõ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ mɩ mɩ yòhlɛ. 10 Képah sɔkɔ,
ɗɩ́ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm à syah nɛ ńkɛ̃́, mɩ mɩ
yòh-á kwɛynɛ. À náh yĩnɛ à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ. 11 Ǹtɛ
ɗɩ́ mɛ pè syah nɛ, nɛ̂-á dɛ mɔ pélɛ, ǹmɔ-á yo pé tyɩ́ nɛ, pé pé
sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ. 12 Pè mɛ à piki yah nɛ, nɛ̂ se yo ǹ
tyɩ́ nɛ, à ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh tɔkɔ nɛ n kɔ nɩ? 13 Légbɩ̃́nɛ, Yesu mó
tɔ̃ sɔ̃̀ yal tɛ ɗɩ́ mɛ̀ tnɔ̂, à de tɔ́wû sɔkɔ nɛ́npɔ́. Tɛ́ ɗɩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀
Yesu dɛ mɔ, kénɛ ɗɩ́ náh sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ. 14 Képah náh, Yesu pɔ
à wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ tɛ́ nɛ, à yah, wăh dɛ́nmɔnɔ wɛ
yɔ̀, à káh tɔ̃ tyɩ́pɛ̂llɛ n pɩ, tir yɔ́ kɔ̃ kè pɔ à nɔ nɛ̂-á kal ńyɔlɛ
dɛ́! 15 Képah tɛ̃nɛ, ɗɩ́ kyɩ ké yah yo Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm syah
nɛ, Yesu-á sɔ̃̀ dɛ mɔ pélɛ. 16 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm
tyah lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, wăh sɔ̃́npɩ́lɛ dɛ́nmɔnɔ pɩ mɩ mɩ
yòh sõlɛ.* 17 Yesu mɛ nɛ, péwɔ Sú Liyel-á mɛ tɔ̃̀ sɔkɔ kɩ̃́mm,

---

* **5:16** 5.16 - Yáh wɛ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm lékàhlɛ Yesulɛ n kɔ̃, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

péwɔ tɔ́-á mɛ sɛ̃́ntɛ̃́nɛ n pɩ. [18] Yesu-á képah yo sɛ̃́, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm tɔ̃ lékàhlɛ ǹnɛ n gbah n kɔ̃, à ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃, tɛ́ nɛ wǎh mɛ mɩ mɩ yòh dêllɛ n pɩ. Ȁ wil képah sɔkɔ,
wǎh tɔ̃ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, pé Sú tɔ́tɔ́-á Liyellɛ, à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
pɩ núkúlɛ ǹnɛ.

Tyi nónó-á yo Liyel Pîɗɩ̃́ tyí sɔkɔ

[19] Képah sɔkɔ, Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀
yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, Píɗɩ̃́ náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ǹ yah
yɩ̃́ɩ̃́nɛ, nɛ́ à náh ké pínɔ́ wɛ yah Sú Liyel tyí. Sú Liyel-á nɛ̂nɛ
n pɩ, sɛ̃́nkɔ̃ ye Píɗɩ̃́ tɔ n nɛ n pɩ. [20] Píɗɩ̃́ tyí nɔ Sú Liyel tyí.
Képah ye, wàh tyi nónó póllɛ n pɩ, ǎ sé pínɔ́lɛ ǹnɛ n wɛ̃kɩ.
Tɛ́ wǎh tyi nónónɛ à wɛ̃kɩ, à kɩ tɔ̃ pɔ sé lékan pínɔ́lɛ à wɛ̃kɩ
n pi, nónó-á kɩ yé gbɛ̃̏n du. [21] Sɔ̃́-á Sú Liyel lékyîlɛ n yilki
n mɔ, à minnɛ pélɛ n kɔ̃, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye névi nɛ̂-à Píɗɩ̃́ dyɔ, ǎ
minnɛ tɛ̃̀ kɔ̃. [22-23] Sú Liyel mɛ ké tyí nɛ, no pól gbílkínɔ́lɛ n
sah Píɗɩ̃́ yɔ̃, sɔ̃́-á pè kélɛ n sah ǹmɔ yɔ̃. Képah ye, à náh ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃́nɛ n tuke. Ȁ ye no pól tukey tyí dahbɩ ǹ gbɔ̃̏. Tɛ́ névi
nɛ̂-à gbílkínɔ́lɛ n sàh-ǹkɛ̃́nɛ ǹmɔ yɔ̃, ǹ tɛ́kínmɔ-ò Liyel ye tɛ̃̀
yahle gbílkínɔ́lɛ. [24] Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ,
névi nɛ̂-à ń wɛy noh, tɛ́ sɛ̃ ń tɛ́kínmɔ-ò yɔ̃, tɛ̃̀-á kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ. Ȁ náh n tuke n pi. Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.†
[25] Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-
á mɛ tɛ núkúnúkú ńtɛ̃́nɛ yɔ̀. Képah sɔkɔ ye névye nónó-á
mɛ kúnɔ́lɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ, pè kɩ ńmɔ yɩ̃́npɔ̃́ noh, ńmɔ nɛ̂-á
Liyel Píɗɩ̃́nɛ. Tɛ́ nónó-à kè noh, pè kɩ min wɛ. [26] Sɔ̃́-á Sú
Liyellɛ min nɛ́tɛ̃́nɛ, sɛ̃́ ye ńmɔ nɛ̂-á ǹ Píɗɩ̃́nɛ, à ńmɔ tɔ kɔ̃ mé
pɩ min nɛ́tɛ̃́nɛ. [27] Tɛ́ máh pɩ Névi Píɗɩ̃́nɛ sɛ̃́, à tukey tùkènɔ́
tɛ̃́nwɛnɔlɛ ń kɔ̃. [28] Ǹtɛ yé káh n yɛ tyi nɔ́pi yé gbɛ̃̏n du. Gbĩ
yɔ́ mɛ n pi, lékyî pól kɩ ń yɩ̃́npɔ̃́ noh, [29] tɛ́ kɩ yuku. Képah
sɔkɔ, nónó-á tyípéplɔ pɩ, pépi kɩ yuku tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ yĩnnɛ.
Tɛ́ nónó-á mó tyípêl pɩ, pépi wɔ kɩ yuku fõh yĩnnɛ. [30] Ńmɔ
náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ń yah yɩ̃́ɩ̃́nɛ. Ń Sú Liyel-à yo sɔ̃́ ń
tyí, sɛ̃́ ye mè n nɛ n kãm wɛynɛ tukey sɔkɔ. Mé náh mɛ ń
gblɔ̃̌y nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tyi pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ
ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye mè n nɛ n pɩ. Képah ye, ń
wɛy kɛ̃̏mnɔ́ n pɩ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃.

[31] Ńmɔ-à kɩ nɛ̂ n yo ń gblɔ̃̌y tyílɛ, nɛ̂ kɩ sɛ̃ ń tyíyónɔ́ yɔ̃?
[32] Ǹtɛ nɛ́káhkí ye n yo n wah ń tyílɛ, tɛ́ mé pĩ nɛ tyi nónó-á à

---

† **5:24** 5.24 - Wɛy nɛ̂-á Yesu yo ásɔ̃̏ sɔkɔ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́: «Wǎh wil tɛ kũ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ.» Képah álɛ n wɛ̃kɩ nɛ, tyípêl-á yíkínɔ́ nɛ̂ pɩ Liyel ànɛ̂ névye wrɔ́, kũ-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́nɔ́lɛ, tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyàhnɔ́-á kélɛ Liyel tyí tɩ̃̀nnɛ.

n yo ńmɔ tyí sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ. 33 Yáh névye nónó tõ Nsyɔ̃ tyí
ńmɔ tyí sɔkɔ, tɛ́ à tyi nónó yo, gblɔ ye sélɛ. 34 Ǹtɛ mé se yɔ́
mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, névi tɛ̃̀ wɔ ń dùkùlɛ n yo? Yé pwáhnmɔnɔ
wɛ yĩn ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo yé tyí. 35 Nsyɔ̃ lésõ pɩ kyòolɛ
fɔ̀tnɔ̀ tũ̀nsàhnɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ kè yé dyɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ ǹ kyòo
sɔkɔ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. 36 Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, Sú Liyel-á tɛ̃̀n
nónó dahbɩ ń gbɔ̃̀ ń kɔ̃ mé n pɩ, sépi ńtɛ̃ mɛ ń dùkùlɛ n wɛ̃kɩ
n wah n kal Nsyɔ̃-á nɛ̂ yo ń tyí sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃̀n nɔ́pi pínɔ́ ye
n wɛ̃kɩ nɛ, Sú Liyel-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 37 Tɛ́ à wil képah tyí sɔkɔ,
Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹ tɔ ń tyí yo wah. Ǹtɛ yé náh ǹ
wɛlɔ noh yah póllɛ, yé náh se tɔ̃ à wɛ yah yĩ́nɛ. 38 Ǹ wɛy
náh mɛ n tɛ̃ yé nnɔ sɔkɔ. Yé náh wɛ wǎh ńmɔ tɛkɩ mɔ, yé
yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ń yõ di? 39 Yè n nɛ mɛ n sõ nɛ, yáh kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄
min wɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y kàrnɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ kélɛ n kar fírfír.
Ǹtɛ képah ye mó tɔ̃ yo wah tɔ́tɔ́ ńmɔ tyílɛ. 40 Tɛ́ yé náh mó
tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, yé pɔ ńmɔ tyí, yé pɔ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ.

41 Mé náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n gbilki. 42 Mé yé
dùkùlɛ n pnɛ. Liyel tyí náh nɔ yé tyí. 43 Ń Sú Liyel yĩn yõ ye
mé pɔ, tɛ́ yé náh ń tɛ̃ plɛ. Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à núkú pɔ ǹ yah yĩ̋nɛ
yɔ̀, yé kɩ ǹmɔ tɛ̃ plɛ. 44 Yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ sɔ̃́, yépi nónó-á mɛ ké
tyí nɛ yé wɛ̃nɛ n gbilki, tɛ́ yahle gbílkínɔ́ yáhnkɔ̃nɔlɛ, nɛ̂-á
n wɛ Liyel núkúní ó tyí? 45 Yé káh nɛ mɛ n sõ nɛ, ńmɔ-á kɩ
kyɩ yé kɔ̃ n pi lékàhlɛ Sú Liyel yah sɔkɔ dɛ́! Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ Moyisi nɛ̂ yõ, ǹmɔ ye kɩ kyɩ lékàhlɛ yé kɔ̃. 46 Ńmɔ tyí mɛ
Moyisi wãrkɩ sah ǹ sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ. Gbɩ-à yé sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ
yõ, yé náhkɩ mɛ sɛ̃ ńmɔ tɔ yõ. 47 Ǹtɛ yé náh fyɔ̀ mɛ sɛ̃ ǹmɔ
tyi wã́rkínsàhnɔ́ yõ, sɔ̃́ mɛ yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ńmɔ wɛlɔ yõ wɛ́?»

6

Tɔ́wû ǹgbɛ̃ púnɔ́lɛ

1 Képah náh, Yesu sɔkɔ Kalile yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ. Pè tɔ̃ sɔ̃̀
kélɛ n ye Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃nɛ. 2 Tɛ́ Yesu-á gbǐl nónó pɩ sɔkɔ
à yámpú nónó dɛ mɔ tɔ́wû wɛ, sépi yĩnnɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ
ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 3 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ dɔkɔ kyɩ kɔ̃ tɛ̃ yɔ̃lɩ yɔ́ yõ ànɛ̂
ǹ tɔ̃̀ sã́hpúlɛ. 4 Légbĩ́nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̃̀ mɛ de
n tɛ. 5 Tɛ́ Yesu-á ǹ yah yɔ̃ yah, à tɔ́wû ǹgbɛ̃ wɛ pè mɛ n pi ǹ
tnɔ̂. Képah tɛ̃̄nɛ, à Filipi piki yah nɛ, pé se kɩ wɛ ńyãh yõke
dwe dwe tɛ̃̄nɛ kɩ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè kɩ yõ nɩ? 6 Ǹtɛ fyã̀hnyahnɔ́
ye sɔ̃̀ Yesu n fyãh n yah Filipi fɔkɔlɛ. Ńkɛ̃́, wǎh sɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n
pi, à sɔ̃̀ kè pĩ̌ tɛ. 7 Wǎh yo sɛ̃́, Filipi mɛ à syah nɛ, deniye pɔ́

plɔ́* lègbãm (200) fyé búrn dwénɔ́lɛ, kàh sɔ̃ yĩki tyɩ̃́ɩ̃ tyɩ̃́ɩ̃, kè
náh n yĩnɛ n pi pélɛ. 8 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ̂-á
Simo-Pyɛrɩ gbɛ̃̆nɗɩ̃́ Andrelɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyɩ́ nɛ, 9 búrn†
plɔ́ kwlɔ́ ànɛ̂ yɛ̃́nkyɔ plɔ́ nɩ́nɔ́-á mɛ ɗɩ̃́npir yɔ́ tyɩ́ ásɔ̃̂. Ǹtɛ
sépi se kɩ tir nɛ̂ pɛkɩ nɛ́kwɩ̃́nkí nɔ́pi dùkù tyɩ́ nɩ? 10 Légbɩ̃́nɛ
fílkɩ̀ sɔ̃̀ mɛ dò nɛ́npɔ́. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyɩ́ nɛ pè
no pól kɔ̃ pè kɔ̃ tɛ̃ sétáh. Díbí nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nɩ́nɔ́ kyɛgbãm (5
000) kénkɔ̃ ye sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ nɛ́npɔ́. 11 Képah sɔkɔ, Yesu
mɛ búrn nɔ́pi tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ sè dibi névye tyɩ́,
nónó-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. Wǎh yɛ̃́nkyɔ tɔ tɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ó ye tɔ̃ à
pɩ, tɛ́ sè dibi no kɔ̃, pé pól wɛ pǎh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ sɔ̃. 12 Pǎh
yõ tɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, pè sé tɛ́lɔ́ tuke
n mɔ, pè káh n yɛ kèyǎh ńtɛ̃ pɔ n yɩkɩ. 13 Búrn plɔ́ kwlɔ́
táhnkwlɔnsàhnɔ́ nɛ̂ túkù-á sɔ̃̀ mɛ wũ tɛ̃, pè mɛ sè kwel mɔ,
tɔkɔnɩ gbɔ̃ninɔ́ yɩ̃́ɩ̃nɛ. 14 Névye-á Yesu gbɩ̃̆l pɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃́, pè
nɛ: «Liyel tɛ̃́ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ kèkõyɔ̃́, ǹmɔ ye
ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.» 15 Képah sɔkɔ, Yesu pĩ nɛ pǎh kɩ pɔ nɛ, páh
péwɔlɛ n tɛ̃ n kɑ̃hlɩ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tɔ̃ yal pé tnɔ̂ à
sɔkɔ yɔ̃lɩ yõ ǹ gblɔ̃̆y núkúnɩ́nɛ.

Yesu kɔ́lɔ́lɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ yɔ̃̀tah

16 Tɛ́ ńvɩ̃́ lísyi-á pɔ nɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tiki yuku yɔ-ǹgbɛ̃
vyãh yah, 17 à kyɩ de krótókè yɔ́ sɔkɔ, à tyah n yuku
yɔ́nkahnɩnɛ, Kapɛrnayumi kwil tɩ̃̀nnɛ. Lékɑ̃̂h sɔ̃̀ mɛ mɔ tɛ,
tɛ́ Yesu náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ pɔ pé tnɔ̂. 18 Ǹtɛ yɑ̃́hpékè yɔ́ sɔ̃̀ mɛ
kõ mɛ ninɛ n fũ n dɔkɔ. 19 Képah sɔkɔ, pǎh krótókè to kyɩ
yĩni tɛ̃ kílónɔ́ kwlɔ́ kénkɔ̃ tyɩ́, pè Yesu wɛ à mɛ n kɔ n pi yɔ
yɔ̃̀tah pé krótókè tɩ̃̀nnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tíkí pè tɛ̃. 20 Ǹtɛ Yesu mɛ
yo mɔ pé tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ ye, yé káh tíkí pɩ.» 21 Képah sɔkɔ,
pè sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé à twah krótókè sɔkɔ, tɛ́ kè núkú yĩni
tɛ̃ yɔ́ngbalɩ tyɩ́, ńyɑ̃h-á sɔ̃̀ pè n yuku.

Yesu ye yõkelɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

22 Képah sɔkɔ, ɗĩndallɛ tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̃̀ wũ pé ńnɩ́nɩ́ mɛ́-ńsah,
pè kè kyɔmɩ wɛ nɛ krótókè núkú ó-á ńnɩ́nɩ́nɛ mɛ. Ǹtɛ Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ó-á sɔ̃̀ de ké sɔkɔ à sɔkɔ, Yesu tɔ náh sɔkɔ pélɛ.
23 Tɛ́ krótónè yísyɔ́ mó mɛ wil Tiberiyadɩ kwil sɔkɔ, mɛ pɔ
n de ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõke tɔkɔ tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́,

* **6:7** 6.7 - Deniyelɛ, pɔ́ yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ. Képah pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ dannɛ. † **6:9** 6.9 - Sèmukɔ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ dɛ́npéfàhkɩ̀lɛ pè n ye wɔrsɩlɛ, képah mi ye sɔ̃̀ pè mɩ búrn mɛ̀nɛ.

tɛ́ kélɛ tɔ́wû mɛ̀ kɔ̃ pè yõ. 24 Ǹtɛ tɔ́wû-á pɔ pĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ nɛ
Yesu náh mɛ, ǹ tɔ̃̀ sã́hpú tɔ náh mɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè núkú de
krótónè sɔkɔ, à sɔkɔ Yesu yáhnkɔ̃-ńsah Kapɛrnayumi kwil
sɔkɔ. 25 Képah sɔkɔ, pǎh kyɩ à wɛ yɔ́-ǹgbɛ̃ kahnɩnɛ, pè à
syah nɛ, kwɔ́-ò dĩ́, gbĩ́ nɛ̂ se à pɔ ásɔ̃̂ nɩ? 26 Ǹtɛ Yesu mɛ pè
syah nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ, yáh gbǐl
tyi nónó wɛ, sépi-á nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, képah yĩn náh yé n yah n
kɔ̃ ńnɛ dɛ́! Yõke nɛ̂-á yé wɛ yõ tɔ̃, képah yĩn ye yé n yah n
kɔ̃ ńmɔlɛ. 27 Yé káh tɔ̃̀lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ n yɩkɩ n pi.
Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ yõke yĩnnɛ nɛ̂-á kɩ n tɛ̃ n pi kṹmm, tɛ́ tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ n kɔ̃. Névi Píɗĩ́ ye kɩ yé kɔ̃ n pi kénɛ yõkelɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á Sú Liyel kè wɛ̃kɩ nɛ páh pé tɔ̃́rílɛ à kɔ̃.» 28 Képah tɛ̃̀nɛ,
pè à piki yah nɛ, tyi nónó se pé yĩnɛ pé pɩ, pé mó Liyel tɔ̃̀
wɛ pɩ nɩ? 29 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Liyel-á nɛ̂ tɛkɩ mɔ,‡ yáh
kɩ sɛ̃ ǹmɔ yõ, képah ye Liyel tɔ̃̀lɛ.»

30 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, gbǐl tir nɛ̂ se ǹmɔ kɩ pɩ pé wɛ̃kɩ, pé
kɔ̃ pé sɛ̃ ǹ yõ nɩ? Tir nɛ̂ se à kɩ pɩ nɩ? 31 Pépi náh tãn-á yõke
yõ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye mânnɛ,§ à yĩnɛ sɔ̃́-á kè wãrkɩ
sah nɛ:

«À ye yõkelɛ pè kɔ̃ pè yõ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ.»*

32 Ǹtɛ Yesu mɛ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí nɛ,
Moyisi náh kɔ̃ yélɛ yõke mɛ̀nɛ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ dɛ́, ń Sú Liyel
ye n kɔ̃ yélɛ yõke gbɩlɛ, nɛ̂-á n wil yĩ̂nyõ. 33 Kénɛ yõke nɛ̂-á
Liyel n kɔ̃ nɛ̂-á wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ, képah ye minnɛ kèkõyɔ̃́
névyelɛ n kɔ̃.»

34 Képah sɔkɔ, pè nɛ pé yɔ̃̀tɛ̃, à yõke† mɛ̀nɛ pélɛ n kɔ̃
gbĩ́mɛgbĩ́ kɛ̀. 35 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Ńmɔ
ye yõke mɛ̀nɛ, nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à pɔ ńmɔ tyí tɛ́ sɛ̃
ń yõ, kwɛkɩ ànɛ̂ níkì náh tɔ̃ tɛ̃̀ tɛ̃ n yah n pi. 36 Tɛ́ mé ye kè
yo tɛ yé tyí nɛ yáh ń wɛ. Ǹtɛ yé náh mɛ sɛ̃ ń yõ. 37-38 Ńmɔ
náh wil yĩ̂nyõ à tiki pɔ ń dyɔ yĩ́́ tyi pɩ yĩnnɛ dɛ́! Nɛ̂-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah pí-ńsah ye mé pɔ. Képah
ye, Sú Liyel-à nónó póllɛ ń kɔ̃, pè kɩ pɔ ń tyí. Tɛ́ nɛ̂-à pɔ ńmɔ
tyí, mé náh à milki n pi póllɛ. 39 Tɛ́ nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ-á
mɛ nɛ̂ tyí, képah ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, páh nónónɛ ń kɔ̃ mé káh n
yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ. Ǹtɛ mé mó n pɔ pé lékyî yilki mɔ

‡ **6:29** 6.29 - Yesu-á nɛ Liyel-á nɛ páh kɩ nɛ̂ tɛkɩ mɔ, ǹ gblɔ̌y ye à n ye. § **6:31** 6.31 - Mânnɛ, yípɔ́rí pérpér yɔ́ ye kélɛ lésõ Liyel n tiki n mɔ Yisrayel tãnnɛ n kɔ̃ pè n pɩ yõkelɛ, gbĩ́ nɛ̂-á lésõ pè mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 16.
* **6:31** 6.31 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 78.24. † **6:34** 6.34 - Yõke nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, min yõke ye. Tɛ́ nónó-á n piki n yah ǹnɛ, pépi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ kèkùrkì yĩ́ yõke tyí-á à n yo.

gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.‡ 40 Tɛ́ yah, ńmɔ Sú-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye
yɔ̀ nɛ, névi nɛ̂-à ǹ yah mɔ ńmɔ tȉnnɛ, ńmɔ nɛ̂-á Pídɪ̋nɛ, tɛ́ sɛ̃
ń yõ, tɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ, tɛ́ ńmɔ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ
tɛ́y sõlɛ.»
41 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ tyah Yesu sèyòkèlɛ n yo wɛ̃ tyí,
wăh sɔ̃npílɛ sɔ̃̀ yo nɛ péwɔ-á yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki pɔ.
42 Pè sɔ̃̀ mɛ yo tũ nɛ, Nsyosɛfu pídɪ̋ Yesu kó ǹnɛ nɪ? Ǹmɔ
nɛ̂-á pé ǹ sú ànɛ̂ yʊ̋nɛ n pnɛ, à se pɪ sɔ̃́ tɛ́ pɔ n yo núkúnúkú
nɛ, páh wil yȋnyõ à tiki pɔ nɪ? 43 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí
nɛ: «Yé káh ń sèyòkèlɛ n yo yé wɛ̃ wrɔ́. 44 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyí, né Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ náh
tɛ̃ yah tɛ̃. Tɛ́ ńmɔ kɪ mó tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ.
45 Kè mɛ wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ
nɛ: ‹Liyel kɪ pé pól kwɔ.›§ Ǹtɛ névi nɛ̂-à Sú Liyel wɛy noh
tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, tɛ̃ n pɔ ńmɔ tyí. 46 Ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɪ̋ náh
tɛ̃ yah Sú Liyel yõ, à wil ńmɔ tyí sɔkɔ, ńmɔ nɛ̂-á wil ǹ tnɔ̂.
Ǹmɔ ó wɛ ǹnɛ. 47 Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi
nɛ̂-à sɛ̃ ń yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 48 Ǹmɔ ye yõkelɛ nɛ̂-á
minnɛ n kɔ̃. 49 Yé náh tãn ye yõke yõ gbɛ̃́nnɪ sɔkɔ, yõke nɛ̂-á
pè n ye mânnɛ.* Ǹtɛ képah fyé yõ, pé pól náh pɔ ku di? 50 Tɛ́
yõke nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á n wil yȋnyõ à tiki pɔ, névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃
náh tɔ̃ ku n yah n pi. 51 Ǹmɔ ye yõkelɛ, nɛ̂-á wil yȋnyõ à tiki
pɔ, tɛ́ minnɛ n kɔ̃. Névi nɛ̂-à kénɛ yõke yõ, tɛ̃ kɪ tyɛ́-ńkɛ̃ min
wɛ. Yõke nɛ̂-á mé kɪ n kɔ̃ n pi, ń wil gbɛ̃́nsê ye. Mé ye kélɛ
n kɔ̃ nɛ, kèkõyɔ̃́ névye min wɛ.»
52 Képah tɛ̃ sɔkɔ, yékẫb ǹgbɛ̃ de Nsyifunɔ wrɔ́. Pè sɔ̃̀ mɛ
n yo nɛ, dɪ̋ mɛ̀ se kɪ fɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ pépi kɔ̃ sɔ̃́ yõkelɛ nɪ?
53 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Kègbɪgbɪ tɛ̃ yõ, mé kélɛ
n yo yé tyí, yáh kɪ Névi Pídɪ̋ wil gbɛ̃́nsê pí-ńkɛ̃́nɛ yé yõkelɛ,
tɛ́ ǹ tɔ̃́ pí-ńkɛ̃́nɛ yé wɔ wɔ kwâhlɛ, yé náh min wɛ n pi dɛ́!†
54-55 Yõke kègbɪ ye ńmɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ, wɔ wɔ kwâh kègbɪ mɛ
ń tɔ̃́nɛ. Képah ye névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê pɪ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń
tɔ̃́ pɪ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ ye tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. Tɛ́ ńmɔ kɪ mó
tɛ̃ lékó yilki mɔ gbȉyȉkȉ tɛ́y sõlɛ. 56 Névi nɛ̂-à ńmɔ wil gbɛ̃́nsê
pɪ ǹ yõkelɛ, tɛ́ ń tɔ̃́ pɪ ǹ wɔ wɔ kwâhlɛ, tɛ̃ kɪ mɛ ńmɔlɛ, tɛ́
ńmɔ tɔ kɪ mɛ tɛ̃́nɛ. 57 Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɪ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye

‡ **6:39** 6.39 - Gbȉyȉkȉ tɛ́y nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel tukey tuke sõ tyí ye kè n yo. § **6:45** 6.45 - Yah n tɛ Yesayi 54.13. * **6:49** 6.49 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 6.31.
† **6:53** 6.53 - Névi Pídɪ̋ wil gbɛ̃́nsê ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀ nɛ săh kɪ pɪ yõke ànɛ̂ wɔ wɔ kwâhlɛ, sèmȉrkȉ ye Yesu mɪ pé tyí kélɛ, nɛ̂-á n wɛ̃kɪ nɛ ǹmɔ-á sárká képɔ́píkȉlɛ.

min nɛ́tɛ̃̄nɛ. Ɲ̄mɔ mɛ min sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yõ. Sɛ̃ ye névi nɛ̂-à
ń wil gbɛ̃̄nsê pɩ ǹ yõkelɛ, tɛ̃̏ kɩ mɛ min sɔkɔ ńmɔ gbɔ̏ yõ.
58 Kénɛ yõke nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyõ à tiki pɔ yɔ̀, kè náh mɛ núkúlɛ
ànɛ̂ yé náh tãn-á nɛ̂ yõ gbɛ̃̄nnɩ sɔkɔ, pépi nónó-á ku sɔkɔ.
Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah yõ, tɛ̃̏ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛ.» 59 Yesu kénɛ
tyi yo gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ à mɛ névyelɛ n kwɔ Kapɛrnayumi kwil,
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ.

60 Tɛ́ Yesu-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, ǹ tɔ̏ sɑ̃́hpú náhnáh tyah n yo
wɛ̃ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹ tyi yónɔ́ nɔ́pi-á mɛ tah dɛ́! Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ sè fɛ̃
syi nɩ? 61 Ǹtɛ Yesu-á pɩ̃ nɛ pé tɔ̏ sɑ̃́hpú-á mɛ pé sèyɔ̀kèlɛ n
yo wɛy mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ, à pè syah nɛ: «Kè se kǎn pɩ yépi tɔlɛ?
62 Tɛ́ yâh pyě pɔ Névi Pɩ́ɗɩ̃́ wɛ à yɔ̃ dɔkɔ n sɔkɔ wǎh wil
ńyãh sɔkɔ wɛ́? 63 Liyel Mirki ye min nɛ́tɛ̃̄nɛ, nòtɛ tir nɛ̂ mɛ
névi kɩ fɛ̃ pɛkɩ ǹ gblɔ̃̌y? Ɲ̄mɔ-á wɛlɔ nónó yo yé tyɩ́, sè n wil
Liyel Mirki tyɩ́, tɛ́ minnɛ n kɔ̃. 64 Ǹtɛ túkù mɛ yé sɔkɔ, pè
náh mɛ sɛ̃ ń yõ.» Tɛ́ yah, à tɔkɔ ké tyah gbɩ̃́ dùkù tyɩ́, Yesu
sɔ̏ ǹ yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̄púlɛ n pnɛ, à tahlɩ nɛ̂ tɔ-á nɛ pɔ à dahbɩ n pi
gbɔ̏ sɔkɔ. 65 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Képah ye ń kɔ̃ mé kè
yo nɛ ńkɛ̃́, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n pɔ n pi ńmɔ tyɩ́, nɛ́ Sú Liyel
náh ké wɛ̃̆kɩ̀lɛ à kɔ̃.»

66 À tɔkɔ légbɩ̃́ tyɩ́, ǹ sɔ̏ tɛ̃̄pú náhnáh núkú pé syɩ ǹ náh,
pè náh tɔ̃ mɛ ǹ sɔ̏lɛ n tɛ̃. 67 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tɔ̏
sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́‡ tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́ pépi-á dò, pé tɔ kó pé syɩ
n pi nɩ? 68 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ mɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyɛ́-ńkɛ̃̄ min wɛlɔ
nɛ́tɛ̃̄ ye áwɔlɛ, nɛ̂ tyɩ́ mɛ ápi kɩ tɔ̃ yuku wɛ́, Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃? 69 Ápi
tɛ̃̏ wɔ sɛ̃̄nɔ́ mɛ á yõ, ànɛ̂ á pɩ̃ nɛ áwɔ-á Liyel wilki sah ǹ tyɩ́
yõ.» 70 Képah tɛ̃̄nɛ, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ, péwɔ kó yah wilki
pélɛ nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́nɛ nɩ? Ǹtɛ sétõ-á pé sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́lɛ.
71 Tɛ́ Nsyudasɩ ye sɔ̏ Yesu n ye, ǹmɔ nɛ̂-á Simo Yisikariyɔtɩ
pɩ́ɗɩ̃́nɛ. Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̂̃ gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́
ǹmɔ ye kɩ sɔ̏ pɔ Yesu dahbɩ n pi gbɔ̏ sɔkɔ.

7

Yesu yɩ̃̋npyé náh sɛ̃ ǹ yõ

1 Képah náh, Yesu sɔ̏ mɛ yɔ̃ sɔkɔ n kɔ n kɔ̃ Kalile gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm-á sɔ̏ mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ
Nsyude gbɛ̃̆nyah sɔkɔ sɛ̃́, képah ye à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ ké tyɩ́ nɛ,

‡ **6:67** 6.67 - Yah n tɛ Likyi 6.13-16.

pé kɔ kɔ̃ nɛ́npɔ́. 2 Tɛ́ Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh* sɔ̏ mɛ de n tɛ. 3 Yesu yṹnpyé† mɛ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃, à yal ásɔ̑̂, à mó yuku Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, ǹ sɔ̏ tɛ̃́pú tɔ kɔ̃ pè ǹ tyípínɔ́ wɛ. 4 Ŋ̀kɛ̃ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ no pé dùkù pĩ, tɛ̃ náh ǹ tyilɛ n pɩ sètȉn sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ ǹmɔ-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, wǎh yĩnɛ à sélɛ n pɩ n wilki n mɔ, no kɔ̃ pè à wɛ. 5 Ǹtɛ Yesu yṹnpyé ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃. 6 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ ké gbĩ náh tɔ̃̀nɩ̀ sɛ péwɔ tyí. Gbĩ́mɛgbĩ́-á se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ pépi tyí tɛ́. 7 Kèkɔ̃yɔ̃́ névye náh fɛ̃ pépi dyɔ yɔ n pi. Ǹtɛ pǎh mɛ péwɔ wɔ dyɔlɛ n yɔ, páh sɔ̃́npílɛ kélɛ n yo n wah nɛ pé tyípínɩ̀ náh mɛ plɛ. 8 Pépi dɔkɔ n yuku kénɛ syáh sɔkɔ. Péwɔ tɛ̃ wɔ tyí, ké gbĩ náh tɔ̃̀nɩ̀ sɛ. Képah-á, pé náh n kyɩ n pi. 9 Wǎh képah yo tɛ, à wũ Kalile sɔkɔ.

Yesu mɛ́nɔ́lɛ Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh sɔkɔ, Yerusalɛmɩ kwil

10 Tɛ́ ǹ yṹnpyé-á sɔkɔ tɛ syáh mɛ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tɔ yuku nɛ́npɔ́ nyáh sɔ̃. Tɛ́ à náh sɔ̏ yɛ névye kɔ̃ pè à wɛ. Ȁ kè pɩ wɔ̃̀bɩ̀nsɔkɔnɔlɛ kannɛ. 11 Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm mó mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃ syáh mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n piki n yah nɛ, ńyãh se ǹnɛ nɩ? 12 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye tyah Yesu tyílɛ n yãh tɔ̏tɔ̏. Pé túkù sɔ̏ mɛ n yo nɛ nɛ́gbí-á ǹnɛ, túkù mó mɛ n yo nɛ sɛ̃ náh, ǹmɔ-á pyě n pilki névyelɛ ńkɛ̃. 13 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̏tãm tíkí sɔ̏ mɛ pè tɛ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ yɔ̃ wilki mɔ à yo Yesu tyí sɔkɔ.

14 Syáh mɛ̀ sɔ̏ mɛ ké nɩyɔ̃́ sɔkɔ,‡ tɛ́ Yesu dɔkɔ pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, à pɔ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ. 15 Tɛ́ wǎh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, kè Nsyifunɔ yɔ̏tãm gbȁn du. Pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, dĩ́ mɛ̀ se wɛ ńyãh pnɛ̀nɔ́ mɛ̀ dùkùlɛ nɩ? Tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kǎrn ǹgbɛ̃ pɩ. 16 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Máh kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ tyi nónó yɔ̃ yɔ̀, ńmɔ náh sɔ̃ tɛ̃ sélɛ dɛ́, Liyel nɛ̂-à tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ ye n wɛ̃kɩ sélɛ. 17 Névi nɛ̂-à kè yah tɔkɔ nɛ pé Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ n pɩ, tɛ̃ wɔ ye kɩ fɛ̃ ké gbɩ pĩ, Liyel-à kɩ nɛ̂ wɛ̃kɩ ńnɛ sélɛ, képah náh pɩ, ń yah yĩ́ kwɔ́nɔ́-à kɩ nɛ mé n pɩ. 18 Névi nɛ̂-à ǹ yah yĩ́ tyilɛ n yo, ǹ gblɔ̌y yĩn gbílkí-ńsah ye à n yah n kɔ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé tyi pól pɩ, pé tɔ̃́-ò yĩn mó gbilki, nɛ́gbí ye

---

* **7:2** 7.2 - Nsyifunɔ kènkȁl sɔ̏ syáh mɛ̀nɛ, pè sɔ̏ ńkɛ̃́nɛ kè syah sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ, ǹ tɛ́ nɛ n sɛ̃ kènkȁl sɔ̏. Képah sɔ̏ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ pé yèvyãhrɩ pínɔ́lɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel-á pè yohnɩ mɔ dùkù nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Levitiki 23.34. † **7:3** 7.3 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̑̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkȉ núkú gbãm náh à n ye. ‡ **7:14** 7.14 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̑̂ sɔkɔ yɔ̀, sèpȉn kwǎrtɔ̃nɔ ye sɔ̏ kè n syah.

tɛ̃nɛ. Pílkí-ńsah náh mɛ tɛ̃ tyí póllɛ. 19 Moyisi náh Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ yé kɔ̃ di? Ǹtɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ n kɔ
ké wɛ̃kì yɔ̃ nɩ? Sɔ̃ pɩ tɛ́ yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ
wɛ́?»§ 20 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû à syah nɛ sétõ-á mɛ ǹ sɔkɔ, à
kɔ̃ à képahlɛ n yo, nòtɛ nɛ̂ se nɛ páh ǹnɛ n ko n mɔ nɩ?
21 Yesu mɛ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Tyi núkú yɔ́ ó* náh mé pɩ, tɛ́ yé
pól gbɛ̃̀n du yɔ̀ di? 22 Moyisi náh mɔ yélɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ sɔkɔ
di? Ǹtɛ ǹmɔ ńtɛ̃ náh tyah ké gbennɛ dò, ǹ náh tãn ye tyah
kélɛ. Tɛ́ yé náh mɛ píyĩ́lɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh sõlɛ di?† 23 Ǹtɛ
yépi-à kɔ̃̀kèlɛ n kɔ̃ mɩ mɩ yòh sõlɛ, nɛ yé káh pɔ Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ dêl pɩ, sɔ̃ pɩ tɛ́ ńmɔ-á névi yɔ̃̀tàhsyi pól dɛ mɔ mɩ
mɩ yòh sõlɛ, yé ń dyɔlɛ n yɔ wɛ́? 24 Yé káh tyilɛ n wah à
yĩnɛ yĩ́ yáhnɔ́lɛ. Yé sélɛ n wah gbɩ wɛ̃kì yɔ̃.»

Yesu se Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ?

25 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmɩ tãn túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ ńkɛ̃, ɗĩ́
nɛ̂-á sɔ̃̀ pè n yah n kɔ̃ nɛ pé ko mɔ, ǹmɔ kó yɔ̀ nɩ? 26 Ǹtɛ
pè yah à n wɛkɩ tɔ́wû nɩyɔ̃́, tɛ́ pè náh mɛ n vi n mɔ ǹ
tyí lɛ́! Yɔ̃̀tãm se kɩ pyě mɛ kè fɛ̃ syi nɛ, ǹmɔ-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ? 27 Tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ nɛ̂nɛ pɔ,
névi náh ǹ wìl-ǹsah pĩ n pi, ǹtɛ pépi-á ɗĩ́ mɛ̀ wìl-ǹsah pĩ dò.
28 Képah ye, Yesu-á mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, à yo pé tyí yĩ́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Yé ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń wìl-
ǹsah pĩ yé yo kɛ̀? Ǹtɛ ńmɔ náh pɔ ń gblɔ̌y yɔ̃ sɛ̃ dɛ́! Liyel
nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, à mɛ gbɩ ó ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á yé náh ǹnɛ
n pnɛ. 29 Ǹtɛ ńmɔ wɔ wil ǹ tnɔ̂. Mé ǹnɛ n pnɛ, ànɛ̂ ǹmɔ
ye tɛkɩ mɔ ńnɛ.» 30 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pè tyah Yesu tɛ̃-ńsahlɛ n
yah n kɔ̃. Tɛ́ kǎh pɩ ǹ gbĩ náh tɔ̃nì sɔ̃̀ mɛ sɛ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyí. 31 Ǹtɛ tɔ́wû mɛ̀ sɔkɔ névye náhnáh
sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ ǹ yɔ̃, tɛ́ mɛ n yo nɛ, tɛ́ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-à sõ
nɛ̂nɛ pɔ, à se kɩ pɔ gbǐl tyi pɩ kɩ kal ɗĩ́ mɛ̀ tyílɛ yɔ̀ nɩ?

Liyel nî-ńsah gbô syíkípú tɛ́kínmɔnɔlɛ nɛ pè kyɩ Yesu tɛ̃

32 Tɛ́ tɔ́wû-á sɔ̃̀ mɛ tyi nónónɛ n yãh tɔ̃̀tɔ̃̀ Yesu tyí sɔkɔ,
sè pɔ wɛ de Farisi wɛ̃kì kɔ́pú níkí sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pépi
ànɛ̂ sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm mɛ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú

§ **7:19** 7.19 - Yáh wɛ Yesu képahlɛ n yo, kè mɛ yónɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Káh nɛ́kókè mɔ.» Yah n tɛ Yálnɔ́ sɛ́béy 20.13, ànɛ̂ Nsyɔ̃ 5.18.

* **7:21** 7.21 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 5.1-16.

† **7:22** 7.22 - Liyel lésõ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pè ɗĩ́npì póllɛ n kɔ̃ pé dúbínɔ́ sèpìn kwǎrtɔ̃-ò sõnɔ́lɛ. Képah-á kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ mɛ̀ pɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ. Képah ye, lésõ-à sɔ̃ pɔ yĩnɛ mɩ mɩ yòh sõlɛ, Nsyifunɔ kélɛ n pɩ. Yah n tɛ Yenɛsɩ 17.10-12.

tɛkɩ mɔ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃. 33 Pǎh pɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ kɩ
mɛ yélɛ kɩ wrɔ́ kwéy ó pɩ ńtɔ̃,‡ tɛ́ kɩ sɔkɔ ń tɛ́kɩ́nmɔ-ò tnɔ̂.
34 Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́.
Képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃ tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» 35 Wǎh yo sɛ̃́,
Nsyifunɔ núkú tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, ńyãh se ǹmɔ kɩ n yuku
n pi, tɛ́ pépi kɩ à yah kwlɔ nɩ? Ńkɛ̃́ pé no Nsyifunɔ nónó-á
mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbɩ́ wrɔ́, pépi tyɩ́ se pyě à kɩ yuku, kɩ
kyɩ nɛ́káhbɩ́lɛ n kwɔ nɩ? 36 Ńkɛ̃́ wɛlɔ nónó-á à yo yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́:
«Ńmɔ-á kɩ n mɛ n pi ńyãh sɔkɔ, yépi náh fɛ̃ n kyɩ nɛ́npɔ́,
képah ye, yé kɩ ń yah kɔ̃, tɛ́ yé náh ń wɛ n pi.» Sépi kɔ́r se
nɛ̂nɛ nɩ?

Ni nɛ̂-á minnɛ n kɔ̃

37 Syáh gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ tɛ́y sõlɛ, nɛ̂-á pɩ ké gbɩ̀yɩ̀kɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ, Yesu
yuku yĩn tɔ́wû sɔkɔ, tɛ́ yo yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Níkɩ̀-à mɛ nɛ̂
tɛ̃, tɛ̃ pɔ ńmɔ tyɩ́, à pɔ wɔ.§ 38 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, min yrɛy
kɩ n fwo n wil tɛ̃ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo kélɛ.» 39 Liyel
Mirki nɛ̂-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́pú kɩ pɔ n wɛ n pi, képah tyɩ́ ye sɔ̃̀
Yesu n yo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ dɔkɔ ǹ tɔ̃́rɩ́ yõ,
képah ye Liyel náh tɔ̃́nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ ǹ Mirkilɛ pè kɔ̃.

Yesu tyɩ́-á gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ̂ dahbɩ tɔ́wû wrɔ́

40 Tɔ́wû-á Yesu wɛy mɛ̀ noh tɛ, túkù tyah n yo nɛ ńkɛ̃́,
Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò* nɛ̂-á pé syɩkɩ tɛ̃, ǹmɔ-á ɗɩ̃́ mɛ̀nɛ tɔ́tɔ́.
41 Túkù mó nɛ, Liyel-á nɛ̂ yah tɔkɔ, ǹmɔ-á. Tɛ́ túkù tɛ̃ wɔ mó
nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ† se kɩ fɛ̃ wil Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ
nɩ? 42 Kè kó mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, wǎh kɩ
pɩ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidi pétóbé sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ n dubi n pi Betlɛmɩ
kwil,‡ képah nɛ̂ sɔkɔ-á Davidi dubi di? 43 Képah sɔkɔ, névye
sõnɔ pɩ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ Yesu tyɩ́ sɔkɔ. 44 Túkù sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃
ǹ tɛ̃́-ńsahlɛ, ǹtɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ gbɔ̃̀ tũ ǹ tyɩ́.

45 Képah sɔkɔ, Liyel ní-ńsah gbô syɩ́kɩ́pú pé syɩ sɔkɔ sárká
syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tnɔ̂. Pèpi mɛ pè piki
yah nɛ, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ pè náh Yesu tɛ̃ pɔ nɩ? 46 Pè mɛ pè syah nɛ,
ɗɩ̃́ mɛ̀ wɛy kénkɔ̃ náh mɛ póllɛ. 47 Képah tɛ̃nɛ, Farisi wɛ̃kɩ̀
kɔ́pú nɛ, è, pè se pyě yɛ à kɔ̃ à pé tɔ yõ yɩkɩ nɩ? 48 Pè se yɔ̃̀tɛ̃
yɔ́, képah náh pɩ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́-ò yɔ́ wɛ yah à sɛ̃ Yesu yõ

‡ **7:33** 7.33 - Wɛy mɛ̀ yóntɛnɔ náh, Yesu ńwɔ̃ló kénúkò kénkɔ̃ pɩ, tɛ́ pè à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. § **7:37** 7.37 - Syáh mɛ̀ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ ńkɛ̃nɛ pé dyɔlɛ n to n kɔ̃ ni tyɩ́lɛ, Liyel-á lésɔ̃ nɛ̂nɛ pélɛ n kɔ̃ gbɛ̃nnɩ sɔkɔ. Képah ye Yesu kɔ̃ à nɛ níkɩ̀-à nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ pɔ wɔ péwɔ tyɩ́. * **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.21 ; 6.14. † **7:41** 7.41 - Yah n tɛ Krista tyɩ́ yah yónɔ́ sɔkɔ. Kè kɩ wɛ wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ. ‡ **7:42** 7.42 - Yah n tɛ Mise 5.1.

nɩ? 49 Tɛ́ kàh tɔ́wû mɛ̀ névye tɛ̃ wɔ lésyi, pè náh Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ dò. Pé pól tyí-á yɩkɩ.

50 Tɛ́ Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ sɔ̏ mɛ pè n ye
Nikodɛmɩnɛ, nɛ̂-á kyɩ wil yah Yesu tyí sõ yɔ́lɛ.§ Ǹmɔ mɛ
yo pé no tyí nɛ: 51 «À yĩnɛ ápi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ, á se yĩnɛ à
lékàhlɛ névi kɔ̃, nɛ́ á náh ǹ vyãh wɛy noh, tɛ́ pĩ tyi nónó-á
à pɩ?» 52 Képah sɔkɔ, pé no à syah nɛ, è, Kalile gbɛ̃̆nyah nɛy
se ǹ tɔlɛ tɛ́ à n wɛkɩ sɛ̃́ nɩ? Ńkɛ̃́, à Liyel wɛy sɛ́bɛ́y tɔkɔ n
sohlɩ n yah, wăh kɩ kè wɛ nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃
náh n wil Kalile gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

53 [Képah náh, pé pól karkɩ sɔkɔ pé fnɛ́ sɔkɔ.

8

1 Ǹtɛ, Yesu wɔ mó sɔkɔ Wolivi yèh yɔ̃lɩ yõ.

Fɔ̀fínpɩ pi yɔ́ tɛ̃́npɔnɔlɛ Yesu tyí

2 Tɛ́ ɗĩndal séngbɔ̃ púpúlɛ, Yesu tõ ǹ syɩ pɔ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, tɛ́ no pól mɛ pɔ ǹ tnɔ̂. Ȁ mɛ kõ tɛ̃ à tyah pélɛ n
kwɔ. 3 Wăh mɛ kwɔ́nɔ́ sɔkɔ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú ànɛ̂
Farisi wɛ̃̆kì kɔ́pú mɛ pɔ sê fɔ̀fínpɩ yɔ́lɛ ǹ tyí. Pè pɔ pi mɛ̀
sah tɔ́wû nɩyɔ̃́ Yesu yah, 4 tɛ́ Yesu syah nɛ, kwɔ́-ò ɗĩ́, páh pi
mɛ̀ wɛ tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́ sɔkɔ tɔ́tɔ́. 5 Tɛ́ Moyisi-á kè yo sah ǹ
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, sɛ̃́nkɔ̃ sê-á yĩnɛ mínkònɔ́lɛ dyêhlɛ.*
Tɛ́ ǹmɔ-á dò, ǹmɔ se nɛ sɔ̃́-á nɩ? 6 Pè sɔ̏ mɛ képah tɛ̃̆nɛ n
yo sɛ̃́, nɛ wàh kɩ pilki pé lékàh wɛ à kɔ̃.† Ǹtɛ Yesu mɛ ǹ
yõ sĩnki, tɛ́ tyah n wãrkɩ sétáh sɔkɔ ǹ kèngbɔlɛ. 7 Kăh pɩ
sɛ̃́, pè tõ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ n gbah n piki n yah. Képah tɛ̃̆nɛ,
à mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ mɛ à
náh tyípékè pɩ yah póllɛ, tɛ̃ wɔ dáhkìlɛ pi mɛ̀ min gbennɛ.»
8 Képah yóntɛnɔ náh, à tõ ǹ yõ sĩnki à tyah n wãrkɩ sétáh
sɔkɔ. 9 Păh képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pè tyah n sɔkɔ núkú núkúlɛ, à
tɔkɔ lékɔ̃ló ǹgbò tyí, pópó à pɔ gbàh sah Yesu ànɛ̂ pi mɛ̀ ó
tyí nɛ́npɔ́. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ǹ yõ yɔ̃ tɛ́ yo pi tyí nɛ,
nónó-á pɔ tɔkɔ à kɔ̃, ńyãh se pélɛ nɩ? Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ kó à
mɔ kũ kɔ̃ nɩ? 11 Pi mɛ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, nɛy náh pé mɔ kũ kɔ̃.
Képah sɔkɔ, Yesu mɛ nɛ: «Ńmɔ tɔ náh ǹ mɔ kũ kɔ̃ n pi. Nɛ
n yuku; tɛ́ à tɔkɔ núkúnúkú tyí, káh n tõ tyípékè pɩ n yah.»]

Yesu ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ

---

§ **7:50** 7.50 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.1-21. * **8:5** 8.5 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 22.22. † **8:6** 8.6 - Pílkíntɛ̃-ńsah ye sɔ̏ pè n yah n kɔ̃ Yesulɛ. Wàh kɩ nɛ pè à min ko dyêhlɛ, Wrome tãn dêl ye à pɩ. Wàh kɩ mó tõ yo nɛ pè à fin mɔ, à Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ dêl pɩ.

12 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo névye tyí nɛ: «Ńmɔ ye kèkõyɔ̋ kyòolɛ. Névi nɛ̂-à ńmɔ sɔ̏ tɛ̃, tɛ̃ náh tɔ̃ n kɔ n pi fɛ̋ntṹ sɔkɔ. À kɩ kyòo wɛ, nɛ̂-á kɩ minnɛ à kɔ̃.
13 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kì kɔ́pú à syah nɛ, nɛ̂ se kɩ sɛ̃ ǹ tyíyónɔ́ yõ nɩ? Ǹmɔ ó kó ǹ gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ yɔ̀ nɩ?‡ 14 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Gbɩ tɛ̃ wɔ ye ńmɔ ye ń gblɔ̌y tàrfyɔ̀lɛ ó, ǹtɛ ńmɔ ń wȉl-ǹsahlɛ n pnɛ, tɛ́ ń yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, máh tyi nónó yo ń gblɔ̌y dùkù tyí sɔkɔ, gblɔ ye sélɛ. Tɛ́ yépi náh ń wȉl-ǹsah pĩ, yé náh se mó tɔ̃ ń yúkú-ńsah pĩ. 15 Yépi tɛ̃ wɔ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ à yĩnɛ névi yɔ̃̏tàhsyi sõnɔlɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ náh lékàhlɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n kɔ̃. 16 Tɛ́ kàh se pɔ pɩ mé yĩnɛ mè lékàhlɛ ǹnî kɔ̃, mé náh kélɛ à kɔ̃ n pi ń gblɔ̌y. Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, á kɩ kélɛ à kɔ̃ wɛ̃ tyí ǹmɔlɛ. Képah ye, ń lékàh kɔ̃̋nɔ́ kɩ pɩ gbɩ wɛ̃kì yõ. 17 Kè náh mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ yé tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛ́pȋ̂ nímí-à pɩ tàrfyɔ̀lɛ tir nɛ̂ sɔkɔ, gbɩ-á kélɛ di?§ 18 Ǹmɔ mɛ ń gblɔ̌y tyílɛ n yo, tɛ́ Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ, ǹmɔ tɔ mɛ ń tyílɛ n yo.» 19 Képah sɔkɔ, pè Yesu syah nɛ, ńyãh se ǹ súlɛ nɩ? Yesu mɛ nɛ: «Yé náh ńmɔlɛ n pnɛ, yé náh ń Sú tɔlɛ n pnɛ. Yâh sɔ̏ mɛ ńnɛ pnɛ, yé náhkɩ ń Sú tɔ pĩ.» 20 Yesu sɔ̏ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ Liyel ní-ńsah gbô fĩ́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á ké pɔ́ kyɛ́súkùlɛ, tɛ́ tyi nɔ́pi yo. Ǹtɛ ǹ gbĩ náh tɔ̃̋nì sɔ̏ mɛ sɛ, képah ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ à tɛ̃.

Gbáhdyâh ďînɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃̋-ńkɛ̃pú tyí

21 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo tɔ́wû tyí nɛ: «Ńmɔ ye n sɔkɔ yɔ̀. Yé kɩ ń yah n kɔ̃ n pi, ǹtɛ yé kɩ ku yé tyípékè sɔkɔ. Ǹmɔ-á n yuku ńyãh, yépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi nɛ́npɔ́.» 22 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nɛ, ǹtɛ ǹ gblɔ̌y ko mɔ dékè se kɩ pyě mɛ à tɛ̃ nɩ? À kɔ̃ à n yo nɛ, pépi náh fɛ̃ n kyɩ n pi péwɔ yúkú-ńsah sɔkɔ. 23 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yépilɛ, sétáh yõ névye ye yélɛ, tɛ́ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ wil yȋ̂nyõ. Kèkõyɔ̋ mɛ̀ névye ye yépilɛ, ǹtɛ ké névi náh ńmɔ wɔlɛ. 24 Yáh wɛ mé kélɛ n yo yé tyí nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ, yé náh mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ, Ǹmɔ-á,* képah ye ń kɔ̃ mé nɛ yáh kɩ ku yé tyípêl sɔkɔ.»† 25 Képah sɔkɔ, pè à piki yah nɛ, nɛ̂ tɛ̃ ó se ǹmɔlɛ nɩ? Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé sɔ̏ kè yo tɛ yé tyí ké tyah gbĩ́ dùkùlɛ. 26 Tyi náhnáh mɛ

‡ **8:13** 8.13 - Nsyifunɔ tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, nɛ́ tàrfyɔ̀ névye náh nɔ nímínɛ tir nɛ̂ tyí, kénɛ tir náh n mɔ n kɔ̃. Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 17.6; Matye 18.16. § **8:17** 8.17 - Yah n tɛ Tɔ̃̋nyonɔ 17.6. * **8:24** 8.24 - Ǹmɔ-á nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̏ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ǹgbò ye lésõ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ ye Ǹmɔlɛ. Tɛ́ Yesu tɔ-á pɔ ǹ gblɔ̌y ye Ǹmɔ yelɛ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á ǹnɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.14. † **8:24** 8.24 - Kũ nɛ̂ tyí-á Yesu yo ásɔ̂̏ sɔkɔ yɔ̀, kũ gbɔy tyí náh à n yo, Liyel tyí tȉn kũ tyí ye à n yo.

ń tyí yo yo tɛ̃nɛ yé tyí sɔkɔ ànɛ̂ kı lékàhlɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ máh
nɛ̂ noh ń tɛ́kínmɔ-ò tyí, képah ó ye mé n yo yé tyí. Ǹmɔ ye
gbı nɛ́tɛ̃́nɛ.» 27 Ǹtɛ pépi náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ, Sú Liyel tyí-á Yesu
n yo pé tyí. 28 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Yâh pɔ Névi
Pídı̃́ yɔ̃ dɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, yé kı pĩ nɛ Ǹmɔ-á. Tɛ́ kı tɔ̃ pĩ nɛ mé
náh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pı ń yah yı̃́ı̃nɛ. Sú Liyel-á tyi nónónɛ ń
kwɔ, sépi ó ye mè n nɛ n yo. 29 Nɛ̂-á tɛkı mɔ ńmɔlɛ, mé mɛ
ǹ dyɔ yı̃́ı̃ tyilɛ n pı gbı̃́mɛgbı̃́, képah ye à mɛ ńnɛ, à náh ń
sah n pi ń gblɔ̌y.» 30 Yesu-á mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yɔ̃.

Nónó mɛ Abrahmı pétóbélɛ tɔ́tɔ́?

31 Képah tɛ̃nɛ, Nsyifunɔ nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yɔ̃, à mɛ yo pé
tyí nɛ: «Yáh kı mɛ ńmɔ tyíyónɔ́ wɛ̃kìlɛ n kɔ, ń tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
kègblɔ ye yélɛ. 32 Yé kı gbılɛ n pnɛ, tɛ́ kénɛ gbı kı yé wilki
yɔ̃rı sɔkɔ.» 33 Képah sɔkɔ, pè mɛ Yesu syah nɛ, Abrahmı
pétóbé-á pépilɛ. Pépi náh pı yah ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃bılɛ póllɛ.
Ǹtɛ à se sɔ̃́npílɛ n yo nɛ, pépi-á kı wil yɔ̃rı sɔkɔ nı? 34 Yesu
mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi
nɛ̂-à tyípékèlɛ n pı, tyípékè yɔ̃ ye tɛ̃nɛ. 35 Yɔ̃lɛ, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ gbô
sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm náh ǹnɛ. Ǹtɛ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ pídı̃́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ sú gbô
sɔkɔ tɛ̃-ò kṹmm ye ǹmɔlɛ. 36 Képah ye, Liyel Pídı̃́-à yé wilki
yɔ̃rı sɔkɔ, yé kı mɛ yé gblɔ̌y yɔ̃ kègbı tɛ̃ yɔ̃.
37 Mé pĩ nɛ Abrahmı pétóbé-á yélɛ. Ǹtɛ yáh ńmɔ wɛlɔ
yahle, képah ye yé kɔ̃ yé n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ. 38 Ǹmɔ-
á nɛ̂ wɛ ń Sú Liyel tyí, képah ye mé n yo. Yépi tɔ-á mó tyi
nónó noh yé sú tyí, sépi ye yé n pı.» 39 Pǎh Yesu wɛy noh
sɛ̃́, pè à syah nɛ, Abrahmı-á pépi súlɛ. Képah sɔkɔ, Yesu
nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ Abrahmı pétóbélɛ, yé náhkı mɛ Abrahmı
tyípínìnɛ n pı. 40 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ nɛ̂-á gbı noh ń Sú
Liyel tyí à yo yé tyí, yé n yah n kɔ̃ ńmɔ kònmɔ-ńsahlɛ.
Abrahmı náh sɛ̃́nkɔ̃ pı dò. 41 Yépilɛ, yé sú tyípínɔ́ ye yé
n pı.» Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, fɔ̀fíkì‡ pínɔ́ sɔkɔ náh pépi
dubi dɛ́! Ǹkɛ̃ Sú núkú ó-á pépi tyí, nɛ̂-á Liyellɛ. 42 Yesu mɛ
yo pé tyí nɛ: «Liyel tyí ye ńmɔ wil à pɔ. Ǹmɔ náh pɔ ń
gblɔ̌y yĩn yɔ̃ dɛ́! Ǹmɔ ye tɛkı mɔ ńnɛ. Ǹtɛ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ
pı yé Súlɛ kègbı yɔ̃ sɔkɔ, ńmɔ tyí náhkı mɛ nɔ yé tyí. 43 Yé
yahle ń wɛlɔ nóhnɔ́lɛ, képah ye yé náh ń wɛlɔ syíkí-ńtɑ̃̂n
pĩ. 44 Yépi súlɛ, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹnɛ. Ǹmɔ dyɔ yı̃́ı̃ tyi ye yé mɛ
ké tyí nɛ yé nɛ n pı. Nɛ́kókè mɔ́-ò ye ǹnɛ ǹgbò dùkùlɛ. Wǎh
pı gbı náh mɛ ǹ sɔkɔ, à náh mó gbı wɛ̃kìlɛ n kɔ póllɛ. Wǎh

‡ **8:41** 8.41 - Liyel wɛ̃kì kɔ́-ńkɛ̃ pèpɛynɛ, Liyel wɛy kélɛ n tɔkɔ n sɑ̃h fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.

pɩ mìnì yó-òlɛ, wàh mìnìnɛ n yo, ǎ kélɛ n yo à yĩnɛ ǹ gblɔ̌y
kèdùkùlɛ. Mìnì yónɔ́ yɔ̃ wil ǹmɔ tyí. 45 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ,
ńmɔ gbɩlɛ n yo, képah ye yé náh mɛ sɛ̃ ń yɔ̃. 46 Yépi sɔkɔ
nɛ̂ tɛ̃ kɩ fɛ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh tyípékè pɩ? Ǹtɛ máh gbɩlɛ n yo,
kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé náh sɛ̃ ń yɔ̃? 47 Liyel tyí névi-à névi nɛ̂nɛ,
ǹmɔ Liyel wɛynɛ n noh n tɛ̃ n yĩn. Ǹtɛ Liyel tyí névye náh
yépilɛ, képah ye yé kɔ̃ yé yahle sé nóhnɔ́lɛ.»

Yesu mɛ Abrahmɩ yah

48 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ Yesu syah nɛ, gbɩ kó mɛ pé tyí pé
yo nɛ, Samari nɛy-á ǹnɛ, ànɛ̂ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ nɩ? 49 Ȁ mɛ
yo pé tyí nɛ: «Sétɔ̃ náh mɛ ńmɔ sɔkɔ. Ń Sú Liyel ye mé n
gbilki, tɛ́ yépi mɛ ńmɔlɛ n yilɔ. 50 Ńmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ ń
gblɔ̌y gbílkí-ńsahlɛ dɛ́. Ń gbílkí-ò ǹ gblɔ̌y ńmɔlɛ. Ǹmɔ ye gbɩ
syínkɔ̃-òlɛ.§ 51 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à
n sah ńmɔ yóré yɔ̃, tɛ̃ náh kũ dɔ n yah n pi póllɛ.»* 52 Képah
sɔkɔ, Nsyifunɔ à syah nɛ, páh pyě kè pĩ yĩ̋ núkúnúkú tɛ̃nɛ
nɛ sétɔ̃-á mɛ ǹ sɔkɔ. Abrahmɩ-á ku, Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu tɔ
mɛ ku. Ǹtɛ ǹmɔ pɔ n yo nɛ, névi nɛ̂-à n sah péwɔ yóré yɔ̃, tɛ̃
náh kũ dɔ n yah n pi nɩ? 53 Pépi sú Abrahmɩ-á ku. Ǹtɛ ǹmɔ
se mɛ n sɔ̃ nɛ páh kal Abrahmɩnɛ nɩ? Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
tɔ mɛ ku. Tɛ́ ǹmɔ tɛ̃ se mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n yah nɛ́dúkú nɛ̂nɛ
nɩ? 54 Képah sɔkɔ, Yesu yo pé tyí nɛ: «Mâh náhkɩ sɔ̏ mɛ ń
gblɔ̌ynɛ n gbilki, yɔ̃ náh mɛ gbílkínɔ́ mè tyí. Ǹtɛ ń Sú Liyel
ye n gbilki ńnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yé nɛ, yé Liyel-á ǹnɛ, 55 tɛ́ yé náh
se mó tɔ̃ mɛ ǹnɛ n pnɛ. Ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹnɛ n pnɛ. Mâh sɔ̏ mɛ
yo nɛ, mé náh ǹnɛ pnɛ, mé náhkɩ pɩ mìnyolɛ yé tyí kɔ̃lɛ.
Ǹtɛ ńmɔ ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ mɛ n sah ǹ yóré yɔ̃. 56 Yé sú Abrahmɩ
sɔ̏ mɛ nìvìnì sɔkɔ nɛ, pé ńmɔ pɔ sɔ̃ gbȉyȉkȉ wɛ. Ȁ mɛ pɔ
kè wɛ, kè pɩ nìvìnìnɛ ǹ tyí.» 57 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɛ
à syah nɛ, ǹmɔ náh tɔ̃̀nì ye tikininí pɔ́ gbãm wɛ, tɛ́ nɛ páh
Abrahmɩ wɛ nɩ? 58 Ȁ mɛ yo pé tyí nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yɔ̃, mé
kélɛ n yo yé tyí, Abrahmɩ-á pópó n dubi, Ńmɔ mɛ.» 59 Wǎh
képah yo sɛ̃, pè núkú dyêh kwel ǹ tyí nɛ páh ǹnɛ n minki.†
Ǹtɛ à mɛ wɔ̃bɩ à wil Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ à sɔkɔ.

9

Yĩ́tû̃ ɗĩ́ yɔ́ yĩ́ yíkínmɔnɔlɛ

1 Sɔ̃ yɔ́lɛ, Yesu sɔ̏ mɛ n kɔ n sɔkɔ tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ
yĩ́tû̃nɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ. 2 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̏ sã́hpú à

§ **8:50** 8.50 - Gbɩ syínkɔ̃-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, Liyel ye. * **8:51** 8.51 - Kũ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, yah n tɛ 8.24. † **8:59** 8.59 - Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ, névi nɛ̂-à yo de Liyel tyí, pè yĩnɛ pè tɛ̃ min ko dyêhlɛ.

piki yah nɛ, pé kwɔ́-ò ɗɩ́, sɔ̃́ se pɩ tɛ́ ɗɩ́ mɛ̀ dubi yɩ̃́tũ̂nɛ nɩ?
Ǹmɔ tyípékè pɩ́nɔ́ se, tɩ̃̂ ǹ dúbípú tyɩ́ se? [3] À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ:
«Ǹmɔ, képah náh pɩ ǹ dúbípú tyípékè pɩ́nɔ́ náh à kɔ̃ à dubi
yɩ̃́tũ̂nɛ dɛ́! Kè ye pɩ Liyel tyípɩ́nɩ̀ wɛ̃kɩ yĩnnɛ ǹ sɔkɔ. [4] Nɛ̂-á
tɛkɩ mɔ ńmɔlɛ, tyah kyòo sɔkɔ ye á yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyɩ́.
Ńkɛ̃́ lékẫh mɛ n pi, nɛ̂ sɔkɔ-á nɛy náh fɛ̃ tɔ̃̀ pɩ n pi. [5] Máh fyɔ̀
mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, ńmɔ ye kèkõyɔ̃́ kyòolɛ* ń mɛ gbɩ̃́ pól sɔkɔ.»
[6] Wăh képah yo tɛ, à sĩn mɔ sétáh tɛ́ kè fãh à kele yɩ̃́tũ̂ ɗɩ́ yɩ̃́
yah. [7] Tɛ́ mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ à kyɩ ǹ yah wu pɛ́kɩ̀ tũ̀nsàhnɔ́ yɔ́
ni sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Silowelɛ. Silowe kɔ́r ye Tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ.
Yɩ̃́tũ̂ ɗɩ́ mɛ sɔkɔ à kyɩ ǹ yah wu nɛ́npɔ́. Wăh ǹ syɩ n pi gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ n yah.

[8] Képah sɔkɔ, ǹ tnɔ̂ tɛ̃pu ànɛ̂ nónó-á ńkɛ̃́nɛ ǹnɛ n wɛ à n
nɛ mɛ n ni n syi, păh à wɛ pè mɛ yo tũ nɛ, ɗɩ́ mɛ̀ kó ńkɛ̃́nɛ
n kɔ̃ n tɛ̃ nɛ n ni n syi yɔ̀ nɩ? [9] Túkù nɛ ǹmɔ-á, túkù mó nɛ
ǹmɔ náh, yɑ̃̀hnkõ-á à tɔ. Păh mɛ képah sɔkɔ, ɗɩ́ mɛ yo pé
tyɩ́ nɛ péwɔ-á tɔ́tɔ́. [10] Wăh yo sɛ̃́, pè mɛ à piki yah nɛ, ǹ yɩ̃́
se pɩ sɔ̃́ tɛ́ yɩkɩ mɔ nɩ? [11] À mɛ yo pé tyɩ́ nɛ, ɗɩ́ nɛ̂-á pè n ye
Yesulɛ, ǹmɔ-á fɑ̃̀hkɩ̀ pɩ, tɛ́ kè kele pé yɩ̃́ yah, tɛ́ nɛ pé kyɩ pé
yah wu Silowe yɔ sɔkɔ. Pé mɛ sɔkɔ kyɩ pé yah wu nɛ́npɔ́,
pé mɛ fɛ̃ n yah. [12] Pè mɛ à syah nɛ, kénɛ ɗɩ́ se mɛ ńyãh nɩ?
À mɛ nɛ pé náh pĩ.

Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú-á sóhlɩ́nyahnɔ nɛ̂ pɩ yɩ̃́tũ̂ ɗɩ́ yɩ̃́ yɩ́kɩ́nmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ

[13] Képah sɔkɔ, yɩ̃́tũ̂ ɗɩ́ nɛ̂ yɩ̃́-á yɩkɩ mɔ, pè à tɛ̃ pɔ Farisi
wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú tyɩ́. [14] Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõ ye mó tõ lésõ Yesu fɑ̃̀hkɩ̀
pɩ à ɗɩ́ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ. [15] Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú ɗɩ́ piki
yah nɛ, sɔ̃́ se kè pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ? À mɛ yo
pé tyɩ́ nɛ, fɑ̃̀hkɩ̀-á à pɩ kele pé yɩ̃́ yah, tɛ́ pé mɛ kyɩ pé yah
wu, pé mɛ fɛ̃ n yah. [16] Képah tɛ̃̀nɛ, Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú túkù sɔ̃̀
mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́, ɗɩ́ mɛ̀ náh fyɔ̀ mɛ mɩ mɩ yòh tɛ̃ dɛ̂llɛ n tɛ̃,
képah-á n wɛ̃kɩ nɛ à náh wil Liyel tyɩ́.† Ǹtɛ pé túkù mó mɛ
n yo nɛ, tyípɛ̂l pɩ́-ò se kɩ fɛ̃ gbĭl nɔ́pi dùkù pɩ sɔ̃́ nɩ? Kăh pɩ
sɛ̃́, pé sõnɔ pɩ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ. [17] Pè mɛ tõ pé syɩ ɗɩ́ mɛ̀ syah nɛ,
nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̃́lɛ, ǹmɔ se kɩ yo sɔ̃́ tɛ̃ tyɩ́ sɔkɔ nɩ? Dɩ́ mɛ
nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò-á ǹnɛ.

---

* **9:5** 9.5 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 8.12. † **9:16** 9.16 - Yáh wɛ Farisi wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́pú túkù nɛ Yesu-á mɛ mɩ mɩ yòh dɛ̂llɛ n pɩ, pépi tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, wâh névi dɛ mɔ mɩ mɩ yòh sõlɛ, tɔ̃̀ ye á pɩ.

18 Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̏tãm náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé sɛ̃ ké yõ
nɛ, yɩ̋tũ̑-á sɔ̏ ǹnɛ, tɛ́ núkúnúkú à mɛ n yah. Kǎh pɩ sɛ̋, pè ǹ
dúbípú ye pɔ, 19 à pɔ pè piki yah nɛ, pépi píɗɩ̋ se ɗɩ́ mɛ̀nɛ nɩ?
À se dubi yɩ̋tũ̑nɛ nɩ? Ǹtɛ à se pɩ sɔ̃́ tɛ́ fɛ̃ n yah núkúnúkú nɩ?
20 Ǹ dúbípú mɛ yo pé tyí nɛ, páh pĩ nɛ pépi píɗɩ̋-á ǹnɛ; wǎh
dubi yɩ̋tũ̑nɛ. 21 Ǹtɛ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á pɩ tɛ́ à fɛ̃ n yah núkúnúkú,
pépi náh képah wɔ pĩ, pé náh se mó tɔ̃ pĩ nɛ̂-á yɩkɩ mɔ ǹ
yɩ̋lɛ. Ǹkɛ̃́ pè à piki yah, wɛ̃́npir náh tɔ̃ ǹnɛ; wǎh kɩ fɛ̃ ké yah
yo ǹ gblɔ̌y. 22 Nsyifunɔ yɔ̏tãm tiki sɔ̏ mɛ pè tɛ̃, képah ye pè
kɔ̃ pè n wɛkɩ sɛ̋. Nsyifunɔ yɔ̏tãm sɔ̏ mɛ ké yo sah tɛ nɛ, névi
nɛ̂-à kɩ nɛ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á Yesulɛ, tɛ̃́-á kɩ yĩni wilki
pépi wɛ̃kɩ̀ sɔkɔ. 23 Képah ye, ǹ dúbípú kɔ̃ pè nɛ, wɛ̃́npir náh
tɔ̃ ǹnɛ, pè à piki yah.

24 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tɔ̃ ɗɩ́ mɛ̀ ye yah kɛ ní-òlɛ
nɛ̂-á lésõ yɩ̋tũ̑nɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, ké Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃ yõ, à gbɩ
yo pé syah. Pépi-á pĩ nɛ ǹ yɩ̋ yíkɩ́nmɔ-ò ɗɩ́ mɛ̀nɛ, tyípêl pí-
ò-á ǹnɛ. 25 Ɗɩ́ mɛ nɛ, pé náh pĩ tyípêl pí-ò-à kɩ nɛ̂ ǹnɛ dɛ́!
Tyínúkú ó-á péwɔ n pnɛ: Yɩ̋tũ̑-á sɔ̏ pélɛ, ǹtɛ núkúnúkú páh
mɛ n yah. 26 Pè mɛ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se Yesu pɩ ǹ tyí nɩ?
Dùkù nɛ̂ se à yɩkɩ mɔ ǹ yɩ̋lɛ nɩ? 27 Ɗɩ́ mɛ nɛ, páh sɔ̏ kè yo
tɛ pé tyí, tɛ́ pè náh pé níkí sah kè noh. Ǹtɛ sɔ̃́ se tɛ́ pè tɔ̃
mɛ ké tyí nɛ, pé kè yo pé noh kɛ ní-òlɛ nɩ? Pépi tɔ́ se pyě
mɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pɩ ǹ tɔ̏ sɑ̋hpúlɛ nɩ? 28 Képah tɛ̃ sɔkɔ,
pè tyah ǹnɛ n gbyɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á kénɛ ɗɩ́ tɔ̏ sɑ̋h-òlɛ dɛ́!
Pépi tɛ̃ wɔlɛ, Moyisi tɔ̏ sɑ̋hpú-á pépilɛ. 29 Páh pĩ nɛ Liyel-á
yo mɔ Moyisi tyí.‡ Ǹtɛ ɗɩ́ mɛ̀nɛ, pé se ǹ wɩ̀l-ǹsah ńtɛ̃nɛ n
pnɛ nɩ? 30 Pǎh yo sɛ̋, ɗɩ́ mɛ yo pé tyí nɛ, é! Tɛ́ képah-á pyě
pɩ gbɛ̃ndùnɩ̀nɛ yɔ̀ sɔ̃́. Pépi náh ǹ wɩ̀l-ǹsah pĩ pè yo. Ǹtɛ wǎh
péwɔ yɩ̋ yɩkɩ mɔ dɛ́!§ 31 Pé pól-á pĩ nɛ, Liyel náh tyípêl pí-ò
nírílɛ n tɛ̃. Ǹtɛ névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbílɛ, tɛ́ Liyel dyɔ yɩ̋ɩ̋ tyilɛ n
pɩ, ǎ tɛ̃ wɔ nírílɛ n tɛ̃.* 32 Ǹtɛ kèkõyɔ̋-á mɛ sɔ̃́, pépi náh kè
noh yah nɛ, ǹnî-á yɩ̋tũ̑ yɔ́ yɩ̋ yɩkɩ mɔ, nɛ̂-á dubi yɩ̋tũ̑nɛ dɛ́!
33 Ɗɩ́ mɛ̀-à sɔ̏ mɛ wɩ̀l-ǹkɛ̃nɛ Liyel tyí, à náh náhkɩ fɛ̃ tir yɔ́
ńtɛ̃ pɩ n pi dò! 34 Képah tɛ̃nɛ, pè à syah nɛ, ǹmɔlɛ dubi ǹ
tɔ̂ɔ́ tyípékè ó sɔkɔ, tɛ́ ǹmɔ kɩ pɔ nɛ páh pépilɛ n kwɔ nɩ? Tɛ́

‡ **9:29** 9.29 - Liyel yɑ̋hkɩ̀ yãh Moyisilɛ, wǎh ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ ǹnɛ n kɔ̃ gbɩ̋ nɛ̂nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.11; Yɑ̋hnɔ́ 12.8. § **9:30** 9.30 - No nɔ́pi mɛ n yo ásɔ̑ sɔkɔ nɛ, pépi náh Yesu wɩ̀l-ǹsahlɛ n pnɛ. Ǹtɛ kè mó tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ Yesayi 35.5 ; 42.7 sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yɩkɩ mɔ yɩ̋tũbi yɩ̋lɛ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè sɔ̏ yĩnɛ pè pĩ nɛ Yesu-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. * **9:31** 9.31 - Yah n tɛ Sèmɩ̀rn 15.29.

núkú à yĩni wilki kégbɔ́.

Nónó-á yı̃́tũbilɛ Liyel tyí tı̃̀nnɛ

35 Képah sɔkɔ, Yesu-á kè noh nɛ pǎh dı̃́ yĩni, à kyı à yohnı
tɛ́ à piki yah nɛ: «Á se sɛ̃ Névi Pı́dı̃́ yõ?» 36 Dı̃́ mɛ nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, nɛ̂ se Névi Pı́dı̃́ mɛ̀nɛ nı? À ǹ tyí yo pé syah, pé kɔ̃ pé
wɛ sɛ̃ ǹ yõ. 37 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á ye à wɛ
tɛ. Ǹmɔ ye n yãh álɛ núkúnúkú yɔ̀.» 38 Dı̃́-á képah noh sɛ̃́,
à nɛ páh sɛ̃ ké yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃. Tɛ́ mɛ gbètukunɔ di Yesu yah, à
à gbilki.

39 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Gbı wah yĩn ye ńmɔ pɔ kèkõyɔ̃́
mɛ̀ sɔkɔ; nɛ yı̃́tũbi yı̃́ yıkı mɔ, tɛ́ nónó-á mɛ n yah pépi pı
yı̃́tũbilɛ.» 40 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃̀kı̀ kɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂
Yesulɛ, pépi-á wɛlɔ nɔ́pi noh, pè Yesu piki yah nɛ, ǹtɛ yı̃́tũbi
se pyě pépi tɔlɛ nı? 41 Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Yâh sɔ̃̀ mɛ
yı̃́tũbilɛ, tyípékè náh náhkı n mɛ n pi yé yõ. Ǹtɛ núkúnúkú
yé nɛ yáh mɛ n yah, képah ye yé tyípékè mɛ yé yõ.»

10

Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛynɛ

1 Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé
kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à n dé-ńkɛ̃́nɛ képyɛ́nı̀ tũ̏ yahlɛ, tɛ́
n dɔkɔ n de ké sɔkɔ ké gbɔ̀pɔ yɔ́lɛ, yɛ̃́nwó ye tɛ̃̀nɛ, névi yõ
syíkí-ò tɔ̃ ǹnɛ. 2 Ǹtɛ nɛ̂-à n de ké yahlɛ, képyɛ́nfɛ̃ ye tɛ̃ wɔlɛ.
3 Tũ̏ syíkí-ò dı̃́ ké yah yıkı n mɔ ǹmɔ kɔ̃. Ǹ képyɛ́nı̀ ǹ yı̃́nɛ
n pnɛ.* Wàh de, ǹ tyí-á képyɛ́nı̀ nónónɛ, ǎ sé ye n wil sé
yninɛ kégbɔ́. 4 Ǹ képyɛ́nı̀-á ǹ yı̃́nɛ n pnɛ sɛ̃́, képah ye wàh
sé pól wilki mɔ tɛ, à n yĩn sé yah, tɛ́ sě ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. 5 Ǹtɛ sàh
névi nɛ̂ yı̃́nɛ n pnɛ̀-ǹkɛ̃́nɛ, sè náh tɛ̃ sɔ̃̀lɛ n tɛ̃ póllɛ. Sè n to n
gbɛ n mɔ fíı́ ǹnɛ ńtɛ̃nɛ.» 6 Yesu kénɛ sèmı̏rkı̏ yãh tɔ́wû tyí,
ǹtɛ pè náh ké kɔ́r pĩ.

7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Kègbıgbı tɛ̃ yõ, mé
kélɛ n yo yé tyí, ńmɔ ye képyɛ́nı̀ tũ̏ yahlɛ. 8 Nónó pól-á ń
dyàh tɛ̃ pɔ sɔkɔ tɛ, yɛ̃́nwóbé ànɛ̂ névye yõ syíkípú ye pélɛ.†
Ǹtɛ, képyɛ́nı̀ náh mó fɛ̃ syi noh pé tyí. 9 Ǹmɔ ye dénsahlɛ.
Névi nɛ̂-à de képahlɛ, tɛ̃ kı pwah. Tɛ̃ kı fɛ̃ n de, tɛ́ kı ǹnɛ n
syı n wil kı ǹ yõkelɛ n wɛ. 10 Tɛ́ yɛ̃́nwó wɔ-à n pi, yĩbe, ànɛ̂

---

* **10:3** 10.3 - Nsyifunɔ tyí sɔ̃̀, képyɛ́nfɛ̃bı náhnáh sɔ̃̀ ńkɛ̃́nɛ pé képyɛ́nı̀nɛ n kwrɔ n mɔ n dah n mɔ n pɔ tũ̏ núkú sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnî yɔ́ tɔkɔ n sah, ǎ sélɛ n syıkı lékẫhnɛ yı̃́pú ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl yĩnnɛ. Pé pól ńkɛ̃́nɛ yni sah pé képyɛ́nı̀ kɔ̃. Pé képyɛ́nı̀ pé yı̃́nɔlɛ n pnɛ. Tyah-à fyɔ̀ dal, pě pé képyɛ́nı̀nɛ n ye n wilki n pɔ sé yninɛ. † **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Nsyeremi 23.1-2; Yesekyɛlı 34.2-10.

nɛ́kókè mɔ́nɔ́, ànɛ̂ yényêh pɩ yĩn ó ye à n pɔ. Ǹtɛ ńmɔ pɔ
nɛ névye min wɛ, nɛ̂-á plɛ yı̃́ı̃́.
[11] Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Kàh sɔ̃́ n nɔ kũ tyí, képyɛ́nfɛ̃
pèpɛy n fɛ̃ n syi ǹ min kɔ̃ ǹ képyɛ́nì yĩnnɛ. [12] Ǹtɛ pɔ́ yáhnkɔ̃-
ò képyɛ́nfɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, képyɛ́nfɛ̃ kègbɩ náh ǹmɔlɛ dɛ́! Ǹmɔ
yɛ̃́ngbɛ̃́ tyí náh képyɛ́nì nɔ́pilɛ. Képah ye, wàh fyɔ̀ gbɛ̃́npɑ̂̃h
wɛ à n pi, à n to ǹ tɛ́ képyɛ́nì milki, à kɔ̃ à n pɔ n tɛ̃ sé sɔkɔ,
sé tɛ́lɔ́ n mó n to n karkɩ. [13] Pɔ́ ó kɔ́kɔ́ ye ǹmɔ n yah n kɔ̃ dò.
Yíkínɔ́-à sɔ̃́ n pɩ képyɛ́nì sɔkɔ, kè náh n pɩ tirlɛ ǹmɔ yah.
[14-15] Képyɛ́nfɛ̃ pèpɛy ye ńmɔlɛ. Sɔ̃́-á Sú Liyel ńnɛ n pnɛ, tɛ́ ń
tɔ ǹnɛ n pnɛ, sɛ̃́ ó ye, mé ń képyɛ́nìnɛ n pnɛ, sé tɔ mó ńnɛ n
pnɛ. Ǹmɔ kɩ ń min kɔ̃ ń képyɛ́nì yĩnnɛ. [16] Képyɛ́nì túkù mɛ
ń tyí, nónó-á sè náh mɛ tũ̀ mɛ̀ sɔkɔ. Sè kɩ n noh n pi ń tyí.
Mé yĩnɛ mè n kyɩ sè yah n fɛ̃ fɛ̃ n pɔ n kwrɔ n mɔ sè pɩ tũ
núkúlɛ, képyɛ́nfɛ̃‡ núkú ó mó sélɛ n fɛ̃. [17] Ǹmɔ kɩ ń min kɔ̃
kũ sɔkɔ, tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ kè syi n pi. Képah ye, ń tyí nɔ Sú Liyel
tyí. [18] Nɛy náh fɛ̃ ń ko n mɔ n pi dɛ́! Ǹmɔ ye n kɔ̃ ń minnɛ
ń gblɔ̌y. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ń tyí kɩ fɛ̃ kè kɔ̃, tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃ mɛ ń tyí
kɩ fɛ̃ kè syi ńtɔ̃. Sɛ̃́ ye ń Sú Liyel nɛ mé pɩ.»
[19] Képah tɛ̃́nɛ, Nsyifunɔ-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé sɔ̃nɔ tɔ̃
kah pɩ sé tyí tyílɛ. [20] Pé náhnáh tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, sétɔ̃ yɔ́-á
mɛ ǹ sɔkɔ, ǹ yɔ̃̀gbèkè kɔ̃ kè yuku. Yɔ̃ se tɔ̃ mɛ ké tyí, pè ǹ
wɛlɔlɛ n nohnɩ nɩ? [21] Ǹtɛ túkù mó nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò
wɛlɔ náh wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Yɔ̃̀gbèkè yúkú-ò se kɩ fɛ̃ yı̃́tũ̂ yı̃́
yɩkɩ mɔ nɩ?

Nsyifunɔ túkù-á Yesu yahle dùkù nɛ̂nɛ

[22] Képah sɔkɔ, kwɔ̀vɩrɩ gbı̃́nɛ, syáh yɔ́ sɔ̃̀ mɛ n syah
Yerusalɛmɩ sɔkɔ, nɛ̂-á Nsyifunɔ dyɔlɛ n to n kɔ̃ Liyel ní-
ńsah gbô tɔ̃́nsàhnsɔkɔnɔ tyílɛ. [23] Képah sɔkɔ, Yesu sɔ̃̀ mɛ n
kɔ n kɔ̃ Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sɔ̃̀, nɛ̂-á pè n ye Salomo
párnnɛ. [24] Nsyifunɔ yísyɔ́ mɛ pɔ à mɔ gbĩ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ,
à se kɩ pépi mɔ sah tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ, pópó kɩ pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂ tyí nɩ?
Ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, à kè yo n dal n mɔ pé
syah kɛ̀! [25] À mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé kè yo tɛ yé tyí, ǹtɛ yé
náh sɛ̃ ké yɔ̃. Tyi nónó-á mé mɛ n pɩ ń Sú Liyel yĩn yɔ̃, sépi
ye mɛ ń tyílɛ n yo n wah. [26] Ǹtɛ yé náh pɩ ńmɔ képyɛ́nìnɛ
sɛ̃́, képah ye yé kɔ̃ yé náh sɛ̃ ké yɔ̃. [27] Ǹmɔ képyɛ́nì tɛ̃ wɔ
ń wɛynɛ n nohnɩ, mé sélɛ n pnɛ, ànɛ̂ sě ń sɔ̃̀ tɛ̃. [28] Mé kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ sè kɔ̃. Sé tyí náh n yɩkɩ n yah n pi, ànɛ̂ ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè tɛ̃ n syi ń gbɔ̃̀. [29] Ǹmɔ Sú nɛ̂-á sélɛ ń gbɔ̃̀

‡ **10:16** 10.16 - Képyɛ́nfɛ̃ nɛ̂ tyí-á Yesu n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹ gblɔ̌y ye à n ye.

dahbɩ, ǹmɔ kal yíyǹ póllɛ. Képah ye, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ sè
tɛ̃ n syi ǹmɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 30 Ŋ́mɔ ànɛ̂ Sú Liyel mɛ núkúlɛ.»
31 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ tɔ̃ dyêh tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n min n
ko. 32 Ŋ̀tɛ à mɛ yo pé tyí nɛ, Sú Liyel gbɔ̃̀ yɔ̃, páh tyípéplɔ
náhnáh pɩ pè wɛ. Sépi sɔkɔ nɛ̂ tɛ̃̀ yĩn se pè n yah n kɔ̃
pé mínnkò-ǹsahlɛ nɩ? 33 Nsyifunɔ mɛ à syah nɛ, tyípépɛ̌y
pínɔ́ yĩn náh pé nɛ páh ǹnɛ n min n ko dɛ́! Ŋ̀tɛ wǎh yo
de Liyel tyí képah yĩn-á. Ŋ̀mɔ névi gbɔy kɩ pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n
pɩ Liyellɛ nɩ? 34 Képah sɔkɔ, à yo pé tyí nɛ: «Kè náh mɛ
wə̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á nɛ líyelnɔ́-á
yélɛ di?§ 35 Liyel-á yo mɔ névye nónó tyí, à pè ye líyelnɔ́lɛ.
Ŋ̀tɛ yé se pĩ nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́-á nɛ̂ yo, kè náh fɛ̃ n milki
n pi tɛ́! 36 Tɛ́ Sú Liyel-á ńmɔ nɛ̂ wilki sah ǹ tyí yɔ̃, tɛ́ ń tɛkɩ
mɔ kèkɔ̃yɔ̃́, yé nɛ máh yo de Liyel tyí, máh sɔ̃́npílɛ yo nɛ
Liyel Pídĩ́-á ńnɛ nɩ? 37 Máh kɩ mɛ ń Sú Liyel tyípínìnɛ n pí-
ńkɛ̃̀nɛ, yé káh sɛ̃ ń yɔ̃. 38 Ŋ̀tɛ máh kɩ mɛ sélɛ n pɩ, yáh kɩ sɔ̃̀
mɛ n sɛ̃ n pi ńkɛ̃̀nɛ ńmɔ yɔ̃, yé sɛ̃ sépi tɛ̃̀ wɔ yɔ̃; képah sɔkɔ
yé kɩ pĩ yĩ́ĩ́ nɛ, máh mɛ núkúlɛ Sú Liyellɛ, ànɛ̂ Sú Liyel-á mɛ
núkúlɛ ńnɛ.» 39 Képah tɛ̃̀nɛ, pè tɔ̃ nɛ páh Yesulɛ n tɛ̃. Ŋ̀tɛ à
pwah pé tyí.
40 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ yuku Nsyurdɛ̃ yɔ́nkahnɩnɛ,
à kyɩ tɛ̃ ńyɑ̃h sɔkɔ-á Nsyɔ̃ ǹgbò tyah névye wèlnwílkǐnɔ́lɛ.*
41 Névye náhnáh mɛ kyɩ ǹ tnɔ̂, tɛ́ mɛ yo tũ nɛ, Nsyɔ̃ náh gbǐl
tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ. Ŋ̀tɛ wǎh tyi nónó pól yo dĩ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, gblɔ-á
sélɛ. 42 Képah sɔkɔ, névye náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɛ́npɔ́.

11

Lasarɩ kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ ńyɑ̂n syɩkɩ, pè n ye Lasarɩlɛ. À sɔ̃̀ mɛ Betani
kwil sɔkɔ, képah nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ ǹ dósyɔ́lɛ, pè n ye Mari ànɛ̂
Martɩlɛ. 2 Kénɛ Mari mɛ̀ wɔ ye lésɔ̃ làsèkwěl yɔ́ kwɛ mɔ
Yesu gbyɛ̂̃h yɔ̃, tɛ́ sè kele ǹ yɔ̃̀yénnɛ.* Ŋ̀mɔ dódĩ́ Lasarɩ ye
sɔ̃̀ n yɔ. 3 Képah sɔkɔ, ǹ dósyɔ́ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ Yesu tyí nɛ, pé
yɔ̃̀tɛ̃, ǹ kódĩ́ Lasarɩ náh mɛ lènɔlɛ. 4 Yesu-á képah noh, à
nɛ ńkɛ̃, Lasarɩ ńyɑ̂n mɛ̀ náh pɩ ǹ ko ko ńyɑ̂nnɛ. Ŋ̀tɛ kǎh kɩ
Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ ǹ Pídĩ́ yɔ̃̀tɔ̃rí wɛ̃kɩ.
5 Tɛ́ Martɩ, ànɛ̂ Mari, ànɛ̂ pé dódĩ́ Lasarɩ tyí sɔ̃̀ nɔ yĩ́ĩ́ Yesu
tyí. 6 Ŋ̀tɛ ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesulɛ tɛ́ pè pɔ Lasarɩ ńyɑ̂n tyí
yo ǹ tyí, à tɔ̃ wũ nɛ́npɔ́ à sèpǐn nínì pɩ. 7 Képah náh, à yo

§ **10:34** 10.34 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 82.6. * **10:40** 10.40 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 1.28.
* **11:2** 11.2 - Yah n tɛ Nsyɔ̃ 12.1-3.

ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tyɩ́ nɛ, pè yɛ pé pé syɩ n yuku Nsyude gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ. 8 Wăh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́, nɛ́npɔ́ sɔkɔ kó lésõ
pè n yah n kɔ̃ ǹ mɩ́nkò-ǹsahlɛ dyêhlɛ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ à tɔ̃
n yah n kɔ̃ ǹ syɩ́nyuku-ńsahlɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɩ? 9 Ȁ mɛ yo
pé tyɩ́ nɛ, lɛ́rɩ́nɔ́ gbɔ̃ninɔ́ kó gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ sɔkɔ nɩ? Névi nɛ̂-à n kɔ
tyah kyòolɛ, kèkõyɔ̃́ kyòo-á à n nɛ n yah. Képah-á, tɛ̃́ gbáhkɩ̀
mɩ́nɔ́ náh nɔ. 10 Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ lékɑ̃̂hnɛ kyòo kɛ̃́nɛ, tɛ̃́ ǹ
gbáhkɩ̀lɛ n mɩ.

11 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyɩ́ nɛ, pépi kóɗɩ̃́-
á mɛ dɔy sɔkɔ, ǹtɛ páh kɩ kyɩ à yilki mɔ. 12 Képah sɔkɔ, ǹ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mó nɛ Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, dɔy sɔkɔ-à kɩ nɛ̂ Lasarɩlɛ, wăh kɩ
dɛ. 13 Ǹtɛ Yesu wɛy sɔkɔ, Lasarɩ kúnɔ́ tyɩ́ ye à yo, tɛ́ ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú wɔ mó wɛ nɛ dɔy gbɔy tyɩ́-á à yo. 14 Kăh pɩ sɛ̃́, Yesu
kè yo yɩkɩ mɔ pé tyɩ́ nɛ Lasarɩ-á ku. 15 Ǹtɛ péwɔ mɛ́-ńkɛ̃́nɛ
sɔ̃̀ nɛ́npɔ́, képah-á mɛ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ péwɔ tyɩ́ pépi yɩ̃nnɛ. Kăh pɩ
sɛ̃́, păh kɩ sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃ péwɔ yõ. Tɛ́ núkúnúkú, pè yɛ pé sɔkɔ ǹ
tnɔ̂. 16 Képah sɔkɔ, Toma nɛ̂-á pè n ye Didiminɛ,† ǹmɔ pé
no syah nɛ, pè yɛ pépi tɔ kyɩ ku ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́.

17 Yesu-á yɩ̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kyɩ nɛ yah Lasarɩ
lékó sɔ̃̀ sèpɩ̃̀n ǹyɛ̂h pɩ tɛ diki sɔkɔ. 18 Yé yah, Betani ànɛ̂
Yerusalɛmɩ wrɔ́ náh sɔ̃̀ mɛ kah gbɛ mɔ. Kè sɔ̃̀ mɛ kɩ́lónɔ́
tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃lɛ. 19 Képah ye, Yerusalɛmɩ tãn náhnáh sɔ̃̀ mɛ
pɔ Martɩ ànɛ̂ Mari yétɩ̃ kélé-ńsah pé dóɗɩ̃́ yáhnkwlɔnɔ sɔkɔ.
20 Martɩ-á fyɔ̀ noh nɛ Yesu-á mɛ n pi, à kyɩ à yohnɩ. Tɛ́ Mari
wɔ sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô sɔkɔ. 21 Képah sɔkɔ, Martɩ mɛ yo
Yesu tyɩ́ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, pé dóɗɩ̃́ náh náhkɩ
n ku n pi. 22 Ǹtɛ núkúnúkú ńtɛ̃ fyé sɔkɔ, páh pɩ̃ nɛ wàh kɩ
sɔ̃́ tir dùkù nɛ̂ yah kɔ̃ Liyel tyɩ́, wăh kɩ kè pɩ ǹ tyɩ́. 23 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ: «Á dóɗɩ̃́ lékó kɩ yilki mɔ.» 24 Wăh
yo sɛ̃́, Martɩ nɛ, páh pɩ̃ nɛ lékyɩ̂-à kɩ pɔ n yilki n mɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀
tɛ́y sõlɛ, ǹ tɔ lékó-á kɩ yilki mɔ. 25 Képah tɛ̃́nɛ, Yesu yo ǹ
tyɩ́ nɛ: «Ńmɔ ye lékyɩ̂ yɩ́lkɩ́nmɔ-ò ànɛ̂ minnɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃
ńmɔ yõ, tɛ̃́-à sɔ̃́ ku, à kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ; 26 ànɛ̂ névi nɛ̂-à mɛ
min sɔkɔ tɛ́ sɛ̃ ńmɔ yõ, tɛ̃́ náh tɔ̃ n ku n yah n pi Liyel tyɩ́
tɩ̃̀nnɛ. Á se sɛ̃ képah yõ, Martɩ?» 27 Martɩ mɛ nɛ, àwe-á Tɛ̃́
ǹgbɛ̃, páh sɛ̃ ké yõ nɛ ǹmɔ-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ, nɛ̂-á ǹ
Pɩ́ɗɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à pɔ kèkõyɔ̃́.

28 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ syɩ kyɩ plɔ yo ǹ gbɛ̃̆nsê Mari tyɩ́
nɛ, kwɔ́-ò ɗɩ̃́-á mɛ de n tɛ. Tɛ́ wăh mɛ ǹnɛ n ye. 29 Mari-á fyɔ̀

† **11:16** 11.16 - Didimi kɔ́r ye kènɩ̀nɩ̀nɛ.

képah noh, à núkú yuku à sɔkɔ Yesu tnɔ̂. 30 Yesu náh tɔ̃̀nì sɔ̃̀
mɛ de kwil sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ fı̃́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ Martı pɔ à yohnı.
31 Tɛ́ Yerusalɛmı tãn nónó-á sɔ̃̀ mɛ Mari tnɔ̂ gbô sɔkɔ, mɛ
ǹ yéĩ́nɛ n kele, pépi-á à wɛ à yuku wil súú sɛ̃́, pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃.
Pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pɔ̀ gbó-ńsah-á à n yuku diki yõ. 32 Ǹtɛ
Mari-á kyı yĩni tɛ̃ Yesu mɛ́-ńsah sɔkɔ, tɛ́ à wɛ, à gbètukunɔ
di Yesu yah sɔkɔ tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, wàh sɔ̃̀ mɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ,
pé dódı̃́ náh náhkı n ku n pi. 33 Képah sɔkɔ, Yesu-á à wɛ à
mɛ n gbo à tahlı ǹ tɛ́kínmɔpu tyí, kè ǹ nı kah tɛ̃ képékèyɔ̂,
ǹ yah kwɔ. 34 À mɛ nɛ, ńyãh sɔkɔ se pè yĩ ǹ lékólɛ nı? Pè
mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃, à pɔ kyı yah. 35 Képah sɔkɔ, Yesu
yéĩ kwɛ. 36 Képah tɛ̃̀nɛ, ǹ tɛ́kínmɔpu nɛ, pè yah, ǹ tyí-á sɔ̃̀
mɛ nɔ yı̃́ı̃́ ǹ tyí dɛ́! 37 Tɛ́ tɔ̃ mɛ n yo nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á yı̃́tũ̂ dı̃́ yı̃́
yıkı, à kó sɔ̃̀ fɛ̃ kũ yah kõ n pi Lasarı tyí nı?
38 Képah sɔkɔ, kè tɔ̃ Yesu nı kah tɛ̃ képékèyɔ̂, à mɛ sɔkɔ
diki yõ. Tɛkı diki ye sɔ̃̀ kélɛ, tɛ́ ké yah mɛ víkénɔ́lɛ dáh-ǹgbɛ̃
yɔ́lɛ. 39 Yesu mɛ yo no tyí nɛ, pè dáhkì mè tɔkɔ tɛ̃ yõ. Lékókè
dósê Martı mɛ à syah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹ yı̃́nɔ́ sèpı̃̀n ǹyɛ̃̂h-á yɔ̀.
Wăh kı mɛ n põ dò. 40 Képah sɔkɔ, Yesu yo ǹ tyí nɛ: «Mé
náh kè yo á tyí nɛ, wáh kı sɛ̃ ń yõ, á yı̃́-á kı tɛ̃ Liyel yɔ̃̀tɔ̃rí
yõ di?» 41 Képah tɛ̃̀nɛ, no mɛ dáhkì tɛ̃ yõ. Yesu mɛ ǹ yah
yɔ̃ yı̃̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, mé n wɛkı á tyí wáh sɔ̃́npí ń nírí tɛ̃.
42 Mé pĩ nɛ wáh mɛ ń nírílɛ n tɛ̃ gbı̃́mɛgbı̃́. Ǹtɛ mé kélɛ n
yo tɔ́wû mè yĩnnɛ nɛ̂-á ń mɔ gbĩ sah yɔ̀, nɛ pè sɛ̃ ké yõ nɛ,
áwɔ-á tɛkı mɔ ńnɛ.» 43 Képah yóntɛnɔ náh, à kah yo mɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Lasarı, wil nɛ́npɔ́!» 44 Képah sɔkɔ, Lasarı nɛ̂-á sɔ̃̀ ku,
à yuku wil ǹ gbyɛ̃̂h ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀nnɛ púkúbínɔ́lɛ fwɔ gbrólɛ; tɛ́
ǹ yèpɔ mɛ fɔ́kɔ́nɔ́lɛ fwɔlɛ. Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè à wah
mɔ, pè mó yɛ à kɔ̃ à nɛ n yuku.

Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm mɛ n yah n kɔ̃ Yesu kònmɔ-ńsahlɛ

45 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Mari tnɔ̂, tɛ́ pɔ Yesu tyípíní mè
wɛ sɛ̃́, pé náhnáh sɛ̃ Yesu yõ. 46 Ǹtɛ pé túkù wɔ mó kyı ǹ
tyípíní mè sèsahrı yah sah Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú tyí. 47 Kăh mó
pı sɛ̃́, Farisi wɛ̃̀kì kɔ́pú ànɛ̂ sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tãm mɛ pé
no tukey tùkèpu tı̃̀nkı̃̀ ye, pè kɔ̃ tɛ̃ ké tyí sɔkɔ. Pè wɛ̃ syah nɛ,
dı̃́ mè-á mɛ gbı̃̀l tyilɛ n kah n pı dɛ́, sɔ̃́ se pé kı pı nı? 48 Páh
kı à sah à yɔ̃ sɔkɔ sélɛ n pı sɛ̃́ yɔ̀, no pól-á kı sɛ̃ ǹ yõ. Ǹtɛ
képah-à pı, Wrome tãn-á‡ kı yuku pépi Liyel ní-ńsah gbô sɔ,

‡ **11:48** 11.48 - Wrome tãn nónó tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, yɔ̃̀tãm ye sɔ̃̀ pélɛ Nsyifunɔ yõ.

tɛ́ kɩ pépi yȉkȉ tyí yɩkɩ. [49] Ǹtɛ pé sɔkɔ yɔ́ lésõ mɛ, pè n ye
Kayifilɛ. Léyílɛ, ǹmɔ ye lésõ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.
Ǹmɔ mɛ pé no syah nɛ: «Yé náh kwâh yɔ́lɛ n pnɛ dɛ́! [50] Yé
náh pĩ nɛ, dĩ́ nɛ́núkù-à kɩ ko mɔ ápi yȉkȉ swɔ kè kɔ̃ kè wɛ
pwah, képah-á kɩ nɛkɩ kal ápilɛ ǹ tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, tɛ́ á yȉkȉ
pól tyí mó pɔ yɩkɩ di?» [51] Ǹtɛ ǹmɔ yah yĩ́ĩ́ náh sɔ̏ à yo tyi
nɔ́pilɛ dɛ́! Wǎh sɔ̏ mɛ sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ
sɛ̃́, képah ye Liyel mɛ tɛ̃ntɔ̏lɛ à kɔ̃ à syi yo sah nɛ, Yesu-á
yĩnɛ à ku ǹ yȉkȉ névye yĩnnɛ. [52] Tɛ́ ǹ yȉkȉ névye ó yĩn náh
à kɩ n ku n pi dɛ́, ǹ kúnɔ́ kɩ Liyel wɛ̃́npȉ pól tɔ tuke mɔ pɩ
núkúlɛ, pépi nónó-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃.

[53] Kayifi-á fyɔ̀ képah yo, à tɔkɔ lésõ tyí, pè núkú Yesu
kònmɔnɔ sah gbáhkɩ̀ yõ. [54] Kǎh pɩ sɛ̃́, Yesu náh tɔ̃ mɛ n
gblɔ̌ynɛ n wilki n mɔ kwèyy Nsyifunɔ yah. Ȁ yal ànɛ̂ ǹ tɔ̏
sɑ̃́hpúlɛ, pè kyɩ tɛ̃ kwil yɔ́ sɔkɔ, pè n ye Yefrayiminɛ. Képah
sɔ̏ mɛ gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ gbɛ̃́nnɩ tnɔ̂.

[55] Ǹtɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh-á sɔ̏ mɛ de n tɛ sɛ̃́, névye
náhnáh sɔ̏ mɛ n wil gbnɔ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n dɔkɔ n yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ. Pè sɔ̏ mɛ syáh mɛ̀ dyàh tɛ̃, nɛ pé kyɩ
pé gblɔ̌y tɔ̃ n sah, à yĩnɛ pé tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ. [56] Pǎh sɔ̏
mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè sɔ̏ mɛ Yesulɛ n yah n
kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ ńkɛ̃́, kè se mɛ sɔ̃́ nɩ? Ȁ se kɩ
pyě yɛ wũ syáh mɛ̀ sɔkɔ pɔ́nɔ́lɛ nɩ? [57] Tɛ́ sárká syínwȉlkȉpu
yɔ̃tɑ̃m ànɛ̂ Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú lésõ mɛ ké gbah yo sah tɛ névye
tyí nɛ, nɛ̂-à fyɔ̀ Yesu mɛ́-ńsah pĩ, tɛ̃̀ pɔ kè yo pé syah, pé kɔ̃
pé à wɛ tɛ̃.

12

Mari làsèkwěl mɔ́nɔ́lɛ Yesu gbyɛ̂̃h yõ

[1] Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh sɔ̏ mɛ wũ sèpȉn kénúkòlɛ, tɛ́
Yesu mɛ kyɩ Betani kwil sɔkɔ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̏ Lasarɩlɛ tɛ̃nɔ́lɛ,
wǎh nɛ̂ lékó yilki mɔ. [2] Pè mɛ yõke yah Yesu kɔ̃ nɛ́npɔ́. Martɩ
sɔ̏ mɛ yõkelɛ n dibi, tɛ́ yõke mɛ̀ yɔ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ Lasarɩlɛ.
[3] Képah sɔkɔ, Mari mɛ làsèkwěl dɛ́nkɔ́kɔ̀ yɔ́ lítír tɔ́nɩ́ tɔkɔ,
nɛ̂-á pè nardɩ kɔ́kɔ́lɛ kè pɩ. Tɛ́ pɔ kè kwɛ mɔ Yesu gbɛ̃́náhlɔ́
yõ, tɛ́ kè kele ǹ yɔ̏yénnɛ.* Làsèkwěl mɛ̀ pɑ̃n mɛ wɔ̀kɔ̀ pól
tɔkɔ. [4] Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyudasɩ Yisikariyɔtɩ nɛ̂-á Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú
sɔkɔ yɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sɔ̏ pɔ n vi n pi Yesu náh, ǹmɔ nɛ, [5] kwâh nɛ̂

---

* **12:3** 12.3 - Yesu mɛ gbĩ́nɛ, nɛ́npɔ́ tɑ̃n sõ ńkɛ̃́nɛ pé gbalɩ kɛ̃kɩ n tɛ̃ yõkelɛ n yõ.

se pɩ tɛ́ làsèkwěl mɛ̀ náh yãm deniye pɔ́ plɔ́† kyɛtɔ̃nínɛ, à
ké pɔ́ dibi yãm tãn kɔ̃ nɩ? 6 Ǹtɛ yãm tãn yãm náh sɔ̃̀ tɛ̃ ǹnɛ
dɛ́, yɛ̃́nwó ye sɔ̃̀ ǹnɛ képah ye à kɔ̃ à képahlɛ n yo. Pɔ́ dú sɔ̃̀
mɛ ǹmɔ tyí. Tɛ́ păh nónónɛ n dah n mɔ n pɔ, ǎ sélɛ n yĩ.
7 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Pi yah vínɔ́ sah kénòh! À ye képah
pɩ sah ńmɔ lékó yĩ sõ yĩnnɛ. 8 Yãm tãn kɩ mɛ ànɛ̂ yélɛ sétáh
yõ sõmɛsɔ̃́. Ǹtɛ ńmɔ wɔlɛ, ńmɔ náh n mɛ n pi yélɛ sétáh yõ
sõmɛsɔ̃́.»
9 Tɛ́ tɔ́wû ǹgbɛ̃-á pɔ noh nɛ Yesu-á mɛ Betani kwil sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè kyɩ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Yesu ó yĩn náh sɔ̃̀ pè kyɩ dɛ́,
Lasarɩ nɛ̂ lékó-á Yesu yilki mɔ, ǹmɔ tɔ wɛ yĩn ye sɔ̃̀ pè kyɩ.
10-11 Ǹtɛ Lasarɩ mɛ̀ yĩnnɛ, névye náhnáh sɔ̃̀ mɛ pélɛ n syɩ
sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm náh à n vi n mɔ n pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm mɛ Lasarɩ tyí yo syɩ nɛ,
páh kɩ ǹ tɔ ko mɔ.

Yesu dénɔ́lɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ

12 Ké ɗĩndallɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ pɔ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ
tyɛ́nɔ́ syáh sɔkɔ, pè kè noh nɛ Yesu-á mɛ n pi Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. 13 Pè mɛ sãm yɩ̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ tɛ̃ yĩn,‡ tɛ́ wil kwil sɔkɔ
à kyɩ à yohnɩ. Pè sɔ̃̀ mɛ gbo mɔ tũ nɛ: «Wosana!§ Nɛ̂-á
n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yĩn yõ, Liyel sãm mɔ ǹ sɔkɔ,* ǹmɔ nɛ̂-á
Yisrayel yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́nɛ.» 14 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ ńkwɛ̃́ndyípíkɩ̀
yɔ́ wɛ, tɛ́ dɔkɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yõ, à yĩnɛ sɔ̃-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
15 «Yerusalɛmɩ† tãn, yé káh tíkí pɩ.
Yé yah, yé yɔ̃̀tɛ̃ mɛ n pi.
À mɛ dɔ́kɔ́ntɛ̃nɔ́lɛ ńkwɛ̃́ndyípíkɩ̀ yɔ́ yõ sɔkɔ.»‡
16 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ tyi nɔ́pi pínɔ́ yõ pĩ.
Ǹtɛ wǎh pɔ dɔkɔ ǹ tɔ̃rí yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pé dyɔ to kɔ̃ nɛ, kǎh
lésõ wɑ̃rkɩ sah sɔ̃ ǹ tyí sɔkɔ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sɛ̃-á kè pɩ
ǹ tyí.
17 Képah tɛ̃nɛ, Yesu-á lésõ Lasarɩ lékó ye yah, à à yilki mɔ
wilki diki sɔkɔ nónó yɩ̃́ yah, pépi mɛ tyah kélɛ n yah n yãh
n kɔ̃. 18 Névye-á kénɛ gbɩ̌l tir pínɔ́ noh sɛ̃, pè wil pɔ Yesu
yohnɩ. 19 Képah sɔkɔ, Farisi wɛ̃kɩ̀ kɔ́pú tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ,

---

† **12:5** 12.5 - Légbɩ̃́nɛ, deniye pɔ́ pɔ́ núkú kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ nɔ nɛ́núkù gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̃̀ núkú tɔ̃̀ pínɔ́ dannɛ. ‡ **12:13** 12.13 - Sãm yɩ̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ̀ntɛ̃nyĩnnɔ mɛ̀nɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, Yesu ye pè n gbilki. § **12:13** 12.13 - Pàh nɛ Wosana, ǹgbòlɛ sɔ̃̀, ké kɔ́r ye á pwah n mɔ núkúnúkú! Ǹtɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ, gbílkínɔ́ ye sɔ̃̀ pè n gbilki Yesulɛ. * **12:13** 12.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.25-26. † **12:15** 12.15 - Yerusalɛmɩ yĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ Siyõnɛ. ‡ **12:15** 12.15 - Yah n tɛ Nsakari 9.9.

pè kó kè wɛ nɩ, pépi náh tɔ̃ fɛ̃ n tɛ̃ n pi dò. No pól-á mɛ ǹ sɔ̏ tɛ̃.

Yesu mɛ ǹ tɔ̋rí ànɛ̂ ǹ kũ tyílɛ n yo

20 Névye nónó-á sɔ̏ mɛ pɔ syáh mɛ̀ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, nɛ
pé pɔ Liyel yĩn gbilki, Nsyifunɔ náh sɔ̏ pé túkùlɛ. 21 Kénɛ
névye nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, pépi mɛ nɔ de Filipi tnɔ̂
ǹmɔ nɛ̂-á n wil Betisayida kwil, Kalile gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ kè
yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, páh mɛ ké tyí nɛ pé Yesu wɛ. 22 Kăh
pɩ sɛ̃, Filipi mɛ kè yo Andre tyí. Andre mɛ tahlɩ ǹ tyí pè kyɩ
kè yo Yesu tyí. 23 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Gbĩ
nɛ̂ sɔkɔ-á Névi Píɗĩ́§ kɩ n dɔkɔ n pi ǹ tɔ̋rí yõ, képah ye sɛ
núkúnúkú yɔ̀. 24 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, nɛ́
sèmukɔ pi náh duku mɔ sétáh sɔkɔ kè fi tɛ́ ké pi ku, kè n
tɛ̃ ké gblɔ̌y. Ǹtɛ kàh duku mɔ à fi tɛ́ ké pi ku, kè n kwel.
25 Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y ó minnɛ n mɔ n kõ, tɛ̃ min tyí kɩ yɩkɩ.
Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ minnɛ n mɔ́nkɔ̏-ǹkɛ̃nɛ kèkõyɔ̋ mɛ̀ sɔkɔ Liyel tɔ̋rí
yĩnnɛ, tɛ̃ wɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 26 Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ,
pé tɔ̏lɛ n pɩ ńmɔ tyí, tɛ̃ ń sɔ̏ tɛ̃. Képah sɔkɔ, máh mɛ ńyãh
sɔkɔ, nɛ̂-á tɔ̏lɛ n pɩ ń tyí, ǹ tɔ kɩ mɛ nɛ́npɔ́. Névi nɛ̂-à tɔ̏lɛ n
pɩ ńmɔ tyí, ń Sú Liyel kɩ ǹ yõ yɔ̃.

27 Tɛ́ núkúnúkú, ń fɔkɔ mɛ fɛ̃kɩ. Ǹtɛ mè yo sɔ̃? Mé se n
yo Sú Liyel tyí nɛ, à káh n yɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ ń wɛ? Ǹtɛ ɔ̃ɔ̃ dɛ́,
yèvyãhrɩ mɛ̀ yĩn ye mé pɔ tɔ́tɔ́.» 28 Képah tɛ̃nɛ, à nɛ: «Bɔ̌,
gbílkínɔ́ sah á yĩn yõ.» Wăh yo sɛ̃, yĩ́npɔ̃ yɔ́ wil yĩ̂nyõ sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Mé ń yĩn gbilki tɛ, tɛ́ mé kɩ kè gbilki n pi ńtɔ̃.»

29 Tɔ́wû nɛ̂-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ yĩ́npɔ̃ mɛ̀ noh, pè nɛ
gbɛ̃nséntã́hkì-á gboke. Túkù mó nɛ, yĩ̂nyõ tɔ̏npɩ yɔ́-á yo mɔ
Yesu tyí. 30 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Wɛy nɛ̂-á yé
noh yɔ̀, kè náh yo ńmɔ yĩnnɛ, kè yo yépi yĩnnɛ. 31 Liyel kɩ
lékàhlɛ kèkõyɔ̋ névye kɔ̃ n pi núkúnúkú sɛ̃ yɔ̀. Núkúnúkú,
à kɩ kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò* yĩni yal. 32 Ǹtɛ mâh pɔ dɔkɔ mɔ
gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé kɩ névye póllɛ pɔ ń gblɔ̌y tyí.» 33 Yesu-á sɔ̏ nɛ
n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, képah ye à wɛ̃kɩ ǹ wɛy mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀.
34 Képah sɔkɔ, tɔ́wû mɛ̀ névye mɛ yo ǹ tyí nɛ, pépi-á kè wɛ
Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ náh n ku
n yah n pi. Tɛ́ ǹmɔ se sɔ̃npílɛ pɔ n yo nɛ, Névi Píɗĩ́-á yĩnɛ à
dɔkɔ mɔ nɩ? Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó se mó Névi Píɗĩ́ mɛ̀nɛ nɩ? 35 Képah
sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ: «Kyòo mɛ̀nɛ, kè mɛ sɛ̃ yé wrɔ́

§ **12:23** 12.23 - Yesu-à Névi Píɗĩ́ tyílɛ n yo, ǹ gblɔ̌y tyí ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo.
* **12:31** 12.31 - Kèkõyɔ̋ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, sétã̀n yɔ̏tɛ̃ ye.

kɩ wrɔ́ kwéy yɔ́ pɩ n pi. Tɛ́ névi nɛ̂-à n kɔ fɛ̃̂ntṹ sɔkɔ, tɛ̃́ náh
ǹ yúkú-ńsahlɛ n pnɛ. Képah ye, kyòo mɛ̀-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ
yɔ̀, yé nɛ n kɔ ké sɔkɔ, fɛ̃̂ntṹ káh pɔ yé kwɔkɩ tɛ̃́. 36 Kyòo
mɛ̀nɛ, kǎh mɛ yé wrɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yé sɛ̃ képah yõ. Képah sɔkɔ,
yé kɩ pɩ kyòolɛ képah tyɩ́ kɔ̃lɛ.»
Yesu-á képah yo tɛ, à yal pé tnɔ̂ à kyɩ wɔ̃bɩ fɩ́ɩ́ pélɛ.

Névye náhnáh náh sɛ̃ Yesu yõ

37 Yesu sɔ̃̀ gbǐl tyi náhnáh pɩ pé yĩ́ yah, ǹtɛ képah fyé yõ,
pè náh sɛ̃ ǹ yõ. 38 Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yesayi tyɩ́yónɔ́ nɔ́pi
ye wil ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀. Ȁ lésõ nɛ ńkɛ̃́:
«Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, nɛ̂ sɛ̃ ápi tyɩ́yónɔ́ yõ?
Á á tɛ̃́npnɛ̀nɔ́lɛ nɛ̂ wɛ̃kɩ?»†
39 Tɛ́ tir nɛ̂ yĩn-á pè náh sɔ̃̀ fɛ̃ n sɛ̃ n pi ké yõ, képah yah ye
Yesayi tɔ̃ yo nɛ ńkɛ̃́:
40 «Liyel pé yĩ́ wɔ,
tɛ́ pé lékɑ̃́m yah vike,
nɛ pé yĩ́ káh fɛ̃ nɛ n yah,
pè káh tir yɔ́ tyɩ́ yah wɛ,
pè mó vi mɔ Liyel wɛ̃̌kɩ̀ yõ,
à kɔ̃ à pè wɛ dɛ mɔ.»‡
41 Yáh wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò Yesayi képahlɛ n yo, à lésõ
kwɑ̃h tɛ̃ Yesu tɔ̃́rɩ́ wɛ, képah ye à kɔ̃ à ǹ tyɩ́lɛ n yo.§
42 Tɛ́ képah fyé yõ, yɔ̃̀tɑ̃m náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Yesu yõ. Ǹtɛ
Farisi wɛ̃̌kɩ̀ kɔ́pú tɩ́kɩ́ sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ pé yĩni wilki
pé wɛ̃̌kɩ̀ sɔkɔ. Képah ye, pè náh kè wilki mɔ nɛ, páh sɛ̃ ǹ
yõ. 43 Yáh wɛ pè képah pɩ, névye-á mɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ̂nɛ n sah
pé yõ, képah tyɩ́ sɔ̃̀ mɛ pé tyɩ́ kal Liyel tyɩ́lɛ.
44 Képah sɔkɔ, Yesu wɛkɩ yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Névi nɛ̂-
à sɛ̃ ńmɔ yõ, ńmɔ ó yõ náh tɛ̃ sɛ̃ dɛ́, Liyel nɛ̂-á tɛkɩ mɔ ńnɛ,
ǹmɔ tɔ yõ ye tɛ̃́ sɛ̃. 45 Tɛ́ névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, ń tɛ́kɩ́nmɔ-ò ye
tɛ̃́ wɛ. 46 Ǹmɔ pɔ kèkõyɔ̃́ à pɔ pɩ kyòolɛ, nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ
yõ, tɛ̃́ káh tɛ̃ fɛ̃̂ntṹ sɔkɔ. 47 Ǹmɔ náh pɔ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, nɛ mé
pɔ lékàhlɛ névye kɔ̃. Mé pɔ nɛ kèkõyɔ̃́ névye pwáhnmɔnɔ
wɛ. Képah ye, névi nɛ̂-à ń wɛlɔ noh, tɛ́ à náh mɛ n kɔ sé wɑ̃̀l
yõ, ńmɔ náh kɩ n kɔ̃ n pi tɛ̃̂nɛ lékàhlɛ dɛ́. 48-49 Wɛy nɛ̂-á mé
yo yɔ̀, képah ńtɛ̃ ye kɩ lékàhlɛ tɛ̃́ kɔ̃ n pi gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ tɛ́y sõlɛ. Ǹ
gblɔ̃̌y yah yĩ́ĩ́ náh mé yo wɛlɔ nɔ́pilɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á tɛkɩ
mɔ ńnɛ, máh yĩnɛ mè nɛ̂ yo, ànɛ̂ máh yĩnɛ mè kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ,

† **12:38** 12.38 - Yah n tɛ Yesayi 53.1. ‡ **12:40** 12.40 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.
§ **12:41** 12.41 - Yah n tɛ Yesayi 6.1-5.

ǹmɔ ye yo sélɛ ń tyí nɛ mé pɩ.Képah ye, névi nɛ̂-à ń yahle,
tɛ́ à náh mɛ ń wɛynɛ n mɔ n kõ, nɛy mɛ tɛ, nɛ̂-á kɩ lékàhlɛ
tɛ̃́ kɔ̃ n pi. 50 Tɛ́ ńmɔ mó tɔ̃ pĩ nɛ Liyel-á nɛ̂ kõ sah, képah
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ-á névye kɩ fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. Sú Liyel-á wɛy
mɛ̀ yo sɔ̃́ ń tyí, sɛ̃́ ye mé n yo kélɛ yé tyí.»

13

Yesu ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂̃h wu

1 Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh kɩ sɔ̃̀ n pɩ n pi ɗĩndallɛ. Yesu
sɔ̃̀ pĩ nɛ pé yálnɔ́ gbĩ-á sɛ kèkõyɔ̃́, páh kɩ n sɔkɔ n pi Sú Liyel
tyí. Ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ kèkõyɔ̃́, pé tyí sɔ̃̀ mɛ nɔ́nɔ́lɛ ǹ
tyí. Pé tyí nɔ kah mɔ ǹ tyí.

2 Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ mɛ yõkelɛ n yõ. Tɛ́ sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀
mɛ kè dahbɩ tɛ Simo Yisikariyɔtɩ píɗĩ́ Nsyudasɩ nɩ sɔkɔ nɛ,
à vi Yesu náh. 3 Yesu sɔ̃̀ pĩ nɛ Sú Liyel-á tyi pól dahbɩ péwɔ
gbɔ̃̀. Ǹmɔ tyí-á pé wil à pɔ, tɛ́ páh kɩ pé syɩ sɔkɔ ǹmɔ tyí.
4 Képah sɔkɔ, pǎh mɛ yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, à yuku yĩn, tɛ́ ǹ
fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ dɛ sah, tɛ́ fwɔ yɔ́ tɔkɔ toh ǹ syĩ sɔkɔ. 5 Képah
náh, à ni du mɔ dú yɔ́ sɔkɔ, à tyah ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú gbyɛ̂̃hnɛ n
wu kélɛ, tɛ́ sélɛ n tuke fwɔ mɛ̀nɛ, nɛ̂-á à toh ǹ syĩ sɔkɔ.

6 Kǎh pɔ syɩ Simo-Pyɛrɩ tyí, à Yesu syah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á
TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ ǹmɔ kɩ n yah n kõ péwɔ gbyɛ̂̃h wú-ńsahlɛ nɩ?
7 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á péwɔ n pɩ yɔ̀, ǹmɔ náh fɛ̃ ké tyí
yah wɛ n pi núkúnúkú lɔ́! Ǹtɛ náh-á à kɩ pɔ ké tyí yah wɛ
n pi. 8 Pyɛrɩ tɔ̃ yuku à syah nɛ, póllɛ, à náh pé gbyɛ̂̃h wu
n pi. Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Wáh kɩ yɛ ń kõ
mé á gbyɛ̂̃h wú-ńkɛ̃́nɛ, á vyãh kɩ dɛ ńmɔ tyi sɔkɔ.» 9 Képah
tɛ̃́nɛ, Simo-Pyɛrɩ yo ǹ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, kàh pɩ sɛ̃́ kè káh yĩn
pé gbyɛ̂̃h ó tyí, ńkɛ̃́ à pé gbɑ̃̀n ànɛ̂ pé yõ tɔ wu. 10 À mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Névi nɛ̂-à ni wel tɛ, tɛ̃́ n nɛ n mɛ yályál. Képah
ye, à wil ǹ gbyɛ̂̃h tyí sɔkɔ, yõ náh tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃́ wil pól
tɔ̃́nwunɔ tyí. Yépi mɛ yályál. Ǹtɛ yé pól tɛ̃́ wɔ náh mé n ye
dɛ́!» 11 Névi nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ pɔ n vi n pi Yesu náh, Yesu sɔ̃̀ mɛ à
pĩ tɛ. Képah ye à kõ à nɛ, pé pól tɛ̃́ wɔ náh pé nɛ pǎh mɛ
yályál dɛ́!

12 Wǎh pé gbyɛ̂̃h wu tɛ, à tɔ̃ ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ mɔ pɔ kõ
tɛ̃ yõke yɔ̃́-ńsah ńtɔ̃. Tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Máh nɛ̂ pɩ yé tyí sɛ̃́
yɔ̀, yé se ké yõ pĩ? 13 Yâh pɩ yě ńnɛ n ye kwɔ́-ò ɗĩ́nɛ, képah
náh pɩ, Tɛ̃-ǹgbɛ̃nɛ, yé mɛ n yo plɛ tɛ̃ wɔlɛ. Ńmɔ ye ńtyĩ́nɔ
ǹnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ kwɔ́-òlɛ, yáh wɛ mé yé

gbyȇh wu, yépi tɔ yĩnɛ yè wɛ̃ gbyȇhnɛ n wu. [15] Képah dùkù
ye mé pɩ yé wɛ̃kɩ yɔ̀, nɛ máh nɛ̂ pɩ yé tyí, yé tɔ sɛ̃́nknɔlɛ n
pɩ. [16] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal
ǹ yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Sɛ̃́ ó ye tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɔ náh fɛ̃ n kal ǹ tɔ̃́-òlɛ. [17] Ǹtɛ
núkúnúkú, yé se kénɛ tyilɛ n pnɛ tɛ́! Yâh fɛ̃ syi n kɔ sé wɛ̃̀l
yõ, yé kɩ nìvìnì wɛ.
[18] Ń wɛy mɛ̀ náh mɛ ké yah mɔ yé pól tyí dɛ́! Máh névye
nónó yah wilki, mé pélɛ n pnɛ. Ǹtɛ tir nɛ̂-á wãrkɩ sah Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ, kè yĩnɛ kè wil ó wil. Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ
ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Máh lésõ ń yõkelɛ n yõ ànɛ̂ nɛ̂nɛ, tɛ̃ mɛ
yuku ń yõ.›* [19] Ké pí-ńkɛ̃́ sɔkɔ ye mé kélɛ n yo n sah yé
tyí núkúnúkú yɔ̀. Képah sɔkɔ kàh pɔ pɩ, yé kɩ sɛ̃ ké yõ nɛ,
Ǹmɔ-á. [20] Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, névi nɛ̂-à ń
tɛ̃ntɔ̃̀ névi tɛ̃ plɛ, ńmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ. Nɛ̂ tɔ-à ńmɔ tɛ̃ plɛ, nɛ̂-á
tõ ńnɛ, ǹmɔ ye tɛ̃ tɛ̃ plɛ.»

Yesu nɛ Nsyudasɩ-á kɩ n vi n pi pé náh

[21] Képah tɛ̃nɛ, kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Yesu fɔkɔ kah fɛ̃kɩ.
À mɛ kè yo dal mɔ nɛ: «Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí,
yé sɔkɔ nɛy yɔ́ kɩ n vi n pi ń náh.» [22] Wǎh képah yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀
sã́hpú tyah n yɔ̃ wɛ̃nɛ n yah núkú núkúlɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ pĩ
nɛ̂ tyí-á à n yo. [23] Tɛ́ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú sɔkɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ĩ́ ǹ tyí,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃ntelnɔlɛ Yesu tyí. [24] Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrɩ
pɩ mɔ ǹmɔ tyí nɛ à Yesu piki yah, nɛ̂ tyí-á à n yo. [25] Ǹmɔ
mó ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu tĩ̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, nɛ̂ se
à n ye nɩ? [26] À mɛ yo ǹ tyí nɛ, páh kɩ búrn yĩ di nɛ̂ kɔ̃, tɛ̃
wɔ-á. Tɛ́ núkú búrn yĩ́nɔ́ tɔkɔ, tɛ́ kè di à Simo Yisikariyɔtɩ
píɗĩ́ Nsyudasɩ kɔ̃. [27] Nsyudasɩ-á búrn mɛ̀ syi, sétã̀n yɔ̃̀tɛ̃ mɛ
de ǹ sɔkɔ. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ, nɛ̂-á ǹ tyí pɩ pɩ tɛ̃nɛ, à kè pɩ
súú. [28] Ǹtɛ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
pĩ tir nɛ̂ yĩn-á Yesu yo wɛy mɛ̀nɛ ǹ tyí. [29] Tɛ́ pɔ́ dú-á sɔ̃̀ mɛ
Nsyudasɩ tyí sɛ̃́, túkù sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, Yesu-á yo ǹ tyí nɛ à kyɩ
syáh yídwénè yah dwe, képah náh pɩ, à pɔ́ yĩ yãm tãn kɔ̃.
[30] Ǹtɛ Nsyudasɩ-á fyɔ̀ búrn yĩ́nɔ́ mɛ̀ syi, à núkú yuku wil.
Légbĩ́nɛ lékâh sɔ̃̀ mɛ mɔ.

Yesu tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késã́nnɛ

[31] Nsyudasɩ-á fyɔ̀ wil tɛ, Yesu nɛ: «Núkúnúkú tɛ̃nɛ,
gbílkínɔ́ ye sah Névi Píɗĩ́ yõ, ànɛ̂ Sú Liyel yĩn kɩ se tõ gbilki
ǹmɔ yĩnnɛ. [32] [Gbílkínɔ́-à kɩ sah Liyel yõ ǹmɔ yĩnnɛ,] Liyel
tɔ kɩ à gbilki ǹ gblɔ̃́y yĩnnɛ. Dǒ kwéy ńtɛ̃nɛ, à kɩ kè pɩ n pi.

* **13:18** 13.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 41.10.

33 Ń wɛ̃npì, mé kı tɔ̃ n mɛ n pi yélɛ kı wrɔ́ kwéy ó pı. Yé
kı ń yah n kɔ̃ n pi. Ǹtɛ nɛ̂-á lésɔ̃ mé yo Nsyifunɔ tyí, képah
núkú ye tɔ̃ mé kı yo yépi tɔ tyí núkúnúkú nɛ, yé náh fɛ̃ n
kyı n pi ńmɔ yúkú-ńsah sɔkɔ. 34 Mé kı tir sɛ̃́n yɔ́ kɔ̃ sah yé
kɔ̃ nɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Yé tyí-á nɔ sɔ̃́ ńmɔ tyí, yépi tɔ tyí
yı̃nɛ kè nɔ sɛ̃́ wɛ̃ tyí. 35 Yé tyí-à kı nɔ wɛ̃ tyí, képah sɔkɔ ye
no pól kı pı̃ nɛ ńmɔ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú-á yélɛ.»

Yesu nɛ Pyɛrı-á kı ǹ vyãh kɔ̃́lı nɛ pé náh péwɔ pı̃

36 Képah sɔkɔ, Simo-Pyɛrı à piki yah nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, ńyãh se
à n yuku nı? À mɛ yo ǹ tyí nɛ, ńyãh-á pé n yuku, à náh fɛ̃
n kyı n pi pélɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ núkúnúkú. Ǹtɛ náh tı̃̀nnɛ, wǎh
kı pɔ pé sɔ̃ tɛ̃ n pi. 37 Pyɛrı mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, sɔ̃́ se pı tɛ́ pé
náh fɛ̃ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ n pi núkúnúkú nı? Péwɔ-á kı fɛ̃ syi pé min
kɔ̃ n pi ǹmɔ yı̃nnɛ dò. 38 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Á kı á min kɔ̃
n pi ńmɔ yı̃nnɛ lɛ́? Ǹtɛ kègbıgbı tɛ̃ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí,
sénpɛ-à kı pópó n gbo, á kı mɛ á vyãh kɔ̃́lı tɛ kɛ tɔ̃́nɔ́, nɛ á
náh ńmɔ pı̃.»

14

Yesu ye wɛ̃̌kìlɛ nɛ̂-á n yuku Sú Liyel tyí

1 Képah náh, Yesu yo ǹ tɔ̃̀ sɛ̃́hpú tyí nɛ: «Yé káh yɛ yé fɔkɔ
fɛ̃kı. Yé sɛ̃ Liyel yɔ̃, yè mó sɛ̃ ńmɔ tɔ yɔ̃. 2 Tɛ̃-ǹtɛ̃̀n náhnáh
mɛ ń Sú Liyel tı̃̀nnɛ. Mé kı kyı tɛ̃-ǹsah yah sah yé kɔ̃. Kàh
sɔ̃̀ mɛ gbılɛ ńkɛ̃̀nɛ, mé náh náhkı kè yo n pi yé tyí. 3 Máh kı
kyı tɛ̃-ǹsah yah sah tɛ yé kɔ̃, mé kı ń syı pɔ yé tɛ̃ sɔkɔ ń tnɔ̂.
Képah sɔkɔ, ńmɔ-á mɛ ńyãh sɔkɔ, yépi tɔ kı mɛ nɛ́npɔ́. 4 Yé
se ńmɔ yúkú-ńsah wɛ̃̌kìlɛ n pnɛ tɛ́.» 5 Wǎh yo sɛ̃́, Toma mɛ
nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pépi náh mɛ ǹ yúkú-ńsah pı̃, tɛ́ pé se kı pı̃ sɔ̃́
ké wɛ̃̌kìlɛ nı? 6 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ ye wɛ̃̌kìlɛ, ànɛ̂
gbılɛ, ànɛ̂ min nɛ́tɛ̃̀nɛ. Ǹnı̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n kyı Sú Liyel tyí,
nɛ́ tɛ̃ náh syɔ̃ ńmɔ tyí. 7 Yâh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n pnɛ, yé náhkı
mɛ ń Sú Liyel tɔlɛ n pnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, yé ye ǹnɛ n pnɛ, tɛ́
à wɛ.» 8 Képah sɔkɔ, Filipi mɛ nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, à Sú Liyellɛ pépi
wɛ̃kı kè! Képah-á kı yı̃nɛ pépi tyí. 9 Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ:
«Filipi, mé mɛ yélɛ di mónɔ́lɛ, tɛ́ áwɔ náh mɛ ńmɔ pı̃ nı?
Névi nɛ̂-à ńmɔ wɛ, Sú Liyel ye tɛ̃ wɛ. Ǹtɛ á pı sɔ̃́ tɛ́ tɔ̃ n yo
nɛ, mé Sú Liyellɛ ǹ wɛ̃kı? 10 Á náh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú
Liyel-á mɛ núkúlɛ di? Wɛlɔ nónó-á mé n yo yé tyí yɔ̀, ńmɔ
yah yı̃̃́ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sú Liyel nɛ̂-á núkúlɛ ńmɔlɛ, ǹmɔ
ye n pı ǹ tɛ̃̀nnɛ. 11 Yé yı̃nɛ yè sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, ńmɔ ànɛ̂ Sú Liyel-á
mɛ núkúlɛ. Yáh kı sɔ̃́ sɛ̃́-ńkɛ̃̀nɛ ké yɔ̃ ńmɔ wɛlɔ yı̃nnɛ, yé sɛ̃

ké yõ tə̃̀n nɔ́pi tɛ̃̀ wɔ yĩnnɛ. 12 Kègbıgbı tɛ̃̀ yõ, mé kélɛ n yo
yé tyí, névi nɛ̂-à sɛ̃ ńmɔ yõ, máh mɛ tə̃̀n nónónɛ n pı, tɛ̃̀ tɔ
kı sɛ̃́nknɔlɛ n pı. Tɛ́ tɛ̃̀ kı tə̃̀n yísyɔ́ ńtɛ̃ pı n pi nónó-á kal
sépilɛ. Mé mɛ n yuku Sú Liyel tyí, képah ye kı tɛ̃̀ kɔ̃ à kı fɛ̃
sè pı. 13 Képah sɔkɔ, yâh tyídúkú nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé
kı kè pı yé tyí, gbílkínɔ́ kɔ̃ kè kı sah Sú Liyel yõ ǹ Pídɩ̃́ gbɔ̃̀
yõ. 14 Yâh tir nɛ̂ yah kɔ̃ ńmɔ yĩn yõ, mé kı kè pı.»

Yesu ǹ vyãh kɔ̃ Liyel Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

15 «Ńmɔ tyí-à mɛ nɔ yé tyí, yé kı ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tɛ̃̀ yĩn.
16 Tɛ́ mé kı Sú Liyel ni, à kı yòhnìnmɔ-ò yɔ́ tɛkı mɔ yé
kɔ̃, nɛ̂-á kı pɔ n tɛ̃̀ n pi yélɛ kṹmm. 17 Yòhnìnmɔ-ò mènɛ,
Liyel Mirki ye. Ǹmɔ ye gbılɛ névyelɛ n wɛ̃kı Liyel tyí sɔkɔ.
Kèkõyɔ̃́ névye náh ǹnɛ n wɛ, ànɛ̂ pè náh ǹnɛ n pnɛ. Képah
ye, pè náh fɛ̃ à fɛ̃ n syi. Ǹtɛ wǎh mɛ yépilɛ, tɛ́ mɛ yé sɔkɔ sɛ̃́,
képah ye yépi wɔ ǹnɛ n pnɛ. 18 Mé náh yé sah n pi ńgbyelɛ.
Mé kı ń syı n pɔ n pi yé tnɔ̂. 19 Dǒ kwéy ǹsɔ̃, kèkõyɔ̃́ névye
náh tɔ̃ ńmɔ wɛ n pi, ǹtɛ yépi tɛ̃̀ wɔ kı ń wɛ. Tɛ́ ńmɔ-á fyɔ̀nì
mɛ min sɔkɔ, képah ye yépi tɔ kı mɛ n pi min sɔkɔ. 20 Lésõ-à
pɔ nɔ, yé kı pĩ nɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel-á mɛ núkúlɛ, tɛ́ ńmɔ
ànɛ̂ yépi tɔ mó mɛ núkúlɛ. 21 Névi nɛ̂-à ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ noh,
tɛ́ sè tɛ̃̀ yĩn, ń tyí nɔ tɛ̃̀ wɔ tyí. Tɛ́ ńmɔ tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí,
tɛ̃̀ tyí kı nɔ ń Sú Liyel tyí. Tɛ̃̀ tyí kı nɔ ńmɔ tɔ tyí, tɛ́ mé
kı ń gblɔ̌ynɛ à wɛ̃kı.» 22 Képah sɔkɔ, Nsyude* nɛ̂-á ǹ gblɔ̌y
Nsyudası Yisikariyɔtılɛ, ǹmɔ mɛ yo Yesu tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, sɔ̃́
se pı tɛ́ à kı ǹ gblɔ̌ynɛ pépi wɛ̃kı, tɛ́ à náh ǹ gblɔ̌ynɛ kèkõyɔ̃́
névye wɛ̃kı n pi nı? 23 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ńmɔ tyí-à nɔ
nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ kı ń tyíyónɔ́lɛ n pı. Tɛ̃̀ tyí kı nɔ ń Sú Liyel tyí, tɛ́
ńmɔ ànɛ̂ ń Sú Liyel kı pɔ tɛ̃̀ tyí, kı pɔ twah tɛ̃̀ ǹ tyí. 24 Ǹtɛ
ńmɔ tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ nɛ̂ tyí, tɛ̃̀ náh ń tyíyónɔ́lɛ n pı. Tɛ́ wɛlɔ
nónó-á yé n nohnı yɔ̀, ńmɔ yah yĩ̃́ wɛlɔ náh sélɛ dɛ́! Sè
wil Sú Liyel tyí, nɛ̂-á tɛkı mɔ ńnɛ. 25 Mé ye kénɛ tyi yo yé
syah, gbɩ̃́ nɛ̂-á mé mɛ ànɛ̂ yélɛ yɔ̀. 26 Ǹtɛ Liyel Mirki nɛ̂-á
yòhnìnmɔ-òlɛ, Sú Liyel kı n tɛkı n mɔ n pi ńmɔ yĩn yõ, à kı
pɔ tyi póllɛ yé kwɔ. Tɛ́ kı yé dyɔ to kɔ̃ ńmɔ tyíyónɔ́lɛ, máh
nónó yo sɔkɔ yé tyí.

27 Yèvını ye mé yélɛ n kɔ̃ yɔ̀. Ǹmɔ yèvını ye mé yélɛ n
kɔ̃. Mé náh mɛ kélɛ n kɔ̃ kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ dùkùlɛ. Yé káh
yɛ yé fɔkɔ fɛ̃kı, yé káh yɛ tíkí yé tɛ̃. 28 Mé ye kè yo sɔkɔ tɛ
yé tyí yé noh nɛ sɔ́kɔ́nɔ́-á ńnɛ, tɛ́ máh kı ń syı n pɔ n pi
yé tnɔ̂. Ǹ tyí-à sɔ̃̀ mɛ nɔ yé tyí, yáh kè noh nɛ máh n yuku

---

* **14:22** 14.22 - Nsyifunɔ tyí, Nsyude ye dùkù mɛ núkúlɛ Nsyudası ye dùkùlɛ.

Sú Liyel tĩ̀nnɛ, kè sɔ̃̀ yĩnɛ kè nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí, ǹmɔ-á
sɔ̃́npílɛ kal ńmɔlɛ. 29 Mé ye kénɛ tyi yo sah yé tyí núkúnúkú
sé pɔ́npí-ńkɛ̃́ sɔkɔ yɔ̀, képah sɔkɔ sàh kɩ pɔ n pɩ, yé kɩ sɛ̃ ń
wɛlɔ yõ. 30 Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò mɛ n pi, képah ye mé náh tɔ̃
n kah n yãh n mo n pi yélɛ. Ȁ náh fɛ̃ ńmɔ tɛ̃ wɔ fnɛ. 31 Ǹtɛ
Sú Liyel-á tyi nónó yo ń tyí, sépi ye mè n nɛ n pɩ. Képah
sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ ń tyí. Yé yuku! Á ye
yal ásɔ̃̂.»

15

Yesu nɛ yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyɩ̀kɩ̀-á pélɛ

1 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Ńmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂ yèsyɩ̀kɩ̀lɛ,
ń Sú mɛ ké nɛ́tɛ̃̀nɛ. 2 Yĩ̀ngbɛ̃̀n nónó pól-á mɛ ńmɔ sɔkɔ tɛ́
sè náh mɛ n syi, à kɩ sè kɔ̃̀lɩ tɛ̃ yõ. Tɛ́ nónó pól-á mɛ n syi,
à kɩ sépilɛ n tɔ̃ sè kɔ̃ sè kɩ n gbah n syi. 3 Wɛy nɛ̂-á mé yo
yé tyí yɔ̀, képah gbɔ̃̀ yõ, yé pɩ tɛ yályál. 4 Yé nɛ n mɛ ńmɔlɛ,
sɔ̃́-á ńmɔ mɛ yélɛ. Sɔ̃́-á yĩ̀ngbɔ̃̀ náh fɛ̃ n syi n pi ké gblɔ̃̌y nɛ́
kè náh mɛ séswɔ̂ sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye yépi tɔ náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi
nɛ́ yé náh mɛ ńmɔlɛ. 5 Ǹmɔ ye yɛrɛsɛ̃ séswɔ̂lɛ, yépi mɛ ké
yĩ̀ngbɛ̃̀nnɛ. Yé náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ n pi ńmɔ kɛ̃́nɛ. Képah
ye, nɛ̂-à mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ mé mɛ tɛ̃̀nɛ, tɛ̃ kɩ tyípéplɔ náhnáhlɛ
n pɩ Liyel tyí. 6 Névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ńmɔlɛ, tɛ̃ mɛ yĩ̀ngbɔ̃̀
yɔ́ tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè kãm milki kégbɔ́, tɛ́ kè kɩ n kɔkɔ n pi.
Tɛ́ yĩ̀ngbɛ̃̀n kɔ́kɔ́rílɛ, sépi kɩ pɔ kwel mɔ n sukɛ n pi nyàh
sɔkɔ. 7 Ǹtɛ yâh mɛ ńmɔlɛ, tɛ́ ń wɛlɔ mɛ n tɛ̃ yé fɔkɔnɩ sɔkɔ,
kwâh nɛ̂ tyí-à nɔ yé tyí, yé kè ni, yé kɩ kè wɛ. 8 Yâh tyípéplɔ
náhnáhlɛ n pɩ Liyel tyí, képah ye kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh pɩ ńmɔ
tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ. Tɛ́ ńmɔ Sú Liyel yĩn kɩ gbilki.

9 Ǹmɔ tyí-á nɔ Sú Liyel tyí sɔ̃́, yépi tɔ tyí nɔ ńmɔ tyí sɛ̃́. Yé
yɛ yé tyí nɛ mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ń tyí sɛ̃́. 10 Yâh ń tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n
pɩ, yé tyí kɩ mɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ń tyí, sɔ̃́-á ńmɔ ń Sú tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ
n pɩ, tɛ́ ń tyílɛ nɔ́ntɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tyí. 11 Mé mɛ ké tyí nɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, kè nɛ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, tɛ́ yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mè
mó syɩ ké yĩ̀n tyí. Képah ye, mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.

12 Máh nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Yé tyí yĩnɛ kè nɔ wɛ̃
tyí, yé tyí-á nɔ sɔ̃́ ńmɔ tyí. 13 Névi-à ǹ min kɔ̃ ǹ kódíbí
yĩnnɛ, tyínɔnɔ ǹgbɛ̃ yɔ́ náh tɔ̃ fɛ̃ n kah n mɔ n pi képah yõ.
14 Ǹmɔ-á nɛ̂ kɔ̃ sah yé kɔ̃, yáh kɩ mɛ kélɛ n pɩ, ń kódíbí ye
yélɛ. 15 Mé náh tɔ̃ yé ye n pi tɔ̃̀npɩbɩlɛ. Ǹgbɔ̌ tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ ǹ
yɔ̃̀tɛ̃ dí tyípínɔ́ pĩ dɛ́! Ǹtɛ máh tyi nónó noh ń Sú Liyel tyí,
mé ye sé póllɛ yépi kwɔ. Képah ye, mé yélɛ n ye ń kódíbílɛ.

[16] Yépi náh yah tɔkɔ ńmɔlɛ dɛ́, ńmɔ ye yah tɔkɔ yélɛ, tɛ́ yé tɛkɩ mɔ nɛ, yé kyɩ tyı́péplɔlɛ n pɩ Liyel tyı́, nónó-á sé yɔ̃re náh n tyɛ n yah n pi. Képah sɔkɔ, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyı́ ńmɔ yı̃n yɔ̃, à kɩ kélɛ yé kɔ̃. [17] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n kɔ̃ n sah yé tyı́, kè wɛ yɔ̀: Yé tyı́ yı̃nɛ kè nɔ wɛ̃ tyı́.»

Kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ Yesu ànɛ̂ ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú dyɔlɛ n yɔ

[18] Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ nɛ: «Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ,
yé pı̃ nɛ ńmɔ ǹgbò dyɔ-á pè tyah n yɔ. [19] Yâh sɔ̃̀ mɛ kèkɔ̃yɔ̃́
névye tyı́ yɔ̃ sɔkɔ, yáh pɩ pé tyı́lɛ sɛ̃́, yé tyı́ náhkɩ nɔ pé tyı́.
Ǹtɛ kǎh pɩ ńmɔ yé yah wilki kèkɔ̃yɔ̃́ névye sɔkɔ, tɛ́ yé náh
tɔ̃ mɛ pépi tyı́ yɔ̃, képah ye pè kɔ̃ pè yé dyɔlɛ n yɔ. [20] Yé
yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ wɛy mɛ̀ tyı́lɛ, máh nɛ̂ yo yé tyı́ nɛ:
‹Tɔ̃̀npɩ náh fɛ̃ n kal ǹ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ.› Pàh kɩ mɛ ńmɔ fɔ̃h, pè kɩ yé
tɔ fɔ̃h. Pàh kɩ mɛ ń wɛy fɛ̃ syi, pè kɩ yé tɔ tyı́ fɛ̃ syi. [21] Ǹtɛ
pè náh sɔ̃́npı́lɛ mɛ ńmɔ tɔ̃́-òlɛ n pnɛ, képah ye pè kɩ tyi nɔ́pi
pól pɩ yé sɔkɔ ńmɔ yı̃nnɛ. [22] Mâh sɔ̃̀ mɛ pɔ́-ńkɛ̃̂nɛ pé tyı́, ànɛ̂
mâh sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ yɔ́-ńkɛ̃̂nɛ pé tyı́, pé tyı́túkúnı̀ pı́nɔ́ lékàh
náh náhkɩ n mɛ n pi pé yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, gbɩ wɛ́-ńsah yɔ́
ńtɛ̃ náh n wɛ n pi pé tyı́ pé tyı́túkúnı̀ pı́nɔ́ tyı́ sɔkɔ. [23] Névi
nɛ̂-à ńmɔ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃ mɛ ń Sú tɔ dyɔlɛ n yɔ. [24] Tyi nónó-á
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh sɛ̃́nknɔ pɩ yah, mâh sɔ̃̀ mɛ sépi pı́-ńkɛ̃̂nɛ pé
wrɔ́ sɔkɔ, pé tyı́túkúnı̀ pı́nɔ́ lékàh náh náhkɩ n mɛ n pi pé
yɔ̃. Ǹtɛ núkúnúkú, pè ye ńmɔ tyı́pı́nı̀ wɛ. Tɛ́ képah fyé yɔ̃,
pè mɛ ńmɔ ànɛ̂ ń Sú dyɔlɛ n yɔ. [25] Ǹtɛ nɛ̂-á wɛ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ
pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ: ‹Pè ń dyɔ yɔ yɔ̃ kɛ̃́nɛ.›* képah wil
yı̃n ye pè kɔ̃ pè képahlɛ n pɩ.

[26] Tɛ́ yòhnı̀nmɔ-ò nɛ̂-á ńmɔ kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi kɩ wil Sú
Liyel tyı́, Liyel Mirki ye. Képah ye gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ Liyel
tyı́ sɔkɔ. Képah-à wil Sú Liyel tyı́ à pɔ, kè kɩ pɔ ńmɔ tyı́ yo
wah yé tyı́. [27] Ǹtɛ yépi-á sɔ̃̀ mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ ǹgbò dùkùlɛ sɛ̃́,
képah ye yé tɔ kɩ ń tyı́lɛ n yo n wah névye tyı́.»

16

[1] Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyı́ nɛ: «Mé náh mɛ ké tyı́ nɛ
yé Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ yal n mɔ. Képah ye ń kɔ̃ mé tyi nɔ́pi yo sah
yé tyı́. [2] Nsyifunɔ kɩ yé yı̃ni n wilki n pi pé wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Tɛ́
gbı̃ yɔ́ ńtɛ̃ mɛ n pi, képah sɔkɔ nónó-à pɔ yélɛ n ko n mɔ, pè
kɩ mɛ n sɔ̃ nɛ tɔ̃̀-á pé n pɩ Liyel tyı́. [3] Ǹmɔ ànɛ̂ ń Sú pı̃́-ńkɛ̃̂
ye pè kɔ̃ pè kɩ sépinɔ́ tnɔ pɩ sɛ̃ yɔ̀. [4] Mé mɛ ké tyı́ nɛ tyi nɔ́pi

* **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 35.19 ; 69.4.

gbĩ-à pópó pɔ sɛ, yé dyɔ nɛ n mɛ n kwnɛ sélɛ, képah ye mé
sè yo sah yé tyí.»

Liyel Mirki pɔ́nɔ́ yõlɛ

Képah náh, Yesu tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Máh lésõ mɛ yé wrɔ́ sɛ̃,
képah ye mé náh kwãh tɛ̃ tyi nɔ́pi yo yé tyí. 5 Ǹtɛ núkúnúkú,
mé mɛ n yuku ń tɔ̃́-ò tnɔ̂, tɛ́ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh se mɛ ńnɛ
n piki n yah nɛ, ńyãh se mé n yuku nɩ? 6 Tyi nónó-á mé
yo yé tyí, sépi yèkwɔrɩ ye yé fɔkɔ fil yɔ̀ kɛ̀. 7 Ǹtɛ mé kɩ
gbɩ yo yé tyí. Máh kɩ sɔkɔ, képah kɩ nɛkɩ kal yélɛ. Máh kɩ
sɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ, nɛ̂-á yĩnɛ à pɔ yé yohnɩ n mɔ, à náh n pɔ n pi.
Ǹtɛ máh kɩ kyɩ, mé kɩ à tɛkɩ mɔ yé kɔ̃. 8 Tɛ́ ǹmɔ-à pɔ gbĩ́
nɛ̂nɛ, à kɩ tyípêl, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kì, ànɛ̂ Liyel tukey tyí yo wah
kèkõyɔ̃́ névye syah, kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pǎh mɛ pílkínɔ́lɛ sépi
pól sɔkɔ. 9 À kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á pé tyípékèlɛ, péwɔ yõ
sɛ̃́-ńkɛ̃̄-á. 10 Tɛ́ kɩ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ gbɩ wɛ̃̀kì tyí sɔkɔ,
péwɔ-á n sɔkɔ Sú Liyel tyí, tɛ́ pè náh tɔ̃ pé wɛ n pi. 11 Tɛ́ kɩ
tɔ̃ kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ nɛ̂-á mɛ Liyel tukey tyí sɔkɔ, nɛ̂-á kèkõyɔ̃́
mɛ̀ névye fnɛ̀-òlɛ, lékàh-á mɛ tɛ ǹmɔ tyí.* 12 Tyi náhnáh tɔ̃
mɛ ń tyí yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí. Ǹtɛ máh kɩ sè yo yé tyí núkúnúkú,
sè kɩ kǎn pɩ yélɛ. 13 Liyel Mirki nɛ̂-á gbɩlɛ névyelɛ n wɛ̃kɩ
Liyel tyí sɔkɔ, ǹmɔ-à pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, à kɩ pɔ yé yah tɛ̃ yé kɔ̃ yé
kɩ gbɩ dùkù pól pĩ Liyel tyí sɔkɔ. Ǹ yah yĩ̃́ wɛlɔ náh à kɩ pɔ
n yo dɛ́! Wǎh tyi nónó pól noh, sépi ye à kɩ pɔ yo yé tyí ànɛ̂
tyi nónó-á mɛ n pi. 14 À kɩ tyilɛ n wɛ n syi ńmɔ tyí kɩ n yo
yé tyí. Képah ye, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ńmɔ yĩn kɩ n gbilki. 15 Kwâh
nɛ̂-á fyɔ̀ mɛ Sú Liyel tyí, ńmɔ tɔ tyí ye kélɛ. Képah ye ń kɔ̃
mé nɛ Liyel Mirki-á kɩ ńmɔ tyilɛ n wɛ n syi n yo yé tyí.»

Yèkwɔrɩ vĩ̀nmɔnpɩnɔlɛ nìvìnìnɛ

16 Képah yóntɛnɔ náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń
wɛ n pi. Tɛ́ dǒ kwéy képah náh, yé kɩ tɔ̃ ń wɛ.» 17 Képah
tɛ̃̀nɛ, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú túkù tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, wɛy nɛ̂-á à n yo
pé tyí yɔ̀ nɛ dǒ kwéy, pé náh tɔ̃ pé wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah
náh, páh kɩ tɔ̃ pé wɛ, képah yõ se pɩ tir nɛ̂nɛ nɩ? Ànɛ̂ tir
nɛ̂ se à n yo sɛ̃́ yɔ̀ nɛ, páh n sɔkɔ Sú Liyel tnɔ̂ nɩ? 18 Dǒ
kwéy nɛ̂ tyí-á à n yo yɔ̀, tir nɛ̂ se képah n wɛ̃kɩ nɩ? Pépi náh
mɛ ǹ wɛy mɛ̀ syíkí-ńsah wɛ dɛ́! 19 Ǹtɛ Yesu-á pĩ nɛ, pǎh
mɛ n yah n kɔ̃ pé píkínyah-ńsahlɛ, à yo pé tyí nɛ: «Máh yo
yé tyí nɛ dǒ kwéy, yé náh tɔ̃ ń wɛ n pi, tɛ́ dǒ kwéy képah
náh, yáh kɩ tɔ̃ ń wɛ, képah tyí yõ ye yé n piki n yah wɛ̃nɛ
yɔ̀ kɛ̀? 20 Kègbɩgbɩ tɛ̃ yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé kɩ pɔ n

* **16:11** 16.11 - Kèkõyɔ̃́ névye fnɛ̀-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ ye.

gbo kɩ yãm yãm tyilɛ n yo, tɛ́ kèkõyɔ̃́ névye kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀
sɔkɔ. Yé kɩ mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ǹtɛ yé yèkwɔrɩ kɩ pɔ vi mɔ pɩ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ. 21 Sê-à pilɛ n dubi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèvyãhrɩ pɩ gbɩ̃́-á yĩni
tɛ̃ ǹ tyí sɛ̃́, kè n nɛ yèkwɔrɩlɛ ǹ tyí. Ǹtɛ wàh dubi tɛ, névi
wɛ́ndubinmɔnɔlɛ kèkõyɔ̃́ ǹ tyí, kè n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ǹ tyí.
Ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèvyãhrɩ pínsɔkɔnɔ tyílɛ. 22 Sɛ̃́ yé yépi tɔlɛ
yèkwɔrɩ sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ pɔ n yah n pi yé
tyí. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí kègbɩ tɛ̃̀nɛ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀
nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ kè tɛ̃ n syi n pi yé tyí. 23 Lésõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ
nɔ, yé náh tɔ̃ ń piki n yah n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ tyílɛ. Kègbɩgbɩ tɛ̃
yõ, mé kélɛ n yo yé tyí, yâh kwáhdúkú nɛ̂ ni Sú Liyel tyí
ńmɔ yĩn yõ, à kɩ kélɛ yé kɔ̃. 24 Tɛ́ à pɔ syɩ núkúnúkú tyí, yé
náh tɔ̃̀nɩ̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ ni ńmɔ yĩn yõ. Yé nɛ n ni, yé kɩ n
wɛ n syi. Képah sɔkɔ, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.»

Yesu tɛ̃ wɛ kèkõyɔ̃́ tyí

25 Képah náh, Yesu tɔ̃ nɛ: «Mé ye tyi nɔ́pi pól yãh yé tyí
sèmɩ̀rn sɔkɔ. Tɛ́ sõ yɔ́ mɛ n pi, mé náh tɔ̃ n yãh n pi yé
tyí sèmɩ̀rn sɔkɔ. Ǹtɛ mé kɩ Sú Liyel tyí yo wah pallɛ yé tyí.
26 Lésõ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀-à pɔ nɔ, yé kɩ ǹnɛ n ni ńmɔ yĩn yõ. Tɛ́ mé
náh yo yé tyí nɛ ńmɔ-á kɩ n ni ǹnɛ yé tyí dɛ́. 27 Yé náh wɛ
di, yé tyí nɔ Sú Liyel tyí. Ńmɔ tyí-á nɔ yé tyí, tɛ́ yé sɛ̃ ké yõ
nɛ máh wil ǹmɔ tyí, képah ye yé tyí nɔ ǹ tyí. 28 Sú Liyel tyí
ye mé wil à pɔ kèkõyɔ̃́. Ǹtɛ núkúnúkú, mé kɩ tɔ̃ yal kèkõyɔ̃́
kɩ n yuku n pi ǹmɔ tyí.»

29 Yesu-á yo sɛ̃́, ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ ɔ̃hɔ̃̀, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh
pyě mɛ tyilɛ n yo n wah pallɛ sèmɩ̀rn mí-ńkɛ̃̀nɛ. 30 Pépi-á
pĩ núkúnúkú nɛ, wǎh tyi póllɛ n pnɛ. Pǎh nɛ à piki n yah
n pi tir nɛ̂nɛ, à n nɛ n mɛ kè pĩ n tɛ. Képah-á pépi sɛ̃ ké yõ
nɛ, wǎh wil Liyel tyí. 31 Képah sɔkɔ, Yesu nɛ: «Yé sɛ̃ ńmɔ
yõ núkúnúkú yé yo kɛ̀? 32 Ǹtɛ gbĩ yɔ́ mɛ n pi, nɛ̂-á mɛ tɛ
núkúnúkú ńtɛ̃nɛ yɔ̀, nɛ̂ sɔkɔ-á yé pól kɩ to karkɩ, kɩ sɔkɔ yé
wɩ̀l-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, tɛ́ kɩ ńmɔ sah ń gblɔ̌y. Ǹtɛ Sú Liyel kɩ mɛ
ńnɛ. Képah ye mé náh kɩ n mɛ n pi ń gblɔ̌y. 33 Ńmɔ mɛ ké
tyí nɛ yé yèvɩnɩ wɛ ńmɔ tyí, képah ye mé tyi nɔ́pi yo yé tyí.
Yé kɩ yèvyãhrɩ pɩ n pi kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ yé káh tíkí pɩ, ńmɔ
ye tɛ̃ wɛ kèkõyɔ̃́ tyí.»

17

Yesu nîrî pínɔ́lɛ

1 Yesu-á képah yo tɛ sɛ̃́, à ǹ yah yɔ̃ yɩ̃̂nyõ tɛ́ nɛ: «Bɔ̌, ké gbɩ̃́
ye nɔ núkúnúkú. Gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ, ńmɔ tɔ mɔ́ gbílkínɔ́

sah á yõ. 2 Áwɔ ye tɛ̃nwɛnɔlɛ ń kɔ̃ no pól yõ, nɛ mé tyɛ́-ńkɛ̃
minnɛ pé pól kɔ̃, nónó-á á dahbɩ ń gbɔ̃̀. 3 Áwɔ nɛ̂-á Liyel
núkúnínɛ kègbɩ yõ, pàh áwɔ pĩ, tɛ́ ńmɔ Yesu Krista pĩ, ńmɔ
nɛ̂-á á tɛkɩ mɔ, képah ye tyɛ́-ńkɛ̃ minnɛ. 4 Wáh tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ
ń gbɔ̃̀ pɩ pɩ tɛ̃̃nɛ, mé ye kè pɩ tɛ. Ńmɔ ye gbílkínɔ́ sah á
yõ sétáh yõ sɔkɔ. 5 Núkúnúkú tɛ̃̃nɛ Bɔ̌, gbílkínɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
ńmɔ yõ á gbɔ̀pɔ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkùlɛ, képahlɛ ńmɔ kɔ̃
á gbɔ̀pɔ sɔkɔ ńtɔ̃.

6 Wáh nónó wilki kèkõyɔ̃́ névye sɔkɔ à ńmɔ kɔ̃, mé ye á
dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ. Áwɔ tyɩ́ ye sɔ̃̀ pélɛ, tɛ́ á mɛ pélɛ ńmɔ gbɔ̃̀
dahbɩ, pè mɛ á wɛy fɛ̃ syi. 7-8 Wáh wɛlɔ nónó yo ń tyɩ́, mé ye
sè yo pé tyɩ́, pè mɛ sè fɛ̃ syi. Pè pĩ yɩ̃̃́ nɛ, máh wil áwɔ tyɩ́, tɛ́
sɛ̃ ké yõ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. Képah ye, núkúnúkú tɛ̃̃nɛ,
pè pĩ nɛ wáh yɩ̂ nónó póllɛ ńmɔ kɔ̃, sǎh wil áwɔ tyɩ́. 9 Pǎh pɩ
áwɔ tyɩ́lɛ sɛ̃́, képah ye mé álɛ n ni pépi tyɩ́. Mé náh mɛ álɛ
n ni kèkõyɔ̃́ névye tɛ̃ wɔ tyɩ́ dɛ́! Wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ,
pépi tyɩ́ ye mé n ni álɛ. 10 Nónó pól-á áwɔ tyɩ́lɛ, ńmɔ tɔ tyɩ́
ye pélɛ. Nónó pól-á ńmɔ tyɩ́lɛ, áwɔ tɔ tyɩ́ ye pélɛ. Tɛ́ pépi
gbɔ̃̀ yõ, gbílkínɔ́ mɛ n sah ńmɔ yõ. 11 Ǹtɛ dǒ kwéy, ńmɔ kɩ
n pɔ n pi áwɔ tyɩ́. Mé náh kɩ tɔ̃ n mɛ n pi kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ
pépi wɔ kɩ mɛ kèkõyɔ̃́. Bɔ̌, áwɔ nɛ̂-á pèkè kɛ̃̃nɛ, pè tɛ̃ n sah
á tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á á ńmɔ kɔ̃. Képah sɔkɔ, pè kɩ pɩ
núkúlɛ sɔ̃́-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 12 Máh sɔ̃̀ mɛ pélɛ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, mé pè tɛ̃ sah á tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á á ń kɔ̃. Mé pé
yõ syɩkɩ pallɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyɩ́ náh yɩkɩ pé sɔkɔ, à wil nɛ́núkù
mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ, nɛ̂ tyɩ́-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè yɩkɩ, á wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi
wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ kɔ̃ sè wɛ n wil. 13 Ǹtɛ núkúnúkú, ńmɔ-á n pi
áwɔ tyɩ́, képah ye mé tyi nɔ́pilɛ n yo tɛ́ ń sah kèkõyɔ̃́ sɔkɔ,
nónó-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yèsyɩ̀kɩ̀ sɔkɔ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.
14 Mé á wɛy yo pé tyɩ́. Pè náh tɔ̃ pɩ kèkõyɔ̃́ tyɩ́lɛ, sɔ̃́-á ńmɔ
náh pɩ kèkõyɔ̃́ tyɩ́lɛ. Képah ye, kèkõyɔ̃́ névye pé dyɔlɛ n yɔ.
15 Mé náh mɛ álɛ n ni nɛ, á pè tɛ̃ n yal kèkõyɔ̃́ dɛ́! Ǹtɛ nɛ
n yah pé yõ, pèkè pɩ́-ò káh tɛ̃ wɛ pé tyɩ́. 16 Sɔ̃́-á kèkõyɔ̃́ tyɩ́
náh ńmɔlɛ, sɛ̃́ ye kèkõyɔ̃́ tyɩ́ náh pépi tɔlɛ. 17 Pè wilki n sah
á tyɩ́ yõ á gbɩ gbɔ̃̀ yõ. Á wɛynɛ, gbɩ ye kélɛ. 18 Wáh ńmɔ tõ
sɔ̃́ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ, sɛ̃́ ye mé pé tɔlɛ n tõ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ. 19 Ńmɔ
ń gblɔ̃́ynɛ álɛ n kɔ̃ ń tɔ̂ɔ́ pépi yĩnnɛ, nɛ pé tɔ nɛ n mɛ áwɔ
tyɩ́ yõ gbɩ tɛ̃̀ yõ.

20 Ǹtɛ mé náh mɛ álɛ n ni pépi ó yĩnnɛ dɛ́! Nónó tɔ-á kɩ
pɔ n sɛ̃ n pi ńmɔ yõ pépi tyɩ́yónɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pépi tɔ tyɩ́ ye mé

n ni álɛ. 21 Mé álɛ n ni nɛ pé pól pɩ núkúlɛ. Ɓ́wɔ nɛ̂-á Bɔ̌lɛ,
áwɔ ànɛ̂ ńmɔ-á mɛ núkúlɛ sɔ̃́, pépi ànɛ̂ ápi tɔ pɩ núkúlɛ
sɛ̃́, kèkõyɔ̃́ névye kõ pè pĩ nɛ áwɔ-á tɛkɩ mɔ ńnɛ. 22 Wáh
gbílkínɔ́ sah ńmɔ yõ sɔ̃́, ńmɔ tɔ ye gbílkínɔ́ sah pé yõ sɛ̃́, nɛ
pè pɩ núkúlɛ sɔ̃́-á áwɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ núkúlɛ. 23 Ɲ́mɔ mɛ pélɛ,
áwɔ mɛ ńmɔlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè kɩ pɩ yĩ́ĩ́ núkúlɛ. Képah sɔkɔ,
kèkõyɔ̃́ névye kɩ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńmɔlɛ, ànɛ̂ no nɔ́pi tyí-á nɔ
á tyí, sɔ̃́-á ńmɔ tyí nɔ á tyí. 24 Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ,
mé mɛ ké tyí nɛ pépi tɔ nɛ n mɛ ńnɛ máh kɩ n mɛ n pi ńyãh
sɔkɔ, pè mó ń tɔ̃́rí wɛ. Ɲ́mɔ tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kèkõyɔ̃́
mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ́ dùkùlɛ sɛ̃́, képah ye á tɔ̃́rí mènɛ ń kõ. 25 Bɔ̌, áwɔ
nɛ̂-á mɛ tómm, kèkõyɔ̃́ névye náh ǹ pĩ, ǹtɛ ńmɔ wɔ ǹ pĩ.
Tɛ́ no nɔ́pi tɛ̃́ wɔ pĩ nɛ, áwɔ-á tõ ńnɛ. 26 Mé ye á dùkùlɛ pè
wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ tõ á dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ n pi, nɛ ńmɔ tyí-á nɔ sɔ̃́ á
tyí, kénɛ tyínɔnɔ dùkù nɛ n mɛ pé tɔ sɔkɔ, ànɛ̂ ńmɔ mó nɛ
n mɛ pélɛ.»

18

Yesu tɛ̃́nɔ́lɛ

1 Wɛlɔ nɔ́pi yóntɛnɔ náh, Yesu ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wil sɔkɔ
à kyɩ de sésân swãh yɔ́ sɔkɔ Sedrɔ̃ nítókahnɩnɛ. 2 Yesu
ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔ̃̀ dar tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ nɛ́npɔ́.
Képah ye, Nsyudasɩ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ vǐnɔ́ sɔkɔ Yesu náh, ǹ tɔ sɔ̃̀
nɛ́npɔ́ pĩ. 3 Képah sɔkɔ, sárká syínwǐlkǐpu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Farisi
wɛ̃̌kì kɔ́pú mɛ sràsyíbí tǐ̃nkǐ ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú
tõ. Nsyudasɩ mɛ pépi yah tɛ̃ à pɔ de pélɛ swãh mè sɔkɔ. Nì
sɔ̃̀ mɛ pé tyí wóhntɛ̃nyǐnnɔlɛ pé gbɑ̃̀n sɔkɔ, ànɛ̂ fɔ̀tnɔ̀nɔ́lɛ,
à tahlɩ mɛ́fwóyî tyí. 4 Ǹtɛ tir nɛ̂-á sɔ̃̀ nɛ n pɩ n pi, Yesu-á sɔ̃̀
mɛ kè pĩ sɛ̃́, à nɔ de pé tnɔ̂ tɛ́ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah
n kõ nɩ? 5 Pè mɛ à syah nɛ, Nasarɛtɩ kwil Yesu-á. Ȁ mɛ yo
pé tyí nɛ: «Ɲ́mɔ ye.» Tɛ́ Nsyudasɩ nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ à dahbɩ n pi pé
gbɔ̃̀, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃́nɔ́lɛ gbɔ̀pɔlɛ. 6 Yesu-á fyɔ̀ yo pé tyí
nɛ péwɔ-á, pè pé syɩ náhsékǔrnnɛ à kyɩ syɩkɩlɩ sétáh. 7 Ȁ
mɛ tõ ǹ syɩ pè piki yah nɛ, nɛ̂ se pè n yah n kõ nɩ? Pè mɛ
nɛ, Nasarɛtɩ Yesu-á. 8 Képah sɔkɔ, à mɛ yo pé tyí nɛ: «Mé
ye kè yo tɛ yé tyí nɛ ńmɔ-á. Ɲ́mɔ-à kɩ nɛ̂ yé n yah n kõ, yé
yɛ no nɔ́pi kõ pè nɛ n yuku.» 9 Képah-á pɩ sɛ̃́, wǎh lésõ wɛy
nɛ̂ yo sah, kè wil. Ȁ lésõ nɛ: «Bɔ̌, wáh nónónɛ ń gbɔ̃̀ dahbɩ,
mé náh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí yɩkɩ.»

10 Tɛ́ dĩ́ yɔ́ tɔ lésõ mɛ pélɛ pè n ye Malkusilɛ. Sárká
syínwǐlkǐpu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩ ye ǹnɛ. Tɛ́ Simo-Pyɛrɩ tyí

kèkírkì yɔ́ sɔ̀ mɛ. À mɛ kè yɔrı dɛ à kénɛ dḯ gbɔ̀yɔ̀ sɔ̀ níkí
kɔ̃ kãm. [11] Ǹtɛ Yesu mɛ yo Pyɛrı tyí nɛ: «Á kèkírkì dyı ké
gbô sɔkɔ. Á se mɛ n sɔ̃ nɛ, Sú Liyel-á yèvyãhrı nɛ̂ yah tɔkɔ
sah nɛ mé pɔ n pı, máh kı kè yahle?»

Tyi nónó-á pı sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ An tìnnɛ

[12] Képah náh, sràsyíbí tìnkì ànɛ̂ pé yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃, ànɛ̂
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú mɛ Yesu tɛ̃, tɛ́ à pukubi,
[13] à yuku ǹnɛ An ǹgbò tyí. Kayifi nɛ̂-á sɔ̀ sárká syínwìlkìpú
yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ léyílɛ, ǹmɔ dɛ́ndḯ ye sɔ̀ An mɛ̀nɛ. [14] Tɛ́ kénɛ
Kayifi mɛ̀ wɔ ye lésɔ̃ vi mɔ pé no Nsyifunɔ yɔ̀tãmnɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Dĩ nɛ́núkù-à kı ku no pól yĩnnɛ, képah kı nɛkı kal álɛ.»

[15] Simo-Pyɛrı ànɛ̂ Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̀ mɛ Yesu sɔ̀ tɛ̃. Képah
sɔkɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɔ̀ mɛ Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò
mɛ̀nɛ n pnɛ sɛ̃́, ǹmɔ mɛ de yuku Yesulɛ sárká syínwìlkìpu
yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbô sɔkɔ. [16] Ǹtɛ Pyɛrı wɔ sɔ̀ mɛ yĩn tɛ̃ kégbɔ́, gbô
yah sɔkɔ. Tɛ́ Yesu tɔ̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-à sɔ̀ sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ nɛ́pĩ́nínɛ, ǹmɔ mɛ wil pɔ yo mɔ tɔ̀npı pi tyí nɛ̂-á gbô
syíkí-òlɛ, tɛ́ Pyɛrı kɔ̃ à de. [17] Tɛ́ Pyɛrı-á n de, kénɛ tɔ̀npı
pi mɛ̀ mɛ à syah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ Yesu mɛ̀ tɔ̀ sɑ̃́h-ò kó ǹnɛ nı?
Pyɛrı mɛ à syah nɛ, ǹ tɔ̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́! [18] Ǹtɛ vırı sɔ̀
mɛ n pı. Kăh pı sɛ̃́, tɔ̀npıbı ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔ̀
mɛ nyàh mɔ sah n wnɛ, tɛ́ Pyɛrı tɔ mɛ nyàhlɛ n wnɛ pélɛ.

[19] Tɛ́ Yesu wɔlɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tyah
ǹmɔlɛ n piki n yah ǹ tɔ̀ sɑ̃́hpú ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ.
[20] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Mé sɔ̀ mɛ ń wɛynɛ n yo n dal n mɔ
no pól yĩ́ yah. Tɛ́ mɛ kwɔ́nɔ́lɛ n pı gbĩ́mɛgbĩ́ Liyel ní-ńtɑ̂̃n vì
sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á Nsyifunɔ pól
wɛ̃nɛ n tuke n mɔ. Mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃ yo sètìn sɔ̀ sɔkɔ. [21] Tɛ́
kwâh nɛ̂ pı á ńnɛ n piki n yah sɛ̃́? Nónó-á ń wɛy noh, pépi
piki yah nɛ̂-á mé yo. Máh nɛ̂ yo, pépi wɔ kè pĩ.» [22] Yesu-á fyɔ̀
képah yo, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú sɔkɔ nɛ̂-á sɔ̀ mɛ nɛ́npɔ́,
ǹmɔ Yesu létáh mı tɛ́ nɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí
se à n wɛkı sɛ̃́ yɔ̀ nı? [23] Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Máh kı mɛ
wɛ̀ntùkù wɛkı, kélɛ ń wɛ̃kı. Ǹtɛ máh kı mɛ wɛkı plɛ, kwâh
nɛ̂ pı tɛ́ á ń mı?» [24] Képah sɔkɔ, An mɛ Yesu tɛkı mɔ sárká
syínwìlkìpu yɔ̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Kayifi tyí sɛ̃́ púkúbínɔ́lɛ.

[25] Légbĩ́nɛ, Simo-Pyɛrı sɔ̀ mɛ yĩn tɛ̃ nyàhlɛ n wnɛ sɛ̃́. Pè
mɛ à piki yah nɛ, ǹmɔ tɔlɛ, dḯ mɛ̀ tɔ̀ sáh-ò kó ńnɛ nı? À
mɛ ǹ vyãh kɔ̃lı nɛ, ǹ tɔ̀ sɑ̃́h-ò náh péwɔlɛ dɛ́. [26] Pyɛrı-á lésɔ̃

ɗɩ́ nɛ̂ níkí kõ kãm, ǹ tyí névi yɔ́ lésõ mɛ sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu
yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀npɩlɛ. Kénɛ tɔ̃̀npɩ-á Pyɛrɩ wɛ, à à syah nɛ, ǹmɔ-
á lésõ pé kyɩ wɛ ànɛ̂ Yesulɛ swãh sɔkɔ. 27 Pyɛrɩ tɔ̃ ǹ vyãh
kɔ̃lɩ. Nɛ́npɔ́ swɔ, sénpɛ gbo.

Pilati Yesu kònmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ̃

28 Képah tɛ̃nɛ, pè Yesu tɛ̃ yal Kayifi tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ yuku ǹnɛ
Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò tɩ̃̀nnɛ. Séngbɔ̃́ púpú ye sɔ̃̀ pè pɩ
képahlɛ. Pǎh yĩni tɛ̃, Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm náh fɛ̃ syi de ǹ gbô
sɔkɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé pé gblɔ̃̌y silki, pé vyãh mó
dɛ Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.* 29 Kǎh pɩ sɛ̃́,
Wrome gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò ɗɩ́ Pilati mɛ wil pɔ pé tnɔ̂ kégbɔ́,
à pɔ pè piki yah nɛ, tyítúkù nɛ̂ se ɗɩ́ mɛ̀ pɩ pè yo nɩ? 30 Pè
mɛ à syah nɛ, ɗɩ́ mɛ̀-à sɔ̃̀ mɛ tyítúkù pɩ́-òlɛ ńkɛ̃nɛ, pépi se
náhkɩ pɔ ǹnɛ ǹmɔ tyí nɩ? 31 Képah tɛ̃nɛ, Pilati mó Nsyifunɔ
syah nɛ, pè nɛ n yuku ǹnɛ, pè kyɩ à tuke pé gblɔ̃̌y à yĩnɛ pé
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ pé tɔ mɛ à syah nɛ, névi kònmɔnɔ gbàh
náh dɛ mɔ pépi tyí. 32 Képah sɔkɔ, Yesu-á lésõ nɛ̂ yo sah à
ǹ gblɔ̃̌y ku dùkù tyí yo wah, kè wil.†

33 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pilati mɛ ǹ syɩ de ǹ gbô sɔkɔ, tɛ́ Yesu ye pɔ
piki yah nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ se Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃nɛ nɩ? 34 À mɛ yo ǹ
tyí nɛ: «Áwɔ se sõ tɛ̃ n yo kélɛ á gblɔ̃̌y, tɩ̃̂ ǹnɩ̂ se yo ǹ syah
kélɛ?» 35 Pilati mɛ à syah nɛ, Nsyifu se yɔ́ péwɔ tɔlɛ nɩ? Ǹ
yɛ̃́ngbɛ̃ yɩ̀kɩ̀ névye ànɛ̂ pé sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm-á pɔ ǹnɛ
péwɔ tyí. Tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 36 À mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Kèkõyɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ náh ń tɔ̃́rɩ́ n wil. Kàh sɔ̃̀ mɛ n wil kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, ń
tɔ̃̀npɩbɩ náhkɩ sɔ̃̀ ń fwo syi, mé náh náhkɩ n de n pi Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm gbɔ̃̀. Ǹtɛ ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, ń tɔ̃́rɩ́ náh wil ásɔ̃̂.» 37 Képah tɛ̃nɛ,
Pilati mɛ yo ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃-á ǹnɛ kɛ̀? À mɛ nɛ: «Áwɔ ńtɛ̃
vyãh sɔkɔ ye kè wil nɛ yɔ̃̀tɛ̃-á ńnɛ! Ḿmɔ pɔ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́ à
pɔ dubi, gbɩ tyí yo n wah yĩn ye. Nónó-á mɛ gblɔ névyelɛ,
pépi kɩ ń tyíyónɔ́lɛ n noh n tɛ̃ yĩn.» 38 Pilati mɛ à piki yah
nɛ, kwâh nɛ̂ se gbɩlɛ nɩ?

Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil à kyɩ yo
Nsyifunɔ tyí nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ɗɩ́ mɛ̀
tyí. 39 Tɛ́ à yĩnɛ máh dar tɛ́ kélɛ n pɩ sɔ̃́ yé tyí, yimɛyí mé
ńkɛ̃nɛ yé sɔkɔ yɔ́ wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ǹ fin n mɔ yé yɔ̃rɩ

* **18:28** 18.28 - Nsyifunɔ nónó-à sɔ̃̀ pɩ soh névyelɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáh déntɛnɔ sɔkɔ, pé vyãh n dɛ kénɛ syáh yõke yɔ̃́nɔ́ sɔkɔ.
† **18:32** 18.32 - Yesu lésõ kè yo sah nɛ pǎh kɩ pé dɔkɔ mɔ dahnɩ yõ. Yah n tɛ Nsyɔ̃ 3.14. Sɛ̃ ye ńtyɩ̃́nɔ kè pɔ pɩ. Nsyifunɔ ńkɛ̃nɛ tyípêl pípúlɛ n minki n ko, ǹtɛ Wrome tãn wɔ n mó tyípêl pípúlɛ n syɩ dahnɩ yõ.

tyɛ́nɔ́ syáh syah gbı̃́nɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, yé se mɛ ké tyí nɛ mé yépi
Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí fin n mɔ?» 40 Képah tɛ̃̀nɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ
ńkɛ̃́, ɔ̃̄ɔ̃, à ǹmɔ sah, à mó Barabasɩ wɔ fin mɔ. Tɛ́ kèlékɛ̃
névi ye mó tɔ̃ sɔ̃̀ Barabasɩ mɛ̀nɛ.

19

1 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ kyɩ ko yèfɔ̃hlɛ.
2 Sràsyíbí mɛ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃ pɩ dyɩ à kɔ̃ yɔ̃̀tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ, tɛ́ mɛ
fwɔ̀mɔ̀nsãh* ǹgbɛ̃ yɔ́ mɔ à kɔ̃. 3 Képah tɛ̃̀nɛ, pè nɔ de ǹnɛ
tɛ́ n yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃ ɗí, páh n wɛkɩ ǹ tyí! Tɛ́ mɛ ǹ
létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lɩ. 4 Képah sɔkɔ, Pilati tɔ̃ ǹ syɩ wil pɔ yo tɔ́wû
tyí nɛ, pè yah yɔ̀, páh kɩ Yesu wilki pɔ kégbɔ́ sɔkɔ, képah
sɔkɔ păh kɩ pĩ nɛ pé náh pílkí-ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. 5 Yesu mɛ
wil pɔ kégbɔ́ pɛ̃̀n yɔ̃̀kɔ̃lɛ ǹ yɔ̃ sɔkɔ, ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀nsãh ǹgbɛ̃nɛ
mɔ́nɔ́lɛ ǹ tyí. Képah tɛ̃̀nɛ, Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, pè yah névi
mɛ̀nɛ kè. 6 Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô
syíkípú-á fyɔ̀ à wɛ, pè gbo mɔ tũ nɛ, à à syɩ dahnɩ yɔ̃! À à
syɩ dahnɩ yɔ̃! Pilati mɛ yo pé tyí nɛ, péwɔ tɛ̃ wɔ náh pílkí-
ńsah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ ǹ tyí. Pépi kyɩ à syɩ dahnɩ yɔ̃ sɔkɔ pé gblɔ̃̌y.
7 Wăh yo sɛ̃́, Nsyifunɔ à syah nɛ, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ yɔ́-á mɛ pépi
tyí, ńkɛ̃́ à yĩnɛ képah sɔkɔ wɛynɛ, ɗí mɛ̀-á yĩnɛ kònmɔnɔlɛ,
wăh sɔ̃́npílɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ Liyel Píɗı̃́nɛ.

8 Pilati-á kénɛ wɛy noh sɛ̃́, tíkí tɔ̃ à gbah tɛ̃. 9 À mɛ ǹ syɩ
de ǹ gbô sɔkɔ à kyɩ Yesu piki yah nɛ, ńyãh se à n wil nɩ? Ǹtɛ
Yesu náh dahbɩ wilki ǹ tyí. 10 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ à syah
nɛ, péwɔ tyí se à yahle vı̃̀nmɔnɔlɛ nɩ? À kó pĩ nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á
mɛ péwɔ tyí kɩ fɛ̃ à fin mɔ, képah náh pɩ kɩ fɛ̃ à syɩ dahnɩ
yɔ̃ nɩ? 11 Ǹtɛ Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n
wɛ n pi á tyí ńmɔ yɔ̃ sɔkɔ, nɛ́ Liyel náh kélɛ ǹ kɔ̃. Képah
ye, nɛ̂-á dahbɩ ńmɔlɛ á gbɔ̃̀, ǹmɔ tyípékè kal áwɔ tyílɛ.»

12 Wăh képah yo, Pilati sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛ́nfinnmɔ-ńsahlɛ n yah
n kɔ̃. Ǹtɛ Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ kah gbo mɔ tũ nɛ, wàh kɩ à fin
mɔ, Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar kóɗı̃́ tɛ̃ wɔ náh ǹnɛ dɛ́! Ǹkɛ̃́
névi nɛ̂-á fyɔ̀ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n pɩ yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, Sesar sépɛ-á tɛ̃nɛ dò.
13 Pilati-á fyɔ̀ wɛlɔ nɔ́pi noh, à pè kɔ̃ pè Yesu tɛ̃ wil kégbɔ́.
Tɛ́ mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tuke tuke kɔ̌ yɔ̃ fı̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyãh-á mɛ
mɔ́nɔ́lɛ dyêhlɛ. Pè nɛ́npɔ́lɛ n ye Kabatalɛ† Yebre wɛy sɔkɔ.
14 Ké ɗı̃ndal kɩ sɔ̃̀ n pɩ n pi Nsyifunɔ yɔ̃rɩ tyɛ́nɔ́ syáhlɛ. Tɛ́
gbı̃-á mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ, Pilati mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ,
pè yah pé yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ kè. 15 Ǹtɛ pè tɔ̃ kah gbo mɔ tũ nɛ, à à ko

* 19:2 19.2 - Yɔ̃̀tɔ̃rí fwɔ ye sɔ̃̀ fwɔ̀sãhlɛ. † 19:13 19.13 - Kabata kɔ́r ye tyah
kèyynɛ.

mɔ! à à ko mɔ! À à syι dahnι yõ! Pilati mɛ nɛ, pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ
pè nɛ pé syι dahnι yõ lɛ́? Sárká syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm mɛ yo
ǹ tyí nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pépi tyí, à wil Sesar tyí sɔkɔ.
16 Képah sɔkɔ, Pilati mɛ ǹ gbàh dɛ mɔ nɛ à syι dahnι yõ.

Yesu syínɔ́lɛ dahnι yõ

Sràsyíbí mɛ Yesu tɛ̃ sɔkɔ. 17 Pǎh n sɔkɔ, pè à kɔ̃ à ǹ syι
syι dahnι twah ǹ gblɔ̌y pè wil kwil sɔkɔ, à yuku fı̃́ yɔ́ sɔkɔ
ńyãh-á pè n ye yɔ̃̀gbèkè tyahlɛ, tɛ́ pè kélɛ n ye Kɔlkotalɛ
Yebre wɛy sɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye pè syι ǹnɛ dahnι yõ, tɛ́
mɛ nɛ́pı̂ nímí yísyɔ́ tɔ syι dahlɔ yõ ǹ gbɔ̀plɔlɛ, tɛ́ ǹmɔlɛ pé
nιyɔ̃́. 19 Pilati mɛ wɛy yɔ́ wãrkι à syι Yesu syι syι dahnι tyí ǹ
yɔ̃̀tah, nɛ̂ yõ-á kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nasarɛtι kwil
Yesu, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃.» 20 Pǎh Yesu syι dahnι yõ, tɛ́ wɛy nɛ̂
wãrkι syι kénɛ dahnι tyí, ǹ yɔ̃̀tah, kè sɔ̃̀ mɛ Yebre wɛy sɔkɔ,
ànɛ̂ Latɛ̃ wɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Krɛkι wɛy sɔkɔ. Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀
pè syι ǹnɛ dahnι yõ, nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yúkɛy kwillɛ. Kǎh pι sɛ̃́,
Nsyifunɔ náhnáh kè wɛ kar. 21 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ sárká
syínwı̀lkı̀pu yɔ̃̀tãm yo Pilati tyí nɛ, à káh yɛ wã̋rkínɔ́ mɛ̀ tɛ̃
sɛ̃́ nɛ, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á. Ńkɛ̃́ à kè wãrkι mɔ nɛ, dı̃́ mɛ̀-á yo nɛ
ńkɛ̃́, Nsyifunɔ yɔ̃̀tɛ̃-á péwɔlɛ. 22 Ǹtɛ Pilati mɛ yo pé tyí nɛ,
páh fyɔ̀ nɛ̂ wãrkι tɛ, kǎh kι tɛ̃ sɛ̃́.

23 Képah tɛ̃̌nɛ, sràsyíbí-á Yesu syι tɛ dahnι yõ, pè ǹ flɔ
tɔkɔ à dibi‡ tɛ̃̀ntɛ̃̀n ǹyɛ̃̂h à pɔ gbàh sah ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tyí.
Pé nɛ́núkù núkú pól mɛ tɔkɔ núkú núkúlɛ. Tɛ́ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃
mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ kóhntel-ńsah kɛ̃́nɛ ké tyí. Kè sɔ̃̀ mɛ fwɔ núkúlɛ
à tɔkɔ ké yɔ̃̀tah tyí, fɔ́ɔ́ à pɔ syι ké sètàhkì sɔ̃̀ tyí. 24 Pè mɛ
yo wɛ̃ tyí nɛ, pé káh képah wɔ yɔrι n tɔkι. Pé ye ǹdan mɔ
n yah, kàh kι pι nɛ̂ tyílɛ. Tɛ́ nɛ̂-á lésõ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pè ń flɔ dibi pé wɛ̃ wrɔ́, tɛ́ ǹdan
mɔ à ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ.»§ Képah wil yı̃n ye kè kɔ̃ kè pι sɛ̃
yɔ̀. Sɛ̃́ ye sɔ̃̀ sràsyíbí pι.

25 Tɛ́ Yesu yṹ sɔ̃̀ mɛ yı̃́nntɛ̃̌nɔ́lɛ Yesu syι syι dahnι tnɔ̂, ànɛ̂
ǹ yṹ gbɛ̃̌nsêlɛ, ànɛ̂ Klopasι kyι Marilɛ, à tahlι Makadala kwil
Mari tyí. 26 Yesu tɔ̃̀ sã̋h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ yı̃̋ ǹ tyí, ǹmɔ tɔ sɔ̃̀ mɛ
yı̃́nnɔ́lɛ Yesu yṹ tnɔ̂ sɔkɔ. Yesu-á pè wɛ, à yo ǹ yṹ tyí nɛ:
«Á pídı̃́ wɛ yɔ̀.» 27 Képah náh, tɛ́ yo ǹ tɔ̃̀ sã̋h-ò mɛ̀ tyí nɛ: «Á

‡ **19:23** 19.23 - Wrome tãn-à sɔ̃̀ névilɛ n syι dahnι yõ, pě tɛ̃ flɔ dɛ. Pàh à syι tɛ, nónó-á syι ǹnɛ, pépi ǹ flɔ nɔ́pi tɔkɔ n dibi. § **19:24** 19.24 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 22.19.

nɔ̂ wɛ yɔ̀.» À tɔkɔ légbĩ́ tyí, tɔ̃̀ sấh-ò mɛ̀ mɛ Yesu yṹ tɛ̃ à kyı
sah ǹ gblɔ̌y tyí.

Yesu kúnɔ́lɛ

28 Képah náh, Yesu-á pĩ nɛ tyi pól-á pı dal mɔ sɛ̃́, à nɛ:
«Níkì mɛ ń tɛ̃.» Képah sɔkɔ, nɛ̂-á wãrkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ, kè wil.[*] 29 Tɛ́ pĩ́n yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ninɛ ké yĩ́ĩnɛ.
Sràsyíbí mɛ sènsúkúrí tɔkɔ à dahbı wilki kénɛ yɔ̃̀yɔ̃̀kè ni
sɔkɔ, à dyı yisɔpı ǹdan tyí, tɛ́ kè nɔ à sah Yesu vyãh yah.
30 Wǎh kè wɔ, à nɛ: «Tyi pól ye wɛ pı dal mɔ.» Wǎh fyɔ̀
képah yo, à ǹ yɔ̃ sĩ́nki tɛ́ ku.

31 Nsyifunɔ mı mı yòh kı sɔ̃̀ n tyah n pi lékẫh mɔ́nɔ́ sɔkɔ.[†]
Tɛ́ mı mı yòh mɛ̀ sɔ̃̀ kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah ye, Nsyifunɔ
yɔ̃̀tãm náh sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ nónó-á mɛ syínsàhnɔ́lɛ dahlɔ yɔ̃,
pé lékyî pɔ mı mı yòh sɔ̃ nɔ dahlɔ yɔ̃.[‡] Kǎh pı sɛ̃́, pè kè
yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ, à kénɛ no nɔ́pi gbyɛ̂̃h kwɔkı pè kɔ̃ pè
ku súú, pé lékyî mó tiki n mɔ n to dahlɔ yɔ̃. 32 Képah sɔkɔ,
nɛ́pĩ̂ nímí nónó-á sɔ̃̀ pè syı dahlɔ yɔ̃ ànɛ̂ Yesulɛ, sràsyíbí mɛ
pɔ nɛ́gben gbyɛ̂̃h kwɔkı tɛ́ ní-ò tɔ tyí kwɔkı. 33 Tɛ́ pǎh yĩni
tɛ̃ Yesu tyí, pè kè wɛ ǹmɔ mɛ ku tɛ. Kǎh pı sɛ̃́, pè náh fwɔ̌tɛ̃
ǹmɔ gbyɛ̂̃h kwɔkı. 34 Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, sràsyíbí nɔ́pi sɔkɔ yɔ́
Yesu gbɔ̀pɔ tũ mɛ̀mɛ̀kìlɛ. Nɛ́npɔ́ swɔ, tɔ̃́ ànɛ̂ ni n fwɔ n wil
nóré mɛ̀ sɔkɔ. 35 Névi nɛ̂-á n yo tyi nɔ́pilɛ, ǹ tɔ yĩ́ yah tɔ́tɔ́
sɔkɔ ye sè pı. Gblɔ ye ǹ tyíyónɔ́lɛ. Ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pĩ nɛ gblɔ-á
pé n yo. À tyi nɔ́pi yo nɛ yépi tɔ sɛ̃ Yesu yɔ̃. 36 Ǹtɛ yah, tyi
nɔ́pi pól ye pı Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wấrkínsàhnɔ́ mɛ̀ kɔ̃
kè wil. Kè lésɔ̃ mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ gbèkè yɔ́ ńtɛ̃
náh n kwɔ n pi.»[§] 37 Tɛ́ kè tɔ̃ mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Pǎh névi nɛ̂ tũ, pé yĩ́pló pye kı tɛ̃
ǹ yɔ̃.»[*]

Yesu lékó yĩ́nɔ́lɛ tɛkı diki sɔkɔ

38 Tɛ́ ɗĩ́ yɔ́ lésɔ̃ mɛ pè n ye Nsyosɛfulɛ. À sɔ̃̀ n wil Arimatı
kwil sɔkɔ. Yesu tɔ̃̀ sấh-ò yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹ tɔlɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̃̀tãm
tíkí-á sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃ sɛ̃́, képah ye à kè wɔ̃bı pélɛ. Kénɛ tyi
pínsɔkɔntɛnɔ náh, ǹmɔ mɛ pɔ Pilati ni nɛ, à yɛ pé kɔ̃ pé
Yesu lékó dɛ dahnı yɔ̃ pé kyı à yĩ. À mɛ ké wɛ̃̀kìlɛ à kɔ̃.
Képah sɔkɔ, à mɛ kyı ǹ lékó dɛ. 39 Tɛ́ Nikodɛmı nɛ̂-á lésɔ̃
kyı wil Yesu tyí sɔ̃ yɔ́ lékẫhnɛ, ǹ tɔ mɛ pɔ pútúr pãn pènàl

---

[*] **19:28** 19.28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.22. [†] **19:31** 19.31 - Nsyifunɔ gbĩ̀yĩ̀kì sɔ̃̀ n tyah tyah piri gbĩ́nɛ. [‡] **19:31** 19.31 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23. [§] **19:36** 19.36 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 34.21. [*] **19:37** 19.37 - Yah n tɛ Nsakari 12.10.

dukenɔ nínɔ́ fɛ̃kìnmɔnɔlɛ wɛ̃ sɔkɔ. Núkú yĩn ye mirlɛ, ní-ò
yĩn mɛ alowɛsɩlɛ. Pútúr mɛ̀ sɔ̃̀ nɔ kílónɔ́ yõgbãm kénkɔ̃lɛ.
40 Pé nímí mɛ ǹ lékó tɔkɔ, tɛ́ à plo fwɔ gbrólɛ. Pè pãn pènàl
yî nɔ́pi mɔ ǹ yõ, à yĩnɛ Nsyifunɔ lékó yĩ dùkùlɛ. 41 Pǎh Yesu
syɩ dahnɩ yõ ńyãh sɔkɔ, swãh yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂ diki sɑ̃́n
yɔ́lɛ ké sɔkɔ, diki nɛ̂-á nɛy náh yĩ yah ké sɔkɔ póllɛ. 42 Tɛ́
Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh-á kɩ sɔ̃̀ n tyah n pi lékɑ̃̂h mɔ́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃́,
képah ye pè mɛ Yesu lékó yĩ diki mɛ̀ sɔkɔ, képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ
yúkɛy.

20

Yesu lékó yîlkînmɔnɔlɛ

1 Dimansyi sõ séngbɔ̃́lɛ, Makadala kwil Mari kwãh kyɩ diki
yõ tósõ yɔ̃ gbɩ̃́nɛ. À kyɩ nɛ n yah diki yah dáhkì náh tɔ̃ mɛ ké
yah. 2 Képah sɔkɔ, à to sɔkɔ à kyɩ wil Simo-Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ́ Yesu tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ,
pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki diki sɔkɔ. Tɛ́ pépi náh pĩ pǎh à sah
ńyãh sɔkɔ. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ ànɛ̂ ǹ ní-ò Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀
mɛ yuku à diki yõ nyáh sõ. 4 Pé nímí sɔ̃̀ mɛ n to. Tɛ́ ǹmɔ-á
sɔ̃̀ mɛ n to súú kal Pyɛrɩlɛ, ǹmɔ kyɩ yĩni tɛ̃ gbennɛ diki yõ.
5 Wǎh kɔ yah diki sɔkɔ, à fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ, tɛ́ à
náh de. 6 Ǹtɛ Simo-Pyɛrɩ nɛ̂ wɔ-á sɔ̃̀ mɛ n pi ǹ náhlɛ, ǹmɔ
wɔ-á pɔ yĩni tɛ̃, à de diki sɔkɔ. Tɛ́ kyɩ fwɔ gbró wɛ sàhnɔ́lɛ,
7 ànɛ̂ fwɔ yɔ́lɛ fikénsàhnɔ́lɛ ké tyílɛ, pǎh sɔ̃̀ nɛ̂ mɔ ǹ yõ yõ.
Képah náh sɔ̃̀ mɛ fwɔ gbró tɛ́lɔ́lɛ fĩ́ núkú. 8 Képah sɔkɔ, Yesu
tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂-á sɔ̃̀ pɔ de diki yõ gbennɛ, ǹ tɔ mɛ de diki sɔkɔ.
Wǎh kè wɛ, à sɛ̃ ké yõ. 9 Tɛ́ à pɔ nɔ légbɩ̃́ tyí, wɛy nɛ̂-á wãrkɩ
sah Liyel wɛy sɔkɔ nɛ, Yesu lékó-á yĩnɛ à pɔ n yilki mɔ, ǹ tɔ̃̀
sɑ̃́hpú náh tɔ̃́nì sɔ̃̀ mɛ képah dùkù pĩ. 10 Képah náh, Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú nɛ́pĩ̂ nímí nɔ́pi pé syɩ to yuku pé tĩ̀nnɛ.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ Makadala kwil Mari wɛ̃kɩ

11 Légbɩ̃́nɛ, Mari sɔ̃̀ mɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ kégbɔ́ sɔkɔ diki tnɔ̂ mɛ
n gbo. Wǎh mɛ gbní sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ tɛ́ kɔ yah diki sɔkɔ, 12 à
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ nɛ́pĩ̂ nímí wɛ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ diki sɔkɔ. Pè sɔ̃̀
mɛ kɔ̃́ntɛ̃̀nɔ́lɛ Yesu lékó snɛ́kínmɔ-ńsah sɔkɔ. Núkú sɔ̃̀ mɛ
tɛ̃ ǹ yõ mɔ́-ńsah tĩ̀nnɛ, tɛ́ ní-ò mɛ tɛ̃ ǹ gbyɛ̂̃h mɔ́-ńsah tĩ̀nnɛ.
13 Pè mɛ nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n gbo nɩ? À mɛ nɛ pǎh
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ lékó wilki. Ǹtɛ́ pé náh pĩ pǎh à sah ńyãh sɔkɔ,
képah-á pé kɔ̃ pé n gbo. 14 Wǎh mɛ képah yónɔ́ sɔkɔ tɛ́ ǹ
yah vi, à Yesu wɛ yĩ́nnɔ́lɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ à náh sɔ̃̀ mɛ pĩ nɛ

ǹmɔ-á. 15 Yesu mɛ à piki yah nɛ, pi, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à n
gbo nɩ? Nɛ̂ se à n yah n kɔ̃ nɩ? Ǹtɛ Mari wɔ sɔ̏ mɛ n sõ nɛ
sètɛ̃ ɗɩ́-á, tɛ́ yo ǹ tyɩ́ nɛ, pé yɔ̏tɛ̃, ǹmɔ-à kɩ nɛ̂ wilki ǹnɛ, à ǹ
sàh-ǹsahlɛ pé wɛ̃kɩ pé kyɩ à tɔkɔ. 16 Képah tɛ̃nɛ, Yesu mɛ à
ye nɛ, Mari! Mari mɛ ǹ yah vi ǹ tɩ̏nnɛ tɛ́ yo ǹ tyɩ́ Yebre wɛy
sɔkɔ nɛ, Wrabuni, nɛ̂ kɔ́r-á kwɔ́-ò ɗɩ́nɛ. 17 Ǹtɛ Yesu mɛ yo
ǹ tyɩ́ nɛ: «Mé náh tɔ̃nì mɛ dɔkɔ yuku Sú Liyel tnɔ̂, képah
ye, káh ń tɛ̃ n sah. Tɛ́ kyɩ n yo ńmɔ yṹnpyé tyɩ́ nɛ,* máh
kɩ dɔkɔ yuku ń Sú tyɩ́, nɛ̂-á yépi tɔ Súlɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á ń Liyellɛ
ànɛ̂ yépi tɔ Liyellɛ, máh kɩ dɔkɔ yuku ǹ tyɩ́.» 18 Képah sɔkɔ,
Makadala kwil Mari mɛ kyɩ kè yo Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú tyɩ́ nɛ, páh
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ. Tɛ́ wǎh tyi nónó yo ǹ tyɩ́, à mɛ sè yãh pè tyɩ́.

Yesu ǹ gblɔ̃́ynɛ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú wɛ̃kɩ

19 Kénɛ dimansyi mɛ̀ ó sõ ńvɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú sɔ̏ mɛ
tùkènmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nsyifunɔ yɔ̏tãm yah tɩ́kɩ́
tɛ̃ tyɩ́, pè sɔ̏ mɛ ké vì yey tɛ̃ n mɔ sah. Ǹtɛ dǒ, Yesu núkú
pɔ n yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.»
20 Képah yóntɛnɔ náh, à ǹ gbɛ̏n táhlɔ́ ànɛ̂ ǹ gbɔ̀pɔlɛ pè wɛ̃kɩ.
Pǎh Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ sɛ̃́, kè pɩ yɩ̃́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ pé tyɩ́. 21 À mɛ tɔ̃ yo pé
tyɩ́ nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ. Sú Liyel-á ńmɔ tɔ̃ sɔ̃́, sɛ̃́ ye
ńmɔ tɔ yélɛ n tɔ̃.» 22 Kénɛ wɛlɔ yóntɛnɔ náh, à fɩ̃bɩ mɔ pé
yɔ̃ tɛ́ nɛ: «Liyel Mirki ye mé yélɛ n kɔ̃. 23 Yâh nónó tyɩ́pêl yɔ̃
mɔ pè kɔ̃, sè kɩ yɔ̃ mɔ pé tyɩ́. Tɛ́ yâh nónó tyɩ́ yɔ̃nmɔ-ńkɛ̃̀nɛ,
sè náh n yɔ̃ n mɔ n pi pé tyɩ́.»

Yesu nɛ Toma yal mɔ tɔ̀tɔ̀ pɩ́nɔ́lɛ

24 Ǹtɛ Yesu-á pɔ ǹ tɔ̏ sɛ̃́hpú tnɔ̂ sõ nɛ̂nɛ, Toma nɛ̂-á pè yĩn
dyɩ à kɔ̃ kènɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ wɔ náh sɔ̏ mɛ. Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú nɛ́pɩ̂
gbɔ̃nimɩ́ sɔkɔ yɔ́ ye sɔ̏ ǹ tɔlɛ. 25 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé no tɛ́lɔ́ mɛ pɔ
kè yo ǹ tyɩ́ nɛ, pépi-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ. Ǹtɛ à mɛ pè syah
nɛ ńkɛ̃́, né péwɔ tɛ̃ náh kwèrkè nɩ́y wɛ ǹ gbɛ̏n táhlɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ pé kèngbɔ dyɩ yah sé sɔkɔ, ànɛ̂ né pé náh pé gbɔ̏ dyɩ yah
ǹ gbɔ̀pɔ tɩ̏-ǹsah sɔkɔ, pé náh n sɛ̃ n yah n pi ké yɔ̃ póllɛ.
26 Képah náh, ké dimansyi kèyâhlɛ ńtɔ̃, Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú sɔ̏
mɛ wɛ̃ tuke mɔ tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ mɛ ké vì yey pól tɛ̃ mɔ.
Képah wɔ sɔkɔ, Toma tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ. Dǒ, Yesu núkú pɔ n yĩn
pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Yé nɛ n mɛ yèvɩnɩ sɔkɔ.» 27 Képah
yóntɛnɔ náh, à yo Toma tyɩ́ nɛ: «Á kèngbɔlɛ pɔ ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀,
ǹ tɛ́ n yah ń gbɛ̏n táhlɔ́lɛ. Á gbɔ̏ nɔ n dyɩ ń gbɔ̀pɔ sɔkɔ.

* **20:17** 20.17 - Yesu yṹnpyé nónó tyɩ́-á à n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, ǹ yɔ̃ sɛ̃pú ye à n ye.

Yal n mɔ tɔ̀tɔ̀ pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ n sɛ̃ ké yõ.» 28 Képah tɛ̃̀nɛ, Toma
nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ-á pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ pé Liyel tɔlɛ. 29 Képah sɔkɔ,
Yesu mɛ à syah nɛ: «Wáh ń wɛ, képah ye á sɛ̃ ń yõ kɛ̀. Ǹtɛ
nónó-à sɛ̃ ńmɔ yõ ń wɛ́nyah-ńkɛ̃̀nɛ, pè kɩ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.»

30 À wil képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃ gbǐl tyi náhnáh pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
yɩ̃́ yah, nónó-á sè náh wɑ̃rkɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ. 31 Ǹtɛ nónó-á
wɑ̃rkɩ ké sɔkɔ, sè ye wɑ̃rkɩ nɛ sépi gbɔ̃̀ yõ, yé sɛ̃ ké yõ nɛ
Yesu-á Liyel Píɗɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ yáh kɩ
sɛ̃ ǹmɔ yõ, yé mó tyɛ́-ńkɛ̃̀ min wɛ.

21

Yesu ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi wɛ̃kɩ

1 Képah náh, sõ yɔ́lɛ, Yesu tɔ̃ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ
Tiberiyadɩ yɔ́-ǹgbɛ̃ gbɔ̀pɔ. Kǎh pɩ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀:
2 Simo-Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Toma nɛ̂-à pè yɩ̃n dyɩ à kɔ̃
kèǹìǹìnɛ, ànɛ̂ Natanayɛlɩ nɛ̂-á n wil Kana kwil sɔkɔ, Kalile
gbɛ̃̀nyah, ànɛ̂ Nsebede ɗɩ̃́npɩ̀lɛ, à tahlɩ pé no Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ tyí. 3 Képah tɛ̃̀nɛ, Simo-Pyɛrɩ mɛ yo pé tyí
nɛ péwɔ-á n sɔkɔ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃-ńsah. Pé no tɛ́lɔ́ mɛ nɛ, pépi
tɔ-á kɩ sɔkɔ ǹnɛ. Pè mɛ wil sɔkɔ à kyɩ de krótókè sɔkɔ, tɛ́
pè náh kwɑ̂h yɔ́ wɛ tɛ̃ lésõ lékɑ̃̂hnɛ. 4 Tyah syɩkɩ gbɩ̃̌nɛ, Yesu
sɔ̃̀ mɛ yɩ̃́nnɔ́lɛ yɔ vyɑ̃h yah, tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú náh sɔ̃̀ mɛ pɩ̃ nɛ
ǹmɔ-á. 5 À mɛ yo mɔ pé tyí nɛ, pé kódíbí, pè kó yɛ̃́nkyɔ
yísyɔ́ wɛ tɛ̃ nɩ? Pè mɛ nɛ, ɔ̃̀ɔ̃-á. 6 À mɛ nɛ, pè pé yɛ̃́nkyɔ
tɛ̃ tɛ̃ mnɔ min n dah n mɔ krótókè gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, pǎh kɩ wɛ
tɛ̃. Pè mɛ sè min dah mɔ, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ wɛ tɛ̃ tnɔ́nɔ́lɛ, fɔ́ɔ́ pè
tɛ̃ sè yɔrɩ wilki kwlɔ. 7 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á
nɔ yɩ̃̃́ ǹ tyí, ǹmɔ mɛ yo Pyɛrɩ tyí nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á. Tɛ́ Pyɛrɩ sɔ̃̀
mɛ ǹ fwɔ̀mɔnɩ dɛ sah. Wǎh noh nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á ńyɑ̃h sɔkɔ,
à kè tɔkɔ mɔ tɛ́ yɔkɔ de yɔ sɔkɔ. 8 Tɔ̃̀ sɑ̃́hpú tɛ́lɔ́ wɔ mó n
pi krótókè sɔkɔ, tɛ́ mɛ pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔlɛ n yɔrɩ n pi,
yɛ̃́nkyɔlɛ sé yɩ̃̃́nɛ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ gbɛ mɔ kah yɔ vyɑ̃hlɛ. Kè
sɔ̃̀ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ lèkwɛ̌ kénkɔ̃lɛ. 9 Pǎh pɔ yɩ̃ni tɛ̃ kènkwɑ̃̀h
yõ sɔkɔ, pè nyàhségbnɔ yísyɔ́ wɛ yɛ̃́nkyɔlɛ sé yõ, tɛ́ búrn
tɔ mɛ. 10 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, yɛ̃́nkyɔ nónó-
á pè wɛ tɛ̃ yɔ̀, pè pɔ sé yísyɔ́lɛ. 11 Wǎh yo sɛ̃́, Simo-Pyɛrɩ
mɛ yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃ mnɔ nɔ́pi yɔrɩ wilki kènkwɑ̃̀h yõ. Sè sɔ̃̀ mɛ
yúkúnɔ́lɛ yɛ̃́nkyɔ ǹgbɑ̃̀l pló lèkwɛ̌ tikininí pɔ́ gbɑ̃m pɔ́ tɔ̃́nɔ́lɛ
(153). Ǹtɛ yɛ̃́nkyɔ́pèl nɔ́pi wɛ́ntɛ̃̀nɔ fyé yõ, pé yɛ̃́nkyɔ tɛ̃ tɛ̃
mnɔ náh kɔ̃lɩ. 12 Képah sɔkɔ, Yesu mɛ yo pé tyí nɛ, pè pɔ
yõke yõ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á sɔ̃̀ pɩ̃ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á sɛ̃́, képah ye ǹ

píkínyahnɔ tah pé tyí nɛ, nɛ̂ se ǹnɛ nɩ? 13 À mɛ nɔ de pélɛ,
tɛ́ búrn tɔkɔ à dibi pé tyí, tɛ́ yɛ̃́nkyɔ tɔ dibi pé tyí sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ.
14 Yesu lékó yílkínmɔntɛnɔ náh, ké kɛ tɔ̃́-ò ye à ǹ gblɔ̃̌ynɛ
ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpú wɛ̃kɩ yɔ̀.

Yesu ànɛ̂ Pyɛrɩ wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ

15 Yɔ̃ke yɔ̃́ntɛnɔ náh, Yesu mɛ Simo-Pyɛrɩ piki yah nɛ ńkɛ̃́:
«Nsyɔ̃* píɗɩ̃́ Simo, ń tyí-á nɔ no nɔ́pi tyí sɔ̃́, ń tyí se mɛ nɔ
áwɔ tyí à kal pépilɛ?» À mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ
ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képɔ́pî
tɛ̃́nó plɛ.» 16 Tɛ́ tɔ̃ à piki yah kɛ ní-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ píɗɩ̃́
Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?» À mɛ yo ǹ tyí nɛ, àwe Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃,
ǹmɔ ńtɛ̃-á pĩ nɛ ǹ tyí-á nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Pɩ
ń képyɛ́nì fɛ̃-òlɛ.» 17 Képah náh, Yesu tɔ̃ ǹ syɩ à piki yah
kɛ tɔ̃́-òlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ píɗɩ̃́ Simo, ń tyí se mɛ nɔ á tyí?»
Képah sɔkɔ, kè Pyɛrɩ yah kwɔ, Yesu-á sɔ̃́npílɛ à piki yah kɛ
tɔ̃́nó póllɛ nɛ, pé tyí se mɛ nɔ ǹ tyí nɩ? Képah tɛ̃̀nɛ, à mɛ yo
Yesu tyí nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, ǹmɔ-á tyi póllɛ n pnɛ. Wǎh kè pĩ yɩ̃́ɩ̃́
nɛ, ǹ tyí-á mɛ nɔ pé tyí. Yesu mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń képyɛ́nì
tɛ̃́nó plɛ. 18 Kègbɩgbɩ tɛ̃̀ yɔ̃, mé kélɛ n yo á tyí, áwɔ kètɛ̃̀npȉkȉ
gbɩ̃́nɛ sɔ̃̀, ńyɑ̃h-à á dyɔ, ň á kɔ̃ toh á fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ̃ ǹ sɔkɔ
nɛ́npɔ́. Ǹtɛ wâh pɔ dye, á kɩ á gbɑ̃̏n yɔ̃ ǹnî yɔ́ kɔ̃ à kɩ á kɔ̃
toh ǹ kɔ̃, tɛ́ kɩ sɔkɔ álɛ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h tyí náh mɛ á tyí.»
19 Tɛ́ Pyɛrɩ-á nɛ n ku n pi dùkù nɛ̂nɛ, tɛ́ kè kɩ Liyel yĩn gbilki
n pi, képah tyí ye Yesu n yo sɛ̃́ yɔ̀. Képah yɔ́ntɛnɔ náh, à tɔ̃
yo Pyɛrɩ tyí nɛ: «Ń sɔ̃̀ tɛ̃.»

20 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ-á ǹ yah vi, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò nɛ̂ tyí-á nɔ
yɩ̃́ɩ̃́ Yesu tyí, à à wɛ pé náhlɛ. Ǹmɔ ye lésɔ̃ ǹ gbalɩ kɛ̃kɩ Yesu
tɩ̃̀nnɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, nɛ̂ tɛ̃̀ ó se kɩ n vi n pi ǹ náh
nɩ? 21 Pyɛrɩ-á à wɛ, à Yesu piki yah ǹ tyí sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɛ́
ǹmɔ-á dò, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃, tir nɛ̂ se kɩ ǹmɔ nɔ n pi nɩ? 22 À mɛ yo
ǹ tyí nɛ, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n
nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyɑ̃h nɛ̂ se mɛ ké sɔkɔ nɩ? Ǹmɔ tɛ̃̀ wɔ
pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔ̃́! 23 Képah tɛ̃̀nɛ, kè wil wùù Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí nɛ,
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ náh n ku n pi. Ǹtɛ Yesu náh se mó tɔ̃ sɔ̃̀
ǹ kú-ńkɛ̃́ tyí yo Pyɛrɩ tyí. À sɔ̃̀ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ mɛ ké tyí nɛ
ǹmɔ tɛ̃ min sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ pé syínpɔnɔ tyí, ǹ vyɑ̃h nɛ̂
se mɛ ké sɔkɔ nɩ?

24 Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò mɛ̀ ye n yo tyi nɔ́pilɛ, tɛ́ sè wɑ̃rkɩ. Tɛ́ ápi
pĩ nɛ gblɔ-á ǹ tyíyónɔlɛ.

* **21:15** 21.15 - Nsyɔ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù ǹnɛ n ye Nsyonasɩlɛ.

25 Tyi náhnáh túkù mɛ Yesu pɩ ńtɔ̃. Ǹtɛ sé pól-à sɔ̃̀ mɛ n wãrkɩ núkú núkúlɛ, ńmɔ sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé sɛ́bɛ́ynɔ́ sàh-ǹsah náh náhkɩ n wɛ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ.

Tyı́pínı̀

Ń yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ, mé wɛkı yé tyí.

Tyı́pínı̀ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, Likyi sɛ́bɛ́y wã́rkínɔ́ nı́-ò ye kélɛ.

Wăh nɛ̂ wãrkı gbennɛ, tɛ́ ǹ yĩnnɛ ké yõ pè n ye Likyi sɛ́bɛ́ynɛ, képah Yesu min pı dùkù tyí ólɛ n yo á tyí, gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ à mɛ sétáh yõ. Ǹtɛ ǹ sɛ́bɛ́y nı́-ò mɛ̀ wɔlɛ, nɛ̂-á pè n ye Tyı́pínı̀ sɛ́bɛ́ynɛ, kè Yesu yĩ̂nyõ dɔ́kɔ́nsɔkɔnɔ tyílɛ n yo á tyí; ànɛ̂ képah náh, Liyel Mirki-á pɔ Yesu tɔ̃̀ sã́hpú tɔkɔ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkı̏nɔ́ tyah dùkù nɛ̂nɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkı̏ nɔ́pi sɔ̃̀ tyah Pyɛrı ànɛ̂ Nsyɔ̃ gbɔ̃̀ yõ Nsyifunɔ wrɔ́, Yerusalɛmı kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo túkù sɔkɔ. Tɛ́ tĩ̏nkı̏ nɔ́pi túkù mɛ wɛ Pole gbɔ̃̀ yõ kwlo yísyɔ́ sɔkɔ, nónó náh pı Nsyifunɔ kwlolɛ, sɔ̃́-á Antyɔsyı kwil, ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil, ànɛ̂ Filipi kwillɛ. Képah náh, Likyi mɛ Pole Liyel tɔ̃̀ pínkɔnkɔ̃nɔ dùkù yo wah ànɛ̂ yṍtyí nónó-á à wɛ ké sɔkɔ. Pole-á tɛ̃ wɛ yṍtyí nɔ́pi yah wah dùkù nɛ̂nɛ, Likyi ké tɔ yah yo wah.

Likyi ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ tyi kèdùkù yah yo á tyí, ké 1.8:

- Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkı̏ tyàhnɔ́lɛ Yerusalɛmı kwil sɔkɔ (1.1 - 8.3),
- Liyel wɛy yónkɔ̃nɔlɛ Yerusalɛmı kwil, ànɛ̂ Nsyude, ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah (8.4 - 12.25),
- ànɛ̂ kèkõyṍ tã̏ntã̏n pól sɔkɔ (13.1 - 28.31).

Wâh Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye Liyel wɛy yo dùkùlɛ n yah, ǹ n núkú fɛ̃ n pĩ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pè Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kɔ̃. Kénɛ Liyel wɛy yónɔ́ mɛ̀ ye Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ. Képah tɔ̃ Yesu dùkùlɛ álɛ n wɛ̃kı, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹmɔ ye pɔ tɛ̃ kèkõyṍ mɛ̀ sɔkɔ, à pwáhnmɔnɔlɛ névye kɔ̃, nónó pól-á fɛ̃ syi sɛ̃ ǹ yõ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

Amina!

Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ ǹ Mirki pɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ

1 Ń dĩ́ Tewofil, máh lésõ sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ tɛkı mɔ á tyí, képah
sɔkɔ ye mé wãrkı Yesu tyı́pínı̀ ànɛ̂ ǹ névye kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ.
Mé sè wãrkı à tɔkɔ ǹ tɔ̃̀ tyàhnɔ́ tyí,* 2 pópó à pɔ nɔ sõ nɛ̂-á
Liyel à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ. Tɛ́ Yesu-á pópó n yɔ̃ n dɔkɔ n

* **1:1** 1.1 - Liyel wɛy sɛ́bɛ́y fĩ́ nɛ̂-á pè n ye Likyilɛ, képah tyí ye Likyi n yo Tewofil tyí nɛ pé sɛ́bɛ́y gben-á.

sɔkɔ, à tȁn kwãh sah ǹ tɛ̃ntȍ syínyopu kõ Liyel Mirki gbȍ
yõ, pépi nónó-á lésõ à yah wilki sah. 3 Yesu-á yèvyãhrı pı à
ku, képah náh tɛ̃ntȍ névye nɔ́pi tyí ye à ǹ gblɔ̌y wɛ̃kı duke
duke náhnáhlɛ nɛ, páh mɛ vilɛ. Sèpȉn tikininí sɔkɔ ye sȍ à
ǹ gblɔ̌ynɛ pélɛ n wɛ̃kı, tɛ́ pélɛ n kwɔ Liyel tɔ̋rí tyí yõ.
4-5 Képah sɔkɔ, ső yɔ́lɛ pè mɛ yõke yɔ̋nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Yesu
gbáhdyâh yɔ́ di pé tyí nɛ: «Yé káh n gbɛ n mɔ Yerusalɛmı
kwillɛ. Ǹgbòlɛ, Nsyɔ̃ lésõ névye wel wilki ni sɔkɔ, ǹtɛ
núkúnúkú, kàh pópó n nɔ sèpȉn yísyɔ́ tyí, Liyel kı yé tõ
sah ǹ Mirkilɛ kı yé pı yályál. Képah ye, yé káh gbɛ mɔ
Yerusalɛmınɛ. Yé Liyel Mirki syıkı n tɛ̃ nɛ́npɔ́, képah nɛ̂-á
Sú Liyel vyãh kɔ̋nɔ́lɛ, nɛ̂ tyí-á mé yo sah yé tyí.»

Yesu yɔ̃ndɔkɔnsɔkɔnɔlɛ yȋnyõ

6 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntȍ névye-á sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ ǹ tnɔ̂, pè
píkínyahnɔ yɔ́ pı ǹ tyí nɛ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, núkúnúkú se à kı
tɔ̋rí tõ dahbı Yisrayel gbɛ̌nyah tãn gbȍ sɔkɔ nı? 7 À mɛ yo
pé tyí nɛ: «Yépi tyí náh ké lésõ ànɛ̂ ké gbȋ́ pȋ́nɔ́lɛ. Sú Liyel
nɛ̂ ó-á tɔ̋rí nɛ́tɛ̃nɛ, ǹmɔ ye wilki sah légbȋ́nɛ. 8 Ǹtɛ yé kı pɔ
tɛ̋nwɛnɔ yɔ́ wɛ, Liyel Mirki-à pɔ tiki yé yõ gbȋ́ nɛ̂nɛ. Képah
sɔkɔ, yé kı pı ńmɔ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ à tɔkɔ Yerusalɛmı
kwil, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̌nyah pól sɔkɔ, à tahlı Samari gbɛ̌nyah
tyí, fɔ́ɔ́ à kı kyı syı kèkõyő pól yȉn tyí.»
9 Yesu-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo tɛ, à núkú yõ dɔkɔ n sɔkɔ yȋnyõ
pé pól yȋ́ yah. Tɛ́ ńyȋ́rkȉ yɔ́ pɔ à fɔkɔ tũ, pè náh tõ à wɛ.
10 Tɛ́ pǎh mɛ kénɛ yȋnyõ yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí sɛ̃́, pè núkú
díbí nɛ́pȋ nímí yísyɔ́ wɛ pé tnɔ̂ fwɔ̀pikinɔ sɔkɔ, 11 pè mɛ n
yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́: «Kalile gbɛ̌nyah tãn, kwâh nɛ̂ mɛ, tɛ́ yé
yȉn tɛ̃ ásȍ̂, à yȋnyõlɛ n yah sɛ̃́? Sɔ̃́-á yé wɛ Yesu mɛ̀nɛ, à yõ
dɔkɔ sɔkɔ yȋnyõ yɔ̀, sɛ̃́ntɛ̌ ó ye à kı tõ ǹ syı n pɔ n pi.»

Yesu tɛ̃ntȍ névye syínpɔnɔlɛ Yerusalɛmı kwil

12 Képah náh, Yesu tɛ̃ntȍ névye yal Wolivi yèh yɔ̃lı yõ, à
pé syı n pi Yerusalɛmı sɔkɔ. Kénɛ yɔ̃lı náh sȍ mɛ fíí kah
Yerusalɛmınɛ, kè mɛ lɛ́rí tóní kénkõ kó-ńsahlɛ. 13 Pǎh pɔ
de, pè dɔkɔ yuku yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, pǎh ńkɛ̋nɛ wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ ńyãh sɔkɔ. Pyɛrı sȍ mɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂ Nsyakılɛ,
ànɛ̂ Andrelɛ, à tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Tomalɛ, ànɛ̂ Bartelemi nɛ,
ànɛ̂ Matyelɛ, ànɛ̂ Alfe píďí Nsyakılɛ, ànɛ̂ Simolɛ nɛ̂-á sȍ pè
n ye sú fő vyãh syí-òlɛ, ànɛ̂ Nsyakı píďí Nsyudelɛ. 14 Pé pól
sȍ mɛ pé sõnɔ pı núkúlɛ, à n tuke n mɔ wɛ̃ tyí gbȋ́mɛgbȋ́, à

níríle n pı. Syó yísyó tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ, à tahlı Yesu yṹ Mari tyí, ànɛ̂ Yesu yṹnpyélɛ.†

Matyası sàhnɔ́lɛ Nsyudası swɔ

15 Kénɛ sèpı̏n sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú sɔ̏ mɛ tuke mɔ
nɛ́pı̂̃ tikinúkò (120) kénkɔ̃lɛ. Tɛ́ Pyɛrı mɛ yuku yĩn pé nıyɔ̃́,
tɛ́ yo pé tyí nɛ, 16 pé yṹnpyé, Liyel wɛy sɔkɔ Liyel Mirki-á
lésõ Davidi kõ, à nɛ̂ yo sah Nsyudası tyí sɔkɔ, kăh sɔ̏ yĩnɛ
kè pı ó pı. Kénɛ Nsyudası-á lésõ Yesulɛ ǹ tɛ̃́pú wɛ̃kı. 17 Tɛ́
pépi tı̃̏nkı̀ sɔkɔ nɛy yɔ́-á mó tõ sɔ̏ ǹnɛ, tɔ̏lɛ dáhbínɔ́lɛ ǹ gbɔ̏
pépi tyí kɔ̃lɛ. 18 Ǹtɛ wăh pɔ́ nɛ̂ wɛ ǹ tyítúkù pínɔ́ yõrelɛ,
képah-á dwe swãhlɛ. Tɛ́ à mɛ pɔ syıkı ǹ fɔkɔ sɔ, ǹ dyɔ pól
wil karkı. 19 Képah sɔkɔ, Yerusalɛmı tãn pól mɛ kè noh, pè
kõ pè kénɛ swãhlɛ n ye pé wɛy sɔkɔ Akeldamalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á tɔ̃́
swãhlɛ. 20 Képah tyí-á sɔ̏ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́:

«Ǹ kéte kı pı kéntíkínı̏nɛ,
ànɛ̂ nɛy náh tõ n tɛ̃ n pi ké sɔkɔ.»‡

Tɛ́ tõ yo ké fı̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

«Ǹnı̂ kı ǹ pı pı tɔ̏ tɔkɔ n pı.»§

21 Képah-á, névye nónó-á sɔ̏ mɛ pélɛ Yesu mɛ gbı̃́ dùkùlɛ,
22 à tɔkɔ Nsyɔ̃-á à wel wilki ni sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, fɔ́ɔ́ à kyı syı ǹ
yɔ̃ n dɔkɔ n sɔkɔ sõ tyí yı̂̃nyõ. Pépi sɔkɔ nɛ́núkù yɔ́-á yĩnɛ
à tahlı pé tyí, pé ǹ tyílɛ n yo n wah nɛ, wăh ku tɛ́ yilki mɔ.
23 Wăh yo sɛ̃́, pè mɛ nɛ́pı̂̃ nímí wɛ̃kı. Núkú yĩn ye
Nsyosɛfulɛ, nɛ̂-á pè n ye Barsabasılɛ, tɛ́ tõ ǹnɛ n ye
Nsyusitusilɛ. Ní-ò yĩn mɛ Matyasılɛ. 24 Képah sɔkɔ, pè mɛ
Liyel ni nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel, ǹmɔ nɛ̂-á no pól fɔ́kɔ́sõnɔlɛ n
pnɛ, wăh nɛ̂ yah wilki nɛ́pı̂̃ nímí nɔ́pi sɔkɔ, à tɛ̃́nɛ pé wɛ̃kı.
25 Tɛ̃ wɔ-á kı Nsyudası swɔ tɔkɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tɔ̏ mɛ̀ sɔkɔ,
wăh nɛ̂ milki tɛ́ yuku fı̃́ yɔ́, ńyãh-á yĩnɛ ǹnɛ.* 26 Képah tɛ̃́nɛ,
pè sã̋hntɔkɔnɔ pı, kénɛ sã̋hntɔkɔnɔ mɛ pɔ yĩnɛ Matyasılɛ.
Ǹmɔ núkú kwrɔ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye nɛ́pı̂̃ gbɔ̃núkú sɔkɔ.

2

Liyel Mirki pɔ́nɔ́lɛ

† **1:14** 1.14 - Yesu yṹnpyé nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, túkù sõnɔ sɔkɔ, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm ye à n ye. Tɛ́ túkù sõnɔ sɔkɔ mó, ǹ kèkùrkı̀ núkú gbãm náh à n ye.

‡ **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.26. § **1:20** 1.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 109.8.

* **1:25** 1.25 - Fı̃́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ yɔ̀, yèvyãhrı tɛ̃-ǹsah ye nɛ́npɔ́lɛ, nɛ̂-á pı nyàh mɛ́-ńsahlɛ. Nsyudası ye ku sɔkɔ nɛ́npɔ́.

1 Syáh sõ-á pɔ nɔ, nɛ̂-á pè n ye Pãntekɔtɩ syáhlɛ, Yesu yõ
sɛ̃pú pól sɔ̃̀ mɛ tùkènmɔnɔlɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. 2 Dǒ, yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́
núkú n wil líyel sɔkɔ á kɩ nɛ yã́hpékè yɔ́ sɔ̃́ kõ, à pé mɛ́-ńsah
wɔ̀kɔ̀ pól yuku. 3 Tɛ́ kwâh yɔ́ núkú wil mɔ á kɩ nɛ nyàh lépɔ̃́
sɔ̃́, tɛ́ kɔ̃lɩ tɛ̃ tɛ̃ kõ pé nɛ́núkù núkú pól yõ. 4 Liyel Mirki mɛ
pé pól tɔkɔ. Pè tyah wɛ́nsnɔ́lɛ n wɛkɩ Liyel Mirki-á nónó
dahbɩ pé vyɛ̃y.
5 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Nsyifunɔ nónó-á pé Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃́nɔ́ plɛ, pè
sɔ̃̀ mɛ wil kèkõyɔ̃́ kwlo kwlo pól sɔkɔ, à pɔ twah Yerusalɛmɩ
kwil. 6 Yɩ̃́npɔ̃́ mɛ̀-á wil sɛ̃́, pé pól tuke mɔ tɔ́wûlɛ. Tɛ́ pé pól
yáh-ńsah sɔ̃̀ mɛ tyɛ, pé nɛ́núkù núkú pól-á sɔ̃́npílɛ pé kwlo
wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n nohnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí. 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, pé
gbɛ̃̀n du, pé lékã́m fɛ̃kɩ, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ: «Nónó
pól-á n wɛkɩ yɔ̀, pé póllɛ Kalile gbɛ̃̆nyah tãn náh di? 8 Ǹtɛ
kè pɩ sɔ̃́ tɛ́ ápi nɛ́núkù núkú pól á kwlo wɛlɔ wɛ́kínɔ́lɛ n
nohnɩ pé tyí, 9 ápi nónó-á n wil gbɛ̃̆nyah nɔ́pi sɔkɔ, nónó-
á pɩ: Partɛselɛ, ànɛ̂ Medilɛ, ànɛ̂ Yelamnɛ, ànɛ̂ Mesopotami
tɔlɛ, ànɛ̂ Nsyudelɛ, ànɛ̂ Kapadɔsɩlɛ, ànɛ̂ Põtelɛ, ànɛ̂ Asilɛ,
10 ànɛ̂ Frisyilɛ, ànɛ̂ Pãnfililɛ, ànɛ̂ Yesyiptilɛ, à tahlɩ Sirɛnɩ
kwil tãn tyí, Libi sɔkɔ, ànɛ̂ Wrome kwil tãn nónó-á mɛ
tɛ̃̆nɔ́lɛ ásɔ̂̃, 11 ànɛ̂ Krɛtɩ tãnnɛ, ànɛ̂ Arabuninɛ. Ápi túkù sɔ̃̀
dubi Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̆kɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ túkù mó vi mɔ de álɛ
ké sɔkɔ. Tɛ́ á pól mɛ Liyel tyí-ǹgbnɔ pínɔ́ tyí yónɔ́lɛ n nohnɩ
pé tyí á kwlo wɛlɔ sɔkɔ.» 12 Képah sɔ̃̀ mɛ pé pól yáh-ńsah
tyɛ, tɛ́ gbɛ̃̆ndùnɩ̀ tɛ̃ tyí, pè mɛ tyah n yo wɛ̃ tyí nɛ, tir nɛ̂
se képah n wɛ̃kɩ nɩ? 13 Tɛ́ pé túkù mó sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́lɛ Yesu yõ
sɛ̃́púlɛ n ko nɛ, dɩ̀vɛ̃ pènɛ̀kɩ̀-á tɛ̃ pélɛ.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

14 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yuku yĩn pé no tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̂̃
gbɔ̃núkú tɛ́lɔ́ nɩyɔ̃́, tɛ́ tyah n yo yɩ̃́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ tɔ́wû tyí nɛ:
«Ápi Nsyifunɔ póllɛ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ tɛ̃̆nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ
kwil, yé yé ní kwɔ noh pallɛ ń tyí, yè mó ń wɛy syíkí-ńsah
pĩ. 15 Mé pĩ nɛ yáh mɛ n sõ nɛ, sètɛ̃̆nɩ̀ sɔkɔ-á no nɔ́pilɛ, tɛ́ sɛ̃
náh dɛ́! Pɔ̃y tõ gbɩ̃́ ó sɔkɔ náh álɛ yɔ̀ di?* 16 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Nsyowɛlɩ-á nɛ̂ yo sah, képah ye pɩ yɔ̀.† 17 À lésõ nɛ,
Liyel-á nɛ ńkɛ̃́:
‹Kèkõyɔ̃́-à pópó n tyɛ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ no pól yõ.
Yé dɩ̃́npɩ̀ ànɛ̂ yé syɔ́npɩ̀ kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.

* **2:15** 2.15 - Yáh wɛ Pyɛrɩ pɔ̃y tõ gbɩ̃́ tyílɛ n yo, Nsyifunɔ náh sɔ̃̀ tɔ̃lɛ n wɔ, pɔ̃y tõ gbɩ̃́ níri sɔ́kɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. † **2:16** 2.17-21 - Yah n tɛ Nsyowɛlɩ 2.28-30.

Mé kɩ wɛ̃́kɩ́nɔ́lɛ yé kètɛ̃npȉlɛ n wɛ̃kɩ,
tɛ́ yé yèwàhnì kɩ dlɛ́ynɛ n dɔ.
18 Gbɩ yõ, kénɛ sèpȉn sɔkɔ,
mé kɩ ń Mirki tiki mɔ ń tȍnpɩbɩ díbí ànɛ̂ syɔ́ yõ.
Tɛ́ pè kɩ ń tɛ̃ntõnènɛ n syi n yo.
19 Mé kɩ gbȉl tyi pɩ yȋnyõ,
tɛ́ kɩ gbȉl tyi pɩ sétáh yõ,
nɛ̂-á kɩ pɩ tő, ànɛ̂ nyàh, ànɛ̂ gbȉsyikilɛ,
20 gbĩ kɩ vi mɔ pɩ fɛ̃́ntȗ̃nɛ, tɛ́ ńwɔ̃́ kɩ syãh tő sɔ̃́,
tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tukey tùkènɔ́ yòh ǹgbɛ̃ kɩ pyě pɔ, kénɛ tɔ̃́rí yòh ǹgbɛ̃nɛ.
21 Képah sɔkɔ, nónó pól-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, pépi wɔ kɩ pwah.›»
22 Pyɛrɩ-á Nsyowɛlɩ wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ
ńkɛ̃́: «Yisrayel tãn, yé noh ń tyí, máh kɩ nɛ̂ yo n pi: Nasarɛtɩ
Yesulɛ, ǹmɔ ye pɩ névi yɔ́lɛ, nɛ̂-á Liyel syɔ̃́ ǹ tyí, à ǹ gblɔ̌y
tɔ̃́rílɛ yé wɛ̃kɩ ǹ gbȉl ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̏ndùnì tyi pínɔ́ sɔkɔ yé wrɔ́.
Yépi ńtɛ̃ ye kè pĩ ó! 23 Liyel-á ǹ tyi yah tɔkɔ sah sɔ̃́, sè pɩ sɛ̃́.
À kénɛ dı̋ gbàh dɛ mɔ yé kɔ̃, yé mɛ ǹnɛ Liyel dêl pípú kɔ̃ pè
à syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 24 Ǹtɛ kũ náh sȍ fɛ̃ à tɛ̃ n sah n pi.
Képah ye, Liyel mɛ tɔ̃ ǹ lékó yilki mɔ, à à wilki kũ yèvyãhrɩ
sɔkɔ. 25 Ǹmɔ tyí ye lésõ yȍtɛ̃ dı̋ Davidi yo nɛ ńkɛ̃́:‡
‹Péwɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel náh mɛ ké tyí nɛ pé tɛ̃ n kwlɔ.
Képah-á, à mɛ pélɛ gbı̋mɛgbı̋ pé yohnɩ mɔ yĩnnɛ.
26 Páh tɔ̃ mɛ nìvìnì sɔkɔ, ànɛ̂ nìvìnì wɛlɔ ó-á pè n nɛ n wɛkɩ.
Pé gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, pâh pɔ ku, pé min-á kɩ mɛ tɛ̃ yèvɩnɩ sɔkɔ.
27 À náh pé lékó sah kũ kɔ̃ n pi,
ànɛ̂ à náh n yɛ pé lékó kɔ̃ kè n pyãh n pi,
péwɔ nɛ̂-á ǹ tȍnpɩ pèpɛynɛ.
28 Wǎh min wȁllɛ pé wɛ̃kɩ. Tɛ́ kɩ pé kɔ̃,
pé kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ kű̃mm ǹ yah.›»
29 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrɩ tɔ̃ yo pé tyí nɛ: «Á no, yé yɛ
mè á náh nɛy Davidi tyi yo n wah yé syah. À lésõ ku pè yĩ.
Tɛ́ kwɛy mè sɔkɔ, ǹ diki ńtɛ̃ mɛ ápi kwil. 30 Ǹtɛ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò ye sȍ ǹnɛ. Ǹ gbȍ sàhnɔ́ sȍ mɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mè
yõ, Liyel-á ǹ wo nɛ̂ sɔkɔ nɛ, ǹ pétóbé sɔkɔ yɔ́-á kɩ pɔ pɩ
yȍtɛ̃nɛ ǹ swɔ. 31 Tɛ̃ wɔ ye pɔ pɩ Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ. Tɛ́ wǎh nɛ n yilki n mɔ n pi ǹ kúntɛnɔ náh,
képah ye Davidi kwãh tɛ̃ wɛ, à kɔ̃ à nɛ ńkɛ̃́: ‹À náh n wũ n

‡ **2:25** 2.25-28 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.8-10.

pi lékókwíl, ànɛ̂ ǹ lékó náh n pyãh n pi.› 32 Núkúnúkú Yesu
mɛ̀nɛ, á pól ye kè wɛ yı̃́nɛ nɛ wǎh ku, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki
mɔ. 33 À yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yı̃̂nyɔ̃, mɛ kyı tɛ̃ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ. Tɛ́
Sú Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à mɛ kélɛ Yesu kɔ̃
à tiki mɔ á yɔ̃. Képah ye á n yah, tɛ́ n nohnı yɔ̀.

34 Ǹtɛ Davidi náh dɔkɔ yuku yı̃̂nyɔ̃, tɛ́ wǎh kè yo nɛ ńkɛ̃́:
‹Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kè yo ńmɔ yɔ̃̀tɛ̃ dı̃́ tyí nɛ,
pɔ n kɔ̃ n tɛ̃ ń gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ,
35 fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ gbı̃́ nɛ̂-á mé kı á sépɛ́bí pı á gbáhkì súnsàh-
ǹsahlɛ.›»§

36 Képah yóntɛnɔ náh, Pyɛrı tɔ̃ pè syah nɛ: «Yisrayel tãn
pól yı̃nɛ yè kè pı̃ gbı yɔ̃ nɛ, Yesu nɛ̂-á yépi tɛ̃ syı dahnı yɔ̃,
ǹmɔ-á Liyel pı TƐ̃̀ ǸGBƐ̃NƐ tɛ́ tɔ̃ à pı Kristalɛ, nɛ̂ kɔ́r-á Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.»

Nɛ́pı̃̂ kèyɔ̃ núkú kyɛgbãm (3 000) dòhnìnɔ́lɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yɔ̃

37 Pyɛrı-á wɛy mɛ̀ yo pɔ tyɛ sɛ̃́, kè névye nı kah tɛ̃, pè mɛ
Pyɛrı ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛ́lɔ́ piki yah nɛ, pé no, sɔ̃́ se pé
yı̃nɛ pé pı nı? 38 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo pé tyí nɛ: «Yé
yé nnɔ vi mɔ, yé nɛ́núkù núkú pól mó wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ ni
sɔkɔ Yesu Krista yı̃n yɔ̃, yé tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ yı̃nnɛ. Képah
sɔkɔ, Liyel Mirki kı yé kɔ̃. 39 Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ ǹ Mirki tyí
sɔkɔ nónó yı̃nnɛ, yépi ye, ànɛ̂ yé wɛ̃́npı̃̀lɛ, à tahlı nónó pól-á
mɛ kwlo fı́fı́ sɔkɔ, ànɛ̂ nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı n ye n
pi.» 40 Tɛ́ Pyɛrı tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ wɛlɔ náhnáhlɛ n gbah n yo pé tyí,
à sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ n yo pé tyí nɛ: «Yé Liyel
pwáhnmɔnɔ fɛ̃ syi, yè mó wil kwɛy gbı̃ névye nɛ́pêl wrɔ́.»
41 Képah sɔkɔ, nónó-á Pyɛrı wɛlɔ fɛ̃ syi, pè wèlnwı̃̀lkı̃̀nɔ́ wɛ
ni sɔkɔ. Ké lésɔ̃lɛ, nɛ́pı̃̂ kèyɔ̃ núkú kyɛgbãm (3 000) kénkɔ̃
dohnı Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yɔ̃.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nɛ́gbro tɛ̃̀nɔ́lɛ wɛ̃ tyí

42 Képah tɛ̃̀nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á kwɔ́nɔ́lɛ nónónɛ n kɔ̃,
pé pól sɔ̃̀ mɛ pé gblɔ̃̌y kɔ̃, mɛ n nohnı pé tyí, tɛ́ mɛ kwrɔ mɔ
pé sɔkɔ, à pı pélɛ núkúlɛ. Pè sɔ̃̀ mɛ yɔ̃kelɛ n yɔ̃ pélɛ wɛ̃ tyí,
tɛ́ mɛ nírílɛ n pı pélɛ. 43 Liyel sɔ̃̀ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tyí, à gbı̃̀l tyi náhnáhlɛ n pı. Kǎh pı sɛ̃́, kè tíkílɛ no pól tɛ̃.
44 Nónó pól-á sɔ̃̀ vi mɔ pı Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ, pè sɔ̃̀ mɛ kwrɔ mɔ
tɛ̃ wɛ̃ tyí, tɛ́ mɛ pé gbɛ̃̀n yı̂ póllɛ n sah wɛ̃ yɔ̃. 45 Pè sɔ̃̀ mɛ
pé swɛ̃y ànɛ̂ pé gbɛ̃̀n yı̂lɛ n yãm. Tɛ́ mɛ sé yɛ̃̀mnɔ́ pɔ́nɔ́lɛ n

§ **2:35** 2.34-35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1.

dibi wɛ̃ wrɔ́, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyȁhnɔ́nɔlɛ. 46 Tɛ́
pè sȍ mɛ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à wɛ̃nɛ n tuke n mɔ sõmɛső
Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè sȍ pé fɔkɔ dal wɛ̃nɛ, à yõkenɔlɛ
n yõ wɛ̃ yõ nìvìnìnɛ, pé gbéngbèn sɔkɔ. 47 Pè sȍ mɛ Liyellɛ
n gbilki, tɛ́ no pól mɛ pélɛ n sõ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ névyelɛ n
pwah n mɔ n dohnɩ pé yõ sõmɛső.

3

Gbáhkì núkú đĩ́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ

1 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ sȍ mɛ n yuku gbèkãm
gbĩ́ Liyel ní-ńsah, Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 2 Tɛ́ đĩ́ yɔ́ sȍ mɛ
gbáhkì núkúlɛ ǹ dubi gbĩ́ dùkùlɛ. Sõmɛső, pè sȍ ńkɛ̃́nɛ à
twah n pɔ n sah Liyel ní-ńsah gbô dé-ńsah yah sɔkɔ, nɛ̂-á
pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ, à kɔ̃ ǎ pɔ́lɛ n ni n syi ké sɔkɔ dépú
tyí. 3 Wǎh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ wɛ pè n tyah dénɔ́lɛ ké sɔkɔ, à pɔ́
ni pé tyí. 4 Képah sɔkɔ, pè à gbah yah, tɛ́ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí
nɛ, à pé yah yĩ́ĩ́. 5 Wǎh yo sɛ̃́, đĩ́ sȍ wɛ nɛ, páh kɩ kwâh yɔ́
wɛ n syi n pi pé tyí, tɛ́ tyah pélɛ n gbah n yah. 6 Képah tɛ̃́nɛ,
Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ, pɔ́ ànɛ̂ sɛ̃́n náh mɛ pé tyí, ǹtɛ kwâh
nɛ̂-á mɛ pé tyí, páh kɩ kélɛ à kɔ̃. Tɛ́ nɛ: «Nasarɛtɩ Yesu
Krista yĩn yõ, yuku nɛ n kɔ!» 7 Tɛ́ mɛ ǹ gbȍyȍ sɔkɔ tɛ̃, à à
yilki sah. Nɛ́npɔ́ swɔ, sèkùkù đĩ́ gbyɛ̂h ànɛ̂ ǹ létȍ̃hnì sũ. 8 Ȃ
núkú yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂h yõ, à tyah n kɔ, tɛ́ de pélɛ Liyel ní-
ńsah gbô sɔkɔ, mɛ n kɔ, tɛ́ n yɔkɔ n syɩkɩ, à Liyellɛ n gbilki.
9 No pól à wɛ à mɛ n kɔ, mɛ Liyellɛ n gbilki. 10 Pè mɛ à yah
pĩ nɛ, ǹmɔ-á ńkɛ̃́nɛ n tɛ̃ ǹ nɛ n ni n syi Liyel ní-ńsah gbô
dé-ńsah sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye dé-ńsah Kètǎrlɛ. Tɛ́ tir nɛ̂-á pɩ ǹ
tyí, képah sȍ mɛ kah pɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ ànɛ̂ gbɛ̆ndùǹ̀nɛ no
pól tyí.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ tɔ́wû tyí

11 Képah sɔkɔ, sèkùkù đĩ́ náh tɔ̃ sȍ mɛ ǹ syɩ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃
náh. Tɛ́ gbɛ̆ndùǹ̀ kàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, névye to pɔ pè mɔ gbĩ
Liyel ní-ńsah gbô párn yɔ́ sȍ, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ.
12 Pyɛrɩ-á képah wɛ sɛ̃́, à yo tɔ́wû tyí nɛ: «Yisrayel tãn, kwâh
nɛ̂ pɩ, tɛ́ tir mɛ̀ pínɔ́ yé gbȁn du wɛ́? Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé álɛ
n gbah n yah sɛ̃́? Yé káh wɛ nɛ ápi yɛ̃́ngbɛ̃́ tɛ̃́nwɛnɔ, képah
náh pɩ, á Liyel wɛ̆kì tɛ̃́nɔ́ pèpɛy-á pɩ đĩ́ mɛ̀nɛ à kɔ̃ à kɔ dɛ́?
13 Ǻ náh tãn nónó-á pɩ Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩ,
ànɛ̂ pé no tɛlɔ́lɛ, pépi Liyel ye gbílkínɔ́ sah ǹ tȍ̃npɩ Yesu yõ,
ǹmɔ nɛ̂-á yé dahbɩ yȍtãm gbȍ, tɛ́ à yahle gbɛ̆nyah yah tɛ̃́-ò

ɗí Pilati yí̃ yah. Tɛ́ Pilati mó tɔ̃ sɔ̃̀ kè yah tɔkɔ nɛ, pé à fin
mɔ. 14 Ǹtɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ mɛ nɛ́gbílɛ Liyel
yah, yé ǹmɔ yahle, tɛ́ pyě nɛ́kókè mɔ́-ò wɔ fínmɔnɔ yah kɔ̃.
15 Tɛ́ min nɛ́tɛ̃̂ Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ, yépi ńtɛ̃ ye kè wɛ yí̃nɛ,
Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. 16 Dí̃ nɛ̂-á yé n yah yɔ̀, yé ǹnɛ n
pnɛ. Yesu yĩn yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ gbyɛ̂̃h mɛ sũ. Yé pól
yí̃ yah ye Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ ɗí̃ mɛ̀ dɛ mɔ pnɛ́pnɛ́ yɔ̀ dɛ́!

17 Ǹtɛ núkúnúkú, á no, mé pĩ nɛ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃̂ sɔkɔ-á yépi ànɛ̂
yé yɔ̃̀tãm ko mɔ Yesulɛ. 18 Tɛ́ Liyel-á lésõ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
pól kɔ̃, pè nɛ̂ yo sah di mɔ́nɔ́lɛ nɛ, Krista-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ,
képah ye à pɩ yɔ̀. 19 Kăh pɩ sɛ̃́, yé yé nnɔ vi mɔ, yè mó Liyel
wɛ̃̆kì tɛ̃́, à kɔ̃ à yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃. 20 Képah sɔkɔ, Tɛ̃̂ ǹgbɛ̃̂
Liyel kɩ yèvɩnɩ gbí̃nɛ yé kɔ̃, tɛ́ kɩ Yesu Krista tɛkɩ mɔ yé kɔ̃,
wăh sɔ̃̀ nɛ̂ yah wilki sah yépi yĩnnɛ.

21 Ǹtɛ núkúnúkú, à yĩnɛ à tɛ̃́ yĩ̂nyõ, fɔ́ɔ́ kè kyɩ syɩ tyi pól
tɔ̃́nsàhnɔ́ tyí, sépi nónó-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu kɔ̃ pè sè
yo sah ǹgbò dùkùlɛ, pépi nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 22 Moyisi kè
yo sah ǹgbòlɛ nɛ ńkɛ̃́: ‹Yé Tɛ̃̂ ǹgbɛ̃̂ Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́
wilki mɔ yé kɔ̃ n pi, à kɩ pɔ pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-òlɛ ńmɔ
tyí kɔ̃lɛ. Yé nɛ n nohnɩ ǹ tyí ǹ wɛlɔ pól sɔkɔ. 23 Tɛ́ nɛ̂-à
yahle sàhnɔ́lɛ ǹ tyí yõ, tɛ̃̂ tyí kɩ yɩkɩ, à kɩ ku to Liyel wɛ̃́npì̃
wrɔ́.›* 24 Ǹtɛ gbĩ nɛ̂-á yé n wnɛ yɔ̀,† képah tyí ye Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò Samuyɛlɩ yo sah ǹ mɛ gbí̃ dùkùlɛ, à tahlɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu tɛ́lɔ́ tyí, nónó pól-á pɔ ǹmɔ tyí náh. 25 Yé yah,
Liyel-á tyi nónó pól yo ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu tyí, yépi yĩn ye
à yo sélɛ, à tahlɩ wăh lésõ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂ pɩ yé
náh tãn tyí, nɛ̂-á à yo Abrahmɩ tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Áwɔ pétóbé
gbɔ̃̀ yõ, kèkõyɔ̃́ névye pól kɩ ń pèpɔrɩ wɛ.›‡ Kénɛ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á à pɩ yé náh tãnnɛ yɔ̀, yépi tɔ vyãh mɛ ké
sɔkɔ dò! 26 Yépi ǹgbò tyí ye Liyel tɛkɩ mɔ ǹ tɔ̃̀npɩ Yesulɛ
pèpɔrɩ pɩ yĩnnɛ yé tyí nɛ, à yé pól nɛ́núkù núkú yohnɩ n mɔ
yé kɔ̃ yé tyítúkúnì pínɔ́ yal n mɔ.»

4

Yɔ̃̀tãm-á Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tuke sɔ̃́

1 Képah tɛ̃̂nɛ, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ tɔ́wû tyí
sɛ̃́, nósyɔ́ pɔ wil mɔ pé yõ. Sárká syínwì̃lkì̃pu yísyɔ́ ye sɔ̃̀, ànɛ̂
Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃̂nɛ, à tahlɩ Sadusɛ̃ névye yísyɔ́

* **3:23** 3.22-23 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 18.15,18. † **3:24** 3.24 - Gbĩ nɛ̂ wnɛ́nɔ́ tyí-á n yo yɔ̀, Yesu mɛ gbí̃ tyí ye kè n yo. ‡ **3:25** 3.25 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 22.18.

tyí. [2] Té kénɛ no fɔkɔ sɔ̏ mɛ kah vyãh Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, păh
sɔ̃npílɛ névyelɛ n kwɔ nɛ, Yesu-á ku té yilki mɔ, ànɛ̂ lékyî tɔ-
á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi. [3] Képah sɔkɔ, pè pè tɛ̃. Té lékɑ̂h-á
sɔ̏ mɛ mɔ n tɛ sɛ̃, képah ye pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ,
pópó à pɔ syɩ ɗĩndal tyí. [4] Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
kwɔ́nɔ́ noh, pé náhnáh Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Kăh pɩ sɛ̃, Yesu yõ
sɛ̃pú nɔ nɛ́pî kèyõ nínɔ́ kyɛgbãm (5 000) kénkɔ̃lɛ.

[5] Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ, Nsyifunɔ yɔ̏tãm, ànɛ̂ kwil
yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ kwɔ́pú wɛ̃ tuke Yerusalɛmɩ
sɔkɔ. [6] Sárká syínwɩ̏lkɩ̏pu yɔ̏tɛ̃ ǹgbɛ̃ An sɔ̏ mɛ ànɛ̂ ǹ gbô
tãn póllɛ. Pépi túkù ye sɔ̏ pɩ Kayifilɛ, ànɛ̂ Nsyɔ̃nɛ, ànɛ̂
Alɛkisãdrelɛ. [7] Képah tɛ̃nɛ, pè Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛ̃ pɔ pé nɩyɔ̃́,
à pɔ pè piki yah nɛ, tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂ gbɔ̏ yõ se, képah náh pɩ, nɛ̂
yĩn yõ se pè pɩ dɛ́nmɔnɔ mɛ̀nɛ nɩ? [8] Képah sɔkɔ, Liyel Mirki
gbɔ̏ yõ, Pyɛrɩ pè syah nɛ: [9] «Kwil yɔ̏tãm ànɛ̂ yèwàhnì, áyáh
pèpɔrɩ pɩ sèkùkù ɗĩ́ yɔ́ tyí, képah yõ sɔkɔ náh yé n piki n
yah álɛ kwɛynɛ nɛ, sɔ̃́ se á pɩ, té à dɛ mɔ di? [10] Yépi pól ànɛ̂
Yisrayel tãn pól yĩnɛ yè kè pĩ nɛ, Nasarɛtɩ Yesu Krista yĩn
yõ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ yĩ́nntɛ̃̀nɔ́lɛ yé yah sɔkɔ lènɔlɛ yɔ̀. Yépi ye syɩ
Yesulɛ dahnɩ yõ, té Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ. [11] Ǹmɔ Yesu tyí
ye yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: ‹Wɔ̀kɔ̀ mɔ́pú-á yahle dáhkì
nɛ̂ mɔ́nkɔ̏nɔ́lɛ, képah ye pɔ pɩ wɔ̀kɔ̀ dáhgbílɛ.›»* [12] Képah
náh, Pyɛrɩ tɔ̃ nɛ: «Yesu ó yĩn kɩ fɛ̃ névye pwah mɔ. Né ǹmɔ
ó yĩn náh, yĩn yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́, nɛ̂-á kɩ fɛ̃
névye min pwah mɔ.»

[13] Tukey tùkèpu sɔ̏ pĩ nɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ náh Nsyifunɔ
kărn ǹgbɛ̃ pɩ, ànɛ̂ pè náh mɛ n mɔ n kɔ̃ nɛ́npɔ́ ɗĩ̏nnɛ. Té
păh n wɛkɩ nìsãh ànɛ̂ lékɑ̃́mnɛ sɛ̃, képah mɛ pé gbɑ̏n du.
Ǹtɛ pè mó tɔ̃ sɔ̏ pĩ nɛ, pépi-á lésõ Yesu kɔ́mûnɛ. [14] Té pé yĩ́-
á mó tɔ̃ sɔ̏ mɛ ɗĩ́ mè yõ nɛ̂-á dɛ́nmɔnɔ wɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ
pé tyí. [15] Kăh pɩ sɛ̃, pè Pyɛrɩpi kɔ̃ pè wil tukey tùkèpu ɗĩ̏nkì
wrɔ́, té pépi mɛ wɛ̃ wɛ pé yahlɛ [16] té nɛ, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ no
nɔ́pilɛ nɩ? Ńkɛ̃́, kɔ̃lɩ kɔ̃lɩ tɛ̃ náh se mó tɔ̃ kélɛ té. Yerusalɛmɩ
tãn pól-á pĩ nɛ, Pyɛrɩpi-á pɩ gbǐl mɛ̀nɛ. [17] Kàh pɩ sɛ̃, pé ye kè
yahle pé tyí dírí sɔkɔ nɛ, pè káh tɔ̃ Yesu yĩnnɛ n yo ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ tyí. Képah-à pɩ, yĩ mè náh n tɔ̃ n mɔ n yuku n pi yahlɛ.

[18] Képah tɛ̃nɛ, pè tɔ̃ pè ye, té kè yahle pé tyí gbógbó nɛ,
pé káh tɔ̃ Yesu yĩn noh n yah pé vyɛ̃y yah, ànɛ̂ pè káh tɔ̃
kwɔ́nɔ́ pɩ ǹ yĩn yõ. [19] Ǹtɛ Pyɛrɩpi pè syah nɛ: «Yépi ńtɛ̃ kè

* **4:11** 4.11 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 118.22.

sõ n yah kɛ̀: Kè se mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí, áyâh ǹmɔ tyí yɛ,
tɛ́ yépi yóré fɛ̃ syi? 20 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, áyáh nɛ̂ wɛ, tɛ́ nɛ̂ noh, á
náh fɛ̃ n yɛ n pi sé yã́hnɔ́lɛ.» 21 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu
tɔ̃ dírí gbah wɔ pé tyí, tɛ́ pè fin mɔ. Pè náh sɔ̃̀ mɛ vì-ǹsah
wɛ pé wɛ fõh fõh tɛ̃nɛ, no pól-á sɔ̃́npílɛ Liyel yĩnnɛ n gbilki
Pyɛrɩpi tyípíkì mè yĩnnɛ. 22 Tɛ́ dĩ́ nɛ̂ dɛ́nmɔnɔ-á sɔ̃̀ pɩ gbĩ̌llɛ,
à kah ye tikinininɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nîrîlɛ

23 Pǎh fyɔ̀ Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ fin mɔ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm
ànɛ̂ yèwàhnì-á nɛ̂ yo pé tyí, pè kyɩ sè pól yãh pé kɔ́mû tyí.
24 Pé wɛlɔ nóhntɛnɔ náh, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à Liyellɛ
n ni nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, áwɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂ sétáhlɛ, ànɛ̂
pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yíyìn pól tyí. 25 Ápi náh nɛy Davidi
nɛ̂-á á tɔ̃̀npɩlɛ, áwɔ ye à kɔ̃ à kè yo á Mirki gbɔ̃̀ yõ nɛ ńkɛ̃́:
‹Kwâh nɛ̂ yúkúnyahlenɔ mɛ kwlo kwlo tyí?
Kwâh nɛ̂ tyíkwɛ̂ sõnɔ mɛ névye sɔkɔ!
26 Kèkõyɔ̃́ yɔ̃̀tãm wɛ̃ tyí mɔ,
tɛ́ yah tãm tɔ tuke mɔ, à pɩ núkúlɛ,
pè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n fwo ànɛ̂ ǹ nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ.›†
27 Gbɩ yõ, kwil mè ńtɛ̃ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ ànɛ̂ gbɛ̃̌nyah
yah tɛ̃́-ò dĩ́ Põse Pilati ye wɛ̃ tyí mɔ, à tahlɩ Yisrayel tãn
ànɛ̂ kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí, pè á tɔ̃̀npɩ Yesulɛ n fwo, ǹmɔ nɛ̂-á á
nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ. 28 Yah, wáh lésõ á tɛ̃́nwɛnɔ sɔkɔ tyi nónó
yah tɔkɔ sah á dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ, sépi ye pè pɩ. 29 Ǹtɛ núkúnúkú,
yah pè ápilɛ n kyĩ n kɔ̃ kɛ̀! Nìsãh ǹgbɛ̃̌nɛ á kɔ̃, à á wɛynɛ
n yah n yo, ápi nónó-á á tɔ̃̀npɩbɩlɛ. 30 Tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃, à
yámpúlɛ n dɛ n mɔ, à mó gbĩ̌l tyilɛ n pɩ, á tɔ̃̀npɩ Yesu yĩn
yõ.» 31 Tɛ́ fĩ́ nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃̀ pélɛ tùkènmɔnɔlɛ, nírí-á fyɔ̀ n tyɛ,
nɛ́npɔ́ núkú yike. Képah tɛ̃nɛ, Liyel Mirki pé pól tɔkɔ, pè
tyah Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nìsãhlɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú nɛ́gbro mɛ dùkùlɛ wɛ̃ tyí

32 Yesu yõ sɛ̃́pú pól sɔ̃̀ mɛ n sõ dùkù núkúlɛ, tɛ́ mɛ ké tyí
nɛ pé nɛ n pɩ dùkù núkúlɛ. Pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ n yo
nɛ, pé gbɛ̃̀n yîlɛ, pé gblɔ̃̌y núkúní tyí-á sélɛ. Tɛ́ pé wɛ̃ wrɔ́,
pé pól gbɛ̃̀n yĩ sɔ̃̀ pɩ tɔ́wû tyílɛ. 33 Tɛ́ tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ sɔkɔ ye
sɔ̃̀ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ ǹ tyí yónwàhpu kègblɔlɛ, à
ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃ nɛ, wǎh ku tɛ́ yilki mɔ. Tɛ́ Liyel pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ pé pól yõ. 34-35 Swɛ̃y, képah náh pɩ, gbên-à sɔ̃̀
mɛ nónó tyí, pě sélɛ n yãm, ǹ tɛ́ sé pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

† **4:26** 4.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.1-2.

n kɔ̃. Pépi n mó sélɛ n dibi, à yĩnɛ pé nɛ́núkù núkú pól fyə̏hnɔ́nɔlɛ. Képah ye, yãm pí-ò náh sɔ̏ mɛ pé sɔkɔ.

36 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Nsyosɛfu yɔ́ sɔ̏ mɛ, nɛ̂-á dubi Syipri gbɛ̌nyah.
Levi yı̏kı̏ nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ. Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye mɛ yĩn dyı à kɔ̃
Barnabasılɛ, nɛ̂ kɔ́r-á sɔ̃́ré mɔ́-òlɛ. 37 Ǹmɔ mɛ ǹ swãh yãm,
tɛ́ mɛ pɔ ké pɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye gbɔ̏ dahbı.

5

Ananiyasi ànɛ̂ ǹ kyı Safiralɛ

1 Ǹtɛ dı̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Ananiyasilɛ. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyı
Safira mɛ pé sétáh yɔ́ yãm, tɛ́ yo sah núkú yõ, 2 à ké pɔ́
túkù kãm sah. Képah náh, Ananiyasi mɛ kyı ké pɔ́ tɛ́ynɛ
Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye kɔ̃. 3 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ,
Ananiyasi, sétə̏n yɔ̏tɛ̃ se pı sɔ̃ tɛ́ wɛ de yı̃́ ǹ nı sɔkɔ sɛ̃, fɔ́ɔ́ à
pɔ mı̀nı̀ yo Liyel Mirki tyí, tɛ́ sétáh yə̏mnɔ́ pɔ́ túkù kãm sah
nı? 4 Sétáh mɛ̀ yə̏m-ǹkɛ̃ gbı̃́nɛ, ǹ yɛ̃́ngbɛ̃ tyí kó sɔ̏ kélɛ nı?
Wǎh tõ pɔ kè yãm, ké pɔ́ kó pı ǹmɔ tyílɛ nı? Ǹtɛ yĩ mɛ̀ dùkù
pínɔ́ sõnɔ se pı sɔ̃, tɛ́ de ǹ nı sɔkɔ nı? Ńkɛ̃, névye ó tyí náh
à yo mı̀nı̀nɛ dɛ́, Liyel tɔ tyí-á. 5 Ananiyasi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ
noh, à núkú syıkı ku. Kǎh pı sɛ̃, nónó pól-á yĩ mɛ̀ noh, tı́kı́
pè kah tɛ̃. 6 Wǎh ku sɛ̃, kètɛ̃̀npı̀ mɛ pɔ ǹ lékó fɔkɔ, tɛ́ à tɔkɔ
kyı yĩ.

7 Képah náh, lɛ́rínɔ́ tɔ̃́nɔ́ kénkɔ̃ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, ǹ kyı pɔ
de nɛ́npɔ́, tɛ́ tir nɛ̂-á pı sɔkɔ, à náh sɔ̏ mɛ kè pĩ. 8 Pyɛrı mɛ
à syah nɛ, à yo pé syah, dan mɛ̀ se ńtyı̃́nɔ pè yãm pé sétáh
mɛ̀nɛ nı? À mɛ nɛ, àwe, kénɛ dan-á. 9 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ
yo ǹ tyí nɛ, pè se pı sɔ̃, tɛ́ yo sah núkú yõ ǹ pɛlɛ, à pɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Mirki vyãh sɔ̏lɛ n noh nı? À yah, nónó-á kyı yĩ ǹ pɛ
lékólɛ, pǎh mɛ pɔ n de yɔ̀. Tɛ́ pǎh kı ǹ tɔ lékó tɔkɔ n sɔkɔ n
pi. 10 Pyɛrı-á yo sɛ̃, nɛ́npɔ́ swɔ, pi núkú syıkı ǹ yah tı̏nnɛ, à
ku. Kètɛ̃̀npı̀-á de kyı, pè kyı à wɛ kúnɔ́lɛ. Pè mɛ à tɔkɔ kyı
yĩ ǹ pɛ tnɔ̂. 11 Képah sɔkɔ, tı́kı́ Yesu yõ sɛ̃́pú tı̏nkı̏ pól kah
tɛ̃, à tahlı tyi nɔ́pi nóhpú pól tyí.

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye gbı̏l tyi náhnáh pínɔ́lɛ

12 Liyel sɔ̏ mɛ n syɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí, à gbı̏l tyi
náhnáhlɛ n pı névye nıyɔ̃́. Pè sɔ̏ mɛ pé sõnɔ pı núkúlɛ ànɛ̂
Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ póllɛ, tɛ́ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ Liyel ní-ńsah
gbô párn yɔ́ sɔ̏, nɛ̂-á pè n ye Salomo párnnɛ. 13 Ǹtɛ no tɛ́lɔ́
sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̏ mɛ ǹ nılɛ n syãh n kwrɔ n mɔ pé
sɔkɔ. Tɛ́ no pól mó tõ mɛ pélɛ n kah n sõ. 14 Képah sɔkɔ,

díbí ànɛ̂ syɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ n sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃, dòhnìnɔ́
kɔ̃ kè n pɩ n yuku ǹ yɔ̃ sɛ̃́pú yɔ̃. 15 Kǎh pɩ sɛ̃́, névye tyah n
wil pé yámpúlɛ, à pélɛ n sah n pɔ pàl yɔ̃, képah náh pɩ, sɛ̃
sɛ̃ yî yɔ̃ wǎ̀l yey sɔkɔ, nɛ Pyɛrɩ-à pɔ n sɔkɔ, tɛ́ ǹ mírkí wɛ
mɔ pé sɔkɔ nɛy nɛ̂ yɔ̃, tɛ̃ wɛ dɛ. 16 Yerusalɛmɩ gbɔ̀plɔ kwlo
névye náhnáh ńtɛ̃ tɔ sɔ̃̀ mɛ pé yámpúlɛ n tɛ̃ n pɔ n pɔ, à
tahlɩ névye tyí, sétǎ̀n-á sɔ̃̀ mɛ nónónɛ n kwlɔ. Tɛ́ pé pól sɔ̃̀
mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.

Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye fɔ̃́hnɔ́lɛ

17 Képah tɛ̃̀nɛ, sárká syínwǐ̀lkǐ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh
névye póllɛ nónó-á Sadusɛ̃ névyelɛ, pè tyah dyɔ́yɔ́kìlɛ n pɩ
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, 18 tɛ́ pè tɛ̃ kyɩ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
19 Ǹtɛ lékɑ̃̂h-á pɔ mɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
mɛ̀ yah yɩkɩ mɔ ànɛ̂ ké sɔkɔ táh vì yeynɛ, à Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
wilki, tɛ́ yo pé tyí nɛ: 20 «Yé kyɩ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, yè
kyɩ min sɑ̃́n tyi nɔ́pi pól yo névye tyí.» 21 Wɛy mɛ̀-á yo pè
noh sɛ̃́, séngbɔ̃́ púpúlɛ, pè mɛ yuku kyɩ Liyel ní-ńsah gbô
sɔkɔ, à kyɩ tyah kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.

Légbɩ̃́nɛ, sárká syínwǐ̀lkǐ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ náh névye
mɛ kyɩ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì ye ànɛ̂ Yisrayel gbɛ̃̌nyah yèwàhnì
póllɛ. Tɛ́ mɛ sràsyíbí tɔ̃ nɛ, pè kyɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki
n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 22 Ǹtɛ pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃, pè náh pè wɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Pè mɛ pé syɩ pɔ ké yah yo pé yɔ̃̀tãm tyí nɛ
ńkɛ̃́, 23 páh kyɩ wɔ̀kɔ̀npèkè yah wɛ tɛ̃́nmɔnɔlɛ pallɛ ànɛ̂ ké
sɔkɔ táh vì yey tɔlɛ, sé syíkípúlɛ tɛ̃nɔ́lɛ pé tɛ̃-ǹtǎ̀n sɔkɔ. Ǹtɛ
páh se mó tɔ̃ sè yɩkɩ mɔ de, pé náh nɛy wɛ sé sɔkɔ. 24 Pǎh
yo sɛ̃́, yɩ̃ mɛ̀ nóhnɔ́ Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ ànɛ̂
sárká syínwǐ̀lkǐ̀pu yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. Pè mɛ wɛ̃nɛ n piki n yah
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí-á pɩ dùkù nɛ̂nɛ. 25 Pǎh mɛ képah sɔkɔ,
ǹnî yɔ́ pɔ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, pǎh mɛ névyelɛ n kwɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ.

26 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel ní-ńsah gbô syíkípú yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ ǹ no tɛ̃, à
pé nyáh sɔ̃. Pǎh kyɩ, tíkí pè tɛ̃ nɛ páh kɩ nɛ pé pè tɛ̃ gbùgbù,
névye káh pɔ pé minki ko dyêhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè pè ye yárr,
à sɔkɔ. 27 Pǎh kyɩ yɩ̃ni tɛ̃ pélɛ tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì tyí, sárká
syínwǐ̀lkǐ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ pè syah nɛ, 28 pé kó lésɔ̃ kè tũ pé
tyí nɛ, pè káh tɔ̃ kwɔ́nɔ́ pɩ n yah ɗɩ̃́ mɛ̀ yɩ̃n yɔ̃ nɩ? Tɛ́ pè yah,
pǎh pé kwɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ Yerusalɛmɩ kwil pól sɔkɔ, tɛ́ tɔ̃ mɛ ǹ kũ
plɔlɛ n twah pépi yɔ̃ kɛ̀! 29 Ǹtɛ Pyɛrɩ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tɛ́lɔ́ mɛ yo pé tyí nɛ: «Á kɩ Liyel dyɔ yɩ̃̃́ tɛ̃ yɛ sɔ̃́, tɛ́ kɩ névye

tyílɛ n pɩ? 30 Yesu nɛ̂-á yé ko mɔ dahnɩ yõ, á náh tãn Liyel
ye ǹ lékó yilki mɔ, 31 tɛ́ à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ, à kyɩ à sah ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ. Tɛ́ à pɩ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ nɛ ńkɛ̃́, ǹmɔ gbɔ̃̀
yõ Yisrayel tãn fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, pè mó pé tyípêl yɔ̃nmɔnɔ
wɛ. 32 Kénɛ tyi nónó-á Liyel pɩ, ápi ànɛ̂ Liyel Mirki ye sé
yónwàhpu kègblɔlɛ, wǎh képah nɛ̂nɛ névye kɔ̃, nónó-á sah
ǹ tyí yõ.»

33 Képah tɛ̃nɛ, tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé
fɔkɔ kah vyãh, fɔ́ɔ́ pè sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ko
mɔ. 34 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ nɛy yɔ́ sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ pè n ye Kamalyɛlɩlɛ.
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-ò yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ, nɛ̂-á névye pól mɛ
yɔ̃̀yénnɛ n sah ǹ yõ. Ǹmɔ mɛ yuku yĩn tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀
nɩyɔ̃́ tɛ́ nɛ, pè Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wilki mɔ kégbɔ́ kwéy átrɛ.
35 Pǎh wil, à ǹ syɩ yo pé no tyí nɛ: «Á no Yisrayel tãn, yé yé
gblɔ̃y kyɔmɩ yĩ́ yé tyípínɔ́ sɔkɔ, à yuku díbí nɔ́pi tɩ̃̀nnɛ dɛ́!
36 Ké náh tɔ̃nɩ̀ pɩ di mónɔ́lɛ kah, gbĩ́ nɛ̂-á Tedasɩ mɛ yuku
ǹ gblɔ̃y pɩ nɛ, nɛ́-ǹgbɛ̃-á péwɔlɛ, tɛ́ díbí nɛ́pɩ̃̂ kyɛyɛ̃́h (400)
sõnɔ vi mɔ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ wǎh pɔ ko mɔ, ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú
pól náh karkɩ di? Nɛy se tɔ̃ wũ? 37 Ǹmɔ tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh,
Kalile gbɛ̃nyah ɗĩ́ Nsyudasɩ mɛ tɔ̃ yuku kénɛ gbɛ̃nyah névye
yãh gbĩ́nɛ, à pé náhnáh yõ yɩkɩ pè kɔ̃ pè ǹ sɔ̃̀ tɛ̃. Ǹtɛ ǹ tɔ náh
pɔ ko mɔ, tɛ́ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃́pú mɛ karkɩ di? 38 Képah ye núkúnúkú
tɛ̃nɛ, mé kélɛ n yo yé tyí, yé yé vyɛ̃y dɛ no nɔ́pi tyí sɔkɔ, yè
mó pè fĩn mɔ pè nɛ n yuku. Pé tir yáhntɔkɔnɔ, képah náh
pɩ, pé tyípíní mɛ̀-à kɩ mɛ wil névye tɛ̃ tyí, kè kɩ tyɛ ké gblɔ̃y.
39 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ wil Liyel tɛ̃ wɔ tyí tɔ́tɔ́, yépi náh fɛ̃ kè yɩkɩ
n pi. Yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ tyah Liyel wɔlɛ n fwo dɛ́!»

Kamalyɛlɩ-á yo sɛ̃́, pé no sah ǹ tyí yõ. 40 Pè mɛ tɔ̃ Yesu
tɛ̃ntɔ̃̀ névye ye de, à pɔ pè ko yèfõhlɛ. Tɛ́ kè yahle pé tyí nɛ,
pè káh tɔ̃ Yesu tyílɛ n yãh, tɛ́ pè fĩn mɔ. 41 Ǹtɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye sɔ̃̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ kègbɩlɛ, pǎh n yal tukey tùkèpu
tɩ̃̀nkɩ̀ wrɔ́ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pǎh sɔ̃npílɛ kè kyɔmɩ wɛ nɛ, páh yĩnɛ
fɔ̃́hnɔ́lɛ Yesu yĩnnɛ. 42 Képah sɔkɔ, sõmɛsɔ̃́ pè n nɛ n mɛ
Liyel ní-ńsah gbô ànɛ̂ kétlo sɔkɔ, ǹ névyelɛ n kwɔ, ǹ tɛ́
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo pé tyí Yesu Krista tyí yõ.

6

Yɔ̃ke tɔ̃nsàhndibipu yáhnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ

1 Légbĩ́nɛ, wãn sɔ̃̀ mɛ n mɔ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ. Képah
sɔkɔ, Krɛkɩ wɛy wɛ́kípú tyah n wɛkɩ nɛ, sõmɛsɔ̃́ pé no Yebre

wɛy wɛ́kípú-á mɛ n syıkı pépi pɛ́kúsyɔ yõ yõke dibi gbɩ̃́nɛ.
2 Kǎh pı sɛ̃́, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɛ́pɩ̃̂ gbɔ̃nimí mɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú
tɔ́wû pól ye tuke, tɛ́ yo pé tyí nɛ, kè náh yĩnɛ pépi Liyel wɛy
yónɔ́ yal n mɔ, pé mó de tɛ̃ yõke díbínɔ́ sɔkɔ. 3 Képah-á, pé
yṹnpyé, pè díbí nɛ́pɩ̃̂ kwǎrnimi yah n wilki pé sɔkɔ, nónó
yɩ̃́ngbí-á mɛ n yo, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ, ànɛ̂ lékɑ̃́m mɛ
pé sɔkɔ. Páh kı tɔ̃̀ mɛ̀ dahbı pépi gbɔ̃̀. 4 Kàh kı pı sɛ̃́, pépi-á
kı mó yɔ̃ sɔkɔ nírí pínɔ́ ànɛ̂ Liyel wɛy yónɔ́ tɔ̃̀lɛ. 5 Képah
sɔkɔ, pǎh nɛ̂ yo, tɔ́wû pól kè fɛ̃ syi. Pè mɛ Yetyɛ̃nı yah wilki,
ǹmɔ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á sɔ̃̀ mɛ gblò, tɛ́ Liyel Mirki mɛ à tɔkɔ.
À tahlı Filipi tyí, ànɛ̂ Prokɔrılɛ, ànɛ̂ Nikanɔrılɛ, ànɛ̂ Timolɛ,
ànɛ̂ Parmenasılɛ, ànɛ̂ Antyɔsyı kwil Nikolasılɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
lésõ vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kì sɔkɔ. 6 Tɛ́ mɛ pépilɛ
Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye wɛ̃kı. Pépi mɛ pé gbɑ̃̀n sah pé yõ nírí pínɔ́
sɔkɔ, à sãm mɔ pé sɔkɔ.

7 Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel wɛy sɔ̃̀ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku, tɛ́ wãn
mɛ n mɔ n yuku náhnáh Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú nɛ́dán yõ Yerusalɛmı
kwil. Sárká syínwɩ̃̀lkɩ̀pu tɔ náhnáh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ.

Yetyɛ̃nı tɛ̃́nɔ́lɛ

8 Yetyɛ̃nı sɔ̃̀ Liyel pèpɔrı náhnáh wɛ ànɛ̂ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ. À sɔ̃̀
mɛ à tɔkɔ à gbɩ̃̀l tyilɛ n pı névye nıyɔ̃́. 9 Képah tɛ̃̀nɛ, Nsyifunɔ
tyah yékɑ̃̂blɛ n pı Yetyɛ̃nınɛ. Pé túkùlɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
nɛ̂-á pè n ye yɔ̃rı sɔkɔ wɩ̃̀lpu wɔ̀kɔ̀lɛ, képah névye ye. Pè n
wil Sirɛnı kwil ànɛ̂ Alɛkisɑ̃dri kwil. Pé túkù mɛ n wil Silisi
gbɛ̃̀nyah ànɛ̂ Asi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. 10 Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ,
Yetyɛ̃nı sɔ̃̀ mɛ n wɛkı lékɑ̃́mnɛ. Képah ye, no nɔ́pi náh mɛ
tɛ̃ wɛ ǹ wɛlɔlɛ n kɔ̃lı. 11 Képah tɛ̃̀nɛ, pè kyı nósyɔ́ tɔkɔ pɔ́lɛ
nɛ pè pɔ yo nɛ, páh à wɛ à mɛ Moyisi ànɛ̂ Liyel tyílɛ n yo
n yıkı. 12 Pè képah pı, à tɔ́wû, ànɛ̂ yèwàhnì, ànɛ̂ Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́pú mɔ Yetyɛ̃nı yõ, pè kɔ̃ pè à fyãh tɛ̃ yuku ǹnɛ
tukey tùkèpu tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. 13 Tɛ́ tɔ̃ tàrfyɔ̀ mìnyobe yísyɔ́ yah, à
yuku pélɛ nɛ pè kyı yo nɛ, dɩ̃́ mɛ̀ náh mɛ n yal n mɔ Liyel
ní-ńsah gbô ànɛ̂ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yónyıkınɔlɛ. 14 Páh
kè noh ǹ vyɑ̃h yah à mɛ n yo ńtɛ̃̀nɛ nɛ, kénɛ Nasarɛtı Yesu
mɛ̀-á kı pɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔ n pi, tɛ́ Moyisi-á pé kwɔ wɑ̃̀l
nónónɛ, wǎh kı sé tɔ vi mɔ. 15 Képah sɔkɔ, tukey tùkèpu
tɩ̃̀nkɩ̀ pól tyah Yetyɛ̃nınɛ n yah díkídíkí, tɛ́ ǹ yah wɛ kè mɛ
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npı tyí kɔ̃lɛ.

7

Yetyɛ̃nɩ Liyel tyi yah yónɔ́lɛ

1 Képah sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ Yetyɛ̃nɩ piki
yah nɛ, no-á nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ, gbɩ se kélɛ nɩ? 2 Yetyɛ̃nɩ
mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Ń súbí ànɛ̂ ń yű̃npyé, yé noh ń tyí. Gbĩ́ nɛ̂-
á lésõ á náh nɛy Abrahmɩ náh tɔ̃̋nì mɛ yal yuku Yarã kwil
sɔkɔ, tɔ̃̋rí nɛ́tɛ̃̋ Liyel ye lésõ wil ǹ yah Mesopotami gbɛ̃̆nyah,
3 tɛ́ mɛ yo ǹ tyí nɛ: ‹Yal á gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ á kéte tãn wrɔ́, ǹ yuku
gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mé kɩ ǹ wɛ̃kɩ n pi.›* 4 Képah sɔkɔ,
Abrahmɩ yal Kalde tãn gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à kyɩ tɛ̃ Yarã kwil.†
Képah náh, ǹ sú-á pɔ ku tɛ, Liyel mɛ à kõ à yal Yarã kwil, à
pɔ tɛ̃ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á yépilɛ núkúnúkú yɔ̀. 5 Tɛ́
Liyel náh sȍ sétáh yɔ́ ńtɛ̃nɛ à kõ ǹ tyílɛ ásȍ̂. Gbáhsúkí kénkõ
fyé tyahlɛ, à náh kélɛ à kõ. Ǹtɛ à ǹ vyãhlɛ à kõ nɛ, páh kɩ
pɔ gbɛ̃̆nyah mɛ̀ póllɛ à kõ. Tɛ́ kǎh kɩ tõ pɩ ǹ pétóbé tɔ tyílɛ,
ǹmɔ kɛ̃́ náh ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, pi ńtɛ̃ náh sȍ mɛ Abrahmɩ
tyí. 6 Liyel mɛ tõ yo ǹ tyí nɛ: ‹Á pétóbé kɩ pɔ wil kɩ kyɩ n tɛ̃ n
pi gbɛ̃̆nyah káhkí sɔkɔ. Nɛ́npɔ́ sɔkɔ pè kɩ n pɩ n pi yɔ̃bɩlɛ, tɛ́
kɩ fɔ̃̋hnɔ́ wɛ, pópó ye kyɛyɛ̃̋h (400). 7 Ǹtɛ gbɛ̃̆nyah káhkí nɛ̂
sɔkɔ-á pélɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ńmɔ Liyel tukey kɩ n syɩkɩ n pi kénɛ
gbɛ̃̆nyah tãn yõ. Tɛ́ képah náh, pè kɩ wil yɔ̃rɩ sɔkɔ nɛ́npɔ́,
kɩ pé syɩ pɔ ńmɔ yĩn gbilki ásȍ̂.› 8 Képah yóntɛnɔ náh, Liyel
mɛ yégbékè kwrɔ mɔ Abrahmɩnɛ, képah nɛ̂-á kɩ sȍ n wɛ̃kɩ
n pi kȍ̃kè kȍ̃nɔ́ sɔkɔ. Képah ye, Abrahmɩ-á pɔ Yisakɩ dubi,
à mɛ à kõ ǹ dúbínɔ́ sèpȉn kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ. Yisakɩ tɔ mɛ pɔ ǹ
píďĩ́ Nsyakɔbɩ kõ. Nsyakɔbɩ tɔ mɛ pɔ ǹ ďĩ́npȉ nɛ́pȉ̂ gbɔ̃nimí
kõ, pépi nónó-á ápi yȉkȉnȉ gbɔ̃ninɔ́ náh tãnnɛ.

9 Képah náh, á náh tãn pɔ tyah pé gbɛ̃̆nďĩ́ Nsyosɛfu dyɔlɛ
n yɔ. Tɛ́ à tɛ̃ yãm yɔ̃̀lɛ, pè kõ pè sɔkɔ ǹnɛ Yesyipti gbɛ̃̆nyah.
Ǹtɛ Liyel sȍ mɛ Nsyosɛfulɛ. 10 À ǹ yõ wilki yènvyȁ̃hnpèl
nɔ́pi sɔkɔ, tɛ́ lékɑ̃̋mnɛ à kõ yĩ̋, tɛ́ Yesyipti yȍtɛ̃ ďĩ́ Farawɔ̃
yĩ́ kõ kè yuku ǹnɛ. Képah sɔkɔ, à mɛ à pɩ ǹ gbɛ̃̆nyah ànɛ̂
ǹ tɔ̃̋rí kéte pól yah tɛ̃́-òlɛ. 11 Tɛ́ kwɛ́npékè yɔ́ pɔ de Yesyipti
gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Kanah gbɛ̃̆nyah pól sɔkɔ, à pɩ yèvyãhrɩ ǹgbɛ̃nɛ
pé tyí. Ké pékénkàhnmɔnɔ tɛ̃ tyí, á náh tãn náh tõ sȍ mɛ
kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wɛ n yõ.‡ 12 Tɛ́ Nsyakɔbɩ-á pɔ kè wɛ noh
nɛ, yõke-á mɛ Yesyipti sɔkɔ, ké gbennɛ, à á náh tãn tɛkɩ mɔ

* **7:3** 7.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.1. † **7:4** 7.4 - Abrahmɩ lésõ mɛ Kalde gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, Mesopotami sétáh yõ. ‡ **7:11** 7.11 - Kanah gbɛ̃̆nyah mɛ ye pè n ye Yisrayel gbɛ̃̆nyahlɛ núkúnúkú.

nέnpɔ́, pè kyɩ yõke yah pɔ, pépi nónó-á ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ.§ 13 Pǎh
tɔ̃ pɔ pé syɩ yuku kɛ ní-òlɛ, Nsyosɛfu mɛ ǹ gblɔ̌y tyí yo wah
ǹ nέnkyíbí tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, Farawɔ̃ mɛ Nsyosɛfu duku wɩ̀l-
ǹsah pĩ. 14 Képah sɔkɔ, Nsyosɛfu tɛ̃́ntɔ̃̀ mɔ nɛ, pè kyɩ pé sú
Nsyakɔbɩ ànɛ̂ ǹ no pól tɛ̃́ n pɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ nέpɩ̃̂ tikitɔ̃ní pɔ́
gbãm pɔ́ kwlɔ́lɛ. 15 Sɛ̃́ ye Nsyakɔbɩ mɛ yuku pɔ tɛ̃́ Yesyipti
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. À syi pɔ ku nέnpɔ́ ànɛ̂ á náh tãn tɔ póllɛ.
16 Pé lékyî mɛ twah kyɩ yĩ Sisyɛmɩ kwil diki yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á
lésõ Abrahmɩ dwe Yemɔrɩ wɛ̃́npɩ̀ tyí.

17 Liyel-á lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kɔ̃ nɛ̂ yĩnnɛ, ké pɩ gbɩ̃́-á
pɔ n nɔ, ápi no kwel náhnáh Yesyipti sɔkɔ. 18 Tέ yɔ̃̀tɛ̃́ késɛ̃́n
yɔ́-á pɔ dɔkɔ Yesyipti yõ, ǹmɔ náh sɔ̃̀ Nsyosɛfulɛ n pnɛ. 19 À
mɛ vi syɩkɩ á no yõ. Ǹ nέpékè kàhnmɔnɔ tɛ̃́ tyí, à á náh tãn
kyĩ mɔ, pè kɔ̃ pè pé wɛ̃́npɩ̀ yrɔ̃́ milki sah kégbɔ́ pé ku yĩnnɛ.
20 Légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye Moyisi dubi. À kah plɛ yɩ̃́ɩ̃́, ànɛ̂ ǹ tyí
nɔ Liyel tyí. Pè à pu ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ ǹ sú gbô. 21 Képah náh,
pè à tɔkɔ kyɩ milki.* Farawɔ̃ písê mɛ à wɛ tɔkɔ. À pɔ à pu
ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ píɗɩ̃́ sɔ̃́. 22 Kǎh pɩ sɛ̃́, lékɛ̃́m tyi nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ
Yesyipti sɔkɔ, Moyisi kwɔ́nɔ́ wɛ sé pól yõ. Képah ye, à pɩ
wɛ̀ntǎhnì wέkí-òlɛ ànɛ̂ tyítǎhnì pí-òlɛ.

23 Tέ wǎh pɔ nɔ ye tikinininɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à kè sõ wɛ nɛ, páh
kɩ kyɩ yah pé yṹnpyé Yisrayel tãn tyí. 24 Wǎh kyɩ, à kyɩ
yĩnɛ ǹ tyí névi yɔ́lɛ, Yesyipti nɛy yɔ́ mɛ n fõh. Moyisi tyí
névi fɔ̃́hnɔ́ yrɔ tɛ̃́ tyí, à ǹ vyãh syi, à Yesyipti nɛy mɛ̀ ko mɔ.
25 Moyisi sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, pé no Yisrayel tãn-á kɩ n pĩ n pi nɛ,
Liyel-á kɩ péwɔ tɔkɔ, kɩ pè wilki n pi pé yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ pè
náh tɛ̃́ wɛ kè pĩ ǹ tyí. 26 Ké ɗĩndallɛ, à tɔ̃ kyɩ Yisrayel tãn
nέpɩ̃̂ nímí yísyɔ́ wɛ, pè mɛ n fwo. À nɛ pé pè syi mɔ, tέ yo
pé tyí nɛ, pé no, pépi ó-á pé yahlɛ. Tέ kwâh nɛ̂ se pè wɛ̃nɛ
n fõh nɩ? 27 Ǹtɛ nɛ̂-á sɔ̃̀ n fõh ǹ ní-òlɛ, ǹmɔ Moyisi syah nɛ
ńkɛ̃́, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ ànɛ̂ pé tùkè-òlɛ nɩ? 28 Péwɔ
kònmɔ-ńsah káh kɩ nɛ̂, á n yah n kɔ̃, wǎh ńnínínɛ Yesyipti
nɛy mɛ̀ ko mɔ sɔ̃́ dέ? 29 Wǎh fyɔ̀ képah yo, Moyisi to, tέ kyɩ
tɛ̃́ Madyã gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, à syi pɔ ɗĩnpɩ̀ nέpɩ̃̂ nímí wɛ nέnpɔ́.†

30 À tɛ̃́ nέnpɔ́, pópó à ye tikininí pɩ. Képah náh, sõ yɔ́lɛ, à
sɔ̃̀ mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, Syinayi yɔ̃lɩ gbɔ̀pɔ, tέ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wil
ǹ yah nyàh lépɔ̃́ sɔkɔ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n kɔ̃ dukuni yɔ́ sɔkɔ. 31 Yĩ

§ **7:12** 7.12 - Yáh wɛ pè nɛ kwɛkɩ-á de Yesyipti gbɛ̃̌nyah sɔkɔ, tέ tɔ̃ nɛ Nsyakɔbɩ-á yõke tyí noh nέnpɔ́, Liyel lésõ lékɛ̃́mnɛ Nsyosɛfu kɔ̃ à yõkelɛ n koh n sah, yõke pɛkɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye yõke kɔ̃ kè pɔ wɛ nέnpɔ́. * **7:21** 7.21 Yah n tɛ Yálnɔ́ 1.22 - 2.10. † **7:29** 7.27 - 29 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 2.11 - 15.21 - 22.

mɛ̀ wɛ́nɔ́ pɩ gbɛ̃̀ndùǹìnɛ Moyisi tyí. Tɛ́ wǎh mɛ n nɔ n de nɛ,
pé kè wɛ yah yĩ̋í, à Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yónmɔnɔ noh nɛ ńkɛ̃́: 32 ‹Á̋ náh
tãn Liyel ye ńmɔlɛ, Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi
Liyellɛ.› Képah tɛ̃̀nɛ, tíkí Moyisi tɛ̃, fɔ́ɔ́ ǹ wil n syah. Á̀ náh
tɔ̃ ǹ nɩ syãh ǹ yah yɔ̃ yah. 33 Képah sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ mɛ yo ǹ
tyí nɛ: ‹Tyah nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ yɔ̀, nɛ́npɔ́ mɛ ńmɔ tyí yɔ̃. Képah
ye, á lékyêh dɛ. 34 Mé ń no kwlɔ dùkù wɛ yĩ́nɛ Yesyipti
gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, tɛ́ pé gbĩ̀nɔ́ yĩ́npɔ̃́ noh. Mé pɔ pé wĩ̀lkĩ̀-ǹsah
pé yɔ̃̀rɩ sɔkɔ. Képah ye, sɔkɔ! Mé álɛ n tɛkɩ mɔ ké tyí sɔkɔ
núkúnúkú Yesyipti sɔkɔ.›‡
35 Tɛ́ kénɛ Moyisi nɛ̂-á lésɔ̃ Yisrayel tãn yahle, tɛ́ à syah nɛ
ńkɛ̃́, nɛ̂ se sah ǹnɛ pépi yɔ̃̏tɛ̃̀nɛ ànɛ̂ pépi tùkè-òlɛ nɩ? Ǹ̀mɔ
ó ye tɔ̃ Liyel tɛkɩ mɔ yɔ̃̏tɛ̃̀nɛ ànɛ̂ pwáhnmɔ-òlɛ yĩ̂nyɔ̃ tɔ̃̏npɩ
gbɔ̃̏ yɔ̃, nɛ̂-á lésɔ̃ wil ǹ yah dukuni sɔkɔ. 36 Moyisi ye wilki
Yisrayel tãnnɛ Yesyipti gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, tɛ́ pnɛ yɔ́nsyã̂h kah
pélɛ, tɛ́ tɛ̃ pélɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ pópó ye tikininí. Liyel gbɔ̃̏ yɔ̃
ye à pɩ sépi póllɛ gbĩ̌l sɔkɔ. 37 Tɛ́ ǹmɔ ye tɔ̃ yo Yisrayel tãn
tyí nɛ: ‹Liyel kɩ yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkɩ n mɔ n pi. Á̀ kɩ pɔ pɩ
Liyel tɛ̃̀ntɔ̃̏ syínyo-òlɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.›§ 38 Gbĩ́ nɛ̂-á sɔ̃̏ Yisrayel
tãn mɛ tùkènmɔnɔlɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, ǹmɔ ye tɔ̃ sɔ̃̏ wɛ syi yĩ̂nyɔ̃
tɔ̃̏npɩ tɛ̃̀ntɔ̃̏lɛ Syinayi yɔ̃lɩ yɔ̃, à pɔ yo á náh tãn tyí. Sɛ̃́ ye
à wɛ syi min wɛlɔlɛ Liyel tyí, à yo á tyí.* 39 Ǹ̀tɛ á náh tãn
náh fɛ̃ syi sah ǹ tyí yɔ̃. Pè à yahle, tɛ́ sɔ̃̏ mɛ n sɔ̃ nɛ, pé pé
syɩ yuku Yesyipti sɔkɔ, 40 tɛ́ mɛ yo Arɔ̃† tyí nɛ: ‹Moyisi nɛ̂-á
tɛ̃ wil ápilɛ Yesyipti sɔkɔ, á náh tɔ̃ mɛ pĩ, kénɛ Moyisi tyí-á
mɛ pɩ sɔ̃́ dɛ́! Képah ye, yî yísyɔ́ pɩ á kɔ̃ líyelnɔ́lɛ, sè á yahlɛ
n tɛ̃.›‡ 41 Kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, pè mɛ tɔ̃̏ yɔ́ mɔ náhpír kètɔ̀lɛ, tɛ́
sárká wilki ké yɔ̃, à nìvìnì syáh syah, à pé gbɛ̃̀npɩnɩ gbilki.§
42 Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, Liyel ǹ náh vi pè kɔ̃, tɛ́ pè fin mɔ sah ńwɔ̃́
kèpye gbílkínɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á Liyel ǹ tɛ̃ntɔ̃̏ syínyopu kɔ̃ pè kè
wãrkɩ sah pé sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
‹Yisrayel tãn, yáh yípɛ̂y nónó ko sárkálɛ
pópó ye tikininí gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ,
yé se mɛ n sɔ̃ nɛ, ńmɔ tyí-á yé ko sélɛ?
43 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé tɔ̃̏ nɛ̂ yĩn-á Molɔkɩlɛ, képah yèpir ye yé twah,
à tahlɩ yé ńwɔ̃́ kèpil tɔ̃̏ tyí tyí, nɛ̂-á yé n ye Wrefannɛ.*

‡ **7:34** 7.30-34 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 3.1-10. § **7:37** 7.37 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 18.15,18.
* **7:38** 7.38 - Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 5.1-33, ànɛ̂ Yálnɔ́ 19.1 - 20.17. † **7:40** 7.40 - Arɔ̃
mɛ̀nɛ, Moyisi nɛ́nkyí dĩ́ ye sɔ̃̏ ǹnɛ. ‡ **7:40** 7.40 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1. § **7:41**
7.41 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.2-6. * **7:43** 7.43 - Molɔkɩ ànɛ̂ Wrefannɛ, Nsyifunɔ tnɔ̂
tɛ̃̀pu tã̏n yísyɔ́ ye sɔ̃̏ sélɛ.

Kénɛ tȁn ye yé pɩ sah yé gblɔ̌y tyí, tɛ́ sélɛ n gbilki.
Képah ye, mé kɩ yé tɛ̃ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Babilɔnɩ kwil náhlɛ.›»†
44 Képah yóntɛnɔ náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Á
náh tãn-á sȍ mɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, yèpir yɔ́ sȍ mɛ pé tyí,
nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel-á mɛ pélɛ. Liyel sȍ kè yah kɔ̃ Moyisi
tyí nɛ, à yèpir mɛ̀ pɩ sɔ̃-á pé à wɛ̃kɩ ké pínɔ́lɛ gbrámgbrám.
45 Képah náh, á náh tãn pɔ yèpir mɛ̀nɛ pé wɛ̃́npɩ̀ kɔ̃. Nsyosye
ye sȍ pɩ pé yah tɛ̃́-òlɛ, pè yuku kénɛ yèpirlɛ à kyɩ nɛ́káhbí
gbɛ̃̀nyahnɔ́ syi, Liyel-á nónó yĩ̀ni yal. Képah sɔkɔ, yèpir mɛ̀
mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, pópó à pɔ syɩ yȍtɛ̃ dɩ̃́ Davidi gbĩ tyí. 46 Tɛ́ Davidi
tyí sȍ kah nɔ Liyel tyí. Képah sɔkɔ, ǹ tɔ mó Liyel ni nɛ, à
yɛ pé wɔ̀kɔ̀ yɔ́ mɔ à kɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á Nsyakɔbɩ Liyellɛ. 47 Tɛ́
ǹ pídɩ̃́ Salomo ye pɔ pɩ kénɛ wɔ̀kɔ̀ mɔ́-òlɛ Liyel tyí. 48 Ǹtɛ
Yȍtah Liyel náh mó tɔ̃ n tɛ̃ névi gbȍ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ, sɔ̃-á
Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yo kélɛ nɛ,
49 Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃́: ‹Yȋnyõ ye pɩ ń tɔ̃́rí kǒlɛ,
sétáh mɛ pɩ kòpírlɛ, ń gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.
Tɛ́ wɔ̀kɔ̀ nɛ̂ dùkù mɛ yé kɩ fɛ̃ mɔ ńmɔ kɔ̃ wɛ́?
Ǹmɔ se kɩ fɛ̃ tɛ̃ yépi wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ sɔkɔ?
50 Ǹmɔ gbɛ̃̀npɩnɔ náh yíyìn póllɛ di?›»‡
51 Képah náh, Yetyɛ̃nɩ tɔ̃ yo tukey tùkèpu tyí nɛ:
«Nikisekɔ́kɔ́ névye nɔ́pi, yé yé nnɔ ànɛ̂ yé ní tah tũ, à yahle
Liyel wɛy nóhnɔ́lɛ, tɛ́ mɛ Liyel Mirki yahle pɔ kwɛy nɔ. Yé
mɛ yé náh tãn tyí kɔ̃lɛ. 52 Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ,
nɛ̂-á yé náh tãn náh à fɔ̃h yah? Nɛ́gbí nɛ̂-á Liyel tyí, nónó-á
ǹ pɔ́nɔ́ tyí yo sah kèkɔ̃yɔ̃́, pè náh pépi tɔ ko mɔ di? Ǹtɛ
núkúnúkú, kénɛ nɛ́gbí náh yépi vi ǹ náh, tɛ́ à ko mɔ di?
53 Yȋnyõ tȍnpɩbɩ ye Liyel tɔ̃, pè pɔ Liyel tyi kȍnsàhnɔ́ yo yé
tyí. Tɛ́ yé yahle kɔ́lɔ́lɛ sé wȁl yɔ̃.»

Yetyɛ̃nɩ kònmɔnɔlɛ, ànɛ̂ kǎh yĩnɛ Sole tyí sɔ̃

54 Yetyɛ̃nɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo sɛ̃́, kè tukey tùkèpu kah yɔ kah
mɔ, fɔ́ɔ́ pè pé ynínɛ n tah yrɔ tɛ̃ tyí. 55 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃-á
mɛ Yetyɛ̃nɩ tɔkɔ sɛ̃́, à tyah yȋnyõlɛ n yah díkídíkí, tɛ́ Liyel tɔ̃́rí
wɛ ànɛ̂ Yesulɛ yúkúnyĩnntɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ. 56 Képah
tɛ̃ sɔkɔ, à nɛ: «Yé yah, mé mɛ yȋnyõlɛ n yah yíkínmɔnɔlɛ,
tɛ́ Névi Pídɩ̃́ mɛ yúkúnyĩnnɔlɛ Liyel gbȍyȍ sȍlɛ.» 57 Névye-á
képah noh sɛ̃́, pè gbo mɔ wòhòh, tɛ́ pé ní sni tũ, tɛ́ to tuke
pé póllɛ ǹ yɔ̃. 58 Tɛ́ à yɔrɩ wil kwil náhlɛ. Képah sɔkɔ, nónó-
á sȍ pè ye pɔ pɩ tàrfyɔ̀lɛ, pépi mɛ pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ dɛ sah

† **7:43** 7.42-43 - Yah n tɛ Amɔsɩ 5.25-27. ‡ **7:50** 7.49-50 - Yah n tɛ Yesayi 66.1-2.

kètɛ̃npìkì yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Solelɛ. Tɛ́ pè tyah Yetyɛ̃nɩnɛ n
minki dyêhlɛ, ǹ ku ku tɛ̃ yõ. 59 Ǹtɛ pǎh mɛ Yetyɛ̃nɩ mínkínɔ́
sɔkɔ dyêhlɛ sɛ̃, à sɔ̃̀ mɛ nírílɛ n pɩ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu,
ń min yohnɩ n syi.» 60 Tɛ́ mɛ ǹ gbètukunɔ di, à yo yɩ̃́npɔ̃
ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃, káh pé tyípékè mɛ̀ mɔ n kõ.» Képah
yóntɛnɔ ǹsɔ̃, à ku.

8

1 Tɛ́ pǎh à ko mɔ sɛ̃, képah nɔ Sole tyí.

Sole-á Yesu yõ sɛ̃pú fõh dùkù nɛ̂nɛ

Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì kàhnfõhnɔ núkú tyah
Yerusalɛmɩ sɔkɔ lésõlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye
tyí sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú tɛ́lɔ́ pól to karkɩ de kwlo sɔkɔ, nónó-á
mɛ Nsyude gbɛ̃̌nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 2 Ǹtɛ névye
nónó-á sɔ̃̀ mɛ Liyel wɛ̃̌kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, pé yísyɔ́ mɛ Yetyɛ̃nɩ lékó
tɔkɔ yĩ, tɛ́ ǹ kũ pɔ̀ kah gbo. 3 Ǹtɛ Sole tɛ̃ wɔ sɔ̃̀ mɛ n yah n
kõ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkì duku tó-ńsahlɛ pnɛ́pnɛ́. Ȁ sɔ̃̀ mɛ n de
n kõ gbên sɔkɔ, à Yesu yõ sɛ̃pú díbí ànɛ̂ syɔ́lɛ n tɛ̃ n yɔrɩ n
wilki n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

Filipi Liyel wɛy yónɔ́lɛ Samari gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

4 Képah sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ karkɩ kɔ̃, pépi mó
mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ tɜ̃̀ntɜ̃̀n pól sɔkɔ. 5 Tɛ́ pé sɔkɔ nɛy
nɛ̂-á pè n ye Filipilɛ, ǹmɔ mɛ kyɩ kwil yɔ́, Samari gbɛ̃̌nyah
sɔkɔ, à kyɩ tyah Krista tyílɛ n yo nɛ́npɔ́. 6-7 Képah tɛ̃̌nɛ, sétɜ̃̀n
kwĩnki nónó-á sɔ̃̀ mɛ déntɛ̃̌nɔ́lɛ névye sɔkɔ mɛ pélɛ n kwlɔ,
sè sɔ̃̀ mɛ n kah n de n syi, tɛ́ n wil pé sɔkɔ, tɛ́ wil kúnɔ́ névye
ànɛ̂ gbáhkì núkú névye náhnáh tɔ sɔ̃̀ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ n wɛ.
Képah sɔkɔ, tɔ́wû-á Filipi gbǐl pínɔ́ tyí yónɔ́ noh, tɛ́ kyɩ sè
wɛ sɛ̃, pé pól pé sõnɔ pɩ núkúlɛ, à ǹ wɛlɔlɛ n tõ n sah n
nohnɩ. 8 Kǎh pɩ sɛ̃, nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ kénɛ kwil.

9 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Simolɛ. Ȁ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ
kénɛ kwil mɛ̀ ó sɔkɔ di mónɔ́lɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ snɛ̀y tyilɛ n pɩ,
nónó-á mɛ Samari gbɛ̃̌nyah tãn gbɜ̃̀n du kègbɩlɛ, tɛ́ mɛ ǹ
gblɔ̃̌y pɩ nɛ́-ǹgbɛ̃nɛ. 10 No pól sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹnɛ, à tɔkɔ wɛ̃́npì
tyí, à kyɩ sah yèwàhnì tyí. Tɛ́ mɛ yo tũ nɛ ńkɛ̃, Liyel tɛ̃́nwɛnɔ
nɛ̂-á pè n ye Ǹgbɛ̃nɛ, képah-á dɩ̃́ mɛ̀nɛ. 11 Tɛ́ dɩ̃́ mɛ̀ sɔ̃̀ mɛ
gbɛ̃̌ndùnìnɛ n pɩ pé tyí ǹ snɛ̀y sɔkɔ di mónɔ́lɛ, képah ye pè
kɔ̃ pè mɔ ǹnɛ. 12 Ǹtɛ Filipi-á pɔ Liyel tɔ̃́rí Nìvìnì tir ànɛ̂ Yesu
Krista tyí yo pé tyí sɛ̃, pè sɛ̃ ké yõ. Tɛ́ díbí ànɛ̂ syɔ́ mɛ à kɔ̃
à pè wel wilki ni sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Simo ńtɛ̃ tɔ sɛ̃ Yesu

yõ, tɛ́ Filipi kɔ̃ à à wel wilki ni sɔkɔ. À náh tɔ̃ sɔ̃̀ mɛ ké tyí
nɛ pé yal Filipi tnɔ̂. Tɛ́ gbǐl tyi ǹgbnɔ nónó-á sɔ̃̀ mɛ n pɩ à n
yah, sè sɔ̃̀ mɛ pɩ gbɛ̃̆ndùnǹnɛ ǹ tyí.
[14] Képah tɛ̃̆nɛ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye-á tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́
noh nɛ Samari gbɛ̃̆nyah tãn-á Liyel wɛy fɛ̃ syi sɛ̃́, pè Pyɛrɩ
ànɛ̂ Nsyɔ̃ tɛkɩ mɔ pè kɔ̃. [15-16] Pǎh kyɩ de Samari sɔkɔ, tɛ́ Yesu
yõ sɛ̃́pú nónó wɛ nɛ́npɔ́, Liyel Mirki náh tɔ̃̆nì sɔ̃̀ mɛ tiki pé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ. Pè sɔ̃̀ mɛ wèlnwǐlkǐnɔ́ wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu wɔ yĩn yõ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ mɛ tyah níŕilɛ n
pɩ pé tyí, nɛ pè Liyel Mirki wɛ. [17] Pè sɔ̃̀ mɛ pé gbɛ̃̀n sah no
nɔ́pi yõ à níŕilɛ n pɩ pé tyí. Képah sɔkɔ, pè mɛ Liyel Mirki
wɛ.
[18] Képah tɛ̃̆nɛ, Simo-á kè wɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pé gbɛ̃̀nnɛ
n sah pé yõ, pè kɔ̃ pè Liyel Mirkilɛ n wɛ sɛ̃́, à pɔ pɔ́lɛ Pyɛrɩpi
tyí, [19] tɛ́ nɛ, pè péwɔ tɔ kɔ̃ kénɛ tǎhkìlɛ. Képah sɔkɔ, pâh
fyɔ̀ pé gbɛ̃̀n sah nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel Mirki wɛ. [20] Wǎh yo sɛ̃́, Pyɛrɩ
mɛ à syah nɛ, ǹ tyí yɩkɩ n to ànɛ̂ ǹ pɔ́ tɔlɛ, wǎh sɔ̃̆npílɛ
n sõ nɛ, páh kɩ fɛ̃ Liyel yĩ́nkɔ̃nɔ kwâh dwe pɔ́lɛ. [21] Ǹ nɩ-
á mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah. Képah-á, wɛ wɛ tɛ̃ náh mɛ ǹ
tyí yĩ mɛ̀ sɔkɔ. À náh yĩnɛ kélɛ pɔ́llɛ. [22-23] Páh kè wɛ nɛ,
dyɔ́yɔ́kì képékè-á yuku sah ǹ nɩlɛ, ànɛ̂ wǎh mɛ tyípékè yɔ̃rɩ
sɔkɔ. Képah-á, à ǹ nɩ vi mɔ, à mó Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel ni à kɔ̃ à ǹ
fɔ́kɔ́sõnɔ pèkè mɛ̀ yõ mɔ à kɔ̃, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. [24] Képah
sɔkɔ, Simo mɛ yo Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃ tyí nɛ, pépi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel
ni pé tyí pé gblɔ̃̆y. Kàh kɩ pɩ sɛ̃́, tyi nónó-á pè yo pé tyí, sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh pé nɔ n pi.
[25] Képah náh, Pyɛrɩ ànɛ̂ Nsyɔ̃-á tyi nónó pĩ Yesu tyí sɔkɔ,
pǎh sè yãh tɛ névye tyí, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy yo tɛ pé tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ,
pè pé syɩ n yuku Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ mɛ Nìvìnì tirlɛ n yo
n yuku kwílpî náhnáh sɔkɔ wɛ̃̆kì yah, nónó-á mɛ Samari
gbɛ̃̆nyah.

Filipi Liyel wɛy yah yónɔ́lɛ Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí

[26] Sõ yɔ́lɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ pɔ yo Filipi tyí nɛ ńkɛ̃́, à
ǹ gblɔ̃̆y vi, à mó ǹ yah mɔ gbǐ̃ngboke gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, à wɛ̃̆kì tɛ̃,
nɛ̂-á wil Yerusalɛmɩ, à n tiki n yuku Kasa kwil. Kénɛ wɛ̃̆kì
mɛ̀ yõ kɔ́pú náh mɛ fwɔ́ɔ. [27] Képah sɔkɔ, Filipi núkú yuku
kénɛ wɛ̃̆kì tɛ̃. Wǎh n yuku, dǒ, à Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃
yɔ́ wɛ.* Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Yetyopi yɔ̃̀tɛ̃ pi Kãndasɩ tɔkɔ sah ǹ tahrɩ
yɔ̃̀tɛ̃̆nɛ. À sɔ̃̀ kyɩ Liyel ni Yerusalɛmɩ sɔkɔ. [28] Tɛ́ wǎh ǹ syɩ

* **8:27** 8.27 - Díbí nónó pól-á sɔ̃̀ tɔ̃̀lɛ n pɩ yɔ̃̀tãm fnɛ́ sɔkɔ, pě pè wɔ̃, nɛ pè káh pɔ pé yĩ́ wil syɔ́ tyí. Képah ye, Yetyopi gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ tɔ sɔ̃̀ mɛ wɔ̃̆nɔ́lɛ.

n yuku ǹ tı̃̀nnɛ, à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃́ntɛ̃̆nɔ́lɛ ǹ wòtoro sɔkɔ, mɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́ynɛ n kar. 29 Képah sɔkɔ, Liyel
Mirki mɛ yo Filipi tyı́ nɛ, à kɔ n tel wòtoro mɛ̀ tyı́. 30 Filipi
mɛ to tel ké tyı́, tɛ́ ɗı̃́ kàrnɔ́ noh. Ȁ sɔ̃̀ mɛ fı̃́ yɔ́lɛ n kar Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò Yesayi sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Filipi mɛ à piki yah nɛ, fı̃́
nɛ̂-á à n kar yɔ̀, à se mɛ ké kɔ́rlɛ n pnɛ nı? 31 Dı̃́ mɛ yo ǹ
tyı́ nɛ, sɔ̃́ se pé kı pı̃ ké kɔ́rlɛ, nɛ́ nɛy náh ké yah yo pé syah
nı? Tɛ́ mɛ kè yah kɔ̃ Filipi tyı́ nɛ, à pɔ n dɔkɔ n kɔ̃ n tɛ̃ pé
tnɔ̂ wòtoro sɔkɔ. 32 Tɛ́ fı̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ ɗı̃́ mɛ n kar, kè mɛ yónɔ́lɛ
nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«À sɔ̃̀ pı képɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah;
képah náh pı, nɛ̂ yɛ̀-á pè n kɔ̃,
tɛ́ à náh ǹ vyãh fyɔ.
33 Pè à yilɔ, tɛ́ lékàhlɛ à kɔ̃,
tɛ́ à ko mɔ, ǹ duku to kèkɔ̃yɔ̃́.
Nɛ̂ kı tɔ̃ n yãh ǹ no tyı́lɛ?»†
34 Dı̃́-á kar tɛ, à mɛ yo Filipi tyı́ nɛ, à kékwɛ, à yo pé syah,
nɛ̂ tyı́ se Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syı́nyo-ò Yesayi n yo sɛ̃́ yɔ̀ nı? Ǹ gblɔ̃̆y
tyı́ se à n yo, tı̃̂ ǹnı̂ tyı́ se à n yo? 35 Képah sɔkɔ, Filipi syɔ̃
kénɛ Liyel wɛy mɛ̀ tyı́, à Nı̀vı̀nı̀ tir yo à syah Yesu tyı́ sɔkɔ.
36 Păh mɛ wɛ̃̆kì yɔ̃, pè kyı syı yɔ yɔ́ tyı́. Dı̃́ mɛ yo Filipi tyı́
nɛ ńkɛ̃́, yɔ-á yɔ̀, tir yɔ́ tɛ̃́-à kı mɛ́-ńkɛ̃̆nɛ, páh mɛ ké tyı́ nɛ,
à pé wel wilki ni sɔkɔ. [37 Ȁ mɛ yo ǹ tyı́ nɛ, wàh kı mɛ sɛ̃
Yesu yɔ̃ ǹ nı póllɛ, páh kı fɛ̃ à wel wilki ni sɔkɔ. Dı̃́ mɛ yo ǹ
tyı́ nɛ, páh sɛ̃ ké yɔ̃ nɛ, Liyel Pı́ɗı̃́-á Yesu Kristalɛ.] 38 Tɛ́ mɛ
nɛ, pè wòtoro yı̃n mɔ. Kăh yı̃n, à tiki ànɛ̂ Filipilɛ à kyı de
yɔ, tɛ́ Filipi mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. 39 Păh fyɔ̀ wil yɔ sɔkɔ,
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel Mirki núkú Filipi tɔkɔ sɔkɔ. Yetyopi gbɛ̃̆nyah
nɛ́-ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh tɔ̃ à wɛ. Ǹtɛ à yɔ̃ sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́lɛ nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ.
40 Tɛ́ Filipi tɛ̃ wɔ mó kyı ǹ gblɔ̃̆y wɛ Asɔtı kwil. Ȁ mɛ yɔ̃
sɔkɔ, à Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo n yuku kwlo kwlo pól sɔkɔ, wăh n
kah nónó sɔkɔ, pópó à kyı de Sesarı kwil.

9

Yesu yónmɔnɔlɛ Sole tyı́

1 Tɛ́ légbı̃́nɛ, Sole mó sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ dı́rı́lɛ n pı Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ, mɛ n yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. Képah
sɔkɔ, à kyı wil sárká syı́nwı̃̀lkı̃̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyı́. 2 Tɛ́ yo ǹ tyı́
nɛ, à sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ pé kɔ̃, pé kyı Daması kwil Nsyifunɔ Liyel
nı́-ńtɑ̃̂n vì yɔ̃̀tɑ̃m kɔ̃. Képah sɔkɔ, páh kı kyı dı́bı́ ànɛ̂ syɔ́

† **8:33** 8.32-33 - Yah n tɛ Yesayi 53.7-8.

nónó wɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ pè mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃kìlɛ n kɔ, pé pè
tɛ̃ n pukubi n pɔ Yerusalɛmɩ kwil.
3 Wǎh sè wɛ syi, à wɛ̃kì tɛ̃ n yuku Damasɩ kwil. Wǎh mɛ
yúkɛy kélɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yȋnyõ à kwɛ ǹ yõ pěrr, à à mɔ
gbĩ. 4 Képah sɔkɔ, à yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ noh, nɛ̂-á mɛ
n yo ǹ tyí nɛ: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh?» 5 Sole
mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃? Kénɛ yɩ̃́npɔ̃́ tɔ̃
yo ǹ tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh. 6 Ǹtɛ yuku n de
kwil sɔkɔ, tɛ́ wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ pɩ, pè kɩ kè yo ǹ syah.» 7 Tɛ́
Sole-á sɔ̏ mɛ wɛ̃kì yõ ànɛ̂ nónónɛ, pé tɔ sɔ̏ mɛ yɩ̃́npɔ̃́ mènɛ
n nohnɩ, tɛ́ pè náh mɛ nɛy wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé gbɛ̏n du, pè
yĩn tɛ̃ syísyí, pè náh mɛ fɛ̃ tirlɛ n yo. 8 Képah sɔkɔ, Sole-á
yuku yĩn, à ǹ yɩ̃́ yɩkɩ mɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah. Pè mɛ ǹ
gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à de ǹnɛ Damasɩ kwil. 9 Ȁ sèpȉn tɔ̃́nì pɩ nɛ́npɔ́
yɩ̃́tũri sɔkɔ, yõke yɔ̃́-ńkɛ̃̋nɛ ànɛ̂ ni wɔ́-ńkɛ̃̋nɛ.
10 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Yesu tɔ̏ sɑ̃́h-ò yɔ́ sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye
Ananiyasilɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wil ǹ yah, tɛ́ nɛ: «Ananiyasi!»
Ananiyasi mɛ syi, tɛ́ nɛ páh yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃! 11 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo
ǹ tyí nɛ: «Yuku ǹ wɛ̃kì tɛ̃, wɛ̃kì nɛ̂-á pè n ye wɛ̃kì Tómmnɛ.
Wáh kɩ kyɩ Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, ǹ dɩ̃́ yɔ́ tyí piki n yah. Kénɛ
dɩ̃́ n wil Tarsɩ kwil, pè ǹnɛ n ye Solelɛ. Ȁ mɛ Liyel nínɔ́
sɔkɔ núkúnúkú. 12 Tɛ́ ǹ nírí pínɔ́ sɔkɔ, à dɩ̃́ yɔ́ wɛ pè n ye
Ananiyasilɛ.* Ȁ mɛ de pɔ ǹ gbɛ̏n sah ǹ yõ nɛ, à fɛ̃ nɛ n yah
ńtɔ̃.»
13 Képah sɔkɔ, Ananiyasi nɛ, ɩ̃́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃, névye náhnáh-á
dɩ̃́ mè tyí yãh pé noh, ànɛ̂ wǎh mɛ Yesu yõ sɛ̃púlɛ n fõh sɔ̃
Yerusalɛmɩ kwil, páh ké tɔ noh. 14 Tɛ́ wǎh tɔ̃ sɛ́bɛ́y wɛ syi
sárká syínwȉlkȉpu yɔ̏tãm tyí, à pɔ ásɔ̂̏ sɔkɔ nɛ, pé pɔ ǹmɔ
yéngbopu pól tɛ̃ pukubi n sɔkɔ. 15 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ tɔ̃ yo
Ananiyasi tyí nɛ: «Ńmɔ ye yah tɔkɔ pɩ dɩ̃́ mènɛ ń tɔ̏npɩlɛ
nɛ, à ń tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
à tahlɩ pé yɔ̏tãm tyí, ànɛ̂ Yisrayel tãn tɔ tyí. Képah ye, kyɩ
ǹ tyí! 16 Wǎh kɩ kwlɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ n pi ńmɔ yĩnnɛ, mé kɩ kélɛ
à wɛ̃kɩ ń gblɔ̌y.» 17 Képah sɔkɔ, Ananiyasi yuku sɔkɔ. Wǎh
kyɩ de Nsyudasɩ gbô sɔkɔ, à ǹ gbɛ̏n sah Sole yõ, tɛ́ yo ǹ tyí
nɛ ńkɛ̃́, pé yɩ̃́npi Sole, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu nɛ̂-á wil ǹ yah wɛ̃kì yõ
wǎh n pi gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ-á tõ pélɛ ǹ tyí nɛ, á fɛ̃ nɛ n yah ńtɔ̃,
ànɛ̂ Liyel Mirki mó à tɔkɔ. 18 Nɛ́npɔ́ swɔ, yȋ yísyɔ́ núkú wil
Sole yɩ̃́ sɔkɔ à pɔ kwɛ yɛ̃́nkô gbró sɔ̃́, tɛ́ ǹ yɩ̃́ mɛ yɩkɩ. Ȁ mɛ

* 9:12 9.12 - Ananiyasi sɔ̏ pĩ nɛ dɩ̃́ nɛ̂ tyí-á Liyel n yo pé tyí yɔ̀, péwɔ-á.

yuku, tɛ́ pè mɛ à wel wilki ni sɔkɔ. [19] Képah náh, à yõke yõ,
tɛ́ ǹ syı tǎhkì wɛ.

Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Daması kwil

Képah sɔkɔ, Yesu tȍ sẫhpú nónó-á sȍ mɛ Daması kwil,
Sole tɛ̃ à sèpȉn yísyɔ́ pı pépilɛ. [20] Tɛ́ núkú tyah Yesu tyílɛ n
yo n kɔ̃ Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ nɛ, Liyel Píɗí̃-á ǹnɛ.
[21] Képah tɛ̃́nɛ, nónó pól-á sȍ mɛ ǹ wɛlɔlɛ n nohnı, kè pé
gbȁn du. Pè tyah n yo nɛ, tɛ́ ǹmɔ kó lésõ n kah n fõh Yesu
yĩn yéngbopulɛ Yerusalɛmı sɔkɔ nı? Tɛ́ pé tɛ̃́npukubinsɔkɔ-
ńsah ńtɛ̃-á à pɔ ásȏ sɔkɔ, nɛ pé kyı pélɛ sárká syínwȉlkȉpu
yȍtãm tyí dɛ́! [22] Ǹtɛ wãn sȍ mɛ n tɔ̃ n mɔ n yuku Sole tǎhkì
yõ. Ȁ sȍ mɛ kélɛ n yo n wah nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pı
pwáhnmɔ-òlɛ. Kǎh pı sɛ̃́, Daması kwil Nsyifunɔ yáh-ńsah
tyɛ, tyíyóné náh tɔ̃ wɛ pé tyí.

[23] Képah sɔkɔ, sèpȉn náhnáh sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Nsyifunɔ pɔ
yo sah núkú yõ nɛ, páh kı Sole ko mɔ. [24] Tɛ́ Sole mɛ pɔ pé
yĩ́nvı̌ mɛ̀ wɛ noh. Pè sȍ mɛ kwil dé-ńtẫnnɛ n syıkı, ké lékẫh
ké gbȉntɔ̃, nɛ pé à wɛ n ko n mɔ. [25] Ǹtɛ sõ yɔ́ lékẫhnɛ, ǹ tȍ
sẫhpú sȍ mɛ ké tyí nɛ pé à pwah mɔ. Képah sɔkɔ, pè à dah
mɔ tɔ̀kɔ̀-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à tiki mɔ kɛ̃́nkahnınɛ, nɛ̂-á kwil kore
vi.

Sole syínyukunɔlɛ Yerusalɛmı kwil

[26] Képah sɔkɔ, Sole sɔkɔ Yerusalɛmı kwil. Wǎh kyı yĩni tɛ̃
nɛ́npɔ́, à sȍ mɛ ké tyí nɛ, pé kwrɔ mɔ Yesu tȍ sẫhpú sɔkɔ.
Ǹtɛ pépi náh sȍ mɛ fɛ̃ sɛ̃ ké yõ nɛ, wǎh pı Yesu tȍ sẫh-òlɛ
kègbısı tɛ̃ yõ; képah ye tíkí pè tɛ̃. [27] Ǹtɛ Barnabası wɔ mɛ à
tɛ̃ yuku Yesu tɛ̃ntȍ névye tyí. Tɛ́ Sole-á sȍ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ dùkù
nɛ̂nɛ Daması kwil wɛ̃̀kì yah, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yo mɔ ǹ tyí sɔ̃,
Barnabası ké yah yo pé tyí. Tɛ́ tɔ̃ kè yo pé tyí, wǎh Yesu tyí
yo nìsãhlɛ dùkù nɛ̂nɛ Daması sɔkɔ. [28] Ȁ tɔkɔ légbĩ́ tyí, Sole
kwrɔ mɔ pé sɔkɔ, à Liyel wɛynɛ n yah n yo n kɔ̃ nìsãhlɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yĩn yõ Yerusalɛmı sɔkɔ. [29] Ȁ sȍ mɛ n yãh ànɛ̂ Nsyifunɔ
tɔlɛ, nónó-á Krɛkı wɛynɛ n wɛkı, mɛ yékẫblɛ n pı pélɛ. Ǹtɛ
pépi wɔ sȍ mɛ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. [30] Yesu yõ sɛ̃́pú-á
pɔ kè noh, pè à tɛ̃ sɔkɔ Sesarı kwil, à kyı à tɛkı mɔ Tarsı
kwil.

[31] Légbĩ́nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkȉ nónó-á sȍ Nsyude, ànɛ̂
Kalile, ànɛ̂ Samari gbɛ̃̌nyah pól sɔkɔ, pé pól sȍ mɛ yèvını
sɔkɔ. Pè sȍ mɛ tǎhkìlɛ n wɛ, tɛ́ mɛ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí

pínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̏ yõ, wãn mɛ n mɔ n yuku pé
nɛ́dán yõ.

Yene dɛ mɔ dùkùlɛ

32 Tɛ́ légbı̋nɛ, Pyɛrı sɔ̏ mɛ tɛ̏ntɛ̏n póllɛ n kɔ n kɔ̃. Képah
sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ, à tiki yuku Lida kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɔ tyí. 33 Tɛ́
kyı ɗı̋ yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Yenelɛ. Ń̄yân sɔ̏ mɛ ǹ wil ko;
képah ye à sɔ̏ mɛ sɛ̃ tɛ̃ ǹ sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ pópó ye kwǎrtɔ̃́nɔ.
34 Képah sɔkɔ, Pyɛrı mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Yene, Yesu Krista ye
álɛ n dɛ n mɔ yɔ̀. Yuku, ǹ té á sɛ̃ sɛ̃ kwâh yõ tɔ̃ n sah á
gblɔ̌y.» Wǎh yo sɛ̃́, ɗı̋ núkú yuku yı̃n. 35 Képah sɔkɔ, Lida
kwil ànɛ̂ Sarõ gbɛ̃̌nyah tãn-á képah wɛ sɛ̃́, pé pól vi mɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu tyí yõ.

Tabita kúnɔ́ ànɛ̂ ǹ yîlkînmɔnɔlɛ

36 Pi yɔ́ lésõ mɛ Nsyope kwil sɔkɔ Yesu tɔ̏ sɛ̃̋h-òlɛ. Ǹ yı̃n ye
sɔ̏ Tabitalɛ, pè n ye Dɔrkasılɛ Krɛkı wɛy sɔkɔ. À sɔ̏ pèpɔrılɛ
n pı gbı̋mɛgbı̋, mɛ yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ. 37 Tɛ́ kénɛ
sèpı̏n sɔkɔ, yam pɔ à fɛ̃ mɔ, à ku. Pè mɛ ǹ lékó wel, tɛ́ à
tɔkɔ kyı sah yı̂nyõ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔkɔ. 38 Tɛ́ kǎh pı Lida kwil ànɛ̂
Nsyope kwil sɔ̏ mɛ yúkɛy wɛ̃nɛ sɛ̃́, Yesu tɔ̏ sɛ̃̋hpú nónó-á sɔ̏
mɛ Nsyope sɔkɔ, pè sɔ̏ noh nɛ, Pyɛrı-á mɛ Lida kwil. Képah
sɔkɔ, pè mɛ díbí nɛ́pı̂ nímí tõ ǹ tyí nɛ, pè kyı yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́,
à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó pɔ pépi tı̏nnɛ súú. 39 Pǎh kyı kè yo sɛ̃́,
à núkú yuku pè sɔkɔ wɛ̃ tyí. Wǎh kyı yı̃ni tɛ̃, pè à tɛ̃ dɔkɔ
yuku yı̂nyõ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ pɛ́kúsyɔ pól sɔ̏ mɛ nɔ de ǹ tnɔ̂
mɛ n gbo, tɛ́ mɛ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ ànɛ̂ fwɔ̀mɔ̀npîlɛ ǹnɛ n wɛ̃kı,
nónó-á Tabita tı̃ gbı̋ nɛ̂-á sɔ̏ à mɛ vilɛ. 40 Képah sɔkɔ, Pyɛrı
névye pól kɔ̃ pè wil kégbɔ́, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di à Liyel ni. Tɛ́
mɛ ǹ yah vi pi lékó tı̏nnɛ tɛ́ nɛ: «Tabita, yuku.» Pi núkú ǹ
yı̋ yıkı mɔ. Tɛ́ wǎh Pyɛrı wɛ, à yuku kɔ̃ tɛ̃. 41 Pyɛrı mɛ ǹ
gbɔ̏ sɔkɔ tɛ̃, à à yilki sah. Képah náh, à Yesu yõ sɛ̃́pú ànɛ̂
pɛ́kúsyɔ ye pɔ ǹnɛ pè wɛ̃kı vilɛ. 42 Kǎh pı sɛ̃́, yı̃ mɛ̀ tɔ̃ mɔ
Nsyope kwil ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, ànɛ̂ pé náhnáh pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. 43 Képah náh, Pyɛrı tɛ̃ mo kwéy Nsyope sɔkɔ
sénpı ɗı̋ yɔ́ tyí, nɛ̂ yı̃n-á Simolɛ.

10

Névye ye dùkùlɛ Liyel tyí, nónó náh pı Nsyifunɔlɛ

1 Dı̋ yɔ́ lésõ mɛ Sesarı kwil pè n ye Kɔrnɛylɛ. Sràsyíbí yɔ̏tɛ̃
yɔ́ ye sɔ̏ ǹnɛ, Wrome tãn sràsyíbí tı̏nkì sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye
Yitalı gbɛ̃̌nyah sràsyíbí tı̏nkı̀lɛ. 2 À sɔ̏ mɛ Liyel wɛ̃kı̀ tɛ̃́nɔ́

plɛ, mɛ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ ǹnɛ
n ni. À sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ yãm tãnnɛ n yohnɩ n mɔ náhnáh,
tɛ́ mɛ Liyellɛ n ni gbĩ́mɛgbĩ́. 3 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́ gbèkãm
gbĩ́ kénkɔ̃ sɔkɔ, à wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. À Liyel yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ wɛ
pnɛ́yy à de pɔ ǹ tĩ̀nnɛ, à pɔ à ye ǹ yĩnnɛ nɛ: «Kɔrnɛy!» 4 Ǹtɛ
Kɔrnɛy sɔ̃̀ mɛ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩlɛ n yah díkídíkí tíkítìkì sɔkɔ, tɛ́ à
piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se nɩ, pé yɔ̃̀tɛ̃? Yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ mɛ yo ǹ tyí
nɛ: «Wáh nírí nónónɛ n pɩ, ànɛ̂ wáh yòhnìnmɔnɔ nónónɛ
n pɩ yãm tãn tyí, Liyel yĩ́ mɛ sé yõ. Ǹ dyɔ mɛ n kwnɛ á
tyílɛ. 5 Núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, nósyɔ́ wilki n tɛkɩ n mɔ Nsyope
kwil, pè kyɩ Simo yɔ́ tɛ̃ n pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. 6 À mɛ
twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ sénpɩ dĩ́ yɔ́ tyí, nɛ̂ tɔ yĩn-á Simolɛ. Ǹ gbô mɛ
pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ.» 7 Képah sɔkɔ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ-á wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ
Kɔrnɛy tyí, tɛ́ yal ǹ tnɔ̂, Kɔrnɛy núkú ǹ tɔ̃̀npɩbɩ díbí nɛ́pĩ̂
nímí ye ànɛ̂ sràsyí yɔ́lɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ ǹ tnɔ̂ di mónɔ́lɛ,
tɛ́ mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ. 8 Tɛ́ mɛ tyi nɔ́pi pól yãh pé tyí, tɛ́
pè tɛkɩ mɔ Nsyope kwil.

9 Ké dĩ̀ndallɛ, pè sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kì yõ sɛ̃̀, tɛ́ pǎh pópó n de
Nsyope kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, gbĩ sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀tah sírr kénkɔ̃ sɔkɔ,
tɛ́ Pyɛrɩ mɛ dɔkɔ gbɛ̃́ntĩ̂n yõ, mɛ nírílɛ n pɩ. 10 Képah sɔkɔ,
kwɛkɩ pɔ à tɛ̃; à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé yõke yõ. Tɛ́ pǎh mɛ
yõkelɛ n pɩ ǹ tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. 11 À
yĩ̂nyõ wɛ yíkínmɔnɔlɛ, tɛ́ kwâh yɔ́ mɛ wil ké sɔkɔ, fwɔ̀pĩ̀n-
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ ńyấhlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n tiki n pi sétáh.
12 Tɛ́ gbyɛ̃̂h ǹyɛ̃̂h yĩ duke pól sɔ̃̀ mɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ yĩ nónó-à
n til, à tahlɩ kèpye duke pól tyí. 13 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ yĩ́npɔ̃́
yɔ́ noh kè mɛ n yo ǹ tyí nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ
kɔ.» 14 Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syah nɛ, páh pɩ sɔ̃́ pilɛ, pé
náh dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ yah, képah náh pɩ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ,
nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. Képah-á, pé náh kè pɩ n pi
póllɛ. 15 Képah tɛ̃̀nɛ, yĩ́npɔ̃́ mɛ̀ tõ ké syɩ yo à noh kɛ ní-òlɛ
nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyí náh
ké wɛ̃́kínɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ n silki Liyel yah.»* 16 Képah
tɛ̃ pɩ sɛ̃́ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel núkú kénɛ kwâh yõ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ.

17 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pyɛrɩ lékấm sɔ̃̀ mɛ fɛ̃kɩ, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n piki
n yah wɛ̃́kínɔ́ nɛ̂-á à wɛ, ké yõ-á kɩ fɛ̃ n pɩ n pi tir nɛ̂nɛ. À
mɛ képah sɔkɔ, tɛ́ Kɔrnɛy tɛ̃ntɔ̃̀ névye mó mɛ sénpɩ dĩ́ Simo
gbô tyí piki yah kɔ̃ pɔ wɛ, mɛ yĩn tɛ̃ ké yah, 18 tɛ́ mɛ n piki n

* **10:15** 10.15 - Liyel lésõ gbɛ̃́nkyɔ yísyɔ́ tyí yo Nsyifunɔ tyí nɛ, pè káh sélɛ n kɔ. Yah n tɛ Levitiki 11.

yah nɛ, Simo nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ, à se mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ ásɔ̃̂
sɔkɔ nɩ? [19] Ǹtɛ Pyɛrɩ-á sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ ǹ fɔkɔlɛ n sõ wɛ̃́kínɔ́
mɛ̀ tyí sɔkɔ sɛ̃́, Liyel Mirki mɛ yo ǹ tyí nɛ à yah, díbí nɛ́pɩ̃̂
tɔ̃́mɩ́-á mɛ ǹnɛ n yah n kɔ̃. [20] Péwɔ-á tɛkɩ mɔ pélɛ ǹ tyí.
Képah-á, à yuku n tiki n sɔkɔ pélɛ, à káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. [21] Képah
sɔkɔ, Pyɛrɩ tiki kyɩ no nɔ́pi tnɔ̂, tɛ́ yo pé tyí nɛ, nɛ̂-á pè n
yah n kɔ̃, ǹmɔ-á péwɔlɛ. Ǹkɛ̃́, pè kèyǎh kɔ̃. [22] Pè mɛ yo ǹ
tyí nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Kɔrnɛy-á tõ pélɛ ǹ tyí. Nɛ́gbí-á ǹnɛ,
wǎh Liyel yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ Nsyifunɔ pól-á ǹ yɩ̃́ngbílɛ n yo.
Yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kélɛ à wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yɩ̃nɛ à pɔ ǹ tɛ̃ n kyɩ
ǹ gbô sɔkɔ, tyi nónó-á mɛ á tyí yo yo tɛ̃̀nɛ, á sè yo à syah.
[23] Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ pé kɔ̃ pè de gbô sɔkɔ, à twah ǹ tyí
à lékẫh pɩ.

Tɛ́ ké ɗɩ̃ndallɛ, à mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yísyɔ́
tɔ sɔ̃̀ sɔkɔ pélɛ, nónó-á n wil Nsyope kwil. [24] Pé sɔkɔ sõ
ɗɩ̃ndallɛ, pè kyɩ de Sesarɩ kwil; tɛ́ kyɩ nɛ yah Kɔrnɛy mɛ
ǹ gbô tãn ànɛ̂ ǹ kódíbí kègblɔ ye tuke, mɛ pɔ pè syɩkɩ tɛ̃.
[25] Pyɛrɩ-á pɔ n de gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Kɔrnɛy kyɩ à yohnɩ, tɛ́ kɔ kwɩ̃nki
ǹ yah, à à gbilki. [26] Ǹtɛ Pyɛrɩ mɛ yo ǹ tyí nɛ à yuku, tɛ́ à
yilki sah, tɛ́ nɛ névi ó-á péwɔ tɔlɛ dò. [27] Pè mɛ képah yónɔ́
sɔkɔ wɛ̃ tyí, tɛ́ de yuku gbô à kyɩ no nɔ́pi wɛ tùkèntɛ̃̀nɔ́lɛ
pípí. [28] Pyɛrɩ mɛ pè syah nɛ, pǎh pɩ̃ nɛ, dêl-á kélɛ Nsyifunɔ
tyí, pè náh n pɩ n soh wɛ̃ tyí kwlókáhkí névyelɛ, ànɛ̂ pè
náh n de pé gbên sɔkɔ kè. Ǹtɛ Liyel-á kélɛ péwɔ tɛ̃̀ wɛ̃kɩ
nɛ, pé náh yɩ̃nɛ pé ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ n yah nɛ, wǎh mɛ sɩ̀lkɩ̀nɔ́lɛ
Liyel yah, képah náh pɩ, nɛ à náh yɩ̃nɛ pɩ́nsòhnɔ́lɛ névye
tyí. [29] Képah-á, pé kɔ̃ pǎh pé ye pé pɔ yékẫb pí-ńkɛ̃̀nɛ. Ǹkɛ̃́,
pè se kɩ fɛ̃ pé yénɔ́ yɔ̃ yo pé syah nɩ? [30] Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy
mɛ yo ǹ tyí nɛ, ké sèpɩ̃̀n ǹyɛ̃̂h-á yɔ̀, gbèkãm gbɩ̃́ mɛ̀ ó kénkɔ̃
sɔkɔ, páh lésõ mɛ nírílɛ n pɩ pé wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ dǒ, pé núkú
ɗɩ̃́ yɔ́ wɛ yɩ̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah tɩ̃̀nnɛ, wil flɔlɛ pěrr ǹ tyí, [31] tɛ́
mɛ pé ye pé yɩ̃nnɛ nɛ, Kɔrnɛy, Liyel-á pé nírí tɛ̃; ǹ dyɔ-á mɛ
n kwnɛ pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyílɛ. [32] Képah-á, pé névye wilki n
tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil, pè kyɩ Simo ye n pɔ ásɔ̃̂, nɛ̂-á pè n ye
Pyɛrɩlɛ. Wâh mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ sénpɩ ɗɩ̃́ Simo gbô sɔkɔ, pnɛ
yɔ gbɔ̀pɔ. [33] Kǎh pɩ sɛ̃́, pé núkú névye tɛkɩ mɔ ǹ tyí nɛ, pè
kyɩ à ye n pɔ. Ǹ tɔ mó tɔ̃ pɩ plɛ tɛ́ fɛ̃ syi pɔ. Núkúnúkú, pé
pól-á ásɔ̃̂ Liyel yah sɔkɔ, ǹ wɛlɔ noh yɩ̃nnɛ, nónó pól-á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ dahbɩ ǹ gbɔ̃̀, nɛ à yo pé syah.

Pyɛrɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Kɔrnɛy gbô

34 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ mɛ wɛy tɔkɔ tɛ́ nɛ: «Núkúnúkú, mé
pĩ kègbɩ yõ nɛ, Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n wah. 35 Névi nɛ̂-à
fyɔ̀ ǹ yah tíkílɛ n pɩ, tɛ́ mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɛ̃-à sɔ̃́ mɛ yǐkǐ
nɛ̂ nɛynɛ, ǹ tyí n nɔ Liyel tyí. 36 Ǹmɔ Liyel ye ǹ wɛy tɛkɩ mɔ
Yisrayel tãn tyí, à Nìvìnì tir yo pé tyí nɛ, yèvɩnɩ-á n wɛ Liyel
tyí Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á no pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 37 Nsyɔ̃̀-á
kwní kɔ̃ tɛ ni sɔkɔ wèlnwǐlkǐnɔ́ tyí sɔkɔ, képah náh, nɛ̂-á pɩ
Kalile gbɛ̃nyah ǹgbò sɔkɔ ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃nyah pól sɔkɔ, yé
se mó kè pĩ tɛ́! 38 Tɛ́ Liyel sɔ̃̀ mɛ Nasarɛtɩ kwil Yesulɛ. Ȁ ǹ
Mirki ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔlɛ à kɔ̃. Képah ye, à mɛ n kɔ n kɔ̃ tɛ̃̀ntɛ̃̀n
pól sɔkɔ, à pèpɔrɩlɛ n pɩ, tɛ́ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ
sɔkɔ, à sɔ̃̀ mɛ pélɛ n wilki ké sɔkɔ. 39 Tɛ́ wǎh tyi nónó pól pɩ
Yerusalɛmɩ kwil ànɛ̂ Nsyifunɔ kwlo tɛ́lɔ́ sɔkɔ, á pól ye sè wɛ
yɩ̃́nɛ. Ǹtɛ pè mɛ à tɛ̃ syɩ dahnɩ yõ, à à ko mɔ. 40 Tɛ́ ké sèpǐn
tɔ̃́-ò sõlɛ, Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ, tɛ́ à kɔ̃ à ǹ gblɔ̃̌ynɛ no
wɛ̃kɩ, 41 ǹtɛ à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ no pól wɛ̃kɩ. Ȁ ǹ gblɔ̃̌ynɛ ápi ó
wɛ̃kɩ, ápi nónó-á lésõ Liyel yah tɔkɔ pɩ Yesu lékó yílkínmɔnɔ
wɛ́pú ànɛ̂ sé yɑ̃́hpúlɛ. Ápi lésõ yõke yõ, tɛ́ wɔ wɔ kwâh wɔ
ǹnɛ wɛ̃ tyí, ǹ lékó yílkínmɔntɛnɔ náh. 42 Képah sɔkɔ, à mɛ á
tõ nɛ: ‹Yé kyɩ Liyel wɛynɛ n yo n kɔ̃ no tyí. Yé kélɛ pè wɛ̃kɩ
nɛ, ńmɔ-á Liyel sah vye ànɛ̂ lékyî tùkè-òlɛ.› 43 Ǹmɔ Yesu tyí
ye tɔ̃ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu pól yo nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ ǹmɔ yõ, tɛ̃
tyípêl-á kɩ yɔ̃ mɔ à kɔ̃ ǹmɔ yĩn yõ.»

Liyel Mirki nósyɔ́ tɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ sɛ̃́, tɛ́ Liyel
Mirki tiki ǹ wɛy nòhnìpu pól yõ. 45-46 Liyel-á Mirki nɛ̂
kɔ̃, kǎh tɔ̃ mɔ névye yõ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɔ̃ pè
wɛ́nkáhkínɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh, tɛ́ Liyellɛ n
gbilki sɛ̃́, képah pɩ gbɛ̃̌ndùnǐnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ tyí,
pépi nónó-á sɔ̃̀ pɔ ànɛ̂ Pyɛrɩlɛ. 47 Képah sɔkɔ, Pyɛrɩ nɛ:
«Névye nónónɛ Liyel Mirki wɛ tɛ ápi tyí kɔ̃lɛ, á kɩ fɛ̃ yahle
sɔ̃́ nɛ, pè káh n wel n wilki ni sɔkɔ?» 48 Tɛ́ mɛ pè kɔ̃ pè
Kɔrnɛypi wel wilki ni sɔkɔ Yesu Krista yĩn yõ. Képah sɔkɔ,
pépi mó Pyɛrɩ ni nɛ, à wũ sèpǐn yísyɔ́ pɩ pélɛ.

11

Pyɛrɩ-á nɛ̂ yo Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

1 Tɛ́ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Nsyude gbɛ̃nyah sɔkɔ, pè kè noh nɛ, nósyɔ́ tɔ-á mɛ Liyel
wɛy fɛ̃ syi, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 2 Képah tɛ̃̀nɛ, Pyɛrɩ-á pɔ
ǹ syɩ kyɩ Yerusalɛmɩ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Yesu yõ sɛ̃́pú Nsyifunɔ

kyɩ tyah lékàhlɛ ǹnɛ n kɔ̃, 3 tɛ́ nɛ, à se sɔ̃́npɩ́ kyɩ de, à yõke
tɔlɛ n yõ névye tȉnnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ nɩ?
4 Képah sɔkɔ, tir mɛ̀-á pɩ sɔ̃́, Pyɛrɩ ké yah yo wah pɔ dal
mɔ pé tyɩ́ wárwár nɛ, 5 páh sɔ̏ mɛ Nsyope kwil mɛ nɩ́rɩ́lɛ n
pɩ, tɛ́ Liyel wɛ̃́kɩ́nɔ́ yɔ́lɛ pé wɛ̃kɩ. Páh kwâh yɔ́ wɛ kè mɛ wil
yȋnyõ fwɔ̀pȉn-ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔ̃́, ké vyɛ̃ynɔ ńyã́hlɛ tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n
tiki n pi à pɔ yȋni tɛ̃ pé tnɔ̂. 6 Páh mɛ ké yáhnɔ́ sɔkɔ díkídíkí,
pé yɩ́pɛ̂y wɛ ké sɔkɔ, ànɛ̂ gbɛ̃́nkyɔlɛ, ànɛ̂ yȋ nónó-á n til, à
tahlɩ kèpye tyɩ́. 7 Képah tɛ̃ sɔkɔ, pé yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ noh kè mɛ n yo
pé tyɩ́ nɛ: «Pyɛrɩ, yuku n ko sé sɔkɔ ǹ kɔ.» 8 Ǹtɛ pé mɛ yo
yɩ̃́npɔ̃́ mɛ̀ tyɩ́ nɛ pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pé náh képah pɩ n pi, ńkɛ̃́ páh
pɩ sɔ̃́ pilɛ, dêl kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh de yah pé vyãh ànɛ̂ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃nɛ, nɛ̂-á névilɛ n silki Liyel yah. 9 Képah tɛ̃nɛ, yɩ̃́npɔ̃́
mɛ̀ tõ wil yȋnyõ, mɛ n yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á kwâh nɛ̂ wɛ̃kɩ
kwáhpépɛ̌ynɛ, áwɔ tyɩ́ náh ké wɛ̃́kɩ́nɔ́lɛ nɛ, kǎh mɛ névilɛ
n silki Liyel yah.» 10 Képah tɛ̃-á pɩ sɛ̃́ kɛ tɔ̃́nɔ́, tɛ́ Liyel mɛ tõ
kénɛ kwâh tɔkɔ dɔkɔ yȋnyõ.
11 Tɛ́ légbɩ̃́ mɛ̀ ó sɔkɔ, díbí nɛ́pȋ tɔ̃́mɩ́ mó mɛ pɔ yȋn tɛ̃
péwɔ mɛ́-ńsah gbô yah sɔkɔ. Ǹnɩ̂-á tõ pélɛ Sesarɩ kwil, pè
pɔ péwɔ tyɩ́. 12 Tɛ́ Liyel Mirki mɛ yo péwɔ tyɩ́ nɛ, pé sɔkɔ
pélɛ, pé káh tɔ̀tɔ̀ pɩ. Pé yɩ̃́npyé nɛ́pȋ kénúkò nónó-á yɔ̀, pépi
mɛ pé sɔ̏ tɛ̃ à yuku Sesarɩ kwil. Pé pól kyɩ de Kɔrnɛy gbô
sɔkɔ. 13 Képah sɔkɔ, Kɔrnɛy tɔ mó yo pé tyɩ́ nɛ, páh sɔ̏ mɛ
pé gbô sɔkɔ, tɛ́ yȋnyõ tɔ̏npɩ yɔ́ wil mɔ pé yah, tɛ́ yo pé tyɩ́
nɛ ńkɛ̃́, pé nɛy tɛkɩ n mɔ Nsyope kwil. Tɛ̃ kyɩ Simo tɛ̃ n
pɔ, nɛ̂-á pè n ye Pyɛrɩlɛ. 14 Wǎh kɩ pɔ wɛlɔ yɩ́syɔ́ yo pé tyɩ́,
nónó-á kɩ pé pwah mɔ ànɛ̂ pé gbô tãn póllɛ. 15 Kɔrnɛy-á
képah yo tɛ sɛ̃́ péwɔ Pyɛrɩ tyɩ́, tɛ́ pé fyɔ̀ tyah à tyilɛ n yo pé
tyɩ́, Liyel Mirki tiki Kɔrnɛypi tɔ yõ, sɔ̃́-á lésõ kè tiki pépi yõ
ké tyah gbɩ̃́nɛ. 16 Kǎh pɩ sɛ̃́, péwɔ dyɔ to kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
wɛy mɛ̀ tyɩ́lɛ, wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyɔ̃ névye wel wilki ni
sɔkɔ, ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, Liyel kɩ yé tõ sah ǹ Mirkilɛ kɩ yé pɩ
yályál.» 17 Ǹtɛ pépi-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, tɛ́ Liyel mɛ
ǹ Mirki nɛ̂nɛ pépi kɔ̃, wǎh fyɔ̀ kélɛ no nɔ́pi tɔ kɔ̃ tɛ pépi tyɩ́
kɔ̃lɛ, nɛ̂ se péwɔlɛ kɩ fɛ̃ Liyel tir yah kɔ̃ nɩ? 18 Képah sɔkɔ,
névye-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé pól vɩ, tɛ́ Liyel yȋnnɛ n gbilki
mɛ n yo nɛ, Liyel-á ńtyɩ̃́nɔ ké wɛ̃́kɩ̀lɛ névye tɔ kɔ̃ nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ fɛ̃ pé nnɔ vi mɔ, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ dɛ́!

Antyɔsyɩ kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkɩ̀lɛ

19 Yetyɛ̃nɩ ko mɔ gbɩ̃́nɛ, pè sɔ̏ mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n fõh.
Képah ye, pè to karkɩ. Pé túkù sɔkɔ Fenisi gbɛ̃̌nyah, túkù

sɔkɔ Syipri gbɛ̃̌nyah, túkù mɛ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil. Tɛ́ pè náh
sɔ̃̀ mɛ Yesu tyílɛ n yo ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, nɛ́ Nsyifunɔ ó tyí náh.
20 Ǹtɛ túkù sɔ̃̀ mɛ pé sɔkɔ, nónó-á n wil Syipri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ
ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil. Pépi-á pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè sɔ̃̀ mɛ Nìvìnì
tirlɛ n yo no tɛ́lɔ́* tɔ tyí Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu tyí sɔkɔ. 21 Tɛ́ Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ sɔ̃̀ mɛ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pélɛ n kɔ̃. Kǎh pɩ sɛ̃́, névye náhnáh
vi mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̌kì yɔ̃, à pɩ ǹ yɔ̃ sɛ̃́púlɛ. 22 Képah tɛ̃̌nɛ,
Yerusalɛmɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì-á képah noh sɛ̃́, pè Barnabasɩ
tɛkɩ mɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. 23-24 Barnabasɩlɛ, nɛ́pépɛ̌y ye lésɔ̃
ǹnɛ. Liyel Mirki sɔ̃̀ mɛ à tɔkɔ, ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ mɛ ǹ sɔkɔ
kègbɩlɛ. Képah ye, wǎh kyɩ yĩni tɛ̃, tɛ́ Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ
nɛ́npɔ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí sɛ̃́, ǹ nɩ vɩ. À mɛ sɔ̃́ré mɔ pé pól
sɔkɔ nɛ, pè gbah tɛ̃ pé wrɔ́ tel tɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̌nɛ pé nnɔ póllɛ.
Képah tɛ̃̌nɛ, tɔ́wû ǹgbɛ̃ fɛ̃ syi sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃. 25 Képah
náh, Barnabasɩ sɔkɔ Tarsɩ kwil, Sole yáhnkɔ̃-ńsah. 26 Wǎh
kyɩ à wɛ, à à tɛ̃ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. Pé nímí tɛ̃ à yi vi pól pɩ
nɛ́npɔ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkìlɛ, à névye náhnáh tɔ wɛ kwɔ Yesu
wɛ̃̌kìlɛ. Nɛ́npɔ́ ǹgbò sɔkɔ ye pè Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú ye Kretyɛ̃bɩlɛ.
27 Tɛ́ kénɛ sèpĩ̀n sɔkɔ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu yísyɔ́ wil
Yerusalɛmɩ kwil, à pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ. 28 Pé sɔkɔ núkú yɔ́
sɔ̃̀ mɛ pè n ye Akabusilɛ. Tɛ́ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃, ǹmɔ yuku
kè yo nɛ ńkɛ̃́, dǒ kwéy, kwɛ́npékè-á kɩ n de n pi kèkɔ̃yɔ̃́
pól sɔkɔ. Képah pínɔ́ pɔ Klode wɛ, Wrome kwíltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃̌nɛ.
29 Képah sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú kè yah tɔkɔ, à yĩnɛ pé nɛ́núkù
núkú pól gbɑ̃̀n yî wɛ́nɔ́nɔlɛ nɛ, páh kɩ pé gbɑ̃̀n yî yísyɔ́ tuke
mɔ, kɩ tɛkɩ mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú kɔ̃ Nsyude gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 30 Pǎh
kè yah tɔkɔ sɔ̃́, pè kè pɩ sɛ̃́, tɛ́ mɛ yî nɔ́pilɛ Barnabasɩ ànɛ̂
Sole gbɔ̃̀ dahbɩ, pépi mɛ kyɩ sélɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yah tɑ̃m kɔ̃.

12

Nsyakɩ kònmɔnɔ ànɛ̂ Pyɛrɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

1 Ké légbĩ́ mɛ̀ sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ Yerɔdɩ tyah Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkì
névye túkù fɔ̃́hnɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil. 2 À Nsyɔ̃ nɛ́nkyí dĩ́
Nsyakɩ ko mɔ kèkírkìlɛ. 3 Tɛ́ wǎh kè wɛ yĩ mɛ̀ nɔ Nsyifunɔ
tyí sɛ̃́, à tɔ̃ Pyɛrɩ tɔ tɛ̃. Légbĩ́ pɔ yĩnɛ Nsyifunɔ búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́
syáh syáhnɔ́lɛ. 4 Wǎh Pyɛrɩ tɛ̃ sɛ̃́, à mɛ à dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ sràsyíbí nɛ́pĩ̂ ǹyɛ̃̂h tɩ̃̀nkìnɔ́ ńyɑ̃́h névye kɔ̃ pè wɛ̃nɛ n
sah, à ǹnɛ n syɩkɩ. À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, búrn sɛ̃-ǹkɛ̃́ syáh-à kɩ
sɔkɔ tɛ, pé à tuke no pól yĩ́ yah. 5 Pyɛrɩ yah sɔ̃̀ mɛ víkénɔ́lɛ

---

* **11:20** 11.20 Yah n tɛ Wɛlɔ yah yónɔ́ sɔkɔ, ńyɑ̃h-á Krɛkɩ tyílɛ n yo.

wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú tı̃ǹkı̀ mó mɛ Liyellɛ n gbah n ni ǹ tyí.

Liyel-á gbı̃̀l nɛ̂ pı, à Pyɛrı wilki wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ

6 Tɛ́ sõ nɛ̂ ɗı̃ndal-á Yerɔdı kı Pyɛrı tuke n pi, ké lékɑ̂̃hnɛ,
Pyɛrı sɔ̃̀ mɛ púkúbínsàhnɔ́lɛ kɛ̃́lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ n dɔ
sràsyíbí nɛ́pı̂̃ nímí wrɔ́. Tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ syíkípú sɔ̃̀ mɛ
ké yah, mɛ kélɛ n syıkı. 7 Ǹtɛ nɛ́npɔ́ swɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yı̂̃nyõ
tɔ̃̀npı yɔ́ núkú wil mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè mɛ̀ sɔkɔ, ké sɔkɔ pól piki
pěrr. Yı̂̃nyõ tɔ̃̀npı mɛ̀ mɛ Pyɛrı mı mı ǹ gbɔ̀pɔ tyí à à yilki
mɔ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, à yuku súú. Képah sɔkɔ, kɛ̃́lɔ́ nɔ́pi
núkú kɔ̃lı to Pyɛrı gbɑ̃̀n tyí, à kwɛ sétáh. 8 Képah tɛ̃̀nɛ, yı̂̃nyõ
tɔ̃̀npı tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ kɔ̃ dyı ànɛ̂ ǹ lékyêhlɛ. À mɛ kè pı sɛ̃́.
Yı̂̃nyõ tɔ̃̀npı mɛ̀ tɔ̃ yo ǹ tyí nɛ, à ǹ fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ mɔ, à mó pé
sɔ̃̀ tɛ̃. 9 Pyɛrı mɛ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃, à wil. Tɛ́ yı̂̃nyõ tɔ̃̀npı-á tyi nónónɛ
n pı, Pyɛrı náh sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ sé yõ nɛ gblɔ-á sélɛ. À sɔ̃̀ wɛ nɛ
dɛ́kí-á pé n dɔ. 10 Pè wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ńsah gben kal sɔkɔ, tɛ́
ké ní-ò tɔ kal sɔkɔ, tɛ́ kyı syı vyɔrı wùkah gbı̃́ní tyí. Képah
yah sɔ̃̀ mɛ mɔ́nɔ́lɛ kwil nıyɔ̃́ tı̃̀nnɛ. Ké tɔ núkú yıkı mɔ ké
gblɔ̃̌y. Pè mɛ wil à wɛ̃̀kı̀ tɛ̃ n yuku. Dǒ, Pyɛrı núkú yı̂̃nyõ
tɔ̃̀npı mɛ̀ yah kwlɔ. 11 Képah sɔkɔ, Pyɛrı yah pyě pı kyòo yı̃
mɛ̀nɛ. À mɛ nɛ núkúnúkú, páh pyě kè pı̃ yı̃́ı̃́ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á
tõ ǹ yı̂̃nyõ tɔ̃̀npılɛ à pɔ pé pwah mɔ wilki Yerɔdı gbɔ̃̀ ànɛ̂
Nsyifunɔ-á sɔ̃̀ mɛ pèl nónónɛ n syıkı nɛ, sè péwɔ nɔ. 12 Tɛ́
Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markılɛ, Pyɛrı-á ǹ fɔkɔ sõ yah, à sɔkɔ ǹmɔ
yṹ Mari gbô. Nírí pípú náhnáh sɔ̃̀ mɛ tuke mɔ tɛ̃ nɛ́npɔ́, mɛ
Liyellɛ n ni. 13 Tɛ́ Pyɛrı-á pɔ gbô yah mı, tɔ̃̀npı pípír yɔ́ mɛ
pè n ye Wrodelɛ, ǹmɔ mɛ nɔ de kélɛ, tɛ́ píkínyahnɔ pı nɛ,
nɛ̂ se nı? 14 Képah sɔkɔ, Pyɛrı-á yo mɔ, à ǹ yı̃́ pı̃. Ké nìvìnì
tɛ̃̀ tyí, à pyě gbô yah sah yíkínmɔ-ńkɛ̃̀nɛ tɛ́ ǹ syı to kyı kè
yo no tɛ́lɔ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pyɛrı-á mɛ yı̃́nntɛ̃̀nɔ́lɛ gbô yah. 15 Ǹtɛ
pè pyě nɛ, pípír yɔ̃̀gbèkè-á yuku. Tɛ́ wǎh mɛ kélɛ n gbah n
yo nɛ gbı-á pé n yo, pè tɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, Pyɛrı mírkí-á kı nɛ̂ à wɛ.
16 Ǹtɛ Pyɛrı wɔ mó mɛ wùkahlɛ n tɔ̃ n mı sɛ̃́. Képah sɔkɔ,
pǎh pópó pɔ wùkah yıkı mɔ, pè kè wɛ kè pı ǹmɔlɛ ńtyı̃́nɔ.
Kè pı pé tyí gbɛ̃̀ndùnı̀nɛ. 17 Pyɛrı mɛ ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ pé tyí nɛ,
pè pé vyɛ̃y vike. Tɛ́ Liyel-á à yohnı mɔ dùkù nɛ̂nɛ à kɔ̃ à wil
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, à de ké sɔkɔ à kè yãh pé tyí. Tɛ́ yo pé tyí
nɛ ńkɛ̃́, pè kyı kè yãh Nsyakı ànɛ̂ pé yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃pú
tɛ́lɔ́ tyí. Képah náh, à pyě wil sɔkɔ fı̃́ yɔ́.

[18] Ǹtɛ tyah-á pɔ dal, sràsyíbí fɔkɔ fil Pyɛrɩ tyílɛ. Képah
sɔkɔ, pè wɛ̃nɛ n piki n yah nɛ, ǹ tyí se pɩ sɔ̃ nɩ? [19] Képah
tɛ̃nɛ, Yerɔdɩ pè kɔ̃ pè mɩ de Pyɛrɩ sóhnkɔ̃nɔ sɔkɔ. Ǹtɛ pè náh
à wɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè syíkípú ye pɔ piki yah,
tɛ́ nɛ, pè pè ko mɔ. Képah náh, Yerɔdɩ wil Nsyude gbɛ̃nyah
sɔkɔ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Sesarɩ kwil.

Yȍtɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ kúnɔ́lɛ

[20] Tiri kwil ànɛ̂ Sidõ kwil tãn-á sȍ mɛ gbɛ̃nyah nɛ̂ sɔkɔ, ké
yõke lésõ mɛ n wil yȍtɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ. Tɛ́ yékɑ̂b-á
pɔ wɛ pé wrɔ́ ànɛ̂ Yerɔdɩlɛ, Yerɔdɩ fɔkɔ kah vyãh pélɛ. Kǎh
pɩ sɛ̃, pépi mɛ yo sah núkú yõ nɛ, páh kɩ kyɩ wil Yerɔdɩ tyí.
Képah yĩnnɛ, pè kyɩ pé sõnɔ pɩ núkúlɛ ànɛ̂ Yerɔdɩ sɛ̃-ńsah
wɔ̀kɔ̀ yȍtɛ̃nɛ, nɛ̂-á pè n ye Blasɩtusilɛ, nɛ pé kyɩ yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ yah kɔ̃ Yerɔdɩ tyí. [21] Pǎh gbȉyȉkȉ nɛ̂ yah tɔkɔ,
ké lésõ-á nɔ, Yerɔdɩ ǹ yȍtɔ̃rí flɔ mɔ pɔ kɔ̃ tɛ̃ ǹ yȍtɔ̃rí kǒ yõ,
à tyah wɛy yɔ́lɛ n yo tɔ́wû tyí. [22] Képah tɛ̃nɛ, névye tyah n
gbo mɔ nɛ, névi tɛ̃ wɔ náh n wɛkɩ yɔ̀ dɛ́, Liyel-á! [23] Képah
sɔkɔ, Yerɔdɩ-á sɔ̃npí gbílkínɔ́ mɛ̀ fɛ̃ syi, nɛ̂-á sȍ yĩnɛ sàhnɔ́lɛ
Liyel yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yȋnyõ tȍnpɩ yɔ́ núkú à mɩ, kèfyɔ̃ mɛ gbɔ ǹ
sɔkɔ, à à yõ ko.

[24] Ǹtɛ Liyel wɛy sȍ mɛ n gbah n tɔ̃ mɔ n yuku ólɛ. [25] Tɛ́
Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wɔ-á pé tȍ pɩ tɛ Yerusalɛmɩ kwil,* pè
Nsyɔ̃-Markɩ tɛ̃ pé syɩ sɔkɔ Antyɔsyɩ kwil.

13

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛ́kínmɔnɔlɛ Liyel tȍ sɔkɔ

[1] Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu ànɛ̂ névye kwɔ́pú sȍ mɛ Antyɔsyɩ
kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ: Barnabasɩ sȍ mɛ, ànɛ̂ Solelɛ,
ànɛ̂ Simeyõlɛ, nɛ̂-á pè n ye Dɩ̃́syíkèynɛ, ànɛ̂ Sirɛnɩ kwil
Lusiyusilɛ, à tahlɩ Manayɛ̃ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á sȍ kɔ̃rɩ pɩ wɛ̃ tyí
Kalile gbɛ̃nyah yȍtɛ̃ dɩ́ Yerɔdɩlɛ. [2] Sõ yɔ́lɛ, pǎh mɛ níkȉ tɛ̃, tɛ́
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyellɛ n ni gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹ Mirki yo pé tyí nɛ: «Yé
Barnabasɩ ànɛ̂ Sole wilki pé tyílɛ. Pè kɩ tȍ pɩ, nɛ̂ yĩn-á mé n
ye pélɛ.» [3] Képah sɔkɔ, pè níkȉ tɛ̃,* à níríí pɩ pé tyí à pé gbȁn
sah pé yõ, tɛ́ pyě pè fin mɔ pè sɔkɔ.

Barnabasɩ ànɛ̂ Sole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Syipri sɔkɔ

---

* **12:25** 12.25 - Yah n tɛ 11.27-30. * **13:3** 13.3 - Níkȉ tɛ̃nɔ́ duke mɛ dò. Tɛ́ Nsyifunɔ tɛ̃ wɔ tyí, pàh níkȉ tɛ̃, ké kannɛ, pě ninɛ n wɔ, tɛ́ pé náh yõkelɛ n yõ.

4 Liyel Mirki-á Barnabasɩ ànɛ̂ Sole tɛkɩ mɔ tɔ̃̀ sɔkɔ sɛ̃́, pè
mɛ tiki yuku à kyɩ de Selesi kwil. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ
nɛ́npɔ́, nɛ páh n yuku gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ
yɔ nɩyɔ̃́. 5 Păh ỹini tɛ̃ ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Salamininɛ,
pè tyah Liyel wɛynɛ n yo Nsyifunɔ Liyel ní-ńtẫn vì sɔkɔ. Tɛ́
Nsyɔ̃-Markɩ tɔ sɔ̃̀ mɛ pélɛ, pé yohnɩ n mɔ ỹinnɛ.
6 Pè mɛ Syipri mɛ̀ kan kɔ kah, à kyɩ de ké kwil yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Pafɔsɩlɛ. Pè kyɩ Nsyifunɔ sènpɩ ɗɩ̃́ yɔ́ yohnɩ, nɛ̂-á pè n
ye Bar-Yesulɛ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̆ynɛ n pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-
òlɛ. 7 Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́ Sɛrɩsyusi
Polusilɛ, ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ lékɑ̃́m névilɛ. Tɛ́ Liyel wɛy noh dékè
sɔ̃̀ mɛ Sɛrɩsyusi Polusi tɛ̃. Képah ye, à pè kɔ̃ pè kyɩ Barnabasɩ
ànɛ̂ Sole ye. 8 Ǹtɛ sènpɩ ɗɩ̃́ Bar-Yesulɛ, pè tɔ̃ sɔ̃̀ ǹnɛ n ye
Yelimasɩlɛ Krɛkɩ wɛy sɔkɔ. Ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ Barnabasɩ ànɛ̂ Solelɛ
n fwo. Á sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́ ỹínínmɔ-ńsahlɛ,
nɛ à káh sɛ̃ Yesu yɔ̃. 9 Képah sɔkɔ, Sole nɛ̂-á tɔ̃ pè n ye
Polelɛ,† Liyel Mirki à tɔkɔ, à mɛ sènpɩ ɗɩ̃́ yah díkídíkí, 10 tɛ́
yo ǹ tyí nɛ: «Áwɔ nɛ̂-á lékɑ̃́mkɑ̃m ànɛ̂ ỹínvɩ̃̀ ó á tɔ̂ɔ́, sétɑ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ névi mɛ̀; gblɔ wɑ̃̀l pól sépɛlɛ áwɔlɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɑ̃̀l tómtóm
fɛ̃̆kìnɔ́ yal mɔ dɛ́! 11 Núkúnúkú tɛ̃̆nɛ, Liyel gbɔ̃̀ kɩ sah á wil.
Á kɩ pɩ ỹítû̃nɛ wrɔ́ yɔ́ sɔkɔ, á náh tɔ̃ gbɩ̃ kyòo wɛ n pi.»
Képah yóntɛnɔ ǹsɔ̃, ǹ ỹí núkú wɔ, à ǹ gblɔ̃̆y wɛ fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ,
tɛ́ tyah n kɔ n kore n vi n kɔ̃, à nɛynɛ n yah n kɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sɔkɔ
tɛ̃ tɛ̃ tɛ̃̆nɛ. 12 Képah sɔkɔ, Syipri yah tɛ̃́-ò ɗɩ̃́-á Liyel tyí-ǹgbnɔ
pínɔ́ wɛ, tɛ́ kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh, sè ǹ nɩ tɛ̃. Kăh pɩ sɛ̃́, à sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu yɔ̃.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ

13 Képah náh, Pole ànɛ̂ ǹ kɔ́mû de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yal
Pafɔsɩ kwil, tɛ́ yuku Pɛrsyɩ kwil, Pɑ̃nfili gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Păh
mɛ nɛ́npɔ́, Nsyɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ, à ǹ syɩ yuku Yerusalɛmɩ
kwil. 14 Ǹtɛ Polepi tɛ̃ wɔ mó yal Pɛrsyɩ kwil, à yɔ̃ sɔkɔ pé
kɔ́lɔ́lɛ, pópó à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.‡ Tɛ́
Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sɔ̃-á pɔ nɔ, pè kyɩ de kɔ̃ tɛ̃ pélɛ pé Liyel
ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 15 Képah tɛ̃̆nɛ, ǹnî yɔ́ mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́ tɑ̃̀ntɑ̃̀nnɔ́ yísyɔ́ kar. Wăh
kar tɛ, Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah tɑ̃m mɛ pè kɔ̃ pè yo Polepi tyí

† **13:9** 13.9 - Solelɛ, Nsyifunɔ ye n ye ǹnɛ sɛ̃́, tɛ́ Wrome tɑ̃n mɛ ǹnɛ n ye Polelɛ.
‡ **13:14** 11.19 - Antyɔsyɩnɔ sɔ̃̀ mɛ nínɔ́. Núkú sɔ̃̀ mɛ Pisidi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ní-ò mɛ Siri gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Siri gbɛ̃̆nyah Antyɔsyɩ sɔkɔ ye sɔ̃̀ pé kɔ́lɔ́ mɛ̀ tyah. Yah n tɛ Tyípínì 13.1-4.

nɛ, pé no, wɛlɔ yísyɔ́-à kı mɛ pé tyí sốré mɔ mɔ tɛ̃nɛ tɔ́wû
sɔkɔ, ké wɛ̃kì-á mɛ pé tyí. [16] Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn,
tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pı mɔ no tyí nɛ, pè noh pé tyí yɔ̀. Tɛ́ yo pé tyí
nɛ: «Yisrayel tãn, à tahlı nónó-á Nsyifunɔ náh pélɛ, tɛ́ mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pı, yé nóhnɔ́ pı ń tyí. [17] Ápi Yisrayel tãn
Liyellɛ, à ápi náh tãn yah wilki. Ȁ tɔ̃ Yisrayel tãn pı dò, gbĩ́
nɛ̂-á sɔ̃̀ pè mɛ Yesyipti gbɛ̃nyah sɔkɔ; tɛ́ tɔ̃ ǹ tɛ̃́nwɛnɔlɛ pè
wilki ké sɔkɔ. [18] Tɛ́ à pè pu§ gbɛ̃́nnı sɔkɔ pópó ye tikininí
kénkɔ̃lɛ. [19] Képah náh, à yìkìnìnɔ́ kwǎrninɔ névye ko mɔ,
à pé duku to Kanah gbɛ̃nyah sɔkɔ, tɛ́ pé sétáhlɛ Yisrayel
tãn kɔ̃ gbɛ̃kılɛ. [20] Tyi nɔ́pi pól-á pópó n pı n tɛ, kè nɔ ye
kyɛyɛ̃́h tikininí pɔ́ gbãm (450) kénkɔ̃lɛ. Képah náh, á náh
tãn sɔkɔ ye Liyel n wilki á vyãh syípúlɛ, pópó à pɔ nɔ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyo-ò Samuyɛlı gbĩ tyí. [21] Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, pè mɛ kè yah
kɔ̃ Liyel tyí nɛ, páh mɛ yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel mɛ
Kisi pídĩ́ Sawuli pı pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ, pópó ye tikininí. Tɛ́ Sawulilɛ,
Bɛ̃nsyamɛ yìkì nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. [22] Ǹtɛ Liyel-á pɔ ǹmɔ milki
gbĩ́ nɛ̂nɛ, à mɛ Davidi pı pé yɔ̃̀tɛ̃nɛ. Davidi tyí sɔkɔ ye lésõ
Liyel yo nɛ ńkɛ̃́: ‹Mé wil mɔ ń dyɔ yĩ́ĩ́ nɛy yõ, ǹmɔ nɛ̂-á
Nsyese pídĩ́ Davidilɛ. Ȁ kı ń dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pól pı dal mɔ pallɛ.›
[23] Liyel ye lésõ ǹ vyãhlɛ Davidi kɔ̃ nɛ, Yisrayel pwáhnmɔ-ò-á
kı dubi ǹmɔ pétóbé sɔkɔ. Kénɛ pwáhnmɔ-ò ye pɔ pı Yesulɛ.
[24] Tɛ́ Yesu-á pópó n pi, wèlnwìlkì-ò Nsyɔ̃ ye yo Yisrayel tãn
pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó wèlnwìlkìnɔ́ wɛ. [25] Ǹtɛ
Nsyɔ̃ tɔ̃̀-á pópó pɔ n tyɛ, à mɛ n yo névye tyí nɛ ńkɛ̃́: ‹Yépi
tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nɛ̂ mɛ ńmɔlɛ? Yé káh wɛ nɛ, pwáhnmɔ-ò nɛ̂
pɔ́nɔ́-á yé syıkı tɛ̃, ǹmɔ-á ńmɔlɛ dɛ́! Ǹtɛ yé yah, à mɛ n knɛ
pɔ́-ńsah. Tɛ́ ńmɔ ńtɛ̃ fɔ̃́rɔɔ kah ǹ lékyêh fyé dɛ́nɔ́lɛ ǹ gbyɛ̂h
sɔkɔ.›»
[26] Képah náh, Pole tɔ̃ nɛ: «Á no, yépi nónó-á Abrahmı
pétóbélɛ, à tahlı Liyel yah tíkí pípú pól tyí, pwáhnmɔnɔ
wɛy mɛ̀ ye tɛkı mɔ ápi pól yĩnnɛ. [27] Ǹtɛ Yerusalɛmı tãn
ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãm náh lésõ pĩ nɛ, Yesu-á pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu wɛlɔ nónó-á n kar pé tyí Nsyifunɔ mı mı yòh
sõnɔ́ póllɛ, pè náh sé yõ pĩ. Kénɛ wɛlɔ tyi yónɔ́ ye lésõ pè pı
dal mɔ, pǎh lékàhlɛ Yesu kɔ̃. [28] Pè náh Yesu tyípíní yɔ́ ńtɛ̃
wɛ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ pè kè yah kɔ̃ Pilati tyí nɛ,
à à ko mɔ. [29] Tɛ́ Liyel wɛy-á tyi nónó pól yo Yesu tyí sɔkɔ,
pǎh pɔ sè pı dal mɔ tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, pè ǹ lékó tiki mɔ to dahnı

§ **13:18** 13.18 - Púnɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, yõke ó náh sɔ̃̀ Liyel pélɛ n kɔ̃.
Ȁ sɔ̃̀ mɛ pé nılɛ n gbɛ, à n tɔ̃ n sah n pı pé tyí.

yõ, tɛ́ kyɩ à yĩ diki yɔ́ sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ.
31 Képah náh, névye nónó-á lésõ ǹ sɔ̃̀ tɛ̃ yal Kalile gbɛ̃̌nyah,
à dɔkɔ yuku ǹnɛ Yerusalɛmɩ kwil, à ǹ gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ
sèpı̀n náhnáh sɔkɔ. Kénɛ névye nɔ́pi ye mɛ ǹ tyi yónwàhpu
kègblɔlɛ Yisrayel tãn yah núkúnúkú yɔ̀.

32 Ǹtɛ ápilɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye ápi tɔ n yo yé tyí yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́:
Liyel-á ǹ vyãhlɛ á náh tãn kõ nɛ̂ tyí yõ, 33 képah-á à pɩ dal
mɔ ápi tyí, ápi nónó-á pɩ pé wɛ̃́npı̀lɛ. Wǎh Yesulɛ á kõ, à
yĩnɛ kǎh wãrkɩ sah sɔ̃́ Gbálnɔ́ sɛ́bɛ́y yɩ̀kɩ̀ ní-ò sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

‹Ǹmɔ Pɩ́dɩ̃́ ye álɛ;
à tɔkɔ kwɛy tyí, ńmɔ ye á Súlɛ.›*

34 Liyel ye lésõ kwãh tɛ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́, Yesu-à pɔ ku, à
náh n pyãh n pi. Páh kɩ ǹ lékó yilki mɔ. À tõ lésõ kè yo dal
mɔ nɛ ńkɛ̃́:

‹Máh lésõ ń vyãhlɛ Davidi kõ nɛ̂ tyí sɔkɔ,
mé kɩ kè pɩ yé tyí, kɩ sãm mɔ yé sɔkɔ,
tir yɔ́ náh ké dùkù ku n pi.›†

35 Képah ye Davidi yo fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

‹Á náh n yɛ á tɔ̃̀npɩ pèpɛy lékó kõ
kè n pyãh n pi.›‡

36 Ǹtɛ Davidi tɛ̃́ wɔ gbĩ sɔkɔ, à Liyel tɔ̃̀ pɩ ké wɛ̃̌kì yõ.
Képah náh, à mɛ ku pè kõ pè yĩ ǹ náh tãn lékyî tnɔ̂, ǹ tɔ
lékó mɛ pyãh. 37 Ǹtɛ Liyel ye Yesu lékó yilki mɔ. Ǹmɔ lékó
tɛ̃ wɔ náh pyãh dɛ́! 38 Á no, yé pĩ nɛ, ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ-á
tyípêl yɔ̃̌nmɔnɔ tyí wɛ yo yé tyí dɛ́! Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
náh tɛ̃ wɛ yé yõ wilki tyípêl nónó sɔkɔ, 39 névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu
yõ, tɛ̃̀ yõ kɩ wil sé pól sɔkɔ, à kɩ fɛ̃ nɔ de Liyellɛ.

40 Képah ye, yé kyɔ̀mɩ̀nɔ́ pɩ, yè káh pɔ Liyel wɛy mɛ̀ yahle.
Képah-à pí-ńkɛ̃̀nɛ, Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu-á tir nɛ̂ yo sah, kè
kɩ pɔ yé yĩni tɛ̃. Pè lésõ nɛ ńkɛ̃́:

41 ‹Yé yah, wɛ̀nyɩ̀kɩ̀ wɛ́kɩ́pú nɔ́pi,
yé nɛ mɛ gbɛ̃̌ndùnı̀ sɔkɔ, yè mó ku tɛ̃ yõ!
Máh kɩ pɔ nɛ̂ pɩ n pi yé sɔkɔ, tɛ́ kɩ yé sah min sɔkɔ;
névi-à sɔ̃́ sɔ̃̀ pɔ kélɛ n yãh yé tyí,
yé náh n sɛ̃ n pi ké yõ.›»§

42 Sépi yóntɛnɔ náh, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á n wil Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, no tyah pélɛ n ni nɛ, mɩ mɩ yòh
kèyǎhlɛ, pè tõ pɔ pé syɩ pé wɛy mɛ̀ ó yõ. 43 Képah náh, tɔ́wû-
á pɔ karkɩ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, névye náhnáh Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̃̀ tɛ̃.

* 13:33 13.33 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 2.7. † 13:34 13.34 - Yah n tɛ Yesayi 55.3.
‡ 13:35 13.35 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 16.10. § 13:41 13.41 - Yah n tɛ Yabakuki 1.5.

Nsyifunɔ ye sɔ̏, à tahlɩ névye tyí, nónó-á vi mɔ de Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃kì sɔkɔ. Tɛ́ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ sɔ̏ mɛ n yãh pélɛ, à pé sõnɔlɛ n vi n mɔ nɛ, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ pé tyí, pè ké tɛ̃́nɔ́ plɛ.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

44 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh kèyǎh-á vi pɔ, kwil
névye kan pɔ tuke mɔ Liyel wɛy noh yĩnnɛ. 45 Nsyifunɔ-á
kénɛ tɔ́wû wɛ sɛ̃́, dyɔ́yɔ́kì de pé sɔkɔ képékèyɔ̂. Pè tyah Pole
wɛynɛ n kɔ̃lɩ, à ké tyílɛ n yo n yɩkɩ. 46 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂
Barnabasɩ kè yo nìsãhlɛ pé tyí nɛ: «Yépi ǹgbò tyí ye Liyel wɛy sɔ̏ yĩnɛ kè yo. Ǹtɛ yáh fyɔ̀ kè yahle, tɛ́ kè wɛ̃kɩ nɛ yé náh yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, kǎh pɩ sɛ̃́, ápi kɩ á yah mɔ névye tȉnnɛ núkúnúkú, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 47 Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Liyel-á nɛ̂ yo, képah ye á n pɩ dò. Â kè yo nɛ ńkɛ̃́:

‹Mé ye ǹ sah nɛ á pɩ kyòolɛ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
á mó kyɩ pwáhnmɔnɔ wɛy yo
kèkõyɔ̋ pól sɔkɔ.›»*

48 Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pé nɩ vɩ, pè tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel wɛynɛ n gbilki. Tɛ́ névye nónó pól-á sɔ̏ yĩnɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ́nɔ́lɛ, pé pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ.

49 Liyel wɛy núkú tɔ̃ mɔ kénɛ gbɛ̆nyah tɛ̏ntɛ̏n pól sɔkɔ.
50 Tɛ́ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ, nónó-á mɛ Nsyifunɔ Liyel
wɛ̃kìlɛ n kɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifunɔ mɛ pépi ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ
yísyɔ́ kurki mɔ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ yõ. Pè mɛ tyah Polepilɛ
n fõh, tɛ́ pè yĩni yal pé sétáh yõ. 51 Pǎh mó n wil kénɛ kwil,
pè pé gbyɛ̂̃h nɛ̀ngbɔ̃ kwer kwɛ ké sɔkɔ, tɛ́ sɔkɔ Yikonyumi
kwil. 52 Ǹtɛ Antyɔsyɩ kwil Yesu tɔ̏ sɑ̃́hpú tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ nìvìnì
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, tɛ́ Liyel Mirki mɛ pè tɔkɔ.

14

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Yikonyumi kwil

1 Képah sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á yĩni tɛ̃ Yikonyumi kwil, pè tɔ̃ de yuku Nsyifunɔ Liyel nínsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Tɛ́ tyah Liyel wɛynɛ n yo, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé náhnáh vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. 2 Ǹtɛ
Nsyifunɔ sɔkɔ nónó-á sɔ̏ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Yesu wɛy yõ, pépi
nɛ́káhbí kurki mɔ Yesu yõ sɛ̃́pú yõ. 3 Ǹtɛ képah fyé yõ, Pole

* **13:47** 13.47 - Yah n tɛ Yesayi 49.6.

ànɛ̂ Barnabasɩ tɔ̃ tɛ̃ à mo Yikonyumi sɔkɔ. Pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ
sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõ pè kɔ̃ pè n wɛkɩ nɩ̀sãhlɛ. Tɛ́ à sɔ̃̀ mɛ pé
yah tɛ̃ pè kɔ̃ pè gbĩ̌l tyilɛ n pɩ, gbĩ̌l nónó-á n wɛ̃kɩ nɛ, pǎh
wɛlɔ nónónɛ n yo Liyel pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ-á sélɛ.
4 Ǹtɛ kwil névye gbɛkɩ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ mɔ Nsyifunɔlɛ, túkù
mó mɛ mɔ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ. 5 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ ànɛ̂
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à tahlɩ pé yɔ̃̀tãmnɔ́ tyɩ́, pè wɛ̃ tyɩ́ mɔ
nɛ, pé Pole ànɛ̂ Barnabasɩ fõh, pé mó pè minki ko dyɛ̂hlɛ.
6 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ-á pɔ pĩ ké sɔkɔ, pè to sɔkɔ Lisitir
kwil, ànɛ̂ Dɛrɩbɩ kwil, ànɛ̂ sé gbɔ̀plɔ kwlo sɔkɔ, Likawoni
gbɛ̃̆nyah. 7 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ, à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n kɔ̃ nɛ́npɔ́.

Sèkùkù ɗɩ̃́ yɔ́ dɛ́nmɔnɔlɛ Lisitir kwil

8 Tɛ́ ɗɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ Lisitir kwil, gbyɛ̂̃hnɛ kúnɔ́lɛ. À sɔ̃̀ dubi
sèkùkùlɛ, à náh tɛ̃ wɛ kɔ yah. 9 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, Pole-á n wɛkɩ,
kénɛ ɗɩ̃́ sɔ̃̀ mɛ ǹ wɛynɛ n nohnɩ. Képah tɛ̃̆nɛ, Pole tyah ɗɩ̃́nɛ
n yah dɩ́kɩ́dɩ́kɩ́. Tɛ́ wǎh kè wɛ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á mɛ ɗɩ̃́ mɛ̀
tyɩ́ kɩ fɛ̃ dɛ́nmɔnɔ wɛ Liyel tyɩ́, 10 à yo ǹ tyɩ́ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃̆nɛ
nɛ: «Yuku n yĩn tómm á gbyɛ̂̃h yõ!» Képah sɔkɔ, ɗɩ̃́ núkú
yɔkɔ syɩkɩ ǹ gbyɛ̂̃h yõ, à tyah n kɔ.

11 Tɔ́wû-á képah tɛ̃ pɩ́nɔ́ wɛ sɛ̃́ Pole tyɩ́, pè tyah n yo wòhòh
Likawoni tãn wɛy sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, tɜ̃̀n-á sé viri pɩ névyelɛ à tiki
pɔ pé wrɔ́ dɛ́! 12 Képah sɔkɔ, pè tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ,
pè képah yĩn dyɩ Barnabasɩ kɔ̃. Tɛ́ wɛy-á sɔ̃̀ mɛ Pole wɔ gbɔ̃̀
sɔkɔ sɛ̃́, pè kèyǎh yĩn dyɩ ǹmɔ kɔ̃, nɛ̂-á pè n ye Yɛrɛmɛsɩlɛ.
13 Tɛ́ tɔ̃̀ nɛ̂-á pè n ye Nsewusilɛ, ké wɔ̀kɔ̀ sɔ̃̀ mɛ kwil dé-ńsah
yah sɔkɔ. Ké lékwén nɛ́tɛ̃́ ɗɩ̃́ mɛ nyéhpyɛ́nɩ̀ tɛ̃ pɔ kénɛ tɔ̃̀
wɔ̀kɔ̀ yah ànɛ̂ yî finɛ.* Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ,
pé gbètòh mɔ Barnabasɩ ànɛ̂ Pole yõ. 14 Ǹtɛ Barnabasɩ ànɛ̂
Pole-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́, pépi nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ, pè
pé fwɔ̀mɔlɔ yɔrɩ tɔkɩ yèkwɔrɩ tɛ̃ tyɩ́, tɛ́ to de tɔ́wû nɩyɔ̃́ mɛ
yo tũ yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃̆nɛ nɛ: 15 «Á no, sɔ̃́ mɛ tɛ́ yé képahlɛ n pɩ?
Névye ye ápi tɔlɛ, yépi tyɩ́ kɔ̃lɛ dò! Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir ye á pɔ yó-
ńsah yé tyɩ́ nɛ, yé yõ kɛ̃́ fal fal tɜ̃̀n nɔ́pi milki, yé mó vi mɔ
Liyel wɛ̃̆kɩ̀ tɛ̃, ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃̆nɛ. Ǹmɔ ye mɔ yĩ̂nyõlɛ, ànɛ̂
sétáhlɛ, ànɛ̂ pnɛ yɔlɛ, à tahlɩ sé sɔkɔ yɩ́yĩ̀n pól tyɩ́. 16 Ǹgbòlɛ,
Liyel mɛ̀ ye sɔ̃̀ yɛ kwlo kwlo névye pól kɔ̃ pè n kɔ pé dyɔ
dyɔ wɜ̃̀l yõ. 17 Ǹtɛ à mɛ ǹ gblɔ̃̆y dùkùlɛ n wɛ̃kɩ sɛ̃́ gbĩ̃́mɛgbĩ̃́
ǹ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́ sɔkɔ. À mɛ pũ̀nɛ n pɩ n mɔ yélɛ n kɔ̃ à n wil

* **14:13** 14.13 - Névye náhnáh tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, nyéhpyɛ́nɩ̀ nɔ́pi sɔ̃̀ mɛ kóhnmɔnɔlɛ yî fi nɔ́pilɛ.

yȋ̂nyõ, tɛ́ yé sèmukɔ kɔ̃ sè n pɛkɩ, tɛ́ yõke náhnáhlɛ yélɛ n
kɔ̃ ànɛ̂ nìvìnìnɛ.» 18 Ǹtɛ wɛlɔ nɔ́pi fyé yónɔ́ yõ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye yah vyãh tɔ́wû yȋ́nínmɔ-ńsah nɛ, pè káh gbètòh mɔ
pé yõ.

19 Ké légbȋ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ yísyɔ́ wil Antyɔsyɩ kwil, Pisidi
gbɛ̃̌nyah, ànɛ̂ Yikonyumi kwil, à pɔ nɛ́npɔ́. Pépi pɔ tɔ́wû vi
tɛ̃ mɔ Polepi yõ, pè kɔ̃ pè yuku Polelɛ n minki dyêhlɛ nɛ páh
ǹnɛ n min n ko. Képah náh, pè à yɔrɩ wilki sah kwil náh
tȋ̀nnɛ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ wǎh ku. 20 Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú-á pɔ tuke
mɔ ǹ tnɔ̂, à à mɔ gbȋ gbȋ́ nɛ̂nɛ, à mɛ yuku tɛ́ de kwil sɔkɔ.
Tɛ́ ké ďȋndallɛ, à sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ Dɛrɩbɩ kwil.

Pole ànɛ̂ Barnabasɩ syínyukunɔlɛ Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ

21 Képah tɛ̃̌nɛ, pǎh kyɩ yȋni tɛ̃ Dɛrɩbɩ kwil, pè Nìvìnì tir yo
nɛ́npɔ́ tãn tyí. Pé náhnáh mɛ sɛ̃ Yesu yõ, à pɩ ǹ tɔ̃̀ sɑ̃́hpúlɛ.
Képah náh, Polepi pé syɩ syɔ̃ Lisitir kwillɛ, ànɛ̂ Yikonyumi
kwillɛ, à kyɩ de Antyɔsyɩ kwil, Pisidi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 22 Tɛ́
nìsãh ànɛ̂ sõ̋ré ye sɔ̃̀ pè n mɔ n kɔ̃ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú sɔkɔ nɛ,
pè gbah n tɛ̃ pé sõnɔ sah yȋ̋ Yesu yõ gbȋ́mɛgbȋ́. Pè sɔ̃̀ mɛ n
yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, yèvyãhrɩ náhnáh dénwȉlnɔ́ sɔkɔ-á pé kɩ de
Liyel tɔ̃́rí mɛ́-ńsah sɔkɔ. 23 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́pú tȋ̀nkȉnɔ́ nónó-á
sɔ̃̀ mɛ kwlo nɔ́pi pól sɔkɔ, Polepi sɔ̃̀ yah tãm yísyɔ́ yah wilki
sé sɔkɔ, à sah sé yõ. Tɛ́ níkȉ tɛ̃ à nírí pɩ pé tyí, à pè dahbɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu gbɔ̃̀, pǎh sɛ̃ ǹmɔ nɛ̂ yõ.

24 Képah náh, pè Pisidi gbɛ̃̌nyah kɔ kah, à kyɩ de Pãnfili
gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. 25 Nɛ́npɔ́ sɔkɔ, pè Liyel wɛy yo Pɛrsyɩ kwil
tãn tyí, tɛ́ pyě yuku Atali kwil. 26 Pǎh n yal nɛ́npɔ́, pè de
krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à yuku Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
Kénɛ kwil sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè pè dahbɩ Liyel gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɔ̃̀ mè pɩ
yȋnnɛ, nɛ̂-á pè pɩ tɛ yɔ̀. 27 Pǎh yȋni tɛ̃ Antyɔsyɩ sɔkɔ, pè Yesu
yõ sɛ̃́pú tȋ̀nkȉ ye tuke. Tɛ́ Liyel-á pé yah tɛ̃, à ǹ tɔ̃̀ pɩ dùkù
nɛ̂nɛ, pè kè yãh pé tyí; à tahlɩ wǎh ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kì yɩkɩ mɔ
névye tɔ kɔ̃ sɔ̃́, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 28 Képah náh, Polepi
tɛ̃ pélɛ Antyɔsyɩ sɔkɔ, à mo.

15

Yékɑ̂̃b dénɔ́lɛ

1 Képah tɛ̃̌nɛ, díbí yísyɔ́ wil Nsyude gbɛ̃̌nyah, à pɔ
Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ. Tɛ́ pɔ tyah Yesu yõ sɛ̃́púlɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́,
nɛ́ pè náh kɔ̃̀kè kõ sɔ̃́-á Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kè yo sah, pè
náh fɛ̃ pwáhnmɔnɔ wɛ n pi. 2 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabasɩ náh fɛ̃
syi. Kǎh pɩ sɛ̃́, yékɑ̂̃b ǹgbɛ̃ de pépi ànɛ̂ díbí nɔ́pi wrɔ́. Képah

sɔkɔ, kè yah tɔkɔ nɛ Pole, ànɛ̂ Barnabasɩ, ànɛ̂ pépi túkù-á kɩ
dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. Pǎh kɩ kyɩ wil Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm tyí, pè yĩ mɛ̀ yah wah. 3 Tɛ́ mɛ
yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ Polepi tyí kénɛ kɔ́lɔ́ mɛ̀ yĩnnɛ. Polepi-á n
sɔkɔ, pè syɔ̃ sɔkɔ Fenisi gbɛ̃nyah ànɛ̂ Samari gbɛ̃nyah sɔkɔ,
mɛ névye tyílɛ n yãh pé tyí, nónó-á vi mɔ Liyel wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, tɛ́
Nsyifunɔ náh pélɛ. Kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú pól
tyí. 4 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yõ sɛ̃pú, ànɛ̂ pé
yah tãm, ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye mɛ pè tɛ̃ pallɛ. Képah sɔkɔ,
Liyel-á Polepi yah tɛ̃ pè ǹ tɔ̏ pɩ dùkù nɛ̂nɛ, Polepi kè yãh pé
tyí.
5 Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye nónó-á vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ, pépi
túkù yuku tyah n yo nɛ ńkɛ̃, nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ Nsyifunɔ
náh pélɛ, pǎh yĩnɛ pè kɔ̏kè kõ; ànɛ̂ pǎh yĩnɛ kyɩ̏nmɔnɔlɛ pè
Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ nɛ n pɩ. 6 Képah tɛ̃ sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̏
névye ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm wɛ̃ wɛ yĩ mɛ̀ tyí sɔkɔ, à kè
yah wɛ̃ tyí.
7 Kè sɔ̏ pɩ yĩ́ yékâb ǹgbɛ̃nɛ pé wrɔ́, fɔ́ɔ́ Pyɛrɩ pɔ yuku yĩn,
tɛ́ yo pé tyí nɛ ńkɛ̃: «Ń yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ se kè pĩ nɛ Liyel-á
ńmɔ yah wilki yé sɔkɔ di mónɔ́lɛ tɛ́! À nɛ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo
névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kõ pè kè wɛ noh, pè
mó sɛ̃ Yesu yõ. 8 Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ sõnɔlɛ n pnɛ,
ǹmɔ ye ǹ Mirkilɛ pè kõ, sɔ̃-á lésõ à kélɛ ápi tɔ kõ, à kè wɛ̃kɩ
nɛ páh pépi tɔ fɛ̃ syi. 9 À náh wǎhkɩ̀ pɩ ápi ànɛ̂ pépi wrɔ́.
Pǎh sɛ̃ ǹ yõ, képah ye à pé nnɔ tɔ̃ sah. 10 Tɛ́ núkúnúkú, sɔ̃ pɩ
tɛ́ yé Liyel vyãh sɔ̏lɛ n noh, à tɔ́kɔ́pɛ̂llɛ n sah Yesu yõ sɛ̃pú
yõ, nónó-á ápi náh tãn ànɛ̂ ápi ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ sè twah yah?
11 Ǹtɛ ápi sɛ̃ ké yõ nɛ áyáh pwáhnmɔnɔ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
pèpɔrɩ gbɔ̏ yõ, no nɔ́pi tyí kɔ̃lɛ.»
12 Kǎh pɩ sɛ̃, no pól tɛ̃ syísyí, tɛ́ pé ní kwɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩ tyí. Képah sɔkɔ, Liyel-á syɔ̃ Polepi tyí, à gbĩ̆l tyi
nónó pɩ névye tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Polepi sè yãh pé
tyí. 13 Pǎh sè yãh tɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Nsyakɩ wɛy tɔkɔ, tɛ́ nɛ ńkɛ̃:
«Ń yṹnpyé Nsyifunɔ,* yé noh ń tyí yɔ̀. 14 Á pól yĩ́ yah ye
Simo-Pyɛrɩ kè yo nɛ ńkɛ̃, ǹgbò dùkù-á Liyel kè yah tɔkɔ, à
nósyɔ́ yah wilki névye sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, à pɩ ǹ
nolɛ. 15 Tɛ́ wɛy mɛ̀ mó tɔ̃ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu
wɛlɔlɛ. Yé yah, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ nɛ,
16 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á nɛ ńkɛ̃:
‹Képah náh, mé kɩ ń syɩ pɔ Davidi kéte sɔ́nɔ́ tɔ̃ mɔ.

* **15:13** 15.13 - Yṹnpyé Nsyifunɔ nónó tyí-á n yo ásɔ̏ sɔkɔ yɔ̀, pépi pɩ Nsyifunɔlɛ nónó-á sɛ̃ Yesu yõ.

Mé kɩ ǹ kéntíkĩ́nì tɔ̃ mɔ kɩ kè yilki pallɛ.
17 Képah sɔkɔ, kèkõyɔ̃́ névye tɛ́lɔ́ pól kɩ yuku ńnɛ n yah n
kɔ̃.
Gbɩ yõ, kwlo kwlo névye pól ye kɩ n yah n kɔ̃ n pi ńnɛ,
máh pépi nónó ye nɛ pè pɩ ń tyílɛ.›
Sɛ̃́ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel yo, ǹmɔ nɛ̂-á tyi nɔ́pi wɛ̃kɩ
18 di mónɔ́lɛ.†
19 Képah yĩnnɛ, ńmɔ Nsyakɩ tɛ̃ sõnɔ sɔkɔ, névye nónó-á
vi mɔ Liyel tyí yõ, tɛ́ Nsyifunɔ náh pélɛ, á náh yĩnɛ à tyilɛ
n tɛ̃ n tah pé tyí. 20 Ǹtɛ á ye sɛ́bɛ́y wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ pé
tyí nɛ, pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ yîlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́
kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, sè kɔ̃ sè káh pɔ pè silki.
21 Yé yah kɛ̀, à tɔkɔ ǹgbò dùkù tyí, kénɛ tyi ye ńkɛ̃́nɛ Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ sɔkɔ, pě névyelɛ n kwɔ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ
kwlo kwlo pól Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ.»

Sɛ́bɛ́y tɔ̃́nɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

22 Képah sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú yah
tãm, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì pól yo sah núkú yõ nɛ, páh
kɩ nósyɔ́ yah wilki pé wrɔ́, tɛ́ kɩ pépi tɛkɩ mɔ Pole ànɛ̂
Barnabasɩlɛ Antyɔsyɩ kwil. Képah tɛ̃̆nɛ, Nsyudasɩ, nɛ̂-á pè
n ye Barsabasɩlɛ, pè mɛ ǹmɔ ànɛ̂ Silasɩ yah wilki. Pé nímí
póllɛ, névye sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀yénnɛ n sah pé yõ. 23 Pè mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ sɛ́bɛ́y
yɔ́ wãrkɩ à dahbɩ pé gbɔ̃̀, nɛ̂ sɔkɔ-á kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́:
«Á yṹnpyé yépi nónó-á Nsyifunɔ náh yélɛ, tɛ́ mɛ Antyɔsyɩ,
Siri gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, à tahlɩ Siri gbɛ̃̆nyah kwlo tɛ́lɔ́ tyí, ànɛ̂
Silisi gbɛ̃̆nyahlɛ; ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ yé yṹnpyé Yesu
yõ sɛ̃́pú yah tãm ye n wɛkɩ yé tyí. 24 Á kè noh nɛ, nósyɔ́-á
wil ápi sɔkɔ, à kyɩ pé wɛlɔlɛ yé lékɑ̃́m vye fɛ̃kɩ, à yé mɔ sah
fɔ́kɔ́sõnɔ sɔkɔ. Tɛ́ ápi náh se mó tɔ̃ tɔ̃ pélɛ. 25 Képah ye, á
kè yah tɔkɔ wɛ̃ tyí nɛ, áyáh kɩ névye wilki tɛkɩ mɔ yé tyí.
Pè kɩ n pɔ n pi wɛ̃ tyí ànɛ̂ á nìgbɛ̀kì névye Barnabasɩ ànɛ̂
Polelɛ, 26 pépi nónó-á pé min mɔ kũ kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tɔ̃̀ yĩnnɛ. 27 Nsyudasɩ ànɛ̂ Silasɩ ye á n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
Tyi nónó-á á wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí, pè kɩ pɔ sè tɔ̃ yo yé tyí
vyãhlɛ. 28 Liyel Mirki ànɛ̂ ápi ye yah tɔkɔ kélɛ nɛ, á káh tɔ̃
tyi yísyɔ́ kõ sah yé kɔ̃, à wil tyi nɔ́pi tyí sɔkɔ yɔ̀, sépi nónó-á
yĩnɛ pínɔ́lɛ káhkáh: 29 Yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ,
ànɛ̂ tɔ̃́nɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kɔ̀lɛ, ànɛ̂ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ.
Yâh yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n yĩ̃́ sépi pól pínɔ́lɛ, yé mɛ n pɩ plɛ. Yé
tɛ̃̆nɔ!»

† **15:18** 15.16-18 - Yah n tɛ Amɔsɩ 9.11-12.

30 Képah náh, pè wɛ̃kı̀lɛ tɛ̃ntɔ̏ névye kɔ̃ pè sɔkɔ à kyı de
Antyɔsyı kwil. Pè kyı Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɔ́wû tuke mɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̏
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pè kɔ̃. 31 Pǎh kè kar, ké sɔkɔ tyíyónɔ́ sɔ̋ré mɔ
pé sɔkɔ, kè pı nı̀vı̀nı̀nɛ pé tyí. 32 Képah sɔkɔ, Nsyudası ànɛ̂
Silasıpi tɔ-á sɔ̏ pı Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopulɛ sɛ̃, pépi tyah nolɛ
n vi n mɔ, mɛ tyi náhnáhlɛ n yo pé tyí, à sɔ̋rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ. 33 Pǎh sèpı̏n yísyɔ́ pı nɛ́npɔ́, képah náh, no pè fin mɔ,
tɛ́ wɛkı pé tyí nɛ, pè de lènɔlɛ pé tɔ̋pú tı̏nnɛ. [34 Tɛ́ Silası
wɔ mɛ nɛ, péwɔ-á kı wũ nɛ́npɔ́.] 35 Ǹtɛ Pole ànɛ̂ Barnabası
tɛ̃ wɔ sɔ̏ mɛ tɛ̃ Antyɔsyı sɔkɔ. Pépi ànɛ̂ névye náhnáh yísyɔ́
sɔ̏ mɛ nolɛ n kwɔ, tɛ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ n yo.

Pole ànɛ̂ Barnabası gbɛ́kínɔ́lɛ

36 Sèpı̏n yísyɔ́-á sɔkɔ sɛ̃, Pole yo Barnabası tyí nɛ, páh Tɛ̃
ǹgbɛ̃ wɛy yo kɔ̃ kwlo nónó pól sɔkɔ, à yɛ pé pé syı kyı yah pé
yũ̋npyé Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tyí kénɛ kwlo sɔkɔ, pé tyí-à kı mɛ dùkù
nɛ̂nɛ. 37 Képah sɔkɔ, Nsyɔ̃ nɛ̂-á pè n ye Markılɛ, Barnabası
sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tɔ tɛ̃ pé sɔkɔ. 38 Ǹtɛ Pole wɔ náh sɔ̏ mɛ
ké tyí nɛ pé sɔkɔ ǹnɛ; ǹmɔ nɛ̂-á lésɔ̃ ǹ gbɛ wil pé sɔkɔ Pãnfili
gbɛ̆nyah dùkù sɔkɔ, tɛ́ à náh tɔ̃ sɔ̏ mɛ n kyı n pɔ pélɛ pé tɔ̏
sɔkɔ. 39 Kǎh pı sɛ̃, yékẫb ǹgbɛ̃ de Pole ànɛ̂ Barnabası wrɔ́,
pè mɛ gbɛkı. Barnabası mɛ Nsyɔ̃-Markı tɛ̃ tahlı ǹ gblɔ̆y tyí,
pè de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ à sɔkɔ Syipri gbɛ̆nyah. 40 Ǹtɛ
Pole wɔ mó Silası yah wilki. Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú-á níri pı pé
tyí, à pè dahbı tɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̏ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, pè mɛ sɔkɔ wɛ̃
tyí. 41 Pè Siri gbɛ̆nyah ànɛ̂ Silisi gbɛ̆nyah pól kɔ kɔ̃, à Liyel
yɔ̃ sɛ̃nɔ́ sɔ̋rélɛ n mɔ n yuku Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tı̏nkı̏nɔ́ sɔkɔ.

16

Timote tàhlı̀nɔ́lɛ Pole ànɛ̂ Silası tyí pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Képah náh, Polepi-á wil Siri ànɛ̂ Silisi gbɛ̆nyah sɔkɔ, pè
yɔ̃ sɔkɔ Dɛrıbı kwil. Pǎh wil nɛ́npɔ́, pè yuku Lisitir kwil. Pè
kyı Yesu tɔ̏ sã̋h-ò yɔ́ wɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Timotelɛ. Ǹ yũ̋nɛ,
Nsyifu nɛy ye sɔ̏ ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ Yesu wɛ̃kı̀lɛ n kɔ, tɛ́ ǹ sú
mɛ Krɛkı nɛynɛ. 2 Tɛ́ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ mɛ Lisitir
sɔkɔ ànɛ̂ Yikonyumi kwil, pè sɔ̏ mɛ Timote yı̃́ngbílɛ n yo.
3 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé à tɛ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Tɛ́ Nsyifunɔ nónó-á sɔ̏ mɛ kénɛ kwlo sɔkɔ, pè sɔ̏ pĩ nɛ, Krɛkı
nɛy-á Timote súlɛ.* Pépi yĩnnɛ, Pole mɛ Timote kɔ̃. 4 Képah

* **16:3** 16.3 - Krɛkı névye náh sɔ̏ kɔ̏kèlɛ n kɔ̃. Képah ye, Timote sú kɔ̃ à náh sɔ̏
à kɔ̃. Ǹtɛ kɔ̏kè kɔ̏-ǹkɛ̃ névye tyí náh sɔ̏ nɔ Nsyifunɔ tyí.

sɔkɔ, Polepi-à fyɔ̀ n sɔkɔ kwlo nónó sɔkɔ, Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
ànɛ̂ Yerusalɛmɩ kwil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm-á tyi nónó yah
tɔkɔ, pě sélɛ n yãh kénɛ kwlo Yesu yõ sɛ̃pú tyí nɛ, pè nɛ n
kɔ sé wȁl yõ. 5 Kǎh pɩ sɛ̃, Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ sɔ̏ mɛ n gbah
n sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ wãn tɔ̃ mɛ n mɔ pé nɛ́dán tɔ yõ sɔ̃mɛsɔ̃́.

Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ Turasɩ kwil

6 Képah náh, Polepi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ pé kyɩ Liyel wɛy yo
Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, ǹtɛ Liyel Mirki kè yahle pé tyí. Kǎh pɩ sɛ̃,
pè mɛ kah syɔ̃ Frisyi gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Kalasi gbɛ̃̆nyahlɛ. 7 Pǎh
kyɩ yĩni tɛ̃ n tɛ Misi gbɛ̃̆nyahlɛ, pè tɔ̃ kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ
yuku Bitini gbɛ̃̆nyah. Ǹtɛ Yesu Mirki† kè yahle pé tyí. 8 Kǎh
pɩ sɛ̃, pè Misi kɔ kah, à tiki yuku Turasɩ kwil. 9 Tɛ́ lékȃ̂hnɛ,
Pole wɛ̃kínɔ́ yɔ́ wɛ. Wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, à Masedonɩ gbɛ̃̆nyah
ɗɩ̃́ yɔ́ wɛ yɩ̃́nntɛ̃̆nɔ́lɛ, tɛ́ tɛ̃ mɛ ǹnɛ n ni nɛ ńkɛ̃, à pɔ Masedonɩ
sɔkɔ, à pɔ pépi yohnɩ n mɔ. 10 Pole-á fyɔ̀ wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ wɛ sɛ̃,
á mɛ kè pĩ yɩ̃́ɩ̃́ nɛ, Liyel-á ye álɛ nɛ, á kyɩ pé Nìvìnì tir yo
Masedonɩ tãn tyí. Kǎh pɩ sɛ̃, á núkú á vi nɛ áyáh kɩ sɔkɔ
nɛ́npɔ́.

Lidi-á pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ dùkù nɛ̂nɛ Filipi kwil

11 Képah sɔkɔ, á de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Turasɩ kwil,
à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̆nyah yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á mɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́ pè n ye
Samotrasɩlɛ, á náh kwɔ dah fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Tɛ́ ké ɗĩndallɛ, á
yuku Neyapolisi kwil. 12 Áyáh yal nɛ́npɔ́, á yuku kwíl-ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ pè n ye Filipilɛ, Masedonɩ gbɛ̃̆nyah sɔkɔ. Kénɛ kwil
yɔ̏tɔ̃rí sɔ̏ mɛ Wrome tãn gbɔ̏. Á mɛ tɛ̃ nɛ́npɔ́, à sèpȉn yísyɔ́
pɩ. 13 Nsyifunɔ mɩ mɩ yòh sõ-á pɔ nɔ, á kè sõ nɛ, pé Liyel
ní-ńsah-á kɩ wɛ yɔ́ngbalɩ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, á wil kwil nɩyɔ̃́, à
nɛ́npɔ́ nyáh sõ. Á kyɩ syɔ́ yísyɔ́ wɛ tùkènmɔntɛ̃̆nɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
Á mɛ kɔ̃ tɛ̃ pé tnɔ̂, à yȃ́hkì yãh pélɛ Liyel wɛy tyí yõ. 14 Tɛ́ pi
yɔ́ sɔ̏ mɛ syɔ́ nɔ́pi sɔkɔ pè n ye Lidilɛ. Fwɔ̀sãhlɔ dɛ́nkɔ́kɔ́nì
gbɔ̀ yɩ̃́-ò ye sɔ̏ ǹnɛ. Ȁ n wil Tyatiri kwil, tɛ́ à sɔ̏ mɛ Nsyifunɔ
Liyel wɛ̃̆kìlɛ n kɔ. Tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ wɛkɩ pi mɛ̀ nɩ sɔkɔ à kɔ̃
à ǹ níkí kwɔ, à Pole wɛlɔ noh pallɛ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹmɔ ànɛ̂
ǹ kéte tãn pól mɛ wèlnwȉlkȉnɔ́ wɛ ni sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pi
mɛ kè yah kɔ̃ ápi tyí nɛ, áyâh kɩ mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ péwɔ-á pɩ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ, á pɔ n kyɩ n twah pé tyí pé gbɔ̂. Tɛ́
á gbah tɛ̃ pópó, á pɔ sah ǹ tyí yõ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Filipi kwil

† **16:7** 16.7 - Yesu Mirki nɛ̂ tyí-á yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Liyel Mirki ye kélɛ, nɛ̂ tyí-á yónɔ́lɛ 16.6.

16 Képah sɔkɔ, sõ yɔ́lɛ á mɛ n yuku níríí pɩ́-ńsah, tɛ́ tȍnpɩ
pípír yɔ́ pɔ á yohnɩ. Sétõ sȍ mɛ kénɛ pípír gbil à kõ à tyísnɔ́lɛ
n wɛ n yo. À sȍ mɛ pɔ́ náhnáhlɛ n wɛ ǹ yȍtãmnɛ n kõ kénɛ
tyísnɔ́ wɛ́nyonɔ sɔkɔ. 17 Kénɛ pípír mɛ yuku, à ápi ànɛ̂ Pole
sȍ tɛ̃, tɛ́ mɛ yo tũ léyy no tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pilɛ, yȍtah Liyel
tȍnpɩbɩ-á pélɛ. Pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì tyí-á pè pɔ n yo pé tyí.
18 À sȍ mɛ képah tɛ̃nɛ n pɩ sɛ̃́, sèpȉn náhnáh sɔkɔ. Kǎh pɔ
Pole gblɔ́lɛ n vyãh, à ǹ yah vi yo sétõ mɛ̀ tyí nɛ ńkɛ̃́, Yesu
Krista yĩn yõ, à pípír mɛ̀ fin mɔ. Wǎh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ
sétõ núkú pípír fin mɔ. 19 Képah sɔkɔ, pípír yȍtãm-á kè wɛ
nɛ, pé sõnɔ-á sȍ mɛ pɔ́ nɛ̂ wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbȍ yõ kǎh kɩ yĩn
mɔ, pè Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃, tɛ́ yuku pélɛ yȍtãm tyí, tɔ́wû tùkè-
ǹsah sɔkɔ. 20 Képah náh, pè mɛ kyɩ pélɛ Wrome tãn yísyɔ́
tyí nónó-á pé yȍtãmnɛ, tɛ́ kyɩ tyah n yo nɛ ńkɛ̃́, díbí nɔ́pi-á
mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ n pɩ pépi kwil. Nsyifunɔ-á pélɛ, 21 tɛ́ pǎh mɛ
pɔ wȁl yísyɔ́lɛ névyelɛ n kwɔ nónó-á sé wȁl náh mɛ pépi
Wrome tãn ńtɛ̃ tyí kɩ sè fɛ̃ syi, képah náh pɩ, kɩ sè pɩ n pi.
22 Képah tɛ̃nɛ, tɔ́wû tɔ núkú yuku Polepi yõ. Yȍtãm nɔ́pi mɛ
pè kõ pè Polepi flɔ dɛ, tɛ́ nɛ pè pè ko yèfõhlɛ. 23 Képah sɔkɔ,
pǎh yèfõh yĩ́ náhnáhlɛ pè ko tɛ, pè pè dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, tɛ́ yo ké syíkí-ò dĩ́ tyí nɛ, à pélɛ n kyɔmɩ pallɛ. 24 Dĩ́-á
fyɔ̀ képah noh sɛ̃́, à mó pè tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyő wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, tɛ́ sésár kârn mɔ pé gbyȇh tyí.

25 Ǹtɛ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, Pole ànɛ̂ Silasɩ sȍ mɛ nírílɛ n
pɩ, tɛ́ mɛ yìlɛ n gbɩ à Liyel yĩnnɛ n gbilki, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
névye tɛ́lɔ́ mó mɛ n nohnɩ pé tyí. 26 Képah tɛ̃nɛ, sétáh syahrɩ
ǹgbɛ̃ núkú pɩ nɛ́npɔ́ swɔ, à wɔ̀kɔ̀npèkè sètyah yike. Ké vì
yey pól núkú yɩkɩ mɔ, ké sɔkɔ névye pól gbyȇh sɔkɔ kârnnɔ́
pól kõlɩ kwɛ. 27 Wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dĩ́-á pópó dɔ yuku, tɛ́
ké vì yey wɛ yíkínmɔnɔlɛ sɛ̃́, à wɛ nɛ ké sɔkɔ névye-á to
wil. Képah tɛ̃nɛ, à núkú ǹ kèkírkȉ yɔrɩ dɛ nɛ, pé pé gblɔ̌y
ko mɔ. 28 Ǹtɛ Pole mɛ yo mɔ ǹ tyí yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ, à káh
dlo yɔ́ ńtɛ̃nɛ ǹ gblɔ̌y nɔ, pé pól-á mɛ ásȍ̂. 29 Képah sɔkɔ,
wɔ̀kɔ̀npèkè syíkí-ò dĩ́ pè kõ pè pɔ fɔ̀tnɔ̀lɛ à kõ, à de yuku
súú wɔ̀kɔ̀npèkè nɩyő wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ ǹ gbètukunɔ di Pole ànɛ̂
Silasɩ yah wílsyahrɩ sɔkɔ. 30 Tɛ́ mɛ pè tɛ̃ wil kégbɔ́, tɛ́ pè piki
yah nɛ, pé nɛ́nkyíbí, sɔ̃́ se pé yĩnɛ pé pɩ pé mó pwáhnmɔnɔ
wɛ nɩ? 31 Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ: «Sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ, á kɩ
pwáhnmɔnɔ wɛ, áwɔ ànɛ̂ á nolɛ.» 32 Képah sɔkɔ, Polepi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu wɛy yo ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól tyí. 33 Dĩ́ mɛ Polepi

tɛ̃ légbĩ́ mɛ̀ ó sɔkɔ lékɑ̂hnɛ, à kyɩ pé nɩ́y wu; tɛ́ nɛ́npɔ́ swɔ,
ǹmɔ ànɛ̂ ǹ gbô tãn pól mɛ wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ. [34] Képah
náh, à Pole ànɛ̂ Silasɩ tɛ̃ yuku ǹ gbô sɔkɔ, à kyɩ yõkelɛ pè
kɔ̃ pè yõ. Tɛ́ ǹmɔ ànɛ̂ ǹ no pól nɩ sɔ̃̀ mɛ vɩ yɩ̃́ɩ̃́ pé wɛ́nsɛ̃nɔ
yɩ̃nnɛ Liyel yõ sɔkɔ.

[35] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal, yɔ̃̀tãm nɔ́pi tɛ̃ntɔ̃̀ névye tɛkɩ
mɔ nɛ, pè kyɩ yo wɔ̀kɔ̀npèkè syɩ́kɩ́-ò dɩ̃́ tyɩ́ nɛ, à díbí nɔ́pi
fin mɔ. [36] Dɩ̃́ mɛ kyɩ kè yo Pole tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀tãm-á tɛ̃ntɔ̃̀
mɔ pé tyɩ́ nɛ, pé pè fin mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú pǎh kɩ
fɛ̃ wil kɩ n yuku yèvɩnɩ sɔkɔ. [37] Ǹtɛ Pole mɛ pè syah nɛ,
pépi nónó-á gbɔ̃̀ mɔ yõ Wrome tãn tyɩ́, pépi kó pè tɛ̃ ko
tɔ́wû yɩ̃́ yah pé tùkè-ǹkɛ̃̀nɛ; tɛ́ pé dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
nɩ? Tɛ́ núkúnúkú, pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ pé wɩ̀lkɩ̀nfinnmɔ-
ńsahlɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ sɔkɔ nɩ? Képah náh fɛ̃ n pɩ n pi dɛ́! Ńkɛ̃́,
fɔ́ɔ́ pé dáhnmɔpu-á kɩ pɔ pé fin mɔ pé gblɔ̌y. [38] Képah tɛ̃̀nɛ,
tɛ̃ntɔ̃̀ névye nɔ́pi mɛ pé syɩ kyɩ wɛlɔ nɔ́pi yo yɔ̃̀tãm nɔ́pi
tyɩ́. Pépi-á képah tɛ̃ noh sɛ̃́ nɛ, Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ, Wrome tãn
gbɔ̃̀nmɔ̀nyõbe-á pélɛ, tɩ́kɩ́ pè tɛ̃. [39] Pè pɔ gblɔ̌y yɛ yah kɔ̃
Polepi tyɩ́, tɛ́ pè fin mɔ, tɛ́ mɛ pè ni nɛ pè wil kwil sɔkɔ.
[40] Polepi-á wil wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, pè yuku Lidi tɩ̃̀nnɛ. Pǎh kyɩ
Yesu yõ sɛ̃pú wɛ, pè sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ tɛ́ sɔkɔ.

17

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Tesaloniki kwil

[1] Képah náh, Polepi syɔ̃ Anfipolisi kwil ànɛ̂ Apɔlɔnɩ kwil,
à kyɩ de Tesaloniki kwil sɔkɔ. Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́. [2] Képah sɔkɔ, Pole-á sɔ̃̀ ńkɛ̃̀nɛ kélɛ n pɩ sɔ̃́,
à tɔ̃ kyɩ yɑ̃́hkɩ̀ yãh Nsyifunɔlɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tyi yõ pé
Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À képah tɛ̃ pɩ syɩ sɛ̃́ wɛ̃ tyɩ́ kɛ tɔ̃́nɔ́,
pé mɩ mɩ yòh sõnɔ́lɛ. [3] À sɔ̃̀ mɛ ké yahlɛ n yo pé tyɩ́, à pélɛ
n wɛ̃kɩ nɛ ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò sɔ̃̀ yɩ̃nɛ à pɔ yèvyãhrɩ pɩ ku sɛ̃́,
Liyel mó à yilki mɔ. Yesu nɛ̂ tyɩ́-á mé n yo yé tyɩ́ yɔ̀, ǹmɔ
ye kénɛ pwáhnmɔ-òlɛ.» [4] Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ túkù sah ǹ
tyɩ́ yõ, ànɛ̂ Krɛkɩ névye nɛ́kwɩ̃́nkɩ́lɛ, nónó-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ
Liyel wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ, à tahlɩ syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ náhnáh tyɩ́. Pé pól
mɛ mɔ Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ.

[5] Ǹtɛ Nsyifunɔ yɩ́syɔ́ sɔ̃̀ mɛ Polepi dyɔlɛ n yɔ, tɛ́ sɔkɔ à
kyɩ nɛ́túkúnɩ̀ ǹkɔ̌nkɔ̌nɩ̀ yɩ́syɔ́ tɛ̃ wɑ̃̀l yey sɔkɔ, à pɔ tɔ́wûlɛ n
kurki n mɔ, tɛ́ fɛ̃̀kɩ̀nɔ́lɛ n pɩ kwil sɔkɔ. Képah sɔkɔ, pè kyɩ
kwɔ de Nsyasõ gbô, à Pole ànɛ̂ Silasɩlɛ n yah n kɔ̃ nɛ, pé pè
tɛ̃ pɔ tɔ́wû tyɩ́. [6] Pǎh kyɩ pè yah kwlɔ sɛ̃́, pè Nsyasõ ànɛ̂ Yesu

yõ sɛ̃pú yísyɔ́ tɛ̃ à yuku pélɛ pé kwil yɔ̃̀tãm tyí. Tɛ́ kyɩ tyah
n yo wòhòh nɛ, nónó-á fɛ̃kɩ kèkõyő póllɛ, pépi-á pɔ de ásɔ̂̃
tɔ sɔkɔ yɔ̀. 7 Tɛ́ Nsyasõ mɛ fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè twah ǹ tyí. Ǹtɛ
Wrome kwı̃́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar-á nɛ tyi nónó káh nɛ n pɩ, sépi-á
no nɔ́pi pól mɛ n pɩ. Pǎh mɛ n yo ńtɛ̃nɛ nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ́-á
tɔ̃ mɛ, nɛ̂-á pè n ye Yesulɛ. 8 Képah sɔkɔ, wɛlɔ nɔ́pi nóhnó
tɔ́wû ànɛ̂ kwil yɔ̃̀tãm fɔkɔ fil. 9 Kǎh pɩ sɛ̃, kwil yɔ̃̀tãm mɛ
Nsyasõpi kɔ̃ pè pɔ́ ǹgbɛ̃ yɔ́ kɔ̃, tɛ́ pyě pè fin mɔ.

Pole ànɛ̂ Silasɩ Liyel wɛy yónɔ́lɛ Bere kwil

10 Képah sɔkɔ, lékɑ̂̃h-á fyɔ̀ mɔ, Yesu yõ sɛ̃pú mɛ Pole ànɛ̂
Silasɩ kɔ̃ pè sɔkɔ Bere kwil. Pǎh yı̃ni tɛ̃ nɛ́npɔ́, pè kyɩ
Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 11 Nɛ́npɔ́ tãn sɔ̃̀ nɛ́gblɔ́lɛ
kal Tesaloniki kwil tãnnɛ. Nı̀vı̀nı̀ tir nɛ̂-á sɔ̃̀ Pole n yo Yesu
tyí sɔkɔ, pè mɛ kè fɛ̃ syi pallɛ dékè sɔkɔ. Tɛ́ mɛ Liyel wɛynɛ
n kar, à ké sɔkɔ tyilɛ n sohlɩ n yah sõmɛsɔ̃́ nɛ, pé pĩ gblɔ-à kɩ
nɛ̂ Polepi wɛlɔlɛ. 12 Kǎh pɩ sɛ̃, Nsyifunɔ náhnáh, ànɛ̂ Krɛkɩ
syɔ́ nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́, ànɛ̂ díbí nɛ́kwı̃́nkí pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
13 Ǹtɛ Tesaloniki kwil Nsyifunɔ-á fyɔ̀ noh nɛ, Pole-á mɛ
Liyel wɛynɛ n yo Bere kwil tɔ sɔkɔ, pè tɔ̃ pɔ nɛ́npɔ́ tɔ sɔkɔ,
à pɔ tɔ́wû kurki mɔ, pè kɔ̃ pè fɛ̃kı̀nɔ́ pɩ. 14 Képah sɔkɔ,
Yesu yõ sɛ̃pú núkú Pole tɛkɩ mɔ pnɛ yɔ tı̃̀nnɛ. Tɛ́ Silasɩ ànɛ̂
Timote wɔ mɛ wũ nɛ́npɔ́. 15 Nónó-á kyɩ tɛkɩ mɔ Polelɛ, pè
kyɩ de ǹnɛ, fɔ́ɔ́ Atɛnɩ kwil. Tɛ́ pǎh pé syɩ n pi, Pole mɛ pè tɔ̃
nɛ, pàh kɩ kyɩ, pè kyɩ yo Silasɩ ànɛ̂ Timote tyí, pè pɔ péwɔ
tnɔ̂ súú.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Atɛnɩ kwil

16 Tɛ́ Pole-á sɔ̃̀ mɛ Silasɩ ànɛ̂ Timote syíkíntɛ̃̀nɔ́ sɔkɔ sɛ̃
Atɛnɩ kwil, à fal fal tɑ̃̀n kyɔmɩ wɛ dò kénɛ kwil sɔkɔ. Kǎh
pɩ sɛ̃, ǹ yah kah kwɔ. 17 Képah sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkı̀ yãh
Nsyifunɔlɛ, pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, à tahlɩ nónó tɔ-
á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel wɛ̃kı̀lɛ n kɔ. Tɛ́ sõmɛsɔ̃́, wàh kyɩ
tɔ́wû tùkè-ǹsah, tɛ́ névye nónó wɛ nɛ́npɔ́, ǎ yɑ̃́hkı̀ yãh pé
tɔlɛ. 18 Tɛ́ lékɑ̃́m ǹgbnɔ névye yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ. Pè túkù sɔ̃̀
mɛ Yepikur wɛ̃kı̀ kwɔ́púlɛ, tɛ́ túkù mó mɛ Setoyiki wɛ̃kı̀
kwɔ́púlɛ. Pépi mɛ yékɑ̂̃b mɔ Polelɛ. Pé túkù sɔ̃̀ mɛ yo tũ
nɛ, wɛ̀nkwı̃nki nɛy mɛ̀ tɔ se nɛ sɔ̃́-á nɩ? Túkù mó nɛ, kǎh pɩ
tɛ̃ nɛ fal fal tɑ̃̀n káhkí yísyɔ́ tyí sɔ̃́ à n yo, nónó-á pépi náh
sélɛ n pnɛ. Tɛ́ Nı̀vı̀nı̀ tir ye sɔ̃̀ Pole n yo pé tyí Yesu tyí yõ,
ànɛ̂ lékyî yílkínmɔnɔ tyílɛ. 19 Képah tɛ̃nɛ, pè à tɛ̃ sɔkɔ pé

kwil fɩ́ yɔ́ sɔkɔ pè n ye Arewopasɩlɛ.* Pǎh kyɩ de, pè mɛ à
piki yah nɛ, wǎh pɔ kwɔ́nɔ́ késɑ̃́n nênɛ névyelɛ n kwɔ, à se
kɩ fɛ̃ ké yah yo pé syah nɩ? 20 Ǹkɛ̃́, gbɛ̃̀ndùnì tyi ó-á à n yo pé
n nohnɩ yɔ̀. Képah-á, à sé yah yo n wah pé syah. 21 Ǹtɛ gbɩ
yõ, Atɛnɩ kwil tɑ̃n pól ànɛ̂ nɛ́pân nónó-á sɔ̃̀ mɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ
ké sɔkɔ, pé pól ńkɛ̃́nɛ pé wrɔ́ kan tɔkɔ n pɩ tyísnɔ́ yɑ̃́hnɔ́lɛ,
képah náh pɩ, sé nóhnɔ́lɛ.

22 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn pé nɩyɔ̃́, tɛ́ yo pé tyí nɛ:
«Atɛnɩ tɑ̃n, mé pĩ nɛ ńkɛ̃́, Liyel yáhnkɔ̃pu yèsyìkìnì-á yélɛ.
23 Máh yé kwil kɔ kɔ̃, mé kè kyɔmɩ wɛ, líyelnɔ́ náhnáh mɛ ké
sɔkɔ. Tɛ́ mé tyah yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, kè mɛ wɑ̃́rkínmɔnɔlɛ ké yõ nɛ:
‹Dùkù pĩ́-ńkɛ̃́ líyel tyí ye.› Tɛ́ ǹmɔ nɛ̂-á yé n gbilki ǹ dùkù
pĩ́-ńkɛ̃́nɛ, ǹmɔ tyí ye mé pɔ yónwàh-ǹsah yé tyí. 24 Ǹmɔ
Liyel ye mɔ kèkɔ̃yɔ̃́lɛ, ànɛ̂ ké sɔkɔ yíyìn póllɛ. Ǹmɔ ye tɔ̃
yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh nɛ́tɛ̃̂nɛ. Á náh n tɛ̃ névi gbɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀nmɔnɩ
sɔkɔ. 25 Ǹmɔ ye mɔ minnɛ névi sɔkɔ, ànɛ̂ mìnìnɛ à kɔ̃ à n
mɩ, à tahlɩ yíyìn pól tyí. Képah ye, à náh mɛ névi gbɛ̃̀npɩnɩ
yɔ́ ńtɛ̃nɛ n yah n kɔ̃, ǹ gblɔ̌y yohnɩ n mɔ yĩnnɛ. 26 Yah,
nɛ́núkù ó sɔkɔ ye kèkɔ̃yɔ̃́ yìkìnì pól wil Liyel-á nónó mɔ, tɛ́
pè kɔ̃ pè tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ. Tɛ́ ki ànɛ̂ kɔ̀kì
gbĩ́nɛ pè kɔ̃, tɛ́ tɔ̃ gbàhnì gboke pé tɛ̃̀-ǹtɑ̃̀n tyí. 27 Liyel sépi
pól pɩ nɛ, nɛ́núkù núkú pól fɛ̃ pé yah n kɔ̃. Gbɔ̀kénpɩ, pǎh
kɩ wnɛ yah kɔ̃ pɔ pé wɛ. Ǹtɛ gbɩ yõ, à náh mó tɔ̃ mɛ fíí á
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃nɛ.

28 Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ápilɛ min sɔkɔ, tɛ́ mɛ n werke.
Képah ye tɔ̃ yé yì gbípú yísyɔ́ yo nɛ ńkɛ̃́,
Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ.

29 Ǹtɛ Liyel wɛ̃́npì-á ápilɛ sɛ̃́, á se tɔ̃ yĩnɛ à nɛ n sõ nɛ,
Liyel-á mɛ á kɩ nɛ tɑ̃̀n nɔ́pi sɔ̃́; sépi nónó-á névye sè mɔ
sɑ̃́nnɛ, képah náh pɩ wárn vyɔrɩlɛ, képah náh pɩ dyêhlɛ, à
yĩnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ lékɑ̃́mnɛ? 30 Tɛ́ yé yah, névye-á tyi nónó pɩ
sɔkɔ ǹpĩ̀-ǹkɛ̃̀ sɔkɔ ǹgbòlɛ, Liyel náh tɔ̃ mɛ sépilɛ n mɔ n kɔ̃.
Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ kélɛ n yo no pól tyí tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ nɛ,
pè pé nnɔ vi mɔ. 31 Wáh wɛ à képahlɛ n yo, à mɛ gbìyìkì yɔ́
yah wilki sah, sõ nɛ̂-á tukey kɩ n tuke n pi kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól
yõ, à yĩnɛ gbɩ wɛ̃̌kìlɛ. Á mɛ dɩ̃́ yɔ́ yah wilki sah, nɛ̂-á kɩ pɔ
tukey mɛ̀ tuke n pi, tɛ́ pǎh pɔ tɛ̃̌ ko mɔ, à ǹ lékó yilki mɔ, à
kélɛ á wɛ̃kɩ nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ tɛ̃.»

* **17:19** 17.19 - Arewopasɩlɛ, kènpĩn yɔ́ ye sɔ̃̀ kélɛ, nɛ̂ yõ-á sɔ̃̀ nɛ́-ǹgbnɔ wɛ̃nɛ n wɛ n pɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah.

32 Képah tɛ̃nɛ, pǎh fyɔ̀ lékó yílkínmɔnɔ tyí noh, pé túkù
tyah kɔ̋lɛ Polelɛ n ko. Túkù mó mɛ n yo ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, sõ
yɔ́lɛ, à tõ pɔ ǹ syɩ ǹ wɛy mɛ̀ yõ pé tyí. 33 Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole
mɛ yal pé tnɔ̂. 34 Ǹtɛ ǹ wɛy nóhpú túkù kyɩ kwrɔ mɔ ǹnɛ,
à pɩ Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Nɛ́-ǹgbnɔ nónó-á ńkɛ̃́nɛ wɛ̃nɛ n tuke
n mɔ, ǹ tyi yahlɛ n wah, pépi nɛy yɔ́ tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ pè n ye
Denisilɛ, ànɛ̂ sê yɔ́ tɔlɛ pè n ye Damarisilɛ, à tahlɩ nósyɔ́ tyí.

18

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Korɛ̃nti kwil

1 Képah náh, Pole yal Atɛnɩ kwil, à yuku Korɛ̃nti kwil.
2 Légbɩ̃́ pɔ yĩnɛ Wrome kwíltãm yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Klode mɛ Nsyifunɔ
pól yal Wrome kwil. Kǎh pɩ sɛ̃́, Nsyifu dɩ̃́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́
pè n ye Akilasɩlɛ. À dubi Põte kwil. Ǹmɔ ànɛ̂ ǹ kyɩ Prisili mɛ
yal Wrome kwil, Yitalɩ sétáh yõ, à sɔkɔ Korɛ̃nti kwil. Pole
mɛ kyɩ yĩnɛ pé pɔ́ntwahnɔ késɑ̃́nnɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ kwrɔ mɔ pé
sɔkɔ. 3 Tɛ́ pé pól sɔ̏ mɛ tɔ̏ núkúlɛ n pɩ, nɛ̂-á pɩ yèpye flɔ
kóhnɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ tɛ̃ pé tyí pè tɔ̏lɛ n pɩ wɛ̃ tyí.
4 Tɛ́ mɩ mɩ yòh sõnɔ́ póllɛ, Pole sɔ̏ mɛ yɑ̃́hkɩ̀lɛ n yãh n pɔ
Nsyifunɔlɛ pé Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, mɛ n yah n kõ nɛ pé
pépi ànɛ̂ Krɛkɩ névye sõnɔ vi mɔ.
5 Képah sɔkɔ, Silasɩ ànɛ̂ Timote wil Masedonɩ gbɛ̃̆nyah à
pɔ. Pǎh fyɔ̀ pɔ de, Pole náh tõ mɛ tɔ̏ yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ nɛ́ Liyel
wɛy yónkɔ̃nɔ ó náh. À sɔ̏ mɛ ké yahlɛ n yo Nsyifunɔ tyí nɛ,
Yesu-á Liyel yah tɔkɔ pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. 6 Ǹtɛ Nsyifunɔ mɛ
kè yahle ǹ tyí, tɛ́ ǹnɛ n gbyɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, à ǹ wil flɔ kwer,
tɛ́ yo pé tyí nɛ, pé mɔ́npunɔ kémû-á kɩ pɩ pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyílɛ,
péwɔ vyãh náh mɛ ké sɔkɔ. À tɔkɔ núkúnúkú tyí, páh kɩ
pé yah mɔ névye tɩ̏nnɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 7 Képah
sɔkɔ, tɛ́ yal nɛ́npɔ́ à sɔkɔ dɩ̃́ yɔ́ tɩ̏nnɛ, nɛ̂-á pè n ye Tityusi-
Nsyusitusilɛ. Nsyifunɔ Liyel yõ sɛ̃́-ò ye sɔ̏ ǹnɛ. Ǹ gbô sɔ̏
mɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ gbɔ̀pɔ sɔkɔ. 8 Ǹtɛ Liyel ní-
ńsah wɔ̀kɔ̀ yɔ̏tɛ̃ dɩ̃́ Krisipusi ànɛ̂ ǹ no pól sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yõ. Korɛ̃nti kwil tãn nónó tɔ-á sɔ̏ mɛ Pole wɛynɛ n nohnɩ,
pé náhnáh sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, tɛ́ wèlnwɩ̏lkɩ̏nɔ́ wɛ ni sɔkɔ.
9-10 Képah tɛ̃nɛ, sõ yɔ́ lékɑ̂́hnɛ, Pole wɛ̃́kínɔ́ yɔ́ wɛ, nɛ̂ sɔkɔ-
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo ǹ tyí nɛ: «Névye náhnáh kɩ n pɩ n pi ńmɔ tyílɛ
kwil mɛ̀ sɔkɔ. Képah ye, káh á vyãh vike n sah, yõ n sɔkɔ
nɛ n wɛkɩ, káh tíkí pɩ. Ńmɔ mɛ álɛ, nɛy náh fɛ̃ ǹ tɛ̃ n tir n pi
póllɛ.» 11 Képah tɛ̃nɛ, Pole tɛ̃, à yi núkú ànɛ̂ ńwɔ̃́ló kénúkò
pɩ Korɛ̃nti kwil, à nolɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ.

12 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ pɔ yuku wɛ̃ tyí mɔ, à tyah Polelɛ
n fwo. Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, Kalyõ ye lésõ Akayi gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-òlɛ.
Pè mɛ Pole tɛ̃ kyɩ ǹ tyí tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, 13 tɛ́ nɛ ɗɩ̃́ mɛ̀-á
mɛ névye yõlɛ n yɩkɩ, à pélɛ n mɔ Liyel nínɔ́ gbɛ̃̆ntɛ̃̆náh yɔ́
sɔkɔ, nɛ̂ náh mɛ núkúlɛ pépi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ. 14 Képah sɔkɔ,
Pole-á mɛ nɛ pé wɛy tɔkɔ, Kalyõ mɛ yo Nsyifunɔ tyí nɛ, kàh
sɔ̃̏ mɛ pɩ tyíkɛ̃̆kɩ̀, képah náh pɩ, tyípékè ǹgbɛ̃ yɔ́lɛ ɗɩ̃́ mɛ̀ pɩ,
páh náhkɩ tɛ̃ noh pé tyí pallɛ. 15 Ǹtɛ păh se mɛ yékɑ̃̂blɛ n pɩ
wɛlɔ, ànɛ̂ yni, ànɛ̂ pé yɛ̃̆ngbɛ̃̆ tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ yõ tɛ́; képah-á mɛ
pépilɛ n yah kɛ̀. Péwɔ náh fɛ̃ sɛ̃̆nkõ tukey tuke n pi lɔ́! 16 Tɛ́
mɛ pè yal tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. 17 Képah sɔkɔ, Sositɛnɩ nɛ̂-á
sɔ̃̏ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ yah yètɛ̃̆nɛ, pé pól tuke ǹmɔ
yõ, à ǹnɛ n ko tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ. Ǹtɛ Kalyõ náh dahbɩ
wilki pé tyí ké sɔkɔ.

Pole syínyukunɔlɛ Antyɔsyɩ kwil, Siri gbɛ̃̆nyah sɔkɔ

18 Képah sɔkɔ, Pole tõ wũ à sèpɩ̃̏n náhnáh pɩ Korɛ̃nti kwil.
Képah náh, à wɛ̃̆kɩ̀ ni Yesu yõ sɛ̃́pú tyí nɛ́npɔ́ nɛ, páh kɩ pé
syɩ yuku Siri gbɛ̃̆nyah sɔkɔ ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩlɛ. Tɛ́ à
lésõ mɛ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, wăh pópó n sɔkɔ,
à kyɩ Sãnkrɩ kwil, à kyɩ ǹ yõ kye vyãh tɔ́kɔ́nɔ́ mɛ̀ yɩ̃nnɛ.*
19 Képah náh, ǹmɔ, ànɛ̂ Prisili, ànɛ̂ Akilasɩ kyɩ de krótókè
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à yal nɛ́npɔ́ à kyɩ de Yefɛsɩ kwil. Pole mɛ ǹ
kɔ́mû sah nɛ́npɔ́, tɛ́ mɛ sɔkɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀
sɔkɔ, à kyɩ yɑ̃́hkɩ̀ yãh pélɛ. 20 Képah sɔkɔ, pè kè yah kõ ǹ
tyí nɛ ńkɛ̃́, à tõ sèpɩ̃̏n yísyɔ́ pɩ pépilɛ nɛ́npɔ́. Ǹtɛ Pole náh
fɛ̃ syi. 21 Tɛ́ mɛ wɛ̃̆kɩ̀ ni pé tyí, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, Liyel-à kɩ fɛ̃ syi,
sõ yɔ́lɛ, páh kɩ tõ pé syɩ pɔ yah pé tyí. Tɛ́ de krótókè ǹgbɛ̃
sɔkɔ Yefɛsɩ kwil, à sɔkɔ.
22 Wăh kyɩ tiki Sesarɩ kwil, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil,
à kyɩ wɛkɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̏nkɩ̏ tyí. Wăh wil nɛ́npɔ́, à ǹ syɩ
tiki yuku Antyɔsyɩ kwil, 23 à kyɩ tɛ̃ yah nɛ́npɔ́. Képah náh,
à tõ yal à kyɩ Kalasi gbɛ̃̆nyah kwlo kɔ kõ ànɛ̂ Frisyi gbɛ̃̆nyah
kwlolɛ, à nɩ̀sãh mɔ kõ Yesu tɔ̃̏ sɑ̃́hpú sɔkɔ.

Apɔlɔsɩlɛ Yefɛsɩ ànɛ̂ Korɛ̃nti kwil

24 Légbɩ̃́nɛ, Nsyifu ɗɩ̃́ yɔ́ pɔ Yefɛsɩ kwil. Ǹ yɩ̃n ye sɔ̃̏
Apɔlɔsɩlɛ, à dubi Alɛkisãdri kwil. À sɔ̃̏ wɛy tyí yah wɛ yɩ̃̋,
tɛ́ à mó tõ Liyel wɛy sɛ́bɛ́ynɔ́ tyi pɩ̃ yɩ̃̋. 25 À lésõ kwɔ́nɔ́ wɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̆kɩ̀ tyí yõ, tɛ́ mɛ Yesu tyílɛ n yo, à kwɔ́nɔ́lɛ

---

* **18:18** 18.18 - Nsyifu nɛy-à sɔ̃̏ ǹ vyãh tɔkɔ Liyel tyí, à náh tõ ǹ yõlɛ n kye, fɔ́ɔ́ n pɔ nɔ ké tyɛ́nɔ́ tyí. Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 6.1-21.

n pɩ ké wɛ̃kì yõ, dékè sɔkɔ ǹ nɩ póllɛ. Ǹtɛ Nsyɔ̃ ni sɔkɔ
wèlnwìlkìnó ó ye sɔ̏ à n pnɛ. 26 Tɛ́ sõ yɔ́lɛ, wǎh tyah n
wɛkɩ nìsãhlɛ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ sɛ̃́, Prisili
ànɛ̂ Akilasɩ mɛ ǹ wɛy noh pɔ tyɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ à ye yah
kyɩ Yesu wɛ̃kì tyi yo wah yɩ̃́ à syah, wǎh sɔ̏ mɛ nónó yɩ̃́tũri
sɔkɔ. 27 Képah náh, Akayi gbɛ̃̀nyah sɔ́kɔ́nɔ́ sõnɔ de Apɔlɔsɩ
sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á sɔ̏ mɛ nɛ́npɔ́, pépi mɛ ké sɔ̋ré
gbah mɔ ǹ sɔkɔ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yõ sɛ̃pú tyí
Akayi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ nɛ, Apɔlɔsɩ-à kɩ yĩni tɛ̃ pé tyí, pè à tɛ̃
plɛ. Wǎh kyɩ yĩni tɛ̃, Liyel gbɔ̏ yõ, ǹ kyɩ́nɔ́ sɔ̏ pɩ yɩ̃́ yõre
ǹgbɛ̃nɛ Yesu yõ sɛ̃pú tyí Akayi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. 28 À sɔ̏ mɛ
Liyel wɛynɛ n kar, à kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, Yesu-á Liyel yah tɔkɔ
pɩ pwáhnmɔ-òlɛ. Tɔ́wû pól yɩ̃́ yah, ǹ wɛy sɔ̏ mɛ gbɩlɛ kal
Nsyifunɔ tyílɛ.

19

Pole yɩ̃́nîntɛ̃nɔlɛ Yefɛsɩ kwil

1 Gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̏ Apɔlɔsɩ mɛ Korɛ̃nti kwil, Pole sɔ̏ mɛ Asi
gbɛ̃̀nyah tlɛy tɛ̏ntɛ̏n kɔ kah, à kyɩ de Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. À
kyɩ Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú yísyɔ́ wɛ nɛ́npɔ́, 2 tɛ́ pè piki yah nɛ ńkɛ̃́,
pǎh sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, pè se Liyel Mirki wɛ nɩ?
Pè mɛ yo ǹ tyí nɛ, pé náh Liyel Mirki yɔ́ ńtɛ̃ tyí yónɔ́ noh
yah póllɛ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ pè piki yah nɛ, ǹtɛ ni sɔkɔ
wèlnwìlkìnó dùkù nɛ̂ se pè wɛ nɩ? Pè mɛ à syah nɛ, Nsyɔ̃
tyí-á. 4 Képah sɔkɔ, Pole tɔ̃ ǹ syɩ yo pé tyí nɛ, névye nónó-á
fɛ̃ syi pé nnɔ vi mɔ, pépi-á sɔ̏ Nsyɔ̃ n wel n wilki ni sɔkɔ. Ǹtɛ
wǎh sɔ̏ mɛ n yo névye tyí nɛ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi péwɔ náhlɛ,
pè sɛ̃ ǹmɔ yõ; ǹmɔ nɛ̂-á Yesulɛ. 5 No-á wɛlɔ nɔ́pi noh sɛ̃́, pè
mɛ wèlnwìlkìnó wɛ ni sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ. 6 Pole mɛ
ǹ gbɛ̏n sah pé yõ tɛ́ nírí pɩ pé tyí, Liyel Mirki mɛ tiki pé yõ.
Képah tɛ̃̀nɛ, pè tyah wɛ́nkáhkɩ́nɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè
sãh,* tɛ́ mɛ Liyel tɛ̃ntõnènɛ n wɛ n syi n yo névye tyí. 7 Pé
pól sɔ̏ mɛ nɛ́pɩ̂ gbɔ̃nimí kénkɔ̃lɛ.

8 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̏ mɛ n de n pɔ Nsyifunɔ Liyel ní-ńsah
wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. À sɔ̏ mɛ n yãh n pɔ névyelɛ nìsãh sɔkɔ Liyel
tɔ̃́rí tyí yõ, pópó ńwɔ̃̀ló tɔ̃́nɔ́. À sɔ̏ mɛ ǹ tah sah nɛ, pé pé
wɛy nóhpú sõnɔ vi mɔ. 9 Ǹtɛ túkù sɔ̏ mɛ pɔ nikisekɔ́kɔ́lɛ
n pɩ, à yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ké yõ, tɛ́ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyílɛ n yo n
ko tɔ́wû yɩ̃́ yah. Kǎh pɩ sɛ̃́, Pole mɛ pè sah, tɛ́ Yesu tɔ̏ sɛ̃́hpú

---

* **19:6** 19.6 - Yah n tɛ 2.4.

tɛ̃ sɔkɔ pé yahlɛ, à kyɩ yấhkɩ̀lɛ n yãh pélɛ sõmɛsố kǎrn pí-
ńsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, nɛ̂-á Tiranusi tyílɛ. 10 À képah tɛ̃ pɩ sɛ̃ ye
nínɔ́, fɔ́ɔ́ Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ mɛ Asi
gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, pé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy wɛ noh.

Seva dĩ́npȉ tyîpínìnɛ

11 Liyel sȍ mɛ Pole tɔkɔ à gbȉl tyísnɔ́lɛ n pɩ, 12 fɔ́ɔ́ névye
pɔ tyah Pole flɔ ànɛ̂ ǹ myèhtùkènènɛ n tɔkɔ n tũ n pɔ pé
yámpú tyí, pè kõ pè n dɛ; ànɛ̂ sétȁn-à mɛ nónó sɔkɔ, sè n
wil pé sɔkɔ.
13 Tɛ́ Nsyifunɔ yísyɔ́ sȍ mɛ nónó tȍ-á sȍ sétȁn
yĩ́nínwȉlkȉnkɔ̃nɔlɛ névye sɔkɔ. Pépi tɔ mɛ kè yah tɔkɔ nɛ,
pé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn tɔkɔ kélɛ n pɩ. Pè sȍ mɛ n yo sétȁn
tyí nɛ, Yesu nɛ̂ tyí-á Pole n nɛ n yo, ǹmɔ yĩn yõ, ńkɛ̃́ sè
wil. 14 Nsyifunɔ sɔkɔ, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ nɛ̂-á pè n ye
Sevalɛ, ǹmɔ dĩ́npȉ nɛ́pȋ̂ kwǎrnimi ye sȍ n pɩ képahlɛ. 15 Ǹtɛ
pǎh képah yo sɛ̃́, sétõ pè syah nɛ, páh Yesulɛ n pnɛ, tɛ́ tõ
pĩ névi dùkù nɛ̂-á Polelɛ. Ǹtɛ pépi-á dò, nónó se pépilɛ nɩ?
16 Képah tɛ̃̆nɛ, sétõ-á sȍ dĩ́ nɛ̂ sɔkɔ, à yuku mɩ pé sɔkɔ, tɛ́
tɛ̃ wɛ pé tyí képékèyɔ̂. À pè pɩ yɔ, fɔ́ɔ́ pè to wil wɔ̀kɔ̀ mè
sɔkɔ à sɔkɔ wil tȉtílɛ. 17 Képah sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó pól-á sȍ
mɛ Yefɛsɩ kwil, à tahlɩ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pǎh yĩ mè
noh, kè pɩ tíkílɛ pé pól tyí. Pè mɛ tyah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ
n gbilki. 18 Tɛ́ nónó-á sȍ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pé náhnáh pé
tyítúkúnȉ pínɔ́lɛ n yo n dal n mɔ n pɔ tɔ́wû yĩ́ yah. 19 Képah
sɔkɔ, nónó-á sȍ mɛ snɛ̀ynɛ n pɩ, pé náhnáh mɛ pé snɛ̀y pɩ
pɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔkɔ pɔ tuke mɔ, à sukɛ no pól yĩ́ yah. Pǎh sɛ́bɛ́y
nɔ́pi drɔ kõ yah, sè pɩ pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́lɛ.† 20 Sɛ̃́
ye sȍ Liyel wɛy mɛ tǎhkɩ̀lɛ n wɛ, à n tõ n mɔ n yuku yahlɛ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbȍ yõ.

Fɛ̃̆kìnɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á pɩ Yefɛsɩ kwil

21 Tyi nɔ́pi pínsɔkɔntɛnɔ náh, Pole kè yah tɔkɔ nɛ, páh kɩ
kyɩ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah ànɛ̂ Akayi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ, tɛ́ kɩ pyě
yuku Yerusalɛmɩ kwil. À sȍ mɛ kélɛ n yo tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, páh kɩ
yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, páh yĩnɛ pé kyɩ Wrome kwil tɔ sɔkɔ. 22 Kǎh
pɩ sɛ̃́, à mɛ Timote ànɛ̂ Yerasɩtɩ tɛkɩ mɔ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah
sɔkɔ, pépi nónó-á sȍ ǹ yòhnìnmɔpulɛ. Tɛ́ ǹmɔ wɔ wũ à
sèpȉn yísyɔ́ pɩ Asi gbɛ̃̆nyah sɔkɔ.

---

† **19:19** 19.19 - Légbĩ́nɛ, pɔ́ plɔ́ kèyõ túkúrí pɔ́ kwlɔ́ (50 000) kɩ sȍ fɛ̃ nɛ́pȋ̂ gbɔ̃nkenúkò kénkɔ̃ tȍ pínɔ́ pɔ́ dyah ye gbãm sɔkɔ.

23 Légbɩ̃́nɛ, fɛ̃kìnó ǹgbɛ̃ yó pɩ Yefɛsɩ kwil, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì tyí
sɔkɔ. 24 Sɑ̃́n ywó-ò kètɔ̃ndɩ̃́ yó lésõ mɛ pè n ye Demetriyusilɛ.
Kénɛ dɩ̃́ ńkɛ̃́nɛ tɑ̃̀n vì yɑ̃́ryɑ̃́r yísyɔ́lɛ nɛ n ywɔ wárn vyɔrɩ
pérpérlɛ. Yefɛsɩ tɑ̃n tɔ̃̀ yṹkì nɛ̂-á pè n ye Artemisilɛ, képah
wɔ̀kɔ̀ kètɔ̀nó ye ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n ywɔ. Tɛ́ ǹ tɔ̃̀npɩbɩ sɔ̃̀ mɛ
pɔ́lɛ n wɛ yɩ̃́ ǹ tyí, tɔ̃̀ mɛ̀ pínó sɔkɔ. 25 Sõ yɔ́lɛ, à ǹ tɔ̃̀npɩbɩ
pól ye tuke, à tahlɩ ǹ tɔ̃̀ dùkù pípú pól tyí. Képah tɛ̃nɛ, tɛ́
yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, pé kódíbí, pé pól-á kè pĩ yɩ̃́ nɛ páh mɛ
yõrelɛ n wɛ n yɩ̃́ pé tɔ̃̀ mɛ̀ pínó sɔkɔ. 26 Ǹtɛ dɩ̃́ nɛ̂-á pè n ye
Polelɛ, wǎh mɛ pɔ tir nɛ̂nɛ n pɩ, pǎh se mɛ kélɛ n nohnɩ, tɛ́
mɛ kélɛ n yah tɛ́. Kénɛ Pole-á mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ ńkɛ̃́, fal
fal tɑ̃̀nnɛ, névye gbɛ̃̆npɩnɔ yî-á sélɛ, yõ náh mɛ sé tyí. Kénɛ
wɛy mɛ̀ ńtɛ̃-á mɛ névye náhnáh yõ yɩkɩ Yefɛsɩ kwil. Tɛ́ kè
náh se tɔ̃ mɛ yĩn képah ó tyí, ńkɛ̃́ kǎh mɛ Asi gbɛ̃̆nyah kwlo
kan pól névye yõlɛ n yɩkɩ. 27 Kàh yɔ̃ sɔkɔ sɛ̃́, yĩ mɛ̀-á kɩ n
syah pépi pɩ pɩ tɔ̃̀lɛ n yɩkɩ dɛ́! Kè náh se tɔ̃ n yĩn n pi képah
ó tyí, pé fal fal tɔ̃̀ yṹkì Artemisi wɔ̀kɔ̀ náh tɔ̃ n mɔ n kõ n pi
póllɛ. Gbílkínó nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n sah tɔ̃̀ mɛ̀ yõ, kǎh kɩ yĩn mɔ.
Tɛ́ képah-á mó tɔ̃ Asi gbɛ̃̆nyah névye pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ névye
pól mɛ n gbilki.

28 Demetriyusi-á fyɔ̀ kénɛ wɛlɔ yo névye noh sɛ̃́, pé fɔkɔ
kah vyɑ̃h. Pè mɛ tyah yo tũ wòhòh nɛ ńkɛ̃́, pépi Yefɛsɩ tɑ̃n
Artemisi tɛ̃ wɔ kénkɔ̃ náh mɛ. 29 Píntũnɔ mɛ̀ yɩ̃́npɔ̃́ kwil
pól tɔ̃. Tɛ́ Masedonɩ gbɛ̃̆nyah tɑ̃n nɛ́pɩ̃̂ nímí yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ yuku
Polelɛ ǹ kɔ́lɔ́ sɔkɔ Yefɛsɩ kwil. Pé sɔkɔ núkú yĩn ye Kayusilɛ,
ní-ò yĩn mɛ Arisitarkɩlɛ. Képah tɛ̃nɛ, no núkú wɛ̃ tyí mɔ, à to
tuke nɛ́pɩ̃̂ nímí nɔ́pi yõ, à pè tɛ̃ yɔrɩ sɔkɔ pé tɔ́wû tùkè-ǹsah
sɔkɔ. 30 Képah sɔkɔ, Pole sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé kyɩ pé yõ wilki
mɔ tɔ́wû tyí. Ǹtɛ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú mɛ kè yahle ǹ tyí. 31 Asi
gbɛ̃̆nyah nɛ́-ǹgbnɔ yísyɔ́ tɔ sɔ̃̀ mɛ, nónó-á sɔ̃̀ Pole kódíbílɛ.
Pépi tɔ mɛ tɛ̃ntɔ̃̀ mɔ ǹ tyí, à à vi mɔ nɛ, à káh n kyɩ tɔ́wû
tùkè-ǹsah mɛ̀ sɔkɔ.

32 Tɛ́ légbɩ̃́nɛ, tɔ́wû mɛ̀ névye pól sɔ̃̀ mɛ wɛkɩ fɛ̃kɩ tũ
wòhòh, tɛ́ pé pól tyíyónɔ́nɔ mó tɔ̃ mɛ sé tyí tyílɛ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, kè pɩ fɛ̃kìnɔ́lɛ. Névye kan ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ pé pɔ́nɔ́ yõ pĩ.
33 Nsyifu dɩ̃́ yó tɔ sɔ̃̀ mɛ pè n ye Alɛkisɑ̃drelɛ. Pé no Nsyifunɔ
mɛ ǹmɔ kurki mɔ kyɩ sah tɔ́wû yah tɩ̃̀nnɛ nɛ, à yo ké sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, Alɛkisɑ̃dre mɛ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ tɔ́wû tyí. À sɔ̃̀ mɛ
ké tyí nɛ, pé pé no Nsyifunɔ vyɑ̃h syi. 34 Ǹtɛ tɔ́wû-á fyɔ̀ pɔ
n pĩ ké sɔkɔ nɛ Nsyifu nɛy-á ǹnɛ, pé pól núkú tɔ̃ tyah yo

mɔ tũ wɛ̃ yõ wòhòh nɛ ńkɛ̃, pépi Yefɛsɩ tãn Artemisi tɛ̃ wɔ
kénkɔ̃ náh mɛ! Pè képah tɛ̃ yo tũ sɛ̃, pópó kè syi pɔ n nɔ
lɛ́rɩ́nɔ́ nɩ́nɔ́ kénkɔ̃ tyɩ́.
35 Ǹtɛ ké tyɛ́-ńsah, kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkɩ́-ò dɩ̃́‡ pɔ tɛ̃ wɛ pè yĩn
mɔ. Képah sɔkɔ, tɛ́ mɛ nɛ ńkɛ̃, Yefɛsɩ tãn, névye pól-á pĩ nɛ,
Yefɛsɩ kwil-á n syɩkɩ pépi fal fal tɔ̃̀ ǹgbɛ̃ Artemisi wɔ̀kɔ̀lɛ,
ànɛ̂ ké tàhsè nɛ̂-á wil yɩ̃̂nyɔ̃ à pɔ syɩkɩ. 36 Ké kɔ̃lì-ò náh mɛ
póllɛ. Képah-á, pè pé nnɔ vɩ. Pè káh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ sɔ̃̀nyah-
ńkɛ̃́nɛ. 37 Díbí nónó-á pè tɛ̃ pɔ ásɔ̃̂, pè náh tir yɔ́ pɩ de pépi
tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ tyɩ́, pè náh se mó tɔ̃ yo de pé fal fal tɔ̃̀ yṹkì mɛ̀ tyɩ́.
38 Ǹtɛ kàh kɩ mɛ pɩ ǹnî mɛ pɩ de Demetriyusi ànɛ̂ ǹ tɔ̃̀ pɩ́mû
tyɩ́, tukey tùkènɔ́ yòhnì-á mɛ, tukey tùkèpu mó tɔ̃ mɛ. Pè
kyɩ n tɔkɔ tɛ̃ kɔ̃ pépi tyɩ́ kɛ̀. 39 Tɛ́ tyi yísyɔ́ tɔ-à kɩ se tɔ̃ mɛ
pé tyɩ́ wah wah tɛ̃̀nɛ, pǎh kɩ fɛ̃ pɔ sé yah yo kwil névye tuke
mɔ sõlɛ. 40 Páh yékɑ̃̂b nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, tir yɔ́ ńtɛ̃ se mɛ
pé tyɩ́, pé kɩ fɛ̃ wɛ yo yékɑ̃̂b mɛ̀ yõlɛ nɩ? Képah-á, páh kɩ n
to n kɔ̃ yɔ̀, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ dɛ́!§ 41 Wɛlɔ
nɔ́pi yóntɛnɔ náh, à névye kɔ̃ pè karkɩ.

20

Pole yúkúnɔ́lɛ Masedonɩ ànɛ̂ Krɛsɩ gbɛ̃̀nyah sɔkɔ

1 Tɛ́ fɛ̃kìnɔ́ mɛ̀-á pɔ yĩn mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Pole mɛ Yesu tɔ̃̀
sɑ̃́hpú ye tuke, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ, tɛ́ wɛ̃̀kì ni pé tyɩ́, à sɔkɔ
Masedonɩ gbɛ̃̀nyah sɔkɔ. 2 À kénɛ gbɛ̃̀nyah pól kɔ kɔ̃, à sɔ̃́ré
yah mɔ kɔ̃ náhnáh Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ. Wǎh yal nɛ́npɔ́, à
sɔkɔ Krɛsɩ gbɛ̃̀nyah,* 3 à kyɩ ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Képah
náh, wǎh pɔ ǹ vi nɛ, pé de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pé yal n yuku
Siri gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, à kè wɛ noh nɛ, Nsyifunɔ-á mɛ ǹnɛ n
plɔ pèkè yɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à kè yah tɔkɔ nɛ páh kɩ pé syɩ syɔ̃
Masedonɩ gbɛ̃̀nyahlɛ. 4 Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ Pole wɛ̃̀kì kɔ́mûnɛ, pépi
wɛ yɔ̀: Sopatɛrɩ nɛ̂-á n wil Bere kwil, tɛ́ ǹ sú yĩn mɛ Pirusilɛ,
ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ, à tahlɩ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Sekũdusi tyɩ́, pépi nónó-á
n wil Tesaloniki kwil, ànɛ̂ Kayusilɛ, nɛ̂-á n wil Dɛrɩbɩ kwil,
ànɛ̂ Tisyikilɛ, ànɛ̂ Torofiminɛ, pépi nónó-á n wil Asi gbɛ̃̀nyah
sɔkɔ, à tahlɩ Timote tyɩ́. 5 Pépi mɛ sɔkɔ ápi yahlɛ, à kyɩ álɛ n
syɩkɩ Turasɩ kwil. 6 Búrn sɛ̃-ǹkɛ̃ syáh syáhnsɔkɔntɛnɔ náh,
ápi wɔ mó kyɩ de krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ Filipi kwil, à pé nyáh

‡ **19:35** 19.35 - Kwil sɛ́bɛ́y wɑ̃́rkɩ́-ò dɩ̃́ nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, nɛ́-ǹgbɛ̃ ye sɔ̃̀ ǹnɛ kwil mɛ̀ sɔkɔ. § **19:40** 19.40 - Yɔ̃̀tãm nónó-á Wrome tãnnɛ, pépi tyɩ́ ye pè n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ nɛ, páh kɩ n to n kɔ̃, pǎh kɩ pɔ n syah n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃. * **20:2** 20.2 - Krɛsɩ nɛ̂ tyɩ́-á n yo yɔ̀, ké yĩn ye tɔ̃ Akayilɛ. Yah n tɛ 19.21.

sõ. Á sèpȉn kwâl pɩ tɛ́ pyě de á no tnɔ̂ Turasɩ kwil. Képah
tɛ̃̀nɛ, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpȉn kwǎrninɔ pɩ.

Pole-á Yetiki lékó yilki mɔ sɔ̃́ Liyel gbȍ yõ, Turasɩ kwil

7 Yòh wrɔ́ gbȉyȉkȉ gben sõlɛ,† á lésõ mɛ tuke mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõke yõ yĩnnɛ, tɛ́ Pole mɛ yɑ̃́hkìlɛ n yɑ̃h tɔ́wûlɛ. Ȁ kɩ sȍ n yal
n pi ɗĩndallɛ Turasɩ kwil. Kǎh pɩ sɛ̃́, à Liyel wɛy yo mo pé
tyí, pópó à pɔ nɔ tyah tɔ́nɔ́ tyí. 8 Tɛ́ á pól sȍ mɛ tùkènmɔnɔlɛ
gbɛ̃́ntȋn yõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò sɔkɔ, tɛ́ fɔ̀tnɔ̀nɔ́ mɛ tȗnsàhnɔ́lɛ pípí ké
sɔkɔ. 9 Kètɛ̃̀npȉkȉ yɔ́ tɔ sȍ mɛ álɛ pè n ye Yetikilɛ. Ǹmɔ sȍ
mɛ kɔ̃ tɛ̃ fnɛ̀tír vyɑ̃h yõ. Dǒ, dɔy pɔ mɩ ǹ sɔkɔ. Ǹtɛ Pole
Liyel wɛy yõ-á sȍ mɛ ko sɛ̃́, à pɔ dɔ, tɛ́ tɛ̃ syi yȋnyõ wɔ̀kɔ̀ tɔ̃́-ò
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩkɩ sétáh. Pǎh pópó pɔ nɛ pé à yilki sah, pè
à wɛ kúnɔ́lɛ. 10 Képah tɛ̃̀nɛ, Pole tɔ tiki pɔ, tɛ́ kɔ à yɔ̃ ǹ gbȁn
sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah tyɛ; à mɛ
min sɔkɔ.» 11 Képah náh, à ǹ syɩ dɔkɔ yuku ńtõ, pè kyɩ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yõke yõ wɛ̃ tyí, tɛ́ tõ yɔ̃ sɔkɔ Liyel wɛy yónɔ́lɛ, pópó à
pɔ nɔ tyah dal gbĩ́ tyí, tɛ́ à pyě sɔkɔ. 12 Képah sɔkɔ, no mɛ
Yetiki tɛ̃ sɔkɔ ǹ vilɛ krémkrém ǹ gbô. Yĩ mɛ̀ pɩ yĩ̋ nɩ dénɔ́
ǹgbɛ̃́nɛ no pól tyí.

Pole wȉlnɔ́lɛ Turasɩ kwil, à yuku Milɛti kwil sɔkɔ

13 Pole sȍ kè yah tɔkɔ, à sɔkɔ Asɔsɩ kwil sɔkɔ, gbáhkì yõ.
Ȁ sȍ nɛ ápi pé yah yohnɩ nɛ́npɔ́, á pé twah. Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi
mɛ de krótókè ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à mɔ ǹ yahlɛ à kyɩ ǹnɛ n syɩkɩ
nɛ́npɔ́, ǹ twah yĩnnɛ. 14 Wǎh pɔ de, á pól de krótókè sɔkɔ, à
yɔ̃ sɔkɔ à kyɩ yĩn Mitilɛnɩ kwil. 15 Képah náh, á tõ yɔ̃ sɔkɔ.
Ké sèpȉn ní-ò sõlɛ, á kyɩ yĩni tɛ̃ gbɛ̃̀nyah yɔ́ yèsreynɛ pè n ye
Kyolɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ, á kyɩ sɔkɔ gbɛ̃̀nyah
yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Samoselɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Ké sèpȉn ńyɑ̃́h-ò
sõlɛ, á pyě yĩni tɛ̃ Milɛti kwil. 16 Tɛ́ Pole sȍ mɛ sàlnɔ́ sɔkɔ
nɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé nɛ mɛ Yerusalɛmɩ kwil Pɑ̃ntekɔtɩ
syáh syah sõlɛ. Képah ye à kɔ̃ à yɔ̃ sɔkɔ, à náh syɔ̃ Yefɛsɩ
kwillɛ. Ȁ sȍ pĩ nɛ páh kɩ de nɛ́npɔ́, pé náh wɛ n wil n pi
súú Asi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ.

Pole-á vȉnmɔnɔ nɛ̂nɛ Yesu yõ sɛ̃́pú yah tɑ̃m kɔ̃ Yefɛsɩ kwil

17 Képah sɔkɔ, Pole tɛ̃ Milɛti kwil, tɛ́ tɛ̃ntȍ mɔ Yefɛsɩ kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú yah tɑ̃m tyí nɛ pè pɔ. 18 Pǎh pɔ yĩni tɛ̃ ǹ tnɔ̂, à
yo pé tyí nɛ: «À tɔkɔ ńmɔ pɔ sõ tyí Asi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, máh

† **20:7** 20.7 - Yòh wrɔ́ gbȉyȉkȉ gben nɛ̂ tyí-á yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, túkù mɛ n sõ nɛ samidi-á, túkù mó mɛ n sõ nɛ dimansyi-á.

mɛ n pɩ sɔ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ yé wrɔ́, yé se kélɛ n pnɛ tɛ́. 19 Mé tɔ̃̀
pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí gblɔ̌y tíkínmɔnɔ kègbɩ sɔkɔ, à yéťi kwɛ. Tɛ́
Nsyifunɔ tɔ mɛ vi ń náh gbáhyɩ̃́ náhnáh sɔkɔ, à yèvyãhrɩ
náhnáhlɛ ń yĩni tɛ̃. 20 Ǹtɛ yé se pĩ nɛ, mé náh tir yɔ́ ńtɛ̃
wɔ̃bɩ yélɛ nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé tyí pɛkɩ n pi tɛ́. Mé sɔ̃̀ mɛ sé póllɛ
n yo yé tyí, tɛ́ mɛ yélɛ n kwɔ tɔ́wû tùkè-ǹtɛ̃̀n sɔkɔ ànɛ̂ yé
gbên tɔ sɔkɔ. 21 Mé kè yo kɔ̃ Nsyifunɔ ànɛ̂ Krɛkɩ névye tɔ
tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ, pè mó sɛ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̃.

22 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel Mirki wɛ ń kyĩ mɔ mé n sɔkɔ
Yerusalɛmɩ kwil yɔ̀. Mé náh pĩ tir nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á kɩ kyɩ ń yĩni
n tɛ̃ n pi nɛ́npɔ́. 23 Máh nɛ̂ tɛ̃ wɔlɛ n pnɛ, mâh de kwil nɛ̂
sɔkɔ, Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ, wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
dénɔ́ ànɛ̂ yèvyãhrɩ-á mɛ ń syɩkɩ tɛ̃. 24 Ǹtɛ sépinɔ́ pól sɔkɔ,
ń gblɔ̌y min tɛ̃ tyí náh mɛ tah ń tyí póllɛ. Mé náh mɛ kélɛ
n mɔ n kɔ̃ kwáhtǎhlɛ. Tir nɛ̂ tyí-á mɛ tah ń tyí, képah ye
pɩ ń tɔ̃̀ píntɛnɔlɛ; tɔ̃̀ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dahbɩ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ nɛ mé
Nìvìnì tirlɛ n yo n kɔ̃ Liyel pèpɔrɩ tyí sɔkɔ.

25 Ǹtɛ núkúnúkú, mé pĩ nɛ máh syɔ̃ yépi nónó pól tyí à
Liyel tɔ̃́rí tyí yo kɔ̃, yé náh tɔ̃ ń wɛ n yah n pi. 26-27 Ǹtɛ mé
náh yé wɔ̃bɩ Liyel dyɔ yɩ̃́ tir yɔ́ ńtɛ̃́nɛ, mé ye sé pól yo sɔkɔ
yé tyí. Képah ye, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí kwɛynɛ nɛ,
yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à kɩ se tɔ̃ mɔ pu, ké kémû náh n pɩ n pi ńmɔ
tyílɛ.

28 Yé yé gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, yè mó Liyel yípɛ̂y‡ tɛ̃́nɔ́ plɛ, Liyel
Mirki-á yé sah sépi nónó yɔ̃ nɛ, yé sélɛ n tɛ̃ plɛ. Sépi ye Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú ťĩnkìlɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ tyílɛ ǹ píďí tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀
yɔ̃.

29 Mé pĩ nɛ, ńmɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, névye yísyɔ́-á kɩ pɔ de
yé wrɔ́ gbɛ̃́nképèl tyí kɔ̃lɛ, kɩ yényêh pɩ yípɛ̂y sɔkɔ. 30 Tɛ́
yépi ńtɛ̃ sɔkɔ, névye túkù kɩ pɔ yuku tyah mìnì wɛlɔlɛ n
yo, kɩ Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yɔ̃ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè kɩ pé sɔ̃̀ tɛ̃. 31 Kǎh pɩ
sɛ̃́, yé yé gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ, yè mó yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ,
máh lésɔ̃ yé kwɔ ye tɔ̃́nɔ́, ké lékɑ̃̂h ké gbĩ̀ntɔ̃, à vĩ̀nmɔnɔlɛ
yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃. Tɛ́ kèyǎhlɛ ń yéťi ńtɛ̃ n kwɛ ké tyí
sɔkɔ.

32 Tɛ́ núkúnúkú, mé yélɛ n dahbɩ Liyel ànɛ̂ ǹ pèpɔrɩ wɛy
gbɔ̃̀ sɔkɔ. Tǎhkì mɛ ǹmɔ sɔkɔ kɩ fɛ̃ yé kɔ̃ yé kɩ yuku yahlɛ
ǹmɔ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́ wǎh ǹ vyãhlɛ yé kɔ̃ ǹ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí
sɔkɔ, yé kɩ kè wɛ wɛ̃ tyí ànɛ̂ nónó pól-á mɛ Liyel tyí yɔ̃ ǹ yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ.

‡ **20:28** 20.28 - Liyel yípɛ̂y nónó tyí-á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú ye pè n ye.

33 Mé náh pɔ́, ànɛ̂ sɛ̃́n, ànɛ̂ flɔ yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 34 Yé
pól pĩ nɛ, máh tɔ̃̀ pı ń gbɛ̃̀nnɛ à yĩn ń gblɔ̌y yɛ̃́nnɔ́lɛ, ànɛ̂ ń
kɔ́mû tɔ yɛ̃́nnɔ́lɛ kɛ̀.

35 Mé kélɛ yé wɛ̃kı tyi pól sɔkɔ nɛ, sɛ̃́-á névi yĩnɛ à tɔ̃̀lɛ n
pı, à kwâhlɛ n wɛ à yãm tãnnɛ n yohnı n mɔ, à mó ǹ dyɔ
sah nɛ n kwnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛy mɛ̀ tyílɛ wǎh nɛ̂ yo nɛ ńkɛ̃́,
sãm-á mɛ kɔ̃́nɔ́ sɔkɔ, à kal wɛ́nsyinɔlɛ.»

36 Pole-á wɛlɔ nɔ́pi yo pɔ tyɛ, à kuku yĩn pélɛ wɛ̃ tyí, pé
pól Liyel ni. 37-38 Tɛ́ Pole sɔ̃̀ yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ pé yèpɔ
wɛ n yah n pi póllɛ. Képah sɔkɔ, pé pól tyah ǹnɛ n pɔrı n
tɛ̃ n pɔ à n wɛkı ǹ tyí, tɛ́ n gbo yèkwɔrı tɛ̃ tyí. Képah náh,
pè kyı à tɛkı mɔ, fɔ́ɔ́ krótókè tɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ.

21

Pole dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ Yerusalɛmı kwil

1 Képah sɔkɔ, áyáh pɔ wɛ yal pé tyí, á de krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́ sɔkɔ, à yɔ̃ sɔkɔ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Koselɛ, pnɛ yɔ
nıyɔ̃́. Á náh kwɔ dah fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Ké dĩndallɛ, á yɔ̃ sɔkɔ
gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Wrodɛsılɛ, pnɛ yɔ nıyɔ̃́. Áyáh wil
nɛ́npɔ́, á yuku Patara kwil sɔkɔ. 2 Á kyı yĩnɛ krótókè ǹgbɛ̃
yɔ́lɛ, kè mɛ n yuku Fenisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Á mɛ de ké sɔkɔ, à
sɔkɔ. 3 Á kyı syɔ̃ yúkɛy gbɛ̃̌nyah yɔ́lɛ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ
yɔ nıyɔ̃́, fɔ́ɔ́ á ké yɔ̃ ńtɛ̃nɛ n yah. Ǹtɛ á mɛ kè mɔ á gbɛ̃̌yı̃̀nɛ̀
sɔ̃̀lɛ, tɛ́ á yah mɔ Siri gbɛ̃̌nyahlɛ, à kyı tiki ké kwil yɔ́ sɔkɔ
pè n ye Tirilɛ. Krótókè mɛ̀ vyɔ́ kı sɔ̃̀ n tiki n mɔ n pi nɛ́npɔ́.
4 Képah sɔkɔ, áyáh kyı Yesu tɔ̃̀ sɛ̃́hpú nónó wɛ nɛ́npɔ́, á
tɛ̃ pélɛ à sèpı̃̀n kwǎrninɔ pı. Tɛ́ kénɛ sèpı̃̀n sɔkɔ, Yesu tɔ̃̀
sɛ̃́hpú kè yo Pole tyí Liyel Mirki gbɔ̃̀ yɔ̃ nɛ, à káh dɔkɔ yuku
Yerusalɛmı kwil.* 5 Ǹtɛ sèpı̃̀n kwǎrninɔ nɔ́pi-á fyɔ̀ sɔkɔ, á tɔ̃
kyı yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ. Áyáh n sɔkɔ, díbí, ànɛ̂ syɔ́, ànɛ̂ wɛ̃́npı̃̀
pól kyı á gbáhkı̀ wilki mɔ kwil náh tı̃̀nnɛ, yɔ́ngbalı sɔkɔ. Á
pól mɛ á gbètukunɔ di nɛ́npɔ́, à Liyel ni pélɛ wɛ̃ tyí. 6 Képah
náh, á wɛkı wɛ̃ tyí, tɛ́ wɛ̃ fin mɔ. Á tɛ́kínmɔpu nɔ́pi mɛ pé
syı sɔkɔ pé tı̃̀nnɛ. Ápi mɛ tɔ̃ de krótókè mɛ̀ sɔkɔ 7 à yal Tiri
kwil sɔkɔ, pópó à kyı de kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Pitolemayisilɛ.
Nɛ́npɔ́ sɔkɔ ye á krótókè sɔkɔ kɔ́lɔ́ yĩn mɔ. Á mɛ wil krótókè
sɔkɔ, à kyı yah wɛkı kɔ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí kwil nıyɔ̃́, tɛ́ gbı̃̀yı̃̀kı̀
núkú pı pélɛ.

* **21:4** 21.4 - Yah n tɛ 20.22-24.

8 Ké ɗĩndallɛ, á pɔ yɔ̃ sɔkɔ á kɔ́lɔ́lɛ, à sɔkɔ Sesarɩ kwil.
Ǻyáh yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́, á kyɩ twah Filipi tyí, nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-
òlɛ. Nɛ́pɩ̂̃ kwărnimi[†] nónó-á lésõ pè yah wilki Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pépi sɔkɔ nɛy
yɔ́ ye sɔ̃̀ ǹnɛ. 9 Tɛ́ syɔ́npɩ̃̀ nɛ́pɩ̂̃ ǹyɛ̂̃h sɔ̃̀ mɛ ǹ tyí, pè náh díbí
tyí pĩ. Kénɛ syɔ́npɩ̃̀ sɔ̃̀ Liyel tɛ̃ntɔ̃nènɛ n syi n yo. 10 Képah
sɔkɔ, á mɛ sèpɩ̃̀n yísyɔ́ pɩ nɛ́npɔ́. Ǻ mɛ nɛ́npɔ́, tɛ́ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyo-ò yɔ́ tɔ wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ á wɛ. Pè ǹnɛ n ye
Akabusilɛ. 11 Wăh pɔ á wɛ, à Pole kɔ̃ tɔkɔ, à ǹ gblɔ̃̆y gbyɛ̂̃h
ànɛ̂ ǹ gbɛ̃̀n pukubi kélɛ, tɛ́ nɛ, Liyel Mirki-á yo nɛ ńkɛ̃, sɔ̃́-á
pé pukubi pé gblɔ̃̆ynɛ, sɛ̃ntɛ̃̆-á Nsyifunɔ kɩ n pukubi n pi kɔ̃
mɛ̀ nɛ́tɛ̃̄nɛ Yerusalɛmɩ kwil, tɛ́ kɩ ǹ gbàh dɛ mɔ névye kɔ̃,
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 12 Képah tɛ̃̄nɛ, áyáh wɛlɔ nɔ́pi noh
sɛ̃, à tahlɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú nónó-á sɔ̃̀ mɛ Sesarɩ kwil, ápi pól
Polelɛ n ni nɛ, à káh dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 13 Ǹtɛ Pole
mɛ yo á tyí nɛ, sɔ̃́ se pɩ, tɛ́ á n gbo, à n yah n kɔ̃ yèkwɔrɩ mɔ́-
ńsahlɛ pé sɔkɔ nɩ? Ńkɛ̃, kàh kɩ sɔ̃́ yɩ̃́n-ńkɛ̃̄nɛ pé púkúbínɔ́ ó
tyí, tɛ́ pé ku ńtɛ̃nɛ Yesu yĩnnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, páh kè fɛ̃ syi.
14 Tɛ́ áyáh ǹ sõnɔ vi mɔ kwlɔ sɛ̃, á yal mɔ ǹ gbáhntɛ̃nɔlɛ, tɛ́
nɛ, Liyel dyɔ dyɔ tɛ̃ ó pɩ!

15 Ǻyáh sèpɩ̃̀n nɔ́pi pɩ pɔ n dal mɔ, á á vi, tɛ́ wɛ̃kɩ̀ tɛ̃, à dɔkɔ
yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 16 Tɛ́ Sesarɩ kwil Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́hpú yísyɔ́
mɛ á sɔ̃̀ tɛ̃. Pépi mɛ á tɛ̃ yuku ɗĩ́ yɔ́ tɩ̃̀nnɛ pè n ye Mnasõnɛ.
À sɔ̃̀ n wil gbɛ̃nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Ǻ
sɔ̃̀ yĩnɛ à twah ǹmɔ tyí. Kénɛ ɗĩ́nɛ, Yesu tɔ̃̀ sɑ̃́h-ò ye sɔ̃̀ ǹnɛ
di mónɔ́lɛ.

Pole kyínyahnɔlɛ Nsyakɩ tyí

17 Képah sɔkɔ, áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Yerusalɛmɩ kwil, Yesu yɔ̃
sɛ̃pú mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. 18 Ké ɗĩndallɛ, Pole sɔkɔ
álɛ Nsyakɩ tɩ̃̀nnɛ, ńyɑ̃h sɔkɔ-á sɔ̃̀ Yesu yɔ̃ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah
tɑ̃m tɔ mɛ tùkènmɔnɔlɛ pé tɔ̂ɔ́. 19 Wăh kyɩ de, à wɛkɩ pé
tyí, tɛ́ Liyel-á à tɔkɔ à tyi nónó pɩ névye wrɔ́, nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, à mɛ sé pól yo wah pé tyí pnɛ́pnɛ́. 20 Păh képah
noh sɛ̃, pè Liyel gbilki, tɛ́ mɛ yo Pole tyí nɛ, pé yṹnpi Pole, à
kó mɛ n yah Nsyifunɔ nɛ́kwɩ̃́nkí sɛ̃ Yesu yɔ̃ nɩ? Ńkɛ̃, păh mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó wɛ̃kɩ̀lɛ n kɔ n yɩ̃́ pé póllɛ dɛ́! 21 Ǹtɛ à
yah, no-á mɛ nɛ̂nɛ n yo ǹ tyí sɔkɔ; păh mɛ n yo nɛ, Nsyifunɔ
nónó pól-á mɛ karkɩ tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃ nɛ́káhbí wrɔ́, wăh mɛ pélɛ n
kwɔ nɛ ńkɛ̃, pè pé syɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnó náh. Wăh mɛ
n yo pé tyí nɛ, pè káh tɔ̃ pé wɛ̃npɩ̃̀lɛ n kɔ̃, ànɛ̂ pè káh tɔ̃

† **21:8** 21.8 - Yah n tɛ 6.5 ; 8.5.

Nsyifunɔ wȁllɛ n kɔ. 22 Tɛ́ pǎh kɩ se mó tɔ̃ ǹ pɔ́nɔ́ noh n pi.
Núkúnúkú, sɔ̃́ se pé kɩ pɩ nɩ? 23 Ŋ́kɛ̃́, páh kɩ nɛ̂ yo n pi ǹ tyɩ́,
à képah pɩ. Díbí nɛ́pȋ ǹyȇh-á mɛ ásȍ, nónó-á pé vyãhlɛ Liyel
kɔ̃, tɛ́ kɩ ké tyi pɩ n pi. 24 Ŋ́kɛ̃́, à pè tɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ ànɛ̂ pépi
kyɩ ké tyi pɩ pé gblɔ̌y tɔ̃ sah Liyel yah, ǹmɔ mó yĩn pé ywɔ̃
kyénɔ́ sárká gbȍnwȉlkȉlɛ. Képah sɔkɔ, no pól-á kɩ pĩ nɛ, páh
tyi nónónɛ n nohnɩ ǹ tyɩ́ sɔkɔ, gblɔ náh sélɛ, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ-á
mɛ n kɔ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wɛ̃kì yõ. 25 Ŋ̀tɛ nónó tɛ̃ wɔ
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, páh nɛ̂ yah
tɔkɔ, páh kè wãrkɩ tɛkɩ mɔ tɛ pé tyɩ́ nɛ: Pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃
sãh fálnɔ́ yȋlɛ, ànɛ̂ fɔ̀fɩ́kìlɛ, ànɛ̂ tɔ̃́ kwɛ́-ńkɛ̃́ kwáhkókè kɔ̀lɛ,
ànɛ̂ tɔ̃́nɛ. 26 Képah sɔkɔ, ɗĩndallɛ Pole díbí nɔ́pi tɛ̃ pè sɔkɔ
wɛ̃ tyɩ́, à kyɩ pé gblɔ̌y tɔ̃ sah. Képah náh, à de Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ. Tɛ́ sõ nɛ̂-á pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ sèpȉn kɩ tũ, tɛ́ pè kɩ
sárká wilki n pi pé nɛ́núkù núkú pól yĩn yõ, à mɛ ké gbȉyȉkȉ
yo nɛ́npɔ́.

Pole tɛ̃́nɔ́lɛ Liyel nî-ńsah gbô sɔkɔ

27 Tɛ́ sèpȉn kwǎrninɔ nɔ́pi tyɛ́nɔ́ sɔkɔ, Nsyifunɔ nónó-á n
wil Asi gbɛ̃̀nyah sɔkɔ, pè Pole wɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pè
mɛ tɔ́wû pól kurki mɔ ǹ yõ, tɛ́ à tɛ̃. 28 Pè sȍ mɛ gbo mɔ
tũ nɛ ńkɛ̃́, Yisrayel tãn, pè pé yohnɩ n mɔ oo! Pè yah ɗĩ́
mɛ̀nɛ, ǹmɔ-á n yo n yɩkɩ pépi Nsyifunɔ tyɩ́lɛ ywɔ̃ ywɔ̃ pól
sɔkɔ, ànɛ̂ tyi kȍnsàhnɔ́ tyɩ́lɛ, ànɛ̂ Liyel ní-ńsah gbô tyɩ́lɛ. À
wil képah sɔkɔ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, wǎh pè tɛ̃
de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Liyel tyah mɛ̀ ńtɛ̃ dêl kó à pɩ yɔ̀
nɩ? 29 Tɛ́ Torofimi nɛ̂-á n wil Yefɛsɩ kwil, ǹmɔ ye lésõ pè
wɛ ànɛ̂ Polelɛ wɛ̃ tyɩ́ kwil nɩyɔ̃́ sɔkɔ. Képah ye, pè núkú wɛ
nɛ, Pole-á à tɛ̃ de Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. 30 Kǎh pɩ sɛ̃́, kwil
fɛ̃kɩ. Névye mɛ to wil ywɔ̃ ywɔ̃ póllɛ, à pɔ. Pè mɛ Pole tɛ̃
yɔrɩ wil Liyel ní-ńsah gbô náhlɛ, tɛ́ núkú ké yey vike. 31 Gbĩ́
nɛ̂-á sȍ pè mɛ n yah n kɔ̃ Pole kònmɔ-ńsahlɛ, Wrome tãn
sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ kè wɛ noh nɛ, Yerusalɛmɩ kwil pól-á mɛ
fɛ̃kìnɔ́lɛ. 32 Nɛ́npɔ́ swɔ, à núkú sràsyíbí ye tuke ànɛ̂ sràsyíbí
yȍtãmnɛ, tɛ́ to sɔkɔ pélɛ tɔ́wû mɛ̀ mɛ́-ńsah sɔkɔ. Tɛ́ tɔ́wû
mɛ̀-á fyɔ̀ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ wɛ à n pi ànɛ̂ sràsyíbílɛ, pè
núkú yal mɔ Pole kònɔ́lɛ. 33 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃
mɛ nɔ de Polelɛ, à à tɛ̃, tɛ́ nɛ, pè à pukubi kɛ̃lɔ́ plɔ́ nínɔ́lɛ. Tɛ́
piki yah nɛ, nɛ́dúkú nɛ̂ se ǹnɛ, ànɛ̂ tir nɛ̂ se à pɩ nɩ? 34 Ŋ̀tɛ
tɔ́wû mɛ̀ névye pól yuku yo mɔ tũ wɛ̃ yõ pé tyɩ́yónɔ́nɔlɛ sé
tyɩ́ tyɩ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh fɛ̃ tɛ̃ ké yõ pĩ.

Képah sɔkɔ, à nɛ sràsyíbí Pole tɛ̃ kyɩ dah mɔ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃
sɔkɔ. 35-36 Pǎh kyɩ yĩni tɛ̃ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ mɛ̀ yah, tɛ́ Pole tyah n
dɔkɔ ké súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, no pól ǹ sõ tɛ̃ mɛ gbo mɔ tũ nɛ,
pè à ko mɔ oo, pè à ko mɔ! No-á Polelɛ n kah n yĩkɩ n kɔ̃
sɛ̃́, sràsyíbí kwlɔ pè à yɔ̃ sɔkɔ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃lɩ sɔ̃́

37 Tɛ́ gbĩ́ nɛ̂-á pè n tyah dénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ mɛ̀ sɔkɔ, Pole mɛ yɔ̃̀tɛ̃
ǹgbɛ̃ mɛ̀ syah nɛ, pé se kɩ fɛ̃ tir yɔ́ yo ǹ tyí nɩ? Yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ́ nɛ, è,
tɛ́ wǎh Krɛkɩ wɛynɛ n nohnɩ kɛ̀! 38 Ǹkɛ̃́, Yesyipti kwil ɗĩ́ nɛ̂-á
fɛ̃̀kɩ̀nɔ́ pɩ sɛ̃́ yɔ̀ sɛ̃́ yɔ̀, à tyínyêh pípú nɛ́pɩ̃̂ kèyõ nínɔ́ (4 000)
tɛ̃ sɔkɔ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ, tɛ̃ náh ǹmɔlɛ kɛ̀. 39 Képah sɔkɔ, Pole
à syah nɛ, Nsyifu nɛy-á péwɔlɛ, pé dúbí-ńsah tɔ́tɔ́-á Tarsɩ
kwillɛ, Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Pé dúbí-ńsah kwil mɛ̀ yĩn-á mɛ
wɩ̀lnɔ́lɛ. Ǹkɛ̃́, à ǹ gblɔ̃̌y yɛ, à mó yɛ pé kɔ̃ pé yo mɔ no tyí.
40 Sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ ké wɛ̃̌kɩ̀lɛ à kɔ̃. Képah tɛ̃̌nɛ, Pole
yuku yĩn súndɔkɔ-ńtɑ̂n yõ, tɛ́ ǹ gbɔ̃̀ pɩ mɔ no tyí, pè mɛ yĩn
sṹmm. À mɛ tyah n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy‡ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

22

1 «Ń súbí ànɛ̂ ń yṹnpyé, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, yè mó noh ń tyí,
nɛ̂-á mé kɩ yo kɩ ń vyãh kɔ̃lɩ n pi yé tyí.» 2 Képah sɔkɔ, pǎh
Pole wɛ à n wɛkɩ pé tyí Yebre wɛy sɔkɔ sɛ̃́, tyah tɔ̃ gbah pɩ
sṹmm. 3 À mɛ yo pé tyí nɛ: «Nsyifu nɛy ye ńmɔlɛ. Mé dubi
Tarsɩ kwil, Silisi gbɛ̃̌nyah sɔkɔ. Ǹtɛ Yerusalɛmɩ kwil mɛ̀ sɔkɔ
ye mé kyãh yɔ̀. Tɛ́ Kamalyɛlɩ ye sɔ̃̀ kwɔ ńnɛ. À ń kwɔ yĩ̃́
á náh tɑ̃n tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ yĩ̃́ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á yélɛ ké sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀. 4 Mé Yesu yõ
sɛ̃́pú fõh, fɔ́ɔ́ à pé túkù ko mɔ. Mé pé díbí ànɛ̂ pé syɔ́ túkùlɛ
n tɛ̃ n pukubi n dah n mɔ n pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 5 Sárká
syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Nsyifunɔ yèwàhnɩ̀ pól kɩ fɛ̃ pɩ ń
tàrfyɔ̀lɛ ké sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ tyí ye lésõ mé wɛ syi sɛ́bɛ́ynɔ́lɛ nɛ
mé kyɩ á no Nsyifunɔ kɔ̃ Damasɩ kwil, mé mó Yesu yõ sɛ̃́pú
wɛ n tɛ̃ n pukubi nónó-á mɛ nɛ́npɔ́, mé pɔ pélɛ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, mé pɔ pè fõh.

6 Képah sɔkɔ, máh mɛ wɛ̃̌kɩ̀ yõ, tɛ́ mɛ de n tɛ Damasɩ
kwillɛ, kyòo yɔ́ núkú wil yĩ̂nyõ sɔkɔ gbɩ̃̀ntɔ̃lɛ, à pɔ kwɛ ń yõ
pěrr à ń mɔ gbĩ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃́, mé yɔ̃ syɩkɩ sétáh, tɛ́ yĩ́npɔ̃́ yɔ́
noh nɛ̂-á mɛ n yo ń tyí nɛ: ‹Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n
fõh sɛ̃́?› 8 Mé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃? Kénɛ
yĩ́npɔ̃́ tɔ̃ ké syɩ yo ń tyí nɛ: ‹Nasarɛtɩ kwil Yesu ye ńmɔlɛ,

‡ **21:40** 21.40 - Nsyifunɔ wɛy ye sɔ̃̀ Yebre wɛynɛ.

nɛ̂-á á n fõh.› 9 Képah sɔkɔ, máh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂ nónónɛ,
pépi tɔ sɔ̃̀ kyòo mɛ̀ wɛ; té nɛ̂-á n yo n mɔ ń tyí, pè náh tɛ̃
wɔ wɛy noh. 10 Mé mɛ piki yah nɛ, tir nɛ̂ se mé yĩnɛ mé pı
nı, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Yuku n de Daması kwil. Té
wáh yĩnɛ ǹ tyi nónó pól pı, pè kı sè yo ǹ syah.› 11 Ǹtɛ kyòo
mɛ̀ píkínɔ́ sɔ̃̀ mɛ ń yĩ́ wɔ. Kăh pı sɛ̃́, áyáh mɛ wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂
nónónɛ, pépi mɛ ń gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃, à de Daması kwil.

12 Té dĩ́ yɔ́ lésõ mɛ nɛ́npɔ́ pè n ye Ananiyasilɛ. Kénɛ dĩ́ sɔ̃̀
mɛ Liyel wɛ̃̀kì tɛ̃́nɔ́ plɛ, mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pı sé wɛ̃̀l yõ.
Nsyifunɔ nónó pól-á sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́, pé pól sɔ̃̀ mɛ ǹ yĩ́ngbílɛ
n yo. 13 Ǹmɔ mɛ pɔ ńmɔ tnɔ̂, té yo ń tyí nɛ: ‹Ń yṹnpi Sole,
fɛ̃ nɛ n yah ńtõ.› Wăh yo sɛ̃́, nɛ́npɔ́ swɔ ń yĩ́ yıkı, mé mɛ à
wɛ. 14 Képah sɔkɔ, à mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Liyel nɛ̂-á á náh tãn
n gbilki, ǹmɔ ye ǹ yah tɔkɔ nɛ á pé dyɔ yĩ̋nɛ n pnɛ, ànɛ̂ á
pé tɔ̃̀npı nɛ́gbí* wɛ yĩ́nɛ, á mó ǹ vyãh wɛy noh. 15 Képah
ye, wáh tyi nónó wɛ, té tyi nónó noh Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí tyí
sɔkɔ, á kı n pı n pi sé yónwàh-òlɛ no pól yĩ́ yah. 16 Kăh pı sɛ̃́,
núkúnúkú káh n tõ n tɛ̃ n mo. Yuku, á yĩnɛ wèlnwɛ̀lkìnɔ́lɛ
ni sɔkɔ, á tyípêl mó yõ mɔ ǹ kõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yéngbonɔ
sɔkɔ.›

17 Képah náh, mé ń syı sɔkɔ Yerusalɛmı kwil. Té sõ yɔ́lɛ,
máh mɛ nírílɛ n pı Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, Liyel wɛ̃́kínɔ́ yɔ́lɛ
ń wɛ̃kı. 18 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ à mɛ n yo ń tyí nɛ ńkɛ̃́, Yerusalɛmı
kwil tãn náh ń tyíyónɔ́ fɛ̃ n syi n pi péwɔ tyí sɔkɔ. Képah-á,
mé sal n wil súú Yerusalɛmı kwil sɔkɔ. 19 Ǹtɛ mé mɛ yo ǹ
tyí nɛ, á no Nsyifunɔ-á kè pĩ yĩ̋ nɛ, máh lésõ mɛ n kyı n pɔ
á Liyel ní-ńtɑ̂n vì sɔkɔ, à ǹmɔ yõ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ n dah n mɔ n
pɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, té pélɛ n ko yèfõhlɛ; 20 à tahlı păh ǹ tyí
yónwàh-ò Yetyɛ̃nı ko mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ńmɔ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ dò. Máh
sɔ̃̀ mɛ mɔ ǹ kònmɔpulɛ, té pı pé fwɔ̀mɔ̀-ǹgbnɔ syíkí-òlɛ dò.
21 Képah sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ yo ń tyí nɛ: ‹Fíí sɔkɔ ye mé n
tɛkı n mɔ álɛ kwlókáhkí névye tyí. Nɛ n yuku!›»

22 Tɔ́wû sɔ̃̀ mɛ Pole wɛlɔlɛ n tõ n sah n nohnı, ǹtɛ wăh fyɔ̀
pɔ wɛlɔ nɔ́pi yo nɛ, kwlókáhkí névye tyí-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n tɛkı
n mɔ pélɛ, pè núkú gbo mɔ wòhòh nɛ, ǹsɔ̃̀ntɛ̃́ névi-á yĩnɛ
kònmɔntonɔlɛ sétáh yõ. À náh yĩnɛ à tɛ̃ min sɔkɔ. 23 Pè sɔ̃̀
mɛ kah gbo mɔ tũ, mɛ pé flɔlɛ n dɛ n milki, té mɛ nèngbɔ̃nɛ
n yilki n mɔ. 24 Kăh pı sɛ̃́, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ, sràsyíbí
Pole tɛ̃ de pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, pè mó à ko yèfõhlɛ. Képah
sɔkɔ, tir nɛ̂ yĩn-á tɔ́wû n gbo n mɔ ǹ yõ sɔkɔ, páh kı ké

* **22:14** 22.14 - Liyel tɔ̃̀npı nɛ́gbí nɛ̂ tyí-á pè n yo yɔ̀, Yesu ye.

yõ pĩ. 25 Ǹtɛ pǎh Pole pukubi mnɔlɛ nɛ páh ǹnɛ n ko gbĩ́
nɛ̂nɛ, sràsyíbí yȍtɛ̃ ɗĩ́ nɛ̂-á sȍ mɛ nɛ́npɔ́, à yo ǹmɔ tyí nɛ:
«Ké wɛ̃̌kì se mɛ yépi tyí kɩ fɛ̃ Wrome tãn gbȍ mɔ yõ ko ǹ
tùkè-ǹkɛ̃̂ ńtɛ̃nɛ?» 26 Ɗĩ́-á képah noh sɛ̃́, à kyɩ kè yo sràsyíbí
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, tyítúkù nɛ̂ se à n tyah pínɔ́lɛ sɛ̃́ nɩ? Ǹgbǒ
Wrome tãn gbȍ mɔ yõ-á ɗĩ́ mɛ̀nɛ dɛ́! 27 Képah sɔkɔ, sràsyíbí
yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ Pole piki yah nɛ, à yo pé syah, Wrome tãn gbȍ
mɔ yõ se ńtyĩ́nɔ ǹnɛ nɩ? Pole mɛ nɛ àwe-á. 28 Pole-á yo sɛ̃́,
ɗĩ́ à syah nɛ, tɛ́ pɔ́ ǹgbɛ̃-á péwɔ tɛ̃ wɔ wilki, tɛ́ pɩ Wrome
tãn gbȍ mɔ yõlɛ dɛ́! Pole mɛ nɛ, ǹtɛ péwɔ tɛ̃ wɔ-á dubi kélɛ.
29 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á kɩ sȍ yĩnɛ pè Pole ko n pi nɛ à wɛkɩ,
pè gbɛ mɔ ǹnɛ. Tɛ́ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á kè wɛ pĩ nɛ, Wrome
tãn gbȍ mɔ yõ-á Polelɛ, tɛ́ pé mɛ pè kɔ̃ pè à pukubi, ké tíkí
de ǹ sɔkɔ.

Pole tɛ̃́nkyɩnɔlɛ Nsyifunɔ tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí

30 Képah sɔkɔ, ké ɗĩndallɛ sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ sȍ mɛ ké tyí
nɛ pé pĩ tɔ́tɔ́, tir nɛ̂ yõ-á Nsyifunɔ tɔkɔ Pole kɔ̃. Képah tɛ̃nɛ,
à pè kɔ̃ pè kyɩ Pole wah mɔ, tɛ́ mɛ tukey tùkèpu tȉnkȉ névye
pól ye tuke, pépi nónó sɔkɔ-á sárká syínwȉlkȉpu yȍtãmnɛ, tɛ́
pè kɔ̃ pè Pole tɛ̃ pɔ pé nɩyő.

23

1 Képah sɔkɔ, Pole tyah tukey tùkèpu tȉnkȉlɛ n yah
díkídíkí, tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Ń yű̃npyé, mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ
n kɔ Liyel wɛ̃̌kì yõ, pópó à pɔ nɔ kwɛy tyí.» 2 Pole-á yo sɛ̃́,
nónó-á sȍ mɛ ǹ tnɔ̂, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Ananiyasi
yo pé tyí nɛ, pè ǹ vyãh mɩ. 3 Képah sɔkɔ, Pole mɛ yo ǹ tyí
nɛ, sékű̃ sȍ wahy nɛ̂-á ǹnɛ, Liyel-á kɩ mɩ ǹmɔlɛ. Wǎh mɛ kɔ̃
tɛ̃ ásȍ̂, à péwɔlɛ n tuke à yĩnɛ tyi kȍnsàhnɔ́lɛ à yo, tɛ́ mó tɔ̃
mɛ sé dɛ̂llɛ n pɩ nɛ pè pé mɩ kè. 4 Képah tɛ̃nɛ, nónó-á sȍ mɛ
nɛ́npɔ́, pè à syah nɛ, Liyel sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ
à n gbyɔ lɛ́? 5 Ȁ mɛ pè syah nɛ, pé náh sȍ mɛ pĩ nɛ sárká
syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃-á ǹnɛ lɔ́, pé yű̃npyé. Ǹkɛ̃́, kǎh mɛ
wa̋rkínsàhnɔ́lɛ nɛ: «Káh á kwil névye yȍtɛ̃nɛ n gbyɔ.»

6 Képah sɔkɔ, Pole-á sȍ mɛ kè pĩ sah nɛ, tukey tùkèpu
tȉnkȉ tɔ́ní núkúlɛ Sadusɛ̃ névye-á, tɛ́ pé tɔ́ní mɛ̀ mɛ Farisiyɛ̃
névyelɛ sɛ̃́, à tyah n kah n wɛkɩ pé nɩyő nɛ: «Ń yű̃npyé,
Farisiyɛ̃ névye ye ń dúbípúlɛ, ńmɔ tɔ mɛ Farisiyɛ̃ nɛynɛ. Tɛ́
ńmɔ sõnɔ-á mɛ ké yõ nɛ, lékyɩ̂-á kɩ n yilki n mɔ n pi, képah

yĩn ye ńnɛ tukey sɔkɔ ásỗ yɔ̀.» [7] Pole-á fyɔ̀ képah yo n tɛ ǹsɔ̃,
yékẫb ǹgbɛ̃ núkú de Farisiyɛ̃ névye ànɛ̂ Sadusɛ̃ névye wrɔ́, à
pé tɔ́wû gbɛkɩ. [8] Sadusɛ̃ névye wɔ sɔ̃̀ mɛ nɛ, lékó yílkínmɔnɔ
náh mɛ, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ, mírkí yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ.
Ǹtɛ Farisiyɛ̃ névye wɔ mó nɛ, sé pól-á mɛ. [9] Kǎh pɩ sɛ̃́, wãn
tɔ̃ mɔ névye gbónmɔnɔ yõ. Képah tɛ̃̀nɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
kwɔ́pú nónó-á sɔ̃̀ n wil Farisiyɛ̃ névye tı̃̀nkì sɔkɔ, pépi yísyɔ́
yuku yahle képékèyɔ̂ nɛ, pépi náh mɛ tyítúkù yɔ́ ńtɛ̃ pínɔ́
wɛ dı̃́ mɛ̀ tyí póllɛ. Tɛ́nkàh mírkí yɔ́, képah náh pɩ, Liyel
yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩ yɔ́-á kɩ nɛ̂ yo mɔ ǹ tyí tɛ́? [10] Tɛ́ yékẫb-á pɔ kah
pɩ sɔ̌hsɔ̌h sɛ̃́, tíkí mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ nɛ, pǎh kɩ pɔ Pole
yɔrɩ n kɔ̃lɩ n pi. Képah sɔkɔ, à mɛ yo sràsyíbí tyí nɛ, pè tiki
kyɩ Pole tɛ̃ n yal pé wrɔ́, pè yuku ǹnɛ pé wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ.
[11] Ké lékẫh-á pɔ mɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wil Pole yah, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ:
«Sɔ̃́ré mɔ á gblɔ̃̌y sɔkɔ. Ǹgbǒ, wáh ń tyí yo sɔ̃́ Yerusalɛmɩ
kwil, á yĩnɛ ǹ tɔ̃ ń tyí yo sɛ̃́ Wrome kwil tɔ sɔkɔ dɛ́!»

Nsyifunɔ-á yı̃́nvı̃̌ nɛ̂ dahbɩ Pole gbáhkì sɔ̃̀

[12] Képah sɔkɔ, tyah-á pɔ dal Nsyifunɔ yísyɔ́ yuku Pole tyí
yo syɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ pé wo Liyellɛ nɛ, pé náh tɔ̃́nì yõ yõ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, Pole
kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. [13] Tɛ́ nónó-á sɔ̃̀ pɩ yı̃́nvı̃̌ mɛ̀nɛ, pè kah nɛ́pı̃̂
tikininínɛ. [14] Képah tɛ̃̀ sɔkɔ, pè kyɩ wil sárká syínwı̃̀lkı̃̀pu
yɔ̃̀tãm ànɛ̂ yèwàhnì tyí, tɛ́ yo pé tyí nɛ, pépi-á pé wo Liyellɛ
képékèyɔ̂ nɛ, pé náh tɔ̃́nì kwâh yɔ́ ńtɛ̃ dah n mɔ n pi pé
vyɛ̃y sɔkɔ, Pole kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. [15] Képah-á, ńkɛ̃́ pépi tɔ pé
vyɛ̃y pɩ núkúlɛ ànɛ̂ tukey tùkèpu tı̃̀nkı̃̀lɛ, pè mó kyɩ kè yah
kɔ̃ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃. Ńkɛ̃́, pè
kè pɩ á kɩ nɛ, pè sɔ̃́ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ.
Ǹtɛ pépi tɛ̃̀ wɔ-á kɩ pé vi, kɩ kyɩ à syɩkɩ tɛ̃ wɛ̃̀kì yah sɔkɔ, kɩ
à wɛ ko mɔ, ǹ yı̃́níntɛ̃-ńkɛ̃́ sɔkɔ.
[16] Ǹtɛ Pole lèpi mɛ yı̃́nvı̃̌ mɛ̀ tyí wɛ noh, tɛ́ Pole nyáh sõ
sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, à kyɩ kè yo à syah. [17] Képah sɔkɔ,
Pole mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́ ye, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, tir yɔ́-á mɛ dípír
mɛ̀ tyí yo yo tɛ̃̀nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Ńkɛ̃́, à kyɩ ǹnɛ ǹ
tyí. [18] Wǎh yo sɛ̃́, dı̃́ mɛ kyɩ dípírlɛ, tɛ́ yo pé yɔ̃̀tɛ̃ tyí nɛ, Pole
nɛ̂ yah-á víkénɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, ǹmɔ-á ye yah pélɛ, tɛ́ kè
yah kɔ̃ pé tyí nɛ, pé pɔ dípír mɛ̀nɛ ǹ tyí. Wǎh mɛ ké tyí
nɛ, pé tir yɔ́ yo à syah. [19] Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír
gbɔ̃̀ sɔkɔ tɛ̃ pè kɛ̃kɩ gbɔ̀pɔlɛ, tɛ́ à piki yah nɛ, tir nɛ̂ se ǹ tyí
yo yo tɛ̃̀nɛ nɩ? [20] Á mɛ yo ǹ tyí nɛ, Nsyifunɔ yísyɔ́-á mɛ yo

sah núkú yõ nɛ, páh kɩ pɔ à ni, à Pole tɛkɩ mɔ pé kɔ̃ ńsɔ̂̃nɛ
tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí, á kɩ nɛ pè sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ, pé ǹ tyi
sohlɩ n yah pallɛ. 21 Tɛ́ à yah, nɛ́pȋ̂ tikininí dòhnɔ̀-á mɛ pé
vi sah, mɛ Polelɛ n plɔ pèkè yɔ́lɛ. Păh kè yah tɔkɔ, à pé wo
nɛ, pé náh tɔ̃̀nì yõ yõ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yõ n pi, ànɛ̂ pé náh wɔ
wɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɔ n pi, ǹ kònmɔ-ńkɛ̃́ sɔkɔ. Păh kè sah tɛ
gbáhkì núkú yõ, tɛ́ mɛ ǹmɔ ó fɛ̃́nsyinɔ syɩkɩ tɛ̃. Ǹtɛ à káh n
yɛ pè à pilki. 22 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ dípír fin
mɔ, tɛ́ kè gbah yo ǹ tyí nɛ, à káh kè yãh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ,
páh tyi nɔ́pi gbél kye péwɔ tyí dɛ́!

Pole tɛ́kínmɔnɔlɛ Sesarɩ kwil

23 Képah sɔkɔ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ mɛ sràsyíbí yɔ̃̀tãm nɛ́pȋ̂
nímí ye pɔ yo pé tyí nɛ, pè sràsyíbí nɛ́pȋ̂ lègbãm (200) wilki n
sah, ànɛ̂ sèsèn nátãm nɛ́pȋ̂ tikitɔ̃ní pɔ́ gbãmnɛ, ànɛ̂ màmàl
nátãm nɛ́pȋ̂ lègbãmnɛ (200). Pè mó pé vi sah Sesarɩ kwil
sɔkɔ sɔkɔ tɛ̃̀nɛ yɛ̃́pní sɔ̃̀. 24 Pè mó tɔ̃ sèsèn yísyɔ́ wilki n sah,
sépi pɔ Pole twah yuku gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi tȉnnɛ,
dlo yɔ́ ńtɛ̃ káh à wɛ nɔ. 25 Képah tɛ̃̀nɛ, tɛ́ sɛ́bɛ́y wãrkɩ pè
kɔ̃ nɛ, pè kyɩ Felikisi kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á à yo nɛ ńkɛ̃́: 26 «Ńmɔ
Klode Lisyasɩ ye n tõ sɛ́bɛ́y mènɛ á tyí, gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dɩ̃́
pèpɛy Felikisi. Ǹ wɛy mɛ á tyí. 27 Dɩ̃́ nɛ̂-á mé n tɛkɩ mɔ á
tyí yɔ̀, Nsyifunɔ sɔ̃̀ mɛ à tɛ̃, mɛ n yah n kɔ̃ ǹ kònmɔ-ńsahlɛ.
Ǹtɛ máh noh nɛ Wrome tãn gbɔ̃̀ mɔ yõ-á ǹnɛ, ńmɔ ànɛ̂ ń
sràsyíbí mɛ kyɩ à tɛ̃ syi pé tyí. 28 Ǹtɛ mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
mé pĩ tir nɛ̂ yĩn-á pè tɔkɔ à kɔ̃. Képah ye, mé à tɛ̃ kyɩ pé
tukey tùkèpu tȉnkȉ tyí. 29 Képah sɔkɔ ye mé pĩ nɛ, păh mɛ
yékȃ̂blɛ n pɩ Polelɛ pé tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí yõ, tɛ́ képah tyí yõ-á
pè tɔkɔ à kɔ̃. Tɛ́ sépi pól sɔkɔ, à náh tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ̂-á yĩnɛ ǹ
kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.
30 Képah náh, mé pɔ noh nɛ, păh mɛ yɩ̃́nvȉ yɔ́lɛ n dahbɩ ǹ
gbáhkì sɔ̃̀. Képah ye, mé núkú ǹnɛ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀. Tɛ́
nónó-á sɔ̃̀ mɛ tɔkɔ à kɔ̃, mé mɛ yo pé tyí nɛ, pè kyɩ ké yah
yo áwɔ tyí.»

31 Képah sɔkɔ, kăh yo sɔ̃ sràsyíbí tyí, pè mɛ kè pɩ sɛ̃́. Pè
kyɩ Pole tɛ̃ à sɔkɔ ǹnɛ lékȃ̂hnɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ de Antipatrisi kwil.
32 Dĩndallɛ, pè sèsèn nátãm kɔ̃ pè yɔ̃ sɔkɔ ǹnɛ, tɛ́ pé tɛ́lɔ́
mɛ pé syɩ sɔkɔ pé sràsyíbí wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ. 33 Sèsèn nátãm
nɔ́pi-á fyɔ̀ kyɩ de Polelɛ Sesarɩ kwil, pè sɛ́bɛ́y mènɛ gbɛ̃̆nyah
yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ kɔ̃, tɛ́ Polelɛ ǹ gbɔ̃̀ dahbɩ. 34 Gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò
dɩ̃́ mɛ sɛ́bɛ́y mè kar, tɛ́ Pole piki yah nɛ, gbɛ̃̆nyah nɛ̂ nɛy se

ǹnɛ nι? Wǎh noh nɛ Silisi gbɛ̃̆nyah nɛy-á ǹnɛ, [35] à yo ǹ tyí
nɛ, nónó-á tɔkɔ à kɔ̃, pàh kι pɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, páh kι pyě nóhnɔ́
pι ǹ tyí. Tɛ́ mɛ yo pé tyí nɛ, pè à tɛ̃ ǹ yah vike n sah Yerɔdι
tɔ̃́rí kéte sɔkɔ.

24

Nsyifunɔ mɛ n yah n kɔ̃ Pole tùkè-ǹsahlɛ

[1] Tɛ́ sèpȉn kwâl sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, sárká syínwȉlkȉpu yȍtɛ̃
ǹgbɛ̃ Ananiyasi tiki pɔ Sesarι kwil, ànɛ̂ yèwàhnì yísyɔ́lɛ,
à tahlι wɛy pĩ́-ò ǹgbɛ̃ yɔ́ tyí, nɛ̂-á pè n ye Tɛrtulusilɛ. Pè
sȍ mɛ pɔ Pole ye, gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dĩ́ Felikisi tyí. [2] Képah
sɔkɔ, pè mɛ Pole ye yah, tɛ́ Tɛrtulusi mɛ de wɛy sɔkɔ, à n
tɔkɔ Polelɛ n kɔ̃ nɛ ńkɛ̃́, gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò pèpɛy, yèvιnι ǹgbɛ̃
nɛ̂ sɔkɔ-á pélɛ kwɛynɛ yɔ̀, ǹmɔ gbȍ yõ sɔkɔ-á kè wɛ. Wǎh
ǹ gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃ pallɛ sɔ̃́, képah-á vȉnmɔnɔ náhnáh dahbι
ké sɔkɔ. [3] Wǎh n tɔ̃ n sah n pι pépi tyí sɔ̃́ gbĩ́mɛgbĩ́ tȁntȁn
pól sɔkɔ, páh n gbah n wɛkι ǹ tyí képah yĩnnɛ. [4] Tɛ́ à ǹ
kékwɛ, à mó ǹ níkí kwɔ noh pé tyí kwéy. Pé náh pé wɛy
yõ ko n pi, kè kɔ̃ kè n pι n pi ǹ tyí gblɔ́vyã̋hrílɛ. [5] Ŋ́kɛ̃́, dĩ́
nɛ̂-á yɔ̀, páh kè kyɔmι wɛ nɛ, wǎh mɛ pι tɛ̃ soh soh ńyân tyí
kɔ̃́lɛ. Wǎh mɛ Nsyifunɔ yɔ̃lɛ n yιkι kèkɔ̃yɔ̋ pól sɔkɔ. Ŋ̀mɔ-á
n tɛ̃ névye yahlɛ, nónó-á n kɔ Nasarɛtι kwil Yesu wɛ̃̆kì yõ,
nɛ̂-á gbι náh kélɛ. [6] Wǎh sȍ mɛ n yah n kɔ̃ Liyel ní-ńsah
gbô dêl ńtɛ̃ pí-ńsahlɛ, képah-á pé kɔ̃ pé à tɛ̃. [Páh sȍ nɛ pé
à tuke à yĩnɛ pépi Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́ tyi yɔ́nɔ́lɛ. [7] Ŋ̀tɛ
sràsyíbí yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasι-á pɔ à tɛ̃ syi pé tyí gbùgbù, [8] tɛ́ nɛ:
«Nónó-á nɛ Pole tyípínɔ́ náh mɛ plɛ, pè kyι tɔkɔ à kɔ̃ Felikisi
tyí.»] Képah náh, Tɛrtulusi tɔ̃ nɛ, núkúnúkú ǹmɔ ńtɛ̃ Pole
piki yah ǹ gblɔ̆y, képah sɔkɔ, wǎh kι pĩ nɛ, tyi nónó yĩn-á
pépi pɔ tɔkɔ à kɔ̃, gblɔ-á sélɛ. [9] Képah tɛ̃̆nɛ, Nsyifunɔ mɛ dĩ́
wɛy sȍ so mɔ nɛ, sɛ̃́-á kè wɛ.

Pole-á ǹ vyãh kɔ̃́lι sɔ̃́ tukey sɔkɔ

[10] Képah náh, gbɛ̃̆nyah yah tɛ̃́-ò dĩ́ mɛ ǹ gbȍ pι mɔ Pole
tyí, à wɛynɛ à kɔ̃. Képah sɔkɔ, Pole mɛ nɛ: «Mé pĩ nɛ áwɔ-á
ápi no tukey tùkè-òlɛ ké ye náhnáh-á yɔ̀. Képah ye, ń nι mɛ
yĩ́nnɔ́lɛ kι ń vyãh kɔ̃lι á yah sɔkɔ. [11] Ŋ́mɔ dɔ́kɔ́npɔnɔlɛ
Yerusalɛmι sɔkɔ, nɛ mé pɔ Liyel gbilki, kè náh tɔ̃́nì kah
sèpȉn gbɔ̃ninɔ́lɛ. Áwɔ ńtɛ̃ kι fɛ̃ ké níy tɛ̃, kι ké gbι pĩ. [12] Pè
náh ń wɛ mé mɛ yékẫblɛ n pι ǹnî yɔ́ ńtɛ̃̆nɛ Liyel ní-ńsah
gbô sɔkɔ, képah náh pι Liyel ní-ńtȃ̂n vì sɔkɔ, képah náh pι

kwil fɩ̃́ yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Mé náh se mó tõ tɔ́wû kurki mɔ tir yɔ́
ńtɛ̃ sɔkɔ. [13] Tɛ́ pǎh pɔ tɔkɔ ńnɛ n kõ yɔ̀, tir nɛ̂ mɛ pè kɩ fɛ̃ yo
nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á pé tyíyónɔ́ nɔ́pilɛ? [14] Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃̀-á mé
kɩ n yo n pi, képah ye yɔ̀, mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ ń náh tãn Liyel tyí
wɛ̃̀kì mɛ̀ yõ, wɛ̃̀kì nɛ̂-á pépi nɛ gbɩ náh kélɛ. Ǹtɛ tyi nónó
pól-á wãrkɩ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
sɔkɔ, ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ sé pól yõ. [15] Ǹmɔ sõnɔ-á mɛ Liyel yõ
nɛ̂ tyí sɔkɔ, pépi tɔ sõnɔ mɛ képah ó yõ nɛ, nɛ́péplɔ ànɛ̂
nɛ́túkúnì pól lékyî-á kɩ yilki mɔ. [16] Képah ye, mé mɛ gbah
tɛ̃ ń fɔkɔ dal mɔ n kɔ Liyel yah ànɛ̂ névye yah sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́,
wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ. [17] Ń pɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á mé yo yɔ̀, ye náhnáh
sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh ye mé pɔ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, à pɔ ń kwil névye
yohnɩ mɔ pɔ́lɛ, tɛ́ sárkánɔ́ wilki Liyel tyí. [18] Képah sɔkɔ ye
sɔ̃̀ pè pɔ wɛ ńnɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, máh ń gblɔ̃̌y tõ sah
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ. Tɔ́wû náh sɔ̃̀ mɛ ńnɛ, ànɛ̂ gbrɔ̃̌gbrɔ̌ yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀
mɛ n pɩ. [19] Tɛ́ Asi gbɛ̃̀nyah Nsyifunɔ yísyɔ́ wɔ sɔ̃̀ mɛ. Mâh
sɔ̃̀ mɛ tir yɔ́ pu pɩ pè wɛ, pépi ye náhkɩ pɔ ásɔ̃̂, à pɔ tɔkɔ ń
kõ áwɔ tyí dò. [20] Képah náh pɩ, Nsyifunɔ nónó-á ásɔ̃̂ yɔ̀, pǎh
lésõ ń tɛ̃ kyɩ pé tukey tùkèpu tɩ̃̀nkì tyí, lékàh-à kɩ mɛ wɛ ń
tyí, pè kè yo kɛ̀! [21] Tyínúkú yɔ́ ó ye lésõ mé yo gbǎp pé tyí
tukey tùkèpu yah sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, máh sɛ̃ ké yõ nɛ lékyî-á kɩ n
yilki n mɔ n pi, képah yĩn-á ńnɛ tukey sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀ dɛ́!»

[22] Tɛ́ kwil yah tɛ̃́-ò dɩ̃́ Felikisi sɔ̃̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛ̃̀kì
dùkù pĩ yĩ̃́. Kǎh pɩ sɛ̃́, à tukey mɛ̀ kur mɔ sah náh tɩ̃̀n yõ, tɛ́
nɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃ Lisyasɩ-à kɩ pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh kɩ pé tir
mɛ̀ yah wah. [23] Tɛ́ mɛ nɛ, sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ ǹ syɩ n kyɩ Pole
dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. À mó yɛ à kõ à nɛ n mɛ ǹ gblɔ̃̌y
yõ kwéy. À káh ǹ tyí névye yĩni mɔ ǹ pɔ́nyòhnìnmɔnɔlɛ.

Pole Liyel wɛy yónɔ́lɛ Felikisi ànɛ̂ Drusili tyí

[24] Sèpɩ̃̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Felikisi pɔ de ànɛ̂ ǹ kyɩ
Drusililɛ. Tɛ́ Drusililɛ, Nsyifu nɛy ye sɔ̃̀ ǹnɛ. Képah sɔkɔ,
Felikisi pè kõ pè Pole ye yah, à pɔ Yesu Krista yõ sɛ̃ dùkù
tyílɛ n yãh ǹ tyí. [25] Ǹtɛ Pole-á pɔ tyah n yãh gbɩ wɛ̃̀kì kɔ
dùkù pèpɛy tyí yõ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ tyí yõ, ànɛ̂ Liyel
névye pɔ n tuke dùkù tyí yõ, képah sɔkɔ, tíkí Felikisi tɛ̃, à
mɛ yo Pole tyí nɛ, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, wǎh kɩ fɛ̃ n yuku, tɛ́ pâh
pɔ wrɔ́ wɛ, páh kɩ tõ yo mɔ ǹ tyí. [26] Tɛ́ ǹ sõnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ
tɔlɛ nɛ, Pole-á kɩ pé kõ n pi pɔ́lɛ; képah ye, à sɔ̃̀ mɛ ǹnɛ n
tõ n ye fárfár pè yã̂hkìlɛ n yãh n pɔ ǹnɛ.

27 Pè ye nínɔ́ pɩ képah tɛ̃ sɔkɔ sɛ̃́. Képah náh, yɔ̃̀tɛ̃ késɑ̃́n yɔ́
pɔ Felikisi swɔ tɔkɔ pè n ye Porsiyusi Fɛsitusilɛ. Tɛ́ Felikisi-á
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé Nsyifunɔ dyɔ yɩ̃́ pɩ sɛ̃́, képah ye à Pole
sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ.

25

Pole ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwɩ̂ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀

1 Képah náh, gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-ò Fɛsitusi* pɔ́nɔ́ sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò
sõlɛ Sesarɩ kwil sɔkɔ, à dɔkɔ yuku Yerusalɛmɩ kwil. 2 Képah
sɔkɔ, sárká syínwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tɑ̃m ànɛ̂ Nsyifunɔ nɛ́-ǹgbnɔ kyɩ
ǹ tyí nɛ ńkɛ̃́, Pole-á tyítúkúnɩ̀ pɩ. 3 Tɛ́ tyah ǹnɛ n gbah n ni
nɛ, à ǹ gblɔ̌y yɛ pé tyí, à mó Pole kɔ̃ à pɔ Yerusalɛmɩ kwil,
pé ǹ tyi sohlɩ n yah pallɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ, yɩ̃́nvɩ̌ ye sɔ̃̀ pè n
pɩ nɛ, pé à wɛ ko mɔ wɛ̃kì yah. 4 Ǹtɛ Fɛsitusi mɛ pè syah
nɛ, Pole-á mɛ dáhnmɔnɔlɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Sesarɩ kwil. Tɛ́
péwɔ ńtɛ̃ tɔ náh tɔ̃ n mo n pi pé syínsɔkɔ-ńsah nɛ́npɔ́. 5 Ńkɛ̃́,
pé yah tɑ̃m nónó-à kɩ fɛ̃ n tɛ̃ n pi, pè péwɔ sɔ̃̀ tɛ̃ pé tiki yuku
Sesarɩ kwil. Pole-à kɩ se mɛ tyítúkù yɔ́ pɩ pè wɛ, páh kɩ kyɩ
nɛ́npɔ́, pè kɩ n tɔkɔ à kɔ̃.

6 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi náh tɔ̃ tɛ̃ mo nɛ́npɔ́ à kah sèpɩ̃̀n
kwɑ̌rtɔ̃nɔ, képah náh pɩ, gbɑ̃m yõ sɔkɔ, tɛ́ ǹ syɩ sɔkɔ Sesarɩ
kwil. Ké ɗɩ̃ndallɛ, à mɛ kɔ̃ tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ntɔ̃̀
mɔ nɛ pè pɔ Polelɛ. 7 Pole-á pɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, Nsyifunɔ nónó-á
sɔ̃̀ wil Yerusalɛmɩ kwil, pè pɔ à mɔ gbɩ̃, tɛ́ tyah lékàhlɛ ǹnɛ
n kɔ̃ képékèyɔ̂ tyi náhnáh sɔkɔ. Tɛ́ tir yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ pé
tyíyónɔ́ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ̂-á wɛ̃kɩ nɛ gblɔ-á sélɛ. 8 Képah sɔkɔ,
Pole mɛ tyah ǹ gblɔ̌y vyɑ̃hlɛ n kɔ̃lɩ nɛ, pé náh tyítúkù yɔ́
ńtɛ̃ pɩ à de Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyí, képah náh pɩ Liyel
ní-ńsah gbô tyí, képah náh pɩ Wrome kwɩ́ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar
tyí. 9 Ǹtɛ Fɛsitusi wɔ sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, Nsyifunɔ pé yɩ̃́ngbílɛ
n yo. Kǎh pɩ sɛ̃́, à Pole syah nɛ, à se kɩ fɛ̃ syi kyɩ Yerusalɛmɩ
sɔkɔ, ǹ tukey kyɩ n tuke péwɔ yɩ̃́ yah nɩ? 10 Wǎh yo sɛ̃́, Pole
mɛ yo ǹ tyí nɛ, Sesar tukey tùkè-ǹsah yɔ́ sɔkɔ-á pélɛ yɔ̀, ǹmɔ
tyí-á pé tukey yɩ̃nɛ kè tuke. Nsyifunɔ-á yɔ̀, pé náh tyítúkù
yɔ́ ńtɛ̃ pɩ pé tyí. Yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́, ǹmɔ ńtɛ̃ tɔ pɩ̃́nyɩ̃nɔ-á mɛ ké sɔkɔ
ó. 11 Ńkɛ̃́, pé tyí-à kɩ mɛ kah, ànɛ̂ pé mɛ tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á yɩ̃nɛ
kũnɛ, pé náh mɛ yahle pé kúnɔ́ yõ dò. Ǹtɛ pǎh tɔkɔ péwɔlɛ
n kɔ̃ tyi nónó sɔkɔ, gblɔ-à ńkɛ̃̄nɛ sélɛ, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ pé
gbàh dɛ mɔ pè kɔ̃ n pi. Páh mɛ ké tyí nɛ, pé tyí tukey kyɩ

* **25:1** 25.1 - Fɛsitusilɛ, Wrome nɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye sɔ̃̀ Wrome kwɩ́ltɑ̃m yɔ̃̀tɛ̃ Sesar sah Nsyude gbɛ̃̌nyah yah tɛ̃́-òlɛ.

n tuke Sesar tyɩ́.
12 Képah sɔkɔ, Fɛsitusi ànɛ̂ ǹ tukey tùkèpu
tɩ̀nkɩ̀ mɛ wɛ̃ wɛ. Pǎh tyɛ, à mɛ yo Pole tyɩ́ nɛ, wǎh fyɔ̀ Sesar
yĩn yo tɛ, wǎh kɩ kyɩ ǹmɔ tyɩ́ Wrome kwil sɔkɔ.

Akripa mɛ Polelɛ n piki n yah

13 Sèpɩ̀n yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ Akripa ànɛ̂ ǹ dósê
Berenisi pɔ yah gbɛ̃nyah yah tɛ̃́-ò ɗɩ́ Fɛsitusi tyɩ́, Sesarɩ kwil.
14 Pè kɩ sɔ̃̀ sèpɩ̀n yísyɔ́ pɩ n pi nɛ́npɔ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, Fɛsitusi mó
núkú Pole tyɩ́ wɛ kõ mɔ yãh Akripa tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, Felikisi-á ɗɩ́
yɔ́ dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ásɔ̃̂.
15 Tɛ́ páh pɔ yuku
Yerusalɛmɩ kwil, sárká syɩ́nwɩ̀lkɩ̀pu yɔ̃̀tãm ànɛ̂ Nsyifunɔ
yèwàhnɩ̀-á mɛ pɔ n tɔkɔ ǹnɛ n kõ pé tyɩ́, tɛ́ mɛ kélɛ n yah n
kõ pé tyɩ́ nɛ, pé à mɔ kũ kõ.
16 Ǹtɛ páh kè yo pé tyɩ́ nɛ, kè
náh n pɩ sɛ̃́ pépi Wrome tãn wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Pé náh wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ nɛynɛ n mɔ kũnɛ n kõ, nɛ́ pé náh wɛ̃̀kɩ̀lɛ à kõ, à ǹ yo yo
tɛ̃ yo névye yɩ̃́ yah, nónó-á tɔkɔ à kõ.
17 Képah sɔkɔ, kénɛ
no mɛ pɔ ànɛ̂ péwɔlɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ. Péwɔ náh sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ
pé tir mɛ̀ sah mo. Képah-á, ké ɗĩndal ńtɛ̃nɛ pé núkú yuku
tukey tùkè-ǹsah sɔkɔ, tɛ́ nɛ pè pɔ kénɛ ɗɩ́nɛ.
18 Péwɔ tɛ̃́-á
sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ, névye nónó-á tɔkɔ à kõ, pǎh kɩ pɔ tyɩ́túkúnɩ̀
ǹgbnɔ duke duke kwãh n pi nɛ, sépi-á à pɩ. Ǹtɛ pǎh pɔ, kè
náh pɩ sɛ̃́.
19 Pǎh mɛ pɔ yékẫb yísyɔ́ ólɛ n pɩ ǹnɛ pé yɛ̃́ngbɛ̃́
Liyel wɛ̃̀kɩ̀ tyɩ́ sɔkɔ ànɛ̂ Yesu yɔ́ tyɩ́ sɔkɔ nɛ̂-á lésõ ku, tɛ́ Pole
tõ mɛ n yo nɛ, wǎh mɛ min sɔkɔ.
20 Kǎh pɩ sɛ̃́, péwɔ náh sɔ̃̀
pĩ, páh nɛ yĩ mɛ̀ dùkù wah n pi sɔ̃́. Képah sɔkɔ, pé mɛ Pole
piki yah nɛ, à se kɩ kyɩ Yerusalɛmɩ kwil, ǹ tukey kyɩ tuke
nɛ́npɔ́ nɩ?
21 Ǹtɛ Pole mɛ nɛ, páh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé tɛ̃ ásɔ̃̂, pé
tyi yah mó pɔ kyɩ wah Wrome kwɩ́ltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyɩ́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, pé mɛ nɛ pè à dah mɔ sah wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ
nɔ ǹ tɛ́kɩ́nmɔnɔ tyɩ́ Sesar tyɩ́.
22 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo
Fɛsitusi tyɩ́ nɛ, péwɔ tɔ-á mɛ ké tyɩ́ nɛ ɗɩ́ mɛ̀ pɔ ǹ tyi yãh pé
noh. Képah tɛ̃̀nɛ, Fɛsitusi mɛ nɛ ńkɛ̃́, ńsɔ̃̂ ńtɛ̃ ó sɔkɔ, wǎh kɩ
pɔ ǹ tyi yãh à kɩ noh.

23 Dĩndallɛ, Akripa ànɛ̂ Berenisi pé mɔ wil yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ flɔ sɔkɔ,
tɛ́ sràsyɩ́bɩ́ yɔ̃̀tãm ǹgbnɔ ànɛ̂ kwil nɛ́-ǹgbnɔ mɛ pé sɔ̃̀ tɛ̃, pè
yuku tukey tùkè-ǹsah wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. Képah sɔkɔ, Fɛsitusi pè
kõ pè pɔ Polelɛ.
24 Wǎh pɔ, Fɛsitusi mɛ de wɛy sɔkɔ tɛ́ nɛ,
yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ́ Akripa, ǹmɔ ànɛ̂ nónó pól-á mɛ pélɛ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, pé
pól-á mɛ ɗɩ́ mɛ̀nɛ n yah kɛ̀. Nsyifunɔ tɔ́wû pól-á pɔ wil pé
tyɩ́ ǹ tyɩ́ sɔkɔ Yerusalɛmɩ, ànɛ̂ fɔ́ɔ́ ásɔ̃̂ tɔ sɔkɔ. Pǎh mɛ gbo
mɔ tũ nɛ, à náh yĩnɛ sàhnɔ́lɛ min sɔkɔ póllɛ.
25 Ǹtɛ péwɔ tɛ̃

wɔ náh tir yɔ́ wɛ ǹ tyípínì sɔkɔ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ. Tɛ́
wǎh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y tyí dahbɩ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar gbɔ̃̀,
képah-á pé nɛ, páh kɩ à tɛkɩ mɔ à kɔ̃. 26 Tɛ́ tir nɛ̂ tɛ̃ tɔ́tɔ́-á pé
kɩ wãrkɩ, kɩ à tɛkɩ mɔ n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar tyí,
pé náh mɛképah pĩ. Képah-á pé pɔ ǹnɛ pé tyí ànɛ̂ ǹmɔ ńtɛ̃
tɔ tyí ǹ wahlɛ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa. Páh nɛ, pàh kɩ à piki yah tɛ,
pé tɛ̃ wɛ tir yɔ́ wɛ n wãrkɩ ǹ tyí sɔkɔ, pé à tɛkɩ n mɔ Sesar
tyí. 27 Péwɔ tɛ̃ tyí ké yah náh, à wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ nɛy tɛkɩ
mɔ Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ tyí, tɛ́ à náh mó tɔ̃ tɛ̃ tyi yah wɛ
yo tɛkɩ mɔ ǹ tyí, nónó yĩn-á pè tɔkɔ à kɔ̃.

26

Pole-á ǹ tyîpínì yãh sɔ̃́ yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa tyí

1 Képah sɔkɔ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa yo Pole tyí nɛ, wɛy-á mɛ ǹ tyí,
wǎh kɩ fɛ̃ ǹ vyãh kɔ̃lɩ. Wǎh yo sɛ̃́, Pole mɛ ǹ gbɔ̃̀ yɔ̃, tɛ́ tyah
ǹ vyãh kɔ̃lìnɔ́lɛ pé tyí nɛ ńkɛ̃́, 2-3 yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa, ǹmɔ-á pépi
Nsyifunɔ tyídɩ̂ póllɛ n pnɛ ànɛ̂ tyi nónó yɔ̃-á pě yékɑ̃̂blɛ n
pɩ. Képah-á, nìvìnì ǹgbɛ̃-á kélɛ péwɔ tyí kwɛynɛ, kɩ pé vyãh
kɔ̃lɩ tyi nɔ́pi pól sɔkɔ, Nsyifunɔ-á n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃ tyi nónó
sɔkɔ. Páh ǹnɛ n ni, à ǹ gblɔ̌y yɛ, à mó noh pé tyí.

4 Ȁ tɔkɔ pé kètɛ̃npȉkȉ gbɩ̃́ dùkù tyí, páh sɔ̃̀ mɛ pé minnɛ n pɩ
dùkù nɛ̂nɛ pé kwil tãn wrɔ́ ànɛ̂ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, Nsyifunɔ
pól-á képahlɛ n pnɛ. 5 Pǎh pélɛ n pnɛ di mónɔ́lɛ. Pàh kɩ mɛ
ké tyí, pǎh kɩ fɛ̃ pé kèdùkù yo ńtɛ̃nɛ nɛ, Farisiyɛ̃ névye tɩ̃̏nkȉ
sɔkɔ nɛy-á pélɛ, tɩ̃̏nkȉ nɛ̂ Liyel wɛ̃̀kì tyí-á kah tah. 6 Ǹtɛ Liyel-
á ǹ vyãh tɔkɔ pé náh tãn tyí nɛ̂ tyí sɔkɔ, péwɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ ké yɔ̃, képah yĩn-á pélɛ tukey sɔkɔ núkúnúkú yɔ̀. 7 Tɛ́
pépi yȉkȉnȉ gbɔ̃̄ninɔ́ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ ké yɔ̃ nɛ, kǎh kɩ n pɩ
n dal n mɔ n pi, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ à Liyellɛ n gbilki ké lékɑ̃̂h,
ké gbɩ̃̏ntɔ̃. Képah yɔ̃ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ yĩn-á Nsyifunɔ tɔkɔ péwɔ kɔ̃
yɔ̀, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Akripa. 8 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ se pɩ, tɛ́ ké fɛ̃nsyinɔ tɔ̃ kah
tah pé no Nsyifunɔ tyí nɛ, Liyel-á lékyîlɛ n yilki n mɔ nɩ?

9 Péwɔ ńtɛ̃ tɔ-á sɔ̃̀ mɛ n sɔ̃ nɛ, páh yĩnɛ pé tyi pól pɩ, pé
Nasarɛtɩ kwil Yesu yĩn yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yah kɔ̃. 10 Sárká syínwȉlkȉpu
yɔ̃̀tãm-á ké wɛ̃̀kìlɛ pé kɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, páh Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
náhnáh tɛ̃ dah mɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Tɛ́ pàh sɔ̃́ sɔ̃̀ pélɛ n
ko n mɔ fyélɛ, péwɔ kè fɛ̃ n syi. Képah-á pé pɩ Yerusalɛmɩ
kwil. 11 Páh sɔ̃̀ mɛ n de n kɔ̃ pépi Nsyifunɔ Liyel ní-ńtɑ̃̂n vì
sɔkɔ, à Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ n fɔ̃h, tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pè kyĩ
mɔ, pè Yesu yɔ̃ sɛ̃nɔ́ yal mɔ. Tɛ́ pé fɔkɔ vyɑ̃̂hnkàhnmɔnɔ tɛ̃

tyí pélɛ, páh ńkɛ̃́nɛ pé nyáh sõ ǹ kyɩ pélɛ n fõh kwlókáhkínɔ tɔ sɔkɔ.

[12] Sɛ̃́-á sõ yɔ́lɛ, sárká syínwìlkìpu yɔ̃̀tãm mɛ tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂
wɛ̃kìlɛ pé kɔ̃, pé yuku à n yuku Damasɩ kwil. [13] Ńkɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́
Akripa, páh sɔ̃̀ mɛ wɛ̃kì yõ gbɩ̃̀ntɔ̃ pɔ̃́lɛ, tɛ́ mɛ kyòo yɔ́ wɛ kè
wil yɩ̃̂nyõ, nɛ̂-á piki kal gbɩ̃nɛ, à pɔ kwɛ péwɔ ànɛ̂ pé wɛ̃kì
kɔ́mû yõ pěrr, à pé mɔ gbɩ̃. [14] Képah tɛ̃nɛ, pé pól syɩkɩlɩ
sétáh tɛ́ péwɔ mɛ yɩ̃́npɔ̃́ yɔ́ noh kè mɛ n yo pé tyí Yebre wɛy
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Sole, Sole, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á ńnɛ n fõh sɛ̃́? Ǹgbǒ
gbɔ̃̀ nɛ̂-à yahle náh vɩ̀nɔ́lɛ, képah ye n kwɔ dɛ́!» [15] Kǎh pɩ
sɛ̃́, pé mɛ piki yah nɛ, nɛ̂ se ǹmɔlɛ nɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃? À mɛ yo
pé tyí nɛ: «Yesu ye ńmɔlɛ, nɛ̂-á á n fõh. [16] Ǹtɛ yuku n yɩ̃n
á gbyɛ̂̃h yõ. Máh ń gblɔ̃̌ynɛ ǹ wɛ̃kɩ tir nɛ̂ yɩ̃nnɛ, képah wɛ
yɔ̀: Mé nɛ á pɩ ń tɔ̃̀npɩlɛ. Sɔ̃́-á á wɛ ńnɛ yɔ̀, á kɩ kélɛ n yah
n yo n kɔ̃, à tahlɩ tyi nónó tɔ-á mé kɩ pɔ ǹ wɛ̃kɩ n pi náhlɛ.
[17] Mé kɩ ǹ pwah mɔ wilki Nsyifunɔ ànɛ̂ kwlókáhkínɔ névye
gbɔ̃̀, pépi nónó tyí-á mé n tɛkɩ n mɔ álɛ. [18] Mé álɛ n tɛkɩ n
mɔ pé tyí nɛ, á kyɩ pé yɩ̃́ yɩkɩ, pè kɔ̃ pè wil fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ pè pɔ
kyòo yah. Pè mó wil sétɐ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ yɔ̃rɩ sɔkɔ pè pɔ Liyel tyí, pé
tyípêl kɔ̃ sè yõ mɔ pè kɔ̃, pè mó kyɩ tɛ̃-ǹsah wɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀
wrɔ́, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ ńmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ yɩ̃nnɛ.»

[19] Pole-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu wɛlɔ nɔ́pi yo tɛ, à ǹ syɩ yo Akripa
tyí nɛ ńkɛ̃́, yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́, páh tyi nónó noh, tɛ́ tyi nónó wɛ wɛ̃́kínɔ́
mɛ̀ sɔkɔ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, pé náh yahle sé pínɔ́lɛ. [20] Tɛ́
Damasɩ tãn ǹgbò tyí-á pé yo sélɛ. Képah náh, pé mɛ sè yo
Yerusalɛmɩ tãn tyí, ànɛ̂ Nsyude gbɛ̃̌nyah tãn póllɛ, à tahlɩ
kwlo kwlo tɛ́lɔ́ tyí. Páh kè yo pé pól tyí nɛ, pè pé nnɔ vi mɔ,
pè mó Liyel wɛ̃kì tɛ̃. Ńkɛ̃́, pè tyípéplɔlɛ n pɩ, nónó-á n wɛ̃kɩ
nɛ gbɩ yõ, pé nnɔ-á vi mɔ. [21] Tɛ́ képah yõ sɔkɔ-á Nsyifunɔ tɛ̃
pélɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á sɔ̃̀ pé mɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Pǎh sɔ̃̀ mɛ n
yah n kɔ̃ pé kònmɔ-ńsahlɛ. [22] Ǹtɛ Liyel yòhnìnmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ,
páh mɛ min sɔkɔ à pɔ syɩ kwɛy tyí. Tɛ́ páh tɔ̃ ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀,
gblɔ yo yɩ̃nnɛ tahbɩ ànɛ̂ yãm tãn tyí. Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
ànɛ̂ Moyisi-á tyi nónó tyí yo nɛ, sǎh kɩ pɔ n pɩ n pi, pé náh
tir yɔ́ ńtɛ̃ yo kah mɔ sépi yõ, sépi nónó-á yo nɛ ńkɛ̃́: [23] Liyel
nɛy yáhntɔkɔnɔ-á kɩ yèvyãhrɩ pɩ kɩ ku. Tɛ́ ǹmɔ-á kɩ n pɩ n
pi nɛ́gbennɛ, kɩ yilki mɔ lékyɩ̂ sɔkɔ. Wǎh kɩ pɔ pwáhnmɔnɔ
tyí yo wah kyòo pépi Nsyifunɔ tyí ànɛ̂ névye tɛ́lɔ́ tyí.

[24] Tɛ́ Pole-á mɛ ǹ tyi yah yónɔ́ sɔkɔ sɛ̃́ mɛ ǹ vyãhlɛ n kɔ̃lɩ,
Fɛsitusi wɛkɩ páhpáh ǹ yõ nɛ ńkɛ̃́, ǹ yɔ̃̀gbèkè náh mɛ, ǹ kǎrn
pínɔ́ képékè-á ǹ yɔ̃̀gbèkè yuku. [25] Ǹtɛ Pole mɛ yo ǹ tyí nɛ

ńkɛ̃, yȍtɛ̃ pèpɛy, pé yȍgbèkè náh yuku dɛ́! Gblɔ ànɛ̂ yèsrey
wɛlɔ ó kɔ́kɔ́-á pé n wɛkɩ. 26 Ǹkɛ̃, tyi nɔ́pi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh
pɩ sètȉn sȍ sɔkɔ, pé sɛ̃nɔ́-á mɛ ké yõ nɛ, yȍtɛ̃ dɩ̋ Akripa ńtɛ̃
pɩ̋nɔ́-á mɛ sé sɔkɔ dò. Képah-á, pé kõ pé kélɛ n yo n dal n
mɔ ǹ yah sɔkɔ nɩ̀sãhlɛ. 27 Ǹtɛ yȍtɛ̃ dɩ̋ Akripa, à kó sɛ̃ Liyel
tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ yõ nɩ? Péwɔ tɛ̃-á pĩ nɛ wǎh sɛ̃ sé yõ.
28 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Pole tyɩ́ nɛ, kàh náh kɩ nɛ pé
mo kwéy, wǎh náhkɩ núkú péwɔ vi mɔ pɩ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ.*
29 Pole mɛ yo ǹ tyɩ́ nɛ, kàh kɩ se pɩ núkúnúkú ò, kàh kɩ se
mo ò, péwɔ tɛ̃-á mɛ Liyellɛ n ni nɛ, kè káh yĩn ǹmɔ ńtɛ̃ ó tyɩ́,
ńkɛ̃ nónó pól tɔ-á mɛ pé wɛlɔlɛ n nohnɩ kwɛynɛ yò, pé pól
pɩ péwɔ tyɩ́ kõlɛ, Yesu yõ sɛ̃púlɛ, tɛ́ kârn wɔ káh mɔ pépi
tyɩ́.
30 Képah náh, yȍtɛ̃ dɩ̋ Akripa yuku, ànɛ̂ gbɛ̃nyah yah tɛ̃-ò dɩ̋
Fɛsitusilɛ, ànɛ̂ Berenisilɛ, à tahlɩ nónó pól-á sȍ mɛ kɔ̃ntɛ̃nɔ́lɛ
pélɛ. 31 Ǹtɛ pǎh wil, pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, dɩ̋ mè náh tir yɔ́
ńtɛ̃ pɩ, nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kònmɔnɔlɛ, képah náh pɩ, ǹ dáhnmɔnɔlɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 32 Képah sɔkɔ, Akripa mɛ yo Fɛsitusi tyɩ́
nɛ, dɩ̋ mè à sȍ mɛ ǹ tukey tyɩ́ dáhbɩ́-ńkɛ̃nɛ Wrome kwɩ́ltãm
yȍtɛ̃ Sesar gbȍ sɔkɔ, wǎh yĩnɛ fɩ̋nmɔnɔlɛ.

27

Fɛsitusi nɛ pè sɔkɔ Polelɛ Wrome kwil

1 Képah sɔkɔ, kǎh pɔ sah núkú yõ nɛ, áyáh kɩ yuku n pi
Wrome kwɩ́ltãm yȍtɛ̃ ǹgbɛ̃ Sesar tyɩ́ Yitalɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ,
pè mɛ Pole ànɛ̂ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye yɩ́syɔ́ dahbɩ sràsyɩ́bɩ́
yȍtɛ̃ yɔ́ gbȍ, nɛ à sɔkɔ álɛ. Dɩ̋ mè yĩn ye sȍ Nsyulyusilɛ.
Ǹmɔ ye sȍ Wrome tãn sràsyɩ́bɩ́ tȉnkȉ yɔ́ yȍtɛ̃nɛ nɛ̂-á pè n
ye Wokustilɛ. 2 Képah tɛ̃nɛ, á de Adramiti kwil krótókè
ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, à sɔkɔ. Krótókè mè kɩ sȍ n syɔ̃ n pi Asi
gbɛ̃nyah krótónè yɩ̋n-ńtɛ̂n sɔkɔ. Arisitarkɩ sȍ mɛ álɛ, nɛ̂-á
n wil Masedonɩ gbɛ̃nyah kwil yɔ́ sɔkɔ pè n ye Tesalonikilɛ.
3 Ké dɩ̃ndallɛ, á kyɩ de Sidõ kwil. Ǹtɛ Nsyulyusi sȍ mɛ Pole
tɛ̃nɔ́ plɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, à wɛ̃kɩ̀lɛ Pole kõ nɛ, à kyɩ yah ǹ kódíbí
tyɩ́, pè kõ pè à wɛ n yohnɩ n mɔ. 4 Képah náh, áyáh yal
nɛ́npɔ́, yɑ̋hkɩ́ sȍ mɛ álɛ n fwo. Kǎh pɩ sɛ̃, á syɔ̃ gbɛ̃nyah
yɔ́ gbɔ̀pɔ pè n ye Syiprilɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̋. Képah sȍ mɛ yɑ̋hkɩ́
yah kõ sah á tyɩ́ kwéy. 5 Tɛ́ yɔ̃ sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ, à syɔ̃ Silisi
gbɛ̃nyah ànɛ̂ Pãnfili gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔ, à kyɩ tiki Mira kwil, Lisi

* **26:28** 26.28 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyɩ́ tyɩ́lɛ. Túkù sõnɔ sɔkɔ, kɔ̋
ye Akripa Polelɛ n ko. Túkù sõnɔ sɔkɔ mó, Pole wɛy ǹ nɩ tɛ̃.

gbɛ̃nyah sɔkɔ. 6 Ɓ́yáh mɛ nɛ́npɔ́, Wrome tãn sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃
mɛ Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ wɛ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ n yuku
n pi Yitalɩ* gbɛ̃nyah sɔkɔ. Ɓ̀ mɛ á dah mɔ képah sɔkɔ. 7 Ɓ́
sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ, tɛ́ á náh sɔ̃̀ mɛ fɛ̃ n to súú. Ɓ́ yèvyãhrɩ kah
pɩ, tɛ́ pyě yĩni tɛ̃ Knidi kwil dé-ńsahlɛ yúkɛy. Ǹtɛ yɑ̃́hkí-á sɔ̃̀
mɛ álɛ n fwo nɛ́npɔ́ tɩ̃̀n yúkúnɔ́lɛ sɛ̃́, gbɛ̃nyah nɛ̂-á pè n ye
Krɛtɩlɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́, á syɔ̃ képah dónmɔ-ńsah yɔ́ gbɔ̀pɔ pè
n ye Salmonenɛ. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah á tyí kwéy.
8 Ɓ́ yèvyãhrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔ́kɔ́-ńsah sɔkɔ, à kyɩ yĩni tɛ̃ Krɛtɩ fɩ̃́
yɔ́ sɔkɔ pè n ye Krótónè yɩ̃́n-ńsah pèpɛynɛ. Lasɩ kwil mɛ
nɛ́npɔ́ tnɔ̂.

9 Légbɩ̃́nɛ, wrɔ́ náhnáh sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ. Tɛ́ Nsyifunɔ fɩlsɑ̃̀hkì
sɔ̃̀ níkì tɛ̃ gbɩ̃́-á sɔ̃̀ mɛ sɔkɔ tɛ sɛ̃́, yɑ̃́hkí sɔ̃̀ mɛ kõ. Kǎh pɩ sɛ̃́,
krótókè tónɔ́ sɔ̃̀ mɛ pɩ dlolɛ. Képah ye, Pole mɛ ké gbáhdyâh
di pé tyí nɛ, 10 pé kódíbí, péwɔ-á kè wɛ tɛ nɛ, krótókè tónɔ́
náh tɔ̃ fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi, nɛ́ dlo náh wɛ ké sɔkɔ. Tɛ́ kè náh
n yĩn n pi krótókè ànɛ̂ ké sɔkɔ vyɔ́ yíkínɔ́ képékè ó tyí dɛ́,
pépi tɔ min-á kɩ n syah n wũ ké sɔkɔ. 11 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃
ɗɩ́ sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ krótókè tó-ò ɗɩ́ ànɛ̂ ké yɔ̃̀tɛ̃ wɛy yɔ̃ sɔkɔ, à kal
Pole tyílɛ. 12 Tɛ́ Krɛtɩ gbɛ̃nyah krótónè yɩ̃́n-ńsah mɛ̀ náh sɔ̃̀
mɛ plɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́nɛ. Képah ye, névye kan sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ,
kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi, pé yĩni tɛ̃ ké krótónè yɩ̃́n-ńsah yɔ́ sɔkɔ
pè n ye Fenikisilɛ, pé kyɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pɩ nɛ́npɔ́. Nɛ́npɔ́ sɔ̃̀
mɛ Krɛtɩ gbɩ̃̀yiki tɩ̃̀nnɛ.

Yɑ̃́hpékè yɔ́ kɔ̃̀nɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

13 Képah sɔkɔ, yɑ̃́hkí yɔ́ tyah n kõ n wil fálfál yɔ nɩyɔ̃́
tɩ̃̀nnɛ. Képah tɛ̃nɛ, pè sɔ̃̀ mɛ n sõ nɛ páh nɛ̂ yah tɔkɔ, kǎh kɩ
fɛ̃ pɩ, tɛ́ mɛ krótókè yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbílkì dɔkɔ mɔ, krótókè
kõ kè tyah n sɔkɔ, à kyɩ tɔrɩ sɔkɔ Krɛtɩ gbɛ̃nyah gbɔ̀pɔlɛ.
14 Dǒ kwéy, yɑ̃́hpékè yɔ́ kõ wil ymɔ yɔ̃ à tiki pɔ mɩ á sɔkɔ.
Yɑ̃́hkí mɛ̀ yĩn ye sɔ̃̀ Yerakilɔ̃nɛ. 15 Kè pɔ á krótókè tɔkɔ n
yuku gbɛ̃ntɛ̃náhlɛ, á náh tɛ̃ wɛ ké yah kõ. Ɓ́ mɛ á gblɔ̃̌y
fɩn mɔ kè kɔ̃. 16 Kè kyɩ sɔkɔ álɛ gbɛ̃nyahpír yɔ́ tnɔ̂ pè n ye
Kodalɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́. Kénɛ gbɛ̃nyah sɔ̃̀ mɛ yɑ̃́hkí yah kõ sah
á tyí kwéy. Kǎh pɩ sɛ̃́, krótópír nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ tóhnmɔnsàhnɔ́lɛ
krótókè ǹgbɛ̃ tyí, á gbah tɛ̃, à képah wɛ yɔrɩ dah mɔ ké
sɔkɔ yèvyãhrɩlɛ. 17 Ké dáhnmɔntɛnɔ náh, á mnɔlɛ krótókè
ǹgbɛ̃ pukubi kore vi nɛ kè káh kwɔkɩ. Tɛ́ tíkí-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃

* **27:6** 27.6 - Yitalɩ gbɛ̃nyah sɔkɔ ye Wrome kwillɛ.

nɛ á káh kyɩ n nir Libi gbɛ̃̆nyah sèm̀ìyẫhrí sɔkɔ sɛ̃́, képah
ye á krótókè yɔ̃̀tah flɔ kũ, sépi nónó gbɔ̃̀ yõ-á ńkɛ̃́nɛ yẫhkí
kélɛ n tu n mɔ súú, tɛ́ mɛ á gblɔ̃̆y fin mɔ yẫhkí kɔ̃ kè n
yuku álɛ. 18 Dĩ̀ndallɛ, yẫhkí sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n kah fwo sɛ̃́,
kăh pɩ sɛ̃́, pè krótókè tɔ́kɔ́bí wilki min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ.
19 Sèpɩ̃̀n tɔ̃́-ò sõlɛ, krótókè tópú tɔ mɛ ké tɔ̃̀npɩ̀vyɔ́ túkù wilki
ké sɔkɔ, à min dah mɔ pnɛ yɔ sɔkɔ pé gblɔ̃̆y. 20 Kè sɔ̃̀ mɛ
pɩ sèpɩ̃̀n náhnáhlɛ, tɛ́ á náh gbĩ wɛ yah yɩ̃́nɛ, képah náh pɩ,
ńwɔ̃́ kèpyelɛ. Yẫhkí sɔ̃̀ mɛ peke tɛ̃ sɛ̃́, fɔ́ɔ́ á náh tɔ̃ mɛ pɔ n
sõ nɛ, áyáh kɩ pwah.

21 Kăh pɩ sɛ̃́, á sɔ̃̀ mɛ sèpɩ̃̀n náhnáh pɩ yõke yɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ.
Képah sɔkɔ, Pole mɛ yuku yĩn no pól nɩyɔ̃́, tɛ́ nɛ ńkɛ̃́, pé
kódíbí, păh sɔ̃̀ yĩnɛ pè sah péwɔ yóré yõ, pé mó wũ Krɛtɩ
gbɛ̃̆nyah. Képah-à sɔ̃̀ mɛ pɩ, páh dlo nónó gbal, ànɛ̂ yíkínɔ́
nónó-á pɩ pé tyí yɔ̀, sè náh náhkɩ pé yĩni n tɛ̃ n pi dò! 22 Ǹtɛ
núkúnúkú, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè pé nɩ syãh,
ńkɛ̃́ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh yĩ n pi à wil krótókè tyí sɔkɔ. 23 Ńkɛ̃́,
Liyel nɛ̂ tyí yõ-á péwɔlɛ pé tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ tyí, ǹmɔ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ
yɔ́-á wil pé yah lékẫh mɛ̀ sɔkɔ, 24 tɛ́ yo pé tyí nɛ: «Káh tíkí
pɩ, Pole! Á kɩ n yĩn n pi Wrome kwíltãm yɔ̃̀tɛ̃ Sesar yah
sɔkɔ, kɩ á yɔ̃́tyí yo ǹ tyí. Tɛ́ névye nónó pól-á mɛ n yuku álɛ
krótókè sɔkɔ, áwɔ gbɔ̃̀ yõ, pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yõ náh n yĩ n pi.»
25 Képah-á, péwɔ Pole sɛ̃́nɔ́-á mɛ Liyel yõ nɛ, kăh kɩ n pɩ n
pi sɔ̃́-á ǹ yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩ yo kélɛ pé tyí. Képah-á, pè pé nɩ syãh
pé kódíbí. 26 Ǹtɛ krótókè tɛ̃̀ wɔ-á kɩ kyɩ n yɩkɩ n pi pé tyí yɔ
nɩyɔ̃́ kwil yɔ́ sɔkɔ dɛ́!

27 Légbɩ̃́nɛ, yẫhkí sɔ̃̀ mɛ yɔ̃ sɔkɔ álɛ n fwo n yuku sɛ̃́ pnɛ yɔ
yõ, nɛ̂-á pè n ye Mediteranɩnɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ ké sèpɩ̃̀n gbɔ̃nyẫh-
ò sõ lékẫh tyí. Tɛ́ lénɩ mɔ́nɔ́ wrɔ́ sɔkɔ, krótókè tópú sɔ̃̀ kè
sõ nɛ, áyáh mɛ de n tɛ kènkwẫ̀h yõlɛ, 28 tɛ́ yɔ́ntî sãh sãh
kwâh min dah mɔ yɔ sɔkɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́
yõgbãm pɔ́ kwărninɔlɛ. Áyáh yuku yahlɛ kwéy, pè tɔ̃ kè
min dah mɔ, tɛ́ kè wɛ ké súkúlínɔ́ mɛ mɛ́tɛ́rnɔ́ túkúrí pɔ́
kwărtɔ̃nɔlɛ. 29 Pè sɔ̃̀ mɛ tíkílɛ n pɩ nɛ, krótókè káh pɔ kyɩ
syɩ dyêh yísyɔ́ tyí, kè yɩkɩ. Képah ye, pè krótókè yĩn mɔ mɔ
vyɔ́ngbîl ǹyễh dah mɔ krótókè náh tĩ̀nnɛ, tɛ́ mɛ tyah dálnɔ́
ólɛ n dɛkɩ. 30 Ǹtɛ krótókè tópú sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ tó-ńsahlɛ.
Kăh pɩ sɛ̃́, pè krótópír tiki mɔ yɔ yõ, tɛ́ nɛ páh nɛ pé krótókè
yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbîl dah mɔ krótókè yah tĩ̀nnɛ. 31 Képah
sɔkɔ, Pole mɛ yo sràsyíbí ànɛ̂ pé yɔ̃̀tɛ̃ dĩ́ tyí nɛ ńkɛ̃́, díbí

nɔ́pi-à kɩ wṹ-ńkɛ̃̄nɛ krótókè sɔkɔ, pépi náh tɛ̃ wɛ n pwah
n pi dɛ́! 32 Képah sɔkɔ, mnɔ nónó-á sɔ̃̀ tɛ̃ sah krótópírlɛ,
sràsyíbí núkú sépi kɔ̃lɩ mɔ kè kɔ̃ kè sɔkɔ.
33 Képah náh, tyah-á pópó n dal, Pole kè yah kɔ̃ no pól
tyí nɛ ńkɛ̃̄, pè yõke yõ. Ȃ nɛ ńkɛ̃̄, ké sèpȉn gbɔ̃nyấh-ò-á
kwɛynɛ yɔ̀, pé yáh-ńsah mɛ tyɛ tɛ̃ pópó, pè náh mɛ fɛ̃ yõkelɛ
n yõ. 34 Ǹtɛ yõke vyãh-á mó tɔ̃ mɛ pé min pwáhnɔ́ tyí sɔkɔ.
Képah-á, páh kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ, pè yõke yõ. Ńkɛ̃̄,
pé sɔkɔ nɛy yó ńtɛ̃ yɔ̃̀yén pɔ́ núkú fyé náh n mɔ n pu n pi.
35 Képah yóntɛnɔ náh, Pole búrn tɔkɔ, tɛ́ wɛkɩ Liyel tyí no
pól yɩ̃́ yah, tɛ́ kè kwɔ à tyah n tah. 36 Képah sɔkɔ, no pól
nɩ sũ, pé tɔ mɛ yõke yõ. 37 Névye nónó-á sɔ̃̀ mɛ krótókè mɛ̀
sɔkɔ, á pól sɔ̃̀ mɛ nɛ́pȋ lègbãm tikitɔ̃ní pɔ́ gbãm pɔ́ kénúkòlɛ
(276). 38 Á pól-á yõ tɔ̃ tɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á sèmukɔ wilki min dah
mɔ yɔ sɔkɔ krótókè kɔ̃ kè pɩ fáhfáh.

Krótókè tyí yíkínɔ́lɛ pnɛ yɔ sɔkɔ

39 Képah tɛ̃̄nɛ, tyah-á pɔ dal krótókè tópú náh sɔ̃̀ mɛ
kènkwȁh yõ yah pĩ. Pǎh pɔ yɔ kéngbárkì yó kyɔmɩ wɛ,
nɛ́npɔ́ mɛ wɛ́nyɩ̃́n-ńsahlɛ, pè nɛ páh kɩ yuku yah nɛ́npɔ́
krótókèlɛ, kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 40 Képah sɔkɔ, pè krótókè
yĩn mɔ mɔ vyɔ́ngbȋl dɛ mɔ sè kɔ̃ sè wũ pnɛ yɔ sɔkɔ. Tɛ́
núkú yɔ̃ sɔkɔ krótókè yah tɛ̃ tɛ̃ yȋ tɔ wah mɔ, ké yah tɛ̃
yĩnnɛ. Tɛ́ mɛ fwɔ toh yĩ̂nyõ, krótókè yah tȉnnɛ, yấhkí kɔ̃ kè
kélɛ n tu n mɔ, tɛ́ pé yah mɔ à yɔ kéngbárkì mɛ̀nɛ n yĩkɩ.
41 Ǹtɛ pè kyɩ yĩni tɛ̃ yɔ́ntáh sèmȉyấhrí fȉi yó tyí, à nir ké
sɔkɔ. Krótókè yah tȉn sɔ̃̀ mɛ kyɩ di sèmȉyấhrí sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè
náh mɛ fɛ̃ n yike, tɛ́ níkwȋl mɛ ké náh tȉnnɛ n mɩ n kwɔkɩ
n pɔ. 42 Képah sɔkɔ, sràsyíbí sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ névye kònmɔ-ńsahlɛ. Tíkí sɔ̃̀ mɛ pè tɛ̃ nɛ, pè káh pɔ
n yɔ̃ n wil n to n pwah. 43 Ǹtɛ sràsyíbí yɔ̃̀tɛ̃̄ dɩ̃́-á sɔ̃̀ mɛ ké
tyí nɛ, pé Pole pwah mɔ sɛ̃́, à pè yĩni mɔ képah pínɔ́lɛ. Tɛ́
nɛ, yɔ yɔ̃́npnɛ̀pu ǹgbò yɔkɔ de yɔ sɔkɔ, pè kènkwȁh yõlɛ
n yĩkɩ. 44 Tɛ́ mɛ nɛ, no tɛ́lɔ́ sésárnɔ tɔkɔ, képah náh pɩ,
krótókè kwɔ́kínɔ́lɛ, pè dɔkɔ sépi yõ, pè nɛ n yɔ̃ n yuku. Sɛ̃̄
ye kè pɩ, tɛ́ no pól yĩni tɛ̃ kènkwȁh yõ sɔkɔ krómkróm pé
vyelɛ.

28

Pole-á nɛ̂ pɩ gbɛ̃̌nyah yɔ́ sɔkɔ pè n ye Maltɩlɛ, pnɛ yɔ nɩyɔ̃́

1 Képah sɔkɔ, áyáh pwah sɛ̃́, á kè noh nɛ pnɛ yɔ nɩyɔ̃́
gbɛ̃̌nyah mɛ̀ yĩn-á Maltɩlɛ. 2 Kénɛ kwil tãn mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃
yɩ̃́ɩ̃́ pallɛ. Tɛ́ pṹ-á sɔ̃̀ mɛ n pɩ, tɛ́ vɩrɩ mɛ n pɩ sɛ̃́, pè mɛ
nyàh mɔ tɩ̃̀ɩ́ á pól kɔ̃ á mɛ tuke mɔ tɛ̃ n wnɛ. 3 Képah sɔkɔ,
Pole-á kyɩ lésɔ́pî kwel nɛ pé pɔ mɔ nyàh sɔkɔ, nyàh swɔ̀ɔ̀-á
kyɩ sé tyɩ́, wáhnpo yɔ́ wil sé sɔkɔ à Pole kɔ̃, fɔ́ɔ́ à toh mɔ ǹ
gbɔ̃̀ tyɩ́. 4 Kwil mɛ̀ tãn-á wahy wɛ tóhnmɔnɔlɛ ǹ gbɔ̃̀ tyɩ́ sɛ̃́,
pè tyah n yo wɛ̃ tyɩ́ nɛ, tɔ̀tɔ̀ náh mɛ ké sɔkɔ póllɛ, ɗɩ̃́ mɛ̀-á
nɛ́kókè mɔ yah. Wăh sénsɔ̃ pwah pnɛ yɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ ó, ǹtɛ
pépi sétõ nɛ̂-á gbɩlɛ n wah, képah tɛ̃ wɔ náh à sah n pi min
sɔkɔ dɛ́! 5 Képah sɔkɔ, Pole wahy mɛ̀ mir dah mɔ nyàh sɔkɔ.
Tɛ́ syɛ̃́hɛ̃́h kwéy ńtɛ̃ náh kyɩ Pole wil tyɩ́. 6 Tɛ́ kwil tãn sɔ̃̀
mɛ syɩ́kɩ́ntɛ̃̌nɔ́lɛ n pɩ nɛ, dǒ páh kɩ à wɛ à kɩ mɛ tyah n sɛ̃́,
képah náh pɩ, kɩ syɩkɩ n ku n pi nɛ́npɔ́ swɔ. Ǹtɛ pǎh képah
syɩkɩ tɛ̃ wrɛ́tɛ́tɛ́, pè pɔ pĩ nɛ, pèkè yɔ́ ńtɛ̃ náh à nɔ n pi. Kǎh
pɩ sɛ̃́, pè pé vyɛ̃y vi à tyah n yo nɛ, tɔ̃̀ yɔ́-á ǹnɛ.

7 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á sɔ̃̀ álɛ, fɩ̃́ yɔ́ sɔ̃̀ mɛ nɛ́npɔ́ tnɔ̂, nɛ̂-á pnɛ yɔ
nɩyɔ̃́ gbɛ̃̌nyah mɛ̀ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ tyɩ́lɛ. Kénɛ ɗɩ̃́ yĩn ye sɔ̃̀ Publiyusilɛ.
Ǹmɔ mɛ á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ ǹ kódíbí sɔ̃́, tɛ́ á kɔ̃ á twah ǹ tyɩ́ à
sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ. 8 Tɛ́ kénɛ ɗɩ̃́ sú sɔ̃̀ mɛ yam pɛ̀kì yõ. Ǹ wil sɔ̃̀
mɛ vyãh, tɛ́ ǹ fɔkɔ tɔ mɛ kye. Képah tɛ̃̌nɛ, Pole mɛ kyɩ yah
ǹ tyɩ́, tɛ́ ǹ gbɛ̃̀n sah ǹ yõ à Liyel ni ǹ tyɩ́, à à dɛ mɔ. 9 Képah
náh, kénɛ kwil yámpú tɛ́lɔ́ tɔ mɛ pɔ Pole tyɩ́, tɛ́ pɔ dɛ́nmɔnɔ
wɛ. 10 Kǎh pɩ sɛ̃́, á yõ yɔ̃ nɛ́npɔ́ sɔkɔ kègbɩlɛ. Tɛ́ áyáh pɔ n
tyah sɔ́kɔ́nɔ́lɛ, yî nónó yétɔ̃̂-á sɔ̃̀ mɛ á tɛ̃, pè sé póllɛ á kɔ̃.

Pole yɩ̃́nɩ̂ntɛ̃̌nɔlɛ Wrome kwil

11 Képah náh, ńwɔ̃́lɔ́ tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, á mɛ de sɔkɔ
Alɛkisãdri kwil krótókè ǹgbɛ̃ yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂ yĩn-á kèǹìǹìnɛ.
Képah sɔ̃̀ mɛ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ tyɛ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ Maltɩ gbɛ̃̌nyah sɔkɔ.
12 Áyáh kyɩ yĩni tɛ̃ Sirakusi kwil, á tɛ̃ nɛ́npɔ́ à sèpɩ̃̀n tɔ̃́nì pɩ.
13 Áyáh yal nɛ́npɔ́, à tyah n tɔrɩ n yuku krótókèlɛ yɔ vyãh
tyɩ́, pópó à kyɩ de Wregbyo kwil. Ké ɗĩndallɛ, yɑ̃́hkí kɔ̃ wil
á náh tɩ̃̀nnɛ à pɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, sèpɩ̃̀n nínì wrɔ́, á yĩni tɛ̃ Pusɔlɩ
kwil, tɛ́ wil krótókè sɔkɔ. 14 Áyáh kyɩ nɛ́npɔ́, á kyɩ Yesu yõ
sɛ̃́pú yísyɔ́ wɛ. Pépi mɛ á ni, á kɔ̃ á wũ à sèpɩ̃̀n kwǎrninɔ
pɩ pé tyɩ́. Képah náh, á sɔkɔ Wrome kwil. 15 Tɛ́ Wrome
kwil Yesu yõ sɛ̃́pú-á fyɔ̀ á pɩ̃̀nɔ́ noh, pé túkù pɔ á yohnɩ, fɔ́ɔ́
Apyusi yòhntàhkì sɔkɔ; pé túkù mó pɔ á yohnɩ fɩ̃́ yɔ́ sɔkɔ pè
n ye Nɛ́pân twáh-ńtɑ̃̂n tɔ̃́nìnɛ. Pole-á fyɔ̀ pè wɛ sɛ̃́, à wɛkɩ
Liyel tyɩ́, ànɛ̂ ǹ nɩ sũ.

16 Képah tɛ̃nɛ, áyáh yĩni tɛ̃ Wrome kwil, pè ké wɛ̃kìlɛ Pole
kɔ̃ à kyɩ tɛ̃ ǹ tyí wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, tɛ́ sràsyí yɔ́ kɔ̃ à ǹnɛ n kyɔmɩ.

Pole Liyel wɛy yɔ́nɔ́lɛ Wrome kwil

17 Képah sɔkɔ, sèpȉn tɔ̃́nì-á sɔkɔ, Pole Nsyifunɔ yah tãm
ye ǹ tȉnnɛ. Pǎh pɔ tuke mɔ, à yo pé tyí nɛ, pé no, pé náh
sénsɔ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɩ de pé no Nsyifunɔ tyí, pé náh pé náh tãn
wȁl dêl pɩ, ǹtɛ pè pé tɛ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ, tɛ́ pé dahbɩ Wrome
tãn gbȍ sɔkɔ. 18 Ǹtɛ Wrome tãn-á pé piki yah tɛ gbȋ́ nɛ̂nɛ, pè
náh pé tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ wɛ, nɛ̂ yĩn-á pé yĩnɛ pé ko mɔ. Kǎh pɩ
sɛ̃́, pè mɛ nɛ páh pélɛ n fin n mɔ. 19 Tɛ́ Nsyifunɔ mɛ képah
yahle. Képah-á, pé gbȍ yȋ́ náh, pé mɛ pé gblɔ̌y tyí dahbɩ
Wrome kwíltãm yȍtɛ̃ Sesar gbȍ. Ŋ́kɛ̃́, tɔ́kɔ́nkɔ̃nɔ tɛ̃ wɔ náh
pé nɛ pé tɔkɔ pé no Nsyifunɔ kɔ̃ dɛ́! 20 Képah yĩn-á pé kɔ̃ pé
kè yah kɔ̃ nɛ, pé pè wɛ, pé mó yȃ́hkì yãh pélɛ. Yisrayel tãn
gbȍ sàhnɔ́-á mɛ pwáhnmɔ-ò nɛ̂ yõ, ǹmɔ yĩn-á kârn nɔ́pilɛ
mɔ́nɔ́lɛ péwɔ gbȁn sɔkɔ yɔ̀. 21 Képah sɔkɔ, pè mɛ yo Pole
tyí nɛ, sɛ́bɛ́y yɔ́ ńtɛ̃ náh wil Nsyude gbɛ̃nyah, à pɔ pépi tyí
ǹmɔ Pole tyí sɔkɔ. Pé no Nsyifunɔ sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃
wil nɛ́npɔ́, à pɔ tir yɔ́ yo pé tyí ǹ tyí sɔkɔ, képah náh pɩ, à
ǹ yȋ́po yo pépi tyí. 22 Ǹtɛ pépi-á pĩ nɛ, wɛ̃kì nɛ̂ sɔkɔ-á ǹnɛ,
pǎh mɛ kélɛ n fwo ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ. Képah-á, ǹmɔ sɔ̃nɔ-á
nɛ̂nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé kè noh ǹ vyãh sɔkɔ. 23 Képah
tɛ̃nɛ, pè mɛ wɛ̃ wɛ́nɔ́ yòh mɔ wɛ̃ tyí Polelɛ.
Lésõ-á pɔ nɔ, wãn tɔ̃ mɔ pé wȉlnɔ́ yõ, à pɔ Pole tyí ǹ
twáhntɛ̃-ǹsah sɔkɔ. À mɛ tyah à Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo n wah
pé tyí, à tɔkɔ séngbɔ̃́ tyí, pópó à pɔ nɔ ńvȋ́ tyí. À sȍ mɛ de
Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopu wɛlɔ sɔkɔ, à
Yesu tyílɛ n yo pé tyí nɛ, pè kè fɛ̃ syi. 24 Képah sɔkɔ, túkù
ǹ tyi yɔ́nɔ́ fɛ̃ syi, ǹtɛ túkù mó sè yahle. 25 Ǹtɛ pǎh tɛ̃ wɛkɩ
sah kwlɔ núkú yõ, tɛ́ n karkɩ gbȋ́ nɛ̂nɛ, Pole tɔ̃ tyínúkú yɔ́ yo
pé tyí nɛ, gbɩ-á Liyel Mirki wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á lésõ Liyel tɛ̃ntȍ
syínyo-ò Yesayi yo pé náh tãn tyí nɛ ńkɛ̃́:

26-27 «Kùkùtǎhkì mɛ de no nɔ́pi nnɔ sɔkɔ.
Pè mɛ pé níkílɔ́ tah tũ,
tɛ́ pé yȋ́ vike sah;
nɛ ńkɛ̃́ pé yȋ́ káh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ,
pé níkílɔ́ káh tir yɔ́ ńtɛ̃ noh,
pé nnɔ kɔ̃ sè pɔ n yɛ kùkùtǎhkì pínɔ́lɛ,
pé mó vi mɔ ńmɔ Liyel wɛ̃kì tɛ̃,
ń kɔ̃ mé pè wɛ pwah mɔ.
Képah ye, kyɩ n yo pé tyí nɛ,

păh kɩ n nohnɩ tɛ̃ wɔlɛ, tɛ́ pè náh ké tyí yah wɛ n pi.
Păh kɩ n yah dyěh sɛ̃́ yɔ̀, tɛ́ pè náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi.»*
28 Képah yóntɛnɔ náh, Pole tɔ̃ yɔ̃ sɔkɔ yo pé tyí nɛ: «Yé pĩ
nɛ, Liyel-á pwáhnmɔnɔ wɛy tɛkɩ mɔ névye tɔ tyí, nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Pépi tɛ̃ wɔ kɩ kè noh n pi.» [29 Wăh képah yo
sɛ̃́, Nsyifunɔ yuku sɔkɔ, tɛ́ mɛ yékâ̂blɛ n pɩ n yuku képékèyɔ̂
pé wɛ̃ wrɔ́.]
30 Képah náh, Pole ye nínɔ́ tũ ǹ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ, wăh sɔ̃̀ nɛ̂ tɔkɔ
de tɛ̃. Nónó pól-á sɔ̃̀ n wil n pɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ mɛ pé póllɛ n tɛ̃
pallɛ. 31 À sɔ̃̀ mɛ Liyel tɔ̃́rí tyílɛ n yo névye tyí, tɛ́ mɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyilɛ nolɛ n kwɔ nɩsãh sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
náh sɔ̃̀ mɛ ǹ yahlɛ n kõ ké pínɔ́lɛ.

* **28:26-27** 28.26-27 - Yah n tɛ Yesayi 6.9-10.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Wrome tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Liyel ye Pole yah wilki nɛ à pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ nɛ̂-á kɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Yah n tɛ Wrome tãn 1.5; Kalatɩ tãn 2.9. Ǹmɔ Pole ye wãrkɩ tɛkɩ mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tyí, nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ. Nósyɔ́ ye wɛ yo pé tyí Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ Yesu tyí sɔkɔ, tɛ́ pè mɛ kè fɛ̃ syi. Képah sɔkɔ, Pole mɛ sɛ́bɛ́y wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí nɛ, páh mɛ ké tyí nɛ pé pɔ pé tɩ̃̀nnɛ, pé pɔ sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ pé mó yɔ̃ sɔkɔ pé kɔ́lɔ́lɛ.

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à mɛ n pɩ, képah yah ye à yo pé tyí ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ.

À nɛ ńkɛ̃́ Nsyifunɔ ò, ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ ò, pé pól-á tyípêl pɩ, pè kɔ̃ pè náh wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. Ǹtɛ pé pól tyí-á nɔ Liyel tyí. Wăh mɛ ké tyí nɛ pè pé nnɔ vi mɔ. Pè yal n mɔ tyípêl pínɔ́lɛ, pè mó sɛ̃ Yesu Krista yɔ̃. Ǹmɔ-á ku pé tyípêl yĩnnɛ. Pàh kɩ sɛ̃ ǹmɔ yɔ̃, ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ păh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. Yɔ̃̀bènɔrɩ-á Liyel pɩ pé tyí kélɛ. Névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yɔ̃, tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ mɛ n pi tyípékè ànɛ̂ kũ mnɔ sɔkɔ. Tɛ̃-á kɩ n kɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ kṹmm, tɛ́ Liyel Mirki kɩ ǹnɛ n yohnɩ n mɔ. Yah n tɛ Wrome tãn 1-8.

Pole tɔ̃ Nsyifunɔ Yesu yáhlenɔ tyí yo ǹ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ, kè n tɛ̃ n pnɛ tyi pól tyí. Képah ye, à nɛ pé Liyel yáhlenɔ náh n yɔ̃ n sɔkɔ n pi. Yah n tɛ Wrome tãn 9-11.

À tɔ̃ kè yo nɛ, núkúnúkú Liyel-á mɛ sãmnɛ n mɔ névye pól sɔkɔ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Păh yĩnɛ pè pé minnɛ n pɩ yályál Liyel yah, nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí. Yah n tɛ Wrome tãn 12-15.

Sɛ́bɛ́y tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Pole nɛ páh mɛ ké tyí nɛ pé yuku Wrome kwil sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn kɔ̃ pè pé wɛ yohnɩ mɔ pé kɔ̃ pé yɔ̃ sɔkɔ Yesɩpayĩ yamana sɔkɔ. À nɛ páh n wɛkɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú pól tyí Wrome kwil sɔkɔ, nónó-á pé nɛ́pɩ̃́nɔ́lɛ.

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩlɛ, ńmɔ ye n wãrkɩ n
tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yé tyí. Liyel ye ńmɔ ye pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névilɛ. À ń wilki sah nɛ mé pé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo. 2 Liyel-á ǹ
vyãh kɔ̃ sah kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à lésɔ̃ syɔ̃ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀
syínyopu tyí à ké tyí yo sah ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ.

3 Ǹ Píɗɩ̃́ tyí ye kè n yo, nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á pɩ yɔ̃̀tɛ̃ ɗɩ̃́ Davidi pétó náhkɩ̀lɛ ǹ pɔ́ndubinɔ sɔkɔ névilɛ.
4 Tɛ́ wăh pɔ ku, tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ, képah sɔkɔ Liyel Mirki
mɛ kè wɛ̃kɩ nɛ Liyel Píɗɩ̃́-á ǹnɛ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí. 5 Ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ yɔ̃̀bènɔrɩ wɛ à pɩ ǹ tɛ̃́ntɔ̃̀ névilɛ, kɩ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀
pól yohnɩ mɔ pè kɩ pɩ ǹmɔ yõ sɛ̃́púlɛ kɩ n sah ǹ tyí yõ, ǹ
yɩ̃n kɔ̃ kè kɩ n gbilki. 6 Kénɛ yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ sɔkɔ névye ye yépi tɔlɛ,
Yesu Krista-á yépi nónó ye pɩ ǹ tyílɛ. 7 Yépi nónó pól tyí-á
nɔ Liyel tyí Wrome kwil sɔkɔ, tɛ́ à mɛ yé ye nɛ yé yé minnɛ
n pɩ péwɔ tyí yõ, yépi tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí
nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Kyɩ n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Wrome kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí

8 Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, mé n wɛkɩ ń Sú Liyel ǹgbò tyí yépi
pól tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí-á sɔ̃́npílɛ mɛ n yo kèkõyɔ̃́
pól sɔkɔ. 9 Mé mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí ń nɩ póllɛ ǹ Píɗɩ̃́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónɔ́ sɔkɔ. Ǹmɔ ńtɛ̃ ye ń tàrfyɔ̀lɛ nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mâh nírílɛ
n pɩ, máh ńkɛ̃́nɛ nɛ n mɛ yé tyílɛ n yo pé tyí. 10 Máh ńkɛ̃́nɛ
nɛ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ nɛ, péwɔ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃-à
kɩ nɛ̂, pé wɛ̃̆kì yɩkɩ mɔ ń kɔ̃ sɛ̃ mé n kyɩ n yah yé tyí. 11 Yé
náh wɛ di, pɔ n yah dékè mɛ ń kah tɛ̃ yé tyí. Képah sɔkɔ,
Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé kɩ pɔ kélɛ yé kɔ̃, nɛ̂-á kɩ tăhkɩ̀lɛ
yé kɔ̃. 12 Képah ye kɩ á kɔ̃ á kɩ sɔ̃́ré wɛ mɔ wɛ̃ sɔkɔ à yuku
ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ. 13 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyí nɛ
yé kè pɩ̃ nɛ máh kè yah kɔ̃ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ nɛ mé pɔ yé
tɩ̃̀nnɛ, mé pɔ tɔ̃̀ wɛ n pɩ yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, sɔ̃́-á mé pɩ kélɛ
yɩ̃̀kɩ̃̀nɩ̃̀ tɛ́lɔ́ tɩ̃̀nnɛ. Ǹtɛ ké wɛ̃̆kì náh mɛ tɛ̃ wɛ wɛ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ
núkúnúkú tyí yɔ̀. 14 Mé yɩ̃nɛ mè Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo yɩ̃ pɩ̃́pú
ànɛ̂ yɩ̃ pɩ̃́-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ kărn pípú ànɛ̂ kărn pí-ńkɛ̃pú tyí.
15 Képah ye, ké dékè mɛ yɩ̃́ɩ̃́ ń sɔkɔ nɛ mé pɔ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo
yépi tɔ tyí, yépi nónó-á mɛ Wrome kwil sɔkɔ.

Tăhkì nɛ̂-á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ

16 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sen náh mɛ ńmɔ tɛ̃. Liyel tăhkì ye kélɛ
nɛ̂-á névye póllɛ n pwah n mɔ nónó-à sɛ̃ ké yõ. Kè tyah
Nsyifunɔ ǹgbò tyí, tɛ́ pyě yɩ̃ni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. 17 Yé náh wɛ di, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel-á
mɛ névyelɛ n pɩ négblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̃̀ yõ ye kè n pɩ, sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy

sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à pɩ nɛ́gbíɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, tɛ̃ kɩ min yèsyìkì wɛ képah gbɔ̃̀ yõ.»*

Névye pól mɛ tyîpékè mnɔ sɔkɔ

18 Yé yah, névye Liyel yah tíkí pí-ńkɛ̃ ànɛ̂ pé tyítúkúnì
pínɔ́ pól yĩnnɛ, Liyel tɛ̃ yĩ̂nyõ tɛ́ ǹ fɔ́kɔ̀vyã̂hnì pè wɛ̃kɩ, pǎh
sɔ̃́npíɩlɛ pé tyítúkúnì tɔkɔ à gbɩ yah vike. 19 Yé náh wɛ di,
névi-á fɛ̃ nɛ̂ pĩ n pi Liyel tyí sɔkɔ, ké sèndì náh pépilɛ dò.
Liyel ye kélɛ pè wɛ̃kɩ. 20 Liyel tyi nónó-á sè náh n wɛ yĩ́nɛ,
sépi nónó-á pɩ ǹ tɛ̃́npnènɔ́lɛ nɛ̂-á mɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wǎh
mɛ dùkù nɛ̂nɛ tɔ́tɔ́; sépi mɛ fɛ̃ n pnɛ ǹ tyípínɔ́ gbɔ̃̀ yõ à tɔkɔ
kèkõyɔ̃́ mɔ gbĩ́ dùkù tyí. Kǎh pɩ sɛ̃́, lénɔ̀ náh fɛ̃ n wɛ n pi
névye tyí póllɛ. 21 Pè ye Liyel pĩ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi gbíɩlkínɔ́
sah ǹ yõ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ. Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy nɛ̂-á yĩnɛ ǹ kɔ̃́nɔ́lɛ,
pè náh kélɛ à kõ. Ǹtɛ pè pyě sõnɔ wã̂nnɛ pé gblɔ̃̌y pilki, à pɩ
lékã́m kɛ̃́ névyelɛ à de fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. 22 Pé gblɔ̃̌y tɛ̃ pínɔ́ sɔkɔ
lékã́m névyelɛ, pè pyě pɩ nɛ́wã̂nnɛ yɔ̀ sɔ̃́. 23 Gbíɩlkínɔ́ nɛ̂-á
yĩnɛ sàhnɔ́lɛ kú-ńkɛ̃́ Liyel yõ, pè képah vi mɔ n sah névye,
ànɛ̂ kèpye, ànɛ̂ gbyɛ̂̃hnyɛ̂̃h yî, ànɛ̂ til til yî kètɔ̀ pínsàhnɔ́nɔ
yõ. Tɛ́ névye ànɛ̂ kénɛ gbɛ̃́nkyɔ nɔ́pi pól kɩ mó tɔ̃ pɔ n ku n
pi.

24 Képah ye Liyel yɛ pè kõ pè pé pɔ̃̌pɔ̃̌lɛ n pɩ, képah nɛ̂
dékè-á mɛ pé sɔkɔ, fɔ́ɔ́ à pɔ sennɛ n pɩ pé gblɔ̃̌y tyí. 25 Gbɩ
nɛ̂-á yo Liyel tyí sɔkɔ, pè képah vi mɔ pɩ mìnìnɛ. Pè mɔ
mɔ Liyel sah tɛ́ ǹ yî mɔ́nɔ́ wɔlɛ n gbilki, tɛ́ tɔ̃̀lɛ n pɩ sépi
tyí. Ǹtɛ ǹmɔ ye mó tɔ̃ yĩnɛ gbíɩlkínɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Amiina!
26 Képah ye, Liyel mɛ yɛ pè kõ pè sen tyi ólɛ n pɩ nónó dékè-
á mɛ pé sɔkɔ. Pé syɔ́ mɛ pɛ̀kì yah tyi vi mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh
yõ, mɛ n sɛ̃ wɛ̃nɛ. 27 Sɛ̃́ ó ye, díbí tɔ mɛ pɛ̀kì yah tyi vi
mɔ ké gbɛ̃̌ntɛ̃̌náh yõ. Pè náh tɔ̃ mɛ n sɛ̃ syɔ́lɛ. Sɛ̃́nɔ́lɛ
wɛ̃nɛ, képah lédɔ́rí ó ye mɛ n ko pélɛ. Sen pĩ́-ńkɛ̃́ tir ye
pè mɛ n pɩ wɛ̃ tyí, tɛ́ mó pé mɔ́npunɔ lédyáhní wɛ nɛ̂-á
yĩnɛ pélɛ. 28 Pǎh yahle Liyel pĩ́nɔ́lɛ sɛ̃́, à mɛ yɛ pè kõ pè
pé sõnɔ túkúnì sɔ̃̀ tɛ̃ à pí-ńkɛ̃́ tyilɛ n pɩ. 29 Tyíknɛ̃̌nì duke
pól ye pè mɛ n pɩ, ànɛ̂ tyítúkúnìnɛ, ànɛ̂ yĩ́sesúkúlɛ, ànɛ̂
nɛ́pékèlɛ. Dyɔ́yɔ́kè ó ye pé tɔ̃̀lɛ, à tahlɩ nɛ́kókè mɔ́nɔ́ tyí,
ànɛ̂ mɛ́wɛ́ynɛ, ànɛ̂ yĩ́nvǐ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́túkùnì tyi pínɔ́lɛ, ànɛ̂
mìnì sàhnɔ́lɛ névye yõ, 30 ànɛ̂ névye tyí yónkònɔ́lɛ. Pè pɩ
Liyel sépɛ́bíɩlɛ, ànɛ̂ vyã́hsenóhkìpúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y gbíɩlkípúlɛ,
ànɛ̂ wèngbìl wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ pèkè yah wɛ́npɩpulɛ, ànɛ̂ dúbípú

* **1:17** 1.17 Yah n tɛ Yabakuki 2.4.

tyɩ́ yáhlepulɛ. 31 Pè pɩ lékɑ̃́m kɛ̃́ névyelɛ. Pàh nɛ̂ yo, pè náh
kélɛ n pɩ. Kùkùtǎhkì névye ànɛ̂ nɛpɩ̃́kɔbɩ ye pélɛ. 32 Tɛ́ pè
mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ Liyel-á mɛ kè yo sah nɛ, sɛ̃́nknɔ tyi pɩ́pú-á yɩ̃nɛ
kònmɔnɔlɛ. Ǹtɛ képah fyé yɔ̃, pè mɛ yɔ̃ sɔkɔ tyi nɔ́pi póllɛ
n pɩ. Tɛ́ pè náh mɛ yɩ̃n sépi ó tyɩ́ dɛ́, pè mɛ mɔ sɛ̃́nknɔ tyi
pɩ́pú tɔlɛ.

2

Liyel-á kɩ tukey nɛ̂ tuke n pi

1 Ɑ́wɔ nɛ̂-á lékàhlɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, wáh kɩ sɔ̃́ mɛ nɛ́dúkú
nɛ̂nɛ, lénɔ̀ wɛ́-ńsah náh mɛ á tyɩ́. Ɑ́ náh wɛ di, wáh lékàhlɛ
no tɛ́lɔ́lɛ n kɔ̃, lékàh ye á á gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃, áwɔ tɔ-á sɔ̃́npɩ́lɛ
mɛ n pɩ pé tyɩ́ kɔ̃lɛ, áwɔ nɛ̂-á lékàhlɛ pélɛ n kɔ̃. 2 Ɑ́pi pɩ̃ nɛ
ńkɛ̃́ nónó-á kénɛ tyi dùkùlɛ n pɩ, Liyel-á kɩ pè tuke n pi à
yɩ̃nɛ gbɩ wɛ̃̀kìlɛ. 3 Ɑ́wɔ nɛ̂-á lékàhlɛ kénɛ tyi pɩ́púlɛ n kɔ̃, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ, á se mɛ n sɔ̃ nɛ wáh kɩ n pwah n
pi Liyel tukey sɔkɔ? 4 Képah náh pɩ, Liyel pèpɔrɩ ǹgbɛ̃, ànɛ̂
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ, ànɛ̂ ǹ sɔ̃́mnɔ́ se á yahle mɔ́nkɔ̃̏nɔ́lɛ? Ɑ́ náh pɩ̃
nɛ Liyel pèpɔrɩ mɛ̀-á kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ á nɩ vi mɔ kɩ tyɩ́pɛ̂l pɩ́nɔ́
yal mɔ di? 5 Ǹtɛ á nɩ́kɩ́sekɔ́kɔ́ ànɛ̂ á nɩ táhntũ̃nɔ yɩ̃nnɛ, á mɛ
Liyel plɔlɛ n gbah n yɔrɩ n mɔ á gblɔ̃̌y yɔ̃, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi
ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̏hnì sɔ̃lɛ, sɔ̃ nɛ̂-á à kɩ névye tuke n pi à yɩ̃nɛ gbɩ
wɛ̃̀kìlɛ. 6 À kɩ nɛ́núkù núkú pól dyah à yɩ̃nɛ pé tyɩ́pɩ́nìnɛ.
7 Nónó-á mɛ gbah tɛ̃ tyɩ́péplɔlɛ n pɩ, nɛ pé kyɩ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́ wɛ,
gbɩ́lkɩ́nɔ́ mó nɛ n sah pé yɔ̃, ànɛ̂ pé mó tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ, à
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pépi kɔ̃. 8 Tɛ́ névye nónó-á yahle sàhnɔ́lɛ
ǹ tyɩ́ yɔ̃, tɛ́ gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ yahle tɛ́ pèkè pɩ́nɔ́ sɔ̃̏ tɛ̃, à kɩ ǹ
fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̏hnì pépi wɛ̃kɩ, tɛ́ kɩ fɔ̃́hnɔ́ sah pé yɔ̃. 9 Yèvyɑ̃hrɩ
ànɛ̂ tɩ́kɩ́ képékè kɩ pɩ tyɩ́túkúnì pɩ́pú pól tyɩ́lɛ. Kè kɩ tyah
Nsyifunɔ ǹgbò tyɩ́, tɛ́ kɩ pɔ yɩ̃ni tɛ̃ névye tyɩ́ nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ. 10 Ǹtɛ gbɩ́lkɩ́nɔ́, ànɛ̂ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́, ànɛ̂ yèvɩnɩ kɩ pɩ
tyɩ́péplɔ pɩ́pú nɛ́núkù núkú pól tyɩ́lɛ. Kè kɩ tyah Nsyifunɔ
ǹgbò tyɩ́, tɛ́ kɩ pɔ yɩ̃ni tɛ̃ névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
11 Yé náh wɛ di, Liyel náh névyelɛ n wah.

12 Névye nónó pól-á pè náh Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ
tɛ́ tyɩ́pɛ̂l pɩ, kénɛ tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh n wɛ n pi pépi
tyɩ́ yɩ́kɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ nónó pól-á tyɩ́pɛ̂l pɩ tɛ́ mɛ Moyisi
tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, pépi kɩ n tuke n pi à yɩ̃nɛ képahlɛ.
13 Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ tyɩ́yɔ́nɔ́ nɔ́hpú náh Liyel n yah
nɛ́gblɔ́lɛ dɛ́. Ké tyɩ́yɔ́nɔ́ pɩ́pú ye. 14 Névye nónó-á pè náh
pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi náh Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ pé
kɔ dùkù mó tɔ̃ pɔ yɩ̃nɛ Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́ yɔ́rélɛ. Kǎh pɩ

sɛ̃, képah n wɛ̃kɩ nɛ păh pèpɛynɛ n pnɛ pé gblɔ̌y, Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ kɛ̃́nɛ pé tyí. 15 Pè mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ,
Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á nɛ̂ yo nɛ kè nɛ n pɩ, kăh mɛ pé nnɔ
sɔkɔ. Pé sõnɔ sɔkɔ, kèyăhlɛ pè n nɛ n mɛ lékàhlɛ pé gblɔ̌ynɛ
n kɔ̃, kèyăhlɛ ǹ tɛ n nɛ n mɛ gbɩlɛ pé gblɔ̌ynɛ n kɔ̃. 16 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir nɛ̂-á ńmɔ n yo, à yĩnɛ képahlɛ, Liyel kɩ syɔ̃ Yesu Krista
tyí kɩ névye tuke n pi pé sèt̏ĩn sɔ̏ tyi pól tyí sɔkɔ. Lésõlɛ, tyi
nɔ́pi kɩ wilki mɔ kwèy.

Nsyifunɔ náh mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ

17 Yépi nónó-á nɛ Nsyifunɔ-á yélɛ, yé mɛ yé gbɔ̏ sah Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõ, tɛ́ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah nɛ Liyel-á mɛ
yépilɛ. 18 Tɛ́ Liyel dyɔ yĩ̋-á nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ kyɔ́! Yáh
kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ, képah gbɔ̏ yõ, yé
pèpɛynɛ n pnɛ dò. 19-20 Kénɛ kwɔ́nɔ́ gbɔ̏ yõ, yé nɛ yé pnɛ̀nɔ́-
á syɩ ké yȉn tyí, ànɛ̂ yáh gbɩ pĩ dal mɔ, tɛ́ núkú yuku yĩ́tũbi
yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ kyòolɛ n mɔ fɛ̃́ntũ̑ sɔkɔ névye tyí yé yo kɛ̀?
Yé mɛ vȉnmɔnɔlɛ lékã́m kɛ̃́ névyelɛ n kɔ̃, tɛ́ mɛ wɛ̃́npȉ yrɔ̃́lɛ
n kwɔ yé yo kɛ̀? 21 Yé mɛ no tɛ́lɔ́lɛ n kwɔ, tɛ́ yé náh yé gblɔ̌y
wɔlɛ n kwɔ kɛ̀? Yé mɛ névyelɛ n kwɔ nɛ pè káh yĩbelɛ n
yĩ, tɛ́ yépi wɔ n yĩ kɛ̀? 22 Yé nɛ fɔ̀fíkɩ̀ káh nɛ n pɩ, tɛ́ yépi
wɔ kélɛ n pɩ kɛ̀? Yé nɛ fal fal tȁn tyí náh nɔ yé tyí póllɛ, tɛ́
mó tɔ̃ tȁn vɩ̀ yîlɛ n yĩ n tɔkɔlɩ kɛ̀? 23 Yé mɛ yé gblɔ̌ynɛ n yɔ̃
n sah nɛ yáh Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ sé
dêllɛ n pɩ. Liyel náh yé n yilɔ yɔ̀ di? 24 Yé náh wɛ di, kè mɛ
wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́ɓéy sɔkɔ nɛ: «Yépi Nsyifunɔ ye
yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ kɔ̃ pè Liyel yĩnnɛ n yɩkɩ.»*

25 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, yõre mɛ kɔ̏kè tyí yâh mɛ fɛ̃ n kɔ Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl yõ. Ǹtɛ yâh mɛ sé dêllɛ n pɩ, yé kɔ̏nɔ́ pɩ
nɔ̀nɔ́lɛ. 26 Kɔ̏-ǹkɛ̃́ névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ n kɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
wȁl yõ, Liyel kɩ tɛ̃ mɔ kɔ̃ kènkõbe sɔkɔ. 27 Yépi Nsyifunɔlɛ,
Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wã́rkínsàhnɔ́ mɛ yé tyí, ànɛ̂ yé se mó
tɔ̃ kɔ̏kè tɔ kɔ̃. Tɛ́ képah fyé yõ, yé mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́
dêllɛ n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃, kɔ̏-ǹkɛ̃́ névye nónó-á mɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ, pépi ye kɩ pɔ lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi. 28 Yé
náh wɛ di, névi kɔ̏nɔ́ náh n pɩ tɛ̃́nɛ Nsyifulɛ. Kɔ̏kè kɔ̏nɔ́
nótɔ́lí tɔ náh n pɩ névilɛ Nsyifulɛ. 29 Liyel-à névi nɛ̂ nɩ vi
mɔ, tɛ̃ wɔ ye n pɩ Nsyifu yèsyɩ̀kɩ̀lɛ. Kɔ̏kè yèsyɩ̀kɩ̀ tɔlɛ, Liyel

* **2:24** 2.24 Yah n tɛ Nsyeremi 52.5.

Mirki ye n pɩ kélɛ nɩ sɔkɔ, Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ náh. Nsyifu yèsyìkìlɛ, Liyel ye n sõ ǹnɛ, névi náh.

3

Névye pól mɛ pîlkînɔ́ sɔkɔ

[1] Wâh pɩ Nsyifulɛ tɛ́ kȍkè kõ, yõre se mɛ ké tyí? [2] Ké yõre
mɛ gblò yey yey póllɛ. Pépi ǹgbò gbȍ sɔkɔ ye Liyel dahbɩ
ǹ wɛynɛ. [3] Ǹtɛ à, pépi sɔkɔ túkù-á yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kì
yõ, képah se kɩ pɔ Liyel tɔ kɔ à kɩ yahle kɔ́lɔ́lɛ ǹ tyi yónɔ́
sȍ? [4] Ɔ̋ɔ̃ dɛ́! Névye pól sénsɔ̃ mɛ mìnyobelɛ, ǹtɛ kè yĩnɛ kè
nɛ mɛ píkínɔ́lɛ nɛ Liyel wɔ-á n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sȍ, sɔ̋-á kélɛ
wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ ǹ wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Á tyíyónɔ́ yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ gbɩ yó-ò-á álɛ.
Pàh álɛ n tuke, gbɩ yĩnɛ kè wɛ á tyí.»*
[5] Ǹtɛ ápi kɛ̃̀kìnɔ́-à kɩ pɔ kè kõ kè wɛ pĩ nɛ Liyel-á mɛ tómm
à, á kɩ tɔ̃ yo sɔ̋ wɛ́? Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh mɛ n kɔ
gbɩ wɛ̃̀kì yõ, wǎh ǹ fɔ̀kɔ̀vyɑ̏hnì sɔkɔ fɔ̋hnɔ́lɛ n sah á yõ? —
Névi yȍtàhsyi sõ dùkù ye mé yah tɛ́ kélɛ n yo. — [6] Ɔ̋ɔ̃ dɛ́!
Kàh mɛ sɛ̃́, tɛ́ Liyel kɩ tuke sɔ̋ kèkõyɔ̋ névyelɛ wɛ́? [7] Ǹtɛ ńmɔ
mìnì yónɔ́-à kɩ mɛ kè wilki mɔ nɛ Liyellɛ, gbɩ Liyel-á ǹnɛ
ǹ yĩn kõ kè kɩ n gbilki à, sɔ̋ pɩ tɛ́ lékàh kɩ tɔ̃ ńmɔlɛ n kõ á
kɩ nɛ tyípékè pí-ò sɔ̋ ńnɛ? [8] Tɛ́ névye yĩn yíkípú yísyɔ́ nɛ,
ápi-á mɛ n yo nɛ pèkè-á yĩnɛ kè nɛ n pɩ, nɛ̂-á kɩ n pɔ n pi
pèpɔrɩlɛ. Lékàh ye yĩnɛ kénɛ névye dùkù kɔ̃́nɔ́lɛ.
[9] Á yĩnɛ à yo sɔ̋ yɔ̀ wɛ́? Ápi Nsyifunɔ se fɔ̋nfɔ̋ névye tɛlɔ́
yõ? Póllɛ! Yé náh wɛ di, mé ye kè yo wah tɛ nɛ Nsyifunɔ
ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á mɛ tyípékè mnɔ sɔkɔ,
[10] sɔ̋-á kélɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ́gbí náh mɛ póllɛ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.
[11] Lékɑ̋m névi náh mɛ póllɛ.
Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyellɛ n yah n kɔ̃.
[12] Pé pól ye wɛ̃̀kì pèpɛy fin mɔ, tɛ́ mɛ mɔ pu wɛ̃ tyí.
Nɛy náh mɛ nɛ̂-á mɛ tyípépɛ̌ynɛ n pɩ.
Nɛ́núkù ńtɛ̃ fyé náh mɛ.†
[13] Pé yȉngbɑ̃hlɔ mɛ léyɑ̂l yey yíkínmɔnsàhnɔ́ sɔ̋.
Pě névyelɛ n vi n tɛ̃ pé nɛ́npɔ́rílɛ.‡
Pé vyɛ̃y wɛlɔ mɛ wahy sohrɩ sɔ̃́.§
[14] Plɔ yénmɔnɔ wɛlɔ ànɛ̂ wɛ̀npèl ó n nɛ n wil pé vyɛ̃y sɔkɔ.*

---

* **3:4** 3.4 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 51.6. † **3:12** 3.10-12 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 14.1-3 ; 53.2-4. ‡ **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 5.10. § **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 140.4. * **3:14** 3.14 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 10.7.

15 Kàh pɩ nɛ́kókè mɔ́-ńsah yúkúnɔ́ wɔlɛ, pé gbáhkɩ̀ n nɛ n
sal képah sɔ̏.
16 Pépi syɔ̃̌-ǹtɑ̃̏n pól sɔkɔ, pě yɩ́kɩ́nɔ́ ànɛ̂ pèkè ó kɔ́kɔ́lɛ n pɩ.
17 Yèvɩnɩ wɛ̃̌kɩ̀ tɛ̃́nɛ, pè náh képahlɛ n pnɛ.†
18 Pè náh Liyel yah tɩ́kɩ́lɛ n pɩ póllɛ.»‡

19 Ǹtɛ á mó tɔ̃ pɩ̃ nɛ, Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́-á tyi nónó póllɛ
n yo, săh mɛ sé yey mɔ sé wɑ̏l kɔ́pú tɩ̏nnɛ pé vyɛ̃y tũ yɩ̃nnɛ,
ànɛ̂ lékàh wɛ yɩ̃nnɛ kèkõyɔ̋ névye pól tyɩ́ Liyel yah sɔkɔ.
20 Képah ye, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh n pɩ n pi nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ.§ Yé náh wɛ di, Moyisi
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yõre-á nɛ̂nɛ, tyɩ́pékè ye kè névyelɛ n wɛ̃kɩ.

Névye-á n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ Liyel yah sɔkɔ

21 Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye kè wɛ̃kɩ nɛ páh mɛ névyelɛ n pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ vyɑ̃h náh mɛ ké
sɔkɔ. Kénɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏ syɩ́nyopu sɛ́bɛ́ynɔ́
ńtɛ̃ kè yo ó. 22 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ ye Liyel névyelɛ n
pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Nɛ̂ tɛ̃́-à fyɔ̀ sɛ̃ Yesu Krista yõ, Liyel
tɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. Yé náh wɛ di, wăhkɩ̀ náh mɛ ké
sɔkɔ dò. 23 No pól ye tyɩ́pêl pɩ, pè kɔ̃ pè tɛkɩ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
24 Ǹtɛ Liyel yɔ̏bènɔrɩ pɩ pé tyɩ́, à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ
nɔ̀nɔ́lɛ Yesu Krista gbɔ̏ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á pwah mɔ pélɛ tyɩ́pékè
sɔkɔ. 25 Yesu Krista ye Liyel tɔkɔ kɔ̃ sárkálɛ, nɛ ǹ tɔ̋ kwɛ́nɔ́
gbɔ̏ yõ, nónó-á sɛ̃ ǹ yõ, pé tyɩ́pêl yɔ̃ n mɔ pè kɔ̃. Képah álɛ
n wɛ̃kɩ nɛ Liyel-á mɛ tómm. Ǹgbòlɛ, à náh lésõ mɛ névye
tyɩ́pêllɛ n mɔ n kõ, 26 à lésõ mɛ sɔ̋mnɔ́lɛ n pɩ. Ǹtɛ núkúnúkú,
à mɛ sélɛ n mɔ n kõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ
yah sɔkɔ, nónó-á sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah n wɛ̃kɩ nɛ wăh
mɛ tómm tɛ́ mɛ névyelɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ. 27 Gblɔ̃̌y
gbɩ́lkɩ́-ńsah se tɔ̃ mɛ névi tyɩ́? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ wɛ́? Kè
náh tɔ̃ mɛ á kɩ nɛ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀ sɔ̃ mɛ n mɔ n kõ, Yesu Krista
yõ sɛ̃́nɔ́ ye mɛ n mɔ n kõ képah ye. 28 Yé náh wɛ di, ápi kɩ fɛ̃
kè yo nɛ névi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ó gbɔ̏ yõ-á tɛ̃ n pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel
yah. Kè náh mɛ á kɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wɑ̏l kɔ́lɔ́ gbɔ̏ yõ
sɔ̃. 29 Tɔ̀dɩ̀ Liyellɛ, Nsyifunɔ ó Liyel se ǹnɛ? No tɛ́lɔ́ tɔ Liyel
náh ǹnɛ di? Àwe, no tɛ́lɔ́ tɔ Liyel ye ǹnɛ, 30 ǹmɔ ó-á sɔ̃́npɩ́lɛ
pɩ Liyellɛ. Ǹmɔ ye kɩ Nsyifunɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ, tɛ́ kɩ tɔ̃ no tɛ́lɔ́ tɔ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ
sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ. 31 Ǹtɛ kăh pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ se mɛ pɔ á kɔ̃ á

† **3:17** 3.15-17 - Yah n tɛ Yesayi 59.7-8. ‡ **3:18** 3.18 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 36.2.
§ **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 143.2.

mɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n pɩ yõre kɛ̃ kwâhlɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, yõre
ye pyě á kélɛ n kɔ̃ yɔ̀ ńkɛ̃́.

4

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Abrahmɩ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ

[1] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo Abrahmɩ tyɩ́ sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á á náh nɛynɛ?
Kwâh nɛ̂ mɛ à fɛ̃ wɛ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ tǎhkɩ̀lɛ? [2] Abrahmɩ tyɩ́pɩ́nɩ̀
yĩn-à sɔ̃̀ nɛ Liyel à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à náhkɩ sɔ̃̀ fɛ̃ ǹ
gblɔ̌ynɛ n yɔ̃ n sah kɛ̀. Ǹtɛ à náh fɛ̃ képah pɩ Liyel yah sɔkɔ
dɛ́. [3] Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ.»* [4] Ǹtɛ kàh
mɛ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ, tɔ̃̀npɩ ye n wɛ ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ lédyáhnɩ́nɛ.
Nɔ̀nɔ́ náh à wɛ kélɛ dɛ́. Ā yĩnɛ ké wɛ́nɔ́lɛ. [5] Ǹtɛ sɛ̃ náh kélɛ
Liyel tɛ̃ wɔ tyɩ́ dɛ́. Névi nɛ̂-à sɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ́-ńkɛ̃́nɛ tɛ́ fyɔ̀ mɛ sɛ̃
ǹ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tyɩ́pêl pɩ́púlɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, képah gbɔ̃̀ yõ ǎ
tɛ̃ pɩ nɛ́gbɩ́lɛ.

[6] Liyel-á névye nónónɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ pé tyɩ́pɩ́nɩ̀
mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ Davidi pé nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ́nɔ́ tyɩ́ yo nɛ ńkɛ̃́:

[7] «Névye nónó pɩ́lkɩ́-ńtɑ̃̂n-á yõ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ pé tyɩ́pêl mɛ niri
pé tyɩ́,
pépi tyɩ́ nɔ.

[8] Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névye nónó tyɩ́pêl mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃́nɛ,
pépi tyɩ́ nɔ.»†

[9] Kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɛ̀nɛ, Nsyifunɔ ó tyɩ́ náh kélɛ dɛ́, nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ pépi tɔ tyɩ́ ye. Á kè yo sɛ̃ yɔ̀ nɛ, Abrahmɩ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́-á à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah. [10] Ǹtɛ gbɩ̃́ nɛ̂ mɛ Liyel pɩ
ǹnɛ nɛ́gbɩ́lɛ? Ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ gbɩ̃́ sɔkɔ se, tɩ̃̂ ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ se?
Ɔ̃́ɔ̃, ǹ kɔ̃̀ntɛnɔ náh sɔkɔ náh dɛ́, ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃ sɔkɔ ye. [11] Képah
náh sɔkɔ ye Liyel à kɔ̃ à kɔ̃̀kè kɔ̃. Kénɛ kɔ̃̀kè kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ wǎh à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ ǹ yah sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ǹ kɔ̃̀-ǹkɛ̃
gbɩ̃́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, kɔ̃̀-ǹkɛ̃ névye nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah, Abrahmɩ pɩ pépi súlɛ Liyel yah. [12] Tɛ́ pɩ
kènkõbe tɔ súlɛ, nónó-á pè náh mɛ n yah pé kɔ̃̀nɔ́ ó tyɩ́, pè
mɛ sɛ̃ Liyel yõ Abrahmɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á à náh tɔ̃̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ
kɔ̃.

*Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel ǹ vyɑ̃hlɛ ǹmɔ ànɛ̂
ǹ náh tɑ̃n kɔ̃*

[13] Yé yah, Liyel-á ǹ vyɑ̃hlɛ Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tɑ̃n kɔ̃ nɛ
páh kɩ kèkõyɔ̃́lɛ pè kɔ̃, kè náh pɩ á kɩ nɛ Abrahmɩ-á n kɔ

* **4:3** 4.3 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **4:8** 4.7-8 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 32.1-2.

tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl yõ képah yĩn sɔ̃́ dɛ́, ǹ pínɔ́ yĩn ye nɛ́gbílɛ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ. [14] Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, kàh
sȍ mɛ pı nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́nɔ́ gbȍ yõ sɔ̃́ képah n wɛ,
yõ se náhkı tɔ̃ mɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ ǹ vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ tyí? [15] Yé
náh wɛ di, tyi kȍnsàhnɔ́ ye n yilki n mɔ Liyel fɔ̀kɔ̀vyȁhnìnɛ.
Tyi kȍnsàhnɔ́-à n knɛ ńyãh sɔkɔ, ké dêl náh fɛ̃ n pı nɛ́npɔ́.
[16] Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye képah
n wɛ. Képah kı pı yȍbènɔrılɛ Abrahmı náh tãn pól tyí. Tɛ́
kè náh pı nɛ tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́pú ó tyí sɔ̃́ à pı kélɛ dɛ́.
Nónó pól tɔ-á sɛ̃ ǹ yõ Abrahmı tyí kɔ̃lɛ, pépi pól tyí ye à
pı kélɛ. Yé náh wɛ di, Abrahmı ye á pól súlɛ, [17] sɔ̃́-á kélɛ
wȁ̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Áwɔ ye mé pı
kwlo kwlo náhnáh.»‡ Ǹmɔ ye ápi súlɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh
sɛ̃ nɛ̂ yõ. Ǹmɔ Liyel ye n yilki n mɔ lékyȋlɛ, tɛ́ yȋlɛ n mɔ
ǹ vyãh wɛynɛ nónó náh sȍ mɛ. [18] Tir nɛ̂-á kè náh sȍ mɛ
gbȍ sah sah tɛ̃́nɛ ké yõ, Abrahmı ǹ gbȍ sah képah yõ. Ȁ sɛ̃
Liyel yõ, képah yĩnnɛ Liyel mɛ à pı kwlo kwlo náhnáh névye
súlɛ, sɔ̃́-á lésõ à yo kélɛ ǹ tyí nɛ, ǹ náh tãn-á kı pı dò.§ [19] Tɛ́
légbȋ̋nɛ, Abrahmı sȍ kè wɛ nɛ páh wah mɔ náhnáh. Ȁ sȍ mɛ
ye lèkwɛ̌ vyãh yah sɔkɔ. Ǹ kyı Sara tɔ pìkì sȍ sɔkɔ tɛ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, wȉlkȉnɔ́ náh pı ǹ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. [20] Ȁ náh
tɔ̀tɔ̀ pı sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yõ. Ǹtɛ à tǎhkì wɛ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, à Liyellɛ n gbilki. [21] Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ sȍ mɛ ké yõ
nɛ, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ ǹ tyí kı
fɛ̃ kè pı. [22] Képah ye, Liyel mɛ à mɔ kõ nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ.
[23] Tɛ́ kǎh wãrkı sah Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Liyel à mɔ
kõ nɛ́gbílɛ.» Kè náh pı nɛ Abrahmı ó yĩn sɔ̃́ dɛ́; [24] ápi tɔ yĩn
ye, ápi nónó Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á kı n mɔ n kõ n pi, áyáh sɔ̃́npílɛ
sɛ̃ Liyel yõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékó yilki mɔ. [25] Ȁ lésõ ko mɔ
ápi tyípêl yĩnnɛ, tɛ́ Liyel mɛ ǹ lékó yilki mɔ ápi pı yĩnnɛ
nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.

5

Névye wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ

[1] Ápi-á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɛ̃, yèvını
wɛ á wrɔ́ ǹnɛ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbȍ yõ. [2] Yȍbènɔrı nɛ̂
wɛ̃̌kì-á yıkı mɔ á tyí tɛ́ álɛ ké sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye dah mɔ álɛ
ké sɔkɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ. Tɛ́ á gbȍ sàhnɔ́-á mɛ ké yõ
nɛ áyáh kı Liyel tɔ̃́rí wɛ n pi, kè mɛ yɔ̃́nɔ́lɛ á tyí. [3] Tɛ́ à wil
képah sɔkɔ, yèvyãhrı ńtɛ̃ tɔ pínɔ́ mɛ yõ yɔ̃́nɔ́lɛ ápi tyí. Yé

‡ **4:17** 4.17 - Yah n tɛ Yenɛsı 17.5. § **4:18** 4.18 - Yah n tɛ Yenɛsı 15.5.

náh wɛ di, á pĩ nɛ ńkɛ̃ yèvyãhrɩ pɩ́nɔ́-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-
òlɛ, 4 gbáhntɛ̃nɔ mó névilɛ n pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ gbĩ́nɛ.
Névi-à pɩ tɛ̃́nwɛ-òlɛ mɔ́nyahnɔ sɔkɔ, ǹmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ n nɛ n
mɛ Liyel yõ. 5 Ǹtɛ ápi nɩ̀gbɛ̀kɩ̀-á mɛ Liyel sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, à
kélɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ wǎh képah nɛ̂nɛ á kɔ̃. Képah ye
névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̃̀ sah ǹ yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.

6 Yé náh wɛ di, Liyel-á gbĩ́ nɛ̂ yah tɔkɔ sah, kǎh pɔ nɔ,
Krista ku tyɩ́pêl pɩ́pú pwah n mɔ yĩnnɛ. Tɛ́ légbĩ́nɛ, ápi lésõ
mɛ tǎhkɩ̀ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ. 7 Névi nɛ̂-á kɩ fɛ̃ syi n ku n pi nɛ́gbɩ́
yĩnnɛ, tɛ̃ wɛ́nɔ́ kɩ tah. Gbɔ̀kénpɩ ǹnî kɩ fɛ̃ fɛ̃ syi ku pèpɔrɩ
pɩ́-ò wɔ yĩnnɛ. 8 Ǹtɛ Liyel-á kélɛ á wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyɩ́-á
nɔ pé tyɩ́, kè wɛ yɔ̀: Ápi lésõ mɛ á tyɩ́pêl sɔkɔ sɛ̃́ tɛ́ Krista ku
á pwah n mɔ yĩnnɛ. 9 Tɛ́ núkúnúkú, áyáh fyɔ̀ pɩ tɛ́ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ, Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀ wɔ yah
se pyě à kɩ n yɛ n pi kɔ̃̀nɔ́lɛ á tyɩ́? 10 Áyáh lésõ mɛ Liyel
sépɛbɩ́lɛ, à á wrɔ́ tɔ̃ sah ǹnɛ ǹ Pɩ́dɩ̃́ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ ǹ Pɩ́dɩ̃́
tɛ̃-á fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à se kɩ pyě n yɛ n pi á pwáhnmɔnɔlɛ?
11 Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyɩ́ dɛ́, kè tɔ̃ mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyɩ́
Liyel yah sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á wrɔ́
tɔ̃ sah Liyellɛ.

Tyi nónó-á wɛ Adama tyɩ́ sõwãh ànɛ̂ nónó-á wɛ Yesu tyɩ́ sõwãh

12 Yé yah, nɛ́núkù yɔ́ yĩn ye tyɩ́pékè de kèkõyɔ̃́. Kénɛ
tyɩ́pékè ye yɔrɩ mɔ kũnɛ. Tɛ́ névye pól mɛ kũ mnɔ sɔkɔ, pé
pól-á sɔ̃́npɩ́lɛ tyɩ́pékè pɩ... 13 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pɔ tyɩ́pékè
wɛ kèkõyɔ̃́. Ké pɔ́-ńkɛ̃ gbĩ́nɛ, tyɩ́pékè mɛ̀ náh sɔ̃̀ mɛ n mɔ n
kõ. 14 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, à tɔkɔ Adama gbĩ tyɩ́, pópó à pɔ nɔ
Moyisi gbĩ tyɩ́, névye pól sɔ̃̀ mɛ kũ mnɔ sɔkɔ. Pè náh sénsɔ̃
tyɩ́pékè pɩ Adama tyɩ́ kɔ̃lɛ ǹmɔ nɛ̂-á Liyel dêl pɩ, ǹtɛ kũ sɔ̃̀
mɛ pélɛ n tɛ̃. Névi nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ à pɔ, Adama pɩ ǹmɔ kètɔ̀lɛ.
15 Ǹtɛ tyɩ́pékè nɛ̂-á pɩ, kè náh mɛ sãh yah yah tɛ̃́nɛ
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ. Gbɩ ye, nɛ́núkù tɛ̃ wɔ tyɩ́pékè
yĩn ye névye náhnáh ku ó; ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyɩ́,
ànɛ̂ wǎh syɔ̃ Yesu Krista tɔ gblɔ̃y núkúnɩ́ tyɩ́ à pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ
nɛ́kwĩ́nkɩ́ tyɩ́, sépi ye kal. 16 Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, ké swɔ náh
mɛ núkúlɛ nɛ́núkù tyɩ́pékè mɛ̀ tyɩ́lɛ. Yé náh wɛ di, nɛ́núkù
tyɩ́pékè yĩn ye lékàh wɛ. Ǹtɛ névye tyɩ́pêl náhnáh pɩ́ntɛnɔ
náh ye Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ pé tyɩ́ à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
17 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye nɛ́núkù tyɩ́pékè ye mɔ névyelɛ kũ mnɔ sɔkɔ
ó, ǹtɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃ pɩ nónó tyɩ́ à pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ

yah sɔkɔ, pépi kɩ mɛ min sɔkɔ Yesu Krista gblɔ̌y núkúní gbɔ̏
yõ, kɩ tɔ̃́rílɛ n pɩ. [18] Sɔ̃-á nɛ́núkù tyípékè pínɔ́ lékàhlɛ no pól
yĩni tɛ̃, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù tyípépɛ̌y pínɔ́ yĩn ye no pól kɩ fɛ̃ pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ, nɛ̂-á kɩ pè kɔ̃ pè kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. [19] Sɔ̃-á nɛ́núkù
Liyel yóré yáhlenɔ pɔ kénɛ névye náhnáh kɔ̃ pè pɩ tyípêl
pípúlɛ, sɛ̃́ ó ye, nɛ́núkù Liyel yóré fɛ̃nsyinɔ yĩn ye névye
náhnáh kɩ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. [20] Tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tɛ̃̏
wɔlɛ, képah ye pɔ tyípêl kɔ̃ sè kwel. Tɛ́ tyípêl-à kwel ńyãh
sɔkɔ, Liyel n mó yɔ̏bènɔrɩ pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á kal sépilɛ.
[21] Kǎh pɩ sɛ̃́, sɔ̃-á tyípékè névye pól dahbɩ kũ mnɔ sɔkɔ, sɛ̃́ ó
ye, yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂-á Liyel n pɩ névye tyí à pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ,
képah tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ pé pól kɔ̃ ápi Tɛ̃̏ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
gbɔ̏ yõ.

6

Nɛ̂-à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, tɛ̃̏ kɩ min pɩ dùkù kɩ vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ

[1] Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Á se yĩnɛ à yɔ̃ n sɔkɔ tyípêl
pínɔ́ sɔkɔ, Liyel kɔ̃ à yɔ̏bènɔrɩlɛ n gbah n pɩ á tyí? [2] Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
Ápi á náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃ ku. Tɛ́ á kɩ pɩ sɔ̃
tɛ́ kɩ tɔ̃ pɔ á minnɛ n pɩ tyípêl pínɔ́ sɔkɔ? [3] Yé náh pĩ nɛ,
ápi nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ à kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ, á
wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀-á mɛ á kɩ nɛ kúnɔ́ sɔ̃ ápi tɔ ku ǹnɛ wɛ̃ tyí
di? [4] Wèlnwȉlkȉnɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, ápi tɔ ye ku ǹnɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ yĩ
ǹnɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ ǹ lékó-á yilki mɔ Sú Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ǹgbɛ̃ gbɔ̏
yõ sɔ̃, sɛ̃́ ye ápi tɔ min pɩ dùkù vi mɔ pɩ sɛ̃́nnɛ. [5] Yé náh wɛ
di, áyáh fyɔ̀ kwrɔ mɔ ǹnɛ à kũ dùkù núkú ku, ápi tɔ lékyî
kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. [6] Á yĩnɛ à pĩ nɛ áyáh sɔ̏
mɛ n pɩ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, áyáh képah kwrɔ mɔ syɩ Kristalɛ
dahnɩ yõ à ké tyí yɩkɩ, tɛ́ wɛ wil tyípékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. [7] Yé náh
wɛ di, névi nɛ̂-à ku, tɛ̃ vyãh n dɛ tyípékè pínɔ́ sɔkɔ. [8] Tɛ́
áyâh fyɔ̀ ku ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh
kɩ á min pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí. [9] Ápi pĩ nɛ Krista lékó-á yilki mɔ, à
náh tɔ̃ n ku n yah n pi, kũ náh tɔ̃ tɛ̃ wɛ n pi ǹ tyí. [10] Wǎh kũ
nɛ̂ ku yɔ̀, tyípêl tyí yɩkɩ yĩn ye kṹmm à ku. Ǹtɛ núkúnúkú
wǎh mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹ minnɛ n pɩ Liyel tyí yõ. [11] Sɛ̃́ ó
ye, yépi tɔ yĩnɛ yè pĩ nɛ yáh yé náh vi tyípêl pínɔ́ kɔ̃ á kɩ
nɛ yé sɔ̃ ku, tɛ́ mɛ min sɔkɔ Liyel tyí yõ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.

[12] Gbĩ́ nɛ̂-á ye mɛ min sɔkɔ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, yé káh tɔ̃
yɛ tyípékè pɔ fyãh yé yõ, kè pɔ yélɛ n mɔ yé dyɔ dyɔ tyi
pínɔ́ sɔkɔ dɛ́. [13] Yé káh tɔ̃ yé wil gbɛ̃nsê tɛ̃̏ntɛ̃̏nnɛ tyípêllɛ

n pɩ á kɩ nɛ tyı́pékè sɔ̃́ n tɛ̃ yé yahlɛ dɛ́. Ǹtɛ yé yé gblɔ̌ynɛ
Liyel kɔ̃. Yé mɛ á kɩ nɛ yé sɔ̃́ ku tɛ́ yé lékyı̂ mɛ yilki mɔ.
Yé yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̏ntɛ̏n pól fin mɔ Liyel kɔ̃ sè pɩ tyı́gbló pɩ
pɩ tɔ̏npı̀yı̂lɛ. 14 Tyı́pékè náh tɔ̃ n dɔkɔ n tɛ̃ n pi yé yõ póllɛ.
Yé náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ dò. Liyel-á
yɔ̏bènɔrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé tyı́, képah gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ ye yélɛ.

Gbɩ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ

15 Á yı̃nɛ à yo sɔ̃́ yɔ̀ wɛ́? Áyáh fyɔ̀ mɛ yɔ̏bènɔrɩ gbɔ̏ sɔ̏
sɔkɔ, tɛ́ á náh tɔ̃ mɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ, képah
se yɔ́ n wɛ̃kɩ nɛ tyı́pêl pı́nɔ́ wɛ̃kı̀-á yɩkɩ mɔ á tyı́? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́!
16 Yé náh pı̃ nɛ ńkɛ̃́ yâh tɔ̏lɛ n pɩ ǹnı̂ yɔ́ tyı́ yɔ̃bɩ sɔ̃́ yélɛ, tɛ́ n
sah ǹ tyı́ yõ, yè n pɩ tɛ̃ yɔ̃lɛ kègbɩ yõ di? Sɛ̃́ ó ye, yâh n sah
tyı́pékè tyı́ yõ, yè n pɩ ké yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ kũnɛ. Tɛ́ yâh n
sah Liyel tyı́ yõ, yè n pɩ ǹ yɔ̃bɩlɛ, ànɛ̂ kè n pɔ gbɩ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́lɛ.
17 Yé lésõ mɛ tyı́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ǹtɛ yáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ, képah
gbɔ̏ yõ, núkúnúkú yé mɛ n sah Liyel yóré yõ yé nnɔ póllɛ.
Kǎh pɩ sɛ̃́, á ye wɛkɩ Liyel tyı́. 18 Yé wil tyı́pékè pı́nɔ́ sɔkɔ, tɛ́
de gbɩ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Yépi tyi yah yáhnkwlɔnɔ ye ń kɔ̃
mé tyi nɔ́pilɛ n yo à yı̃nɛ névye pɩ dùkùlɛ yɔ̀. Ǹgbòlɛ lésõ,
yáh yé wil gbɛ̃́nsê tɛ̏ntɛ̏n póllɛ pɔ̏pɔ̌ ànɛ̂ tyı́túkúnı̀nɛ n pɩ, à
Liyel dêllɛ n pɩ sɔ̃́; núkúnúkú, yé sélɛ gbɩ wɛ̃̀kı̀lɛ n kɔ, yè n
nɛ n mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ Liyel tyı́ yõ.

20 Yáh lésõ mɛ tyı́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ gbı̃́ nɛ̂nɛ, nɛy náh mɛ yélɛ
n kyı̃ n mɔ nɛ yé gbɩ wɛ̃̀kı̀lɛ n kɔ. 21 Kénɛ tyi nónó-á lésõ yé
n pɩ, kwâh nɛ̂ mɛ yé wɛ sɔkɔ sé sɔkɔ, à wil sen tyı́ sɔkɔ, nɛ̂-á
mɛ yé yõ kwɛy mè sɔkɔ? Sépi tyɛ́-ńsahlɛ kũ ye dò. 22 Ǹtɛ
núkúnúkú, Liyel-á yé wilki tyı́pékè yɔ̃rɩ sɔkɔ, yé mɛ tɔ̏lɛ n
pɩ ǹmɔ tyı́, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ mɛ wı̏lkı̏nsàhnɔ́lɛ ǹ tyı́ yõ, tɛ́
kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah. 23 Yé náh wɛ di, tyı́pékè
lédyáhnı́nɛ, kũ ye. Ǹtɛ Liyel-á kwâh nɛ̂nɛ n yı̃ névyelɛ n kɔ̃,
tyɛ́-ńkɛ̃́ min ye. À képahlɛ névyelɛ n kɔ̃ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃nɛ.

7

Yesu yõ sɛ̃́pú wı̀lnɔ́lɛ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, yé tyi kɔ̏nsàhnɔ́lɛ n pnɛ. Képah ye, máh kɩ
nɛ̂ yo n pi yé tyı́, ké sèndı̀ náh yélɛ. Névi tɛ̃̀-à fyɔ̀ mɛ min
sɔkɔ, à mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ sɔ̏ sɔkɔ. 2 Sɛ̃́ ó ye, sê nɛ̂-à de
pɛ tyı́, ǹ pɛ tɛ̃̀-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à mɛ ǹmɔ tyı́ yõ fúr wɛ̃̀kı̀
sɔkɔ. Ǹtɛ tɛ̃̀ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y yõ fúr
wɛ̃̀kı̀ sɔkɔ. 3 Tɛ́ wàh de dı̋ káhkı́ tyı́ tɛ́ ǹ pɛ sah min sɔkɔ, à

kɩ n ye fɔ̀fɩ́npɩlɛ. Tɛ́ ǹ pɛ-à fyɔ̀ pɔ yah kwlɔ, à kɩ mɛ ǹ gblɔ̌y
yõ fúr wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. Wàh de dɩ̋ káhkɩ́ tyɩ́, fɔ̀fɩ́kɩ̀ náh képahlɛ.
4 Képah núkú ó ye ń yű̃npyé, yépi wrɔ́-á kwrɔ mɔ Kristalɛ,
kè mɛ á kɩ nɛ yé tɔ sɔ̃́ ku ǹnɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, yé náh tɔ̃ mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Ǹtɛ ǹ lékó-á yilki mɔ, yé
mɛ ǹmɔ tyɩ́ yõ núkúnúkú, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ Liyel dyɔ dyɔ
tyilɛ n pɩ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ á dyɔ dyɔ tyilɛ n pɩ
gbɩ̋ nɛ̂nɛ, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ lésõ mɛ tyɩ́pékè dékè kɔ̃ kè
á tɛ̃́, á kɔ̃ á mɛ tyilɛ n pɩ nónó-á kɩ kũnɛ á yĩni n tɛ̃́ n pi.
6 Ǹtɛ núkúnúkú kwâh nɛ̂ yɔ̃rɩ sɔkɔ-á lésõ álɛ, áyáh á náh vi
kè kɔ̃ á kɩ nɛ á sɔ̃́ ku, á ye wil Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀. Tɛ́
núkúnúkú á kɩ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyɩ́ pɩ dùkù késɑ̃̋nnɛ ǹ Mirki
gbɔ̃̀ yõ. Kè náh tɔ̃ n pɩ n pi ǹgbò tyɩ́ kɔ̃lɛ gbɩ̋ nɛ̂-á sɔ̃̀ á mɛ
Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̋rkɩ́nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á tir nɛ̂nɛ n pɩ

7 Sɔ̃̀ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Tyɩ́pékè se Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ?
Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Sépi gbɔ̃̀ yõ ye ńmɔ pĩ tyɩ́pékèlɛ. Sépi-à sɔ̃̀ mɛ yó-
ńkɛ̃̀nɛ nɛ ńkɛ̃́: «Káh yɩ̃́wɩ́lkɩ̀lɛ n pɩ!» Mé se náhkɩ pĩ nɛ
tyɩ́pékè-á yɩ̃́wɩ́lkɩ̀ pɩ́nɔ́lɛ? 8 Kăh pɩ sɛ̃́, tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mè ye
wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ mɔ tyɩ́pékè kɔ̃ kè wɛ syɔ̃ à ńmɔ mɔ yɩ̃́wɩ́lkɩ̀ duke
pól pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-à sɔ̃̀ mɛ n
knɛ, tăhkɩ̀ náh n wɛ n pi tyɩ́pékè sɔkɔ. 9 Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
pɔ́-ńkɛ̃̀ gbɩ̋nɛ, ńmɔ sɔ̃̀ mɛ min sɔkɔ. Ǹtɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á fyɔ̀
pɔ, tyɩ́pékè tăhkɩ̀ wɛ 10 à pɔ ńmɔ min syi. Kénɛ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́
nɛ̂-á sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɔ ńmɔ kɔ̃ mè min wɛ, képah ye pyě pɔ kũnɛ
ńmɔ yĩni tɛ̃́ yɔ̀ sɔ̃́. 11 Tyɩ́pékè ye syɔ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ à ńmɔ
pilki, tɛ́ kũnɛ ń yĩni tɛ̃́.

12 Kăh pɩ sɛ̃́, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól mɛ yályál. Sè mɛ gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀ yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ plɛ. 13 Sépi nónó-á mɛ plɛ, sépi se n
mɔ ńmɔlɛ kũ sɔkɔ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Tyɩ́pékè ye. Sɛ̃́ ye kè wɛ̃̀kɩ dal
mɔ ké gblɔ̌y dùkùlɛ kwèy. Kè pil pèpɛy náh, tɛ́ ń fike ko. Sɛ̃́
ye tyɩ́pékè pil pèpɛy náh tɛ́ gbah peke tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

Névye mɛ tyɩ̂pékè mnɔ sɔkɔ

14 Ά pól pĩ yɩ̃́ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á wil Liyel tyɩ́. Ǹtɛ
ńmɔ gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé mɛ yɔ̃̀ sɔ̃́ ńnɛ pè tɛ̃́ yãm
tyɩ́pékè tyɩ́. 15 Kègbɩ yõ, máh nɛ̂nɛ n pɩ, mé náh ké dùkùlɛ
n pnɛ. Mâh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé pèpɛy nɛ̂ pɩ, mé náh képahlɛ
n pɩ. Tɛ́ ń dêl-á nɛ̂ wɔlɛ, mè n pyě képahlɛ n pɩ. 16 Ǹtɛ mâh
ń dêl tirlɛ n pɩ, mé sah ké yõ nɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́-á mɛ

plɛ. [17] Kăh pɩ sɛ̃, ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyíṕékè nɛ̂-á ń
sɔkɔ, képah ye n pɩ kélɛ. [18] Yé náh wɛ di, tyíṕépɛ̌y yɔ́ ńtɛ̃
náh mɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi sɔkɔ. Tyíṕépɛ̌y pɩ́nɔ́ sõnɔ mɛ
ń sɔkɔ, tɛ́ ké fɛ̃npɩnɔ tăhkɩ̀ náh n wɛ ń sɔkɔ. [19] Mâh mɛ ké
tyɩ́ nɛ mé tyíṕépɛ̌y nɛ̂ pɩ, mé náh kélɛ n pɩ. Ǹ tɛ́ n pyě pèkè
wɔlɛ n pɩ nɛ̂ tyɩ́ náh nɔ ń tyɩ́. [20] Ǹtɛ mâh ń dêl tirlɛ n pɩ,
ńmɔ náh n pɩ kélɛ yɔ̀ dɛ́, tyíṕékè nɛ̂-á ń sɔkɔ, képah ye n pɩ
kélɛ. [21] Máh nɛ̂ kyɔmɩ wɛ ń gblɔ̌y sɔkɔ, kè wɛ yɔ̀: Mâh mɛ
ké tyɩ́ nɛ mé tyíṕépɛ̌y pɩ, pèkè ó n nɛ n yĩn ń yah. [22] Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyɩ́ nɔ yɩ̃́ ń tyɩ́ ń nɩ póllɛ. [23] Ǹtɛ mé kè kyɔmɩ
wɛ nɛ, sépi nónó tyɩ́-á nɔ yɩ̃́ ń tyɩ́, mâh nɛ mé sé wɛ̃̀llɛ n kɔ,
kwâh yɔ́ n wɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á mɛ sélɛ n fwo. Kénɛ kwâh ye mɔ
sah ńnɛ tyíṕékè yɔ̃rɩ sɔkɔ. [24] Ń yãm pɩ́nɔ́ dùkù tɛ̃nɛ n yah
yɔ̀ lɛ́! Nɛ̂ tɛ̃ ó kɩ pɔ wɛ syi fin mɔ ńnɛ kénɛ kwâh tyɩ́, képah
nɛ̂-á n mɔ ń yõ kũnɛ? [25] Liyel ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ. Gbɩ́lkɩ́nɔ́ nɛ n sah ǹ yõ képah yĩnnɛ.

Mâh nɛ mé kè yo yɔ̃̀tukulɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyɩ́ mɛ ń tyɩ́ ń nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ ń gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé mɛ tyíṕékè yɔ̃rɩ sɔkɔ.

8

Névi nɛ̂-á yɛ Liyel Mirki kɔ̃ kè ǹ yahlɛ n tɛ̃

[1] Núkúnúkú tɛ̃nɛ, nónó wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu
Kristalɛ, Liyel tukey náh tɔ̃ n syɩkɩ n pi pé yõ. [2] Yé náh wɛ
di, Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ névilɛ n kɔ̃ tɛ̃ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, képah ye wɛ wilki ńmɔlɛ tyíṕékè ànɛ̂
kũ mnɔ sɔkɔ. [3] Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh sɔ̃̀ fɛ̃ képah pɩ n pi
dò. Névye gblɔ̌y dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ kăn pɩ kélɛ képah
ye. Kăh pɩ sɛ̃, Liyel mɛ ǹ Pɩ́dɩ̃́ tɛkɩ mɔ à pɔ dubi névi wil
dùkùlɛ ǹ tyɩ́ ápi tyíṕêl pɩ́pú tyɩ́ kɔ̃lɔ, tɛ́ ku ápi tyíṕêl yĩnnɛ,
sé tyɩ́ wɛ n yɩkɩ yĩnnnɛ névye sɔkɔ. [4] Ápi nónó-á á dyɔ yɩ̃́ tyi
wɛ yɛ, tɛ́ Liyel Mirki sɔ̃̀ tɛ̃. Liyel kè pɩ nɛ á fɛ̃ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyíyónɔ́lɛ n pɩ. Képah ye à kɔ̃ à képah pɩ. [5] Yé náh wɛ di,
névi nɛ̂-à yɛ ǹ dyɔ yɩ̃́ tyi yah syi ǹ tyɩ́, tɛ̃ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ
dyɔ yɩ̃́ tyi ó yõ. Nɛ̂-à mó yɛ Liyel Mirki yah syi ǹ tyɩ́, tɛ̃ sõnɔ
n nɛ n mɛ Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ tyi ó yõ. [6] Wâh á dyɔ yɩ̃́ tyi
sɔ̃̀ tɛ̃, ké syɩ̀-ǹsah n pɩ kũnɛ. Tɛ́ wâh Liyel Mirki dyɔ yɩ̃́ sɔ̃̀
tɛ̃, ké syɩ̀-ǹsah n pɩ yèvɩnɩ ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ́nɔ́lɛ. [7] Kègbɩ
yõ, névye nónó dyɔ yɩ̃́ tyi-á yah syi pé tyɩ́, Liyel sépɛ́bɩ́ ye
pélɛ pǎh sɔ̃npɩ́lɛ yahle sàhnɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yóré yõ.
Pè náh fɛ̃ sé wɛ̃̀l kɔ ńtɛ̃nɛ dò. [8] Tɛ́ névye-à pé gblɔ̌y dyɔ yɩ̃́

tyilɛ n pɩ, Liyel yĩ́ náh n yuku pélɛ. 9 Yépi tɛ̃́ wɔlɛ, yé náh
mɛ yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ. Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyi ye yé
mɛ n pɩ, képah nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ. Krista Mirki-à n knɛ névi
nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ náh mɛ ǹ tyí yõ. 10 Krista-à mɛ yé yahlɛ n tɛ̃́, yé
kɩ sénsɔ̃ pɔ kũ n pi ó, ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ à tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 11 Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Yesu
lékólɛ, ǹ Mirki-à kɩ mɛ yépi tɔ sɔkɔ, yáh sɔ̃́ pɔ ku, yé lékyî
kɩ yilki mɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

12 Képah ye ń yṹnpyé, á yĩnɛ à Liyel Mirki dyɔ yĩ́ĩ́ tyilɛ n
pɩ, á náh tɔ̃ yĩnɛ à á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ́ tyílɛ n pɩ. 13 Yâh yé dyɔ
yĩ́ĩ́ tyilɛ n pɩ, yé kɩ ku. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ yâh yé dyɔ
yĩ́ĩ́ tyi wɛ yɛ, yé kɩ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ. 14 Yé náh wɛ di, Liyel
Mirki-à nónó yahlɛ n tɛ̃́, Liyel wɛ̃́npɩ̀ ye pélɛ. 15 Liyel-á ǹ
Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè náh yélɛ n mɔ yɔ̃rɩ pɩ́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ tɩ́kɩ́
pɩ́nɔ́ sɔkɔ dɛ́. Képah ye pɩ yélɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ, tɛ́ yé fɛ̃́ n yo
yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: «Bɔ̃̌, ápi Sú!» 16 Liyel Mirki mɛ̀ ńtɛ̃ ye á
kɔ̃ á sɛ̃ yĩ́ĩ́ ké yõ nɛ Liyel wɛ̃́npɩ̀-á álɛ. 17 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ pɩ ǹ
wɛ̃́npɩ̀lɛ, á vyãh kɩ wɛ pèpɔrɩ sɔkɔ, wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ wɛ̃́npɩ̀
kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ. Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ Krista tyí, ápi tɔ vyãh
kɩ wɛ ké sɔkɔ. Áyáh fyɔ̀ mɛ yèvyãhrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí Kristalɛ,
gbílkínɔ́ kɩ n sah n pi á yõ ǹnɛ wɛ̃ tyí.

Gbîlkînɔ́ nɛ̂-á kɩ pɔ n wɛ n pi

18 Mé pĩ nɛ áyáh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂ sɔkɔ kwɛy mɛ̀nɛ, képah
náh mɛ sãh n yah yah tɛ̃́nɛ gbílkínɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ n sah n
pi á yõ ńsɔ̃̂nɛ. 19 Liyel wɛ̃́npɩ̀-á kɩ gbílkínɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, képah
ye ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ n dɛkɩ. 20 Yé náh wɛ di, Liyel yî
mɔ́nɔ́nɔ pól mɛ yɔ̃re kɛ̃́ tǎhkɩ̀ yɔ́ gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ. Pépi dyɔ dyɔ
tɛ̃́ náh nɛ kè pɩ sɛ̃́ dɛ́. Nɛ̂-á sah pélɛ ké gbɔ̃̀ sɔ̃̀, ǹmɔ ye pɩ
kélɛ. Ǹtɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ̃ mɛ pé tyí. 21 Sõ yɔ́ mɛ n pi, Liyel
yî mɔ́nɔ́nɔ pól kɩ pɔ n wilki n pi yɔ̃rɩ sɔkɔ yíkínɔ́ pí-ò gbɔ̃̀.
Tɛ́ kɩ gbílkínɔ́ wɛ wɛ̃ tyí Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ. 22 Ǹtɛ à pɔ syɩ kwɛy
mɛ̀ tyí, á pĩ nɛ Liyel yî mɔ́nɔ́nɔ pól-á mɛ n gbĩ kúrntɛ̃́sè tyí
kɔ̃lɛ yèvyãhrɩ tɛ̃́ tyí. 23 Tɛ́ kè náh yĩn pépi ó tyí dɛ́, Liyel-á
ǹ Mirkilɛ ǹgbòlɛ ápi nónó kɔ̃, ápi tɔ mɛ n gbĩ á fɔkɔ táhlɔ́
sɔkɔ, mɛ gbĩ̀yĩ̀kĩ̀lɛ n syɩkɩ sõ nɛ̂-á Liyel kɩ kè wɛ̃́kɩ n pi nɛ
áyáh pɩ pé wɛ̃́npɩ̀lɛ, tɛ́ kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ dal mɔ. 24 Yé náh
wɛ di, á ye pwáhnmɔnɔ wɛ. Tɛ́ kè mɛ á kɩ nɛ sɔ̃́-á ńkɛ̃́nɛ
névi ǹ gbɔ̃̀ sah kwâh yɔ́ pɔ́nwɛnɔ yõ. Ǹtɛ wàh kè wɛ syi tɛ,
à náh tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi ké pɔ́nwɛnɔ yõ dò. Wàh kè wɛ syi
tɛ, à kɩ tɔ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah sɔ̃́ ké pɔ́nwɛnɔ yõ? 25 Ǹtɛ áyâh tɔ̃́nɩ̀

mɛ kwâh nɛ̂ wɛ́nsyi-ńkɛ̃́nɛ, ǎ sɔ̃́mnɔ́ pɩ ǹ tɛ́ á gbɔ̃̀ sah ké
pɔ́nwɛnɔ yõ.
26 Sɛ̃́ ó ye, Liyel Mirki tɔ mɛ ápilɛ n yohnɩ n mɔ á
tɛ̃́nkwlɔ́nɔ yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ápi náh pĩ nɛ̂-á yĩnɛ nínɔ́lɛ.
Ǹtɛ Liyel Mirki mɛ nírílɛ n pɩ ápi tyí nɛ̂-á ápi náh fɛ̃ ké dùkù
yah yo. 27 Tɛ́ Liyel nɛ̂-á névye fɔkɔ táhlɔ́lɛ n pnɛ, ǹ Mirki-á
mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, ǹmɔ kélɛ n pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹ Mirki
nírílɛ n pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tyí à yĩnɛ ǹmɔ dyɔ yĩ̋ tɛ̃̀nɛ.
28 Á mó tõ pĩ tɔlɛ nɛ Liyel tyí-á nɔ nónó tyí, ǎ tyi póllɛ n pɩ
pépi tyí pɛkɩ yĩnnɛ, pépi nónó-á à ye à yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ
sah sɔ̃́. 29 Liyel-á nónó yah wilki ǹgbò dùkùlɛ, à ye kwãh tɛ̃
kè yah tɔkɔ tɔlɛ nɛ pǎh yĩnɛ pè pɩ pé Pídĩ́ tyí kɔ̃lɛ, ǹmɔ kɔ̃
à pɩ pé pól nɛ́nkyílɛ. 30 Wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah tɔkɔ, à ye
pè ye tɔlɛ. Wǎh nónó ye, à ye pè pɩ nɛ́gblɔ́ tɔlɛ ǹ yah sɔkɔ.
Wǎh nónó pɩ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ, à ye yõ yɔ̃́nɔ́lɛ pè kɔ̃.
31 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel-à mɛ ápilɛ, nɛ̂ kɩ fɛ̃ á fwo?
32 Ǹmɔ nɛ̂-á à náh yɛ ǹ yɛ̃́ngbɛ̃́ Pídĩ́ kɔ̃́nɔ́lɛ, à à mɔ kũ kɔ̃ ápi
pól yĩnnɛ. Â kɩ pɩ sɔ̃́ tɛ́ à náh yî tɛ́lɔ́ póllɛ á kɔ̃ à n tahlɩ n
pi ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 33 Liyel-á névye nónó yah wilki, nɛ̂ tɛ̃̀ kɩ pɔ
n tɔkɔ pélɛ n kɔ̃? Liyel ye pɩ névyelɛ nɛ́gblɔ́lɛ ǹ yah sɔkɔ.
34 Nɛ̂ kɩ tõ fɛ̃ Liyel tukey kɔ̃ kè kɩ syɩkɩ pé yõ? Yesu Krista
ye ku, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, ǹ lékó yilki mɔ. Yé náh
wɛ di, à mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ, tɛ́ mɛ nírílɛ n pɩ ápi
tyí. 35 Ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃
ké yah kõ n pi. Yèvyãhrɩ ò, tíkí képékè ò, fɔ̃́hnɔ́ ò, kwɛkɩ ò,
kwâh kɛ̃́ ò, dlo ò, kũ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi.
36 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Áwɔ
yĩnnɛ, ápi mɛ kũ dlo sɔkɔ sõmɛsɔ̃́. Pè mɛ álɛ n pɩ á kɩ nɛ
yípɛ̂y sɔ̃́ pè tɛ̃ n yuku kò-ǹsah sɔkɔ.»* 37 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ,
á tyí-á nɔ Liyel nɛ̂ tyí, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ á pɩ tɛ̃́npnɛ̀pu ǹgbnɔlɛ.
38-39 Gbɩ yõ, ápi tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ, tɛ́ à syɔ̃ á Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí à kélɛ á wɛ̃kɩ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ,
kwáhmɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ké yah kõ n pi. Kàh kɩ sɔ̃́ kũnɛ ò,
kàh kɩ sɔ̃́ minnɛ ò, kàh kɩ sɔ̃́ yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃́
yɔ̃̀tɔ̃rínɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃́ kwɛy gbĩ tyilɛ ò, kàh kɩ sɔ̃́ ńsɔ̃̂ tyilɛ
ò, kàh kɩ sɔ̃́ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́nɔlɛ ò, kàh kɩ sɔ̃́ yĩ̂nyõ tǎhkìnɔ́lɛ ò,
kàh kɩ sɔ̃́ sétáh sõwãh tǎhkìnɔ́lɛ ò, sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ápi
tyínɔnɔ yah kõ n pi ǹ tyí.

9

Yìkì nɛ̂ névye-á Liyel yah tɔkɔ

* **8:36** 8.36 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 44.23.

1 Krista tyí yõ ye ńnɛ. Képah ye, máh kɩ nɛ̂ yo n pi, gbɩ ye
kélɛ, mìnì náh mɛ ké sɔkɔ. Liyel Mirki ye ké sõnɔ dahbɩ tɛ
ń sɔkɔ nɛ nɛ̂-á mé kɩ n yo n pi, gbɩ-á kélɛ. 2 Yèkwɔrɩ ǹgbɛ̃
mɛ ń sɔkɔ. Ń nɩ mɛ n sukɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. 3 Yé náh wɛ di, máh
mɛ nɛ̂ tyí, ńmɔ tyí sɔ̃́ náhkɩ yɩkɩ ànɛ̂ ń wrɔ́ mó gbɛ Kristalɛ
ń yṹnpyé swɔ sɔkɔ, pé pwah n mɔ yĩnnɛ, pépi nónó-á ń yɩ̀kɩ̀
névyelɛ. 4 Pépi ye Yisrayel nolɛ, Liyel-á nónó pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ.
À yõ yɔ̃́nɔ́lɛ pè kõ, tɛ́ yégbékè kwrɔ mɔ pélɛ gbáyɩ̃́ náhnáhlɛ,
tɛ́ tyi kõ sah pè kõ, tɛ́ ǹ ni dùkùlɛ pè wɛ̃kɩ, tɛ́ ǹ vyãhlɛ pè
kõ. 5 Abrahmɩ, ànɛ̂ Yisakɩ, ànɛ̂ Nsyakɔbɩpi ye pé náh tãnnɛ.
Yɩ̀kɩ̀ núkú ye pélɛ Yesulɛ wǎh pɔ sétáh yõ. Ǹmɔ ye Liyellɛ,
nɛ̂-á mɛ yíyɩ̀n pól yõ. Ǹ yĩn nɛ n gbilki gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina!
6 Máh nɛ̂ yo sɔkɔ yɔ̃̀tah, képah náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel náh
n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀. Ǹtɛ Yisrayel no pól náh pɩ Yisrayel no
yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀nɛ Liyel yah sɔkɔ. 7 Sɛ̃́ ó ye, Abrahmɩ wɛ̃́npɩ̀ pól tɔ
náh pɩ ǹ wɛ̃́npɩ̀ yèsyɩ̀kɩ̀nɩ̀nɛ. Ǹ píɗɩ̃́ Yisakɩ wɔ wɛ̃́npɩ̀ ye kɩ n
mɔ n kõ ǹ pétóbélɛ sɔ̃́-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí. 8 Mâh nɛ mé kè
yo pallɛ, wɛ̃́npɩ̀ nónó-á dubi gbɔynɛ, pépi náh Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ.
Nónó-á dubi à yĩnɛ Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ, pépi ye ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ.
9 Yé yah, Liyel lésõ ǹ vyãhlɛ Abrahmɩ kõ nɛ ńkɛ̃́: «Gbɩ̃ yɔ́
yɩ̃̌nkõ gbɩ̃́nɛ, mé kɩ ń syɩ pɔ á ɗɩ̃nnɛ, tɛ́ Sara kɩ mɛ ɗɩ̃́npir wɛ
dubi.[*]» 10 Tɔ̂ɔ náh dɛ́, yé yah Wrebeka tɔ tyílɛ kɛ̀: Ápi sútó
Yisakɩ mɛ̀ ye dubi à kõ ɗɩ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímínɛ nónó-á kènɩ̀nɩ̀nɛ.
11-13 Gbɩ̃́ nɛ̂-á wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi náh tɔ̃́nɩ̀ dubi, pè náh tyítúkúnɩ̀
pɩ, pè náh tyípéplɔ tɔ pɩ. Ǹtɛ Liyel mɛ yo Wrebeka tyí nɛ:
«Wɛ̃́npɩ̀ nɔ́pi sɔkɔ, nɛ́nkyí tɛ̃̀ kɩ pɔ pɩ gbɛ̃ tɛ̃ yɔ̃́lɛ.»[†] Kè tõ mɛ
wɑ̃́rkínɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y ńtɛ̃ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Nsyakɔbɩ wɔ
tyí ye nɔ ń tyí, Yesayu náh»[‡] Yé náh wɛ di, képah n wɛ̃kɩ nɛ
névi tyípínɔ́ náh Liyel n yah ǹ tɛ́ tɛ̃̀ yah n wilki. Névi nɛ̂-à
ǹ dyɔ, tɛ̃̀ wɔ ye à n yah n wilki.
14 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Liyel náh mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ
di? À mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ kɛ̀. 15 Yé náh wɛ di, à yo Moyisi
tyí nɛ: «Mâh mɛ ké tyí nɛ mé pèpɔrɩ pɩ névi nɛ̂ tyí, mě kè pɩ
tɛ̃̀ tyí. Tɛ́ mâh mɛ ké tyí nɛ mé névi nɛ̂ yãm yah, mě tɛ̃̀ yãm
yah.»[§] 16 Kǎh pɩ sɛ̃́, képah náh n wil névi dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃̀ sɔkɔ,
képah náh pɩ ǹ gbáhntɛ̃́nɔ sɔkɔ dɛ́. Ǹtɛ kè n wil Liyel ó tyí,
nɛ̂-á névi yãmnɛ n yah. 17 Kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, Liyel-á yo Yesyipti yɔ̃̀tɛ̃̀ ɗɩ́ tyí nɛ: «Ń tɛ̃́nwɛnɔ
wɛ̃kɩ yĩn ànɛ̂ ń yĩn wil yĩn ye kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, ń kõ mé ǹ pɩ

---

[*] **9:9** 9.9 Yah n tɛ Yenɛsɩ 18.10. [†] **9:11-13** 9.11-13 Yah n tɛ Yesɛsɩ 21.23. [‡] **9:11-13** 9.11-13 Yah n tɛ Malaki 1.3. [§] **9:15** 9.15 - Yah n tɛ Yálnɔ́ 33.19.

yɔ̃̀tɛ̃nɛ.»* 18 Kǎh pɩ sɛ̃́, kàh Liyel dyɔ, ǎ ǹnî yãm yah, tɛ́ kàh
ǹ dyɔ ǎ ǹnî pɩ kùkùtǎhkì névilɛ.

19 Gbɔ̀kénpɩ túkù kɩ fɛ̃ nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ Liyel kɩ tɔ̃ n
tɔkɔ névyelɛ n kɔ̃ nɩ? Nɛ̂ se kɩ fɛ̃ ǹ dyɔ dyɔ tyi yah kɔ̃ nɩ?
20 Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃̀ ó mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ Liyellɛ n kɔ̃lɩ? Pín se kɩ fɛ̃
ké mɔ́-ò piki yah nɛ, kwâh nɛ̂ se pɩ tɛ́ à pé mɔ sɛ̃́ nɩ? 21 Pní
mɔ́-ò tyí náh ǹ fãhrɩlɛ di? Ȁ kɩ fɛ̃ tyígbí pɩ pɩ pín mɔ kélɛ,
tɛ́ kɩ tɔ̃ fɛ̃ ńyǎ̃n tyi pɩ pɩ pín mɔ kénɛ fãhrɩ ólɛ. 22 Liyel mɛ
ké tyí nɛ pé pé fɔ̀kɔ̀vyǎ̀hnì wilki mɔ, pé mó pé tǎhkì wɛ̃kɩ.
Tɛ́ wǎh mó tɔ̃ sɔ̃̀ yĩnɛ à ǹ fɔkɔ vyãh névye nónónɛ, à sɔ̃́mnɔ́
pɩ tɛ́ ǹ gblɔ̃̌y yɛ náhnáh pé tyí. 23 Ǹtɛ ǹ tɔ̃́rí-á mɛ gblò dùkù
nɛ̂nɛ, à sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ no tɛlɔ́ wɛ̃kɩ, wǎh pépi nónó
yãm yah tɛ́ pè yah wilki sah ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ. 24 Tɛ́ kénɛ
névyelɛ, ápi ye. Ȁ náh á yah wilki Nsyifunɔ ó sɔkɔ dɛ́, ǹtɛ à
túkù yah wilki yìkìnì tɛ́lɔ́ sɔkɔ, 25 sɔ̃-á Liyel kè yo sah Wose
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔ nolɛ, mé kɩ
pélɛ n ye ń nolɛ. Yìkì nɛ tyí náh sɔ̃̀ nɔ ń tyí, mé kɩ kélɛ n ye
ń dyɔ yĩ́ yìkìlɛ.† 26 Tɛ́ ńyãh sɔkɔ-á lésɔ̃ kè yo pé tyí nɛ ńmɔ
no náh pélɛ, nɛ́npɔ́ mɛ̀ ó sɔkɔ ye tɔ̃ pè kɩ ye pélɛ Min nɛ́tɛ̃
Liyel wɛ̃́npìlɛ.»‡ 27 Yesayi tɔ mó yo Yisrayel no tyí sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Yisrayel névye-à sɔ̃ mɛ dò pnɛ yɔ gbɔ̀pɔ sèmìyǎ̃hrí
sɔ̃, kwéy ó ye kɩ n pwah n pi pé sɔkɔ. 28 Yé náh wɛ di, TƐ̀
ǸGBƐ Liyel-á tyi nónó yo, à kɩ sè pɩ dal mɔ súú sétáh yɔ̃.»§
29 Tɛ́ Yesayi tɔ̃ lésɔ̃ kè yo sah nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól tyí tɛ̃́nwɛ-ò
TƐ̀ ǸGBƐ Liyel-à sɔ̃̀ mɛ á túkù sàh-ǹkɛ̃́nɛ min sɔkɔ, á duku
náhkɩ to Sodɔmɩ ànɛ̂ Gbomɔrɩ névye tyí kɔ̃lɛ.»

30 Sɔ̃ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́? Névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah ǹ yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pépi nónó-á pè
náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃. 31 Tɛ́ Yisrayel no nónó wɔ-á
pyě sɔ̃̀ mɛ n yah n kɔ̃ nɛ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wǎ̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pè náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ képah
gbɔ̃̀ yɔ̃. 32 Sɔ̃ pɩ tɛ́ pé náh wɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ wɛ́? Pè náh sɔ̃̀ mɛ
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃, pè sɔ̃̀ wɛ nɛ ńkɛ̃́ pé
tyípínì-á kɩ fɛ̃ pé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah képah ye. Pé gbáhkì
ye pyě pè mɩ pé wilki n mɔ mɔ dáhkì tyí yɔ̀ sɔ̃. 33 Kénɛ
dáhkìlɛ, Yesu Krista ye. Képah tyí ye wǎ̃rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé yah, mé kɩ gbáhkì mɩ mɩ dáhkì
yɔ́ sah Siyɔ̃ kwil sɔkɔ. Névye wilki n mɔ mɔ tɛ́dáhkì yɔ́ ye

* **9:17** 9.17 - yah n tɛ Yálnɔ́ 9.16. † **9:25** 9.25 - Yah n tɛ Wose 2.25. ‡ **9:26** 9.26 - Yah n tɛ Wose 2.1. § **9:28** 9.27-28 - Yah n tɛ Yesayi 10.22-23.

kélɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gbɔ̏ sah ké yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi.»*

10

1 Ǹ yṹnpyé, máh mɛ nɛ̂ tyí ń nı póllɛ, képah ye nɛ
Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔ wɛ. Mé mɛ Liyellɛ n ni pé tyí képah
tyí sɔkɔ. 2 Yé náh wɛ di, mé kı fɛ̃ kè yo nɛ pǎh mɛ gbah tɛ̃
yĩ̋ Liyel wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, ǹtɛ pǎh mɛ kélɛ n pı yĩ̋tũri sɔkɔ.
3 Liyel-á névilɛ n pı nɛ́gbílɛ ǹ yah sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, pè náh
kè pĩ. Tɛ́ pé yɛ̃́ngbɛ̃ tyílɛ n pı, tɛ́ Liyel tyí wɔ yahle. 4 Krista
ye pɔ Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ tyi pı syı sé yĩn tyí. Névi nɛ̂-à sɛ̃
Krista yõ, tɛ̃ kı pı nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ.
5 Névi-á fɛ̃ n pı n pi nɛ́gbílɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ gbɔ̏ yõ dùkù
nɛ̂nɛ, Moyisi-á nɛ̂ wãrkı ké tyí sɔkɔ kè wɛ yɔ̀: «Névi nɛ̂-à
tyi kɔ̏nsàhnɔ́ sɔkɔ tyíyónɔ́lɛ n pı, tɛ̃ kı ǹ minnɛ n pı sépi gbɔ̏
yõ.»* 6 Ǹtɛ névi-á n pı nɛ́gbílɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̏ yõ dùkù
nɛ̂nɛ, kè mɛ yónɔ́lɛ képah tyí sɔkɔ nɛ: «Káh nɛ n sõ á fɔkɔ
sɔkɔ nɛ: ‹Nɛ̂ kı dɔkɔ kyı yĩ̂nyõ?›» Nɛ̂ kɔ́r-á, kı kyı Krista kɔ̃
à kı tiki pɔ. 7 Képah náh pı: «Nɛ̂ kı tiki yuku sétáh sõwãh?»
Nɛ̂ kɔ́r-á, kı kyı Krista kɔ̃ à kı wil lékókwíl kı dɔkɔ pɔ. 8 Ǹtɛ
tir nɛ̂ mɛ tɔ̃ yónɔ́lɛ wɛ́? Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ: «Liyel wɛy mɛ á
tnɔ̂. Kè mɛ á vyãh sɔkɔ ànɛ̂ á nı sɔkɔ.» Kénɛ wɛynɛ, Yesu
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛy ye kélɛ, áyáh mɛ nɛ̂nɛ n yo n kɔ̃.† 9 Wâh
kè yo á vyãhlɛ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ-á Yesu Kristalɛ, tɛ́ sɛ̃ ké yõ á nı
sɔkɔ nɛ Liyel-á ǹ lékó yilki mɔ, á kı pwáhnmɔnɔ wɛ. 10 Wâh
sɛ̃ Liyel yõ á nı sɔkɔ, képah álɛ n pı nɛ́gbílɛ; ànɛ̂ wâh kè yo
á vyãhlɛ, képah álɛ n pwah n mɔ. 11 Á náh wɛ di, kè mɛ
wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Krista
yõ, sen náh tɛ̃ tɛ̃ n pi. 12 Kǎh pı sɛ̃, wǎhkì náh mɛ Nsyifunɔ
wrɔ́ ànɛ̂ nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkú ó ye mɛ pé
pól tyí, nɛ̂-á pèpɔrılɛ n pı no pól tyí nónó-á ǹnɛ n ye n gbo.
13 Yé náh wɛ di, kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃: «Névi nɛ̂-à Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye gbo, tɛ̃ kı pwáhnmɔnɔ wɛ.»
14 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ pè kı ye gbo ǹnɛ, nɛ́ pè náh sɛ̃ ǹ yõ? Ǹ
tyí wɛ́nnoh-ńkɛ̃nɛ, pè kı sɛ̃ sɔ̃ ǹ yõ? Pè kı wɛ noh sɔ̃ ǹ
tyílɛ nɛ́ nɛy náh ǹ tyí wɛ yo pé tyí? 15 Tɛ́ sɔ̃ mɛ Liyel
wɛy kı yo, nɛ́ névi náh tɛkı mɔ ké yo yĩnnɛ? Képah ye
kè mɛ wãrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Kè mɛ
nìvìnìnɛ wâh Nìvìnì tir yópú wɛ pè pé gbáhkì tɔkɔ n pi.»‡
16 Ǹtɛ no pól se yɔ́ Nìvìnì tir fɛ̃ syi? Yé yah, Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyo-ò Yesayi lésõ mɛ píkínyahnɔlɛ n pı nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃,

* **9:33** 9.33 - Yah n tɛ Yesayi 28.16 ; 8.14. * **10:5** 10.5 Yah n tɛ Levitiki 18.5.
† **10:8** 10.8 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 30.12-14. ‡ **10:15** 10.15 Yah n tɛ Yesayi 52.7.

ápi-á tir nɛ̂nɛ n yo, nɛ̂ sɛ̃ ké yõ?»§ 17 Sɛ̃́ ye Krista yõ sɛ̃́nɔ́
n wɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nóhnɔ́ sɔkɔ. Tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀nɛ mó, Yesu
Krista tyɩ́ yónɔ́ ye. 18 Ǹtɛ à; pè náh ǹ tyɩ́ yónɔ́ noh yah di?
Pè kè noh kyɔ́! Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Pé yɩ̃́npɔ̃́ mɛ n dɔkɔ sétáh yõ pól sɔkɔ, pé wɛy mɛ n
yĩni n tɛ̃ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól tyɩ́.»* 19 Ǹtɛ à; Yisrayel no náh
lésõ Liyel wɛy mɛ̀ syɩ́kɩ́-ńsah pĩ di? Moyisi mó tɔ̃ kwãh tɛ̃ kè
yo nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Mé kɩ kè pɩ yé kɔ̃ yé kɩ yɩ̀kɩ̀ fɔ̃́rɔɔ yɔ́
yèwannɛ n yah. Yɩ̀kɩ̀ nɛ̂ névye-á lékɑ̃́m kɛ̃́ névyelɛ, mé kɩ kè
pɩ yé kɔ̃ yé kɩ pé dyɔlɛ n yɔ.»† 20 Yesayi ǹ nɩ syãh kè yo ńtɛ̃nɛ
nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ ńmɔlɛ n yah n
kɔ̃, pépi ye wɛ ńnɛ. Névye nónó náh sɔ̃̀ mɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃nɛ n
yah n kɔ̃ ń tyɩ́, mé ń gblɔ̃̌ynɛ pépi wɛ̃kɩ.» 21 Ǹtɛ Yisrayel no
tɛ̃́ wɔ tyɩ́ sɔkɔ, Yesayi nɛ Liyel-á nɛ ńkɛ̃́: «Gbĩ́mɛgbĩ́ mè n nɛ
n mɛ ń gbɑ̃̀n yɩkɩ mɔ pè syɩkɩ n tɛ̃, pépi nónó-á nòhnɩ̀-ǹkɛ̃́
ànɛ̂ kèlékɛ̃ névyelɛ.»‡

11

Liyel náh ǹ náh vi Yisrayel no kɔ̃

1 Ǹtɛ-à, Liyel se ǹ náh vi ǹ no Yisrayel tãn kɔ̃? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́! Yé
náh wɛ di, ńmɔ tɔlɛ Yisrayel nɛy ye dò. Abrahmɩ náh nɛy
yɔ́ ye ńnɛ, nɛ̂-á wil Bɛ̃nsyamɛ yɩ̀kɩ̀ sɔkɔ. 2 Liyel náh ǹ náh vi
ǹ no kɔ̃ wǎh kwãh tɛ̃ nónó yah wilki sah dɛ́. Yé se kɩ nɛ yé
pĩ́nɔ́ náh mɛ ké sɔkɔ nɛ, kǎh mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Yeli-á sɔ̃̀ mɛ n tɔkɔ Yisrayel nolɛ n kɔ̃ Liyel tyɩ́
3 nɛ ńkɛ̃́: «Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, pè ye á tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopu ko mɔ, tɛ́ sárká
súkɛ́nkɔ̃-ńtɑ̃̂n yɩkɩ nónó-á mɛ áwɔ tyɩ́ yõ. Ǹmɔ ó wũ ń gblɔ̃̌y,
tɛ́ pè tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ ń kònmɔ-ńsahlɛ.» 4 Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ Liyel
yo ǹ tyɩ́? À nɛ: «Mé ye díbí nɛ̂pĩ̂ kèyõ tɔ̃́nɔ́ kyɛgbãm (7 000)
wilki sah ń gblɔ̃̌y tyɩ́, nónó-á pè náh gbètukunɔ di fal fal tɔ̃̀
Baal yah sɔkɔ à kè gbilki.» 5 Képah núkú ó ye kwɛy mɛ̀ tɔ
sɔkɔ, névye kwéy yɩ́syɔ́ mɛ wũ tɛ̃ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ nónó
tyɩ́ à pè yah wilki. 6 Ǹtɛ yɔ̃̀bènɔrɩ-à kɩ nɛ̂ Liyel pɩ pé tyɩ́ à
pè yah wilki, pé tyɩ́pɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ náh mó tɔ̃ kɛ̀. Kàh mɛ sépi
gbɔ̃̀ yõlɛ, yɔ̃̀bènɔrɩ náh mó tɔ̃ dò. 7 Sɔ̃́ mɛ ápi kɩ yo yɔ̀ wɛ́?
Yisrayel no-á nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pé pól náh kè wɛ. Ǹtɛ Liyel-
á nónó yah wilki pé sɔkɔ, pépi ó wɛ kélɛ tɛ́ tɛ́lɔ́ wɔ ní mɛ
tah tũ 8 sɔ̃́-á kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

§ **10:16** 10.16 Yah n tɛ Yesayi 53.1. * **10:18** 10.18 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 19.5.
† **10:19** 10.19 Yah n tɛ Tɔ̃́nyonɔ 32.21. ‡ **10:21** 10.21 Yah n tɛ Yesayi 65.1-2.

«Liyel ye pè pɩ tɔ̃̌rɔ̀ɔ̀. Ȁ pé yɩ̃́ pɩ sè náh mɛ n yah, tɛ́ pé ní
pɩ sè náh mɛ n nohnɩ, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ tyí.» 9 Yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́
Davidi tɔ tɔ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃: «Pé yõke yĩnɛ kè pɩ pé tyí pé tɛ̃
tɛ̃ vyɔ́nɛ, ànɛ̂ pé tɛ̃ tɛ̃ kɛ̃́ynɛ, ànɛ̂ pé wilki n mɔ mɔ kwâhlɛ,
kɩ pé tyítúkúǹìnɛ pè dyah. 10 Pé yɩ̃́ mó nɛ mɛ syɩ̃̀ɩ̀, pè káh fɛ̃
nɛ n yah, pè mó nɛ mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ tɔ́kɔ́bí sɔ̃́ mɛ
pé yõ. 11 Ǹtɛ-à, Yisrayel no-á pé gbáhkì mɩ syɩkɩ sɛ̃́-à, pè se
kɩ wũ tɛ̃ sɛ̃́ kṹmm? Sɛ̃́ tɛ̃ wɔ náh dɛ́. Ǹtɛ pépi-á pilki, yìkìǹì
tɛ́lɔ́ mó pwáhnmɔnɔ wɛ, pépi Nsyifunɔ kɔ̃ pè pé yèwannɛ n
yah. 12 Ǹtɛ pépi-à pílkínɔ́-à kɩ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ kèkõyɔ̃́
névye tyí, tɛ́ pé tɛ̃́nkwlɔnɔ mɛ pɩ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́lɛ yìkìǹì tɛ́lɔ́
tyí à, pépi-à pwáhnmɔnɔ wɛ tɛ, képah náh n pɩ n pi pèpɔrɩ
ǹgbɛ̃nɛ kal di?

Névye pwáhnmɔnɔlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

13 Yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, yépi tyí ye mé n yo wɛy
mɛ̀nɛ núkúnúkú. Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńmɔlɛ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ yépi yĩnnɛ. Tɔ̃̀ mɛ̀ mɛ yõ yɔ̃̀nɔ́lɛ ńmɔ tyí, 14 nɛ̂-á kɩ á no
Nsyifunɔ kɔ̃ kè kɩ yìkìǹì tɛ́lɔ́ yèwannɛ n yah, ń kɔ̃ mé kɩ
pé túkù wɛ pwah mɔ. 15 Yé náh wɛ di, Liyel-á pè gbɛ milki
képah-à mɛ kèkõyɔ̃́ névye wrɔ́ tɔ̃ sah Liyellɛ à, wàh tɔ̃ pɔ pé
ye kwrɔ́ ǹnɛ, kè kɩ pɩ sɔ̃́ wɛ́? Kè náh n pɩ n pi á kɩ nɛ lékyî
sɔ̃́ yilki mɔ di?

16 Sèmukɔ pye nónó-á ko gbrolɛ, sépi-à kɩ mɛ wilki sah
Liyel tyí yõ, sé tɛ́lɔ́ pól tɔ mɛ ǹ tyí yõ. Séswɔ̂ sémîn-
à mɛ sàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ, ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n tɔ kɩ mɛ ǹ tyí yõ.
17 Nsyifunɔ mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ sɔ̃́, tɛ́ Liyel mɛ ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n
kɔ̃lɩ. Tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pépi mó mɛ á kɩ nɛ kyẽh
sɔkɔ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́, nɛ̂-á Liyel ké yɩ̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lɩ kyɩ pukubi
wólívî yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí. Yáh Liyel yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ wɛ, képah n
wil Nsyifunɔ tyí sɔ̃́-á wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ nìkì n yohnɩ n mɔ
yɩ̃̀ngbɛ̃̀n púkúbínɔ́lɛ. 18 Képah ye, yɩ̃̀ngbɛ̃̀n nónó-á Liyel kɔ̃lɩ
kwɛ, yé káh sélɛ n yilɔ. Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah, yépi
tyí náh sémînnɛ, pépi tyí ye sélɛ. 19 Yé kɩ fɛ̃ ń syah nɛ,
Liyel-á yɩ̃̀ngbɛ̃̀n nɔ́pi kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ pukubi. 20 Gbɩ tɛ̃ wɔ
ye, pépi Liyel yõ sɛ̃́-ńkɛ̃ ye Liyel kɔ̃ à pè kɔ̃lɩ to tɛ́ yépi wɛ
pukubi pé swɔ sɔkɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Yé náh yĩnɛ
yè yé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki. Kè pyě yĩnɛ kè nɛ n mɛ tíkílɛ yé tyí
ńtɛ̃nɛ ńkɛ̃. 21 Yé náh wɛ di, Liyel-à mɛ yè-ǹkɛ̃nɛ séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́
yɩ̃̀ngbɛ̃̀n kɔ̃lìnɔ́lɛ, yépi wɔ se pyě à kɩ wɛ yɛ yâh sɛ̃́-ńkɛ̃nɛ
ǹ yõ? 22 Yé yah, Liyel plɛ, tɛ́ mó tɔ̃ peke. Ȁ peke pílkípú
yõ, tɛ́ n pɩ plɛ yépi tyí. Ǹtɛ yé yĩnɛ yè nɛ n mɛ ǹ pèpɔrɩ

mɛ̀nɛ n pnɛ gbĩ́mɛgbĩ́. Képah-à pí-ńkɛ̃́nɛ, yé tɔ kɩ kɔ̃lɩ milki.
23 Ǹtɛ Nsyifunɔ tɔ-à kɩ pé kèlékɛ̃ pínɔ́ yal mɔ tɛ́ sɛ̃ Liyel yõ,
Liyel kɩ pè tɔ̃ pukubi séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ tyí. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹmɔ tyí
kɩ ǹ syɩ pè tɔ̃ pukubi. 24 Yé náh wɛ di, yépi nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ, yé mɛ á kɩ nɛ kyẽh sɔkɔ wólívî séswɔ̂ sɔ̃, nɛ̂-
á Liyel ké yɩ̃̀ngbɐ̃̀n kɔ̃lɩ kyɩ pukubi wólívî yòhkì sɔ̃́nɔ́ tyí.
Nsyifunɔ mó mɛ wólívî séswɔ̂ sɔ̃́nɔ́ yɩ̃̀ngbɐ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó-á
Liyel kɩ pè tɔkɔ pukubi sé séswɔ̂ tyí.

Nsyifunɔ pwáhnmɔnɔlɛ

25 Ń yɯ̃́npyé, mé kɩ Liyel tir wɔ̃̀bìnsàhnɔ́ yɔ́ tyí yah yo wah
yé syah, sɔ̃nko yè káh n pɔ yé gblɔ̌ynɛ n tɔkɔ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ.
Yé yah, Yisrayel no túkù kɩ wũ tɛ̃ níkísekɔ́kɔ́ pínɔ́ sɔkɔ, pópó
kɩ pɔ nɔ gbĩ́ nɛ̂-á nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ, tɛ́ kɩ de Liyel no sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, Yisrayel no pól kɩ
pyě pwah sɔ̃-á kélɛ wɐ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́: «Pwáhnmɔ-ò kɩ wil Siyõ kwil sɔkɔ. Á kɩ pɔ Nsyakɔbɩ
no tyípêl tɔ́kɔ́bí tɛ̃ yõ pé yõ. 27 Ńmɔ Liyel-á kɩ pɔ pé tyípêl
yɔ̃ mɔ pè kɔ̃, tɛ́ kɩ yégbékè nɛ̂ kwrɔ n mɔ n pi pélɛ, képah ye
yɔ̀.» * 28 Yah yɔ́lɛ, Liyel sépɛbí ye Yisrayel nolɛ pǎh sɔ̃́npílɛ
Nìvìnì tir yahle, tɛ́ képah wɔ mó nɛkɩ yépilɛ. Ǹtɛ yah yɔ́lɛ,
pépi ye sɔ̃̀ à yah tɔkɔ pɩ ǹ nolɛ. Pé tyí nɔ ǹ tyí pé náh
tãn yĩnnɛ. 29 Yé náh wɛ di, Liyel-à kwâhlɛ névi kɔ̃, à náh ǹ
yahlɛ n vi kélɛ n syi póllɛ. Wàh névi nɛ̂ ye, à náh ǹ nahlɛ
n vi tɛ̃́nɛ n kɔ̃ póllɛ. 30 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ Liyel yóré yahle.
Ǹtɛ núkúnúkú, Nsyifunɔ tɔ-á ǹ yóré yahle, à mɛ yépi yãm
yah. 31 Sɛ̃́ ó ye, Liyel yóré nɛ̂-á pè yahle núkúnúkú yɔ̀, tɛ́
Liyel mɛ yépi yãm yah, pépi tɔ yãm yah yĩn ye à pɩ képahlɛ.
32 Yé náh wɛ di, Liyel yɛ no pól kɔ̃ pè ǹ yóré yahle pé pól
yãm wɛ n yah yĩnnɛ.

33 Liyel pèpɔrɩ mɛ gblò dɛ́! Lékɐ̃́m mɛ yĩ̃́ ǹ sɔkɔ, ǹ fɔkɔ
se mó tɔ̃ mɛ dényĩnɔlɛ. Ǹ tyi tɛ̃ dùkù náh fɛ̃ n pĩ, ǹ syɔ̃-ǹtɐ̃̀n
tɔ náh fɛ̃ n pĩ lɔ́.
34 Kè mɛ wɐ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vɩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?†
35 Nɛ̂ kwâh yɔ́lɛ à kɔ̃,
tɛ́ à pɔ ké lédyáhnínɛ tɛ̃̌ kɔ̃ náhlɛ?»‡
36 Yé náh wɛ di, yíyɩ̀n pól wil ǹmɔ tyí. Ǹmɔ mɔ́nɔ́ ye sé
póllɛ. Sé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹ yõ
gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

* **11:27** 11.27 Yah n tɛ Yesayi 59.20-21. † **11:34** 11.34 - Yah n tɛ Yesayi 40.13.
‡ **11:35** 11.35 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 41.3.

12

Min pínɔ́ késɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

[1] Ń yṹnpyé, Liyel pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ ápi tyí, mé kélɛ n yah
n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̌ynɛ Liyel kɔ̃ yé sɔ̃́ pɩ sárkálɛ ǹ tyí.
Yè mó yé minnɛ n pɩ yályál ǹ yah sɔkɔ, nɛ̂-á kɩ ǹ yĩ́ yuku.
Képah ye Liyel gbilki dùkù pèpɛynɛ, yáh yĩnɛ yè nɛ̂nɛ n pɩ.
[2] Yé káh kèkõyɔ̃́ névyelɛ n yah n pɩ. Ǹtɛ yé yɛ Liyel kɔ̃ à
lékɑ̃́m késɑ̃́nnɛ yé kɔ̃ sɔ̃nko yé vi mɔ. Képah sɔkɔ, tyi nóno
tyí-á mɛ Liyel tyí, yé kɩ tɛ̃ wɛ sélɛ n wah n pnɛ. Sépi ye
pɩ tyi tyípéplɔlɛ, ànɛ̂ nónó tyí-á nɔ ǹ tyí, ànɛ̂ nónó-á sɔ̌hkì
kɛ̃́nɛ.
[3] Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ mé kélɛ n
yo yé nɛ́núkù núkú pól tyí nɛ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ n gbilki
n kah n mɔ. Yé yɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔ sõnɔ nɛ n mɛ yé sɔkɔ,
à yĩnɛ Liyel-á ǹ yõ sɛ̃́nɔ́lɛ yé nɛ́núkù núkú pól kɔ̃ sɔ̃́. [4] Yé
náh wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú núkú ye á pól tyí, tɛ́ tɑ̃̀ntɑ̃̀nnɛ
sé tyí dò, nónó-á sé pól pɩ pɩ tyi mɛ sé tyí tyílɛ. [5] Sɛ̃́ ó ye,
ápi tɔ mɛ dò, ǹtɛ á pól pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ tyí kɔ̃lɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Á pól kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ wil
gbɛ̃́nsê tɑ̃̀ntɑ̃̀n tyí kɔ̃lɛ nónó yétɔ̃̂-á mɛ wɛ̃nɛ n tɛ̃. [6] Liyel-á
pèpɔrɩ pɩ á tyí à nónónɛ á kɔ̃, sè mɛ sé tyí tyílɛ. Nɛ̂ tyí-à
kɩ mɛ Liyel tɛ̃́ntõnè syínyonɔlɛ, tɛ̃̀ kélɛ nɛ n pɩ à yĩnɛ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̌kìlɛ. [7] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ sónmɔnɔlɛ névye tyí, tɛ̃̀ nɛ
n so n mɔ pé tyí. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye kwɔ́nɔ́lɛ, tɛ̃̀ névyelɛ
n kwɔ. [8] Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye vɩ̃̀nmɔnɔlɛ, tɛ̃̀ névyelɛ n vi n
mɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ pèpɔrɩ pínɔ́lɛ névye tyí, tɛ̃̀ kélɛ nɛ n pɩ
fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yah tɛ̃́nɔ́lɛ, tɛ̃̀ gbah
tɛ̃ ké sɔkɔ. Nɛ̂ tyí-à kɩ mɛ névye yɑ̃m yáhnɔ́lɛ, tɛ̃̀ kélɛ n pɩ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ.
[9] Yé yĩnɛ yé tyí nɔ wɛ̃ tyí fɔ̀kɔ̀kwɩ̃̌nkɩ̀ kɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Yé
pèkè pínɔ́ yal n mɔ pnɛ́pnɛ́, yè mó pèpɔrɩlɛ n pɩ. [10] Yé yɛ yé
tyí nɔ wɛ̃ tyí yṹnpíkɩ̀ núkú tyí kɔ̃lɛ. Yé gbah tɛ̃ yè yɔ̃̀yénnɛ n
sah wɛ̃ yõ. [11] Yé klɛ́yklɛ́ynɛ n pɩ, yé káh pɩ gbɑ̃ndal névyelɛ.
Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yé nnɔ póllɛ. [12] Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ
nɛ̂ yõ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ képah yĩnnɛ. Yé sɔ̃́mnɔ́lɛ
n pɩ yèkwɔrɩ gbɩ̃́nɛ. Yé gbah n tɛ̃ nírí pínɔ́ sɔkɔ. [13] Yé yé
yṹnpyélɛ n yohnɩ n mɔ pé fyɑ̃̀h-ǹtɑ̃̀n sɔkɔ, yé mó nɛ́pɑ̂nnɛ
n tɛ̃ plɛ.
[14] Nónó-á yélɛ n fõh, yé sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Yé sɑ̃mmnɛ
n mɔ pé sɔkɔ, yé káh léplɔlɛ n ye n mɔ pé yõ. [15] Nónó-à mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Nónó-à mó
mɛ gbní sɔkɔ, yé nɛ n mɛ gbní sɔkɔ pélɛ wɛ̃ tyí. [16] Yé yé

fɔ́kɔ́sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yé káh pɩ gblɔ̌y gbílkípúlɛ, yé yɛ gblɔ̌y
tíkínmɔnɔ tyí nɔ yé tyí. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n pɩ yĩ pĩ́púlɛ.
17 Yé káh ǹnî yò ńtɛ̃ pèkè pínɔ́ wɔ́ dɛ ǹ sɔkɔ. Yé pèpɔrɩlɛ
n pɩ no pól tyí. 18 Kàh kɩ mɛ yépi tɛ̃̀ ó sɔ̃́, yé gbah n tɛ̃ yé
minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ ànɛ̂ no póllɛ kàh kɩ fɛ̃ n pɩ n pi. 19 Ń
nɛ́nɔ́nɔ́, yé káh nɛ yáh yé gblɔ̌y vyãhlɛ n syi, yé kè toh Liyel
syĩ. Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ tyí ye vyãh syínɔ́lɛ, ńmɔ
ye n dɛ wɔ́lɛ.»* 20 Tɛ́ tɔ̃ yo ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ: «Á sépɛ-à mɛ
kwɛkɩ sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à yõ; wàh mɛ níkì sɔkɔ, yĩ à kɔ̃ à wɔ.
Wâh képah pɩ, kè mɛ á kɩ nɛ nìségbnɔ sɔ̃́ á kwɛ mɔ ǹ yɔ̃̀nɩ
yõ.»† 21 Káh n yɛ pèkè kɔ̃ kè fyãh á yõ sɔkɔ, ǹtɛ áwɔ fyãh
ké yõ sɔkɔ á pèpɛy pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ.

13

No pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ

1 Tɛ̃́nwɛnɔ yɔ́ se mɛ nɛ́ kè náh wil Liyel tyí? Névye nónó-
á mɛ tɔ̃́rí yõ, Liyel sahkɩ sɔkɔ ye pélɛ dò. Képah ye, no
pól yĩnɛ pè nɛ n sah kwil yɔ̃̀tãm yóré yõ. 2 Kǎh pɩ sɛ̃́, névi
nɛ̂-à yɔ̃̀tãmnɛ n fwo, Liyel yóré ye tɛ̃̀ n yahle. Tɛ́ nɛ̂-à se
mó tɔ̃ Liyel yórélɛ n yahle, pèkè ye tɛ̃̀ n yɔrɩ n mɔ ǹ gblɔ̌y
yõ. 3 Tyípéplɔ pí-ò náh yĩnɛ tukey tùkèpu yah tíkí pínɔ́lɛ.
Tyítúkúnì pí-ò wɔ ye yĩnɛ pé yah tíkí pínɔ́lɛ. Wáh kɩ mɛ ké
tyí nɛ á káh yɔ̃̀tãm tíkílɛ n pɩ, tyípéplɔlɛ nɛ n pɩ, képah sɔkɔ
pè kɩ álɛ n sõ. 4 Á náh wɛ di, Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye yɔ̃̀tãmnɛ á tyí
pɩkɩ yĩnnɛ. Ǹtɛ wâh tyítúkúnìnɛ n pɩ, pé tíkí yĩnɛ kè ǹ tɛ̃.
Dípíyî náh pè kɔ̃ nɔ̀nɔ́lɛ dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ mɛ pé tyí Liyel tɔ̃̀ mɛ̀
sɔkɔ kɩ fɛ̃ fɔ̃́hnɔ́ sah pèkè pí-ò yõ, kɩ Liyel yrɔ wilki tɛ̃̀ sɔkɔ.
5 Képah ye á yĩnɛ ǹ nɛ n sah pé tyí yõ. Liyel fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnì yah
tì to yĩn ó náh dɛ́, á nɩ tɔ mɛ kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ nɛ képah-á plɛ.
6 Képah tɔ yĩn ye yě mɔ́rílɛ n mɔ. Tɛ́ nónó-á mó n syi sélɛ,
Liyel tɔ̃̀ sɔkɔ ye pélɛ ké tɔ̃ n sah n pɩ yĩnnɛ. 7 Kwâh nɛ̂-à
yĩnɛ névi nɛ̂ kɔ̃́nɔ́lɛ, kélɛ tɛ̃̀ kɔ̃. Mɔ́rílɛ mɔ́rí syí-òlɛ n kɔ̃, ǹ
tɛ́ lɑ̃̀polɛ lɑ̃̀po syí-òlɛ n kɔ̃. Wâh yĩnɛ ǹ névi nɛ̂ yah tíkí pɩ,
tɛ̃̀ yah tíkí pɩ. Wâh yĩnɛ ǹ yɔ̃̀yén sah névi nɛ̂ yõ, kè sah tɛ̃̀
yõ.

Yé tyí-á yĩnɛ kè nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́

8 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃lɩ káh wɛ yé yõ sɔkɔ. Yé yɛ wɛ̃ tyínɔnɔ
ó kɔ̃lɩ nɛ n mɛ yé yõ. Á ní-ò tyí-à mɛ nɔ á tyí, Moyisi

* **12:19** 12.19 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.35. † **12:20** 12.20 - Yah n tɛ Sèmìrn 25.21-22.

tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl pól ye á kɔ dal mɔ. [9] Kăh yo Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ sɔkɔ nɛ, nɛy káh fɔ̀fɩ́kɩ̀ pɩ, nɛy káh nɛ́kókè mɔ,
nɛy káh yĩbe yĩ, nɛy káh ǹ yĩ́ wil ǹ ní-ò kwâh tyɩ́, à tahlɩ tyi
nónó tɛ́lɔ́ tɔ tyɩ́-á yónɔ́lɛ ké sɔkɔ, sépi pól ye tir kȍnsàhnɔ́
núkú mɛ̀ tuke mɔ yo kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-ò tyɩ́ yĩnɛ kè
nɔ á tyɩ́ á gblɔ̌y tyɩ́ kɔ̃lɛ.»* [10] Tyɩ́nɔnɔ névi náh n pɩ n dah
n mɔ névi tyɩ́. Tyɩ́nɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃̀ mɛ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ wȁl póllɛ n kɔ n dal n mɔ.
[11] Gbĩ nɛ̂ sɔkɔ-á álɛ, yé kè pĩ ó. Pwáhnmɔnɔ mɛ yúkɛy álɛ
núkúnúkú à kal gbĩ́ nɛ̂-á lésõ á sɛ̃ Krista yõ. Képah ye, dɔ
n yuku gbĩ́ nɔ. [12] Tyah kah tɛ, tyah dal gbĩ́ mɛ yúkɛy. Á ye
fɛ̃́ntȗ̃ tyi wɛ n yɛ. Liyel-á nɛ̂nɛ á kɔ̃ kyòo yah tȍ̃ pɩ yĩnnɛ,
[13] à mó képahlɛ kyòo yah tyɩ́pɩ́nɔ́ ólɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ
yèwònpɩbɩlɛ, á ye káh mó tɔ̃ sètɛ̃̀nɩ̀nɛ n pɩ. Á ye káh n pɩ
fɔ̀fɩ́npɩbɩlɛ, á ye káh n pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ. Á ye káh mâllɛ n kɔ̃lɩ,
á ye káh yĩ́wílkȉlɛ n pɩ. [14] Yé yɛ yé tyɩ́pɩ́nɔ́ pól nɛ mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Yesu Krista tyɩ́ kɔ̃lɛ. Yé káh n yɛ yé dyɔ dyɔ tyi pɩ́nɔ́ fyãh yé
yõ, kè pɔ yé mɔ tyɩ́túkúnȉ pɩ́nɔ́ sɔkɔ.

14

Káh á yṹnpilɛ n tuke

[1] Névi nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à mɛ yúkú-ńkɛ̃́nɛ yahlɛ, yé tɛ̃̀ tɛ̃́nɔ́
plɛ. Yé káh tɛ̃̀ sõnɔlɛ n kɔ̃lɩ. [2] Sɔ̃ kénkɔ̃-á ǹnî Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-à
yuku yahlɛ tɛ̃̀ kɔ̃ à mɛ fɛ̃ yɩ́yȉn póllɛ n yõ, tɛ́ nɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́
náh mó yuku yahlɛ, kè mɛ tɛ̃̀ kɔ̃ à mɛ kò yahle; [3] yɩ́yȉn pól
yṍ-ò káh kò kò-ǹkɛ̃́ névilɛ n yilɔ, kò kò-ǹkɛ̃́ névi tɔ káh mó
yɩ́yȉn pól yṍ-òlɛ n tuke. Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀ tɛ̃ plɛ dò.
[4] Ǹtɛ nɛ̂ mɛ áwɔlɛ, tɛ́ á kɩ pɔ ǹnî yɔ́ tȍ̃npɩlɛ n tuke? Wàh
kɩ sɔ̃́ mɛ n pɩ plɛ ò, à náh mɛ n pɩ plɛ ò, képah mɛ ǹ yȍ̃tɛ̃
ɗĩ́nɛ n yah kɛ̀. Ǹtɛ à kɩ pɩ plɛ n pi. Yé náh wɛ di, tăhkɩ̀ mɛ
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ kɩ fɛ̃ à kɔ̃ à kɩ n pɩ plɛ. [5] Túkù tyɩ́ sèpȉn mɛ sé
tyɩ́ tyɩ́lɛ, túkù tyɩ́ sè mɛ núkúlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɔ̃́ mɛ nɛ̂nɛ n sõ,
tɛ̃̀ sɛ̃́nyĩnɔ nɛ n mɛ ké yõ. [6] Névi nɛ̂-á mɛ sèpȉnnɛ n mɔ n
kõ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ ye tɛ̃̀ n pɩ kélɛ. Nɛ̂-à mɛ yɩ́yȉn póllɛ n yõ,
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ ye tɛ̃̀ n pɩ kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel yĩn ye tɛ̃̀ n
gbilki. Nɛ̂-à se yɩ́yȉn póllɛ n yṍ-ńkɛ̃́nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ ye tɛ̃̀ n
pɩ kélɛ. Liyel yĩn ye tɛ̃̀ tɔ n gbilki. [7] Yé náh wɛ di, ápi sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ min sɔkɔ ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ, ànɛ̂ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh
n ku n pi ǹ gblɔ̌y yĩnnɛ. [8] Áyâh mɛ min sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́
yõ ye álɛ min sɔkɔ. Áyâh se ku, ǹmɔ tyɩ́ yõ ye á ku. Képah

* **13:9** 13.9 Yah n tɛ Levitiki 19.18.

ye, á mɛ min sɔkɔ ò, á ku ò, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ ye álɛ. 9 Krista
ye ku tɛ́ ǹ lékó mɛ yilki mɔ, nɛ̂-á à kɔ̃ à pɩ lékyî ànɛ̂ vye Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ. 10 Ǹtɛ áwɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n tuke?
Tɛ́ áwɔ tɔ-á dò, kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ á á yṹnpilɛ n yilɔ? Liyel kɩ
pɔ á pól tuke n pi dò. 11 Yé náh wɛ di, kè mɛ wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Ńmɔ nɛ̂-á TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ mé mɛ
min sɔkɔ. No pól kɩ gbètukunɔ di ńmɔ yah sɔkɔ, ànɛ̂ no pól
kɩ ńmɔlɛ n gbilki.»* 12 Kǎh pɩ sɛ̃́, á nɛ́núkù núkú pól kɩ á
tyípínɔ́ yah yo n pi Liyel tyí á gblɔ̌y.
13 Képah ye, á ye yal mɔ wɛ̃ tùkènɔ́lɛ, yè mó kè yah tɔkɔ
nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tir yɔ́ pɩ nɛ̂-á kɩ yé yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ, képah
náh pɩ tɛ̃ syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. 14 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesulɛ, ńmɔ kè pĩ, ànɛ̂ ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, kwâh yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ sìlkìnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ké
gblɔ̌y sɛ̃́. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n sõ nɛ kwâh nɛ̂-á mɛ sìlkìnɔ́lɛ, kè n
pɩ sìlkìnɔ́lɛ tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ. 15 Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ á
yṹnpi mɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ, á náh tõ mɛ n kɔ tyínɔnɔ wɛ̃̀kì yõ
dò. Káh n pɔ á yõke yĩnnɛ névi min kɔ̃ kè mɔ pu, Krista-á ku
ǹmɔ nɛ̂ yĩnnɛ. 16 Kwâh nɛ̂-á kwâh pèpɛynɛ áwɔ tyí, képah
káh pɔ pɩ yĩ́nyíkìlɛ dɛ́. 17 Yé náh wɛ di, Liyel tɔ̃́rílɛ, yõke
ànɛ̂ wɔ wɔ yî náh. Gbɩ wɛ̃̀kì, ànɛ̂ yèvɩnɩ, ànɛ̂ nìvìnì ye kélɛ
Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 18 Névi nɛ̂-à tɔ̃̀lɛ n pɩ Krista tyí sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ,
Liyel yĩ́ n yuku tɛ̃́nɛ, ànɛ̂ névye ǹ yĩ́ngbílɛ n yo. 19 Képah ye,
áyáh nɛ yèvɩnɩ ànɛ̂ wɛ̃ yah yúkúnɔ́ wɛ n pi sɔ̃́, á ye képahlɛ
n yĩkɩ. 20 Á náh yĩnɛ ǹ pɔ Liyel tɔ̃̀lɛ nɛ n yɩkɩ yõke yĩnnɛ.
Gbɩ ye, yíyìn pól tɛ̃ wɔ mɛ yályál Liyel yah ó; ǹtɛ wâh kwâh
yɔ́lɛ n yõ nɛ̂ yɔ̃́nɔ́-á kɩ fɛ̃ pɔ á yṹnpi yɔ́ syɩkɩ mɔ Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, képah náh plɛ. 21 Nɛ̂-á ké pèpɛynɛ, tir nɛ̂-á kɩ fɛ̃
á yṹnpi syɩkɩ mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, kè se kɔ̀ kɔ̀nɔ́lɛ ò, kè
se tɔ̃ wɔ́nɔ́lɛ ò, kè se tyi dùkù nɛ̂nɛ, káh kélɛ n pɩ. 22 Áwɔ
sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à yuku nɛ́npɔ́ tĩ̀nnɛ, yɛ képah tɛ̃ áwɔ ànɛ̂
Liyel wrɔ́. Nɛ̂-à tyilɛ n pɩ wǎh mɛ nónónɛ n yah nɛ sǎh mɛ
plɛ, tɛ́ à náh mɛ lékàhlɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n kɔ̃, tɛ̃ tyí nɔ. 23 Ǹtɛ
névi nɛ̂-à kwâh yɔ́lɛ n yõ tɛ́ mɛ ké tyílɛ n sõ tɔ̀tɔ̀, lékàh mɛ
tɛ̃ tyí Liyel yah sɔkɔ, wǎh sɔ̃́npílɛ kélɛ n pɩ tɛ́ kè náh mɛ pɔ
yĩnɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kìlɛ. Tyi nónó pól-á n pɩ nónó náh mɛ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kì yõ, tyípêl ye sélɛ.

15

Wɛ̃ tɛ̃́nplɛnɔlɛ

* **14:11** 14.11 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

1 Ápi nónó Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á yuku yahlɛ, á ye á no tɛ́lɔ́ yṍtyílɛ
n twah pé tyí. Á ye káh á dyɔ yṹ tyi ó yah wũ. 2 Nɛ̂ mɛ̀ nɛ̂
mɛ̀, à ǹ ní-ò tyí pɛkɩ pɛkɩ tyilɛ nɛ n pɩ à kɔ̃ à nɛ n yuku yahlɛ
Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 3 Krista ńtɛ̃ fyé náh ǹ dyɔ yṹ tyi pí-ńsah
yah kɔ̃. Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹ tyí
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Liyel, á gbyɔ̀pu-á ǹ gbyɔ gbyɔ nónónɛ, sè vi
kwĩnki ńmɔ yõ.»* 4 Tyi nónó pól-á wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy
sɛ́bɛ́y sɔkɔ ǹgbò dùkùlɛ, sè wãrkɩ nɛ sè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ ápi tyí.
Sépi gbȍ yõ, á kɩ gbah tɛ̃ ànɛ̂ sṍré kɩ wɛ á sɔkɔ, á yáh-ńsah
kɔ̃ kè náh n tyɛ n pi. 5 Liyel nɛ̂-á névilɛ n pɩ gbáhntɛ̃-òlɛ ànɛ̂
sṍré névilɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à yé sõnɔ pɩ núkúlɛ,
yé mó Krista pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. 6 Képah sɔkɔ, yé pól kɩ
yé vyãh pɩ núkúlɛ kɩ Liyellɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista Súlɛ. 7 Képah ye, yé wɛ̃ tɛ̃ plɛ sɔ̃́-á Krista yé tɛ̃
plɛ à gbílkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ.

8 Máh nɛ̂nɛ n yo yé tyí, kè wɛ yɔ̀: Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sȍ.
Wǎh ǹ vyãhlɛ Nsyifunɔ náh tãn kɔ̃ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, Krista pɔ
pɩ pé tȍnpɩlɛ à képah pɩ pé tyí. 9 Ȁ wil képah tyí sɔkɔ,
yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ tɔ yĩn ye à pɔ, pè kɔ̃ pè kɩ Liyellɛ n gbilki ǹ
fɔ̀kɔ̀pènɔ̀rɩ yĩnnɛ, sɔ̃́-á kélɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɔkɔ
nɛ ńkɛ̃́: «Képah ye mé kɩ álɛ n gbilki yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye nɩyṍ,
tɛ́ kɩ álɛ n gbɩ.»† 10 Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye, yé nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ wɛ̃ tyí Liyel nolɛ.»‡ 11 Tɛ́
tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yȉkȉnȉ tɛ́lɔ́ névye, yé pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ
n gbilki. No pól mó ǹ gbilki gbilki yɩ̀lɛ n gbɩ.»§ 12 Yesayi tɔ
kè yo nɛ ńkɛ̃́: «Nsyese pétó náhkɩ̀ kɩ pɔ yuku kɩ yȉkȉnȉ pól
névye yah tɛ̃, tɛ́ pè kɩ pé gbȍ sah ǹ yõ.»* 13 Liyel nɛ̂-á névi
gbȍ sàh-ǹsahlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃
mɔ yé sɔkɔ, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ yáh sɔ̃́npílɛ sɛ̃ ǹ yõ. Képah
sɔkɔ, yé kɩ yé gbȍ sah yṹ ǹ yõ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ gbȍ yõ.

Pole sɛ́bɛ́y wã́rkínɔ́ yõlɛ

14 Ń yṹnpyé, ńmɔ sɛ̃ yṹ ké yõ nɛ pèpɔrɩ pípú-á yélɛ, yáh
tyi póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ yáh kɩ fɛ̃ vȉnmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ n kɔ̃. 15 Ǹtɛ
yé dyɔ to n kõ yĩn ye ń kɔ̃ mé tyi túkù wãrkɩ nɩ̀sãhlɛ tȁntȁn
yísyɔ́ sɔkɔ. Liyel gbȍ yõ ye mé pɩ képahlɛ, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ
pɩ ńmɔ tyí, 16 à ń pɩ Yesu Krista tȍnpɩlɛ névye wrɔ́, nónó náh
pɩ Nsyifunɔlɛ. Liyel tȍ kètǎr ye mé n pɩ ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́lɛ.

* **15:3** 15.3 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 69.10. † **15:9** 15.9 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 18.50 ; 2 Samuyɛlɩ 22.50. ‡ **15:10** 15.10 Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 32.43. § **15:11** 15.11 Yah n tɛ Gbálnɔ́ 117.1. * **15:12** 15.12 Yah n tɛ Yesayi 11.10.

Képah sɔkɔ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pè kɩ pé gblɔ̌ynɛ Liyel
kɔ̃ kɩ pɩ yályál ǹ yah ǹ Mirki gbɔ̏ yɔ̃, pè kɔ̃ pè kɩ pɩ Liyel dyɔ
yɩ̃̋nɛ. 17 Ń wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yɔ̃ Kristalɛ, máh tɔ̏ nɛ̂nɛ n
pɩ Liyel tyɩ́, kè mɛ yɔ̃ yɔ̃̌nɔ́lɛ ń tyɩ́. 18 Kénɛ tɔ̏ ye Krista ńmɔ
tɔkɔ à pɩ névye wrɔ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Mé se kɩ tɔ̃
kèyǎh yo kah mɔ képah yɔ̃? Ǹmɔ ye pè kɔ̃ pè n sah Liyel tyɩ́
yɔ̃, ńmɔ vyãh wɛy ànɛ̂ ń tyɩ́pɩ́nɩ̀ gbɔ̏ yɔ̃, 19 ànɛ̂ gbɩ̌l tyi ǹgbnɔ
náhnáh sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkɩ̀ gbɔ̏ yɔ̃. Ȁ tɔkɔ Yerusalɛmɩ
kwil tyɩ́ ànɛ̂ ké gbɔ̀plɔ kwlolɛ, fɔ́ɔ́ à kyɩ sɔkɔ Yiliri mara pól
sɔkɔ, mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo yɩ̃̋ Krista tyɩ́ sɔkɔ. 20 Tɛ́ mé kè yah
tɔkɔ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo tɛ̏ntɛ̏n nónó sɔkɔ-á Krista yɩ̃n náh
yo yah. Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á yo sɔkɔ tɛ tɛ̏ntɛ̏n nónó sɔkɔ, mé náh sɔ̏
mɛ ké tyɩ́ nɛ mé kè yo nɛ́npɔ́ ńtɔ̃, á kɩ nɛ ǹnɩ̂ wɔ̀kɔ̀ sètyah yɔ̃
sɔ̃́ mé n mɔ n dohnɩ. 21 Tɛ́ máh tɔ̏ nɛ̂ pɩ yɔ̀, kè mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ
Liyel wɛynɛ nɛ̂-á wã̋rkɩ́nsàhnɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Ǹ tyɩ́ náh yo sah
nónó tyɩ́, pépi ye kɩ wɛ ǹnɛ. Nónó-á pè náh ǹ tyɩ́ noh yah,
pépi ye kɩ ké dùkù pɩ̃.»†

Pole mɛ Wrome kwil yúkúnɔ́ tyɩ́lɛ n sõ

22 Kénɛ tɔ̏ ye kɔ̃ ń yahlɛ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ ń kɔ̃ mé náh
mɛ tɛ̃ wɛ kyɩ yé tɩ̏nnɛ. 23 Ǹtɛ núkúnúkú, ń tɔ̏ ye tyɛ mara
mɛ̀ sɔkɔ. Tɛ́ ké ye náhnáh ye yɔ̀, yé tɩ̏n kyɩ dékè mɛ ń kah
tɛ̃. 24 Máh kɩ pɔ n yuku Yɛsɩpayɩ̃ yamana sɔkɔ, mé kɩ yɩ̃n
yah yé tyɩ́ kɩ yé dékè ku yah kwéy, yè mó yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ
ń tyɩ́ ń kɔ̃ mè fɛ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ kénɛ yamana sɔkɔ.
25 Ǹtɛ núkúnúkú, sɔ́kɔ́nɔ́ ye ńnɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ kɩ
kyɩ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yohnɩ mɔ nɛ́npɔ́. 26 Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú nónó-á
mɛ Masedoni ànɛ̂ Akayi sɔkɔ, pépi ye kè yah tɔkɔ à pé gbɛ̏n
yɩ̂ yɩ́syɔ́ tuke mɔ wɛ̃ yɔ̃, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú yãm tãn yohnɩ n mɔ
yɩ̃nnɛ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. 27 Pè kè yah tɔkɔ pé gblɔ̌y. Ǹtɛ gbɩ
yɔ̃, ké kɔ̃lɩ ńtɛ̃ sɔ̏ mɛ pé yɔ̃. Yah kɛ̀; Nsyifunɔ gbɔ̏ yɔ̃ ye
névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé tɔ vyãh wɛ Liyel tyi sɔkɔ.
Pépi tɔ mó yɩ̃nɛ pè Nsyifunɔlɛ n yohnɩ n mɔ pé gbɛ̏n yɩ̂lɛ
kɛ̀. 28 Mâh pɔ kénɛ tyi nɔ́pi yah wah tɛ à gbɛ̏n yɩ̂ tùkènmɔnɔ
nɔ́pilɛ pè kɔ̃ tɛ, tɛ́ n sɔkɔ Yɛsɩpayɩ̃ yamana sɔkɔ, mé kɩ syɔ̃
yé tyɩ́. 29 Ń sɛ̃́nyɩ̃nɔ mɛ ké yɔ̃ nɛ mâh pɔ yé tɩ̏nnɛ, Krista-á
kɩ sãm mɔ yɩ̃̋ á sɔkɔ.

30 Ń yɩ̃́npyé, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɩ̃n yɔ̃, ànɛ̂ Liyel
Mirki-á tyɩ́nɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ, sépi yɩ̃nnɛ, mé kélɛ n yah
n kɔ̃ yé tyɩ́ nɛ, yé so mɔ ń tyɩ́ náhnáh Liyel nɩ́nɔ́ sɔkɔ. 31 Yé

† **15:21** 15.21 Yah n tɛ Yesayi 52.15.

Liyellɛ n ni ńmɔ tyí ń kɔ̃ mè wɛ n pwah Nsyude mara Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú tyí, ànɛ̂ yòhnìnmɔnɔ nɛ̂-á mé syi n yuku kɔ̃-
ńsah Yerusalımı kwil sɔkɔ, Yesu yõ sɛ̃pú kè fɛ̃ n syi nìvìnì
sɔkɔ. 32 Képah náh, Liyel-à kı fɛ̃ syi, mé kı yĩni tɛ̃ yé tĩ̀nnɛ
nìvìnì sɔkɔ kı pɔ mı yah kwéy. 33 Liyel nɛ̂-á yèvını nɛ́tɛ̃nɛ,
mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ à nɛ n mɛ yé póllɛ. Amiina.

16

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí

1 Mé á dósê Febelɛ n dahbı yé gbɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yòhnìnmɔ-
òlɛ Sãnkrı kwil Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì sɔkɔ. 2 Yé ǹ tɛ̃nɔ́ plɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ yĩn yõ, ǹ yõ sɛ̃pú-á wɛ̃nɛ n tɛ̃ sɔ̃. Yè mó ǹnɛ n yohnı
n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ yé yétɔ̂̃-à syı ǹ tyí. Yé náh wɛ di, à ye
névye náhnáh yohnı mɔ sɔkɔ, tɛ́ ńmɔ tɔ yohnı mɔ.

3 Yé wɛkı Prisili ànɛ̂ Akilası tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pı
mûnɛ Yesu Krista tyí. 4 Pè ye ku farkı ńmɔ min pwáhnmɔ-
ńsah. Ǹmɔ ó náh n kɔ̃ pélɛ pèpɔrı pĩ́nɔ́ wɛynɛ dɛ́, Yesu
yõ sɛ̃pú tĩ̀nkìnɔ́ pól nónó-á pè náh pı Nsyifunɔlɛ, pépi tɔ
mɛ pé pèpɔrılɛ n pnɛ. 5 Yé wɛkı Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkì tɔ tyí,
nónó-á wɛ̃nɛ n tuke n mɔ pé gbô sɔkɔ. Yé wɛkı ń nɛ́nɔ́ní
Yepayinɛtı tyí, ǹmɔ nɛ̂-á pı nɛ́gbennɛ à sɛ̃ Krista yõ Asi mara
sɔkɔ. 6 Yé wɛkı Mari tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃̀ kah pı yé tyí. 7 Yé
wɛkı Andronikusi ànɛ̂ Nsyunyası tyí, pépi nónó-á ńmɔ tyí
névyelɛ tɛ́ á wɔ̀kɔ̀npèkè pı wɛ̃ tyí pélɛ. Yɔ̃̀yén mɛ n sah
n yĩ́ pé yõ pé no Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye sɔkɔ. Pépi ńtɛ̃ pı Yesu
yõ sɛ̃púlɛ ńmɔ yah sɔkɔ. 8 Yé wɛkı Anpiliyatusi tyí ǹmɔ nɛ̂
tyí-á tah yĩ́ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 9 Yé wɛkı Yuribɛ̃
tyí, ǹmɔ nɛ̂-á á tɔ̃̀ pı mûnɛ Krista tyí. Yè mó wɛkı ń nɛ́nɔ́ní
Syitakisi tɔ tyí. 10 Yé wɛkı Apɛlɛsı tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ yĩ́n-ńsah
filkì viki Krista yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. Yé wɛkı Arisitobuli gbô tãn
tyí. 11 Yé wɛkı Yorodyõ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ń tyí névilɛ. Yé wɛkı
Narsisi gbô tãn tyí, nónó-á sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. 12 Yé wɛkı Tirifɛnı
ànɛ̂ Tirifɔsı tyí, pépi nónó-á tɔ̃̀ pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. Yè mó wɛkı ń
kósê Pɛrsidi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yi-á tɔ̃̀ kah pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí. 13 Yé wɛkı
Wrufusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ yĩn-á mɛ wɩ̃̀lnɔ́lɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ̃̀ pínɔ́ sɔkɔ.
Yè mó wɛkı ǹ yṹ tyí, ǹmɔ nɛ̂ tɔ-á pı ńmɔ yṹnɛ. 14 Yé wɛkı
Asɛ̃kriti tyí, ànɛ̂ Flekõlɛ, ànɛ̂ Yɛrɛmɛsılɛ, ànɛ̂ Patrobaselɛ,
ànɛ̂ Yɛrɛmasılɛ, à tahlı á yṹnpyé nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃ tyí.
15 Yé wɛkı Filolɔkı ànɛ̂ Nsyuli tyí, ànɛ̂ Nere, ànɛ̂ ǹ dósêlɛ, à
tahlı Wolɛ̃pası ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú pól tyí, nónó-á mɛ pélɛ wɛ̃

tyí. 16 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí tyíɩnɔnɔ sɔkɔ. Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól n wɛkɩ yé tyí.

Pole mɛ vȉnmɔnɔ tɛ́ynɛ n kɔ̃

17 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nónó-á yé wɛ sɔkɔ, névye nónó-á mɛ yuku sépilɛ n fwo, tɛ́ gbɛ́kíɩnɔ́lɛ n dah n mɔ yé wrɔ́, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ pélɛ. Yé káh pélɛ n ťinki. 18 Kénɛ névye nɔ́pi dùkùlɛ kɛ̀; yé káh wɛ nɛ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Krista tyí-á pè n pɩ tɔ̏lɛ dɛ́, pé kèkùrn ye pè n yĩkɩ. Vyấhsesyĩ́rí sɔkɔ, pě ǹpȉ-ǹkɛ̃̀ névye yõ yɩkɩ pé yĩ́nvȉ wɛlɔlɛ.
19 Yáh mɛ n sah Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ dùkù nɛ̂nɛ, no pól mɛ kélɛ n pnɛ. Képah ye ń nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ yélɛ náhnáh. Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ yé lékắm wɛ yé tyíɩpéplɔlɛ n pɩ. Yé nɛ n mɛ yályál, yé káh tyíɩtúkúnȉnɛ n pɩ. 20 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̂nɛ, dǒ kwéy, à kɩ sétȁn yȍtɛ̃ tyí yɩkɩ pɩ yé gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé tyí.

21 Timote nɛ̂-á ń tȍ pɩ mûnɛ, à n wɛkɩ yé tyí, à tahlɩ Lusiyusi, ànɛ̂ Nsyasõ, ànɛ̂ Sosipatɛrɩ tyí, pépi nónó-á ń tyí névyelɛ. 22 Ńmɔ Tɛrityusi nɛ̂-á pè ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ, ń tɔ n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ. 23 Kayusi nɛ̂ tyí-á ńmɔlɛ twáhntɛ̃̀nɔ́lɛ, tɛ́ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wɛ̃nɛ n tuke n mɔ n pɔ ǹ ťinnɛ, à n wɛkɩ yé tyí. Kwil pɔ́ màr-ò ɗĩ́ Yerasɩtɩ ànɛ̂ á yṹnpi Kwaritusi n wɛkɩ yé tyí. 24 [Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí nɛ à yȍbènɔrɩ pɩ yé pól tyí. Amiina!]

Gbîlkînɔ́ sàhnɔ́lɛ Liyel yõ

25 Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ. Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ ǹ tyí kɩ fɛ̃ tǎhkìlɛ yé kɔ̃ à yĩnɛ Nìvìnì tir nɛ̂nɛ mé n yo yé tyí Krista tyí sɔkɔ. Sèťȉn sȍ tir ye lésõ kélɛ ǹgbò dùkùlɛ, 26 tɛ́ pɔ wilki mɔ núkúnúkú kwèyy kyòo yah, Liyel tɛ̃ntȍ syíɩnyopu tyi wấrkíɩnsàhnɔ́ gbȍ yõ. Tyɛ́-ńkɛ̃̀ Liyel ye lésõ pè kɔ̃ pè kè wãrkɩ sah sɔ̃nko yȉkȉnȉ pól névye kè wɛ n pĩ. Képah sɔkɔ, pè kɩ sɛ̃ Liyel yõ tɛ́ kɩ n sah ǹ tyí yõ. 27 Liyel núkúnɩ́ nɛ̂-á lékắm ó ǹ tɔ̂ɔ́, gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́ Yesu Krista gbȍ yõ. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí

Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Korɛ̃nti kwillɛ, kè mɛ pnɛ yrɛynɔ nínɔ́ yísyɔ́ wrɔ́, pè n ye Yesye ànɛ̂ Yadratikilɛ. Gbɔ̀ yĩ yĩ wɛ̏l ǹgbnɔ nónó pól-á sɔ̏ syɔ̃ kénɛ kwil, kénɛ kwil tãn ye sɔ̏ n yah sé yõ. Krɛkɩ névye mɔ́ntɛ̃-ǹsah kédyâh yɔ́ ye sɔ̏ nɛ́npɔ́lɛ. Ǹtɛ Wrome tãn pɔ kè sɔ, tɛ́ tɔ̃ pé syɩ kè tɔ̃ mɔ. Korɛ̃nti kwil tãn tyí, lékɔ̃lɔ́ wɛ̏l kɔ́-ńtɛ̂n sɔ̏ tnɔ kah mɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, tyíɗî duke pól sɔ̏ n wɛ nɛ́npɔ́, ànɛ̂ lékɛ̃́m dukenɔ póllɛ, à tahlɩ tɛ̏n gbilki gbilki wɛ̏l duke náhnáh tyí. Tɛ́ gbɔ̀ yĩ́-ńsah kwil ye tɔ̃ sɔ̏ kélɛ.

Pole-á lésõ n yuku ǹ kɔ́lɔ́ kɛ ní-ò sɔkɔ, à kyɩ ńwɔ̃́lɔ́ gbɔ̃nkwǎrtɔ̃nɔ pɩ nɛ́npɔ́. Tɛ́ Nìvìnì tir wɛ yo, névye kɔ̃ pè wɛ sɛ̃ Yesu yõ nɛ́npɔ́. Nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, Nsyifunɔ ye sɔ̏ pé túkùlɛ. Tɛ́ pé kannɛ, Nsyifunɔ náh pélɛ. Tahbɩ ànɛ̂ yɔ̏tãm náh sɔ̏ mɛ fwɔ́ɔ pé sɔkɔ. Pé kan sɔ̏ mɛ yãm tãnnɛ. Pè sɔ̏ pé gblɔ̌ynɛ n pɩ lékɛ̃́m ǹgbnɔ névyelɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè sɔ̏ mɛ nìvìnì sɔkɔ, tɛ́ mɛ n sõ nɛ pǎh mɛ pé gblɔ̌y yõ, ànɛ̂ lékɛ̃́m-á mɛ pé tyí.

Ye yísyɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Pole-á pópó n sɔkɔ ǹ kɔ́lɔ́ kɛ tɔ̃́-ò sɔkɔ, sɛ́bɛ́y nɛ̂-á yɔ̀, à kè wãrkɩ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, à tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí.

Ǹtɛ ɗĩ́ yɔ́ lésõ mɛ pè n ye Apɔlɔsɩlɛ. Ȁ n wil Alɛkisãdri kwil. Wǎh pɔ kyɩ Yefɛsɩ kwil, Prisili ànɛ̂ ǹ pɛ Akilasɩ nɛ̂-á Pole kɔ́ɗĩ́nɛ, pépi mɛ à kwɔ, tɛ́ sɔ̃́ré mɔ ǹ sɔkɔ à kɔ̃ à kyɩ sèpȉn yísyɔ́ pɩ Korɛ̃nti kwil.

Kè mɛ á kɩ nɛ Pole sɔ̃́ sɛ́bɛ́ynɔ́ yísyɔ́ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Korɛ̃nti tãn tyí, nónó-á sé tyí yah náh mɛ wɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ, à wil 1 Korɛ̃nti ànɛ̂ 2 Korɛ̃nti tyí sɔkɔ.

Tyinɔ nínɔ́ yĩn ye sɔ̏ Pole wãrkɩ tɛkɩ mɔ 1 Korɛ̃ntilɛ:

- Pole lésõ tyi yísyɔ́ wɛ noh Korɛ̃nti kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyí sɔkɔ, nónó-á mɛ yèkwɔrɩlɛ n mɔ ǹ sɔkɔ.

- Korɛ̃nti tãn lésõ nósyɔ́ tɛkɩ mɔ nɛ, pè pɔ sɛ́bɛ́y yɔ́lɛ Pole kɔ̃, nɛ̂ sɔkɔ-á pè mɛ kè yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à pé vi mɔ tyi náhnáh sɔkɔ.

Ȁ wil képah sɔkɔ, Pole-á kwɔ́nɔ́ nónó pɩ, Yesu yõ sɛ̃́pú túkù sɔ̏ mɛ sè yahle, ànɛ̂ pè náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏

névi-á ǹnɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, Pole mɛ de yo kénɛ tyi sɔkɔ náhnáh
ǹ sɛ́bɛ́y mɛ̀ pól sɔkɔ.
1 Korɛ̃nti sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, kè vɪ̀nmɔnɔ náhnáhlɛ n kɔ̃, nónó-á
kɩ fɛ̃ Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̀nɔ́ yohnɩ mɔ kwɛy gbɪ̃ mɛ̀ sɔkɔ.
Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ.

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Liyel ye pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ
Liyel dyɔ yɪ̃́ tɛ̃̀nɛ, ŋ́mɔ ànɛ̂ á yʊ̃́npi Sositɛnɩ ye n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ 2 yépi Yesu yõ sɛ̃pú tɪ̃̀nkɪ̀ tyí, yépi nónó-á mɛ
Korɛ̃nti kwil. Yépi nónó-á mɛ wɪ̀lkɪ̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ tɛ́
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ, yépi ye Liyel ye à tahlɩ Yesu
yõ sɛ̃pú pól tyí tɜ̃̀ntɜ̃̀n pól sɔkɔ. Yépi pól mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista yĩnnɛ n ye n gbo. Ŋ̀mɔ ye yépi TƐ̃̀ ŊGBƐ̃NƐ ànɛ̂ ápi
tɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 3 Á kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.
4 Liyel ye yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, yáh sɔ̃npílɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ
Yesu Kristalɛ. Képah ye, mé n wɛkɩ Liyel tyí gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ yépi
yĩnnɛ. 5-6 Yesu Krista tyí nɛ̂-á yo wah yé tyí, kè ye tɛ̃-ǹsah
wɛ yé nnɔ sɔkɔ. Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé wɛ kwrɔ mɔ
Kristalɛ, tɛ́ Liyel mɛ pèpɔrɩ dukenɔ pól pɩ yé tyí, yé kɔ̃ yé
wɛy dùkù póllɛ n pnɛ, ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ yé tyí. 7 Kǎh pɩ
sɛ̃, Liyel pèpɔrɩ yɔ́ ńtɛ̃ náh yah kwlɔ yé tyí, yépi nónó-á mɛ
á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ syɩkɩ tɛ̃. 8 Liyel ye kɩ tɔ̃ yé
pɩ gbáhntɛ̃pulɛ, fɔ́ɔ́ kɩ pɔ syɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syɩ n pɔ
sõ tyí. Képah sɔkɔ, yé kɩ pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí lésõlɛ.
9 Liyel n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, ǹmɔ nɛ̂-á yé ye pɔ kwrɔ mɔ ǹ Píɗɪ̃́
Yesu Kristalɛ, nɛ̂-á á pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ.

Gbɛ́kínɔ́ nɛ̂-á de Yesu yõ sɛ̃pú wrɔ́ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ

10-11 Ŋ́ yʊ̃́npyé, mé noh Klowe no yísyɔ́ tyí nɛ yékɜ̂b-á mɛ
de yé wrɔ́. Képah ye, ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ, mé
kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé vyãh pɩ núkúlɛ. Yé káh n yɛ
gbɛ́kínɔ́ nɛ mɛ yé wrɔ́. Yé yé sõnɔ ànɛ̂ yé tyi yáhntɔkɔnɔnɔ
pól pɩ núkúlɛ. 12 Nɛ̂-á mé n yo yé tyí gbɛ́kínɔ́ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè
wɛ yɔ̀: - Túkù nɛ ńkɛ̃́, ńmɔ Pole náh névye-á pépilɛ. - Túkù
mɛ nɛ Apɔlɔsɩ náh névye-á pépilɛ. - Túkù mó nɛ Pyɛrɩ náh
névye-á pépilɛ. - Túkù wɔ mó nɛ Krista náh névye-á pépilɛ.
13 Yépi tɛ̃ se mɛ n sõ nɛ Krista-á mɛ tɔ́kínɔ́lɛ? Pole se pè
syɩ dahnɩ yõ yé yĩnnɛ? Pole yĩn yõ se pè wel wilki yélɛ ni
sɔkɔ? 14 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ mé náh ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ wel wilki ni sɔkɔ yépi sɔkɔ, à wil Krisipusi ànɛ̂ Kayusi
tyí sɔkɔ. 15 Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ, ńmɔ
yĩn yõ-á pè pé wel wilki ni sɔkɔ. 16 Ɔ̀ɔ̃́ɔ̃, ń dyɔ to kõ nɛ máh

Sitefanası ànɛ̂ ǹ no tɔ wel wilki ni sɔkɔ. Tɛ́ à wil pépi tɛ̃ tyí
sɔkɔ, ń dyɔ náh tɔ̃ mɛ n kwnɛ nɛ máh ǹnî yɔ́ wel wilki ni
sɔkɔ. 17 Krista náh ńmɔ tɛkı mɔ nɛ mé wèlnwı̏lkı̏nɔ́lɛ n pı
ni sɔkɔ dò, à ń tɛkı mɔ Nı̀vı̀nı̀ tir yo yı̃nnɛ, nɛ̂-á kè náh yı̃nɛ
kè nɛ n yo à yı̃nɛ névi yɔ̃̏tàhsyi yı̃́pı̃̂ dùkùlɛ, Krista syínɔ́ kɔ̃
kè pɔ pı yɔ̃ kɛ̃́nɛ dahnı yɔ̃.

Krista syínɔ́ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yı̃́pı̃̂lɛ n wɛ̃kı

18 Yah, wâh nɛ Krista-á ku dahnı yɔ̃, kè n pı n tɛ̃ nɛ́wɔ̃ré
wɛlɔlɛ névye yah, nónó-á mɛ mɔ́npunɔ wɛ̃̏kı̀ yɔ̃ Liyel tyí
tı̃̏nnɛ. Ǹtɛ ápi nónó-á mɛ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̏kı̀ yɔ̃, ápi tɛ̃̏ wɔ tyí,
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ye kèlɛ. 19 Yé náh wɛ di, kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Mé kı yı̃ pı̃́pú yı̃́pı̃̂ yıkı,
tɛ́ kı lékã́m névye lékã́m niri.»*
20 Ǹtɛ yı̃ pı̃́pú tɔ̃ ńyãh, ànɛ̂ kǎrn ǹgbnɔ pípúlɛ, à tahlı kwɛy
gbı̃ vyã́hsensyı̃́rípu tyí wɛ́? Liyel kè wɛ̃kı pnɛ́yy nɛ yı̃́pı̃̂ nɛ̂-á
mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ névye sɔkɔ, nɛ́wɔ̃ré-á kélɛ dò.
21 Kèkɔ̃yɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yı̃́pı̃̂ fyé yɔ̃, pè náh tɛ̃ wɛ Liyel
dùkù pı̃ ǹ yı̃́pı̃̂ sɔkɔ. Kǎh pı sɛ̃́, ǹ wɛy nɛ̂-á n yo tɛ́ kélɛ
nɛ́wã̂n wɛynɛ pé yah, nónó-á sɛ̃ ké yɔ̃, Liyel kè yah tɔkɔ à
pépi pwah mɔ képah gbɔ̃̏ yɔ̃. 22 Nsyifunɔ tɛ̃̏ n nɛ n mɛ ké
tyí nɛ gbı̃̌l tyi pı pé wɛ, tɛ́ Krɛkı névye wɔ n mó n nɛ n mɛ
yı̃́pı̃̂lɛ n yah n kɔ̃. 23 Ǹtɛ ápi tɛ̃̏ wɔ mɛ Krista tyílɛ névyelɛ
n kwɔ, nɛ̂-á Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔlɛ pè syı dahnı yɔ̃. Kè mɛ
yɔ̃ yíkínɔ́ wɛynɛ Nsyifunɔ tɛ̃̏ sɔ̃nɔ sɔkɔ. Nɛ́wɔ̃ré wɛlɔ mó
kélɛ névye tyí nónó náh pı Nsyifunɔlɛ. 24 Ǹtɛ Liyel-á nónó
ye pwah mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ, ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ, pépi tɛ̃̏ wɔ tyí,
Liyel tɛ̃́nwɛnɔ ànɛ̂ ǹ yı̃́pı̃̂ ye Kristalɛ. 25 Yé náh wɛ di, Liyel
tyípínı̀ nónó-á nɛ́wɔ̃ré tyilɛ névye sɔ̃nɔ sɔkɔ, sè yı̃́pı̃̂ tyilɛ
kal névi yı̃́pı̃̂lɛ, tɛ́ ǹ tyípínı̀ nónó-á ǹ tɛ̃́nkwlɔnɔlɛ n wɛ̃kı
névye sɔ̃nɔ sɔkɔ, sé tɔ tɛ̃́nwɛnɔlɛ kal névi tɛ̃́nwɛnɔlɛ.
26 Ǹ yũ̋npyé, Liyel-á yépi nónó ye, yé yé gblɔ̃̌y kèdùkù
yah kɛ̀. Kèkɔ̃yɔ̃́ névye-á nónónɛ n yah yı̃́pı̃̂ névyelɛ, ànɛ̂
tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, ànɛ̂ né-ǹgbnɔlɛ, sɛ̃́nknɔ névye náh mɛ fwɔ́ɔ yé
sɔkɔ. 27 Ǹtɛ tyi nónó-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ n yah nɛ́wã̂n tyilɛ,
sépi ye pyě Liyel yah tɔkɔ à sennɛ yı̃ pı̃́pú tɛ̃. Tɛ́ tyi nónó-
á pè mɛ n yah tɛ̃́nkwlɔnɔ tyilɛ, sépi ye à yah tɔkɔ à sennɛ
tɛ̃́nwɛpu tɛ̃. 28 Tyi nónó-á kèkɔ̃yɔ̃́ névye mɛ n yilɔ, sè náh
mɛ kwâh yɔ́lɛ pé yah, pè náh mɛ sélɛ n mɔ n kɔ̃, sépi ye

* **1:19** 1.19 - Yah n tɛ Yesayi 29.14.

Liyel yah tɔkɔ à sé tɛ́lɔ́ tyí yɩkɩ, păh mɛ nónónɛ n mɔ n kõ.
29 Képah sɔkɔ, Liyel nɛ́mɔ́ní yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ ǹ gblɔ̌y yɔ̃
n sah n pi Liyel yah sɔkɔ. 30 Ǹtɛ Liyel gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yélɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Kristalɛ. Tɛ́ Yesu Krista wɔ gbɔ̏ yõ sɔkɔ
ye ápi mɛ yɩ̃́pɩ̂ mɛ̀ wɛ, nɛ̂-á wil Liyel tyí. Ǹmɔ gbɔ̏ yõ ye tɔ̃
á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel tyí, tɛ́ mɛ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́lɛ ǹmɔ tyí yõ. Tɛ́
à mɛ á pwah mɔ á tyɩ́pêl sɔkɔ. 31 Képah ye, «Névi nɛ̂-à mɛ
ké tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pɩ ápi tyí, tɛ̃
ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»† Sɛ̃ ye kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ.

2

1 Ń yɯ̃́npyé, Liyel tir nɛ̂-á sɔ̏ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ, máh kyɩ
yé tɩ̃̏nnɛ à kyɩ ké tyí yo wilki mɔ yé tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, mé náh
sɔ̏ mɛ kélɛ n yo yé tyí wɛ̀ngbɩ̏l sɔkɔ, ànɛ̂ névi yɔ̏tàhsyi yɩ̃́pɩ̂
sɔkɔ. 2 Mé náh sɔ̏ mɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ wɛ yo yo tɛ̃̀nɛ yé tyí yõ-á
mɛ nɛ̂ tyí, à wil Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ Yesu tyí sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ
syínɔ́ tyílɛ dahnɩ yõ sɔkɔ. 3 Ńmɔ sɔ̏ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tăhkɩ̀
kɛ̃̀nɛ ń sɔkɔ, tɛ́ tɩ́kɩ́ mɛ ń tɛ̃, ànɛ̂ ń wil mɛ n syah. 4 Máh sɔ̏
mɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ, tɛ́ Liyel wɛy nɛ̂nɛ n yo, névi yɔ̏tàhsyi
yɩ̃́pɩ̂ náh sɔ̏ mé n pɩ sélɛ à yé sõnɔlɛ n vi n mɔ. Liyel Mirki
ye sɔ̏ n wɛ̃kɩ ǹ tɛ̃̀nwɛnɔlɛ. 5 Kăh pɩ sɛ̃, kè náh pɩ nɛ névye
yɩ̃́pɩ̂ gbɔ̏ yõ sɔ̃ yé sɛ̃ Yesu yõ dɛ́, Liyel tɛ̃̀nwɛnɔ gbɔ̏ yõ ye.

Yɩ̃́pɩ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

6 Nónó Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́-á de yĩn, á mɛ pépilɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̂lɛ
nɛ̂-á ké gblɔ̌y kèkõyɔ̃́ névye ànɛ̂ pé yɔ̏tãm tyílɛ, pépi nónó
min-á kɩ n tyɛ n pi. 7 Ápi mɛ yɩ̃́pɩ̂lɛ névyelɛ n kwɔ nɛ̂-á
wil Liyel tyí, képah nɛ̂-á sɔ̏ mɛ wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́lɛ. Kèkõyɔ̃́ mɔ́-
ńkɛ̃ gbɩ̃́ dùkù sɔkɔ ye lésõ Liyel yah tɔkɔ sah kélɛ, ápi yõ yɔ̃
yĩnnɛ. 8 Kèkõyɔ̃́ yɔ̏tãm sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh kè pĩ. Pàh sɔ̏ mɛ kè
pĩ, pè náh náhkɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syɩ n pi dahnɩ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tɔ̃́rí
nɛ́tɛ̃̀nɛ. 9 Tyi nɔ́pi pɩ à yĩnɛ sɔ̃-á lésõ kélɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃:

«Névi yɩ̃́ náh tɛ̃ yah nɛ̂ yõ,
ǹ níkí náh nɛ̂ noh yah,
nɛ̂ sõnɔ náh de yah ǹ sɔkɔ,
sépi ye Liyel yah sah névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.»*

† **1:31** 1.31 - Yah n tɛ Nsyeremi 9.23. * **2:9** 2.9 - Yah n tɛ Yesayi 64.3.

10 Yé náh wɛ di, Liyel tyi nɔ́pilɛ á wɛ̃kɩ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Liyel
Mirki kɩ fɛ̃ tyi pól sohlɩ, kàh sɔ̃́ Liyel fɔ́kɔ́sõnɔ ńtɛ̃ tɔlɛ. 11 Nɛ́
áwɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ á sõnɔ pĩ n pi. Nɛ́ Liyel Mirki
tɔ ó náh, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ Liyel sõnɔ pĩ n pi. 12 Ǹtɛ Mirki
nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á ápi sɔkɔ, Liyel Mirki ye; kèkõyɔ̃́ tyɩ́ náh. Liyel-á
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ ápi tyɩ́ à yĩ̂ nónónɛ á kɔ̃, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á
fɛ̃ pĩ yĩ̃́ sélɛ. 13 Tɛ́ á náh mɛ sé tyɩ́lɛ n yo à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
yĩ́pĩ̂ kwɔ dùkùlɛ dɛ́, Liyel wɛy ye ápi n yo à yĩnɛ Liyel Mirki-
á kélɛ á wɛ̃kɩ sɔ̃́. Tɛ́ Liyel Mirki-á mɛ nónó sɔkɔ, pépi tyɩ́ ye
à n nɛ n yo n wah Liyel Mirki tyilɛ. 14 Névi yɔ̃̀tàhsyi sõnɔ
dùkù kɔ́kɔ́ tɛ̃ ó-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh Liyel Mirki tyilɛ
n fɛ̃ n syi. Tɛ̃ n tɛ̃ sé dùkù pĩ n kwlɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, sè n nɛ n
mɛ nɛ́wõré tyilɛ tɛ̃ yah. Ǹtɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ ó ye, névi sé
dùkùlɛ n pnɛ. 15 Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ wɔ ye
kɩ fɛ̃ tyi pól dùkù kyɔmɩ pĩ, tɛ́ nɛy náh fɛ̃ tɛ̃ wɔ dùkù kyɔmɩ
n pĩ n pi. 16 Kè mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ
ńkɛ̃́:
«Nɛ̂ tɛ̃ wɔ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ sõnɔlɛ n pnɛ wɛ́?
Nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ vĩ̀nmɔnɔlɛ à kɔ̃?»† Ǹtɛ yé yah, Krista sõnɔ ye
ápi sɔkɔ.‡

3

Liyel wɛy yópú tɔ̃̀-á nɛ̂nɛ

1 Ń yṹnpyé, mé náh lésõ tɛ̃ wɛ Liyel wɛy yo yé tyɩ́, sɔ̃́-á
mĕ kélɛ n yo névye tyɩ́, nónó-á Liyel Mirki mɛ pé yahlɛ n
tɛ̃. Ǹtɛ mé kè yo yé tyɩ́, sɔ̃́-á mĕ kélɛ n yo névye tyɩ́ nónó-á
nɛ̂ ó-à tɛ̃ dyɔ à n pɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, yé lésõ mɛ pɩ́yĩ́rɩ́nɔlɛ Yesu
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. 2-3 Yáh lésõ mɛ pɩ́yĩ́rɩ́nɔlɛ sɛ̃́, yõke tĩ́ntĩ́
kɩ lésõ kăn pɩ yélɛ, képah ye mé lésõ yɛ̃́nɩ́kɩ̀lɛ yé kɔ̃. Ǹtɛ à
pɔ syɩ kwɛy mɛ̀ ńtɛ̃ tyɩ́, nɛ̂ ó-à yé dyɔ yè n pɩ. Képah ye, kè
kɩ tɔ̃ kăn pɩ yélɛ. Yé yah kɛ̀, sɔ̃́-á yṹnwɔ̃rɩ́ ànɛ̂ mâl tɛ̃nɛ fyɔ̀
yé wrɔ́ sɔkɔ yɔ̀, nɛ̂ ó-á yé dyɔ képah ye yé mɛ n pɩ, ànɛ̂ névi
yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé sɔkɔ. 4 Sɔ̃́-á yé túkù tyah n yo nɛ,
Pole náh névye-á pépilɛ, túkù mɛ nɛ, Apɔlɔsɩ náh névye-á
pépilɛ, névi yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù ye yé n pɩ.

5 Nɛ̂ mɛ Apɔlɔsɩlɛ? Ànɛ̂ nɛ̂ mɛ ńmɔ Polelɛ? Tɔ̃̀npɩbɩ ye
ápilɛ, nónó gbɔ̃̀ yõ-á yé sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Á nɛ́núkù núkú pól
tɛ̃̀n ye á n pɩ, à yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á nónó sah á kɔ̃. 6 Ǹmɔ ye sõ
mɔ, Apɔlɔsɩ mɛ kè pu. Ǹtɛ Liyel ye pɩ kélɛ kè kyãh. 7 Ǹmɔ
nɛ̂ wɔ-á pɩ kélɛ kè kyãh, ǹmɔ ó kɩ n mɔ n kɔ̃. Névi nɛ̂-á sõ

† **2:16** 2.16 - Yah n tɛ Yesayi 40.13. ‡ **2:16** 2.16 - Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ Krista sõnɔ mɛ núkúlɛ.

kélɛ, ànɛ̂ nɛ̂-á pu kélɛ, pépi náh n mɔ n kõ n pi. [8-9] Ápi pól
pɩ tɔ̏ pípúlɛ Liyel tyí. Képah ye névi nɛ̂-á sõ mɔ, ànɛ̂ nɛ̂-á
pu kélɛ, pépi pól mɛ núkúlɛ. Tɛ́ pé nɛ́núkù núkú pól kɩ pɔ
pé tȁn pínó lédyáhní wɛ n pi à yĩnɛ pé tȁn pínólɛ. Yépi ye
pɩ Liyel swãhlɛ.

Yépi ye tɔ̃ pɩ ǹ wɔ̀kɔ̀lɛ nɛ̂-á à mɛ n mɔ. [10] Liyel-á yɔ̏bènɔrɩ
nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̏ yõ sɔkɔ, mé tɛ̃ wɛ wɔ̀kɔ̀ sètyah wilki
wɔ̀kɔ̀ mɔ́npnɛ̀-ò pèpɛy tyí kɔ̃lɛ. Tɛ́ képah yõ sɔkɔ ye ǹnî mɛ
n mɔ n dohnɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à n mɔ n dohnɩ ké yõ, tɛ̃ kyɔ̀mìnɔ́lɛ
n pɩ ǹ mɔ dùkù sɔkɔ. [11] Sètyah nɛ̂-á wilki tɛ yɔ̀, ǹnî yɔ́ náh
tɔ̃ fɛ̃ kèyǎh wilki n pi à wil képah tyí sɔkɔ, képah nɛ̂-á Yesu
Kristalɛ. [12] Wɔ̀kɔ̀ sètyah nɛ̂-á wȉlkȉntɛnɔlɛ yɔ̀, sɔ̃-á túkù-à
mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mo mo yîlɛ sɔ̃-á sɛ̃nnɛ, ànɛ̂ wárnnɛ,
ànɛ̂ dyêh pèplɔlɛ, tɛ́ túkù mɛ kélɛ n mɔ n dɔkɔ mó-ńkɛ̃ yîlɛ
sɔ̃-á léslɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹdrɔlɛ, képah náh pɩ fílkɔ́kɔ́rílɛ, [13] kèkõyɔ̃
tukey tuke sõ ye, nɛ́núkù núkú pól-á tȁn nónó pɩ sɔkɔ, sàh
kɩ mɛ plɛ, sé gbɩ kɩ pĩ. Lésõ kɩ mɛ nyàh sɔ̃, nɛ̂-á kɩ no pól
tȁn gbɩ yah, kɩ sé dùkù wɛ̃kɩ. [14] Nɛ̂ tɔ̏ pínó-à súkɛ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃
kɩ ké lédyáhní wɛ. [15] Ǹtɛ nɛ̂ tyí-à sukɛ, tɛ̃ tɛ̃ wɔ kɩ pwah ó,
tɛ́ à náh ké lédyáhní wɛ n pi. Á kɩ núkú mɛ á kɩ nɛ nyàh
sɔkɔ sɔ̃ à yĩkɩ to wil ǹ gbɔ̏ kɔ́kɔ́lɛ.

[16] Yé se yɔ́ pĩ nɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á Liyel ní-ńsah
gbôlɛ, ànɛ̂ ǹ Mirki-á mɛ déntɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ tɛ́. [17] Liyel ní-
ńsah gbô mɛ sàhnɔ́lɛ Liyel tyí yõ, képah nɛ̂-á yépilɛ. Képah
ye, névi nɛ̂-à Liyel ní-ńsah gbô yɩkɩ, Liyel kɩ tɛ̃ tyí yɩkɩ.

[18] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y tɔ̃ mɔ. Yé sɔkɔ nɛ̂-à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ
n pɩ yĩ́pĩ̂ névilɛ à yĩnɛ kèkõyɔ̃ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, tɛ̃ ǹ gblɔ̌y
vi n mɔ n pɩ nɛ́wɔ̂lɛ à yĩnɛ névye yĩ́yáhnɔ́lɛ, à mó Liyel yĩ́pĩ̂
wɛ. [19] Yé náh wɛ di, kèkõyɔ̃ névye yĩ́pĩ̂lɛ, nɛ́wõré ye kélɛ
Liyel yah sɔkɔ dò. Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «À yĩ pĩ́púlɛ n mɔ n tɛ̃ pé lékã́mkãm sɔkɔ.»*
[20] Tɛ́ tɔ̃ mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ ké fĩ́ yɔ́ sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩ
pĩ́pú sõnɔlɛ n pnɛ. Á pĩ nɛ sè náh fɛ̃ tir yɔ́ ńtɛ̃ pɛkɩ n pi.»†
[21-22] Kǎh pɩ sɛ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌ynɛ n yõ n sah nɛ páh
mɛ yȁhnkõ náh, képah náh pɩ yȁhnkõ wɔ náh. Ǹmɔ Pole ò,
Apɔlɔsɩ ò, Pyɛrɩ ò, kèkõyɔ̃ ò, min képah náh pɩ kũ ò, kwɛy
gbĩ tyi ò, ńsɔ̂ tyi ò, sépi ànɛ̂ ápi póllɛ, yépi tyí ye. [23] Ǹtɛ yépi
mɛ Krista tyí yõ, Krista wɔ mó mɛ Liyel tyí yõ.

* **3:19** 3.19 - Yah n tɛ Nsyɔbɩ 5.13. † **3:20** 3.20 - Yah n tɛ Gbálnó 94.11.

4

Pole ànɛ̂ Korɛ̃nti tãn wrɔ́ tyilɛ

1 Yé yĩnɛ yè pĩ nɛ Krista tɔ̃̀npɩbɩ-á ápilɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á
lésõ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, Liyel-á sélɛ ápi gbɔ̃̀ dahbɩ, á kɔ̃ á syi n
yo. 2 Ǹtɛ tyi-à dahbɩ nɛ̂ gbɔ̃̀, kè n nɛ n mɛ yáhnkɔ̃nɔlɛ tɛ̃ tyɩ́
nɛ à nɛ n mɛ tómm sé pɩ́nɔ́ sɔkɔ. 3 Ǹmɔ tɛ̃ wɔ tyɩ́, yépi képah
náh pɩ tukey tùkèpu-à kɩ sɔ̃ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńnɛ
n kɔ̃ sɔ̃, képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ yah. Ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh
mɛ lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ń gblɔ̃̌ynɛ n kɔ̃. 4 Tɔ̀tɔ̀ náh
mɛ ńmɔ nɩ sɔkɔ póllɛ nɛ máh tyɩ́pékè pɩ. Ǹtɛ képah náh
n wɛ̃kɩ nɛ lékàh kɛ̃ névi-á ńnɛ tɛ̃ wɔlɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó ye kɩ fɛ̃
lékàh, képah náh pɩ lénɔ̀lɛ ńmɔ kɔ̃. 5 Képah ye, yé káh ǹmɔ
dyàh tɛ̃ lékàhlɛ névyelɛ n kɔ̃ ké gbɩ̃́ nɔ́-ńkɛ̃ sɔkɔ. Yé ǹ pɔ́nɔ́
syɩkɩ. Ǹmɔ kɩ pɔ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tyi wilki mɔ kwèyy, tɛ́ kɩ névye
fɔkɔ sõnɔ wilki mɔ kégbɔ́. Képah sɔkɔ, yõ yɔ̃́nɔ́ nɛ̂-à yĩnɛ
nɛ̂nɛ, tɛ̃ kɩ kè wɛ Liyel tyɩ́.

6 Ń yṹnpyé, yépi yĩn ye mé Apɔlɔsɩ ànɛ̂ ń gblɔ̃̌y pɩ dùkù
tɔkɔ à yé wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ tyi nónó-á wãrkɩ,
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n pɩ n kah n mɔ sépi yõ. Képah
sɔkɔ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh ǹ gblɔ̃̌y gbɩ́lkɩ́nɔ́ sɔkɔ, ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́
pɩ n kal n pi ǹ ní-òlɛ. 7 Kwâh nɛ̂ kɩ ǹ kɔ̃ á kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ?
Kwâh nɛ̂ tɛ̃ mɛ á tyɩ́, nɛ́ Liyel náh ǹ kɔ̃ kélɛ? Ǹtɛ kɔ̃́nɔ́ à
kélɛ à, sɔ̃ pɩ tɛ́ á á gblɔ̃̌ynɛ n gbilki á kɩ nɛ Liyel kɔ́syɩ̀ ǹ kɔ̃
kélɛ? 8 Yì nónó pól-á yé n yah n kɔ̃, yé ye núkú sè wɛ tɛ yé
yo kɛ̀? Yé pɩ tɛ tahbɩlɛ yé yo kɛ̀? Yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ ye núkú yé mɛ n
pɩ ápi kɛ̃́nɛ yé yo kɛ̀? Yáh náhkɩ sɔ̃̀ mɛ wɛ pɩ yɔ̃̀tãmnɛ ápi
tɔ náh kɩ mɛ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́ sɔkɔ yélɛ. 9 Ǹkɛ̃ kè mɛ ńmɔ tɛ̃ tyɩ́, á
kɩ nɛ Liyel sɔ̃ ápi Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye pɩ no pól náh névyelɛ.
Á pɩ névye sɔ̃ nónó-á kɩ pɔ n ko n mɔ n pi. Kǎh pɩ sɛ̃, á
pɩ syáh syah yîlɛ kèkõyɔ̃́ pól tyɩ́, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ tɔkɔ dohnɩ
névye yõ. 10 Ápi pɩ nɛ́wɑ̃̂nnɛ Krista yĩnnɛ, tɛ́ yépi mɛ pɩ yĩ
pɩ̃́púlɛ Krista sɔkɔ yé yo kɛ̀? Ápi pɩ tɛ̃́nkwlɔpulɛ, tɛ́ yépi mɛ
pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ yé yo kɛ̀? Ápi mɛ yɩ́lɔ́nɔ́lɛ n wɛ, tɛ́ yɔ̃̀yén mɛ n
sah yépi yõ yé yo kɛ̀? 11 Yé náh wɛ di, fɔ́ɔ́ à pɔ syɩ núkúnúkú
mɛ̀ ńtɛ̃ tyɩ́, kwɛkɩ ànɛ̂ níkì mɛ álɛ n kwlɔ. Mɔ mɔ flɔ náh
mɛ á tyɩ́. Á mɛ kolɛ n syi, tɛ́ tɛ̃̀-ǹsah náh mɛ á tyɩ́. 12 Á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ kétǎhkìyɔ̂ á gbɑ̃̀nnɛ, à á yõ yõ tɛ̃́nɛ n wɛ. Pàh álɛ
n gbyɔ, ǎ sɑ̃mnɛ n mɔ pé sɔkɔ. Pàh álɛ n fõh, ǎ kè fɛ̃ n syi.
13 Pàh á tyɩ́lɛ n yo n ko, ǎ wɛ̀npèplɔlɛ n wɛkɩ pé tyɩ́. Á mɛ
pɩ tɛ̃ kèkõyɔ̃́ yésyɩ̂ ànɛ̂ ké yɩ́túkúnìnɛ névye tyɩ́, pópó à pɔ
syɩ núkúnúkú mɛ̀ tyɩ́ yɔ̀.

14 Ǹtɛ mé náh mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí
nɛ mé sennɛ yé tɛ̃ dɛ́, gbáhdyâh ye mé n di n sah kélɛ yé
tyí, yépi nónó tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí á kɩ nɛ ń wɛ̃́npɩ̀ sɔ̃́. 15 Yé
yah, Nìvìnì tir yónɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé pɩ ńmɔ wɛ̃́npɩ̀lɛ à
sɛ̃ Yesu Krista yõ. Képah ye, ńmɔ mɛ n mɔ kõ á kɩ nɛ yé
sú sɔ̃́. Nónó-á mɛ yélɛ n kwɔ Yesu Krista tyilɛ, pàh sɔ̃́ mɛ
nɔ nɛ́pɩ̂ kèyõ kwlɔ́lɛ ò (10 000), yé pĩ nɛ sú núkú tɛ̃̀ ó-á yé
tyí. 16 Képah ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé ńmɔ pɩ
dùkùlɛ n yah n pɩ. 17 Képah yĩn ye tɔ̃ mé Timotelɛ n tɛkɩ mɔ
yé tyí, nɛ̂-á mɛ ń píɖɩ̃́ sɔ̃́. Ǹ tyí nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyí. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì
kɔ́-ò pèpɛy ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye kɩ pɔ yé dyɔlɛ n to n kõ máh
mɛ Krista wɛ̃kìlɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ, sɔ̃́-á mé kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú
ɖ̃ìnkìnɔ́ póllɛ n yah n kwɔ n kõ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ.

18 Ǹtɛ yé túkù mɛ n sõ nɛ mé náh ń syɩ n pɔ n pi yé
ɖ̃ìnnɛ, tɛ́ mɛ yuku pé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah. 19-20 Ǹtɛ kàh kɩ
nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ n syɩ pɔ yé ɖ̃ìnnɛ núkúnúkú. Wɛ̀ngbìl
wɛ́kínɔ́ náh n wɛ̃kɩ nɛ Liyel tɔ̃́rí névi-á álɛ, Liyel tǎhkì nɛ̂-á
á sɔkɔ, képah ye n wɛ̃kɩ kélɛ. Képah ye, mâh pɔ pɔ, kè náh
n yĩn n pi gblɔ̃̌y gbílkípú wɛ̀ngbìl nóhnɔ́-ó tyí dɛ́, tɛ̃́nwɛnɔ-à
kɩ mɛ pé tyí, mé kɩ kè pĩ. 21 Máh kɩ kènpyãhní tɔkɔ pɔ yé
tyí, képah náh pɩ máh kɩ pɔ yárr yé tyí tyínɔnɔ sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃̀
mɛ yé n yah n kõ?

5

Pí-ńkɛ̃̂ tyi nónó-á sɔ̃̀ Yesu yõ sɛ̃́pú túkù mɛ n pɩ

1 Kè mɛ n nohnɩ ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̂, prɔ̀prɔ̀ pínɔ́-
á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ,
nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃̂pú ńtɛ̃ náh fɛ̃ syi sɛ̃́nkɔ̃ pɩ n pi. Pè nɛ
yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃-á mɛ ǹ sú kyɩ tɔkɔ. 2 Tɛ́ sépinɔ́ pól sɔkɔ, yé
tɔ̃ mɛ yé gblɔ̃̌ynɛ n yɔ̃ n sah n kɔ̃ kɛ̀? Kè pyě sɔ̃̀ yĩnɛ kè pɩ
yɩ̃́ɩ̃́ yèkwɔrɩlɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè kénɛ tɛ̃̀ yĩni n wilki yé wrɔ́.
3 Ńmɔ tɛ̃̀ wɔ náh mɛ yélɛ fɩ̃́ núkú sɔkɔ. Ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ
sɔkɔ. Képah ye, ńmɔ tɛ̃̀ wɔ lékàhlɛ yĩ mè pí-ò kɔ̃ tɛ, á kɩ nɛ
mé sɔ̃́ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4-5 Yâh pɔ wɛ̃ tuke mɔ, ńmɔ tɔ kɩ mɛ
yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Sɛ̃́nkɔ̃ névi tɛ̃́nɛ, yé Yesu Krista yĩn ànɛ̂ ǹ
tɛ̃́nwɛnɔlɛ à wilki yé wrɔ́, yè ǹ gbàh dɛ n mɔ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀ kɔ̃.
Kàh tɛ̃nɛ n kwlɔ, à kɩ pí-ńkɛ̃̂ tyi pínɔ́ yal mɔ ǹ min kɔ̃ kè kɩ
wɛ pwah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syɩ n pɔ sõlɛ.

6 Yé gblɔ̌y gbílkínɔ́ mɛ̀ yah náh. Yé se yɔ́ pĩ nɛ, kɔ́kɔ́nɔ́
kwéy ó-á n dɔkɔ mífɑ̃́hkì póllɛ tɛ́.* 7 Yé kénɛ tyípékè wilki n
to yé wrɔ́, képah nɛ̂-á mɛ n tɔ̃ n mɔ kɔ́kɔ́nɔ́ tyí kɔ̃lɛ. Képah
sɔkɔ, yé kı mɛ wásáá kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. Krista lésõ
fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè à ko mɔ Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh képɔ́ tyí
kɔ̃lɛ ápi tyípêl wu n to yĩnnɛ á tyí. Kǎh pı sɛ̃, yé mɛ wásáá
kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n búrn tyí kɔ̃lɛ. 8 Yé yɛ à tyípêl duke pól wilki
n to á min sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál nɛ́gblɔ́lɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂n
búrn tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á pè n nɛ n tah Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh
sɔkɔ.†
9 Máh lésõ sɛ́bɛ́y nɛ̂ wɑ̃rkı tɛkı mɔ yé tyí, mé lésõ yo ké
sɔkɔ nɛ yé káh nɛ n pı n soh prɔ̀npıbılɛ. 10 Ǹtɛ kèkɔ̃yɔ̃́ névye
tyí sɔkɔ náh lésõ ńnɛ dɛ́. Kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ prɔ̀npıbı, képah náh pı
ké yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ ké yĩ́pú, képah náh pı, ké sɑ̃h fálpú
tyí sɔkɔ-à sɔ̃̀ ńnɛ, yé náh náhkı sɔ̃̀ fɛ̃ n wũ n pi kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ dò. 11 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́. Mé nɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n ye
Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ mɛ prɔ̀prɔ̀lɛ n pı, képah náh pı, yĩ́sesúkúlɛ
n pı, képah náh pı, sɑ̃̂hlɛ n fal, képah náh pı, névye tyílɛ n yo
n ko, képah náh pı, sètɛ̃̀nìnɛ n pı, képah náh pı, mɛ yĩbelɛ
n yĩ, yé káh nɛ n pı n soh sɛ̃́nkɔ̃ nɛynɛ póllɛ. Yé káh yõke
ńtɛ̃nɛ n yõ wɛ̃ tyí tɛ̃̀nɛ. 12-13 Tɛ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú tùkènɔ́ tɛ̃̌
wɔlɛ, ńmɔ tɔ̃̀ náh képahlɛ. Liyel ye kı tuke pélɛ. Ǹtɛ kè mɛ
wɑ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Yé nɛ́pékè
yĩni n wilki yé wrɔ́.»‡ Kǎh yo sɛ̃ à, yé náh yé tɪ̃̀nkɪ̀ névye
tuke n pi di?

6

Yesu yõ sɛ̃́pú píndenɔlɛ wɛ̃ tyí

1 Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ tir-à de yépi Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ yɔ́ ànɛ̂ ǹ
ní-ò wrɔ́, yě yé tɪ̃̀nkɪ̀ névye sah, ǹ tɛ́ kè tɔkɔ n kyı nɛ n tuke
Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú tyí? 2 Yé náh pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á kı
pɔ kèkɔ̃yɔ̃́ névye tuke n pi di? Ǹtɛ yépi-à mɛ pɔ n tuke n pi
kèkɔ̃yɔ̃́ névyelɛ, tyípî wɔ se yé kı tɛ̃ tuke kwlɔ? 3 Yé náh pĩ
nɛ ńkɛ̃́, áyáh kı yĩ̂nyõ tɔ̃̀npıbı ńtɛ̃ tuke n pi di? Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́
mɛ̀ tyi wɔlɛ pyě á kı pɔ tuke kwlɔ nı? 4 Ǹtɛ sɛ̃́nkɔ̃ tir-à wɛ yé
wrɔ́ sɔkɔ, névi nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú náh mɛ ǹnɛ n mɔ n kõ, yè

* **5:6** 5.6 - Kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy mífɑ̃́hkì pól dɔ́kɔ́nɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂ sɔkɔ yɔ̀, képah dùkù ye Wĩ́n n nɛ n yo pé sèmɪ̃̀rkɪ̀ yɔ́ sɔkɔ nɛ, yṹkúnkáh núkú-á n põ yɔ póllɛ.
† **5:8** 5.8 - Nsyifunɔ yɔ̃rı tyɛ́nɔ́ syáh-à sɔ̃̀ de n tɛ, Nsyifunɔ pé gbên kɔ́kɔ́nɔ́ dyî pól kwɛ, ǹ tɛ́ n tyah kɔ́kɔ́nɔ́ kɑ̃̂nnɛ n yõ. Pě képah tɛ̃̀nɛ n pı sɛ̃́, ǹ kè wɛ̃̀kı nɛ, tyípêl nónó pól-á sɔ̃̀ pé pı, páh sè milki. ‡ **5:12-13** 5.12-13 - Yah n tɛ Tɔ̃̀nyonɔ 17.7.

n pyě n kyɩ ǹmɔ tɔkɔ n pɔ nɛ, à pɔ kè tuke nɩ? [5] Sen ye kélɛ
yé tyɩ́ dɛ́. Yépi tɛ̃ wrɔ́ sɔkɔ, lékɑ̃́m névi yɔ́ ńtɛ̃ náh núkú mɛ,
nɛ̂-á kɩ fɛ̃ yé wrɔ́ tyi yah wah lɛ́? [6] Tir se yĩnɛ kè wɛ yé sɔkɔ
yɔ́ ànɛ̂ ǹ ní-ò wrɔ́, kè syi n pɔ n yĩni n tɛ̃ tukey tùkè-ǹsah
sɔkɔ, fɔ́ɔ́ Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃̂pú ńtɛ̃ tɔ pɔ pɩ ké tùkèpulɛ?
[7] Ǹtɛ yáh fyɔ̀ mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɛ n ye n tuke n pɔ, képah yé
tɛ̃́nkwlɔnɔ wɛ̃̂kɩ tɛ dò. Kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ pàh tyɩ́kɛ̃̂kɩ̀ pɩ yé tyɩ́,
ànɛ̂ pàh yé gbɑ̃̀n yî yĩ tɔkɔ, yè n tɛ̃ yé nnɔ tɛ̃ n kwlɔ? [8] Tɛ́ yépi
ye mó tɔ̃ n pɩ kénɛ tyɩ́knɛ̃̌nɩ̀ ànɛ̂ yĩbe tyilɛ yé yṹnpyé Yesu
yõ sɛ̃pú tyɩ́. [9] Yé náh pĩ nɛ tyɩ́knɛ̃̂nɩ̀ pɩ́pú náh n de n pi Liyel
tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ di? Yé káh yé gblɔ̃̌y tɔ̃ mɔ ló. Prɔ̀npɩbɩ, ànɛ̂ sãh
fálpú, ànɛ̂ fɔ̀fɩ́npɩbɩ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́pú, [10] ànɛ̂ yɛ̃́nwóbé,
ànɛ̂ yĩ́sesúkú névye, ànɛ̂ sètɛ̃̌nɩ̀ pɩ́pú, ànɛ̂ névye tyɩ́ yónkòpu,
ànɛ̂ névye yõ syɩ́kɩ́púlɛ, pépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel
tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. [11] Tɛ́ yé yah, sɛ̃́nknɔ névye ye sɔ̃̀ yé túkùlɛ ǹgbòlɛ.
Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé pɩ
yályál. Yé mɛ wɩ̃̀lkɩ̃̀nsàhnɔ́lɛ Liyel tyɩ́ yõ. Yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃́-ò gbɛ̃́nsê-á pɩ Liyel tyɩ́lɛ dùkù nɛ̂nɛ

[12] Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Tyi pól pɩ́nɔ́ gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ
ńmɔ tyɩ́.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pɩ́nɔ́
gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ ńmɔ tyɩ́.» Ǹtɛ ńmɔ náh n pɩ n pi sé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃̌lɛ ló. [13] Kè tɔ̃ mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃́: «Yõke mɛ
kèkùrkɩ̀ yĩnnɛ, kèkùrkɩ̀ tɔ mó mɛ yõke yĩnnɛ.» Ǹtɛ Liyel kɩ
pɔ sé nɩ́nɔ́ pól tyɩ́ yɩkɩ n pi. Ǹtɛ névi wil gbɛ̃́nsê tɛ̃ wɔ náh
mɔ prɔ̀prɔ̀ pɩ yĩnnɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ yõ ye kè mɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɔ
ye mó n yah ké yõ. [14] Liyel ye yilki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ.
À kɩ ápi tɔ lékyî yilki n mɔ n pi ǹ tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̃̀ yõ. [15] Yé se
yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsênɔ́lɛ, Krista wil tɑ̃̀ntɑ̃̀nnɔ́-á tɛ́. Mé pɩ
sɔ̃́ mè n pɔ Krista wil fĩ́ yɔ́ tɔkɔ n pɔ n kwrɔ n mɔ prɔ̀npɩ
willɛ? Póllɛ, mé náh képah pɩ n yah n pi. [16] Yé se yɔ́ pĩ
nɛ, névi nɛ̂-à sɛ̃ prɔ̀npɩlɛ, pé nɩ́mɩ́-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ tɛ́. Kè mɛ yónɔ́ ńtɛ̃́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́,
pé nɩ́mɩ́-á kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ.* [17] Ǹtɛ névi nɛ̂
tɛ̃ wɔ-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɔ̃, tɛ̃ sõnɔ vi n mɔ n pɩ
núkúlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyɩ́lɛ. [18] Yé yé náh vi prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ kɔ̃.
Tyɩ́pêl tɛ́lɔ́ nónó-á névi n nɛ n pɩ, tɛ̃ wil gbɛ̃́nsê vyãh náh
n wɛ sé sɔkɔ. Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ tɛ̃ wɔlɛ, ǹ tɛ̃ mɛ n pɩ n de
ǹ wil gbɛ̃́nsê tyɩ́. [19-20] Yé se yɔ́ pĩ nɛ, yé wil gbɛ̃́nsê-á Liyel
Mirki mɛ́-ńsahlɛ tɛ́. Liyel ye yé kɔ̃ ǹ Mirkilɛ, nɛ̂-á déntɛ̃̌nɔ́lɛ
yé sɔkɔ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye yé dwe dántǎhlɛ. Kǎh pɩ sɛ̃́, yé tyɩ́ náh

---

* **6:16** 6.16 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24.

yé gblɔ̌ynɛ dò. Képah ye, yé yé wil gbɛ̃̋nsê pɩ ǹ gbilki gbilki
kwâhlɛ.

7

Fúr tyi dùkù yónɔ́lɛ

[1] Yáh tyi nónó piki yah ń tyí yé sɛ́bɛ́y sɔkɔ, sépi yah ye mé
kɩ yo yé syah núkúnúkú yɔ̀. Yé nɛ ńkɛ̃́* kǎh sɔ̃̀ fɔ̃̋nfɔ̃̋ ɗɩ̃́ tɛ̃
sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ. [2] Ǹtɛ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ yah kõ yĩnnɛ, kè ye fɔ̃̋nfɔ̃̋
ɗɩ̃́ mɛ̀ ɗɩ̃́ mɛ̀, à sê tɔkɔ, ànɛ̂ sê mɛ̀ sê mɛ̀, ǹ tɔ mó de pɛ tyɩ́.
[3] Dɩ̃́-á yĩnɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́lɛ ǹ kyɩ tyɩ́ tnɔ sɔkɔ, à kélɛ n pɩ ǹ tyɩ́. Sê
tɔ-á yĩnɛ nɛ̂ pɩ́nɔ́lɛ ǹ pɛ tyɩ́ tnɔ sɔkɔ, ǹ tɔ kélɛ n pɩ ǹ tyɩ́.
[4] Sê tyɩ́ yõ náh ǹ wil gbɛ̃̋nsêlɛ dɛ́. Ǹ pɛ tyɩ́ yõ ye kélɛ. Dɩ̃́ tɔ
tyɩ́ yõ náh ǹ wil gbɛ̃̋nsêlɛ dɛ́. Ǹ kyɩ tyɩ́ yõ ye kélɛ. [5] Yé káh
pɛ̀kɩ̀ kãm wɛ̃nɛ, nɛ́ kè náh pɩ yé nɩ́mɩ́ yáhntɔkɔnɔlɛ nɩ́rɩ́ yɔ́
wɛ n pɩ yĩnnɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó sɔkɔ. Ǹtɛ képah-à sɔkɔ tɛ, yé
yé syɩ pɛ̀kɩ̀ kwrɔ mɔ. Képah-à pɩ́-ńkɛ̃̄nɛ, yé kɩ pɔ n syah n tɛ̃
n kwlɔ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ kõ à kɩ syɔ̃-ǹsah wɛ kɩ yé wilki mɔ. [6] Ǹtɛ
ńmɔ-á nɛ̂ yo yé tyɩ́ yɔ̀, kyɩ̃̀nmɔnɔ náh dɛ́, syɔ̃-ǹsah yɔ́ wɛ̃̄kɩ̀
ye mé yé kɔ̃. [7] Kàh ńmɔ tɛ̃ ó sɔ̃́, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyɩ́ nɛ no pól
nɛ mɛ lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Ǹtɛ Liyel ye no pól mɔ ànɛ̂
pé tɛ̃̋nwɛ-ńtɛ̃̂nnɛ. Ǻ tir yɔ́ pɩ́nɔ́ tɛ̃̋nwɛnɔlɛ ǹnî kɔ̃, ǹtɛ kèyǎh
pɩ́nɔ́ tɛ̃̋nwɛnɔlɛ ǹ ní-ò kɔ̃.
[8] Ǹtɛ nɛ̂-á mé kɩ yo lédyɔ́nɩ̀ ànɛ̂ pɛ́kúsyɔ tyɩ́, képah ye yɔ̀.
Pàh tɛ̃ lédyɔ́nɩ̀nɛ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ, képah kɩ plɛ. [9] Ǹtɛ pàh kɩ pĩ
nɛ pé náh fɛ̃ pé gblɔ̌y tɛ̃ n pi, pè fúr pɩ. Fúr pɩ́nɔ́ ye fɔ̃̋nfɔ̃̋
kal, ǹ tɛ̃ lédɔ́rɩ́ kɔ̃ kè nɛ n ko.
[10] Tɛ́ nónó-á fúr pɩ tɛ, máh kɩ nɛ̂ kõ n sah pè kõ n pi, ńmɔ
náh n kõ n sah kélɛ pé tyɩ́ dɛ́. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ye n kõ n sah kélɛ pé
tyɩ́ nɛ ńkɛ̃́, sê náh yĩnɛ à yal ǹ pɛ tyɩ́. [11] Wàh se mó yal ǹ pɛ
tyɩ́, à náh tɔ̃ yĩnɛ à de pɛ káhkɩ́ yɔ́ tyɩ́, à yĩnɛ à ǹ syɩ yuku ǹ
pɛ tyɩ́, pè kyɩ pé wrɔ́ tɔ̃ n sah. Ǹtɛ ɗɩ̃́ tɔ káh mó ǹ kyɩ wilki.
[12] Ǹtɛ nɛ̂-á mé n yo no tɛ́lɔ́ tɛ̃ wɔ tyɩ́ yɔ̀, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh n
yo képahlɛ dɛ́. Ǹmɔ ye n yo kélɛ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́-ò ɗɩ̃́ yɔ́
tyɩ́ sê-à mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ pi mɛ ké tyɩ́ nɛ
pé tɛ̃ ǹ tyɩ́, à káh à wilki. [13] Yesu yõ sɛ̃́-ò sê yɔ́ tɔ tyɩ́ pɛ-à
mɛ nɛ̂ náh pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ, tɛ́ kénɛ ɗɩ̃́ mɛ ké tyɩ́ nɛ pé tɛ̃
ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́, à káh yal ǹ tyɩ́. [14] Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́-ò
pi mɛ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ pɛ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ, ànɛ̂ Yesu
yõ sɛ̃́-ò ɗɩ̃́ mɛ̀ tɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ǹ kyɩ kɩ mɛ yúkɛy Liyellɛ.
Ǹkɛ̃́ kàh pɩ́-ńkɛ̃̄nɛ sɛ̃́, pé wɛ̃̋npɩ̀ kɩ mɛ á kɩ nɛ pé wrɔ́ sɔ̃́ dɔ

* **7:1** 7.1 - Túkù sɔ̃nɔ sɔkɔ, Pole ye yo wɛy mɛ̀nɛ nɛ ńkɛ̃́, kǎh sɔ̃̀ fɔ̃̋nfɔ̃̋ ɗɩ̃́ tɛ̃ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ.

Liyellɛ. Ǹtɛ kègbɩ tɛ̃ yõ sɔkɔ, pè ye mɛ yúkɛy Liyellɛ. 15 Ǹtɛ
kàh mɛ pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ nɛy tɛ̃ wɔ nɛ páh pé ní-ò Yesu yõ
sɛ̃-òlɛ n yahle, yé yɛ à kɔ̃ à kè pɩ. Kàh pɩ sɛ̃, ǹ ní-ò Yesu yõ
sɛ̃-ò nɛ̂-á pɛ képah náh pɩ kyɩlɛ, ǹmɔ kɩ wɛ wũ ǹ gblɔ̃̌y yõ
sɔkɔ. Yèvɩnɩ sɔkɔ tɛ̃ yĩn ye Liyel ye álɛ dò. 16 Ǹkɛ̃ à, áwɔ
nɛ̂-á kyɩlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ wáh kɩ tɛ̃ wɛ á pɛ min pwah mɔ?
Tĩ̂, áwɔ nɛ̂-á pɛlɛ, á se sɛ̃ ké yõ nɛ, wáh kɩ tɛ̃ wɛ á kyɩ min
pwah mɔ?

Swɔ nɛ̂ sɔkɔ-á lésõ álɛ tɛ́ Liyel ǹ ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ képah ó sɔkɔ

17 Ǹtɛ sépi pól sɔkɔ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-à nɛ̂ sah swɔ nɛ̂ sɔkɔ,
kè yĩnɛ kè yĩnɛ tɛ̃ tyí. Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel à ye
pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, à yĩnɛ à nɛ n pɩ à yĩnɛ képahlɛ. Kénɛ pɩ dùkù
ye mé mɛ n yo Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ pól tyí. 18 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀
mɛ kɔ̃̀nɔ́lɛ tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɛ̃ kɔ̃̀nɔ́lɛ. Nɛ̂ tɔ-à sɔ̃̀ mɛ kɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ
tɛ́ Liyel à ye, tɛ̃ tɔ káh nɛ páh kɔ̃̀kèlɛ n kõ. 19 Á kõ ò, á náh
kõ ò, yõ náh mɛ képah tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah ye Liyel
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́lɛ. 20 Nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel
à ye pɔ ǹ gblɔ̃̌y tyí, tɛ̃ yĩnɛ à tɛ̃ képah sɔkɔ. 21 Wâh sɔ̃̀ mɛ
yɔ̃̀lɛ tɛ́ à ǹ ye, káh n yɛ kè álɛ n yɔ. Ǹtɛ gblɔ̃̌y yõ wɛ́ntɛ̃̀nɔ́
yɔ̃̀bènɔrɩ-à mó wil mɔ á yõ, káh n yɛ kè n kal. 22 Yé náh
wɛ di, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yɔ̃̀lɛ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ à ye, ǹ tyípêl yɔ̃rɩ n
tyɛ. Yé náh wɛ tɔlɛ à, névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌y yõ tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
à ye, à n pɩ Krista yɔ̃̀lɛ. 23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yé dwe wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ
dántǎhlɛ. Képah ye, yé káh ńtɔ̃ n pɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃̀lɛ gbógbó.
24 Ǹtɛ ń yṹnpyé, yáh lésõ mɛ swɔ nɛ̂ sɔkɔ tɛ́ Liyel yé ye pɔ
ǹ gblɔ̃̌y tyí, yé yĩnɛ yè tɛ̃ képah ó sɔkɔ.

Fúr-á n pɔ n pɔ tyi nónónɛ

25 Névye nónó-á pè náh tɔ̃̀nì fúr pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ náh tir yɔ́ yo
ń tyí pé tyí sɔkɔ. Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pèpɔrɩ gbɔ̃̀ yõ, mé pɩ névi
yɔ́lɛ nɛ̂-á yé kɩ fɛ̃ sɛ̃ ń yõ. Képah ye, mé kɩ ń yɛ̃ngbɛ̃ sõnɔ yo
yé tyí fúr tyí sɔkɔ. 26 Tyi-á mɛ tɛ̃ tah sɔ̃ kwɛy gbĩ mɛ̀ sɔkɔ,
ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, yé nɛ́núkù núkú pól-à tɛ̃ sɔ̃-á yélɛ, képah kɩ
nɛkɩ kal yélɛ. 27 Wáh kɩ mɛ sê tɔkɔ tɛ, káh à fin n mɔ. Wáh
kɩ se mó tɔ̃̀nì mɛ sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, sê tɔ́kɔ́-ńkɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́. 28 Dɩ́-à sê
tɔkɔ, képah náh pɩ sênpir-à de pɛ tyí, tyípékè tɛ̃ wɔ náh pè
pɩ dɛ́. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ-á mɛ ké sɔkɔ, ké pípú kɩ kwlɔ́nɔ́lɛ n wɛ.
Képah yah ye mé mɛ ké tyí nɛ mé n kõ yé tyí.

29 Ń yṹnpyé, mé kélɛ n yo yé tyí, tyah mɛ n tyah
sɔ́kɔ́ntɛnɔlɛ. Képah ye, à tɔkɔ núkúnúkú tyí, sê-à mɛ nɛ̂
tyí, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ, sê kósyì mɛ ǹ tyí. 30 Nɛ̂-à mɛ gbní

sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ gbní sɔkɔ. Nɛ̂-à mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ à kósyɩ̀ mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ. Nɛ̂-à
mɛ yɩ́dwénènɛ n dwe, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ ǹ tyí kósyɩ̀ yɩ́dwénè
nɔ́pilɛ. 31 Nɛ̂-à mɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ nɔlɩlɛ n yõ, tɛ̃ nɛ n mɛ á kɩ nɛ
à kósyɩ̀ mɛ ké nɔlɩlɛ n yõ. Wáh n yah yɔ̀, kèkõyɔ̃́ mɛ̀ náh tɔ̃
n mo n pi lɔ́.
32 Mé mɛ ké tyí nɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ káh kwel. Névi nɛ̂-à sê
tɔ́kɔ́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̏n tyí sɔkɔ. Ʌ̃ n nɛ n
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. 33 Ǹtɛ sê-à mɛ névi
nɛ̂ tyí, tɛ̃ ǹ fɔkɔlɛ n sõ kèkõyɔ̃́ tyi yõ. Ʌ̃ n nɛ n mɛ ǹ kyɩ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃. 34 Kàh pɩ sɛ̃́, ǹ nɩ n nɛ n mɛ n
yil n kɔ̃ yey nɩ́nɩ́nɛ. Tɛ́ sênpir, képah náh pɩ sê nɛ̂-à dé-ńkɛ̃nɛ
pɛ tyí, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̏n yah syi tɛ̃ tyí. Tɛ̃ ǹ gblɔ̌y kɔ̃ n dal n mɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̏n pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Ǹtɛ sê pɛ̀tɛ̃ tɛ̃ wɔlɛ, kèkõyɔ̃́ tyi yah
syi ǹmɔ tyí. Ʌ̃ n nɛ n mɛ ǹ pɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ́-ńsahlɛ n yah n kɔ̃.
35 Mé náh tyi nɔ́pi yo yé tyí yé fikéntɛ̃nɔ yĩnnɛ dɛ́, yé yohnɩ
n mɔ yĩn ye mé n yo sélɛ yé tyí. Képah ye, nɛ̂-á pèpɛynɛ,
mé mɛ ké tyí nɛ yé képahlɛ n pɩ, képah nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ó tɛ̏n
yah wũ̋nɔ́lɛ. 36 Kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ nɛ̂-à pĩ nɛ pé ségbɩ̃́nɩ́ dékè-á mɛ
pélɛ n ko,† tɛ́ páh kɩ n to n kɔ̃, páh kɩ n syah n pɩ n de ǹ
tyí, tɛ́ tyi-á yĩnɛ sè kɔ sé wɛ̏l yõ, tɛ̃ à fur ǹ dyɔ ó. Tyɩ́pékè
náh kélɛ. 37 Ǹtɛ kètɛ̃npɩ̀kɩ̀ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy
fyɛ̏h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, tɛ́ nɛ páh kɩ fɛ̃ tɛ̃ pé gblɔ̌y tyí lédɔ́rí náh fɛ̃
pé fwo pɛ̀kì kɔ̃ kè n wɛ n pi pé wrɔ́ pé ségbɩ̃́nɩ́nɛ, tɛ̃ pɩ plɛ.
38 Képah ye, nɛ̂-à ǹ ségbɩ̃́nɩ́ fur, tɛ̃ pɩ plɛ. Tɛ́ nɛ̂-à ǹ ségbɩ̃́nɩ́
fúr-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃ wɔ pɩ plɛ kal.
39 Sê pɛ-à fyɔ̀ mɛ min sɔkɔ, à yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹmɔ ó tyí. Ǹtɛ
ǹ pɛ-à pɔ yah kwlɔ, à kɩ fɛ̃ de pɛ yɔ́ tyí nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, tɛ̃-à
fyɔ̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃-òlɛ. 40 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ ó sõnɔ sɔkɔ, wàh wũ
dé-ńkɛ̃nɛ pɛ tyí, képah nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ kal ǹ tyí. Ǹmɔ fɔ́kɔ́sõnɔ ye
mé yo yé tyí yɔ̀. Ǹtɛ ńmɔ sõnɔ sɔkɔ, Liyel Mirki mɛ ń sɔkɔ.

8

Sãh fálnɔ́ kɔ̀ tyí yɔ́nɔ́lɛ

1 Ʌ̃ ye á fɔkɔ mɔ n yah núkúnúkú à yuku sãh fálnɔ́ kyɔ
tyí tĩ̏nnɛ. Gbɩ tɛ̃ wɔ ye yé yo nɛ á pól-á mɛ tyilɛ n pnɛ ó.

† **7:36** 7.36-38 - Wrɔ́ mɛ̀ sɔkɔ, névye sõnɔ mɛ sé tyí tyɩ́lɛ. Túkù nɛ Pole-á nɛ ńkɛ̃́, nɛ̂-à pĩ nɛ ńkɛ̃́ pé pɩ́sê pɛ tyí dé-ńkɛ̃́ yah náh, tɛ́ à syi pɔ n dye, tɛ́ wǎh yĩnɛ à de pɛ tyí, tɛ̃ ǹnɛ pɛ kɔ̃ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃nɛ. Tyɩ́pékè náh kélɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à kè yah tɔkɔ ǹ nɩ sɔkɔ nɛy fyɛ̏h-ǹkɛ̃nɛ ǹ yõ, nɛ ńkɛ̃́ páh kɩ fɛ̃ pé pɩ́sê tɛ̃ sah à náh n de n pi pɛ tyí, tyi vi sɔkɔ-á tɛ̃nɛ. Képah-á, nɛ̂-à ǹ pɩ́sêlɛ pɛ kɔ̃, tɛ̃-á pɩ plɛ, tɛ́ nɛ̂-à se ǹ pɩ́sêlɛ pɛ kɔ̃́-ńkɛ̃nɛ, tɛ̃-á pɩ plɛ yĩ̋.

Tɛ́ kénɛ tyi pnɛ̀nɔ́ wɔ ye mó tɔ̃ n mɔ névilɛ gblɔ̌y gbílkínɔ́
sɔkɔ. Ǹtɛ tyínɔnɔ wɔ yah yúkúnɔ́lɛ névilɛ n kɔ̃. 2 Névi nɛ̂-à
mɛ n sõ nɛ páh tyilɛ n pnɛ, tɛ̃̀ náh tɔ̃̀nì mɛ kwâh yɔ́lɛ n pnɛ
wǎh sɔ̃̀ yĩnɛ à sè pĩ sɔ̃́. 3 Ǹtɛ Liyel tyí-à nɔ névi nɛ̂ tyí, Liyel
tɛ̃̀nɛ n pnɛ.

4 Ǹtɛ à yuku sãh fálnɔ́ kɔ̀ kɔ̀nɔ́ tɛ̃̀ tyí tɩ̃̀nnɛ, á se yĩnɛ à sélɛ
n kɔ? Á pĩ nɛ fal fal tɔ̃̀lɛ, kwâh yɔ́ náh kélɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ,
Liyel núkú ó-á mɛ. 5 Gbɩ tɛ̃̀ wɔ ye, yíyǐn náhnáh mɛ yɩ̃̂nyõ
ànɛ̂ sétáh yõ, nónó-á túkù mɛ sélɛ n tɔkɔ n pɩ pé líyelnɔ́lɛ.
Ǹtɛ líyelnɔ́ ànɛ̂ tãm náhnáh-à sɔ̃́ mɛ pé tyí, 6 ápi tɛ̃̀ wɔ tyí,
Liyel núkú ó ye mɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. Ǹmɔ ye mɔ yíyǐn póllɛ,
ápi mɛ ǹmɔ tyí yõ. Sɛ̃́ ó ye, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ núkú ó tɔ ye mɛ, nɛ̂-á
Yesu Kristalɛ. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yíyǐn pól mɛ, ànɛ̂ ápi tɔlɛ
min sɔkɔ.

7 Ǹtɛ fal fal tɑ̃̀nnɛ, Yesu yõ sɛ̃̀pú túkù náh pĩ nɛ kwâh yɔ́
náh sélɛ. Pé túkù lésõ dar kah mɔ sãh fálnɔ́ tyilɛ. Tɛ́ pépi
sɔkɔ nónó tɛ̃̀ Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́-à fyɔ̀ yúkú-ńkɛ̃̀nɛ yahlɛ, pàh sãh
fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ, pè n nɛ n sõ n kyɩ n pɔ sãh fálnɔ́ tyí sɔkɔ.
Kàh pɩ sɛ̃́, pè n nɛ n sõ nɛ tyípékè-á pé n pɩ kɔ̀ mɛ̀ kɔ̀nɔ́lɛ.
8 Yõke náh ápi nɔ n de n pi Liyellɛ dò. Ké yɔ̃́-ńkɛ̃̀ náh kwâh
yɔ́ wilki n pi á sɔkɔ, ké yɔ̃́nɔ́ tɔ náh se mó tɔ̃ kwâh yɔ́ dohnɩ
n pi á yõ. 9 Sé kɔ̀nɔ́ gbàh sénsõ mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ yé tyí ó, ǹtɛ
yé kyɔ̀mìnɔ́lɛ n pɩ, képah káh pɔ túkùlɛ n syɩkɩ n mɔ, nónó
Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ. 10 Sɔ̃́-á áwɔ nɛ̂-á tyilɛ n
pnɛ, ǹnî yɔ́-à ńtyɩ̃́nɔ kyɩ ǹ wɛ tɔ̃̀ wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ á mɛ yõkelɛ n
yõ, tɛ́ tɛ̃̀ Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́ náh mɛ yuku yahlɛ, sɔ̃́ mɛ kè kɩ pɩ?
Kè náh sɔ̃́ré mɔ n pi tɛ̃̀ sɔkɔ, à kɔ̃ à sãh fálnɔ́ kɔ̀lɛ n kɔ n pi
di? 11 Kàh pɩ sɛ̃́ à, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Yesu yõ sɛ̃̀nɔ́ náh mɛ yuku
yahlɛ, ǹ min náh n mɔ n pu n pi áwɔ tyi pnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ
di? Tɛ́ á yṹnpi ye mó tɔ̃ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂ tɔ yĩn-á Yesu Krista ku.
12 Yâh n pɩ n de yé yṹnpyé tyí sɛ̃̀ntɛ̃̀nɛ à pé sõnɔlɛ n yɩkɩ
pé tyi yah wɛ́-ńkɛ̃̀ yĩnnɛ, Yesu Krista tyí ye yé n pɩ n de dɛ́.
13 Mâh nɛ yõke yɔ́ yõ, tɛ́ képah ń yṹnpi yɔ́ yõ yɩkɩ n mɔ n pi
tyípékè pínɔ́ sɔkɔ, mé kɩ kè wɛ yɛ gbógbó. Képah sɔkɔ, mé
náh tɛ̃̀ yõ yɩkɩ n mɔ n pi tyípékè pínɔ́ sɔkɔ.

9

Pole pɩ dùkùlɛ

1 Ń yṹnpyé, gblɔ̌y yõ névi náh ńnɛ di? Yesu tɛ̃̀ntɔ̃̀ névi
náh ńnɛ di? Mé náh Yesu wɛ yɩ̃́nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃̀nɛ
di? Ńmɔ tɔ̃̀ pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ náh yé wɛ sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõ di?

[2] Yáh fyɔ̀ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, képah kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ ǹ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ. Képah ye, túkù-à sɔ̃́ ké pĩ́-ńkɛ̃́nɛ ń tyí
nɛ ǹmɔ tɛ̃ntɔ̃̀ névi-á ńnɛ, yépi tɛ̃ wɔ yĩnɛ yè kè pĩ. [3] Nónó-á
mɛ n tɔkɔ ńmɔlɛ n kõ, máh nɛ nɛ̂ yo n pi pé tyí, kè wɛ yɔ̀:
[4] Ápi náh yĩnɛ à á tɐ̃̀n pínɔ́ yõke yõ à mó ké ni wɔ di? [5] Ké
wɛ̃̀kì náh mɛ ápi tyí kɩ fɛ̃ syɔ́ tɔkɔ Yesu yõ sɛ̃́pú sɔkɔ, tɛ́
áyâh n sɔkɔ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, á fɛ̃ n sɔkɔ n pi pélɛ, sɔ̃́-á Yesu tɛ̃ntɔ̃̀
névye tɛ́lɔ́ kélɛ n pɩ, pépi nónó sɔkɔ yɔ́-á Pyɛrɩlɛ, ànɛ̂ sɔ̃́-á
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yṹnpyé kélɛ n pɩ di? [6] Tĩ̂, ńmɔ ànɛ̂ Barnabasɩ
ó kɔ́kɔ́ se yĩnɛ à tɐ̃̀n káhkínɔlɛ n pɩ ńtõ à á gblɔ̃̌y vyãhlɛ n
yah? [7] Yé se kè wɛ noh yah nɛ, ǹnĩ̂ yɔ́-á mɛ sràsyĩ̀iyálɛ n pɩ,
tɛ́ mɛ yĩn ǹ gblɔ̃̌y yĩ́nnɔ́lɛ? Tĩ̂, séswɔ̂ sɔ̃́-ò náh yĩnɛ ké pye
yɔ̃́nɔ́lɛ di? Tĩ̂, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ yípɛ̂ynɛ n fɛ̃, tɛ́ à náh sé yɛ̃́níkì
wɔ n pi?
[8] Yé káh n wɛ nɛ kégbɔ́ mɛ̀ tyi pɩ dùkù ó-á mé yah tɛ́
sélɛ n yo dɛ́. Kè tõ mɛ sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃nɛ tɔ́tɔ́ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ. [9] Kénɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á Liyel Moyisi kõ, kè mɛ
wɐ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ké sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́, nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á
tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y pukubi á sèmukɔ yɔ̃́nɔ́lɛ.* Yé se
wɛ nɛ nyeh yãm-á tɛ̃ Liyellɛ à kõ à képah yo? [10] Ápi yĩn náh
à yo kélɛ di? Àwe, ápi yĩn ye à yo kélɛ. Yé náh wɛ à, ápi yĩn
ye tyi nɔ́pilɛ wɐ̃́rkínsàhnɔ́lɛ ńtõ nɛ ńkɛ̃́, sètõ-à swãhlɛ n wɔ,
ǹ sõnɔ n nɛ n mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. Táh mí-ò tɔ-à mó táhlɛ n
mɩ, ǹ sõnɔ n nɛ mɛ ǹ wɛ wɛ tɛ̃ yõ. [11] Ápi-á pɔ Liyel wɛy yo
yé tyí, ǹ tyí kõ kè wɛ de yé nnɔ sɔkɔ à; áyâh sɔ̃̀ mɛ yé gbɐ̃̀n
yîlɛ á gblɔ̃̌ynɛ n pu, kè se yĩnɛ kè yé gbɐ̃̀n du? [12] Ké yah-à kɩ
nɛ̂ fyɔ̀ névye túkù mɛ sɛ̃́nknɔlɛ n pɩ yé tyí à, ápi wɔ se pyɛ̌?
Tɛ́ képah fyé yõ, ápi náh kwâh yɔ́ ńtɛ̃ syi yé tyí. Ǹtɛ ápi náh
sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ kè fɛ̃kìnɔ́ dahbɩ Nìvìnì tir yɔ́nɔ́ sɔkɔ Yesu
Krista tyí yõ. Képah ye, á mɛ tyi pól sro. [13] Tɛ́ yé pĩ tɔlɛ nɛ
ńkɛ̃́, Liyel ní-ńsah gbô tɔ̃̀ pípúlɛ, Liyel ní-ńsah gbô-á n yah
pé vyãhlɛ. Sárká syínwĩ̀lkĩ̀pu tɔ-á pé wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ n wɛ sárká
yî sɔkɔ. [14] Sɛ̃ ó ye, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kè yo nɛ ńkɛ̃́, Nìvìnì tir yɔ́nɔ́
sɔkɔ-á Nìvìnì tir yɔ́pú kɩ n yõ.
[15] Ǹtɛ ńmɔ yõke yɔ́ ńtɛ̃ náh wil képah sɔkɔ. Mé náh mó
tõ mɛ tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí nɛ mé yé kõ sélɛ
dɛ́. Máh kélɛ n pɩ nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ mɛ nìvìnì nɛ̂nɛ n wɛ ké sɔkɔ,
kàh nɛ̂ n tɛ̃ n syi n pi ń tyí, mè n ku ńtɛ̃nɛ. [16] Kè nɔ ń tyí ò,
kè náh nɔ ń tyí ò, mé yĩnɛ mè yo ólɛ Nìvìnì tir yo. Képah
ye, ké yɔ́nɔ́ náh mɛ yĩ́nyáhkì tirlɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ pèkè mɛ ń yõ,

* **9:9** 9.9 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 25.4.

mâh yahle ké yónɔ́lɛ. 17 Ńmɔ-à sɔ̏ mɛ yah tɔkɔ tɔ̏ mɛ̀nɛ, à ń
gblɔ̌y mɔ ké pɩ́nɔ́ sɔkɔ, mé náhkɩ ké yõre wɛ. Ǹtɛ kɔ̏nsàhnɔ́
ye Liyel kõ sah ń kõ kélɛ mé n pɩ. Képah ye, ń pɩ pɩ tɔ̏ ó ye
mé n pɩ. 18 Ǹtɛ ńmɔ wɛ wɛ tɛ̃ wɔ nɛ̂nɛ wɛ́? Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ nɛ̂-á mɛ
ń sɔkɔ ń kõ mé Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo névye tyɩ́ nɔ̀nɔ́lɛ kwâh yɔ́
yáhnkɔ̃-ńkɛ̃̋nɛ ké sɔkɔ, képah ye ń wɛ wɛ tɛ̃̋nɛ.

19 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yɔ̃ náh ńnɛ dɛ́, mé mɛ ń gblɔ̌y yõ. Ǹtɛ mé ń
gblɔ̌y pɩ no pól yɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu
yõ sɛ̃̋púlɛ. 20 Mâh mɛ Nsyifunɔ sɔkɔ, mě ń minnɛ n pɩ pé tyɩ́
kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃̋púlɛ. Pépi
nónó-á Moyisi tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́púlɛ, mě ń minnɛ n pɩ pé
tyɩ́ kɔ̃lɛ ǹ pé yõ wɛ n vi n mɔ, tɛ́ sé wȁl kɔ́-ò náh mó tɔ̃ ńnɛ
dɛ́. 21 Mâh sɔ̃ mɛ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́-ńkɛ̃̋pú sɔkɔ ò, mè n
nɛ n pɩ pé tyɩ́ kɔ̃lɛ, ǹ pé náhnáh yõ wɛ n vi n mɔ. Tɛ́ képah
náh n wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl kɔ́-ńkɛ̃̋ névi-á ńnɛ
dɛ́. Máh fyɔ̀ mɛ Krista tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl tɛ̃̋nɛ n kɔ, képah n
wɛ̃kɩ nɛ, Liyel tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl-á mé n kɔ. 22 Névye nónó
Yesu yõ sɛ̃̋nɔ́ náh yuku yahlɛ, mâh mɛ pé sɔkɔ, mě ń minnɛ
n pɩ pé tyɩ́ kɔ̃lɛ nɛ mé pé yõ vi n mɔ pè kõ pè pɩ Yesu yõ
sɛ̃̋púlɛ. Mâh sɔ̃ mɛ nɛ́dúké nónó sɔkɔ ò, mě ń gblɔ̌y pɩ pɩ
dùkùnɔ́ póllɛ pé yĩnnɛ, nɛ mé pé túkù yõ wɛ n vi n mɔ pè
kõ pè pɩ Yesu yõ sɛ̃̋púlɛ. 23 Mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónɔ́ yah yuku yĩnnɛ, nɛ pèpɔrɩ nɛ̂-á mɛ ké sɔkɔ, ń vyãh
wɛ ké sɔkɔ.

24 Yé se pĩ nɛ ńkɛ̃̋ wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú pól-á ńkɛ̃̋nɛ nɛ n mɛ
n to kéntáhkɩ̀ sɔkɔ, tɛ́ pé nɛ́núkù ó-á n wɛ ké yõrelɛ tɛ́? Yépi
tɔ nɛ n to tɛ̃ tyɩ́ kɔ̃lɛ ké yõre wɛ yĩnnɛ. 25 Wɛ̃ kàlnɔ́ tólɔ́ tópú
kwlɔ́nɔ́nɔ pól fɛ̃ n syi yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kè náh
n mo n pi. Ǹtɛ ápi kélɛ n pɩ yõ yɔ̃nɔ́ pɔ n wɛ yĩnnɛ, nɛ̂-á kɩ
mɛ kũ̋mm. 26 Képah ye ńmɔ tɔ mɛ n to, tɛ́ mé náh mɛ n to
n dah n mɔ dɛ́. Mé mɛ gbɔ̏nkukuri syɩ́-ò yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á à náh
n syɩ n dah n mɔ. 27 Ńmɔ nɛ̂-á Liyel wɛynɛ n yo no tɛ́lɔ́ tyɩ́,
mé mɛ ń wil gbɛ̃̋nsɛ̂lɛ n fõh ń gblɔ̌y tɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ, nɛ mé káh n
pɔ n tɛkɩ yõ yɔ̃nɔ́ sɔkɔ.

10

Yisrayel no pɩ dùkùlɛ gbɛ̃̋nnɩ sɔkɔ

1 Ń yũ̋npyé, nɛ̂-á á sútóbé yĩni tɛ̃ Moyisi gbĩ sɔkɔ, mé mɛ
ké tyɩ́ nɛ yé yé dyɔ sah nɛ n kwnɛ kélɛ. Pé pól sɔ̏ mɛ n kɔ
ńyɩ̃̋rkɩ̏ fob sɔ̏, tɛ́ de kah pnɛ yɔ́nsyȃh sɔkɔ pé tɔ̂ɔ́. 2 Pé pól de
sɔkɔ ńyɩ̃̋rkɩ̏ fob sɔkɔ ànɛ̂ pnɛ yɔ́nsyȃh sɔkɔ wèlnwȉlkȉnɔ́ tyɩ́

kɔ̃lɛ, à pɩ Moyisi sɔ̃̀ tɛ̃́púlɛ. 3 Pé pól yõke núkú yõ wɛ̃ tyí, nɛ̂-
á wil Liyel tyí, 4 tɛ́ mɛ wɔ wɔ ni núkú wɛ wɔ, nɛ̂-á wil Liyel
tyí. Tɛ́dáhkɩ̀ yɔ́ sɔkɔ ni ye sɔ̃̀ kélɛ. Kénɛ tɛ́dáhkɩ̀lɛ sɔ̃̀, Krista
ye nɛ̂-á mɛ n yuku pélɛ. 5 Ǹtɛ pé kan náh sɔ̃̀ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah.* Kăh pɩ sɛ̃́, pè ku kwɛ gbɛ̃́nnɩ sɔkɔ. 6 Kénɛ tyi ye
pɩ, à ápi yɩ̃́ yɩkɩ, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á yɩ̃́ náh tɔ̃ n wil n pi tyɩ́túkúnɩ̀
pɩ́nɔ́ tyí pépi tyí kɔ̃lɛ. 7 Yé káh pɩ sãh fálpúlɛ pépi túkù tyí
kɔ̃lɛ, pépi nónó tyí-á yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:
«Tɔ́wû ye kɔ̃ tɛ̃ à n yõ, tɛ́ n wɔ, képah náh tɛ́ yuku à syáhlɛ
n syah.»† 8 Á ye káh á gblɔ̃̀y pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ, sɔ̃́-á lésõ pé túkù
kélɛ n pɩ, tɛ́ nɛ́pɩ̂ kèyõ gbɔ̃núkú kyɛgbãm (23 000) mɛ ku
pé sɔkɔ gbɩ̃̀yɩ̃̀kɩ̀ núkúlɛ.‡ 9 Á ye káh Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n mɔ n yah,
sɔ̃́-á lésõ pé túkù pɩ kélɛ, tɛ́ vyeh mɛ pè kwãkɩ ko.§ 10 Yé
káh Liyel sèyòkèlɛ n yo sɔ̃́-á lésõ pé túkù kélɛ n pɩ, tɛ́ yɩ̂nyõ
tɔ̃̀npɩ nɛ̂-á nɛ́kókèlɛ n mɔ, ǹmɔ mɛ pɔ pé duku to.*

11 Tyi nɔ́pi ye pè yɩ̃ni tɛ̃, à névye yɩ̃́ yɩkɩ. Ápi nónó-á
mɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ́ntɛnɔ gbɩ̃́ mɛ sɔkɔ yɔ̀, ápi yɩ̃n ye pè tyi nɔ́pi
wãrkɩ, à gbáhdyâh di sah á tyí. 12 Képah ye, nɛ̂-à mɛ n sõ
nɛ páh mɛ wɛ su yɩ̃n pallɛ, tɛ̃ kyɔ̀mɩ̀nɔ́lɛ n pɩ, à káh pɔ yɔ̃
syɩkɩ. 13 Tɔ̃nmɔnɔ nónó-á yé yɩ̃ni tɛ̃ yah, sɛ̃́nknɔ ye n nɔ
névi yɔ̃̀tàhsyilɛ. Ǹtɛ Liyel n kɔ ǹ tyɩ́yónɔ́ sɔ̃̀. À náh n yɛ
tɔ̃nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ kè kăn pɩ n pi yélɛ. Tɛ́ tɔ̃nmɔnɔ-à yé wɛ,
à kɩ tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kɔ̃ yé kɩ kè fwo, tɛ́ kɩ yé wɛ̃kɩ syɔ̃-ǹsahlɛ,
yáh nɛ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ sɔ̃́.

Á ye káh nɛ n pɩ n soh tɑ̃̀nnɛ

14 Ń yɩ̃́npyé pèplɔ, yé yé náh vi tɑ̃̀n tyi kɔ̃ pnɛ́pné. 15 Ńmɔ
mɛ yélɛ n mɔ n kõ yɩ̃ pɩ̃́pú sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó-á mé
n yo yé tyí, yé sõ n yah sé tyí yõ yé gblɔ̃̀y. 16 Liyel yõke
yõ gbɩ̃́nɛ, áyáh ńkɛ̃́nɛ wɔ wɔ kwâh nɛ̂ wɔ á wɛ́kɩ́ntɛnɔ náh
Liyel tyí, képah kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ áyáh pɩ núkúlɛ Yesu Kristalɛ
ǹ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Búrn nɛ̂ tɔ-á ńkɛ̃́nɛ à n kwɔkɩ n dibi n
tah wɛ̃ tyí, ké tɔ álɛ n pɩ núkúlɛ Yesu Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ.
17 Búrn núkú ó ye mɛ. Tɛ́ ápi pɩ́pɩ́ nɔ́pi pól mɛ kénɛ búrn
núkú mè ólɛ n tah. Képah ye, kè mɛ á kɩ nɛ á pól sɔ̃́ pɩ wil
gbɛ̃́nsê núkúlɛ.

18 Tir nɛ̂-á mɛ n pɩ Yisrayel no nɩyɔ̃́, yé yé fɔkɔ mɔ n yah
képah tyí yõ kè. Pé sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah mɛ Liyel tyí yõ.

* **10:5** 10.5 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 14.22-24 ; 28-38. † **10:7** 10.7 - Syáh nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, pé tɔ̃̀ yah sɔkɔ ye sɔ̃̀ pè syah syáh mɛ̀nɛ. Yah n tɛ Yálnɔ́ 32.1-6. ‡ **10:8** 10.8 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 25.1-9. § **10:9** 10.9 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 21.4-7. * **10:10** 10.10 - Yah n tɛ Yɑ̃́hnɔ́ 16 ; 17.

Képah ye, yi̋pɛ̂y nónó-á pè n ko ké yõ sɔkɔ, pé nónó-á sé
kyɔlɛ n kɔ, pè mɛ núkúlɛ Liyellɛ. [19] Képah se n wɛ̃kı nɛ
máh nɛ yõre-á mɛ tȁn ànɛ̂ sãh fálnɔ́ kyɔ tyí? [20] Ɔ̋õ dɛ́, mé
nɛ sãh fálpú-á sãhlɔ nónónɛ n fal, sétȁn tyí-á pè n fal sélɛ,
Liyel tyí náh. Mé náh mɛ ké tyí nɛ yé pı núkúlɛ sétȁnnɛ
gbógbó. [21] Yé náh fɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wóh sɔkɔ wɔ wɔ kwâh wɔ n
pi, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi n wɔ n pi sétȁn tyí sɔkɔ. Yé náh fɛ̃ nɛ n
yõ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, tɛ́ tɔ̃ yé yah vi kyı n yõ n pi sétȁn tyí.
[22] Tı̂, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ, ǹmɔ vyãh sȍ
se á n yah n kɔ̃ nóh-ńsahlɛ? Ápi tǎhkì se kal ǹ tyílɛ?

Gbîlkînɔ́lɛ n sah Liyel yõ, á tyípínì pól sɔkɔ

[23] Kè mɛ yónɔ́lɛ nɛ ńkɛ̃: «Tyi pól pínɔ́ gbàh mɛ
dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ yõre náh n wɛ sé túkù sɔkɔ. «Tyi pól pínɔ́
gbàh mɛ dɛ́nmɔnɔlɛ.» Ǹtɛ sé túkù pínɔ́ náh yah yúkúnɔ́lɛ
névilɛ n kɔ̃. [24] Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹ gblɔ̌y pɛ́kí-ńsah ólɛ n yah
n kɔ̃ dɛ́, yé no tɛ́lɔ́ pɛ́kí-ńtȃnnɛ n yah n kɔ̃ n kal. [25-26] Kè
mɛ wȁrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tyí ye sétáh ànɛ̂ ké sɔkɔ yi̋yı̀n póllɛ.»† Képah ye, yı̂ nónó
pól-á fyɔ̀ mɛ yãbrı sɔkɔ yòh sɔkɔ, yé kı fɛ̃ sé póllɛ n yõ. Kè
náh yĩnɛ kè nɛ n mɛ yȍtɔ́kɔ́bílɛ yé tyí, yé kɔ̃ yè píkínyahnɔ
yɔ́ ńtɛ̃ pı sé wı̀l-ǹtȁn tyí sɔkɔ. [27] Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi yɔ́-à
ǹ ye yõke yȍnɔ́lɛ, tɛ́ á fɛ̃ syi kyı, wàh yé nónó tɔkɔ pɔ, sélɛ
n yõ fwòó. Kè náh yĩnɛ kè pı yȍtɔ́kɔ́bílɛ á tyí ǹ kɔ̃ ǹ pɔ
píkínyahnɔ yɔ́lɛ n pı sé wı̀l-ǹtȁn tyí sɔkɔ. [28] Ǹtɛ ǹnî yɔ́-à yo
á tyí nɛ ńkɛ̃, kɔ̀ mɛ̀nɛ, sãh fálnɔ́ kɔ̀-á kélɛ, tɛ̃ wɔ yĩnnɛ ànɛ̂
ké tyí sõnɔ yȍtɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, káh kè kɔ. [29] Sõnɔ yȍtɔ́kɔ́bí nɛ̂
tyí-á mé yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, áwɔ tyí sɔkɔ náh ńnɛ dɛ́, nɛ̂-á yo ǹ
syah kélɛ, tɛ̃ wɔ tyí sɔkɔ ye ńnɛ. Ǹtɛ ǹnî kı fɛ̃ nɛ kwâh nɛ̂
se pı tɛ́ ǹnî fɔkɔ sõnɔ yȍtɔ́kɔ́bí yĩnnɛ, péwɔ náh fɛ̃ pé dyɔ
dyɔ tyi pı n pi nı? [30] Pâh wɛkı Liyel tyí yõke nɛ̂ yĩnnɛ, tɛ́ fyɔ̀
kélɛ n yõ, nɛy se yĩnɛ à pé tyílɛ n yo kénɛ yõke yȍnɔ́ yĩnnɛ,
képah nɛ̂ yĩn-á pé wɛkı Liyel tyí nı?

[31] Ǹtɛ sɛ̃ náh dɛ́, wâh kwâh nɛ̂nɛ n yõ ò, wâh kwâh nɛ̂nɛ
n wɔ ò, wâh se tir dùkù nɛ̂nɛ n pı ò, yɛ Liyel yĩn nɛ n gbilki
ké sɔkɔ. [32] Kè se Nsyifunɔ́ ò, kè se nónó náh pı Nsyifunɔlɛ
ò, kè se Yesu yõ sɛ̃pú tı̃nkı̀lɛ ò, yépi tyi̋pínɔ́ káh pé sɔkɔ yɔ́
ńtɛ̃ yõ yıkı n mɔ tyi̋pékè pínɔ́ sɔkɔ. [33] Yé ńmɔlɛ n yah n pı.
Ǹmɔ ńkɛ̃nɛ n gbah n tɛ̃ ǹ no pól nı̀vı̀nı̀nɛ n pı tyi pól sɔkɔ.

† **10:25-26** 10.25-26 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 24.1.

Ŋ́mɔ náh mɛ ń gblɔ̃y pɛ́kí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ nɛ́kwɪ̃́nkílɛ n yohnɪ n mɔ pé wɛ n pwah n mɔ yĩnnɛ.

11

[1] Yé ńmɔ pɪ dùkùlɛ n yah n pɪ, sɔ̃́-á mé Krista pɪ dùkùlɛ n yah n pɪ.

Dɪ̃́ ànɛ̂ sê gblɔ̃y tɛ̃ dùkùlɛ Liyel ni gbɪ̃́nɛ

[2] Mé yélɛ n sõ náhnáh, yáh sɔ̃́npílɛ yé dyɔ sah n kwnɛ
ńmɔ tyílɛ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́, tɛ́ se tɔ̃ mɛ n kɔ tyi yónó wɛ̃̀l yõ, máh
kwɔ́nɔ́ wɛ sépi nónó yõ à pɔ yé kwɔ. [3] Ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ
yé kè pɪ̃ tɔlɛ nɛ ńkɛ̃́, sê yɔ̃̀tɛ̃-á dɪ̃́nɛ, díbí pól yɔ̃̀tɛ̃ mó Yesu
Kristalɛ, Yesu Krista wɔ yɔ̃̀tɛ̃ mó Liyellɛ. [4] Képah ye, dɪ̃́ nɛ̂-à
yɔ̃́kúrí kwɪ̃nki sah tɛ́ nírílɛ n pɪ, képah náh pɪ tɛ́ mɛ Liyel
tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. [5] Ǹtɛ sê nɛ̂-à ǹ yõ dɛ
mɔ sah tɛ́ nírílɛ n pɪ, képah náh pɪ à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n
yo, ǹ yɔ̃̀tɛ̃ ye à n yilɔ. Kè núkú mɛ á kɪ nɛ ǹ yõ sɔ̃́ à kye mɔ.
[6] Sê nɛ̂-à nɛ mɔ̀nsɔr tɛ̃ n pi ńkɛ̃́nɛ, à ǹ yõ kye. Ǹtɛ sen-à nɛ
sê tyí ǹ yõ kyénɔ́lɛ, képah náh pɪ ké kɔ̃́nɔ́lɛ, à káh kè dɛ n
mɔ n sah kɛ̀.
[7] Dɪ̃́nɛ, Liyel kètɔ̀ ye ǹnɛ, ànɛ̂ à Liyel yõ yɔ̃́nɔ́lɛ n wɛ̃kɪ.
Képah ye, à náh yĩnɛ yɔ̃́kúrí kwɪ̃́nkínsàhnɔ́lɛ. Ǹtɛ sê wɔ dɪ̃́
yõ yɔ̃́nɔ́lɛ n wɛ̃kɪ. [8] Kèkõyɔ̃́ mɔ gbɪ̃́nɛ, dɪ̃́ náh wil sê sɔkɔ,
sê wɔ ye wil dɪ̃́ sɔkɔ. [9] Dɪ̃́ náh mɔ sê yĩnnɛ dɛ́, ǹtɛ sê mɔ dɪ̃́
yĩnnɛ.* [10] Képah ye, yɪ̃̂nyõ tɔ̃̀npɪbɪ yĩnnɛ, kwâh yɔ́ yĩnɛ kè
nɛ n mɛ sê yõ sɔkɔ, nɛ̂-á kɪ ǹ yɪ̃́n-ńsahlɛ n wɛ̃kɪ.
[11] Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, ápi nónó tɛ̃-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kìlɛ n
kɔ, á ye pɪ̃ nɛ ńkɛ̃́, dɪ̃́ yétɔ̃̂-á mɛ sê tyí, sê tɔ yétɔ̃̂ mó mɛ dɪ̃́
tyí. [12] Yé náh wɛ di, sê wil dɪ̃́ sɔkɔ, tɛ́ sê ye mó n dubi dɪ̃́nɛ.
Ǹtɛ Liyel ye pɪ sépi póllɛ sɛ̃́.
[13] Yépi ńtɛ̃ kè sõ n yah kɛ̀; ké yah se sê Liyellɛ nɛ n ni
ǹ yõlɛ dɛ́nmɔnsàhnɔ́lɛ? [14] À yĩnɛ kégbɔ́ dùkùlɛ, yé náh pɪ̃
nɛ ńkɛ̃́ dɪ̃́-à yɔ̃̀yùkù mɔ, sen-á kélɛ ǹ tyí di? [15] Ǹtɛ yɔ̃̀yùkù
mɔ́nɔ́lɛ, yõ yɔ̃́nɔ́ ye kélɛ sê tɛ̃ wɔ tyí. Liyel kélɛ à kɔ̃, ǹ yõ
yah vike yĩnnɛ. [16] Névi nɛ̂ tɛ̃ wɔ-à kɪ tɔ̃ mɛ n yah n kɔ̃ yékẫb
pí-ńsahlɛ yĩ mɛ̀ tyí yõ, tɛ̃ pɪ̃ nɛ ńkɛ̃́, sɛ̃́-á ápi n pɪ kélɛ à tahlɪ
Yesu yõ sɛ̃́pú tɪ̃̀nkɪ̀nɔ́ pól tɔ tyí.

Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõke-á yĩnɛ kè nɛ n yõ dùkù nɛ̂nɛ

[17] Tɛ́ yah, máh tyi nónó tɔ yo n pi yé tyí núkúnúkú, sè
wɛ yɔ̀: Yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ mɛ yényêhlɛ n pɪ n kal yé tyí

---

* **11:9** 11.9 - Yah n tɛ Yenɛsɪ 2.18-23.

pèpɛynɛ. Képah ye, mé náh fɛ̃ yé sõ n pi képah sɔkɔ lɔ́.
18 Ké gbennɛ, pè nɛ yâh wɛ̃ tuke mɔ, gbɛ́kɩ́nɔ́ n nɛ n mɛ yé
wrɔ́. Tɛ́ ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á mɛ pé wɛy sɔkɔ. 19 Ǹtɛ
gbɛ́kɩ́nɔ́ dùkù yɔ́ tɛ̃ wɔ yĩnɛ kè wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, á kɔ̃ à Yesu
yõ sɛ̃́pú kègblɔ pĩ n wah yé sɔkɔ. 20-21 Ǹtɛ gbɛ́kɩ́nɔ́ nɛ̂ tyɩ́-á
mé n yo yé wrɔ́ sɔkɔ, yâh wɛ̃ tuke mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõke yõ gbĩ́nɛ,
yé nɛ́núkù núkú pól n núkú n yĩkɩ n kyɩ yé yɛ̃́ngbɛ̃́ yõkenɔ
tɔkɔ n yõ. Képah sɔkɔ, túkù n wũ kwɛkɩlɛ, tɛ́ túkù n nɛ n
mɛ sètɛ̃̀nɩ̀ sɔkɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõke tɛ̃ wɔ náh tɔ̃ kélɛ
yé n yõ légbĩ́nɛ dɛ́. 22 Gbên náh mɛ yé tyɩ́ nónó sɔkɔ-á yé kɩ
fɛ̃ yõkelɛ n yõ, tɛ́ kɩ n wɔ di? Tɩ̃̂, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ se yé n
yilɔ, tɛ́ mɛ ké tyɩ́ nɛ yé sennɛ kwâh kɛ̃́pú tɛ̃? Sɔ̃́ mɛ mé kɩ
yo yé tyɩ́ yɔ̀ wɛ́? Mé se yĩnɛ mè yé sõ? Póllɛ, mé náh yé sõ
n pi képah sɔkɔ lɔ́.

23 Yé yah, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á nɛ̂nɛ ńmɔ kwɔ tɛ́ mé mɛ kélɛ yé kwɔ,
kè wɛ yɔ̀: Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu-á kɩ sɔ̃̀ n dahbɩ n pi gbɔ̃̀ sɔkɔ sõ
nɛ̂ lékẫhnɛ, lésõlɛ à búrn tɔkɔ, 24 tɛ́ wɛkɩ Liyel tyɩ́, tɛ́ mɛ kè
kwɔkɩ dibi pé tyɩ́, tɛ́ mɛ n yo pé tyɩ́ nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ wil ye,
nɛ̂-á kɩ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékẫm sah ńmɔ
tyɩ́lɛ.» 25 Yõke yɔ̃́ntɛnɔ náh, à tɔ̃ wóh tɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃̀ ólɛ dɩ̃̀vɛ̃nɛ
ké sɔkɔ, tɛ́ yo pé tyɩ́ nɛ: «Ńyɔlɛ, ńmɔ tɔ̃́ ye, nɛ̂-á kɩ kwɛ yépi
yĩnnɛ, kɩ pɩ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késẫnnɛ Liyel ànɛ̂ névye
wrɔ́. Yé kélɛ n pɩ, yè yé lékẫm sah ńmɔ tyɩ́lɛ, gbĩ́mɛgbĩ́ yâh
kélɛ n wɔ.» 26 Yé yah, gbĩ́mɛgbĩ́ yâh búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃
mɛ̀nɛ n wɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ kúnɔ́ tyɩ́ ye yé mɛ n yo, fɔ́ɔ́ kɩ
pɔ syɩ ǹ syɩ́npɔnɔ tyɩ́.

27 Képah ye, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀nɛ n tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀nɛ n
wɔ, tɛ́ tɛ̃̀ pɩ dùkù náh mɛ plɛ, tɛ̃̀ mɛ pèkèlɛ n pɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wil
ànɛ̂ ǹ tɔ̃́ tyɩ́ pɩ́ndenɔ sɔkɔ. 28 Nɛ́núkù núkú pól yĩnɛ pé pé
gblɔ̃̌y dùkù kyɔmɩ yah pallɛ, pè mó pyě búrn mɛ̀ tah, pè mó
dɩ̃̀vɛ̃ mɛ̀ wɔ. 29 Yé náh wɛ à, névi nɛ̂-à búrn mɛ̀ tah tɛ́ dɩ̃̀vɛ̃
mɛ̀ wɔ, tɛ́ tɛ̃̀ náh sè mɔ kõ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ willɛ, tɛ̃̀ mɛ pèkèlɛ n yɔrɩ
n mɔ ǹ gblɔ̃̌y yõ. 30 Képah yĩn ye yámpú ànɛ̂ nɛ́fukulɔ́lɛ pɩ́pɩ́
yé wrɔ́, tɛ́ yé náhnáh ńtɛ̃ mɛ ku. 31 Áyâh mɛ n sõ n yah pallɛ
á gblɔ̃̌y tyɩ́ sɔkɔ, Liyel tukey náh n syɩkɩ n pi á yõ. 32 Ǹtɛ Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ náh mɛ ké tyɩ́ nɛ ápi tɔ tyɩ́ kyɩ yɩkɩ wɛ̃ tyɩ́ ànɛ̂ kèkõyɔ̃́
névyelɛ, képah ye à kɔ̃ à ápilɛ n fõh á kwɔ yĩnnɛ. 33 Képah
ye ń yṹnpyé, yâh tuke mɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõke yõ yĩnnɛ, yé pól wɛ̃
syɩkɩ. 34 Kwɛkɩ-à mɛ nɛ̂ tɛ̃, tɛ̃ yõ ǹ tɩ̃̀nnɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé náh
Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ pèkè yɔrɩ n mɔ n pi yé gblɔ̃̌y yõ yé wɛ̃ tùkènmɔnɔnɔ
sɔkɔ. Tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ, mâh pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé

kɩ sépi tyɩ́ yah wah.

12

Liyel Mirki-á tyi nónó pɩ́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ névilɛ n kɔ̃

[1] Ń yṹnpyé, Liyel Mirki-á tyi nónó pɩ́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ tɛ̃̀ wɔlɛ
névilɛ n kɔ̃, mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ sé yɩ̃́tũri sɔkɔ.
[2] Yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ yé náh tɔ̃́nì Liyel pĩ, vɩ̀-ǹsah
yɔ́ ńtɛ̃ náh sɔ̃̀ mɛ yé tyɩ́ nɛ́ tɛ̃̀n yah ó tónkɔ̃nɔ náh tɔ̃̀ɔ̀, sépi
nónó-á sè náh fɛ̃ n wɛkɩ. [3] Képah ye, mé kélɛ n yo n yɩ̃́ yé
tyɩ́ nɛ Liyel Mirki-à mɛ névi nɛ̂ yahlɛ n tɛ̃, tɛ̃̀ náh fɛ̃ n yo n
pi nɛ ńkɛ̃́ Yesu tyɩ́ yɩkɩ; ànɛ̂ nɛy tɔ náh fɛ̃ n yo n pi nɛ ńkɛ̃́
Yesu-á TƐ̃̀ ŃGBƐ̃NƐ nɛ́ Liyel Mirki náh tɛ̃ tɛ̃̀ yahlɛ.
[4] Tyi duke náhnáh pɩ́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ kɩ fɛ̃ wɛ, ǹtɛ kénɛ Liyel
Mirki núkúní ó ye sélɛ névyelɛ n kɔ̃. [5] Liyel tɛ̃̀n duke mɛ dò,
ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ núkúní tyɩ́ ye sé póllɛ á n pɩ. [6] Tɛ̃̀n pɩ dùkùnɔ́ mɛ
dò, ǹtɛ Liyel núkúní ó ye sé pól pɩ́nɔ́ tǎhkɩ̀lɛ nɛ́núkù núkú
póllɛ n kɔ̃. [7] Liyel Mirki ye tir fɛ̃npɩnɔ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ́núkù
núkú póllɛ n kɔ̃, no pól tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ. [8] Liyel Mirki ńkɛ̃́nɛ
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n nɛ n wɛkɩ yɩ̃́pĩ̂ sɔkɔ, tɛ́ kénɛ Mirki
ó ńtɔ̃ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ tyilɛ n pnɛ n yo. [9] Kénɛ Liyel
Mirki ó ye tɔ̃ ńkɛ̃́nɛ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n sɛ̃ yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yɔ̃,
kénɛ Liyel Mirki núkúní n tɔ̃ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ yámpúlɛ
n dɛ n mɔ. [10] Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ gbɩ̌l tyilɛ n pɩ, ǹ tɛ́
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo. Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ
ǹnî kɔ̃, ǎ Liyel Mirki tyɩ́pɩ́nɩ̀nɛ n wah n pnɛ sétɛ̃̀n tyɩ́ sɔkɔ.
Kě yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, ǎ wɛ́nkáhkɩ́lɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè
sãh, ǹ tɛ́ yɔ̃̀bènɔrɩlɛ ǹnî kɔ̃, à n fɛ̃ sé yahlɛ n yo. [11] Kénɛ
Liyel Mirki núkúní ó tɔ̃̀ vyãh ye sépi póllɛ. Kě tyi fɛ̃npɩnɔ
yɔ̃̀bènɔrɩ dibi nɛ́núkù núkù pól kɔ̃, à yĩnɛ nɛ̂-á ké dyɔ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á tɔkɔ sãh névi wil gbɛ̃́nsêlɛ dùkù nɛ̂nɛ

[12] Névi wil gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ. Ǹtɛ tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké
tyɩ́. Ké tɛ̃̀ntɛ̃̀n dò fyé yɔ̃, wil gbɛ̃́nsê núkú ye kélɛ. Névye
nónó tɔ-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Yesu Krista sɔkɔ, sɛ̃́ ó ye pépi
tɔlɛ. [13] Yé náh wɛ di, kè se Nsyifunɔ ò, kè se nónó náh pɩ
Nsyifunɔlɛ ò, kè se yɔ̃bɩ ò, kè se gblɔ̌y yɔ̃ névye ò, Liyel
Mirki núkú mɛ̀ ó gbɔ̃̀ yɔ̃ sɔkɔ ye á pól wèlnwɩ̀lkɩ̀nɔ́ wɛ, à pɩ
wil gbɛ̃́nsê núkúlɛ. Kènɛ Liyel Mirki mɛ̀ ye mɛ á pól sɔkɔ.
[14] Wil gbɛ̃́nsêlɛ, tɛ̃̀ntɛ̃̀n mɛ dò ké tyɩ́, fɩ̃́ núkú ó náh ké tyɩ́.
[15] Gbáhkɩ̀-à sɔ̃̀ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ gbɔ̃̀lɛ, wil gbɛ̃́nsê tyah

yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ gbɛ wilki wil
gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 16 Níkí-à sȍ mɛ nɛ péwɔ náh fyɔ̀ pɩ yɩ̃́nɛ, wil
gbɛ̃́nsê tyah yɔ́ náh mó pélɛ, képah se náhkɩ kè kɔ̃ kè náhkɩ
gbɛ wilki wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ? 17 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sȍ mɛ yɩ̃́nɛ,
kè náhkɩ n nohnɩ sɔ̃́? Ké pól-à sȍ mɛ níkílɛ, kè náhkɩ pãnnɛ
n tɔkɔ sɔ̃́? 18 Ǹtɛ Liyel ye wil gbɛ̃́nsê tȁntȁn pól mɔ ké sɔkɔ,
à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ. 19 Wil gbɛ̃́nsê pól-à sȍ mɛ fɩ̃́ núkú
ólɛ, wil gbɛ̃́nsê náh náhkɩ n mɛ n pi. 20 Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, wil
gbɛ̃́nsêlɛ, núkú ye kélɛ, tɛ́ tȁntȁnnɛ dò ké tyí. 21 Kǎh pɩ sɛ̃́,
yɩ̃́ náh fɛ̃ n yo n pi gbȍ tyí nɛ, ké yétȍ̂ náh mɛ pé tyí. Yõ tɔ
náh fɛ̃ n yo n pi gbyȇh tyí nɛ, sé yétȍ̂ náh mɛ pé tyí. 22 Ǹtɛ
wil gbɛ̃́nsê tȁntȁn nónó ńtɛ̃ wɔ-á pyě á kɩ nɛ sohkɩ kósyȉ mɛ
sé sɔkɔ, yétȍ̂ mɛ sé tyí. 23 Wil gbɛ̃́nsê tȁntȁn nónó-á sè náh
mɛ n mɔ n kõ n yɩ̃́ɩ̃, sépi ye pyě à n nɛ n tɔ̃ n sah n tɛ̃. Sé
nónó-á sé tyí yónɔ́ mɛ sennɛ, à n nɛ n yah n dah n mɔ yɩ̃́ɩ̃
sépi tyí sɔkɔ, 24 tɛ́ nónó wɔ-á mɛ pallɛ, à n pyě sépi sah. Wil
tȁntȁn nónó-á á náh mɛ sélɛ n mɔ n kõ kwâh yɔ́lɛ, Liyel-á
wil gbɛ̃́nsê mɔ, à gbílkínɔ́ sah kal sépi yõ. 25 Kǎh pɩ sɛ̃́, wil
gbɛ̃́nsê tȁntȁn náh wɛ̃nɛ n wɛ n mɔ. Sé pól mɛ wɛ̃ tɛ̃́nɔ́ plɛ
dùkù núkúlɛ. 26 Ké tyah yɔ́-à mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n
nɛ n mɛ n kwlɔ kélɛ wɛ̃ tyí. Tɛ́ gbílkínɔ́-à mó n sah ké tyah
yɔ́ yõ, sé tɛ́lɔ́ tɔ n mó ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ pɩ kélɛ wɛ̃ tyí.
27 Ǹtɛ yé yah kɛ̀, yépi ye Krista wil gbɛ̃́nsêlɛ dò. Yé nɛ́núkù
núkú póllɛ, Krista wil gbɛ̃́nsê fɩ̃́ yɔ́ ye yélɛ. 28 Yé náh wɛ di,
Liyel mɛ nósyɔ́ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ sɔkɔ pé tyí tyílɛ:
Gbennɛ, à Yesu tɛ̃ntȍ névye yah wilki. Ní-òlɛ, à Liyel tɛ̃ntȍ
syínyopu yah wilki. Tɔ̃́-òlɛ, tɛ́ kwɔ́pú yah wilki. Képah náh,
gbȉlnpɩbɩ mɛ syɩ. Tɛ́ mɛ yámpú fɛ̃ndɛnmɔnɔ yȍbènɔrɩlɛ
túkù kɔ̃, tɛ́ névye yòhnɩ̀nmɔnɔ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ névye
yah tɛ̃́nɔ́ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃, tɛ́ yȍbènɔrɩlɛ túkù kɔ̃ pè fɛ̃
wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á pè náh sè sãh. 29 No pól se yɔ́
pɩ Yesu tɛ̃ntȍ névyelɛ, képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ,
képah náh pɩ kwɔ́púlɛ, képah náh pɩ gbȉlnpɩbɩlɛ? 30 Tȋ, no
pól se yɔ́ pɩ yámpú dɛ́nmɔpulɛ, képah náh pɩ wɛ́nkáhkínɔ
wɛ́kípúlɛ nónó-á pè náh sè sãh, képah náh pɩ wɛ́nkáhkí
nɔ́pi yah yópúlɛ? 31 Kǎh pɩ sɛ̃́, tir nɛ̂ fɛ̃npɩnɔ-á kɩ névi yohnɩ
mɔ kal, yé képah yȍbènɔrɩ yah n kɔ̃.
Ǹtɛ mé kɩ tɔ̃ yé wɛ̃kɩ wɛ̃kì yɔ́lɛ nɛ̂-á plɛ kal sé tɛ́lɔ́lɛ.

13

Wɛ̃ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

1 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ névye wɛlɔlɛ n wɛkɩ, à tahlɩ yȋ̂nyõ tȍ̃npɩbɩ wɛlɔ ńtɛ̃ tyí, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, mé mɛ á kɩ nɛ ǹtey yɔ́ sɔ̃́ mɔ tũ, képah náh pɩ kɛ̃nkɛ̃kì yɔ́lɛ. 2 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ Liyel tɛ̃ntȍ̃ wɛlɔlɛ n syi n yo, Liyel-à kɩ sɔ̃́ mɛ tyi póllɛ n wɛ̃kɩ nónó-á sɔ̏̃ mɛ wɔ̃bìnsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ tyi póllɛ n pnɛ, Liyel yõ sɛ̃nɔ́-à kɩ sɔ̃́ mɛ ń sɔkɔ nɛ̂-á ymɔlɛ n tɔkɔ n yal sé mɛ́-ńtȃ̃n sɔkɔ tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kwâh yɔ́ náh ńnɛ. 3 Ǹmɔ-à kɩ sɔ̃́ ń gbȁ̃n yî pól dibi kwɛ́ndébé kõ ò, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ ń wil gbɛ̃́nsê ńtɛ̃ kõ pè sukɛ nyàh sɔkɔ ò, tɛ́ tyínɔnɔ náh mɛ ń sɔkɔ, kè náh tir yɔ́ pɛkɩ n pi ń tyí.

4 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ tyilɛ n sro, ǎ yòhnìnmɔnɔlɛ n pɩ, à náh yĩ́wílkȉlɛ n pɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n wɛ̃kɩ, à náh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n gbilki. 5 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃ náh sen tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ, à náh ǹ wȉl-ǹsah ólɛ n yah n kõ, à náh ǹ fɔkɔlɛ n vyãh, ànɛ̂ à náh nɛy tyílɛ n tɛ̃ n sah ǹ fɔkɔ.
6 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tyíkɛ̃̄kì pínɔ́ náh n pɩ nìvìnì tirlɛ ǹ tyí, gbɩ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ nìvìnìnɛ ǹnɛ n kõ. 7 Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃́ tyi póllɛ n yɔ̃ n mɔ. Tyi tyi pól sɔkɔ, à n nɛ n mɛ sɛ̃nɔ́lɛ Liyel yõ, ǹ yáh-ńsah náh n tyɛ, ànɛ̂ à n nɛ n mɛ gbah n tɛ̃.

8 Ỳ̃n náh mɛ tyínɔnɔ tyí. Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ kɩ pɔ tyɛ, wɛ́nkáhkínɔ wɛ́kínɔ́ kɩ pɔ yal mɔ, pnɛ̀nɔ́ tɔ kɩ pɔ tyɛ.
9 Ápi pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ, ànɛ̂ á Liyel tɛ̃ntõnè syínyonɔ tɔ náh dal mɔ. 10 Ǹtɛ sé píndalnmɔnɔ gbĩ-à kɩ sɛ Liyel tyí gbĩ́ nɛ̂nɛ, légbĩ́nɛ sépi nónó-á sè náh dal mɔ, sè kɩ tyɛ. 11 Máh lésõ mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń wɛkɩ dùkù, ànɛ̂ ń sõnɔ dùkù, ànɛ̂ ń tyi yah dùkù pól sɔ̏̃ mɛ wɛ̃npir tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ máh pɔ wah mɔ, mé wɛ̃́npȉ tyi yal mɔ. 12 Núkúnúkú, ápi mɛ tyilɛ n yah yȉrkɔ̀ɔ̀, á kɩ nɛ dwɔ̃̌ldyâh dȉrɔ̀ɔ̀ yɔ́ sɔkɔ sɔ̃́ á n yah sélɛ. Ǹtɛ á kɩ pɔ sè wɛ n pi kyòo. Núkúnúkú, ńmɔ pnɛ̀nɔ́ náh dal mɔ. Ǹtɛ mé kɩ pɔ sè pĩ sɔ̃́-á Liyel ńnɛ n pnɛ.

13 Núkúnúkú, tyinɔ tɔ̃́nɔ́ nɔ́pi wɔ ye sépi náh n tyɛ n pi: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ, yáh-ńsah tyɛ́-ńkɛ̃̄nɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á kal sé póllɛ, képah ye tyínɔnɔlɛ.

14

Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yȍ̃bènɔrɩlɛ n kõ Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ

1 Yé gbah n tɛ̃, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́ yȍ̃bènɔrɩlɛ n kõ, yé sé tɔ yah n kõ, tɛ́ ké nɛ̂ wɔ-á Liyel tɛ̃ntȍ̃ syínyonɔlɛ, yé képah wɔ gbah n yah n kõ n kal. 2 Yé náh

wɛ à, névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkíɩlɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, Liyel
tyi wɔ̃bìnsàhnɔ́ ye ńkɛ̃nɛ à n nɛ n yo Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ,
nónó-á névye náh sélɛ n nohnɩ. Kàh pɩ sɛ̃, névye tyí náh tɛ̃
n nɛ n yãh dɛ́, Liyel tyí ye. 3 Ǹtɛ névi nɛ̂ wɔ-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ
n syi n yo, névye tyí ye tɛ̃ n nɛ n yo n mɔ, ǹ yah yúkúnɔ́lɛ
pélɛ n kõ, ǹ tɛ́ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé sɔkɔ, ǹ tɛ́ pé nnɔlɛ n sũ. 4 Tɛ́
nɛ̂-à wɛ́nkáhkíɩlɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̃̌y ó
yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kõ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo,
tɛ̃ wɔ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ pól yah yúkúnɔ́lɛ n yah n kõ.

5 Yé pól-à sɔ̃̀ mɛ wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ nónó-á yé náh sè
sãh, kè náhkɩ plɛ ó; ǹtɛ yáh kɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ n syi n yo,képah
kɩ nɔ kal ń tyí. Névi nɛ̂-à wɛ́nkáhkíɩlɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè
sãh, tɛ́ ké yah náh tɛ̃ wɛ yo Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ wɛ̃kɩ kè kõ
kè yah yúkúnɔ́lɛ pè kõ, yõre náh mɛ tɛ̃ sɔkɔ à nɔ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀
syínyó-òlɛ.

6 Ń yṹnpyé, sɔ̃́-á mâh ńtyɩ̃́nɔ pɔ yah yé tyí, tɛ́ wɛ́nkáhkíɩlɛ
n wɛkɩ yé tyí, tir nɛ̂ mɛ kè kɩ pɛkɩ yé tyí, nɛ́ kè náh pɩ tir
yɔ́lɛ Liyel ń wɛ̃kɩ mé yo yé syah, képah náh pɩ pnɛ̀nɔ́ yɔ́lɛ,
képah náh pɩ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀lɛ mé syi yo yé tyí, képah náh pɩ
kwɔ́nɔ́ yɔ́lɛ mé yé kõ. 7 Yé yah yímɔ́nìnɛ kè, sɔ̃́-á yɩkɩlɛ,
képah náh pɩ gbrèynɛ; sàh n mɔ́nwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛy se
kɩ fɛ̃ sé yì dùkù pĩ? 8 Tɛ́ kèpɔ̃ nɛ̂-á ńkɛ̃nɛ pè n fĩbɩ ǹ yo
névye tyí nɛ pè yuku n sɔkɔ mɛ́kì fwó-ńsah, képah-à ńtyɩ̃́nɔ
fĩbínwàhnmɔ-ńkɛ̃nɛ, nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ ǹ vi mɛ́kì fwo yĩnnɛ? 9 Sɛ̃
ó ye, yé nɛ́npɔ́rí-à wɛ́nkáhkínɔ yísyɔ́lɛ n wɛkɩ nónó-á névye
náh mɛ sélɛ n nohnɩ, tyi nónó-á yé n yo, pè kɩ pĩ sɔ̃ sélɛ?
Wɛ́kínmíndahnmɔnɔ ye yé kɩ n wɛkɩ n min n dah n mɔ ni
sɔkɔ. 10 Wɛlɔ duke mɛ dò kèkõyɔ̃́, mé náh sé dan ńtɛ̃nɛ n
pnɛ. Ǹtɛ kɔ́r mɛ sé núkú núkú pól tyí. 11 Ǹtɛ mâh wɛy nɛ̂nɛ
n nòhnì-ǹkɛ̃nɛ, ké wɛ́kí-ò n pɩ nɛ́kɑ̂hnɛ ń tyí, ńmɔ tɔ n mó
n pɩ nɛ́kɑ̂hnɛ tɛ̃ tyí. 12 Képah ye, Liyel Mirki-á tyi nónó pínɔ́
yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n kõ, yáh mɛ sépi yáhnkõnɔ sɔkɔ yɔ̀, sé nónó-á
Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ n yuku yahlɛ, yé sépi náhnáh yah n kõ.

13 Kǎh pɩ sɛ̃, nɛ̂-à wɛ́nkáhkíɩlɛ n wɛkɩ nɛ̂-á à náh kè sãh,
tɛ̃ kè yah n kõ Liyel tyí à ké yah yónɔ́lɛ à wɛ̃kɩ. 14 Yé náh
wɛ di, níri pínɔ́ sɔkɔ wâh wɛ́nkáhkíɩlɛ n wɛkɩ nɛ̂-á á náh kè
sãh, ǹ n pĩ á nɩ sɔkɔ nɛ wáh mɛ níríɩlɛ n pɩ, ǹtɛ wɛy nɛ̂-á
á n wɛkɩ, áwɔ ńtɛ̃ náh kélɛ n nohnɩ. 15 Ǹtɛ sɔ̃ mɛ mé yĩnɛ
mè n pɩ wɛ́? Mé kɩ níríɩlɛ n pɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki
gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ kélɛ n pɩ ń noh noh wɛy tɔ sɔkɔ. Mé kɩ yìlɛ
n gbɩ wɛ́nkáhkí sɔkɔ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ kɩ n gbɩ ń noh

noh wɛy tɔ sɔkɔ. [16] Kàh pí-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, tɛ́ á wɛynɛ Liyellɛ n
kɔ̃ wɛ́nkáhkí ó sɔkɔ, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ, pépi kɩ pɩ sɔ̃ tɛ́
kɩ yohnɩ syi yo nɛ Liyel á wɛy mɛ̀ tɛ̃, wáh kɩ sɔ̃ mɛ n tɔ̃ n
sah n wɛkɩ Liyel tyí sɔ̃ ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ yĩnnɛ? [17] Á Liyel tyí
tɔ̃nsàhnwɛkɩnɔ mɛ̀-à kɩ sɔ̃ mɛ plɛ sɔ̃, kè náh yah yúkúnɔ́lɛ
tɛ́lɔ́ kɔ̃ n pi.

[18] Ǹmɔ n wɛkɩ Liyel tyí, máh sɔ̃npílɛ n wɛkɩ wɛ́nkáhkí
sɔkɔ à kal yépi póllɛ. [19] Ǹtɛ mâh mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́,
mâh wɛlɔ kwlɔ́ wɛkɩ nónó-á névyelɛ n kwɔ, képah tyí nɔ ń
tyí kal wɛlɔ kèyõ kwlɔ́ (10 000) wɛ́kínɔ́ yõ wɛ́nkáhkí sɔkɔ.

[20] Ń yṹnpyé, yé káh yɛ yé tyi yah dùkù nɛ mɛ wɛ̃npȉ tyí
kɔ̃lɛ. Kàh mɛ pèkè pínɔ́lɛ, yé nɛ mɛ wɛ̃npȉ yrɔ̃ tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ
tyi yah dùkù tɛ̃ wɔ sɔkɔ, yé nɛ mɛ yèwàhnì tyí kɔ̃lɛ. [21] Kè
mɛ wa̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel-á
nɛ ńkɛ̃: «Yìkȉ yɔ́ névye ye mé kɩ kɔ̃ pè kɩ yo mɔ no nɔ́pi
tyí wɛy yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè náh kélɛ n nohnɩ. Ǹtɛ képah fyé
yõ, pè náh fɛ̃ syi n noh n pi ń tyí.»* [22] Képah ye, wɛ́nkáhkí
wɛ́kínɔ́lɛ nɛ̂-á á náh kè sãh, kè Liyel tǎhkìlɛ Yesu yõ sɛ̃-
ńkɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh kélɛ.
Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔ syínyonɔ wɔlɛ, képah Liyel tǎhkìlɛ Yesu
yõ sɛ̃púlɛ n wɛ̃kɩ. Ǹtɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yohnɩ n mɔ yĩn náh
kélɛ.

[23] Sɔ̃-á Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ pól-à ńtyĩ́nɔ mɛ tuke mɔ, tɛ́ yé
pól núkú tyah wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ à, nónó-á mɛ ké sèndìlɛ,
képah náh pɩ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú yísyɔ́-à pɔ de nɛ́npɔ́, pè náh
yé pɩ n pi vínpɩbɩlɛ di? [24] Ǹtɛ kàh mɛ Liyel tɛ̃ntõnè wɛlɔlɛ yé
pól n syi n yo, névi nɛ̂-á mɛ ké sèndyàhlɛ, képah náh pɩ Yesu
yõ sɛ̃-ńkɛ̃ névi nɛ̂-à de pɔ nɛ́npɔ́, yé wɛlɔ nɔ́pi pól nóhnɔ́ kɩ
à kɔ̃ à kɩ pĩ nɛ páh pèkè pɩ, pé tyí-á kah. [25] Ǹ fɔ́kɔ́sõnɔ
wɔ̃bìntɛ̃nɔ́ pól kɩ wilki mɔ kènkwȁh yõ kwèyy. Képah sɔkɔ,
à kɩ kɔ kwĩnki ǹ yah di sétáh kɩ Liyel gbilki, tɛ́ kɩ n yo nɛ,
kègbɩ tɛ̃ yõ Liyel-á mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ.

Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃ pàh wɛ̃ tuke mɔ

[26] Sɔ̃ mɛ á yĩnɛ à nɛ n pɩ wɛ́, ń yṹnpyé? Yâh tuke mɔ nɛ
yé Liyel ni gbĩ́ nɛ̂nɛ, ǹnî kɩ fɛ̃ yìkì gbɩ, ǹnî mó kwɔ́nɔ́ kɔ̃,
ǹnî mó Liyel tyi wɛ̃kínɔ́lɛ n wɛ n yo, ǹnî mó wɛ́nkáhkílɛ
n wɛkɩ, ǹnî mó wɛ́nkáhkí mɛ̀ yahlɛ n yo. Sépi pól yĩnɛ
sè yah yúkúnɔ́lɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉlɛ n kɔ̃. [27] Nósyɔ́-à mɛ
ké tyí nɛ pé wɛ́nkáhkínɔlɛ n wɛkɩ, kè káh kah nɛ́pȋ nímí,
képah náh pɩ tɔ̃mí yõ. Pè mó wɛ̃nɛ n syɩkɩ n wɛkɩ. Tɛ́ ǹnî
mó nɛ mɛ, nɛ̂-á kɩ fɛ̃ sé yahlɛ n yo. [28] Ǹtɛ sé yah yó-ò-à

* **14:21** 14.21 - Yah n tɛ Yesayi 28.11-12.

mɛ-ńkɛ̃nɛ, wɛ́nkáhkɩ́ wɛ́kɩ́-ò mɛ̀ yĩnɛ à ǹ vyãh vike Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉ wrɔ́. Tɛ̃̀ Liyellɛ n ni ǹ fɔkɔ táh, ǹ gblɔ̌y tyɩ́.
29 Nónó-á Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopulɛ, pépi nɛ́pȋ nɩ́mɩ́, képah náh
pɩ tɔ̃́mɩ́ wɔ yĩnɛ pè wɛkɩ, tɛ́lɔ́ mó nɛ n mɛ pé wɛlɔlɛ n sohlɩ
n yah. 30 Ǹtɛ Liyel-à tir yɔ́lɛ ǹnȋ yɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ n wɛkɩ,
ǹmɔ yĩnɛ à ǹ vyãh vike, tɛ̃ mó ǹ tyɩ́ yo. 31 Yé pól kɩ fɛ̃ Liyel
tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔlɛ n syi n yo nɛ́núkù núkúlɛ, nɛ̂-á kɩ no pól kɔ̃
pè kɩ kwɔ́nɔ́ wɛ, ànɛ̂ sɔ̃́ré kɩ de pé sɔkɔ. 32-33 Liyellɛ, tyɩ́fɛ̃̌
tyɩ́ náh nɔ ǹ tyɩ́. Tir tɔ̃́nsàhnpɩnɔ tyɩ́ nɔ ǹ tyɩ́, yèvɩnɩ Liyel
ye ǹnɛ. Képah ye Liyel tɛ̃ntɔ̃nè syɩ́nyopu yĩnɛ pè nɛ mɛ n
fyãh n pnɛ pé gblɔ̌y yõ.

Sɔ̃́-á kélɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ pól sɔkɔ, 34 wɛ̃
tùkènmɔnɔnɔ pól sɔkɔ, syɔ́ yĩnɛ pè tɛ̃ syɩ́syɩ́. Pè náh yĩnɛ
yóndahnmɔnɔlɛ wɛy sɔkɔ. Pè yĩnɛ pè tɛ̃ gblɔ̌y tɩ́kɩ́nmɔnɔ
sɔkɔ, sɔ̃́-á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ yo kélɛ. 35 Pàh mɛ ké tyɩ́ nɛ pé tir yɔ́
dùkù pĩ, pè pé pɛbɩ piki yah gbên sɔkɔ. Ké yah náh sê nɛ
n yo n dah n mɔ wɛy sɔkɔ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ. 36 Liyel
wɛy sõ se tyah yépi tyɩ́? Yépi ó se noh kélɛ? 37 Névi nɛ̂-à
mɛ n sõ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyo-ò-á pélɛ, képah náh pɩ, Liyel
Mirki-á mɛ pé yahlɛ n tɛ̃, wɛy nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
yé tyɩ́ yɔ̀, tɛ̃̀ yĩnɛ à kè fɛ̃ syi nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tir kɔ̃̀nsàhnɔ́-á kélɛ.
38 Ǹtɛ névi nɛ̂-à képah mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃nɛ, Liyel náh mó mɛ tɛ̃̀nɛ
n mɔ n kõ lɔ́.

39 Kàh pɩ sɛ̃ ń yṹnpyé, yé Liyel tɛ̃ntɔ̃nè wɛlɔ syɩ́nyonɔlɛ n
yah n kɔ̃, tɛ́ yé káh wɛ́nkáhkɩ́ wɛ́kɩ́nɔ́ tɔ yah kõ. 40 Ǹtɛ tyi
pól yĩnɛ sè nɛ n pɩ sé yah yõ, ànɛ̂ sè mó nɛ n tõ n sah n pɩ.

15

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á nɛ̂ yo Krista lékó yȋlkȋnmɔnɔ tyɩ́ sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ mé yé dyɔ to kõ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀
tyɩ́lɛ, nɛ̂-á mé yo sɔkɔ yé tyɩ́, képah nɛ̂-á yé kè fɛ̃ syi tɛ́ mɛ ké
wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ n yĩ́ɩ́. 2 Képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, yé kɩ pwáhnmɔnɔ
wɛ, yáh kɩ n kɔ ké wɛ̃̀kɩ̀ yõ máh kè yo sɔ̃́ yé tyɩ́. Kàh kɩ
pɩ́-ńkɛ̃nɛ sɛ̃, ké yõ sɛ̃nɔ́ kɩ pɩ yõ kɛ̃nɛ yé tyɩ́.

3 Ńmɔ-á kwɔ́nɔ́ wɛ nɛ̂ yõ, képah ǹgbò ye mé yé kwɔ nɛ
Liyel nɛy yáhntɔkɔnɔ-á ku ápi tyɩ́pɛ̂l yĩnnɛ. Sɛ̃ ye kélɛ
wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 4 Mé tõ kwɔ́nɔ́lɛ yé
kɔ̃ nɛ wǎh yĩ, tɛ́ ké sèpȉn tɔ̃́-ò sõlɛ ǹ lékó mɛ yilki mɔ. Sɛ̃
ye kélɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 5 Á ǹ gblɔ̌ynɛ

Pyɛrɩ wɛ̃kɩ, képah náh tɛ́ gblɔ̌ynɛ pé nɛ́pȋ gbɔ̃nimí* wɛ̃kɩ,
pépi nónó-á ǹ tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. 6 Képah náh, à pɔ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ
tɔ̏ sȁhpú nɛ́pȋ kyɛkwɛ́ (500) kahnɩ wɛ̃kɩ fȉ núkú sɔkɔ. Pépi
kan mɛ min sɔkɔ kwɛy nɔ yɔ̀, tɛ́ pé túkù wɔ ku. 7 Képah náh,
tɛ́ ǹ gblɔ̌ynɛ Nsyakɩ wɛ̃kɩ, tɛ́ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ǹ tɛ̃ntɔ̏ névye pól
wɛ̃kɩ. 8 Pépi pól tyí sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, à mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ ńmɔ tɔ
wɛ̃kɩ, ńmɔ nɛ̂-á piri kòndal-ńkɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. 9 Ǹmɔ ye Yesu tɛ̃ntɔ̏
névye sɔkɔ tyȉȉ tɛ̃nɛ. Mé náh yĩnɛ yénɔ́lɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névilɛ,
máh sɔ̃npílɛ fȍhnɔ́ sah ǹ yõ sɛ̃pú tȉnkȉ yõ. 10 Ǹtɛ máh swɔ
nɛ̂ sɔkɔ kwɛynɛ yɔ̀, Liyel pèpɔrɩ gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye ńnɛ ké sɔkɔ.
Pèpɔrɩ nɛ̂-á à pɩ ńmɔ tyí, kè náh sɔkɔ de ni sɔkɔ. Yé náh
wɛ di, ńmɔ ye tɔ̏ pɩ kal á no tɛ́lɔ́ póllɛ. Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃ wɔ tǎhkì
náh n pɩ kélɛ dɛ́, Liyel-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ ń tyí, képah gbɔ̏ yõ
sɔkɔ ye mé n pɩ kélɛ. 11 Képah ye, kè sɔ̃ ńmɔ ò, kè sɔ̃ pépi
ò, kénɛ Nìvìnì tir mɛ̀ ó ye á pól mɛ n yo. Képah yõ ye mó
tɔ̃ yépi tɔ mɛ sɛ̃.

Lékyî pɔ́nyilkinmɔnɔlɛ

12 Ápi-á kélɛ n yo n wah nɛ ńkɛ̃ Krista lékó-á yilki mɔ, sɔ̃
mɛ tɛ́ yé túkù nɛ lékyî náh n yilki n mɔ n pi? 13 Lékyî-à kɩ
mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó tɔ náh mó yilki
mɔ dò. 14 Tɛ́ wàh mɛ yílkínmɔ-ńkɛ̃nɛ, ápi Nìvìnì tir yónɔ́lɛ,
nɔ̀nɔ́ ye kélɛ, yépi tɔ Krista yõ sɛ̃nɔ́lɛ mó, nɔ̀nɔ́ ye ké tɔlɛ.
15 À wil képah sɔkɔ, kàh sɔ̏ mɛ gbɩlɛ nɛ lékyî náh n yilki n
mɔ n pi, mìnì yónsàhpu ye ápi ńtɛ̃nɛ Liyel yõ sɔkɔ, áyáh
sɔ̃npílɛ nɛ wǎh Krista lékó yilki mɔ, tɛ́ à náh se mó tɔ̃ kè
pɩ. 16 Lékyî-à kɩ mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃nɛ, Krista lékó
tɔ náh mó yilki mɔ dò. 17 Tɛ́ Krista lékó-à kɩ mɛ yílkínmɔ-
ńkɛ̃nɛ, yé sɛ̃nɔ́lɛ ǹ yõ, nɔ̀nɔ́ ye kélɛ. Yé mɛ sɛ̃ yé tyípêl sɔkɔ.
18 Tɛ́ névye nónó-á sɛ̃ Krista yõ tɛ́ ku, pépi tɔ tyí ye mó yɩkɩ.
19 Kàh kɩ mɛ ápi á gbɔ̏ sah Krista yõ, á min pɩ yĩnnɛ kèkõyȍ
mɛ̀ tɛ̃ ó sɔkɔ, yãm pípú ye álɛ à kal no póllɛ.

20 Ǹtɛ gbɩ yõ sɔkɔ, Krista lékó ye yilki mɔ gbennɛ lékyî
sɔkɔ, nɛ̂-á kélɛ álɛ n wɛ̃kɩ n dal n mɔ nɛ névye nónó tɔ́-á ku
sɔkɔ, pé tɔ lékyî-á kɩ pɔ yilki mɔ. 21 Yé náh wɛ di, nɛ́núkù yɔ́
yĩn ye névye póllɛ kũ mnɔ sɔkɔ yɔ̀. Tɛ́ nɛ́núkù yɔ́ tɔ gbɔ̏ yõ
ye névye pól lékyî kɩ pɔ yilki mɔ. 22 Sɔ̃-á Adama náh tãn pól
n ku, sɛ̃ ó ye Krista yõ sɛ̃pú pól tɔ kɩ tyɛ́-ńkɛ̃ min wɛ. 23 Ǹtɛ
no pól lékyî kɩ yilki mɔ syɩ yuku wɛ̃ náh, kǎh yĩnɛ sɔ̃. Krista
ǹgbò lékó ye yilki mɔ. Képah náh, ǹ syɩ n pɔ gbȉnɛ, nónó-á

* **15:5** 15.5 - Nɛ́pȋ gbɔ̃nimí nónó tyí-á n yo ásȏ sɔkɔ yɔ̀, yȋndyíní ye sɔ̏ kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye tyí. Pàh sɔ̃ mɛ tȕ-ńkɛ̃nɛ, pě pélɛ n ye sɛ̃.

mɛ ǹmɔ tyí yõ, pépi tɔ lékyî kɩ yilki mɔ. 24 Képah náh, tyi
tyi pól tyɛ gbɩ̃́ kɩ nɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, Krista kɩ mɛ névye fnɛ̀pu
ànɛ̂ tɔ̃́rínɔ, ànɛ̂ tǎhkìnó duke duke pól tyí yɩkɩ, tɛ́ kɩ yɔ̃̀tɔ̃rí
dahbɩ Sú Liyel gbɔ̃̀. 25 Yé náh wɛ di, Krista yĩnɛ à nɛ n mɛ
tɔ̃́rí yõ, fɔ́ɔ́ kè pɔ n nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á Liyel kɩ sépɛ́bí pól pɩ Krista
gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.† 26 Kũ ye kɩ pɩ sépɛ tɛ́ynɛ, nɛ̂ tyí-á kɩ
yɩkɩ. 27 Liyel yíyǐn pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ.‡
Ǹtɛ kǎh yo sɛ̃́, pè náh nɛ Liyel tɔ-á dɛ́, ǹmɔ Liyel nɛ̂-á
yíyǐn pól pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. 28 Yíyǐn pól-à kɩ
pɩ Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, ǹmɔ Krista nɛ̂-á
Pídɩ̃́nɛ, à kɩ ǹ gblɔ̌y tiki mɔ Liyel yah, ǹmɔ nɛ̂-á yíyǐn pól pɩ
Krista gbáhkì súnsàh-ǹsahlɛ. Képah sɔkɔ, Liyel kɩ tɔ̃́rí tɔkɔ
dal mɔ yíyǐn pól yõ.
29 Ǹtɛ à, lékyî-à pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, névye nónó-á
pé gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ lékyî yĩnnɛ, pè se náhkɩ kélɛ
n pɩ? Lékyî tɛ̃-à mɛ pɔ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, sɔ̃́ pɩ tɛ́ pè pé
gblɔ̌ynɛ n wel n wilki ni sɔkɔ pépi yĩnnɛ wɛ́? 30 Tɛ́ lékyî-à kɩ
mɛ n yilki n mɔ n pi ńkɛ̃̄nɛ, sɔ̃́ pɩ tɛ́ ápilɛ dlo sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́
wɛ́? 31 Ǹ yũ̃npyé, sɔ̃́-á kélɛ gbɩlɛ nɛ ń nɩ-á mɛ vínɔ́lɛ yélɛ
Yesu Krista yõ sɛ̃̄nɔ́ yĩnnɛ, sɛ̃́ tɔ ye kélɛ gbɩlɛ nɛ swɔ̃swɔ̃
póllɛ máh mɛ kũnɛ n dɔ n yah. 32 Gbɛ̃̄nképèl nónó-á sɔ̃̀ mɛ
Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, máh mɛ́kì fwo sélɛ dùkù nɛ̂nɛ nɛ́npɔ́, kàh
sɔ̃̀ mɛ nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ min pɩ yĩn tɛ̃̀ ó sɔ̃́, yõre nɛ̂ mɛ mé
náhkɩ wɛ ké sɔkɔ? Ǹtɛ kàh mɛ pɩ nɛ lékyî tɛ̃̀ náh pɔ n yilki
n mɔ n pi, á ye nɛ n yõ à mó nɛ n wɔ kè, ńsɔ̃̂nɛ á kɩ se pɔ n
ku n pi tɛ́.
33 Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ dɛ́, ǹgbǒ wâh nɛ́túkù pɩ
á kɔ́-òlɛ, ǎ á yõ yɩkɩ dɛ́! 34 Mé kélɛ n yo yé tyí, túkù mɛ yé
sɔkɔ, pè náh Liyellɛ n pnɛ. Ǹtɛ yé pól sen ye kélɛ dò. Yé
tɔ̃ n tɛ̃̀ kègbɩ yõ, yè yèsrey tyilɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃́, yè mó pèl
pínɔ́ yal n mɔ.

Lékyî yîlkînmɔnɔ wil gbɛ̃̄nsê dùkùlɛ

35 Ǹnî kɩ fɛ̃ n piki n yah nɛ, lékyî se kɩ yilki mɔ sɔ̃́ nɩ? Wil
gbɛ̃̄nsê dùkù nɛ̂ se kɩ mɛ pé tyí nɩ? 36 Lékɑ̃́m kɛ̃́ névi! Wâh
sèmukɔ pi duku mɔ, kàh fi, dúkúnmɔnɔ mɛ̀ ye ńkɛ̃̄nɛ n ku
dò. 37 Wáh ńkɛ̃̄nɛ nɛ̂ duku n mɔ, sèmukɔ pi yɔ́ ó ye. Kè kɩ
fɛ̃ pɩ kwlɔlɛ, képah náh pɩ sèmukɔ káhkílɛ, ńkɛ̃́ yòhkì tɛ̃̀ wɔ
náh ǹ n duku mɔ kè n fi dɛ́. 38 Képah náh, Liyel kè kɔ̃ kè
n fi n wil yòhkìlɛ à yĩnɛ ǹ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ. Sèmukɔ pye duke
pól yèh mɛ sé tyí tyílɛ.

† **15:25** 15.25 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 110.1. ‡ **15:27** 15.27 - Yah n tɛ Gbálnɔ́ 8.7.

39 Wil gbɛ̃́nsê dùkù núkú náh min sɔkɔ yî pól tyɩ́. Névye
wil gbɛ̃́nsê mɛ ké tyɩ́lɛ, gbɛ̃́nkyɔ tyɩ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, kèpye tyɩ́
mɛ ké tyɩ́lɛ, yɛ̃́nkyɔ tyɩ́ mɛ ké tyɩ́lɛ. 40 Yȋ̂nyõ yî tɔ mɛ, sétáh
yõ yî mɛ. Ǹtɛ yȋ̂nyõ yî plɛ́nɔ́ mɛ sé tyɩ́lɛ ànɛ̂ sétáh yõ yî
tyɩ́lɛ. 41 Gbĩ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃́ plɛ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, ńwɔ̃́
kèpye plɛ́nɔ́ mɛ sé tyɩ́lɛ. Tɛ́ ńwɔ̃́ kèpye túkù ńtɛ̃ plɛ́nɔ́ tɔ̃
sé gblɔ̃́y sé túkù tyɩ́lɛ. 42 Sɛ̃́ ye lékyî yílkɩ́nmɔnɔ tɔ kɩ pɔ
n pɩ n pi. Wil gbɛ̃́nsê nɛ̂-á kɩ n pyãh n pi, képah kɩ yĩ,
tɛ́ kɩ pɔ yilki mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsêlɛ nɛ̂ náh tɔ̃ n pyãh n yah
n pi. 43 Kàh n yĩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, kè n nɛ n mɛ kétúkùyɔ̂ sohkɩ
kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ kàh pɔ yilki mɔ, kè n nɛ n mɛ kètǎr ó, tǎhkɩ̀lɛ ké
sɔkɔ. 44 Kè n yĩ wil gbɛ̃́nsê gbɔynɛ, ǹtɛ n pɔ n yilki n mɔ wil
gbɛ̃́nsê késɑ̃́nnɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Wil gbɛ̃́nsê gbɔy mɛ, wil
gbɛ̃́nsê késɑ̃́n tɔ mɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. 45 Yé náh wɛ di, kè
mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Nɛ́gben
nɛ̂-á Adamalɛ, nɛ́gbɔy ye ǹmɔlɛ, nɛ̂-á min dah mɔ ǹ sɔkɔ.»§
Ǹtɛ Adama tɛ́y wɔlɛ,* Liyel Mirki mɛ ǹmɔ sɔkɔ, nɛ̂-á minnɛ
n kɔ̃. 46 Wil gbɛ̃́nsê késɑ̃́n nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah
náh pɔ gbennɛ dɛ́, wil gbɛ̃́nsê gbɔy ye pɔ gbennɛ. Képah
náh, nɛ̂-á wɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ, képah pyě pɔ. 47 Puri ye
mɔ Adama gbennɛ, sétáh névi ye ǹmɔlɛ. Adama nɩ́-ò wɔlɛ,
ǹmɔ wil yȋ̂nyõ. 48 Nɛ̂-á wil sétáh sɔkɔ, sétáh yõ névye mɛ
ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Nɛ̂-á wil yȋ̂nyõ, yȋ̂nyõ tyɩ́nɔ mó mɛ ǹmɔ tyɩ́
kɔ̃lɛ. 49 Ɑ́yáh pɩ sétáh yõ névi mɛ̀ kètɔ̀lɛ dùkù nɛ̂nɛ, sɛ̃́ ó ye
á kɩ tɔ̃ pɔ n pɩ n pi yȋ̂nyõ névi mɛ̀ tɔ kètɔ̀lɛ.

50 Yé yah, nɛ̂-á mé n yo yé tyɩ́ ń yũ̃́npyé, kè wɛ yɔ̀: Wil
gbɛ̃́nsê gbɔy náh fɛ̃ n de n pi Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ. Pyãh pyãh
kwâh tɔ náh fɛ̃ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ.

51-52 Yé yah, mé kɩ tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ yɔ́ yo yé syah: Ɑ́ pól
tɛ̃ wɔ náh n ku n pi dɛ́. Ǹtɛ kèpɔ̃ tɛ́y-à pɔ fĩbɩ, á pól kɩ
viri nɛ́npɔ́ swɔ, yĩ́ vɩ́kényɩkɩnmɔnɔ wrɔ́. Kàh fĩbɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
lékyî kɩ yilki mɔ, tɛ́ pè náh tɔ̃ n ku n yah n pi. Ǹtɛ ápi
nónó-à mɛ min sɔkɔ, ápi kɩ viri. 53 Pyãh pyãh kwâh yĩnɛ
kè vi mɔ pɩ pyɑ̃́h-ńkɛ̃̂ kwâhlɛ. Tɛ́ ku ku kwâh mó vi mɔ pɩ
kú-ńkɛ̃̂ kwâhlɛ. 54 Ǹtɛ pyãh pyãh kwâh mɛ̀-à pɔ vi mɔ pɩ
pyɑ̃́h-ńkɛ̃̂ kwâhlɛ, tɛ́ ku ku kwâh mɛ̀ mɛ vi mɔ pɩ kú-ńkɛ̃̂
kwâhlɛ, légbĩ́nɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ tir wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́ mɛ̀
kɩ wil, nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃́: «Kũ tyɩ́ ye yɩkɩ. Gbɔ̃̀ ye syi ké tyɩ́
pnɛ́pnɛ́.»† 55 «Kũ, ńyãh mɛ á tɛ̃́nwɛnɔlɛ? Kũ, á kókè mɔ

§ **15:45** 15.45 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.7. * **15:45** 15.45 - Adama tɛ́y nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, ǹmɔ ye Kristalɛ. † **15:54** 15.54 - Yah n tɛ Yesayi 25.8.

mɔ sõhkɩ ńyãh?»‡ [56] Névye tyi̍pékè pɩ́nɔ́ ye kũ sõhkɩlɛ, tyi
kȍnsàhnɔ́ mó tǎhkɩ̀lɛ tyi̍pékèlɛ n kɔ̃. [57] Ǹtɛ á ye wɛkɩ Liyel
tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ á kɔ̃ tyi nɔ́pi yõ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbȍ yõ.

[58] Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé yé tah n sah yé nɛ mɛ
yɩ̃́nnɔ́lɛ gbáhkɩ̀ núkú yõ. Yé wãnnɛ n mɔ yé gbáhntɛ̃nɔ yõ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȍ pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Yè mó pɩ̃ nɛ yáh kwlɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n pɩ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tȍ sɔkɔ, kè náh n pɩ n pi nɔ̀nɔ́lɛ.

16

Pɔ́ mɔ́rɩ́ nɛ̂-á yah kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̀ yohnɩ n mɔ yĩnnɛ, nónó-á mɛ Yerusalɛmɩ kwil

[1] À yuku pɔ́ mɔ́rɩ́ wɔ tyɩ́ tɩ̏nnɛ, nɛ̂-á kɩ Yerusalɛmɩ kwil
Yesu yõ sɛ̃́pú yohnɩ n mɔ, máh vɩ̀nmɔnɔlɛ Kalasi mara Yesu
yõ sɛ̃́pú tɩ̏nkɩ̏nɔ́ kɔ̃ nɛ pè kè pɩ sɔ̃́, yépi tɔ kè pɩ sɛ̃́ntɛ̃̏nɛ.
[2] Dimansyi sõnɔ́ póllɛ, nɛ̂ gbȍ-à nɔ nɛ̂nɛ, à kè wilki n kɛ̃kɩ n
sah gbɔ̀pɔlɛ. Yé káh ńmɔ pɔ́nɔ́ ólɛ n syɩkɩ pɔ́ mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́lɛ.
[3] Képah sɔkɔ, mâh pɔ pɔ, mé kɩ sɛ́bɛ́ynɔ́ wãrkɩ tɛ́ kɩ sépi
ànɛ̂ pɔ́ nɔ́pilɛ yé névye yáhnwɩ̏lkɩ̏nsàhnɔ́ gbȍ dahbɩ, pè kɔ̃
pè kɩ kyɩ sè kɔ̃ Yerusalɛmɩ sɔkɔ. [4] Kàh kɩ se mɛ nɔ ńmɔ tɔ
kyɩ́nɔ́ tyɩ́, á kɩ wɛ̃̀kɩ̀ pɩ núkúlɛ.

Kɔ́lɔ́ nónó-á mɛ Pole gbáhkɩ̀ sȍ

[5] Mé kɩ n pɔ n pi yé tɩ̏nnɛ. Máh kɩ n pi, mé kɩ sɔkɔ
Masedonɩ maralɛ. Képah ye mé kɩ kah tɛ́ kɩ de yé tɩ̏nnɛ.
[6] Máh kɩ pɔ, kè kɩ fɛ̃ pɩ mé kɩ sèpɩ̏n yi̍syɔ́ pɩ yé tyɩ́. Gbɔ̀kénpɩ
mé kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbɩ̃́ pól ńtɛ̃ pɩ n pi yé tyɩ́. Képah sɔkɔ, yé kɩ
fɛ̃ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ń tyɩ́ ń kɔ̃ mé kɩ yõ sɔkɔ ń kɔ́lɔ́lɛ nɛ́npɔ́.
[7] Kèpàhpɩ́kɩ̀ sɔkɔ, mé náh mɛ ké tyɩ nɛ mé n pɔ n yah n sɔkɔ
yé tyɩ́ yɩ̂nyõ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, mé kɩ wũ kɩ wɔ̂ yɔ́ pɩ yélɛ.
[8-9] Ń fwópú sénsɔ̃ mɛ dò Yefɛsɩ kwil sɔkɔ ó, ǹtɛ wɛ̃̀kɩ̀ ǹgbɛ̃
yɔ́ mɛ wɛ yɩkɩ mɔ ń tyɩ́ ń tȍ wɛ n pɩ yĩnnɛ nɛ́npɔ́. Képah
ye, mé kɩ tɛ̃ nɛ́npɔ́ kɩ syi pɔ nɔ Pãntekɔtɩ syáh syah sõ tyɩ́.

[10] Timotelɛ, Liyel tȍ ye à n pɩ ńmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ. Képah ye wàh
kɩ pɔ pɔ yé tɩ̏nnɛ, yé ǹ tɛ̃́nɔ́ plɛ tɩ́kɩ̍ kɔ̃ kè káh à tɛ̃ yé wrɔ́
sɔkɔ. [11] Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh ǹnɛ n yilɔ dɛ́. Ńmɔ mɛ ǹnɛ n syɩkɩ
ànɛ̂ ń yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́púlɛ. Képah ye, wàh kɩ pɔ n yal yé
tɩ̏nnɛ, yé yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ ǹ tyɩ́ ǹ kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à kɔ̃ à pɔ ń tnɔ̂
yèvɩnɩ sɔkɔ.

‡ **15:55** 15.55 - Yah n tɛ Wose 13.14.

12 Tɛ́ á yṹnpi Apɔlɔsɩ wɔlɛ, mé sɔ̏ kè yah kɔ̃ ǹ tyí gbáhyĩ́
náhnáhlɛ nɛ à kyɩ yé tȉnnɛ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́lɛ. Tɛ́ à náh
sɔ̏ mɛ ké tyí póllɛ nɛ pé kyɩ yé tȉnnɛ núkúnúkú. Ǹtɛ wrɔ́-à
pɔ wɛ ǹ tyí, à kɩ pɔ yé tȉnnɛ sõ yɔ́lɛ.

Wɛy syȉ-ǹsahlɛ

13 Yé káh yé dyɔ mɔ n fwɔ n tɛ̃. Yé su yĩn gbáhkì núkú yõ
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé yé nɩ syãh, yè mó yé tah n sah. 14 Yé
tyi póllɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ.

15 Ń yṹnpyé, Sitefanasɩ ànɛ̂ ǹ no ye pɩ nɛ́gbrolɛ à pɩ Yesu
yõ sɛ̃́púlɛ Akayi mara sɔkɔ. Pè tɔ̃ mɛ pé gblɔ̌y kɔ̃ yĩ́ĩ́ mɛ Yesu
yõ sɛ̃́púlɛ n yohnɩ n mɔ. Yé pĩ́nɔ́ se yɔ́ mɛ ké sɔkɔ tɛ́. Képah
ye, mé kɩ tɔ̃ kè yah kɔ̃ yé tyí nɛ, 16 yé nɛ n sah sɛ̃́nknɔ névye
tyí yõ, à tahlɩ nónó tɔ-á mɛ tȁn nɔ́pilɛ n pɩ pélɛ mɛ n kwlɔ.

17 Sitefanasɩ ànɛ̂ Fɔrtunatusi, ànɛ̂ Asyayikusi mɛ́nɔ́lɛ ńnɛ
ásɔ̂, kè ń nɩ vɩ yĩ́ĩ́. Pè ye mɛ pɔ yé swɔ tɔkɔ. 18 Pè ńmɔ nɩ
de à tahlɩ yépi tɔ tyí tyí. Yé yĩnɛ yè fɛ̃ sɛ̃́nknɔ névye yĩ́gbílɛ
n yo.

19 Asi mara Yesu yõ sɛ̃́pú tȉnkȉnɔ́ n wɛkɩ yé tyí. Akilasɩ ànɛ̂
Prisili à tahlɩ Yesu yõ sɛ̃́pú nónó-á Liyellɛ n ni n pɔ Akilasɩpi
gbô, pé pól n wɛkɩ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ. 20 Yé yṹnpyé Yesu
yõ sɛ̃́pú nónó pól-á mɛ ńnɛ ásɔ̂, pé pól n wɛkɩ yé tyí.

Yé pól wɛkɩ wɛ̃ tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ.

21 Yé yah, nɛ̂-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí ń gbɔ̏lɛ, kè
wɛ yɔ̀: Ńmɔ Pole n wɛkɩ yé tyí.

22 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu tyí-à nɔ́-ńkɛ̃́nɛ névi nɛ̂ tyí, mé mɛ ké tyí
nɛ tɛ̃ tyí yɩkɩ.

Maranata. [Pàh nɛ Maranata-á, ké kɔ́r ye: Tɛ̃ ǹgbɛ̃, pɔ!]

23 Mé mɛ ké tyí nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé tyí!

24 Yé pól tyí nɔ ń tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩnnɛ.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Korɛ̃nti tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹ́mɔ Pole nɛ̂-á Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel dyɔ
yĩ́ĩ́ tɛ̃nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yũnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkì tyí Korɛ̃ntɩ kwil sɔkɔ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú
pól tyí nónó-á mɛ Akayi mara pól sɔkɔ. 2 Á kélɛ n yah n
kõ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂
yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pèpɔrɩ pĩ́nɔ́ wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

3 Mé n wɛkɩ Liyel tyí, ǹmɔ nɛ̂-á ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
Súlɛ. Ǹmɔ ye Súlɛ nɛ̂-á névye yãmnɛ n yah. Névye nnɔ dé-ò
Liyel ye ǹnɛ. 4 Ǹmɔ ye ápi nnɔ dé-òlɛ á yèkwɔrɩ tyinɔ pól
sɔkɔ, sɔ̃nko nónó pól-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, ápi tɔ fɛ̃ pé nnɔ
de sɔ̃́-á à ápi nnɔ de. 5 Áyáh mɛ yèvyãhrɩlɛ n gbah n wɛ n
yuku sɔ̃ Krista tyí kɔ̃lɛ, sɛ̃́ ye Krista tɔ mó mɛ á nnɔlɛ n gbah
n de n yuku sɛ̃́. 6 Áyâh yèvyãhrɩlɛ n pɩ, yépi nnɔ de yĩn ye
ànɛ̂ yé pwáhnmɔnɔ yĩnnɛ. Á nnɔ-à de, sṍré mɔ yĩn ye yé
sɔkɔ sɔ̃nko yépi tɔ fɛ̃ yèvyãhrɩlɛ n sro ápi-á nónó dùkù sro
sɔkɔ. 7 Ápi yáh-ńsah náh mɛ tyɛ́nɔ́lɛ à yuku yépi tyí tĩ̀nnɛ.
Á pĩ nɛ sɔ̃́-á yé yèvyãhrɩlɛ n pɩ álɛ wɛ̃ tyí, sɛ̃́-á yé nnɔ tɔ kɩ
n de n pi álɛ wɛ̃ tyí.

8 Á yũnpyé, áyáh yèvyãhrɩ nɛ̂ wɛ Asi mara sɔkɔ, á náh
mɛ ké tyí nɛ yépi tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ. Kénɛ yèvyãhrɩ mɛ̀ kăn
pɩ ápilɛ à pɔ kah mɔ á yáh-ńsah kõ kè tyɛ, fɔ́ɔ́ á sɔ̃̀ mɛ n sõ
nɛ kăh kɩ á yõ yĩ.

9 Á sɛ̃́nyĩnɔ sɔ̃̀ mɛ ké yõ nɛ tir yɔ́ náh á kúnɔ́ dùkù ku n
pi. Képah ye á mɛ á sõnɔ tɔkɔ to á gblɔ̃̌y yõ, tɛ́ kè sah Liyel
yõ ǹmɔ nɛ̂-á lékyîlɛ n yilki n mɔ. 10 Ǹmɔ ye ápi pwah mɔ
kũ mɛ̀ dùkù gbɔ̃̀. À kɩ tɔ̃ á pwah n mɔ n pi. Á gbɔ̃̀ sàhnɔ́
mɛ ǹ yõ nɛ, wăh kɩ á pwah n mɔ n pi ńtɔ̃. 11 Sónmɔnɔ ye
yépi tɔ mɛ n so mɔ á tyí yáh nírílɛ n pɩ á tyí. Kăh pɩ sɛ̃́, á
kɩ pèpɔrɩ wɛ Liyel tyí nɛ́kwĩ́nkí nírí pínɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ névye
náhnáh tɔ kɩ wɛ wɛkɩ ǹ tyí ápi yĩnnɛ.

Pole vìnmɔnɔ dah mɔ ǹ kɔ́lɔ́ tyí sɔkɔ

12 Ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Á kè pĩ á sõnɔ sɔkɔ nɛ
áyáh mɛ á fɔkɔ dal no póllɛ yɑ̃̃ryɑ̃̃r pɩ́-ńkɛ̃̂nɛ, ǹtɛ áyáh mɛ
sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ n kal yépi wɔ tyɩ́. Liyel yòhnɩ̀nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ
ye á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ képah pɩ, névi lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ náh. 13 Ápi
tɔ náh kwâh yɔ́ wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ yé tyɩ́ nɛ̂-á yé kar tɛ́ ké kɔ́r
pĩ kwlɔ. Ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ fɛ̃ ǹyɔ̌ tɔ kar kɩ ké
kɔ́r pĩ yĩ̃́. 14 Yé mɛ tyi nɔ́pi dùkùlɛ n pnɛ kwéy. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
Yesu syɩ n pɔ sõlɛ, yé yõ kɩ yɔ̃ ápi yĩnnɛ, ápi tɔ yõ kɩ mó
yɔ̃ yépi yĩnnɛ. 15 Ń sɛ̃́nyĩnɔ sõ mɛ képah yõ, képah ye mé
nɛ mé pɔ yépi ǹgbò tĩ̀nnɛ kè kɔ̃ kè pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ kɛ ní-òlɛ yé
tyɩ́. 16 Ńmɔ sõ mɛ ké tyɩ́ nɛ máh kɩ n sɔkɔ Masedonɩ mara
sɔkɔ, mé n pɔ n wil n sɔkɔ yé tyɩ́. Tɛ́ máh kɩ ń syɩ, mé n pɔ
n wil yé tyɩ́ ńtɔ̃ yé kɔ̃ yé ń yohnɩ n mɔ mé wɛ n yɔ̃ n sɔkɔ
ń kɔ́lɔ́lɛ Nsyude mara sɔkɔ. 17 Ǹtɛ kǎh pɔ pɩ mé náh tɛ̃ wɛ
pɔ yé tĩ̀nnɛ, képah se n wɛ̃kɩ nɛ máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ
n dah n mɔ sɛ̃? Képah náh pɩ, máh mɛ tyilɛ n yah n tɔkɔ ń
yah yĩ̃́nɛ; mâh nɛ àwe-á, dɔ̌ mè n tɔ̃ nɛ ɔ̃̀ɔ̃-á? 18 Liyel ye ń
tàrfyɔ̀lɛ nɛ áyáh wɛy nɛ̂ yo yé tyɩ́, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ náh kélɛ.
19 Ńmɔ, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote-á Liyel Pídĩ́ Yesu Krista wɛy
nɛ̂nɛ n yo yé tyɩ́, kɔ̃́nvìnwɛkɩnɔ wɛy náh kélɛ dɛ́, gbɩ kɔ́kɔ́ ye
kélɛ. 20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye Liyel vyɑ̃h kɔ̃́nɔ́ tyi pól
yĩnɛ n tɛ̃. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye tɔ̃ ápi amiinalɛ n yo à gbílkínɔ́lɛ
n sah Liyel yõ. 21 Liyel ye kɔ̃ ápi ànɛ̂ yépilɛ tǎhkɩ̀lɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ. Ǹmɔ ye wilki sah álɛ ǹ tyɩ́ yõ.
22 À á pɔkɔ mɔ à á pɩ ǹ tyɩ́lɛ. Tɛ́ ǹ Mirki dah mɔ á sɔkɔ nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ-á á pĩ nɛ, wǎh ǹ vyɑ̃hlɛ á kɔ̃ yî nónó tyɩ́ sɔkɔ, áyáh
kɩ sè wɛ n pi. 23 Liyel ye ń tàrfyɔ̀lɛ, máh kɩ mɛ mɩ̀nɩ̀ yo mè n
ku. Yé yõ wilki yĩn ye tir sɔkɔ ń kɔ̃ mé náh ń syɩ pɔ Korɛ̃nti
kwil sɔkɔ. 24 Á náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á tir yɔ́ kɑ̃hlɩ n sah yé
yõ à yuku yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyɩ́ tĩ̀nnɛ dɛ́. Yòhnɩ̀nmɔnɔ ye á
n yohnɩ n mɔ yélɛ sɔ̃́nko nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛ yé sɔkɔ, yáh sɔ̃́npɩ́lɛ mɛ
yé tah sah Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ.

2

1 Ńmɔ kè yah ń gblɔ̌y nɛ yõ náh mɛ ké tyɩ́ mé n syɩ n pɔ yé
tĩ̀nnɛ mé pɔ yèkwɔrɩ yɔrɩ mɔ yé yõ ńtɔ̃. 2 Ńmɔ-à kɩ yèkwɔrɩ
mɔ yépi sɔkɔ, nɛ̂ kɩ pɩ ńmɔ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõlɛ, nɛ́ yépi náh máh
yèkwɔrɩ mɔ yépi nónó sɔkɔ? 3 Mé sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɑ̃rkɩ tɛkɩ mɔ
yé tyɩ́, sɔ̃́nko mé káh pɔ yé tĩ̀nnɛ yé túkù kɔ̃ pè yèkwɔrɩ mɔ
ń sɔkɔ, pépi nónó-á sɔ̃̀ yĩnɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ mɔ́nɔ́lɛ ń sɔkɔ. Mé kè
pĩ yĩ̃́ nɛ, mâh mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, kè n pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yépi tɔ tyɩ́.
4 Ńmɔ-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ gbĩ́ nɛ̂nɛ, ń nɩ sõ mɛ yɩ́kɩ́nɔ́lɛ,
ń lékɑ̃́m sõ mɛ vye fɛ̃kɩ tɛ́ yétĩ mɛ n kah n kwɛ. Yèkwɔrɩ

náh sõ mé n yah n kõ mɔ́-ńsahlɛ yé sɔkɔ dɛ́, mé sõ mɛ ké
tyí nɛ yé pĩ, yé tyí-á mɛ nɔ ń tyí à kyɩ syɩ ńyãh tyí.
[5] Yèkwɔrɩ-à wɛ ǹnî yɔ́ gbɔ̃ yõ, ńmɔ tyí náh tɛ̃ pɩ dɛ́, yé pól
yõ ye tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ. Ǹtɛ áyâh nɛ á káh kè yo n kah mɔ, á
kɩ nɛ yé pól yõ-á tɛ̃ yɔrɩ mɔ kélɛ. [6] Kénɛ tɛ̃ tɛ̃nɛ, tɔ́wû-á kɩ
lékàh nɛ̂nɛ à kõ, képah kɩ yĩnɛ ǹnɛ. [7] Képah ye, yé yĩnɛ yè
yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ yè mó ǹ nɩ de, sɔ̃nko yèkwɔrɩ káh pɔ ǹ yáh-ńsah
tyɛ n kah mɔ.
[8] Mé kélɛ n yah n kõ yé tyí tɔlɛ nɛ, yé kélɛ tɛ̃ wɛ̃kɩ nɛ ǹ
tyí-á mɛ nɔ yé tyí. [9] Máh sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyí yõ nɛ̂ yõ tɔlɛ, mé sõ mɛ ké tyí nɛ mé yé gbɩ yah, yáh kɩ
mɛ n sah ń yóré yõ tyi tyi pól sɔkɔ. [10] Yâh yɔ̃ mɔ névi nɛ̂ kõ,
ńmɔ tɔ kɩ yɔ̃ mɔ tɛ̃ kõ. Tɛ́ yâh wɛ mé yɔ̃ mɔ ǹnî kõ, yépi yĩn
ye mè n pɩ kélɛ Krista yah sɔkɔ. [11] Képah sɔkɔ, sétɑ̃̀n yɔ̃tɛ̃
náh syɔ̃-ǹsah wɛ à tɛ̃ wɛ n pi á tyí. Á pól ǹ yah mɔ́-ńsahlɛ
n pnɛ dò.

Pole sõnɔ fɛ̃kɩ̀nɔ́lɛ Tite tyí sɔkɔ

[12] Máh yĩni tɛ̃ Turasɩ mara sɔkɔ Yesu Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yó-
ńsah, mé kè wɛ Liyel ké wɛ̃kɩ̀ yɩkɩ mɔ ń kõ pallɛ. [13] Ǹtɛ mé
náh ń yũnpi Tite wɛ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃, ń sõnɔ náh sõ
mɛ tɛ̃nɔ́lɛ fĩ́ núkú sɔkɔ. Képah ye, mé mɛ wɛ̃kɩ̀ ni nɛ́npɔ́
tãn tyí, tɛ́ sɔkɔ Masedonɩ mara sɔkɔ.

Tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ

[14] Gbílkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á pɩ tɛ̃́nwɛpulɛ
á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Kristalɛ. À á kõ á Krista dùkùlɛ
n yo n tõ n mɔ n kõ tɑ̃̀ntɑ̃̀n pól sɔkɔ, sɔ̃́-á làsèkwěl pãn n
tõ n mɔ tyah pól sɔkɔ. [15] Ápi pɩ làsèkwěl pãn pènɛ̀kɩ̀ tyí
kɔ̃lɛ Liyel tyí, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ Kristalɛ. Névye nónó-
á pwáhnmɔnɔ wɛ̃kɩ̀ yõ, ànɛ̂ nónó-á mɛ tyí yíkínɔ́ wɛ̃kɩ̀ yõ,
pãn mɛ̀ mɛ n yĩni n tɛ̃ pé pól tyí. [16] Túkù tyí, á mɛ n põ
kétukùyɔ̂ nɛ̂-á n pɔ n pɔ kũnɛ. Túkù tyí mó, á mɛ n põ
pallɛ nɛ̂-á n pɔ n pɔ minnɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ wɔ kɩ fɛ̃ képah pɩ wɛ́?
[17] Névye náhnáh mɛ Liyel wɛy tɔkɔ gbɔ̀lɛ n yĩ. Ápi tɛ̃ wɔ
náh mɛ pépi tyí kɔ̃lɛ. Liyel ye tõ ápilɛ, képah ye á mɛ á fɔkɔ
dal mɔ ǹ wɛynɛ n yo ǹ yah sɔkɔ, á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ
Kristalɛ.

3

[1] Ápi se tõ yĩnɛ á gblɔ̃y dùkù yónɔ́lɛ yé tyí? Képah náh
pɩ, á se yĩnɛ à sɛ́bɛ́y yɔ́ wãrkɩ yé kõ à á gblɔ̃y dùkù yo yé
syah, sɔ̃́-á túkù kélɛ n pɩ? Tĩ, yépi se kɩ wãrkɩ á kõ sɛ́bɛ́ynɛ,
nɛ̂ sɔkɔ-á yé kɩ mɛ ápi dùkù yo? [2] Yépi ye ápi sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ.
Kè mɛ wɑ̃́rkínɔ́lɛ á nnɔ sɔkɔ. No pól kélɛ n pnɛ, tɛ́ kélɛ n

kar n pnɛ. 3 Kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ yépi-á sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, nɛ̂ sɔkɔ
wɛlɔ-á Krista á kɔ̃ á wãrkɩ. Wã̂rkɩ́nɔ́ mɛ̀nɛ, min nɛ́tɛ̃̂ Liyel
Mirki gbɔ̃̀ nɩ́y ye, wãrkɩ wãrkɩ kwâh nɩ́y náh. Dyêh fábkɔ́
fábkɔ́ yõ sɔkɔ náh kélɛ wã̂rkɩ́nɔ́lɛ dɛ́, névye nnɔ sɔkɔ ye.
4 Krista gbɔ̃̀ yõ ye á sɛ̃̂nyĩnɔ mɛ kénɛ wɛlɔ yõ Liyel yah
sɔkɔ. 5 Ápi-á tyi nónónɛ n pɩ yɔ̀, á yɛ̃̂ngbɛ̃̂ tɛ̃̂nwɛnɔ náh á
fɛ̃ n pɩ sélɛ dɛ́, Liyel kɔ̃̂nɔ́ ye. 6 Ǹmɔ ye á kɔ̃ tɛ̃̂nwɛnɔlɛ á
fɛ̃ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ késã̂n tyilɛ névyelɛ n kwɔ. Kénɛ
yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ náh n wil tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̂rkɩ́nsàhnɔ́
sɔkɔ dɛ́, Liyel Mirki tõ vyãh ye kélɛ. Yé náh wɛ di, tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɛ̂-á wã̂rkɩ́nsàhnɔ́lɛ, képah n pɔ n pɔ tyí yɩ́kɩ́nɔ́lɛ.
Ǹtɛ Liyel Mirki wɔ minnɛ n kɔ̃. 7 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɔ nɛ̂-á
n pɔ n pɔ tyí yɩ́kɩ́nɔ́lɛ, ké wã̂rkɩ́nmɔnɔ gbĩ̂nɛ dyêh fábkɔ́
fábkɔ́nɔ́ yõ, Liyel tɔ̃̂rɩ́ sɔ̃ mɛ tiki pɔ Moyisi yèpɔ kɔ̃ kè n tɛ̃,
fɔ́ɔ́ Yisrayel no náh sɔ̃ mɛ fɛ̃ n yah n dah n mɔ ǹ yah sɔkɔ.
Tɛ́ kénɛ tɔ̃̂rɩ́ náh mo póllɛ. 8 Ǹtɛ Liyel Mirki tɛ̃ wɔ-á tõ nɛ̂nɛ
n pɩ, képah náh Liyel tɔ̃̂rɩ́ wɛ̃kɩ n kal n pi di? 9 Tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wã̂l kɔ́nɔ́ nɛ̂-á n pɔ n pɔ tyí yɩ́kɩ́nɔ́lɛ, gbílkínɔ́-à wɛ képah
tyí sɔkɔ, gbɩ wɛ̃̂kɩ̀ kɔ́nɔ́ wɔ se pyě. 10 Á kɩ fɛ̃ yo ńtɛ̃nɛ nɛ
tɔ̃̂rɩ́ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ gben tɛ̃̀nɛ, núkúnúkú tyí-á képah tɔkɔ yõ.
11 Gbílkínɔ́-à mɛ sah mó-ńkɛ̃̂ kwâh yõ, mo mo tyí wɔ se pyě.
12 Á gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ mɛ képah yõ, képah ye á nɩ mɛ yĩ̂nnɔ́lɛ.
13 Ápi náh mɛ pɩ Moyisi tyí kɔ̃lɛ, nɛ̂-á sɔ̃̀ fwɔ vike tũ ǹ yah
sɔkɔ sɔ̃̂nko Yisrayel no káh ǹ yèpɔ tɛ̃̂nɔ́ yal n mɔ gbĩ̂ pĩ,
képah nɛ̂-á sɔ̃̀ mo mo tyí náh kélɛ. 14 Ǹtɛ pè mɛ sɛ̃̂ fɛ̃̂ntũ̂
sɔkɔ. À pɔ nɔ kwɛy tyí, pàh tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kédyâhlɛ n kar,
kénɛ fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ fɔ́kɔ́ntũtɛ̃̀nɔ́lɛ pé yah sɔkɔ. Kè náh
tɔkɔ to pé yah. Nɛ́ nɛ̂ náh ǹ wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ, kè náh
n tɔkɔ n to tɛ̃̀ yah. 15 Gbɩ yõ à pɔ syɩ kwɛy tyí, pàh Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ n kar, fwɔ mɛ̀ n nɛ n mɛ pé lékã̂m yah fɔkɔ
n tũ n sah. 16 Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à sɛ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ yõ, fwɔ mɛ̀ n tɔkɔ n
to tɛ̃̀ yah sɔkɔ. 17 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̃̂, Liyel Mirki ye.
Ǹtɛ Liyel Mirki-à mɛ ńyãh sɔkɔ, névye n nɛ mɛ pé gblɔ̃̌y yõ
nɛ́npɔ́. 18 Fwɔ náh mɛ víkéntũnɔlɛ ápi tɛ̃̀ wɔ yah. Á dùkù
mɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tɔ̃̂rɩ́lɛ n wɛ̃kɩ. Á vi mɔ pɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyí kɔ̃lɛ. Wãn
mɛ n mɔ n yuku á tɔ̃̂rɩ́ yõ. Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tõ vyãh ye képahlɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á Mirkilɛ.

4

Pole ànɛ̂ pé no-á fɔ̃̂hnɔ́ nónó wɛ

1 Liyel ye ápi yãm yah tɛ́ tõ mɛ̀ dahbɩ á gbɔ̃̀, képah ye á
kélɛ n pɩ wílkúnì kɛ̃̂nɛ. 2 Sen tyi nónó-á névye n nɛ n wɔ̃bɩ
n pɩ, ápi sépi wɛ yɛ. Á mɛ á tyilɛ n pɩ yĩ̂nvɩ̌ kɛ̃̂nɛ, á náh mɛ

Liyel wɛy kɔ́rlɛ n vi n mɔ póllɛ. Gbɩ ye ápi mɛ n yo tɔ́tɔ́,
sɔ̃nko névye pól sɛ̃ á yõ Liyel yah sɔkɔ. 3 Ǹtɛ ápi-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir nɛ̂nɛ n yo, képah-à kɩ tɔ̃ mɛ́-ńkɛ̃nɛ kyòo, tyɩ́ yɩ́kɩ́pú tyɩ́
ye kè náh mɛ kyòo. 4 Sétãn yõtɛ̃ nɛ̂-á kèkõyɔ̃ mɛ̀ tõlɛ, ǹmɔ
ye fɛ̃ntũ̂ mɔ pé yah. À kàh-ǹsah tũ pé tyɩ́, sɔ̃nko Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir-á
Krista tɔ̃rɩ́ kyòo nɛ̂nɛ n wɛ̃kɩ, pè káh fɛ̃ képah wɛ. Tɛ́ Liyel
kètɔ̀ ye mó tɔ̃ Kristalɛ. 5 Ápi gblɔ̌y tyɩ́ náh á n yo n kɔ̃ dɛ́,
Yesu Krista tyɩ́ ye á n yo n kɔ̃ nɛ ǹmɔ-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Ápi tɛ̃ wɔ
pɩ tɔ̃npɩbɩlɛ yé tyɩ́ Yesu Krista yĩnnɛ. 6 Yé náh wɛ di, Liyel
nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃ kyòo mɔ fɛ̃ntũ̂ sɔkɔ, ǹmɔ ye kõ mɔ kyòolɛ
ápi nnɔ sɔkɔ, sɔ̃nko névye ǹ tɔ̃rɩ́ wɛ nɛ̂-á mɛ n tɛ̃ Krista
yèpɔ sɔkɔ. 7 Kénɛ tahrɩ mɛ̀ ye ápi kɔ̃, ápi nónó-á sohkɩ kɛ̃nɛ
á sɔkɔ puri pĩ̂n tyɩ́ kɔ̃lɛ, sɔ̃nko névye pĩ nɛ ńkɛ̃ tɛ̃nwɛnɔ
ǹgbɛ̃ mɛ̀ náh wil ápi tyɩ́, kǎh wil Liyel tyɩ́. 8 Fɔ̃hnɔ́ mɛ n
sah ápi yõ yey yey póllɛ, ǹtɛ á náh mɛ tɛ̃ kwlɔ. Á lékɑ̃́m mɛ
vye fɛ̃kɩ, ǹtɛ á yáh-ńsah náh tyɛ. 9 Pè mɛ kõ á náh à álɛ n
fõh, ǹtɛ Liyel náh ǹ náh vi á kɔ̃. Pè á mɩ min, ǹtɛ á náh ku.
10 Yesu-á fɔ̃́hnɔ́ wɛ à ku dùkù nɛ̂nɛ, képah ye mɛ ápilɛ n wɛ
sõmɛsɔ̃. Képah ye kɩ névye kɔ̃ pè kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ á min
sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 11 Nɛ́ ápi náh ku, gbĩ̂mɛgbĩ̂ á kɩ mɛ kũnɛ
n dɔ n yah Yesu yĩnnɛ. Á wil gbɛ̃̂nsê nɛ̂-á mó sohkɩ kɛ̃nɛ, kè
kɩ min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 12 Kǎh pɩ sɛ̃́, ápi mɛ wɛ̃ sɔkɔ kũnɛ,
yépi mó mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ minnɛ n wɛ. 13 Kè mɛ wɑ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Mé sɛ̃ Liyel yõ, képah ye ń
kɔ̃ mé ǹ wɛynɛ n yo.» Sɛ̃ ye ápi tɔ sɛ̃ ǹ yõ, képah ye á kɔ̃ á
ǹ wɛynɛ n yo. 14 Yé náh wɛ di, á pĩ nɛ Liyel nɛ̂-á yilki mɔ Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu lékólɛ, wǎh kɩ ápi tɔ lékyî yilki mɔ, tɛ́ kɩ kyɩ ápi
ànɛ̂ yépi sah ǹ tnɔ̂. 15 Yépi yĩn ye tyi nɔ́pi pól ápilɛ n wɛ. Tɛ́
képah sɔkɔ ye mó Liyel kɩ yɔ̃bènɔrɩ náhnáh pɩ névye tyɩ́,
sɔ̃nko pè nɛ n wɛkɩ ǹ tyɩ́, pè mó ǹnɛ n gbilki.

Káh n yɛ á wil ku, nɔlɩ dò mɛ ǹ syɩkɩ tɛ̃

16 Képah ye kè náh mɛ wɩ́lkúnɩ̀nɛ ápi tyɩ́ póllɛ. Á wil
gbɛ̃̂nsê tyɩ́-à kɩ sɔ̃ mɛ n yɩkɩ n yuku, á min tɛ̃ wɔ mɛ n gbah
n pɩ n yuku sɑ̃́nnɛ sõmɛsɔ̃. 17 Yé náh wɛ di, mó-ńkɛ̃̂ yèvyãhrɩ
kwéy nɛ̂-á ápi yõ núkúnúkú yɔ̀, képah náh mɛ sãh yah yah
tɛ̃nɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ yõ yɔ̃nɔ́ nɛ̂-á á kɩ pɔ n wɛ n pi képah tyɩ́ sõwãh.
18 Yĩ́-á yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi náh ápi mɛ n yah n kɔ̃.
Kè náh yî nónónɛ n wɛ n pnɛ, sépi ye á mɛ n yah n kɔ̃. Yĩ́-á
n tɛ̃ n pnɛ yî nónó yõ, sépi náh n mo. Ǹtɛ kè náh n tɛ̃ n pnɛ
nónó yõ, sépi n nɛ n mɛ tyɛ́tyɛ́nɩ́ kɛ̃nɛ.

5

1 Wil gbɛ̃̂nsê nɛ̂-á ápi min tɛ̃-ǹsahlɛ sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ yɔ̀,

ké tyí-à pɔ yıkı, Liyel kı min tɛ̃-ǹsah yɔ́ yah á kɔ̃ yĩ́nyõ, nɛ̂-á
kı mɛ kṹmm yõ sɔkɔ. Kénɛ tɛ̃-ǹsah mɛ̀nɛ, névi gbɛ̃̀npını
náh kélɛ. 2 Ǹtɛ núkúnúkú, ké sɔkɔ de dékè mɛ á kah tɛ̃,
képah ye á mɛ n gbĩ ké yĩnnɛ. 3 Ǻyáh kı wɛ de ké sɔkɔ, á
wil tìtí náh tɔ̃ n wɛ n pi. 4 Wɔ̂ nɛ̂ pól-á á min kı n pı n pi
sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, á kı mɛ gbĩ̀nɔ́ sɔkɔ tɔ́kɔ́pékè sɔ̃́ á yõ. Min
tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á á tyí sétáh mɛ̀ yõ, kè náh mɛ á kı nɛ á sɔ̃́ mɛ
ké tyí yíkí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ dɛ́. Yíkí-ńkɛ̃́ min tɛ̃-ǹsah nɛ̂-á
Liyel kı á kɔ̃ n pi yĩ́nyõ, á mɛ ké tyí nɛ képah pɔ yıkı yıkı tyí
mɛ̀ swɔ tɔkɔ. 5 Liyel ye sépi pól yah sah ápi yĩnnɛ. Pèpɔrı
nónó-á à kı n pı n pi á tyí, ǹ Mirki ǹgbò ye à tɛkı mɔ á kɔ̃
sé sɔkɔ. 6 Képah ye, á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ gbĩ́mɛgbĩ́ nɛ á min
tɛ̃-à kı fyɔ̀ tɛ̃ á wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ tɛ̃ sɔkɔ, á wrɔ́-á mɛ dɔ́nɔ́lɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ. 7 Ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃ yõ ye á mɛ n yuku yahlɛ, ǹ wɛ́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ náh. 8 Á sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ, képah ye á mɛ ké tyí nɛ
á min yal wil gbɛ̃́nsê mɛ̀ sɔkɔ, kè kyı n tɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tnɔ̂. 9 Ǹtɛ
kàh kı se wɛ wil ò; kàh kı se wɛ wìl-ǹkɛ̃́nɛ ò; áyáh pı sɔ̃́ té
á tyí n nɔ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, képah ye á mɛ n yah n kɔ̃. 10 Yé
náh wɛ di, á pól yĩnɛ Krista á tuke. Képah sɔkɔ, nɛ̂-à kı mɛ
pèpɛy pı kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, à kı à dyah kélɛ. Nɛ̂-à kı mó mɛ
pèkè pı, à kı à dyah kélɛ.

Ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ Liyellɛ Krista gbɔ̃ yõ

11 Kwâh nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkí pínɔ́lɛ, ápi kélɛ n pnɛ.
Képah ye, á mɛ n yah n kɔ̃ nɛ á névye sõnɔ vi mɔ pè ǹ
yah tíkílɛ n pı. Ápi fĩ́ yɔ́ ńtɛ̃ náh mɛ Liyel pu. Tɛ́ ńmɔ sõnɔ
sɔkɔ, yépi tɔ api pĩ yĩ́ĩ́. 12 Á gblɔ̃̌y dùkù náh tɔ̃ á n yo yélɛ
n syah, ǹtɛ syɔ̃-ǹsah ye á yélɛ n kɔ̃ yè fɛ̃ yé gblɔ̃̌ynɛ n gbilki
ápi yĩnnɛ. Képah sɔkɔ, wɛ́nyo-ńsah kı wɛ yé tyí yĩ́ yah pípú
tyí. 13 Ápi yɔ̃̌gbèl-à kı sɔ̃́ mɛ yuku, Liyel yĩn ye. Ǹtɛ á yah-à
kı se mó mɛ gbrɛ́y, yépi yĩn ye. 14 Krista tyínɔnɔ ye yah syi
ápi tyí, ápi nónó-á pĩ nɛ nɛ́núkú-á ku no pól swɔ sɔkɔ. Kǎh
pı sɛ̃́, kè mɛ á kı nɛ no pól tɔ sɔ̃́ ku. 15 À ku no pól yĩnnɛ
sɔ̃̀nko nónó-á mɛ min sɔkɔ, pè káh pé minnɛ n pı pé gblɔ̃̌y
yĩnnɛ, nɛ̂-á ku tɛ́ ǹ lékó yilki mɔ, pè kélɛ n pı ǹmɔ yĩnnɛ.
16 Kǎh pı sɛ̃́, núkúnúkú tɛ̃́nɛ á náh tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yah n pi à
yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi yáhnɔ́lɛ. Áyâh sɔ̃́ sõ mɛ Kristalɛ n yah sɛ̃́,
núkúnúkú á náh tɔ̃ mɛ ǹnɛ n yah sɛ̃́. 17 Névi nɛ̂ wrɔ́-à mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ nı n vi n mɔ. Ǻ ǹ pı dùkù kédyâh
fĩn n mɔ, ǹ tɛ́ pı dùkù késã́n tɔkɔ. 18 Liyel tɔ̃ vyãh ye sépi
póllɛ, ǹmɔ nɛ̂-á ápi wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹnɛ Krista gbɔ̃ yõ, tɛ́ mɛ
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tɔ̃ dahbı ápi gbɔ̃. 19 Yé náh wɛ di, Liyel náh
kèkõyɔ̃́ névye tyípêl mɔ kɔ̃, à syɔ̃ Krista tyí à pé wrɔ́ kwrɔ
mɔ ǹnɛ, tɛ́ mɛ wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ tyí yɔ́nɔ́ dahbı ápi gbɔ̃ nɛ,

á névye wrɔ́lɛ n kwrɔ n mɔ péwɔlɛ. 20 Krista yĩn yõ ye ápi
mɛ n wɛkɩ. Kè mɛ á kɩ nɛ Liyel sɔ̃́ n yo n mɔ névye tyí ápi
gbɔ̃̀ yõ. Képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí Krista yĩn yõ nɛ,
yé yé wrɔ́ kwrɔ n mɔ Liyellɛ. 21 Krista nɛ̂-á à náh tyípékè
pɩ yah, Liyel ǹmɔ twah mɔ ápi tyípêllɛ, sɔ̃̀nko ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ,
ápi tɔ pɩ yályál Liyel yah sɔkɔ.

6

1 Ápi-á pɩ Liyel tɔ̃̀ pɩ mùnɛ sɛ̃́, képah ye á kélɛ n yah n kɔ̃
yé tyí nɛ wăh yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ yé tyí, yé káh yɛ kè pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
2 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ ńkɛ̃́:

«Tyah-á sõ mɛ pallɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, mé á nírí tɛ̃.
Pwáhnmɔnɔ sõlɛ, mé ǹ yohnɩ mɔ.
Tyah pèpɛy gbĩ́ mɛ̀ ye núkúnúkú yɔ̀.
Yah, pwáhnmɔnɔ yòh ye kwɛynɛ.»*

3 Á náh mɛ ké tyí nɛ á ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ yɩkɩ, ǹnî kɔ̃ à pɔ
wɛ́nyo-ńsah wɛ á tɔ̃ tyí sɔkɔ. 4 Ǹtɛ tyi tyi pól sɔkɔ, ápi
mɛ á gblɔ̌ynɛ n wɛ̃̀kɩ Liyel tɔ̃̀npɩbɩ kègblɔlɛ. Á mɛ gbah
tɛ̃ yèvyãhrɩ, ànɛ̂ yèkwɔrɩ, ànɛ̂ tíkí képékèlɛ n sro náhnáh.
5 Á ko syi, tɛ́ wɔ̀kɔ̀npèkè pɩ. Pè névye mɔ á yõ, tɛ́ á mɔ tɑ̃̀n
pèl pínɔ́ sɔkɔ. Á náh mɛ n wɛ n dɔ, yõke tɔ náh mɛ n wɛ
n yõ. 6 Á mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ Liyel tyí fɔkɔlɛ píkínɔ́lɛ ànɛ̂ á lékɑ̃́m
póllɛ. Á mɛ tyilɛ n sro mɛ pèpɔrɩlɛ n pɩ Liyel Mirki gbɔ̃̀
yõ. Tyínɔnɔ yèsyìkì mɛ á sɔkɔ, 7 ànɛ̂ gbɩ wɛlɔ ye á mɛ n yo
Liyel tǎhkì gbɔ̃̀ yõ. Gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ ye ápi pɩ á mɛ́ɛ́fwó yîlɛ à
á sépɛ́bílɛ n fwo, tɛ́ á gblɔ̌y yõlɛ n syɩkɩ. 8 Névye á dɔkɔ n
mɔ, képah náh pɩ pě á kɔ̃ fɛ̃. Pě á yĩ́gbílɛ n yo, képah náh
pɩ pě á yĩ́pollɛ n yo. Pě álɛ n pɩ mìnyobelɛ, tɛ́ gblɔ yópú ye
mó tɔ̃ álɛ. 9 Pě álɛ n pɩ pé kósyì á pĩ, tɛ́ pè mó tɔ̃ álɛ n pnɛ
kyɔ́. Pě álɛ n pɩ lékyî sɔ̃́ álɛ tɛ́ vye ye mó tɔ̃ álɛ. Pě fɔ̃̂hnɔ́lɛ
n sah á yõ, tɛ́ pè náh álɛ n ko n mɔ. 10 Pě yèkwɔrɩ tyilɛ n pɩ
á tyí, tɛ́ gbĩ́mɛgbĩ́ à n nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ. Pě álɛ n tɔkɔ n pɩ
yãm tãnnɛ, tɛ́ á mó tɔ̃ mɛ névye náhnáhlɛ n pɩ tahbɩlɛ. Pě
álɛ n pɩ kwâh kɛ̃́púlɛ, tɛ́ yíyìn pól mó tɔ̃ mɛ á tyí.

11 Korɛ̃ntɩ tãn, gbɩ ye ápi n yo yé tyí. Á á fɔkɔ dal mɔ yélɛ.
12 Ápi náh á fɔkɔ kwĩnki yélɛ. Yépi ye yé fɔkɔ kwĩnki ápilɛ.
13 Sú-á ńkɛ̃́nɛ tyilɛ n yo ǹ wɛ̃́npì tyí sɔ̃́, sɛ̃́ ye mé mɛ n yo
tyilɛ yé tyí. Yé yĩnɛ yè kè pĩ á tyí, yépi tɔ mó yé fɔkɔ dal n
mɔ yĩ̂ álɛ.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃́ntû náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ

14 Yé káh nɛ n pɩ n soh Yesu yõ sɛ̃́-ńkɛ̃́púlɛ tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ.
Gbɩ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ ànɛ̂ tyítúkúnì pínɔ́ náh mɛ wɛ̃̀kì núkú yõ.

* **6:2** 6.2 Yah n tɛ Yesayi 49.8.

Kyòó ànɛ̂ fɛ̃ntû náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. [15] Krista ànɛ̂ sétȃn yõtɛ̃
wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. Yesu yõ sɛ̃-ò ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃
névi wrɔ́ náh fɛ̃ n kwrɔ n mɔ. [16] Fal fal tȁn náh fɛ̃ n kwrɔ n
mɔ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ápilɛ, Liyel ní-ńsah
gbô ye álɛ à yĩnɛ Liyel-á kè yo sɔ̃ nɛ ńkɛ̃:

«Mé kɩ tɛ̃ pélɛ tɛ́ kɩ mɛ pélɛ pé kɔ́-ńtȃn sɔkɔ.
Mé kɩ pɩ pé Liyellɛ, tɛ́ pè kɩ mó pɩ ń nolɛ.»

[17] Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ: «Yé wil kénɛ névye wrɔ́, yè gbɛ n tɛ̃ yé tyílɛ.
Yé káh n tũ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ̂ náh mɛ yályál ńmɔ yah, képah sɔkɔ ńmɔ kɩ mó yé tɛ̃ plɛ.
[18] Mé kɩ pɩ yé Súlɛ, tɛ́ yé kɩ mó pɩ ń dĩ́npì ànɛ̂ ń syɔ́npìlɛ.» Sɛ̃ ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yo, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkì nɛ́tɛ̃́nɛ.»

7

[1] Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel vyãh kɔ̃́nɔ́ nɔ́pilɛ, ápi tɔ vyãh mɛ sé
sɔkɔ. Képah ye, tyi nónó pól-á silki sah á wil ànɛ̂ á minnɛ,
á ye sè wu n to á gblɔ̌y sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ yályál Liyel yah
ǹ yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ.

Nìvìnì nɛ̂-á wɛ Pole sɔkɔ Korɛ̃ntɩ tãn-á pé gblɔ̌y tiki mɔ

[2] Yé yɛ á tyí nɔ yé tyí. Ápi náh pɩ de ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á
náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ gbõ tyɛ. Á náh syɩkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yõ. [3] Yé káh
wɛ nɛ máh mɛ sépilɛ n yo à lékàhlɛ yélɛ n kɔ̃ dɛ́. Mé kè yo
sah tɛ yé tyí nɛ á min pól sɔkɔ, yé tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí kũ
ńtɛ̃ fyé náh fɛ̃ á wrɔ́ yɩkɩ. [4] Ń sɛ̃nyĩnɔ mɛ yé yõ, ń nɩ mɛ
vínɔ́lɛ yélɛ. Yé tyí pɩ yĩ́ nɩ dénɔ́lɛ ń tyí. Yèkwɔrɩ duke pól
sénsɔ̃ mɛ álɛ n wɛ, ǹtɛ képah fyé yõ, nìvìnì mɛ kah mɔ ń
sɔkɔ. [5] Áyáh fyò pɔ de Masedonɩ mara sɔkɔ, yèvyãhrɩ duke
pól núkú syɩkɩ á yõ, á náh wɛ mɩ yah kwéy ńtɛ̃́nɛ. Mâl ye
yey yey póllɛ, tíkí wɛ á sɔkɔ. [6] Ǹtɛ Liyel nɛ̂-á tɛ̃́nkwlɔpu nɩ
dé-òlɛ, à Tite tɛkɩ mɔ ápi kɔ̃ á nɩ kɔ̃ kè de. [7] Kè náh mɛ
nɛ Tite pɔ́nɔ́ ó sɔ̃ ápi nɩ kɔ̃ kè de, yáh sɔ̃ré nɛ̂ mɔ ǹ sɔkɔ
képah tɔ ye. Tite pɔ yo á syah ń wɛ dékè-á mɛ yé kah tɛ̃ sɔ̃,
ànɛ̂ yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ yáh mɛ yuku yĩn sɔ̃ à ń
vyãhlɛ n syi. Képah wãn gbah mɔ ń nìvìnì yõ.

[8] Máh sɛ́bɛ́y nɛ̂ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé pĩ nɛ kǎh yèkwɔrɩ
mɔ yé sɔkɔ. Ǹtɛ ké tɛ́kínmɔnɔ náh pɩ nàhnpĩnɛ ńmɔ tyí.
Tɛ́ máh pɔ kè kyɔmɩ wɛ nɛ kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ wrɔ́
kwéy ó sɔkɔ, kè pɩ nàhnpĩnɛ ń tyí. [9] Ǹtɛ núkúnúkú, kè mɛ
nìvìnìnɛ ń tyí. Kǎh yèkwɔrɩ mɔ yé sɔkɔ képah yĩn náh dɛ́,
yèkwɔrɩ mɛ̀-á vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé pɩ dùkù sɔkɔ, képah yĩn
ye. Yé yèkwɔrɩ mɛ̀ sõ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyí. Kǎh mó pɩ sɛ̃, á
náh pèkè yɔ́ ńtɛ̃ pɩ yé tyí. [10] Yé náh wɛ di, yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ

yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́, képah névi pɩ dùkùlɛ n vi n mɔ à ǹnɛ n mɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, kè náh n pɩ nàhnpɩ̃nɛ tɛ̃ tyɩ́. Ǹtɛ kèkõyɔ̃́ tyi sõnɔ-á yèkwɔrɩ nɛ̂nɛ n mɔ névi sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ kũnɛ. 11 Yèkwɔrɩ nɛ̂-á mɛ yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyɩ́, kǎh vìnmɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé sɔkɔ yé kè wɛ yɔ̀:
Yé mɛ yé gblɔ̃̌y kɔ̃ yɩ̃́ɩ̃.
Yé mɛ gblɔ̃̌y yɛlɛ n yah n kɔ̃.
Yé fɔkɔ mɛ vyãh yɩ̃́ɩ̃ yé gblɔ̃̌ynɛ yɩ̃ mɛ̀ sɔkɔ.
Tíkí mɛ yé tɛ̃ pèkè pɩ́nɔ́lɛ.
Ń wɛ dékè mɛ yé tɛ̃.
Yé mɛ gbah tɛ̃ yɩ̃́ɩ̃ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ.
Yé mɛ ké tyɩ́ nɛ fõhnɔ́ sah lékàh névi yõ.
Yé kè wɛ̃kɩ dal mɔ nɛ yé vyãh náh mɛ yɩ̃ mɛ̀ sɔkɔ póllɛ.
12 Ńmɔ náh sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkɩ tɛkɩ mɔ tyítúkù pɩ́-ò yɩ̃nnɛ, képah náh pɩ tyítúkù-á pɩ névi nɛ̂ sɔkɔ tɛ̃ wɔ yɩ̃nnɛ dɛ́, mé kè tɛkɩ mɔ nɛ yé kè pɩ̃ Liyel yah sɔkɔ nɛ ápi tyɩ́-á mɛ tah yɩ̃́ɩ̃ yé tyɩ́.
13 Yáh nɛ̂ pɩ, képah ápi nnɔ de kègbɩlɛ, tɛ́ kè náh yɩ̃n
képah ó tyɩ́ dɛ́, yáh Tite nɩ sũ ǹ nɩ kɔ̃ kè vɩ sɔ̃́, kè wãn
mɔ ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ yõ. 14 Mé lésõ ń gblɔ̃̌y yõ sah kwéy Tite tyɩ́
yé tyɩ́ sõwãh. Ǹtɛ yé náh mó sennɛ ń tɛ̃. Áyáh dar tɛ́ gbɩlɛ
n yo sɔ̃́ yé tyɩ́, sɛ̃́ ye á yo yé yɩ̃ngbɩ́lɛ Tite tyɩ́, tɛ́ à mó ńtyɩ̃́nɔ
kyɩ kè wɛ sɛ̃́. 15 Yáh à tɔ̃ sah tɛ̃ tɛ́ yɔ̃̀yen sah ǹ yõ sɔ̃́, ǹ dyɔ
mɛ n kwnɛ kélɛ, képah ye yé tyɩ́ gbah nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ǹ tyɩ́. 16 Kè mɛ
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ń tyɩ́, à tɛ̃ wɛ ń gbɔ̃̀ sah yé yõ tyi tyi pól sɔkɔ.

8

Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀-á pɔ́ mɔ́rɩ́ nɛ̂ mɔ

1 Ń yṹnpyé, Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ Masedɔnɩ Yesu yõ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ tyɩ́, á mɛ ké tyɩ́ nɛ á kè yo yé syah. 2 Yèkwɔrɩ duke
náhnáh sɔ̃̀ pè yɩ̃ni tɛ̃, ǹtɛ képah fyé yõ, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔ̃̀ mɛ kah mɔ
pé sɔkɔ. Yãm sɔ̃̀ mɛ kah peke pé yõ, ǹtɛ képah fyé yõ, pè pɩ
yɩ̃́nkɔ̃pu kègblɔlɛ. 3 Ńmɔ ye pé tàrfyɔ̀lɛ nɛ pǎh kè pɩ à syɩ pé
gbɔ̃̀ yɩ̃̀n tyɩ́, fɔ́ɔ́ à kah mɔ pé gbɔ̃̀ yɩ̃̀n ńtɛ̃ yõ à yɩ̃nɛ pé dyɔ dyɔ
tɛ̃̀nɛ. 4 Tɛ́ mɛ kè gbah yah kɔ̃ ápi tyɩ́ nɛ á yɛ pé gbɔ̃̀ dahbɩ á
tyɩ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ mɛ̀ tɛ́kɩ́nmɔnɔ sɔkɔ Nsyude mara Yesu yõ
sɛ̃́pú tyɩ́. 5 Ápi-á sɔ̃̀ mɛ nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, pè kè pɩ kah mɔ
képah yõ ńtɛ̃̀nɛ. Pè pé gblɔ̃̌ynɛ Liyel ǹgbò kɔ̃, képah náh,
tɛ́ pé gblɔ̃̌y dahbɩ ápi tɔ gbɔ̃̀ sɔkɔ à yɩ̃nɛ Liye dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃̀nɛ.
6 Képah ye, á mɛ Titi ni nɛ wǎh pɔ́ mɔ́rɩ́ syɩ́nɔ́ tɔ̃̀ nɛ̂ tyah
yé tɩ̃̀nnɛ, à kè pɩ n dal n mɔ. 7 Sɔ̃́-á yélɛ yahlɛ tyi pól sɔkɔ

yɔ̀: Liyel yõ sɛ̃nɔ́lɛ yé sɔkɔ, yé n wɛkɩ n pnɛ, yɩ̃́pɩ̂lɛ yé sɔkɔ,
sɔ̃́rélɛ yé sɔkɔ yɩ̀n kɛ̃́nɛ, à tahlɩ névye tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á á dahmɔ
yé sɔkɔ, képah yĩnnɛ á mɛ ké tyɩ́ nɛ yé nɛ n mɛ yahlɛ pɔ́
mɔ́rɩ́ mɔ́nɔ́ mɛ̀ tɔ sɔkɔ. 8 Kyɩ̃́nmɔnɔ náh mé n kyĩ n mɔ yélɛ
máh képahlɛ n yo dɛ́. Ǹtɛ máh no tɛ́lɔ́ gbáhntɛ̃nɔ tyɩ́lɛ n yo
yé tyɩ́, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yépi tɔ kè wɛ̃kɩ nɛ tyɩ́nɔnɔ kègbɩ-á
mɛ yé sɔkɔ. 9 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ, yé kélɛ n
pnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ nɛ̂-á kwâh nɛ́tɛ̃́nɛ, à fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y
pɩ yãm nɛynɛ sɔ̃nko yépi pɩ kwâh nátãmnɛ. 10 Ǹmɔ sõnɔ-á
nɛ̂nɛ, yĩ mɛ̀ tyɩ́ tɩ̃̀nnɛ, képah ye mé n yo yé tyɩ́. Képah mɛ
yɩ̃́nɛ́nɔ́lɛ yépi tyɩ́ yépi nónó-á pɩ gbrolɛ yán dùkùlɛ à pɔ́ mɔ́rɩ́
mɛ̀ mɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyɩ́ dɛ́, ké pɩ́nɔ́ yáhntɔkɔnɔ
wil yépi tyɩ́. 11 Kǎh pɩ sɛ̃́, núkúnúkú yé tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ n dal n mɔ.
Yáh kè yah tɔkɔ sɔ̃nɔ pèpɛynɛ sɔ̃́, yé kè pɩ n dal n mɔ sɛ̃́ à
yĩnɛ yé gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ. 12 Yé náh wɛ di, wâh yĩ kõ á gbɔ̃̀ yɩ̃̀nnɛ
à yĩnɛ wáh kè yah tɔkɔ sɔ̃́, képah tyɩ́ nɔ Liyel tyɩ́. Kwâh nɛ̂
náh mɛ á tyɩ́, à náh képah nɩ́ynɛ n tɛ̃. 13 Mé náh yo nɛ yé
yé gblɔ̌y mɔ yãm sɔkɔ no tɛ́lɔ́ tyɩ́ pɛkɩ yĩnnɛ dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ
ké tyɩ́ nɛ yé kè pɩ yé pól nɛ n mɛ núkúlɛ. 14 Kwɛy mɛ̀ sɔkɔ,
kwâh mɛ yépi gbɔ̃̀. Képah ye, kwâh náh mɛ nónó tyɩ́, yé
pélɛ n yohnɩ n mɔ. Kwâh-à mó sõ nɛ̂nɛ mɛ pépi tyɩ́ tɛ́ kɩ
n knɛ yépi tyɩ́, pè kɩ yé yohnɩ mɔ. Kàh pɩ sɛ̃́, yé pól kɩ mɛ
núkúlɛ, 15 sɔ̃́-á kélɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:
«Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel dò, wãn náh wũ ǹ tyɩ́. Nɛ̂-á sɔ̃̀ kwel kwéy, ǹ
tyɩ́ náh tɛkɩ.»*

Titi ànɛ̂ ǹ kɔ́mûnɛ

16 Liyel yĩn nɛ n gbilki, ǹmɔ nɛ̂-á yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè
dahbɩ Titi nɩ sɔkɔ, sɔ̃́-á sɔ̃̀ à kè dahbɩ ápi nnɔ sɔkɔ. 17 Ǹyáh
nɛ̂ yah kõ ǹ tyɩ́, à kè fɛ̃ syi. Tɛ́ yé yòhnɩ̀nmɔnɔ dékè-á sɔ̃̀ mɛ
ǹ nɩ sɔkɔ sɛ̃́, à núkú kè yah tɔkɔ ǹ gblɔ̌y ńtɛ̃nɛ nɛ, páh kɩ
yuku yé tɩ̃̀nnɛ. 18 Ǹ mɛ á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ wɛ̃
tyɩ́, nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ pól mɛ ǹ yɩ̃́ngbɩ́lɛ n yo Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yɔ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. 19 Tɛ́ à wil képah sɔkɔ, ǹmɔ ye tõ Yesu yõ
sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ yah wilki nɛ à ápi tɛkɩ mɔ á kyɩ pèpɔrɩ tɔ̃̀ mɛ̀
pɩ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn gbilki yĩn ye ápi n pɩ tɔ̃̀ mɛ̀nɛ à kélɛ n wɛ̃kɩ
tɔlɛ nɛ tɔ̃̀ mɛ̀ pɩ́nɔ́ tyɩ́-á mɛ nɔ á tyɩ́. 20 Ǹ mɛ tyi póllɛ n pɩ
tɔlɛ nɛ, pɔ́ ǹgbɛ̃ nɛ̂ tyɩ́-á dahbɩ á gbɔ̃̀, á ké tyi tõ sah pɩ pɔ
tyɛ á káh yɩ̃́nyɩ́kɩ̀ wɛ ké tyɩ́ sɔkɔ. 21 Ǹ mɛ ké tyɩ́ nɛ á nɛ n
tõ n sah n pɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah sɔkɔ, tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyɩ́
dɛ́, á mɛ ké tyɩ́ nɛ á nɛ n tõ n sah n pɩ névye tɔ yah sɔkɔ.

---

* **8:15** 8.15 Yah n tɛ Yálnɔ́ 16.18.

22 Á ye á yṹnpi yɔ́ tɔlɛ n tɛkɩ mɔ pélɛ wɛ̃ tyí. Á à wɛ mɔ
yah gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ sé pól sɔkɔ á kè wɛ nɛ gbáhntɛ̃-ò-á
ǹnɛ. Ǹtɛ à tɔ̃ mɛ gbah tɛ̃ kal núkúnúkú, wăh sɔ̃́npílɛ mɛ
sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ yépi yɔ̃ sɔkɔ. 23 Titi tɛ̃ wɔlɛ, ńmɔ kɔ́-ò ye ǹnɛ, à mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ ànɛ̂ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí yépi yɩ̃nnɛ. Ǹtɛ á yṹnpyé tɛ́lɔ́
wɔlɛ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ ye tɛkɩ mɔ pélɛ, Krista yɩ̃n gbilki
yɩ̃nnɛ. 24 Képah ye, yé kélɛ pè wɛ̃kɩ nɛ pé tyí-á mɛ nɔ yɩ̃́ɩ̃́ yé
tyí, sɔ̃́nko Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀nɔ́ kè wɛ, pè mó pɩ̃ nɛ gbɩ-á mɛ
á tyí á yélɛ n sõ.

9

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̃̀ yòhnɩ̀nmɔnɔlɛ Yude mara sɔkɔ

1 Yòhnɩ̀mɔnɔ nɛ̂-á kɩ n tɛkɩ n mɔ n pi Yude mara Yesu
yɔ̃ sɛ̃́pú tyí, yɔ̃ náh mɛ ké tyí mè sɛ́bɛ́y tõ yé tyí képah tyí
sɔkɔ. 2 Mé pɩ̃ nɛ yáh mɛ ké tyí nɛ yé kè pɩ. Mé mɛ yélɛ n sõ
ńtɛ̃nɛ Masedɔnɩ mara Yesu yɔ̃ sɛ̃́pṹ tyí, mɛ n yo pé tyí nɛ,
Akayi mara Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú-á mɛ pé gblɔ̃̌y vi tɛ yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ
yɩ̃nnɛ fɔ́ɔ́ yán dùkùlɛ. Kăh pɩ sɛ̃́, yépi nónó-á mɛ kénɛ mara
sɔkɔ, yépi gbáhntɛ̃nɔ mɛ̀ sɔ̃́ré mɔ névye kan sɔkɔ. 3 Mé á
yṹnpyélɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, sɔ̃́nko máh mɛ yélɛ n sõ sɔ̃̀nɔ́
nɛ̂nɛ yɩ̃ mɛ̀ tyí sɔkɔ, kè káh pɔ pɩ yɔ̃ kɛ̃́nɛ. Ǹtɛ yè nɛ n mɛ
yé gblɔ̃̌y vi sah kègbɩ yɔ̃ sɔ̃́-á mé yo kélɛ. 4 Kàh kɩ pɩ dùkù
yɔ́lɛ, tɛ́ Masedɔnɩ mara tãn-à kɩ pɔ́nɔ́ yɩ̃́ ńmɔlɛ, tɛ́ pɔ nɛ yah
yé náh mɛ yé gblɔ̃̌y vi sah, kè kɩ pɩ sen ǹgbɛ̃nɛ ápi tyí áyáh
sɔ̃́npílɛ kàh sɛ̃ yé yõ. Tɛ́ yépi ńtɛ̃ wɔ tyí ye kè kɩ pɩ sennɛ.
Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé képah yo. 5 Képah ye, mé kè
sõ nɛ máh yɩ̃nɛ mé á yṹnpyé nɔ́pi ni pè mɔ ńmɔ yahlɛ, pè
pɔ pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ tyí yahlɛ n wah yáh yé vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ;
sɔ̃́nko máh kɩ pópó n pi, ké tyí yah nɛ n mɛ wàhntɛnɔlɛ, nɛ̂-
á kɩ kè wɛ̃kɩ nɛ yáh kè pɩ yé dyɔ dyɔ tɛ̃́nɛ, kyɩ̃́nmɔnɔ náh pè
kyɩ̃ mɔ yélɛ. 6 Yé se kè pɩ̃ nɛ, névi nɛ̂-à duku mɔ kwéy, tɛ̃ n
pɔ sèmukɔ kwéy tɔkɔ; tɛ́ nɛ̂-à duku mɔ dò, tɛ̃ n pɔ sèmukɔ
dò tɔkɔ tɛ́.

7 Yé nɛ́núkù núkú pól yɩ̃nɛ yè kɔ̃ à yɩ̃nɛ yáh kè yah tɔkɔ
sɔ̃́ yé nnɔ sɔkɔ. Nɛy káh kɔ̃ à mó tɔ̃ ké nàhnpɩ̃nɛ n gbo,
képah náh pɩ, pè sɔ̃́ tɛ̃ kyɩ̃ mɔ. Yé náh wɛ di, nɛ̂-á n yɩ̃ n kɔ̃
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, ǹmɔ tyí nɔ Liyel tyí. 8 Tɛ̃́nwɛnɔ mɛ Liyel tyí
kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ duke pól pɩ yɩ̃́ɩ̃́ yé tyí, sɔ̃́nko yɩ̂ nónó pól yétɔ̃̂-á
mɛ yé tyí, sè nɛ n mɛ yé tyí gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ànɛ̂ dòhnɔ̀ tɔlɛ, yé kɔ̃
yè fɛ̃ pèpɔrɩ duke póllɛ n pɩ, 9 sɔ̃́-á kélɛ wɛ̃́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«À ǹ nɩlɛ n dal n mɔ n yĩ n kɔ̃,
à n yĩ yãm tãnnɛ n kɔ̃ n yĩ̋.
ǹ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ tyí yĩ̀n náh mɛ.»
10 Liyel nɛ̂-á kwáhdúkúlɛ sètõlɛ n kɔ̃, tɛ́ ǹ yõ yõ yõkelɛ ǹnɛ
n kɔ̃, ǹmɔ ye kɩ kwáhdúkúlɛ yépi kɔ̃ n pi, tɛ́ kɩ kè kɔ̃ kè kɩ
kwel, kɩ wãn mɔ yé fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ pínɔ́ yõ. 11 Á kɩ yé pɩ kwâh
nátãmnɛ gbĩ̋mɛgbĩ̋, sɔ̃̀nko yè fɛ̃ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩlɛ n pɩ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ.
Képah sɔkɔ, yáh yî nónónɛ álɛ n kɔ̃ á névyelɛ n kɔ̃ n pɔ, pé
náhnáh kɩ wɛkɩ Liyel tyí sépi yĩnnɛ.
12 Yé náh wɛ di, yé pɔ́ mɔ́rí mɛ̀ kɩ Yesu yõ sɛ̃̀pú yohnɩ mɔ.
Tɛ́ kè náh n yĩn n pi képah ó tyí dɛ́, kè kɩ névye náhnáh kɔ̃
pè kɩ pèpɔrɩ pĩ̋nɔ́ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃. 13 Yõre tɔ̃̀ nɛ̂-á yé pɩ,
pàh kɩ kè wɛ pè kɩ Liyel yĩn gbilki yáh sɔ̃̀npílɛ pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
à fɛ̃ syi tɔ̃̀ pɩ Krista Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ. Pè kɩ tɔ̃ Liyel yĩn
gbilki yáh sɔ̃̀npílɛ yé gbɛ̃̀n yîlɛ pépi ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól tɔ yohnɩ
mɔ. 14 Pè kɩ níri̋ pɩ yé tyí, kɩ pé tyínɔnɔlɛ yé wɛ̃kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ
ǹgbɛ̃ mɛ̀ yĩnnɛ, Liyel-á nɛ̂ pɩ yé tyí. 15 Gbílkínɔ́ nɛ n sah
Liyel yõ ǹ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ pínɔ́ yĩnnɛ, nɛ̂-á ké kénkɔ̃ náh mɛ.

10

Pole mɛ lékàhlɛ ǹ tyí yónyɩkɩpulɛ n kɔ̃

1 Ń̄mɔ Polelɛ, pè nɛ mâh mɛ yé tnɔ̂ mè n nɛ n wɛkɩ dáb
dáb, tɛ́ mâh gbɛ mɔ yélɛ mè n nɛ n wɛkɩ fyɔ̃̌rɩ̀ fyɔ̃̌rɩ̀. Yesu
Krista nɛ́pír pínɔ́ ànɛ̂ ǹ nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ yĩn yõ, 2 ńmɔ Pole kélɛ n
yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé yé gblɔ̃̌y yɛ, máh kɩ pɔ pɔ yé tnɔ̂,
yé káh ń kɔ̃ mè pɔ nɛ n wɛkɩ fyɔ̃̌rɩ̀ fyɔ̃̌rɩ̀ yépi tɔ tyí, sɔ̃̋ mé
mɛ kè sõ sah pɩ pɩ tɛ̃̋nɛ névye tyí nónó-á mɛ n sõ nɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi pɩ dùkù-á ápi sɔkɔ. 3 Gbɩ ye névye tɛ̃ wɔ ye álɛ ó,
ǹtɛ áyáh mɛ́kɩ̀ nɛ̂ sɔkɔ yɔ̀, névi yɔ̃̀tàhsyi tǎhkɩ̀ náh á n fwo
kélɛ. 4 Ápi-á mɛ́kɩ̀lɛ n pɩ mɛ́fwóyî nónónɛ, névi gbɛ̃̌npɩnɔ
náh sélɛ, sè n wil Liyel tyí. Tǎhkɩ̀ mɛ sé sɔkɔ kɩ fɛ̃ Liyel
sépɛ́bɩ tyí yɩkɩ ànɛ̂ sõnɔ túkúnɩ̀nɛ. 5 Kénɛ mɛ́fwóyî gbɔ̃̀ yõ,
ápi mɛ gblɔ̃̌y gbílkípú tǎhkɩ̀lɛ n yɩkɩ pépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ kàh-
ǹsah tũ névye tyí nɛ pè káh Liyel pĩ. Á mɛ névye yõlɛ n vi
n mɔ pè kɔ̃ pè n sah Krista tyí yõ. 6 Yáh kɩ pɔ n sah pallɛ
Krista tyí yõ gbĩ̋ nɛ̂nɛ, ápi náh tõ nòhnɩ̀-ǹkɛ̃̋ tir sah kè n sɔkɔ
n pi fɔ̃̋hnɔ́ kɛ̃̋nɛ ké tyí sɔ̃̋wãh. 7 Yé yĩ̋-á mɛ tyi nónó yõ, yě
tyilɛ n yah n tɔkɔ à yĩnɛ sépi ólɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à mɛ sɛ̃ ké yõ nɛ
páh mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ yĩ̋ tɔlɛ nɛ sɔ̃̋-á pélɛ
Krista tyí yõ, sɛ̃ ó-á ápi tɔlɛ ǹ tyí yõ. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃̋nwɛnɔlɛ á
kɔ̃ nɛ á yé yohnɩ mɔ yé yuku yahlɛ. Á náh kélɛ á kɔ̃ yé tyí
yɩkɩ yĩnnɛ. Tɛ́ ńmɔ-à kɩ sɔ̃̋ mɛ ń gblɔ̃̌y yɔ̃ sah kah mɔ kwéy

képah tyí sɔ̃́wãh, kè náh mɛ sennɛ ńmɔ tyí. [9] Kè náh mɛ á
kı nɛ sɛ́bɛ́y nɔ́pi sɔ̃ mé n wãrkı n tɛkı n mɔ yé tyí à tı́kı́lɛ n
mɔ yé sɔkɔ dɛ́. [10] Yé náh wɛ di, túkù nɛ mâh mɛ fı́ı́ yélɛ tɛ́
sɛ́bɛ́ynɛ n tɛkı n mɔ yé tyí mè n nɛ n nɔ n wɛkı fyɔ̌rì fyɔ̌rì
ké sɔkɔ, tɛ́ mâh pɔ yé tnɔ̂ mè n pı tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ, wɛ̀nfì ó-á mè
n nɛ n wɛkı. [11] Névi nɛ̂-á n yo képahlɛ, tɛ̃ yĩnɛ à kè pĩ nɛ
sɔ̃-á ápi wɛkı tɛkı mɔ á sɛ́bɛ́ynɔ́ sɔkɔ, áyâh pɔ yé tı̃̀nnɛ sɛ̃́-á
á kı n wɛkı.
[12] Névye nónó-á mɛ pé gblɔ̌y yı̃́gbı́lɛ n yo, ápi náh á nılɛ
n syãh à á gblɔ̌ynɛ n sãh pépilɛ. Lékɑ̃́m kɛ̃ névye ye pélɛ,
nónó-á pé gblɔ̌y tɔkɔ pı sãh sãh dúlɛ à wɛ̃nɛ n sãh kélɛ.
[13] Yı̃́n-ńsah nɛ̂-á mɛ ápi tyí, ápi tɛ̃ wɔ náh á gblɔ̌y gbilki
n kah n mɔ n pi képah yõ. Tɔ̃̀ nɛ̂-á Liyel dahbı á gbɔ̃̀, nɛ̂
gbɔ̃̀ yõ-á á yĩni tɛ̃ yé tı̃̀nnɛ, ápi kı á gblɔ̌ynɛ n gbilki à yĩnɛ
képahlɛ. [14] Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, á kı nɛ á kósyı̀
pɔ yé tı̃̀nnɛ. Ápi ǹgbò ye pɔ yé tı̃̀nnɛ à pɔ Yesu Krista Nıvını
tir yo yé tyí. [15] Á náh n kah n mɔ n pi képah yõ, kı pɔ á
gblɔ̌ynɛ gbilki no tɛ́lɔ́ tɔ̃̀ pı́nɔ́ yĩnnɛ. Ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ
yé yuku yahlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃nko wãn mɔ á tɔ̃̀ yõ yé
tı̃̀nnɛ à yĩnɛ yĩn-ńsáh nɛ̂-á á kɔ̃. [16] Képah náh, á kı fɛ̃ Nıvını
tirlɛ n yo n kɔ̃ tɑ̃̀ntɑ̃̀n tɛ́lɔ́ sɔkɔ nónó-á sé gblɔ̌y yépi tı̃̀nnɛ.
Á náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tɔ̃̀ pı́nɔ́ tɔkɔ á gblɔ̌y gbilki n pi. [17] Kè mɛ
wɑ̃́rkı́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ: «Névi nɛ̂-à mɛ ké
tyí nɛ pé pé gblɔ̌y gbilki, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyi nónó pı ápi tyí, tɛ̃
ǹ gblɔ̌y gbilki sépi yĩnnɛ.»* [18] Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌ynɛ n sõ, kè
náh pı á kı nɛ ǹmɔ sɔ̃ nɛ́gbı́lɛ dɛ́, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à névi nɛ̂nɛ n sõ,
ǹmɔ ye nɛ́gbı́lɛ.

11

Pole ànɛ̂ névye nónó-á pé gblɔ̌ynɛ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névyelɛ

[1] Yé náh wɛ di, mé mɛ ké tyí nɛ yé ń vî tyi sɔ̃́mnɔ́ pı yah sɛ̃
kwéy. Ɔ̃̀ṹ, yé ń sɔ̃́mnɔ́ pı. [2] Mé mɛ yé gbĩ mɔ sah pɛ núkú ó
tyí, nɛ̂-á pı Kristalɛ, kı pɔ yélɛ à kɔ̃ n pi dı̃́ tyí pı̃́-ńkɛ̃́ sénpir
sɔ̃ nɛ̂-á mɛ yályál Liyel yah. Képah ye, yé tyí mɛ ń nılɛ n
yɔrı sɔ̃-á kè Liyel nılɛ n yɔrı. [3] Ǹtɛ tı́kí mɛ ń tɛ̃ nɛ yé sõnɔ
káh pɔ vi mɔ, kè pɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ pèpɛy mè gbɛkı
ànɛ̂ Kristalɛ, sɔ̃-á wahy Awa vi tɛ̃ lékɑ̃́mkɑ̃m sɔkɔ. [4] Yé náh
wɛ di, névi yɔ́-à pɔ Yesu káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á mɛ
ǹ gblɔ̌y áyáh nɛ̂ tyí yo yé tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ
mı́rkı́ káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Liyel Mirkilɛ

* **10:17** 10.17 Yah n tɛ Nsyeremi 9.23 ; 1 Korɛ̃ntı tãn 1.31.

yáh nɛ̂ tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. Névi yɔ́-à pɔ nìvìnì tir
káhkí yɔ́ tyílɛ n yo yé tyí, nɛ̂-á ké gblɔ̌y Nìvìnì tirlɛ yáh nɛ̂
tyí noh ápi tyí, yě kè fɛ̃ n syi. 5 Ǹtɛ nónó-á Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye
ǹgbnɔlɛ yé tyí yé yo, ńmɔ náh mó tɔ̃ mɛ fĩ́ yɔ́ wɛ, ńyãh-á
pè fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ. 6 Máh kı sɔ̃́ mɛ wɛy yah wɛ́-ńkɛ̃̂nɛ, pnɛ̀nɔ́
tɛ̃̀ wɔ mɛ ń tyí à yuku Liyel tyí tĩ̏nnɛ. Á ye képah dùkùlɛ yé
wɛ̃kı dal mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. 7 Máh Liyel Nìvìnì tir yo yé tyí
nɔ̀nɔ́lɛ, tɛ́ ń gblɔ̌y tiki mɔ yé yõ yɔ̃ yĩnnɛ, tyípékè se pyě mé
pı képahlɛ? 8 Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̏nkı̀nɔ́ yísyɔ́ ye yĩn ńmɔ yĩ́nnɔ́lɛ
ń kɔ̃ mé tɛ̃ wɛ pɔ tɔ̏ pı yépi wrɔ́ à yé yohnı mɔ. 9 Máh lésõ
mɛ yé tĩ̏nnɛ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yî túkù yétɔ̃̂ lésõ mɛ ń tɛ̃, ǹtɛ mé náh
sè syi ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Á yṹnpyé nónó-á wil Masedɔnı mara
sɔkɔ, pépi sɔ̏ mɛ ń yétɔ̃̂ yî póllɛ ńnɛ n kɔ̃ képah ye. Tyi pól
sɔkɔ, mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ mé pı yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
tyí, tɛ́ mé kı tɔ̃ gbah n tɛ̃ n pi sɛ̃́. 10 Gbı yó-ò ye ńnɛ Krista
gbɔ̏ yõ: ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ yõ yɔ̃̀nɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yah kɔ̃ n pi ń tyí
Akayi mara pól sɔkɔ. 11 Kwâh nɛ̂ pı tɛ́ mé képahlɛ n yo? Yé
tyí náh mɛ nɔ ń tyí képah se? Liyel ńtɛ̃ pĩ nɛ yé tyí-á nɔ ń tyí
dò. 12 Máh mɛ nɛ̂nɛ n pı yɔ̀, mé kı yɔ̃ n sɔkɔ n pi ké pínɔ́lɛ,
kı névye kùrn kah nónó-á mɛ syɔ̃-ǹsahlɛ n yah n kɔ̃ kı pé
gblɔ̌y gbilki, nɛ páh pı núkúlɛ ápilɛ. 13 Kénɛ névye nɔ́pilɛ,
nósyɔ́ ye nónó-á mɛ pé gblɔ̌ynɛ n pı Yesu tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. Pè
n nɛ n vi n syıkı névye yõ, ǹ tɛ́ pé gblɔ̌ynɛ n pı Yesu Krista
tɛ̃ntɔ̏ névyelɛ. 14 Ǹtɛ képah náh mɛ gbɛ̃̌ndùnı̀nɛ dò. Yé náh
wɛ di, sétãn yɔ̃̌tɛ̃ ńtɛ̃ tɔ ǹ gblɔ̌ynɛ n viri n pı yĩ̂nyõ tɔ̃̏npılɛ,
nɛ̂-á mɛ kyòo dò. 15 Képah ye ǹ tɔ̃̏npıbı tɔ-à pé gblɔ̌ynɛ n
pı gbı Liyel tɔ̃̏npıbılɛ, kè náh mɛ gbɛ̃̌ndùnı̀nɛ. Pè kı pé tɔ̏
pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ à yĩnɛ pé tyípínìnɛ.

Pole-á yèvyãhrı nónó pı Liyel tɔ̏ sɔkɔ

16 Mé kı n syı kè tɔ̃ yo yé tyí nɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh ńmɔlɛ n
yah vínpılɛ. Ǹtɛ yáh kı se mɛ n sõ sɛ̃́, yé ń tɛ̃ vínpı tyí kɔ̃lɛ,
ń tɔ mó ń gblɔ̌y wɛ n gbilki kwéy kɛ̀. 17 Ǹtɛ máh kı nɛ̂ yo
n pi, mé náh mɛ kélɛ n yo Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á mɛ ké tyí sɔ̃́ dɛ́, mé
mɛ kélɛ n yo vínpı tyí kɔ̃lɛ sɔ̃̀nko mè ń gblɔ̌y wɛ n gbilki.
18 Névye náhnáh-á fyɔ̀ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki kèkɔ̃yɔ̃́ dékè
tyi yĩnnɛ, ńmɔ tɔ kı ń gblɔ̌y gbilki. 19 Yépi nónó-á lékã́m
névyelɛ, kè yé dyɔ yé fɛ̃ syi à vínpıbı sɔ̃́mnɔ́lɛ n pı. 20 Yè n
fɛ̃ n syi pè kɔ̃ pě yélɛ n pı yɔ̃bı tyí kɔ̃lɛ, ǹ tɛ́ nɛ n syıkı yé
yõ, ǹ tɛ́ yélɛ n yĩ, ǹ tɛ́ yélɛ n yilɔ, ǹ tɛ́ yé létáhlɔ́lɛ n kɔ̃lı.

21 Máh nɛ̂nɛ n yo yɔ̀, kè mɛ sennɛ yé tyí. Kè ye á tɛ̃́nkwlɔnɔ
wɛ̃kı.
Ǹtɛ képah fyé yõ, ǹnî-à kı fɛ̃ syi ǹ gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́
tyí sɔkɔ, ńmɔ tɔ kı fɛ̃ sɛ̃́ntɛ̃ pı, máh kı sɔ̃́ mɛ n wɛkı vínpı
tyí kɔ̃lɛ. 22 Pépi-à kı se mɛ Yebreninɛ, Yebreke ye ńmɔ tɔlɛ.
Pàh kı se mɛ Yisrayel nolɛ, Yisrayel nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. Pàh kı
se mɛ Abrahmı náh tãnnɛ, ǹ náh nɛy ye ńmɔ tɔlɛ. 23 Pàh
kı se mɛ Krista tɔ̃̀npıbılɛ ò, mé kı tɔ̃ kè yo á kı nɛ vínpı sɔ̃́
ńnɛ. Ǹmɔ tɔ̃̀ pı kal pé póllɛ, tɛ́ yèvyãhrı pı kal pé póllɛ, tɛ́
de wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ à kal pé póllɛ, tɛ́ ko syi kal pé póllɛ, tɛ́
kũ dlo gbal gbáhyĩ́ náhnáhlɛ à kal pé póllɛ. 24 Nsyifunɔ ń ko
yèfõh yĩ́ yõgbãm pɔ́ kwǎryãhlɛ, fɔ́ɔ́ gbáhyĩ́ kwlɔ. 25 Wrome
tãn n ko yèfõhlɛ gbáhyĩ́ tɔ̃́nɔ́.
Névye ń minki dyêhlɛ kɛ núkúlɛ.
Krótókè tiki de yah ńnɛ yɔ sɔkɔ kɛ tɔ̃́nɔ́,
ànɛ̂ yɔ ń yõ farkı yah gbĩ̀yĩ̀kĩ̀ núkú ànɛ̂ lékâh núkú wrɔ́ sɔkɔ.
26 Ń kɔ́lɔ́ náhnáh sɔkɔ,
mé dlo gbal yrɛy yúkúnɔ́ kàh-ǹtẫn sɔkɔ,
tɛ́ de wil névye yõ vĩ̀nsyıkıpu dlonɔ sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ ń yĩ̀kĩ̀ névye Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ nɛ́káhbí wrɔ́.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ kwil nıyɔ̃́,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ gbɛ̃́nnı sɔkɔ.
Mé sɔ̃̀ mɛ dlo sɔkɔ pnɛ yɔ sɔkɔ,
tɛ́ mɛ dlo sɔkɔ ń yṹnpyé mìnyobe wrɔ́.
27 Mé tẫnkyèh náhnáh pı à yèvyãhrı pı sɔkɔ. Mé yah sõ
lékãhlɔ náhnáhlɛ, tɛ́ kwɛkı ànɛ̂ níkĩ̀ sɔ̃́mnɔ́ pı. Yõke yah
kwlɔ yah ń tyí gbáhyĩ́ náhnáhlɛ, mé tɛ̃ kwɛkı sɔkɔ. Mé tɛ̃
yah vırı sɔkɔ, tɛ́ tɛ̃ yah flɔ kɛ̃́nɛ ń tyí. 28 Ǹtɛ nɛ̂ ńtɛ̃ tyí-á
mɛ tah yĩ̃́ ń tyí, ń vyãh náh syı képah tyí dɛ́: Képah nɛ̂-
á pı fɔ́kɔ́sõnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ à yuku Yesu yõ sɛ̃pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́
tyí tĩ̀nnɛ. 29 Ǹnî-à mɛ tɛ̃́nkwlɔnɔ sɔkɔ, ńmɔ tɔ n pı tɛ̃ tyí
kɔ̃lɛ tɛ̃́nkwlɔ-òlɛ. Ǹnî-à tyípékè pı, kě ńmɔlɛ n yɔ. 30 Máh
kı sɔ̃́ mɛ yĩnɛ mè ń gblɔ̌y gbilki, mé kı ń gblɔ̌ynɛ n gbilki ń
tɛ̃́nkwlɔnɔ tyí sɔkɔ. 31 Liyel nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Súlɛ, ǹmɔ pĩ
nɛ mìnì náh mé n yo. Sãm nɛ mɛ mɔ́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ gbĩ́mɛgbĩ́.
32 Máh sɔ̃̀ mɛ Daması kwil sɔkɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, yɔ̃̀tɛ̃ ɗĩ Aretası-á
kwíltɛ̃́ nɛ̂ wilki sah nɛ́npɔ́, ǹmɔ sɔ̃̀ mɛ pè kɔ̃ pè kwil dé-
ńtẫnnɛ n syıkı ńmɔ tɛ̃ yĩnnɛ. 33 Ǹtɛ pè mɛ ń dah mɔ gbétɔ́
yɔ́ sɔkɔ à wilki mɔ sétír pwẫhlɛ à tiki mɔ kwil kɛ̃́nkahnınɛ
ń kɔ̃ mé wɛ pwah ǹ gbɔ̃̀.

12

1 Ŋ́mɔ se yĩnɛ mè ń gblɔ̌ynɛ n gbilki? Yõ kɛ̃ ye képahlɛ. Ǹtɛ
képah fyé yõ, máh wɛ̃kínɔ́ nɛ̂ wɛ, tɛ́ pnɛ̀nɔ́ nɛ̂ wɛ wil Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí, mé kɩ sépi tyí yo. 2 Mé Krista yõ sɛ̃-ò yɔ́lɛ n pnɛ,
ké ye gbɔ̃nyấh ye yɔ̀, — à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ yĩ̂nyõ léyy tɛ̃-ǹsah
sɔkɔ. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃nsê tɔlɛ nɩ? Tɛ́nkàh
wɛ̃kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ŋ́mɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n pnɛ
kélɛ. — 3-4 Gbɩ ye, mé pĩ nɛ ɗí mɛ̀-á yɔ̃ dɔkɔ yuku fɔ́ɔ́ yĩ̂nyõ
pal tɛ̃-ǹsah. Tɛ́nkàh à yɔ̃ dɔkɔ sɔkɔ ǹ wil gbɛ̃nsê tɔlɛ nɩ?
Tɛ́nkàh wɛ̃kínɔ́ ye à wɛ nɩ? Ŋ́mɔ tɛ̃ wɔ náh pĩ. Liyel ó ye n
pnɛ kélɛ. Tɛ́ à mɛ wɛlɔ yísyɔ́ noh nóná-á sè náh fɛ̃ n yo, ké
wɛ̃kì náh mɛ névi tyí kɩ fɛ̃ ǹ syɩ sé yõ. 5 Ŋ́mɔ kɩ fɛ̃ ń gblɔ̌y
gbilki sɛ̃nkɔ̃ névi tyí sɔkɔ. Ǹtɛ mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi ń
tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ nɛ́ ń tɛ̃nkwlɔ-ńtấn ó yĩn náh. 6 Mâh sɔ̃ sɔ̀̃
mɛ nɛ mé ń gblɔ̌y gbilki, mé náh n mɔ n kõ n pi vínpɩlɛ. Yé
náh wɛ di, gbɩ ye mé náhkɩ n yo. Ǹtɛ mé mɛ ń gblɔ̌ynɛ n tɛ̃
képah pínɔ́lɛ, sɔ̃nko yáh nɛ̂ wɛ tɛ́ nɛ̂ noh ń tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃
káh pɔ ń sõ kah mɔ sépi yõ, 7 ànɛ̂ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ
n gbilki wɛ̃kínɔ́ mɛ̀ wɛ́nɔ́ yĩnnɛ nɛ̂-á pɩ gbɩ̌llɛ. Fɔ̃́hnɔ́ yɔ́
mɛ sah ńmɔ wil gbɛ̃nsê yõ, á kɩ nɛ sétɑ̂n yɔ̀̃tɛ̃ sɔ̃ tɛkɩ mɔ ǹ
yĩ̂nyõ tɔ̀̃npɩ yɔ́lɛ nɛ à pɔ ń yah kõ mé káh n pɔ ń gblɔ̌ynɛ
n gbilki. 8 Mé Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ni kɛ tɔ̃́nɔ́ nɛ, à fɔ̃́hnɔ́ mɛ̀ wrɔ́ gbɛ
mɔ ńnɛ. 9 Ǹtɛ à mɛ yo ń tyí nɛ: «Ŋ́mɔ-á pèpɔrɩ nɛ̂ pɩ á tyí,
képah kɩ yĩnɛ álɛ. Á tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ ye ńmɔ n wɛ̃kɩ n yĩ́ ń
tǎhkìlɛ.» Képah ye, ńmɔ mɛ ké tyí nɛ mé ń gblɔ̌ynɛ n gbilki
ń tɛ̃nkwlɔnɔ wɔ sɔkɔ, sɔ̃nko Krista tǎhkì nɛ n mɛ ń sɔkɔ.
10 Képah ye, Krista yĩnnɛ mâh mɛ tɛ̃nkwlɔnɔ sɔkɔ, képah
náh pɩ pàh ńnɛ n gbyɔ, képah náh pɩ mâh mɛ kwlɔ́nɔ́ sɔkɔ,
képah náh pɩ pàh ńnɛ n fõh, képah náh pɩ tíkí képékè-à mɛ
ń sɔkɔ, mè n nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ. Ŋ́ tɛ̃nkwlɔnɔ gbĩ́ ye tǎhkì
n wɛ ń sɔkɔ.

Pole yáh-ńsah mɛ tyɛ Korɛ̃nti tãn Yesu yõ sɛ̃pú tyílɛ

11 Mé wɛ pɩ lékấm kɛ̃ névi sɔ̃ ńnɛ. Tɛ́ képah wil yépi tyí.
Yépi ye sɔ̀̃ yĩnɛ ńmɔ yĩ́ngbí yónɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, máh kɩ sɔ̃
mɛ tir yɔ́lɛ n pɛ́kí-ńkɛ̃nɛ, nóná-á yé n ye Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névye
ǹgbnɔlɛ, pè náh fɔ̃́nfɔ̃́ ńmɔ yõ. 12 Gbɩ yõ, mé sɔ̃́mnɔ́ pɩ yé
tì̃nnɛ à gbɛ̃ndùnì tyi pɩ, ànɛ̂ gbɩ̌l tyi duke náhnáhlɛ, ànɛ̂
tyítǎhnìnɛ, nóná-á n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntɔ̀̃ névi-á ńnɛ. 13 Mé
se Yesu yõ sɛ̃pú tì̃nkǐnɔ́ tɛ́lɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ yélɛ tir yɔ́ sɔkɔ?
Máh yahle nɛ yé káh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ képah ó náh di? Yé képah
yɔ̃ mɔ ń kõ, mé náh pɩ plɛ yé tyí. Yesu yõ sɛ̃pú tì̃nkǐnɔ́

tɛ́ló fɔ̋nfɔ̋ yé yõ tir nɛ̂ sɔkɔ? 14 Yé yah, ńmɔ mɛ ń gblɔ̌y vi
tɛ gbáhyĩ́ tɔ̃́-ò pɔ́nɔ́ yĩnnɛ yé tȉnnɛ, tɛ́ yé náh n yĩn n pi ń
yĩ́nnɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, yépi ye mé n yah n kɔ̃, yé gbȁn yî
náh. Wɛ̃́npȉ náh yĩɩɛ pè gbȁn yîlɛ n yah n sah pé dúbípu
tyí. Dúbípú ye yĩɩɛ pè nɛ n yah n sah pé wɛ̃́npȉ tyí. 15 Ńmɔ
kɩ fɛ̃ syi kɩ ń gbȁn yî ànɛ̂ ń min tɔ kɔ̃ yépi yĩnnɛ. Yé tyí-á
sɔ̃́npɩlɛ kah nɔ ń tyí, képah se kɩ kwâh wilki ńmɔ tyínɔnɔ
sɔkɔ yé tyí? 16 Gbɩ ye ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩn ń yĩ́nnɔ́lɛ. Ǹtɛ yé
túkù mɛ n yo nɛ lékã́mkãm névi-á ńnɛ, máh yélɛ n yõ yĩ́nvî
sɔkɔ. 17 Máh nónó tõ tɛkɩ mɔ yé tyí, mé se syɔ̃ pépi tyí à yé
yõ? 18 Mé Tite gbah tɛ̃ nɛ à kyɩ yé tȉnnɛ. Mé á yṹnpi yɔ́ tɔ
tɛkɩ mɔ ǹnɛ nɛ̂ tyí-á lésõ mé yo yé tyí. Tite se mɛ pɔ yélɛ n
yõ? Ǹmɔ sõnɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí náh pɩ núkúlɛ di? Á kɔ dùkù tɔ
náh pɩ núkúlɛ di? 19 Yé mɛ n sõ di mónɔ́lɛ nɛ ápi-á mɛ gbɩlɛ
á gblɔ̌ynɛ n kɔ̃ yépi yah sɔkɔ. Ǹtɛ sɛ̃́ náh dɛ́, tyi nónó-á á
n yo, Liyel yah sɔkɔ ye á n yo sélɛ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ
yõ Kristalɛ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi mɛ sé póllɛ n yo yépi Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ yah yuku yĩnnɛ. 20 Tíkí mɛ ń tɛ̃ nɛ máh kɩ pɔ yé tȉnnɛ
mé káh n pɔ yé wɛ máh mɛ n sȍ sɔ̃́, yépi tɔ káh ńmɔ wɛ
yáh mɛ n sȍ sɔ̃́. Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ mé káh n pɔ mâl wɛ
yé wrɔ́, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyȁhnì pínɔ́lɛ, ànɛ̂
wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ wɛ̃ tyí yónkònɔ́lɛ, ànɛ̂ yĩ́n yìkì pínɔ́lɛ, ànɛ̂
gblɔ̌y gbílkínɔ́lɛ ànɛ̂ tyífɛ̃́ pínɔ́lɛ. 21 Tíkí tõ mɛ ń tɛ̃ nɛ máh
kɩ pɔ yé tȉnnɛ, ń Liyel káh n pɔ ń yilɔ yé wrɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ mé
káh n pɔ n gbo névye yĩnnɛ, nónó-á lésõ tyípékè pɩ ǹgbòlɛ,
tɛ́ pè náh mɛ yal mɔ pɔ̌pɔ̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂
sèn pĩ́-ńkɛ̃́ tyi pínɔ́lɛ.

13

Pole-á vȉnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Korɛ̃ntɩ tãn kɔ̃

1 Ń gbáhyĩ́ tɔ̃́-ò ye n pi yé tȉnnɛ. Tyi pól kɩ n wah à
yĩɩɛ tàrfyɔ̀ nɛ́pȋ nímí, képah náh pɩ tɔ̃́mí vyãh wɛynɛ. 2 Ń
pɔ́nyahnɔ kɛ ní-ò sɔkɔ, mé lésõ gbáhdyâh di névye tyí nónó-
á sȍ tyípêl pɩ sɔkɔ ǹgbòlɛ ànɛ̂ no tɛ́ló tɔ tyí. Tɛ́ kwɛynɛ mé
náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé tõ ké gbáhdyâhlɛ n tõ n di yé tyí
nɛ, mâh ń syɩ pɔ, mé náh tõ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yãm yah n pi. 3 Yé
mɛ ké tyí nɛ yé kè pĩ Krista-à kɩ mɛ n syɔ̃ ńmɔ tyí à n yo
n mɔ yé tyí. Tɛ̃́nkwlɔ-ò náh ǹnɛ yé tyí. À kɩ ǹ tɛ̃́nwɛnɔ
wɛ̃kɩ yé wrɔ́ sɔkɔ. 4 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, ǹ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ ye à syɩ
dahnɩ yõ. Ǹtɛ à mɛ min sɔkɔ Liyel tɛ̃́nwɛnɔ gbȍ yõ. Ápi wrɔ́

kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ ǹnɛ, á tɔ mɛ tɛ̃́nklwɔnɔ sɔkɔ. Ǹtɛ Liyel
tɛ̃́nwɛnɔ gbɔ̏ yõ, á mɛ min sɔkɔ ǹnɛ. 5 Yé yé gblɔ̌y sohlɩ n
yah yè pĩ yáh kɩ mɛ yé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Yé kɩ
kè wɛ pĩ nɛ Krista-á mɛ yélɛ. Gbɩ náh di? Kàh mó pí-ńkɛ̃́nɛ
sɛ̃́, gblɔ̌y sóhlínyahnɔ mɛ̀ náh sɔkɔ ké wɛ̃kì yõ yé tyí. 6 Ǹtɛ
ńmɔ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ, yáh kɩ kè wɛ pĩ nɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á
mɛ á sɔkɔ. 7 Á mɛ Liyellɛ n ni yé tyí sɔ̃́nko yè káh tyípékèlɛ
n pɩ. Á náh mɛ ké tyí nɛ á kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ tɛ̃́nwɛnɔ-á mɛ
á tyí, ǹtɛ á mɛ ké tyí nɛ yé tyípéplɔ ólɛ n pɩ, ápi-á sɔ̃́ mɛ
tɛ̃ klwɔ. 8 Yé náh wɛ di, gbɩ fwo fwo tǎhkì náh mɛ á sɔkɔ.
Gbɩ tyí ye á mɛ n so n mɔ. 9 Ápi-à mɛ tɛ̃ kwlɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, tɛ́
yépi mɛ tɛ̃ wɛ, ké nɛ mɛ nìvìnìnɛ ápi tyí. Áyáh mɛ nɛ̂nɛ n
ni Liyel tyí képah ye nɛ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ n yuku yahlɛ.
10 Képah ye n kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí tɛ́ ń
sah fíí yélɛ, sɔ̃́nko máh kɩ pɔ pɔ yé tĩ̏nnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́nwɛnɔ
nɛ̂nɛ ń kɔ̃, mé káh n pɔ képah tɔkɔ n peke yé yõ. Yé náh
wɛ di, à kélɛ ń kɔ̃ nɛ mé yé yohnɩ mɔ yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɔ̃
kè nɛ n yuku yahlɛ. Â náh kélɛ ń kɔ̃ yé tyí yɩkɩ yĩnnɛ. 11 Ké
tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yṹnpyé, yé tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, yè mó gbah n tɛ̃
n pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ye tyí. Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè
mó nɛ n sah wɛ̃ tyí yõ. Yé yé minnɛ n pɩ yèvɩnɩ sɔkɔ, képah
sɔkɔ tyínɔnɔ ànɛ̂ yèvɩnɩ Liyel kɩ mɛ yélɛ. 12 Yé wɛkɩ wɛ̃ tyí
tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. Yesu yõ sɛ̃pú pól n wɛkɩ yé tyí. 13 Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̏bènɔrɩ pɩ
yé tyí, Liyel mó tyínɔnɔ dahbɩ yé sɔkɔ, ǹ Mirki mó yé wrɔ́
kwrɔ n mɔ.

Pole sέbέy tέkínmɔnɔlɛ Kalatɩ tãn tyí

Kalatɩ tãn wȉl-ǹsah kwil yĩn ye sȍ̃ Kolelɛ ǹgbòlɛ. Kénɛ kwil ye pè n ye Frãnsilɛ kwɛy mὲ sɔkɔ. Pǎh yal nέnpɔ́, pè kyɩ tɛ̃ Asi minɛrɩ sɔkɔ, képah nɛ̂-á pè ye Tirki yamanalɛ kwɛy mὲ sɔkɔ. Pole-á kyɩ kénɛ kwlo kɔ kɔ̃ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ à Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo pé tyí, névye náhnáh fɛ̃ syi sɛ̃ Yesu yõ. Képah náh, nósyɔ́ kyɩ pè vi tɛ̃. Pè sȍ̃ mɛ kyɩ n yo pé tyí nɛ pǎh yĩnɛ pè Nsyifunɔ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ wȁ̃llɛ n kɔ, ànɛ̂ pǎh yĩnɛ pè pé ɗɩ̃́npȉlɛ n kõ à yĩnɛ sɔ̃́-á Moyisi tyi kȍ̃nsàhnɔ́ yo kélɛ.

Pole-á kénɛ wɛlɔ noh sɛ̃́, à sέbέy wãrkɩ tɛkɩ mɔ pé tyí à yo pé tyí nɛ, pè náh tɔ̃ yĩnɛ pè yɛ névye pè kyĩ mɔ pè kɔ̃ pè Nsyifunɔ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ wȁ̃llɛ n kɔ káhkáh. Ŋ́kɛ̃́ kénɛ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ gbȍ̃ yõ náh pè pɩ nέgblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ dέ, Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ̃ yõ-á pè pɩ nέgblɔ́lɛ Liyel yah.

Pole sέbέy tyàh-ǹsah sɔkɔ, à kè yo wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂-á Yesu à ye pɩ ǹ tɛ̃ntȍ̃ névilɛ, ànɛ̂ wǎh ǹ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ à wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ. Ȁ tɔ̃ kè yo tɔlɛ nɛ péwɔ ànɛ̂ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névye tέlɔ́ tɔ́-á pɔ wɛ̃ wɛ. Pé wɛ̃ wέnɔ́ sɔkɔ, pǎh kè yo pé tyí nɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á pé mɛ n pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ, kǎh mɛ n pɩ ké yah yõ. Yah n tɛ Kalatɩ 1-2.

Pole syɔ̃ Vyãh kɔ̃́nɔ́ kédyâh wɛy tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ névi nɛ̂-à sɛ̃ Yesu yõ, tɛ̃-á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ. Yesu Krista kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbȍ̃ yõ-á pépi mɛ pé gblɔ̌y yõ, pé náh tɔ̃ mɛ tyi kȍ̃nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Yah n tɛ Kalatɩ 3-4.

Pole sέbέy tyέ-ńsah sɔkɔ, à nɛ pépi min pɩ dùkù-á yĩnɛ kè kè wɛ̃kɩ nɛ, páh mɛ pé gblɔ̌y yõ, yɔ̃rɩ sɔkɔ náh pélɛ. Pé ye yɛ Liyel Mirki pé yahlɛ n tɛ̃, pé káh tɔ̃ tyípêllɛ n pɩ. Pé pé minnɛ n pɩ Yesu tyí kɔ̃lɛ, pé tyí mó nɔ wɛ̃ tyí.

Pole mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ Yesu tɛ̃ntȍ̃ névi-á pélɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Yesu tɛ̃ntȍ̃ névilɛ, mé náh pɩ Yesu tɛ̃ntȍ̃
névilɛ névye gbȍ̃ yõ, képah náh pɩ ǹnɩ̂ yɔ́ yòhnɩ̀nmɔnɔ gbȍ̃
yõ dέ. Ǹtɛ Yesu Krista ànɛ̂ Sú Liyel gbȍ̃ yõ ye mé pɩ kélɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á Yesu lékó yilki mɔ wilki lékyɩ̂ sɔkɔ. 2 Ŋ́mɔ ànɛ̂ ń
yɩ̃̋npyé nónó pól-á mɛ ásɔ̂̃, ápi ye n tɛkɩ n mɔ sέbέy mὲnɛ
Kalatɩ mara Yesu yõ sɛ̃pú ɗȉnkȉnɔ́ tyí. 3 Ά kélɛ n yah n kɔ̃
Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yȍ̃bὲnɔrɩ pɩ yé

tyí, pè mó yèvınınɛ yé kɔ̃. 4 Krista ye ǹ gblɔ̌y kɔ̃ pè à ko mɔ
ápi tyi̋pêl yĩnnɛ, nɛ pé á wilki kèkɔ̃yɔ̋ mɛ̀ pèkè sɔkɔ à yĩnɛ
Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̋, ǹmɔ nɛ̂-á á Súlɛ. 5 Gbílkínɔ́ nɛ n sah
ǹmɔ yõ gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Kalatı tãn náh vı̀nɔ́lɛ Nı̀vı̀nı̀ tir kɔ̃

6 Liyel nɛ̂-á ye yélɛ Yesu Krista pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ, yáh yé náh
vi ǹmɔ kɔ̃ súú tɛ́ tir káhkí yɔ́ sɔ̃̀ tɛ̃, nɛ̂-á mı̀nyobe nɛ képah-á
Nı̀vı̀nı̀ tirlɛ, képah pı gbɛ̃̀ndùǹlnɛ ńmɔ tyí. 7 Tɛ́ kè náh mɛ
á kı nɛ Nı̀vı̀nı̀ tir káhkí yɔ́ sɔ̃́ mɛ dɛ́, ɔ̃́ɔ̃, ǹtɛ nósyɔ́ ó ye mɛ,
nónó-á mɛ fɛ̃̀kı̀nɔ́lɛ n dahbı yé wrɔ́ sɔkɔ, mɛ n yah n kɔ̃ nɛ
pé Krista Nı̀vı̀nı̀ tir vi mɔ. 8 Ǹtɛ ǹnî yɔ́, képah náh pı ápi
ńtɛ̃, képah náh pı yĩ̂nyõ tɔ̃̀npı yɔ́ fyé-à pɔ Nı̀vı̀nı̀ tir káhkí
yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ núkúlɛ ápi-á nɛ̂ yo yé tyí, tɛ̃̀ tyí
kı yıkı. 9 Á kè yo sɔkɔ tɛ, tɛ́ mé kı tɔ̃ ń syı kè tɔ̃ yo núkúnúkú
nɛ, ǹnî yɔ́-à Nı̀vı̀nı̀ tir káhkí yɔ́ yo yé tyí, nɛ̂-á kè náh mɛ
núkúlɛ yáh nɛ̂ fɛ̃ syi sɔkɔ tɛ, tɛ̃̀ tyí kı yıkı. 10 Ǹtɛ núkúnúkú,
ńmɔ náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ névye ńnɛ n sõ dɛ́, mé mɛ ké
tyí nɛ Liyel ńnɛ n sõ. Névye dyɔ yĩ̋ tɛ̃̀ náh ńmɔ n yah n kɔ̃
pí-ńsahlɛ. Képah-à nɛ̂ sɔ̃̀ mé n yah n kɔ̃, mé náh náhkı n
mɛ n pi Krista tɔ̃̀npılɛ.

Pole-á pı Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ dùkù nɛ̂nɛ

11 Ń yũ̋npyé, mé kélɛ n yo n dal n mɔ yé tyí nɛ, Nı̀vı̀nı̀ tir
nɛ̂-á mé yo yé tyí, kè náh wil névye tyí dɛ́. 12 Névi náh yo
ń syah kélɛ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh mó tɔ̃ kwɔ ńnɛ kélɛ. Ǹtɛ Yesu
Krista ye ń wɛ̃kı kélɛ.

13 Ńmɔ-á sɔ̃̀ mɛ Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kı̀lɛ n kɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ,
máh sɔ̃̀ mɛ n pı dùkù nɛ̂nɛ, yé ké tyí yónɔ́ noh. Mé sɔ̃̀ mɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkı̀lɛ n kah n fõh, fɔ́ɔ́ mɛ n yah n kɔ̃ pé duku
tó-ńsahlɛ. 14 Mé sɔ̃̀ mɛ á kɔ̃ Nsyifunɔ náhnáh yah tĩ̀nnɛ ápi
Nsyifunɔ Liyel nínɔ́ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ. Mé sɔ̃̀ mɛ gbah tɛ̃ kal
pélɛ kénɛ wɛ̃̀kı̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, képah nɛ̂-á á súbí wɛ̃̀dyàhlɛ. 15 Ǹtɛ
Liyel ye ńmɔ yah tɔkɔ ń dúbí-ńkɛ̃̂ gbĩ́ dùkùlɛ, tɛ́ ń ye ǹ tɔ̃̀
pı yĩnnɛ ǹ pèpɔrı gbɔ̃̀ yõ. 16 Tɛ́ wǎh pɔ kè yah tɔkɔ à ǹ
Píɗĩ́nɛ ń wɛ̃kı, tɛ́ nɛ mé ǹ tyílɛ n yo n kɔ̃ névye tyí nónó
náh pı Nsyifunɔlɛ, kǎh pı sɛ̃́, mé náh kyı vı̀nmɔnɔ yah kɔ̃
ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 17 Mé náh mó tɔ̃ dɔkɔ yuku Yerusalɛmı sɔkɔ
à kyı wil Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye tyí nónó-á tɔ̃̀ tyah ńmɔ yah dɛ́.
Mé yɔ̃ sɔkɔ Arabi yamana ǹgbò sɔkɔ. Képah náh, mé ń syı
pɔ Daması kwil sɔkɔ. 18 Tɛ́ ye tɔ̃́nɔ́ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, mé kyı
Yerusalɛmı sɔkɔ, á kyı wɛ̃ wɛ pĩ ànɛ̂ Pyɛrılɛ, tɛ́ tɛ̃ ǹnɛ wɛ̃ tyí

à sèpȉn gbɔ̃nkwlɔ́ pɩ. 19 Ǹtɛ à wil ǹmɔ ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɛ̃ndɛ̃́
Nsyakɩ tyí sɔkɔ, mé náh tɔ̃ Yesu tɛ̃ntɔ̏ névi yɔ́ ńtɛ̃ wɛ. 20 Tyi
nónó pól-á mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí yɔ̀, Liyel ye ńmɔ
tàrfyɔ̀lɛ nɛ mìnì náh mé n yo. 21 Képah náh, mé mɛ sɔkɔ
Siri yamana ànɛ̂ Silisi mara sɔkɔ. 22 Ǹtɛ Nsyude mara Yesu
yõ sɛ̃pú tȉnkȉnɔ́ náh sɔ̏ mɛ ńnɛ n pnɛ yȉ́ yah. 23 Pè sɔ̏ noh ólɛ
nɛ, névi nɛ̂-á sɔ̏ n fõh pélɛ ǹgbòlɛ, wǎh mɛ ǹ syɩ Krista yõ
sɛ̃́nɔ́ tyílɛ n yo, képah nɛ̂ tyí-á lésõ à n yah n kɔ̃ yíkí-ńsahlɛ.
24 Képah sɔkɔ, pè sɔ̏ mɛ Liyellɛ n gbilki ńmɔ tyí sɔkɔ.

2

Yesu tɛ̃ntɔ̏ névye wɛ̃ wɛ́nɔ́lɛ Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ

1 Képah náh, ye gbɔ̃nyȁ́h sɔ́kɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, mé tɔ̃ yuku
Yerusalɛmɩ kwil sɔkɔ ànɛ̂ Barnabasɩlɛ. Mé Tite tɔ tɛ̃ dohnɩ
ń gblɔ̌y yõ à sɔkɔ. 2 Liyel ye wɛ̃kɩ ńnɛ tir yɔ́lɛ ń kɔ̃ mé dɔkɔ
yuku Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Tɛ́ máh tɔ̏ nɛ̂ pɩ sɔkɔ tɛ, ànɛ̂ máh
mɛ nɛ̂ pínɔ́ sɔkɔ, mé náh sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ sè pɩ yɔ̏kȁnnɛ.
Képah yĩnnɛ, máh yĩni tɛ̃, mé kyɩ wil Yesu yõ sɛ̃pú yah tãm
tyí pé yahlɛ, tɛ́ máh Nìvìnì tir yo dùkù nɛ̂nɛ névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, mé ké yah yo pépi tyí. 3 Ǹtɛ ńmɔ kɔ́-
ò Tite nɛ̂ ńtɛ̃-á Nsyifu náh ǹnɛ, pè náh à kyĩ mɔ à kɔ̃ à
kɔ̏kè kõ. 4 Á yȕ́npyé nɛ́túkúnȉ yísyɔ́ sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Tite
kɔ̏kè kõ. Pépi ye sɔ̏ pɔ de fɛ̃kɩ á wrɔ́ sɔkɔ, Yesu Krista-á
pɔ á wɛ wilki tyi kɔ̏nsàhnɔ́ yɔ̃rɩ nɛ̂ sɔkɔ, képah ségblɔ́ ye
pè pɔ yáh-ńsah tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé á tɔ̃ dahbɩ kénɛ yɔ̃rɩ
sɔkɔ. 5 Ǹtɛ ápi sɔ̏ mɛ ké tyí nɛ Nìvìnì tir nɛ̂-á gbɩlɛ, kè tɛ̃
ké dùkùlɛ yépi yĩnnɛ. Képah ye, á náh kè fɛ̃ syi pé tyí. Á
náh sah pé tyí yõ kwéy ńtɛ̃nɛ. 6 Ǹtɛ nónó-á no mɛ n yah
yah tãmnɛ, yȉ́n-ńsah nɛ̂-á sɔ̏ mɛ pé tyí, képah náh mɛ tir
yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Liyel náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́nɛ n pɩ
ǹ ní-òlɛ dò. Kénɛ névye nɔ́pi ńtɛ̃ tɔ náh mó tir yɔ́ wɛ yo
dohnɩ ń Nìvìnì tir yónɔ́ yõ. 7 Ǹtɛ pè pyě kè wɛ pĩ ńtɛ̃nɛ nɛ,
Liyel-á kè dahbɩ ńmɔ gbɔ̏ nɛ mé Nìvìnì tirlɛ n yo névye tyí
nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, sɔ̃-á à kè dahbɩ Pyɛrɩ gbɔ̏ nɛ à kélɛ
n yo Nsyifunɔ tyí. 8 Yé náh wɛ di, Liyel nɛ̂-á pɩ Pyɛrɩlɛ tɛ̃ntɔ̏
névilɛ Nsyifunɔ tyí, ǹmɔ ó ye pɩ ńmɔ tɔlɛ tɛ̃ntɔ̏ névilɛ névye
tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. 9 Képah sɔkɔ, Nsyakɩ ànɛ̂ Pyɛrɩ
ànɛ̂ Nsyɔ̃pi nónó-á yah tãmnɛ Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ sɔkɔ, pépi
mɛ kè pĩ nɛ Liyel-á pɩ ń tyí yɔ̏bènɔrɩlɛ à ń dah mɔ tɔ̏ mè
pínɔ́ sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pè mɛ yuku pɔ gbȁn dahbɩ wɛkɩ ńmɔ

ànɛ̂ Barnabasɩ tyí, à kè wɛ̃kɩ nɛ á pól-á pɩ tɔ̀̃ núkú pípúlɛ
pélɛ. Képah tɛ̃̀nɛ, á mɛ yo sah núkú yõ pélɛ nɛ, ápi-á kɩ á
yah mɔ névye tɩ̃̀nnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, tɛ́ pépi kɩ mó
pé yah mɔ Nsyifunɔ tɩ̃̀nnɛ. 10 Tɛ́ pè kè yah kõ á tyí wɔlɛ nɛ,
á á dyɔ sah nɛ n kwnɛ pépi Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yãm tãn tyílɛ
Yerusalɛmɩ sɔkɔ. Păh kè yo sɔ̃́, képah ye mé mɛ n pɩ ń nɩ
póllɛ.

Pole mɛ lékàhlɛ Pyɛrɩlɛ n kõ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ

11 Képah náh, Pyɛrɩ-á pɔ pɔ Antyɔsyɩ kwil sɔkɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ,
à pí-ńkɛ̃ tyi pɩ. Kăh pɩ sɛ̃́, mé lékàhlɛ à kõ no pól yɩ̃́ yah.
12 Yé náh wɛ di, gbɩ̃́ nɛ̂-á lésõ Nsyakɩ tɛ̃ntɔ̀̃ névye náh tɔ̃́nɩ̀
mɛ pɔ Antyɔsyɩ sɔkɔ, Pyɛrɩ sɔ̀̃ mɛ n yõ wɛ̃ tyí ànɛ̂ á yṹnpyé
Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ no nɔ́pi-á fyɔ̀
pɔ yɩ̃ni tɛ̃, à núkú ǹ gbɛ á yṹnpyé Yesu yõ sɛ̃́pú nɔ́pilɛ, nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Á náh tɔ̃ mɛ n yõ pélɛ wɛ̃ tyí Nsyifunɔ
yah tíkí tɛ̃ tyí.* 13 Nsyifunɔ tɛ́lɔ́ tɔ mó kõ ǹ náh pí-ńkɛ̃ tyi
nɔ́pi pínɔ́ sɔkɔ, fɔ́ɔ́ pè Barnabasɩ ńtɛ̃ tɔ yõ yɩkɩ mɔ ké sɔkɔ.
14 Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á gbɩlɛ, máh fyɔ̀ pɔ kè wɛ nɛ pè náh mɛ
n kɔ képah wɛ̃̀kɩ̀ yõ, mé núkú yo Pyɛrɩ tyí no pól yɩ̃́ yah
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃: «Áwɔ nɛ̂-á Nsyifulɛ, wáh pɔ ásɔ̂̃ sɔkɔ, á á náh
vi Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kõ, tɛ́ n kɔ á yṹnpyé Yesu yõ
sɛ̃́pú tyí kõlɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ. Tɛ́ yõ nɛ̂ yõ mɛ, á kɩ
pɔ pépi wɔlɛ n kyɩ̃ n mɔ n mɔ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l
kɔ́lɔ́ sɔkɔ núkúnúkú wɛ́?»
15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye Nsyifunɔ ye ápilɛ á wɩ̀l-ǹsah sɔkɔ, nɛ́káhbí
náh álɛ pépi nónó-á pè n nɛ n ye Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ dɛ̂l
pípúlɛ. 16 Ǹtɛ á pól pɩ̃ nɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́lɔ́ náh
fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃
Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ ké tyí nɛ á pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah
sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃ yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi
kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̀̃ yõ sɔ̃́. Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n
pɩ n pi nɛ́gbílɛ Liyel yah sɔkɔ, képah gbɔ̀̃ yõ tɛ́. Ǹtɛ á pól pɩ̃
nɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́lɔ́ náh fɛ̃ névi yɔ́ ńtɛ̃ pɩ tómm
Liyel yah sɔkɔ, fɔ́ɔ́ névi nɛ̂ ó-à sɛ̃ Yesu Krista yõ. Ápi tɔ mɛ
ké tyí nɛ á pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̀̃
yõ, tɛ́ kè káh pɩ nɛ Moyisi tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l kɔ́lɔ́ pèpɛy gbɔ̀̃
yõ sɔ̃́. Ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh se fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ,

* **2:12** 2.12 - Nsyifunɔ yah tíkí pínɔ́ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂̃ yɔ̀, Nsyifunɔ pól náh pè n ye dɛ́. Pé nónó-á sɛ̃ Yesu yõ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ ké tyí nɛ Nsyifunɔ tyi kɔ̀̃nsàhnɔ́ wɔ̀̃l nɛ n kɔ káhkáh, pépi ye pè n ye.

képah gbȍ yõ tɛ́. [17] Ǹtɛ áyáh n yah n kõ pɩ́-ńsahlɛ tómm
Liyel yah sɔkɔ á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbȍ yõ Kristalɛ, tɛ́ kè kè
wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ dêl pɩ́pú-á ápi tɔlɛ, képah se yɔ́
n wɛ̃kɩ nɛ Krista-á á mɔ tyɩ́pékè pɩ́nɔ́ sɔkɔ? Póllɛ! [18] Ǹmɔ-à
ńtyɩ̃́nɔ ń náh vi Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kõ, tɛ́ tõ pɔ ń syɩ pɔ
sélɛ n kɔ à, mé náh ń gblɔ̌y wɛ̃kɩ sé dêl pɩ́-òlɛ di? [19] Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ tyɩ́ tȉnnɛ, ńmɔ mɛ nɛ kókè sɔ̃́ ńnɛ.
Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ńtɛ̃ ye pɩ képahlɛ ń kõ mé ń minnɛ n
wɛ n pɩ Liyel tyí yõ. Ǹmɔ ànɛ̂ Kristalɛ, á tɔ̂ɔ́ ye syɩ dahnɩ yõ
wɛ̃ tyɩ́. [20] Mé sénsɔ̃ mɛ min sɔkɔ ó, ǹtɛ ńmɔ náh n tɛ̃ ń gblɔ̌y
yahlɛ dɛ́, Krista ye n tɛ̃ ń yahlɛ. Máh min sɔkɔ wil gbɛ̃́nsêlɛ
ń tyɩ́ núkúnúkú yɔ̀, mé mɛ ń min póllɛ n pɩ Liyel Pɩ́ɗɩ̃́ Krista
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ń tyɩ́-á nɔ ǹmɔ nɛ̂ tyɩ́, fɔ́ɔ́ à fɛ̃ syi pè à ko mɔ
ńmɔ yĩnnɛ. [21] Yé náh wɛ di, kàh sȍ mɛ pɩ nɛ névi-á kɩ fɛ̃
pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ gbȍ yõ,
yõ se náhkɩ sȍ mɛ Krista kúnɔ́ tyɩ́? Ǹmɔ náh Liyel pèpɔrɩ
yahle n pi dɛ́!

3

Pole-á Kalatɩ mara tãn yah yo dùkù nɛ̂nɛ

[1] Kalatɩ mara tãn, yé lékɛ̃́m tɛkɩ kah mɔ; nɛ̂ yɩkɩ yé yõlɛ?
Tɛ́ Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyɩ́ mó tõ yo wah yé wɛ̃kɩ
pallɛ. [2] Nɛ̂ ó-á mé mɛ ké tyɩ́ nɛ mé piki yah yé tyɩ́ képah ye
yɔ̀. Tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ gbȍ yõ se yé wɛ Liyel Mirkilɛ?
Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ ye yé wɛ kélɛ. [3] Yé lékɛ̃́m
tɛ́kɩ́nɔ́ se yĩni tɛ̃ nɛ́npɔ́ tyɩ́? Yáh nɛ̂ tyah Liyel Mirki tǎhkɩ̀lɛ,
yé se mɛ n sõ nɛ yáh kɩ fɛ̃ kè syi yé yɛ̃́ngbɛ̃́ tǎhkɩ̀lɛ? [4] Ǹtɛ à,
tyi nónó pól sɔkɔ-á yé de wil sɔkɔ, sè se pɩ yõ kɛ̃́nɛ? Sè náh
fɛ̃ n pɩ n pi yõ kɛ̃́nɛ dɛ́. [5] Liyel nɛ̂-á yé kõ ǹ Mirkilɛ, tɛ́ mɛ
gbǐl tyilɛ n pɩ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé tyi kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ yĩn se
à n pɩ kélɛ? Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ sɛ̃́nɔ́ yĩn ye.

[6] Kè mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́: «Abrahmɩ tɛ̃
wɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah yĩnnɛ à pɩ nɛ́gbɩ́lɛ Liyel yah sɔkɔ.»*
[7] Yé yĩnɛ yè kè pĩ nɛ ńkɛ̃́, Yesu yõ sɛ̃́pú-á Abrahmɩ náh tãnnɛ.
[8] Liyel kè yo Abrahmɩ tyɩ́ nɛ: «Mé kɩ syɔ̃ áwɔ tyɩ́ kɩ sãm mɔ
yȉkȉnȉ pól sɔkɔ.»† Képah ye, kè lésõ mɛ wɛ̃́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, Liyel-á
kɩ pè pɩ tómm Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ. [9] Sɔ̃́-á Abrahmɩ sɛ̃ Liyel
yõ tɛ́ à mɛ sãm mɔ ǹ sɔkɔ, sɛ̃́ ye névi nɛ̂ tɔ-à sɛ̃ Yesu yõ,
Liyel kɩ sãm mɔ tɛ̃ sɔkɔ ǹmɔ tyɩ́ kɔ̃lɛ.

---

* **3:6** 3.6 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 15.6. † **3:8** 3.8 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 12.3.

10 Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-
á tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyíyɔ́nɔ́ pól wã̀llɛ n kɔ́-ńkɛ̃̋nɛ, pèkè-á mɛ tɛ̃̀
yõ.‡ Képah ye, nónó pól gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l
kɔ́lɔ́ ó yõ, pèkè mɛ pé yõ. 11 Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel
wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ ńkɛ̃̋: «Liyel yõ sɛ̃̋nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye tómm kɩ
min yèsyɩ̀kɩ̀ wɛ.»§ Képah ye, kè mɛ píkínɔ́lɛ nɛ ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃
náh fɛ̃ n pɩ n pi tómm Liyel yah sɔkɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbɔ̃̀ yõ.
12 Ǹtɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ náh mɛ núkúlɛ Yesu yõ sɛ̃̋nɔ́lɛ
dò. Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, névi nɛ̂-
à tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀llɛ n kɔ, sépi gbɔ̃̀ yõ-á tɛ̃̀ kɩ mɛ min sɔkɔ.*
13 Krista ye ápi yõ dwe wilki tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pèkè gbɔ̃̀, wǎh
sɔ̃̋npí fɛ̃ syi pèkè twah ǹ yõ ápi yĩnnɛ. Kè mɛ wã̋rkínsàhnɔ́lɛ
Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ, pàh névi nɛ̂ gbel séswɔ tyí, pèkè-á
mɛ tɛ̃̀ yõ.† 14 Sɛ̃̋ ye kè pɩ tɛ́ sãm nɛ̂-á mɔ Abrahmɩ sɔkɔ, Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ, kè yĩni tɛ̃ névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
Tɛ́ Krista yõ sɛ̃̋nɔ́ sɔkɔ ye ápi Liyel Mirki wɛ, Liyel-á ǹ vyãh
kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ.

Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃ n pɔ Liyel vyãh kɔ̃̋nɔ́ vi n mɔ n pi

15 Ń yṹnpyé, mé kɩ wɛy mɛ̀ yo kɩ yĩnɛ névye pɩ dùkùlɛ.
Sɔ̃̋-á névi-à ǹ fɔkɔ wɛkɩ ǹ kú-ńkɛ̃̋ sɔkɔ, tyi nónó-á ńkɛ̃̋nɛ tɛ̃̀
n yo, ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ náh sé dùkùlɛ n ko n pnɛ, képah náh pɩ
kɩ fɛ̃ kwâh dohnɩ sé yõ. 16 Ɔ̏hɔ̃, sɛ̃̋ ye Liyel vyãh kɔ̃̋nɔ́ tɔlɛ
Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh nɛy tyí. Kè náh yo nɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ
Abrahmɩ ànɛ̂ ǹ náh tãn kɔ̃, á kɩ nɛ ǹ náh tãn sɔ̃̋ mɛ dò dɛ́.
Kè yo nɛ, ǹ náh nɛy-á. Képah n wɛ̃kɩ nɛ nɛ́núkù tyí-á n
yo, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ. 17 Yé yah, nɛ̂-á sɔ̃̀ mé mɛ ké tyí nɛ mé
yo kè wɛ yɔ̀. Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kɔ̃ sah tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, ye
kyɛyɛ̃̋h yõgbãm sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh fɛ̃
n pɔ képah ko kè kɔ̃ kè n pɩ n pi yõ kɛ̃̋nɛ dò. 18 Yé náh wɛ
di, Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ pèpɔrɩ nɛ̂ tyí sɔkɔ, képah-à mɛ n wɛ
n pnɛ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, vyãh kɔ̃̋nɔ́ gbɔ̃̀
yõ náh mó tɔ̃ kè n wɛ dò. Ǹtɛ Liyel vyãh kɔ̃̋nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye à
pèpɔrɩ pɩ Abrahmɩ tyí.

19 Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ á kɔ̃? Ȁ sɔ̃̀ képahlɛ
á kɔ̃ dohnɩ, nɛ̂-á kɩ sɔ̃̀ ǹ dêl tyilɛ álɛ n wɛ̃kɩ, pópó kɩ pɔ
nɔ Abrahmɩ náh nɛy dúbínɔ́ tyí, Liyel-á lésõ ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂

‡ **3:10** 3.10 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 27.26. § **3:11** 3.11 - Yah n tɛ Yabakuki 2.4.
* **3:12** 3.12 - Yah n tɛ Levitiki 18.5. † **3:13** 3.13 - Yah n tɛ Tɔ̃nyonɔ 21.23.

tyí sɔkɔ. Yȋnyõ tȍnpɩbɩ ye sȍ syõ wɛy syínyo-ò‡ tyí, à tyi
kȍnsàhnɔ́ mɛ̀nɛ névye kõ. [20] Tɛ́ kàh nɛ́núkù ólɛ, á se kɩ fɛ̃
nɛ nɛy pɔ de yo ǹ wrɔ́ sɔkɔ? Ǹtɛ Liyellɛ, núkú ó ye ǹnɛ dò.

[21] Képah se n wɛ̃kɩ nɛ Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́-á mɛ Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́lɛ n fwo? Póllɛ! Kàh sȍ mɛ pɩ nɛ tir kȍnsàhnɔ́ yɔ́ sɔ̃
névye kõ, nɛ̂-á kɩ sȍ fɛ̃ pé min pwah mɔ, névye náhkɩ sȍ fɛ̃
pɩ tómm Liyel yah sɔkɔ kénɛ tir kȍnsàhnɔ́ gbȍ yõ sɔkɔ dò.
[22] Ǹtɛ Liyel wɛy nɛ ńkɛ̃́, kèkõyő névye pól-á mɛ tyípékè mnɔ
sɔkɔ. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel-á ǹ vyãh kõ tir nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kɩ kélɛ
Yesu yõ sɛ̃pú kõ pé sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ Yesu Krista yõ.

[23] Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á pópó n sɛ, á lésõ mɛ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ ǹgbò gbȍ sȍ sɔkɔ à légbĩ́nɛ n syɩkɩ. [24] Kǎh pɩ sɛ̃́,
Moyisi tyi kȍnsàhnɔ́ ye lésõ n wɛ̃kɩ álɛ wɛ̃kɩ̀ pèpɛynɛ, pópó
à pɔ yĩni tɛ̃ Krista pɔ́nɔ́ tyí, á kõ á wɛ pɩ tómm Liyel yah
Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ. [25] Ǹtɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbĩ-á fyɔ̀ sɛ
tɛ, tyi kȍnsàhnɔ́ vyãh dɛ á yah tɛ̃́nɔ́ tyí sɔkɔ. [26] Núkúnúkú,
Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, yépi pól pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̏lɛ. [27] Yépi
nónó pól-á wel wilki ni sɔkɔ, yé pɩ núkúlɛ Kristalɛ. Krista pɩ
dùkù ye yé sɔkɔ tɔ́tɔ́. [28] Képah ye, kè se Nsyifu ò, kè se névi
nɛ̂ náh pɩ Nsyifulɛ ò, kè se yɔ̃ ò, kè se névi nɛ̂ náh pɩ yɔ̃lɛ ò,
kè se ɗĩ́ ò, kè se sê ò, núkú ye yé póllɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbȍ yõ Kristalɛ. [29] Tɛ́ yáh fyɔ̀ pɩ Krista tyílɛ, Abrahmɩ náh
tãn ye yélɛ nónó-á kɩ pèpɔrɩ wɛ n pi, à yĩnɛ Liyel-á ǹ vyãhlɛ
Abrahmɩ kõ sɔ̃́.

4

[1] Máh mɛ nɛ̂nɛ n sõ, kè wɛ yɔ̀: Gbɛ̃nyõ-à mɛ wɛ̃́npirlɛ gbĩ́
nɛ̂nɛ, à n nɛ mɛ núkúlɛ yɔ̃lɛ ǹ tahrɩ nɛ́tɛ̃̀ fyé yah yõ. [2] Kàh
pɩ sɛ̃́, ǹ tɛ̃́nsàhpu ànɛ̂ ǹ tyi yah wàhpu n nɛ n yah n dah n
mɔ ǹ tyí sɔkɔ, pópó ǹ pɔ n nɔ ǹ yah syíkínɔ́ gbĩ́ tyí, ǹ sú-á
nɛ̂ yah tɔkɔ sah. [3] Sɛ̃ ye, gbĩ́ nɛ̂-á ápi tɔ lésõ mɛ wɛ̃́npɩ̏ sɔ̃́, á
lésõ mɛ kõ kèkõyő tyi náh, tɛ́ mɛ pɩ tɛ̃ yɔ̃bɩlɛ sé tyí. [4] Ǹtɛ gbĩ́
nɛ̂-á sȍ Liyel syɩkɩ tɛ̃, légbĩ́-á pɔ nɔ, à ǹ Píɗĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyő.
Píɗĩ́ mɛ̀ pɔ dubi sê yɔ́ tyí, tɛ́ sȍ mɛ Nsyifunɔ tyi kȍnsàhnɔ́
wȁllɛ n kɔ, [5] névye yõ wɛ n dwe n wilki yĩnnɛ Nsyifunɔ tyi
kȍnsàhnɔ́ wȁl kɔ́lɔ́ yɔ̃rɩ sɔkɔ, ànɛ̂ á pól wɛ n pɩ yĩnnɛ Liyel
wɛ̃́npɩ̏lɛ. [6] Ǹtɛ ǹ wɛ̃́npɩ̏ ye ńtyĩ́nɔ yélɛ kè. Yé náh wɛ à ǹ
Píɗĩ́ Mirki dah mɔ á pól nnɔ sɔkɔ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ á kõ à n nɛ n

‡ **3:19** 3.19 - Wɛy syínyo-ò nɛ̂ tyí-á n yo ásȍ sɔkɔ yɔ̀, Moyisi ye.

yo yɩ̃́npɔ̃ ǹgbɛ̃nɛ nɛ: ‹Bɔ̌, ńmɔ Sú!›* 7 Kăh pɩ sɛ̃́, yɔ̃bɩ náh
tɔ̃ álɛ; Liyel pye ye álɛ. Tɛ́ áyáh pɩ ǹ pyelɛ sɛ̃́, képah ye ápi
tɔ kɩ pèpɔrɩ wɛ ǹmɔ tyí.

Pole yáh-ńsah tyɛ́nɔ́lɛ Kalatɩ tãn tyílɛ

8 Ǹgbòlɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á yé náh lésõ mɛ Liyellɛ n pnɛ, yé lésõ mɛ
yɔ̃rɩlɛ n pɩ yɩ̂ yísyɔ́ tyí sé gbílkínɔ́ sɔkɔ, tɛ́ Liyel náh se mó
tɔ̃ sélɛ sé wɩ̀l-ǹsah. 9 Ǹtɛ núkúnúkú, yé Liyel pɩ̃. Tɛ́ mé kɩ tɔ̃
fɛ̃ yo nɛ Liyel-á n pnɛ yépilɛ ńkɛ̃́. Yé se tɔ̃ yɩ̃nɛ yè yé syɩ n tɔ̃
n de kénɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ, yè kénɛ yõ kɛ̃́ yɩ̂lɛ n gbilki sépi nónó-á
sohkɩ kɛ̃́nɛ? 10 Yé mɛ sèpɩ̏n, ànɛ̂ ńwɔ̃́lɔ́, ànɛ̂ tyi túkù pɩ gbɩ̃́,
ànɛ̂ ye wɔ túkùlɛ n mɔ n kõ. 11 Ɛ́! Yé tyí mɛ ńmɔ yáh-ńsah
tyɛ dɛ́. Máh yèvyãhrɩ tɔ̏ nɛ̂ pɩ yépi yɩ̃nnɛ, kè náh n pɩ n pi
nɔ̀nɔ́lɛ lɛ́?

12 Ńmɔ ń gblɔ̌y pɩ yépi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye ń yṹnpyé, mé
yélɛ n ni nɛ, yépi tɔ yé gblɔ̌y pɩ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ. Yé náh pɩ de
yah ń tyí dò. 13 Yépi ńtɛ̃ pɩ̃ nɛ, Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ gbennɛ yé tyí,
yam gbɔ̏ yõ-á mé wɛ yo kélɛ yé tyí. 14 Tɛ́ ń wil gbɛ̃́nsê yam
mɛ̀ yáhnɔ́ náh sɔ̏ mɛ nɔ. Tɛ́ képah fyé yõ, yé náh fɛ̃ syi ń
yilɔ, yé náh ń sohlɩ. Ǹtɛ yé pyě ń tɔ̃ sah tɛ̃ Liyel yɩ̂nyõ tɔ̏npɩ
yɔ́ sɔ̃́ ńnɛ; á kɩ nɛ Yesu Krista ńtɛ̃ sɔ̃́ ńnɛ. 15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ lésõ
mɛ yɩ̃́ yé sɔkɔ légbɩ̃́nɛ. Tɛ́ ńyãh mɛ yé mɔ kénɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ
núkúnúkú wɛ́? Mé kélɛ n yo kègbɩ yõ nɛ, kàh sɔ̏ mɛ fɛ̃ n
pɩ n pi, yáh náhkɩ sɔ̏ mɛ yé yɩ̃́ gbahlɩ wilki ń kõ. 16 Ǹtɛ
núkúnúkú, ń gbɩ yónɔ́ yɩ̃nnɛ yé tyí, mé kɩ pɩ yé sépɛlɛ lɛ́?

17 Nósyɔ́ mɛ gbah tɛ̃ nɛ páh mɛ yé sɔ̏ tɛ̃, ǹtɛ yé tyí sõnɔ
pèplɔ náh mɛ pé sɔkɔ dɛ́. Pè mɛ ké tyí nɛ pé ńmɔ ànɛ̂ yépi
wrɔ́ gbɛkɩ, yépi mó gbah tɛ̃ pépi sɔ̏ tɛ̃. 18 Yâh gbah tɛ̃ tyípéplɔ
sɔ̏ tɛ̃ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, tyípépɛ̌y ye kélɛ. Tɛ́ kè náh yɩ̃nɛ kè nɛ n pɩ
yâh ńmɔ wɛ gbɩ̃́ nɛ̂ ólɛ dɛ́. 19 Ń wɛ̃́npɩ̀, mé tɔ̃ mɛ n kwlɔ yé
tyí sɔkɔ kúrntɛ̃́sè sɔ̃́, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃́ nɛ̂-á yé pɩ dùkù kɩ
vi mɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ. 20 Ǹtɛ ń yáh-ńsah mɛ tyɛ yé tyílɛ.
Képah ye, mé sɔ̃́ náhkɩ ǹ gblɔ̌y wɛ yé wrɔ́ sɔkɔ núkúnúkú
ńtɛ̃nɛ, mè tyi nɔ́pi wɛ n yo yé tyí dùkù yɔ́lɛ.

Gblɔ̌y yõ mɛ́nɔ́ se fɔ̃́nfɔ̃́, tɩ̃́, yɔ̃rɩ se fɔ̃́nfɔ̃́?

21 Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ tɔ̃́nkɔ̏-ǹsahlɛ Moyisi tyi
kɔ̏nsàhnɔ́ náh, yé se kɩ fɛ̃ yo ńmɔ tyí nɛ kăh tyi nónó yo,
yé náh sè wɛ noh? 22 Kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ, wɛ̃́npɩ̀ nɛ́pɩ̂ nímí-á lésõ mɛ Abrahmɩ tyí. Núkúlɛ, yɔ̃

* **4:6** 4.6 - Bɔ̌, ńmɔ Sú nɛ̂-á Liyel Mirki á kõ á n yo ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, á dyɔ ye kè n
to n kõ nɛ Liyel-á á Súlɛ.

pi Akar píɗĩ́-á, ní-ò mɛ Sara píɗĩ́nɛ, nɛ̂-á yɔ̃ náh ǹnɛ.† 23 Piri
nɛ̂-á pɔ dubi yɔ̃ pi Akar tyí, ǹmɔ dubi à yĩnɛ névi yɔ̃̀tàhsyi
yáhntɔkɔnɔlɛ. Ǹtɛ piri nɛ̂-á pɔ dubi Sara wɔ tyí, ǹmɔ dubi
à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ ǹ vyãh kõ sɔ̃́. 24 Tyi nɔ́pilɛ yɔ̀ kɛ̀; tir yɔ́ ye
sè álɛ n wɛ̃kɩ. Syɔ́ nɔ́pi tyi mɛ yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ duke
nínɔ́lɛ álɛ n wɛ̃kɩ. Akar ye yégbékè kwrɔ́nmɔnɔ gbennɛ,
nɛ̂-á wɛ Syinayi yɔ̃lɩ yõ. Yɔ̃bɩ ye ǹmɔ mɛ n dubi n mɔ.
25 Ǹmɔ ye Syinayi yɔ̃lɩlɛ, nɛ̂-á mɛ Arabi yamana sɔkɔ. Á
kɩ fɛ̃ à tɔkɔ sãh Yerusalɛmɩ kwillɛ kwɛy mɛ̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ
di, Yerusalɛmɩ kwil tɔ mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ ànɛ̂ ké névyelɛ. 26 Ǹtɛ
Yerusalɛmɩ nɛ̂-á mɛ yĩ̂nyõ, képah náh mɛ yɔ̃rɩ sɔkɔ. Képah
ye ápi yṹnɛ. 27 Yé yah, kè mɛ wã́rkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y
sɔkɔ nɛ ńkɛ̃́:

‹Nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ píkã́nsè, áwɔ nɛ̂-á á náh sɔ̃̀ mɛ pilɛ n
wɛ.
Nɛ n syɔ n wilki n mɔ nìvìnì tɛ̃ tyí, áwɔ nɛ̂-á á náh pi dúbínɔ́
yɔ́nɔ́ pĩ.
Yé náh wɛ di, sê yáhlensàhnɔ́ pye kɩ dò kal
pɛ̀tɛ̃ tyílɛ.›‡

28 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, ń yṹnpyé, yé dubi à yĩnɛ Liyel vyãh
kɔ̃́nɔ́lɛ, sɔ̃́-á Yisakɩlɛ. 29 Piri nɛ̂-á lésõ dubi à yĩnɛ névi
yɔ̃̀tàhsyi yáhntɔkɔnɔlɛ, ǹmɔ lésõ mɛ ǹ ní-òlɛ n fõh, nɛ̂-á
dubi Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ. Tɛ́ sɛ̃́ ó ye kélɛ kwɛy mɛ̀ tɔ sɔkɔ.
30 Ǹtɛ sɔ̃́ mɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yo wɛ́? Kè nɛ ńkɛ̃́: ‹Yɔ̃ pi píɗĩ́
náh yĩnɛ gbɛ̃kɩ yɔ̃́nɔ́lɛ wɛ̃ tyí píɗĩ́ yɔ́lɛ, nɛ̂ yṹ náh mɛ yɔ̃lɛ.
Képah ye, yɔ̃ pi yĩni ànɛ̂ ǹ píɗĩ́ tɔlɛ.›§ 31 Kăh pɩ sɛ̃́, ń yṹnpyé,
yɔ̃ pi pye náh ápilɛ dɛ́. Sê nɛ̂ pye-á ápilɛ, yɔ̃ náh ǹnɛ.

5

Yé se kɩ yé syɩ de yɔ̃rɩ sɔkɔ ńtɔ̃?

1 Krista mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ á gblɔ̌y yõ sɔkɔ, képah ye
à kõ à á wilki yɔ̃rɩ sɔkɔ. Tɛ́ yé yé tah n sah, yé káh n tɔ̃ yé
syɩ n de yɔ̃rɩ sɔkɔ.

2 Ńmɔ Polelɛ, yé noh ń tyí yɔ̀: Yáh kɩ kɔ̃̀kè kõ, Krista náh
tir yɔ́ pɛkɩ n pi yé tyí.* 3 Mé kélɛ n yo yé tyí ńtɔ̃ nɛ, névi nɛ̂
tɛ̃-à kɩ fyɔ̀ kɔ̃̀kè kõ, wăh kɩ Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ pól wã̀llɛ n
kɔ káhkáh. 4 Yépi nónó-á mɛ n yah n kõ nɛ yé pɩ nɛ́gblɔ́lɛ
Liyel yah Moyisi tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé gblɔ̌y ye

† 4:22 4.22 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 16 ; 17 ; 21. ‡ 4:27 4.27 - Yah n tɛ Yesayi 54.1.
§ 4:30 4.30 - Yah n tɛ Yenɛsɩ 21.10. * 5:2 5.2 - Kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ nɛ̂ tyí-á Pole n yo
ásɔ̂ sɔkɔ yɔ̀, kè náh mɛ á kɩ nɛ à sɔ̃́ nɛ kɔ̃̀kè káh nɛ n kõ dɛ́. Á nɛ névi nɛ̂-à ǹ
sõnɔ sah kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ yõ nɛ képah-á kɩ pé pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, Krista náh tir yɔ́
pɛkɩ n pi tɛ̃ tyí.

yé gbɛ Krista náh. Yé vyãh náh tõ mɛ Liyel pèpɔrı tyí sɔkɔ.
5 Ápi tɛ̃ wɔlɛ, á mɛ ké tyí nɛ á pı nɛ́gblɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ ǹ
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. Képah sõnɔ ye Liyel Mirki dahbı ápi sɔkɔ,
tɛ́ á mɛ kélɛ n dɛkı náhnáh. 6 Yé náh wɛ di, névi nɛ̂ wrɔ́ tɛ̃-à
fyɔ̀ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, tɛ̃ kɔ̃̀kè kõ ò, tɛ̃ náh kɔ̃̀kè kõ
ò, tir yɔ́ náh képahlɛ. Nɛ̂-á ké yõlɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnɛ kè nɛ
n wɛ̃kı tyi pı dùkù sɔkɔ, tyínɔnɔ sɔkɔ.

7 Yé lésõ mɛ n yuku yahlɛ pallɛ. Ǹtɛ nɛ̂ tɛ̃ ó pɔ kõ yé yahlɛ
yé kõ yé gbı wɛ̃kı̀ fin mɔ wɛ́? 8 Liyel nɛ̂-á yé ye pı ǹ tyílɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ náh se yıkı yé yõlɛ tɛ́. 9 Pè náh nɛ kɔ́kɔ́nɔ́ kwéy
ó-á n dɔkɔ mífɛ̃́hkı̀ póllɛ di? 10 Tɛ́ sépinɔ pól sɔkɔ, ńmɔ gbɔ̃̀
sàhnɔ́ mɛ yé yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ nɛ, yé náh n fɛ̃ n syi káhkí
vi n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-á n yıkı yé yõlɛ, tɛ̃-à ké se mɛ nɛ́dúkú
nɛ̂nɛ, fɔ̃́hnɔ́ kı n sah n pi tɛ̃ yõ. 11 Ńmɔ tɛ̃ wɔlɛ ń yṹnpyé,
kàh sɔ̃̀ mɛ pı nɛ kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ tyí sɔ̃́ tõ mé mɛ gbah tɛ̃ n yo nɛ
kè nɛ n pı, yõ se náhkı mɛ ké tyí pè ńnɛ nɛ n fõh ńtõ? Kègbı
yõ, képah tyí-à tõ sɔ̃̀ nɛ mé mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃́, Krista dahnı yõ
syínɔ́ se náhkı mɛ yõ yíkínɔ́lɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí ńtõ? 12 Nónó-á
n dahbı fɛ̃kı̀nɔ́lɛ yé wrɔ́, pè káh yĩn kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́ ó tyí dɛ́, pè
pé tyínɔ́ kɔ̃lı n to pnɛ́pnɛ́ ńtɛ̃nɛ kè.

13 Ń yṹnpyé, gblɔ̃̌y yõ wɛ n tɛ̃ yĩn ye Liyel ye yélɛ. Ǹtɛ yé
káh núkú sah képah yõ, yè mó yé dyɔ dyɔ tyilɛ n pı dɛ́. Yé
wɛ̃nɛ nɛ n yohnı n mɔ tyínɔnɔ sɔkɔ. 14 Yé náh wɛ di, Moyisi
tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ tyi pól ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ núkú mè tuke mɔ yo
kɛ núkúlɛ nɛ ńkɛ̃́: «Á ní-ò tyí yĩnɛ kè nɔ á tyí á gblɔ̃̌y tyí
kɔ̃lɛ.»† 15 Ǹtɛ yáh wɛ̃nɛ n nwãhkı, tɛ́ wɛ̃nɛ n kɔ sɛ̃ à; yáh kı
yé gblɔ̃̌y tɛ̃-ńkɛ̃nɛ, yé kı pɔ wɛ̃ tyí yıkı.

16 Yé noh ń tyí yɔ̀: Yé yɛ Liyel Mirki yé yahlɛ n tɛ̃. Képah
sɔkɔ, yé náh tõ yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyi pı n pi. 17 Yé náh wɛ di,
névi gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ, Liyel Mirki dêl tyi ye sépilɛ. Liyel
Mirki tɔ dyɔ yĩ́ĩ tyi-á mó tyi nónónɛ, névi dyɔ yĩ́ĩ tyi náh
sépilɛ. Tɛ́ sépi tɛ̃-á pı wɛ̃ sépɛ́bílɛ sɛ̃́, képah ye yé kõ yé náh
yé gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pı n pnɛ. 18 Ǹtɛ Liyel Mirki-à kı fyɔ̀
yé yahlɛ n tɛ̃, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ vyãh kı dɛ yé tyí sɔkɔ.

19 Ǹtɛ á gblɔ̃̌y dyɔ yĩ́ĩ tyi-á tyi nónónɛ, á pól sélɛ n pnɛ.
Sè wɛ yɔ̀: fɔ̀fíkı̀ pínɔ́lɛ, pɔ̃̌pɔ̃̌ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ,
20 ànɛ̂ sãh fálnɔ́lɛ, ànɛ̂ klɔ́ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ, ànɛ̂
mɛ́kı̀ pínɔ́lɛ, ànɛ̂ yṹnwɔ̃rí pínɔ́lɛ, ànɛ̂ fɔkɔ vyɛ̃́hnɔ́lɛ, ànɛ̂
wɛ̃ fwónɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɛ́kínɔ́lɛ tĩ̀ntĩ̀nnɛ, 21 ànɛ̂

† **5:14** 5.14 - Yah n tɛ Levitiki 19.18, ànɛ̂ Markı 12.31, ànɛ̂ Likyi 10.27.

yɩ̃́wílkɩ̀lɛ, ànɛ̂ sètɛ̃́nì pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ yèwò pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂ sé sɛ̃́nknɔ
dukelɛ. Mé ké gbáhdyâhlɛ n di yé tyɩ́, máh sɔ̃̀ kè di sah sɔkɔ
yé tyɩ́ ǹgbò dùkùlɛ sɔ̃́ nɛ, névye nónó pól-á n pɩ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ, pé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ. [22] Ǹtɛ tyi nónó-
á n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, sè wɛ yɔ̀: Tyɩ́nɔnɔlɛ, ànɛ̂
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ, ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́lɛ, ànɛ̂ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́lɛ, ànɛ̂
yãm yáhnɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, [23] ànɛ̂ gblɔ̃̌y yɛlɛ, ànɛ̂
gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́lɛ. Sépi póllɛ, tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ sélɛ n fwo.
[24] Névye nónó-á mɛ Krista tyɩ́ yõ, pépi ye pé gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃̃́
tyi, ànɛ̂ pé dékè tyi, ànɛ̂ pé yɩ̃́wílkɩ̀ tyi pól syɩ dahnɩ yõ, à sè
ko. [25] Liyel Mirki nɛ̂-á minnɛ á kɔ̃, á ye yɛ képah kɔ̃ kè á
yahlɛ n tɛ̃ kè. [26] Á ye káh pɩ gblɔ̃̌y gbílkípúlɛ, à nɛ n pɩ n de
wɛ̃ tyɩ́, képah náh pɩ, à wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ.

6

[1] Ń yʉ̃́npyé, yâh sɔ̃́ ǹnî yɔ́ wɛ tɛ̃ à mɛ tyɩ́túkù yɔ́lɛ n pɩ,
Liyel Mirki-á mɛ yépi nónó yahlɛ n tɛ̃, yépi tɛ̃̀ tɛ̃ mámmám
yè pɔ ǹnɛ wɛ̃̀kɩ̀ pèpɛy yõ. Yé nɛ́núkù núkú pól mó yé
gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yé tɔ káh pɔ de tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ. [2] Yé
wɛ̃ yɔ̃́tɔ́kɔ́bɩ́lɛ n twah. Yâh képahlɛ n pɩ, yé mɛ Krista tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ. [3] Névi yɔ́-à ǹ gblɔ̃̌ynɛ n dɔkɔ n sah, tɛ́
kwâh yɔ́ náh mó tɔ̃ ǹnɛ, tɛ̃̀ mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ. [4] Nɛ́núkù
núkú pól yɩ̃nɛ pè pé tyɩ́pɩ́nɩ̀ kyɔmɩ n yah pallɛ. Nɛ̂ nɩ-à mɛ
fɛ̃ n vɩ n pi ǹ gblɔ̃̌ynɛ, ǹ nɩ vɩ ǹ gblɔ̃̌ynɛ, à káh ǹ gblɔ̃̌ynɛ n
tɔkɔ n sãh ǹ ní-òlɛ. [5] Yé náh wɛ di, nɛ́núkù núkú pól-á tyi
nónó pɩ, pè kɩ yɩ̃n sé yɔ̃́tyɩ́lɛ.
[6] Névi nɛ̂-à álɛ n kwɔ Liyel wɛynɛ, á yɩ̃nɛ ǹ tɛ̃́nɛ n yohnɩ
n mɔ tyi tyi pól sɔkɔ. [7] Yé káh yé gblɔ̃̌ynɛ n tɔ̃ n mɔ lɔ́, pè
náh kɔ̃́lɛ Liyellɛ n ko. Névi-à sèmukɔ nɛ̂ duku mɔ, képah ye
à kɩ tɔkɔ. [8] Névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ n pɩ, gblɔ̃̌y dyɔ yɩ̃̃́
tyi yõre ye tɛ̃̀ kɩ wɛ, képah nɛ̂-á tyɩ́ yɩ́kɩ́nɔ́lɛ. Ǹtɛ nɛ̂-à Liyel
Mirki dyɔ yɩ̃̃́ tyilɛ n pɩ, Liyel Mirki dyɔ yɩ̃̃́ tyi yõre ye tɛ̃̀ kɩ
wɛ, képah nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ. [9] Á ye káh yal mɔ tyi pèplɔ
pɩ́nɔ́lɛ. Yé náh wɛ di, áyâh tyi pèplɔ pɩ́nɔ́ yálnmɔ-ńkɛ̃̄nɛ,
á kɩ pɔ ké yõre wɛ ké gbɩ̃́ pèpɛy sɔkɔ. [10] Képah ye, áyâh
tyɩ́pépɛ̌y pí-ńsah wɛ, á ye kélɛ n pɩ no pól tyɩ́. Tɛ́ á ye kélɛ
n pɩ n kal á yʉ̃́npyé Yesu yõ sɛ̃́pú wɔ tyɩ́.

Pole wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

[11] Yáh wɑ̃́rkɩ́nɔ́ mɛ̀ wɛ kélɛ yɛ̌hyɛ̌h yɔ̀, ńmɔ ye n wãrkɩ
kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ. [12] Gblɔ̃̌y wɛ̃́kɩ́nɔ́ tyɩ́-á nɔ nónó tyɩ́, pépi náh
mɛ ké tyɩ́ nɛ pé fɔ̃́hnɔ́ wɛ Krista dahnɩ yõ kúnɔ́ tyɩ́ yɔ́nɔ́

yĩnnɛ. Képah ye pè yépilɛ n kyĩ n mɔ n mɔ kȍkè kȍnɔ́ sɔkɔ.
13 Kénɛ névye nónó ńtɛ̃-á mɛ kȍnɔ́lɛ, pè náh mɛ Moyisi tyi
kȍnsàhnɔ́ wȁllɛ n kɔ ò. Pè mɛ ké tyí ólɛ nɛ yé kȍkè kõ, pé
kɔ̃ pé pé gblɔ̌ynɛ n wɛ n gbilki képah yĩnnɛ. 14 Ǹtɛ ńmɔ tɛ̃̀
wɔlɛ, mé náh ń gblɔ̌y gbilki n pi tir yɔ́ ńtɛ̃ yĩnnɛ à wil Tɛ̃̀
ǹgbɛ̃ Yesu Krista dahnı yõ kúnɔ́ tyí sɔkɔ. Ǹmɔ dahnı yõ
kúnɔ́ yĩn ye ńmɔ kɔ̃ mé kèkõyő tyilɛ n yah yõ kɛ̃́ tyilɛ, tɛ́
kèkõyő névye tɔ mó mɛ ńmɔlɛ n yah sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ. 15 Névi kȍnɔ́
ànɛ̂ ǹ kȍ-ǹkɛ̃́nɛ, yõ náh mɛ sépi tyí. Yõ-á mɛ nɛ̂ tyí, képah
ye pı vı̀nmɔnɔ nɛ̂-á Liyel dahbı tɛ̃̀ nı sɔkɔ. 16 Nónó pól-á mɛ
n kɔ képah wɛ̃kı̀ yõ, pépi ànɛ̂ Liyel no póllɛ, pépi nónó-á
Yisrayel nolɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yèvınınɛ pè
kɔ̃ à mó pé yãm yah.
17 Ȧ tɔkɔ núkúnúkú tyí, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh tɔ̃ ńmɔlɛ n kwlɔ.
Nítbɔ́ nónó-á ńmɔ wil sɔkɔ, sépi n wɛ̃kı nɛ máh pı Krista
tyílɛ. 18 Ń yű̃npyé, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí nɛ à yȍbènɔrı pı yé tyí. Amiina!

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Yefɛsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ névye tyí nónó-
á pɩ Liyel nolɛ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ pallɛ pé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. 2 Mé kélɛ n yah n kõ á Sú
Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí
pè mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Liyel-á pèpɔrɩ nónónɛ n pɩ ápi tyí Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

3 Gbɩ́lkínɔ́ nɛ n sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista Súlɛ. Á ye sãm mɔ á sɔkɔ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ,
à pèpɔrɩ duke duke pól pɩ á tyí nónó-á wil yĩ̂nyõ sɔkɔ.
4 Kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbĩ́ dùkùlɛ, Liyel sɔ̃̀ ápi yah tɔkɔ pɩ ǹ tyílɛ
Krista gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ, nɛ á pɩ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí
péwɔ yah sɔkɔ. Tyínɔnɔ sɔkɔ, 5 Liyel sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ kè yah
tɔkɔ nɛ páh kɩ ápi pɩ pé wɛ̃́npɩ̀lɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Yé náh
wɛ di, képah ye sɔ̃̀ à pɩ à yĩnɛ ǹ dyɔ yĩ̃́ tɛ̃̀nɛ. 6 Á ye ǹnɛ n
gbilki ǹ pèpɔrɩ yĩnnɛ, wǎh nɛ̂ pɩ á tyí ǹ nɩ̀dè Pídĩ́ gbɔ̃̀ yõ.
7 Ŋ̀mɔ tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye á wɛ wil pèkè sɔkɔ, tɛ́ á tyípêl mɛ
yɔ̃ mɔ á tyí. Sɛ̃ ye Liyel pɩ yɔ̃̀bènɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ á tyí, 8 képah
nɛ̂-á à pɩ á tyí náhnáh à yĩ́pĩ̂ ànɛ̂ lékã́mnɛ á kõ yĩ̃́. 9 Sètĩ̀n sɔ̃̀
tir nɛ̂ tyí-á nɔ ǹ tyí, à sɔ̃̀ képah yah tɔkɔ sah ǹgbò dùkùlɛ.
Núkúnúkú, à kélɛ á wɛ̃kɩ. Krista gbɔ̃̀ yõ ye sɔ̃̀ à yah tɔkɔ
tyípépɛ̌y mɛ̀nɛ. 10 Ké pɩ gbĩ́-à pɔ nɔ, à kɩ yíyĩ̀n pól tuke mɔ
nónó-á mɛ yĩ̂nyõ ànɛ̂ sétáh yõ, nɛ́núkù kõ à kɩ pɩ sé yɔ̃̀tɛ̃nɛ,
ǹmɔ nɛ̂-á Kristalɛ. 11 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, nɛ̂-
á sɔ̃̀ á wɛ wɛ tɛ̃̀nɛ, Liyel ye kélɛ á kõ. À sɔ̃̀ kwãh tɛ̃ á yah tɔkɔ
sah ǹ tyílɛ. Ŋ̀mɔ nɛ̂-á Liyellɛ, ǹ dyɔ yĩ̃́ tir ye à n nɛ n pɩ à
yĩnɛ wǎh kè yah tɔkɔ sɔ̃́. 12 Képah ye, ápi nónó ǹgbò-á á gbɔ̃̀
sah Krista yõ, á ye gbɩ́lkínɔ́lɛ n sah Liyel yõ. 13 Yépi tɔlɛ, yé
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ, yé gbɩ wɛy wɛ noh, képah
nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ, nɛ̂-á yélɛ n pwah n mɔ. Ŋ̀mɔ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀
yõ ye tɔ̃, Liyel-á ǹ vyãhlɛ yé kõ ǹ Mirki nɛ̂ tyí sɔkɔ, à kélɛ
yé kõ à yé pɔkɔ mɔ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á à á kõ, képah álɛ n
wɛ̃kɩ nɛ wǎh ǹ vyãhlɛ ǹ no kõ yî nónó tyí sɔkɔ, áyáh kɩ sè

wɛ n pi. Képah á nɩlɛ n sũ nɛ áyáh kɩ sè wɛ n pi, áyâh sõ nɛ̂nɛ pwáhnmɔnɔ wɛ pnɛ́pnɛ́. Képah sɔkɔ, gbɩ́lkɩ́nɔ́-á kɩ n sah Liyel yõ.

Pole nîrî pɩ́nɔ́lɛ Yefɛsɩ tãn tyí

15 Képah ye, ńmɔ tɔ-á fyɔ̀ noh nɛ yáh mɛ sɛ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
yõ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tyɩ́-á mɛ nɔ yé tyí, 16 gbɩ̃́mɛgbɩ̃́, mè n nɛ n
wɛkɩ Liyel tyɩ́ yé tyɩ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ ǹnɛ n ye n gbo yé tyɩ́. 17 Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Liyel tyɩ́, ǹmɔ nɛ̂-á
tɔ̃́rɩ́ nɛ́tɛ̃́nɛ, nɛ à lékɑ̃́m Mirkilɛ yé kɔ̃ nɛ̂-á kɩ Liyel dùkùlɛ
yé wɛ̃kɩ tɛ́ kɩ yé kɔ̃ yé kɩ à pɩ̃ yɩ̃́ɩ̃́. 18 Á mó yé lékɑ̃́m yɩkɩ
mɔ, sɔ̃́nko wǎh yé ye nɛ yé yé gbɔ̃̀ sah kwâh nɛ̂ yõ sɔkɔ yé
fɛ̃ ké dùkù pɩ̃; ànɛ̂ wǎh mɛ yɩ́péplɔ nónó yah sah ǹ no kɔ̃,
yé sé tɔ pɩ̃. 19 Yè mó pɩ̃ gbɩ̌l tɛ̃́nwɛnɔ nɛ̂-á à mɛ yah sah á
kɔ̃ ápi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ. Kénɛ tɛ̃́nwɛnɔ mè ye Liyel tɔ̃̀
pɩ tǎhkɩ̀lɛ, 20 wǎh Krista lékó yilki mɔ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ tɛ́ à kɔ̃ à kɔ̃
tɛ̃ ǹ gbɔ̃̀yɔ̃̀ sɔ̃̀lɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ. 21 Á mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ tɔ̃́rɩ́, ànɛ̂ tǎhkɩ̀,
ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔ, ànɛ̂ yɔ̃̀tɔ̃rɩ́nɔ pól yõ sɔkɔ. Nónó yni-á mɛ wil
kwɛynɛ, ànɛ̂ nónó yni-á kɩ n wil n pi ńsɔ̃̂nɛ, ǹmɔ mɛ pépi pól
yah sɔkɔ. 22 Liyel yɩ́yɩ̀n pól pɩ Krista gbáhkɩ̀ súnsàh-ǹsahlɛ,
tɛ́ à pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ pól yɔ̃̀tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ, 23 pépi nónó-á ǹ wil
gbɛ̃́nsêlɛ. Krista mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ pépi sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel
tɔ mɛ tɛ̃́nɔ́lɛ ǹ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.

2

Tyɛ́-ńkɛ̃ min nɛ̂-á n wɛ nɔ̀nɔ́lɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

1 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyɩ̂ tyɩ́ kɔ̃lɛ yé tyɩ́túkúnɩ̀ ànɛ̂ yé
tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ yɩ̃nnɛ. 2 Kénɛ tyɩ́pêl sɔkɔ ye sɔ̃̀ yé mɛ n pɩ yé
minnɛ ǹgbòlɛ, gbɩ̃́ nɛ̂-á yé mɛ kèkɔ̃yɔ̃́ mè tǎhkɩ̀ yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃.
Kénɛ yɔ̃̀tɛ̃ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ tyah kènkãh sɔkɔ. Ǹmɔ ye mɛ Liyel
tyɩ́ yáhlepu yahlɛ n tɛ̃ kwɛy mè sɔkɔ yɔ̀. 3 Ápi tɔ pól sɔ̃̀ mɛ
pépi tyɩ́ kɔ̃lɛ, mɛ á dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tyi ólɛ n pɩ. Tir nɛ̂-à sɔ̃̀ nɔ á wil
gbɛ̃́nsê tyɩ́ ànɛ̂ áyâh nɛ̂ sõ wɛ nɛ kǎh mɛ plɛ, képah ye à n
nɛ n pɩ. Áyáh sɔ̃̀ pɩ sɛ̃, képah ye Liyel pèkè kɩ sɔ̃̀ á nɔ n pi
no tɛ́lɔ́ tyɩ́ kɔ̃lɛ. 4 Ǹtɛ Liyel nɩ̀gbɛ̀kɩ̀ tnɔ. Á tyɩ́ kah nɔ ǹ tyí,
5 képah ye, áyáh lésõ mɛ lékyɩ̂ tyɩ́ kɔ̃lɛ á tyɩ́túkúnɩ̀ pɩ́nɔ́ sɔkɔ
gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à minnɛ á kɔ̃ wɛ̃ tyɩ́ ànɛ̂ Kristalɛ. — Yɔ̃̀bènɔrɩ ye
Liyel pɩ yé tyɩ́ à yé pwah mɔ. — 6 Á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Kristalɛ, Liyel ye á wilki kũ sɔkɔ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyɩ́, tɛ́ á sah
yɩ̃̂nyõ tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ ǹnɛ wɛ̃ tyɩ́. 7 Pèpɔrɩ nɛ̂-á Liyel pɩ ápi tyɩ́ á
wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ, à kè pɩ ǹ yɔ̃̀bènɔrɩ

ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ yĩnnɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ no pól tyɩ́. 8 Yé náh wɛ di, yáh sɛ̃
Liyel yõ, à mɛ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyɩ́ à yé pwah mɔ. Pwáhnmɔnɔ
mɛ̀ náh wil yépi tyɩ́ dɛ́, Liyel yɩ̃́nkɔ̃nɔ ye kélɛ 9 Yépi tǎhkɩ̀
pɩ́nwɛnɔ náh kélɛ dɛ́. Kǎh pɩ sɛ̃́, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh fɛ̃ ǹ gblɔ̌y
gbilki n pi. 10 Yé náh wɛ di, Liyel mɔ́nɔ́ ye álɛ. À ye á mɔ
á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ tyɩ́péplɔ pɩ yĩnnɛ
Liyel-á nónó yah sah ǹgbò dùkùlɛ nɛ á pɔ sélɛ n pɩ.

No pól pɩ núkúlɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

11 Yépi nónó-á lésõ Nsyifunɔ n ye kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ névyelɛ, tɛ́ mɛ
pé gblɔ̌ynɛ n ye kènkõbelɛ ké nɩ́tbɔ́ yĩnnɛ nónó-á mɛ pé wil
sɔkɔ, yáh lésõ mɛ dùkù nɛ̂nɛ légbɩ̃́nɛ, yé yé dyɔ sah nɛ n
kwnɛ képahlɛ. 12 Légbɩ̃́nɛ yé lésõ mɛ fɩ́ɩ́ Kristalɛ. Yé lésõ
mɛ nɛ́pânnɛ, yé náh mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel no sɔkɔ. Liyel-
á ǹ vyãhlɛ n no kɔ̃ nɛ páh yî nónónɛ pè kɔ̃ pé Yégbékè
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ pélɛ, yé vyãh lésõ dɛ sé tyɩ́ sɔkɔ. Yé
lésõ mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah kɛ̃́nɛ yé tyɩ́. Liyel náh
lésõ mɛ yé tyɩ́. 13 Ǹtɛ núkúnúkú, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀
yõ Yesu Kristalɛ, yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ fɩ́ɩ́, yé nɔ de Liyellɛ
Krista tɔ̃́ kwɛ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 14 Ǹmɔ ye ápi yèvɩnɩnɛ. Ǹmɔ
ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pè kwrɔ mɔ pɩ
yɩ̀kɩ̀ núkú névyelɛ. Dyɔ́yɔ́kɩ̀ nɛ̂-á sɔ̃̀ mɛ kɛ̃kɩ tyɩ́ kɔ̃lɛ, mɛ
Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé wrɔ́ gbɛkɩ sah, à
ye pɔ kénɛ kɛ̃kɩ sɔ to ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 15 À ye Moyisi tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ ànɛ̂ sé wã̀l kɔ dúkùnɔ́ pól yĩn mɔ. Ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ,
à Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé kwrɔ mɔ pɩ
yɩ̀kɩ̀ núkú névyelɛ, yèvɩnɩ kɔ̃ kè wɛ pé wrɔ́. 16 À Nsyifunɔ
ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ pé pól kwrɔ mɔ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ ǹ kúnɔ́ gbɔ̃̀ yõ dahnɩ yõ, tɛ́ pé wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ
núkúlɛ Liyellɛ. À dyɔ́yɔ́kɩ̀ tɔ tyɩ́ tyɩ́ yɩkɩ ǹ syɩ́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ
dahnɩ yõ. 17 À pɔ yèvɩnɩ wɛlɔ yo yé tyɩ́ yépi nónó-á sɔ̃̀ mɛ
fɩ́ɩ́, ànɛ̂ nónó-á sɔ̃̀ mɛ yúkɛy. 18 Yé náh wɛ di, Krista gbɔ̃̀ yõ
ye Nsyifunɔ ànɛ̂ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, á pól kɩ tɛ̃ wɛ yĩni
tɛ̃ Sú Liyel tnɔ̂ ǹ Mirki núkúní mɛ̀ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 19 Kǎh pɩ sɛ̃́,
yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, nɛ́pân náh tɔ̃ yélɛ, wɔ̂ yah tãn
náh yélɛ. Yé pɩ kwil núkú tãnnɛ ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́púlɛ. Tɛ́ pɩ
Liyel nolɛ. 20 Yé mɛ á kɩ nɛ wɔ̀kɔ̀ yɔ́ sɔ̃́ pè mɔ nɛ̂ sètyah-á
pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syɩ́nyopulɛ, tɛ́ Yesu mɛ
pɩ ké dáhgbɩ́lɛ ǹ wahlɛ. 21 Ǹmɔ Yesu gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye wɔ̀kɔ̀
kɩ yĩn gbã́hngbã́h, tɛ́ kɩ kyãh kɩ pɩ Liyel ní-ńsah gbôlɛ, nɛ̂-á
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyɩ́ yõ. 22 Yé wrɔ́-á kwrɔ mɔ ǹmɔlɛ, yépi tɔ ye

pɩ gbô mɛ̀ fɩ̃́ yɔ́lɛ, kɩ wɛ kwrɔ mɔ no tɛ́lɔ́ sɔkɔ kɩ pɩ tɛ̃-ǹsah yɔ́lɛ, ńyãh sɔkɔ-á Liyel kɩ mɛ tɛ̃nɔ́lɛ Mirki sɔkɔ.

3

Pole-á kɩ tɔ̃̀ nɛ̂ pɩ n pi névye yĩnnɛ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ

1 Képah ye, ńmɔ Pole nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
tɔ̃̀ yĩnnɛ, ànɛ̂ yépi yĩnnɛ, yépi nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ...
2 Liyel-á ǹ pèpɔrɩ pínɔ́ sɔkɔ tɔ̃̀ nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃̀ yépi tyí pɛkɩ
yĩnnɛ, mé sɛ̃ ké yõ nɛ yáh képah tɛ̃ wɔ noh ó. 3 Liyel ye syɔ̃
wɛ̃̀kínɔ́ yɔ́ tyí à ǹ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ń wɛ̃kɩ, sɔ̃́-á mé yo sɔkɔ kélɛ
yé tyí kwéy sɛ́bɛ́y mɛ̀ yɔ̃̀tah sɔkɔ yɔ̀. 4 Yáh kɩ kélɛ n kar,
yé kɩ pĩ nɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir nɛ̂-á mɛ Krista tyí sɔkɔ, ké sèndyàh
náh ńnɛ. 5 Liyel náh sɔ̃̀ kénɛ sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ ǹgbò tãn wɛ̃kɩ,
sɔ̃́-á à kélɛ Yesu tɛ̃ntɔ̃̀ névye ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu nɛ́gblɔ́
wɛ̃kɩ núkúnúkú ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. 6 Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀, nɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir gbɔ̃̀ yõ, nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ, pé pól-á kwrɔ
mɔ Nsyifunɔ sɔkɔ kɩ gbɛ̃kɩ núkú yõ n pi pélɛ, tɛ́ kɩ n pɩ
n pi gbɛ̃́nsê núkúlɛ pélɛ. Tɛ́ Liyel-á ǹ vyãh kɔ̃ tir nɛ̂ tyí
sɔkɔ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, pé tɔ vyãh-á kɩ n wɛ n pi ké tyí
sɔkɔ. 7 Liyel-á ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbɔ̃̀ yõ yɔ̃̀bènɔrɩ nɛ̂ pɩ ńmɔ tyí,
képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye ńnɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ. 8 Ŋ́mɔ
nɛ̂-á Yesu yõ sɛ̃́pú pól nɛ́tɛ́ynɛ, ńmɔ ye wɛ yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀nɛ
kɩ Yesu pèpɔrɩ tyílɛ n yo névye tyí nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ.
Kénɛ pèpɔrɩ mɛ̀nɛ, yɩ̃̀n náh mɛ ké tyí. 9 Liyel-á kɩ sètɩ̃̀n sɔ̃̀
tir mɛ̀ pɩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, mé yĩnɛ mè kélɛ névye wɛ̃kɩ n
yɩ̃̃́ pallɛ. Ǹmɔ nɛ̂-á yíyɩ̀n pól mɔ́-òlɛ, à ye képah wɔ̃bɩ sah
ǹgbò dùkùlɛ tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ, 10 sɔ̃nko à tɔkɔ núkúnúkú tyí, yɩ̃́pɩ̃̂
nɛ̂-á n wil Liyel tyí, yɔ̃̀tãm pól ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tɔ̃́rí nónó-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, pé pól tɛ̃ wɛ kè pĩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ. 11 Sépi pól pɩ à yĩnɛ Liyel-á sɔ̃̀ nɛ̂ yah tɔkɔ sah
tyɛ́-ńkɛ̃̂, tɛ́ pɔ kè pɩ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. 12 Ǹyáh
á wrɔ́ kwrɔ mɔ Kristalɛ tɛ́ sɛ̃ ǹ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ, wɛ̃̀kɩ̀ mɛ
yíkínmɔnɔlɛ á tyí kɩ fɛ̃ nɔ de Liyel tnɔ̂ nɩ̀sãh sɔkɔ. 13 Kăh pɩ
sɛ̃́, ńmɔ-á mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yé yĩnnɛ, yé káh yɛ képah
yé wil ku. Képah ye kɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ yé kɔ̃.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Krista sɔkɔ

14 Képah ye, mé kɩ gbètukunɔ di Sú Liyel yah sɔkɔ, 15 ǹmɔ
nɛ̂ gbɔ̃̀ yõ-á kétlo pól mɛ sétáh yõ ànɛ̂ yɩ̃̂nyõ. 16 Ǹ tɔ̃́rí mɛ
gblò. Képah ye, mé kélɛ n yah kɔ̃ ǹ tyí nɛ à tăhkɩ̀lɛ yé kɔ̃

ǹ Mirki gbȍ yõ, sɔ̃nko tǎhkì nɛ n mɛ yɨ̃́ yé sɔkɔ. 17 Krista
nɛ n mɛ tɛ̃̋nɔ́lɛ yé nnɔ sɔkɔ ǹ yõ sɛ̃́nɔ́ gbȍ yõ, tyínɔnɔ mó
nɛ mɛ yȁhnì mɔ yɨ̃́ yé sɔkɔ. 18 Képah sɔkɔ, tyínɔnɔ nɛ̂-á
mɛ Krista sɔkɔ, yépi ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tɛ́lɔ́ pól kɩ ké yȍtukuri,
ànɛ̂ ké yȍsɛ̃̀kì, ànɛ̂ ké kyãhlɔ, ànɛ̂ ké súkúlínɔ́ dùkù pĩ. 19 Yé
kɩ tyínɔnɔ mɛ̀ dùkù pĩ, képah nɛ̂-á kal pnɛ̀nɔ́ duke póllɛ.
Képah sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ ǹ tɔ̂ɔ́ yé sɔkɔ. 20 Áyáh yî nónónɛ n
yah n kɔ̃ ànɛ̂ áyáh mɛ nónó tyílɛ n sõ, Liyel ye kɩ fɛ̃ sélɛ álɛ
n kɔ̃ gbɨ̃́mɛgbɨ̃́, fɔ́ɔ́ kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ, ǹ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ gbȍ yõ nɛ̂-á
mɛ tȍlɛ n pɩ ápi sɔkɔ. 21 Yesu Krista gbȍ yõ, gbílkínɔ́ nɛ n
sah Liyel yõ à wil Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̏nkɩ̏ tyí, knɔ knɔ pól sɔkɔ
tyɛ tyɛ́ní kɛ̃́nɛ. Amiina.

4

Yesu yõ sɛ̃́pú yégbékè pínɔ́lɛ núkúlɛ

1 Ǹmɔ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tȍ yĩnnɛ, mé yélɛ
n ni yépi nónó-á Liyel ye, nɛ yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ ǹ
yénɔ́ mɛ̀nɛ. 2 Yé pɩ gblɔ̃́y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛpír névyelɛ,
ànɛ̂ sɔ̃́mnɔ́ pípúlɛ. Yé wɛ̃nɛ n n tɛ̃ tyínɔnɔ sɔkɔ. 3 Yáh mɛ
yèvìnì nɛ̂ sɔkɔ wɛ̃ tyí, képah gbȍ yõ, yé gbah n tɛ̃ yé wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ tɛ̃ n sah Liyel Mirki-á nɛ̂nɛ yé kɔ̃. 4 Yé pól pɩ
wil gbɛ̃́nsê núkú Krista gbȍ yõ, ànɛ̂ Liyel Mirki núkú ye mɛ.
Liyel yé ye tɔlɛ kwâh núkú yĩnnɛ nɛ yé yé gbȍ sah ké yõ.
5 Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ núkú ye mɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ núkúlɛ, ànɛ̂ ni sɔkɔ
wèlnwɩ̏kɩ̏nɔ́ núkúlɛ. 6 Liyel núkú ye mɛ. No pól Sú ye ǹnɛ.
Ǹ tɔ̃́rí mɛ no pól yõ. À mɛ tȍlɛ n pɩ no pól sɔkɔ. À mɛ tɛ̃̋nɔ́lɛ
no pól sɔkɔ. 7 Ǹtɛ á nɛ́núkù núkú pól ye Liyel yȍbènɔrɩ
wɛ à yĩnɛ Krista-á mɛ ké tyí nɛ pé kélɛ á kɔ̃ sɔ̃́. 8 Kè mɛ
wǻrkínsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ:

«Wǎh dɔkɔ yuku yɨ̃̂nyõ sɛ̃́,
à sɔkɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névyelɛ.
À tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ yĩ névye kɔ̃.»

9 Ǹtɛ kwâh nɛ̂ mɛ pè n ye yɨ̃̂nyõ dɔ́kɔ́nyukunɔlɛ wɛ́?
Képah ye n wɛ̃kɩ nɛ wǎh sȍ tiki yuku sétáh sõwãh tɔ sɔkɔ.
10 Nɛ̂-á tiki pɔ, ǹmɔ ó ye tõ dɔkɔ yuku yɨ̃̂nyõ léyy tɛ̃̀-ǹsah
sɔkɔ, kɩ kèkõyɔ̃́ pól yuku. 11 Ǹmɔ Krista ye kɔ̃ névyelɛ
tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ duke dukelɛ. À túkù pɩ ǹ tɛ̃ntȍ névyelɛ, tɛ́ túkù
pɩ Liyel tɛ̃ntȍ syínyopulɛ, tɛ́ túkù pɩ Nìvìnì tir yónkõpulɛ,
tɛ́ túkù pɩ kwɔ́púlɛ. 12 Sɛ̃ ye à vi mɔ Liyel nolɛ pè kɔ̃ pè kɩ
ǹ tȍ pɩ dal mɔ, wãn kɔ̃ kè kɩ n mɔ Krista yõ sɛ̃́pú yõ. 13 Kǎh

pɩ sɛ̃́, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kɩ á pól wrɔ́ kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ, tɛ́ á
kɩ Liyel Pídɩ̃́ pĩ tɛ́ kɩ yuku yahlɛ Liyel wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ fɔ́ɔ́ kɩ
pɔ pɩ Krista tyí kɔ̃lɛ. 14 Képah sɔkɔ, á náh tɔ̃ n pɩ n tɛ̃ n pi
wɛ̃́npɩ̀lɛ nónó-á kwɔ́nɔ́ kétúkúnɩ̀ pípú ànɛ̂ pé névye vɩ̀ntɛ̃nɔ
kɩ álɛ n tɔkɔ n fi n kɔ̃ yầhkɩ́ tyí kɔ̃lɛ, kɩ á mɔ pílkínɔ́ wɛ̃̀kɩ̀
yõ. 15 Ǹtɛ áyáh kɩ gbɩlɛ n yo tyínɔnɔ sɔkɔ, á kɩ yah yúkúnɔ́
wɛ tyi pól sɔkɔ kɩ n nɔ n de Kristalɛ ǹmɔ nɛ̂-á yõlɛ. 16 Ǹmɔ
gbɔ̃̀ yõ ye wil gbɛ̃́nsê tầntần póllɛ núkúlɛ. Gbèl tél-ńtẫn gbɔ̃̀
yõ ye wil gbɛ̃́nsê tầntần pól wɛ̃ tɛ̃ yĩn sah. Kǎh pɩ sɛ̃́, wil
tầntần pól-à tɔ̃̀lɛ n pɩ kǎh yĩnɛ sɔ̃́, wãn kɩ n mɔ wil gbɛ̃́nsê
yõ, kè kɩ n yuku yahlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ.

Min pɩ dùkù késẫnnɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

17 Nɛ̂-á mé n gbah n yo yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ, kè wɛ
yɔ̀: Yé káh tɔ̃ yé minnɛ n pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃̂ névye tyí kɔ̃lɛ, pépi
nónó-á pé lékẫm pé yahlɛ n tɛ̃ n mɔ yõre kɛ̃́ tyi sɔkɔ. 18 Pé
lékẫm mɛ fɔ́kɔ́ntũ̃nɔlɛ. Liyel-á min nɛ̂nɛ n kɔ̃, kè náh mɛ pé
tyí. Képah ye pè pɩ yah wɛ́-ńkɛ̃̂pú ànɛ̂ kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ.
19 Pè pɩ sen pɩ̃́-ńkɛ̃̂púlɛ, pè náh n fyãh. Tɛ́ pè pɩ prɔ̀npɩbɩlɛ à
tyítúkúnɩ̀ duke póllɛ n pɩ yɩ̃̀n kɛ̃́nɛ. 20 Ǹtɛ yépi tɛ̃ wɔlɛ, sɛ̃́ntɛ̃
náh yé pĩ Kristalɛ dɛ́. 21 Mé sɛ̃ ké yõ nɛ ǹ tyí dùkù pól-á
yo yé tyí. Tɛ́ gbɩ nɛ̂-á mɛ ǹ tyí sɔkɔ, yé kwɔ́nɔ́ wɛ ké tɔ yõ.
22 Yáh sɔ̃̀ mɛ dùkù nɛ̂nɛ ǹgbòlɛ, yé yĩnɛ yè képah milki. Yé
yé náh vi yé pɩ dùkù kédyâh kɔ̃, képah nɛ̂-á sõnɔ túkúnɩ̀nɛ
n mɔ yé sɔkɔ, nónó-á yé tyílɛ n yɩkɩ. 23 Liyel Mirki-á lékẫm
nɛ̂nɛ yé kɔ̃, yé yɛ kè yé vi mɔ. 24 Yé vi mɔ nɛ n pɩ pɩ dùkù
késẫnnɛ à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́, yè mó nɛ n mɛ tómm
ànɛ̂ yályál liyel yah gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 25 Képah yĩnnɛ,
yé mɩ̀nɩ̀ yónɔ́ yal n mɔ, yè mó gbɩlɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé náh
wɛ di, wil gbɛ̃́nsê núkú tầntần ye á póllɛ. 26 Yé fɔkɔ-à vyãh
yé káh tyípékè pɩ. Gbɩ̃́yɩ̃́ náh yĩnɛ kè pɔ de yè mó nɛ n mɛ
fɔ̀kɔ̀vyầhnɩ̀ sɔkɔ sɛ̃́. 27 Yé káh yé mɔ n tɛ̃ tɛ̃ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃ yɩkɩ
mɔ sétẫn yɔ̃̀tɛ̃ kɔ̃. 28 Névi nɛ̂-à sɔ̃̀ mɛ yĩbelɛ n yĩ, tɛ̃ kè yal
mɔ, à mó ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ gbầnnɛ yɩ̃́nvɩ̃̀ kɛ̃́nɛ, à fɛ̃ kwâh
wɛ à névi yɔ́ tɔ yohnɩ n mɔ nɛ̂-á mɛ yãm nɛynɛ. 29 Wɛ̀ntùkù
yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ kè nɛ n wil yé vyãh sɔkɔ. Yé wɛ̀npèplɔ ólɛ n
wɛkɩ nónó-á kɩ fɛ̃ névye yohnɩ mɔ, ànɛ̂ nónó-á kɩ fɛ̃ pèpɔrɩ
pɩ sé nóhpú tyí. 30 Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ kètɔ̃̀npɔ́kɔ́ sɔ̃́ yé
wil tyí, yé káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ ké sɔkɔ. Yé náh wɛ di, képah
gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye yé sɛ̃ yɩ̃́ɩ̃́ ké yõ nɛ sõ yɔ́-á mɛ n pi, Liyel-á
kɩ yé pwah mɔ n pi pnɛ́pnɛ́. 31 Yé káh yrɔlɛ n tɛ̃ n sah yé

fɔkɔnɩ sɔkɔ. Yé fɔ̀kɔ̀vyɑ̃̀hnɩ̀, ànɛ̂ mâl, ànɛ̂ wɛy sǒhsǒh, ànɛ̂
gbyɔ yal n mɔ, à tahlɩ nɛ́pékè pɩ́nɔ́ duke pól tyɩ́. 32 Yé pɩ
nɛ́gblɔ́lɛ, yé tyɩ́ mó nɛ n mɛ nɔ́nɔ́lɛ wɛ̃ tyɩ́. Yé nɛ n yɔ̃ n mɔ
wɛ̃nɛ n kɔ̃, sɔ̃́-á Liyel yɔ̃ mɔ yé kɔ̃ Krista gbɔ̃̀ yõ.

5

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

1 Yáh pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ nónó tyɩ́-á nɔ ǹ tyɩ́ sɛ̃́, képah ye yé
ǹmɔlɛ n yah n pɩ. 2 Yé yɛ yé tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́, sɔ̃́-á á pól tyɩ́ nɔ
Krista tyɩ́, tɛ́ à mɛ ǹ gblɔ̃̌ynɛ Liyel kɔ̃ ápi yĩnnɛ à pɩ sárkálɛ,
nɛ̂-á mɛ n põ sɩ́rr tɛ́ ké tyɩ́ mɛ nɔ Liyel tyɩ́. 3 Yé pɩ Liyel nolɛ,
képah ye fɔ̀fɩ́kɩ̀, ànɛ̂ prɔ̀prɔ̀ pɩ́nɔ́ duke pól, à tahlɩ yɩ̃́sesúkú
tyɩ́, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ pɩ́nɔ́ tyɩ́ náh yĩnɛ kè nɛ n nohnɩ yé wrɔ́
sɔkɔ. 4 Sen pɩ̃́-ńkɛ̃ wɛlɔ, ànɛ̂ wɛ̀ntùkùnɩ̀, ànɛ̂ nɛ́wɑ̃̂n wɛlɔ tɔ
náh yĩnɛ sè nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. Ǹtɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛy ye
yé yĩnɛ yè Liyellɛ n kɔ̃. 5 Yé yĩnɛ yè kè pĩ yɩ̃́ɩ̃́ nɛ prɔ̀npɩbɩ,
ànɛ̂ nónó-á mɛ sɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́lɛ Liyel yah, ànɛ̂ yɩ̃́sesúkú névyelɛ, pé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi Krista tɔ̃́rɩ́ ànɛ̂ Liyel tɔ̃́rɩ́ sɔkɔ.
Yɩ̃́sesúkú pɩ́nɔ́lɛ, sãh fálnɔ́ dùkù yɔ́ ye kélɛ. 6 Yé káh yɛ ǹnɩ̂
yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki ǹ sõnɔ prɛ̃̌nɩnɛ. Sépi dùkù pɩ́nɔ́ ye
ńkɛ̃́nɛ n pɔ Liyel kɔ̃ ǎ fɔ̃́hnɔ́ sah ǹ tyɩ́ yáhlepu yõ. 7 Képah
ye, yé káh nɛ pɩ n soh pélɛ póllɛ. 8 Yé lésõ mɛ fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ
ǹgbòlɛ. Ǹtɛ núkúnúkú yé mɛ kyòo sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Kyòo sɔkɔ névye-á n pɩ sɔ̃́, yé tɔ nɛ n pɩ
sɛ̃́. 9 Yé náh wɛ di, kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́ ye n pɔ n pɔ pèpɔrɩ pɩ́nɔ́lɛ,
ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́lɛ, ànɛ̂ gbɩ yónɔ́lɛ. 10 Nɛ̂ tyɩ́-á nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
tyɩ́, yé gbah tɛ̃ kélɛ n pnɛ. 11 Yé káh fɛ̃́ntû̃ sɔkɔ tyilɛ n pɩ.
Yõre náh mɛ sé tyɩ́. Ǹtɛ yé sé gbĩnɛ n wɔ. 12 Tyi nónó-á kénɛ
névye mɛ n wɔ̃bɩ n pɩ, sé tyɩ́ yɑ̃́hnɔ́ ńtɛ̃ mɛ sennɛ. 13 Ǹtɛ tyi
nónó gbĩ-à wɔ, sépi n nɛ n mɛ kyòo. 14 Yé náh wɛ di, tyi
nónó gbĩ-à wɔ, sé dùkù n nɛ n pnɛ. Képah ye, kè mɛ yónɔ́lɛ
nɛ:

«Áwɔ nɛ̂-á mɛ n dɔ, dɔ n yuku.
Yuku n wil lékyî wrɔ́,
Krista kɩ kyòo mɔ á tyɩ́.»

15 Yé yé pɩ dùkùlɛ n kyɔmɩ pallɛ. Yé káh nɛ n pɩ yĩ pɩ̃́-ńkɛ̃
névye tyɩ́ kɔ̃lɛ, yé nɛ n pɩ yĩ pɩ̃́pú tyɩ́ kɔ̃lɛ, 16 nónó-á tir nɛ̂
pɩ́nɔ́ yɔ̃̀bènɔrɩ-à fyɔ̀ wɛ pé tyɩ́, pě kè pɩ. Yé náh wɛ di, gbĩ nɛ̂
sɔkɔ-á álɛ, kè náh mɛ pallɛ. 17 Képah ye, yé káh pɩ lékɑ̃́m kɛ̃
névyelɛ, ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃-á nɛ̂nɛ, yé gbah n tɛ̃ képahlɛ
n pnɛ. 18 Yé káh tɔ̃ wɔ kè yé tɛ̃, képah névi tyɩ́lɛ n yɩkɩ. Yé

yɛ Liyel Mirki yé tɔkɔ. 19 Yé sɔ̃́rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ yìgbìnì
sɔkɔ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n gbilki, yè mó yìlɛ n gbɩ ǹ tyí ǹ Mirki-á
nónó dahbɩ yé sɔkɔ. Yé yìlɛ n gbɩ yè Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n gbilki yé
nnɔ póllɛ. 20 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ ànɛ̂ tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n wɛkɩ Sú
Liyel tyí á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ.

Pɛbɩ ànɛ̂ pé syɔ́-á yĩnɛ pè tɛ̃ sɔ̃ wɛ̃ tyí

21 Yépi nónó-á pɩ Krista yah tɩ́kɩ́ pɩ́púlɛ, yé nɛ n sah wɛ̃ tyí
yõ sɔkɔ. 22 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbɩ tyí yõ, sɔ̃-á yé n sah Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí yõ. 23 Yé náh wɛ di, dɩ̃́ ye sê yɔ̃̀tɛ̃nɛ sɔ̃-á Kristalɛ ǹ
yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃̀tɛ̃nɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ tɛ́ à mɛ pɩ
pé pwáhnmɔ-òlɛ. 24 Syɔ́ yĩnɛ pè nɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ tyi
tyi pól sɔkɔ, sɔ̃-á Krista yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ n sah ǹ tyí yõ. 25 Pɛbɩ,
yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, Krista yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí-á nɔ sɔ̃
ǹ tyí, fɔ́ɔ́ à ǹ min kõ pé yĩnnɛ. 26 Sɛ̃ ye sɔ̃̀ à mɛ ké tyí nɛ
pé pé yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ pɩ yályál Liyel yah, ni sɔkɔ wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́
sɔkɔ ànɛ̂ Liyel wɛy gbɔ̃̀ yõ. 27 À sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ pè pɔ pé
yah sɔkɔ yályál syɩ̃́i kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ tɩ̃̀kɩ̃̀lɩ̃̀-ǹsah kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yɩ́kɩ́-ńsah
kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé tyí. 28 Sɛ̃ ye pɛbɩ tɔ yĩnɛ pé
syɔ́ tyí nɔ pé tyí pé gblɔ̃̌y wil gbɛ̃́nsê tyí-á nɔ sɔ̃ pé tyí. Névi
nɛ̂ kyɩ tyí-à nɔ ǹ tyí, ǹ gblɔ̃̌y tyí ye nɔ ǹ tyí. 29 Yé náh wɛ
di, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ wil gbɛ̃́nsê kɔ̃́ náh ǹnɛ n tɛ̃ dò, tɛ̃̀ n pyě kélɛ n
pu ńkɛ̃; ǹ tɛ́ kè tõ n sah n tɛ̃ sɔ̃-á Krista tõ sah tɛ̃ ǹ yõ sɛ̃pú
tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, 30 képah nɛ̂-á ápilɛ. 31 Képah ye, dɩ̃́ kɩ yal ǹ sú ànɛ̂
ǹ yṹ tnɔ̂, tɛ́ kɩ kwrɔ mɔ ǹ kyɩlɛ, pé nɩ́mɩ́ kɩ pɩ wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ.* 32 Sètɩ̃n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃ ye kélɛ. Tɛ́ ńmɔ kélɛ n yo nɛ
kăh mɛ ké yah mɔ Krista ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. 33 Ǹtɛ kè
mɛ ké yah mɔ yépi tɔ tyí. Yé nɛ́núkù núkú pól syɔ́ tyí yĩnɛ
kè nɔ yé tyí yé gblɔ̃̌y sɔ̃, syɔ́ nɛ́núkù núkú pól mó yɔ̃̀yénnɛ
n sah pé pɛbɩ yõ.

6

Wɛ̃́npɩ̀ ànɛ̂ pé dúbɩ̂pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

1 Wɛ̃́npɩ̀, yé nɛ n sah yé dúbɩ́pú tyí yõ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́
sɔkɔ. Képah ye plɛ. 2 Yɔ̃̀yénnɛ n sah á sú ànɛ̂ á yṹ yõ. Képah
ye tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbennɛ, vyãh kɔ̃́nɔ́lɛ tàhlìnɔ́lɛ ké tyí nɛ:
3 Wâh képah pɩ, wáh kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ tɛ́ kɩ min sɛ̃́kì wɛ
sétáh yõ sɔkɔ.* 4 Dúbɩ́pú, yépi tɔ káh yèkwɔrɩlɛ n mɔ yé
wɛ̃́npɩ̀ sɔkɔ. À yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kìlɛ, yé pélɛ n pu, yè mó
kwɔ́nɔ́ pèpɛynɛ pélɛ n kõ, yè mó pélɛ n vi n mɔ pallɛ.

* **5:31** 5.31 Yah n tɛ Yenɛsɩ 2.24. * **6:3** 6.3 Yah n tɛ Yálnɔ́ 20.12.

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé nátãm wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ

5 Yɔ̃bɩ, yé nátãm nónó-á sétáh mɛ̀ yõ sɔkɔ, yé nɛ n sah
pé tyí yõ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩlɛ ké sɔkɔ. Yé kélɛ n pɩ yɑ̃́ryɑ̃́r
dáhbí-ńkɛ̃̀nɛ ké sɔkɔ Krista tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ. 6 Kè káh pɩ
á kɩ nɛ pǎh yélɛ n kyɔmɩ képah yĩn sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, á kɩ
nɛ névi dyɔ yɩ̃́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah kõ pí-ńsahlɛ dɛ́. Yé kélɛ n pɩ
Krista yɔ̃bɩ sɔ̃ yélɛ, yè Liyel dyɔ yɩ̃́ tɛ̃̀nɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ.
7 Yé tɔ̃̀lɛ n pɩ pé tyí yé nnɔ póllɛ, á kɩ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n
pɩ kélɛ, kè káh nɛ n mɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ. 8 Yé yé dyɔ
sah nɛ n kwnɛ nɛ yé nɛ́núkù núkú póllɛ, nɛ̂-à kɩ sɔ̃ mɛ yɔ̃lɛ
ò, nɛ̂ náh mɛ yɔ̃lɛ ò, tɛ̃-á kɩ ǹ tɔ̃̀ pínɔ́ lédyáhní wɛ n pi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí. 9 Yépi nónó-á yɔ̃bɩ nátãmnɛ, yépi tɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ n pɩ
pé tyí. Yé káh díŕílɛ n kõ pé yõ sɔkɔ. Yé pĩ nɛ yépi ò, pépi ò,
yé pól tyí yɔ̃̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, nɛ̂-á à náh ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ
n tɔkɔ n pɩ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹ ní-òlɛ.

Liyel yõ sɛ̃́-ò mɛ́fwóyîlɛ

10 Ké tyɛ́-ńsah, yé yɛ yé tǎhkɩ̀ nɛ n wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃́npnɛ̀nɔ́
ǹgbɛ̃ tyí. 11 Yé Liyel mɛ́fwó yî tɔkɔ, sɔ̃nko yè tɛ̃ wɛ sétõ
yɩ̃́nvɩ̌ tyi yah kõ. 12 Yé náh wɛ di, ápi mɛ́kɩ̀ náh mɛ ké yah
mɔ névye tyí dɛ́. Ǹtɛ kǎh mɛ ké yah mɔ nónó tyí pépi ye pɩ,
yɔ̃̀tãmnɛ, ànɛ̂ tǎhkɩ̀nɔ́lɛ, ànɛ̂ névye fnɛ̀pu nónó-á mɛ tɔ̃̀lɛ n
pɩ kèkõyɔ̃́ fɛ̃́ntũ̂ mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ pèkè pɩ pɩ mrɛ́y nónó-á mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ yɩ̃̂nyõ. 13 Képah ye, yé Liyel mɛ́fwóyî tɔkɔ, sɔ̃nko
yòhnpèkè sõ-à pɔ, yè tɛ̃ n wɛ sépɛ fwo. Képah-à pɩ yé kɩ
yĩn gbáhkɩ̀ núkú yõ. 14 Yé nɛ n mɛ yé gblɔ̌y vi n sah. Yé
yɛ gbɩ yónɔ́ pɩ syĩ kɔ̃lɛ yé tyí, gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ mó pɩ vyɔrɩ
fwɔ̀mɔnɩnɛ yé tyí. 15 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kõ, ké yónɔ́
dékè nɛ mɛ yé sɔkɔ yé gbyɛ̂̃h sɔkɔ lékyêh tyí kɔ̃lɛ. 16 Yé Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ n yĩn mɛ̀mɛ̀kɩ̀ swàhkɩ̀ sɔ̃ yé gbɑ̃̀n sɔkɔ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́,
yè fɛ̃ pèkè pí-ò pnɛ́pêl pól swah kélɛ. 17 Yé pwáhnmɔnɔ fɛ̃
n syi á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃ yé kwĩnki, yè mó Liyel wɛy fɛ̃
n syi kèkírkɩ̀ sɔ̃ Liyel Mirki-á nɛ̂ kɔ̃. 18 Yé yɛ yé Liyel nínɔ́
ànɛ̂ yé Liyel fàlnɔ́ duke pól nɛ n pɩ Liyel Mirki yah tɛ̃́nɔ́ sɔkɔ
gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé gbah tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ képah sɔkɔ. Yé Liyellɛ
n ni Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ pól tyí. 19 Yé nírílɛ n pɩ ńmɔ tɔ tyí,
sɔ̃nko Liyel wɛlɔ pèplɔ dahbɩ ń vyãh sɔkɔ mâh n wɛkɩ gbɩ̃́
nɛ̂nɛ, mɛ̀ n tɛ̃ n wɛ nɩ̀sãh wɛ mɛ̀ tyípɩ̀llɛ n yo n wah nónó-
á mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir sɔkɔ. 20 Kénɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yah yuku yĩn ye
kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń gbɑ̃̀n tyí wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ yɔ̀. Yé nírílɛ n
pɩ ń tyí ń kɔ̃ mɛ̀ tɛ̃ n wɛ kélɛ n yo nɩ̀sãhlɛ kǎh yĩnɛ sɔ̃.

Wɛy tɛ́ynɛ

[21] Mé mɛ ké tyí nɛ yépi tɔ pĩ ń tyí-á mɛ dùkù nɛ̂nɛ, ànɛ̂
tir nɛ̂-á mé mɛ n pɩ. Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ, tɛ́ mɛ
tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo
yé tyí. [22] Ŋ́mɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí
kèdùkù yo yé syah à mó yé nɩ sũ.

[23] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
tyí nɛ pè yèvɩnɩ, ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ á yṹnpyé
pól kɔ̃. [24] Á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ nónó pól
tyí tyɛ́tyɛ́ní kɛ̃́nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ
pɩ pé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Filipi tãn tyɩ́

Tyàh-ǹsah wɛy

1 Ǹmɔ Pole ànɛ̂ Timotelɛ, ápi nónó-á Yesu Krista tɔ̃̀npɩbɩlɛ,
ápi ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́pú pól tyɩ́
Filipi kwil sɔkɔ, pépi nónó sɔkɔ yɩ́syɔ́-á yah tɛ̃́pú ànɛ̂
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, nónó-á yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. 2 Á kélɛ n yah
n kɔ̃ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́ nɛ, pè yɔ̃̀bènɔrɩ
ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole-á nîrî nɛ̂nɛ n pɩ Filipi kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tyɩ́

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh sõ yé tyɩ́ sɔkɔ, mè n wɛkɩ Liyel tyɩ́.
4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mě nɩ́rɩ́lɛ n pɩ yé pól tyɩ́ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, 5 yáh sɔ̃́npɩ́lɛ
pɩ ńmɔ yòhnɩ̀nmɔpulɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ sɔkɔ, à tɔkɔ ké tyah
sõ duku tyɩ́, pópó à pɔ syɩ núkúnúkú tyɩ́. 6 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké
yõ sɔkɔ nɛ, Liyel nɛ̂-á tyah tɔ̃̀ pèpɛy mɛ̀nɛ yé nnɔ sɔkɔ, wǎh
kɩ yɔ̃ sɔkɔ kɩ kélɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, pópó kɩ pɔ syɩ ké pɩ́ntɛnɔ
tyɩ́ Yesu Krista syɩ n pɔ sõlɛ. 7 Yé tyɩ́ nɔ yĩ̃́ ń tyɩ́. Képah ye,
ké yah ye yé pól tyɩ́ sõnɔlɛ ń sɔkɔ sɛ̃́ntɛ̃̀nɛ. Yépi tɔ vyãh mɛ
yɔ̃̀bènɔrɩ mɛ̀ tyɩ́ sɔkɔ, Liyel-á nɛ̂nɛ n pɩ ń tyɩ́ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, ànɛ̂ máh sɔ̃̀ mɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tirlɛ n yo n wah gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, à
kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ gbɩ-á kélɛ. 8 Liyel ye ńmɔ tàrfyɔ̀lɛ nɛ, Yesu
Krista tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ ńmɔ sɔkɔ, képah-á ń nɩ kɔ̃ kè n yɔrɩ
yé tyɩ́lɛ.
9 Máh mɛ Liyellɛ n ni yé tyɩ́ tir nɛ̂ tyɩ́ sɔkɔ, képah ye yɔ̀
nɛ: Tyɩ́nɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, kè nɛ n yuku yahlɛ, yé kɔ̃ yé
pɩ lékɑ̃́m névyelɛ, ànɛ̂ yĩ pɩ̃́púlɛ. 10 Képah sɔkɔ, tyi nónó-á
yĩnɛ kal, yé kɩ sépilɛ n yah n tɔkɔ n pnɛ. Képah-à pɩ, yé
kɩ mɛ yályál wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyɩ́ Krista syɩ n pɔ sõlɛ.
11 Képah sɔkɔ, yé kɩ tyi póllɛ n pɩ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ Yesu Krista
gbɔ̃̀ yõ, Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ pɩ gblò, tɛ́ kɩ n gbilki.

Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́lɛ

12 Ǹ yṹnpyé, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ yé pĩ nɛ, tir nɛ̂-á ńmɔ yĩni
tɛ̃, kǎh yòhnɩ̀nmɔnɔ pɩ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ yah yúkúnɔ́ sɔkɔ.
13 Yé náh wɛ di, yɔ̃̀tɛ̃ dɩ̃́ tɔ̃́rɩ́ kéte nɛ̂ sɔkɔ-á ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ, nɛ́npɔ́ tãn pól ànɛ̂ no tɛ́lɔ́ pól pĩ nɛ, Krista tɔ̃̀ yĩn-á ńnɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 14 Ǹ yṹnpyé-á ńmɔ wɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́,
wãn mɔ pé kan Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ sɛ̃́nɔ́ yõ. Kǎh pɩ sɛ̃́, pé nɩ tɔ̃ gbah

syãh, pè Liyel wɛynɛ n yo tíkí kɛ̃nɛ. 15 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, túkù
mɛ ńmɔ dyɔ yɔ yĩnnɛ Krista tyílɛ n yo à pé gblɔ̃ynɛ n tɔkɔ n
pɩ fɔ̃nfɔ̃ ńmɔlɛ. Ǹtɛ túkù tɛ̃ wɔ mɛ kélɛ n yo sõnɔ pèplɔlɛ pé
sɔkɔ. 16 Tyínɔnɔ sɔkɔ ye pépi n pɩ képahlɛ. Pè pĩ nɛ Nìvìnì
tir gbɩ yo n wah yĩn-á ńnɛ ásɔ̂. 17 Ǹtɛ nónó tɛ̃ wɔ-á Krista
tyílɛ n yo à ńmɔlɛ n fwo, pépi sõnɔ náh mɛ plɛ. Pè mɛ n sõ
nɛ páh kɩ wãn mɔ n pi ńmɔ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ dénɔ́ yèvyãhrɩ
yõ. 18-19 Ǹtɛ képah náh mɛ tir yɔ́lɛ ńmɔ tyí. Kè sɔ̃ pɩ sõnɔ
túkù sɔkɔ ò, kè sɔ̃ pɩ sõnɔ pèpɛy sɔkɔ ò, Krista tyí tɛ̃ wɔ mɛ
n yo. Képah ye, kè mɛ nìvìnìnɛ ńmɔ tyí.

Tɛ́ ńmɔ pĩ nɛ yépi nírí ànɛ̂ Yesu Krista Mirki yòhnìnmɔnɔ
gbɔ̃ yõ, yĩ mɛ̀-á mɛ n pi ńmɔ pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ. Képah
ye, ń nɩ kɩ tɔ̃ n vɩ n yuku n pi yahlɛ. 20 Máh mɛ nɛ̂ syɩkɩ
tɛ̃ kègbɩlɛ, tɛ́ ń gbɔ̃ sàhnɔ́ mɛ ké yõ, képah ye nɛ, sen káh ń
tɛ̃ ń tyípíní yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ póllɛ. Ǹmɔ sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ sɔkɔ
núkúnúkú ànɛ̂ gbɩ̃mɛgbɩ̃ nɛ, mâh se wũ min sɔkɔ ò, mâh
se ku ò, képah-á kɩ Kristalɛ n gbilki. 21 Yé náh wɛ di, ńmɔ
mɛ́nɔ́ yõlɛ min sɔkɔ, Krista gbilki yĩn ye. Tɛ́ kúnɔ́lɛ, yõre
wɛ́nɔ́ ye kélɛ ńmɔ tyí. 22 Ǹtɛ min sɔkɔ tɛ̃nɔ́-à kɩ ńmɔ kɔ̃ mé
fɛ̃ tɔ̃ wɛ n pɩ n pi yõre-á mɛ nɛ̂ tyí, mé yĩnɛ mè nɛ̂ tɛ̃ yah
n tɔkɔ wɛ́? 23 Ǹmɔ mɛ tɔ̀tɔ̀ sõnɔ sɔkɔ. Mé mɛ ké tyí nɛ mé
yal kèkõyɔ̃ mɛ̀ sɔkɔ mé n kyɩ n tɛ̃ Kristalɛ, képah tyí mɛ kal
ń tyí. 24 Ǹtɛ ń tɛ̃nɔ́lɛ min sɔkɔ, yõ mɛ képah tyí kal yépi
yĩnnɛ. 25 Ǹ sɛ̃nɔ́ mɛ ké yõ, ànɛ̂ mé pĩ nɛ máh kɩ wũ, kɩ n tɛ̃
n pi yé póllɛ, yé yah yuku yĩn ànɛ̂ yé nìvìnì wɛ yĩnnɛ Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ. 26 Képah sɔkɔ, ńmɔ syínpɔnɔlɛ yé tnɔ̂, kè kɩ
yé kɔ̃ yé kɩ Yesu Kristalɛ n gbah n gbilki.

27 Nɛ̂ tɛ̃-á tah kal, yé yé minnɛ n pɩ à yĩnɛ Krista Nìvìnì
tir yónɔ́lɛ. Képah sɔkɔ, máh kɩ sɔ̃ pɔ wil yé tyí ò, máh kɩ sɔ̃
pɔ n wìl-ǹkɛ̃nɛ yé tyí ò, mé kɩ mɛ yé tyílɛ n nohnɩ nɛ yáh
mɛ su yĩn gbáhkì núkú yõ sõnɔ núkúlɛ yé sɔkɔ, tɛ́ mɛ so wɛ̃
tyí à gbah tɛ̃ Nìvìnì tir yõ sɛ̃nɔ́ yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. 28 Yé
káh yɛ yé sépɛ́bí kɔ̃ pè yé wore tir yɔ́ ńtɛ̃ sɔkɔ. Képah sɔkɔ
ye pè kɩ pĩ nɛ pé tyí yɩkɩ yɩkɩ wɛ̃kì yõ-á pélɛ, tɛ́ yépi-á mɛ
pwáhnmɔnɔ wɛ̃kì yõ. Liyel ye n pɩ sépi póllɛ. 29 Yé náh wɛ
di, Liyel ye yɔ̃bènɔrɩ pɩ yé tyí yé kɔ̃ yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ.
Tɛ́ kè náh yĩn ǹ yõ sɛ̃nɔ́ ó tyí dɛ́, yé kɩ tɔ̃ yèvyãhrɩ tɔ wɛ n
pɩ n pi ǹmɔ yĩnnɛ. 30 Yépi ye mɛ mɛ́kìlɛ n fwo Nìvìnì tir
yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ ńmɔ tyí kõlɛ, sɔ̃-á lésõ yé ń wɛ mé mɛ
ké mɛ́kìlɛ n fwo. Tɛ́ ńmɔ mɛ yõ sɔkɔ sɛ̃ kélɛ. Yépi ńtɛ̃ pɩ̃nɔ́
mɛ ké sɔkɔ ó.

2

Krista gblɔ̌y tîkînmɔnɔlɛ ànɛ̂ ǹ nɛ́-ǹgbɛ̃ dùkùlɛ

[1] Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, kè mɛ sɔ̋rélɛ n mɔ yé sɔkɔ.
Ǹ tyínɔnɔ nɛ̂-á yé sɔkɔ, kè mɛ yé nnɔlɛ n sũ. Yé wrɔ́ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyel Mirkilɛ. Yé mɛ wɛ̃ yãmnɛ n yah, tɛ́ mɛ
pèpɔrɩlɛ n pɩ wɛ̃ tyí. [2] Kǎh pɩ sɛ̃, núkúnúkú tɛ̃̀nɛ, yé nɛ n
sah núkú yõ. Tyínɔnɔ dùkù núkú yĩnɛ kè nɛ n mɛ yé sɔkɔ,
yè mó yé fɔkɔ táh ànɛ̂ yé sõnɔ pɩ núkúlɛ. Yâh képah pɩ,
nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye yé kɩ mɔ yĩ̋ ńmɔ sɔkɔ. [3] Yé káh tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ n pɩ
wɛ̃ fwónɔ́ sɔkɔ. Yé káh yé gblɔ̌ynɛ n wɛ̃kɩ. Yé yé gblɔ̌ynɛ n
tiki n mɔ, yè mó no tɛ́lɔ́lɛ n tɔkɔ n pɩ fɔ̋nfɔ̋ yé gblɔ̌ynɛ. [4] Yé
sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ káh nɛ n yah ǹ yɛ̃̋ngbɛ̃̋ tyi ó tyí dɛ́, yé nɛ n sõ n
kal no tɛ́lɔ́ tyí sɔkɔ.

[5] Sõnɔ nɛ̂ dùkù-á sɔ̃̀ mɛ Yesu Krista sɔkɔ, yé yɛ kénɛ sõnɔ
dùkù nɛ̂ mɛ yépi tɔ sɔkɔ.
[6] Ǹmɔ mɛ núkúlɛ Liyellɛ,
tɛ́ nɛ̂-á yĩnɛ ǹnɛ, à náh sɔ̃̀ mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ káhkáh.
[7] Ǹtɛ à sépi pól wɛ yɛ
tɛ́ ǹ gblɔ̌y pɩ yɔ̃̀lɛ,
à ǹ gblɔ̌y pɩ névilɛ.
No pól sɔ̃̀ ǹnɛ n pnɛ névilɛ.
[8] À ǹ gblɔ̌y tiki mɔ
à n sah Liyel tyí yõ,
à syi pɔ dahnɩ yõ kũ ku.
[9] Képah ye, Liyel mɛ ǹmɔ dɔkɔ sah kal no póllɛ,
tɛ́ yĩ̋n-ńsah ǹgbɛ̃nɛ à kɔ̃ kal no tɛ́lɔ́ póllɛ.
[10] Képah sɔkɔ, yî nónó pól-á mɛ yĩ̂nyõ sɔkɔ,
ànɛ̂ sétáh yõ, ànɛ̂ lékókwíl,
sé pól kɩ sé gbètukunɔ di Yesu yah sɔkɔ,*
[11] tɛ́ kɩ n yo nɛ Yesu Krista-á TƐ̀ ǸGBƐNƐ,
Sú Liyel yĩn kɔ̃ kè kɩ n gbilki.

Yesu yõ sɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pɩ sɔ̃̋

[12] Ń nɛ́nɔ́nɔ́, máh sɔ̃̀ mɛ yé wrɔ́ sɔkɔ tɛ́ yé mɛ n nohnɩ
sɔ̃ ń tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋, núkúnúkú mé náh mɛ yé wrɔ́, ǹtɛ mé
kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé wãn mɔ sɛ̃ yé nòhnɩ̀nɔ́ yõ. Yáh
fyɔ̀ pwah mɔ, yé tɔ̃̀lɛ nɛ n pɩ tíkí ànɛ̂ wílsyahrɩ sɔkɔ képah
yĩnnɛ. [13] Yé náh wɛ di, Liyel ye n dahbɩ yé sɔkɔ tɔ̃̀ pínɔ́
dékèlɛ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃, ǹ tɛ́ ké pínɔ́ tɛ̃̋nwɛnɔlɛ yé
kɔ̃ yě kélɛ n pɩ à yĩnɛ ǹmɔ-á mɛ ké tyí sɔ̃. [14] Yé tyi póllɛ nɛ
n pɩ wɛ̀nkyɔ̃ wɛ́kí-ńkɛ̃̋nɛ, ànɛ̂ yékâb kɛ̃̋nɛ. [15] Képah sɔkɔ,

---
* **2:10** 2.10 - Yah n tɛ Yesayi 45.23.

yé kɩ pɩ pèkè kɛ̃́ névyelɛ, pè náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi yé tyí. Yé kɩ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ, lékàh kɛ̃́ névyelɛ kèkõyṍ névye wrɔ́, pépi nónó-á yɩ̃́nvɩ̌ ànɛ̂ nɛpêl ó pé tɔ̂ɔ́. Yépi yĩnɛ yè pɩ kyòolɛ pé tyí, sɔ̃́-á ńwɔ̃́ kèpyelɛ kyòo yɩ̃̂nyõ sɔkɔ.
16 Tɛ́ wɛy nɛ̂-á minnɛ névyelɛ n kõ, yé képah yo pé tyí. Képah-à pɩ, kè kɩ pɩ yõ yɔ̃nɔ́lɛ ńmɔ tyí Krista syɩ n pɔ sõlɛ. Tɛ́ kè kɩ tɔ̃ kè wɛ̃kɩ nɛ máh yèvyãhrɩ ànɛ̂ tɛ̃̀n nónó pɩ sɔkɔ, sè náh pɩ yõ kɛ̃́nɛ.
17 Yépi-á yèvyãhrɩ nɛ̂ pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yĩnnɛ, ńmɔ-à kɩ sɔ̃́ mɛ yĩnɛ mè n ko n pɩ sárkálɛ à tahlɩ képah tyí ò, nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ye kélɛ ńmɔ tyí. Tɛ́ mé mɛ ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ yé tɔlɛ.
18 Yépi tɔlɛ, yé nɛ n mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ, yè ké nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ n pɩ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí.

Timote ànɛ̂ Yepafroditi tyɩ̂pɩ́nɩ̀nɛ

19 Ǹmɔ gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yõ nɛ máh kɩ Timote tõ yé tyí kè náh tɔ̃ n mo n pi. Képah sɔkɔ, wàh kɩ kyɩ yah yé tyí tɛ́ ǹ syɩ, à kɩ pɔ yé tyí kèdùkù wɛ yo ń syah ń nɩ kɔ̃ kè kɩ de.
20 Yé náh wɛ di, ǹmɔ ó mɛ ńmɔ tyí nɛ̂ nɩ-á mɛ n yɔrɩ yé tyílɛ ńmɔ tyí kɔ̃lɛ.
21 No tɛ́lɔ́ pól tɛ̃ wɔ mɛ n yah pé yɛ̃́ngbɛ̃́ tyi ó tyí, pé dyɔ náh mɛ n kwnɛ Yesu Krista tɔ̃̀ tyílɛ.
22 Ǹtɛ Timotelɛ, yépi ńtɛ̃ pĩ nɛ tyɩ́pɩ́nɩ̀ sɔkɔ-á à kè wɛ̃kɩ nɛ, tɔ̃̀npɩ pèpɛy-á pélɛ. Ȁ ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónɔ́ tɔ̃̀ sɔkɔ ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, sɔ̃́-á wɛ̃́npir tɔ̃̀lɛ n pɩ ǹ sú tyí.
23 Képah ye, ń tyí-à kɩ fyɔ̀ pɔ sah gbáhkɩ̀ núkú yõ, ǹmɔ ye mé mɛ n yah nɛ máh kɩ núkú tõ yé tyí.
24 Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̀ yõ, ńmɔ ńtɛ̃ tɔ-á kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ kè náh n mo n pi.

25 Ǹtɛ mé kè wɛ, mé yĩnɛ mè ń yṹnpi Yepafroditi kɔ̃ à ǹ syɩ n yuku yé tɩ̃̀nnɛ. Ǹ kɔ́-ò ye ǹnɛ, tɔ̃̀ núkú pɩ́pú ànɛ̂ mɛ́kɩ̀ núkú fwópú tɔ̃ álɛ. Yépi ye ń fyɑ̃̀hnɔ́ wɛ, tɛ́ à wilki tõ ń tyí à pɔ ń yohnɩ mɔ.
26 Yé pól wɛ dékè mɛ à tɛ̃ yɩ̃̃́, tɛ́ yáh noh ǹ yɔ́nɔ́ tyí sɔkɔ, kè mɛ yṍtɔ́kɔ́bílɛ ǹ tyí.
27 Kègbɩ yõ, à sɔ̃̀ mɛ n yɔ. Fárkɔ fárkɔ à náhkɩ ku. Ǹtɛ Liyel mɛ ǹ yãm yah. Tɛ́ kè náh pɩ nɛ ǹmɔ ó yãm sɔ̃ à yah dɛ́, ńmɔ tɔ yãm ye à yah wãn kɔ̃ kè náh n mɔ n pi ń yèkwɔrɩ yõ.
28 Képah ye, mé kɩ à kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ yuku súú yé tɩ̃̀nnɛ, yé kɔ̃ yáh kɩ à wɛ, kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ yé tyí ńtɔ̃, kwâh mó wilki ńmɔ tɔ yèkwɔrɩ sɔkɔ.
29 Képah ye, yé à tɛ̃ plɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ sɔkɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩnnɛ, yè mó sɛ̃́nknɔ névyelɛ nɛ n sõ.
30 Yé náh wɛ di, Krista tɔ̃̀ yĩn ye à ku farkɩ. Yépi-á nɛ yé ńmɔ yohnɩ n mɔ yɩ̂ nónónɛ, tɛ́ yé náh fɛ̃ n pɔ sélɛ ń kɔ̃ n pi yé gblɔ̃̌y, ǹmɔ fɛ̃ syi kũ dlo gbal à sè syi pɔ ń kɔ̃.

3

Kɔ́lɔ́ pèpɛynɛ Liyel yah sɔkɔ

1 Ń yṹnpyé, yé nɛ mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
yĩnnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. Máh tyi nónó yo sɔkɔ tɛ yé tyí, kè náh mɛ
kwlɔ́nɔ́lɛ ń tyí kɩ tɔ̃ ń syɩ sè wãrkɩ tɛkɩ mɔ yé tyí. Képah ńtɛ̃
ye kɩ yépi yohnɩ mɔ yékɩ tɛ̃ wɛ̃kì pèpɛy yõ. 2 Yé yé gblɔ̌ynɛ n
kyɔmɩ tɔ̃̀ntùkù pípúlɛ, kénɛ pãhlɔlɛ, pépi nónó kɔ̃̀kè kɔ̃̀nɔ́-
á wil fɩ̃́ yɔ́ ó kɔ̃̀mnɔ́lɛ. 3 Ké gbɩ tɛ̃ yõ, ápi wɔ ye kõ kɔ̃̀kè
pèpɛynɛ, képah nɛ̂-á Liyel yĩn gbílkínɔ́lɛ ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ. Kè
mɛ yõ yɔ̃nɔ́lɛ á tyí áyáh wɛ kwrɔ mɔ Yesu Kristalɛ tɛ́ á náh
mɛ á gbɔ̃̀ sah á gblɔ̌y yõ. 4 Ǹnî yɔ́ tɛ̃-à fyɔ̀ fɛ̃ ǹ gbɔ̃̀ sah n pi
ǹ gblɔ̌y yõ, gbɩ kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ wɛ ńmɔ tyí kal tɛ̃nɛ kɩ ń gbɔ̃̀ sah ń
gblɔ̌y yõ, 5 ńmɔ nɛ̂-á kõ ń dúbínɔ́ sèpɩ̃̀n kwǎrtɔ̃-ò sõlɛ, tɛ́ mó
tɔ̃ pɩ Yisrayel nɛynɛ à wil Bɛ̃nsyamɛ yìkì sɔkɔ. Yebreke ye
ńnɛ, ń dúbípúlɛ Yebreni ye pélɛ. Nsyifunɔ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l
kɔ́pú nónó-á pè n ye Farisi wɛ̃kì kɔ́púlɛ, pépi sɔkɔ nɛy yɔ́
ye sɔ̃̀ ńnɛ.* 6 Tɛ́ à yuku gbáhntɛ̃nɔ tyí tɩ̃̀nnɛ kénɛ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́
sɔkɔ, mé sɔ̃̀ mɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɩ̃̀nkìlɛ n fõh. À tɔ̃ yuku kénɛ
wɛ̃̀l kɔ́lɔ́ tyí tɩ̃̀nnɛ, nɛy náh sɔ̃̀ fɛ̃ lékàhlɛ n kɔ̃ n pi. 7 Ǹtɛ
kénɛ tyi nónó-á sɔ̃̀ mɛ yõre tyilɛ ńmɔ tyí, núkúnúkú mé mɛ
pɔ sè wɛ syíkínɔ́ tyilɛ Krista yĩnnɛ. 8-9 Gbɩ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista wɛ́npĩnɔ-á pɩ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ ńmɔ tyí, képah yĩnnɛ
mé mɛ tyi nɔ́pi póllɛ n yah syíkínɔ́ tyilɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ
mé pɩ Krista tyílɛ, ànɛ̂ ń wrɔ́ mó kwrɔ mɔ ǹnɛ. Képah ye
ń kɔ̃ mé fɛ̃ syi ń náh vi tyi pól kɔ̃, tɛ́ sé póllɛ n yah tũ̀ yõ yî
tyí kɔ̃lɛ. Mé náh tɔ̃ mɛ n sõ nɛ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̀l kɔ́lɔ́-á pɩ
ńnɛ tómm dɛ́. Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ ye mé pɩ tómm. Liyel
ye n pɩ névilɛ tómm Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ. 10 Ǹmɔ-á mɛ nɛ̂
tyí képah ye yɔ̀ nɛ, mé Krista pĩ ànɛ̂ tǎhkì nɛ̂-á yilki mɔ ǹ
lékɔ́lɛ, ànɛ̂ ń vyãh mó wɛ ǹ yèvyãhrɩ pínɔ́ sɔkɔ, mé mó n
pɩ ǹ tyí kɔ̃lɛ ǹ ku dùkù sɔkɔ. 11 Képah sɔkɔ, ń sõnɔ kɩ mɛ
ké yõ nɛ ń tɔ lékó-á kɩ pɔ n yilki n mɔ n pi.

12 Kè náh mɛ á kɩ nɛ nɛ̂-á mé n yah n kɔ̃ mé sɔ̃ kè wɛ tɛ,
ànɛ̂ ń tyí sɔ̃ pɛkɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí dɛ́. Ǹtɛ mé mɛ yɔ̃ sɔkɔ ń
tólɔ́lɛ nɛ mé gbah n tɛ̃ mé kè wɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Krista ń ye
pɩ ǹmɔ ó tyílɛ. 13 Ɔ̃́ɔ̃ dɛ́ ń yṹnpyé, kè náh mɛ á kɩ nɛ ńmɔ sɔ̃
kè wɛ tɛ. Ǹtɛ nɛ̂-á mé mɛ n pɩ, kè wɛ yɔ̀: Tyi nónó-á sɔkɔ tɛ,
mě ń dyɔ mɔ n fwɔ sépi tyílɛ, ǹ tɛ́ yah tɩ̃̀n tyílɛ n yĩkɩ. 14 Mé
mɛ n to ké yɩ̃̀nnɛ n yĩkɩ yõre wɛ yĩnnɛ Liyel-á álɛ n ye nɛ

* 3:5 3.5 - Nsyifunɔ póllɛ, Yisrayel no ye pélɛ. Yisrayel no póllɛ mó, Yebreni ye
pélɛ.

á pɔ nɛ̂ syi yɩ̂nyõ, Yesu Krista gbɔ̏ yõ. [15] Ápi nónó pól Yesu
yõ sɛ̋nɔ́-á de yĩn, sɛ̃ ye á yĩnɛ à nɛ n sõ. Ǹtɛ sõnɔ káhkí-à
kɩ se mɛ yé sɔkɔ tir yɔ́ tyí sɔkɔ, Liyel kɩ tõ képah dùkùlɛ yé
wɛ̃kɩ. [16] Kàh kɩ sɔ̃ n pɩ sɔ̃, áyáh mɛ n kɔ wɛ̃kì nɛ̂ yõ à pɔ syɩ
núkúnúkú tyí, á ye yɔ̃ sɔkɔ nɛ n yuku yahlɛ képah ó yõ.
[17] Ń yṹnpyé, yé ńmɔlɛ n yah n pɩ. Áyáh pɩ dùkù nɛ̂ wɛ̃kɩ,
nónó-á mɛ képah wɛ̃̀kìlɛ n kɔ, yé pépilɛ n yah n pɩ. [18] Mé ye
kè yo sɔkɔ tɛ yé tyí gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ, tɛ́ tõ mɛ ń syɩ kélɛ n yo
yé tyí gbní sɔkɔ núkúnúkú nɛ, Yesu Krista dahnɩ yõ kúnɔ́-á
nɛ̂nɛ n pɛkɩ, névye náhnáh pɩ dùkù-á mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ nɛ
păh mɛ kélɛ n fwo. [19] Pépi tyí-á kɩ pɔ n yɩkɩ n pi ké tyɛ́-
ńsah sɔkɔ. Pé kèkùrn-á pɩ pé líyellɛ. Tir nɛ̂-á sennɛ pè tɛ̃ n
pi, pè n nɛ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n gbilki képah sɔkɔ. Kèkõyɔ̋ yì ó
tyí-á pépi n nɛ n sõ. [20] Ápi tɛ̃ wɔ sú fɔ̋ mɛ yɩ̂nyõ sɔkɔ, ńyãh
sɔkɔ-á á pwáhnmɔ-ò nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Kristalɛ, à kɩ n wil
n pɔ n pi, áyáh mɛ ǹmɔ nɛ̂nɛ n dɛkɩ. [21] Ápi wil gbɛ̋nsê nɛ̂-á
sohkɩ kɛ̋nɛ, à kɩ pɔ kè vi mɔ pɩ ǹmɔ wil gbɛ̋nsê tyí kɔ̃lɛ,
nɛ̂-á gbílkínɔ́ mɛ n sah ké yõ. Ǹ tɛ̋npnɛ̀nɔ́ gbɔ̏ yõ ye à kɩ pɩ
képahlɛ, nɛ̂-á yíyìn pól kɔ̃ sè n sah ǹ tyí yõ.

4

[1] Képah ye ń yṹnpyé pèplɔ, yé gbah n tɛ̃ sɛ̋ntɛ̃̀nɛ yè yé
sõnɔ sah yɩ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ. Ń nɛ́nɔ́nɔ́, yé wɛ dékè mɛ ń kah tɛ̃.
Yépi ye ńmɔ nìvìnì yõlɛ, ànɛ̂ yépi ye yɔ̃ ńmɔ yõlɛ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂ kɔ̃

[2] Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Yevodi ànɛ̂ Sɛ̃tisyi tyí nɛ, pè pé wrɔ́
kwrɔ n mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. [3] Tɛ́ áwɔ nɛ̂-á tɔ̏ núkú
pí-ò pèpɛynɛ ńmɔlɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á Yevodi
ànɛ̂ Sɛ̃tisyi yohnɩ n mɔ pé wrɔ́ kɔ̃ kè kwrɔ n mɔ. Yah, syɔ́
yísyɔ́ ye pélɛ, nónó-á so mɔ ńmɔ tyí á gbah tɛ̃ Nìvìnì tir
yah yúkúnɔ́ tyí sɔkɔ. Klema tɔ sɔ̏ mɛ pélɛ, ànɛ̂ ń tɔ̏ núkú
pípú tɛ́lɔ́lɛ, pépi nónó yni-á mɛ wɑ̋rkínsàhnɔ́lɛ tyɛ́-ńkɛ̃ min
névye yni sɛ́bɛ́y sɔkɔ.
[4] Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ Tɛ̃
ǹgbɛ̃nɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Mé kélɛ n tõ n yo yé tyí, yé nɛ n mɛ
nìvìnì sɔkɔ. [5] Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɔ́nɔ́ mɛ yúkɛy. Yé yɛ no
pól yélɛ n pnɛ nɛ́péplɔ tyí sɔkɔ. [6] Yé káh n yɛ yé yáh-ńsah
tyɛ tir yɔ́ ńtɛ̃nɛ. Tɛ́ tyi tyi pól sɔkɔ, kwâh nɛ̂ yétɔ̂̃-à yé tɛ̃,
yé kè ni Liyel tyí nírí pínɔ́ sɔkɔ, yè mó wɛkɩ ǹ tyí ǹ pèpɔrɩ
pínɔ́ yĩnnɛ. [7] Képah sɔkɔ, ǹ yèvɩnɩ nɛ̂-á kăn pɩ névi sõnɔlɛ,
képah kɩ yáh-ńsah tyɛ́nɔ́ yah kɔ̃ dénɔ́lɛ yé nnɔ ànɛ̂ yé sõnɔ
sɔkɔ, yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yõ Yesu Kristalɛ.

[8] Nɛ̂-á mé kɩ yo yé tyí ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ ń yű̃npyé, tyi nónó-
á mɛ gblɔlɛ, tɛ́ yĩnɛ gbílkínɔ́lɛ, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tómtóm
tɛ́ mɛ yályál, ànɛ̂ tyi nónó tyí-á kɩ fɛ̃ nɔ névi tyí tɛ́ à kɩ sè
fɛ̃ syi, ànɛ̂ tyi nónó-á mɛ tyípénàllɛ tɛ́ mɛ n mɔ n kõ, yé yɛ
sépi ó nɛ mɛ yé sõnɔ sɔkɔ. [9] Yáh tyi nónó sãh ńmɔ tyí, tɛ́
nónó wɛ tɔkɔ ńmɔ tyí, ànɛ̂ yáh tyi nónó noh ńmɔ tyí, tɛ́ ń
wɛ mé mɛ tyi nónónɛ n pɩ, yé nɛ n kɔ sépi wȁl yõ. Képah
sɔkɔ, Liyel kɩ mɛ yélɛ ǹmɔ nɛ̂-á yèvɩnɩnɛ n kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Filipi kwil tãn tyí, pé pèpɔrɩ pínɔ́ tyí sɔkɔ

[10] Mé nìvìnì ǹgbɛ̃ wɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yáh sɔ̃npílɛ
tɛ̃ wɛ kè wɛ wɛ̃kɩ ńtɔ̃ nɛ ń tyí-á mɛ tah yé tyí. Ń tyí sȍ mɛ
tah yé tyí, ǹtɛ yé náh sȍ mɛ syɔ̃-ǹsah wɛ à fɛ̃ kélɛ ń wɛ̃kɩ.
[11] Kè náh pɩ nɛ ń fyȁhnɔ́ sɔ̃ ń kɔ̃ mé képahlɛ n yo dɛ́. Máh
nɛ̂ sãh képah ye yɔ̀ nɛ, kè sɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ, kè n nɛ n mɛ
yı̋nɛ́nɔ́lɛ ńmɔ tyí. [12] Mé ń minnɛ n pɩ n pnɛ yãm sɔkɔ, tɛ́
mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ. Tyi pól sɔkɔ ànɛ̂ duke duke
pól sɔkɔ, ńmɔ n fɛ̃ ń minnɛ nɛ n pɩ. Kàh se tɛ̃kɩ sɔkɔ ò, kàh
se kwɛkɩ sɔkɔ ò, mé ń gblɔ̌y dar mɔ sépi póllɛ. Mé ń minnɛ
n pɩ n pnɛ tahrɩ sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ kélɛ n pɩ n pnɛ fyȁhnɔ́ sɔkɔ.
[13] Mé kɩ fɛ̃ tyi pól pɩ Yesu Krista gbȍ yõ, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkìlɛ
ńnɛ n kɔ̃. [14] Ǹtɛ képah fyé yõ, yé pɩ plɛ gbȍ dáhbínɔ́lɛ ń
tyí ń yèvyãhrɩ gbı̋ sɔkɔ. [15] Filipi tãn, yépi ńtɛ̃ pı̋nɔ́ mɛ ké
sɔkɔ nɛ, Nìvìnì tir yónɔ́ tyah gbı̋nɛ yé tȉnnɛ, gbı̋ nɛ̂-á sȍ mé
yal Masedonɩ sɔkɔ, à wil yépi tyí sɔkɔ yépi nónó-á pɩ soh
ńmɔlɛ à kwâhlɛ ń kɔ̃, tɛ́ kwâh wɛ syi ń tyí, Yesu yõ sɛ̃pú
tȉnkȉ yó ńtɛ̃ náh tɔ̃ kwâhlɛ ń kɔ̃. [16] Gbı̋ nɛ̂ ńtɛ̃ fyé-á sȍ mé
mɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ, gbáhyı̋ núkú ó náh yé tɛkɩ mɔ ń
tyí yòhnìnmɔnɔlɛ. [17] Kè náh mɛ á kɩ nɛ mé sɔ̃ mɛ ké tyí nɛ,
yé yîlɛ nɛ n yĩ ńnɛ n kɔ̃ dɛ́, ǹtɛ mé mɛ ké tyí nɛ wãn mɔ yé
pèpɔrɩ pínɔ́ yõre wɛ́nɔ́ yõ. [18] Yáh yî nónó pól tɛkɩ mɔ ń tyí,
mé sè wɛ syi, kwâh yó ńtɛ̃ náh tɔ̃ mɛ ń tɛkɩ. Yepafroditi-á
fyɔ̀ pɔ yòhnìnmɔnɔlɛ ń kɔ̃, nɛ̂-á yé à kɔ̃ nɛ à pɔ ń kɔ̃, mé
núkú pɩ kwâh nɛ́tɛ̃̂nɛ. Kénɛ yòhnìnmɔnɔ mɛ̀nɛ, tyípépɛ̌y ye
kélɛ Liyel yah sɔkɔ, wǎh nɛ̂ fɛ̃ syi, tɛ́ ké tyí nɔ ǹ tyí. [19] Ǹmɔ
Liyel nɛ̂-á tahrɩlɛ ǹ tyí tyɛ́tyɛ́nɩ kɛ̃, à kɩ syɔ̃ Yesu Krista tyí,
kɩ yé yétȍ̃ yî póllɛ yé kɔ̃. [20] Gbílkínɔ́ nɛ n sah ápi Sú Liyel
yõ gbı̋mɛgbı̋. Amiina!

[21] Yesu Krista yĩn yõ, yé wɛynɛ Yesu yõ sɛ̃pú nɛ́núkù núkú
pól kɔ̃ ń tyí . Ń yű̃npyé Yesu yõ sɛ̃pú nónó-á mɛ ńnɛ ásȍ̃,
pé tɔ n wɛkɩ yé tyí. [22] Yesu yõ sɛ̃pú pól n wɛkɩ yé tyí, ké dú
dɔkɔ nónó-á mɛ tȍlɛ n pɩ yȍtɛ̃ dı̋ Sesar tyí ásȍ̃ sɔkɔ.

23 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kɩ́nmɔnɔlɛ Kolɔsɩ tãn tyí

Pole wɛ́kɩ́nɔ́lɛ Kolɔsɩ tãn tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ à yĩnɛ Liyel
nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye 2 n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yépi tyí, yépi nónó-á pɩ Liyel nolɛ Kolɔsɩ kwil sɔkɔ,
tɛ́ pɩ á yũnpyé Krista yõ sɛ̃́pú kègblɔlɛ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ. Á kélɛ n yah n kõ á Sú Liyel tyí nɛ, à
yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí à mó yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Pole mɛ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃

3 Liyel nɛ̂-á á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista Súlɛ, gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ áyâh ǹnɛ
n ni, à n nɛ n wɛkɩ ǹ tyí yé tyí sɔkɔ. 4 Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́
nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á
sé tyí yónɔ́ noh. 5 Gbɩ wɛy nɛ̂-á Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ wɛynɛ, ké yɩ̃́nɩ́ntɛ̃nɔ
gbennɛ yé tyí, képah sɔkɔ ye yé noh kélɛ nɛ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah
yɔ́-á mɛ yé tyí yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, tɛ́ mɛ yé gbɔ̃ sah ké yõ. 6 Kénɛ
Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀-á yĩni tɛ̃ yépi tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, kǎh sɔ̃̀ mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
n tõ mɔ kèkõyɔ̃́ tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól sɔkɔ sɔ̃́, sɛ̃́ kélɛ yépi tɔ tɩ̃̀nnɛ, à
tɔkɔ sõ nɛ̂-á yé kè pĩ kègbɩ yõ sɔkɔ nɛ Liyel-á yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ
yé tyí. 7 Ápi nɛ́nɔ́ní Yepafratɩ nɛ̂-á mɛ tɔ̃̀ núkúlɛ n pɩ ápilɛ,
ǹmɔ ye kõ yélɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀nɛ. Krista tɔ̃̀npɩ nɛ́gbí ye ǹnɛ nɛ̂-á
mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yépi tyí. 8 Liyel Mirki-á tyínɔnɔ nɛ̂ dahbɩ yé
sɔkɔ, à ké tyí yo á tyí.
9 Képah ye, ápi tɔ-á yé tyí noh sõ nɛ̂nɛ, à tɔkɔ lésõ tyí, á
náh mɛ yal mɔ nírɩ́ pɩ́nɔ́lɛ yé tyí. Á mɛ kélɛ n yah n kõ Liyel
tyí nɛ à ǹ dyɔ yɩ̃́ínɛ yé wɛ̃kɩ pallɛ, yɩ̃́pɩ̃̂ ànɛ̂ lékɑ̃́m gbɔ̃̀ yõ
nónó-á n wil ǹ Mirki tyí. 10 Képah sɔkɔ, yé kɩ tɛ̃ wɛ n kɔ à
yĩnɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛ̃kɩ̀lɛ, kɩ ǹ dyɔ yɩ̃́ tyilɛ n pɩ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Yé kɩ
tyípéplɔ duke póllɛ n pɩ, tɛ́ kɩ Liyellɛ n gbah n pĩ n yuku
yahlɛ. 11 Á mɛ kélɛ n yah n kõ ǹ tyí nɛ à tǎhkɩ̀lɛ yé kõ tyi
tyi pól sɔkɔ, ǹ tɔ̃́rí tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ, sɔ̃nko yé fɛ̃ tyi póllɛ n sro.
12 Yé wɛkɩ Sú Liyel tyí nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á tɛ̃́nwɛnɔlɛ yé kõ
yé vyãh kõ kè wɛ ǹ pèpɔrɩ wɛ́nɔ́ sɔkɔ, wǎh képah nɛ̂ yah
sah ǹ tɔ̃́rí kyòo sɔkɔ kɩ névye kõ, nónó-á mɛ ǹ tyí yõ. 13 Á
ye á yɔrɩ tɛ̃ syi fɛ̃́ntũ̂ tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀, tɛ́ á dah mɔ ǹ nɩ̀dɛ̀ Pɩ́dɩ̃́ tɔ̃́rí
sɔkɔ. 14 Kénɛ Pɩ́dɩ̃́ gbɔ̃̀ yõ ye á pwáhnmɔnɔ wɛ, tɛ́ á tyípêl
mɛ yɔ̃ mɔ á tyí.

Krista ye yî́yı̀n pól Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ

15 Liyel nɛ̂-á à náh n wɛ yı̃́nɛ, Krista mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ.
Ǹmɔ ye Liyel Pi gbennɛ. À mɛ Liyel gbɛ̃̀npɩnɔ pól yõ.
16 Yé náh wɛ di, ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ ye yíyı̀n pól mɔ.
Kè se yı̃nyõ sɔkɔ ò, kè se sétáh yõ sɔkɔ ò,
kè se yî nónó-á n wɛ yı̃́nɛ ò, kè se nónó náh n wɛ yı̃́nɛ ò,
kè se mréy tǎhkı̀nɔ́lɛ ò, kè se névye fnɛ̀pulɛ ò, kè se yɔ̃̀tãmnɔ́lɛ ò, kè se tɔ̃́rí yõ névyelɛ ò,
ǹmɔ gbɔ̃ yõ ye pé pól mɔ, ànɛ̂ pé pól mɛ ǹmɔ tyí yõ.
17 Ǹmɔ yíyı̀n pól dyah tɛ̃,
yíyı̀n pól mɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
18 Yesu yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yɔ̃̀tɛ̃ ye ǹmɔlɛ, pépi nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ.
Ǹmɔ ye tyàh-ǹsahlɛ,
ǹmɔ lékó ǹgbò ye yilki mɔ,
sɔ̃́nko ǹmɔ pɩ gbennɛ tyi tyi pól sɔkɔ.
19 Yé náh wɛ di, kè ye nɔ Liyel tyí à tɛ̃ ǹmɔ sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́.
20 Tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé névye ànɛ̂ yíyı̀n pól wrɔ́ tɔ̃ sah péwɔ Liyellɛ, Krista gbɔ̃̀ yõ.
Liyel Pídı̃́ mɛ̀ kúnɔ́lɛ dahnɩ yõ, képah gbɔ̃̀ yõ ye yèvɩnɩ wɛ Liyel ànɛ̂ no pól wrɔ́
sétáh yõ ànɛ̂ yı̃̂nyõ sɔkɔ.

21 Ǹgbòlɛ, yépi tɔ wrɔ́ lésõ mɛ gbɛ́kínɔ́lɛ Liyellɛ. Sépɛ́rí
lésõ mɛ yé wrɔ́ ǹnɛ yé sõnɔ túkúnı̀ ànɛ̂ yé tyítúkúnı̀ pínɔ́
yı̃nnɛ. 22 Ǹtɛ núkúnúkú, ǹ Pídı̃́-á wil gbɛ̃́nsê sɔkɔ kũ nɛ̂ ku,
képah gbɔ̃̀ yõ ye Liyel yé wrɔ́ kwrɔ mɔ ǹ gblɔ̃́ynɛ, nɛ yé pɔ
yı̃n péwɔ yah sɔkɔ yályál pèkè kɛ̃́nɛ, ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ
yé tyí. 23 Ǹtɛ yé yı̃nɛ yè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ yı̃n gbã́hngbã́h, yé
yı̃n dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ. Yé gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ à tɔkɔ
yé Nı̀vı̀nı̀ tir noh sõ dùkù tyí, yè káh pɔ gbɛ mɔ kélɛ. Kénɛ
Nı̀vı̀nı̀ tir ye yo kèkõyɔ̃́ névye pól tyí, képah nɛ̂ tɔ̃̀ sɔkɔ-á
ńmɔ Pollɛ.

Pole-á Liyel tɔ̃̀ pɩ yèvyãhrɩlɛ dùkù nɛ̂nɛ

24 Máh mɛ yèvyãhrɩ nɛ̂nɛ n pɩ yépi yı̃nnɛ, núkúnúkú mé
mɛ képah nı̀vı̀nı̀ sɔkɔ. Yé náh wɛ di, ńmɔ mɛ ń gblɔ̃́y kõ
à Krista yèvyãhrɩ tɛ́y tɔkɔ n pɩ ǹ yõ sɛ̃pú tı̃̀nkı̀ yı̃nnɛ, pépi
nónó-á ǹ wil gbɛ̃́nsêlɛ. 25 Ńmɔ pɩ tɔ̃̀npɩlɛ yépi Yesu yõ sɛ̃pú
tı̃̀nkı̀ tyí à yı̃nɛ Liyel-á tɔ̃̀ mɛ̀ dahbɩ sɔ̃́ ń gbɔ̃̀ yé yı̃nnɛ. À
kè dahbɩ ń gbɔ̃̀ nɛ mé pé wɛy pól yo, 26 képah nɛ̂-á pɩ Liyel
sètı̃̀n sɔ̃̀ tirlɛ, nɛ̂-á à mɛ no pól wɔ̃́bɩ sah kélɛ ǹgbò dùkùlɛ,

tɛ́ mɛ kélɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̏nkɩ̏ wɔ wɛ̃kɩ núkúnúkú. 27 Yõre
ǹgbɛ̃ ànɛ̂ tɔ̃́rí nɛ̂-á mɛ sètɩ̃̏n sɔ̃̏ tir mɛ̀ sɔkɔ, névye tyí nónó
náh pɩ Nsyifunɔlɛ, képah ye sõ Liyel mɛ ké tyí nɛ pé wɛ̃kɩ.
Sètɩ̃̏n sɔ̃̏ tir mɛ̀ wɛ yɔ̀: «Kristalɛ yé wrɔ́ sɔkɔ, yé gbɔ̃̏ sàhnɔ́
kɩ mɛ Liyel tɔ̃́rí wɛ́nɔ́ yõ ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ.» 28 Ǹmɔ tyí ye á mɛ n
yo no pól tyí, tɛ́ mɛ ké gbáhdyâhlɛ n di n sah nɛ́núkù núkú
pól tyí, tɛ́ mɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n kwɔ yɩ̃́pɩ̂̃ duke pól sɔkɔ,
sɔ̃nko no pól Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ de yĩn pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏
yõ Kristalɛ. 29 Képah yĩn ye mé mɛ tɔ̃̏lɛ n pɩ, mɛ ń tah sah
syikey sɔkɔ Krista tǎhkɩ̀ gbɔ̃̏ yõ, nɛ̂-á mɛ tɔ̃̏lɛ n pɩ yɩ̃̃́ ńmɔ
sɔkɔ.

2

1 Mé mɛ ké tyí nɛ yé pĩ nɛ máh mɛ mɛ́kɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ n fwo
yépi ànɛ̂ Lawodise tãn yĩnnɛ, à tahlɩ nónó ńtɛ̃ tɔ pól-á pè
náh ń wɛ yah yĩ́nɛ. 2 Mé mɛ ké tyí nɛ nɩ̀sãh wɛ pé sɔkɔ, pè
mó pɩ núkúlɛ tyínɔnɔ sɔkɔ, lékɑ̃́m mó nɛ mɛ yɩ̃̃́ pé sɔkɔ.
Képah sɔkɔ, pè kɩ Liyel tir wɔ̃bɩ̀nsàhnɔ́ pĩ, nɛ̂-á pɩ Kristalɛ.
3 Yõre nɛ̂-á yɩ̃́pɩ̂̃ ànɛ̂ pnɛ̀nɔ́ sɔkɔ, ké pól mɛ wɔ̃bɩ̀nɔ́lɛ ǹmɔ
sɔkɔ. 4 Mé tir mɛ̀nɛ n yo yé tyí sɔ̃nko ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n pɔ
yé pilki vyɑ̃́hsesyɩ̃́rí sɔkɔ. 5 Gbɩ ye, ńmɔ tɛ̃̀ wɔ náh mɛ yélɛ
fɩ̃́ núkú sɔkɔ ó, ǹtɛ mé mɛ yélɛ sõnɔ sɔkɔ. Ń nɩ mɛ vɩ́nɔ́lɛ
yélɛ, máh kè wɛ yé mɛ yé tah sah tɛ́ mɛ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ koh
tɛ̃ yĩn gbɑ̃́hngbɑ̃́h.

Min pɩ́nɔ́lɛ Krista gbɔ̃̏ yõ

6 Yáh fyɔ̀ kè fɛ̃ syi nɛ yé Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-á Yesu Kristalɛ, yé yé
minnɛ n pɩ yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ sɔkɔ ǹmɔlɛ. 7 Yesu yõ sɛ̃́nɔ́
nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, yé yɛ ké yɑ̃̏hnɩ̀ nɛ n mɛ dínyĩnɔlɛ ǹ sɔkɔ, yè
mó yé min póllɛ n pɩ ǹmɔ tyí yõ. Yé nɛ mɛ sũnyĩnɔlɛ Yesu
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ sɔ̃-á pè yé kwɔ kélɛ, yè mó pɩ Liyel pèpɔrɩ pɩ̃́pú
ǹgbnɔlɛ. 8 Yé yé gblɔ̃́ynɛ n kyɔmɩ sɔ̃nko ǹnɩ̂ yɔ́ ńtɛ̃ káh n
pɔ tyídî ànɛ̂ kèkõyɔ̃́ tyi tɔkɔ à yé pilki tɛ̃ mɩ̀nɩ̀ tyilɛ, ǹ névi
yɔ̃tàhsyi lékɑ̃́mnɛ. Sè náh mɛ wɛ̃̀kɩ̀ núkú yõ Krista tyilɛ.
9 Yé náh wɛ di, Liyel mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Krista sɔkɔ ǹ tɔ̂ɔ́. 10 Yíyɩ̃̀n
pól mɛ yépi tyí ǹmɔ gbɔ̃̏ yõ. Ǹmɔ ye yɔ̃̏tɔ̃rí ànɛ̂ tɛ̃́nwɛnɔnɔ
pól yɔ̃tɛ̃̀nɛ. 11 Yé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̏ yõ ǹmɔlɛ, yé kɔ̃kè
kɔ̃. Kénɛ kɔ̃kèlɛ, névi gbɔ̃ pɩ́nɔ́ náh kélɛ, Krista pɩ́nɔ́ ye
kélɛ sɔ̃nko kè á wilki á tyípékè sɔkɔ. 12 Yé náh wɛ di, yáh
wèlnwɩ̃̀lkɩ̃̀nɔ́ wɛ ni sɔkɔ, kè mɛ á kɩ nɛ yé lékyɩ̂ sɔ̃ yĩ ǹnɛ wɛ̃
tyí, tɛ́ mɛ yilki mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí, yáh sɔ̃npílɛ sɛ̃ Liyel tǎhkɩ̀ yõ,
nɛ̂-á yilki mɔ Krista lékólɛ. 13 Ǹgbòlɛ, yé lésõ mɛ lékyɩ̂ sɔ̃ yé

tyípêl ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́ yĩnnɛ. Ǹtɛ núkúnúkú, Liyel ye minnɛ yé
kɔ̃ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí. À á tyípêl pól yɔ̃ mɔ á kɔ̃. 14 Áyáh
Moyisi tyi kɔ̃nsàhnɔ́ dêl pɩ tɛ́ lékàh nɛ̂ kɩ sɔ̃̀ pɔ á kɔ̃ n pi,
Liyel ye képah niri to á tyí, tɛ́ ké tyí yɩkɩ Krista syínɔ́ gbɔ̃
yɔ̃ dahnɩ yɔ̃. 15 Yɔ̃̀tãm ànɛ̂ tɛ̃́nwɛpu nónó-á mɛ yɩ̂̃nyɔ̃, Liyel
ye pé tǎhkì tyí yɩkɩ kwèyy. À pè pɩ yɛ̀ɗìmɔ̀lɛ no pól tyí à n
yɔrɩ n kɔ̃ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ névye tyí kɔ̃lɛ Krista kúnɔ́ gbɔ̃̀ yɔ̃
dahnɩ yɔ̃. 16 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ yé tuke yɔ̃ke
képah náh pɩ wɔ wɔ kwâh yĩnnɛ. Yé káh n yɛ tɛ̃̀ yé tuke
syáh yɔ́, képah náh pɩ ńwɔ̃́ sɛ̃́n yɔ́ wìlnɔ́, képah náh pɩ mɩ
mɩ yòh tyí sɔkɔ. 17 Sépi póllɛ, yípéplɔ nónó-á mɛ n pi, sépi
kètɔ̀ ye. Ǹtɛ ké kègbɩ tɛ̃̀nɛ, Krista ye. 18 Névye nónó-á n pɩ á
kɩ nɛ pè sɔ̃́ mɛ pé gblɔ̌ynɛ n tiki n mɔ yɩ̂̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ yah, tɛ́
mɛ gbílkínɔ́lɛ n sah pé yɔ̃, tɛ́ mɛ pé tah sah pé dlɛ́y tyilɛ n
mɔ n kɔ̃, yé káh yɛ pé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ yé yah kɔ̃ yah yúkúnɔ́lɛ.
Pé gblɔ̌y ye pè n gbilki pé fɔkɔ táh tyi sɔ̃nɔlɛ. 19 Krista nɛ̂-á
yɔ̃lɛ, pè yahle ǹmɔ sɔ̃̀ tɛ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ ǹmɔ gbɔ̃̀ yɔ̃ ye gbèl tél-ńtɛ̂̃n
ànɛ̂ yãhlɔ wil gbɛ̃́nsê tɛ̃̀ntɛ̃̀n pól tel sah wɛ̃ tyí, wil gbɛ̃́nsê
kɔ̃ kè fɛ̃ n kyãh à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.

20 Yé ku Kristalɛ wɛ̃ tyí, tɛ́ pwah mɔ wilki kèkɔ̃yɔ̃́ sétɛ̃̀n
tyi tǎhkì gbɔ̃̀. Ǹtɛ kwâh nɛ̂ pɩ tɛ́ yé tɔ̃ yé minnɛ n pɩ á kɩ
nɛ yé sɔ̃́ mɛ kénɛ tyi gbɔ̃̀ sɔ̃̀ sɔkɔ, à fɛ̃ syi pè kɔ̃ pè yélɛ n
kyĩ n mɔ n mɔ sɛ̃́nknɔ tyi sɔkɔ ńtɔ̃ wɛ́? Pè n nɛ: 21 «Káh
kwâh mɛ̀ tɔkɔ, káh kwâh mɛ̀ yɔ̃, káh n tũ kwâh mɛ̀ tyí.»
22 Kénɛ yî póllɛ, á kɩ fɛ̃ á gblɔ̌y tyí pɛkɩ sélɛ kɛ núkú ólɛ,
tɛ́ sè kɩ pɩ yɔ̃ kɛ̃́ yîlɛ. Névye yah yĩ̋ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sélɛ
à tahlɩ pǎh kwɔ́nɔ́ nónónɛ n kɔ̃. 23 Gbɩ ye gbílkínɔ́ sàhnɔ́lɛ
yɩ̂̃nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃ ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ sé yah sɔkɔ, ànɛ̂ wil
gbɛ̃́nsê fɔ̃́hnɔ́lɛ. Sè mɛ á kɩ nɛ yĩ́pɩ̂̃ tyi sɔ̃́ sélɛ. Ǹtɛ yɔ̃re náh
mɛ sé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi dyɔ yĩ̋ tyi ó ye sélɛ.

3

Min pínɔ́ késɛ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ

1 Yépi tɔ lékyî-á fyɔ̀ yilki mɔ ànɛ̂ Kristalɛ wɛ̃ tyí, yé Liyel
fɔ̃́ yîlɛ n yah n kɔ̃, ńyãh sɔkɔ-á Kristalɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ Liyel gbɔ̃̀yɔ̃̀
sɔ̃̀lɛ. 2 Yé nɛ n sɔ̃ Liyel fɔ̃́ yî tyí sɔkɔ, yé káh nɛ n sɔ̃ sétáh yɔ̃
yî tyí sɔkɔ. 3 Yé náh wɛ di, yé ku tɛ́ yé min mɛ wɔ̃̀bìnsàhnɔ́lɛ
Krista sɔkɔ Liyel tyí. 4 Ǹtɛ Krista nɛ̂-á yépi minnɛ, ǹmɔ-à sɔ̃
nɛ̂nɛ wil mɔ, yépi tɔ kɩ wil mɔ ǹnɛ wɛ̃ tyí ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ.

Pɩ dùkù kédyâh ànɛ̂ pɩ dùkù késɛ̃́nnɛ

5 Tyi nónó-á pı kèkõyố mɛ̀ tyilɛ, yé sépi yal n mɔ, sépi
nónó-á pı: Prɔ̀prɔ̀ pínɔ́lɛ, pɔ̌̃pɔ̌̃ pínɔ́lɛ, dékè tyi pínɔ́lɛ,
dékè túkúnǹnɛ, à tahlı yı̃́sesúkú pínɔ́ tyí, képah nɛ̂-á sãh
fálnɔ́ dùkù yɔ́lɛ. 6 Kénɛ tyi dùkù ye n yɔrı n mɔ Liyel
fɔ̀kɔ̀vyầhnìnɛ ǹ yóré yáhnlepu yõ. 7 Ǹgbòlɛ sồ, yé min-á lésõ
mɛ tyípékè yɔ̃rı sɔkɔ, sɛ̃́ntɛ̃ ye yé mɛ n pı. 8 Ǹtɛ núkúnúkú,
tyi nónó-á yé yı̃nɛ yè milki, sè wɛ yɔ̀: Fɔ̀kɔ̀vyầhnìnɛ, ànɛ̂
mâl pínɔ́lɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́lɛ. Gbyɔ ànɛ̂ wɛ̀npèkè yɔ́ ńtɛ̃
káh nɛ n wil yé vyɛ̃y sɔkɔ. 9 Yé káh mìnìnɛ n yo wɛ̃ tyí. Yé
náh wɛ di, yé yé náh vi yé min pı dùkù kédyâh kɔ̃ tɛ, à ké
tyípínì pól milki, 10 tɛ́ mɛ pı dùkù késẫnnɛ n pı, képah nɛ̂-á
Liyel mɛ n vi n mɔ gbı̃́mɛgbı̃́, sɔ̃nko yè pı ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ, yè
mó ǹnɛ n pı̃ yuku yahlɛ ǹmɔ nɛ̂-á mɔ yélɛ. 11 Képah sɔkɔ,
wǎhkì náh tɔ̃ n wɛ n pi yìkìnì tɛ́lɔ́ ànɛ̂ Nsyifunɔ wrɔ́ sɔkɔ,
kènkõbe ànɛ̂ kɔ̃̀-ǹkɛ̃́pú wrɔ́. Kè náh tɔ̃ mɛ á kı nɛ yầhnkõ
wɔ-á yı̃ pı̃, tɛ́ ńyɔ mɛ náh yı̃ pı̃. Kè náh tɔ̃ mɛ á kı nɛ ńyɔlɛ
yɔ̃-á tɛ́ ńyɔ mɛ gblɔ̌y yõ névilɛ. Nɛ̂-á mɛ n mɔ n kõ, Krista
ye. Ǹmɔ ye yíyìnì póllɛ tɛ́ mɛ no pól min sɔkɔ.
12 Liyel-á fyɔ̀ yépi yah wilki pı ǹ nolɛ, à yé pı yályál ǹ
yah sɔkɔ, tɛ́ yé tyí mɛ nɔ ǹ tyí. Képah ye, yé pı névye yãm
yáhpú, ànɛ̂ pèpɔrı pípúlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y tíkínmɔpulɛ, ànɛ̂ nɛpír
névyelɛ, ànɛ̂ nónó-á tyilɛ n sro. 13 Yé wɛ̃ sốmnɔ́lɛ n pı. Ǹnî
yɔ́-à sɔ̃ pı de ǹ ní-ò tyí, yé yɔ̃ mɔ wɛ̃ kɔ̃. Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á yɔ̃ mɔ
yé kɔ̃ sɔ̃́, yépi tɔ nɛ n yɔ̃ n mɔ wɛ̃nɛ n kɔ̃ sɛ̃́. 14 Ǹtɛ nɛ̂-á
kal sépi póllɛ, yé tyí nɔ wɛ̃ tyí. Tyínɔnɔ gbồ yõ ye yé wrɔ́
kı mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ pallɛ. 15 Krista yèvını nɛ̂ mɛ yé sɔkɔ.
Liyel ye yé ye kénɛ yèvını wɛ yı̃nnɛ, sɔ̃nko yè pı wil gbɛ̃́nsê
núkúlɛ. Yé pı pèpɔrı pı̃́púlɛ. 16 Yé yɛ Krista wɛy tồ pı yı̃́ı̃ yé
sɔkɔ. Yé wɛ̃nɛ n kwɔ, yè mó wɛ̃nɛ n vi n mɔ yı̃́pı̃̂ sɔkɔ. Yé
pı pèpɔrı pı̃́púlɛ Liyel tyí yé nnɔ póllɛ, yè mó ǹnɛ n gbal, yè
ǹ yı̃n gbilki gbilki yìlɛ n gbı, à tahlı Liyel Mirki-á yɛ̀ nónó
dahbı yé sɔkɔ. 17 Yâh tyi nónónɛ n yo tɛ́ tyi nónónɛ n pı, yé
sélɛ n pı Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n yõ, yè wɛynɛ Sú Liyellɛ n kɔ̃ ǹmɔ
gbồ yõ.

Yesu yõ sɛ̃́pú wɛ̃ tɛ̃ dùkùlɛ kɔ̃́hkí sɔkɔ

18 Syɔ́, yé nɛ n sah yé pɛbı tyí yõ kǎh yı̃nɛ sɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ. 19 Pɛbı, yé yɛ yé syɔ́ tyí nɔ yé tyí, yé káh
peke tɛ̃ pé yõ. 20 Wɛ̃́npì, yé nɛ n sah yé dúbípú tyí yõ tyi tyi
pól sɔkɔ. Képah ye Tɛ̃ ǹgbɛ̃ n yah n kɔ̃ yé tyí. 21 Dúbípú,
yé káh fɔ̀kɔ̀nvyầhnìnɛ n mɔ yé wɛ̃́npì sɔkɔ kè kɔ̃ kè pɔ pı
wílkúnǹnɛ pé tyí.

22 Yɔ̃bɩ, tyi tyi pól sɔkɔ, yé nɛ n sah yé yɔ̀tãm tyí yõ nónó-á
mɛ sétáh mɛ̀ yõ. Yé káh tɔ̀lɛ n pɩ pé tyí pàh yélɛ n kyɔmɩ gbĩ́
nɛ̂ ólɛ, á kɩ nɛ névye dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃ sɔ̃ yé n yah n kõ pí-ńsahlɛ dɛ́.
Ǹtɛ yé yé gblɔ̌y tiki mɔ kélɛ n pɩ fɔkɔ pérpérlɛ yáh sɔ̃npɩlɛ
mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah tíkílɛ n pɩ. 23 Yâh sɔ̃ tɔ̀ nɛ̂ dùkùlɛ n pɩ, yé
kélɛ n pɩ yé nnɔ póllɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí sɔ̃ yé n pɩ kélɛ, kè káh
nɛ n mɛ nɛ névi tyí sɔ̃ yé n pɩ. 24 Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á kɩ
pɔ yépi tɔ dyah n pi yípéplɔlɛ, wǎh sépi nónó yah sah ǹ no
yĩnnɛ. Yé náh wɛ di, ǹmɔ Krista ye yɔ̀tɛ̃ kègbɩlɛ nɛ̂ tyí-á yé
n pɩ tɔ̀lɛ. 25 Ǹtɛ névi nɛ̂-à ǹ gblɔ̌y pɩ nɛ́túkùlɛ, ǹ nɛ́túkúnɩ̀
tyi lédyáhní ye à kɩ wɛ. Yé náh wɛ di, Liyel náh wǎhkɩ̀lɛ n
pɩ.

4

1 Yɔ̀tãm, yé yé yɔ̃bɩlɛ n tɛ̃ n plɛ gbɩ wɛ̃kɩ̀ yõ sɔkɔ, yé mó yé
dyɔ sah nɛ n kwnɛ nɛ yɔ̀tɛ̃ yɔ́-á mɛ yépi tɔ tyí yĩ̂nyõ sɔkɔ.

Pole-á vɩ̀nmɔnɔ nónó kõ

2 Yé gbah n tɛ̃ nírí pínɔ́ sɔkɔ. Yé nírílɛ n pɩ yè pépɔrɩ pĩ́nɔ́
wɛynɛ Liyellɛ n kõ. 3 Yé Liyellɛ n ni ápi tɔ tyí sɔ̃nko à wɛ̃kɩ̀
yɩkɩ mɔ á kõ à fɛ̃ ǹ wɛynɛ n yo, ànɛ̂ mè fɛ̃ sètɩ̃̀n sɔ̀ tir tyílɛ
n yo nɛ̂-á Liyel wɔ̃bɩ sah Krista sɔkɔ. Képah nɛ̂ yĩn-á ńnɛ
wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 4 Yé Liyellɛ n ni ń tyí sɔ̃nko à ń yah tɛ̃ ń
kõ mè fɛ̃ sètɩ̃̀n sɔ̀ tir mɛ̀nɛ n yo n wah, máh yĩnɛ mè kè yo
sɔ̃.
5 Yé yé minnɛ n pɩ lékɛ̃́mnɛ Yesu yõ sɛ̃-ńkɛ̃pú wrɔ́. Syɔ̃-
ǹsah-à fyɔ̀ wɛ yé tyí pèpɔrɩ pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ pé tyí, yé kè pɩ pé tyí.
6 Yé yɛ yé wɛlɔ nóhnɔ́ nɔ névye tyí, ànɛ̂ yõre mó nɛ n mɛ sé
tyí. Névi nɛ̂-á píkínyahnɔ pɩ, yé ké yah tɔ̃ n sah n yo tɛ̃ tyí.

Wɛy kɔ̃nɔ́lɛ

7 Á yṹnpi Tisyiki nɛ̂-á ń nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ ń kɔ́-òlɛ tɛ́ mɛ tɔ̀lɛ
n pɩ pallɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí, ǹmɔ kɩ pɔ ń tyí kèdùkù pól yo yé tyí.
8 Ǹmɔ ye wɛ tɛ n tɛkɩ n mɔ ǹnɛ yé tyí nɛ à kyɩ á tyí kèdùkù
yo yé syah à mó yé nɩ sũ. 9 Wonesimi tɔ mɛ ǹnɛ, ǹmɔ nɛ̂-á
á yṹnpilɛ nɛ̂-á mɛ tómm, tɛ́ pɩ á nɛ́nɔ́nínɛ. Yépi sɔkɔ yɔ́ ye
ǹnɛ. Tyi nónó pól-á mɛ n pɩ ásɔ̂, pè kɩ pɔ sè yãh yé syah.
10 Arisitarkɩ nɛ̂-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ ànɛ̂ ńmɔlɛ, à n wɛkɩ
yé tyí. Markɩ tɔ n wɛkɩ yé tyí ǹmɔ nɛ̂-á Barnabasɩ tyí névilɛ.
Markɩ tyí kèdùkù yo sɔkɔ yé tyí nɛ wàh kɩ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, yé
à tɛ̃ plɛ. 11 Yesu nɛ̂-á pè n ye Nsyusitusilɛ, à n wɛkɩ yé tyí
tɔlɛ. Nsyufunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ, pépi ó ye mɛ tɔ̀lɛ n pɩ
ànɛ̂ ńmɔlɛ à Liyel tɔ̃rí tyílɛ n yo. Pè ń nɩ de yĩ́ĩ́ kègbɩlɛ.

[12] Yepafrasɩ nɛ̂-á yépi sɔkɔ yɔ́lɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́. Yesu tɔ̃̏npɩ
ye ǹnɛ, nɛ̂-á mɛ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ yé tyɩ́ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ sɔ̃̀nko yè nɛ n mɛ
sṹnyĩnɔlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tyi pól pɩ pɩ tɛ̃̀nɛ.
[13] À yèvyãhrɩ kah pɩ yépi ànɛ̂ Lawodise tãn, ànɛ̂ Yerapolisi
tãn yĩnnɛ. Ɱmɔ ńtɛ̃ kɩ fɛ̃ pɩ képah tàrfyɔ̀lɛ. [14] Dɔ̀ktɔ̂r ɗɩ̃́
Likyi nɛ̂-á ápi kóɗɩ̃́nɛ, à n wɛkɩ yé tyɩ́ ànɛ̂ Damasɩlɛ.

[15] Á yṹnpyé nónó-á mɛ Lawodise, yé wɛkɩ pé tyɩ́ à tahlɩ
Nɛfa tyɩ́ ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ nɛ̂-á n tuke n mɔ n pɔ ǹ gbô.
[16] Yáh kɩ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wɛ kar, yé gbah n tɛ̃ Lawodise Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ kɔ̃ pè kè wɛ n kar. Nɛ̂ tɔ-à kɩ se mó mɛ tɛkɩ mɔ
pépi tyɩ́, pàh kɩ kélɛ yé kɔ̃, yé kè kar.

[17] Yè mó n yo Arsyipi tyɩ́ nɛ, Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃-á tɔ̃̏ nɛ̂ dahbɩ ǹ gbɔ̃̏,
à gbah n tɛ̃ kè pɩ pallɛ.

[18] Ɱmɔ Pole ye n wɛkɩ yé tyɩ́, tɛ́ kélɛ n wãrkɩ ń gbɔ̃̏lɛ. Yé
káh n yɛ yé dyɔ fwɔ nɛ máh mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. Mé kélɛ
n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ, à yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn tyí
Tyàh-ǹsah wɛynɛ

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ǹmɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃pú tȉnkȉ tyí, yépi
nónó-á mɛ Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. Mé kélɛ
n yah n kɔ̃ nɛ Liyel yɔ̏bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃.

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Liyel tyí Tesaloniki tãn Liyel wɛy fɛ̃nsyinɔlɛ tyí sɔkɔ

2 Á mɛ n wɛkɩ Liyel tyí yé pól tyí sɔkɔ gbȋ́mɛgbȋ́, tɛ́ mɛ
ǹnɛ n ye n gbo yé tyí. 3 Yáh mɛ gbah tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyípínȉ
sɔkɔ, tɛ́ mɛ tɔ̏lɛ n pɩ tyínɔnɔ sɔkɔ, à yé gbɔ̏ sah yȋ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu Krista yõ sɔ̃, Sú Liyel ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, gbȋ́mɛgbȋ́ á
dyɔ-á mɛ n kwnɛ sélɛ. 4 Á yʉ̃́npyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel
tyí, á pĩ nɛ wǎh yé yah wilki pɩ ǹ tyílɛ. 5 Yé náh wɛ di, áyáh
Nɩ̀vɩ̀nȉ tir nɛ̂ yo yé tȉnnɛ, kè náh sɔ̏ pɩ vyãh wɛy gbɔy ólɛ dɛ́.
Á sɔ̏ mɛ kélɛ n yo tɛ̃nwɛnɔ sɔkɔ Liyel Mirki tǎhkȉ gbɔ̏ yõ,
tɛ́ á sɛ̃nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ gbɩ-á kélɛ. Áyáh á gblɔ̌y tɛ̃ dùkù
nɛ̂nɛ yé wrɔ́ sɔkɔ yé tyí pɛkɩ yĩnnɛ, ké sèndȉ náh yélɛ dò.
6 Ápi ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ pɩ dùkù ye yé mɛ n yah n pɩ. Yèvyãhrɩ
náhnáh fyé sɔkɔ, yé Liyel wɛy fɛ̃ syi nɩ̀vɩ̀nȉ sɔkɔ, ǹ Mirki-á
nɩ̀vɩ̀nȉ nɛ̂ mɔ yé sɔkɔ. 7 Kǎh pɩ sɛ̃, yépi ye Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara Yesu yõ sɛ̃pú pól kɩ n yah n pɩ. 8 Yé náh wɛ
di, à tɔkɔ yépi tȉnnɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɛy mɛ tɔ̃ mɔ Masedonɩ mara
ànɛ̂ Akayi mara pól sɔkɔ. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́, yé
Liyel yõ sɛ̃nɔ́ tyí tɔ mɛ n yãh ywɔ̃ ywɔ̃ pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè náh
tɔ̃ mɛ ápi tɔ̃ képah tyílɛ n yo ńtɛ̃nɛ. 9 Áyáh kyɩ yé tȉnnɛ tɛ́
yé á tɔ̃ sah tɛ̃ pallɛ dùkù nɛ̂nɛ, névye pól mɛ képahlɛ n yãh;
ànɛ̂ yáh yé náh vi fal fal tȁn kɔ̃ tɛ́ yé yah mɔ Liyel tȉnnɛ à
tɔ̏lɛ n pɩ ǹ tyí dùkù nɛ̂nɛ, ǹmɔ nɛ̂-á gbɩ Liyellɛ tɛ́ mɛ min
sɔkɔ, névye pól mɛ képah tɔlɛ n yãh. 10 Yé mɛ ǹ Pídȉ́ Yesu
syɩkɩ tɛ̃ ǹmɔ nɛ̂-á kɩ wil yȋnyõ kɩ n pɔ n pi. Ǹmɔ nɛ̂-á Liyel
ǹ lékó yilki mɔ, ǹmɔ ye kɩ ápi yõ wilki n pi Liyel tukey sɔkɔ
nɛ̂-á mɛ n pi.

2

Pole tɔ̃̀ pínɔ́lɛ Tesaloniki kwil sɔkɔ

1 Á yṹnpyé, yépi ńtɛ̃ kè pĩ yĩ́ĩ́ nɛ á pɔ́nɔ́ náh pɩ nɔ̀nɔ́lɛ yé
tĩ̀nnɛ. 2 Yé kè pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yèvyãhrɩ wɛ sɔkɔ Filipi kwil
sɔkɔ, ńyãh sɔkɔ-á pè fṍhnɔ́ sah á yõ tɛ́ Liyel mɛ nìsãh mɔ á
sɔkɔ á kɔ̃ á mɛ fɛ̃ pɔ ǹ Nìvìnì tirlɛ n yo yépi tɔ tyí, gbĩ́ nɛ̂-á
névye sɔ̃̀ mɛ álɛ n fwo. 3 Tyi nónó-á á n yo névye tyí, á náh
mɛ pílkínɔ́ sɔkɔ, yĩ́nvĩ̀ wɛlɔ náh sélɛ, vĩ̀ntɛ̃nɔ tɔ náh à n vi n
tɛ̃ pélɛ. 4 Liyel ye kè wɛ nɛ ápi-á kɩ fɛ̃ Nìvìnì tir yo, tɛ́ mɛ ké
tyí dahbɩ ápi gbɔ̃̀ á kɔ̃ á kélɛ n yo ké yah yõ. Névye dyɔ yĩ́ĩ́
tɛ̃ náh ápi n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ dɛ́, Liyel dyɔ yĩ́ĩ́ tɛ̃ ye ǹmɔ
nɛ̂-á ápi sõnɔlɛ n pnɛ.

5 Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ wɛlɔ nónó-á á yo yé tyí, yé
vi n tɛ̃ tɛ̃ wɛlɔ náh sélɛ. Liyel ye á tàrfyɔ̀lɛ nɛ á náh mɛ n
yah n kɔ̃ yé yṍ-ńsahlɛ. 6 Ápi náh mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́
ńtɛ̃ álɛ n gbilki. Kàh sɔ̃́ yépilɛ ò, kàh sɔ̃́ no tɛ́lɔlɛ ò, á náh
mɛ n yah n kɔ̃ nɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n gbilki. 7 Tɛ́ ápi kɩ mó
tɔ̃ sɔ̃̀ fɛ̃ á tɔ̃́rí sah yé yõ áyáh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀
névyelɛ. Ǹtɛ á yé tɛ̃ mármár pídúbísè-á ǹ pyelɛ n tɔ̃ n sah
n tɛ̃ sɔ̃́. 8 Yé tyí sɔ̃̀ nɔ yĩ́ĩ́ ápi tyí, képah ye á mɛ Nìvìnì tir
yo yé tyí nɛ̂-á n wil Liyel tyí. Tɛ́ kè náh yĩn képah ó tyí dɛ́,
á á min ńtɛ̃ mɔ kũ kɔ̃ yépi yĩnnɛ yé tyí táhnɔ́ tɛ̃ yĩnnɛ á tyí.
9 Á yṹnpyé, áyáh yèvyãhrɩ ànɛ̂ kwlɔ́nɔ́ nónó pɩ, yé dyɔ mɛ
n kwnɛ sélɛ kyɔ́. Áyáh lésõ mɛ yé tĩ̀nnɛ à Nìvìnì tirlɛ n yo n
kɔ̃ yé tyí, á lésõ mɛ tɔ̃̀ tɔlɛ n pɩ lékẫh ké gbĩ̀ntɔ̃ à yĩn á gblɔ̌y
yĩ́nnɔ́lɛ, sɔ̃nko à káh n pɩ n tɛ̃ yṍtɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ tyí.
10 Yépi ńtɛ̃ ye ápi tàrfyɔ̀lɛ nɛ, áyáh tyi nónó pól pɩ yépi Yesu
yõ sɛ̃́pú tyí, sé pól-á mɛ plɛ, tɛ́ mɛ gbɩ wɛ̃̌kì yõ wɛ́nyo-ńsah
kɛ̃́nɛ; Liyel tɔ ye á tàrfyɔ̀lɛ. 11 Yé pĩ tɔlɛ nɛ áyáh yé tɛ̃ plɛ,
sɔ̃́-á súbí pé wɛ̃́npĩ̀lɛ n tɛ̃ plɛ. 12 Á vĩ̀nmɔnɔlɛ yé kɔ̃, tɛ́ sɔ̃́ré
mɔ yé sɔkɔ, tɛ́ kè gbah yo yé tyí nɛ yé yɛ yé kɔ dùkù nɛ n
mɛ Liyel dyɔ yĩ́ĩ́, ǹmɔ nɛ̂-á ye yélɛ ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ de yĩnnɛ kɩ
ké nɔlɩ wɛ yõ.

13 Yáh Liyel wɛy nɛ̂ noh ápi tyí, yé náh kè pɩ névi vyãh
wɛynɛ. Yé kè pɩ Liyel wɛynɛ. Tɛ́ sɛ̃́ ńtɛ̃ ye kélɛ kyɔ́. Kǎh
pɩ sɛ̃́, kè mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ yé sɔkɔ, yépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃púlɛ.
Képah ye, á n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ ńtɔ̃. 14 Ń yṹnpyé,
Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ nónó-á mɛ Liyel tyí yõ Nsyude mara
sɔkɔ, tir nɛ̂-á nɔ pélɛ, sɛ̃́nkɔ̃ ye nɔ yépi tɔlɛ. Yé náh wɛ
di, yé sú fṍ névye-á yé kwlɔ sɔ̃́, sɛ̃́ ye Nsyifunɔ kwlɔ pépi

tɔlɛ. 15 Nsyifunɔ ye ko mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu ànɛ̂ Liyel tɛ̃ntɔ̏
syínyopulɛ*. Pè fɔ̋hnɔ́ sah ápi tɔ yõ. Pé tyí náh nɔ Liyel tyí.
No pól sépɛ́bí ye pélɛ. 16 Pè mɛ ké tyí nɛ pé ápi yah kõ á káh
Nìvìnì tir yo yìkìnì tɛ́lɔ́ névye tyí pé tɔ kõ pè wɛ n pwah.
Kǎh pı sɛ̃́, dòhnìnɔ́ ó ye pè mɛ n pı n yuku pé tyípêl yõ. Ǹtɛ
ké syì-ǹsah, Liyel fɔ̋hnɔ́ sah pé yõ.

Kyı n yah dékè mɛ Pole tɛ̃ Tesaloniki tãn tyí

17 Ń yṹnpyé, á yal yé tnɔ̂ wrɔ́ kwéy mè sɔkɔ, á yı̋ tɛ̃ wɔ
náh mɛ tɛ̃nɔ́lɛ yé yõ ó, ǹtɛ á mɛ yé tyílɛ n sõ gbı̋mɛgbı̋. Yé
wɛ dékè mɛ á kah tɛ̃, képah ye á mɛ gbah tɛ̃ nɛ á yé wɛ. 18 Á
lésõ mɛ ké tyí nɛ á á syı n pɔ yé tı̏nnɛ, tɛ́ gbáhyı̋ náhnáh ńtɛ̃
ye ńmɔ Pole yah kõ kélɛ tɛ́ sétȁn yɔ̏tɛ̃ á yah kõ. 19 Ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu syı n pɔ sõlɛ, nónó gbɔ̏ yõ mɛ á yáh-ńsah náh n
tyɛ n pi, ànɛ̂ á nı kı vı, ànɛ̂ á yõ kı yɔ̃? Yépi ye. 20 Kègbı yõ,
yépi yı̃n ye gbílkínɔ́ kı sah ápi yõ, tɛ́ nìvìnì kı mɛ á sɔkɔ.

3

1 Képah sɔkɔ, áyáh pópó pɔ tɛ̃ kwlɔ yé wɛ́-ńkɛ̃nɛ, á kè yah
tɔkɔ nɛ ápi-á kı wũ á gblɔ̌y Atɛnı kwil sɔkɔ, 2 tɛ́ mɛ á yṹnpi
Timote tɛkı mɔ yé kõ, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ Liyel tɔ̏lɛ n pı ápilɛ wɛ̃
tyí Nìvìnì tir yónkɔ̃nɔ sɔkɔ Krista tyí sɔkɔ. Á nɛ à pɔ yé
yohnı mɔ yé tǎhkì wɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́ sɔkɔ, à mó sɔ̋ré mɔ yé
sɔkɔ, 3 sɔ̃nko kwɛy gbı̃ yèvyãhrı káh pɔ yé kõ kwɔ. Yé pı̋nɔ́
se mɛ ké sɔkɔ nɛ yèvyãhrı mɛ̀nɛ n sɔkɔ tɛ́ á sah n pi tɛ́. 4 Yé
náh wɛ di, áyáh lésõ mɛ yé tı̏nnɛ gbı̋ nɛ̂nɛ, á lésõ kè yo sah
yé tyí nɛ áyáh kı pɔ yèvyãhrı pı n pi. Képah ye pı yɔ̀, ké
sèndì náh yélɛ dò. 5 Képah ye, máh pɔ tɛ̃ sɔ̋mnɔ́ pı kwlɔ,
mé Timote tɛkı mɔ nɛ à kyı yé Liyel yõ sɛ̃nɔ́ dùkù yah n pɔ
n yo ń syah. Tíkí sɔ̏ mɛ ń tɛ̃ nɛ sétȁn yɔ̏tɛ̃ tɔ̃nmɔnɔ káh nɛ
mɛ tɛ̃ n wɛ yé tyí, ápi kwlɔ́nɔ́ kõ kè pı yõ kɛ̃nɛ.

6 Ǹtɛ núkúnúkú, Timote ye wil yé tı̏nnɛ à pɔ. À mɛ pɔ yé
yı̋ngbílɛ n yo nɛ Liyel yõ sɛ̃nɔ́-á mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ.
Ńkɛ̃ yáh mɛ n sõ ápi tyí sɔkɔ gbı̋mɛgbı̋. Á wɛ dékè-á mɛ yé
tɛ̃, sɔ̃-á yépi tɔ wɛ dékè mɛ ápi tɛ̃. 7 Kǎh pı sɛ̃́ á yṹnpyé,
áyáh sɔ̏ mɛ yèkwɔrı ànɛ̂ yèvyãhrı nónó pól sɔkɔ, yé Liyel
yõ sɛ̃nɔ́ tyí nóhnɔ́ pı nı dénɔ́ ǹgbɛ̃nɛ á tyí. 8 Ǹtɛ yáh fyɔ̀
mɛ sɛ̃nyı̃nɔlɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yõ, á mìnì ye pyě tiki de á fɔkɔ sɔkɔ
núkúnúkú yɔ̀. 9 Wɛy dùkù nɛ̂ tɛ̃ mɛ ápi kı fɛ̃ Liyel kõ n pi
yé tyí sɔkɔ yɔ̀, wǎh nìvìnì ǹgbɛ̃ nɛ̂nɛ á kõ yépi yı̃nnɛ? 10 Ké

* **2:15** 2.15 Liyel tɛ̃ntɔ̏ syínyopu kònmɔnɔ nɛ̂ tyí-á n yo ásɔ̂, pé pól náh pè ko mɔ. Pé túkù ye pè ko mɔ.

lékẫh ké gbı̃̀ntɔ̃, á mɛ kélɛ n gbah n ni Liyel tyí nɛ à wɛ̃kì
yıkı mɔ á kɔ̃ á fɛ̃ pɔ yah yé tyí. Tɛ́ fı̃́ nɛ̂-à kı mɛ yé tɛkı Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, á mó yé yohnı n mɔ ké tyí sɔkɔ.
11 Á kélɛ n yah n kɔ̃ á Sú Liyel ńtɛ̃ tyí ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista tyí nɛ, pè wɛ̃kì yıkı mɔ á kɔ̃ á pɔ yé tı̃̀nnɛ. 12 Wɛ̃
tyínɔnɔ ànɛ̂ no pól tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ yé sɔkɔ, á kélɛ n yah n
kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ, à wãnnɛ n mɔ ké yõ á kı nɛ yé tyí-á nɔ
sɔ̃ ápi tyí. 13 À mó nìsãhlɛ yé kɔ̃ yı̃̃́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yé
kɔ̃ yè pı wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ yé tyí. Yè mó nɛ n mɛ yályál á
Sú Liyel yah sɔkɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista-à sõ nɛ̂nɛ ǹ syı pɔ
ǹ yõ ǹ yı̃̂nyõ tɔ̃̀npıbı póllɛ.

4

Min pı dùkù nɛ̂ tyí-á nɔ Liyel tyí

1 Á yṹnpyé, yáh yı̃nɛ yè nɛ n kɔ dùkù nɛ̂nɛ kè mó nɔ Liyel
tyí, á kélɛ yé wɛ̃kı tɛ. Sɛ̃́ntɛ̃ ńtɛ̃ ye yé mɛ kɔ ó, ǹtɛ á tõ kélɛ
n yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yı̃n yõ nɛ, yé gbah n tɛ̃ wãn
mɔ ké yõ. 2 Áyáh vı̀nmɔnɔ nónónɛ yé kɔ̃ à wil Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
tyí, yé sélɛ n pnɛ. 3 Liyel-á mɛ nɛ̂ tyí, kè wɛ yɔ̀: À mɛ ké tyí
nɛ yé nɛ n mɛ yályál péwɔ yah, yé káh prɔ̀prɔ̀lɛ n pı, 4 yé
nɛ́núkù núkú pól mó yé gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ fɔ̀fíkì pínɔ́lɛ. 5 Yé káh
yɛ lédɔ́rí tɛ̃ n wɛ yé tyí sɔ̃́-á kè Liyel pı̃́-ńkɛ̃́púlɛ n fnɛ. 6 Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ káh n pı n de ǹ ní-ò tyí à yuku képah tɛ̃ tyí tı̃̀nnɛ.
Liyel náh n yɛ képah tɛ̃ wɔ dɛ́nɔ́lɛ dɛ́. Á lésõ kè yo yé tyí,
tɛ́ ké gbáhdyâh tɔ di sah tɛ yé tyí dò. 7 Liyel náh á ye pɔ̃̋pɔ̃̋
pı yı̃nnɛ dɛ́, à á ye nɛ á nɛ mɛ yályál péwɔ yah. 8 Kǎh pı sɛ̃́,
névi nɛ̂-à vı̀nmɔnɔ nɔ́pi yahle, névi náh tɛ̃ yahle dɛ́, Liyel
ye tɛ̃ yahle, ǹmɔ nɛ̂-á ǹ Mirki dah mɔ yé sɔkɔ.
9 Liyel tyí ye yé wɛ kwɔ́nɔ́lɛ à yuku wɛ̃ tyínɔnɔ tyí tı̃̀nnɛ.
Képah ye, yõ náh mɛ ké tyí mè n tõ tir yɔ́ wãrkı n tɛkı n mɔ
yé tyí képah tyí sɔkɔ. 10 Masedonı mara Yesu yõ sɛ̃́pú pól
tyí mɛ nɔ yé tyí. Képah kélɛ n wɛ̃kı nɛ yáh mɛ tyínɔnɔ mè
wɛ̃̌kìlɛ n kɔ. Ǹtɛ á yṹnpyé, á tõ kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé
tõ wãn mɔ ké yõ. 11 Yé yèvını yáhnkɔ̃nɔ pı yé tɔ̃̀lɛ. Yé káh
yé pı pı tyi sah yè mó nɛ n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. Yé yé
gblɔ̃̌y kɔ̃ tɔ̃̀ sɔkɔ áyáh kè yo sah sɔ̃́ yé tyí. 12 Képah sɔkɔ, yé
kɔ dùkù kı kèkõyɔ̃́ névye kɔ̃ pè kı yɔ̃̀yénnɛ n sah yé yõ, ànɛ̂
yé náh n pı n tɛ̃ n pi yɔ̃́tɔ́kɔ́bílɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí.

Lékyî ànɛ̂ vye tyí-á nɛ pɔ n pı n pi sɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ sɔkɔ

[13] Á yṹnpyé, yé no nónó-á pè náh tõ mɛ min sɔkɔ, pé tyí-á
nɛ pɔ n pɩ n pi sɔ̃́, ápi náh mɛ ké tyí nɛ yé tɛ̃ ké yĩ́tũri sɔkɔ
kè pɔ n pɩ yèkwɔrɩlɛ yé tyí névye tyí kõlɛ, nónó yáh-ńsah-á
mɛ tyɛ́nɔ́lɛ. [14] Áyáh fyɔ̀ sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á ku tɛ́ ǹ lékó mɛ
yilki mɔ, á sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ tɔlɛ nɛ nónó-á sɛ̃ ǹ yõ tɛ pɔ yah
kwlɔ, Liyel-á kɩ pépi tɔ lékyî yilki mɔ pè kɔ̃ pè kɩ mɛ wɛ̃ tyí
Yesulɛ. [15] Á kɩ tir yɔ́ yo yé syah, à yĩnɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ wɛy yɔ́lɛ. À
nɛ ńkɛ̃́ pé syɩ n pɔ sõlɛ, ápi nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ, névye
nónó lékyî-á yilki mɔ, á náh pépi dyàh tɛ̃ n pi. [16] Yé náh wɛ
di, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃-à kɩ fyɔ̀ pɔ wɛ̃̀kì kɔ̃, yĩ̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ yɔ̃̀tɛ̃ kɩ gbo
mɔ yĩ́npɔ̃́ ǹgbɛ̃nɛ, tɛ́ Liyel kèpɔ̃ kɩ fĩbɩ. Képah sɔkɔ, Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ tiki pɔ. Képah tɛ̃̀nɛ, nónó-á sɔ̃̀ sɛ̃ Yesu yõ tɛ́
pɔ yah kwlɔ, pépi ǹgbò lékyî kɩ yilki mɔ. [17] Képah náh, ápi
nónó-à kɩ mɛ min sɔkɔ légbĩ́nɛ, á tɔ kɩ kwrɔ mɔ yɔ̃ dɔkɔ
pélɛ wɛ̃ tyí ńyĩ̂rn sɔkɔ kɩ kyɩ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yohnɩ yĩ̂nyõ, tɛ́
kɩ tɛ̃ ǹnɛ kṹmm yõ. [18] Kǎh pɩ sɛ̃́, yé wɛ̃ nnɔlɛ n de wɛlɔ
nɔ́pilɛ.

5

Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔlɛ

[1] Á yṹnpyé, tyi nɔ́pi-á kɩ pɔ n pɩ n pi gbĩ́ nɛ̂nɛ, yõ náh mɛ
ké tyí mè n tõ tir yɔ́ wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí sépi tyí sɔkɔ.
[2] Yépi ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ syɩ n pɔ sõ-á kɩ névye
kwɔkɩ n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó pɔ́nɔ́ tyí kõlɛ lékẫhnɛ. [3] Gbĩ́ nɛ̂-á
névye kɩ mɛ n yo nɛ, yèvɩnɩ-á mɛ, dlo náh tõ mɛ, légbĩ́ ye
tyí yíkínɔ́ kɩ núkú pè kwɔkɩ tɛ̃ sê kúrkì tɛ̃́nɔ́ tyí kõlɛ, tɛ́ pè
náh tɛ̃ wɛ n wil n pi ké sɔkɔ póllɛ. [4] Ǹtɛ yépi wɔlɛ á yṹnpyé,
yépi tɔ se yɔ́ mɛ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ kénɛ gbĩ̀yĩ̀kì kɔ̃ kè kɩ pɔ yé kwɔkɩ
n tɛ̃ n pi yɛ̃́nwó tyí kõlɛ? [5] Yé náh wɛ di, yépi póllɛ, yé fɔkɔ
mɛ dálnɔ́lɛ. Yé mɛ tyilɛ n pɩ kyòo sɔkɔ. Ápi tyípínì náh mɛ
fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ. [6] Képah ye, á yé káh nɛ n dɔ no tɛ́lɔ́ tyí kõlɛ.
Á ye nɛ mɛ n yah, à mó á gblɔ̌ynɛ n kyɔmɩ sètɛ̃̀nì pínɔ́lɛ.
[7] Yé náh wɛ di, lékẫh yé dɔy dɔ́pú n nɛ n dɔ, ànɛ̂ lékẫh ye
sèwɔbɩ tɔ sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. [8] Ǹtɛ ápi nónó-á pɩ tyah kyòo sɔkɔ
névyelɛ, á ye káh sètɛ̃̀nìnɛ n pɩ. Á ye yɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂
tyínɔnɔ nɛ n mɛ á sɔkɔ á kɩ nɛ vyɔrɩ fwɔ̀mɔnɩ sɔ̃́ á mɔ. Á
gbɔ̃̀ sàhnɔ́ mó nɛ mɛ pwáhnmɔnɔ yõ á kɩ nɛ vyɔrɩ gbétú sɔ̃́
á kwĩnki. [9] Yé náh wɛ di, Liyel náh ápi mɔ nɛ pé pɔ á fõh
dɛ́. Ǹtɛ à mɛ ké tyí nɛ á pwáhnmɔnɔ wɛ á Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista gbɔ̃̀ yõ. [10] Ǹmɔ ku ápi yĩnnɛ, sɔ̃nko áyâh sɔ̃́ mɛ min
sɔkɔ ò, áyâh sɔ̃́ ku ò, à nɛ n mɛ ǹmɔlɛ wɛ̃ tyí. [11] Képah ye,

yé sə̋rélɛ n mɔ wɛ̃ sɔkɔ, yè wãnnɛ n mɔ wɛ̃ tǎhkì yõ Liyel
yõ sɛ̋nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́-á yé mɛ kélɛ n pɩ yɔ̀.

Pole-á vìnmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Tesaloniki tãn kɔ̃

12 Á yűnpyé, á kélɛ n yah n kõ yé tyí nɛ nónó-á mɛ gbah tɛ̃
yé yahlɛ n tɛ̃, tɛ́ mɛ yélɛ n vi mɔ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, yé
yɔ̃̏yénnɛ n sah pé yõ. 13 Yé yɔ̃̏yénnɛ n sah n yĩ̋ pé yõ tyínɔnɔ
sɔkɔ pé tɔ̃̏ yĩnnɛ. Yé nɛ n mɛ tnɔ sɔkɔ wɛ̃ tyí yèvɩnɩ sɔkɔ.
14 Á yűnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ, yé nɛ n wɛkɩ gbãndal
pípú yõ, yé nìsãhlɛ n mɔ tíkí pípú sɔkɔ, yé mó tɛ̃̋nkwlɔpulɛ
n yohnɩ n mɔ. Yé no pól sə̋mnɔ́lɛ n pɩ. 15 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n
kyɔmɩ, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pèkè wɔ́lɛ n dɛ pèkèlɛ. Ǹtɛ yé pèpɛy
ó pí-ńsahlɛ n yah n kɔ̃ wɛ̃ tyí, ànɛ̂ no pól tyí gbĩ̋mɛgbĩ̋.

16 Yé nɛ n mɛ nìvìnì sɔkɔ gbĩ̋mɛgbĩ̋. 17 Yé Liyellɛ n ni
kű̃mm. 18 Tyi tyi pól sɔkɔ yé nɛ n wɛkɩ Liyel tyí. Képah ye
Liyel n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé nɛ n pɩ Yesu Krista yõ sɛ̋nɔ́
sɔkɔ.

19 Yé káh Liyel Mirki yah kõ tɔ̃̏ pínɔ́lɛ, 20 yé káh Liyel tɛ̃̋ntɔ̃̏
syínyopu wɛlɔ tyílɛ n yo n ko. 21 Yé tyi póllɛ n sohlɩ n yah,
tɛ́ nónó-à mɛ pallɛ, yè mó sépi fɛ̃ n syi. 22 Yé yé gblɔ̃̌ynɛ n
tɛ̃ tyípêl duke pól pínɔ́lɛ.

23 Liyel nɛ̂-á yèvɩnɩ nɛ́tɛ̃̋nɛ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ
à sãm mɔ yé min pɩ dùkù pól sɔkɔ. À mó yé sɔ̃nɔ, ànɛ̂ yé
min, ànɛ̂ yé wil gbɛ̃̋nsê pɩ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃̋nɛ sé tyí á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃
Yesu Krista syɩ n pɔ sɔ̃lɛ. 24 Ǹmɔ nɛ̂-á n ye yélɛ, à n kɔ ǹ
tyíyónɔ́ sɔ̃̏. Ǹmɔ ye kɩ pɩ sélɛ.

25 Á yűnpyé, yé níri tɔlɛ n pɩ ápi tyí.

26 Yé wɛkɩ á yűnpyé pól tyí tyínɔnɔ wɛy pèpɛynɛ. 27 Mé
yélɛ n gbah n ni Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ yĩn yõ, nɛ yé sɛ́bɛ́y mɛ̀ kar á yűnpyé
pól noh.

28 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ à
yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Tesaloniki tãn

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Tesaloniki tãn tyí

1 Ń́mɔ Pole, ànɛ̂ Silasɩ, ànɛ̂ Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y
mɛ̀nɛ yépi Tesaloniki kwil Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tyí, yépi nónó-
á mɛ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí yõ. 2 Mé kélɛ
n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ yé tyí, à mó yèvɩnɩnɛ
yé kɔ̃.

Liyel wɛ̃́kì kɔ́lɔ́lɛ yèvyãhrɩ sɔkɔ

3 Á yṹnpyé, ké yah ye á yĩnɛ à nɛ n wɛkɩ Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́
yépi tyí sɔkɔ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ yé wɛ̃ tyínɔnɔ-á sɔ̃́npílɛ
mɛ n yuku yahlɛ. 4 Yé mɛ yèvyãhrɩ ànɛ̂ yèkwɔrɩ tɔlɛ n wɛ,
ǹtɛ képah fyé yõ, yé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, yé mɛ fɛ̃ yé tah
sah. Képah ápi nɩ vɩ yĩ́ á kɔ̃ á mɛ yé tyílɛ n yah n yãh n
kɔ̃ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀nɔ́ tyí, nónó-á mɛ Liyel tyí yõ. 5 Kénɛ
yèvyãhrɩ nɔ́pi ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ Liyel tukey-á mɛ gbɩ wɛ̃́kì
yõ, ànɛ̂ nɔ̀nɔ́ náh yépi kɩ wɛ de Liyel tɔ̃́rí sɔkɔ, yáh mɛ n
kwlɔ képah nɛ̂ yĩnnɛ.

6 Liyel mɛ tómm. Á kɩ yé fɔ̃́hpú wɔ́ dɛ pé sɔkɔ. 7 Yépi
nónó-á mɛ fɔ̃́hnɔ́lɛ n wɛ, à kɩ yèvɩnɩnɛ yé kɔ̃ n pi ànɛ̂ ápilɛ.
Képah kɩ n pɩ n pi sõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu kɩ wil yĩ̂nyõ kɩ pɔ ànɛ̂
ǹ yĩ̂nyõ tɔ̃̂npɩbɩ tɛ̃́npnèpulɛ 8 nyàh lépɔ̃ yɔ́ sɔkɔ, kɩ pɔ fɔ̃́hnɔ́
sah Liyel pí-ńkɛ̃́pú ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yáhlepu yõ.
9 Pé fɔ̃́hnɔ́ kɩ pɩ tyí yíkínɔ́ kṹmmnɛ, tɛ́ pé wrɔ́ kɩ gbɛ mɔ
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rílɛ. 10 Lésõ nɛ̂-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ n pɔ n pi yɔ̀,
ǹ náh névye ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú pól kɩ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ lésõlɛ,
tɛ́ kɩ ǹnɛ n yah dékè ó. Yépi tɔ kɩ mɛ kénɛ névye sɔkɔ, yáh
fyɔ̀ sɛ̃ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yõ ápi-á képah nɛ̂ yo yé tyí. 11 Képah ye, á
mɛ nírílɛ n pɩ yé tyí gbĩ́mɛgbĩ́. Á mɛ kélɛ n yah n kɔ̃ á Liyel
tyí nɛ, wǎh yé ye tir nɛ̂ yĩnnɛ, à kè pɩ yé fɛ̃ kè pɛkɩ. Á kélɛ
n yah n kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à tǎhkɩ̀lɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃ tyípéplɔ póllɛ n pɩ
nónó dékè-á mɛ yé sɔkɔ, à mó yé yohnɩ n mɔ yé ǹ yõ sɛ̃́nɔ́
tyípínɩ̀nɛ n pɩ. 12 Képah sɔkɔ, yé kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩnnɛ n
gbilki, tɛ́ ǹ tɔ kɩ mó yé yõ yɔ̃. Pèpɔrɩ ye sélɛ ápi Liyel ànɛ̂
Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista kɩ pɩ.

2

Tyi nónó-á kɩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ dyàh tɛ̃

1 Á yṹnpyé, à yuku ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista syínpɔnɔ ànɛ̂
ápi tùkènmɔnɔ tyí tȉnnɛ ǹ tnɔ̂, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ,
2 yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ pɔ yé sɔ̃nɔ vye fɛ̃kı, képah náh pı
tíkí mɔ yé sɔkɔ sɛ́rɔsɛ́rɔ nɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ gbȉyȉkȉ-á yĩni
tɛ̃. Tɛ̃-à kı sɔ̃́ nɛ Liyel tɛ̃ntɔ̏-à pé syi n yo, képah náh pı, tɛ̃
yɛ̃́ngbɛ̃́ wɛy-à kı sɔ̃́ nɛ̂ à pɔ n yo yé tyí, képah náh pı, sɛ́bɛ́y
yɔ́ fyé-à kı sɔ̃́ nɛ̂ tɛ̃ pɔ, tɛ́ nɛ kǎh wil ápi tyí, yé káh sɛ̃ tɛ̃
yõ. 3 Yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ kɔ̃ à pɔ yé pilki dùkù yɔ́ ńtɛ̃nɛ.
Yé náh wɛ di, kénɛ gbȉyȉkȉ-à pópó n pi, Liyel wɛ̃̌kı̀ ǹgbò ye
pè kı pɔ tyah n fwo, tɛ́ Liyel fwó-ò kı ǹ yõ wilki mɔ. Ǹmɔ
nɛ̂-á n pilki névyelɛ, ǹ tyí kı pɔ n yıkı n pi. 4 Ǹmɔ ye kı
pɔ yuku Liyel ànɛ̂ gbilki gbilki yî póllɛ n fwo, tɛ́ kı kyı de
kɔ̃ tɛ̃ ńtɛ̃nɛ Liyel ní-ńsah gbô sɔkɔ, tɛ́ kı nɛ Liyel-á péwɔlɛ.
5 Yé dyɔ se fwɔ nɛ máh lésõ kè yãh sɔkɔ yé tyí ń mɛ gbĩ́nɛ
yé tȉnnɛ? 6 Ǹtɛ núkúnúkú, kwâh nɛ̂-á kõ sah ǹ yahlɛ à kɔ̃
à náh fɛ̃ wil n mɔ n pi ké gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ, yé kélɛ n pnɛ
dò. 7 À mɛ ǹ tǎhkı̀lɛ tɔ̏ tyah tɛ́ sètȉn sɔ̏ sɔkɔ. Tɛ́ ǹ tɛ̃́nsàh-
ò-à sõ nɛ̂nɛ n knɛ, 8 légbĩ́nɛ à kı ǹ yõ wilki mɔ, tɛ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
Yesu kı ǹ tyí yıkı ǹ vyãh yã́hfânnɛ, tɛ́ Yesu pȉnɔ́ tǎhkı̀ kı à
pyãhrı pnɛ́pnɛ́. 9 Nɛ́pékè mɛ̀ kı n pɔ n pi sétȁn yɔ̃̏tɛ̃ tǎhkı̀lɛ
ǹ sɔkɔ. À kı gbȉl ànɛ̂ gbɛ̃̌ndùnȉ tyi duke póllɛ n pı nónó-á
névilɛ n pilki. 10 À kı tyíknɛ̃̌nı̀ duke póllɛ n pı névye wɛ n
pilki yĩnnɛ nónó-á mɛ tyíyíkínɔ́ wɛ̃̌kı̀ yõ. Pé tyí kı n yıkı n
pi pǎh sɔ̃́npílɛ gbı wɛ̃̌kı̀ kɔ́lɔ́ yahle, képah nɛ̂-á kı sɔ̏ fɛ̃ pè
pwah n mɔ n pi. 11 Képah ye, Liyel yɛ sétõ tǎhkı̀ kɔ̃ kè pɔ
pè mɔ pílkínɔ́ sɔkɔ, pè kɔ̃ pè kı n sɛ̃ mı̀nı̀ tyi yõ. 12 Képah
sɔkɔ, nónó pól-á yahle sɛ̃́nɔ́lɛ gbı yõ, tɛ́ tyíknɛ̃̌nı̀ tyí nɔ pé
tyí, fɔ̃́hnɔ́ kı sah pé yõ.

Tesaloniki tãn gbáhntɛ̃nɔlɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ

13 Á yṹnpyé, yépi nónó tyí-á nɔ Liyel tyí, ké yah ye á yĩnɛ
à nɛ n wɛkı Liyel tyí gbĩ́mɛgbĩ́ yépi tyí sɔkɔ. Yé náh wɛ di,
ǹmɔ ye yah wilki yélɛ tyah gbĩ́ dùkùlɛ nɛ pé yé pwah mɔ
ǹ Mirki gbɔ̏ yõ, képah gbɔ̏ yõ-á yé kı yé minnɛ n pı yályál
Liyel yah, ànɛ̂ gbı yõ sɛ̃́nɔ́ tɔ gbɔ̏ yõ. 14 Képah yĩn ye à ye
yélɛ Nı̀vı̀nı̀ tir nóhnɔ́ gbɔ̏ yõ áyáh nɛ̂ yo yé tyí, nɛ̂-á kı yépi
tɔ kɔ̃ yé kı wɛ de á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃́rí sɔkɔ. 15 Kǎh pı
sɛ̃́ á yṹnpyé, á kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé sɛ̃ yĩ́ĩ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
yõ. Áyáh kwɔ́nɔ́ nónónɛ yé kɔ̃ vyãh wɛy sɔkɔ, képah náh
pı sɛ́bɛ́y tɔ̃́ntɛkınmɔnɔ sɔkɔ, yé sè koh n tɛ̃ n yĩn. 16 Ápi tyí
nɔ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista ànɛ̂ á Sú Liyel tyí. Pépi ye á nnɔlɛ

n de tyɛ́-ńkɛ̃̂nɛ pé pèpɔrɩ gbɔ̃̏ yõ, tɛ́ á kɔ̃ á tɛ̃ wɛ á gbɔ̃̏ sah
yĩ̋ pé yõ. 17 Á kélɛ n yah n kɔ̃ pé tyí nɛ pè yé nnɔ de, pè mó
tǎhkìlɛ yé kɔ̃ yé fɛ̃ nɛ n tɔ̃ n sah n pɩ, tyípínì ànɛ̂ vyãh wɛy
sɔkɔ.

3

Nîrî pínɔ́ yáhnkɔ̃́nɔlɛ

1 Á yṹnpyé, ké syì-ǹsah mé kélɛ n yah n kɔ̃ yé tyí nɛ yé
nírílɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃́nko Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ wɛy tɔ̃ mɔ súú, névye mó
kélɛ n mɔ n kõ yépi tyí kɔ̃́lɛ. 2 Yé Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ ni á tyí tɔlɛ à kɔ̃ à
á pwah n mɔ nɛ́túkúnì ànɛ̂ nɛ́pêl gbɔ̃̏. Yé náh wɛ di, no pól
náh sɛ̃ Nìvìnì tir yõ. 3 Ǹtɛ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ mɛ tómm. Ȁ kɩ tǎhkìlɛ
yé kɔ̃, tɛ́ kɩ yé yõlɛ n syɩkɩ nɛ sétɛ̃̏n yɔ̃̏tɛ̃ káh tɛ̃ wɛ yé tyí.
4 Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ gbɔ̃̏ yõ, ápi sɛ̃́nyĩ̋nɔ́ mɛ ké yõ nɛ áyáh nɛ̂ kõ sah
yé kɔ̃, yáh mɛ kélɛ n pɩ, tɛ́ kɩ tɔ̃ n yɔ̃ n sɔkɔ n pi sɛ̃̋. 5 Á kélɛ
n yah n kɔ̃ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Krista tyí nɛ, à yé yohnɩ n mɔ yé fɛ̃ pĩ
yé tyí-á nɔ sɔ̃́ Liyel tyí, ànɛ̂ yé fɛ̃ sɔ̃̋mnɔ́lɛ n pɩ ǹmɔ Krista
tyí kɔ̃́lɛ.

Gbáhdyâh dĩ́nsàhnɔ́lɛ gbãndal pínɔ́ tyí sɔkɔ

6 Ń yṹnpyé, ápi-á yé kwɔ tyi nónónɛ, yé yṹnpyé nónó-á
sépi kɛ̃̂kɩ sah tɛ́ pé minnɛ n pɩ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ, mé kélɛ n
yah n kɔ̃ yé tyí Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yĩn yõ nɛ, yé káh pélɛ n
tĩnki. 7 Yáh yĩ̌nɛ yè ápilɛ n yah n pɩ dùkù nɛ̂nɛ, yé kélɛ n pnɛ
kyɔ́. Ápi náh á min pɩ yé wrɔ́ gbãndal pínɔ́ sɔkɔ. 8 Áyáh
lésõ mɛ yé tĩ̏nnɛ, á náh kè yah kɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí nɛ à ápi
vyãhlɛ n yah. Á tɔ̃̏ pɩ, á yah vyãh, à kwlɔ lékɑ̂̃h ké gbĩ̏ntɔ̃ à
yĩn á gblɔ̃̌y yĩ̋nnɔ́lɛ, sɔ̃́nko à káh n pɩ n tɛ̃ yɔ̃̋tɔ́kɔ́bílɛ yé sɔkɔ
yɔ́ ńtɛ̃ tyí. 9 Ké yah ye lésõ yè á vyãhlɛ n yah. Ǹtɛ ápi képah
pɩ nɛ kè pɩ kwɔ́nɔ́lɛ yé tyí, yé tɔ kɔ̃ yé sɛ̃nkɔ̃lɛ n pɩ. 10 Áyáh
lésõ mɛ yé tĩ̏nnɛ, á ké gbáhdyâh di sah yé tyí nɛ, névi nɛ̂-à
yahle tɔ̃̏ pínɔ́lɛ, tɛ̃ náh yĩ̌nɛ yɔ̃̋nɔ́ tɔlɛ. 11 Ǹtɛ á mɛ n nohnɩ
nɛ, yé túkù-á mɛ gbandal ó yah wũ à yahle tɔ̃̏ pínɔ́lɛ, tɛ́ mɛ
n yɔkɔ n de névye tyi sɔkɔ. 12 Kénɛ névye nɔ́pi tɛ̃̌nɛ, á kélɛ
n yah n kɔ̃ pé tyí tɛ́ sɔ̃̋rélɛ n mɔ pé sɔkɔ Tɛ̃̌ ǹgbɛ̃ Yesu Krista
yĩn yõ nɛ, pè pé yah di tɔ̃̏lɛ n pɩ, pè pé yõ yõ tɛ̃̌nɛ n wɛ pé
yɛ̃̌ngbɛ̃ myèh nínkwɛnɔ sɔkɔ.

13 Yépi tɛ̃̌ wɔlɛ á yṹnpyé, yé káh n yal n mɔ tyípéplɔ pínɔ́lɛ.
14 Tyi nónó-á ápi yo sɛ́bɛ́y mɛ̀ sɔkɔ yɔ̀, névi nɛ̂ tɛ̃̌-à kɩ fyɔ̀
yahle sàhnɔ́lɛ sé yõ, yé tɛ̃̌nɛ n kyɔmɩ, yé káh nɛ n pɩ n soh
tɛ̃̌nɛ. Képah sɔkɔ, kè kɩ pɩ sennɛ tɛ̃̌ tyí. 15 Tɛ́ yé káh tɛ̃̌ pɩ

yé sépɛ tɛ̃ wɔlɛ dɛ́, yé vɪ̀nmɔnɔlɛ tɛ̃nɛ n kɔ̃ sɔ̃-á yé kélɛ yé yű̃npyélɛ n kɔ̃.

Wɛ́kínɔ́lɛ névye tyí ànɛ̂ sãm mɔ́nɔ́lɛ pé sɔkɔ

16 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ yèvɪnɪ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ ńtɛ̃ tyí nɛ, à yèvɪnɪnɛ
yélɛ n kɔ̃ gbɪ̃́mɛgbɪ̃́ kàh sɔ̃ kɔ̃ dùkù nɛ̂ ólɛ. Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ ǹ tyí nɛ, à nɛ n mɛ yé póllɛ.
17 Wɛy nɛ̂-á mé yé kɔ̃ yɔ̀, ńmɔ Pole ye wãrkɪ kélɛ ń gbɔ̃̀lɛ.
Sɛ̃ ye mè n nɛ n mɔ ń gbɔ̃̀ nɪ́ynɛ ń sɛ́bɛ́y wã́rkɪ́ntɛkɪmɔnɔnɔ
yõ. Ǹmɔ wã́rkɪ́nɔ́ ye kélɛ tɔ́tɔ́. 18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɪ pɪ yé pól tyí.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á pɩ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ à yĩnɛ Sú Liyel-
á kè yah tɔkɔ sɔ̃́, ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ, ànɛ̂ à yĩnɛ Yesu
Krista tɔ-á kè yah tɔkɔ sɔ̃́, á gbɔ̏ sàhnɔ́-á mɛ ǹmɔ nɛ̂ yõ sɔkɔ.
2 Timote, áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ, áwɔ nɛ̂-á ń
píɗĩ́ kègbɩlɛ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Mé kélɛ n yah n kõ Sú Liyel
ànɛ̂ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ pè yɔ̃̏bènɔrɩ pɩ á tyí, pè á
yãm yah pè mó yèvɩnɩnɛ ǹ kõ.

Gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́lɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹ pípúlɛ

3 Tɛ̃ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ sɔ̃́-á sɔ̏ mé yo kélɛ á tyí máh n sɔkɔ
Masedonɩ mara sɔkɔ. Névye túkù mɛ kwɔ́nɔ́ kétúkúǹnɛ n
pɩ nɛ́npɔ́, á yĩnɛ ǹ pè yĩni n mɔ ké pínɔ́lɛ. 4 Yo pé tyí nɛ,
pè káh tɛ̃ sèmȉrn yɑ̃́hnɔ́ ànɛ̂ náh tãn yĩni tyí níy tɛ̃́nɔ́ ó sɔkɔ
tyɛ́-ńkɛ̃́nɛ. Yékɑ̂̃b ó ye sépi n pɔ n pɔ. Sè náh névyelɛ n
yohnɩ n mɔ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, à yĩnɛ Liyel-á mɛ ké tyí sɔ̃́.
5 Gbáhdyâh dínsàhnɔ́ mɛ̀ yõ ye nɛ kè tyínɔnɔ dahbɩ pé sɔkɔ,
tyínɔnɔ nɛ̂-á n wil nɩ pèpɛy sɔkɔ, sõnɔ pèpɛy sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ sɔkɔ. 6 Ǹtɛ névye túkù ye képah yahle, tɛ́ mɔ
pu à yékɑ̂̃b túkúǹ pínɔ́ ó yah wũ. 7 Pě pé gblɔ̃̌y pɩ Liyel tyi
kɔ̃̏nsàhnɔ́ kwɔ́púlɛ. Tɛ́ tyi nónó ńtɛ̃-á pè mɛ n yo, ànɛ̂ tyi
nónó-á pè mɛ névyelɛ n gbah n kwɔ, pè náh mɛ sé dùkùlɛ
n pnɛ.
8 Ápi pĩ nɛ ńkɛ̃́ Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́-á plɛ, wâh mɛ sé
tyilɛ n pɩ sǎh yĩnɛ sɔ̃́. 9 Yé náh wɛ di, Moyisi tyi kɔ̃̏nsàhnɔ́
náh sah nɛ́gblɔ́ yĩnnɛ dɛ́. Nónó yĩn-á sè sah, pépi ye pɩ
tyítúkúǹ pípúlɛ, ànɛ̂ kèlékɛ̃ pípúlɛ, ànɛ̂ nɛ́pékè pípúlɛ, ànɛ̂
tyípêl pípúlɛ, ànɛ̂ Liyel mɔ́nkɔ̃̏-ǹkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̏-
ǹkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ súbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂ yṹbí kònmɔpulɛ, ànɛ̂
nɛ́kókè mɔ́púlɛ, 10 ànɛ̂ prɔ̀npɩbɩlɛ, ànɛ̂ díbí wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ,
ànɛ̂ syɔ́ wɛ̃ tɔ́kɔ́púlɛ, ànɛ̂ yɔ̃bɩ yɑ̃̏mpulɛ, ànɛ̂ mȉnyobelɛ, ànɛ̂
nónó-á pélɛ n wo mȉǹ tyi sɔkɔ, à tahlɩ nónó pól-á mɛ Liyel
tyi kwɔ́nɔ́lɛ n fwo. 11 Kénɛ kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wil Nȉvȉǹ tir sɔkɔ,
tɔ̃́rí Liyel-á nɛ̂ dahbɩ ńmɔ gbɔ̏, ǹmɔ nɛ̂-á pèpɔrɩ Liyellɛ.

Krista kɔ̃́nɔ́lɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ

12 Ŋ́mɔ n wɛkɩ á Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí, ǹmɔ nɛ̂-á tǎhkȉlɛ
ń kõ. Mé n wɛkɩ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ kè yah nɛ máh yĩnɛ pé

tɔ̏ pínɔ́lɛ, tɛ́ ń tɔkɔ ǹ tɔ̏ sɔkɔ. 13 Tɛ́ ńmɔ ye mó tɔ̃ lésɔ̃ n yo
n ko ǹ tyílɛ, tɛ́ ǹnɛ n fɔ̃h, tɛ́ pɩ nɛ́pékɛ̀lɛ. Ǹtɛ mé lésɔ̃ mɛ
sépi póllɛ n pɩ ǹpɩ̏-ńkɛ̃́ ànɛ̂ Liyel yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́ sɔkɔ, képah ye
Liyel mɛ pɔ ń yãm yah. 14 Ǻpi Tɛ̃́ ǹgbɛ̃ ye pèpɔrɩ pɩ ńmɔ tyí
náhnáh, à Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔlɛ ń kɔ̃ nɛ̂-á n wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̏ yɔ̃ Yesu Kristalɛ. 15 Gbɩ ye wɛy mɛ̀nɛ nɛ̂-á
no pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ syi, képah nɛ̂-á yo nɛ Yesu Krista-á pɔ
kèkɔ̃yɔ̃́ sɔkɔ tyípêl pípú pwah n mɔ yĩnnɛ. Pépi sɔkɔ nɛy
yɔ́ ye ńmɔlɛ, tɛ́ ńmɔ tyí peke kal. 16 Ǹtɛ ńmɔ nɛ̂ tyípêl-á
kal, Liyel ńmɔ yãm yah. Ǻ mɛ ké tyí nɛ Yesu Krista ǹ gblɔ̆y
pèpɔrɩ pínɔ́ wɛ̃kɩ, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ névye tyí nónó-á kɩ
pɔ n sɛ̃ n pi ǹ yɔ̃, kɩ tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ. 17 Tyɛ́-ńkɛ̃́ Yɔ̏tɛ̃ ɗɩ̃́ nɛ̂-á
à náh n wɛ, à náh n ku, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel núkúnínɛ, mé mɛ ké
tyí nɛ yɔ̃ yɔ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbílkínɔ́ pɩ ǹmɔ tyílɛ gbɩ̃́mɛgbɩ̃́. Amiina.

Pole mɛ nìsãhlɛ n mɔ Timote sɔkɔ

18 Ǹmɔ píɗɩ̃́ Timote, Liyel tɛ̃ntɔ̏ wɛlɔ nónó-á yo sah á tyí
sɔkɔ, mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ sépi ǹ yohnɩ n mɔ á gbah tɛ̃
tɔ̏ pèpɛynɛ n pɩ. 19 Kélɛ n pɩ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ ànɛ̂ sɔ̃nɔ
pèpɛynɛ. Túkù ye yahle sɛ̃́ntɛ̃ pínɔ́lɛ. Kǎh pɩ sɛ̃, pé Liyel yɔ̃
sɛ̃́nɔ́ tɛ̃ syi pé tyí. 20 Pépi túkù ye Yimene ànɛ̂ Alɛkisãdrelɛ.
Mé pépi gbah dɛ mɔ sétȁn yɔ̏tɛ̃ kɔ̃, nɛ̂-á kɩ pɩ kwɔ́nɔ́lɛ pé
tyí pè kɔ̃ pè náh tɔ̃ n yo n de n pi Liyel tyí.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á kɔ̃ nîrî pínɔ́ tyí yɔ̃

1 Máh mɛ nɛ̂ ǹgbòlɛ n yah n kɔ̃, képah ye nɛ á yáhnkɔ̃nɔlɛ
n pɩ Liyel tyí, á ǹnɛ n ni, á ǹnɛ n fal, á mó wɛynɛ ǹnɛ n kɔ̃
no pól yĩnnɛ. 2 Ǻ ye nírílɛ n pɩ yɔ̏tãm tyí, ànɛ̂ névye pól
tyí tɔ̃́rí-á mɛ nónó gbɔ̏, sɔ̃nko à á minnɛ n wɛ n pɩ syísyí
yèvɩnɩ sɔkɔ, á kɔ dùkù mó nɛ n mɛ pallɛ, à mó Liyel yah
tíkílɛ n pɩ. 3 Képah ye plɛ, ànɛ̂ ké tyí nɔ á pwáhnmɔ-ò Liyel
tyí, 4 ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ no pól pwáhnmɔnɔ wɛ, pè mó
tɛ̃ wɛ gbɩlɛ n pnɛ. 5 Yé náh wɛ di, Liyel núkú ó ye mɛ. Liyel
ànɛ̂ névye wrɔ́ tɔ̃́-ò núkú tɔ ó mɛ. Névi ye ǹnɛ. Ǹmɔ ye Yesu
Kristalɛ, 6 ǹmɔ nɛ̂-á ǹ gblɔ̆y kɔ̃ à névye pól yɔ̃ dwe. Gbɩ̃́ nɛ̂-á
sɔ̏ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ, kè pɩ képah sɔkɔ. 7 Yesu Krista gblɔ̆y
kɔ̃́nɔ́ mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ yah tɔkɔ pɩ ǹ wɛy yó-òlɛ, ànɛ̂
Krista tɛ̃ntɔ̏ névilɛ, nɛ névye nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ mé
pélɛ n kwɔ Liyel yɔ̃ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̆kɩ̀lɛ. Gbɩ ye mé n yo,
mìnyo náh ńnɛ.

Dîbî ànɛ̂ syɔ́ pɩ dùkùlɛ tɔ́wû sɔkɔ

[8] Mé mɛ ké tyí nɛ tȁntȁn pól sɔkɔ, díbí pé gbȁn yɔ̃ dɔkɔ
yȋnyɔ̃ pé Liyellɛ n ni nnɔlɛ yályál, fɔ̀kɔ̀vyȁhnì ànɛ̂ mɛ́kì kɛ̃́nɛ
pé wrɔ́. [9] Mé mɛ ké tyí nɛ syɔ́ tɔ flɔlɛ n tɔ̃ n sah n mɔ kǎh
yĩnɛ sɔ̃́. Pè flɔlɛ n mɔ nónó-á kı fɛ̃ pé sen yĩ ólɛ yɑ̃́ryɑ̃́r
dáhbí-ńkɛ̃́nɛ ké sɔkɔ. Pè káh yɔ̃ kàhntɔ̃nsàhnɔ́ képékè, ànɛ̂
sɑ̃́n yɛ̀sɔ̃̀ yî, ànɛ̂ yî kètǎrnɔ, ànɛ̂ fwɔ̀tǎhnìnɛ n yah n kɔ̃.
[10] Ǹtɛ pé gblɔ̌y tɔ̃́nsàhnɔ́ yĩnɛ kè pı tyípéplɔ pínɔ́lɛ, sɔ̃́-á syɔ́
kélɛ n pı nónó-á mɛ Liyel yah tíkílɛ n pı. [11] Sê yĩnɛ à ǹ
gblɔ̌y tiki mɔ tɛ̃ syísyí pàh ǹnɛ n kwɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tȉnkȉ wrɔ́. [12] Mé náh ké wɛ̃̌kìlɛ sê kɔ̃ nɛ à névyelɛ n kwɔ,
képah náh pı à pı dĩ́ yɔ̃̀tɛ̃́nɛ. À yĩnɛ à tɛ̃ syísyí. [13] Yé náh wɛ
di, Adama ǹgbò ye Liyel mɔ, tɛ́ pyě Awɔ mɔ dò. [14] Adama
náh sétɔ̃ pilki; Awɔ ye à pilki à kɔ̃ à Liyel yóré yahle. [15] Ǹtɛ
képah fyé yɔ̃ sê kı pwáhnmɔnɔ wɛ ǹ pínɔ́ yĩnnɛ yṹnɛ, wàh
sɛ̃ Liyel yɔ̃, tɛ́ tyínɔnɔ mɛ ǹ sɔkɔ, tɛ́ mɛ n kɔ yályál Liyel
yah yɑ̃́ryɑ̃́r dáhbí-ńkɛ̃́nɛ sépi pól sɔkɔ.

3

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ yah tɛ̃́pú-á yĩnɛ pè nɛ n pı sɔ̃́

[1] Yé yah, kègbı wɛy yɔ́ ye mé n tyah yónɔ́lɛ yé tyí yɔ̀.
Névi nɛ̂-à mɛ ké tyí nɛ pé pı Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ yah tɛ̃́-òlɛ,
tɔ̃̀ pèpɛy ye tɛ̃ n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ. [2] Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ yah
tɛ̃́-ò yĩnɛ à pı wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí. À yĩnɛ à pı sê núkú
nɛ́tɛ̃́nɛ, gblɔ̌y tɛ̃́npnè-òlɛ, nɛ̂-á mɛ ǹ tyilɛ n pı n yĩnɛ pallɛ,
mɛ nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, tɛ́ kı fɛ̃ névye kwɔ n pi. [3] À náh yĩnɛ
à pı sèwɔlɛ, képah náh pı nɛ́pékèlɛ. Ǹtɛ à yĩnɛ à pı névilɛ,
nɛ̂-á ǹ gblɔ̌ynɛ n yɛ n pnɛ. À náh yĩnɛ à pı mâl kɔ̃̌lì-òlɛ,
képah náh pı pɔ́ náh púkúbínmɔ-òlɛ. [4] À yĩnɛ à nɛ n mɛ ǹ
kéte yahlɛ n tɛ̃ n pnɛ pallɛ, à mó ǹ wɛ̃́npȉ kwɔ pè nɛ n sah
ǹ tyí yɔ̃ kǎh yĩnɛ sɔ̃́. [5] Yé náh wɛ di, névi-à tɛ̃ wɛ ǹ kéte
yahlɛ n tɛ̃́npnè-ǹkɛ̃́nɛ, à kı pı sɔ̃ tɛ́ kı fɛ̃ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ
tɛ̃́nɔ́ plɛ, pépi nónó-á Liyel nolɛ? [6] Tɛ̃ náh yĩnɛ à nɛ n mɛ
nɛ́sɑ̃́nnɛ Liyel wɛ̃̌kì kɔ́lɔ́ sɔkɔ, sɔ̃̌nko gblɔ̌y gbílkínɔ́ káh pɔ
de tɛ̃ sɔkɔ, ǹ tyí kɔ̃ kè pɔ n yıkı sétȁn yɔ̃̀tɛ̃ tyí kɔ̃̌lɛ. [7] À wil
képah sɔkɔ, Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú tɔ yĩnɛ pè nɛ mɛ tɛ̃ yĩ́ngbílɛ
n yo, sɔ̃̌nko yílɔ́nɔ́ káh pɔ à yĩni tɛ̃, à kɔ̃ à pɔ tɛ̃ sétȁn yɔ̃̀tɛ̃
vyɔ́y sɔkɔ.

Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ yah tɛ̃́pú yòhnìnmɔpulɛ

[8] Sɛ̃ ó ye, Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú tȉnkȉ yah tɛ̃́pú yòhnìnmɔpu tɔ yĩnɛ
pè pı nɛ́gblɔ́lɛ ànɛ̂ wɛ́kínyĩpulɛ. Pè náh yĩnɛ pè pı sèwɔbılɛ

ànɛ̂ kwâh yáhnkɔ̃pulɛ yɩ̃́nvɩ̌ sɔkɔ. 9 Gbɩ nɛ̂-á pè wɛ pɩ̃ Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ, pè yɩ̃nɛ pè kè tɛ̃ n sah pé sõnɔ sɔkɔ pallɛ.
10 Ké gbennɛ, pè yɩ̃nɛ mɔ́nyahnɔlɛ. Pílkí-ńsah-à wɛ́-ńkɛ̃́nɛ
pé tyɩ́, pè kɩ pyě fɛ̃ wilki sah Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú
yòhnɩ̀nmɔpulɛ. 11 Syɔ́ nónó tɔ-á Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú
yòhnɩ̀nmɔpulɛ, pé yɩ̃nɛ pè pɩ névyelɛ nónó-á yɔ̃̀yén mɛ n
sah pé yõ. Pè náh yɩ̃nɛ pè pɩ névye tyɩ́ yónkòpulɛ. Pè yɩ̃nɛ
pè pɩ gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀pulɛ, pè mó nɛ n mɛ tómm tyi tyi pól sɔkɔ.
12 Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́pú yòhnɩ̀nmɔ-ò yɩ̃nɛ à nɛ n mɛ
sê núkú nɛ́tɛ̃́nɛ, à mó nɛ mɛ tɛ̃ wɛ ǹ wɛ̃́npɩ̀ ànɛ̂ ǹ kéte yah
tɛ̃́nɔ́ tyɩ́. 13 Nónó-à pé tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ, pè kɩ yɩ̃́n-ńsah ǹgbɛ̃ wɛ
ké sɔkɔ, tɛ́ gbɔ̃̀ sàh-ǹsah tɔ kɩ wɛ pé tyɩ́ pé wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ
gbɔ̃̀ yõ Yesu Kristalɛ.

Sètɩ̃̀n sɔ̃̀ tir ǹgbɛ̃nɛ

14 Mé ye sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ á tyɩ́, ǹtɛ ń sõnɔ sɔkɔ
mé kɩ pɔ n yah n pi á tyɩ́ dǒ kwéy. 15 Ǹtɛ máh kɩ se mo
pɔ́nyah-ńsah á tyɩ́, tyi nónó-á mé wãrkɩ tɛkɩ mɔ á tyɩ́, sépi
kɩ ǹ yohnɩ n mɔ á kɩ á gblɔ̃̌y tɛ̃ dùkù pɩ̃ min nɛ́tɛ̃̂ Liyel
no wrɔ́ sɔkɔ, pépi nónó-á Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀lɛ, nónó-á gbɩ
tɛ̃́nsàhpulɛ dàhpɛ sɔ̃́.

16 Liyel-á nɛ̂ yo á tyɩ́ Yesu Krista tyɩ́ sɔkɔ, tyi ǹgbɛ̃ ye kélɛ.
Liyel ǹ gblɔ̃̌y pɩ névilɛ à pɔ sétáh yõ, nɛ̂-á Kristalɛ.
Liyel Mirki kè wɛ̃kɩ nɛ nɛ́gbɩ́-á ǹnɛ,
yɩ̃̂nyõ tɔ̃̀npɩbɩ à wɛ,
ǹ tyɩ́ yo névye tyɩ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
névye náhnáh sɛ̃ ǹ yõ kèkõyɔ̃́,
tɛ́ yɩ̃̂nyõ sɔkɔ, Liyel mɛ gbílkínɔ́ sah ǹ yõ.

4

Kwɔ́nɔ́ kétúkúnɩ̀ pípúlɛ

1 Liyel Mirki kè yo dal mɔ pnɛ́yy nɛ kèkõyɔ̃́-à pópó n
tyɛ, névye túkù-á kɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ yahle, tɛ́ kɩ sɛ̃ mɩ̀nyobe
wɛlɔ yõ, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ nónó-á n wil sétɛ̃̀n tyɩ́. 2 Névye nónó-
á yɩ̃́nvɩ̌npɩbɩlɛ ànɛ̂ mɩ̀nyobelɛ, pépi nónó-á pè náh sennɛ n
pnɛ póllɛ, pè kɩ pé gblɔ̃̌y sah pépi kɔ̃ pè kɩ vi tɛ̃. 3 Pépi ye
n kwɔ névyelɛ nɛ pɛ dékè náh mɛ sê tɔ́kɩ̀ náh mɛ, ànɛ̂ yõ
yõ yɩ̂ yísyɔ́-á mɛ sè náh yɩ̃nɛ yɔ̃́nɔ́lɛ. Tɛ́ Liyel mó tɔ̃ kénɛ yõ
yõ yɩ̂ mɔ nɛ péwɔ yõ sɛ̃́pú nónó-á gbɩlɛ n pnɛ, pè sélɛ n yõ
pè mó pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ pélɛ n kɔ̃. 4 Liyel-á yɩ̂ nónó pól
mɔ, sè plɛ. Milki milki kwâh náh mɛ sé sɔkɔ, áyâh mɛ sè fɛ̃

syi tɛ́ mɛ pèpɔrɩ pɩ̃́nɔ́ wɛynɛ ǹnɛ n kõ.
5 Yé náh wɛ di, Liyel
wɛy ànɛ̂ nírí ye n pɩ yíyǐnǐ póllɛ yályál Liyel yah sɔkɔ.

Yesu Krista tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ

6 Wáh kɩ tyi nɔ́pilɛ á yṹnpyélɛ n kwɔ, á kɩ pɩ Yesu Krista
tɔ̃̀npɩ pèpɛynɛ. Á kɩ kè wɛ̃kɩ képah sɔkɔ nɛ pǎh Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ kwɔ́nɔ́ kègbɩ nɛ̂nɛ ǹ kwɔ sɔkɔ, sǎh de yɩ̃́ɩ̃́ á
sɔkɔ.
7 Á náh vi sèmǐrn wǎ̃n ànɛ̂ wɛ̀nwǎ̃n kõ, sépi nónó náh
tir yɔ́lɛ n pɛkɩ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Gbah n tɛ̃ ǹ nɛ n mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pɩ.
8 Wil gbɛ̃́nsê dàrnmɔnɔlɛ tɔ̃̀lɛ, yõre mɛ
ké tyí. Ǹtɛ Liyel yah tíkí pínɔ́ yõre wɔ kal tyi tyi pól sɔkɔ.
Yé náh wɛ di, képah gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ ye á kɩ min wɛ kwɛy gbĩ
mɛ̀ sɔkɔ, ànɛ̂ ńsɔ̃̂ tɔlɛ.
9 Wɛy mɛ̀nɛ gbɩ wɛy ye kélɛ, nɛ̂-á no
pól yĩnɛ pè kè fɛ̃ n syi.
10 Yé náh wɛ di, ápi-à mɛ tɔ̃̀lɛ n pɩ
yèvyãhrɩlɛ, tɛ́ mɛ gbah tɛ̃ sɛ̃, képah n wɛ̃kɩ nɛ á gbɔ̃̀ sàhnɔ́-á
mɛ min nɛ́tɛ̃́ Liyel yõ, nɛ̂-á no pól pwáhnmɔ-òlɛ. Tɛ́ wǎh
kɩ nónó pwah n mɔ n pi kal, pépi yé pɩ Krista yõ sɛ̃púlɛ.
11 Képah ye á yĩnɛ ǹ gbah n yo névye tyí ǹtɛ pè kwɔ kélɛ.
12 Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh yĩnɛ à álɛ n yilɔ wáh sɔ̃́npílɛ pɩ wɛ̃́npirlɛ.
Yɛ Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ wɛ álɛ n yah n pɩ á vyãh wɛy sɔkɔ, ànɛ̂
á pɩ dùkù sɔkɔ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ á Liyel yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, ànɛ̂ á pínɔ́ sɔkɔ yályál Liyel yah.
13 Máh kɩ pópó
n pi, gbah n tɛ̃ Liyel wɛynɛ n kar tɔ́wû sɔkɔ, ǹ tɛ́ névyelɛ n
vi mɔ, ǹ tɛ́ kwɔ́nɔ́lɛ n pɩ.
14 Liyel tǎhkì nɛ̂-á mɛ á tyí, káh
kè tɛ̃ gbɔ̃̀nwɔ̀kɔ̀lɛ dɛ́; képah nɛ̂-á á wɛ Liyel tɛ̃ntɔ̃̀ syínyopu
wɛlɔ gbɔ̃̀ yõ, ànɛ̂ Yesu yõ sɛ̃pú yah tɛ̃pú-á pé gbǎ̃n sah á yõ
à nírí pɩ á tyí gbɩ̃́ nɛ̂nɛ.
15 Liyel tǎhkì mɛ̀ tɛ̃ gbɛ̃̌nínǐnɛ, gbah
n tɛ̃ ké sɔkɔ. Képah sɔkɔ, no pól kɩ kè wɛ nɛ wáh mɛ n yuku
yahlɛ.
16 Á gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ plɛ, wáh kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n kõ ǹ tɛ́ ké tɔ
tɛ̃́nɔ́ plɛ. Gbah n tɛ̃ nɛ n yuku yahlɛ ké sɔkɔ. Wâh n pɩ sɛ̃,
képah sɔkɔ ye á kɩ á gblɔ̃̌y pwah mɔ, tɛ́ kɩ á wɛy nóhpú tɔ
pwah mɔ.

5

Timote-á yĩnɛ à Yesu yõ sɛ̃pú tɛ̃ dùkù nɛ̂nɛ

1 Wâh yèwàhlɛ n vi mɔ, káh nɛ n wɛkɩ ǹ tyí dírí sɔkɔ, nɛ n
wɛkɩ ǹ tyí á sú sɔ̃ ǹnɛ. Kètɛ̃̀npǐlɛ n vi mɔ á yṹnpyé sɔ̃ pélɛ.
2 Syɔ́ɗǐlɛ n vi mɔ á yṹbí sɔ̃ pélɛ, ǹ tɛ́ syɔ́npǐlɛ n vi mɔ ké yah
pèpɛy yõ á dósyɔ́ sɔ̃ pélɛ.
3 Pɛ́kúsyɔ nónó-á yòhnìnmɔpu
náh mɛ pé tyí, pé tɛ̃́nɔ́ plɛ.
4 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ nónó tyí wɛ̃́npǐ-à
mɛ, képah náh pɩ pétóbélɛ, kénɛ wɛ̃́npǐ ye yĩnɛ pè pé Liyel
yah tíkí pínɔ́ wɛ̃kɩ à yuku pé gbô tãn tɩ̃̀nnɛ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ̂

pɩ pé dúbɩ́pú tyɩ́, pè képahlɛ n pɩ pé tyɩ́. Yé náh wɛ di, képah
tyɩ́ ye nɔ Liyel tyɩ́. 5 Ǹtɛ sê nɛ̂-à mɛ pɛ́kúsèlɛ kègbɩ yõ sɔkɔ,
nɛ̂-á névi náh mɛ ǹ tyɩ́ kɩ à yohnɩ mɔ, ǹmɔ ye ńkɛ̃́nɛ ǹ gbɔ̃̀
sah n yɩ̃́ɩ̃́ Liyel yõ sɔkɔ. Ã́ Liyellɛ n ye n gbo nírí sɔkɔ lékẫh
ké gbɩ̃̀ntɔ̃. 6 Ǹtɛ pɛ́kúsè nɛ̂ tɛ̃̀ wɔ-à mɛ wil gbɛ̃́nsê dékè tyi
ólɛ n sõ, ǹmɔ mɛ kúnɔ́lɛ tɛ́ à sah vilɛ. 7 Wáh yĩnɛ ǹ nɛ̂ tɔ yo
pé tyɩ́ sɔ̃nko lékàh káh pɔ wɛ pé tyɩ́, kè wɛ yɔ̀. 8 Névi nɛ̂-à n
yáhndahnmɔ-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyɩ́ névye tyɩ́ sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ kéte névye
tɛ̃̀ tyɩ́ sɔkɔ, tɛ̃̀ Krista yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ milki. Krista yõ sɛ̃́-ńkɛ̃
névi ńtɛ̃ fɔ̃́nfɔ̃́ ǹmɔ yõ. 9 Pɛ́kúsè nɛ̂ yĩn-à pópó n wãrkɩ, à
ǹnɛ n mɔ n kõ pɛ́kúsyɔ wrɔ́ à yĩnɛ à nɛ n mɛ ye tikitɔ̃ní tɛ̃̀
wɔ wɛ, à mó nɛ mɛ de yah pɛ núkú ó tyɩ́. 10 Ǹ tyɩ́ yĩnɛ kè
nɛ mɛ pɩ̃́nɔ́lɛ ǹ tyɩ́péplɔ pɩ́nɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Ã̀ nɛ n mɛ ǹ wɛ̃́npɩ̀
tɛ̃́nɔ́ plɛ, à nɛ n mɛ yɛ nɛ́pân nɛ n twah n tyɩ́, à nɛ n mɛ
Yesu yõ sɛ̃́pú gbyɛ̂̃hnɛ n wu, à nɛ n mɛ névye nnɔlɛ n de
nónó-á mɛ yèkwɔrɩ sɔkɔ, à mó nɛ n mɛ tyɩ́péplɔ duke póllɛ
n pɩ. 11 Ǹtɛ syɔ́pâm nónó tɛ̃̀ wɔ-á pɛ́kúsyɔlɛ, káh pépi yni
wãrkɩ pɛ́kúsyɔ sɔkɔ. Ã́ náh wɛ di, lédɔ́rɩ́-à pɔ pé wrɔ́ gbɛ
mɔ Kristalɛ, pè n nɛ n mɛ ké tyɩ́ nɛ pé pé syɩ de pɛbɩ tyɩ́.
12 Kàh pɩ sɛ̃́, lékàh n wɛ pé tyɩ́, pǎh sɔ̃npɩ́lɛ pé vyãhlɛ Krista
kõ tɛ́ pɔ pé syɩ ǹ náh. 13 Pǎh se tõ pɩ tɔ̃̀ kɛ̃́ névyelɛ sɛ̃́, pè n
wũ n tɛ̃ gbéngbèn kɔ̃́nkɔ̃nɔ ó sɔkɔ. Pépi ye tɔ̃̀ náh mɛ pé tyɩ́
yɔ̀, tɛ́ pè n tõ n pɩ wɛ̀nkwĩnki wɛ́kɩ́púlɛ vyãhlɛ dálnɔ́lɛ, ǹ nɛ
n wɛkɩ n min n dah n mɔ sɛ̃́. 14 Képah ye, mé mɛ ké tyɩ́ nɛ
pɛ́kúsyɔ nónó-á mɛ syɔ́pâmnɛ, pè de pɛbɩ tyɩ́. Pè fɛ̃ wɛ̃́npɩ̀
wɛ, pè mó nɛ n yah n dah mɔ pé gbên tyɩ́ sɔkɔ. Sɔ̃nko pè
káh pɔ wɛ̃̀kɩ̀ yɩkɩ mɔ á sépɛ́bɩ́ kõ pè á yɩ̃́npolɛ n yo. 15 Yé
náh wɛ di, pɛ́kúsyɔ túkù ye mɛ wɛ̃̀kɩ̀ milki tɛ, tɛ́ mɛ sétɛ̃̀n
yɔ̃̀tɛ̃ sɔ̃̀ tɛ̃. 16 Ǹtɛ pɛ́kúsyɔ-à mɛ Yesu yõ sɛ̃́-ò sê nɛ̂ wɔ̀kɔ̀ tãn
sɔkɔ, tɛ̃ yĩnɛ à nɛ n yah n dah mɔ pé tyɩ́ sɔkɔ, sɔ̃nko képah
káh pɩ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yɔ̃́tɔ́kɔ́bɩ́lɛ. Képah sɔkɔ, Yesu yõ
sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ tɔ kɩ mó n yah n dah mɔ pɛ́kúsyɔ tyɩ́ sɔkɔ nónó-á
nɛ́kã́n tãnnɛ.

Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yah tɛ̃́púlɛ

17 Yah tɛ̃́pú nónó-à mɛ Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ yahlɛ n tɛ̃ pallɛ,
yɔ̃̀yén yĩnɛ kè nɛ n sah n yɩ̃́ɩ̃́ pé yõ. Ké dú dɔkɔ pé nónó-á
Liyel wɛy yónɔ́ ànɛ̂ névye kwɔ́nɔ́ tɔ̃̀ mɛ dahbɩ pé gbɔ̃̀. 18 Yé
náh wɛ di, kè mɛ wã́rkɩ́nsàhnɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y sɔkɔ nɛ,
nyeh-à mɛ swãh tɔ̃́nɔ́ sɔkɔ á tyɩ́ gbɩ̃́ nɛ̂nɛ, á káh sé vyɛ̃y
pukubi nɛ sè káh á sèmukɔlɛ n yõ. Tɛ́ tõ mɛ wã́rkɩ́nɔ́lɛ nɛ,

tɔ̃̀npɩ-á yĩ̀nɛ ǹ tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ săr wɛ́nɔ́lɛ. 19 Káh n fɛ̃ n syi lékàhlɛ
n syi yah tɛ̃́-òlɛ n kɔ̃ nɛ kénɛ tir náh wil tàrfyɔ̀ nɛ́pɩ̃̂ nímí
képah náh pɩ tɔ̃́mɩ́ vyɛ̃y sɔkɔ. 20 Névi nɛ̂-à tyɩ́túkù pɩ, kè yo
gbăb tɔ́wû pól yɩ̃́ yah sɔkɔ, sɔ̃́nko kè tíkí mɔ tɛ́lɔ́ sɔkɔ. 21 Mé
kélɛ n gbah n yo á tyɩ́ Liyel yah, ànɛ̂ Yesu Krista yah, ànɛ̂
yɩ̃̂nyɔ̃ tɔ̃̀npɩbɩ wɩ̀lkɩ̀nsàhnɔ́ yah sɔkɔ nɛ, á tyi nɔ́pi póllɛ n pɩ
tómm, á káh wăhkɩ̀lɛ n pɩ. 22 Káh nɛ n sal á gbɔ̃̀lɛ n sah névi
yõ ǹ nɩ́rɩ́lɛ n pɩ tɛ̃ tyɩ́, ànɛ̂ káh á vyãhlɛ n dah n mɔ á nɩ́-òlɛ
ǹ tyɩ́pêl pɩ́nɔ́ sɔkɔ. Nɛ n mɛ yályál Liyel yah sɔkɔ. 23 Wáh
mɛ n yɔ gbáhyɩ̃́ náhnáhlɛ sɛ̃́, káh ni ó kɔ́kɔ́lɛ n wɔ, ɗɩ̀vɛ̃ tɔlɛ
n wɔ kwéykwey á fɔkɔ markɩ yĩnnɛ. 24 Névye túkù tyɩ́pêl
mɛ sè n wilki n mɔ kwèyy pé tùkè-ǹkɛ̃́ sɔkɔ. Ǹtɛ túkù tyɩ́
mɛ, náh ó sè n pɔ n pĩ. 25 Sɛ̃́ ye tyɩ́péplɔ tɔlɛ, sépi tɔ n wɛ
kwèyy yɩ̃́nɛ, ànɛ̂ nónó ńtɛ̃ fyé-á sè náh mɛ n yah, sè náh n
wũ n pi wɩ̀lkɩ̀nmɔ-ńkɛ̃́nɛ.

6

Yɔ̃bɩ ànɛ̂ pé yɔ̃̀tãmnɛ

1 Nónó pól-á mɛ yɔ̃rɩlɛ n pɩ, pè yĩ̀nɛ pè pé yɔ̃̀tãmnɛ n mɔ
n kɔ̃ nɛ păh yĩ̀nɛ yɔ̃̀yén sàhnɔ́lɛ pé yõ, sɔ̃́nko áyáh kwɔ́nɔ́
nɛ̂nɛ n kɔ̃, ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ káh pɔ képah ànɛ̂ Liyel tyɩ́lɛ n yo n
ko. 2 Nónó yɔ̃̀tãm-à mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè náh yĩ̀nɛ pè yo
nɛ pé yṹnpyé-á pélɛ, pè mó yahle yɔ̃̀yén sàhnɔ́lɛ pé yõ sɔkɔ
dɛ́. Pépi nónó-á pé yṹnpyé pèplɔlɛ, pépi-á sɔ̃́npɩ́lɛ n wɛ pé
tɔ̃̀ pɩ́nɔ́ yõrelɛ, pè ye pyě yĩ̀nɛ pè tɔ̃̀lɛ n pɩ n yɩ̃́ɩ̃́ pépi tyɩ́ ńkɛ̃́.

Mɩ̀nɩ̀ kwɔ́nɔ́ ànɛ̂ tahrɩ tyɩ́nɔnɔlɛ

Yah, kénɛ tyi ye á yĩ̀nɛ ǹ nolɛ n kwɔ, ǹ tɛ́ sè kɔ̃ n sah pè
kɔ̃. 3 Ǹnî yɔ́-à pɔ nolɛ n kwɔ tyɩ́káhkɩ́lɛ, tɛ́ kè náh mɛ núkúlɛ
gbɩ wɛynɛ nɛ̂-á wil ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyɩ́, ànɛ̂ kwɔ́nɔ́
nɛ̂-á á wɛ Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́ tyɩ́ yõ, 4 képah n wɛ̃kɩ nɛ gblɔ̃̌y
gbílkɩ́nɔ́-á tɛ̃ yɩ̃́ wɔ. Ǹpɩ̃̀-ǹkɛ̃́ nɛy ye tɛ̃̀nɛ, nɛ̂-á yékɑ̃̂b pɩ́nɔ́,
ànɛ̂ wɛ̃̀nkyɔ̃ wɛ́kɩ́nɔ́ mɛ ǹ yɔ̃̀gbèkè yɩkɩ sah, sépi nónó-á n
pɔ n pɔ mɛ́kɩ̀lɛ. Sépi ye n pɔ n pɔ yṹnwɔ̃rɩ́, ànɛ̂ mɛ́wɛ́y, ànɛ̂
yrɔ́wɑ̃̂n yɔ́nɔ́, ànɛ̂ gbyɔlɛ. 5 Tɛ́ tɔ̃ n pɔ n pɔ yékɑ̃̂b kwĩ̀nkilɛ
lékɑ̃́m kɛ̃́ névye wrɔ́, nónó-á pè náh gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. Pépi
tãn n nɛ n sõ nɛ Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ, kwâh wɛ́nɔ́-á mɛ ké
sɔkɔ. 6 Gbɩ tɛ̃ wɔ ye, Liyel yah tíkí pɩ́nɔ́lɛ tahrɩ ǹgbɛ̃ ye
kélɛ névye tyɩ́, nónó-á pé wɛ́nɔ́ pé yɩ̃́nɛ n yuku. 7 Yé náh wɛ
di, ápi náh pɔ kwâh yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ kèkõyɔ̃́ mɛ̀ sɔkɔ, á náh mó á
syɩ n sɔkɔ n pi kwâh yɔ́ ńtɛ̃̀nɛ. 8 Ǹtɛ yõke ànɛ̂ flɔ tɛ̃́-à fyɔ̀

mɛ á tyí, sè yĩnɛ sè á yĩ́ yuku. [9] Ǹtɛ nónó-à mɛ ké tyí nɛ
pé pɩ tahbɩlɛ, pépi ye n de mɔ́nyahnɔ sɔkɔ. Tyíwẩn ànɛ̂ yõ
kɛ̃́ tyi sõnɔ n pɔ pè mɔ n tɛ̃, sépi nónó-á névyelɛ n mɔ tyí
yíkínɔ́ ànɛ̂ mɔ́npunɔ wɛ̃̀kì yõ. [10] Yé náh wɛ di, tyípêl duke
pól tyàh-ǹsah n wil pɔ́ tyínɔnɔ sɔkɔ. Pɔ́ yáhnkɔ̃nɔ képékè
tɛ̃̀ tyí, túkù Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ, tɛ́ kwlɔ́nɔ́ náhnáh yɔrɩ mɔ
pé gblɔ̌y yõ.

Pole-á vìnmɔnɔ nɛ̂nɛ Timote kɔ̃ ǹ gblɔ̌y tɛ̃ dùkù tyí sɔkɔ

[11] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃̀ wɔ-á Liyel tyí névilɛ, nɛ n to kénɛ tyi yah
sɔkɔ. Nɛ n yah n kɔ̃ nɛ á pɩ nɛ́gbɩlɛ Liyel yah, á nɛ n mɛ
Liyel yah tíkílɛ n pɩ, á nɛ n mɛ sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel yõ, tyínɔnɔ nɛ n
mɛ á sɔkɔ, á nɛ n mɛ sɔ̃́nmɔ́lɛ n pɩ, á mó nɛ n mɛ á gblɔ̌ynɛ
n tiki n mɔ. [12] Mɛ́kì pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí
tĩ̀nnɛ. Á pwáhnmɔnɔ tɛ̃ n yĩn pállɛ, képah nɛ̂ yĩn-á Liyel ye
álɛ, tɛ́ á mɛ fɛ̃ syi névye náhnáh yĩ́ yah nɛ wáh pɩ Yesu yõ
sɛ̃́-òlɛ. [13] Liyel nɛ̂-á minnɛ yíyi̋n póllɛ n kɔ̃, ànɛ̂ Yesu Krista
nɛ̂-á yĩn Põse Pilatɩ yah sɔkɔ à Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛlɔ tɔ̃ sah
wɛkɩ, pépi yĩ́ yah sɔkɔ ye mé kélɛ n yo á tyí nɛ, [14] tyi nónó-
á kõ sah ǹ kɔ̃, á sé wẩllɛ n kɔ. Á nɛ n mɛ pílkí-ńsah kɛ̃́nɛ
ànɛ̂ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ á tyí fɔ́ɔ́ kɩ pɔ nɔ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu
Krista syínpɔnɔ tyí. [15] Liyel núkúní nɛ̂-á tyi pól tyí tɛ̃́npnɛ̀-
òlɛ, pèpɔrɩ-á n wil ǹmɔ nɛ̂ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á yɔ̃̀tãmnɔ́ Yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ,
ànɛ̂ tãmnɔ TƐ̃̀ ǸGBƐNƐ ǹmɔ ye kɩ Krista kɔ̃ à kɩ ǹ syɩ pɔ à
yĩnɛ ké gbĩ́ yáhntɔkɔnsàhnɔ́lɛ. [16] Ǹmɔ ó ye à náh ku n yah
n pi. À mɛ déntɛ̃̀nɔ́lɛ kyòo yɔ́ sɔkɔ nɛ̂-á nɛy náh fɛ̃ n nɔ n
de n pi kélɛ. Nɛy yĩ́ náh tɛ̃ yah ké yõ, ànɛ̂ nɛy yĩ́ náh n tɛ̃ n
yah n pi ǹ yõ sɔkɔ. Gbílkínnɔ́ ànɛ̂ tǎhkì nɛ n sah ǹ mɔ yõ
gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Vìnmɔnɔ nɛ̂-á yĩnɛ tahbɩ kɔ̃́nɔ́lɛ

[17] Kè yo kèkõyɔ̃́ mɛ̀ tahbɩ tyí nɛ pè káh pé gblɔ̌ynɛ n gbilki,
pè káh pé gbɔ̃̀ sah tahrɩ yõ nɛ̂-á kɩ n tyɛ n pi. Ǹtɛ pè pé gbɔ̃̀
sah Liyel yõ, ǹmɔ nɛ̂-á yíyìnì póllɛ ápilɛ n kɔ̃ náhnáh nɛ̂-á kɩ
á kɔ̃ á kɩ mɛ nìvìnì sɔkɔ. [18] Yo pé tyí nɛ pè tyípéplɔlɛ n pɩ,
pè yɛ pé tahrɩ pɩ tyípéplɔ pínɔ́lɛ. Pè pɩ fɔ̀kɔ̀pènɔrɩ névyelɛ
nónó-á kɩ fɛ̃ syi n yĩ n kɔ̃. [19] Képah sɔkɔ, pè kɩ tahrɩ pèpɛy
yah sah pé gblɔ̌y tyí ńsɔ̃̂ yĩnnɛ nɛ̂-á kè náh n yɩkɩ. Sɔ̃́nko pè
pɔ min kègbɩ wɛ.

Vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ

[20] Ń dĩ́ Timote, tyi nónó-á áwɔ gbɔ̃̀ dahbɩ, sé tɛ̃́nɔ́ plɛ. Káh
nɛ n de yékẩb wẩn pínɔ́ sɔkɔ nónó náh mɛ n yuku Liyel yõ

sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, ànɛ̂ káh névye wɛlɔ nínɛ n tɛ̃ nónó-á pé gblɔ̌y
pɩ tyi kàhnpnɛpulɛ. 21 Névye túkù ye pé gblɔ̌y pɩ kénɛ yɩ̃́pɩ̃̂
mɛ̀ dùkù névyelɛ, tɛ́ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ milki.

Mé kélɛ n yah n kɔ̃ nɛ, Liyel ǹ pèpɔrɩ pɩ yé tyí.

Pole sɛ́bɛ́y ní-ò tɛ́kínmɔnɔlɛ Timote tyí

Pole wɛ́kínɔ́lɛ Timote tyí

1 Ǹmɔ Polelɛ, Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névi ye ńnɛ à yĩnɛ Liyel
dyɔ yɩ̃́ɩ̃́ tɛ̃́nɛ. Liyel-á ǹ vyãhlɛ á kɔ̃ tyɛ́-ńkɛ̃́ min nɛ̂ tyí sɔkɔ,
tɛ́ kè n wɛ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ, à ń tɛkɩ mɔ képah tyí yo yĩnnɛ
névye tyí. 2 Ǹ pídɩ̃́ Timote, áwɔ nɛ̂ tyí-á nɔ yɩ̃́ɩ̃ ń tyí, áwɔ tyí
ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Sú Liyel
ànɛ̂ ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè yɔ̃bènɔrɩ pɩ á tyí, pè
mó á yãm yah, ànɛ̂ pè yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Pole mɛ n wɛkɩ Liyel tyí

3 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃ mâh n sõ á tyí sɔkɔ, mɛ̌ wɛynɛ Liyellɛ n kɔ̃
náhnáh ǹmɔ nɛ̂ tyí-á mé mɛ ń fɔkɔ dal mɔ tɔ̃̀lɛ n pɩ pallɛ ń
sútóbé tyí kɔ̃lɛ. Lékɑ̃̂h ké gbɩ̃̀ntɔ̃, mâh nírílɛ n pɩ, mè n pɩ
á tɔ tyí. 4 Ǹ dyɔ-à to kõ á yétĩ kwɛ́nɔ́ tyílɛ, mè n nɛ n mɛ
yɩ̃ɩ̃ ké tyí nɛ mé ǹ wɛ ń nɩ kɔ̃ kè vɩ yɩ̃ɩ̃. 5 Ǹ dyɔ náh fwɔ á
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ tyílɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ kègbɩ nɛ̂-á lésõ mɛ
á yũntó Loyisi ànɛ̂ á yũ Yenusi sɔkɔ, ń sɛ̃́nyĩnɔ mɛ ké yõ nɛ,
képah núkú-á mɛ á tɔ sɔkɔ.

6 Képah ye, mé á dyɔlɛ n to n kõ nɛ, máh ń gbɑ̃̀n sah á yõ
á nírí pɩ á tyí, tɛ́ Liyel mɛ ǹ Mirki tǎhkɩ̀ nɛ̂nɛ ǹ kɔ̃, á kè koh
n tɛ̃ yĩn. 7 Ǹgbǒ Mirki nɛ̂-á Liyel á kɔ̃, tíkí Mirki náh kélɛ dɛ́;
tǎhkɩ̀ ànɛ̂ tyínɔnɔ, ànɛ̂ gblɔ̃̌y tɛ̃́nɔ́ Mirki ye. 8 Káh n yɛ ápi Tɛ̃
ǹgbɛ̃ tyí yónɔ́ pɩ sennɛ á tyí. Ǹmɔ mɛ́nɔ́lɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ
ǹmɔ tyí sõwãh, káh n yɛ kè nɛ mɛ sennɛ á tyí. Ǹtɛ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yónɔ́ yèvyãhrɩ fɛ̃ n syi ńmɔlɛ wɛ̃ tyí, á gbɔ̃ sàhnɔ́ mó nɛ
mɛ Liyel tǎhkɩ̀ yõ, 9 képah nɛ̂-á pwah mɔ ápilɛ, tɛ́ à mɛ á ye
pɩ ǹ nolɛ. Á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn náh à képah pɩ á tyí dɛ́, kè
ye ǹ dyɔ ànɛ̂ pèpɔrɩ ye à pɩ á tyí kélɛ. Yesu gbɔ̃ yõ, à kénɛ
pèpɔrɩ mɛ̀ pɩ sah ápi kɔ̃ kèkõyɔ̃́ mɔ́-ńkɛ̃́ gbɩ̃ dùkùlɛ. 10 Kénɛ
kèpɔrɩ ye á wɛ núkúnúkú á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista pɔ́nɔ́
sɔkɔ. Ǹmɔ ye pɔ kũ tyí yɩkɩ tɛ́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yo á tyí, nɛ̂-á á mɔ
tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ̃̀kɩ̀ yõ. 11 Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir mɛ̀ yĩn ye Liyel ńmɔ ye
tõ, tɛ́ n pɩ Yesu tɛ̃ntɔ̃ syínyo-òlɛ, ànɛ̂ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ kwɔ́-òlɛ.
12 Képah kwlɔ́nɔ́ ye ń yõ sɔkɔ, ǹtɛ kè náh mɛ sennɛ ń tyí.
Máh ń gbɔ̃ sah névi nɛ̂ yõ, mé ǹnɛ n pnɛ dò. Ǹ sɛ̃́nyĩnɔ mɛ
ké yõ tɔlɛ nɛ wǎh nɛ̂ dahbɩ ń gbɔ̃, tǎhkɩ̀-á mɛ ǹ sɔkɔ kɩ fɛ̃
ké tɛ̃́nɔ́ plɛ, pópó kɩ pɔ nɔ gbɩ̃̀nyɩ̃̀kɩ̀ tɛ́y sõ tyí.

13 Timote, máh wɛlɔ gblɔ nónó yo á tyí, sè koh n tɛ̃ n
yĩn Liyel yõ sɛ̃nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ sɔkɔ, sépi nónó-á á wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ. 14 Liyel Mirki nɛ̂-á mɛ ápi
sɔkɔ, képah gbɔ̃ yõ wáh kwɔ́nɔ́ pèpɛy nɛ̂ wɛ, kè koh n tɛ̃
yĩn pallɛ.

15 Áwɔ ńtɛ̃ pĩ́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, Asi mara tãn pól-á pé náh
vi ń kɔ̃, Fisyɛlɩ ànɛ̂ Yɛrɛmosyɛnɩ ńtɛ̃ tɔ pé náh vi ń kɔ̃. 16 Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ, à Nsyonesifɔrɩ ànɛ̂ ǹ no nɩlɛ
n gbɛ. Yé náh wɛ di, máh wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ kǎrnnɛ mɔ́nɔ́lɛ
ń tyí, ké sen náh ǹmɔ tɛ̃ wɔ yah kõ ń nɩ dénpɔnɔlɛ gbáhyĩ́
náhnáhlɛ. 17 Ǹ yĩ́níntɛ̃nɔ ǹsɔ̃ Wrome kwil sɔkɔ, à ń gbah
soh kɔ̃ súú à kyɩ wɛ. 18 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí nɛ à
ǹ yãm yah tukey tuke sõlɛ. Wǎh yòhnìnmɔnɔ nónó pɩ ń tyí
Yefɛsɩ kwil sɔkɔ, nɛy náh sè pĩ nɔ áwɔ Timotelɛ.

2

Pole nɛ Timote ǹ tah sah

1 Áwɔ tɛ̃ wɔlɛ ń pídĩ Timote, yɔ̃bènɔrɩ nɛ̂-á ápi wɛ á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃ yõ Yesu Kristalɛ, képah yĩnnɛ, á tah n sah
yĩĩ. 2 Wáh ń kwɔ́nɔ́ nɛ̂ noh névye náhnáh yĩ́ yah, kyɩ nɛ́gblɔ́
kwɔ kélɛ, nónó tɔ-á kɩ tɔ̃ fɛ̃ túkù kwɔ kélɛ. 3 Kwlɔ́nɔ́ nɛ̂-
á yĩnɛ álɛ, kè fɛ̃ n syi Yesu Krista sràsyi yèsyìkì tyí kɔ̃lɛ.
4 Névi-à fyɔ̀ de sràsyĩyá sɔkɔ té mɛ ké tyí nɛ pé pé yɔ̃tɛ̃
nìvìnìnɛ n pɩ, ǎ ǹ vyãh dɛ kèkõyɔ̃́ tyi tɛ́lɔ́ sɔkɔ. 5 Wɛ̃ kàlnɔ́
tólɔ́ tó-ò tɔ náh tɔ̃́rí yɔ̃́kúrílɛ n wɛ n pnɛ nɛ́ à náh to ké
wɛ̃kì yõ. 6 Sètõ nɛ̂-á tõ swãhlɛ à kwlɔ, ǹmɔ ǹgbò ye yĩnɛ
ké sèmukɔ wɛ́nɔ́lɛ 7 Sõ n yah ń wɛlɔ yõ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ sé pól
syíkí-ńsahlɛ ǹ wɛ̃kɩ.

8 Káh á dyɔ fwɔ Yesu Krista tyílɛ,
ǹmɔ nɛ̂ lékó-á yiki mɔ.
Davidi náh nɛy ye ǹnɛ.
Sɛ̃ ye kélɛ yónɔ́lɛ Nìvìnì tir sɔkɔ, képah nɛ̂-á mé mɛ n
yo n kɔ̃. 9 Kénɛ Nìvìnì tir yĩn ye kwlɔ́nɔ́lɛ ń yõ sɔkɔ, ànɛ̂
kârnnɛ mɔ́nɔ́lɛ ń tyí á kɩ nɛ pèkè pí-ò sɔ̃ ńnɛ. Ǹtɛ kârn náh
se yɔ́ mɛ mɔ Liyel wɛy tɛ̃ wɔ tyí tɛ́. 10 Képah ye, mé mɛ tyi
póllɛ n sro névye yĩnnɛ Liyel-á nónó yah tɔkɔ, sɔ̃nko pé tɔ
pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista gbɔ̃ yõ, pé mó gbílkínɔ́ wɛ nɛ̂-á
kè náh n tyɛ. 11 Gbɩ wɛy yɔ́ wɛ yɔ̀:

Áyáh kɩ mɛ ku Yesu Kristalɛ wɛ̃ tyí, á kɩ mɛ min tɔ sɔkɔ ǹnɛ
wɛ̃ tyí. 12 Áyáh kɩ á tah sah wɛ̃ tyí ǹnɛ,
á kɩ tɔ̃́rí pɩ ǹnɛ wɛ̃ tyí.
Áyáh kɩ à yahle,
ǹ tɔ kɩ á yahle.

13 Áyáh kɩ sɔ̃ pí-ńkɛ̃nɛ nɛ́gblɔ́lɛ,
ǹmɔ tɛ̃ wɔ kɩ tɛ̃ nɛ́gbílɛ,
à náh fɛ̃ ǹ syɩ n kur n pi.

Kwɔ́nɔ́ kétúkù fwónɔ́lɛ

14 Névye dyɔ to n kõ n mɔ kénɛ tyilɛ, ǹ tɛ́ ké gbáhdyâh
di pé tyí Liyel yah sɔkɔ nɛ, pè káh yékẫb wã̂nnɛ n pɩ. Sè
náh tir yɔ́lɛ n pɛkɩ. Nónó-á mɛ sélɛ n nohnɩ, sè n pyě pépi
mɔ n pu. 15 Á tah n sah Liyel yĩ́ kɔ̃ kè yuku álɛ. Pɩ tȭnpɩlɛ,
nɛ̂-á gbɩ wɛlɔlɛ n yo ké yah yõ, tɛ́ sen náh n pɩ ǹ tyí à yuku
ǹ tõ tyí tĩ̀nnɛ. 16 káh yã̂́hwã̂nnɛ n yãh nónó-á sè náh mɛ
yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ. Nónó-à kélɛ n pɩ, pé wrɔ́ n nɛ
n gbah n gbɛ Liyellɛ. 17 Pé yã̂́hwã̂n yíkínɔ́lɛ n pɩ á kɩ nɛ
nówũ̂-á ńkɛ̃́nɛ willɛ n yõ sɔ̃. Yimene ànɛ̂ Filɛtɩ tɔ mɛ kénɛ
sɛ̃́nknɔ névye sɔkɔ. 18 Pépi gbɩ wɛ̃̀kì fĩ̀n mɔ tɛ́ mɛ n yo n nɛ
lékyî-á yilki mɔ sɔkɔ tɛ. Sɛ̃́ ye pè pɩ tɛ́ névye náhnáh Liyel
yõ sɛ̃́nɔ́ yɩkɩ.
19 Ǹtɛ sépinɔ pól sɔkɔ, Liyel-á sètyah nɛ̂ wilki, képah tɛ̃
wɔ mɛ. Wɛlɔ nónó-á mɛ wã̂rkínɔ́lɛ ké tyí yõ, sè wɛ yɔ̀:
«Nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tyí yõ, à pélɛ n pnɛ.»
Ànɛ̂ tɔ̃: «Nónó pól-á Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo, pè yĩnɛ pè
tyítúkúnì wɛ n yɛ.»
20 Wɔ̀kɔ̀ ǹgbɛ̃ sɔkɔ, sã̂n vyɔ́ ànɛ̂ wárn vyɔ́ ó kɔ́kɔ́ náh mɛ
dɛ́; sésár tyínɔ mɛ, puri tyínɔ tɔ mɛ. Túkù mɛ yî tǎhnì mɔ
yĩnnɛ, túkù mó mɛ ńyã̂n yî mɔ yĩnnɛ.
21 Tyi nónó tyí-á mé yo, Névi nɛ̂-à sè wɛ yɛ tɛ́ pɩ yályál
Liyel yah, tɛ̃ kɩ mɛ wìlkìnsàhnɔ́lɛ tyítǎhnì pɩ yĩnnɛ. Ǹ yétȭ
kɩ mɛ yȭtɛ̃ dĩ́ tyí tyípéplɔ pɩ yĩnnɛ. 22 Kètɛ̃̌npìkìnì dékè tyi
wɛ n yɛ. Tyi nónó-á á yĩnɛ n yah n kɔ̃, sè wɛ yɔ̀: Gbɩ wɛ̃̀kì
kɔ́lɔ́lɛ, Liyel yõ sɛ̃́nɔ́, tyínɔnɔlɛ, ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ. Yé sépi póllɛ
n pɩ ànɛ̂ névyelɛ nónó-á mɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ n ye n gbo fɔkɔ
pérpérlɛ. 23 Yékẫb wã̂n pínɔ́ wɛ n yɛ. Á pĩ nɛ sépi-á n pɔ
n pɔ mâllɛ dò. 24 Ǹgbǒ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tȭnpɩ náh yĩnɛ mɛ́kì pínɔ́lɛ
dɛ́. À pyě yĩnɛ à nɛ n mɛ nɛ́pír névilɛ no pól tyí, à mó nɛ
n mɛ névye kwɔ́nɔ́ yah wɛ, tɛ́ pàh ǹ tyílɛ n yo, à tɛ̃ wɛ kè
sɔ̃́mnɔ́. 25 À yĩnɛ à ǹ wɛy kɔ̃̀lìpulɛ n tɛ̃ mármár à vìnmɔnɔlɛ
pélɛ n kɔ̃. Nɛ̂ pĩ, tɛ́nkàh Liyel kɩ yɛ pè kɔ̃ pè kɩ pé sõnɔ wɛ
vi mɔ kɩ gbɩ wɛ pĩ tɛ́. 26 Képah-à pɩ, pé yah kɩ pɩ kyòo pè
kɩ wɛ dɛ sétã̂n yȭtɛ̃ vyɔ́y sɔkɔ, nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ à pè mɔ tɛ̃ sah
pè kɔ̃ pè ǹ dyɔ yĩ̃́nɛ n pɩ.

3

Kèkõyȭ tyɛ́nɔ́ tyilɛ

1 Timote, á yĩnɛ ǹ kè pĩ nɛ kèkõyɔ̃́ tyɛ gbĩ́nɛ, tyah
táhnɔ́nɔ-á kɩ n wɛ. 2 Névye kɩ pɩ gblɔ̌y yõ yĩ́kípúlɛ,
pɔ́ kódíbílɛ, wɛ̀ngbɩ̀l wɛ́kípúlɛ, gblɔ̌y gbílkípúlɛ, Liyel tyí
yóndepulɛ, dúbípú tyí yáhlepulɛ, pèpɔrɩ pĩ́-ńkɛ̃ névyelɛ,
Liyel tyi mɔ́nkɔ̃̀-ǹkɛ̃púlɛ, 3 kùkùtǎhkɩ̀ névyelɛ, nɛ́pĩ́kɔbɩlɛ,
névye yĩn yíkípúlɛ, gblɔ̌y tɛ̃́-ńkɛ̃ névyelɛ, nɛ́kókè mɔ́púlɛ,
pèpɛy fwópúlɛ, 4 wɛ̃ náh vìpulɛ, fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnɩ̀ névyelɛ, gblɔ̌y
yɔ̃̀nsàhpulɛ. Pé dyɔ yĩ́ĩ tyi tyí kɩ nɔ kal pé tyí Liyellɛ. 5 Pè
kɩ pɩ yĩ́ yah Liyel yah tíkí pípúlɛ, ǹtɛ kègbɩ yõ, pè náh Liyel
yah tíkí pínɔ́ tǎhkɩ̀ fɛ̃ n syi n pi. Káh nɛ n pɩ n soh sɛ̃́nknɔ
névyelɛ. 6 Pé túkù n nɛ n de n kɔ̃ gbên sɔkɔ ǹ syɔ́ túkùlɛ
n vi n tɛ̃, nónó lékɑ̃́m-á tuke. Kénɛ syɔ́ mɛ tyípêl ó pé tɔ̂ɔ́.
Tyi duke pól dékè n nɛ n mɛ pé sɔkɔ. 7 Pè mɛ sɑ̃́hnɔ́ sɔkɔ
kṹmm, ǹtɛ pè náh mɛ fɛ̃ gbɩlɛ n pnɛ póllɛ. 8 Nsyãnɛsɩ ànɛ̂
Nsyãbrɛsɩ-á Moyisi kɔ̃lɩ sɔ̃́, sɛ̃́ ye pépi tɔ mɛ n kɔ̃lɩ gbɩlɛ. Pé
sõnɔ náh mɛ pallɛ. Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ náh yuku yahlɛ. 9 Ǹtɛ pè
náh n yuku n pi yahlɛ. Yé náh wɛ di, no pól kɩ pé nɛ́wɔ̃́ré
wɛ kwèyy sɔ̃́-á Nsyãnɛsɩ ànɛ̂ Nsyãbrɛsɩ tyí pɩ.

10 Ǹtɛ áwɔ Timote tɛ̃́ wɔ ye ńmɔ sèfiki mɔ tyi tyi pól sɔkɔ:
Máh kwɔ́nɔ́ nɛ̂ pɩ á kè fɛ̃ syi, té mɛ ń pɩ dùkùlɛ n yah n pɩ. Á
ń sõnɔlɛ n pnɛ, ànɛ̂ ń Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ dùkùlɛ, ànɛ̂ ń tyi srónɔ́
dùkùlɛ, ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ ń sɔkɔ, à tahlɩ máh mɛ gbah
tɛ̃́ dùkù nɛ̂nɛ. 11 Pǎh ń fõh dùkù nɛ̂nɛ á kélɛ n pnɛ, à tahlɩ
máh yèvyãhrɩ nónó pɩ Antyɔsyɩ, ànɛ̂ Yikonyumi, ànɛ̂ Lisitir
sɔkɔ. Fɔ̃́hnɔ́ nɛ̂ dùkù tɛ̃́ mɛ mé náh kè wɛ yah? Ǹtɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃
ń pwah mɔ sépi pól sɔkɔ. 12 Gbɩ yõ, nónó pól-á sɛ̃ Yesu yõ,
tɛ́ mɛ ké tyí nɛ pé pé minnɛ n pɩ Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ,
pé kɩ fɔ̃hnɔ́ wɛ. 13 Ǹtɛ nɛ́pêl ànɛ̂ névye pílkípú tɛ̃́ wɔ kɩ yɔ̃
sɔkɔ pèkè pínɔ́lɛ kɩ névye túkù pilki, tɛ́ kɩ pé gblɔ̌y ńtɛ̃ tɔ
pilki. 14 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃́ wɔ-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ wɛ tɛ́ kè fɛ̃ syi nɛ gbɩ-á
kélɛ, kè tɛ̃ yĩn pallɛ. Wáh kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ nɛ̂ tyí, á ǹnɛ n pnɛ
ó. 15 Á wɛ̃́npir gbĩ́ dùkùlɛ á Liyel wɛynɛ n pnɛ. Kè kɩ fɛ̃ á
lékɑ̃́m yɩkɩ mɔ ǹ kɔ̃ á kɩ pwáhnmɔnɔ wɛ Yesu Krista yõ sɛ̃́nɔ́
gbɔ̃̀ yõ. 16 Liyel wɛy pól wɑ̃rkɩ Liyel tǎhkɩ̀ gbɔ̃̀ yõ. Kè wɑ̃rkɩ
névye kwɔ yĩnnɛ, ànɛ̂ mɩ̀nɩ̀ gbel kye yĩnnɛ, ànɛ̂ pílkí-ńtɑ̃̂n
tɔ̃ yĩnnɛ, ànɛ̂ névi mɔ yĩnnɛ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ kɔ́lɔ́ sɔkɔ, 17 sɔ̃nko,
Liyel tyí névi pɩ nɛ́gbílɛ tɑ̃n pèplɔ pól fɛ̃ n pɩ yĩnnɛ.

4

1 Yesu Krista nɛ̂-á kɩ pɔ vye ànɛ̂ kyî tuke n pi, mé kélɛ
n gbah n yah n kɔ̃ á tyí Liyel ànɛ̂ ǹmɔ yĩ́ yah, à tahlɩ ǹ
syínpɔnɔ ànɛ̂ ǹ tɔ̃́rí yĩn yõ nɛ, 2 á Liyel wɛynɛ nɛ n yo. Kàh
sɔ̃́ yèvyãhrɩ gbĩ́ sɔkɔ ò; kàh sɔ̃́ yèvɩnɩ gbĩ́ sɔkɔ ò; kélɛ nɛ

n gbah n yo. Névi nɛ̂-à pu pɩ, wɛkɩ tɛ̃ yõ, vìnmɔnɔlɛ tɛ̃ kɔ̃,
tɛ̃ tɔkɔ yárr ǹ kwɔ́nɔ́lɛ à kɔ̃. 3 Gbĩ yɔ́ mɛ n pi, túkù náh tɔ̃
kwɔ́nɔ́ yèsyìkì fɛ̃ n syi n pi. Tyi nónó dékè-á n ko pélɛ, pè
kɩ kwɔ́pú kwĩnki yísyɔ́ yah nónó-á kɩ pɔ sépi tyílɛ n wɛ n
yo pé tyí nónó nóhnɔ́-á mɛ nɔ. 4 Pè kɩ pé ní tah tũ yahle
gbɩ nóhnɔ́lɛ, tɛ́ kɩ sèmìrn wɔlɛ n nohnɩ. 5 Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔ á
gblɔ̃̌y tɛ̃ pallɛ tyi tyi pól sɔkɔ. Kwlɔ́nɔ́ sro, ǹ tɛ́ á gblɔ̃̌y kɔ̃
yĩ́ĩ Nìvìnì tir yónɔ́ sɔkɔ. Pɩ Liyel tɔ̃̌npɩ pèpɛynɛ.

6 Ńmɔ tɛ̃ wɔ pɩ gbĩ́ nɔ tɛ sárkálɛ. Kèkõyɔ̃́ fin mɔ gbĩ́ nɔ
ń tyí. 7 Mé mɛ́kì pèpɛy fwo à yuku Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ tyí tĩ̀nnɛ.
Tóló nɛ̂ sɔkɔ-á sɔ̃ ńnɛ, kè tyɛ. Mé náh Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yal mɔ.
8 Ǹtɛ núkúnúkú, tɛ̃́nwɛnɔ yõre wɛ́nɔ́ ye mé mɛ syɩkɩ tɛ̃, nɛ̂-á
nɛ́gblɔ́ yɔ̃tɔ̃rí yɔ̃́kúrílɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á tukey tùkè-ò pèpɛynɛ,
ǹmɔ ye kɩ ń kɔ̃ n pi kélɛ. Tɛ́ à náh n yĩn n pi ńmɔ ó tyí dɛ́,
nónó tɔ-á mɛ ǹ pɔ́nɔ́ syɩkɩ tɛ̃ nìvìnì sɔkɔ, à kɩ pépi tɔ pól
kɔ̃ kélɛ.

Pole mɛ vìnmɔnɔ tɛ́ynɛ Timotelɛ n kɔ̃

9 Gbah n tɛ̃ n pɔ ń tĩ̀nnɛ súú. 10 Yé náh wɛ di, kwɛy gbĩ
tyi mɛ yah syi Demasɩ tyí à kɔ̃ à mɛ ǹ náh vi ń kɔ̃. À mɛ
sɔkɔ Tesaloniki kwil sɔkɔ. Krɛsã mó sɔkɔ Kalasi mara sɔkɔ,
tɛ́ Tite wɔ mɛ sɔkɔ Dalmati mara sɔkɔ. 11 Likyi ó ye mɛ ń
tnɔ̂. Markɩ tɛ̃ yè pɔ wɛ̃ tyí ǹnɛ. Ǹ yétɔ̃̂ mɛ gblò ń tyí tɔ̃ mè
sɔkɔ. 12 Mé Tisyiki tɛkɩ mɔ Yefɛsɩ kwil sɔkɔ. 13 Wáh kɩ n
pi, ń fwɔ̀mɔ̀-ǹgbɛ̃ tɔkɔ n pɔ ń kɔ̃ nɛ̂-á mé sah Karpusi tyí
Turasɩ kwil sɔkɔ. Ń sɛ́bɛ́ynɔ́ tɔ tɔkɔ n pɔ n kɔ̃, ǹ tɛ́ n pɔ sé
sêl tyínɔ tɔlɛ, sépi nónó tyí-á tah kal ń tyí.

14 Kètɔ̃ndĩ Alɛkisãdre nɛ́pékè kah pɩ ńnɛ. Tɛ̃ ǹgbɛ̃ kɩ à
dyah n pi ǹ tyípínìnɛ. 15 À ápi wɛlɔ kɔ̃lɩ kah mɔ. Képah ye,
á tɔ á gblɔ̃̌ynɛ n tɛ̃ ǹnɛ.

16 Pǎh ń tuke sɔ̃ nɛ̂nɛ gbennɛ, no pól pé náh vi ń kɔ̃. Ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh yo tɛ̃ mɔ ǹnɛ. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ
à káh kè pɩ tirlɛ pé tyí. 17 Ǹtɛ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ wɔ so mɔ ń tyí. À
tǎhkìlɛ n kɔ̃ mé fɛ̃ ǹ wɛy yo yĩ́ĩ, tɛ́ nónó náh pɩ Nsyifunɔlɛ,
pé pól kè wɛ noh. À ń pwah mɔ kyɛ̃̌kíngbɛ̃kɩ tyí. 18 Tɛ̃ ǹgbɛ̃
kɩ tɔ̃ ń yõ wilki n pi pèl duke duke pól sɔkɔ. Tɛ́ kɩ ń pwah
mɔ ń kɔ̃ mé kɩ wɛ de ǹ tɔ̃́rí sɔkɔ. Gbílkínɔ́ nɛ n sah ǹmɔ yõ
gbĩ́mɛgbĩ́. Amiina!

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

19 Wɛkɩ Prisili ànɛ̂ Akilasɩ tyí ń kɔ̃, ànɛ̂ Wonesifɔrɩ nolɛ.
20 Yerasɩtɩ wũ Korɛ̃nti kwil sɔkɔ. Mé Torofimi wɔ sah Milɛti
kwil sɔkɔ. À sɔ̃ mɛ n yɔ képah ye.

21 Gbah n tɛ̃ n pɔ kwɔ̀vɩrɩ gbĩ́ nɔ́-ńkɛ̃̂ sɔkɔ. Yebulusi, ànɛ̂
Pudɛ̃sɩ, ànɛ̂ Linusi, ànɛ̂ Klodya, ànɛ̂ á yṹnpyé tɛ́lɔ́ pól n wɛkɩ
á tyɩ́.
22 Mé kélɛ n yah n kõ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ tyɩ́ nɛ à nɛ n mɛ áwɔlɛ, à
mó yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ n pɩ yé pól tyɩ́.

Pole sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Titi tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Pole nɛ̂-á Liyel tɔ̃̀npɩ ànɛ̂ Yesu Krista tɛ̃ntɔ̃̀ névilɛ,
Liyel ń tõ nɛ mé péwɔ névye yáhntɔkɔnɔ yohnɩ mɔ pè kɔ̃
pè sɛ̃ Yesu yõ. Ȁ ń yah tɔkɔ nɛ mé gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ pè wɛ̃kɩ pè kɔ̃
pè pé minnɛ n pɩ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ wɛ̃̀kɩ̀ yõ, 2 pé gbɔ̃̀ sàhnyĩnɔ
mó nɛ mɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min wɛ́nɔ́ tyí yõ. Liyel nɛ̂-á à náh mìnìnɛ
n yo, ǹmɔ ǹ vyãhlɛ pè kɔ̃ kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃̂ min tyí sɔkɔ kèkõyṍ
mɔ́-ńkɛ̃̂ gbĩ́ dùkùlɛ. 3 Tɛ́ wǎh ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyí sɔkɔ, ké wɛ̃kɩ
gbĩ́-á pɔ nɔ, à kè wɛ̃kɩ ǹ wɛy gbɔ̃̀ yõ, tɛ́ ń kɔ̃ mé kélɛ n yo,
ǹmɔ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-òlɛ.

4 Titi, áwɔ nɛ̂-á ńmɔ pídĩ́ kègbɩlɛ ápi Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ,
áwɔ tyí ye mé n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ. Mé kélɛ n yah n
kɔ̃ ápi Sú Liyel ànɛ̂ ápi pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Tɔ̃̀ nɛ̂-á dahbɩ Titi gbɔ̃̀

5 Mé ye ǹ sah Krɛtɩ mara sɔkɔ nɛ, tyi tɛ́lɔ́ nónó-á wũ á sè
pɩ n dal n mɔ, á mó yah tɛ̃́pú yísyɔ́ yah n sah n sah n kɔ̃
kwlo kwlo pól Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀nɔ́ yõ sɔkɔ à yĩnɛ máh sɔ̃̀
kè yo sɔ̃́ á tyí.

6 Kénɛ yah tɛ̃́pú pól yĩnɛ pè nɛ n mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ pé
tyí, ànɛ̂ pé nɛ n mɛ sɛ̂ núkú núkú nátãmnɛ. Pé wɛ̃́npĩ̀ mó
nɛ n mɛ Yesu yõ sɛ̃́púlɛ, pè káh pí-ńkɛ̃̂ tyilɛ n pɩ, pè káh pɩ
nòhnì-ǹkɛ̃́púlɛ. 7 Yé náh wɛ di, Yesu yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ kyɔ̀mì-ò
yĩnɛ à nɛ mɛ wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ ǹ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ Yesu yõ
sɛ̃́pú tĩ̀nkĩ̀ tahrɩ kyɔ̀mì-òlɛ. Ȁ náh yĩnɛ à pɩ wèngbĩ̀l wɛ́kí-
òlɛ, ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀nvyɑ̃̀hnì névilɛ, ànɛ̂ sèwɔlɛ, ànɛ̂ mâl kɔ̃̀lì-òlɛ.
Tɛ̃ káh nɛ yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ kwâh nɛ́tɛ̃̂nɛ yĩ́nvĩ̀ sɔkɔ. 8 Ȁ
yĩnɛ à nɛ́pânnɛ n tɛ̃ plɛ, pèpɛy pínɔ́ tyí mó nɔ ǹ tyí. Ȁ yĩnɛ
à pɩ yĩ pĩ́-òlɛ, ànɛ̂ nɛ́gbílɛ, à mó nɛ mɛ yályál Liyel yah, ànɛ̂
gblɔ̃̌y tɛ̃́npnɛ̀-òlɛ. 9 Wɛlɛ nónó-á yĩnɛ sɛ̃́nɔ́lɛ sé yõ, à yĩnɛ à
sè koh n tɛ̃ n yĩn à yĩnɛ kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á à wɛ. Képah sɔkɔ, à kɩ
tɛ̃ wɛ Liyel wɛynɛ névyelɛ n vi n mɔ, tɛ́ kɩ wɛ́nyo-ńsah tyɛ
ǹ kɔ̃̀lìpu tyí.

Liyel yĩn yõ mìnyobelɛ

10 Yé náh wɛ di, névye náhnáh mɛ pɩ gblɔ̃̌y tíkínmɔ-
ńkɛ̃́púlɛ, ànɛ̂ wɛ̀nfì wɛ́kípúlɛ, ànɛ̂ névye pílkípúlɛ. Tɛ́ pé

kan ńtɛ̃ n wɛ Nsyifunɔ Yesu yõ sɛ̃pú sɔkɔ. [11] Pè mɛ fɛ̃kìnɔ́lɛ
n dahbɩ kétlo náhnáh sɔkɔ pé kwɔ́nɔ́ túkúǹìnɛ kwâh wɛ
yĩnnɛ yĩ́nvì̃ sɔkɔ. Képah ye, pé vyɛ̃y yĩnɛ tṹnɔ́lɛ. [12] Pé lékã́m
névi yɔ́ lésõ nɛ ńkɛ̃́, mìnyobe, ànɛ̂ gbɛ̃́nképèl, ànɛ̂ gbãndal
névye, ànɛ̂ yèwònpɩbɩ-á Krɛtɩ tãnnɛ. [13] Gbɩ ye à yo. Képah
ye, wɛkɩ n yĩ́ pé yõ, pè kõ pè Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pèpɛy wɛ. [14] Pè
káh pukubi mɔ Nsyifunɔ sèmìrn ànɛ̂ névye tyi kȍnsàhnɔ́
náh, nónó-á sè náh mɛ gbɩ wɛ̃kì yõ. [15] Tyi pól mɛ yályál
névye tyí, nónó-á mɛ yályál Liyel yah. Ǹtɛ névye nónó-á mɛ
sìlkìnɔ́lɛ Liyel yah, tɛ́ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ ǹ yõ, tyi pól mɛ sìlkìnɔ́lɛ
pépi tyí. Yé náh wɛ di, pé sõnɔ ànɛ̂ pé lékã́m náh mɛ pallɛ.
[16] Pě pé gblɔ̌ynɛ n pɩ Liyel pĩ́púlɛ. Ǹtɛ pé tyípínì kélɛ n wɛ̃kɩ
nɛ pè náh ǹnɛ pnɛ. Pè pɩ nɛ́túkúnì ànɛ̂ nikisekɔ́kɔ́ pípúlɛ,
pè náh tõ fɛ̃ tyípépɛ̌y pɩ.

2

Kwɔ́nɔ́ nɛ̂-á yĩnɛ Yesu yõ sɛ̃́pú t̀ĩnkì kɔ̃́nɔ́lɛ

[1] Ǹtɛ áwɔ tɛ̃ wɔlɛ, ápi sɛ̃́nɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ, képahlɛ névyelɛ
n kwɔ. [2] Yo yèwàhnì tyí nɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ n pnɛ, pè yɛ
yȍyén nɛ n sah pé yõ, pè pɩ yèsrey névyelɛ, pè nɛ mɛ sũ yĩ́
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, tyínɔnɔ mó nɛ n mɛ pé sɔkɔ, pè mó nɛ
mɛ sȍmnɔ́ névyelɛ.

[3] Yo syɔ́dyî tɔ tyí nɛ pè yɛ pé kɔ dùkù nɛ mɛ pallɛ Liyel yah,
pè káh névye yĩnnɛ n yɩkɩ, pè káh pɩ sèwɔbɩlɛ, pè névyelɛ n
vi n mɔ pallɛ. [4] Syɔ́ nónó náh wah mɔ, pǎh yĩnɛ pè pépilɛ n
yohnɩ n mɔ pé pɛbɩ ànɛ̂ pé wɛ̃́npì tyí kõ kè nɔ pé tyí. [5] Pǎh
yĩnɛ pè pɩ yèsrey névyelɛ nónó-á mɛ tómm, tɛ́ mɛ n yah n
dah mɔ pé kétlo tyí sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n mɛ syɔ́gblɔ́lɛ
nónó-á mɛ n sah pé pɛbɩ tyí yõ, sõnko Liyel wɛy tyí káh yo
ko.

[6] Sȍré mɔ kètɛ̃̀npì tɔ sɔkɔ pè pɩ yèsrey névyelɛ [7] tyi pól
sɔkɔ. Áwɔ tɛ̃ wɔ mó pɩ dùkù pèpɛynɛ pélɛ n wɛ̃kɩ á tyípéplɔ
pínɔ́ sɔkɔ, ǹ tɛ́ á fɔkɔ dal mɔ pélɛ n kwɔ yèsyìkìlɛ. [8] Yɛ á
wɛlɔ nɛ n mɛ gblɔ ó sé tɔ̂ɔ́, wɛ́nyo-ńsah kɛ̃́nɛ. Képah sɔkɔ,
á sépɛ́bí náh wɛ́nyo-ńsah wɛ n pi ápi tyí. Kè kɩ pɩ sennɛ pé
pól tyí.

[9] Yo yõbɩ tyí nɛ pè nɛ n sah pé yȍtãm tyí yõ tyi tyi pól sɔkɔ,
pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ pé tyí, pè káh pé yȍtãmnɛ n kõlɩ, [10] pè káh
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ yĩ n tɔkɔ pé tyí. Pè pé Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ pèpɛynɛ n
wɛ̃kɩ gbĩ́mɛgbĩ́, sõnko á pwáhnmɔ-ò Liyel-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂nɛ n
kõ, gbílkínɔ́ nɛ n sah ké yõ.

11 Yé náh wɛ di, Liyel ye ǹ yȍbènɔrɩ wɛ̃kɩ képah nɛ̂ gbȍ yõ-
á névye pól pwáhnmɔnɔlɛ n wɛ. 12 Kè álɛ n kwɔ nɛ á Liyel
yah tíkílɛ n pɩ, ànɛ̂ á káh á yı̋nɛ n wil kèkõyő yî tyí. Kàh
pɩ sɛ̃́, kwɛy gbĩ mè sɔkɔ á kɩ tɛ̃ wɛ á minnɛ n pɩ gblɔ̌y tɛ̃́nɔ́
sɔkɔ, ànɛ̂ gbɩ wɛ̃̀kì yõ, ànɛ̂ Liyel yah tíkí pínɔ́ sɔkɔ. 13 Sɛ̃́ ye
á yĩnɛ à nìvìnì wɛ́nɔ́ mè syɩkɩ tɛ̃, á gbȍ sàhnɔ́-á mɛ nɛ̂ yõ,
à tahlɩ gbȉyȉkȉ tyí, sõ ye ápi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel nɛ̂-á pwáhnmɔ-ò
Yesu Kristalɛ, ǹ tɔ̃́rí kɩ n wilki n mɔ n pi. 14 Ȁ ǹ gblɔ̌y kõ ápi
yĩnnɛ à á yõ wɛ dwe wilki tyípêl pól sɔkɔ. Ȁ mɛ ké tyí nɛ
pé á pɩ yályál pé yah, á mó nɛ mɛ pé tyí yõ, á mó gbah tɛ̃
tyípéplɔ pínɔ́ sɔkɔ.

15 Sɛ̃́ ye á yĩnɛ ǹ nɛ n wɛkɩ yȍtɔ̃rí sɔkɔ, ǹ sɔ̃́rélɛ n mɔ pé
sɔkɔ, ǹ tɛ́ nɛ n wɛkɩ pé yõ. Káh n yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ álɛ n yilɔ.

3

Kɔ dùkù pépɛ̌ynɛ Liyel wɛ̃̀kì yõ

1 Névye pól dyɔ to n kõ nɛ pǎh yĩnɛ pè pé gblɔ̌ynɛ n tiki
n mɔ kwil yah tãm ànɛ̂ yȍtãm yah sɔkɔ. Pǎh yĩnɛ pè nɛ n
sah pé tyí yõ, pè mó pé gblɔ̌y vi sah tyípéplɔ duke pól pɩ
pɩ tɛ̃́nɛ. 2 Pè káh wɛ̀ntùkùǹ̀nɛ n wɛkɩ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ tyí, pè
káh mâllɛ n kɔ̃lɩ. Pè pɩ nɛ́gblɔ́lɛ, pè mó névye póllɛ nɛ n tɛ̃
mármár. 3 Yé náh wɛ di, ǹgbòlɛ, lékɑ̃́m kɛ̃́ ànɛ̂ kèlékɛ̃ névye
ye lésõ ápi tɔlɛ. Ȁ sȍ mɛ mɔ́npunɔlɛ, mɛ á dyɔ dyɔ tyi ànɛ̂
á nìvìnì tyi yɔ̃rɩ sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ á minnɛ n pɩ pèkè pínɔ́ ànɛ̂
dékè tyi pínɔ́ sɔkɔ. Ȁ sȍ mɛ á dékè wilki névye sɔkɔ, tɛ́ mɛ
wɛ̃ dyɔlɛ n yɔ. 4 Ǹtɛ gbĩ́ nɛ̂-á á pwáhnmɔ-ò Liyel ǹ pèpɔrɩ
ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔlɛ névye wɛ̃kɩ, 5 à á pwah mɔ. Tɛ́ kè náh pɩ
nɛ á tyípéplɔ pínɔ́ yĩn sɔ̃ dɛ́, á yãm ye à yah. Ȁ ye á pwah
mɔ, tɛ́ min sɑ̃́nnɛ á kõ à á nnɔ wu pɩ yályál Liyel Mirki gbȍ
yõ. 6 Ȁ syɔ̃ á pwáhnmɔ-ò Yesu Krista tyí à Mirki mè tiki mɔ
á yõ náhnáh, 7 sɔ̃nko á píntɛnɔ náh nɛ́gblɔ́lɛ ǹ pèpɔrɩ gbȍ
yõ, à tyɛ́-ńkɛ̃́ min wɛ képah nɛ̂-á á mɛ n dɛkɩ.

8 Wɛy mɛ̀nɛ, gbɩ ye kélɛ. Mé mɛ ké tyí nɛ á kè gbah yo
pé tyí, sɔ̃nko nónó-á sɛ̃ Liyel yõ, pè gbah tɛ̃ tyípéplɔlɛ n pɩ.
Sépi ye plɛ, tɛ́ sé yõre mó tõ mɛ no pól tyí. 9 Ǹtɛ káh yõ kɛ̃́
yékɑ̂̃blɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékɑ̂̃blɛ n pɩ névye duku wȉl-ǹsah tyí
sɔkɔ. Káh mâllɛ n pɩ, ànɛ̂ káh yékɑ̂̃blɛ n pɩ névyelɛ Moyisi
tyi kȍnsàhnɔ́ tyí yõ. Yõre kɛ̃́ ànɛ̂ yékɑ̂̃bkwɛ̀ ye sélɛ. 10 Névi
nɛ̂-à névyelɛ n gbɛkɩ, ké gbáhdyâh di tɛ̃ tyí kè nɔ kɛ nínɔ́lɛ,

wàh ké nóh-ńkɛ̃̄nɛ, à gbɛ n milki. [11] Á pĩ nɛ kénɛ névi dùkù-
á wɛ̃̆kì pèpɛy fin mɔ, wăh mɛ tyípêllɛ n pɩ à pèkèlɛ n yɔrɩ
n mɔ ǹ gblɔ̃̆y yõ.

Pole-á vı̀nmɔnɔ tɛ́y ànɛ̂ wɛy nɛ̂nɛ Titi kɔ̃

[12] Máh kɩ fyɔ̀ Artemasɩ, képah náh pɩ Tisyiki tɛkɩ mɔ á
tyɩ́, gbah n tɛ̃ n pɔ n wil ń tyɩ́ Nikopolisi kwil sɔkɔ. Mé kè
yah tɔkɔ nɛ máh kɩ kwɔ̀vɩrɩ gbı̃́ pɩ nɛ́npɔ́. [13] Nsyenasɩ nɛ̂-á
Liyel ǹgbò wɛ̃̆kì kwɔ́-òlɛ, yah n dah n mɔ ǹmɔ ànɛ̂ Apɔlɔsɩ
kɔ́lɔ́ tyɩ́ sɔkɔ. Káh n yɛ kwâh yɔ́ ńtɛ̃ pè tɛkɩ. [14] Ápi no tɔ
yı̃nɛ pè pé gblɔ̃̆y kɔ̃ n yı̃́ı̃́ tyípéplɔ pɩ́nɔ́ sɔkɔ, sɔ̃́nko tyi nónó
tyɩ́-á mɛ tah, pè tɛ̃ n wɛ sépi yahlɛ n wah. Pè káh pɩ tɛ̃ yõre
kɛ̃́ névyelɛ.
[15] Névye nónó pól-á mɛ ànɛ̂ ńmɔlɛ, pè n wɛkɩ á tyɩ́. Nónó-
á ápi kódíbílɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, wɛkɩ pé tyɩ́.
Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyɩ́ nɛ à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ n pɩ yé pól
tyɩ́.

Pole Sɛ́bɛ́y tɛ́kínmɔnɔlɛ Filemo tyí

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ǹmɔ Pole nɛ̂-á wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista tɔ̃̀ yĩnnɛ,
ńmɔ ànɛ̂ á yṹnpi Timote ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ áwɔ
Filemo tyí, nɛ̂-á ápi nɛ́nɔ́nínɛ ànɛ̂ á tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 2 Ǽ kélɛ n
tɛkɩ n mɔ tɔlɛ ápi dósê Apiya tyí, à tahlɩ Arsyipi tyí ǹmɔ nɛ̂-
á á mɛ́kɩ̀ fwo mûnɛ, ànɛ̂ Liyel yõ sɛ̃́pú tĩ̀nkɩ̀ tyí pépi nónó-á
wɛ̃̀nɛ n tuke n mɔ n pɔ áwɔ Filemo wɔ̀kɔ̀ sɔkɔ. 3 Mé kélɛ
n yah n kõ ápi Sú Liyel ànɛ̂ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, pè
yɔ̃̀bènɔrɩ ànɛ̂ yèvɩnɩnɛ yé kõ.

Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ ànɛ̂ tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Filemo sɔkɔ

4 Gbɩ̃́mɛgbɩ̃́ mâh Liyellɛ n ni, mè n wɛkɩ Liyel tyí á tyí
sɔkɔ, 5 máh sɔ̃́npílɛ mɛ n nohnɩ nɛ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́-á
mɛ á sɔkɔ, ànɛ̂ ǹ yõ sɛ̃́pú tyí-á mɛ nɔ́nɔ́lɛ á tyí. 6 Mé kélɛ
n ni Liyel tyí nɛ ǹmɔ yõ sɛ̃́nɔ́ nɛ̂-á ápi kwrɔ mɔ pɩ núkúlɛ,
kè nɛ n yuku yahlɛ. Tyípéplɔ pól nónó-á á kɩ fɛ̃ pɩ Krista
yĩnnɛ, sélɛ névye wɛ̃̀kɩ. 7 Ǹ yṹnpi, tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ
ǹ kõ á Yesu yõ sɛ̃́pú nnɔlɛ n de, kè mɛ nɩ̀vɩ̀nɩ̀nɛ ńmɔ tyí, tɛ́
mɛ sɔ̃́rélɛ n mɔ ń sɔkɔ.

Pole mɛ kélɛ n yah n kõ Filemo tyí nɛ à Wonesimi yɔ̃́rɩ tyɛ

8 Gbɩ ye sénsɔ̃, Krista yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ mé kɩ sɔ̃̀ fɛ̃ á pɩ pɩ
tir kõ sah ǹ kõ, 9 ǹtɛ tyínɔnɔ yĩnnɛ mé álɛ n ni, ńmɔ Pole
nɛ̂-á pɩ yèwàhlɛ, tɛ́ mɛ ńtɛ̃̀nɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ Yesu Krista
tɔ̃̀ yĩnnɛ. 10 Mé álɛ n ni Wonesimi tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á pɩ ń
píɗɩ̃́nɛ Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ. 11 Ǹgbòlɛ, à
náh sɔ̃̀ mɛ tirlɛ n pɛkɩ áwɔ tyí. Ǹtɛ núkúnúkú, à mɛ tirlɛ n
pɛkɩ áwɔ ànɛ̂ ńmɔ tyí. 12 Mé kɩ ń syɩ à tɛkɩ mɔ ǹ kõ, ǹmɔ nɛ̂-
á ńmɔ wil fɩ̃́ yɔ́lɛ. 13 Ǹmɔ-á mɛ wɔ̀kɔ̀npèkè sɔkɔ sɛ̃́ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀
tir yĩnnɛ, mé sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ à tɛ̃ ń tnɔ̂ à tɔ̃̀lɛ n pɩ ń tyí áwɔ
swɔ. 14 Ǹtɛ mé náh mɛ ké tyí nɛ mé tir yɔ́ pɩ nɛ́ á náh ké
wɛ̃̀kɩ̀ kõ. Mé náh mɛ ké tyí nɛ mé ǹ kyĩ mɔ á tyípépɛ̌y pɩ.
Mé mɛ ké tyí nɛ kè pɩ áwɔ dyɔ dyɔ tɛ̃̀nɛ.
15 Gbɔ̀kénpɩ Wonesimi kɩ mɛ gbɛ mɔ álɛ wrɔ́ kwéy yɔ́ ó
sɔkɔ, sɔ̃́nko ǹ pɔ à wɛ kṹmm yõ sɔkɔ. 16 Yé náh wɛ di, yɔ̃́ ó
náh ǹnɛ núkúnúkú dɛ́, à fɔ̃́nfɔ̃́ yɔ̃́ yõ. Ǽ pól yṹnpi ye ǹnɛ,
nɛ̂ tyí-á nɔ yĩ̃́ á tyí. Ǹ tyí nɔ yĩ̃́ ńmɔ tyí, ǹtɛ ǹ tyí ké nɔ kal
áwɔ tyí, wǎh sɔ̃́npílɛ pɩ áwɔ yɔ̃̀lɛ tɛ́ tõ pɩ Yesu yõ sɛ̃́-òlɛ.

17 Képah ye, wáh kɩ mɛ pĩ nɛ á yṹnpi-á ńnɛ, à tɛ̃ plɛ ńmɔ
sɔ̃ á tɛ̃. 18 Wàh kɩ mɛ tyɩ́túkù yɔ́ pɩ, képah náh pɩ á kɔ̃lɩ-à kɩ
mɛ ǹ yõ, mé kɩ yĩn sé yĩ́nnɔ́lɛ. 19 Ŋ́mɔ Pole ye n wãrkɩ wɛlɔ
nɔ́pilɛ ń gbɔ̃̀lɛ nɛ máh kɩ kɔ̃lɩ mὲ dyah. Tɛ́ á dyɔ náh mé n
to n kõ nɛ wáh yĩnɛ á á minnɛ ń dyah. 20 Képah ye ń yṹnpi,
mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á tir mὲ pɩ ń tyɩ́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yĩn yõ.
Ŋ́ nɩ de á wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ gbɔ̃̀ yõ Kristalɛ.
21 Ŋ́ sɛ̃́nɔ́ mɛ ké yõ nɛ nɛ́gbɩ́-á álɛ. Képah ye, máh tyi
nónónɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí yɔ̀, mé pĩ nɛ wáh kɩ sè pɩ
ń yóré yõ, kɩ kah mɔ ńtɛ̃nɛ.
22 Mé kè pĩ tɔlɛ nɛ yé nírí gbɔ̃̀ yõ pǎh kɩ ńnɛ yé kɔ̃. Képah
ye, mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ á sɛ̃́-ńsah yah n sah n kɔ̃
ńtɛ̃nɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

23 Yepafrasɩ n wɛkɩ á tyí, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ńnɛ wɔ̀kɔ̀npèkè
sɔkɔ Yesu Krista yĩnnɛ. 24 Markɩ ànɛ̂ Arisitarkɩ, ànɛ̂ Demasɩ,
ànɛ̂ Likyi n wɛkɩ á tyí, pépi nónó-á ńmɔ tɔ̃̀ pɩ mûnɛ. 25 Mé
kélɛ n yah n kɔ̃ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tyí nɛ, à yɔ̃̀bènɔrɩlɛ nɛ
n pɩ yé tyɩ́.

Nsyakı-á sɛ́bɛ́y nɛ̂ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí

Ŋ́ yṹnpyé, yépi nónó-á sɛ́bɛ́y mɛ̀ kàrpulɛ.

Nsyakı lésõ sɛ́bɛ́y mɛ̀ wãrkı tɛkı mɔ Liyel nípú tyí nónó-á sɔ̃̀ mɛ kwlo náhnáh sɔkɔ. Pè sɔ̃̀ mɛ sɛ̃ Liyel yõ, ǹtɛ, kwlɔ́nɔ́ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n yĩni n tɛ̃, ànɛ̂ sétõ sɔ̃̀ mɛ pélɛ n fwo. Képah ye Nsyakı sɛ́bɛ́y mɛ̀ tɛkı mɔ pé tyí, à sɔ̃́ré mɔ pé sɔkɔ nɛ, pè gbah n tɛ̃ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. À sɔ̃̀ mɛ pélɛ n vi n mɔ tyi náhnáh sɔkɔ, nɛ pè tyípéplɔlɛ n pı. Liyel nípú túkù sɔ̃̀ mɛ n yo nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ pé tyípínì náh mó tɔ̃ mɛ plɛ. Képah ye Nsyakı kɔ̃ à kè gbah yo pé tyí nɛ ńkɛ̃́, névi nɛ̂-à nɛ páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ tyípínì náh mɛ plɛ, yõ kɛ̃́-á tɛ̃̀ Liyel yõ sɛ̃́nɔ́lɛ.

Liyel yé yah tɛ̃ ké kàrnɔ́ sɔkɔ!

Wɛy kɔ̃́nɔ́lɛ

1 Ŋ́mɔ Nsyakı nɛ̂-á Liyel, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu Krista tɔ̃̀npılɛ,
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkı n mɔ, à n wɛkı Liyel nípú pól tyí,
nónó-á mɛ kárkínkɔ̃nɔlɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ.

Mɔ́nyahnɔ dòhnìnɔ́lɛ n pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ yõ

2 Ŋ́ yṹnpyé, mɔ́nyahnɔ-à sɔ̃́ pı yèvyãhrı dùkù nɛ̂ dùkùlɛ
yé tyí, yé yɛ kè pı nìvì ǹgbɛ̃́nɛ yé tyí. 3 Yé pĩ nɛ, yé
Liyel yõ sɛ̃́nɔ́-á tɛ̃ wɛ mɔ́nyahnɔ tyí, képah sɔkɔ-á yé kı pı
tɛ̃́npnɛ̀pulɛ. 4 Ǹtɛ, yé yɛ yé tɛ̃́npnɛ̀nɔ́ mɛ̀ ké tɔ̃̀ pı kyı syı
ké yĩ̀n tyí, yé kɔ̃ yè gbèkè yĩ, pèkè káh tɔ̃ wɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂
kwâh yɔ́ ńtɛ̃ káh yé tɛkı. 5 Ǹtɛ, yĩ́pĩ̂-à yé sɔkɔ nɛy yɔ́ tɛkı,
tɛ̃̀ kè ni Liyel tyí, à kı kè yĩ tɛ̃̀ kɔ̃. Ǹmɔ ye n yĩ no póllɛ n kɔ̃
fɔ̀kɔ̀pènɔrı sɔkɔ, pé yah yó-ńkɛ̃́nɛ. Képah ye, tɛ̃̀ kè ni ǹmɔ
tyí. 6 Tɛ́ tɛ̃̀ yĩnɛ à kè ni Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ tɔ̀tɔ̀ kɛ̃́nɛ. Yah,
névi nɛ̂-à tɔ̀tɔ̀lɛ n pı, tɛ̃̀ mɛ á kı nɛ yɔ́nkwı̂l sɔ̃́, yã́hkí n tɔkɔ
n mɔ n kɔ̃ yey yey póllɛ. 7 Sɛ̃́nkɔ̃ névi káh nɛ n sõ nɛ, páh
kı kwâh yɔ́ ńtɛ̃ wɛ n pi Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel tyí. 8 Névi dùkù yɔ́ ye
tɛ̃̀nɛ, nɛ̂ lékã́m náh mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ fĩ́ núkú, ànɛ̂ à mɛ tɔ̀tɔ̀ sɔkɔ ǹ
tyípínɔ́ pól sɔkɔ.

Yãm ànɛ̂ tahrılɛ

9 Ŋ́ yṹnpyé nónó-á mɛ yãm sɔkɔ, Liyel kı pɔ pè dɔkɔ n
mɔ n pi: Képah ye, pè ké nìvìlɛ nɛ n pı. 10 Tɛ́ tahbı kı tyɛ n
sɔkɔ n pi fîlfi tyí kɔ̃lɛ. Képah ye, pè tɔ pé tíkínmɔnɔ nìvìlɛ
nɛ n pı. 11 Sɔ̃́-á gbĩ-à gbo, tɛ́ vyãh fîlfi tɛ̃, sè n kɔkɔ, ǹ du ǹ

kwɛ. Plɛ́-ńsah náh tɔ̃ n wɛ sé tyí. Sɛ̃́ ó ye, tahbɩ tɔ kɩ yah n
kwlɔ n pi pé tyíṕíńɔ́ nɩyɔ̃́.

Mɔ́nyahnɔ ànɛ̂ tɔ̃́nmɔnɔlɛ

12 Yèvɩnɩ mɛ névi tyí, nɛ̂-á ǹnɛ n tah n sah mɔ́nyahnɔ
sɔkɔ. Mɔ́nyahnɔ sɔ́kɔ́ntɛnɔ náh, tɛ̃ kɩ tɛ̃́nwɛnɔ tɔ̃́rí yɔ̃́kúrí
wɛ, nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ. Kénɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyí ye Liyel ǹ
vyãhlɛ névye kɔ̃ sah, ǹ tyí-á nɔ nónó tyí.

13 Yé pĩ, nɛy náh fɛ̃ Liyel tɔ̃ mɔ à tyíṕékè pɩ n pi, ànɛ̂ ǹmɔ
tɔ náh mó tɔ̃ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃nɛ n tɔ̃ n mɔ n dah n mɔ tyíṕékè
sɔkɔ. Képah ye, tɔ̃́nmɔnɔ-à nɛ̂ yĩni tɛ̃, tɛ̃ káh nɛ, Liyel-á n tɔ̃
n mɔ pélɛ. 14 Ǹtɛ, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ nɛ́núkù núkú póllɛ n yɔrɩ n
dah n mɔ tyíṕékè sɔkɔ, pé sɔ̃nɔ túkúnì dékè tyi ye. 15 Wâh
yɛ sɔ̃nɔ túkúnì nɔ́pi kɔ̃ sè tɛ̃ wɛ á tyí, sè n pɔ tyíṕékèlɛ.
Tyíṕékè-à mó gbèkè yĩ, kè n pɔ kũnɛ. 16 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ
ń tyí. Yé káh yé gblɔ̌y pilki dɛ́! 17 Ǹgbǒ, yĩ́nkɔ̃nɔ yî tǎhnì
pèplɔ pól n wil yĩ̂nyɔ̃. Liyel ye n kɔ̃ álɛ sélɛ, ǹmɔ nɛ̂-á mɔ
yĩ̂nyɔ̃ kyòolɛ. Ǹ dùkù náh n vi n mɔ, fɛ̃́ntũ̂ tyah náh mɛ ǹ
sɔkɔ. 18 Ǹtɛ, Liyel sɔ̃̀ mɛ ké tyí nɛ, pé á sah ǹ yî mɔ́nɔ́nɔ pól
yah tĩ̀nnɛ. Képah ye, à min sɛ̃́nnɛ á kɔ̃ ǹ wɛy gbɩ gbɔ̃̀ yɔ̃.

Liyel wɛy nóhnɔ́ ànɛ̂ ké wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́lɛ

19-20 Ń yṹnpyé, yé tyí nɔ ń tyí. Yé pĩ nɛ ńkɛ̃́, névi fɔkɔ-à
vyãh, ǹ tyíṕínì náh Liyel nɩlɛ n vɩ. Képah ye, yé nɛ́núkù
núkú pól yĩnɛ yè yé nínɛ n kwɔ nohnɩ súú, tɛ́ yé káh nɛ
n sal n wɛkɩ sɔ̃́nyah-ńkɛ̃́nɛ, ànɛ̂ yé fɔkɔ káh nɛ n kwãh n
vyãh.

21 Kàh pɩ sɛ̃́, yé tyítúkúnì ànɛ̂ nɛ́pékè pínɔ́ duke duke pól
yal n mɔ pnɛ́pnɛ́. Yé mó Liyel wɛy fɛ̃ n syi gblɔ̌y tíkínmɔnɔ
sɔkɔ, wǎh nɛ̂ dah mɔ yé nnɔ sɔkɔ. Képah ye kɩ fɛ̃ yé pwah
mɔ. 22 Yé káh yé gblɔ̌y tɔ̃ mɔ n pɩ Liyel wɛy nóhpú ólɛ, ǹtɛ,
yé nɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃. 23 Yah, nɛ̂-à kélɛ n nohnɩ ólɛ, tɛ́ à
náh mɛ n kɔ ké wɛ̃̀kì yɔ̃, tɛ̃ mɛ á kɩ nɛ ǹnî yɔ́ sɔ̃́, nɛ̂-á mɛ ǹ
yèpɔlɛ n yah dwɔ̀lí sɔkɔ sɔ̃́-á kélɛ. 24 Wàh fyɔ̀ ǹ gblɔ̌y yah tɛ,
tɛ́ yal ké tnɔ̂, nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ dyɔ n fwɔ ǹ yèpɔ dùkùlɛ. 25 Ǹtɛ,
Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ tṹnɔ́lɛ, sè kɩ fɛ̃ névye sah pé gblɔ̌y
yɔ̃. Névi nɛ̂-à sépi tɛ̃ pallɛ, sé sɔkɔ tyi nóhnmilki-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́
ǹ tyilɛ n pɩ sǎh yo sɔ̃́, tɛ̃ wɔ kɩ yèvɩnɩ wɛ ǹ tyíṕínɔ́ pól sɔkɔ.
26 Ńkɛ̃́, nɛ̂-à mɛ n sɔ̃ nɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́-ò-á pélɛ, tɛ́ à náh mɛ
n kyɔmɩ n wɛkɩ, tɛ̃ mɛ ǹ gblɔ̌ynɛ n pilki. Ǹ Liyel wɛ̃̀kì kɔ
dùkù mɛ nɔ̀nɔ́lɛ. 27 Ǹtɛ, Liyel wɛ̃̀kì kɔ́lɔ́ nɛ̂-á syíi ńtɛ̃ kɛ̃́nɛ
ké sɔkɔ sú Liyel n mɔ n kɔ̃, kè wɛ yɔ̀: Á yĩnɛ ǹ ńgbye ànɛ̂

pɛ́kúsyɔlɛ n tɛ̃ plɛ pé yèvyãhrɩ sɔkɔ, ànɛ̂ káh n yɛ kèkõyő̃
tyi pɔ ǹ silki Liyel yah.

2

Wǎhkì pínɔ́ náh plɛ

1 Ń yű̃npyé, yáh sɛ̃ tɔ̃́rí Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Yesu Krista yõ, yé náh
yĩnɛ yè nɛynɛ n wah. 2 Sɔ̃-á dĩ́ yɔ́ kɩ fɛ̃ pɔ de yé tɔ́wû nɩyő̃
sɔkɔ, tɛ́ kɩ mɛ sấn kèngbɔ tấhní dyɩ, tɛ́ kɩ mɛ fwɔ̀tǎhnì mɔ;
tɛ́ yãm nɛy yɔ́ tɔ kɩ fɛ̃ pɔ de yé nɩyő̃ fwɔ̀yàllɛ ǹ wil: 3 Yâh
fwɔ̀pèplɔ mɔ́-ò dĩ́ wɔ tɛ̃́nɔ́ plɛ, tɛ́ yo ǹ tyí nɛ, à pɔ kõ tɛ̃ tɛ̃̀-
ǹsah pèpɛy mɛ̀ sɔkɔ, tɛ́ yo yãm nɛy mɛ̀ wɔ tyí nɛ, à yuku
yĩn tɛ̃, képah náh pɩ, à kõ tɛ̃ ásɔ̂̃ sétáh sɔkɔ; 4 yâh pɩ sɛ̃́,
wǎhkì náh yé n pɩ wɛ̃ wrɔ́ di? Yé náh ǹnî yɔ́ tɔkɔ fɔ̃́nfɔ̃́ pɩ
ǹ ní-òlɛ yé fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnì gbɔ̃̀ yõ di? 5 Ń yű̃npyé, yé tyí nɔ
ń tyí. Yé yé níkí kwɔ noh. Névye nónó-á yãm tãnnɛ kèkõyő̃
névye tɛ̃̀ tyí, pépi ye Liyel yah wilki, à pɩ tahbɩlɛ Yesu yõ
sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ. Ànɛ̂ pépi ye tɔ̃ à kɩ kõ pè kɩ n de n pi ǹ tɔ̃́rí
sɔkɔ, képah nɛ̂ tyí-á à ǹ vyãhlɛ névye kõ, ǹ tyí-á nɔ nónó
tyí. 6 Ǹtɛ, yépi-à yãm tãnnɛ n yilɔ, tɛ́ tahbɩ wɔlɛ n gbilki-à;
kénɛ tahbɩ tɛ̃̀ wɔ náh n fõh yélɛ, tɛ́ yélɛ n tɛ̃ n tuke n pɔ
tukey tùkè-ǹtằn sɔkɔ di? 7 Tɛ́ Krista yĩn pèpɛy-á yé yõ sɔkɔ,
pépi ye tɔ̃ képah tyí yónkòpulɛ. 8 Ǹtɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ̀
yɔ́ mɛ wấrkínsàhnɔ́lɛ nɛ̂-á gblò kal sé no tɛ́lɔ́lɛ. Képah n
yo nɛ ńkɛ̃́: «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»*. Képah
wɛ̃̀kì-à kɩ nɛ̂ yé n kɔ, yé mɛ n pɩ plɛ. 9 Ǹtɛ, wǎhkì tɛ̃-à kɩ nɛ̂
yé n pɩ, tyípékè ye kélɛ. Yé mɛ pílkínɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
sɔkɔ, yáh sɔ̃npí yahle kɔ́lɔ́lɛ ké wɛ̃̀kì yõ. 10-11 Yah, Liyel nɛ̂-á
yo nɛ: «Káh fɔ̀fíkì pɩ», ǹmɔ ó ye tɔ̃ yo nɛ: «Káh nɛ́kókè
mɔ.»† Wâh sɔ̃ fɔ̀fíkì pí-ńkɛ̃́nɛ, tɛ́ nɛ́kókè mɔ, á ye Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ yahle. Képah ye, névi-à sɔ̃ Liyel tyi kɔ̃́nsàhnɔ́ pól
pɩ, tɛ́ sé sɔkɔ tyíyóné núkú fyé yahle, tɛ̃ mɛ pílkínɔ́lɛ sé pól
sɔkɔ. 12 Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ ye sah yélɛ yé gblɔ̌y yõ, tɛ́ Liyel
kɩ yé tuke n yĩnɛ n pi sépilɛ. Képah ye, yé yɛ yé wɛy, ànɛ̂ yé
pídúkù nɛ mɛ yĩ́nɛ́nɔ́lɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ nɔ́pilɛ. 13 Ńkɛ̃́,
névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yáh-ńkɛ̃́nɛ, Liyel tɔ náh tɛ̃ yãm
yah n pi tukey tuke sɔ̃́lɛ. Ǹtɛ, névi nɛ̂-à névye yãmnɛ n yah,
tɛ̃ yõ kɩ yɔ̃ tukey tuke sɔ̃́lɛ.

---

* **2:8** 2.8 - «Yɛ á ní-ò tyí nɔ á tyí á gblɔ̌y tyí kɔ̃lɛ»: Yé kɩ fɛ̃ kè wɛ Likyi sɛ́bɛ́y 10.27, ànɛ̂ Markɩ sɛ́bɛ́y 12.31, ànɛ̂ Levitiki sɛ́bɛ́y 19.18. † **2:10-11** 2.11 - Kònmɔnɔ ànɛ̂ fɔ̀fíkìlɛ, sépi tɔ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ gbãm sɔkɔ, Moyisi-á nónó wãrkɩ sah Yálnɔ́ sɛ́bɛ́y 20 sɔkɔ.

Tyı̂péplɔ pí-ńkɛ̃̂ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́lɛ, yõ se mɛ ké tyí?

14 Ń yű̃npyé, ǹnî yɔ́-à ńtyı̃́nɔ nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ, tɛ́ ǹ
tyı́pínı̀ náh mɛ kélɛ n wɛ̃kɩ, yõ se kɩ wɛ ké tyí? Kénɛ Liyel
yõ sɛ̃̂nɔ́ dùkù mɛ̀ se kɩ fɛ̃ à pwah mɔ? 15 Sɔ̃́-á, á yű̃npi yɔ́ tyí
flɔ kɩ fɛ̃ n knɛ, ànɛ̂ à náh mɛ n wɛ n yõ swɔ̃swɔ̃ pól sɔkɔ:
16 Yõ se mɛ ké tyí, wâh tɛ̃̀ syah nɛ, à de lènɔlɛ, à mó flɔlɛ n
mɔ vɩrɩlɛ n tũ, ànɛ̂ à nɛ n yõ n tɔ̃; tɛ́ á náh se mó tɔ̃ à kɔ̃
ǹ yétȏ̃ yı̂ nɔ́pilɛ? 17 Sɛ̃́ ó ye, névi nɛ̂-à nɛ, páh sɛ̃ Liyel yõ,
tir yɔ́ ńtɛ̃ pí-ńkɛ̃̂nɛ nɛ̂-á ǹ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́lɛ n wɛ̃kɩ, tɛ̃̀ Liyel
yõ sɛ̃̂nɔ́ mɛ kúntɛ̃̀nɔ́lɛ. 18 Gbɔ̀kénpɩ ǹnî yɔ́ kɩ fɛ̃ nɛ, túkù-á
mɛ sɛ̃ Liyel yõ, túkù mó mɛ tyı́péplɔlɛ n pɩ. Kàh pɩ sɛ̃́, tɛ̃̀
ń wɛ̃kɩ ǹ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́lɛ, tyı́pínı̀ kɛ̃̂nɛ wɛ́. Ńmɔ wɔ kɩ à
wɛ̃kɩ ń Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́lɛ ń tyı́pínı̀ sɔkɔ. 19 Wâh mɛ sɛ̃ ké yõ
nɛ Liyellɛ, núkú-á ǹnɛ, kè plɛ. Tɛ́ pĩ nɛ, sétȁ̃n tɔ sɛ̃̂nɔ́-á mɛ
képah tɛ̃̀ wɔ yõ dɛ́. Ȁnɛ̂, ǹ yah tíkí pínɔ́ tɛ̃̀ tyí, sé wil n nɛ n
syah.

20 Lékắm se mɛ ǹ tɛkɩ? Wâh mɛ ké tyí, mé kɩ fɛ̃ ǹ wɛ̃kɩ
nɛ, tyı́péplɔ pí-ńkɛ̃̂ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́lɛ, yõ náh mɛ ké tyí: 21 Ắpi
náh nɛy Abrahmɩ-á tyı́píkì nɛ̂ pɩ, képah nɛ̂-á pɩ ǹ pídı̃́ Yisakɩ
dɔ́kɔ́nmɔnɔlɛ sárká súkɛ́nkɔ̃-ńsah yõ, nɛ pé à ko Liyel kɔ̃,
sɔ̃́-á Liyel yo kélɛ ǹ tyí.‡ Képah sɔkɔ náh Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ
di? 22 Á náh wɛ di, Abrahmɩ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́ ànɛ̂ ǹ tyı́pínı̀
sȍ mɛ n kɔ wɛ̃ tyí. Tɛ́, ǹ tyı́pínı̀ gbȍ yõ, ǹ Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́ pɩ
pallɛ. 23 Képah sɔkɔ ye Liyel wɛy mɛ̀ pɩ tũ nɛ̂-á yo nɛ ńkɛ̃̂:
«Abrahmɩ sɛ̃ yı̃̋ ǹ Tɛ̃̀ ǹgbɛ̃ Liyel yõ, Liyel mó à pɩ nɛ́gbílɛ»,
tɛ́ ǹnɛ n ye ǹ kɔ́dı̃́nɛ. 24 Yé kè wɛ kɛ̀, névi Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́ ó
náh dɛ́! Ǹ tyı́pínı̀ tɔ gbȍ yõ ye Liyel à pɩ nɛ́gbílɛ.

25 Sɛ̃́ ó ye tɔ̃, fɔ̀fínpɩ pi nɛ̂-á lésõ pè n ye Wrahbɩlɛ: Ȁ lésõ
fɛ̃ syi Yisrayel tɛ̃ntȍ névye kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Tɛ́ pè yohnɩ mɔ,
à pè mɔ wɛ̃̀kı̀ yɔ́ yõ, pè kɔ̃ pè to pwah.§ Kénɛ tyı́pépɛ̌y gbȍ
yõ ye Liyel ǹ tɔ pɩ nɛ́gbílɛ. 26 Sɔ̃́-á névi min-à wil ǹ sɔkɔ, à n
nɛ mɛ kúnɔ́lɛ, sɛ̃́ ó ye tyı́pínı̀ tɔ-à n knɛ, névi Liyel yõ sɛ̃̂nɔ́
n nɛ mɛ kúnɔ́lɛ.

3

Gblɔ̌y kyɔ̀mı̀nɔ́lɛ wɛ́kínɔ́ sɔkɔ

1 Ń yű̃npyé, yé pı̃́nɔ́ mɛ ké sɔkɔ nɛ, ápi nónó-á pɩ névye
kwɔ́púlɛ, áyáh kɩ n tuke n pi képékèyɔ̂, kɩ kal no tɛ́lɔ́lɛ kɛ̀.

‡ **2:21** 2.21 - Abrahmɩ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à Liyel yóré fɛ̃ syi. Kǎh pɩ sɛ̃́, Liyel mó à dyah ké pèpɔrɩlɛ. Képah n wɛ Yenɛsɩ sɛ́bɛ́y 15 ànɛ̂ kɩ 22 sɔkɔ.

§ **2:25** 2.25 - Wrahbɩlɛ, fɔ̀fínpɩ pi ye sȍ ǹnɛ. Tɛ́ wǎh pɔ sɛ̃ Liyel yõ, képah ye à kɔ̃ à Yisrayel névye yísyɔ́ yohnɩ mɔ, pè kɔ̃ pè wɔ̃bɩ ǹ tyí. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Nsyosye sɛ́bɛ́y 2 sɔkɔ.

Képah ye, yé náhnáh káh nɛ n yah n kɔ̃ nɛ, yé pɩ kwɔ́púlɛ.
2 Yé pĩ nɛ, á nɛ́núkù núkú pól-á n pilki náhnáh. Ǹtɛ, névi
nɛ̂-à n pílkí-ńkɛ̃́nɛ ǹ vyãh wɛy sɔkɔ, ǹmɔ nɛ́pépɛ̌y syɩ ké yȉn
tyí. À kɩ fɛ̃ tɛ̃ ǹ wil gbɛ̃́nsê pól tɔ tyí. 3 Sɔ̃́-á áyâh kàrfyɛ̂ dyɩ
sèsèn vyɛ̃y tyí nɛ, sè nɛ n nohnɩ á tyí, sé wil pól tɔ yah ye
ńkɛ̃́nɛ à n nɛ n tɛ̃ kélɛ. 4 Képah náh pɩ, yé krótókè ǹgbɛ̃ tɔlɛ
n yah yɔ sɔkɔ kɛ̀: Kàh sɔ̃́ mɛ gblò sɔ̃́, tɛ́ yɑ̃́hkí sɔ̃́ mɛ kélɛ
n tu n mɔ sɔ̃́, sésár pír yɔ́ ó ye ké tó-ò n nɛ n tɛ̃ ké yahlɛ.
Wàh mɛ ké tyí nɛ, kè syɔ̃ ńyãh sɔkɔ, kè n syɔ̃ nɛ́npɔ́lɛ. 5 Sɛ̃́
ó ye nɛ́npɔ́rí tɔlɛ, wil tyah yɔ́ ye tyĩ̋ ǹsɔ̃, tɛ́ kè ké gblɔ̌ynɛ n
gbilki n kah.

Yé náh nyàh tɔ wɛ di? Kàh sɔ̃́ mɛ tyĩ̋ sɔ̃́, kàh soh dùkù
ǹgbɛ̃ sɔkɔ, kè n fɛ̃ ké pól yɔ̃. 6 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɔ mɛ kénɛ nyàh
tyí kɔ̃lɛ. Tyípêl náhnáh n wil képah sɔkɔ. Kè mɛ déntɛ̃́nɔ́lɛ
wil sɔkɔ, tɛ́ wil tɛ́y póllɛ n yɔ̃. Tyípêl nónó-á n wil ké sɔkɔ,
ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkè sɔkɔ ye sè n wil. Képah ye, kě yíkínɔ́lɛ n
pɩ á min pól sɔkɔ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ á kúnɔ́ tyí.* 7 Yah, gbɛ̃́nkyɔ
duke duke pól n kwɔ n pnɛ. Kèpye, ànɛ̂ vyeh, à tahlɩ yɔ sɔkɔ
yȋ tyí, névi tɛ̃ wɛ sépi pól kwɔ. 8 Ǹtɛ, nɛ́npɔ́rí tɛ̃ wɔlɛ, ǹnî
yɔ́ ńtɛ̃ náh tɛ̃ wɛ képah kwɔ n pi. Kwáhpékè nɛ̂-á kè náh n
tɛ̃ syísyí, képah ye nɛ́npɔ́rílɛ. Kè mɛ névi ko ko sohrɩ ólɛ ké
tɔ̂ɔ́.
9 Kénɛ nɛ́npɔ́rí núkú mɛ ye ápi Tɛ̃́ ǹgbɛ̃, á sú Liyellɛ n
gbilki, ǹ tɛ́ n tɔ̃ képah ólɛ pèkèlɛ n ye n mɔ névye yɔ̃, ǹtɛ
Liyel ye mó tɔ̃ mɔ pélɛ ǹ kètɔ̀lɛ. 10 Gbílkínɔ́ wɛlɔ ànɛ̂ pèkè
yénmɔnɔ wɛlɔ kɩ n wil vyãh núkú sɔkɔ nɩ? Ń yɯ̃́npyé, yé
káh nɛ n pɩ sɛ̃́. 11 Nípénɛ̀kì ànɛ̂ ni páhpáh se kɩ fɛ̃ n wil
kwlɛ̀y núkú sɔkɔ? 12 Ń yɯ̃́npyé, dah se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ sènsóké
séswɔ̂ sɔkɔ? Tȋ̂ sènsóké séswɔ̂ pye se kɩ fɛ̃ wɛ gbɛ kèpɔ̃npɔ̃
séswɔ̂ sɔkɔ? Sɛ̃́ ó ye pnɛ ni, ànɛ̂ nípénɛ̀kì náh fɛ̃ n wil n pi
kwlɛ̀y núkú sɔkɔ.

Yĩ́pȋ̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí

13 Tɛ́ yépi sɔkɔ, nɛ̂ tɛ̃ mɛ yĩ́pȋ̂ névilɛ tɛ́ lékɑ̃́m mɛ ǹ sɔkɔ?
Tɛ̃́ yĩnɛ à nɛ n kɔ pallɛ gblɔ̌y tíkínmɔnɔlɛ ǹ tyípínì sɔkɔ,
képah nɛ̂-á n wɛ̃kɩ nɛ, wǎh yĩ pĩ. 14 Ǹtɛ, dyɔ́yɔ́kì képékè,
ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́ sɔ̃nɔ-à kénɛ yé nnɔ sɔkɔ, yé káh yé gblɔ̌ynɛ
gbilki nɛ, yáh mɛ yĩ pĩ. Yé káh gbɩlɛ n kɔ̃lɩ. 15 Kénɛ yĩ́pȋ̂ mè
dùkù náh n wil Liyel tyí dɛ́! Kèkɔ̃yɔ̃́ mè tyí ye kélɛ. Névi
yĩ́pȋ̂ ye kélɛ, kè n wil sétɔ̃ tyí. 16 Yah, dyɔ́yɔ́kì ànɛ̂ wɛ̃ fwónɔ́

* **3:6** 3.6 - Ní-ńkɛ̃́ nyàhnpèkèlɛ, fĩ́ yɔ́ ye, ńyãh sɔkɔ-á pè n fɔ̃h tyípêl pípúlɛ pé kúntɛnɔ náh. Sétɔ̃ tɛ̃-ǹsah ye kélɛ; ǹmɔ nɛ̂-á mɛ ké tyí nɛ, pé Liyel tyípínɔ́lɛ n yɩkɩ. Ànɛ̂ ǹmɔ ye n mɔ névye nɛ́npɔ́rílɛ pèkè pínɔ́ sɔkɔ.

sõnɔ-à mɛ ńyãh sɔkɔ, tyı́fɛ̃́ ànɛ̂ tyı́túkúnı̀ duke duke pól n
nɛ n pɩ nɛ́npɔ́ sɔkɔ. 17 Ǹtɛ, yı̃́pı̃̂ nɛ̂-á n wil Liyel tyí, képah-
à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ké gbennɛ, tɛ̃̀ nɩ n nɛ n mɛ yályál, ànɛ̂
yèvɩnɩ tyí n nɔ ǹ tyí, tɛ́ à n pɩ nɛ́répěynɛ. Ǹ tɔ̃̀ náh n tah,
ànɛ̂ à névi yãmnɛ n yah, tɛ́ tyı́péplɔ ó ye à n nɛ n pɩ. À náh
yèwǎhkı̀ ànɛ̂ fɔ̀kɔ̀pı̌llɛ n pɩ. 18 Yèvɩnɩ-á mɛ nónó tyí, tɛ́ pè
mɛ ké tɔ̃̀lɛ n pɩ, pě ké yõre wɛ, nɛ̂-á pélɛ n pɩ nɛ́gblɔ́lɛ Liyel
yah.

4

Wâh á yı̃́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Liyel dêl ye á pɩ

1 Kwâh nɛ̂ n pɔ n pɔ yékȃb ànɛ̂ mâllɛ yé wrɔ́ sɔkɔ?
Fɔ́kɔ́sõnɔ túkúnı̀ dékè tyi náh n fwo yélɛ di? 2 Yé yı̃́ mɛ
n wil yı̃ náhnáh tyí, tɛ́ yé náh mɛ sélɛ n wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́,
nɛ́kókè mɔ dékè yé tɛ̃. Yáh nɛ̂nɛ n yah n kɔ̃, yé náh kélɛ n
wɛ. Kàh pɩ sɛ̃́, yékȃb ànɛ̂ mâl n pyě nɛ n de yé wrɔ́ sɔkɔ.
Ǹtɛ, yé náh mɛ n ni Liyel tyí, képah ye, yé náh mɛ kwâh
yɔ́lɛ n wɛ. 3 Yâh se sɔ̃́ n ni Liyel tyí, sõnɔ pèplɔ náh ńkɛ̃́nɛ
nɛ mɛ yé sɔkɔ. Yě n nɛ n ni yé tyı́túkúnı̀ dékè tyi pɩ yı̃n
ólɛ. Képah ye, yé náh kwâhlɛ n wɛ. 4 Kwâh nɛ̂ fɔ̀fínpɩbɩ
pɩ dùkù mɛ yé n pɩ sɛ̃́? Yé náh pı̃ nɛ, wâh á yı̃ wil kèkõyɔ̃́
tyi tyí, Liyel sépɛ-á álɛ di? Nɛ̂-à kèkõyɔ̃́ tyi tɛ̃ kɔ́ɗı̃́nɛ, tɛ̃̀ kɩ
pɩ Liyel sépɛlɛ. 5 Yé se wɛ nɛ, yõ kɛ̃́-á Liyel wɛy mɛ̀nɛ, nɛ̂-á
yo nɛ ńkɛ̃́: «Liyel-á min nɛ̂ mɔ ápi sɔkɔ, ké tyí nɔ yı̃̃́ ǹ tyí.
Képah ye, à mɛ ké tyí nɛ á nɛ n mɛ péwɔ ó tyí yõ.» 6 Ǹtɛ sépi
pól sɔkɔ, à tɔ̃ pèpɔrɩ ǹgbɛ̃nɛ n pɩ ápi tyí, sɔ̃́-á ǹ wɛy kè yo
nɛ ńkɛ̃́: «Liyel peke gblɔ̌y gbílkípú yõ, tɛ́ pèpɔrɩlɛ n pɩ gblɔ̌y
tíkínmɔpu tyí.» 7 Képah ye, yé nɛ n sah Liyel yóré yõ, yè mó
sétɔ̃̀ tyí yahle, képah sɔkɔ, sétõ kɩ to gbɛ mɔ yélɛ.* 8 Yé nɔ n
de Liyellɛ, képah sɔkɔ, ǹ tɔ kɩ nɔ de yélɛ. Tyı́pêl pı́pú, yé yé
gbȁn wilki tyı́pêl pı́nɔ́ sɔkɔ. Tɔ̀tɔ̀ névye, yé yé nnɔ tɔ̃ n sah.
9 Yé yı̃nɛ yè pı̃ nɛ, yáh mɛ pèkè sɔkɔ, yé ké nàhnpı̃ gbo. Yé
yɛ yé yı̀syɔ̀nı̀ pɩ gbnílɛ, yé nı̀vı̀ mó pɩ yèkwɔrɩlɛ. 10 Yé yé
gblɔ̌y tiki mɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ yah, à kɩ yé yõ yɔ̃.

11 Ń yṹnpyé, yé káh wɛ̃ tyı́lɛ n yo n yɩkɩ. Nɛ̂-à ǹ yṹnpi tyí
yo yɩkɩ, képah náh pɩ, à lékàh syi à kɔ̃, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
tyí ye tɛ̃̀ yo yɩkɩ, tɛ́ lékàhlɛ kè kɔ̃. Wâh képah pɩ, á se mɛ
n kɔ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɛ̃̌kı̀ yõ? Lékàh náh á kélɛ n kɔ̃
di? 12 Ǹtɛ, Liyel ó ye sah tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ, ànɛ̂ ǹmɔ ó ye kɩ

* **4:7** 4.7 - Sétɔ̃̀lɛ, Liyel sépɛ ye ǹnɛ. À mɛ ké tyí nɛ, pé álɛ n tɔ̃ mɔ n dah n mɔ pèkè pı́nɔ́ sɔkɔ.

fɛ̃ lékàhlɛ névi kɔ̃. Ǹmɔ ó ye kɩ tɔ̃ fɛ̃ névi pwah mɔ, képah náh pɩ, kɩ ǹ tyí yɩkɩ. Nɛ̂ mɛ áwɔ tɛ̃̀nɛ, tɛ́ á lékàhlɛ n syi á yṹnpilɛ n kɔ̃?

Yé káh pɩ gblɔ̆y gbîlkîpúlɛ

13 Núkúnúkú, yé noh ń tyí yɔ̀, yépi nónó-á mɛ n yo nɛ
kwɛynɛ, képah náh pɩ, ńsɔ̂̃nɛ yáh kɩ kyɩ kwíl-ǹgbɛ̃ mɛ̀ sɔkɔ,
kɩ kyɩ yi núkú pɩ gbɔ̀ yĩ́nɔ́ sɔkɔ nɛ́npɔ́ kɩ pɔ wɛ. 14 Ǹtɛ, yé se
pĩ yé min-á kɩ n mɛ n pi sɔ̃́ ńsɔ̂̃nɛ? Yé mɛ á kɩ nɛ kénfɑ̃́hkí
tɔ̃́ɔ̃tɔ̃́ɔ̃ yɔ́ sɔ̃, nɛ̂-á ńkɛ̃́nɛ n mɔ nɛ́npɔ́ swɔ, ǹ tɛ́ n karkɩ. 15 Yé
pyě tɔ̃ sɔ̃̀ yĩnɛ yè yo nɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-à kɩ fɛ̃ syi, yáh kɩ tɛ̃ min
sɔkɔ, tɛ́ kɩ tir mɛ̀ pɩ, képah náh pɩ tir mɛ̀ pɩ. 16 Ǹtɛ, yè n pyě
yé gblɔ̆ynɛ n gbilki yé vyɑ̃h wɛy sɔkɔ. Kénɛ gblɔ̆y gbílkínɔ́
dùkù yɔ́ ńtɛ̃ náh plɛ.
17 Sépi pól sɔkɔ, névi nɛ̂-à pèpɔrɩ pínɔ́ yah wɛ, tɛ́ tɛ̃̀ náh
mɛ kélɛ n pɩ, tyípékè ye tɛ̃̀ n pɩ.

5

Tahbɩ-á yĩnɛ pè nɛ̂ pĩ

1 Núkúnúkú, yépi nónó-á mɛ tahbɩlɛ, yé noh ń tyí yɔ̀:
Yèvyɑ̃̀hnpèl nónó-á kɩ pɔ yé yĩni n tɛ̃ n pi, yé nɛ n kah n
gbo sépi yĩnnɛ. 2 Yé tahrɩ mɛ n pyɑ̃h, tɛ́ sóhrí mɛ yé flɔlɛ n
yɔ̃. 3 Yé sɑ̃́n ànɛ̂ yé pɔ́nɔ mɛ n pɩ syĩ́mínɛ. Kénɛ syĩ́mí ye kɩ
pɔ wilki mɔ yé gbɔ̂̃nkɔ̀kɔ̀lɛ, tɛ́ kɩ yé wil gbɛ̃́nsê yɔ̃, nyàh tyí
kɔ̃lɛ. Kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbĩ́ mɛ̀ fyé nɔ́ntɛnɔ sɔkɔ, yépi mɛ tahrɩlɛ
n yah n tuke n mɔ n sah yé gblɔ̆y tyí kɛ̀! 4 Tɛ́, tɔ̂̃npɩbɩ nónó
ńtɛ̃-á tɔ̂̀lɛ n pɩ yé swɛ̃y sɔkɔ, yè n yahle pé pɔ́lɛ pé kɔ̃́nɔ́lɛ.
Pépi Liyel yéngbonɔ yĩ́npɔ̃́ ye n de Liyel níkí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂-á
kèkɔ̃yɔ̃́ Tɛ̃ ǹgbɛ̃nɛ. 5 Yépi mɛ yɔ̂̃tɔ̃rí yélɛ n yɔ̃ kèkɔ̃yɔ̃́ mɛ̀
sɔkɔ, à yé dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n pɩ, mɛ gbilki tɛ̃, á kɩ nɛ ko ko nyeh
sɔ̃. 6 Yé lékàhlɛ névye kɔ̃, nónó-á pè náh tyítúkù pɩ. Pè mó
pé gblɔ̆y fin mɔ yé kɔ̃, yé pè ko mɔ.

Syíkíntɛ̃̀nɔ́ pɩ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu syínpɔnɔ mɛ yúkɛy

7 Ń yṹnpyé, yé syíkíntɛ̃̀nɔ́lɛ n pɩ, fɔ́ɔ́ kè pɔ nɔ Tɛ̃ ǹgbɛ̃
syínpɔnɔ tyí. Yé yah sètɔ̃lɛ kɛ̀, à ńkɛ̃́nɛ sèmukɔ pèpɛy
wɛ́ntɔkɔnɔ syɩkɩ n tɛ̃, à tɔkɔ pṹgbro pínɔ́ tyí, pópó ǹ pɔ
n syɩ pṹtɛ́lɔ́ pínɔ́ tyí. 8 Tɛ̃ ǹgbɛ̃ syínpɔnɔ mɛ yúkɛy; képah
ye, yépi tɔ sɔ̃́ré mɔ yĩ́ĩ yé gblɔ̆y sɔkɔ, yè syíkíntɛ̃̀nɔ́ pɩ. 9 Ń
yṹnpyé, yé káh nɛ n tɔkɔ wɛ̃̃nɛ n kɔ̃; képah sɔkɔ, Liyel náh
yé tuke n pi. Yé yah, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ nɛ̂-á kɩ pɔ á tuke n pi, à mɛ
yúkɛy. 10 Ń yṹnpyé, Liyel tɛ̃ntɔ̂̀ syínyopu-á lésɔ̃ ǹ wɛynɛ n

yo n kɔ̃ yèvyãhrı ànɛ̂ syíkíntɛ̃nɔ́ sɔkɔ sɔ̃́, yé yĩnɛ yè nɛ n pı
pépi tyí kɔ̃lɛ. 11 Yé yah, nónó-á gbah tɛ̃ à kyı syı ké yȉn tyí,
ǎ pépilɛ n sõ. Yé Nsyɔbı gbáhntɛ̃nɔ tyí noh ǹ yèvyãhrı gbĩ́
sɔkɔ kɛ̀. Tɛ́ tɔ̃ kè wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃-á tyí-ǹgbnɔ nónó pı ǹ tyí ké
tyɛ́-ńsah sɔkɔ.* Yé náh wɛ, Tɛ̃ ǹgbɛ̃ tɛ̃ wɔ névi yãm yáhnɔ́
ànɛ̂ ǹ pèpɔrı mɛ gblò kègbı tɛ̃nɛ.

12 Ǹtɛ, ń yṹnpyé, sépi pól sɔkɔ, yé káh yélɛ n wo Liyellɛ,
képah náh pı sétáhlɛ. Ȁnɛ̂ yé káh yélɛ n wo kwâh yó ńtɛ̃nɛ.
Yé yɛ yé àwe nɛ mɛ ké gbı yõ, yé ɔ̃́ɔ̃ mó nɛ mɛ ké gbı yõ.
Képah sɔkɔ, Liyel náh lékàhlɛ yé kɔ̃ n pi.

Nĩrî pínɔ́lɛ yámpú tyí

13 Tɛ́ yèvyãhrı-à mɛ yépi sɔkɔ nɛy nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel ni.
Nı̀vı̀nı̀-à se mó mɛ nɛ̂ yõ, tɛ̃ Liyel yĩn gbilki yı̀gbı̀nı̀ sɔkɔ.
14 Yé sɔkɔ nɛy nɛ̂-à mɛ n yɔ, tɛ̃ Liyel nípú yah tɛ̃́pú ye, pépi
kı pɔ nırı tuke ǹ tyí Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Yesu yĩn yõ, tɛ́ kı Liyel ni
ǹ tyí. 15 Tɛ́ níri̋ mɛ̀-à pı Liyel yõ sɛ̃́nɔ́ sɔkɔ, yɔ́nwó mɛ̀ kı
pwáhnmɔnɔ wɛ, ànɛ̂ Tɛ̃ ǹgbɛ̃ Liyel kı à dɛ mɔ. Tɛ́ wàh
se mɛ tyípêl pı, à kı sè yɔ̃ mɔ à kɔ̃. 16 Képah ye, yâh mɛ
dɛ́nmɔnɔ tyí, yé yé tyípêl wil n syi, yè mó Liyellɛ n ni wɛ̃nɛ
n kɔ̃. Tǎhkì mɛ yĩ̋ nɛ́gbí níri̋ sɔkɔ dɛ́. 17 Yé náh Yeli wɛ-à:
Névi ye lésõ ǹnɛ ápi tyí kɔ̃lɛ. Ǹtɛ, à mɛ níri̋ gbah pı nɛ, pȕ
káh tɔ̃ pı. Pȕ náh mó ńtyĩ́nɔ pı sétáh yõ, fɔ́ɔ́ à pɔ nɔ ye tɔ̃́nɔ́
ànɛ̂ tɔ́nı́ tyí. 18 Képah náh, à tɔ̃ ǹ syı Liyel ni nɛ, pȕ pı. Pȕ
mɛ pı, sèmukɔ pɛkı.†

Mɔ́npú-ò tɛ̃́npɔnɔlɛ

19 Ń yṹnpyé, yé sɔkɔ nɛy yɔ́-à mɔ pu gbı wɛ̃̀kı̀lɛ, tɛ́ nɛ̂ mɛ
à tɛ̃ pɔ ké yõ, tɛ̃ pı plɛ. 20 Yé pĩ nɛ, névi nɛ̂-à tyípêl pí-ò
vi mɔ pèpɛy pínɔ́ sɔkɔ, tɛ̃ ǹ min pwah mɔ ǹ kúntɛnɔ náh
yèvyãhrı yah. Ȁnɛ̂ ǹ tyípêl náhnáh nɔ́pi kı se tɔ̃ yɔ̃ mɔ à kɔ̃.

---

* **5:11** 5.11 - Nsyɔbılɛ, nɛ́gbí ye sȍ ǹnɛ: Tɛ́ sétõ pɔ à kwlɔ náhnáh. Ǹtɛ, à n tah sah. Ké tyɛ́-ńsah sɔkɔ, Liyel pɔ à yohnı mɔ ǹ yõ yɔ̃. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Liyel wɛy sɛ́bɛ́y yɔ́ sɔkɔ, nɛ̂-á pè n ye Nsyɔbı sɛ́bɛ́ynɛ. † **5:18** 5.17-18 Yeli sȍ pı Liyel tɛ̃ntȍ syínyo-ò ǹgbɛ̃nɛ. Ǹ tyí mɛ yónɔ́lɛ Yȍtãm sɛ́bɛ́y gben 17 ànɛ̂ 18 sɔkɔ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y gben nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Yesu Krista ye min nɛ́tɛ̃́nɛ nɛ̂-á Wɛynɛ

1 Min nɛ́tɛ̃́ nɛ̂-á Wɛynɛ, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ nɛ̂-
á sɔ̃̀ mɛ tyi pól tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, ápi ǹ wɛ́kínɔ́ noh, tɛ́ à wɛ
yɩ̃́nɛ, tɛ́ à yah díkídíkí, tɛ́ tũ ǹ tyí. 2 Ǹmɔ nɛ̂-á min nɛ́tɛ̃́nɛ,
à ye ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. Á à wɛ, tɛ́ mɛ ǹ tyílɛ n yo n wah.
Ǹmɔ nɛ̂-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ n kɔ̃, ǹmɔ tyí ye á n yo yé tyí. Ǹmɔ
sɔ̃̀ mɛ Sú Liyel tnɔ̂, tɛ́ pɔ ǹ gblɔ̃̌ynɛ á wɛ̃kɩ. 3 Áyáh ǹmɔ nɛ̂
wɛ tɛ́ ǹ wɛ́kínɔ́ noh, ǹmɔ tyí ye á n yo yépi tɔ tyí á wrɔ́
kwrɔ́nmɔnɔ yĩnnɛ yélɛ. Képah sɔkɔ, wrɔ́ kwrɔ́nmɔnɔ nɛ̂-á
mɛ ápi wrɔ́ ànɛ̂ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Pídɩ̃́ Yesu Kristalɛ, yépi tɔ kɩ
de ké sɔkɔ. 4 Á ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á
kɩ ápi ànɛ̂ yépi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɔ̃ kè kɩ syɩ ké yɩ̃̀n tyí.

Kyòo sɔkɔ kɔ́lɔ́lɛ

5 Tɛ́ yah, áyáh wɛy nɛ̂ noh Yesu Krista tyí tɛ́ kélɛ n yo yé
tyí, képah ye yɔ̀: Liyellɛ, kyòo ye ǹnɛ. Fɛ̃́ntũ̂ náh mɛ ǹ sɔkɔ
póllɛ. 6 Áyâh n yo nɛ á wrɔ́-á mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Liyellɛ, tɛ́
mó tɔ̃ mɛ n kɔ fɛ̃́ntũ̂ sɔkɔ, mɩ̀nyobe ye álɛ, á náh mɛ gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀lɛ n kɔ. 7 Ǹtɛ áyáh kɩ n kɔ kyòo sɔkɔ sɔ̃́-á ǹmɔlɛ kyòo
sɔkɔ, á nɛ́núkù núkú pól wrɔ́ kɩ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ wɛ̃nɛ. Tɛ́
Liyel Pídɩ̃́ Yesu Krista tɔ̃́ kɩ á tyípêl pól wu to á tyí.
8 Áyâh nɛ tyípékè náh mɛ á sɔkɔ, á gblɔ̃̌y ye á n pilki, gbɩ
náh mɛ á sɔkɔ. 9 Ǹtɛ áyâh á tyípêl wil syi, ǹmɔ nɛ̂-á Liyel
tómmnɛ tɛ́ n kɔ ǹ tyíyónɔ́ sɔ̃̀, à kɩ á tyípêl yɔ̃ mɔ á kɔ̃, tɛ́ kɩ
á wu wilki á tyíknɛ̃̌nɩ̀ pól sɔkɔ. 10 Áyâh nɛ á náh tyípékè pɩ,
ǹmɔ ye á n pɩ mɩ̀nyolɛ, ǹ wɛy náh mɛ tɛ̃̌nɔ́lɛ á sɔkɔ.

2

1 Ń wɛ̃́npɩ̀, mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé
kɔ̃ yè káh tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ kàh se pɔ pɩ ǹnɩ̂ yɔ́ tyípékè pɩ,
wrɔ́ tɔ̃́-ò mɛ á tyí Sú Liyel yah sɔkɔ, nɛ̂-á Yesu Kristalɛ, ǹmɔ
nɛ̂-á mɛ tómm. 2 Ǹmɔ ye ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ sárkálɛ nɛ̂-á kɩ Liyel
kɔ̃ à kɩ ápi tyípêl yɔ̃ mɔ. Tɛ́ à náh ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃ ápi ó tyípêl
yɔ̃nmɔnɔ yĩnnɛ dɛ́, kèkɔ̃yɔ̃́ névye pól tɔ tyípêl yɔ̃nmɔnɔ yĩn
ye à ǹ gblɔ̃̌y kɔ̃.

Kɔ́lɔ́lɛ à yĩnɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́lɛ

3 Áyâh Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̂llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ
pĩ nɛ áyáh ǹnɛ n pnɛ. 4 Névi nɛ̂-à nɛ páh ǹnɛ n pnɛ, tɛ́ tɛ̃

náh mɛ n kɔ ǹ tyi kɔ̏nsàhnɔ́ wȁl yõ, mìnyo ye tɛ̃̏nɛ. Gbɩ náh
mɛ tɛ̃̏ sɔkɔ. [5] Ǹtɛ nɛ̂ wɔ-à n kɔ ǹ yóré yõ, ǹ tyí mɛ nɔ tɛ̃̏ wɔ
tyí kègbɩ tɛ̃̏ yõ. Képah sɔkɔ ye ǎ kélɛ n pnɛ nɛ áyáh mɛ ǹ tyí
yõ. [6] Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ ǹ tyí yõ, Yesu-á kɔ dùkù nɛ̂nɛ, tɛ̃̏
tɔ yĩnɛ à nɛ n kɔ sɛ̃́ntɛ̃̏nɛ. [7] Ń nɛ́nɔ́nɔ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n
náh kélɛ mé n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí dɛ́, tir kɔ̏nsàhnɔ́
kédyâh ye kélɛ, nɛ̂-á yo sɔkɔ yé tyí tyah gbĩ́ dùkùlɛ. Yáh
wɛy nɛ̂ noh sɔkɔ tɛ, képah ye tir kɔ̏nsàhnɔ́ kédyâh mɛ̀nɛ.
[8] Ǹtɛ fĩ́ yɔ́ tĩ̏nnɛ, tir kɔ̏nsàhnɔ́ késɑ̃́n ye mó tɔ̃ kélɛ mé n
wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yesu ànɛ̂ yépi pɩ dùkù mɛ képah
gbɩlɛ n wɛ̃̏kɩ. Yé náh wɛ di, fɛ̃̏ntũ̑ mɛ n sɔkɔ, kyòo yèsyìkì
mó mɛ pɔ tɛ. [9] Névi nɛ̂-à nɛ páh mɛ kyòo sɔkɔ, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ
ǹ yṹnpi yɔ́ dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃̏ mɛ sɛ̃́ fɛ̃̏ntũ̑ sɔkɔ. [10] Névi nɛ̂ yṹnpi
tyí-à nɔ ǹ tyí, tɛ̃̏ wɔ mɛ kyòo sɔkɔ. Ǹnî yɔ́ ńtɛ̃ náh n de n pi
tyípékè sɔkɔ ǹmɔ gbɔ̏ yõ. [11] Ǹtɛ nɛ̂-à ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, tɛ̃̏
mɛ fɛ̃̏ntũ̑ sɔkɔ. Tɛ́ wǎh mɛ n kɔ fɛ̃̏ntũ̑ sɔkɔ sɛ̃́, fɛ̃̏ntũ̑ tɛ̃̏ tyí,
ǹ yĩ́ kɩ wɔ, à náh ǹ yúkú-ńsah pĩ n pi.

Kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ Krista sépɛ́bí swah dùkùlɛ

[12] Ń wɛ̃̏npì, Yesu yĩn gbɔ̏ yõ sɔkɔ ye yé tyípêl yɔ̃ mɔ yé kɔ̃.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. [13] Súbí,
nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n pnɛ. Képah ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Kètɛ̃̏npì, yé tɛ̃ wɛ
pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃̏nɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ
n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.

[14] Yépi nónó-á wɛ̃̏npìlɛ, nɛ̂-á Sú Liyellɛ, yé ǹnɛ n pnɛ.
Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí. Yépi
nónó-á súbílɛ, nɛ̂-á sɔ̏ mɛ tyi pól tyah gbĩ́ dùkùlɛ, yé ǹnɛ n
pnɛ. Képah ye mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.
Kètɛ̃̏npì, tǎhkì mɛ yé sɔkɔ, ànɛ̂ Liyel wɛy mɛ n tɛ̃̏ yé nnɔ
sɔkɔ, tɛ́ yé tɛ̃̏ wɛ pèkè pí-ò tyí, nɛ̂-á sétɑ̏n yɔ̏tɛ̃̏nɛ. Képah ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wɑ̃rkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyí.

[15] Yé káh yé yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, képah náh pɩ ké sɔkɔ kwâh
yɔ́ ńtɛ̃ tyí. Névi nɛ̂-à ǹ yĩ́ wil kèkõyɔ̃́ tyí, Sú Liyel tyí náh
fɛ̃ n nɔ n pi tɛ̃̏ tyí. [16] Yé yah, tyi nónó-á mɛ kèkõyɔ̃́ sɔkɔ,
sɔ̃́-á gblɔ̌y dyɔ yĩ́ĩ tyi pínɔ́ dékèlɛ, ànɛ̂ yĩ́wílkìlɛ, ànɛ̂ gblɔ̌y
wɛ̃̏kínɔ́lɛ à yuku tahrɩ tyí tĩ̏nnɛ, sépi sɔkɔ yɔ́ ńtɛ̃ náh n wil
Sú Liyel tyí. Kèkõyɔ̃́ sɔkɔ ye sè n wil. [17] Tɛ́ kèkõyɔ̃́ ànɛ̂ ké
yĩ́wílkì kɩ pɔ n tyɛ n pi. Ǹtɛ névi nɛ̂-à Liyel dyɔ yĩ́ĩ tyilɛ n
pɩ, tɛ̃̏ wɔ kɩ tɛ̃̏ tyé-ńkɛ̃̏nɛ.

18 Ń wɛ̃npɩ̀, kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ ye mɛ nɔ n tɛ. Yé kè noh sɔkɔ
tɛ nɛ Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Núkúnúkú, Krista sépɛ́bɩ́
yɩ́syɔ́ mɛ wil mɔ pí. Képah n wɛ̃kɩ nɛ kèkɔ̃yɔ̃́ tyɛ gbɩ̃́ sɔkɔ-á
álɛ. 19 Ápi tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ ye sépɛ́bɩ́ nɔ́pi wil. Ǹtɛ kègbɩ yɔ̃, pè
náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ápilɛ. Pàh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ álɛ, pè náh náhkɩ
n gbɛ n wil n pi ápi sɔkɔ. Ǹtɛ kè ye sɔ̃̀ yɩ̃nɛ kè pɩ sɛ̃́, nɛ̂-á kɩ
kè wɛ̃kɩ nɛ pé sɔkɔ nɛy yɔ́ ńtɛ̃́ náh sɔ̃̀ mɛ núkúlɛ ápilɛ kègbɩ
yɔ̃.
20 Ǹtɛ yépi wɔlɛ, Liyel Mirki mɛ yé sɔkɔ Krista-á nɛ̂nɛ yé
kɔ̃. Képah ye yé pól kɔ̃ yé tyilɛ n pnɛ. 21 Kè náh mɛ á kɩ nɛ
yé kósyɩ̀ gbɩlɛ n pnɛ ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n
mɔ yé tyɩ́ dɛ́, yáh kélɛ n pnɛ, tɛ́ pɩ̃ nɛ mɩ̀nɩ̀ yɔ́ ńtɛ̃́ náh n wil
ké sɔkɔ, képah ye ń kɔ̃ mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ
yé tyɩ́.
22 Névi nɛ̂-à nɛ Yesu náh Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, mɩ̀nyo yɔ́ ńtɛ̃́ náh kah mɔ tɛ̃́ yɔ̃. Krista sépɛ
ye tɛ̃̀nɛ. Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ̃́ Krista ye tɛ̃́ yahle. 23 Yé yah,
névi nɛ̂-à Liyel Píɗɩ̃́ yahle, Sú Liyel náh mɛ tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à
Liyel Píɗɩ̃́ fɛ̃́ syi, Sú Liyel mɛ tɛ̃́ wɔlɛ.
24 Yépi tɛ̃́ wɔlɛ, yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ, yé yɩ̃nɛ
yè kè koh n sah yé nnɔ sɔkɔ. Yáh wɛy nɛ̂ noh tyah gbɩ̃́
dùkùlɛ, yâh fɛ̃́ kè koh sah yé nnɔ sɔkɔ, yépi tɔ wrɔ́ kɩ mɛ
kwrɔ́nmɔnɔlɛ Píɗɩ̃́nɛ, ànɛ̂ Súlɛ. 25 Tɛ́ Píɗɩ̃́-á ǹ vyãh kɔ̃ nɛ̂ tyɩ́
sɔkɔ, tyɛ́-ńkɛ̃̀ min ye.
26 Nónó-á n yah n kɔ̃ yé yɔ̃ yɩ́kɩ́-ńsahlɛ, pépi tyɩ́ sɔkɔ ye
mé sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé tyɩ́. 27 Yépi tɛ̃́ wɔlɛ,
Yesu-á Liyel Mirki nɛ̂nɛ yé kɔ̃, kè mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ yé sɔkɔ. Képah
ye, kwɔ́-ò yétɔ̂̃ náh tɔ̃ mɛ yé tyɩ́. Liyel Mirki mɛ yélɛ n kwɔ
tyi póllɛ. Tɛ́ ǹ kwɔ́nɔ́nɔ póllɛ mó tɔ̃, gblɔ ye sélɛ, mɩ̀nɩ̀ náh
mɛ sé sɔkɔ. Képah ye, yé nɛ mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ Kristalɛ, sɔ̃́-á
Liyel Mirki yé kwɔ kélɛ.

Liyel wɛ̃́npɩ̀ pɩ dùkùlɛ

28 Núkúnúkú ńtɛ̃nɛ ń wɛ̃́npɩ̀, yé yɛ yé wrɔ́ nɛ mɛ
kwrɔ́nmɔntɛ̃̀nɔ́lɛ Kristalɛ. Képah sɔkɔ, wàh sõ nɛ̂nɛ pɔ tɩ́kɩ́
náh á tɛ̃́ n pi, ànɛ̂ sen náh á kɔkɔ n sah n pi ǹ yah sɔkɔ
lésõlɛ. 29 Yé se pɩ̃ tɛ nɛ wǎh mɛ tómm tɛ́. Tɛ́ yé yɩ̃nɛ yè kè
pɩ̃ tɔlɛ nɛ, névi nɛ̂-à n kɔ tómm, Liyel pi-á tɛ̃̀nɛ.

3

1 Yé náh wɛ à, á tyɩ́ kah nɔ Sú Liyel tyɩ́, fɔ́ɔ́ à álɛ n ye ǹ
wɛ̃́npɩ̀lɛ. Tɛ́ Liyel wɛ̃́npɩ̀ tɛ̃́ wɔ ye ńtyɩ̃́nɔ álɛ ó. Tɛ́ kèkɔ̃yɔ̃́
névye-á pɩ Liyel pɩ̃́-ńkɛ̃̀púlɛ sɛ̃́, képah ye pè náh fɛ̃́ ápi tɔ

pĩ. 2 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, Liyel wɛ̃́npì ye álɛ núkúnúkú, ǹtɛ áyáh kɩ
pɔ n pɩ n pi kwâh nɛ̂nɛ ńsɔ̂̃nɛ,képah náh tɔ̃́nì mɛ wilki mɔ
tɛ. Ǹtɛ á pĩ nɛ Krista-à pɔ wil mɔ gbĩ́ nɛ̂nɛ, áyáh kɩ à wɛ
wǎh mɛ dùkù nɛ̂nɛ. Képah ye, á kɩ mɛ ǹmɔ tyí kɔ̃lɛ. 3 Névi
nɛ̂ gbɔ̃̀ sàhnɔ́-à mɛ képah yõ sɔkɔ Krista tyí, tɛ̃́ ǹ gblɔ̃̌y tɔ̃ n
sah yályál Liyel yah sɔkɔ, sɔ̃́-á Kristalɛ yályál. 4 Névi nɛ̂-à
tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃́ mɛ Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂llɛ n pɩ. Tyípékè
pínɔ́lɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ dɛ̂l pínɔ́ ye kélɛ. 5 Ǹtɛ yé pĩ nɛ
Krista pɔ́nɔ́ yõ-á pɩ tyípɛ̂l tɛ̃́nyɔ̃̀nɔ́lɛ névye yõ. Tyípékè náh
mɛ ǹmɔ sɔkɔ pɔ́llɛ. 6 Névi nɛ̂-à mɛ Krista tyí yõ, tɛ̃́ náh
tyípékèlɛ n pɩ. Ǹtɛ nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, tɛ̃́ náh à wɛ yah,
à náh ǹnɛ n pnɛ. 7 Ń wɛ̃́npì, yé káh yɛ ǹnî yɔ́ ńtɛ̃́ yé pilki.
Névi nɛ̂-à n kɔ tɔ́mm, nɛ́gbí ye tɛ̃̀nɛ Krista tyí kɔ̃lɛ. 8 Tɛ́ névi
nɛ̂-à tyípékèlɛ n pɩ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́ tyí névi ye tɛ̃̀nɛ. Yé náh wɛ
di, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃̀nɛ, tyípékè pí-ò ye ǹnɛ tyi pɔ́l tyah gbĩ́ dùkùlɛ.
Liyel Pídĩ́-á pɔ tir nɛ̂ yĩnnɛ, sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́ tyípínì yɩkɩ yĩn ye.
9 Névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, Liyel pɩ dùkù n nɛ n mɛ tɛ̃́ sɔkɔ.
Képah ye tɛ̃́ náh tyípékèlɛ n pɩ. Wǎh pɩ Liyel pilɛ sɛ̃́, à náh
fɛ̃́ tyípékè pɩ n pi. 10 Liyel wɛ̃́npì ànɛ̂ sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́ tyí-á n wah
n pnɛ wɛ̃́ sɔkɔ dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Névi nɛ̂-à n kɔ́-ńkɛ̃̄nɛ
tɔ́mm, Liyel tyí névi náh tɛ̃̀nɛ. Névi nɛ̂ tɔ yṹnpi tyí-à nɔ́-
ńkɛ̃̄nɛ ǹ tyí, Liyel tyí névi náh tɛ̃̀nɛ.

Wɛ̃́ wrɔ́ tyínɔnɔlɛ

11 Yé náh wɛ di, yáh nɛ̂ noh tyah gbĩ́ dùkùlɛ képah ye
yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyáh yĩnɛ á yɛ á tyí nɔ wɛ̃́ tyí. 12 Á ye káh pɩ
Kayin tyí kɔ̃lɛ. Sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́ tyí névi ye sɔ̃̀ ǹnɛ. À ǹ gbɛ̃̌ndĩ́
ko mɔ. Ǹtɛ tir nɛ̂ yĩn mɛ à ko mɔ ǹnɛ? Ǹmɔ tyípínɔ́-á sɔ̃̀
mɛ kétúkùyɔ̂ Liyel yah sɔkɔ tɛ́ ǹ gbɛ̃̌ndĩ́ tyílɛ pallɛ, képah
yõ ye. 13 Ń yṹnpyé, kèkõyɔ̃́ névye-à yé dyɔlɛ n yɔ, yé káh n
yɛ kè pɩ gbɛ̃̌ndùǹìnɛ yé tyí. 14 Ápi tɛ̃́ wɔlɛ, á yṹnpyé tyí-á nɔ
á tyí sɛ̃́, á pĩ nɛ áyáh tɛ̃́ syi tɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ, tɛ́ min wɛ. Ǹtɛ
tyínɔnɔ-à n knɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, ǹmɔ mɛ kũ gbɔ̃̀ sɔkɔ. 15 Névi
nɛ̂ tɛ̃́-à fyɔ̀ ǹ yṹnpi dyɔlɛ n yɔ, nɛ́kókè mɔ́-ò ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ yé
se mɔ́ tɔ̃ pĩ nɛ tyɛ́-ńkɛ̃́ min náh mɛ nɛ́kókè mɔ́-ò yɔ́ ńtɛ̃́ tyí
tɛ́. 16 Yé yah, Krista-á ǹ min kɔ̃ ápi yĩnnɛ, képah sɔkɔ ye ápi
mɛ tyínɔnɔ dùkù pĩ. Ápi tɔ yĩnɛ à á min kɔ̃ á yṹnpyé yĩnnɛ.
17 Ǹtɛ kèkõyɔ̃́ tahrɩ-à mɛ ǹnî yɔ́ tyí, tɛ́ à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ yãm
sɔkɔ tɛ́ yahle ǹ yãm yáhnɔ́lɛ, Liyel tyínɔnɔ náh mɛ tɛ̃́ sɔkɔ.
18 Ǹ wɛ̃́npì, ápi tyínɔnɔ káh n pɩ wɛy ànɛ̂ vyã́hsesyĩ́rí ó sɔkɔ
dɛ́. Á tyípínɔ́ yĩnɛ kè kélɛ n wɛ̃kɩ kègbɩ tɛ̃́ yõ.

19 Képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ nɛ áyáh mɛ gbɩ wɛ̃kì yõ, ànɛ̂ á
nnɔ kɩ mɛ yĩ́nnɔ́lɛ Liyel yah sɔkɔ. 20 Ápi nnɔ-à sɔ̃́ mɛ lékàhlɛ
álɛ n kõ sɔ̃́, Liyel nɛ̂-á gblò kal, ǹmɔ tyi póllɛ n pnɛ n kal ápi
nnɔlɛ. 21 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, á nnɔ-à kɩ lékàhlɛ álɛ n kɔ̃́-ńkɛ̃́nɛ, tíkí
náh á tɛ̃ n pi Liyel yah sɔkɔ. 22 Tɛ́ áyáh mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́
wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ́ ǹ dyɔ yĩ̃́ tyilɛ n pɩ, képah ye áyâh kwáhdúkú
nɛ̂ yah kõ ǹ tyí, à kɩ kélɛ á kõ. 23 Wǎh nɛ̂ kõ sah á kõ képah
ye yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, á sɛ̃ pé Pídĩ́ Yesu Krista yĩn yõ, á mó yɛ á
tyí nɔ wɛ̃ tyí sɔ̃́-á à kõ sah kélɛ á kõ. 24 Névi nɛ̂-à Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, tɛ̃́ kɩ mɛ Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel kɩ mɛ
tɛ̃̀nɛ. Sɔ̃́-á á kɩ pɩ tɛ́ kɩ pĩ nɛ Liyel-á mɛ álɛ, ǹ Mirki gbɔ̃̀ yõ
ye, wǎh képah nɛ̂nɛ á kõ.

4

Liyel tyi wàhnpĩnɔlɛ sépɛ tyí sɔkɔ

1 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, névye nónó-á nɛ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ-á pé n yo
tyilɛ, yé káh n sɛ̃ pé pól yõ dɛ́. Yé pè sohlɩ n yah, yè ké gbɩ
pĩ Liyel Mirki gbɔ̃̀ yõ-à kɩ nɛ̂ ńtyĩ́nɔ pè n yo tyilɛ. Yé náh wɛ
di, Liyel yĩn yõ mìnyobe mɛ tɔ̃ mɔ pí kèkõyṍ. 2 Liyel Mirki-á
n tɛ̃ nónó yahlɛ, yáh nɛ pè pĩ n pi dùkù nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Yâh
névi nɛ̂ wɛ à mɛ n yo nɛ Yesu Krista-á pɩ névilɛ, Liyel Mirki
ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. 3 Ǹtɛ nɛ̂-à nɛ sɛ̃́ náh, Liyel Mirki náh n tɛ̃
tɛ̃ wɔ yahlɛ. Krista sépɛ mírkí ye n tɛ̃ tɛ̃ yahlɛ. Yé kè noh
sah tɛ nɛ, Krista sépɛ-á kɩ n pɔ n pi. Tɛ́ núkúnúkú, à mɛ tɛ
kèkõyṍ ńtɛ̃nɛ.
4 Yépi wɔlɛ ń wɛ̃́npì, Liyel tyí névye ye yélɛ. Ǹ Mirki nɛ̂-á
n tɛ̃ yé yahlɛ, képah tǎhkì kal sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ mírkí tyílɛ, képah
nɛ̂-á kèkõyṍ névye yahlɛ n tɛ̃. Képah ye, yé tɛ̃́nwɛnɔ wɛ
Liyel yĩn yõ mìnyobe yõ. 5 Pépilɛ, kèkõyṍ tyí ye pélɛ. Képah
ye, pě pé tyilɛ n yo à yĩnɛ kèkõyṍ névye tyi yo dùkùlɛ, tɛ́
kèkõyṍ névye n mó pé nínɛ n kwɔ pé tyí. 6 Ǹtɛ ápi mɛ Liyel
tyí yõ. Névi nɛ̂-à Liyellɛ n pnɛ, tɛ̃́ ǹ níkílɛ n kwɔ ápi tyí. Tɛ́
névi nɛ̂-à mɛ́-ńkɛ̃́nɛ Liyel tyí yõ, tɛ̃ náh ǹ níkílɛ n kwɔ ápi
tyí. Sɛ̃́ntɛ̃ sɔkɔ ye Liyel Mirki nɛ̂-á névyelɛ n mɔ gbɩ wɛ̃kì
yõ, à n tɛ̃ n wɛ ǹnɛ n wah sétɑ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃ tyí sɔkɔ, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á
névyelɛ n pilki.

Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ Liyel sɔkɔ

7 Tyínɔnɔ n wil Liyel tyí. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, Liyel
pi ye tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ tɛ̃̀ Liyellɛ n pnɛ. Képah ye ń nɛ́nɔ́nɔ́, á ye yɛ
á tyí nɔ wɛ̃ tyí. 8 Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Képah ye, á
náh fɛ̃ n yo n pi nɛ wáh ǹnɛ n pnɛ tyínɔnɔ kɛ̃́nɛ á sɔkɔ. 9 Yé

yah, Liyel-á kè wɛ̃kɩ dùkù nɛ̂nɛ nɛ á tyí-á nɔ pé tyí, kè wɛ
yɔ̀: Pi núkúní nɛ̂-á mɛ ǹ tyí, à à tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́, ápi kɔ̃ á kɩ
min wɛ ǹmɔ gbɔ̃̀ yõ. 10 Tyínɔnɔ-á nɛ̂nɛ, kè wɛ yɔ̀: Liyel tyí-
á nɔ ápi tyí dùkù nɛ̂nɛ, képah náh tyínɔnɔ kègbɩlɛ dɛ́. Ápi
tyí-á nɔ Liyel tyí nɔ dùkù nɛ̂nɛ, képah ye tyínɔnɔ kègbɩlɛ.
Yé náh wɛ à ǹ Píɗĩ́ tɛkɩ mɔ à pɔ pɩ sárkálɛ ápi tyípêl yõ n
mɔ yĩnnɛ di? 11 Ń nɛ́nɔ́nɔ́, ápi tyí-á nɔ Liyel tyí sɛ̃ à, ápi tɔ
yĩnɛ á tyí nɔ wɛ̃ tyí mó kɛ̀.

12 Ǹnî yó ńtɛ̃ yĩ́ náh tɛ̃ yah Liyel yõ. Ǹtɛ ápi tyí-à mɛ nɔ
wɛ̃ tyí, á mɛ ǹ tyí yõ, ànɛ̂ ǹ tyínɔnɔ mɛ ápi sɔkɔ yèsyìkì
tɛ̃̀nɛ.
13 Liyel-á ǹ Mirkilɛ á kɔ̃, képah ye á kɔ̃ á pĩ nɛ áyáh mɛ ǹ
tyí yõ, ànɛ̂ wǎh mɛ álɛ. 14 Sú Liyel ye ǹ Píɗĩ́ tɛkɩ mɔ kèkõyɔ̃́
névye pwah n mɔ yĩnnɛ. Ápi yĩ́ ye kè wɛ, képah ye á kɔ̃ á
kélɛ n yo n wah. 15 Névi nɛ̂ tɛ̃-à fyɔ̀ yo nɛ ńkɛ̃́ Yesu-á Liyel
Píɗĩ́nɛ, Liyel mɛ tɛ̃̀nɛ, ànɛ̂ tɛ̃ mɛ Liyel tyí yõ. 16 Ápi tyí-á nɔ
Liyel tyí dùkù nɛ̂nɛ, ápi tɛ̃ wɔ ye kélɛ n pnɛ, ànɛ̂ á sɛ̃ ké yõ.
Liyellɛ, tyínɔnɔ Liyel ye ǹnɛ. Tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂ sɔkɔ, tɛ̃
wɔ mɛ Liyel tyí yõ, ànɛ̂ Liyel mɛ tɛ̃̀nɛ.

17 Tyínɔnɔ-à mɛ yĩ̃́ ápi sɔkɔ, á mɛ á minnɛ n pɩ kèkõyɔ̃́
Yesu Krista tyí kɔ̃lɛ. Képah sɔkɔ, tíkí náh á tɛ̃ n pi Liyel
tukey tuke sõlɛ. 18 Yé náh wɛ di, Liyel tyínɔnɔ-à mɛ névi nɛ̂
sɔkɔ, tíkí náh tɛ̃̀nɛ n tɛ̃. Tɛ́ wâh mɛ n sõ nɛ á tyípêl wɔ-á kɩ
pɔ n dɛ n pi á sɔkɔ, képah ye n pɔ n pɔ tíkílɛ. Ǹtɛ tyínɔnɔ
kègbɩ wɔ tíkí yahlɛ n kõ. Tíkí tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ névi nɛ̂nɛ n tɛ̃,
tyínɔnɔ náh mɛ yĩ̃́ tɛ̃ sɔkɔ.
19 Liyel ǹgbò ye ápi tyí nɔ ǹ gblɔ̌y tyí, képah ye tyínɔnɔlɛ
ápi tɔ sɔkɔ. 20 Névi nɛ̂-à nɛ Liyel tyí-á nɔ pé tyí, tɛ́ mó tɔ̃ mɛ
ǹ yṹnpi yó dyɔlɛ n yɔ, mìnyo ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ̃̀ yĩ́-á mɛ ǹ yṹnpi
nɛ̂ yõ, ǹmɔ tyí-à nó-ńkɛ̃̀nɛ ǹ tyí, sɔ̃́ mɛ Liyel tyí kɩ pɔ n nɔ
ǹ tyí, ǹmɔ nɛ̂-á à náh à wɛ yah? 21 Tɛ́ Krista-á nɛ̂ kõ sah á
kɔ̃, kè wɛ yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, Liyel tyí-à mɛ nɔ névi nɛ̂ tyí, tɛ̃ yṹnpi
tɔ tyí-á yĩnɛ kè nɔ ǹ tyí.

5

Yõre nɛ̂-á n wɛ Liyel Pîɗĩ yõ sɛ̃́nɔ́ gbɔ̃̀ yõ

1 Névi nɛ̂-à sɛ̃ ké yõ nɛ Yesu-á Kristalɛ, nɛ̂-á Liyel nɛy
yáhntɔkɔnɔlɛ, Liyel pi ye tɛ̃̀nɛ. Tɛ́ Sú Liyel tyí-à nɔ névi
nɛ̂ tyí, Liyel wɛ̃́npì tɔ tyí n nɔ tɛ̃ tyí. 2 Liyel tyí-à nɔ ápi tyí,
tɛ́ á mɛ ǹ tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀llɛ n kɔ, képah sɔkɔ ye á kɩ pĩ
nɛ Liyel wɛ̃́npì tɔ tyí-á mɛ nɔ á tyí. 3 Á náh wɛ di, Liyel tyi
kɔ̃̀nsàhnɔ́ wɑ̃̀l kɔ́lɔ́ ye n wɛ̃kɩ kélɛ nɛ ǹ tyí-á nɔ á tyí. Tɛ́ ǹ tyi

kɔ̃̀nsàhnɔ́ náh mɛ táhnɔ́lɛ, 4 á pól-á sɔ̃́npílɛ pɩ Liyel wɛ̃́npɩ̀lɛ
tɛ́ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí. Tɛ́ tir nɛ̂-á á kɔ̃ á n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́
tyí, á Yesu yõ sɛ̃́nɔ́ ye. 5 Ǹtɛ nɛ̂ n tɛ̃ n pnɛ kèkõyɔ̃́ tyí wɛ́?
Névi nɛ̂-á sɛ̃ ké yõ nɛ Liyel Píɗĩ́-á Yesulɛ, ǹmɔ ye.

Yesu Krista tyí yónwàhnɔ́lɛ nɛ Liyel Píɗĩ́-á ǹnɛ

6 Yesu Krista ye pɔ wel wilki ni sɔkɔ. Képah náh, à ko
mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Tɛ́ à náh pɔ wel wilki ni ó sɔkɔ dɛ́, à ye pɔ
wel wilki ni sɔkɔ, tɛ́ ko mɔ ǹ tɔ̃́ kwɛ. Kénɛ tyinɔ nínɔ́ ànɛ̂
Liyel Mirki ye n yo n wah kélɛ. Yé náh wɛ di, Liyel Mirki
ye n wɛ̃kɩ gbɩlɛ gbĩ́mɛgbĩ́. 7-8 Liyel Mirki-á nɛ̂ yo, ànɛ̂ ni-á
nɛ̂ wɛ̃kɩ, ànɛ̂ tɔ̃́-á nɛ̂ wɛ̃kɩ, sépi tɔ̃́nɔ́ ye n yo n wah kélɛ.
Tɛ́ sé tɔ̃́nɔ́ pól mɛ sah núkú ó yõ. 9 Névye-á tyi nónó wɛ tɛ́
sélɛ n yo n wah, áyâh mɛ sépilɛ n fɛ̃ n syi à, ǹtɛ Liyel tyi
yónwàhnɔ́ náh fɔ̃́nfɔ̃́ névye tyí yõ di? Tɛ́ Liyel ye mó tɔ̃ yo
wah ǹ Píɗĩ́ tyílɛ. 10 Névi nɛ̂-à sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, ǹ tyí yónɔ́
mɛ̀ ye tɛ̃ tɛ̃ sah ǹ nɩ sɔkɔ. Ǹtɛ nɛ̂-à sɛ̃́-ńkɛ̃́nɛ Liyel yõ, tɛ̃ mɛ
Liyellɛ n pɩ mɩ̀nyolɛ, wǎh sɔ̃́npílɛ yahle sɛ̃́nɔ́lɛ Liyel tyíyóné
mɛ̀ yõ, wǎh nɛ̂ yo ǹ Píɗĩ́ tyí sɔkɔ. 11 Tyíyóné mɛ̀ wɛ yɔ̀ nɛ,
Liyel-á tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á n wɛ ǹ Píɗĩ́ gbɔ̃̀ yõ sɔkɔ.
12 Névi nɛ̂-à mɛ Píɗĩ́ tyí yõ, kénɛ min mɛ tɛ̃ wɔ tyí. Ǹtɛ nɛ̂-à
mɛ́-ńkɛ̃́nɛ ǹ tyí yõ, min mɛ̀ náh mɛ tɛ̃ tyí.

Tyɛ́-ńkɛ̃́ min tyílɛ

13 Yépi nónó-á sɛ̃ Liyel Píɗĩ́ yõ, mé ye tyi nɔ́pilɛ n wãrkɩ
n tɛkɩ n mɔ yé tyí, nɛ̂-á kɩ yé kɔ̃ yé kɩ pĩ nɛ yáh tyɛ́-ńkɛ̃́
min wɛ. 14 Ápi sɛ̃́nyĩ́nɔ-á mɛ Liyel yõ nɛ̂ tyí sɔkɔ képah ye
yɔ̀ nɛ ńkɛ̃́, áyâh kwâh nɛ̂nɛ n ni ǹ tyí tɛ́ kè mɛ ǹ dyɔ yĩ́ĩ́nɛ,
ǎ nóhnɔ́ pɩ á tyí. 15 Tɛ́ áyáh fyɔ̀ kè pĩ nɛ wǎh mɛ nóhnɔ́lɛ
n pɩ á tyí, á pĩ yĩ́ĩ́ tɔlɛ nɛ, áyâh kwâh nɛ̂ ni ǹ tyí, ǎ kè wɛ.
16 Ǹnî yɔ́-à ǹ yṹnpi yɔ́ wɛ à mɛ tyípékèlɛ n pɩ, nɛ̂-á kè náh
névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, tɛ̃ níri pɩ ǹ tyí, Liyel kɩ
tyɛ́-ńkɛ̃́ minnɛ tyípékè pí-ò mɛ̀ kɔ̃, kàh mɛ nɛ tyípékè nɛ̂-á à
pɩ, kè náh névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ. Tɛ́ tyípékè
yɔ́ mɛ nɛ̂-á névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ, képah dùkù
tyí náh mé n yo nɛ yé nírílɛ n pɩ ké tyí sɔkɔ dɛ́. 17 Tyi nónó
pól tɛ̃-à fyɔ̀ mɛ tyíknɛ̌nɩ̀nɛ, tyípêl ye sélɛ. Ǹtɛ tyípêl pól náh
névi min tyílɛ n yɩkɩ Liyel yah sɔkɔ.

18 Ápi pĩ nɛ névi nɛ̂-à pɩ Liyel pilɛ, tɛ̃ náh tɔ̃ tyípékèlɛ n
pɩ. Liyel Píɗĩ́ ńkɛ̃́nɛ nɛ mɛ tɛ̃ yõlɛ n syɩkɩ, képah ye pèkè
pí-ò nɛ̂-á sétɛ̃̀n yɔ̃̀tɛ̃́nɛ, à náh fɛ̃ tir yɔ́ pɩ n pi tɛ̃ sɔkɔ.

19 Ápi pĩ nɛ ápi-á mɛ Liyel tyí yõ, tɛ́ kèkõyɔ̃́ pól tɛ̃̀ wɔlɛ,
pèkè pí-ò mɛ̀ mɛ képahlɛ n fnɛ.
20 Ápi tɔ̃ pĩ nɛ Liyel Pídĩ́-á pɔ, ànɛ̂ wăh lékã́mnɛ á kɔ̃ á tɛ̃
wɛ Liyel yèsyìkìlɛ n pnɛ. Ǹmɔ Liyel nɛ̂-á yèsyìkìlɛ, ápi wrɔ́
mɛ kwrɔ́nmɔnɔlɛ ǹmɔlɛ ǹ Pídĩ́ Yesu Krista gbɔ̃̀ yõ. Ǹmɔ ye
Liyel yèsyìkìlɛ, ànɛ̂ tyɛ́-ńkɛ̃̄ minnɛ.
21 Ń wɛ̃́npì, yé yé gblɔ̌ynɛ n tɛ̃ sãh fálnɔ́ tyilɛ.

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y ní-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ńmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tõ sɛ́bɛ́y mɛ̀nɛ pi tyɩ́, nɛ̂-á
Liyel yah tɔkɔ ànɛ̂ ǹ wɛ̃́npɩ̀lɛ;* pépi nónó tyɩ́-á nɔ yɩ̃́ɩ̃́ ń tyɩ́.
Ǹtɛ pé tyɩ́ náh nɔ ńmɔ ó tyɩ́ dɛ́. Nónó pól-á gbɩlɛ n pnɛ, pé
tyɩ́ nɔ pépi tɔ tyɩ́ 2 kénɛ gbɩ gbɔ̃̀ yõ, képah nɛ̂-á mɛ tɛ̃̀nɔ́lɛ
ápi sɔkɔ, tɛ́ kɩ n tɛ̃ n pi á sɔkɔ tyɛ́-ńkɛ̃̀nɛ. 3 Sú Liyel ànɛ̂ ǹ
Píɗɩ̃́ Yesu Krista kɩ yɔ̃̀bènɔrɩ pɩ á tyɩ́, tɛ́ kɩ á yãm yah, tɛ́ kɩ
yèvɩnɩnɛ á kɔ̃, nɛ̂-á kɩ á kɔ̃ á kɩ tɛ̃ gbɩ wɛ̃̀kì yõ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ
sɔkɔ.

Kɔ́lɔ́lɛ gbɩ ànɛ̂ tyɩ́nɔnɔ wɛ̃̀kì yõ

4 Kè pɩ nɩ̀vɩ̀nɩ̀ ǹgbɛ̃nɛ ńmɔ tyɩ́, máh kè kyɔmɩ wɛ nɛ áwɔ
wɛ̃́npɩ̀ túkù-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kì yõ, à yĩnɛ Sú Liyel-á kè kɔ̃
sah ápi tyɩ́ sɔ̃́. 5 Pi, máh mɛ nɛ̂nɛ n kɔ̃ n sah á tyɩ́ núkúnúkú,
képah ye yɔ̀: Yé yɛ á tyɩ́ nɔ wɛ̃ tyɩ́. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ késã́n náh
kélɛ mé n wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyɩ́ dɛ́. Nɛ̂-á mɛ ápi tyɩ́ tyah gbɩ̃́
dùkùlɛ képah ye. 6 Tyɩ́nɔnɔlɛ, Liyel tyi kɔ̃̀nsàhnɔ́ wã̀l kɔ́lɔ́
ye kélɛ. Tir kɔ̃̀nsàhnɔ́ mɛ̀ tyɩ́ ye yo yé tyɩ́ tyah gbɩ̃́ dùkùlɛ
nɛ, yé yé minnɛ n pɩ tyɩ́nɔnɔ sɔkɔ.

7 Névye náhnáh mɛ wil kwɛ kèkõyɔ̃́ pól sɔkɔ, nónó-á mɛ
névyelɛ n mɔ pílkínɔ́ wã̀l yõ sɔkɔ. Pépi náh mɛ kè fɛ̃ syi nɛ
Yesu Krista-á pɩ névilɛ kègbɩ yõ sɔkɔ. Tɛ́ yah, sɛ̃́ntɛ̃̀ névilɛ,
névye pílkí-ò ànɛ̂ Krista sépɛ ye tɛ̃̀nɛ. 8 Kǎh pɩ sɛ̃́, yé yé
gblɔ̃̌ynɛ n kyɔmɩ, yè káh pɔ tɛkɩ yé tɔ̃̀ pɩ́nɔ́† yõre sɔkɔ. Yé
yĩnɛ yè ké yõre wɛ n yɩ̃́ɩ̃́. 9 Krista-á kwɔ́nɔ́ nɛ̂ kɔ̃, névi nɛ̂-à n
kɔ́-ńkɛ̃̀nɛ képah wɛ̃̀kì yõ, tɛ́ kè fin mɔ, tɛ̃̀ wrɔ́ mɛ gbɛ́kɩ́nɔ́lɛ
Liyellɛ. Ǹtɛ névi nɛ̂-à n kɔ Krista kwɔ́nɔ́ mɛ̀ wɛ̃̀kì yõ, tɛ̃̀ wrɔ́
mɛ télnɔ́lɛ Sú Liyel ànɛ̂ ǹ Píɗɩ̃́nɛ. 10 Ǹnî yɔ́-à pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, tɛ́
ǹ kwɔ́nɔ́ mɛ ké tyɩ́lɛ, yé káh fɛ̃ syi tɛ̃̀ twah yé tyɩ́. Yé káh
wɛkɩ ǹ tyɩ́ póllɛ. 11 Névi nɛ̂-à wɛkɩ tɛ̃̀ tyɩ́, tɛ̃̀ tɔ vyãh mɛ ǹ
tyɩ́túkúnɩ̀ nɔ́pi pɩ́nɔ́ sɔkɔ. 12 Tyi náhnáh mɛ ń tyɩ́ yo yo tɛ̃̀nɛ
yé tyɩ́, ǹtɛ mé náh mɛ ké tyɩ́ nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ yé
tyɩ́ sɛ́bɛ́y sɔkɔ. Mé mɛ n yah n kɔ̃ nɛ mé pɔ n wil yé tyɩ́, mé
mó sè yo yé tyɩ́ vyãhlɛ. Képah sɔkɔ, ápi nɩ̀vɩ̀nɩ̀ kɩ syɩ ké yɩ̃̀n
tyɩ́. 13 Pi nɛ̂-á Liyel yah tɔkɔ ásɔ̂̃, ǹ wɛ̃́npɩ̀ n wɛkɩ á tyɩ́.

---

* **1:1** 1.1 - Nɛ́dyâh nɛ̂ tyɩ́-á n yo ásɔ̂̃ sɔkɔ yɔ̀, Nsyɔ̃ ye. Tɛ́ pi nɛ̂ wɔ tyɩ́-á n yo ásɔ̂̃, Yesu yõ sɛ̃́pú tɩ̃̀nkɩ̀ ye. † **1:8** 1.8 - «Yé tɔ̃̀ pɩ́nɔ́» nɛ̂ tyɩ́-á n yo yɔ̀, túkù nɛ: «Á tɔ̃̀ pɩ́nɔ́-á».

Nsyɔ̃-á sɛ́bɛ́y tɔ̃́-ò nɛ̂ wãrkɩ tɛkɩ mɔ

Sɛ́bɛ́y-á tɛkɩ mɔ nɛ̂ tyí à wɛynɛ à kɔ̃

1 Ńmɔ nɛ̂-á nɛ́dyâhlɛ, ńmɔ ye n tɛkɩ n mɔ sɛ́bɛ́ynɛ ń
nɛ́nɔ́nɩ́ Kayusi tyí, ǹmɔ nɛ̂ tyí-á nɔ ń tyí kègbɩ yɔ̃. 2 Ń
nɛ́nɔ́nɩ́, mé mɛ ké tyí nɛ á tyi pól nɛ n pɛkɩ, á mó nɛ n mɛ
lènɔ sɔkɔ pallɛ, sɔ̃́-á á min pɩ dùkùlɛ pallɛ Liyel yah sɔkɔ.

3 Ń yṹnpyé yísyɔ́ pɔ yo ń tyí nɛ, áwɔ-á mɛ gbɩ koh tɛ̃ yĩn,
tɛ́ mɛ n kɔ képah wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃. Képah ń nɩ vɩ kègbɩlɛ. 4 Mâh n
nohnɩ nɛ ń wɛ̃́npɩ̀-á mɛ n kɔ gbɩ wɛ̃̀kɩ̀ yɔ̃, tir yɔ́ ńtɛ̃ náh ń
nɩlɛ n vɩ n nɔ képahlɛ.

Kayusi ànɛ̂ Nɩ̀vɩ̀nɩ̀ tir yónkɔ̃pu tyí yónɔ́lɛ

5 Ń nɛ́nɔ́nɩ́, á mɛ ápi yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́púlɛ n tɛ̃ plɛ, wáh
nónónɛ n pnɛ ànɛ̂ á náh nónó ńtɛ̃nɛ n pnɛ. Á mɛ n pɩ plɛ.
6 Tyínɔnɔ nɛ̂-á mɛ á sɔkɔ, pè ye ké dùkù yo Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ yɩ̃́ yah. Mé kélɛ n yah n kɔ̃ á tyí nɛ, á yòhnɩ̀nmɔnɔ
pɩ pé tyí pé kɔ́lɔ́ yĩnnɛ à yĩnɛ kǎh yĩnɛ kè nɛ n pɩ sɔ̃́ Liyel
wɛ̃̀kɩ̀ sɔkɔ. 7 Á náh wɛ di, Yesu Krista yĩn ye pè n kɔ kɔ́lɔ́
mɛ̀nɛ, tɛ́ pè náh fɛ̃ syi Yesu yɔ̃ sɛ̃́-ńkɛ̃́pú yòhnɩ̀nmɔnɔ yɔ́ ńtɛ̃
syi. 8 Kàh pɩ sɛ̃́, ápi ye yĩnɛ à so mɔ sɛ̃́nknɔ névye tyí tɔ̃̀ mè
sɔkɔ, á tɔ̂ɔ́ pɩ tɔ̃̀ núkú pípúlɛ pélɛ, à gbɩ wɛ̃̀kɩ̀lɛ névyelɛ n
wɛ̃kɩ.

Dyotrɛfɩ ànɛ̂ Demetriyusi tyîpínɩ̀nɛ

9 Mé vyãh wɛy kwéy yɔ́ tɔ wãrkɩ tɛkɩ mɔ Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ tyí. Ǹtɛ Dyotrɛfɩ náh mɛ n sah ń tyí yɔ̃, ǹmɔ nɛ̂-á mɛ
n yah n kɔ̃ pí-ńsahlɛ tyi yah tɛ̃́-òlɛ kɩ̀rkɩ̀r. 10 Képah ye, mâh
pɔ pɔ yé tɩ̃̀nnɛ, wǎh mɛ nɛ̂nɛ n pɩ ápi tyí á tyí yónyɩkɩnɔ
sɔkɔ, mé kɩ sé pól yo wah yé syah. Tɛ́ à náh mɛ yĩn képah
ó tyí dɛ́, à náh mɛ n fɛ̃ n syi á yṹnpyé Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú wɛ̃kɔbɩ
mɛ n twah ǹ tyí. Tɛ́ nónó-à se tɔ̃ nɛ pé pélɛ n swah n syi,
ǎ pé yah kɔ̃ ké pínɔ́lɛ, ǹ tɛ́ pè yĩni n wilki Yesu yɔ̃ sɛ̃́pú
tɩ̃̀nkɩ̀ sɔkɔ. 11 Ń nɛ́nɔ́nɩ́ Kayusi, káh pèkè pínɔ́lɛ n yah n pɩ,
ǹtɛ pèpɛy wɔ pínɔ́lɛ n yah n pɩ. Nɛ̂-à pèpɛynɛ n pɩ, Liyel
tyí névi ye tɛ̃nɛ. Tɛ́ nɛ̂-à pèkèlɛ n pɩ, tɛ̃ náh Liyellɛ n pnɛ.
12 Demetriyusi tɛ̃ wɔlɛ, no pól mɛ ǹmɔ yɩ̃́gbílɛ n yo. Gbɩ
wɛ̃̀kɩ̀ nɛ̂ tɔ-á à n kɔ, yĩn pèpɛy ye ké tɔlɛ ǹ tyí. Ápi tɔ mɛ ǹ
yɩ̃́gbílɛ n yo, tɛ́ áwɔ pĩ nɛ nɛ̂-á ápi n yo, gbɩ-á kélɛ.

Wɛy tyɛ́-ńsahlɛ

13 Tyi náhnáh mɛ ń tyí yo yo tɛ̃nɛ á tyí, tɛ́ mé náh mɛ ké
tyí nɛ mé sè wãrkɩ n tɛkɩ n mɔ á tyí sɛ́bɛ́y sɔkɔ. 14 Mé mɛ
n yah n kɔ̃ nɛ mé ǹ wɛ kè káh tɔ̃ n mo. Áyâh pɔ wɛ̃ wɛ, á
kɩ yãh sé tyí yõ vyãhlɛ. 15 Mé kélɛ n yah n kɔ̃ Liyel tyí nɛ à
yèvɩnɩnɛ ǹ kɔ̃.

Á kódíbí n wɛkɩ á tyí. Wɛkɩ ápi tɔ kódíbí tyí á kɔ̃ pé nɛ́núkù núkú póllɛ.